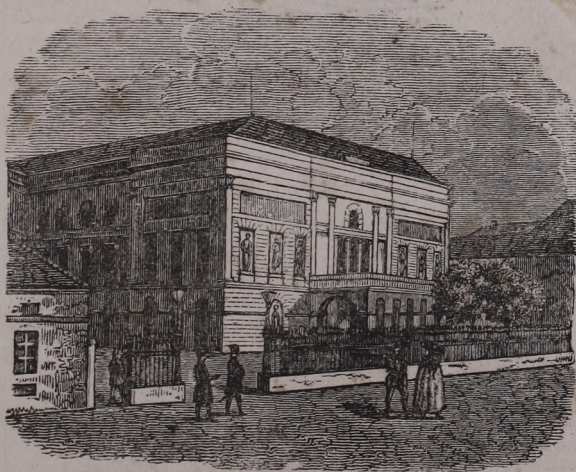

ÉLETKÉPEK.

SZERKESZTI és KIADJA

FRANKENBURG ADOLF.

MÁSODIK KÖTET.

PESTEN.

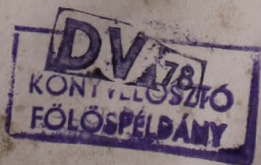
NYOMATOTT LANDERER és HECKENASTNÁL. KÖNYVTÁRA.

MDCCCLIV.

JAMNIGZKY LAJOS

5353

N 53.4

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADEMIÁ

Üdvezlünk, szép olvasóink, lapjaink újabb körének küszöbén; üdvezlünk lelkünk hő érzetével titeket, kik kegyesek valátok gyöngéd figyelmetekre méltatni azokat, 's szerény, de buzgó ügyekezettünket ápolva, új ösztönt gerjeszteni bennünk arra, hogy pályánkon csüggedetlenül haladjunk. Ti valátok reményünk horgonya vállalatunk kétes kezdetén; 's bár mit regéljenek mások részvétlenségtek, közönyösségtek és állhatatlanságtokról, mi nem hiszünk szavaiknak: mert tapasztalásból tudjuk, mikép kebletek szent és tartós lánggal ég a' hon iránt, 's hogy forrón öleltek minden szépet és jót, mit a' muzsa honfiui lelkesedéssel, a' polgáriró hivatása érzetével nemzeties művelődésünk szent geniusának, 's általa nektek nyújtani serénykedik. Maradjatok tovább is áldott védangyalai buzgó törekvéseinknek, 's mi örömmel teendjük le tiszta kebleitekbe az irodalom és művészet muzsájának szent áldozmányait.

Midőn e' sorokat írjuk, a' bájos kikelet ismét távozott, 's a' nyár lépe helyébe egész pompájával. A' pacsirta elfeledte reggeli hymnusát, mellyel, magasra emelkedve, dicsőíté az alkotót; a' bájénekü csatlógány elnémult, 's vele a' liget elveszté legkedvesebb dalnokát; a' gyöngyvirág magba szállt, 's a' kis ibolyának csak zöld levelei láthatók a' bokrok árnyékában — illatlanul és bájtalanul! Mint változott minden körülünk azóta, hogy e' lapokban először találkozánk ez év kezdetén! Két szaka az évnek szállt közénk: a' halál és ébredés; jött az élet, 's im, mi szép most is a' természet e' gyümölcsözni induló szakában!

Miként a' tél viharos napjaiban a' csillogó teremek fényözönében; miként az ujló tavasszal kerteitek rozsaágyainál 's illatos jazminlugosai-

ban : ugy keresünk most fel benneteket a' liget lombos árnyain, a' csevegő forrás gyöngyhulláminál, hova a' nap forró heve elől, kedves költőitek sziv-sugalmaival hókezetekben, menekedni siettek, vagy a' mező hullámzöldje között, midőn az alkony hűs szellője, ringatva a' dús kalászsokat, sétára csal benneteket, 's ti, a' természet e' legpompásabb, legmagasztosabb tüneményében, kinn állva az enyhe ég alatt, felsohajtottok : „szép vagy, oh, természet, és szép, te áldott hon, gazdag lelkeiddel!“ És így sohajtva, szent lobra gyul a' tűz gyöngéd kebletekben, mellynél e' nemzet geniusza mosolyogva áll, üdülni érezvén lankadt tagjait! — Fölkeres titeket, lelkes honleányink, fel a' mi szerény muzsánk mindenütt, mint boldogító talizmánját keblünk kiolthatlan vágyának : dicsőülve látni a' világ birodalmi közt e' hont, polgárai egybeolvadt ajka és lelke által; mit ti, és csak ti, szép hölgyeink, fogtok — talán a' legközelebb nemzedékben már — eszközölhetni.

E' hitben, ez erős és változhatlan hitben közeledünk ismét hozzátok. Kegyetek, mellyet ismerünk, biztosít, mikép nem lesz kellemetlen vendég szemérmes muzsánk, melly bájkörötökbe jövend; 's mi teljes ügyekezettel rajta leszünk, hogy, unalmassá ne váljék; hogy mint eddig, ugy ezután is, tiszta ősmagyar maradjon lelke, és szívének minden dobbanása: a' légtöltöny, melly isteni termetét körülfolylja olly szabást viseljen, mellyet a' nyugatiasb művelődésnek a' keletivel üdvadó harmoniában összefolyt áldott szelleme tud csak nyújtani: azon leszünk, hogy kedves és kellemes legyen — keresettség; nyájas és vidám — feszesség 's mulatva-oktató, lélekneemesítő — tudós szín és igény nélkül!

Engedje az ég, hogy midőn a' nyár pompája elmulván, 's gyümölcseit az őszi becsűrözvén, a' tél ismét meglepend: azon édes öntudattal üdvözelhessünk, szép hölgyeink, hogy lelkünk legédesb ohajtása: titeket mulatva ismertetni meg a' tudomány 's művészet kimerithetlen varázs-csarnokával, — legalább részben, teljesült!

A Z I S T E N U J J A.

REGENY LEVELEKBEN.

BÁRÓ JÓSIKA MIKLÓSTÓL *).

I. L E V É L.

Zarda, Jun. 3-kán 1844 —

Hat hete, hogy nem vettem egy sor irásodat, kedves Francescom! hol vagy, mellyik szögletében a' világnak? — vetted-e utóbbi leveletem? —

*) Koszorus írónk e' legujabb műve egyedül lapjaink számára készült 's még e' fél-

Mindezeket, 's még számtalan kérdéseket szeretne barátságom, kíváncsiságom 's részvétem hozzád intézni. Hasztalan! ki olly vándor szárnyassal kötött barátságot, mint én, annak sokra el kell készülvén lenni: mit ama szelid faja a' jó otthonos levelezőknek a' meleg kandalló mellett alig sejt.

Legyen annyi, mint az, én leveleimet ezután is, mint eddig, Veronábd utasítom, találod őket, tant mieux! — nem: akkor majd együtt veendeb valami vándorlásod után.

Utóbbi leveledben gyanítottad velem, mikép nagy terveid vannak: oh, az emberek hiúsága, kik hangyautjaikat egy labda körül terveknek nevezik. Az én jó köznapi eszem nekem nem egy talányt fejtett már meg: 's így bocsánat öntől, ornatissimo signore Francesco — én gondolom, hogy e' tervek nyitjára találtam. Van egy föld, hol a' citrom illatozik, — hol a' természet illatárjait fényes virágkelyhekbe zárta, hol kékebb az ég, feketébbek a' szemek, 's hol a' fürtökbe az éj fonódott 's csillámit a' jaspis vetette: oh! ama föld, ama kert! melly mint tündérálmom emelkedik emlékezetemben, a' szép Granada, hol együtt jártunk egykor, együtt nevettünk, együtt szerettünk és sirtunk: igen, Francesco, mert ifjak, olly ifjak valánk, mint ama fényesen zöld bánánok, mellyek tágas leveleiket emelik az égbe föl, 's mellyek reczéit minden léhe az esti szellőnek szalagokra tépi. Ott vagy! vagy oda készülsz. — Balgatag! — mit keressz te ott? — álmaid valóját, a' szerelmet keresed te ott, a' csatlakozást, az akarat erélyét, melly daczol e' sorssal, melly mindent hátraidéz, ha szive lángra gyult 's a' szenvedély vihara rombol át keblén. — Uj csalódásnak rohansz, Francesco! ki szeretne ott, ki csatlakoznék, hol a' lég fűszert hord szárnyain, hol az idegek édes mámorban ringanak, hol az élv ittassága egy ölből a' másikba vel? — hol szeretni 's csálni együtt jár: hol ma hűvös berkekben 's varázsfaragványok ivei alatt áhító szemcsillagok kémelik utaidat, 's dobogó kebellet várják a' hű őri pillanatokat: mig a' sovár tekintet egy karcsu lovagon suhan el — vagy egyen a' szőke 's rőt idegenek közül, 's egy utógondolat azoknak is egy órát szán, egy üdvpillanatot a' gazdag szerelem pazar mennyéből? — Ne menj oda, Francesco! nem találod ott, mit kerestél. — Ismerlek: szív kell neked, melly minden élet-szálaival beléd fonódjék, melly visszazárkozzék önmagába 's indulati egész gazdagságát rád árassza, 's illy szívet aztán, ha van ilyen, ugy-e, barátom, szeretni tudnál te, szeretni a' barát féltékenységeig: mit mondok! szeretni, istenítni, benne élni, vele egygyé válni! — Ne keresd azt ott a' moor csipkézettek, a' granatok 's narancsok országában, hidd nekem, fel nem találod! — Jer

évben fog bevégezödni. Bátorkodnánk a' tisztelt közönséget regényirodalmunk ezen újabb gyöngyére figyelmeztetni, ha ezt azon vágynál fogva, mellyel e' gazdag elme minden termékeit fogadtatnak, szükségesnek tartanók. Szerk.

ide — ide a' magányos völgyekbe, hol a' csillagsugárok szeliden szövődnek kékebb mennyek fölé; ide, hol a' lég élesb, hol a' természet fél éven át jégkarok közt hever; ide, szikláink, ide, fenyvesink közé! — Azután, mint a' csendes zárandok, járd fel berkeinket, térj a' szerény nádfötte lakokba be: nézd az arczokat, a' galambszelid szemeket, a' homlok ártatlanságát, a' mosoly édességét; 's ha ezen elhanyagolt angyali arczok közt van, melly szivedet mélyeiben kapja meg, egy gyermek 10—12 éves, mellynek szeme erélyt szikrázik, homloka magosan 's tisztán domborodik föl, mint egy márványlap; 's ha mosolyog. ha szól — minden hang — minden mosolyvillám a' lélek redőit fejtegeti föl, 's neked úgy tetszik, mintha a' sors ezer ígéretet telepített volna le e' vonásokba: akkor vidd e' gyermeket magaddal anyádhoz — ama nőhöz, minő kevés van; legyen édes nővéred, neveltesd őt; 24 évü vagy, őt év múlva nőd lehet. De ne lásd őt: nincs a' szerelemnek nagyobb ellensége, mint a' testvéri viszony — higjy nekem. — Ugy-e nevensz, hogy én, ki a' világot egy rövid utnak tartom, ismerellen tájakra őt évre adok tervet kezembe; — mit mondjak! Nemde álmom 's csalódás minden! 's miért ne álmodnánk? hiszen vannak álmaink annak tudatával, hogy varázsképletek játszák körülünk élvonalait, 's mellyekből nem szeretünk ébredni, mellyeket végtelenre szőnénk. Álmodj tehát, jó Francesco, őt évig még! — Nem tréfa, mit mondok, bárha mulattat — vedd annak.

* * *

E' pillanatban vettem leveledet: hogyan, amico mio! te Bécsben vagy, a' jó németek közt, a' rántott csibék 's vajas kenyér földén! — Lám. ez meglepett, 's a' mint nem szükség mondanom, igen-igen kellemesen. Leveled egyébiránt olly zavart valami 's ezuttal betüid ollyannyira egymáson hevernek, mikép szokott felizgatott állapotodat gyanitom. Két hónapot akarsz Bécsben tölteni, az operák 's ballettek saisonja ez. 's te Italia fia! — természetes — értem ezt: azonban — engedd jóslanom, hogy te jóval a' két hold előtt távozol, vagy tovább maradsz két holdnál.

Ha látlak-e Bécsben? — minő kérdés, jó Francesco! igenis, sőt remélem, e' levelem véte után nem sokára; de egyet előre: nem mulatok! — őszintén — ezuttal egyedül éretted megyek: Bécs nem érdekel 's itt örömetest vagyok — nagyon örömetest.

Két hét óta váramban lakom: ah, ide kell jönnöd. Tudod, hogy agg rejtekeiről a' nép sok csudásat beszél, 's bátyám, a' vár elébbi birtokosa, e' rejtekeket befalaztatta: minő ember! — Holnap bontatom a' rejtélyes falakat, 's ha várrémekre, vagy valami szelid Undinára, vagy tündéres csodákra bukkanunk, tudatom veled.

Sietek, a' posta indul; — isten veled!

B é l a.

K Ö L T E M É N Y E K .

K I F A K A D Á S .

Hová rohansz, vizsályos nemzedék ? !
Gonosz szellemnek átka üldöz-e ,
'S csigázza kebled hurjait fonákra ?
Vagy tenmagad levél-e hűtelen
Hazád nemtője szent sugalmihoz ?
Lázindulat torzítja el valód,
Csalóka fény e néz hiú szemed,
'S tiporja lábad , a' mi legközelebb
Üdvök reményivel kínálkozik
Dücsöd mivé lesz ennyi bőszevita
'S egymást alázó sárdobás között ?
Gyűlésid, e' népj'g-pailadium,
Zsibárusok kufár tanyái lőnek,
Hol biztos a' garázda 's féktelen
Gúnyajkat üdvözöl tapshahota.
Szabad választásid dorbézolás
Előzi meg, kíséri csárdaharcz,
Vagyonbukás 's gyűlölség zárja be.
Magát a' szent ügyet csak nemtelen
Ármányuton bírod már vivni ki,
'S erélyed annyi nincs, melly a' gonoszt
Legyőzni képes volna önmaga

Nagy, oh, nagy átok tornyosul föléd;
 Ma istenítsz embert bálványodul,
 Gúnyok porába rántod holnap őt;
 Olcsóan, holmi álcstillámokért,
 Osztasz kegyet, 's érdemre nem tekintsz,
 Ha nem gedéli hiúságotat.
 Feled ha más uton fut célra, melly
 Tiéd is, már elég gyűlölnöd őt,
 'S kígyót, békát üvöltesz ellene.

Czáföld a' véleményyt, ne emberét
 Szennyezd, ne a' tisztséget és czímet,
 Vagy csűrhe gyermek vagy, kit társa bánt,
 'S apjára mond gaz és czular nevet?
 Vagy olly erősen áll-e már hazád,
 Hogy támaszit bizton ritkíthatod,
 'S elégli oszlopul teválladat?
 Igen, ha szó kell, tenger a' beszéd,
 És a' tett rajta? kis zátonysziget,
 Mellyet legelső árapály lebuktat.

De menj, boldogtalan, visszálkodó
 Ösvényeden: zavarj kedélyeket,
 Szakaszd pártokra a' kevés magyart,
 Hogy népek ajkain gúnynya legyen,
 'S ne féljen tőle senki, csak maga.
 Menj, tapsolj vakmerő és balga szónak,
 Midőn gázol minden szent kegyletet.
 Véd a' kihágást, mellyel elvbarátod
 Tiport jogot, 's mondj átkot ellene,
 Ki hozzád nem simul vak eszközül.
 Csitítsd le a' tuloldal szónokit,
 De a' szabadszólást vérig vitasd.
 Gyanúsítás legyen lélekzeted;
 Imádd bókkal saját eszméidet,
 'S ki nincs veled, sujtsd áruló gyanánt;
 Javalj törvényt, 's erővel könyvbe ird,
 Bár nincs rokonszenv hozzá ezredikben,
 'S nép milliói zúgnak ellene;
 Véredre bujtsd fel tennen véredet,
 És légy magadnak átka, fertezője.

Czuczor.

S A R O L T Á H O Z.

(1844 jul. 2-kán.)

Hoznék, oh, hölgy, füzért,
 Szépen virágózót,
 Hajnal könnyűvel —
 Az ég bájgyöngyivel
 Kínálkozót;

De gyöngye szétenyész,
 A' szép füzér kihál:
 Virága hervatag,
 Öntözze bár patak
 Kristályival!

'S hervadt füzéreden,
 Oh, hölgy, ha látod azt,
 Enyészet képe áll,
 'S az eltűnt illat-ár
 Könyűt fakaszt!

A' dal nem hervad így:
 'S ihlett lant hurjain,
 Mint égi fény ha foly,
 Uralg a' messze kor
 Utódain

Én dalt hozok neked,
 Ki kebled szent tüzet
 Honodnak ápolod,
 Honodnak áldozod
 Lángéreztet.

A' hon meghallja azt,
 Meg! és szent lángra gyul
 Szavára sok kebel,
 Neved dicshirre kel,
 Halhatlanul.

Császár.

LATIN-MAGYAR CSALÁNYKÁK.

I. IN VINO VERITAS.

„Borban igazság!” 's így nem-e boldog Hunnia népe,
 Melly az igazságért századok óta — iszik?!

II. EXTRA HUNGARIAM NON EST VITA

„Nincs Magyarországon kívül élet!” — zúg az elázott
 Vig magyar; és foglal birtokot — a' jövevény!

Szenvey.

EGY KIS KIRÁNDULÁS A' HEGYEK KÖZÉ.

TRÉFA.

FRANKENBURG ADOLFTÓL.

A' reggel nem igen szép volt, midőn a' vizikapun ki 's mindjárt szomszédságában diszelgő ganéjhalmok mellett, melyek mindenestre azt bizonyítják, hogy a' tisztságot Budán nagyon kedvelik, a' nyaktörő lépcsőkön le azon helyre jutottam, hol nappal a' bérkocsisok állanak, korán reggel pedig a' vontató lovak tanyáznak. — Egy kis kirándulást akartam tenni a' szabadba, hogy bureauporos napszámos lelkemet megfürösszem a' fris hegyi levegőben, 's e' célra a' társasági kocsit kívántam választani a' zugligetig, hova pihent tagokkal elérkezendő, a' szándéklott egésznapig gyaloglalandozást annál könnyebben megtehessem.

Még korán jöttem: sem társasági, sem bérkocsi nem volt látható. A' szarvaskávéház és szarvaspék (igen ominosus név) közti téren alig mozgott pár élő lény (a' kizárt vagy uratlan ebeket is ide számítva): pedig a' napot már régen lehetett volna látni teljes fényében, ha sugárképét irigy fellegfátyolok el nem dugják. Leülvén tehát a' hidvám előtti egyik kemény falóczára, vártam a' társasági kocsit, 's e' közben épületes elmélkedésekkel 's pár vajas kiflivel töltöttem a' rákhaladásu időt.

Jó ideig ültem és falatoztam már 's a' kocsinak még híre sem volt. Mit volt tennem? eltökélém magamat, az álmat szemeikből dörgölő jegyszédőkkel beszédbe eredni; hisz unalomból mit nem képes az ember mindent véghezvinni? Az igaz, sok élvezetet nem ígértem magamnak ezen conversatióból, de — uram istenem — ha az ember mindig azt tenné, mihez kedve van, alig maradna ideje azt tenni, mihez kedve nincs.

„Aztán nem unja meg, bátyó, ezt az örökös veszekedést?” — szólítám meg a' legközelebbi jegyszédőt, ki épen egy mellette elsuhanni akaró zsidót nyakon csipett 's nem a' legválogatottabb szavakkal emlékezteté a' vámkrajczárra.

„Nem ám!” volt laconicus válasza, 's triumphatori mosolylyal csúsztatá a' zsidó manchestermellényéből kivándorlott krajczárt bárányzekéje egyik bőrszebébe.

„Nem lehetne-e kissé szelidebben bánni a' szegény emberekkel?” kérdém ismét philanthropicus hévvel.

„Majd bizony! — mormogá gúnyos hunyorítással az embergyálölő — tán csak nem fogjuk ötet megsüvegelni? szép szóval az isten se megy va-

lamire e' néppel; próbáltam én ezt is már, de majd elvitte a' manó minden respectusomat.“

„Tehát azt hiszi ön, hogy csak gorombasággal lehet imponálni?“ folytatám térítői beszédemet.

„Biz azt; — válaszola olly határozott meggyőződéssel a' gubás, mintha most jött volna valamely országos ülésből — ezek a' zsidók ugyis annyira elbizzák már magokat, mióta azt hallják, hogy polgármester vagy viczeispánt akarnak belőlök csinálni, hogy az ördög sem fékezheti meg őket — no, de fogadom, hogy kipányvázuk bőrüket az emancipatióig. — — Heh — sö, Fräula, mit'n aschgrau'n Fürter, zahl'n!“

Ezen szavakat emberünk egy csinos szolgáló leányhoz intézé, ki a' túl oldalon néhány kaputos szabadalmas közt a' hid-argus figyelmét kikerülni hívé.

„Én még soh' sem fizettem“ mond a' leányzó szemérmes mosolylyal.

„Épen azért tartozik már annyival, kincsem!“ elméskedett a' krajczárszedő 's gyöngédtelenül karon ragadja a' leányt, ki, hogy minélelőbb meneküljön, lefizeté taksáját és folytatá utját.

„Hej, földi, látom, hogy nemcsak a' zsidókra van kegyelmednek pikkje!“ szólalék föl a' padon.

„Már a' mint jön, uram; nem szoktam sokat válogatni,“ volt a' felelet.

Több illy épületes jelenetnek valék még tanuja, melyek elősorolásával azonban nem akarom untatni a' nyájas olvasót. Egy egész óra hosszáig váraкоztam azon négykerekű, viaszkváшонborítékú kalitkára, mely a' hegyek közé zökögtesse, míg az valahára a' váraljai uton felém nehezkedék. — Közelebb érve, kimondhatlan öröömre látám, mikép az ujdívatu czethalgyomor annyira meg van már terhelve, hogy számomra helyről álmodni sem lehetett többé. Egy tisztcs család foglalta azt el, mely a' hegyek közti valamely nyári villába kiköltözvén, mindent, a' mi nyoszolyákon, pamlagon és szekrényeken kívül szállítható volt, magával cipelt. Noé bárkájában hajdan csak a' mama, meg a' papa volt három gyermekével: ebben szám szerint nyolczan valának; 's ez még nem lett volna ollyan nagy baj, mert az illyen omnibustorzban nem ritkán tizenketten is elfértünk — természetesen, egyik a' másik hátán vagy ölében — mi, a' közeledés és simulás e' dicső korszakában, nemcsak haladási, hanem egyéb szempontokból is, nagyon üdvös vala: de az ,accidentia' — oh, édes istenem, tudjuk mi, ha mindjárt nem tapasztaltuk is, milly sokféle nemei vannak annak az ugynevezett ,accidentia'-nak — tehát az ,accidentia' a' két tisztcs családfőn 's hat élő porontyon kívül, mint egy futó pillantatra észrevehetém, állott a' következő élő és nemelő, hangos és néma impopulatióból: egy pa-

pagály-, egy mokus-, két gili-, három kanári-, négy mopszli-'s egy kollóstyúk-ból, mellyhez járult az egyik fiúnak bölcsőlova, a' másiknak czinegefogója, a' harmadiknak kard, pisztoly és patrontása, az idősbik leány motolája, a' kisebbiknek babája 's a' csecsemőnek csörgettyűje 's egyéb bizonytalan számu skatulyák, batyuk, kalitkák 's nagy és apró holmicskék, mellyek a' kocsit és födelét szélteben, hosszában elfoglalák.

„Van-e még hely?” kérdém félironiai 's félboszankodó mosolylyal az anti-Titant.

„Platz gñua! wenn's a wen'g zammarukk'n woll'n,” válaszolá ez a' leggyönyörűbb vizivárosi dialectusban, melly leginkább megközelíti Adlung nyelvszabályait.

A' benülök ezen zammarukk'n, hallására olly savanyú képpel tekintetek reám és egymásra, hogy — ha mindjárt el is szánnám magamat, igénytelen személyemet ezen szeretetre méltó chaosz közé bepréselni — ettől most minden kedvemet elveszítettem volna. Mit volt azonban tennem? A' másik kocsira, ha szabad ezen nevezettel élni, isten tudja, még meddig kell várakozni, 's azon felül, ki áll jót, hogy ezen zöldbe hureczkolozási időben nem fog-e hasonló tartalommal megterhelten érkezni: a' reggel is, mellynek előbb ollyan salondáma képe volt a' toilette előtt, most egyszerre neki vidult 's a' nap olly hívólag kandikált ki az utolsó eltűnő felhő alól, hogy a' jövő élvezet reményében, felejtván a' jelen kinjait, felugrottam a' kocsis mellé a' bakra, inkább mentesítve hívén személyemet ennek épületes szomszédságában, mint benn, a' héringtonnához hasonló ketreczben. És azután, mi különös van abban, ha egy ollyan íróforma ember, mint én vagyok, egyszer a' bakra szorul? — hisz, hányan ültek már — 's pedig nem olly író — hanem egészen másféle emberek — a' bakon, kik pár év mulva benn ültek a' kocsiban 's ismét, hány tejfeles uracsot láttam a' bakon ülni 's olly emberül megfelelni helyének, hogy közte 's egy valódi kocsis közt alig tudtam volna különbséget tenni. „Az ember teszi a' helyet 's nem viszont” — biztatám magamat, midőn a' kocsis ülőhelyének felét elfoglaltam. Szomszédom közibe csapott a' lóformájú állatoknak 's kezdénk lassan mozogni a' zugligeti országotra fölvezető várdombon.

Minden emberfia, ki valaha ezen uton — már csak annak nevezem udvariságból — kikocsizott, tudni fogja, hogy azt mindennek előbb lehet nevezni, mint utnak, 's hogy a' hatóság részéről minden elkövetetett, mi bennünk ezen meggyőződést a' nyugati vámháztól a' szép juhásznégig táplálja és szilárdítsa. Lehetetlen, hogy az erény útja, melly, mint mondják, egyenesen az égbe vezet, göröngyösebb és rázósabb volna, mint ezen utnak bérnált, apró kavicsokkal garnírozott homokfuvatag, mellynek jó idő-

ben az a' kellemes oldala van, hogy a' pór majd megfullasztja a' természet-barátot, sáros időben pedig a' Laszlovszkymajor olly távol esik Budától, mint Glognitz Bécestől, Landkutscherrel. No, de hagyján, — ez mind egészsé-
günkre szolgál 's hatalmasan megpróbálja az ember türelmét, melyet édes mindennapiságából, mihez mindenestre reggel a' hálósipkát, délután az arenát kell számítani, ugysem lehet olly könnyen ki- vagy felrázni.

Helyzetem kellemeit ezuttal a' hátam mögött csak hallott, de nem láttott örökös morgás, rugás, nyáfogás, rikácsolás, kurjantás, ugatás, korholás, füttyülés és kotyolás, egy ollykor — ollykor atyailag vagy anyailag kiosztott poflének csattogása 's az ezt tüstént követni szokott rémitő sirás- és orditással felváltva, mód nélkül nevelte — 's valóban, a' sok zaj és láрма, melly mindig ugyanazon távolságban hallatszott, bűvös hatással volt reám nézve : egy szegény szökevénynek képzelem magamat, kit irgalmatlan üldözői nyomban követnek; füleim azonfelül olly nevezhetlen élvezetben részesültek, mintha a' német színházban adott valamelyik daljátékban jelenlettem volna. — Azalatt az idő mindig kellemesb lön, mint a' fejlődő leány, ha öröm vagy szerelem honol ifju keblében 's ez, meg a' jövő élvezetnek reménye a' hegyek közt, kissé türhetőbbé tevék jelen helyzetemet.

Alig haladtunk ki a' városmajor-utcából, midőn egy vékonyszáru szabólegény ügetett utánunk — a' mi épen nem volt szükséges, mert a' bárka olly lassan mozgott, hogy ezt a' rák is elérte volna, ha azon szerencsétlen szokása nincs, mindig hátrafelé tartani, mint a' pesti polgárok a' magyarosodással. — A' tűhös tehát, elérvén bennünket, megkérte a' kocsist, engedné őtet felszállani 's a' könyörületes Titan egy igenlő fejbiczenéssel a' baknak lábpolezára mutatott, hol egy jókora vizsla már helyet foglalván, az uj szomszédot, kiszélsébséggel veté föl magát mellé, nem a' legnyájash morgással fogadá; urának, a' hatalmas lófékezőnek egy rugása azonban csak hamar elnémitá őtet 's a' szomszédságos béke — legalább színre — helyreállítva lön.

A' vámházon tul négykerekű taligánk egy eltévedt szikladarabon átbolyván, olly lökést okozott, hogy a' lábainknál guggoló szélkönnyű szabócska üléséről lebillent 's bizonyosan a' kerekek közé fordul, ha szerencséjére, egy zsebéből kicsüngő mértéknél megragadva, fel nem gombolyitom 's kék czérnával ülőhelyéhez nem kötöm őtet. A' szegény ördög nem birt eléggé hálálkodni 's addig rimánkodott, míg meg nem engedém neki, hogy rongyos talpallóimat, hálajelül, kifoltozhassa. Ezután elértük a' temetőt, mellyen tul a' nem annyira göröngyös, mint poros ut kezdődik. A' lovak még most sem akartak vágatva haladni, a' kocsis pedig nem is nógatá őket arra, jól tudván, hogy sántákat galoppra fogna tanítani. Időtöltésből

tehát zsebembe nyulék 's néhány nádraspékelt aszalt cseresznyén rágódám, míg a' kocsis lovainak és feleségének biographiáját regélé el, melyből megtudtam, hogy az elsők ozorai, az utóbbi pedig budakeszi termés — ehhez a' szabócska egy operaáriát dúdolt Nestroy valamelyik bohózatából, olly vékony hangon, melyet egy tűfokon könnyen keresztül lehetett volna hajtani: mialatt a' pokolzaj és láрма hátam mögött, melyhez képest a' pozsonyi macskazenék valóságos beethoveni hangok, ugyanazon gyönyörű változatosságban érek és verdesék füleimet. Ha magyar nem vagyok, isten úgy segéljen, más gyomorral régen meg kellett volna szöknöm.

Midőn máskor a' temetőt elhagyám 's előmbe mosolygott egész szép pompájával a' nagyszerű természet: olly fellengző és regényes gondolatok szállták meg lelkemet, hogy azokból még hazára is, azaz: bizonyos négy falak közé, hol az ember többet szokott irni, mint gondolkozni, jókora adag maradt. Most azonban egy józan eszme sem akart felvillanni agyamban. Ez állapotban tehát az aszalt cseresznyék a' legjobb unaloműző szerré változtak. — Mintegy husz lépésnyire előttünk, a' porfelhőkön keresztül valamit fehérteni láték, mi az utnak egész szélességét elfoglalá. Első pillantatra hölgyeknek képzelém, kik ibolyát mennek szedni a' hegyekbe, mi Budán, a' középosztályuk közt, a' divathoz tartozik: közelebb érve azonban, egy tisztességes libasereggel találkozáink, melyet bizonyosan el nem érünk, ha egy-kettő közülök, finom szaglásánál fogva, észre nem veszi, hogy aszalt cseresznyét eszem, 's ezt el nem mondja társnéjának, ki ezt ismét a' másiknak, a' harmadiknak, 's így tovább, elmondja, mint az a' libáknál már szokásban van; mire azután az egész sereg megfordulván 's összegyűlvén szó- vagy evőszékem előtt, egy-pár közikbe hajtott cseresznyemagon összeveszni kezdének, mint az emberek is teszik, ha egy-pár sujtásos szavakat felhabzsolva, azok értelmezése közben összezörrennek. A' libapásztor, egy vaskos német-suhancz, bokáig érő inggel, mely úgy nézett ki, mintha azt most akarná mosásba adni, eleget iparkodott, hogy a' libákat rendre igazítsa; de ez teljes lehetetlen volt; mert ha a' jobb oldalról elkergeté őket, csakhamar a' baloldalon gyűltek össze 's az ,oppositiót' képezték; ha pedig innen szalasztá meg őket, ismét a' jobb oldalon gágogtak: én pedig azt a' privatulatságot szereztem magamnak, hogy a' cseresznyemagokat mindig arra az oldalra hajigáltam, hova a' libák vaczogtak, mi által igen kedves emberök lettem, a' libapásztort pedig majdnem kétségbeejtettem. Lärmázott is ő eleget 's pár sértő szavakra is fakadt, melyeket azonban, ámbár jó magyarlétemre a' német nyelvet tökéletesen értem, egészen megfejteni nem tudtam. A' tréfa még tovább tartott volna, ha a' desperatus elnök az öregebb ludakat 's nagyreményű libácskákat, hol csillogó, hol suhogó ígéretekkel kötelezőkre, azaz: engedelmességre nem figyelmezteti. Midőn ezt észre-

vevém, nem ok nélkül tartván, hogy a' capitulatio reám, mint izgatóra nézve, nem a' legkedvezőbben fog kiütni, különben is zsebem már egészen kiürülve levén, pár szivreható ígécskéket sugtam a' kocsis fülébe, ki a' lovak közé csapott 's utolsó erejük megfeszítésével keresztültörtette őket a' gágó seregen. — Alig haladánk azonban illy sebesvágatva mintegy két puskalövésnyire, midőn a' szegény párák, nem győzvéen többé az irgalmatlan erőltetést, megállottak 's a' kocsis leghathatós bógatására sem mozdultak helyükből. Igen nagy szerencse, hogy a' libákat bölcs pásztorunk más u t r a vezeté, különben aligha két tűz közé nem szorultam volna.

Szomszédom, még egy-pár sikertelen kísérlet után, a' további erőltetéssel felhagyott 's az ostornyelet bő csizmaszárába dugván, világoskék dolmánykájából kihúzta cseréppipáját 's azt egész kényelemmel töltögetni kezdé. Nem sokára vastag füstfelhők olly átkozott fanyar illatot terjesztének, melly, a' legerősebb nátha daczára is, nemcsak négy angolmértföldnyire volt szagolható, hanem annyira elkábítá fejemet és csipkedé szemeimet, hogy ezek csupa örömtől könyezének; amaz pedig olly állapotban volt, mintha Hegel philosophiáját olvastam volna. Különféle szagokat türtem én már el ez életben — az éhes vágyak és szomjas ohajtások e' roppant laczikonyhájában — türtem a' pöffeszkedés és elbizottság penész-, 's az előítéletek moschus-szagát, a' salondámák rózsavizillatját 's a' vasárnapi reuniók szegfüolajos parfume-jét; de ezen, isten tudja, milly dohányidomu plánta aszalt torzsavegéből aprított anti-vitnyédinek irtózatosszagát lehetlen volt tovább eltűrnöm: egy resolutus ugrással odahagyám ülőhelyemet 's földre, azaz: egy homokkuczkóra jutván, öt kinos percz után ismét szabadabban lélekzém.

Mindjárt utánam a' családfő — egy idomtalan meghizott öreg — is leszállott, 's a' veszteglés perczeit használva, édes övéit egyenként emelé le a' szekérből — nem tudom, a' természet csudálására, vagy annak hódolására-e? Csak az anya maradt ülve, ki gyermekét szoptatva, szemeimnek olly látványt nyújtott, mellyet, ha Raphael ecsetjével bírnék, egy Madonna della Seddia képeire soha sem használhattam volna.

„Mikor érünk már egyszer ki a' fáczán'hoz?“ kérdé az öreg ur a' kocsistól, ki philosophi nyugalommal eregeté makrapipájából a' bodor füstöket

„Mihelyest kipihenték a' szegény dögök magokat,“ válaszolt a' pseudo-Titán, 's az ostorhegygyel enyelegve piszkálgatá fültöveit a' remondapárnának, melly, fölesütve tekintvén a' homokba, a' felett látszék gondolkodni: valjon nem volna-e jó, e' lágy alomra kissé leheveredni?

Nekem azonban legkisebb kedvem sem volt a' 'siesta' végét bevárni, 's egy keserédes pillantatot váltván még szeretetre méltó könyezetemmel,

az egynevezett vadászház-nál betértem azon utra, mely jó időben a' Laszlovszky - majorhoz, rossz időben pedig egy árok- és gödörgyarmathba vezet, hol, ha tetszik, a' legépületesb elmékedéseket lehet tartani a' külföldi macademizált országutak felett!

Az utnak közepén egy fél öl magasságu kőhalomról még egyszer visszatekinték az alattam nyaraló karavánra: e' perczben a' szabó is kigombolitá magát tengelyfölötti rázós helyzetéből 's ez alkalommal viszontagos érintkezésbe jött ismét mormogó szomszédjával; a' hosszufülű vizslával, mely vendégszeretlensége miatt utközben már többször és ismételve, mint minden palliativszerекnél szokásban van, megintetett gazdája által, miért is, mint valamennyi kutyalalküek, nem kis boszút forralt alattomosan a' szegény szabó, olly sok ütlegek és lábtiprások ártatlan indító oka ellen. — A' boszú kitorésének percze elkövetkezett, midőn a' szabó kőpadjáról leugrott, a' vizsla is utána ugrott 's viaticumra vékony lábikráját akarta megmarni. De a' szabó még jókor észrevevén ellenének gyilkos szándékát, teljes erővel futni kezd a' Ferenczhalom felé vezető útféle porvonalon — a' vizsla utána iramlik, a' szabó azonban olly sebesen halad, hogy lába a' földet sem érte 's nyomai a' fünek lenge szálait sem könnyíták meg. Nem sokára mindketten eltűntek szemeim elől: csak egy kis porfellegese gyanítatá, milly irányban vevék útjokat. Valami öt percz múlva, mely alatt kíváncsian tekinték mindig a' távolba, láttam a' vizslát hosszúra kiöltött nyelvvel, fáradtan és lihegve visszatérni, miből azt következtetém, hogy a' széllel bélelt szabót csakugyan el nem érte, különben azt bizonyosan apportirozta volna.

Ezen kis intermezzo után szokott jó kedvem ismét megtért. A' poezist ugyan elvitte a' manó, de a' fris hegyi lég, a' kicsattanó bimbók illatja, egy izletes villásreggeli a' csinos juhásznénál 's ennek szív mélyeig szikrázó granátszemei, egyszerre elfelejteték minden kiállott uti kellemetlenségimet. Nem tudom, mikor érkezett a' vizivárosi kordé rendeltetése helyére, de midőn a' juhászné klárisajkiról hallám, hogy kakuksovány férje mindennap korán reggel a' városba megy 's onnan csak kilencz, tíz óra felé jön ismét vissza, erősen föltevém magamban, hogy ezután a' természet szemlélésére soha sem fogok többé társasági kocsiba ülni, mely most is egyedüli oka annak, hogy a' szépjuhásznéhoz csak tizenegy órákor érkeztem!!

DARÁZSOK.

KÉPMAGYARÁZAT, BEVEZETÉSÜL.

Nem azért írjuk jelen bevezetést, mintha szükségesnek tartanók; mert feltett szándékunk, egyenesen a közepére beugratni, a mit a jelen képen darázsunk is tesz, midőn az ugyanott látható nemes honfitársunknak egyenesen physical és erkölcsi középpontjába, magyarán kimondva, gyomrába dőli mérges fulánkját. Nem is akarjuk ezen bevezetést vezércziknek tekintetni, s éppen azért nem, mivel elől áll; mert czikkjeinkben a vezéreszme mindig hátul fog állani; s ezen ne csudálkozzanak a kegyes olyasók, mivel mi ügyes taktikusok vagyunk, az az: legalább azoknak hisszük magunkat s ezen taktikánál fogva, igen jól tudjuk, hogy okos vezérnek nem kell közhuszár- vagy bakancsosként mellét az ellenség szuronyai elébe vetni, hanem

szépen hátul maradni. 'S e' felett a' mi vezérünk, a' fulánk, 's ez darázs urunknál is hátul van. Mindenek fölött arra is kérjük olvasóinkat, ne tarlsák jelen sorainkat irányzikknek; mert ezek méltán állnak azon hírből, hogy ennek minden lehet ugyan, de irány nincs; 's mi más irányt nem is tűztünk ki magunknak, mint a' hatalmas darázs fulánkját, ez magnestünk, ezt követendjük át az élet oceanján, szélben, viharban, erősen remelve, hogy miudig jó helyre — de itt a' 'jó' rosszát jelent — találанд.

Igy tehát, — fogjak, kegyes olvasóink, kérdezni, miért iraték ezen czikk? Mi erre őszintén feleljük: voltaképen magunk sem tudjuk De mit jelent tehát? lesz a' második kérdés. Erre ismét 's még őszintebben azt feleljük: semmit; a' mivel önök, a' legrosszabb esetben is, azt nyerendik, hogy végig olvasván, legalább nem csalatkoztak.

Most tehát térjünk magához a' képhez, melyet magyarázni célunk. Legelőbb is a' tiszta légből lebegő óriási darázs fog szemünkbe tűnni. Ezen darázs, roppant alakjáról itelve, bizonyosan azon óriásországból, melyet a' híres angol utazó Gu liver Jenüel fedezett föl, 's azóta senki sem látott. Egy családból való a' halhatatlan hírű Góliáttal, kiről A. I. az 1842 júl. 8-ki reg. éli 7 órai napfényhez hasonló világgal bebizonyítja, hogy ő nagysága — ha ezen szó Góliátra nem illik, kire illenek — magyar volt; csak kár volt nekik hozzátenni, mit az egyszeri, magát huszárnak képzelő vén bakancsos példátlan kalandjai elmeséléséhez toldani szokott, t. i. 'de hiában beszéltek, senki sem hiszi.' Ezen darázson tehát észrevesszük, miként irgalom nélkül mindenfelé rug, szur és sebesít, és szarvait olly magosra emeli, mintha azok valaha ólmos botok lettek volna. Szárnyait sem lehet hallgatással mellőznünk, egészen író toll idomuak, 's ezen körülményből kénytelenek vagyunk következtetni, miképen fulánkja nem rövid ugyan, de mérges, 's ha jó helyre talál, örökre ott hagyja maga után a' lemoshatatlan ténta foltjait. Ő darázsságával azonban e' czikk folytatában még sok bajunk lesz, 's nehogy előre kapkodjunk, némelly 's érdekesebb tulajdonságait akkor irandjuk le.

A' darázs után kinek ne ötlenék legelőbb is szemébe azon már említett nemes barátunk, kit a' darázs olly irgalmatlanul gyomrába dőf? Ő mindenesetre nagy tekintetű férfiú, mert dolmányát alig gombolhatná össze terjedelmes hasán, 's ott nyíltan viseli a' kutyabőrt ezer hold majorsági birtok felett, melynek szélén kész a' számvetés: mennyi esnék a' létesítendő nemesi háziadóból vagy a' kétgárasos telekdíjból reá. Szakállá nem nagy, de légritka és borzas, hű képe nemzetünknek, melly nagy földre gyéren hintve, felborzasztja magát, hogy nagy helyet foglalhasson el, és szakállá ritkaságát a' közhit szerint a' kevés borotválkozásnak tulajdonítva, elhatározza magát ezen unalmas műtételre, de a' helyett, hogy maga borotválkoznék kénye és szüksége szerint, nemzeti kényelménél fogva mások által borotváltatja magát, bár szőrével vérét hagyja is a' többnyire rossz késen. De hiában, megrögzött benne az uri eszme: idegen szolgálja a' magyart, és butakevélyen szolgáljának hiszi azt, ki valóban ura. Hősünk is olly gyakran borotváltatja magát mások által, hogy azok nagy részt gyökeret is kitépték szakállának, 's ez most azért olly silány. Annál tekintélyesebb állapotban van jól kipedrett bajusza, mert orránál huzatni magát nem akarván, ezt nem borotváltatá, 's borbélyá látván, mikép önkényt indul az általa készített uton, 's e' fizetéstől irtózása daczára is, jól megfizeti rajta a' vámot, fölöslegesnek tartá, az orronhuzással is bajlódni. Valóban, tekintsük meg bajuszát, a' mennykőhárító sem áll kevélyebben ég felé. A' mennykőhárítót nem csupán esetleg említők, mert a' bajusz nemzetünknek, ha nemis épen mennykő-, de legalább bú- és bajhárítója. Ki valódi magyar, (a'

csekély számu és hazatallan bajszot nem viselőket leszámítva), ki már néhány bajt ne pedrett volna el bajszán, 's ebben teljes vigasztalást nem lelt?

Hogy hősünk egész parádeban jelent meg, azt a' fején diszolgó tollas kalpag mutatja, bár kard hiányzik is oldalán, de ennek is van oka foka: jól tudja, ugyanis, hősünk, miképen a kard kevés dicsőséget árasztja nemességünkre Győr alatt, a' bunkósbot azonban, 's más nemtelen fegyver, sok hasznót — ő legalább haszonnak hiszi — szerze napjainkban, 's azért nem is köte kardot. Kezét olly magasra emeli, mintha épen háziadóról tanácskoznék valamelly megyegyűlésen. De mégsem, mert a' gyűlések illyen urai ott nem ütni, csak üttetni szoktak. Ő tehát igen elmésen pofon akarja ütni a' gonosz darázst, 's még pedig balkézzel, hogy bal sors érje. Itt ismét szükség darázsunkra térni, melyet első pillanatra némellyek butasággal fognak vádolni, mert míg éles fegyverét, fulánkját, használja azon egynek megyéink számos híres urai gyomra ellen, fejét csak lábával, mi voltaképen nem is fegyver, támadja meg. De seuki se itéljen mohón. Épen ezen körülmény tanusítja fényesen darázsunk esztét, mert ő átlátá éles szemével, miképen ezen homlok alatt létezik a' vacuum absolutum, mellynek létét tagadják bölcseink, 's büszkén mutat lábával ezen fölfedezésére. Ellenben, tudja a' gonosz dongó ezt is, hogy ezen uriember azon osztályba tartozik, „quorum Deus venter est“ azaz: nem csak testi, hanem erkölcsi gyomor is, 's azért döfi e' helyre fulánkját, felvevén és helyesen, hogy ezen ur, ha gyomra megsértetik, tönkre silányul. Ezen ember tetteinek ösztöne mindig gyomrából származott, csak ezen becses műszer megterhelése okozá, hogy szükséges commotio kedveért bundán tánczolt nagy tarsaságban, 's hogy, talán a' mádi bálban egy szugolyban, elvesztetéek vele Europa súlyegyenét, vagyis magyarán mondva, földhöz csapták, melly megbecstelenítésért hihetőleg csak azért nem állá boszút, mivel folyó, de fontos okoknál fogva, már esés közben elaludt, 's fölébredvén, a' földresujtás csak mint álom lebegett előtte, 's a' tettet senkire sem merte fogni, 's e' felett meggondolá, miképen állapotánál fogva, ezen baráti szolgálat nélkül is, a' földre kell vala jutnia. Ezen folyó ok, melly az ősz derekán szokott szüreteltetni, és hordókban tartatik, hősünk testében nagy változást szokott okozni. Ugyanis, a' bár hatalmas gyomorban sem férvén meg, gyakran gözével a' koponya alatti sötét üreget betölti, 's illyenkor természetes, hogy emberünkben oda a' súlyegyen. Ezen gőz azonban egészen saját, szerelnők mondani, fontolva haladó természetű, mert míg napjainkban az egyetemes művelt világön gőz által eszközöltetik a' legsebesebb mozgás, hősünk a' fejébe tódult gőztől, némelly igen fontolva 's minden oldalra csak előre nem tett lépések után, mit némelly szemtelenek tántorgásnak neveznek, rendesen elalszik. A' darázs ezen urat szemelvén ki fulánkja első áldozatául, fényesen bizonyítá éles látását, mert belső semmisége daczára is, a' képen látható tarka csoport őt igen hatalmas embernek tartá, 's remélhető, hogy legyőzetése után elcsüggend.

A' lelt ur mögött alig látható egy másnak, ki az előbbinek szinte ikertestvére lehetne, feje és válla, de ne gondoljuk, hogy ez, mivel magát azon balul intézkedő ur háta mögé rejti, nem cselekvő személye az ábrázolatnak, sőt nagy mértékben az. Ő lelke az előtte harczolónak, annál is inkább, mivel ez mindent, mi lélek, hátra szokott tenni. Ő igaztja ezt hőstettek, de az elhatározó vészcs pillanatban botját, akarjuk mondani, kardját paizsul használva, széles háta mögé rejti magát, barátja pedig sokkal bölesebb, mint sem képzelhetné, hogy tettei más sugallásából származnak, 's így mindketten boldogok, mert ők tetteik urai, az egyik legalább annak hiszi, 's a' másik annak érzi magát. Ezen két ember elval-

hatalatlan, nem szeretet ugyan, de érdek miatt, olyanok, mint a' kalapács és ülő, melyek ütik ugyan egymást, de tudván, miképen elkülönözve semmit sem érnek, hiven együtt maradnak, 's a' közéjük kerülő vasou öntik ki dühöket. Mi hisszük, a' darázs az elsön olly hatalmasat szurand, hogy roskadásában a' másikat is elsodorja.

Most azon paletotba öltözött uriemberhez térjünk, ki a' képnek szélén egészen elől tűnik szemünkbe, 's jobbjával, melyet a' darázs egy lábával hatalmasan megragadt, ijedteben hajába kap, és jobb térdére omlik, míg bal lábánál egy írott lap függ, ez 's a' füle megé tűzött óriási toll, benne az író hirdetik, mint olló a' szabót, és nagy czéger a' rozsz bort, de hajusztalansága szakállá mellett külföldit gyaníttat, azon igen tudós országból, melynek, mint egy saját elmés írója mondja, hortyogását az Alpesekre hallani, 's élénk álmaiban azt képzei, hogy ébren van, 's e' tudós rendszerekbe foglalt csalódásaiban tanácsot ad az egész világnak, kivált nekünk szegény keleti fajnak, de magán nem bír segíteni, 's gyakorlatilag megmutatja, mit nem kell nemzetnek tenni, hogy nagygyá legyen. Ezen ur pápaszemet is visel, mert szemei a' hosszú álomtól gyengülve, de üvege külföldi gyárból levén, nálunk is mindent idegen színben mutat, nem büne tehát a' jámbor írónak, ha mindent fonakul lát. Őt, mint már említettük, a' darázs jobb kezén ragadja, azt hihetőleg jól megrázzván, 's igen okosan, mert tudja darázsunk a' régi mondást: „per quod quis peccat, punitur et per idem“, 's emberünk, mint író, jobb kezével vétkezek. „Igen — fogják ellenvetni nyájas olvasóink — de ezen ember író, 's így vétkei fejéből származtak.“ Ne higgyék, az efféle urak által világba bocsátott pletykák és rágalmak hazánk ellen, soha sem voltak az ész szüleményei, azokat csak a' kéz irta le, a' fej minden hozzájárulása nélkül. Nem csak esetleg tévé rajzolónk ezen embert a' képen olly előre, mert ő keme bizonyos, majdnem természetes szemtelenséggel saját becses személyét mindig és mindenütt előre szokta tolni. Az író arca rémülteben olly kifejezéstartalomban, mi legalább, abból zavartat olvashatjuk. „Megállj, bárdolatlan magyar darázs, — mondja magában, mert most még fenhangon szólni nem mer — hiszen van még Augsburgban „Allgemeine Zeitung“ 's ez olly vastag bőrű, hogy fulánkod mit sem árthat rajta; lepiszkollak abban, hogy megemlekezel reá, 's többé egy tagját sem fogod bántani a' művelt indogermán fajnak. A' darázs azonban, magyar büszkeségénél fogva, nagyon megvetőleg bánik az indogermán urral, még csak fulánkjára sem méltatja; így kellene nekünk is tenni ezen tenta-Herostratusokkal.

Most, nyájas olvasóink, képünk egy igen fontos személyéhez értünk: azon alakot gondoljuk, melly térdeire omolva, jobbjával a' földbe, baljával fejébe kapaszkodva, leirhatlan jellemű ruhában 's hosszú hajjal görnyed a' darázs előtt. Ezen embert voltaképen leírni vajmi nehéz, mert neki csak hátát látjuk, 's forgassuk a' lapot bár miképen, arca lelkének tükre, soha sem akadand szemünkbe. Ezen ember magában egy elv, melly óriási rém gyanánt rettegheti a' világ nagy részét, bár maga is csak rettegésre van neveltetve, 's azért mutat csak mindenfelé hátát, hogy ennek emberboldogító igéyeire alkalmas tért nyújtson, 's tetteleg bizonyítsa be a' szolgálai engedelmességet, melyet egy nép nagyságához szükségesnek tart. Meleg öltözte, vastag kucsmája mutatják, hogy ő hideg országnak fia, hol megfagy a' szabadabban lüktető vér, 's dermed az emberibb érzélem. Ezen ember érezvén, hogy meglehetősen meleg földünkön eszményének fája mindeddig nem vala képes gyökeret verni, nem meri képét mutatni. Azt is látjuk, hogy hátára egy kis darázs telepedett, melly ezáltal caak gyermeki tapasztalatlanságot bizonyít, hiszen az illynemű bagariát hogy járná át a' fulánk, hatalmasabb fegyver kell ez

ellen, melyet azonban, hisszük, feltalálанд a' haza nemtője. A' háttal fordult ember épen a' már dicsért indogerman tollas állat lábainál kapaszkodik a' földbe, talán valami rokonszenvet érez ennek okoskodásai 's a' kancsuka között.

Menjünk egy lépéssel tovább a' kép másik széle felé, 's egy hosszú kantusha öltözött, süveges, szakállas alak ötlík szemünkbe; ki számoló csudálkozással néz a' darázsra, mintha ki akarná látni belőle: hány percentre lenne tanácsos neki pénzt kölcsönözni, ő a' szurással mitsem gondol, mert fajostul, Jerusalemban pusztulása óta, annyi kinzáson esék által, hogy az illy csekelységek őt rémiteni többé nem képesek, 's bár egyik lábával őt is karmolja a' darázs, azt sem veszi fel. 'S itt nem bírjuk menteni darázsunkat, ő valóban hibázik, mert ha ezen emberre hatni akar, erszénye felé kellene nyulnia, 's akkor hallanánk mulatságos óbégatást, 's a' megtámadott hamarjában még az emancipatiót is feledné. Mi őt rövidség okaért, 's hogy becses voltát kifejezhessük, 60 percentesnek nevezzük; mert a' számoknak gyermeksége óta nagy barátja volt, különösen a' sokszorozásban saját, 's a' kivonásban mások' részére, bármely mathematicussal veteledik.

Tovább menve, azon lovas uracscsal találkozunk, ki szemüvegen bámulja a' darázt. Nyájas olvasóink, ezen ember arszlán, 's azon fajhoz tartozik, melynek fölfedezése hazánkban a' „Honderünek“ nagy eredménye. Arszlán, tehát igen igen jámbor állat, mely szeretne rettentőnek látszani, de még csak maga sem ijed meg magától. Ezen ur betykén ül ugyan paripáján, de mind a' mellett is már ledől és tönkre silányult volna, ha, mint látjuk, a' 60 percentes nem támogatná, mit azonban az arszlán hihetőleg bőrével fog fizetni, 's akkor szerencsés lesz szegény, ha, mint a' mese híres állata, kettővel bír. Ne is gondoljuk, hogy az uracs a' darázt nézi oly keményen, ezt ő, mint nem szénygetaposót megveti; de a' 60 percentest nem akarja bizonyos okoknál fogva látni, 's azért néz szokása ellen előre, 's csak ezen meglepetése miatt nem mereszi szemeit azon nőre, ki felve látszik a' tömegből illanni. Ezen nő sokkal inkább árnyékban van, mintsem többet mondhatnánk felőle, 's talán udvariságból is jobb lesz hallgatnunk, mert vajmi kevés dicséretet szólhatnánk róla, kit éles látású darázsunk áldozatai közé vett, de őt arszlánjával együtt csak megvetéssel bünteti, 's ez a' ragyogni akarókra a' legsúlyosabb büntetés.

Most látogassuk meg azon a' kép hátulján közepett álló, hasonlóképen büháritó bajszú ténsurat, ki egész Ásia nyugalmával nézi a' tarka tömeget, oly hívő arcot mutatva, mintha most is biznek bizonyos ujságyszerkesztők által hirdetett könyvek 's folyóirások megjelenésébe, ha még ő ténsége könyvnemével valaha bibelődött. Ez ősi nyugalmában a' daráztól származó vést nem is álmódja, 's azon messzeterjedt fajához tartozik nemzetünknek, mely a' haza egére torlódó fellegek létét csak akkor kezdi gyanítani, miután a' mennykő lecsapott, 's ekkor is meggyőződven, miképen a' segedelem már késő, ujlág régi tespedésébe dől. Őtet a' darázs csak azért nem bántja, mert jól tudja, hogy csak kialudná a' rajta ejtett sebet.

Most az előbbi urnak lelki rokonához jutottunk, kinek azonban, barátja háta megett, csak keze látható, nyitott könyvet emelve. Ezen ur, a' már leírttól annyiban különbözik, hogy nagyksón észreveszi a' veszélyt, de erős hite, miképen minden vésznek egyedüli orvoslása a' „corpus juris“, most is a' darázscsipéstől felve, azt épen a' „primae nonusra“ nyitva emeli magosra. Ezen híres, soha eléggé nem áldható törvényből ő azt is kiolvassa, hogy magyar nemest a' darázs-nak sem szabad megcsipni. Azonban várjunk egy kicsit, 's a' darázs fulánkját a' legelőbb említett ur gyomrából visszahuzván, azon mérhetetlen becsű könyvet,

mellyet tartója, mint a' Mohamed hívei az alkoránt, egyedül hisz magyar nemeshez illő könyvnek, ki fogja kezéből rugni.

Ezek tehát a' személyek, kiket a' darázs bánt, bár vannak még számosan, kik e' képből kimaradtak, de ezeket most bővebben említeni több volna, mint képmagyarázat, azért jelenleg hallgatván felölök, csak azt jelentjük ki, hogy jövőben is a' jelenlevők 's az idetartozó kihagyottak lesznek fő céljai darázsunk fulánkjának, 's mind azon a' képen látható apró darázsokénak is, kiket a' nagy darázs cortelek gyanánt magával hurezolván, most csipni tanít.

S z a l k a y.

KORTESDARÁZSOK.

Az a' mi bajunk, hogy nagy szavakat többnyire kis emberektől hallunk.

A' lappoknál az a' különös törvény van, hogy a' ki egy medvét elejt, annak egy egész hétig nem kell feleségével lakni: ugyan hány medvét ölnének meg ezen törvény mellett a' mi magyar Nimródaink?

Van egy ország, mellynek lakói mindig avval biztatják egymást, hogy haladnak, mivel mozognak: vannak ugyanazon országban olyan utak, melyeken a' kocsik egész nap mozog 's mégsem halad!

A' szerelem egy álmosság, a' házasság többnyire keserű fölébredés: a' csók igen rövid a' hosszú életre, a' bubánat igen hosszú a' rövid életre.

Egy bölcs kérdezte: szükséges-e, hogy a' királyoknak kegyenczei legyenek? igenis; — felelé ő — népeik!

Sok nagy embernek bálványa a' hiúság 's ennek áldoznia kell, ha mindjárt szentelt helyről is rabolja el a' tömjént.

Furesa; a' budai uracsok azt mondják: „adatok inkább vagyont leány nélkül, mint leányt vagyon nélkül;“ a' hölgyecskék pedig imigy sohajtanak: „adatok inkább férjet vagyon nélkül, mint vagyont férj nélkül.“

Az igazán szerető szív soha sem lehet hűtlen: csak a' szenvedély, haszonlesés és az ábránd ismeri az ingatagságot.

Némely ember csak azt tekinti, mennyire haszonvehető, de nem azt, minő hasznos valaki.

Az ifju cselekedetéből okul a' férfi

Szerelem és hűség sok hölgynél olly áru, melly többnyire elfogy, ha a' férj megfogy.

Mi egyéb némely méltóság, mint judáspénz, mellyért a' lélek üdve áruba bocsátatik: mi egyéb a' rangvadászat, mint alacsony uzsoráskodás, melly tízszer többet követel a' sorstól, mint a' mennyi más becsületes embernek jutni szokott.

Némely hölgyek kedvelik a' buta férfiakat: lám — mond egy gonosz elméncz — nem mindig igaz az: hogy minél ostobább valaki, annál nagyobb a' szerencséje!

Soha sem kellene előbb célt kitűznünk, míg nem tudjuk bizonyosan, vajjon el nem tévesztett cél-e az?

Franciaországban a népszellem adott jelentékenységet a színeknek, másutt a színek adnak irányt a népszellemnek.

Midőn a természet meztelenül hozá világra az embert, csak azt akarta megmutatni, hogy mindnyájan egyenlők vagyunk.

Frankenburg.

K É N Y E S P O N T O K.

A minapi éji zene alkalmával, mely az angol királyné előtt Rothschild tiszteletére tartatott, egy hetyke szabólegény gúnyosan kérdezett egy mellette álló ismerős zsidót: „heh, zsidó, mit tesz az a szó, hepp hepp?” „hát épen azt, — felelé Izrael fia — a mit a szabóknál a meckmeck tesz.”

Egy angol, egy német és egy magyar először levén Pesten, kirándult en compagnie a budai regényes hegyvidékbe s a jánoshegyről gyönyörű kilátástól elragadtatva, ekképfelvezék ki meglepetésöket: az angol roppant napernyőt feszítvén ki, egy köszirtre ülve, háttal fordult a vidéknek, — a német bokáit ütötte össze örömeiben s felkurjantott: „Sapperment! da wär a Wirthshäusel am Platz!” — a magyar pedig, bajuszát pödörve, komoly méltósággal dümmögé: „bizony felséges, az ebadta!*)

Pekingben a siketnémák intézetében megürült tanárságra egy igen tudós férfi is jelenté magát, ki már több német tanított beszélni. A folyamodó kérésétől elmozdítatott s pedig azért, mert Chinában olly tanítók kellenek, kik még a beszélőket is elnémeítsák.

X. ur nagyon köpi markát K. ellenében: már az úgy van, hogy az alvó oroszlánt a szunyogok is csipdesik.

Divatlapjaink közül egyik többet ígér a másiknál: Goethe a villikirályban azt mondja: „Der Erlkönig mit Kron und Schweif — Mein Kind, es ist ein Nebelstreif!”

Mondják, hogy Pesten a makaot és fárót el fogják tiltani: azonban ha valaki egyedül akar játszani, azt nem lehet neki megtiltani.

*) Engedelmet ez aestheticaítlan kifejezésért, de az életből van meritve. F.

Számtalan szerencsétlenség következtében Pesten a' sebes kocsizásra nézve komoly reformokról gondoskodnak: ezentul a' négylovas kocsiknak szűk utcáiban nem szabad megfordulniok. Omne initium durum!

A' pestvárosi színház pénztáránál nem szabad tolakodni: Rummelpuff azt mondja a' magánosan sétáló vastag Feldkümmelnek: ,geh'n Sie auseinander, oder ich arretire Sie — Sie sind ein Auflauf!'

Y. ur új népszindarabot irt: mindnyájan, kik felolvasásánál jelen nem voltak, azt remek műnek mondják.

A' pesti német színházban az egerek és patkányok ismét mutatkoznak: azt mondják, hogy ez azért van, mivel már régen nem adtak ott — operát.

F. A.

MI HIR BUDÁN?

*Ugy illett volna legalább, hogy az ,Életképek' ügyében — mely, köztünk mondvá, engem nagyon érdekel — pár szót intézzek tisztelt olvasóimhoz 's ugyancsak szívökre — vagy inkább erszényökre kössem ezen divatujzágnak a' többiek fölötti pártolását: de épen az a' baj, hogy a' magam dolgában a' legrosszabb ügyvéd vagyok, 's mitsem restellek inkább, mint ezen ajánlközesokat és bókocskákat, melyek nem egyebek raffinirt koldulgatásoknál, 's bizony nem minden ember arczához illenek, ha mindjárt igen sok illik egy mai journalista arczához. Nem szeretem a' ,nagy szavak'-at: az ember első hevében — mikor képezelete egén mintegy háromezer előfizető zsi bong — mindent megígér, még olyant is, minek megtartása később esze ágában sincs, 's azután mi haszna ezen ígéreteknek és peroratióknak? a' hiszékeny olvasót — azt t. i., a' ki előfizet, mert száz olvasó közül csak egy harmada szokott mindig előfizetni — egyszer ugyan rászedhetjük, de később elpártol tőlünk 's mastól hagyja magát — rászedetnit! Én azt gondolom, jobb lesz a' sok-sujtásos és elcsépelt phrásisok helyett, melyek Ixion kereke gyanánt szüntelen ezen egyetlen szócska körül: ,praenumerálatok!' forognak, tettel megmutatni, mit akarok és mit tudok az olvasónak nyújtani azon szíves bizalmaért, mellyel szerény lapomat szerencsétlenti—'s a' tisztelt közönséget szépen megkérni: kegyeskedjék velem azon czélra összemunkálni, hogy egymással (a' közönség t. i. velem 's én a' közönséggel) tökeletesen megelégedjünk.

*Mintán nincs olly dolog a' világon, mellynek nem volna árnyékoldala, bizony könnyű volna minden napieseménynél egy pontocskát találni, mellyre egy felkiáltó jelet lehetne nyomni; de — hál' isten — nem tartozom azon pessimisták vagy májbetegnek közé, kik mindent a' leggyűlöletesb színben, a' legfeketebb világban látnak, 's epebe mártott tollal lefirkálják mocskolódásaikat, a' nélkül, hogy irás közben hideg eszméletre térnének. Az illyen emberekről méltán elmondhatni, hogy nálók a' fej az árnyékoldal és a' lábak kedves énjöknek egy része, mellyel ők a' statusnak, mellyben laknak, leghasznosabb szolgálatot tehetnének. A' leczke mindazon világba kiáltó declamatoroknak is szól, kik szüntelen gyalázat és zsémbeskedés által hiszik a' dolgot rendes kerékvágásába téríthetni 's a' kik valamelly történecskét készakarva eltorzítanak vagy tulságosan adnak elő, hogy azután annál csipősebben commentálghassák. Valjon nem hasonlítanak-e ezen

urak azon emberhez, ki, mivel az ördögöt soha sem látta, annyira megharagudott reá, hogy agyagból készítettett mintáját böszindulatában porrá zúzta, a' miért az igazi ördög cseppet sem haragudott, mert ez által magának semmi baja sem történt.

*Fővárosunkban a' két europahírű személyek Elssler Fanni kisasszony- és Rothschild Salamon urnak távozása után nem történt olyan különös valami, a' mi futólagos említésnél többet érdemelne, vagy kedves sógorkainkat édes nyugalomokban megzavarhatná. Ez utóbbi hercegi nagylelkűséggel nyolcz ezer pengő forintot ajándékozott a' testvérváros közintézeteinek 's pedig épen azon időben, midőn mások majdnem annyi pénzt küldöttek külföldre — kutyákért! — Mondják, hogy némelly éhes literator is becsúszott a' világroesus előszobáiba, egyik kezében egy tekercs verseket, a' másikat pedig nyitva tartván. Egy házalló poetának döcögős 's a' legalávalóbb hízlegésekkel tömött rímei annyira meglepek a' kegyes maccenást, hogy örömében tüstént megszökik, ha más napra nem rendelte volna a' postalovakat: szerencséjére azonban harmincz arannyal lerázta nyakáról az erdei fülemület, a' mi a' várossinkba érkező német komediások-, kötéltánczosok- 's egyéb csürhe népnek, melly megdicsértetni akar, legfőlebb egy vacsorába Blaich uramnál, vagy 'wenn's hoch geh't' egy ezüst forintha kerül. — Hát még mennyi impertinentia 's minden szemérmes labbal tapodó butaság kell ahhoz, nyilvános lapokban kérkedni ezen alamiznával 's ezt a' talentom (a' tiszteletes — 'achtbar' — talentom) megjutalmaztatásának kürtölni? Nem lehet mást föltennünk, mint hogy a' jámbornak eszét a' sok arany megkábitotta, 's ötet a' szónak szoros értelmében — a' arany borjuvá változtatta.

*Halljuk, hogy a' berkocsisok a' 'Buda' gőzöst megtromfolni akarván, ezután ingyen viendik a' vendégeket a' császárfürdőbe: a' nevezett gőzös ezt avval torolhatná ismét vissza, ha minden vendégnek a' menetár elengedésén kívül még egy tizes kárpótlást fizetne. 'S azért éljen a' concurrentia!

*Sok panaszt hallunk, hogy az 'Életképek' füzetei vagy egészen kimaradnak, vagy hiányosan és bepiszkolva érkeznek vidéki tisztelt előfizetőink kezeikbe. Mi majdnem félév alatt mindent megkisértettünk, hogy e' bajon, legszelidebben mondvá, vétkes hanyagságon, melly nemcsak az előfizetőket méltán elijeszti, hanem azok előtt szerkesztői becsületünket is kockáztatja, segíthessünk; de eddig kevés vagy épen semmi eredményre sem jutottunk. Vachot Imre bajtársam tulajdon pécsettje alatt akarja a' 'Pesti Divatlap' példányait elküldeni — de mit fog ezen fáradságos és költséges procedurával nyerni? azt, hogy a' példányok, mellyek eddig csak hiányosan jutottak az előfizetőkhez, ezentúl egészen elfognak — veszni. A' 'Honderú' 25d. számában erről igen épületes történetecskét lehet olvasni. Ismételt és komolyabb felszólalásunkra ez ügyben azt a' tanácsot adták (nem tudom ironiából vagy hűleségből-e?) recommendáltassunk minden füzetet, a' mi félév alatt épen az előfizetési díjba kerülne: bizony még csak az hibázik, hogy a' szegény divatlapkiadók ne csak 'pro patria' (azaz ingyen) dolgozzanak, mint eddig szokásban van, hanem még azért is fizessenek, hogy dolgozni hagyják őket. — A' fővárosi postahivatalokat, mellyek az illető példányokat tőlünk mindenkor hiánytalanul átvesszik és nyugtatványozzák, e' vád — a' mint tapasztaltuk — nem illeti; de igenis erősen sújtja némelly vidékieket, mellyeket, ha a' sürgetős kéréseinkre tett újabb rendelkezések nem használandnak, név szerint fogunk az illető helyen megismertetni. Ezen elégtétellel magunknak és előfizetőinknek tartozunk.

*A' színházunk volt első énekesnője, Schodelné asszonyág, 's annak igazgatója közti viszálykodások priváttérről a' hirlapokba vitettek át 's az olvasót önkénytelen beavatják a' színpalak közt történt titkok titkába, a' mi, lehet, hogy sokat érdekelni, sokat mulattatni, de tán sokat untatni is fog. — Azt mondják, hogy Schodelné asszony kissé felcsigázza követeléseit, de Bartay ur nagyon is lesrőfolja azokat: ha operaügyünk úgy volna elrendezve, a' mint azt elrendezni lehetne, Schodelnét a' túlkövetelési vád nem illetheti; jelen esetben Bartay ur azt gondolja, hogy neki van igaza. — A' 'Honderü' mindkét félnek egyezkedési ajánlatot teszen; de kérdés: hajlandó-e Bartay ur egyáltalában az egyezkedésre? — Lehet, hogy rövid idő múlva erről bővebb felvilágosítást adhatunk. — Bizony atka az a' magyarnak, hogy mindig egyenetlenkedik 's pedig legkuruczosabban épen akkor, midőn egyesült erővel a' legszebb diadalokat vívhatná ki. A' német színházat, drámai tekintetben, messze elhagyák már derek színészeink: most csak az operát kellene kissé rendezni, hogy amaz tán egészen tönkre silányuljon, 's mit teszünk? — veszékedünk! *)

*Bizonyos Kaiser nevű bécsi sógor, néhány hónapig köztünk mulatván, socialis életünk megismertetéséhez gyürkőzött 's csudálatos tapasztalásait 'Local-Revue von Ofen und Pesth' cím alatt egy-egy sűrűen nyomtatott íven röpti a' világba. Már különössége miatt is megérdemli az olvasást; készakarva sem lehetett volna jobban pasquillizálni a' bécsieknek mifele socialis érdekek iránti hajlamát. Az egész ismertetés nem egyéb, mint Budapest minden nevesebb bor- és serházainak, mulatókertjeinek 's kávéintézeteinek hű jegyzéke, melyből az olvasó pontosan megtudja, hol lehet a' legjobb bajorsert, a' legvalódibb steinbruchit, a' legizleteseb rántott csirkét 's a' legfűszerebb mokkalakvet kapni? kicsoda e' vagy ama gyomortisztító és fejr Restauráló intézetek, 'szerény', 'ügyes', 'nyájas', 'vállalkozó', 'derek', 'igénytelen' stb. igazgatója, 's micsoda geographiai vonalban és távolságban fekszenek egymástól, mit az efféle bucsújárásoknál, a' sok mozgás megkimélése tekintetéből, tudni igen üdvös és egészséges. A' classicus műnek becsét még azon gyönyörűséges körülmény is emeli, hogy majdnem minden sor helyesírás és szókötési hibáktól hemzseg, a' mi egyébiránt fényes bizonyossága annak, hogy halhatatlan költője inkább ért a' rántott csirkét, mint a' szavak analysiséhez, jobban tudja megkülönböztetni a' valódi bajorsert a' pesti árpalétól, mint a' kommat a' kettősponttól. Mindenesetre igen jó volna, ha olly derekasan emészteni tudó gyomrát oda kölcsönözhetné azoknak, kik ezen sületlen írkáfrakait olvasni kényszerítenek.

*Hinné-e valaki, hogy Pesten olly lapocska is van, melly dolgozó társait, fizetés helyett, azon *accidentia* kra utasítja, mikkel a' rosz komediasok, vendéglők, szabók, illatárusok, 'stb. dicsértetésökért szerkesztő urnak adózni szoktak. Ha kívánná valaki azon lapnak nevét tudni, szívesen szolgálandunk.

*Engedjenek meg egy szerény kérdést azok, kiket a' dolog illet. Midőn nemzeti színészársaságunk mult majusban Pozsonyba vala rándulandó hazánk apjai előtt — próbatételre: a' gőzhajózási igazgatóság, ha nem csatlakozunk, hirlapok utján felszólítatott, hogy, tekintve a' nemzeti célt, áldoznék ő is a' közjóra 's könnyítene valamivel a' szállítási költségek terhét. — Biztos kutfőből hallottuk,

*) E' tárgyra még vissza fogunk térni — 's pedig a' *data* kkal, mellyek, úgy hiszszük, a' tisztelt közönség szeméit kissé fel fogják nyitni, ha eddig — a' sok gőz miatt — világosabban nem látott, vagy látni nem hagyák. Szerk.

miképen a' nevezett igazgatóság, engedvén a' kívánnak, egy-egy színi-személytől (voltak pedig a' hangászati személyzettel együtt majdnem 130an) Pestről Pózsonyig 's onnan vissza, szállítási költségek fejében, csak két pengő forintot követelt, a' mi mindenestre igen szép vonás! Honnet van tehát, hogy a' közönség eddig még nem tudósított a' gőzhajózási igazgatóság ezen nagylelkűségéről, mely által Bartay ur legalább ezer pengő forintot meggazdálkodott? Valóban különös! Ha megfuvatjuk a' dicstombitát, midőn egy labbadózó színésznek, felgyógyulásaig harmincz pengő forintnyi havidíjt adunk zsebünkől, úgy hisszük, a' nyilvános köszönet meg inkább helyén lett volna akkor, midőn mások nagylelkűségéből ezer pengő forint szépen zsebünkben marad.

*Mult június 23-kán tartotta a' pesti evang. tanodák szónokköltészeti osztályával összekötött „Magyar nyelvtársalom“ örömnepét, melyre szépszámu vendégkoszorú gyűlt össze a' főváros hőkeblű szépei és férfiai közül. A' társalom vezérlője t. Teichengraber Lajos dr. ur, ki az ünnepet lelkes beszéddel fejezte be. Az elszavalt vagy felolvasott munkák, részint a' tagok saját dolgozatai, részint jelsb hazai költők művei valának. Az előadáson a' nemzetiség szent geniusa lebegett, 's örömmel váltunk meg a' teremtől, hol így láttuk, ügyes kéz's meleg kebellet ápolgatni a' fejledező szép virágot — honszerző őseink nyelvet!

A' pesti testgyakorló intézet

Szép számu, mindkét nembeli nevéndékeinek közgyakorlata tartott vasárnap, jun. 23-kán, esti 6 órakor, a' Beleznay-féle kertben. Átalában véve, szépen kiviláglott az intézeti oktató Clair ur fáradozásának sükere. — Mindenek előtt meg kell érintenem, hogy nem ártana más izben az órát pontosabban megtartani; mert mikor már szép számu közönség gyűlt össze, nem látom át, miért kelljen a' hirdetésben kitűzött órára összegyűltnek a' még utóbb sereglendők kedveért három negyed héti várni? — Azonban a' várakozás unalmait elűzésére, 's a' gyakorlatok folyamában tábori zene harsogott, — 's ez talán sokakat inkább mulattata magánál a' fődolognál. Mi a' közgyakorlat, vagy vizsgálat, vagy próbatét eszméjét illeti, megvalom, én nem vagyok barátja semmiféle közpróbatéteknek, több oknál fogva, melyeket itt kifejtetni igen hosszas volna. Itt csak egyet emlitek. Az okszerűleg vizsgálódónak nem az legérdekesebb, mit tanult a' növendék? hanem az, miképp jutott annak birtokába, a' mit tud? Próbatéteken csak a' mi adatik előnkbe, — a' mikép titkaiba nem láthatunk; belesulykolták-e a' tanítványba, beleöntötték, belesugták, vagy beleczirógatták-e, a' mit tanult? annak semmi nyomát sem látjuk; elég az hozzá, hogy ő ezt már most tudja, 's mi — azaz, az emberek nagyobb része — ezen gyönyörködünk. No, de hisz ez természetes; az ember mindenben a' sükert, az eredményt szereti felölelni; a' fáradságot, mellyel az létesült, másoknak hagyva. Igen, de oktatása körül nem így kellene venni a' dolgot; bizonyosan inkább tudnák és fognák is becsülni a' tanítót az emberek, ha néha fáradozásai közben, homloka veritékében látnák őt működni! Nem akarom én ezeket a' testgyakorlati tanításra vonatkozólag felhozni azon oldalról, mintha itt netán a' belesulykolásról, beleverésről is lehetne szó; mert sokkal ismeretesh Clair urnak okszerinti bánásmódja, mellynek néhány év előtt — nem közvizsgálaton is — voltam tanuja, hogysem eziránt kétség támadhatna; hanem csak általánosan érintem; 's alkalmazva annyiban illik ide, mennyiben figyelmes vizsgáló előtt bármi köznapí gyakorlat, hol a' fokunkinti haladás és fejlesztés tűnik elő, bizonyosan érdekesebb, mint illy ünnepies mutavány. — Igen, mutaványnya válik — 's

mondhatnám, fajul — ilyféle próbatét, ilyféle közgyakorlat. Vagy tán a' nagy közönségnek kedvesebb a' mutatóvány? Igen, itt a' bökkenő. Mi nagyon megszoktuk a' mindenféle mutatóványokat!

Mellőzve tehát e' szempontot, a' nyilvános gyakorlat igen helyesen és csinosan ment véghez. Voltak harcias fejlemények, homlokmenetek 's képletek. — Itt csak azt jegyzem meg, hogy ezek a' mutatóványt nagyon is szinpadivá tevék. Vagy voltak tán, kik előtt épen ezek voltak legérdekesebbek? Jó, — ne zavarjuk örömeiket! Ámbár talán nem ártana valahára minél közönségesebbé tenni azon elvet, hogy gyermeknek kedvét, a' nehezebbek tanulása közben, czélszerű, üdvös, sőt szükséges holmi könnyebb dolgokkal, játékneműkkel, holmi zászlócskákkal, és játszi fordulatokkal ébresztetni, fentartani: de midőn, a' mit tud, mutatóványilag kiűntetni akarja — ha már ily mutatóványok elkerülhetlenek — akkor lehetőleg komolyan lépjen fel, a' játékszerűeket, tehát ily hadszerű fejleményeket is, hagyja magánóráira. — Voltak ezután gyakorlatok a' karfákon, birkozás, láb-erőgyakorlatok oszlop-lóczákon, azaz: gamókon (mi azonban inkább a' súlyegyensúly ügyessége) ugrás, szökkenés, mászások köteleken 's póznákon 'stb. Mind szép, mind jó; de, megvallom, sajnosan nélkülöztem ily gyakorlatokat, melyek, főleg leánykáknál, nem csupán a' test és tagok izmosítását, hanem, mit pedig ily nemű oktatásnak szinte nem szabad szem elől tévesztienie — a' tagok és termet diszes hajlékonyítását, ékes, idomos kifejtését is czélozzák. Ne higyük, hogy ez csupán a' táncz tiszté; épen itt a' taggyakorlatokban van főhelye. 'S épen ezek hiánya érezte velem leginkább, hogy főképp látványilag szerkesztett mutatóvány van előttem — Egyébiránt, a' mi 's mennyi előadatott, kétségtelesen kielégítő vala, 's a' fáradhatlan oktatónak ajánlására szolgál.

Még pár szót. Én ugyan, ha lehetséges volna, mindenütt az ingyenevet szeretném divatozni látni — tanulmányok dolgában; azaz szeretném, ha az álladalom annyi kincsesel bírna, hogy mindenkinek, ki tanulni akar, bármire is szabad utat nyithasson, a' nélkül, hogy azt megfizetnie kelljen. Hadd részesülne a' legfőbb jótéteményben az ország minden magzata fillér költség nélkül. Minthogy azonban ily tömördek kincsű álladalom nem képzelhető, mely minden lehető intézetet kitarson, a' nélkül, hogy a' honpolgárok hozzá járuljanak, igen igazságos azon elv, hogy ki mely jótéteményben részesül, ki mit élvez, azért járuljon is aránylag az álladalom terheihez. Ezen elv tehát alapos és helyes. De át nem tudom látni, miért kelljen tanodai közgyakorlatra bemeneti díjt szabni — mint itt történt, egy ezüst huszasával! — bármí ürügy, bármí örv alatt is? 'S ez nyoma az egészre a' valóságos szinpad-mutatóványi bélyegét! — Istenért, ne hagyjuk ezen elvet köztünk megfészkelni — ha szinte tábori zenéssel kísértetjük vizsgálatinkat, mi természetesen pénzbe kerül; ne hagyjunk gyökeret verni ily, vajmi könnyen visszaélésekre vezethető elvnek, mely idővel igen furcsán burjánozhatnék, — 's most is legtöbbek előtt, 's leggyöngédebb kifejezéssel úgy tűnt fel, mint új jövedelmi forrásocska. Ily segédszerekre nincs szükség, hol száznál több növendék — 's mind jól fizető — van összegyűjtve. — Azon reménynyel zárom soraimat, hogy esztendőre ilyenkor pusztá meghívási, de nem belépti jegy fog a' tudomány, irodalom és műveltség osztályaihoz szétküldöztetni, a' tanuló gyermekek vagy ifjak szüleinek minden további sarczolás nélküli bemehetése önkényt értetvén! Ha pedig ily külön meghívás nem volna eszközölhető, álljon nyitva minden művelt egyénnek az intézet ajtaja közgyakorlatkor is! —

Bizony fonák az a' mi nevelési rendszerünk némelly uri háznál. A' minap látogatásomat tévém egy családnál: az örökös, ki alig volt olly nagy, mint egy vakandoktúrás, a' kereveten ült, vagy inkább majd ide, majd oda csuszkaált, arczát rémitően elfintorgatá, mindenbe belekottyant 's olly dolgokat vitt véghez, melyekért más okos apa kissé megsuprázta volna. „Ah milly kedves gyermek, némdé? — mondá a' mamácska 's elvonitá száját, mint egy szárazra fektetett csuka — félek, hogy nem él sokáig, mert olly nagyon okos.“ „Nem kell megerőltetni — felelék ironiai mosolylyal — és arra vigyázni, hogy sokat ne tanuljon; legjobb lesz a' kis kópét valami nevelő-intézetbe küldeni.“ És a' mama mindkét kézzel megragadá tanácsomat, tudván, hogy a' mi nevelő-intézeteinkben nemcsak meg nem erőltetik a' mi kedves magzatkáinkat, hanem gyakran azt is elfelejtetik veiók, a' mit otthon tanultak, azaz: sokkal kevesebbet tudnak, ha kijönek, mint mikor bementek. A' ki nem hiszi, azt majd elvezetjük egy-pár illyen ugynevezett nevelő-intézetbe.

Magyarosodunk! A' teréziavárosban egy csizmadia boltczimerén ezen felírást olvastuk: „L. M., nemzeti lábbeli viseletnek készítő polgári mestere.“ Éljen!

Nagy Ignác ur, kinek legujabb munkája „Magyar titkok“ méltó figyelmet gerjeszt, a' „Pesti híradó“hoz szegődött ujdonságírónak ötven pengő forintnyi havidíj mellett. Ez azután már illő honorarium, de meg is kell ám jeles íróinkat fizetni, ha ügyünk barátivá akarjuk őket tenni. A' „Magyar titkok“ második füzeté is megjelent már 's nem kevesebb érdekléssel bír az elsőnél. A' közönség annyi részvétellel viseltetik kedvencz írója ez ujjabb műve iránt, hogy annak megismertetésével tán későn is jövendünk.

Méltó figyelmet igényel a' Kilián György könyvtáros urnak bizományában megjelent irodalmi „Areopag“ első füzeté, melynek tartalmát irodalmunk ujjabb termékeinek részrehajlatlan ismertetése teszi. Rég nem olvastunk illy érdekes és picant ujdonságot és rég nem valánk olly kíváncsiak valamire, mint a' jelen füzetke folytatására. Egészséges humor, vérigtható elménczség — a' mellett szilárd ügyismeret 's ennek tiszta kezelése, jeles bírálói tehetség 's pártok fölötti emelkedés dicséretesen tüntetik ki, 's jelen literariai viszonyaink közt, hol csak kölcsönös dicsérőegyesületek léteznek, kiáltószükségessé teszik e' tőlünk hön üdvözlött legujabb művet! Alig lehet csipősebb és meggyőzőbb bírálatot olvasni, mint az „Álmok“ czimű drámának kritikái ismertetését. Igen csalatkozánk, ha a' bírálóban legtudományosb műveltségü férfaink egyikére nem ismernénk. A' füzetkét „csalának“ felírat alatt a' „kritikai lapok“ modorában írt egytől egyig jeles epigrammok végzik be. Legyen szabad egy-párt mulatságul 's egyszersmind állításunk igazolásul bemutatni nyájás olvasóinknak:

M e r k u r.

Szegény fejemben a' gondok nagyok,
Mióta én magyar „Merkur“ vagyok —
Míg más lapokban nincs számomra kincs, —
Azt mondják, — addig bennem semmi sincs;
Ezekből ollykor, hogyha éhezem,
A' hirdetést is ingyen átveszem.
Azt kérdelek: miért születtem én?
— Hát tudom én?

A r s z l á n.

Párisban lakik ő! hebeg angol 's francia nyelven,
 Hitvese német vér; szolgál 's komorna olasz;
 Francia a' nevelő: jószágbérlei zsidók, 's csak
 A' haza, — melly őt nem látta 's ápolja — magyar.

N e m z e t i s z i n h á z.

Színházunk diszlik! megfordul benne hetenkint
 Kétszer a' 'két pisztoly' és a' 'szökött katona.'
 Hoznak ezek sok pénzt 's velők a' művészetet, izlést
 Megszöktetni 's agyonlőni zsebelve szabad

Geniális Barabásunk 'oláh család'ja, mellyet a' bécsi műkiállításra felküldött,
 ötszáz pengő forintért a' leMBERGI nemzeti képtár számára megvétellett, e' szerint
 pesti műkiállításunk egyik szebb díszétől megfosztva leend.

Ugyan, kérem alázsan, miért áll a' fekete tablán, hogy a' hajóhid öt óra kor
 reggel nyittatik meg, mikor az többnyire három negyed ötre szokott meg-
 bomlani, azaz: megnyitvatni?

Barátim legjobbika KUNOSS Endre június 22-kén 35-ik évében, Ká-
 lózon Fehérmezgyében, sorvadásban meghalt! A' haza egy jeles polgárát, a'
 literatura hű bajnokát veszté benne. Csüggedetlen munkásságának lön áldozatja!
 Az 'Életképek' IX-dik füzetében tőle megjelent 'egy koporsó fölött' című szép
 költemény — hatyudala volt. Béke fölötted, nemesszívű barátom: pályád szá-
 modra nem terme rózsákat, küzdelmidért bekét a' sírban lelél. Nyugodjál csendesen
 — a' viszolátásig!

Frankenburg.

KÜLFÖLDI LEVELEZÉSEK.

Bécs, jan. 16kán 1844.

Kedves Bélám! — A' nagy, a' zajos, az anyyira keresett Bécsből intezvén
 hozzád soraimat, a' sok közlendő közül nem tudom min kezdjem? E' nép szeszé-
 lyes dőreségeit, hatalmas ét- és mindig izga ujságvágyát, kiolthatlan szomját, szor-
 galmas, okos munka utáni mulatás-dühét irjam-e meg? Hanem ez, ugy hiszem,
 igen köznapi, 's e' felett europaszerte ismeretes levén, nem érdemes, hogy illyekkel
 e' lapokat elhalnozzam. 'S azok után, miket a' geniális Gvadányi egyik neve-
 zetes, de nálunk már nem igen ismert munkájában e' nemben irt, még napjainkban
 is alig lehetne róla szebbet, jellemzőbbet írni. Az még mindig olyan, mint volt
 1790-ben:

„Szeles e' világot akárki vizsgálja,
 Minden nemzeteket benne bár próbálja,
 Curiositásban azokat rostálja,
 Bécsieknek mégis mását nem találja “

mond „Rontó Pál“ költője, 's neki tökéletes igaza volt; szavait a' mai nemzedék is igazolja.

Tehát a' szép hölgyekről, azok egyszerűen csinos, de épen azért olly kellemetes viselete- és kedves társalgási modoráról ohajtasz valamit hallani? Légy türellemmel, kedves, jó barátom, elebb ismernem kell őket: a' külfény csalni szokott, 's egyébként is, képtelennek érzem magam jelenen illyesmi teljesítésére: mert beteg lelkem előtt rém lebeg, sujtoló ostorával velömet csapkodó, 's keblem mélyiből fájdalom merül fel, melyet itt, minden igaz magyarnak nem éreznie lehetlen. Az itt meghonosuló magyar, politcái zajos életének sirját találja; és mégis, hány, de hány rohan abba naponként önkénytesen kevés anyagi élvezetért! Szerencsénk csak az, hogy az illy kéjvadászó uracok többnyire arslánbörbe burkolvák, 's hiába hánykolódnak 's hiába szólnak marokpénzt egy ital vizért: az arslánbörből kitünik bizonyos valami, mi el nem rejthető. Az arslánnak élvezet kell; 's abba itt akár belefulhat szédítő mámorában; mert Bécsnek mindene van; ki csak hasacsákját akarja hízlatni, csak ide vele; itt az eszem-izsom tág tereme megnyílik előtte. 'S hiszed-e, kedvesem, hogy a' denifele fagyalt, a' liesingi árpalé, Strauss keringői, Laxenburg és népkert, 's a' tb. 's a' tb. hazánk több korcsait lépezik ide, mint mennyit a' honszolgálat, a' hivatalos állás kötnek le. De vesszenek az illy herék mindannyian! számukra nincs gyógyfű; ők itt is, otthon is ártalmas férgek. — Térjünk másra.

Pesten — mint olvasám — az 'isteni' Elssler Fanny jöveletekor Pólya t. hazánkfia igen megijedt intézete szűkvoltán; e' részbeni aggodalma súlyosbult volna a' derék urnak, ha itt Bécsben nem találkoznék egy torony... , mert különben igen könnyen megeshetik vala, hogy néhány édes atyánkiát nyakára szállítsák. Azonban, itt még egy másik torony is létezik, melybe a' kimerült erszények hálóznak lakosokat. A', menyei: Fanny gondoskodott arról, hogy mindkettőt népesítse. Ő itt is nagy pusztitást tön a' kertekben, — és tárczában, 's óriási mozgalmakat okozott, főleg elutazása reggelén, mikor egész sort képezett körülé az arslánok tarka serege, kik közül sokan lóháton, mások kocsin, a' legtöbben pedig gyalog kisírték a' gőzhajóig az 'isteni' lábművésznőt! Hir szerint, lovait akarák kifogni, 's kocsiját más nemével a' barmoknak vonatni, de ő, rettegván a' csereállatok lomha mozgásától, ellenszegült: pártolván a' czélszerűen gyors haladást, csak azért is, hogy a' gőzös elindulását el ne mulassza! Lám, hányszor maradunk mi áttól el, barátom, a' remitő sok gőz miatt! . Mindedig nem birtam kisütni, ha valjon nem volt-e egynémelly fontolva-haladó magyar arslán a' dicső vállalat indítványozója? mert, tudod, édes Bélám, az illy fontolva-haladó atyánkfiai közt is vannak ám merész vállalkozók — a' késeltetési dolgokban; kik, például, a' csengeri meg tyukodi botokat feltalálták és olly hősileg használták, miként legújabb történetünk évlapjai tanusítják: azok minden bizonynyal Elssler Fannynál is, törlik-szakad, arra fogtak voksolni, hogy „maradjon“, márcsak csupa conservatiói elvükből?.. Oh, halhatatlan harisnyatakács! milly való aranymondásod, hogy a' jó láb sokkal többet ér a' jó főnél; lám Fanny — ismét feledém — az 'isteni' Fanny pénz, dicsőseget, kincsértékü emlékeket aratott, míg az itt működő Devrient száraz tapsoknál 's tiszta öntudatnál alig viend egyebet magával! Láttad őt valaha mint „Ferdinándot“? hallottad-e ajkáról e' szócskát „Lui-ze!“ rezgőn lehangzani? oh! azt hinnéd lelke szakad utána. Ő kitűnő Bollingbrock, megtestesült minister, 's egyiránt ügyes városi lovag és egyszerű falusi gazda; az örült szerepében borzadást és bámulatot ébreszt; játéka síma, megható

és jellemző, szóval: művészi. Még egyszer lépend fel a' várszínházban, azután elhagyandja Bécsét. — Baison szinte itt vendégeskedek. Sokan lángészt kutatnak benne; meglehet, de még fejletlen, 's azért aligha tul van a' közepszerűsége. Az itteni színművészet- 's dalművekről jövőre közlendem véleményemet.

Bécs folytonosan élénk mozgásban van, 's így alig foly le nap, melly ujdonsággal nem bővelkednék; de mára elég. Csak tudatni akarám veled holletemet; fogadd levelét jó indulattal addig is, míg kimérintöbben irand ölelő

ALAJOSOD.

Páris, jun. 16d.*)

Hiven ígéretemhez, tudósítani fogom önt; míg itt tartózkodom — mi valószínűleg több hónapokig fog tartani — a' zajos világváros azon eseményeiről, melyeket ön lapjainak céljával leginkább öszhangzatban lenni hiszek. Itt nemcsak a' political élet jelentkezik örökös életerőben, hanem a' tudományok és művészetek is, mellyeknek Páris, nemcsak Franczhon, de az egész művelt 's nem művelt világ tekintetében szinte gyűpontja. Vannak sokan, kik a' francia tudományosságot, mint a' fölületesség nonplus-ultráját, nemcsak nem becsülik, de figyelemre sem tartják érdemesnek, 's az angol gyakorlati tudományosságot, melly aranyat teremt a' gőzből, érczbüze miatt nem tisztelik; nekik a' német transcendentalis művek, mellyek a' tudakosság beporzott parókáját viselik homlokukon, egyedül a' valódi tudomány. Sajnálatra méltó romlott izlésűek! Jönének csak ide, és látnak azon tömérdek kincset, mellyet az emberi ész ismereteinek alapos terjesztésére a' világ minden részeiből, a' természet minden országából e', szerintök fölüleges nép musaeumaiban összehalmozott; 's látnak azon csodálandó alkotásait a' művészetnek, mellyek tereméiket ékesítik, talán készek lennének alaptalan nézeteiken változtatni, 's elismerni, hogy a' még mindig melegvérű francia, ös jellemével öszhangzólag, általában nem nagy barátja ugyan a' kitűrésnek, de míg a' nagy rész, a' kor izlésének hódolva, csak úgy férczelgeti össze munkáit, mint a' hason-szellemű 's értékű lapokat a' mélyen és sötéten gondolkozó német, vagy a' gőz-és gépbe szerelmes brit: azalatt százanként, ezenként találkoznak férfiak, kik fenszinen nem maradva, a' forrás mélyeit kutatják. Mig Balzac, Sue, Soulié 's mások, seregestől, a' mulékony mulatás ephemerlapjaival fásasztják a' sajtót: addig egy Blanqui, Mignet, Capefigue, Chateaubriand, Thiers, több száz meg száz kitűrő férfiakkal, a' mélyebb tanulmányt kívánó tudományokra szentelik magokat, 's maradandó becsű munkákat adnak a' világnak. A' mi hazánkban talán nem lesznek illy becsémrlői a' francia tudományosságnak; de ha volnának, én csak ez egyet szeretném sugni fülökbe: az istenért, honfiak, csak ntánozzátok a' francia fölületességet, 's ne glássátok, hogy néhány évtized mulva büszkén fogtok mutathatni a' legnagyobb értékű 's becsű elmeszüleményekre, a' philológián kezdve le a' baromorvoslásig.

Bocsásson meg ön, nem akarva is védírat keletkezett tollam alatt. Ezt nem teszem többé: megunhatnák kecszeljes olvasónői parókás értekezéseimet: inkább

*) Igéretünk szerint adjuk rendes párisi levelezőnk első tudósítását. Olaszhon nevesebb városaiból jövő füzeteinkben közlendünk eredeti levelezéseket.

nemi saloni és szépművészeti érdekes ujságokat: föltéve, hogy ön lapjai sem lesznek kirekesztve a' felsőbb körök szőnyeges, virágos, illatos, egészen francia műveltségü teremeiből, 's föltéve még azt is, hogy nem-salonias olvasónői sem fogják bántani, ha olykor hallanak valamit Páris salonfecsegéséről. Ezek két legnevezetesebbike most Albert ausztriai főherczeg házassága, és Angoulême herczeg halála, mellyel Taglioni van szoros kapcsolatban. Gróf Apponyi ő excellentiája, t. i. a' napokban nyújtotta át, külön udvarlás alkalmával ő felsége Lajos Fülöpnek, az Albert főhgnék, Hildegárd bajor hgnőveli öszszekelését tárgyazó örömiratot; Taglioni kisasszonynak pedig Versaillesban kell vala a' királyicsalád előtt tánczolni; azonban az Angoulême hg halálával bekövetkezett udvari gyász miatt a' híres tánczosnő itt maradt a' párisi színpadokon. — Hogy Sophoklesz szomorújátéka: „Antigone“ — francia fordításban nagy sikerrel hozatott színre, azt már fogták hallani ön olvasói, de azt még nehezen, hogy e' fordítás nyomtatásban is megjelent, 's Fridrik-Vilmos porosz király ő felségének van ajánlva. A' francziák igen örvendnek azon, hogy majd minden német lap nagy enthusiasmmussal vette hírét a' hajdani görög cothurnus feltámasztásának. Mit gondol ön, talán megérjük az időt, hogy az illy classicus művek a' magyar nemzeti színházba is tömérdek nézőt fognak csalni? — Mintha látnám ön ajkain a' keserü mosolylyal kísért választ: az első adatásra! — Hát ha többre is?

Azok számára, kik a' léghajózásnak baráti — 's pedig, úgy hiszem, számosan lesznek honfiaink között is? — megemlítem bizonyos Kirch urnak a' folyó hó 13d. tett kísérletét. Ő, az itteniek ítélete szerint, nagy részben megoldta a' biztos léghajózás titkát; tehát örülünk, maholnap már csakugyan szükségtelenek lesznek a' vasutak?! — A' sportsmenek, tisztamagyarul: vadászkórosok, itt nagy örömben vannak: Franczhon egy új lófajjal fog boldogittatni, melly a' vadászatban kitünő szolgálatot fog tenni — a' „nedjik“kel. A' király a' napokban meglátogató saint-cloudi istállóit, mellyek ezen aráblófajtenyésztésre építettek, 's úgy találván, hogy a' Mehemed-Ali által 1840-ben, ő felségének ajándékképen küldött nedjik már szépen megszaporodtak, kegyesen rendelkezett az iránt, hogy e' faj, népei boldogítására, az egész országban elterjedjen. Mondom önnek, van öröm — izraelben! Ezen érdekes ujságot csak azért is sietek önnel tudatni, hogy a' magyar sportsmenek is mentőlelőbb tehessenek megrendeléseket a' nedjik-ből, mi hazánkat nem kevésbbé fogná boldogítani, — mint Franciaországot!*)

P* J e n ő.

*) Kutyaakra már ugyisegynéhány ezer forint ment Angliába, miért nem lehetne ugyanannyit Franciaországba is ugrasztani néhány telivér nedjiért. Mindent a' honért!!

S z e r k.

D I V A T.

KEDVES RÓZÁM!

Pest, jun. 29-dik 1844.

Leirok számodra néhány ruhát, melyeket K. Mária barátnénk e' napokban Bécsből hozott magával. Ezen érdekes hölgy közönségesen elismert jó ízléssel bir, melly egyszerűséget 's díszet mindig és szerencsésen párosít; ez ujabban hebizonnyult a' következő tárgyak választása által. Finom, fehér ruha, szoknyáján csipkével körzött három széles szegély van egyenlő távolságra; csücsderékkel, 's az annyira kedvelt bő ujjakkal. Egy cseresnyeszínű nyári ruha — minők most nagyon kedveltetnek — kitünő könnyűségével 's épen ezen kedveltségével jeleskedik. Szép egy kekesbarna barége-ruhája; kelméje igen könnyű és gyöngéd; szoknyája középtel el van vágva széles fodor alakjában; dereka csücsos, fent a' mellén hasonkeltméű szegélyzsinojral szegve, csipkékre; a' félígő ujjak is, mik alatt a' húzott batiztujjak kilátszanak, dúsan vannak felszipkézve. Egy sötét színű, csikos selyemruhának szoknyáján köröskörül keskeny rojttal környezett két széles fodor van; ujjai felül szűkek, kisdéd selyem makkokkal, alól félbővek. Különösen izletes egy fehér tibet-köpenyke, fehér bélléssel, elől hosszú, keskeny szárnyai vannak, hátul alsó része redőkbe szedett: egészen nyílt, nem széles rojtokkal van beszegve, mellyek fölött színes, selyemmel himzett, fekete csipkék vannak simán felvarva. Minap a' császárfürdőben pongyola-kabát volt rajta fehér batiztból; elől nyitva, alatta alsóruha jaconsból, himzett toldott csikokkal; a' kalap varrott szalmából. rózsaszín tüll-fátyollal; a' napernyő halványszürke, rózsaszín bélléssel; a' labbeli szürke topánka; szegélyrajzokkal himzett batiztzsebkendő hanyagul nyaka körül tekerve.

'S most, jó éjszakát, kedves Rózám, Addig irtam, míg az éjfélt rám közelg; mert csak későn jöttem a' színházból — (a' németből) — hol Devrient-t láttam Ferdinand szerepét játszani Schiller 'Ármány és szerelem' című szomorujátékában; most érzem, hogy rám nehezül az álom, min én mindig örülök, mert a' lélek álomban visszatér honába, 's angyalok játszadozzák azt körül, mi által a' napi zaj elnémitatik. Oh, ha már e' rövid órákban annyi boldogító feledést nyujt — milly sejtethetlenül édesnek kell lenni azon szendernek, midőn tulvilági nyugalom dereng vonalmainkon; szenvedély, fájdalom, minden, mi földi, silány, sötét salak gyanánt lefoszladoz rólunk, 's csak az marad meg, mi fényes és örök. Igen, édes lehet azon nyugalom, mert nem zavarja semmi, nem semmi ébredés! Emlékezzél néha szeretettel, kedves Rózám,

Saroltádról.

A' NÉMAJÁTÉK ÉS SZINTÁNCZ MŰVÉSZETI BECSÉRŐL.

Tagadni nem lehet, hogy a' némajáték és szintáncz nagy becsben állnak nemcsak a' köznép, hanem a' műveltebb rendűek előtt is, kiket az illy mutatványok színházba édesgetnek; 's hogy ezáltal a' színházi pénztárnak hasznot hajtanak, az magában értődik. Lépjen csak fel egy illy elbájoló színész- vagy tánczosnő (például El s l e r Fanny) ki—a' fővárosi hírek írója szerint is — tánczával Mahomed hetedik egébe ragadja bámulóit, vagy ki-nek tánca a' „Honderü“ competens (!) ítélete szerint „aetheri, szellemi, mennyei tánczköltészet!“... mint telik zsufolva a' színház, a' nagyon föl-emelt ár daczára is? milly lelkesült „éljen“ és zajos tapsra fakad az örömittas nézőség, 's mindenek felett, mint örvend a' pénztárnok a' szép bevételnek! — Távol legyen tőlem azon irigy szándék, mintha vagy a' közönség kedvtelését háborgatni, vagy a' pénztár jövedelmét csökkenteni ügykezném: mulasson amaz kedve szerint, gazdagodjék emez — csak ne a' szépművészet rovására! — Felszólalásomat egyedül a' szépművészet ér-deke vezérli, melly tekintetből bátor vagyok e' kérdésre: „van-e a' né-majáték és szintáncznak szépművészeti becsé?“ nem-mel felelni és állítasomat okokkal megerősíteni.

A' tagjáték- (Mimik), a' némabeszédre, a' természet ad utmutatást: arra indítván az embert, hogy érzelmeit és vágyait tagjáratatással, mint a'

szem, száj, homlok és kéznek czélszerű mozgalmival fejezze ki. E' természeti néma beszéd minden ember és néppel közös, könnyen érthető. Valóban buta volna az, ki nem tudná, hogy a' derült homlok, vidám arc, mosolygó száj — az örömnnek; a' borus arc, könyező szemek, hajlongó fej — a' bának; a' szem lesütése — a' szégyennek; a' fenyegető kéz — a' bosszúnak nyilatkozásai. A' természeti tagjátékot az emberi ész a' műveltebb társalgás útján nemesítette és új jelekkel gazdagította, minők az üdvözlés, imádkozás és esküvés jelei, miket szinte, mint bármely nyelvet tanulni kell. — Illy mesterséges jeleket láthatni a' süketnémák intézetiben.

Minden értelmes ember elismeri, hogy, ha a' tagjáték a' szavalást kíséri, jótékony hatással és művészeti értékkel bír: mivel az előszónak nyomatékot, élénkséget ad; miért is a' szónoknak hasznos szolgálatot tesz, a' színésznek pedig a' tagjáték nem különben, mint a' szavalás, nélkülözhetlen tiszte. De kérdem, czélszerű-e színészeti előadásban a' tagjátékot önállólag, a' szavalás elmellőztével használni? vagy határozottabban: van-e az úgy nevezett némajátéknak (pantomime) szépművészeti bece? — Tudjuk, hogy a' szépművészet föladata: némi egyednek kitünő jellemét 's életét czélszerű alakban szemléltetni, minélfogva a' szép műnek sarktulajdonai: az alaki czélszerűség, a' jellemzet és életteltjes kifejezés. Különösen a' színjátéknak tárgya az emberi cselekvés, melly szabad akaratból foly, tehát a' lelki jellem, mit a' meggyőződések, szándékok, vágyak, szenvedélyek, szokások alapítanak meg. A' jellem szóban és tettben nyilatkozik, ennélfogva színjátékban beszélő és cselekvő személyek jelenkeznek. Tegyük föl, hogy a' színi személyek pusztán cselekesznek, minden beszéd nélkül, azaz, némán játszanak: megfelel-e illy játék a' szépművészet kellékeinek? Bizony, ha a' tagjátékot a' szavalás, az előszó nem támogatja, nemcsak némi érthetlenséget, hanem fölösleges mesterkéeltséget is foglal az magában.

A' színjátéknak csak úgy van művészeti értéke, ha nem pusztá cselekvést tárgyaz, hanem emberi jellemet és életet szemléltet, és pedig czélszerű alakban, tehát tisztán, érthetőleg és szép öszhangzó egészben. A' jellemnek egyéninek és igaznak, vagyis élethűnek kell lenni, melly a' személynek sajátágát képezi, és arra úgy illik, hogy azon személy, azon helyzetében, más alakot nem ölthet. Erre nézve a' költőnek tiszte: a' jellemet okokkal támogatni (motiválni), mellyek inkább belsők, mint külsők, vagyis nem annyira a' külvilág eseményein, mint az ember belsején, tudniillik elméjén és akaratján, alapulnak. Illy jellemzetes cselekvést minden helyes színmű láttat. A' színjátékot továbbá a' bevezetés, bonyolítás és megoldás teszi érdekessé. A' bevezetés a' föllépő személyek helyzetét, szándékait, vágyait és reményeit ismerteti meg, és azok iránt részvétet gerjeszt. A' figyelmet a' bonyolítás éleszti, melly az érdekek, vá-

gyak és törekvések elleni akadályokból keletkeznek. A' megoldás az egésznek eszméjét fejti meg, minek elemeit a' színműnek előadott részletei foglalták magukban. Mindezeknek nélkülözhetlen kelléke a' tiszta érthetőség, minél fogva a' szemlélő képes a' cselekvés által kifejezett jellemet és életet könnyen fölfogni.

Már kérdem én: a' pusztá tagjáték képes-e jellemzetes cselekvést érthetőleg és élethűn ábrázolni? A' természeti és mesterséges jelek, mikkel a' színész játékában él, tulajdonkép érzelmeit, vágyait és szenvedélyeit terjesztik elő; de a' láthatlan indokokat, melyek az indulatokat és szenvedélyeket ébresztik 's nevelik, a' kedélynek a' vágyakkali küzdését, és a' belső önmeggyőzést, melly az emberi jellemet nemesíti, mindezeket csak az előszó teszi a' néző közönség előtt érthetőkké. A' némajáték továbbá homályban hagyja a' titkos terveket és czélokat, melyeket a' színműi személy külső cselekvésének eleje tűz, miktől a' jellemnek nemessége függ. Nem csak a' lélek jellemét nem tárja ki világosan, sőt a' cselekvő személyt külsőkép sem jellemzi érthetőleg. Látjuk, például, hogy férfi nőt csókol, miből e' személyek közti szerelem esik tudunkra; de rejtély marad előttünk, valjon ama nő anyja-e vagy testvére, szeretője-e vagy hitvese? ha csak elménk ezen homályát a' nyomtatott színlap nem oszlatja el. Mindezekből világos, hogy a' pusztá tagjáték a' szemlélő előtt érthetlenség, 's elméjét a' színmű jellemére nézve fel nem világítja. — Ehez járul, hogy az előszót mellőző játék valóban nevetséges mesterkélttség, természetlenség. Ki nem tudja, hogy az élénk képzetek és hathatós érzelmek az embert szóra indítják önkénytelenül is? Még a' süketnémák is, kedélyi indulatban, hangokra fakadnak. Tűrhető, ha a' némajáték a' valódi süketnémák életét vázolja, kik a' valódi életben is természeti és mesterséges tagjáratást használnak gondolataik és vágyaik nyilvánítására. Senki sem ütközik meg abban, hogy Kotzebuenak „A' süketnéma“ című színművében Abbé de l' Epée és növendéke egymás közt néma jelekkel közlekednek. De élethű és természetes-e olly játék, miben beszélni tudó és józan emberek némán szerepelnek, 's egymás közt társalkodnak? Ne hivatkozzék az ellenvéleményű a' műértő görögökre: mert ezeknél a' némajáték csak akkor kapott lábra, midőn a' dráma már hanyatlott, és a' hajdan virágzásban álló művészet hervadásnak indult!

Mit a' némajátékról mondtam, az a' szintánczról is áll, melly az előbbinél még kevésbé alkalmas, jellemzetes cselekvésnek előadására. A' táncz majd egyedül indulatokat és szenvedélyeket nyilatkoztat az egész testnek változó mozgalmai által. A' táncznak, ének és zenének kuforrása ugyanaz, tudniillik a' megindult kedély, minél fogva könnyen egyesülnek; mindazáltal olly alárendeléssel, hogy az ének és táncz a' zene szabályos hangmértékének hódolnak. A' legrégibb korban divatoztak már a' táncz

különféle nemei: a' diadal-, áldozat- és halotti táncz, sőt majd minde-
 nütt a' nemzeti táncznak is akadunk nyomaiba. A' természet fiának
 táncza, vad kitörése volt a' természeti erőnek, mit a' polgári mű-
 veltség nemesített, azt az illedelem és méltóság alakjába öltöztet-
 vén. E' szerint a' műveltebb tánczot némi báj, nemesség és szelidség
 bélyegzi, mire példát mutat a' különféle társalgási táncz, a' francia me-
 nuette, a' lengyel polonaise, a' spanyol fandango, a' magyar körtáncz. Illy
 társalgási tánczot néha a' szinpad is mutat, és pedig igen helyesen, mert ez
 által a' műveltebb táncznak utat nyit a' közéletbe, megkedveltetvén azt a'
 köznéppel is. A' társalgási táncz ellen nincs kifogásunk; de méltán hisz-
 zük megróhatni az ugynevezett szintánczot (pantomimisches Ballet), mely-
 nek érdekes cselekvést tárgyzania 's így drámai jelleműnek kellene lennie.
 Minden értelmes és el nem fogult ember könnyen átlátja, hogy pusztá test-
 mozzgalommal jellemzetes cselekvést, szép öszhangzó egészben, érthető-
 leg és élethűn vázolni lehetetlen. Mikép adhatna elő illy szabott lépésű
 táncz szándékokat és terveket, melyek az ember cselekvését intézik? Már
 pedig egyedül a' szándék nemessége gerjeszt valódi érdeket a' külső cselekvés
 iránt. E' hiányt észrevevén Rousseau, azt indítványozá, hogy a' látható
 szinpadi cselekvést láthatlan szaválás értelmezze. Ez indítvány elhangzott,
 mint szava a' pusztában kiáltozónak, épen úgy, mint az minden hasonló ki-
 vihettlen tervekkel történni szokott. Ugyanis mikép eszközölhető az, hogy az
 értelmes szaválás a' zenehangmértékhez kötött tánczot pontosan és egybe-
 vágólag kísérje? És hol lesz helyök azon szini jeleneteknek, melyeket
 lejtő testmozgalom ki nem fejezhet, mindazáltal a' cselekvésnek értelme-
 zésére szükségesek, minők a' tanácskozás, tervezés, a' szinműi személyek
 jellemzése? Illy esetekben tánczszünetnek kellene beállnia, de így a'
 táncznak főnebb említett hiánya és korlátoltsága megújul. Tanácsosb a'
 szintánczot eredeti állásába visszahelyezni, és az énekkel egyesíteni, miál-
 tal a' szinműi cselekvés jellemzetet, érthetőséget és szépen öszhangzó tel-
 jet, szóval, szépművészeti értéket nyer. De a' táncz illy nemesített előadá-
 sában minden torzítást el kell kerülni, minő a' testmozgalomnak azon erő-
 tetett, mesterkelt és botránkoztató neme, miszerint a' férfi lábával hom-
 jokat érinti, vagy a' nő lábát annyira emeli, hogy teste egészével egye-
 nes szögletet képez, 's illy torzított alakban lábujján kering. Bizony, bi-
 zony illy mutatóvány által a' szintáncz kötéljáró-féle mesterséggé aljasul,
 a' színészet legnagyobb kárára.

*** József.

A Z I S T E N U J J A.

REGÉNY LEVELEKBEN.

BÁRÓ JÓSIKA MIKLÓSTÓL.

II. LEVÉL.

Bécs, jun. 25 184 —

Igazad van, Mentorom; barátom! ember a' látói tehetséggel — igazad van! két holdat akartam itt tölteni: hittem, hogy látlak, hogy talán hozzád mehetek fekete erdeid 's mohazöld födeleid alá; lám, mindez megváltozott, 's a' hattyu tovább kel, melegebb légbe, szebb virányok ernyői alá. — Föltettem magamban, feledni őt, feledni mindörökre! mert szive üres 's lelke egy daemont rejt. Nem tehetem! mint az éji lepke örvényelnek szárnyaim tünde lángjai körül, élveznem kell e' fényszótt mennyvilágot vagy beleég-nem, mindegy. A' végzet üz! — — De halld, mi történt: Tegnap későn jöttem vissza az udvari színházból, egyét adták kedvencz daljátékainnak, az Elisir d' amore-t — 's — földiem, vidám valék; számitásom szerint levelednek már komornyikom kezében kelle lenni, ki hat nap óta mindig járja a' postát. — Nem csalódtam — leveled asztalomon volt, 's én olly jó, olly igen jó hangulatban, mikép föltettem magamban, Pestre menni 's tégedet ott meglepni, mert hiszen tudod, jó Bélám, hogy én ígéretidben hiszek.

Kétszer olvastam át leveledet, azután uti tárczámat nyitottam fel 's rejtei egyikébe zártam. Midőn a' kis kulcsot megfordítottam, úgy tetszett nekem, mintha valami keménységet érzének közel az aczélszárhoz, szokatlan helyen, holott e' tárczámban csak leveleimet tartom. Képzeld, Bélám! — Manuela képe volt az. Valami véletlen által a' tárcza boritékja elvált 's a' képecske ide csuszott valamikor. Emlékezel-e még, minő — mondanám, babonás félelem kapott még, midőn egy reggel e' képecskét kerestem, 's nem találtam: annak két éve már! 's most egyszerre, mint tündérzet állt előttem ezen arcz, a' csábító, daemoni tekintettel, melly lángkévüket szór a' lélekbe 's az érzések minden érszálaít felcsigázza. Ah! mondja nekem valaki, hogy nincs a' hold 's föld közt, miről compendiumunk nem álmodik! E' holt kép, mesterkéztől a' természet igazságával a' csont havára lehelve, e' tekintet, melly lángjait egyszerű ecsetből szívta, e' mosoly, mellynek élete, fűszere nincsen, 's mégis ezer karokkal fogott a' szenvedély körül. Mig e' varázs vonásokat a' véletlen elmozdította szemeim elől, a' befolyás nem volt közvetlen. Eszméim képzeleteim ködfátyolain mosódtak át; a' vonásokat az emlékezet távola borongatá; a' tekintet pokollángja az élet

köznapi képletein szűrődött át 's elvesztette élet; — a' mosoly mint álomderü villant fel előttem: nem lehelt az, mint e' képen, mely holt és mégis él. Komornyikom mellettem állt, mikor a' képet felfödöztem 's tekintetemmel lelkem szállt bele; — ott állt, 's ha láttad volna arcát, nem tagadnád e' talismán, e' méreg hatalmát: az ember halvány lett, meredten függetek szemei a' képen, azután, mint kinek a' nap szeme fényét veszi, kapta el azokat róla és felkiáltott: „per dio! — Signor conte, e' képnek mássa nem él!” — Elutasítottam őt, bezártam ajtómat, négy gyertyát gyújtottam meg, magam elé helyezém azt, míg a' gyertyák félig leégtek, ott ültem e' kép előtt. Átbuzgott minden vonás életerőmon: ugyanazon varázs, ugyanazon hatalom, mely Granadában, ragadott meg most is, mikor Manuelát legelőször életemben láttam, mikép lépett ki az egyház ékbefutó faragásokkal elhintett ajtajából, mikép vetette csipkefátylát hátra, nyujta egy pénzdarabot a' rongygyal telt koldusnak, ki az ajtó lépcsőzetén mondta halkal a' latin miatyánkot 's eresztette avult olvasója fagyöngyeit le. — 'S egy tekintet, mint ama szemsugár, mely rabjává tett, lövellt most szakadatlanul e' képből, melynek festője, a' mint tudod, agyonlőtte magát, mikor a' képtől megkelle válnia.

Nem pirulok tőled; van a' kiváltságosok egy neme, kiknek élete átgűrődik egy felsőbb fokára a' létezésnek: kik következőleg másképp éreznek, mint a' köznapi emberek, kiket senki sem ért, meg nem fog; 's néha, midőn távole' világtól eszményeik képletei közt merengnek, szánakozva pillantanak rájuk. E' sorába az embereknek tartozol te, jó Bélám, 's én is. Miért piruljunk azért, mit e' nép szeszélynek, bohóságnak nevez? miért szegyenlenők, ha életünk másnemű, ha nem értenek? — Igen, jó Bélám, igazad van, — nem vagyok ott, hol a' czitromok viritnak, hol aloebokrok gypüzik a' varázs berkeket körül 's királyi pálmák ringatják koronáikat, de oda megyek! — — Jer — jer velem! négy hetet töltök Párisban, ott közelebb vagyok hozzá. — Éretted teszem ezt, — jer oda, — hagyd el várad titkait; nem jó az ember fiának szellőzni — mit mohlkéreg főd. Nincs, a' mi el van fődve, hasztalanul leplezve soha. Hagyd el e' komor várfészek rejtélyeit, ne bántsд szentségtörő kézzel a' falakat, melyek mint bástya emeltettek a' babonás nép megnyugtatóására. Miért idézed a' rémeket fel ujra? miért ülteted körbe a' titkos ítélők sötét alakjait? Jer velem, — lelked szintolly láng és szenvedély, mint az enyém, minden erecskéből kiczikázik életmeleged; nem vagy te a' havasok lakosa; a' természet hibát követett el, midőn tégedet a' délies égtől fosztott meg 's hófuvatagok közé vetett.

Nem tudom, mikép van! — De ha velem vagy, ha közellétedet érzem, nyugodtabb, bátrabb vagyok; 's mi olly jól megférünk együtt 's az emberekkel. Nem vetjük-e töményadalékunkat bálványainknak? nem ereszke-

dünk-e le — le, mondom, a' mélyekig velek prosai életünkbe? nem daloltuk-e vig daljaikat? nem fűztük odább néha síkamló beszélőyeiket? nem ettünk, ittünk, élveztünk velek? — Istenemre! olly jó fiuk valánk, mint bárki közülök, 's odavetettük a' pornak 's hinárnak, mi a' poré 's hinaré. 'S mégis, nem vagyunk mi e' nép, nem tartozunk hozzájuk: jobb valónkat érintetlen hagyá közellétök. — Mi nem tartozunk ama pedant seregbe, melly, mit maga nem tesz, nem szeret; mitől undorodik, rossz neven veszi másnak! miért is ugyanazon föld veti bársonyát a' pálma levélszárnyaira 's a' csernek lombozatára, csak a' lég, melly életerejüknek feltétele, más. Te láttad őt: 's tagadhatod-e a' hatást, mellyet e' nő rád tett: — oh, nem — nem — mindkettőnket megkapott, te gyűlölted az első pillanattól óta, mellyben megláttad; én szerettem őt!! — Szerelmem lánggyűrűt vont a' kedves, gyönyörű alak körül, feldicsőítette azt. — Ismerem őt, ne szólj, ne fedj, ne ints! — mindent tudok — mindent, többet mint te; de hatalmában vagyok. Érzem, hogy az osztalék, mellyet szeszélye nyujt nekem, elég, életemet átforralni; nem kívánok többet, mert ha bírnám őt, a' légtől félténém, melly alakját körülcsókolja; a' falakra neheztelnék, mellyek árnyaikat vetik reá; 's megvívnek mindenkivel, kire egye esik azon tekinteteknek, mellyek hatályát szintugy ismerem én, mint te; mert szintugy szeretem őt, mint te gyűlölöd; szintugy mentem szeszélyét, mint te vádolod csábjaít 's ördögi színeskedését. — Mondtam, minden hasztalan — mennem kell! — Leveleidet intézd Párisba — vagy várd be még egy leveletem; szóval, tedd, mit jobbnak látsz, — és jer, szivem barátja, áll mellettem, légy Mentorom.

Hedvigről egy szót sem irsz! — mikép értsem ezt? — Válaszolj tüstént, ég soraidat olvasni

Francescod.

É L E T K É P.

SZABÓ RICHARDTÓL.

I.

Egy magas, nyulánk termelű ifju, és egy gazdag reggeli öltönybe burkolt gyönyörű, gesztenye-barna haju hölgy zajló szívvihart tükröző arczzal állának egymással szemközt. Az elkeserült kedély bánatos kifejezéssel ömle el mindkettőnek tekintetén, és az ifju szeretetteljesen simitá remegő

jobbával a' köny-gyöngyeit széttörő leányka haját, 's bús tekintetét epedve nyugtatta annak fájdalmában elhalványult angyali arczán.

„Csak néhány percz még — kezdé az ifju reszkető hangon — 's együtt-létünk ideje lejár.

„Istenem! — zokogá a' hölgy — istenem! csak most ne hagyj el.“

„Laura! — kérdé az ifju, átkarolva a' zokogó leányt — távozásom fakaszt-e önben olly ki nem fejezhető kínt, mint én bennem?“

„Az elválás kínja szétrepesztik keblemet,“ felele a' kérdezett, jobb-ját kebléhez szorítva, 's feje az ifju dobogó mellére hanyatlott.

„Ön nekem soha nem mondá, hogy szeret, — folytatá amaz szenvedélyes hangon — de ezen könyűk, e' bánatosan rezgő hang elhitelik velem. Érzelmek összeolvadásának e' szent pillanatában elfelejtek mindent — de mindent, mi válaszfalul közibünk léphetne; elfelejtem azt, hogy én a' pornak fia vagyok, el azt, hogy ön fejét magas rang gyémánt sugarai környezik be; mert érzelmem szent és tiszta, megneemesített ez engemet. És most, midőn mint ember emberrel állok szemközt, elmondom önnek, hogy szeretem önt lángolón, szakadatlanul, siromig hiven. És bár nincs reményem felléphetni a' magasba, hol önt sajátommá tehetném, de azért küzdeni fogok önért, szent lelkesedés fogja minden léptemet vezérelni, — ihletve fogok minden akadálylyal megvívni, — a' hír- 's dicsőségből fog nevem messze elsugárzani, és megkísértem a' szerencsét, fölemelkedhetni hozzád — mondá elhaló hangon, — honnét most talán könyörületből tekintesz le reám — és égő arczát a' leányka vállaira bocsájtá.

„Legbensőbb, legszentebb szívéremény, nem könyörület az, mi lelkeket lelkedhez köti, — válaszolt a' hölgy, föltekintve az ifjura. — A' világ minden fénye nélkülöd koldusnyomoruság előtttem. Szánd meg e' szívet, hír 's név nélkül is a' tied ez; ne vond el éltednek csak egy perczét is tőlem; a' leginségteljesb pályát e' pillanatban örömmel megosztom veled.“

„Ezt még nem! — viszonzá az ifju kissé higgadtan — mert félek, hogy elkövetkeznék majd egy pillanat, mellyben a' lezajlott szívindulat regényes ábrándjaiból kitisztítaná az urhölgyet és hidegen fordulna el attól, kiért a' fényes világ dicsőségeit feláldozá. Türelem! szívimádottam! ez akarát, melly e' keblet feszíti, meg nem török, ez erő el nem lankad, és bizok istenben, hogy nyíltan fölléphetek kezedért. De Laura! küzdéseimnek e' jutalmához bizhatok-e? — kérdé olvadozó, lágy hangon. — Éretted mostani helyzetemet, melly sokat bár nem, de szegény ifjunak eleget nyújt, elhagyom; e' tettemmel atyádnak magas pártfogását talán eljátszom, hazámat elhagyom — 's mindezt nem kell-e majd megbánnom?“

„Istenem! mi kérdés ez? — viszonzá a' lángoló hölgy — e' pillanat és életem végleghelette egy érzésben találja szívemet.“

Most egy ágyunak dörgő vízshangját zugták le a' budai hegyek, és néhány percz mulva az ifju bánatos arczkifejezéssel a' füstölgő kéményü, akkor még egytellen Ferencz-gőzös földözetére lépett.

II.

Szerényi Lajos — így nevezték az ifjut — gondolatokba merülten ült a' földözetten álló pad végén, merengő tekintetét a' szeldelt haboknak hullámzó gyöngyeire függesztve. Az elhagyott hölgy bús tekintete, 's az elválás kínjai között letakart lángszerelme keblét zajongó indulatok térhelyévé tették. Megüdvözült a' gondolatban, hogy a' magas fénykörű hölgyek legszebbikke őt, a' hir- 's névnélkülit, szíve lángoló bevében magához felkarolá, és a' sebes haladásu gőzösnek szárnyakat ohajtott, hogy kitűzött célját hamarább érhesse.

E' lángkedélyü ifju Laura kisasszony atyjánál titoknoki hivatalt viselt, 's itt szövődött a' viszony, melly e' 16 éves anyátlant hévvel ragadva meg, az ifjuhoz lánczoló. Szerényi — a' szegény származásu, — ki önszorgalmával vergődött az általa elfoglalt pályára, tudta, hogy a' fényes őseiben kevély atya soha nem helyeslené az illy viszonyt, mit azonban mégis széltépni ereje nem volt. Azoknak sajátságos ábrándteljes képzelgéseivel, kiket a' szerelem lázas hév-árjával elragad, eltelten hitte, hogy kölcsönösen varázsálmaikat meg lehet valósítani, 's mivel erre a' polgári pályát, minden pártfogás mellett is, lassunak 's elégtelennek látta, a' fényes csillogásut, a' katonait választá.

Mi talán, kiket illynemü forró lázszülte szenvedély tul nem ragadt, az ifjunak e' terveit ábrándosoknak fogjuk tekinteni: de ki az, ki egyben vagy másban képzelődése légvárait föl nem építé, habár későbbi higgadság azokat, mint nevetségeseket lerontá is?

Az elvonultan ülő ifjut a' földözetten föl 's alá sétálók közül többen észrevehék, de egykét reátekintés után többé reá nem figyeltek. Csak egy idegen honbelit eláruló külsejü középkoru férfinak tekintett feléje koronként, mintegy résztvevőleg.

Vácz irányában haladt a' gőzös, midőn Szerényi, elunva az ülést, fölkelt, 's lassu léptekkel föl 's alá járt.

Sétálása közben észrevehé, hogy az utasok egyike ugyanaz, kit előbb említék; felső öltönyét szétgombolva, szivartárczáját elővehé, és ezzel észrevétlenül egy papirtekercset kirántva, a' földre ejtett.

Szerényi a' tekercset fölemelé és az idegenhez lépett.

„Kegyed e' tekercsét elveszté,” szólítá meg azt.

Az idegen megdöbbenve nyult zsebébe és veszteségét valónak tapasztalván, tört német nyelven megköszönve a' Szerényi által nyújtottat elfo-

gadá. A' tekercsben, mint később megtudá, huszezer font sterling váltó volt.

Ez eset után az idegen, ki egy gazdag angol gyárnok vala, Szerényit rendkívüli figyelemben részesítette, és mivel az ifjú az angol nyelvnek felületesen birtokában is volt, egymásiránt növekedő részvétellel szüntelen együtt társalogtak.

A' gőzös Bécs felé közeledett, és a' folytonos együttlét annyira kedvelté tévé őket egymás előtt, hogy az elválás sajgó érzete lepte el különösen az angolt, midőn a' kiszállás perce közeledett.

„Ön tehát, mind mondá — kezdé az együttlét utolsó perceiben az angol — nincs semmi polgári álláshoz lekötve. Nem volna-e kedve magát három évre hozzám csatolni?“ kérdezé szíves hangon.

„Három év az én életemben — felelt Szerényi — kimondhatatlan sok. Nekem minden percnyi időm, mi célomtól eltaszit, pótolhatlan veszteség.“

„És mi célja van önnek?“ kérdezé az angol, nemzetével éppen nem közös részvétellel.

„Katona leszek,“ felelt Szerényi határozottan.

„Ez céltalan időpazarlás lenne — felelt az angol fontos arczczal. — Nézze, ön honának másképp is szolgálhat. Velem Európát beutazhatja, és pedig úgy, hogy nem csak látunk, de tanulunk is. Minden évre, mit velem tölt, az utazási költségeken kívül, adok önnek háromszáz font sterlinget. No! tetszik-e? Csapjon fel, fiatal barátom!“

„Ez célomhoz nem vezet“ felelt Szerényi gondolkozva.

Most a' kiszállásra jelt adó csengetyű hangzott meg, és az utasok elevenen hullámszerűen be a' földözetet.

„Elhatározó válaszával holnap elvárom önt; — monda az angol, szívesen megrázva Szerényi jobbját, — szállásom a' Ferencz Károly főherceghez címzett vendéglőben lesz. Nevem: William Fleetwood. Jó napot!“

III.

Sir Williamnak kedvező ajánlata Szerényit feltételében ingadozóvá tette, mert a' mit a' katonaságnál három év alatt személyes érdemei's iparkodásai által kivívhatónak vélt, azt azoknak leforgása után az ajánlott öszveg reáfordításával eszközölhetőnek gondolt: ezenfelül az utazásban szerzett ismeretek és tapasztalás nyereségül fenmaradtak. Hosszas habozás után az angol követésére határozá magát.

Sir William Szerényinek igenlő válaszát határtalan örömmel fogadá, mi csak egyedül azon tisztelet- és vonzalomból, mellyel az ismeretség

első perczétől kezdve viseltetett az ifju iránt ritka becsületességeért, magyarázható. Szerényi a' jótévője által nagy lelkűen ajánlott első évi öszveget még az nap elfogadta, és azt Bécsben egy magyar herczeg pénztárába letette.

Néhány nap mulva már Bécsset elhagyák 's miután az egész német országon keresztül Olasz-, Franciaországokat 's a' művelt Európa legnagyobb részét beutazták, harmadfél év mulva Angliában Sir Williámnak egy gazdag, gyönyörű mezei jószágán pihenésül letelepedtek.

Szerényi azoknak egyike vala, kik az életnek minden nemeiben fel tudják magokat találni, 's a' nélkül, hogy a' kétszínűség undok fátyolával takarnák el jellemük tisztaságát, tudják magukat mindenkihez simítani. Az angol Szerényit mindég növekedő érzéssel, mondhatnám, atyai indulattal halmozá el, és ez viszont a' tapasztalt szívességekért szívben fakadt hála-érzettel függött amazon. Lassan lassan ollynemű viszony szövődék közöttük, mi a' gyermeket atyjához édesen csatolja, minek vonzalomszülte tanujelét adá a' nemes keblű angol az által, hogy Szerényit fényes jövődjü biztosítás mellett magához akará lekötni, de Szerényi a' kikötött három éven túl nem volt semmi földi árért lebilincselhető.

A' három év eltelte után Szerényi nehéz szívvel bucsuzott el Sir Williámtól, 's ez viszont szorult kebellet bocsájtá el magától az ifjut, kit gyermekként tanult szeretni.

Szerényi felmagasztalt képzelődésben, lángoló lelkének öröközöld hűségében Laurát még mindég az elválás vég perczeinek olvasztó kedélyében látta, és sem tér sem idő annak szívtartára felfüggesztett szent emléket leszakítani képes nem volt.

Minden lépte, mit ezentul tett, ábrándjai valóítására, Laura birtokának kivívására volt irányozva.

Az angol nemesszívűsége reményét haladó öszveg birtokosává tette, 's ennek segedelmével Angliából visszatérte után rögtön egy, a' hazán kívül tanyázó huszárezredbe lépett, és bár sterlingjeinek köszönhető nagyobb részben másfél év után főhadnagyi rangra emeltetését, de ennek illy hirteleni elérésére még személyes ügyessége és viselete is segíték.

Egy reggel épen hivatalos foglalkozásai közepette legénye egy gyászpecsétes levelet nyújtott által nekie, mit Szerényi, bár ismeretlen kéz írta a' czimet, szívdobogva bontott fel. Szerényi a' levél tartalmán végigfutva, szíve jószágában könyözve tevé le asztalára.

A' levél tartalma ez vala:

Tisztelt hadnagy ur!

Sir William Fleetwood junius 14kén meghűtés következtében meghalozván, mint általa kinevezett és a' törvények által megerősített végren-

deletében önt azon esetre, ha Angliában letelepülend, általános örökösévé tette; ellenkező esetben pedig hátrahagyott vagyonából huszezer font sterling kifizetését rendelé. Mire nézve hivatalosan megkeresem önt, hogy mátol számítandó három hónap alatt a' szükségesek elrendelése végett szándékáról határozottan értesítsen. Derby grófságban junius 25kén 18**

James Lincoln.

Jurytag.

A' nemeskeblű angol halála 's végrendelete Szerényi érzékeny kebelét mélyen meghatotta: de más részről sorsának e' reménytelen fordulata lázas örömet gyujta meg szívében, mert ifjuságának minden álma, szerető keblébnék legvérmesebb reménye varázsfényű való-alakban tűntek fel, és gondolatában Laura állott előtte.

Istenem! mi kéj, mi üdv ez — tombola lesirt fájdalomla könyűi után — Laura, a' hölgyek dicsősége, az angyali hölgy! enyim. A' nagyvilág követelése ki van elégítve; vagyon és rang és minden birtokomban, mi őt eddig tölem elzárá. De, hátha — tevé utána egy kis szünet után — atyja mind e' mellett frigyünket meg nem áldaná — ah! — mit — ezen majd segítünk — kiálta fel könnyelműleg, és kardot kötve levelével az ezredeshez ment szabadság kieszközlésére.

A' végrendeleti ajánlatok mellyikét fogadá el Szerényi, mutatni fogja a' következők.

IV.

Kit a' szerelem édes-kínos gerjedelmeivel meglátogat, — mi hosszú az előtt csak egy év is, hát még őt! Ez egy kínos örökkévalóság!

Az imádottnak olly hosszas nemláthatása kínjait, az olly hosszú nélkülözés keserveit a' viszonzlás boldog reményének már csak képzeletben élvezése is háttérbe szorítá és Szerényi mennyet hordva szívében, a' viszonzszerelm üdvözítő hitével üdvözlé szép hazájának határait.

És minél tovább legelteté szerelemittas szemeit honának itt-ott feltűnő virányain, minél közelebb rohogott uti kocsija az ország szívéhez. Pesthez, mellyet, mint virágzásnakjindul hajadont, öt évi távolléte után kifejtettebbnek, szebbnek talált: annál hangosabban dobogott szíve, a' közel viszonzlás kéjeiben reszketve. Istenem! — gondolá magában a' hidon lassan haladó kocsija szegletébe vonultan — mi szép, mi pompás lön Pest! a' Dunaparton elvonuló házsor mi fejedelmi látvány — azoknak egyikében Laura, — növekedett-e ő is ugy szépségben — mint e' hömpölygő folyam? —

Kocsisa az azóta alakult angol királynő vendéglöbe hajtott, 's Szerényi

átöltözködése után a' Duna-felsoron álló paloták egyikébe dobogó szívvél lépett be.

Kérdőzködéseire válaszul nyeré, hogy az öreg Iborfay mezei jószágára elutazott; Laura pedig társalgó hölgyével a' német színházba ment, hova Szerényi is rögtön elindult.

Szerényi a' tágas színházban körütekintett, és Laurát az első emeleti páholyok egyikében pillantá meg. Még két hölgy ült mellette, de Szerényi a' mondhatlanul széppé változottat azonnal kiismeré, és reszkettető édes kéj rezge át szívéen a' gondolatnál, hogy e' hölgytől szerettetik.

Szerényi külsején volt valami meg nem nevezhető feltűnő érdek, mi nemcsak öltözetének keresett megválasztásában, idegent eláruló széttekintéseiben állott: hanem, mi öt évi távolléte alatt tetemesen megváltozott, megfőrfiasodott arcának érdekességében tükrözé magát. 'S ennek és magas szép természetének tulajdoníthatá, hogy belépte óta több hölgynek szép szeme pihent meg rajta.

Szerényi Laurát meglepni akarván, készakarva úgy állott, hogy attól egykönnyen észre ne vételnék, mégis úgy tetszett neki, mintha Laura előtt is feltűnt volna, mert ez látcsővét gyakran irányzá feléje, és Lajos arczáról leolvashatá a' szíven fölmerülő örömmérzést; mert midőn egy izben tekinteteik találkoznak, a' hölgy pirulva tekintett a' színpad felé.

Szerényi előtt misem volt bizonyosabb, mint az, hogy megismertetett, 's egyedül az illedelem tartóztatá vissza a' páholyba való meneteltől.

Végre a' függöny legördült 's sűrűen tódult az előcsarnokban össze a' nézőség. Szerényi is a' sokaság közé szorult, előre tolatva a' kisiető közönségtől, midőn markába egy papírdarabmaradását érezé. Körültekintett, de ki nem nézheté, kitől származhatott az.

Álmélkodás lepte meg, és nem kevesebb kíváncsisággal várta a' nép ritkulását, mire egy, az előcsarnokban égő lámpához ment, a' papirtekeréset felbontandó. Erre rajzónnal e' néhány szó vala jegyezve:

„***utca ***szám alatti házban holnap reggel tíz órakor.“

Annyira meg volt lepelve, hogy egyelőre nem tudá, mit tevő legyen. Hasonló kalandja soha nem volt.

Szive Laura lakába vonzá, de az illedelem! a' mai udvarlást már többé meg nem engedé 's ezt holnapra kelle halasztania. Telve tehát evvel 's a' rejtélyes irat tartalmával, szállására ment.

Szerényi küzdött önmagában: elfogadja-e vagy se a' meghívást? mert ezt mire magyarázni nem tudta Mindent gondolt, csak rosztat nem. Győzött végre a' kíváncsiság, 's mivel egy előkelő háznál udvarolni még ugyis korán volt, a' kijeletl utczába 's házba indult.

A' papirdarabon megnevezett helyet feltalálni könnyű volt. A' pamlagról egy deli természetű álarcczal befedett hölgyalak kelt fel, 's Szerényinek kezét nyújtá.

Az első szó, mi e' leány ajkairól lehangzott, Szerényit jéggé dermedté. Nem tudva, mit tesz, tépte le az álarcot és eliszonyodva tánlogott kifelé....

Miért van életképemben illy árnyékozat? ecsetemnek e' vonását ki nem hagyhatám, mert képemet az életből kölcsönzém. Elég szomorú, hogy vannak az életben, kik illy képek festésére anyagul szolgálnak. Az, ki előtt az erény szűz tisztaságában szent, 's ezt szivoltárán lelke fenségében megőrzi, az undorodással fog az illyentől elfordulni: ki pedig széttépte női erénye szent koszorujának üdvillatos virágait, önképét meglátva, talán könnyelműsége sirja felett szentebb érzésre föleszmélve, esését megkönyezi 's az erényt tisztelni tanulja.

(Vége következik.)

K Ö L T E M É N Y E K.

HATTYUDALFÉLE.

A' halál
— — — innenonnan
Lekaszál.

Vörösmarty.

Bizony, bizony csehül vagyunk!
Mellem szorul ... majd meg'ulok ..
'S szivem táján valami rág.
Belőled én, árnyékvilág,
Aligha el nem patkolok.

Hányszor kívántam a' halált!
És most, midőn már közeleg,
Midőn félig rám lehele:
Olyan formán vagyok vele,
Mint a' mesében az öreg.

Hiába! bármi a' halál,
 Az élet nála többet ér.
 Van ottan béke — semmi más,
 Van itten bú — de vigadás
 Kéjében is pezsg' ám a' vér

'S én már maholnap elhagyok
 Örmeket, fájalmakat
 Most gomblyukamban a' virág,
 'S ha újra zöldül a' világ,
 Talán sírom halmán fakad.

'S ti majl, ti jó fiúk, kiket
 Hozzám barátság láncza köt,
 Kikkel most annyi éjszakát
 Fölségesen virasztok át:
 Gyászoltok a' halott fölött.

De én azt mondom, társaim!
 Hogy engem ne gyászoljatok;
 Természetüktől az elűt —
 Mert tudjátok: velem együtt,
 Ti mind vig' ficzkók voltatok.

Jertek, ki hozzám legfölebb,
 'S ha állotok sírom körül:
 Vigan hangoztassátok itt
 Holt czimborátok dalait,
 A' mult idők emlékeül.

Petőfi.

E S E N G É S.

Ah bűt lehel dalom,
 Szememben köny ragyog;
 Hidd el szívem körül
 Én olly beteg vagyok!

Beteg vagyok, beteg,
 Gyógyíthatatlanul,
 Fájdalmaim között
 Éltem' virága hull.

Fölöttem sír anyám,
 Keresve égető;
 Szán orvosom — de irt
 Bajomra nem tud ő!

Lennél te orvosom,
 Leányka! egy szavad
 Megszüntetné bajom:
 Szerelmi kinomat

Császár.

LATIN-MAGYAR CSALÁNKÁK.

I FESTINA LENTE.

„Lassan haladj!” mondják; ’s a’ magyarnak ez olly tüzes ösztön,
Hogy kérdés: valjon volt ’s van-e célja — hová?!

II. FERRUM DUM CALET, TUNDENDUM EST.

„A’ vasat addig, míg tüzes, üsd!” — Az időszaki sajtó
E’ mondathoz hiven végezi a’ hivatást.

III. CONTRA VIM MORTIS ’sa’ tb.

„Nincs a’ halál ellen gyógyszer.” ’S így az ifju, hazánkban,
A’ mi kis élete van, kéjben előlni siet!

Szenvey József.

(Folytatjuk.)

F E D D Ő K E.

A’ MAI DIÁNÁK.

Kandias Aktaiont szarvassá tette Diána;
Ő istennő volt — illyeket ő tehetett.
Nem lakik istennő földön most, ámde lakik hölgy,
Sok — ki a’ szarvasokat képzi Diána gyanánt.

Haraszthy Samu.

D A R Á Z S O K.

EGY CHINAI SZINHÁZIGAZGATÓ ÉS KÖZÖNSÉGE.

TRAGICÔMICAI JELENET AZ ÉLETBŐL.

Történet helye: Peking; idő: egy estvétől két napi köz után a' harmadik estveig.

Első este.

(Szoba egy chinai vendéglőben, nem messze a' színháztól. Az igazgató 's legmeghittebb baráti egy asztal körül ülnek 's herbatét isznak, melynek majdnem olyan íze van, mint a' Bleichfele valódi bajor sernek.)

Igazgató. (A' csészét magasan feltartva.) Pereant a' recensensek!

Többiek. (összekocczantják csészéiket): Pereant! (isznak.)

Igazg. Éljen a' publicum!

Többiek. (mint előbb.) Éljen!

Igazg. Fogadom, hogy fél Aziát 's Európának egy nevezetes részét kell beutazni, míg illy birkatürelmű közönségre akadunk.

Első barát. Ugy segéljen, még a' recensent is megpáholja, ha ez elég vakmerő volna, szemeiről a' fátyolt lerántani.

Igazg. Hahaha! az igaz; meiner Seel! Éljenek a' pekingi hálósüvegek! (nagyot iszik.) A' színház első rendező (egy vékony lábu 's nagy hasu chineser sietve törbe az ajtón.) Az istenért, uram, oda vagyunk!

Igazg. Nos, mi baj? tán csak nem szökött meg a' sugó?

Rendező. A' színházba lázadás ütött ki: a' közönség tombol, üvölt, sivit, füttyöl — 's az igazgató urat akarja látni.

Igazg. Vah eszem... mondja ön, hogy nem vagyok itthon...

Rend. Nem használ semmit; a' nép igen fel van bőszülvé.

Első bar. De hát mi baja van?

Rend. A' mai operában egyik sem énekel embereink közül, hanem hol ordít, hol nyáfog, hol félig, hol épen nem tántja ki száját.

Igazg. (kaczagva) No bizony, mintha ez ma először történne és nem minden operánál! Mi jutott most egyszerre eszökbe? Adjatok nekik egy pár mákos, kiflit'...

Rend. Nem lehet őket lecsillapítani — mindig dühösebbek lesznek.. eddig tán a' padokat is összetörték.

Igazg. Csak rajta — majd kitombolják magokat 's még szépen megköszönik, hogy véreket kissé mozgásba hoztam. Nur Skandal! Menjen csak, rendező ur, s ugrasson ki a' prosceniumra egy-pársuszterinast, hadd extemporizáljanak valamit, majd kiröhögik magokat; holnapra ugyan azt az operát hirdettesse... de előbb igya meg ezt a' csésze herbatét.

Rend. A' mint parancsolja! (iszik és megy).

Igazg. (utána kiált.) Még egyet! Ha a filisztaeusok egyáltalában nem akarnak lecsöndesedni, kérje meg a rendőrséget, hurczoltasson a színpadra egy pár vízi puskát's fecskendezze le a nyugalankodókat, hadd hűljön meg tüzes vérök. Hahaha! ein superbér Einfall, nemde, barátim?*)

Többiek. (Hivatalosan megkaczagják és igenlik ez ötletet's nagyokat isznak rá.)

Rend. (Meghajtván magát, el.)

Igazg. Mondom nektek, pajtasok, ennek mind azok az átkozott recensensek az okai: addig piszkálják ezt a csirkemáj-népet, míg ki nem rug's olyanokat követ el, mikén másnap maga is megijed. Valóban, ha nem tartanék attól, hogy az illy botrányok megszüntetésével pénztáram nagyon megürülne, azonnal találnék en módot, hogy a közönség megelégednék velem.

Első bar. Tán csak nem fognál a prima donná-n kiadni? —

Második. 'S olyanról gondoskodni, a' ki énekelni tud?

Harm. Vagy a' színi-személyzetnek felét elbocsájtani, felét pedig nyugalomba tenni?

Negyed. Vagy a' rokkant kardalnoknékat kimustrálni?

Ötöd. Vagy a' színi repertoirt fenekestől felforgatni?

Hatod. 'S olly darabokat adni, mellyek a' jó ízlést és erkölcsiséget nem csapkodják mindig arczul?

Heted. Vagy egy-pár lapszerkesztőt évdíjazni, mint elődöd tévé?

Igazg. Hogyis ne, a' patvarban?! Je n'en vois pas la nécessité.

Első bar. De hát...

Rendező (betör). Uram, a' láрма mindig nagyobb lesz.. szüntelen az igazgató nevét kiabálják's a' leggyalázatosb kifejezésekkel illetik..

Igazg. Bravo, bravissimo! Mondtam már, holnapra ugyanazt az operát kell hirdetni.

Rend. A' kedélyek nagyon fel vannak ingerelve..

Igazg. Annál jobb, majd lecsillapulnak ismét. Hahaha! az orvosok bizonyosan pert akasztanak nyakamba, hogy illy üdvös commotiót csináltatok e' néppel. Vigyázzatok rá, még polgárkoszorúra fogok szert tenni.

Rend (félre). Én pedig martirkoronára. (Fenn) De mit tegyünk, ha a' láрма nem akar megszűnni?

Igazg. Vezesse ön ki a' másodénekesnőt, ő szép leány, csináljon pár pukkerlit's vége.

Első bar. Vagy adasson hamar egy bécsi bohózatot! a' publicum ismert ízlése ebben elegendő kárpótlást fog találni.

Másod. Vagy rántson elő egy classicus darabot, hadd aludjanak el.

Harm. (az igazgatóhoz). Legjobb lesz, ha töted adnak egy darabot, ugy bizonyosan mind elfutnak.

Igazg. Dehogyan futnak, barátom; inkább végig bólintgatják a' darabot, sem-hogy huszonöt garasukat ingyen kidobnák. (A' rendezőhöz) Hát mit is mondanak rólam a' hálósípkások?

*) A' m—ni lázadásnál legalább igen jó sikerrel használtatott.

Re n d. Restellem megmondani..

I g a z g. No bizony; mintha én ezt már meg nem szoktam volna 's nem tudnám, minő fontosságot kell az efféle hűle kifakadásoknak tulajdonítani! Csak ki vele!

Re n d. Ha épen kívánja, tehát megmondom: azt mondják, hogy igazgató ur készakarva adat illy botrányos darabokat, mikről előre kihíresztelteti, hogy ki fognak fűtyöltetni, ismervén a' chineserek kívánságát, melly ilyenkor mindig tele hazat szokott csinálni; — hogy igazgató ur legkevesebb tisztelettel sem viseltetik a' közönség iránt 's azt méregdrága pénzért irgalmatlan rossz előadások által maltraktirozza; — hogy igazgató urat ezért rendőrileg meg kellene fenyíteni 's az illy raffiniert csalásnak útját bevágni; — hogy igazgató ur és a' primadonna..

I g a z g. Elég egyszerre, valoban ennyi combinatiót nem kerestem volna e' népben. De zse b e m b e n vannak a' chineserek, fogadjunk, barátim, hogy holnapután egészen másképp fognak beszélni, 's hogy nem lesz a' föld kerekiségén olly derek ember, mint én vagyok. Nos, mibe fogadtok?

E l s ő b a r. Nagyön elbizod magadat.. a' mai jelenet után...

I g a z g. Igenis; és holnap ismételtetem a' komédiát és holnapután még botrányosabb bukfeneczeket vettetek a' jó ízléssel és illedelemmel: 's egy hang sem fog ellenem emelkedni.. zse b e m b e n van a' lép, kedves barátim, mellyhez ök, mint a' legyenek a' czukros nádhoz*, ragadni fognak. — Áll a' fogadás?

Re n d. Ez több lenne, mint boszorkányság.

I g a z g. Sem több, sem kevesebb, mint egy rövid jelentésecske, melly holnap Pekingnek minden utca szögletén olvasható lesz 's melly jelenleg — zse b e m b e n van.

Tö b b i e k. Kíváncsiak vagyunk...

I g a z g. Tehát a' fogadás?..

E l s ő b a r. Egy fiatal, széphangu primadonnába!

I g a z g. Nem bánom, akár az egész rocócoszemélyzetbe: előre tudom, hogy nem fogok veszteni. 'S most még egy csészét viszonzlátásig! (Megtöltik újra a' csészéket és isznak, 's miután az a' 'még egy csésze' még mintegy tizszer járja, e'bucszanak egymástól 's haza tántorognak.)

* * *

És másnap a' chinai főváros minden utca szögletén ölnyi hosszú ragasztványok, hízott schwabachi betűkkel hírteték a' szájatató és szemmeresztő népek: mikép a' pekingi színházi igazgatóságnak (salva venia), mellynek, valamint eddig, ugy ezután is, legfőbb törekvése leendő a' finomizlésű 's főműveltségű közönség élvezetét el(ö)mozdítani, hallatlan áldozatok mellett sikerült, mind a' két 's még egy tuczat ismeretlen világgolyó legelső lábikra-hösnéjét, H o p s a s a k i s (?) asszonyt három öregujhegyes előadásra megüyni, mellynek elseje már e' napokban, holdtölte után, fog tartatni. A' belépti díj — azon tekintetnel fogva, hogy minden chineser rang- és valláskülönbség nélkül, e' csudák csudája fölvezeteben részesülhetvén, ezen üdvbeni nem részesülhetés miatt valahogy meg ne örüljön 's a' mennyei birodalom tébolyáinak terhére ne essék — igen mérsékeltlen fog fölemeltetni, ugy, hogy a' mandarinnak k e t r e c z e (négy székkel tizenkét személyre), majdnem ketharmadával kevesebbe fog kerülni, mint egy angolvizsla; a'

többi 'chineser' urak pedig egy előadásért nem fognak töblet fizetni, mint a' mennyit egy rántott csirkére a' hoanghui káposztáskertben költeni szoktak. Ez volt a' hirdetés rövid kivonatja; lássuk most annak eredményét.

* * *

Harmadik estve.

Ugyanazon szoba, az igazgató és társai ut supra.

Igazg. Nos, barátim, mit mondanak a' 'chineser'-ek?

Első bar. (csüggedten.) Azt mondják, hogy még egy igazgató sem szerzett annyi rendkívüli élvezetet a' közönségnek, mint Te!..

Másod. (leverage.) Hogy feláldozod magadat a' közjóért...

Harm. (bátortalanul.) Hogy nyilvános köszönetet kellene minden hírlapban nagylelkűségédért szavazni...

Negyed. (kétségbeesve.) Hogy mellszobrodat a' nánkingi porcellántorony egyik vakablakában kellene felállítani...

Ötöd. (a' forró herbatét elszántan öntvén torkába.) Hogy a' színházat örök időre 's még azon túl is, bölcs vezérletekre kell bízni...

Igazg. És a' többi — nos, barátim, ki a' nyertes?

Mindnyájan (csüggedten, leverage, bátortalanul, kétségbeesve, leforrázva.) Te vagy az: éljen a' régi primadonna! (Cseszéznek.)

Rendező. Igen, de bitt' unterthänigst, hátha Hopsassa kisasszony kitanáczolta magát?

Igazg. Aztán majd egy pár canadai emberevőt fogunk a' színpadon mutatni.

Rend. Und wenn diese ausgefressen haben?

Igazg. Akkor egy novazemblai jégmedvét engagirozunk pár vendégszerepre.

Rend. És ha ez is kidajnázza magát?

Igazg. Akkor becsületes bankrottot csinálunk 's a' p—i színházi igazgatóságra fogunk concurrálni, ha t. i. érdemes collegánk addig már szerencsésen elcsücsült volna

Mindnyájan. Éljen a' mi derék igazgatónk, éljen a' pekingi Thalia!

Igazg. És a' pekingi hálósüvegek, kerem alazsan!!

(Roppant ivások 's a' többi.)

Frankenburg.

NEMZETI SZÍNHÁZ.

Kedden július 2-kán adattak elő a' Kölcsey Ferencz hymnuszára készített, a' bíráló választmány által dicséretre méltatott dalzenék, 's legvégül a' 20 darab aranyból álló jutalmat nyert pályamű. A' dicsérettel említett pályakardal számszerint hat vala, u. m. a' beküldöttek közül a' 3. 4. 6. 11. 12. és 13-ik számú. Ezek közt több tekintetnél fogva jelesbnek találtuk a' 3. 6. és 13-ik számút. De két-

ségen tul legderekabb, legjelesebb 's a' többiekén kiválólag felülemelkedett a pályanyertes, melly a' beküldés sora szerint is első vala. A' közönség ezt élénk tapsokkal 's általános elégedettséggel fogadá, 's ismételtetni kíváná. Legvégül felbontatván az illető jeligés levelké, kitünt — mit egyébiránt, a' hirlapok útján közzétett pályázás eredménye nyomán (hol t. i. szám és jelige szerint kihirdettek a' pályanyertes és megdicsérték), a' féléáros előleg tudott, 's így a' meglepés sokat vesztett érdekéből, — kitünt tehát: hogy a' pályanyertes Erkel Ferencz. A' 3-ik számú mű szerzőjeül Egressy Béni, a' 6-ik szerzőjeül Travnyik János bizonyult, 's különösen e' két név élénken megtapsoltatott a' közönségtől, jeléül, hogy zeneszerzői pályán tett eddigi érdemeik általános méltánylást nyertek. Erkel Ferencz előhivatván, zajosan megtapsoltatott, 's a' díj átadatott neki. Hunyady László szerzője olly művel ajándékozta meg ismét a' magyar közönséget, melly zenészetünknek egyik diszeül szolgálhat. E' dalszerzemény magyar jellege kélségtelen; és van hymnusi magasztossága is, 's könnyű, dallamos, természetes emelkedésével a' fülbe is könnyen tapadand többszöri hallás után, mi népszerűséget ígér neki. 'S noha a' kardalnak első része nem bir — legalább párszori hallás után — azon felsőbb varázsszal, melly önkénytelenül, ellenállhatlanul elragadja az embert: de annál meghatóbb a' második rész, melly fokonyként olly lelkesedést gerjeszt a' kebelben, hogy mintegy öntudatlanul elkapatva az élvezettől, diadalmi öröme emelkedünk. Üdvözljük Erkel urat e' jeles hangszerzeményért. Bár minél több illynemű művekkel lépne fel, zenészetünket gazdagítva. Így haladunk lepcsőnként a' művészetben. Évek előtt képtelenségnek gondolk némellyek azt: hogy lehessen magyar daljáték; 's ime vannak magyar daljátékink is már. Így voltunk a' hymnusz körül is; 's noha ezen hymnusz még nem ollyan, hogy a' világi összes zenészet valódi hymnuszai közt a' legelső közt megálljon, de az mindenesetre jeles, kitünő, mellyben büszkélkedhetünk, — 's van tehát hymnuszunk, 's he van bizonyítva, hogy a' magyarnak is lehet, 's pedig ennyi 's illy jeles zenetehetségek mellett, akarmenyi hymnusza is; csak rajta! haladjunk. Ez áll a' symphoniáról is. Évek előtt a' magyar nyitányt is chimaerának tartották némelly külföldi zene-bálványzók, 's ime vannak magyar derek nyitányaink. Most vannak, kik azt mondják: hogy a' magyarnak soha, de soha sem lesz symphoniája! 'S miért?... Mutassa meg Erkel ur, hogy lehet és hogy lesz! Szeretném tudni, hol van megírva a' művészetfejlemény örök könyvében: hogy symphonia nem lehet magyar szellemű? Így van ez az oratoriummal is. A' szent magasztaltság bélyege kizarja-e a' magyar szellemet? Nincsenek-e magyar szent történetünk és személyeink? István, László, Erzsébet, Margit stb.? Semmi nincs lehetetlen, hol a' művészet geniusza 's honszeretet lelkesít.

Csütörtökön július 4-kén sajátnemű művészeti élvezetben részesültünk, midőn Beatrice di Tenda daljátékban az europai híró Ronconi ur és hitvese lépett fel, tetemesen fölemelt ár mellett. Emlékezem még, minő pártok voltak Bécsben 1840-ben Ronconi és Badiali mellett, némellyek ezt, mások amaz jelesebbnek tartván. Illy művészek közt a' hasonlítás mindig sántikál, mert mindegyik mellett olly jelességeket vethetni a' serpenyőbe, mellyekkel a' másik csak csekélyebb mértékben bir. Badiali mellett főkép az küzdött, hogy tán több hódító tulajdonsággal birt mind testi kellem, mind hangja lágyságára nézve, 's Ronconit kitünőleg szép bariton hangjának rendkívüli ereje tevő a' közönség kegyenczévő. Taval is hallottam utóbbit Bécsben, 's már ekkor Badiali nem levő ott, ő volt egyedül a' nap dalhőse. Mióta őt először hallottam, ha nem csalódom, hangja lágyságban is nyert, melly szép tulajdonát mostani előadásakor is tapasztalhat-

tuk a' nemzeti színházban; mert ő, hol szükséges, oly bájoslag tudja mérsékelni a' valóban rendítő erejű hangot, hogy gyönyörködve követi dalát figyelmünk, oly szendességgel tudja átolvastani 's egymásba fenni az erőteljes és szelidebb indulati átmeneteket, hogy elragadtatva órákig is szívesen hallgatnók előadását. Énekmodoráról miért is szóljak? az olasz modernak legkiképzettebb lépcsőzeti magasságán áll művészete, melyet élvezni igen, de leírni nem lehet. Tagjátékban nem oly erős, de annál tökéletesb' arcjátéka, mely a' gondolatot és érzelmet hiven kíséri, sőt, hol szükséges, megelőzi 's némán is kifejezi az izmok élénk szónoklatával. Csak most ismertük meg itt Pesten, milly jelentőségű e' daljátékban Philippo szerepe, mely eddig jobbadán nyomtalanul elveszett. Hogy hangjáról némi fogalmat adjak a' távol olvasóknak, eszembe jut, mikép valaki London nagyságát legjobban vélte szem elé állítani, mondván, hogy az oly nagy, mint Anglia más legnagyobb városai Liverpool, Manchester, Leeds 's még más hatvan angolhoni város együttléve; ugy Ronconi hangjáról is azt mondhatni, hogy oly erős, mint a' 18 kardalnok szava együttléve; azaz: akkor is, midőn ezek legerősben énekelnek, kihat közülök az ő hangja. A' természettől van tehát neki megadva a' sükeres és hatásteljes énekelhetésnek alapföltétele, e' hatalmas hang; de ezt ő művészileg kiképezte, tökélyesítette. Művészség nélkül a' legerősebb hang is elhangzik a' pusztaiban. Hatalmas példa ez, mikép mások is, kiknek a' természettől illy adomány jutott osztályrészü, azt illőleg kiművelni el ne mulasszák; mert ismerünk több erős hangú egyént, kinek hatástalan működése csupán és egyedül a' kiképzési hanyagságban feneleklik. Ronconi tehát teljes és valódi művészeti élvét szerzett nekünk e' föllépésével 's szerzend még néhányszor, minek eleve örvendünk. Más talán megfűná a' dicstrombitát 's elkiáltaná magát: 'Ronconi Pesten van!' Ezt én nem teszem, mert nevének említése is elég arra, hogy minden dicsérete kifejeztessék. Azért csak figyelmeztetem a' művészetkedvelő közönséget, hogy meghallgatását, a' tiszta művészeti élv tekintetéből, el ne mulassza. Ronconi ur személyessége nem feltűnő; kicsiny, gyöngének látszó, karcsu testalkatú ő: annál meglepőbb hangjának hatalma. — Neje, Ronconi asszony, nem rendkívüli tünemény; éneke kellemes, modora élvezetes, de hangja nem ki-tűnőleg erős 's nem is bájoslag csengő; de előadása kedves és helyenként hatásos. A' vendégek, jelesül Ronconi ur, számtalanszor hivatnak, 's utóbbinak a' második felvonásbani gyönyörű drámai hatású ariáját közkívánatra ismételnie kelle. A' daljáték olasz nyelven adatott a' Ronconi-pár jeleneteiben, de a' kar ekkor is magyarul énekel. 'S furcsa volt látni, mikép a' két olasz úgy tett, mint-ha értené a' kar szavait. Ezt mi ugyan már megszöktük illy esetekben; de azért furcsasága nem enyészik. Pedig ezen lehetne segíteni. Tartozzék minden dalnok-személy, tehát a' kardalnokok is, olaszul tanulni: 's azonnal véget vethetünk illy-féle tarkaságoknak. A' magyar ugy is annyifele nyelvet kénytelen tanulni, ha boldogulni akar: miért ne tanulhatna a' magyar dalszínész olaszul, ha már el nem kerülhetjük olasz jeles művészeknek ollykori fellépését? — A' páholyok mind el voltak foglalva; a' földszint nem vala tömve, a' karzat majdnem üres. Reméljük másod izben több hallgató sietend részt venni ez élvezetben.

Ne y.

BELFÖLDI LEVELEZÉSEK.

Pozsonyi levelek. XIX. Junius 26-dikán. — Szeretett Leonám! Mídon most derült kedéllyel egy őryendetes eseményről kívánlak értesíteni, lekem ismét visszaleng a' mult képeire, 's az öröm, melyet ez esemény idézett föl, lassanként elsimul a' lélek tükörén, mint hullám, melyet gyöngye szellő fodrozott fel. Mert látd, szeretett Leonám, e' hon multja nem hasonlít a' tóhoz, melynek tükörén gyenge szellők futosnak, de igen a' tengerhez, melynek mérhetlen árjait, mint a' férfiút nehéz útain, orkánok karolják föl. És mily ritkán vetettek ez orkánok gyöngycsigát a' parti homokra!!... Erre gondolok én most is, mídon ez örömnépről szándokom írni. A' derültebb jelenés a' borús multra emlékezteti azt, kinek fájdalma felsír a' baza szenvedésein. Mert ha e' hon ege, mint egyes völgy felett az ég, csak napokra borult volna el! — Nem; mint borús égen a' néhány csillagot: könnyű megolvasni hazánk derültebb napjait. — Hiszen egy fél század sem mult még el egészen, hogy nemzetiségünk gyengén fejlődő virágát 's kezdő irodalmunkat olly hatalmas vérszenyészet fenyegeté! Nem kezdenek még sebeink hegedni, melyeket rajtunk a' mult század irtó rendszere ütött; de valamint egy örült áldozat szerint „a' kemény füst égfelé megy, 's a' hang nem vesztet le a' föld gyomrába:“ úgy a' pokol nem semmisítheti meg az ég művét; a' szó, melly szebb jövőt hirdet, ezen kebelben viszhangozik. Így e' nyomasztó időkben sem csüggedett el a' hűbb kedély, a' lélek magasb vágyait nem törhette meg az erőszak; a' lant ismét megzendült, 's a' nem idegen hangokat megérték a' Duna, meg a' Tisza partjain! Férfiakat, kikben nagyobb volt a' honszeretet, mint az önzés, látunk itt nemzetiségünk 's irodalmunk gyöngye csemetéje körül hű ápoló kezekkel fáradozni; férfiakat, kikben az önmegtágadás olly nagy volt, 's kiket egy nemzet fájdalma kísért sirjokhoz, melly felett az áldás és emlékezet virágai nőnek fel. E' férfiak közül még egy él; becsületben 's a' haza szolgálatában öszült fejének minden hajszálára jut egy szép tett, mint éltének pályahírül e' hon tisztelete és azon öntudat jutott, hogy — hazájának élt. E' férfiú — dicsőült Kazinczy Ferenczünk barátja — Kis János.

Jelen soraimmal nem terjeszkedhetem ki irodalmunk fejlődésének történetére, nem szándokom érdemeit elősorolni azon férfinak, kihez Kazinczyunk kedelyes leveleit írta; elég legyen említenem, hogy 1806-ban a' pozsonyi Lyceum „magyar egyesületét“ Kis János alapította, 's az még ma is fenáll 's tegnap volt örömnépe. — Lehetetlen, hogy ne örüljön az ember, valahányszor az egyesülés szellemével találkozik, hogy egy jobb sejtélem ne támadjon bennünk, valamikor e' hon fiait magasabb czelra törní latjuk. Öröm tölté el az én keblemet is, szeretett Leonám, egy jobb sejtélem támadt az én keblemben is ez örömnépen: mert ajkairól azon ifjaknak, kihez a' nemzetiség egyesítő szelleme fűzött egybe, kik önmivelésők és erőkísérletők által a' hon iránti kötelességek teljesítését kezdék meg, forró hazaszeretet zengett. Mi sok ajkról hangzik a' haza szent neve, de hány kebel dobog fel annak nevére?! Oh, de ki tudna kétkedni azon, hogy mint a' havasok szélein a' korány, gyűl fel az ifjak tiszta kebelén a' honszeretet?! — De ha majd előállanak az élet nehezebb napjai, ha a' kebel költői zománca szétfoszlik, 's a' rideg való áll elő minden szükségéi 's csábjaival, oh, barátim, akkor se feledjétek e' hont, ne feledjétek fogadástat: érte élni; emlékezzetek meg társotok megnyitó beszédére, 's mondjátok e' hon

leányainak, hogy a' haza nyelvét beszélni nem érdem, mert „a' vad állat is megtartja eredeti hangját,“ hogy a' hont szeretni nem erény, mert az okatlan átlat visszakivánczozik vadonába, a' virág idegen ég alatt elhervad. — A' társaság, melly a' magyar literatura jeles tanítója Németh Sándor ur buzgó elnöklete alatt áll fenn, 52 tagot számlál, kik közül ez alkalommal 11 olvasá föl öndolgozatát, többnyire balladát 's lyrai költeményt. A' munkálatok közül, mint jeleseket és viszonylagosan legjobbakat, Szákmáry Gyula „Soliman Sziget alatt“ balladáját 's Greguss Lajos „Szamüött“ romanczáját említem; de a' többiek is mind kerekded és corréctek voltak. Azonban nem tehetem, hogy véleményem ne mondjam ki az iránt, miként ez egyesület közvetlen és egyenes czélja nem az, hogy költővé képezze az ifjat, hanem hogy alkalmat nyújtson önművelődésre azon eszközökkel, mellyek az egyesület czéljához tartozhatnak. Illyen eszközöknek tartom a' felolvasásokat a' dolgozatok bírálatát 's eszmei fogalmazását, hogy ezek által, mint egy részről különböző tárgyak felett különböző nézeteket nyerjen az ifju, értelmisége fejlődjen 's érzelmei higgadjanak, nemesedjenek, 's az élet gyakorlati terére lépendő az iskolai évekért kárpótlásul némi pozitív ismeretet szerezzon, úgy más részről a' szavalásban is gyakorolhassa magát. Ezért nem helyeselhetem, hogy, mint majd minden illy társaságnál a' tagok, a' megnyitó beszéden 's a' végszón kívül mindnyájan költeménnyel állanak elő. Ezt én az egyesület czéljának hibás felfogásából eredetnek hiszem. De isten áldása legyen mindíg e' derek ifjakkal; erő és türelem, siker és részvét kísérje őket nemes törekvéseiknél. Igen, részvét, mert a' részvét keze alatt fakad föl csak a' süker arany virága, e' nélkül hervad az. — A' tegnapi örömnüpepen, szeretett Leonám, szép hölgykoszorú is megelégedést mosolygott a' derek ifjakra; de az egyébként teli teremben hiába keresők honatyáink többjeit, mert azok egy két-tőjével volt csak szerencsénk találkozni. — Azon óhajtàssal hagytam el ez ünnepet: virágozzék az számos évekig, 's eljen alapítója.

Látom, sokáig foglalkoztam fölvev tárgyammal, 's mind inkább értekezővé leszek. Soraim hadd legyenek komolyabb tárgyakkal szánva, 's ezentul közvetlen czéljok ne csak napi eseményeinkről értesítés. Én, miut a' szellemdús Sarrolta, olly kedves sorokat nem adhatandok, de hisz én csak neked írok, 's ez mentse leveleim hiányait.

A' legközelebbi napok gyászos események tanúi valának. Több öngyilkos híre kering városunkban. 's néhány nap előtt egy ifju katona könnyelmű pajzanságának lön áldozatja! Ő, mint mondják, a' pozsonybazini vaspályán sétája alkalmával a' mellette elrobogó kocsira hágván, midőn arról ismét leugranék, szerencsetlenül föl esett az azt tüstént öszszeszedő kerek alá!

A' nemzeti színház további segélyzése iránt lépések tetetnek annak mostani igazgatója részéről. Nem tudom lesz-e sikerök? de annyit tudok, hogy szabad nemzeteknél a' színház a' nemzet gondjai közé tartozik, noha nekünk ezernyi szükségünk van, mi közsegélyt igényel. — Schodelné, mint halljuk, Németországra szerződött. Sok szerencsét. — Ölel — Yole.

Győr, június végén. — Midőn némelly városunkat és társalmi viszonyainkat érdeklő — hírek közlésére magamat eltökélém: engedje ön, hogy ezt Győri nev alatt tegyem. Ön előtt valódi nevem is tudva levén, bármikor támadna kérdés közleményeim igazságos volta fölött, felhatalmazom Önt, levelezőjét nyíltan

megnevezhetni. Azon netalántáni kérdésre pedig: miért írom közleményeimet a név alatt? izez válaszom: Hol political 's így vérünk alkotmányos jobbléte előmozdítására szükség fellépni, ott nyílt sisakkal szoktam azt tenni; mert férfiakhoz illő, nyílt sisakkal 's rendithellenül küzdeni az igazságért; de hol socialis ferdeségeket kell kiegyenlíteni, társadalmi előítéleteket legyőzni, 's az élet kellemeit fonákul használni szokottaknak, meggyőződés szerint, jobb utat mutatni: ott a' farsangi álarczosok szerepet választom, 's inkább álarcz alatt, vidám kedvvel mondogatom meg az igazat, mi ezáltal is némileg érdekesb levén, szinte 's gyakran még jobban meghallgattatik. — E' bevezetés után sietek Önt 's lapjai tisztelt olvasóit az itteni iskolai ifjuság által készített irodalmi mulatságról tudósítani. Fiataljaink néhány, üres óráit here semmi tevé helyett nemesen kívánván töltöni, édes anyai nyelvünk 's irodalmunk művelése 's terjesztése végett összeállottak, 's feladatuk volt egy magok által szerkesztett literaturai hirlapot köröztetni — természetesen irottat. Ezt utóbb megszorították, 's most, mint a' küszöbön levő iskolapálya végét megelőzőleg, literaturai mulatsággal lépének meg bennünket, melyre a' literatura minden baráti 's barátnei hivatalosak valának. A' megjelent hallgatóság között örömmel szemlélők egy részét szép hölgyeinknek is, kik bár többen lettek volna, 's egyéb szavalmányok közt lelkes 's koszorús költőnk „Uri hölgy“ czimű igazságteljes költeményét kellőleg méltányolva, abból tanúságot vettek volna! — De áttérke magára a' szaválásokra 's felolvasásokra. Az elszavalt bevezetés után, több kedvelt íróink 's a' fiatalok által készített munkák válták fel egymást. — De egy epizódot nem hallgathatok el, mely közbotrányt idéz elő. Az egyik elvégezvén a' nyomtatott hirdetményben kitűzött szavalatot, leült 's zsebéből elővévén egy önmaga által készített munkát, azt felolvasni készült, mire egyik — úgy tartom, a' felállított vezér — hozzá ugorván, majd a' kezében tartott iratot, majd ismét a' széket, melyen ült, ránczigálá — 's végül e' kis demonstratiót azzal igazolá, hogy az érdeklött ifju el levén a' társaság által tiltva műve felolvasásától: ezennel via facti akarta azt a' közönség elé terjesztetni. Ne vegye a' két érdeklött egyén rossz néven tanácsomat: hasonló esetben, ha valami társaságban a' többség szava határoz, abban, bármily kedvetlen legyen is az, meg kell nyugodnunk; — ha pedig valaki tolaodó, nem illik ugyanazon fegyverrel élnünk, 's rajta ökleink erejét kísértetni meg, elég őt szóval rendre inteni, 's a' közönséget, kit illy öklöző procedurával szinte sértünk, a' delogról felvilágosítani; minek eredménye lesz: hogy a' közönség roszalása a' rendbontót éri 's nem azt, ki művelt emberhez illőleg akarja a' rendet helyreállítani. — Az egész szavalmány typusát viselő a' fiatalok magokra hagyatásának, 's innen magyarázható a' szaválásnál olly igen szemet sértő hadonázás és lábakali ide 's tova lépdelgés; azonban a' jó czél 's a' tanítók nagyobb szorgalma idővel tökéletesbbl kecsgettetnek; 's legyen elég az első kezdőknek azon boldogító öntudat, hogy a' rögs ösvény általuk tüzetett meg, 's így már könnyebb lesz azt egyengetni. Csak tovább, ernyedetlenül! *)

G y ö r y.

Hontból, jun. 30.-kán. Üdvözet az Életképek új folyamának! Legyen az ezentul is hű képe az életnek, kivált a' tragicomicaias magyarnak!

*) A' szíves tudósítást készséggel igtatván lapjainkba, tiszt. levelező urat honfiai bizalommal kérjük felkezdett levelezése folytatására. Szerk.

Megyei hírtárczánk legújabbí eseményi közt első helyet a' tűz-elem vívott ki, folyvást aggodalomban tartva minket. Alig mulik nap, hogy vidékünkön tűz ne látszatnék. Így emésztettek föl egymásután részben vagy egészen a' lángok által, ismételtén Vadkert, Déjtár, Patak, Szügy, nógrádi; majd Börzsöny, Ipolykeszi, Ipolyság'st'b. honti helységek és mezővárosok, melly gyakori égések gyujtogatási gyanura vezettek's egész rémülésbe ejtették a' szegény, jelenleg mezőn élő földnépét. Helységink kinézése egészen cholera-időbeli: örökös strázsák állják körül a' falukat, a' börtönök telnek, a' megye rendelkezéseket tesz, a' lakosok szöleik pinczéibe költözködnek, miután házaik ablakait befalazták's a' tb. Egyik eredménye pedig ez állapotnak, hogy temérdek pénz küldetik tűzelleni biztosítások fejében — Bécs- és Triestbe! Szép állapota a' magyar dolgoknak, midőn még maiglan sincs hazai tűz-elleni biztosító intézetünk, pedig mi tudjuk most, hogy a' mennyivel szükségesebb volna a' jégveréselleninél egy illy intézet létesítése, mi, kiknek utait százanként lepi el a' leégettek kolduló serege, mig viszont jég által károsult koldusokat nem igen láthatni.

Örvendetesh hírül irhatom, hogy végre valahára egy műkedvelő társulat létesítésének küszöbén állunk, mellynek célja leend: mulatólag használva, részint Ipolyságon, részint a' szalatnyai fürdőknél különféle művészeti előadásokkal időszakonként föllépni, 's a' bejövendő pénzbeli mennyiség által részint hazafiui, részint emberiségi célok előmozdításához járulni! Koronázza siker a' nemes szándékot!

Végül megsugom, hogy újságainkra a' szokott félévi előfizetések nagyobb részt itt is megtételtek; a' Pesti Hirlappal többen felhagytak; a' divatlapok közül pedig — mellyeket bármilly politicusnak nem olvasni, vagy épen megvetni egy oldalu műveltségre mutat — eddig az Életképek vitta ki magának a' többséget. Sajnos, hogy nálunk még a' német lapoknak is vannak — magyar ajku hívei... Isten önnel!

—x.

Ujvidék. A' bácsi megye ez évben nyomat először magyar anyakönyveket's Ujvidéken a' közönség pártolja a' magyar színészetet. Latabár van itt, kinek igen jó társasága van; a' férfiak közt ő, Békesy és Boer, a' nők közt Latabárné és Szilvássy Eszter jelesek. Eddig a' 'Szökött katoná't, 'Tisztujitá's't's az 'Ördög naplója't láttuk.

R. G.

KÜLFÖLDI LEVELEZÉSEK.

Bécs, július 1-jén 1844.

Kedves Bélám! Késérő hangulatban valék, midőn Bécsben lovagiaskodó azon arszlánokról szólottam, kik öltözetben angolok — nyelvre németek, élelmi tekintetben francziák, 's csak tömölt erszényök magyar; de annál edesebb tudatom veled, hogy vannak derék fiak is, kik a' hazának idővel használandók, itt fáradoznak, 's ezek a' bécsi magyar orvosnövendékek.

Kedvesen meglepő volt, midőn kávéházunkba lépén, kizárólag nemzeti nyelven hallám őket vitatkozni nem éreketlen silányságok felett; szívemelő volt ott látnom minden magyar lapokat's folyóiratokat, mellé csatolt félévi számadásaival a' társasági pénztárnoknak, hol az egylet további pártolására

a' derek ifjuság lelkesen felszólítatek, 's hogy meleg részvétre talált, az alá-
írók lajstroma erősíté. Tiszta kebelben magyar szív dobog ezeknél, ereikben
romlatlan vér csergedez, 's szeplőtlen meggyőződés, igaz honszeretet vezérli
tetteiket. Adja az ég, hogy dús siker koszorúzza fáradozásait, 's édes ha-
záukba olly romlatlanul vigyék vissza szívöket, mint azt ifjan elhozák.

Nem kevés figyelmet érdemel e' tekintetben a' magyar testőrsereg is; ezek
szívben, lélekben, gondolatban és tettben magyarok; a' hirlapokon kívül általok
csaknem minden újabb eredeti művek megszerezetnek, 's szenvedélylyel kísérik
a' szépirodalmi mozgalmakat.

Édes Belám! nem hibeted, mennyire kedvelenül hat idegenre az itteni élet-
rendszer, mert a' bécsi szivesség nélküli önző nép nem tudja, mi a' honszeretet,
nem ismer a' szó nemesh értelmében polgári kötelességeket; neki telt erszény min-
dene! szeretete tüzhelyén túl alig melegít, őt nem emeli egy szilárd Sarciero egy
nagy eszmének annyit áldozni kész lelke, de annál inkább elragadja a' Nesz-
troyféle konyhaelmesség, ő él magáért, és szűk családjaért, él, hogy egyék,
's ezen hivatásnak derekasan meg is felel, de ugyan mit is tehetne jó gyomor-
nélkül?

A' minap ünnep levén, tódulni láttam kifelé a' népet annyira, hogy a' várost
egészen kiürülni képzelém, magam is csak neki keseredtem egy bús öt forintostól
elbucsúzandó, 's bérkocsiba ültem. — A' fogatoknak nem volt vége, a' gyalo-
gok is csak úgy özönlöttek a' nagy hőség daczára. Kívül a' városon a' sok ser- és
komédia-bódét roppant tömeg árasztá el egész Schönbrung.

Schönbrunt kissé megismertetem veled: a' királyi kéjpalota csinos, kerti ré-
szén nagy tér terül előtte — nem legválogatottabb virágágyakkal ellátva, a' tért
28 szobor környezi, az épület ellenében hegy emelkedik, tetején szép kilátást aján-
ló dicsőke *) büszkélkedik; a' hegy tövében szinte a' palotára néző állvány van
több szobrokkal ékitve, előtte halastó terül, honnan két szökőkút rendkívül ma-
gasra rohanó vize kedves morajjal zuhan vissza. Balra kapu-idomú regényes rom
fekszik, előtte tó, 's ennek közepén sás közül bemohosodott szobor emelkedik.
A' sétányok művészileg készítve, a' fák fent összeölelkeznek, 's minden kiálló
gaj a' kertész áldozatául esik. Az állatgyűjtemény kevés figyelmet érdemel, még-
is roppant tömeg bámulja, különösen a' majomosztályt. — Ó majmok!

Ezen inkább nagyszerű, mint szép kert sétányain átgyalogolván, Hietzingbe
jutottam, hol hemzsegett a' nép, elemőkben találtam a' jámbor mulatókat; volt
kedvderítő liezingi, tapsra buzdító keringő és zöld.

Szerdán a' népesben adatott estély fényes világítással 's tüzi játékkal, képzé-
led lehetett mozogni? nem. Két hangászkar szünetlenül felyáltva játszik, Straus
keringőit erőztette, 's egy gyalog-ezred hangászkarja egyszerre csárdást kez-
dett, 's mintán a' magyarok által megtapsoltatek, ezt rögtön a' Rakóczy induló
követé.

Hogy levelem hossza ne nyúlják, multkor tett ígéretimet máskor teljesíten-
dem, 's a' vári színházról jelenleg csak annyit írok, hogy két hónap alatt egy

*) Gloriette? Tán jobb volna a' 'da-de' mellett maradni, 's 'dicsde' nevet használni!

francia müt, mellyben a' derek Devrient szerepelt, és Schakespeare Hamletját kivéve, mindég tulságig csigázott érzelgesű német darabokat adtak, ez utóbbit is vendég hozá színre, Dessoir, ki a' czímszerepben kedves Egressy Gáborunkig nem emelkedett, legalabb véleményem szerint nem. Az olasz dalmű társaság kevés napok multával elhagyandja Bécsset, — a' közönség az iden nem nagy sajnálkozással kíséri; úgy látszik, nem feleltek meg a' várokozásnak. Legjobbakk Tadolini, Varesi, Feretti; Ronconi is a' jelesek közé volna sorozható, ha olly sürűen ki nem esnék a' hangokból.

Színházról levén szó, egy alacson nemét ismertetem meg az üzérkedésnek. Alig délutáni négy óra, 's a' színházak pénztárainál pezseg a' nép, megnyitaskor beömlik, és a' helyek már elfoglalvak, 's a' rendes időre érkezőknek áruba bocsátatik, a' helyvásár azután előadás kezdeteig, sőt azontul is tart. Mindenütt rendőrség 's az illy alacsonyságokra semmi ügyelet! — magam is különösen jártam, a' színház fuladásig tömve volt, 's mellettem egy testesült serhordó családja-hoz fordult azon nyilatkozattal, miszerint a' hőséget ki nem allhatván, haza megy — én helyét akarám elfoglalni 's ő egy huszast követelt érte. Hogy jötszik?

Leveledben megrósz, hogy magamról szóval sem értesítek; hadd ezt barátom: tudod, soha sem valék a' sors kegyencze, 's téged sokkal inkább szeretlek, mintsem hogy kitöréseimmal szomorítsalak. Légy te boldogabb, mint ölelő

Alajosod.

MIHIRBUDÁN?

Péter Pál napja, Budán! Mult hó 29-dik napja Péter Pal napja volt, 's ekkor Ó Budán bucsu szokott lenni. Minő az illyen bucsui-mulatság, 's hogy az rendszerint sokkal nagyobb szokott lenni, mint a' bucsui ajtatósság, azt mindnyájan tudjuk. De azt is tudjuk, hogy illyenkor tömérdek sokaság szokott összeözlönni nem csak Budáról, hanem Pestről is. 'S csudalatos, csak 'Budagözös' uram nem tudta ezt; vagyis inkább tudta biz ő kelme, mert reggel kihirdeté, hogy nagyobb testvére 'Pest' is jarand a' bucsujárók 's nem bucsujárók kényelmére. Azonban dél felé borulni látszik az idő, 'Budagözös bácsi nagy gözősen, (mert okos ficzkó ám ez a' gözös, ha szinte mindig gözőlög, füstöl is feje) így okoskodik: 'Ha esni talál, magamnak is alig lesz elégséges szállítani valóm; minek fárasztom testvéremet! Aztán a' tüzező szer vajmi sokba kerül ám! Ezen okoskodás után kész a' határozat; 's nem sokára megjelen — de már ekkorra szépen kiderült az idő — egy rózsaszínű (!) hirdetés azon rózsaszínű kellemes hirt hozva a' lakosságna, hogy közbejött akadályok (!) miatt, 'Pest' gözös nem jarand a' két város között. Szegény, ártatlan felhők! olly magasan lebegtek, 's mégis meg tudták akadályozni a' 'Pest' menetét). Így akadályozza némelly felhő es

*) Mi a' dolgot úgy hallottuk, hogy a' bérkocsisok, kik nagyon boszankodnak, hogy a' közönség most 10 ezüst krajczárért mehet oda, hova ők többnyire 10 ezüst

köd — haladásunkat! No, de se baj; csak ott legyünk egyszer Ó-Budán, majd valahogy csak visszajövünk. — Tödul a' sok ember, — 's a' sok ember természetesen vissza is akar menni. A' 8 órai járutra annyi ember gyűl össze a' parton, hogy egy tekintetre is láthatni, mikép biz azokat el nem viszi Buda-gőzöcske. (Egy óra folyása alatt, mikép a' jegyek folyó számából láttuk, ez ernél több jegyet osztogattak!) És jö a' gőzös, 's tolong a' tömérdek nép; viszik, emelik, huroczolják, taszítják, sajtolják egymást; gyermekek sírnak, nők sikoltanak, férfiak káromkodnak, 's általános jajgatás hasítja a' levegőt, mint Jerusalemben pusztulásakor. A' gőzösrre vezető keskeny, nyomorult hidacska alig enged helyet egy-két egyénnek, 's mivel a' part felől sincs (legalább itt kellene tágasznak lenni) szélesebb bejárása, 's mivel nem is ér padlója ('s ennek így kellene lenni) becsületesen a' szárazig. vízbe taszítják egymást az elől tolatkodók, a' hátulról rohanó iszonyu tömeg súlyától nyomatva. Ki térdig hull az iszapos vízbe, ki topánját, ki cipőjét hagyja ott a' sűrű sárban, ki ruháját, ki kendőjét látja szétszakítva, kinek kalapja repül tova; a' zavar általános irtózatoss; az ó-budai hajduk legmegfeszítettebb erőködésének sem sikerül mindenkit bizton a' hidra szál itni. 'S ez aztán mulatság, a' miért az ember még meg is fizetett! Ez bucsujárás! De hagyján. Megérkeztünk végre a' hajón, az megtelt, 's megyünk Pest felé. A' császárfürdőnél, bombatérén várnak emberek, de ki gondolna most rájuk? (későbbi menéskor, mint halljuk, ott a' karfákat 's hidat is összezuzták!) Megérkeztünk Pesten, 's már szinte feledjük a' kiállott nyomorúságot, 's mosolygunk ennek rongyos ruhája, annak sáros nadrága, amannak behorpasztott kalapja fölött; midőn egy nem velt 'gőzös'-pöffeszkedés ismét elrontja kedvünket. A' pesti gőzös-hidon ácsorog két gőzhajóhivatali egyén, nagy kényelemmel nézegetve az elhaladókat. Azt találjuk mondani, hogy ily gyalázatos dolognak elejét lehetne venni jobb rendtartás és becsületesebb hid által; 's ez negrovást érdemelne. Felpattan ekkor egyik daróczo gőzhajóhivatali egyén, egy conductor, 's riad: csak rójják meg: majd felelünk csúfosan! Hóhó, felelni, és csúfosan! Hallott-e valaha valaki ily impertinentiát egy conductortól közönség ellenében? Mert ha valahol, bizonyítan itt a' közvélemény egy hanggu kifejezése volt e' botrány rosztalása. 'S ő csúfosan akar felelni, ő a' conductor, a' tán egyedüli magyar conductor! Így hálálja meg gr. Széchenyi István közbenjárását, hogy magyar léteire több év előtt e' hivatalba bejuthatott? Hej, a' pakrócz csak mindenütt pakrócz, ha szinte conductor is! Bizony jó volna mind e' botrány más izbeni eltávolítása, mind ezen még botrányosabb szemtelenségű egyén iránt némi czélszerű intézkedéseket tenni! (Beküldetett.)

*A' mult hónap végnapja egy nagyszerű (legalább reánk áldottjósága, de a' világban még keveset forgott 's még kevesebbet látott budapestiekre nézve igen 'csecese') ünnepélylyel zárattott be. Hol? hát hol, mint a' minden mulatságok és nem mulatságok mintegy ötven négyszögöles virág- és káposztás terén, a' feltűzatt egész 's két sor törpe akácok, nem különben a' ribizlibokrok és macskamentá hűvös árnyai alatt, a' fővárosi művelt és éhes közönséggyűpontján, a' — Horváthkertben! — Tudják-e, vidéki tisztelt olvasóink, hogy miből áll tulajdonképen ez a' mi gyönyörű mulatságunk, mellyért hetenként egy ezüst tizest, rendkívüli alkalommal pedig — például mint mult vasárnap egy hete — husz pengő

huszasért szokták vinni, ünnepélyesen protestáltak a' két gőzösnök járása ellen, és hogy Pest' elmaradása ezen protestatióknak következtése volt.

Szerk.

krajczárt kell fizetnünk? Itt fel és alá jarkálunk, mint a' császárfürdői víziók, a' keskeny utakon, ide és oda köszöngtelünk 's viszonozzuk a' köszöntéseket, aztán lecsücsülünk az egyik vagy másik kemény és támasz nélküli löczára, és gyönyörködünk és medisálunk a' selyem- és divatárusok eleven kiállításai fölött, és megtapsoljuk Morellynek százsor hallott francia keringőit 's német magyarjait, de főképen azon mesterséges polpourrikat, melyekben a' sok 'juchhel' és 'didldum-deil' oly gyönyörűen van amalgamizálva a' — Rakóczy-indulóval, — később aztán ismét fölkelünk 's ismét lecsücsülünk, 's miután ezen fejmegezőtető munkát annyiszor ismételtük, mint a' hányszor-e' vagy ama híres művész (!) nálunk utólszor föllépni szokott, — neki gyürkőzünk a' negyvennyolcz krajczáros csirkének 's a' Pesten főzött valódi bajorsernek és eszünk iszunk, szóval — fölségesen mulatjuk magunkat! — **Flora ünnep!** ennek keresztelte el az ügyes rendező az említett mulatságot, a' melly nevezet szintugy ráillett, mintha valaki a' fortuna-utczai körakásokat kövezetnek gyalázná. No, szép Flóra volt az, mellyet olajba martott papírosra, nem tudom milly művészi kezek pamacsoltak, 's hatulról mintegy két tuczt garasos lámpával illumináltak; hát még azok a' virágkosár formába összeszegezett léczek, a' festett tulipánok 's faggyúval töltött üvegtegelyekkel, meg az a' 'Willkommen!' az étakol fölött fehér, vörös és zöld színekben?! Az embernek szíve majd megrepedt örömeiben ezen 'Nationaljux'-on 's markát olyas valami csiklandós érzet lepte meg a' genialis rendező ellenében, mint a' minő a' pozsonyi közönség markáé lehetett, midőn ugyanezen uracsot, azon genialis ötleteért, hogy egy bajazzót nemzeti színű öltözetben hurczolt a' német színpadra, megugrasztotta. Ezen megugrasztástól nálunk ne tartson: míg a' csirke, meg a' vesepecsenye izletesen van készítve, addig a' világért sem izetlenkedünk — csak erre legyen gondja bérlő uramnak, kérem alázsan, 's akár minden vasárnap flora ünnepoznunk 's willkommen-ezzük egymást, ha az ég is úgy akarja — fölöttünk. — Egy pár éhes recensensnek ugy megtetszett ezen ünnepély (gonosz nyelvek a' gratis vacsorát értik), hogy a' kertbérlőt, az ő kegyes patronusokat, a' közönség nevében, mellynek természetesen ők szoktak organumai lenni, szépen megkérték, ismételtesse minel előbb ezen 10,000 lámpásos mulatságot — mondják, hogy a' bérlő ur a' dolgot meg fogja gondolni! *)

*) Már meggondolta magát 's lágy szíve sugallatát követve, a' nagyszerű mulatságot ismételtette. Ez alkalommal szabadjon kis épületes történetecskével szolgálni a' jó urnak figyelmetlenségéről, mellyel a' közönség részvétét meghálálni szokja. — Többen megbotránkoztán, 's pedig méltán, azon, hogy a' német 'Willkommen' nemzeti színes léczeken volt kivilágítva (a' legimpertinensebb s. tyra), a' helyettes kapitány urat, egy humanus és erélyes férfit, megkérték 's egyszersmind figyelmeztették, hogy, miután az a' felírás közindignatiót okozván, melly eddig csak néhány magasabb rangú és köztiszteletű vendégek iránti kiméletből a' korlátokat át nem szökte, valami botrányos jelenetet idézhetne elő, tán jó és tarasos volna azt vagy magyar 'Üdvözlég!'-gyel felcserélni (a' mi egy betűvel kevesbe is kerülne), vagy a' színes léczeket cassálni. Kapitány ur olly szíves volt a' közönség ezen kívánságát azonnal in facie loci bérlő urammal tudatni, ki felpattanván, azt válaszolá, hogy ő (t. i. bérlő ur) nem lesz minden ember szolgája (legkevesbé a' közönségé, ki őtet fizeti, és részvételét megtisztelti) 's azt fogja tenni, a' mi neki tetszik. — A' derék kapitány ur, kinék energicus ügy- és igazságszeretete ismeretes, bizonyossá tett bennünket, hogy majd segít ő a' dolgon. (L. alább.)

*Mult pénteken báró Klesheim, ki pár hét óta Budán tartózkodik, 's mint mondják, az itteni színházi rendezőseget fogja felvállalni, a' horváthkerti színházban akadémiát rendezett, mely alkalommal ő maga néhány austriai szövegíró költeményeit olvasta fel, mellyek kedélyességök 's helyes előadásuk által a' csekély számu, de válogatott közönségtől tetszettel fogadtattak. A' többi ráadások, ha Enghaus kisasszonyt és Fürst urat kivesszük, nem sokat értek. Befejezésül Németh kisasszony, a' pestvárosi színház táncosnöje, Ellsler Fannyt — kiparodirozta.

*Ungar' collegánk, ki, mellékesen mondva, egynyelvű társai fölött még mindig legtöbb sympathiával viseltetik nemzetünk szellemi haladása iránt, 's ezen dicséretes törekvését minden magyar lap illően el is ismerte, jó kedvében, mely azonban nem mindig a' legjobb taktiká, megfelejtkezett a' méltánylatról, mellyel a' journalistica olly írók irányában tartozik, kik a' iudicatura homokterén egy vagy más tekintetből leeresztett sisakkal akarnak küzdeni, midőn egészen hamis kútfőből azon tudósítást közli, hogy szerény magunk és Nagy Ignác barátom az 'irodalmi areopág'-nak létrehozói és szerkesztői vagyunk. Megvalljuk, hogy becsületünknek tartanók, illy derék és közszükségességű munka alapítóivá nevezetnünk, de azt is csak úgy, ha megegyezésünkkel történnek; ellenkezőleg tenni, tilt a' lovagiasság. Reméljük, hogy tisztelt collegánk, irántunk méltányosságból, megnevezendi a' biztos kútfőt, mellyből ezen alaptalan hírt merítette, vagy a' hírt magát, mint valótlant, becses lapjaiban visszavonandja. Ezen figyelemmel tartozunk egymásnak.

*Pénteken reggel a' Buda-gőzösnek tengelye eltört: a' rajtalevők csónakokkal szállítottak a' pesti partra; egyéb alkalmatlanság nem történt. Megjegyzésre méltó, hogy Buda' bácsinak ezen balsorsa után azon nap a' testvárosok közti gőzhajózási közlekedés — a' közönség iránti tiszteletből — megakadt.

*Mult vasárnap a' budai 'Florafest' ismétlése alkalmával a' 'Willkommen' fölött a' közönség majdnem egyhangulag ítéletet tartott. Derék városkapitányunk bölcs intézményeinek sikerült a' fölingerelt kedélyeket csakhamar lecsillapítani 's egy kis demonstratió kivül, melly a' kert bérelőjének illő lezárta szolgálhat, mivel tartozik Magyarhonban egy művelt közönség elleneben, kinek ő szolgálja és nem ura, a' legkisebb botrány sem történt. Ámbar lesznek kávéénikes óbégatók és őszinte jó barátaink, kik az 'Allgemeine', vagy tán még közelebbi tengő, irántunk olly dicséretes indulattal viseltető zuglapocskákban egy-pár eltört lámpáskáért 'ach! és weh-t!' fognak szegény fejünkre kiáltani, 's mint legbarádatlanabb népet bemutatni a' 'heilige römische Reich' előtt. Lärmázhatnak ők, a' mennyit tetszik! — Ugyanezen napon az ottani színházban Klesheimnek egy darabja kipisszegtetett. a' színház látogatói ugyan azt mondják, hogy ez sem rosszabb a' többinél, csakhogy a' közönségnek nincs mindig kedve igazságos ítéletet kimondani. Ket 'jux' egy nap! ez hisse sok Budára.. nem tudom, kiheverjük-e a' jövő vasárnapig?!

*Hej, ha azok, kiknél a' szó és a' hatalom, egyszer úgy megütnék homlokukat, mint én tegnapelőtt a' váci utcza alacson boltrudak egyikebe megütöttem, fogadom, hogy azokat vagy tüstént betiltanák vagy magasabbra emeltetnek. Így azonban most nemcsak olly alacsonnan csüngenek, hogy az embernek, ha mindjárt labokáig is fő lenne (szerencsére, hogy mi budapestiek nem vagyunk azok), szüntelen homlokáról kell gondoskodnia, mint a' férjnek, kinek szép felesége van. Legmulatságosabb a' dolognál most az, hogy egy genialis ponyvaszerzőnek eszébe jutott,

az ugys alacson ernyőt még alacsonabbra vonni, némelly kötelkekkel, mellyek végét többnyire kő- és tégladarabokkal erősítik meg; mi által, ha homlokunkat szerencsésen megmentettük, a' kövekbe botolván, szép orrunkat sérthetjük meg vagy lábunkat törhetjük. Mindenesetre szép multság! — A' ki ezen új divatról meg akar győződni, menjen csak a' kis hidutczába és látni fogja, mit illy nagyszerű városban látni lehetetlennek tartott.

*Halljuk, hogy a' pesti magyar polgárseregnek nem szabad szakált viselni, s hogy ezért többen, kik szép barkójokat föl nem akarják áldozni, vonakodnak magokat a' sereg közé fölvéetni. Némellyek a' tilalmat fogáskának tekintik, melly által megakadályoztassék, hogy a' polgári katonaság ne igen szaporodjék: mi illy rémet nem szeretnénk látni, sőt a' barkónak, mint valódi magyar arczhoz tökéletesen illelennék, elmellőzésrendben találjuk.

De ha ezen tilalmat rendben találjuk is, szeretnénk valódi okát megtudni, miért tiltották el a' stearingyertyagyár tulajdonosinak a' szappanfőzést? tán csak nem azért, hogy a' rossz szappan ismét divatba jöjjön?

*Lapunk fáradhatlan munkatársa n. Császár Ferencz ur jövő hétre Olasz-honba utazandván, érdekes uti jegyzeteit egyedül az „Életképek”ben fogja közölni, mellyekre előre is bátorkodunk t. olvasóinkat figyelmeztetni.

*A' budai helyettes kapitány ur rendeletéből a' társasági kocsik vasárnaponként ezentul minden órában tartoznak szokott állomásaikról a' zugligetbe indulni s pedig szokott áron és semmi tekintettel arra: teljes számmal vannak-e a' kirándulók vagy nem? Ezen rendelet jótékonyását leginkább az fogja méltányolni, ki néha órákig is vesztegelt az ószerű kordeba (bár csak ezek reformációjokra is kiterjeszkednék kapitány urnak figyelmé!) míg a' tizenkettő megvált s ráadásul néha még a' tizenharmadik is betolatott, a' mi, főleg meleg időben, gyönyörű kis multság volt a' szabadban!

Frankenburg.

É L E T K É P.

SZABÓ RICHARDTÓL.

(Vége.)

V.

Szerényinek szándéka volt Lauraért nyiltan fellépni az atya előtt, ki-
nek eladósult körülményeit ismervén, remélé, hogy biztosított kapitányi
rangja 's roppant vagyona nem fognak megvettetni, — 's csak egyedül
Laura elhatározására akarta bizni: az egész örökség elnyerése végett Ang-
liában akar-e megtelepülni, vagy honában maradva, a' huszezer font ster-
linggel beelégedni.

De mindennek vége volt. Szemeiről a' varázsfény lehullott, és azon
szüzi szent erény foltatlan sugárai, mellyekkel angyal-tiszta szerelme Lau-
rát bekörnyezé, szomorú tapasztalása fekete fellegeiben megtörtek; —
és mivel szerelme a' milly határtalanul hű, olly tiszta is volt, szívében ki-
mondhatatlan fájdalom árja zúgott fel, mi bár később enyhült, de el nem
enyészett.

A' fiatal szív, melly, ha még regényes irányu is, költői ábrándokkal
teljes, melly az életet nem úgy veszi, a' mint van, de a' mint elfogultságá-
ban képzei, és ha megcsaltad az illy szívet, minél melegebben érzett, an-
nál kinosabban jajdul el, és egynek bűnét az emberiségre tolja fel. Sze-

rényiben is a' csalatott szív keservei epés gúnynya' fajultak, — szivangyalának könnyelműsége széltépte a' hit és szeretet szent kötelékeit; — ő minden hölgyben esett angyalt látott.

Az öröksége iránti rendelkezés mégis egy kis szórakozást nyújtott. Szeretett volna általános örökös is lenni, mi nem kevésbé húzta őt Angliába: de más részről hazáját sem akará' elhagyni, és bár elhatározá' magában, személyes rendelkezés miatt Angliába utazni, de egészen még tisztában önmagával nem volt, hanem e' köztli habozással ült másodszor a' gözörsre, és hamarább, mint hitte, Angliába megérkezett.

Sir Williámnak végrendeletéről itt körülményesebben értesülvén, annak tartalmát a' tudvalevő rendelkezés tevé ugyan, de olly móddal, hogy azon esetre, ha Szerényi Angliában megtelepülni nem akar, neki huszezer, font sterling fizettség ki; általános örökös pedig Sir Wiliámnak — mivel gyermekei nem voltak 's vagyona többnyire önszerzeménye levén — egy távol rokona legyen: ha pedig Szerényi letelepednék, akkor ez tartozik azon távoli rokonnak huszezer fontot kifizetni.

A' huszezer font is Szerényit reménytelen gazdag állásba helyezé' ugyan, de a' még négyszer annyi öszveg pénzvágát hatalmasan ingerlette, 's mivel e' földi ördög az emberek cselekvéseire hatalmas befolyással bír, Szerényit is egy középut kigondolására birta; mert becsületére annyit mondhatunk, hogy hazájából kiköltözni nem akart. A' másik örökösnek azon ajánlatot tevé, hogy azon esetre, ha megkettőzi a' huszezeret, kész lemondani az angliabani lakásról. A' nyereség amarra nézve is szembevetendő nagy volt — 's Szerényi nem sok idő múlva dúsgazdagon tért vissza honába.

VI.

Néhány hó telt el, és Pest palotái egyikének első emelete keleti fényben uszott. A' legdrágább szövetű butorok, arany bojtos függönyök, gazdag aranyzatu rámás képek 's tükrök és minden, mit a' legtulságosb fényüzés a' legnagyobbtól kezdve a' legkisebbig követel, ékesíték a' tükörsima padolatu termeket és szobákat. Ezeknek egyikében gazdag szövetű kőntösben ült egy fiatal férfiú a' violaszinű bársonnyal bevont pamlagon és mély gondolatokba merült el.

Szerényi — mert ez volt — Laurával esetlegesen találkozott az előtti napon egy boltban, és régi szerelme minden melegével fölmerült szívében. Azon szerencsétlen nap óta nem látta őt 's nem tudta, tud-e ez valamit sorsa változásáról, de ha nem tudta is, tapasztalható akkor, midőn egy pompás fogatu kocsiból kilépett és a' boltba tért, hol Laurát olly reménytelenül találta.

A' hölgy arcza halvány volt, de vérláng borítá el, midőn az ifjut megpillantá. Szerényi elfordult, utálni akará a' nőt, ki szive üdvét eljátszá, de felejteti mégsem tudta.

Fellángoló szenvedélye az engesztelődés érzetét egy pillanatra föl is ébreszté: de ekkor még keble tiszta volt, és a' nőt, kit szívéhez akart szorítani, tisztának akarta tudni. Szívében Laurára a' kárhozat átkát még egyszer kimondá, és ha emlékezetét ki nem téphette is, de azt nem is ápolta.

Szerényi gazdag örökösülésének híre a' két fővárosban csakhamar elterjedt, mert fényüzése ezt eléggé elárulták. Ki önszorgalma nélkül jut pénzhez, az ezt becsülni nem is tudja. Kijátszott szive mintegy elégtételt érzett abban, hogy a' városnak, és mindenek felett a' nőnek, kit imádott, megmutathatá, hogy szerencsés lenne az, kivel kincseit megosztaná. Rövid idő múlva számos barátjai — a' legelső rang- 's születésbeliek lettek, kik az életnek eddig nem ismert élvezeteibe vezették, 's lassan lassan felkelt Szerényiben a' kárhozatra vezető könnyelműség.

Gazdagsága híre eljutott az öreg Iborfay, Laura atyja füleibe is, ki megvárta egykori védenczétől, hogy udvarlására lenne, de Szerényi előttünk tudvalevő okoknál fogva a' nagyur küszöbét át nem lépte, ki Laurávali viszonyát nem is sejté, mit Szerényi kínos fölébredése előtt fel akart fedezni — de tudjuk, miért nem tevő.

Egypár hét múlva szinte pongyolában ült szobájában, midőn egy üveges hintó robogott szállása ablakai alatt el, 's néhány percz múlva inasa Iborfayt jelenté be.

Az ifju tiszteletteljesen fogadá egykori pártfogóját és a' pamlagra ültette.

„Édes Szerényim — kezdé az érkezett — csak egyedül ön iránti vonzalmamnak tulajdonítsa, hogy irántam mutatott hidegségét nem viszonzom. Már majd fél éve, hogy pesti lakos 's nem láttuk egymást.“

„Méltóságodat felejteti nem fogom soha — válaszolá Szerényi — de körülmények nem engedék ez édes tisztemet teljesíteni.“

„Remélem — folytatá Iborfay — az általam megtört utat ön követni fogja. — Azonban még egy más ügy is vezetett önhöz, ifju barátom, tevő utána az öreg ur 's hangja elárulta, hogy nem kellemetes tárgyat érint meg.“

„Tessék méltóságodnak fölfedezni, ha valamiben szolgálhatok ;“ — viszonzá Szerényi bátorítólag.

„Mint egykori titoknokom, bár tudhatja, hogy adósságaim vagynak, mostani szorult körülményeimben mégis önhöz folyamodom Laura férjhez menetelére“ — — —.

Szerényi annyira elsápadt, hogy Iborfay megállt beszédében.

„Talán valami baja van, édes barátom?“ kérdezé jószívűleg.

„Semmi, — felelt Szerényi csüggedő hangon — csak folytassa mel-
lóságod!“

„Laura férjhezmenetele — folytatá ez — nem számított költségeket
okoz. Legyen szives első betáblázhatásra ötvenezer pengőt kölcsönözni“,
's itt egy nagy kö esett a' beszélő szívéről le.

„Lehet, — viszonzá Szerényi szünet mulva, mintegy álmából felriasztva
— csak tessék a' kötelezvényt elkészíteni.“

Iborfay még az nap leolvasottan megkapá a' kért összeget. Szerényi-
ben pedig remény, engesztelődés, emlékezet és minden, mi, bár gyenge
szálon még, Laurához köté, megsemmisült; szenvedélye, mint elégett
mécsvilág, utolsót és végsőt lobbant, — és kiégett szíve szerelme romjain
elhamvadt.

VII.

Sebes szárnyain négy év repült el. Szerényit a' könnyelműség árja
megkapá, és lépcsőnként sodrá mindig mélyebb a' gondatlanság örvényébe.
Álbarátjai gondosan ápolták benne a' pazarlás hajlamát, mi a' nélkül is meg-
volt benne. Laurát pénznyújtotta élvezetekben akará elfelejteni; a' bűnbe,
miért első szerelmét megveté, önmaga is bele esett; kaczer nők társaságá-
tól többé vissza nem borzad, — ezek és még egy szerencsétlen szenvedély
— a' kártya, fokként buktatták. A' négy év alatt télen Bécsben, nyáron
a' leglátogatottabb fürdőkben megfordulván, temérdek pénzt pazarlott
el, 's az örökségnek már egy nevezetes része elenyészett a' nélkül, hogy
föleszmélt volna.

Egy esős délután szállásának egy félreeső szobájában néhány sze-
mélyből álló társaság foglalt egy gömbölyű asztalt el. A' lángoló és elhal-
ványuló arcokon kisugárzó érzelemvihar; a' derült kedv és komor han-
gulat, mit egyiknek vagy másiknak szeméből ki leheté olvasni, mutatták,
hogy nem közönyös az érdek, mi a' közfigyelmet lelánczolta.

Szerényinek szétdult arcvonalai, az ajakán elvonuló keserű mosoly, re-
megő kezei elárulták, hogy a' tanácskörben úgy felindulva egy sincs, mint ő.
Komoran tekintett az előtte álló néhány aranyra 's innét a' többi előtt he-
verő pénzrakásra, és gúnyosan mosolygott.

Most egy kártyát kapott, mert e' nemes foglalatosságban izzadtak, —
és egy selyemből kötött erszényt vont elő zsebéből.

„Élet vagy halál! — kiáltott Szerényi sápadtan — e' kártyára meg-
tartom az egész bankot.“

„Barátom, — figyelmezteté az osztó — ezerkétszáz darab arany van
benne.“

„Nem gondolok vele“ — felelt Szerényi.

Az osztó Szerényi kártyájára tett egy lapot, mit ez lassan húzott le.

„Ennyire lehetlen maradnom“, tűnődött magában, és még egyet adatott magának.

Ezt lassan, hideg izzadás közt húzá le ismét, és éledő tekintettel kiáltá: „Resto!“ mert tíz és fele volt.

Most az osztó nézé meg kártyáját; arcza elkomorult — Szerényi felvidult, mert a' kártya veres hatos vala.

Az osztó még egyet vett — halálcsend közt húzá le kártyáját és Szerényit fölhívá kártyája felmutatására.

„Tíz és fél!“ kiáltá Szerényi.

„Az enyim tizenegy“ válaszolá remegő hangon az osztó.

Az erszényt beledobá Szerényi az asztal közepén álló csészébe, és karos székébe hanyatlott. Már háromezer darab aranyat vesztett.

Most felnyilt az ajtó 's inasa egy levéllel lépett urához.

Szerényi szórakozást akarván találni a' levélben, feltöré; hirtelen keresztül futá és reszketve ejté ki a' levelet kezeiből.

„Ez is még“ — mondá tompa hangon és inasát postalovakért küldé. Ő pedig maga felkelt és szóztalanul hagyá el társait.

A' nap hőse, ki legtöbbet nyert, emelé fel a' levelet és hangosan felolvasta a' bámuló társaknak.

A' levélben sem több sem kevesebb nem volt, mint az, hogy egy bécsi nagykereskedő, kinél — úgy szólván — még minden pénze hevert, megbukott.

Szerényi rövid idő mulva Bécsből mint egy olyan tért vissza, kinek álma tündérfényű volt, de fölébredtével mindene elenyészett. Kártya, más-nemű pazarlás és a' vagyonbukott kereskedő tönkre juttaták.

Szerényi eddig időtöltésből játszott: most pedig megakará a' szerencsét kísérteni, 's magának ezen az uton, ha nem is az előbbi fényes életet, de legalább türhetőt biztosítani. A' koczka azonban megfordult; szenvedélyét fékezni nem tudá és mindég mélyebben bukott. A' fényes teremek, butorok, lovak, kocsik száma naponként megapadt.

VIII.

Egy divatszerűn butorozott szobában mélázó tekintettel függött egy elvirágzáshoz közel álló barna nő egy gyönyörű gyermekén, ki fejecskéjét annak ölébe hajtá le. A' nő egykor szép lehetett; gyönyörű szemeinek bádjadtt lágja, halvány arcza, szép termete legalább ezt gyanították: de valami bú ékességével mostohán bánt.

Az ajtó megnyílt, és egy félig kopott öltözetű fiatal férfiú lépett be.

A' nő gyermekéről elvoná tekintetét, az idegenre pillantott, és egy fájdalmas emlékezet boruja árnyazá be örömtelen arczát.

„Ismeretes-e még arczom ön előtt, szép hölgy?‘ kezdé a' férfiú fesz-telenül, egészen a' nőig közeledve.

„Hittem, hogy bir ön annyi gyöngéd érzettel, — válaszolt a' nő elfo-gultan — miszerint jelenlétével botlásom kínos emlékezetét felriasztani nem fogja; — de csalódtam“ 's szemeit lesüté.

„Az ön csalódása — felelt amaz, ki Szerényinél más nem lehetett — kínosabb nem, mint az enyim volt. És ön emleget gyöngéd érzetet? — te-kinte reá áthatólag — nevetnem kell önt. Ön engemet ég angyalává tehe-tett volna 's mivé lettem ön által?‘

E' pillanat Szerényinek elfajulásra induló lelkében a' magábaszállás pillanata volt, mert aljasságát maga is érezte.

„Kiméletért kell kérnem önt — állt fel a' hölgy 's méltóságos tekinte-tével megzavará Szerényit. — Mindennek, mi egykor köztünk volt, vége. A' végzés a' mi utjainkat szétágazóvá tevő, hol a' hideg tiszteletnél nem maradt egyéb fel, mivel egymásnak kölcsönösen tartozunk. Erről ne felejtkezzék meg ön! — És most legyen szíves tudatni, mi vezérlé önt hozzám?‘

„Méltóságos Iborfay ur — válaszolt Szerényi hideggúnyosan — mi-dön Laura leányát eladá, tőlem vett fel, mint e' kötelezvény mutatja, öt-venezer pengő forintot; — 's az iratot elővévé. — Nekem ez öszvegre mulhatlan szükségem levén, már több izben szőlilám fel ő méltóságát annak lefizetésére, de hasztalanul. Törvényes föllépésem őt okvetetlenül meg fogja buktatni; e' csapást atyjától elhárítani, csak egyedül öntől függ, szép Laura.‘

„Mint érti azt ön?‘ kérde az urhölgy.

„Csak úgy, — válaszolt Szerényi — ha nyolcz nap alatt atyja adóssá-gát lefizeti.‘

„Hogy kívánhat ön ollyat?‘ kérdezé zavarral Laura.

„Lássa, méltád: — nyolcz nap mulva a' fényes tekintetű Iborfay ur, önnek atyja — tevő hozzá nyomatékosan — vagyonbukottnak fog kihir-dettetni.‘

Szerényi e' fogásával jól számolt, mert ismerte Laurának atyjáhozi ragaszkodását.

„Jelenlétemmel méltádnak terhére lenni nem akarok; — szólt Szeré-nyi elkészülöleg — nyolcz nap mulva meg fogom látni, további intézke-déseim minő irányt veendnek. Addig is éljen boldogul!‘ 's elhagyá a' teremtet.

Laura gondteltjesen veté magát pamlaga szegletébe. Szerényi megjelenése kínos teherként nehezült keblére, kivel találkozni többé ez életben nem akart. Könnyelműsége kínos emléekben állá elő, minek szuró fájdalmát, öt éven keresztül ugys szívében hordozá. Szerényi tetteit figyelemmel kíséré, 's lelkiismeretének vádjá, hogy egy részben ő okozá annak könnyelműségét, sokszor fölbreszté le-leszenderülő nyugalját. Most ismét új gond viharzott keresztül agyán; atyja becsülete, kit még a' földön legjobban szeretett, forgott kérdésben. Férje körülményeit ismervén, ettől segélyt nem remélhete, mit azonban mégis előteremteni akart. Vannak, kiket tévedéseik mellett is szeretünk, vagy legalább szívből szánnunk kell. Illyen volt Laura. Hogy atyja becsületét megmentse, hosszas küzdése a' hölgyi hiúságot megtörte, és minden ékszereit 's egyéb saját vagyonát raká le áldozatul.

Előbb, mint Szerényi várta, hozá Laurának egy megbízottja az ötven-ezer pengőt — 's Laura atyja kötelezvényét szétszaggatá.

IX.

Ha nem is az előbbeni, de ezt igen megközelítő fény környezte ismét Szerényit. Lakása kisebbszerűvé változott ugyan, de azért nem hiányzott misem, mit kényelem és fényűzés követelnek: 's bár az ezekre kiadott költséget könnyen gondolkozása fölöslegeseeknek nem találta, feltette mégis magában, hogy ezentul egy jobb, gondosabb életet él; sőt egykori roppant vagyonának ezen megmaradt romaira képzelgésében még fényes jövődőt is épített. Nélkülözhető pénzét biztos helyen letevé, a' kártyáról lemondott 's minden arra mutatott, hogy egy jobb érzés szállta meg.

De e' jó szellem nem sokáig élt Szerényivel barátságban, mert olly ingadozó lelkű, minővé Szerényit a' véletlen gazdagság tevé, föltételében szilárdságot nem tüntet ki. A' csöndes, elvonult élet unalmas volt előtte, 's lassan lassan mindég nagyobb részvét, ingerlőbb vágy ébredt benne az előbbi fényes életet folytatni, és e' vágyát követé is.

Egy meleg nyári nap alkonyodásakor fesztelen helyzetben terült el Szerényi néhány ismerősével, kik ismét barátjai levének, egy czukrász boltja előtti pamlagon, midőn egy mellékasztalnál egy férfiú és nő, mint azt bizalmas egymásiránti viseletükből következtetni lehete, foglaltak helyet.

A' nőnek rendkívüli szépsége első tekintetre feltűnő volt. Virágzó arca, epedő kék szemei, aranyszőke haja 's egész lényén elömlő érdekébresztő szendesége fölhívák az ifjak figyelmét, kiknek szemtelen kaczerkodó tekinteteik az egyszer esetlegesen épen arra pillantó nőnek arcját vérlángba borították.

A' nőt senki epedőbb tekintettel nem üldöze, mint Szerényi. Szívében egy érzelem merült fel, de melly nem tiszta, hanem romlott, salakos szívé.

Legelső, legszentebb érzésének könnyelműlegi megsemmisítése, később pénze, elég szomorú tapasztalást nyújtottak neki — 's e' nőben is olyant képzelt, kit meg lehet tántorítani.

A' házaspár csakhamar elköltvén az előttük volt fagylaltot, eltávozá-
nak, kiket Szerényi, otthagya barátjait, távolról követett.

Szerényi másnap reggel még hálóköntösében időzött pamlagán, midőn egy középkorú, kopottköntösű férfiú lépett szobájába.

„Nagysád parancsára megjelentem,“ kezdé ez bókók között.

„Ön nekem egy kis szolgálatot tehetne“, monda Szerényi, 's meg-
szólításából következtethetjük, hogy egymás előtt nem ismeretlenek.

„Nagysád szolgálati készségemet már ismerheti, — válaszolt a' férfiú —
csak tessék parancsolni.“

„**Utczában **szám alatti házban lakik Fenyvesy ügyész : ismeri-e
ön?“

„Talán nagysádat nem az ügyész, hanem az ügyésznő érdekli?“ kér-
dezé ravasz tekintettel emberünk 's mosolygva várta a' feleletet.

„Önnek igaza lehet; — felelt Szerényi — iparkodjék a' nevezettel
megismerkedni, ön ismer már, hogy fősvénykedni nem szoktam. Válaszával
minél hamarább elvárom,“ 's az ember eltávozott.

Szerényi még az nap délutánján andalgott a' váczi utczában fel 's alá,
Fenyvesynővel találkozott, kinek nevét tegnap a' házmestertől tudá meg.
A' gyönyörű nőnek elbájoló szép arczán a' szegényn 's meglepetés pirja
ömlé el; azért-e, mivel Szerényire tegnap óta emlékezett? azért-e, mivel
ez most ismét olly szenvedélyteljesen tekinté reá, vagy más okból? meg-
mondani nem tudom.

Néhány nap mulva Szerényi szobájába ismét a' már ismeretes férfialak
lépett be.

„No, mi hír?“ kérdé hevesen Szerényi a' belépőt.

„Sajnálattal mondom nagysádnak, hogy a' hír leverő — felele ez. —
A' női hűség nem enged hizelgő szavaknak.“

„Ej! ennyi állhatatosságot nem tehetek fel egy nőben — mondá türel-
metlenül Szerényi. — De próbáljon még egyszer meg mindent.“

A' legnagyobb nyugtalansággal várta Szerényi a' férfiúnak minél ha-
marábbi megjelenését, 's hogy e' miatti unalmait elűzze, több ízben meg-
jelent barátjai ismét reá vették a' kártyára. Szerényi szórakozás nyerésül
engedett még ki nem irtott szenvedélyének; leültek és kétezer darab
nyereséggel kelt fel.

Egy hét mulva a' férfialak megjelent nála.

„Nagyságod győzedelmet énekelhet,“ kezdé 's a' nagy jutalom remé-
nye villant meg agyában.

„Hogy-hogy?“ kérdé Szerényi, örömtől meglepve.

„Annyi küzdésembe még misem került — folytatá a' kérdezett — mint a' most reám bizottnak teljesítése. Fenyvesy holnap utazik el Bécsbe, és a' nő a' városligetbe vezető ut melletti kertjében leend. Háromszori taps fogja nagysádnak kimutatni azt, kit követni kellesen.“

Szerényi a' hírnöknek jutalmul ötven aranyat adott 's alig várható be a' holnapi napot.

X.

Borult volt az est. Barna felhőfátyol takará be a' láthatárt; a' feltornyosuló fellegek esőt hirdettek 's így történt, hogy bár nyári idő vala, de a' városligetbe vezető ut ez alkalommal járatlan volt.

Szerényi, burkonyába takarva magát, nevezetes pénzmennyiséggel 's néhány vásárlott ajándékokkal, keblében égő vágyat rejtve, haladt a' kijelelt időre a' ligetbe vezető uton. Gondosan tekintgetett szét 's hallgatódzott, nem lát- vagy hall-e valakit, kitől a' kitűzött jeladást megérthetné; de senkit észre nem vehetett.

A' legszélső kertek egyike mellett haladt már el, midőn egy ajtónak lassu nyílása 's ezt nyomban követett csendes háromszori taps ébreszté fel figyelmét. Szerényi rögtön megállt és egy asszonyi alak közeledett feléje.

„Engedje meg, nagysád, — szólta ez — hogy szemeit beköthessem.“

„Bár egy kissé rendkívülinek is tetszik ez előtem, — felelt Szerényi, egészen az alak elébe lépve — de ily csinos gyermek vezetésére mégis reá bízom magamat.“

Az alak egy fiatal, csinos leány volt, ki Szerényi szemeit beköté és kezén fogva vezette.

A' kert nem az vala, mellynek ajtaja nyílását hallotta Szerényi, hova mentek; mert úgy látszott előtte, hogy ellenkező irányt vettek, és sokáig haladtak, még Szerényi észrevevé, hogy egy épületbe léptek be.

A' leány most levevé Szerényi szemeiről a' köteléket, és egy kis várakozásra kérte. Szerényi körültekintett — egy csinos lakban találta magát, de nem tájékozható, merre fekszik ez.

Most a' leány megjelent és egy ajtót nyitott meg előtte, mit utána betett.

Csak egy pillanat, 's Szerényi vágyainak czélját látá maga előtt. A' kis elfogultság, mi ezen gyönyörű szép arczon tükrözte magát, érdeknevelő volt.

„Szép nő — kezdé Szerényi — önnek köszönhetem életemnek leg-szebb pillanatát.“

„Ha csak egyedül én volnék az első, kinek ezt már ön mondá, — válaszolt Fenyvesynő — akkor e' nyilatkozása mégis örömet okozna.“

„Higgye-el, nagysád, — folytatá Szerényi — önnél szebb nőt még életemben nem láttam, és ha ön nőm lehetne, legboldogabb lennék e' világon.“

„Megszoktuk mi már az illy hizelgéseket — felelt Fenyvesynő — 's tudjuk, mennyi igaz van bennünk. De mégis, ha én lennék neje, igazán boldognak érzene-e magát?“ kérdé nem minden czélzás nélkül.

„Nagysádnak e' kérdése egy kis zavarba ejt, mert elértettem. Ugy hiszem, ha nagysád nőm lenne, 's ha igen, akkor...“

„Akkor, nemde azt akarja mondani, — vágott közbe Fenyvesynő kissé elpirulva — nem fognék kötelességemről megfejtkezni. Ön tehát azt gondolja, hogy én férjemet nem szeretem?“

„Én azt gondolom, — felelt Szerényi, hangosan nevelve — hogy igen kevés, ért-e nagysád? — igen kevés nő szereti férjét, és hogy nagysád ezek közé tartozik, mutatja mostani látogatásom.“

„Önök igaza van. De én épen férjem iránti szeretetből, sőt hűségből fogadtam el önnek látogatását.“

„Ezt nem tudom magamnak megmagyarázni,“ válaszolt Szerényi, mindegy növekedő kedvvel 's elbizottsággal.

„Én tudom — folytatá Fenyvesynő hidegen. — Lássá, édes Szerényi ur, igen sok férfiu él azon hiedelemben, hogy nincs asszony, ki nekik elment tudna állani, 's ezek közé tartozik ön is. Önt vagyona, külseje elbizottá tevék; hozzá járult ehhez talán az is, hogy mindég olly szerencsétlen volt, ollyanokkal találkozni, kik ezen hitében megerősítették. De, higgye meg, számtalan van mégis, kit nemcsak bármi fényes ígélet, de még, ha olly szerencsétlen volt is egy nő, hogy a' csábító iránt a' vonzalom melege hatotta által szívét, még e' személyes érdek sem képes hűségét megtörni. Mi természetesb, minthogy ön engem e' tettem után a' könyelműek közé fog sorozni: de ítéletében ne legyen hirtelen. Megvallom, női büszkeségemet mélyen sértette, hogy ön bennem is egy olly gyalró, feledékeny teremtményt képzelt, kit kénye szerint vezethet a' bűn ösvényére. Ha tudnám, hogy ez arcz, e' szem önnek ezt hazudta, e' pillanatban fosztanám meg, ha van még is, minden ékességétől. Ön ezen vétkes elbizottságaért büntetést érdemel, legyen meggyőződve, hogy valamint bennem, úgy számtalanokban az életben csalódott.“

„Nagysád valóban igen épületes leczkét adott, — mondá Szerényi gúnyos hangon — de annyi bizonyos, hogy itt voltam, szobaleánya vezetett ide, következőleg ittlételemet tudja, 's így ön a' gyanut csakugyan mégsem kerülheti el.“

„Ön ismét hirtelenkedő. Magamviseletét e' pillanat fogja igazolni.“

Fenyvesynő most felkelt a' pamlagról és egy kis csengetyűvel jelszóra egy eddig észre nem vett függöny szétvonult és egy több férfiakból 's nőköl álló társaságot pillantott meg Szerényi.

„Uraim 's hölgyeim! — mondá Fenyvesynő saajtságos elbájoló vi-dorságával — van szerencsém Szerényi Lajos urat bemutatni,“ 's az első, kithöszünk megpillantott, Fenyvesy volt.

Szerényit a' szégyen és harag érzete futotta keresztül. E' társaság előtti megszégyenítése vért lázas forgásba hozá, és felhevülésének első pillanatában indulatosan akart kitörni, de a' vétkes öntudat fékezé és szé-gyenülten hagyá el a' teremet.

A' lak előtt egy inas ácsorgott, ez vezeté ki. A' mint tájékozhatá, ez Rákos mezején volt.

Alig haladt Szerényi néhány lépésnyire, a' város felé irányozva lép-teit, midön három férfi állott utjába.

Szerényi szorosan markolá meg törös botját, de mielőtt ellenezhette volna, a' férfiak egyike kicsavará kezeiböl. A' másik kettő kezeit szorította egy kötélbe 's néhány percz mulva mindenétöl meg vala fosztva. Az ék-szereken 's egy persiai schawl-on kívül még háromszáz darab arany volt zsebében.

Szerényi nagynehezen, mintegy éjféltájban, vergődött lakására. Meg-bizottja, kire a' kirablás gyanuja esett, sehol sem volt található.

Szerényi öt hatóságilag is üldözteté, de süker nélkül.

XI.

Bármi könnyen gondolkozó volt Szerényi, ez eset mégis annyira megzavará, hogy minden arczbán egy azon társaságban látottat gondolván, hol annyira megszégyenítetett, minden kedvét elvesztette a' pesti lakástól, és barátjainak nem csekély sajnálkozására, minden butorát és nélkülöz-hetöt pénzzé tevé; a' nélkül, hogy tudatta volna, merre 's hova megy, Pes-tet elhagyá.

Ismerősei közül volt mégis egynémellyik, ki néha megemlékezve azon élvezetdús órákra, melyeket Szerényinek könnyelműsége szerzett, azon nagykereskedőnél kérdezősködtek, kinél Szerényi pénzét letevé; de ez is csak annyit tudott mondani, hogy Szerényi koronként küld hozzá utalványt, melyre ő egy Bécshez közelfekvő postára küldi a' pénzt, és hogy már igen kevés az, mi a' tőkéböl még nála hever.

*

*

*

Történetünkön csak tizenkét év is alig vonult keresztül, és egy em-beri életre nézve e' kevés idő is nagy változást okozott. De erre nem kel-

lenek épen évek, — egy nap is megtermi a' változandóságnak gyümölcsét, és hányan vannak, kiknek minden örömet, minden reményét egy pillanat sírba temette?

Fenyvesy az Iborfay család ügyvéde is levén, Laura a' fiatal ügyvéd-nővel már régebben ismeretségben volt: így történt, hogy Laura Marmarosban lakó atyját meglátogatni akarván, Fenyvesynőt utitársul kérte, mit ez, tapasztalat kedvéért, örömmel fogadott.

1843-ik évi junius havában a' két hölgy többek kíséretében látogatta meg a' marmarosi sóaknák egyikét. A' természetnek bámulandó műve Laurát és a' szép Fenyvesynőt ájtatos, az istent magasztaló érzelmekre ragadta, és nem vették észre, hogy beléptüknél a' munkások egyike meglepetésében egy sötömegre hanyatlott. Ez hamar feleszmélt azonban ismét, és lassan folytatá izzasztó munkáját. Kijöttükkor esetlegesen pillantának a' hölgyek e' munkásnak a' fáklyafény által még jobban elhalványított sápadt becsett arczára, és mindkettőnek szívében mondhatlan bú-érzet fakadt fel. Fenyvesynőben ez érzet szánakozássá vált; de Laura a' kínos fulánkot még ki nem tépheté, és úgy hiszem, sírig hordozza.

Eltalálták-e, szép olvasónőim, hogy a' munkás ki volt? — — — Megmondom: Szerényi.

A Z I S T E N U J J A .

REGÉNY LEVELEKBEN.

BÁRÓ JÓSIKA MIKLÓSTÓL.

III. LEVÉL.

Sierra Leon, jun. 20 184—

Senor! Holnap, nyolcz és kilencz óra közt este, egy csinos zöld utazó kocsi fog a' szűk völgyben, mintegy félóránnyira önök mostani állomásához, áthaladni. A' kíséret egy jól fölfegyverkezett lovagból 's két cselédből áll. A' kocsiban egy urhölgy ül 's komornája. Ön pontban hét órakor, a' sűrűben elrejtve, várni fogja őket 's megtámadja. Előre nem látott esetek miatt vigye ön minden embereit, a' tanyaöröket kivéve, magával. Az urhölgy élve marad. A' lovag kiválthatja magát 's a' cselédeket. A' kocsis béremben van. Mihelyt ön az urhölgyet kézhez kerítette, kísérje őt főtanyánkra. Udvariság, senorok és gyöngédség!

Jose-Maria.

IV. LEVÉL.

Zárd, jun. 4-kén 184 —

Hogyan kezdjem, barátom! nem mehetek Bécsbe, nem láthatlak, ha- csak barátságod nem vezet hozzám. Soraim megleptek? — ah, tudom-e én magam, mit cselekszem, mit akarok! Egy iszonyu büntett nyomára akadtam. Oh, barátom, ama titok, melyly bátyámnak halálát környezte, fejledezni kezd előttem. Emlékezhetsz arra, mit utóbbi levelemben irtam neked: váramban ama falakat bontattam szét, melylyek annak tilkos rejtekeit elzárták. Bátyám emeltette e' falakat, színleg, hogy a' babonás nép félelmét megnyugtassa; de valóságban más és fontosabb oka lehetett erre. Mikor egyik falon meglehetősen tág rés nyílt már, szövétnekeket gyujtottam: tiszttem, titoknokom, komornyikom 's egy pár cseléd kíséretében lehaladtunk a' hágcsókon, melylyek közvetlen a' nyílás előtt vonultak alá — az igen terjedelmes várfenekbe. Tudnod kell, barátom, hogy e' vár első Zápolya János idejében igazítatott kilegelőször, 's igen régi eredetű. Kronikáink nem említik, annyira el van havasaink mélyeibe rejtve. Valószínűleg még dák építmény. Alakja minden romjainktól különbözik; az egész nem képez négyszeget, nincsenek szöglettornyai; idomtalan, majdnem kör alakú a' külső fal, melyly nincsen lőrésekkel ellátva, két keskeny meredek hágcsó, vagy inkább itt-ott kirugó kölépcsők vezetnek tetejére, 's fönn mintegy három nyomnyi körut vonul. A' főépület falai olly vastagok, mikép még őseim egyike, az ablakmélyedésekből, apró szobácskákat rekesztett néhol. A' nagyobb osztályok egyike sem képez szabályos négyszeget; minden szobában 's a' nagy középteremben is, hol egy, hol több szöglet el van rekesztve 's hol ajtóval, hol ablakkal ellátva. Ezen ajtók néhányai a' pinczékbe 's a' vastag falak közt vonuló keskeny, világítlan folyosókba vezetnek, 's vannak szobáim, melylyekbe öt-hat lépcső vezet fel, másoknak padlója lejjebb áll 's több lépcsőn kell azokba leereszkedni. E' rövid vázlatból láthatod, jó Francesco, hogy én, egy, a' szó teljes értelmében aggszerű falhalmazban ütöttem fel tanyámat. Atyám 's nagyatyám idejében e' vár lakatlan volt, annyiban legalább, mennyiben magok a' birtokosok soha, vagy igen-igen ritkán 's csak pár napra fordultak meg itt. Bátyám volt első, ki spanyol utazása után állandóul lakott itt, mogorva kedélye 's valami titkos bánat, melylyet senki sem tudott megfejteni, választaták vele e' mogorva lakot. Mondják, mert a' mint tudod, én akkor Olaszországban voltam, várába soha sem jött senki, sőt talán rokonai 's ismerői alig tudták hazaérkezését. Mielőtt arra térjek, mit levelem elején érintettem, egészen otthonitni akarlak e' vidékben; úgy tetszik nekem, mintha átköltöztetvén baráti szellemedet e' hűvös völgyekbe, 's mintegy körképpé öntvén lakom

körületeit, nyugodtabb volnék. Uj ember vagyok én is itt, jó Francescom; 's ha nem vezetett e' magányba valami kiemelkedő bánat, valami titkos szenvedés, kedélyem mégsem nyugodt. Az élet örvényei nekem is kijuttaták osztalékomat; szívem üres, nem tudom világosan megmondani neked, mi bánt; de olykép érzem magamat, mint a' ki szédítő gerincz fölött keskeny uton halad 's nem léphet bátran; jobbra balra kell tekintenie, az ut eltűnik néha, 's léptei előtt mély hasadások ásitnak. Nem tudom, vetted-e te észre, szeretett barátom, hogy én, kinek némi kis gyengéje másoknak tanácsolni, olykor magamnak nem tudok helyes tanácsot adni. Olyan vagyok, mint az orvos, ki másokat gyógyít, 's ha beteg, orvostársához folyamodik. — Mikép, ah, mikép szeretném, ha itt volnál, most, épen most! — Ha Bécsben vagy-e még? — óránként teszem magamnak e' kérdést 's ohajtva várom leveledet! — De messze eltértem, 's azért jer ide, ezen erkélybe, melly magasan kirug várom felső emeletéből: minden ablaka nyitva; a' hűs szellő szűrődik át virágaimon, mellyekkel kertészem e' kis kedvencz ülőhelyemet felékesítette; íróasztalom foglalja el közepét 's egy tekintetre átfogja szemem e' völgynek egész keskeny körképét. Várom magas, feketén szürke sziklabércznek egy elég tágas lépcsőzetén nyugszik. Körfalain tul jobbra balra a' tér olly keskeny, mikép sorompókkal kellett elláttatnom, hogy lovaim bátran fordulhassanak, ha néha kikocsizom. Jobbra a' magas kapu majdnem tölsérhez hasonlít, 's a' bejárás a' vastag falak által képezett hosszú világítlan üvegben elég mogorva. A' mit térnek nevezhetek, az a' vár előtt nyúlik; mindössze is képzelj magadnak egy órányira jobbra balra elnyúló szűk völgyet; alját az ut 's egy havasi folyam, melly kőbálványokon robog át, egészen betöltik. E' völgy váram előtt kitágul 's tojásdad alakú térséget képez, 's ezt minden felől meredek, sűrű fenyvekkel benőtt bércek környezik. A' hegy lépcsőzetétől a' zölden megtört 's habbá olvadt folyamig kertem nyúlik: bájos elhanyagolt vadonság, mellyből kertészem, néhány uttal, egykét ülőhelylyel, irtásokkal 's virágcsopordozatokkal, máris kedves mulató helyet alakított. Fenyőliget ez inkább, mint kert, 's az újabb ültetvények e' sziklás földben csak lassan haladnak. A' kert szabadon áll 's a' folyam, melly itt egy sziklagerinczen törik meg 's másfél ölet esik, a' kerthez tartozik; tul a' folyamon az egész helyet elevenzöld füvel bevont legelő tölti be; közepe táján egy roppant szikladarab, majd halomnak mondanám, hever, melly a' közel bérceből szakadott alá valamikor 's gördült odáig. Anyám tetejébe egy sz. János-szobrot tétetett. E' sziklaorom körül itt-ott magas czüst nyárfacsopordozatok emelkednek 's a' folyam partjain foltonként reketye 's rozmarinfűz-bokrok vonulnak el. A' vidék, bárminő szűk, éjjel a' tele hold világításában kimondhatlan érdekes; 's bár egyelőre csupa kíváncsiság 's szeszély intézteté velem ide lépteimet, megszerettem azt, nehezen tudok tőle megválni.

Itt képzelj tehát, jó Francescom, e' mogorva falak, e' feketezőld fenyvesek közt; 's most halld, a' mi történt.

Mikor kis kíséretemmel a' várfenékbe leértünk, a' lég olly undorító 's nehéz volt, mikép a' szövétnekek lángja lassanként mindig csekélyebb 's csekélyebb lön, 's magam olly nyomást éreztem keblemen, hogy sietve vissza kellett térnem. — Tisztem, az illy emberek modorjában, közönös volt az egész vizsgálat alatt, a' napszámokat 's a' munkát sajnálta, mellyet kaszállásra szeretett volna megtakarni, mert a' keskeny völgyön túl tágas kaszállók nyúlnak a' fenyvesek hegylaposain 's a' számos fűrészmalmak, mellyek közül erkélyemből csak kettőt vehetek ki a' völgy balfelöli szűk torkolatjában, feles munkásokat kívánnak. Komornyikom első volt, ki megszökött; ellenben titoknokom élénk kíváncsiságot mutatott, 's ezen egész vállalatomban hű frigyesem. Tanácsára körüljártuk a' főépületet külről 's úgy találtuk, hogy a' várfenék kis ablakai be vannak falazva, 's így az ottani lég rekettsége igen természetes. Azonnal ezek felbontásához fogattam, remélve, hogy aztán több sikerrel folytathatom kutatásaimat. De elég mára!

Béla.

L E N G Y E L K Ö L T Ö .

Lengyel költő vérező keblében
Nincs, mi nem kín volna, érzemény,
Eltemetve nagy mélyen szívében
Két halott van: szerelem 's remény.

Az, virágot hinte pályájára,
Mellyen addig rózsza nem virult,
Szebb, dicsőbb kort jósla ez, honára,
És a' költő éje fölpirult.

Oh, mi dús volt szerelem- 's reményben.
Oh, mi dúsan élvezé a' kéjt!
Angyaloknál boldogabb az égben,
Csak honának 's kedvesében élt.

Kül erőnek tulnyomó hatalma,
Fölriaszta minden hű kebelt,
'S halni bátor honfiak buzgalma
Függetlenség harczát vivni kelt.

A' zászló, melly őket egybefűzte,
Jósremény szelében röpkedett.
Szám hiányát lelkeség fődözte,
'S kis, de hős had, nyert győzelmeket

Magas eszme lelkes vértanúi.
Szép halált hiában haltatok!
A' honügynek lönek árulói,
Átok rájuk! kikben bíztatok.

'S honvesztésnek kínos érzetével
Vándorpálczát a' ki kézbe vől,
Mondd, oh dalnok, keble lánghevével,
Hol van a' lány, oldalod mellől?

Romban a' hon, lánya sir ölében,
Halva vannak szerelem 's remény,
'S a' halottpárt nyugtató kebelben
Most kín és gyász minden érzemény.

Szándd a' költőt! Ő a' kor bűnének
Büntetését hordja vállain,
'S mint a' váltság istenemberének,
Terhes átok fekszik útain

Vágy 's nem élhet rejtező magányban,
Fölvert vadként üzi sorsszeszély,
Mint zarándok, bolyg a' nagy világban,
Egy letört ág, mellyet hajt a' szél.

Jár közöttte a' hideg csoportnak,
Megvetetten, észrevétlenül,
Elfojtódva, rá, ha gúnyt mosolygnak,
Kik nem értik, keblén milly kín ül —

De ne véld, hogy a' dalok fiának
Hunyt szerelme nem hagyott vigaszt,
Egy hont rejt bár éje bánatának:
Van csillag, melly földeríti azt.

Hamvaikból phoenixként kikelve,
Két ör virraszt két halott felett:
Bú az eggyik, föségtől jelevé,
Másik: édes, hű emlékezet.

Ott a' két ör éber gond között ül,
Mint anyának sirján gyermeke.
És koronként lelkesülve zendül
Szent sugalmak égi éneke.

És az ének zengő, mély, hatalmas.
Fencsapongnak büszke szárnyai,
Mint királyi, nap felé törő sas
Föllegekkel küzdő útai.

És az ének szíveket hevit át,
Lángra költve szebb érzelmeit,
'S költőjének századok során át,
Zöld repkénynyel fűzi fűrtéit.

Riskó Ignác.

RUDNÓI CSODA.

UTI KÉPECSKE.

Hogy a' hét esztendő s háboru után nagyon jól esett a' béke azon nemzeteknek, melyek általa szenvedtek, azt örömet hiszem 's igen természetesnek találok; de hogy a' szabadság érzete még sokkal jobban esik annak, ki hét egész éven át reggeltől késő estig mindennap íróasztalhoz volt lánczolva, ezt már nemcsak hiszem, hanem tudom is; mert ezen szomorú tapasztaláson magam mentem keresztül, vagyis tulajdonkép a' tapasztalás ment keresztül rajtam, még pedig oly sajnósan, hogy ugyan csak keservesen éreztem.

Milly kimagyarázhatlan örömrzés fogá el tehát egész-lényemet, midőn végre megkondult azon óra, melyben mondhatam: szabad vagyok! Eleinte annyira uralkodék rajtam ezen egyetlen szócska varázshatalma, hogy minden más fogalom, ugy szólván, egészen kihalt lelkemből. Nagyon is tág szobámat egyszerre szűknek lelém, a' toll kiesett kezemből, midőn ezen új érzelmeimet le akarám írni, mert hiszen nem valem kénytelen írni, nem volt kiszabva: ezt és ennyit mulhatlanul kell írnod, akár van hozzá kedved, akár nincs! Szabadba, mindig csak szabadba kívánczok; de mondhatni-e szabadnak két város szűk határát! Végig futám az utcákat, a' várost megkerülém, homlokomról verejték szakadt; de mi volt mind ez, most, midőn hét év óta először meheték oda, hova nekem tetszett, még pedig oly órában, melyben nekem tetszett. 'S mindez mégsem elégíté ki vágyamat, madárhoz hasonliték, melly hosszas fogság után kalitkájából kibocsátván, nem

birja illő mérséklettel szabadságát élvezni, hanem cél nélkül szeldeli szárnyaival a levegőt, 's minduntalan falba ütközik-fejével.

Ez így nem tarthat sokáig, gondolám, egyszerre kell a szabadság habzó poharát fenékgig üritnem, mert rég elfojtott végtelen szomjamat csak így enyhíthetem. Utaznom kell, utaznom a szép hazában, melyet még oly igen kevésbé ismerünk; még pedig függetlenül kell utaznom, hogy a szabadság minden gyönyöreit gát és akadály nélkül élvezhessem.

E' nagyszerű határozatra kissé megkönnyülék, 's első nyugalmas órámban e' három kérdést tüzem megfajtásul előmbé: mikép, mivel és hová?

Eleinte gondolám, jó lesz talán gyalog utaznom; de csakhamar átlátám, hogy gyalgó lábam nem bírnak majd gondolatim röptével versenyezni, 's hogy a test és szellem ezen aránytalan küzdése élvezetem legszebb részét fogja megsemmíteni. Tehát lóháton? E' mellett sok kellem kínálkozik ugyan, de mégsem merék lóra ülni, miután számtalanszor tapasztalám, midőn közügyeink fölött szemlét tarték, hogy a legderékabb magyarok sem igen bírák a súlyegyent megtartani, 's e' miatt minduntalan ezt kiáltják egymás fülébe: „Le a' mágos paripáról, uram!” Mindenesetre kocsin utazásra határozám tehát magamat, mert a' vizet csak inni szeretem, de talpam alatt nem; léghajók pedig nem járhatnak hazánkban, mivel mindenütt légvárakba ütköznének, miket politikusaink versenyezve építtetnek. Tehát kocsin! de minő lovakkal? Talán gyorskocsin? Nem, az nagyon rohanva halad, annyira rohanva, hogy sem tájakat, sem embereket nem ismerhet meg az utazó, 's csak vaktában érczelhoz. Vagy postalovakkal? Oh, nem! Postáink nagyrésze oly jól van rendezve, hogy több állomáson lovak helyett alkalmasint csak divatlapokból elmaradozott képeket kaphatnék, ezek pedig, ha szépek, legfőlebb csak a' szerkesztőket huzhatják ki a' sárból, de közönséges jámbor utasokon csakugyan nem segíthetnének. Talán előfogattal, vagyis magyarul: rosponttal. Isten mentsen! Némelly urak féltek, hogy az ébredő magyar sietni fog most már valahára szép hazáját ezen kényelmes uton megismerni, 's az itt-ott uralkodó visszaéléseket a' vérszemmet kapott sajtó útján napfényre hozandja; igen természetes tehát, hogy e' kényelmes utat elárkolták és az előfogatozást több helyen megszüntették, 's ezáltal vidékeket a' kandi utazók előtt chinai fallal zárták el. Isten neki, csakhogy aztán úgy ne haladjanak, mint a' chinaiak! Egy szó mint száz, gondolám, bérkocsin utazom! Ez akkor fog be, mikor én akarom, és akkor is áll meg, 's a' mellett gyorsan is tud haladni, mert hiszen minden héten egy-pár embert gázolnak el Budapesten.

De mivel utazzam? Természetesen: pénzzel, mert hiszen pénz nélkül még csak más világra sem utazhatni, noha nem örömet, hanem csak kényszerítetve húzzuk föl saruinkat azon hosszú útra, melyről nincs többé visszatérés. Tehát pénzzel, annyi bizonyos; de ki pénzével? Ha Franciaországban, vagy Angliában élnék, akkor könyváruhoz mennék 's mondanám: „Uram, én utazni megyek, 's utamat le fogom írni.” — A' könyvárus erre így válaszolna: „Az utleirást megveszem, ime, utiköltségül ennyi meg ennyi ezer forint.” De magyar hazánkfiainak nagyobb része beéri azzal, ha kocsisa el nem téved, midőn tisztujtásra utazik, ugyan minek költene tehát oly munkára, mely őt hazája valamely részével ismertetné meg? A' magyar könyvárus tehát elfelé nem igen költöhet, 's így igen természetes, hogy csak saját pénzén utazhatik az, ki erre magában kedvet érez; ennél fogva pedig szinte természetes, hogy rendkívül ritkán utazhatnak oly emberek, kik utjokat egyszersmind leírhatnák, mert ezeknél a' főlöleg pénz rendesen a' ritkább tünemények közé szokott tartozni. E' szerint saját pénzemen kelle utaznom; ámde azért mégis csakugyan utaztam.

Hová? Ezt legnehezebb volt elhatároznom. Szerettem volna Szathmárba utazni, hogy világhírű ölmösbotot szerezhessenek magamnak; vagy a' regényes Lunkányba, hol az embereket hideg vízzel emlékeztetik, hogy testök egykor végkép meg fog hidegülni; vagy Fűredre, hol a' társalgás olly vidám és fesztelen, hogy minden vendég csak hatszor szokott minden óranegyedben ásítani; vagy Pozsonyba, hogy honunk apáinak fáradozásait láthassam, és én is fölemelhessem szemeimet azon karzatra, hol a' legszebb hölgyek viritnak, 's fal-koronával jutalmazták a' csüggedetlen honpolgárt; vagy a' regényes kis Erdélybe. hol többet olvasnak, mint a' nagy Magyarországon; vagy — akár Soroksárra, hogy én is láthassam a' nevezetes komédiát, melly miatt annyira elhíresült. Azonban, a' sok közt nem tudék választani, 's azért végre Magyarország földabrosza elébe állván, szemeimet behunyám, ujjammal egy helyet érinték, 's az — Rudnó vala.

Tehát Rudnóra megyek, mellynek csodájáról már olly sokat hallék, hogy köteteket lehetne elmondásukkal betölteni.

Az indulást reggeli öt órára határozám, 's ennél fogva igen természetes, hogy négy órákor már tetőtől talpig föl valék a' nagy utra készülve, 's kidőlván ablakomon, nagy nyugtalansággal várom a' kocsit. Szemeim egyedül a' napnak kelő sugaráival találkoztak, mellyek olly derülten mosolyogtak, mintha türelmetlenségemben különös nagy kedvöket lelnék. Minden csendes volt, csak a' teljesasszonyok egylovas talyigái döcögtek nyöszörögve állomásaikra. Utóbb a' kapuk lassanként megnyitlak, 's néhány férfi és asszony nagyálmosan kezdé az utcát öntözni, miután előbb álmaikat egymásnak elmondák. Ez is elmúlt, 's most a' puttynyos kofák sereglének ülhelyeikre, utközben egy korty pálinkával enyhítván bűnös testöket; de az én bérkocsim mégsem jő. A' katonák harsogó zene mellett gyakorlatra lépdelenek, néhány inasfiu sert vizs pohárban a' legényeknek 's nagy kíváncsisággal szolgja az árpalevet, mellyből nem szabad hörpöntnie; néhány család zöld mulatságra vándorol, 's mintegy kötődve tekint rám, hogy ugyan mért nem megyek már; egykét város hajdu méltóságos ásitással támaszkodik az utca szögletehez, 's az én bérkocsim — lomhán döcög elő a' mellékutczából, és egyenesen a' kapunak tart, mellyen azonban be nem jöhet, mert én elébe futék könnyű utitáskámmal, 's a' három sovány ló megindult.

Ezeket elmondván, bocsánatot kérek hosszas készülésem miatt a' nyájás olyasótól; de hiában, mi magyarok megszoktuk már a' hosszas készülgetést! Igérem azonban, hogy most már annál rövidebb fogok lenni, mert hiszen nálunk különben is minden valódi cselekvés rendesen nagyon rövid ideig szokott tartani.

Szerencsétlenségre a' hid nyitva volt, 's jó fél órát kelle veszteglenem, mi már azon baljóslatra fakasztta, hogy utazásom nem lesz szerencsés, a' budai oldalon azonban három szekérrel találkozám, mellyek rakva voltak cigányokkal, kik, nagyobb bátorság tekintetéből, megyei hajduk által kalauzoltattak, 's e' szerint azonnal megnyugodtam, mert cigányokkal találkozni — szerencsét jelent!

Kilencz óra tájban Vörösvárra érkezém; meg ne ijedjenek, szíves olvasóim, nem írok könyvet, 's nem fogom türelmököt minden kocsmai ros ebéd leírásával fárasztani; hanem egyedül a' helyeket nevezem meg sorban, mások könnyebbségére, kik talán ugyanez utra szállnák el magokat Budapestről. Tehát: Csabára 9³/₄, Leányvárra 11, Dorogra 11³/₄, Esztergomba 2³/₄, Párkányra 3³/₄, Kőbölkútra 6³/₄, Kisujfaluba 6³/₄, Perbetére 8³/₄ órákor érkeztem. Csabán, Dorogon és Esztergomban összesen öt óraig etetett kocsisom, ő maga pedig ivott, 's mámorában eléggé boszantott. Perbetén az éji szállás meglehetősen kényelmes, ha tiszta ágyneműt 's jó ennivalót vizs magával az utas. Másnap Érsekújvárra értem

7 $\frac{3}{4}$, Komjátba 10 $\frac{3}{4}$, Berenczre 3 $\frac{1}{4}$, Ivánkára 4, Köröskénybe 4 $\frac{1}{4}$, Nyitrára 5 $\frac{1}{4}$, Peresztlénbe 8 $\frac{3}{4}$ órákor. A pihenés egész nap folytában ismét jó öt órát rablott el. Harmadnap 5 $\frac{2}{4}$ órákor indulván, Tapolcsánba 7 $\frac{3}{4}$, Körösre 8 $\frac{1}{4}$, Chinoránba 9 $\frac{1}{2}$, Zsámbokréthba 10, Beliczére 10 $\frac{3}{4}$, Veszteniczbe 12, Rudnóra 3 órákor érkeztem; pihenéssel négy órát töltvén el.

Rudnó hegyek által környeztetik minden oldalról, melyek gyümölcsfákkal diszeskednek, 's ezek olly rakodtak valának, többnyire cseresznye-, alma-, körte- és leginkább szilvával, hogy az ut közelében az ágak nagy része föl volt kötözve vagy támogatva, mert különben a' dús aldást bizonyosan nem bírják el. Utfülén kristálytisztá hegyi patakocskák csergedeznek, jéghideg nedvökkel bőkezűleg locsolva a' tükrökhez simuló gyászfűzek lefüggő lombjait. E' hegyek öleiben rendetlenül terül el a' parányi, de igen regényes fekvésű Rudnó, elzárva az egész szomszédvidéktől, mintha már eieinte arra alkottatott volna a' természet által, hogy e' csöndes elvonultságban egykor csodák történjenek a' szenvedő emberiség javára.

Midőn a' faluhoz közelíték, gyermekraj vette körül a' kocsit, zsidó és tót nyelven kínálgatva szállást. Egy kis tót fiu, mintegy rendkívüli ajánlásul, hangosan kiáltá, hogy ő az iskolamester fia, 's hogy náluk kaphatni a' legszebb szobát. Mint író, természetesen leginkább a' tudós iskolamesterhez hajlottam, 's a' fiu vígan szolgált vezetőmül, míg a' többi gyermekek nem szüntek tele torokkal ócsárlani a' választott szállást, mely azonban elég kényelmes vala, ámbár három lépéssel könnyen megmérhetém hosszát.

Ruháimról a' port lelevérén, azonnal a' paplakba sieték, mely egyedül van szilardabb anyagból építve, míg a' többi házikók mind csak fából készülve, és agyaggal vannak az idő mostohasága ellen némileg biztosítva. Egyébiránt a' paplak is rendkívül szerény, 's egyrészt a' kis templom falához, másrészt a' dús kalászos buzaföldehez támaszkodik.

Az udvaron egy-pár száz ember ült lóczakon, várakozva, míg a' sor rájuk kerülend. A kertben levő lóczán szinte több ember ült, kik rendes sorozat szerint vezetettnek oda az udvarból. E' kertben csak konyhára való fözeleket 's néhány virágbokrot szemlélhetni. Középe táján igen egyszerű lugas, vagyis helyesebben, kunyhó emelkedik, két felől deszkából, 's egy felől lécekből, ez utóbbiakon szőlővenyigék folynak föl. E' kunyhó közepén fatörzs áll, melyre igen elviselt kek posztóval heterített deszka van szögezve, 's ez íróasztalul szolgál. Mögötte és előtte szintolly egyszerű kis padot láthatni, 's az elsőn, egy ládika mellett, mely porzohomokkal van tele, egy igen tisztos férfialak ül, élete legjobb korában, ki, ha ép, egészséges színéből szabad ítélni, alig érte még el ötvenedik évet. Termete magas és szikár, haja gesztenyeszínű, szemei kékek, szelid kifejezésűek 's mely gondolkozást tanusítok, vékony arcját rövid barkó ékesíti, 's egész kifejezése rendkívül barátságos és vonzó vidámsággal teljes.

Az előtte álló padocsán egymásután foglalnak helyet a' nagy lóczán ülő látogatók, 's rövid beszélgetés után, mely alatt elején mélyed szemekbe a' főnebb leírt férfi vizsgáló tekintete, papírszelettel távoznak tőle.

És kiesoda ezen érdekes férfi, kinek házat olly számosan látogatják?

A rudnói csoda. Mit felőle gondos kérdezősködés után kitudhaték, 's mit szerénységének megsértése nélkül elmondhatni vélek, azt ezennel megsugom tisztelt olvasóimnak.

Mada Ferencz ifju korában jeles sikerrel tanulá a' gyógyászatot, korlátolt körülményei miatt azonban a' sok pénzbe kerülő orvostanári oklevelet nem válthatá ki, mert, fájdalom! arra, hogy szenvedő embertársainkon jogszerűen segíthessünk,

pénz minden esetre, tudomány pedig, a' mennyi annyi, szinte kívántatik. M. tehát irgalmasok zárdájába vonult, hogy kedvencz tudománya gyakorlatától ne kelljen végkép elmaradnia; ott azonban leginkább csak gyógyszerári működésre használtván, örömmel fogadá el egy öreg rokona meghívását, ki tábori orvos vala. E' mellett pár évig tanulván még gyakorlatilag az orvosi tudományt, halála után pappá 's idővel rudnói plebánossá lön, hol lelkipásztorkodásából fönmaradt üres óráit leginkább fűvészkedésre használta a szomszéd hérczeken és völgyekben.

Parányi falujában orvos nem leven, időről időre könnyű háziszereket nyujta beteg hiveinek. 's gyakran csodás hatásu gyógyításokat tön Ennek hire faluról falura terjedt, 's par év mulva az ország hatarain is átment a' nélkül, hogy nyilvános uton tudománya és szerencséje kürtöltetett volna.

E hír természetesen haragra izgata az irigység kigyóit, 's minden oldalról nyeglészkedés (ch rlatancia) miatt vádolák és ragalmazák az egyszerű szerény ferfit, kinek egyetlen czélja csak az volt, hogy embertársainak szenvedéseit enyhíthesse. Azonban, az el nem fogult idegen bizonyosan meggyőződék szándéka becsületességéről, habár csak egyetlen tekintetet vetett is tiszta szemeire. Végre felsőbb vizsgálat rendeltetett ellene, 's ennek az lön örvendetes eredménye, hogy a' gyógyítástól nem tiltatt el.

Azóta hazánk minden részéből, sőt a' szomszéd tartományokból is seregenként tódulnak hozzá a' betegek, kiket, minden rangtekintet nélkül, egyenlő nyájas megelőzéssel fogad, nyíltan kimondván, ha tudományát elégtelennek hiszi az ohajtott segítségre.

Ámde a' ragalom mégsem szűnik őt üldözni, mik közt legkitünőbbek, hogy gyógyszerei drágák, hogy gazdasszonya ajándékokat fogad el, 's hogy nem minden beteget gyógyít meg.

Mi a' gyógyszerek drágaságát illeti, ez egészen alaptalan. Ő nagy adagokat rendel, mennyit t. i. a' betegség megszüntetésére szükségesnek hisz, mert egy gyógyszer mellett szokott megmaradni, 's nem tapogatózik sötétben, mint sok más orvos, ki egy nap alatt néha háromszor is változtatja a' gyógyszert, míg végre az igazira vél találni; ezenkül a' szegények ingyen kapnak gyógyszert, 's ezt a' rendkívül parányi es szegény parochiából valóban nem győzné a' lelkész, — igen méltányos tehát, hogy a' gazdagok egy pár forinttal szegény embertársaik nyomorának enyhítéséhez járuljanak. Egyébiránt a' gyógyszereket a' tapolesani gyógyszerházban kell készíttetni, mert a' lelkész sajátserű keverekeit más helyeken nem ismerik.

A' gazdasszony gazdag betegektől fogad ugyan el némi kis ajándékokat, de ezt azon szegények táplálására fordítja, kik százankint 's jobbadán koldulva, se-reglenek e' segélyforráshoz, 's nemcsak ingyenvenvényt, mely R. P. P. betűkkel (Recipe pro pauperibus) van ellátva, hanem még ételt, italt 's utravalót is kapnak, mi a' néhány hányi szegény parochiából valóban nem telnek ki.

És ugyan mi lehet természetesb, mint hogy valamennyi beteg e nem gyógyulhat meg?! Hiszen őt jobbadán csak ollyanok látogatják meg, kikre gyakran már a legjelesb nagyvárosi orvosok is kimondák a gyógyíthatatlanság bizonyu ítéletét! És ő ezek közül mégis számtalant szabadít meg súlyos bajától! Vakokat, siketeket, nyavalyatörésben sínylőket, kőszvényeseket 's a' t. 's a' t. nagy számmal gyógyítja már ki tökéletesen, 's ezek közt sok ollyant, kiknek halánapja is meg volt már határozva, 's kiktől mégsem fogadott és fogad el díjt!

Szándékának tisztaságát még az is tanúsítja, hogy sem jobb állomást, sem káptalani helyet nem akar elfogadni, hanem halálaig mostani hatáskörében kíván

maradni, mellyben csekély egyházi gondjai háborítatás nélkül engedik meg hasznos működése folytatását, mellyet valóban példátlan önfeláldozással és buzgalommal folytat. Nyáron ugyanis reggeli 3, télen pedig 5 órától fogva késő estig folyvást betegeket fogad el, csak egy órát szentelve misére, és ugyanannyit ételre. A' külvilágról semmit nem tud, hírlapokat nem járát 's levelezést nem folytat, mert mindent kerül, mi őt szórakozásra vezethetné, melly komoly és fontos foglalatosságának üdvös sikerét csökkenthetné. Ki vele levéllel kíván valamit tudatni, az csak a' tapolcsáni gyógyszerész közbenjárulta által holdogulhat; orvosi rendelményt azonban mégsem kap, mert saját szemeivel kell a' beteget látnia, kinek szó nélkül is elsorolja minden baját, miután néhány pillanatig élesen szemébe tekintett.

Ime, tisztelt olvasóim, ez a' rudnói csoda, ez azon jeles férfi, kit önökkel megismertetni kívántam. 'S most egyedüli ohajtásom csak az: bár sok szenvedő embertársamnak használhatnék jelen igénytelen soraim közlése által! —

Nagy Ignác.

BELFÖLDI LEVELEZÉSEK.

Pozsonyi levelek XX. Julius 1-jén. — Szeretett Leonám! Kevés embernek jutott osztályul a' szerencse, hogy hazájának eljen. Sok ember csak a' honban él, 's bár lelkeben él a' haza, annak ő, mint kívánná, még sem élhet. Képtelennek látszik előtted tán, jó Leonám, ez állítás, — pedig úgy van; az ember egy tengerével a' nemesb érzésnek 's az akarat egész lánghatalma mellett sem tehet gyakran egyebet, mint érezni 's akarni, — a' tett mezejéről munkás kezével sokszor el kell vonulnia, hogy a' süker aratásában részt ne vehessen. Pedig — mondják — mindnyájan hivatva vagyunk tenni a' hazáért. — Hajdan Róma gyermeke a' legiók dicsszomjas sorában borostyánt fűzhetett a' homlok körül, 's miről most a' történet musája regél, azt mind olly férfiak tevék, kiknek emeltebb lelkekben az akarat élt, dicsővé tenni a' hont 's tettében a' hoanal dicsőülni, de kiknek akaratuk a' statusszerkezeten meg nem tört. De most! de most! e' korban, mellyben a' polgár, háza tüzhelyére Penatesek helyett az önző szeretetlenség bálványát 's a' vallásgyűlölet ördögét helyezi, — e' korban, hol a' mérleg serpenyőjében gyakran, mint mondtam, egy tengerét a' hő érzelem- és lángakaratnak egy pusztá név, — és még ez nem meríti ki a' lázasztó állapotot, mert az ember mindig elég gyáva volt tekintélyek előtt meghajolni, — de azon véletlen is felbillenti, mi forrassággal imádod a' teremtet; e' korban, mondom, ha bár akaratod erőd szűk voltán meg nem tört, az élet és a' mostani társaság viszonyai között nem bontakozhatol ki gyakran (habár nem is mindig) a' helyzetből, mellyben nem mondom, mielőtt lelked ideálát megközelíthetted, vagy a' pályabérnél örömkönyűket sirhattál, hanem mielőtt a' hazáért valamit tehetnél volna, átkod szörnyű sulya alatt kidölsz, hogy sírod felett, melly veled annyi akaratot temet, csak két szó állhasson: 'nem tehetett.' Egykor hallám nagy Széchenyinktől, hogy 'sok ember sírkövére lehetne vézni: 'rá nem ért;' — de kértem, nem lehetne-e szinte sok ember sírkövére vézni: 'akart, de 'nem tehetett?' Ezért borul el mindig az én kedélyem, valahányszor utam temető mellett vezet el; nem mert minden fejfa-

ban egyegy memento mori-t tekintek, vagy mert tavaszkorunkban a' végfeloszlás gondolata fájni szokott, hisz embernek — isten könyve szerint — a' halálnak napja jobb az ő születésének napjánál; hanem, mert ilyenkor mindig az élet tűnik fel előttem percznyi boldogsága- 's tengerkínáival; mert önkénytelen villan meg lelkemben a' gondolat, hogy a' sir, melly felettünk domborul, gyakran lángakaratot is temet el. — Akarnunk tehát mindig nem elég, pedig sokan azt hiszik, hogy ez nem úgy van, hogy csak akarnunk kell. — De ha keveseknek jutott a' sors, a' hazáért, mint kívánnak, tenni is, mi keveseknek juthatott ismét ezek közül jutalmul polgártársaik tisztelete; mi sokan hunynak le, midőn a' méltánylat ujjai érintenek az izzadó homlokot, és lehunynak a' nélkül, hogy sirjok felett az emlékezet virasztana! Ha tehát keveseknek jutott e' szerencse, mi boldogító lehet a' tudat, hogy kiválólag az akarat sükertelen nem enyészik el; mi szép és édes lehet a' jutalom, mellyet azoknak, kik tehetnek, polgártársak tisztelete 's egy nemzet szeretete nyújt!

Egy ősz hazafi névnapjáról kívántam szólani 's ime a' fenti sorokat irtam, mintha a' női kebelnek fájna, hogy neki a' tett mezeje zárva van, vagy mintha sejtene, hogy akarata ekkor is nyom nélkül enyészne el; de a' lelekben, szeretett Leonám, önkénytelen szövédnék a' gondolatok.

Az ősz hazafi, kinek névnapjáról kívánok szólani, egyike azon férfiaknak, kik felett vész és boru vonult el, de kik, mint a' tölgy, rendületlenül vívták meg a' vész erejét, kik előtt a' csáb ezerszínével pompázott, de szemök csak a' hazán fűgött, egyike azoknak, kikben több a' honszeretet, mint az önzés, kik jelenükért nem bocsáták áruba a' magyar jövőjét. Illy férfiak, nélkülözéseik közt küzdve az ezer fejű ármány, roszakarat 's irigység szörnyeivel, míg illy szent harcban fejökre hullt az ősz, keblökben az öntudat és önbecsülés olly sok üdvvirágot fakasztó tavasza virul fel; és e' virágok közt legszebb színben illatozik a' becsület. És irva van: a' becsületes kebel istennek legszentebb oltára.

E' férfi baráti most is megülék névünnepét, 's mult hó 27-kén a' regényes „vaskutacsánál“ száznál többen gyülenek össze barátságos ebédre, 's ivának nagy áldomást. Mondják, az ebéd eleinte a' komoly meetingek jellemét viselő; Sz. polgárérényért emelt poharat. De később elpattant a' fész öve, a' közvigasság árja magával sodra minden redőt, 's hogy röviden tegyem ki, főkép a' Pestről felhozott köri hangászok megérkezéssel, azok, kik el nem távoztak, pajzán kedvre gyultak és ivának nagy áldomást. — A' multság estig tartott; sokan ázottan tértek haza, mert nagy zápor hullott.

Lehetlen egyidőtől városunkban a' mindenütt felöltő rendet észre nem venni. Eddig nálunk minden baj hasonszenvileg kívántatott gyógyítani, a' rendetlenség elfojtására nem rendes eszközök használtattak, és lön semmi, oh, nem — lön neveltség. Ha a' személy iránt nincs tisztelet, a' hivatal tekintélye 's a' repressio eszközök ereje megtörik a' köz indignation. — De a' kir. főlovázmesterei hivatalt jelenleg a' lovagias gr. E. K. képviselvén, mint humanitásának tulajdoníthatni azon bizodalmat, mellyel iránta az országgyűlési ifjuság viseltetik egyrészt, úgy erélye- és ügyességének, meg méltánylandó intézkedésének más részről az egyidőtől tapasztalható rendet. Általános volt itt is a' panasz a' fiakerek *) zsaro-

*) Szándokosan tartám meg a' „fiaker-“szót, miután a' „bérkocsis“ bő értelmű nevezete nem fejezi ki tulajdonképen a' párisi St. Fiakre templomához (a' fiakerek keletkezéséről) állított bérkocsisokat

lásai ellen, hogy városunk Pesttel mégis valamiben oszlozzék. De a' kir. főlov. mesteri hivatal legujabb rendelete az árjegyzék szigorú megtartására inté a' zsarolókat, 's a' közönséget az illy visszaéléseket elkövetőnek feljelentésére hivta fel. Így okunk van hinni, hogy míg e' magas hivatal illy kezekben leend, biztosítva leszünk mind visszaélés, mind rendtelenség ellen.

De minek tulajdonítsuk azt, hogy városunkban egyidőtől gyakran tetemes rablások és háztörések történnek. Avagy városunk cerberusai, az éji csendet és álmunkat kísérteties német énekőkkel háborító éjőreink 's a' robajjal el-elvonuló katonaság minden ébersége sem képes meggátolni rablóink merényeit? Alkalmasint ez örök nem járnak ott, hol kellene, de aztán nem kezeppel fogják a' madarat. — És itt lehetlen, hogy eszembe ne jusson egy kis tréfa, melyet két ifju, egy, társaságból hontérő ismerősünk előtt, egy éjjorrel üzött. Az ör egy boltajtó lépcsőjén (mi részrehajlás) kezében a' hatalmas lándzsával — aludt, 's szegény tán a' lakosok bátorságáról álmódott, midőn az ifjak egyike az összekulcsolt kezekből a' lándzsát csendesen vonva ki, kis távolságra elkezdé a' kísérteties „Meine Herrn 's tb.“ éneket zengeni. — Gondolhatni az álmából felriadt éjjor ijedséget az eltűnt — és örömet a' visszaadott vadmecum miatt.

Jó éjszakát, szeretett Leonám, virasszon feletted az ég 's élj a' te

Yolédnek.

XXI. Julius 14-kén. — Szeretett Leonám! Mire soraim veended, sok, tán mind tudva lesz előtted, miről tudósítani kívánlak. Mégis feljegyzem napi eszményeinket, hogy velők rokoneszméimet is följegyezhessem.

A' mult hó 28-dik napja estején tömérdek nép fedte dunánk partját. A' forintok és krajczárok hatalmas ura, b. Rothschild Salamon, érkezett meg — A' partra sokszor lép művész és költő, 's a' költőt és művészt a' parton sokszor egy ajk sem üdvözli, egy kar sem int fele, 's ha egy Nabob, egy gazdag ember érkezik, ezernyi nép hullama árad körülte, a' szem áhitva keresi a' nagy embert, 's boldognak tartja magát még az éhező is, 'ha őt láthatá. Igazán kihalt korunkból a' költészet; korunk átká az, hogy gyakran pénz teszi az embert nagygyá. Miért hát a' tenger-nép, mellynek szíve az érkező hajó felé dobogott? Ha mégis bankjegyekből lett volna a' pénzkirály öltönye! de ő egyszerűen jelent meg, és sem lépteiben róza nem fakadt, sem mosolygása nem volt virágosó — A' nép, melly az áhitat csendes érzetével várta a' nagy vendéget, tán egy másod Josuet velt benne tekinthetni, ki őt az ígérlet földére vezesse ki. Barátim, az idő, midőn Moyzes bűvesszeje forrást fakasztott a' sziklából, elmúlt 's tán vissza sem kerül. De e' nép, melly egyezreden keresztül túrt és szenvedett, mért lenne még a' hittől is megfosztva, hogy az ígérlet földének határát elérندی? De mi hát ez ígérlet földé? a' föld mellyik részében zödel a' virány, hova a' zsidónép az elérhetetlen utáni vágy egész kinjával kívánczik? — Én azt hiszem, ez ígérletföld a' haza, melly őt is gyermekének fogadja, mellyben ő ne csak szüntelenül idegen, kitagadott, üldözött legyen, hanem melly őt is kebelére ölelje.

A' gyilkos kezek alatt elverzett jeles ungi követ-, Orosz Elekert az engesztelő gyászmise f. hóban tartatott. A' szerencsétlen polgár végtiszteletére követársai 's a' felső tábla minden rendű tagjai és az ifjuság nemzeti diszruhában jelent meg. A' ravatal felett a' nagyvárad i káptalan követe, Fogarassy Mihály szónokolt v a' la.

Hajóhidunkat ma reggel nagy veszély érte. A' Duna balpartján horgonyozott fával terhelt hajók egyikét a' dagadó árt magával ragadván, azt hidunk derekának sodrá. És lön nagy ijedség 's mit tenni nem tudás, míg az alászorult hajó a' víz emelkedő erejével a' felszakított hid közepét 's mintegy tíz hajót magával viven,

a' közlekedés, ha a' munkálatok a' maihoz hasonló gyorsasággal folytattatnak, tán több napra szakadt meg. A' hid szagगतott darabjai részint városunk alsó részénél, részint a' malmokon tul veszteglenek. Ki tudja, meddig kell nélkülöznünk a' szép ligeti sétát 's szomoruan tekintenünk a' hid tátongó sebére? Tán sokáig. Mert csolnakra, főkép gondoliereink ügyességének mai próbatéte után, aligha egyhamar ülünk. — A' jó kereset reményében előre aldomászó csolnakászok, rézegen ülve életvesztőkbe, azt a' tulparthoz közel felfordíták. Szerencsére halál nem történt, mert az átszállított hat személyt 's szabadon részegeskedő sajkászokat a' víz még életben verte a' parthoz. Éljen a' rend, éljenek az illy derek sajkászok!

Illyen az élet, szeretett Leonám, veszély környezi azt minden pillanatban, 's a' polgári társaság és a' közbátorság egyik satirája, hogy gyakran épen a' közbátorságra ügyelő osztály emberei döntenek az életet veszélybe. — A' veszély és üdv pillanatában isten velünk. Yole.

Hatvan, jul. 2kán. Julius elsejének alkonyatán búsan zendültek meg Hatvan mezővárosnak harangjai, és a' halálhirdető gyászhangzatu zugásra fölriadtak a' lakosok, mert nem volt híre valaki betegségének. A' kérdező kíváncsiakat egy iszonyu hír lepte meg, melly villámgyorsan futotta be környeket, és metsző fájdalom- vagy bús részvétben fölolvadó sajnos érzet zugott föl mindenki szíveből, a' mint ki érdekelve volt. Egy a' környékben tisztelve ismert családot iszonyuan szomorító veszteség ért, mert ha vagyont 's minden életörömet elragad is tőlünk a' rombolásnak baljóslatu angyala: de reményünktől meg nem foszthat; ezen a' kiesb jövőnek vigasztaló érzete fölvirul, és bánatos szívvel bár, de meg tudunk nyugodni; midőn azonban olly kincset ragad el áldozatul, melly az életben többé vissza nem szerezhető, mit pedig határtalan indulat forráságával szorítánk magunkhoz: akkor iszonyu kínokban szorul össze a' szív — és a' csüggedésnek fagyaláló érzete hasogató fájdalomakra fakaszt. — A' tisztelt csaladnak kebelégető kinjai tehát képzelték, midőn Á... Irma, a' 17 éves virágzó külsejű, szívben, lélekben jó hajadon, nincs többé! És ha az isteni gondviselés által kimért uton 's időben szünet volna meg elni, úgy talán csillapulna a' veszteségén föléledt szívvihar: de nagymennyiségben bevett méreg által önmaga szakítá el éltének fonalat, és ezért szagगतó az illetők fájdalma. Temetésére a' szomszéd helyekről számosan gyűltek össze. Meglepő volt azon pillanat, mellyben koporsója az udvartérre kihozatott. Ekkor az égető sugarakban fénylő napot egyszerre barna felleg takará el, és a' szivrázó eseményen gyászolni látszott. Minden szemben megindulás tükrözé magát; kik pedig melegebben szerették, vigasztalhatlan bánatjokban zokogó könnyűzések között kísérték sirjába. Valódi indoka e' csüggedést mutató tettének nem tudatik, 's minden e' fölötti vélemény eddig csak gyanun alapul — 's ez olly sok áldás-, de átoknak is forrása: a' szerelem. De bár mi volt, nagy lehetett a' lelki vihar, mi alatt szegény szerencsetlen összeroskadt. — Ő egy szerénységben diszelgő virág volt, mellyet hirtelen keletkező hervasztó szél leforrázott. Gyászos arcokban kifejezett mély szomorúság, könnyűkben hirdetett bánat kísérték őt sirjába, — engedje a' végzés, hogy a' mi bánatunk, kik őt tiszteltük 's szerettük, sirján tul szerezzén neki örömöket, miket ő itt ez életben föláltalán nem remélt. Jó szülőit pedig, kiket csontot 's velőt átjáró kínokig vérzett meg e' szomorú eset, vigasztalja meg az isten!

Sz — R — .

Vácz, jul. 11dik. A' budapesti dalegylet f. hó 7-kén István gőzössel hozzánk érkezett, az itteni siketnémák intézete javára egy reggélyt (maliné) rendezendő, melyben a' testvérváros legkitűnőbb tehetségei részt venének. Budapestről sokkal kevesebben jöttek, mint tavál: mondják, hogy némelyeket Ronconi, némelyeket pedig más valami tartóztatott vissza. A reggély, tekintve a' jó czélt 's jeles művészek által szerzendett éledelet, látogatottabb lehetett volna: hallgatók mintegy kétszázan voltunk, kik a' jeles Schodelné remek éneklese, Ruprecht kisasszony művészi zongorajátéka 's Turanics yak virtuoz szívható előadása által elragadtatva, folytonos tapsokkal tisztelték meg a' művészeket. — Ebedlés alkalmával sokat toasztoltunk — idegen nyelven magyar bor mellett: az egész conservatio gyökeres német és senkinek — még elnök uramnak sem jutott eszébe, annak más fordulatot adni. Ebed után néhányan keringtek. — Azon hírnek következtében, hogy a' váci könyvnyomó-intézet eladandó, a' magyar egyetemi nyomdából egy tiszt jött ide e' napokban, azt szemlére veendő; de mit látott? roncsolt sajtót, alig egy iv nyomtatására elegendő betűket — szóval, mindent a' legderutáltabb állapotban. ... 's ki hinné, a' kiváltságos ur, Pletzl Lipolt, avas tulajdonát huszezer pengő forintra becsüli! Azt mondja a' német sógor: „wenn man nichts ist, muss man etwas aus sich machen!“ — Egy közműves leány, szeretőjének hivatlansága miatt, ki alattomban mással jegyet váltott, annyira elkéséretetett, hogy megunt életét vitriolivással végezte ki. — Máskor többet! P. J.

KÜLFÖLDI LEVELEZÉSEK.

Padua, julius elején, 1844.

Igértém önnek, hogy nézeteimet az olasz operadaljátéknak a' nemzeti szinpadon miképeni megalapíthatásáról közleni fogom. Szavamat ime beváltom. Bocsánatot kérek pedig mindjárt levelem első soraiban, hogy kissé hosszadalmas leszek; de az unalmat, melyet ön szép olvasóinál levelem hosszasága okozhatna, megszüntetendi legalább részben azon fontosság, mely a' tárgytól, melyről írni akarok, elválhatlan.

A' nemzeti színház alapszabályaiban a' nemzeti nyelvnek akarván kedvezni, egyik főczéljaul azt is tűzte ki, hogy jó művészeket képezzen az ország többi részei számára is; minél fogva ezen intézetben nem szabad más nyelvnek hangzani, mint a' magyarnak, kizáratván főleg a' német, 's csak kivételkép engedtetvén néha-néha hely az olasznak elannyira, hogy ha szinte német dalművészek lépnének is ott fel, azok szinte csak olasz nyelven énekelhessenek.

A' pesti német színház azon jogot tulajdonítá nagykevélyen magának, hogy két ízben két teljes olasz társaságot (Merelli és Romani-ét) léptetett fel; 's noha az olasz daljáték nem állandó e' szinpadon, mindazáltal, úgy hiszem, egy bizonyos évszakra levén az határozva, illy előjog Magyarországon egyedül a' nemzeti színházat illethetné, 's pedig mind intézményei-, mind elsőségénél fogva, mely tőle el nem vitatható, mind végül azon igen nagy haszon tekintetéből is, mely reá ezáltal multhatlanul háromlanék. — Az olasz daljáték, a' fényűzes, a' dívat e' daljátéka, mely Europa minden polgárisult fővárosiban behozatott, gazdag jövedelmet szokott szerezni; vonzani és összegyűjteni szokta a' legválogatottabb társasá-

got, 's minden más módnál inkább népesíti a' színházat; minelfogva Pestnek diszére szolgálván az Europa szemei előtt: igen jó összehangzásban allana alapszabályival, törvényivel és saját érdekének számításaival is. Ezen indokokhoz sorozhatók még a' versenyzés nem csekélyebb tekintélyü indokai is: nemzeti művészeink művészi fejleménye- 's gyarapodására nézve ugyanis nem lehet jobb semmi, mint a' példa, kik előtt így magas, csalhatlan minták volnának, olly minták, műnőkkel egyedül a' harmonia hazája, ama szép Olaszföld, birhat és dicsekhetik, azon föld, melly bölcsője volt, és széke leend mindig a' zenének.

És Pest város mindennek megfelelhetne, melyet niar bármi más europai fővárossal bátran összehasonlíthatni, melly szinte saját olasz-daljátéki évszakával birhatna, mint más fővárosok. Páris, London, Madrid, Lisabon, Barcellona, Cadix, Sevilla, Saragossa, Bécs, Pétervár, Varsó, Berlin, München, Dresda, Copenhága, Amsterdam, Konstantinápoly, Algér, Odessa, Athén, Corfú, Rio-Janeiro, Uj-York, Mexico, Havanna és más városok, nemde az édes olasz ének által gyönyörködetik érzelmeiket, 's nemesítik sziveiket? 'S tul sem menve országunk határain, saját partjainkon, nem volna-e elég egy állandó olasz daljáték elfogadására a' magyar partvidék példája, Fiume városáé, Dalmacziáé? Ezen kisebb vidékek nem ritkán olly mutatóványokat élveznek, mik magokban a' fővárosokban sem olly könnyen találhatók. Nagy és benső okok nélkül nemis gyökerezett volna meg Európában az olasz zenének ezen majd hálványzó szeretete már régibb idők óta. Madrid, nem sokára Lopecz de Vega és Calderon kora után kezdé az olasz énektől fellelkedezni. 's e' főváros egész éven át dicsekszik, 's pedig gyakran igen válogatott, nagyszámú, sőt kettős társasággal. Páris mindig gyűlhelye a' legjelesb olasz dalmok- 's hangszerzőknek, kikét minden módon megtisztel 's jutalmaz 'S maga Bécs is folyvást meghívja kebelébe az olasz daljáték elsőrendű művészeit. Ugyanazon német közönség mulat az édes melodiákon 's gyönyörködik az olasz hangversenyeken; 's miért nem csödülné ide, ha elég élvezet és gyönyört talál az olasz daljátékban szívének. 'S daczára a' szigorú zenebírálóknak, kik a' rögs harmoniákat égbe emelik, a' csupán számító és mathematicai elmék szüleményeit, miért osztozik a' bécsi közönség azon lelkesedésben, melyet az olasz daljáték a' legműveltebb 's legvadabbszerű nemzeteknél egyiránt gerjesztetni képes? Miért van énekének 's dallamának elsősege mindenektől elismerve, kivevén azon elbizott bírálókat és hírlapírókat, kik célzatból ítélgetnek, szavalgatnak a' nélkül, hogy ennél többet tudnának, kik majdnem kereskedést üznek szófulánkaikkal, megtámadásaik- 's ellenzéseikkel. 'S emlitsük-e Londont? Az udvar, a' magas aristocrátia, a' lord, a' nemes, az országfi, a' polgár, a' tudományok embere egyiránt mulat 's felderíti lelkét azon ének által, melly a' királyi színházat egész Anglia első színházává bélyegzi.

A' mi azon ellenvetéseket illeti, melyeket nemzetiségi versenygés tekintetében tenni lehetne, kérdjük, hol létezik ez? Hol van ezen nemzetiségi versenygés, miután a' művészetek az egész világ gyermekei, minden ország a' művész hazája? 'S azon felül, hogy ó és uj Európánk bármi műveletlen zuga is tartozik az összes világ művészenek saját vendégszeretetét, saját hajlékát, saját barátságát ajánlani, mégis előre kell bocsátni, hogy az olasz zene valóban cosmopolitai, hogy ez a' föld minden népeitől megérthető zene, mert ez uralkodik a' szíven, ez terjeszti a' legnemesebb érzelmeket. Majd szende, majd bánatos, majd vig, majd erőteljes, majd fenyegető, majd egészen olvadékony és imaszerű levén, hat minden, bármi gyöngéd érzelmeire, minden, bármi erőszakos szenvedélyre, mit minden nemzetek egyhangulag elismernek. Olaszföld olly művészet kezelésében, melly égaljának szülötte, magasabban áll minden más népnél, mind szerzemények, mind zeneszerzők

sokaságára nézve. Sz. Gergely ideje óta Olaszföld volt a' zene kútforrása. Guido d'Avezzo sz. benedeki szerzetes a' XI-ik században magára vonta a' közfigyelmet. Mig a' Minnesängerek egyhúru lajtjok hangjával inkább erdei 's a' szerelem kifejezésére kevésbé alkalmas éneköket kísérték. holott pedig szerelemmel kelle mindig feldisznitniök szerzeményiket, azalatt ő összeszedvén az elszórt zeneszabályokat, tankönyvet készíté, a' szokottnál kevésbé durva dalmódszert hozott be, 's a' zene-olvasás tanítására adta magát nagy szorgalommal. Ezen új módszert ő maga terjeszté Németföld több tartományiban és Franciaországban. A' német és francia nemzet ezen időszak óta a zenetudomány forrásából folyvást merítettek, melyet a' nyájas Olaszország nyitott meg előttök *). A' XIII. XIV és XV-ik század diszére váltak ez ország működései, melyek Marchetto da Padova, Prosdocimo Beldomando, Franchino Gaffurio. Giovanni Spatario műveiben hangzottak. Europa kincsesé gyűjté az olasz nemzet találmányos zeneszellemétől előadott új ismereteket. A' XVI-ik században Olaszország a' dallamművészet valódi teremőjeül ismertetett el 's tiszteltetett. Az ő keblében az ellempont és futány legszebb. legkedvesebb alakokat öltöttek, 's minden más országbeli tanodák az olaszokhoz folyamodtak törvények-, szabályok- és mintakért, mik szerint darabos, erőtetett harmoniájokat szépen lehetett; Olaszországban a' XVI-ik század egy egyszerű zenészi találmány által tünteté ki magát; Ottavio Petrucci di Fossambrone 1503-ban Velenczében a' hangjegyek nyomtatását találta fel. Elsőbben a' flamandiak, azután a' francziák, németek és angolok utánák e' módot, mely megörökíté azon művek életét, melyek kéziratban elvesztek, vagy idővel elhasználtattak minden elterjedés nélkül. Constanzo Porta, Claudio Monteverde, és Palestrina elsőek fejleszték ki a' harmonia elvét, kiirtván azon zavart, mely eddig a' hangokban uralkodott. 'S ki hozta szokásba a' fuvó hangszereket, melyek a' színi művek kísérvényét oly pompássá tevék? Egy káptalanbeli, Afranio di Pavia, ki a' XVI-ik században a' fagottot találta fel; Alfonso della Viola, a' haut-bois feltalálója; Visentino Miklós és sok más jeles, kiket nem csak saját honosaik tisztelték, hanem külföldiek is csudáltak. Olaszthonban volt az első daljáték 's az első zene-conservatoriumok; Olaszthonban gazdagítatott meg a' XVII-ik században az ellenpontozás sok elmés mesterfogással, melyekkel most a' német zeneszerzők nagy zajt ütnek Olaszthonban ékesítetett a' tiszta melodia nagyobb érdemmel annyi és oly sokféle zeneszerzemények által, melyeket nagyszámu jeles és kitűnő zene-költők teremtettek. Olaszthonban voltak a' legnagyobb énekiskolák a' XVIII-ik században, melyek mindig diszletben tudak magokat fentartani, melyekhez folyamodtak 's folyamodnak most is kiképzésök tekintetében a' kezdő francziák, spanyolok, németek és angolok. Olaszthonban tökélyesült az olasz melodrámai költészet. Szóval, Olaszthonban van az igazi élesztő zene, mely másolja a' természetet, kitárja ennek titkait, mely mindenkinek ajánlkozik, minthogy a' természet könyvét a' legfőbb művész és mester, 's a' tudatlan és mükedvelő egyiránt forgathatja. A' csupán tudós zene a' legtöbbeket csak unatja: ez nem ver gyökeret 's nem csirázik fel a' közönségben. Ezen zene fentartja magát, mert gyönyört költ, 's a' lélekben kedves érzelmeket hagy hátra; ez azon úgynevezett népszerű zene, melyet mindenki felfoghat, mellyen minden osztálybeliek kedvet találnak. A' német zene, melyet annál magasztosabbnak mondanak, minél jobban van harmoniai mesterfogásokkal terhelve, melyet következőleg a' legnagyobb rész csak kevésbé

*) Storia della Musica Tom II. p. 270—286.

ért, hideg, mikép az ellenpontozónak számítása is anyagi, ki képzelmi ihletés hi-
 ábau, tanulmányilag szerkeszti azt. Az olasz zene, nem csupán a tudományon ala-
 pulva, hanem tüzes képzelettől feliffjítva, önkényesebb és eszményibb, ismeretlen
 gyönyört ebreszt, mely egészen előmlik a lélekben. Az olasz ének, de az igazi
 ének (mert az nem mondathatik illyennek, mely nem könnyű 's nem önkényes)
 lelkesedést gerjeszt. Látni fogjuk tehát, hogy az olasz iskola és reforma mindig
 elsőbbséggel fog birni minden nemzeteknél; a' másik iskola csupán az acusticára
 hatva, körülfonja az értelmet, elfogja az elmét 's nem hat tovább a' fülnél. A' mi
 gyönyörködött, az jó; a' mi felvidit, az magasztos; a' mi megindit, az fenséges.
 Az olasz zene és ének e' három jeles tulajdonnal kitünő mértékben bir. Nem is
 mondhatni, hogy a' régi szerzeményeken kívül, minők a' mindig híres classicus
 Scarlatti, Durante, Jomelli, Carissimi, Pergolesi 'stb. 'stb. művei nem volnaak már
 szintannyi jeles művek a' jelen században. Hagyjuk azon óriási és fenséges szer-
 zeményeit olly férfiaknak, minők a' legjelesebb Rossini, ezen legmindenesb *) drá-
 mai zeneszerző, kit ismerünk, az igen-igen korán elhunyt regényes és indulaterejű
 Bellini, a' tudós Mercadante. Vessünk egy pillantást Olaszhon jelenen divatos
 dalszínműtáira, 's látandjuk, hogy csupán dalszínmű, ide nem tudva a' sokféle
 szent szellemű művet és éneket, mintegy negyven jelen meg minden évben!
 Uj művek tekintetében — mellyik nemzet versenyezhet termékenységre nézve is?
 mellyik égaljt nevezhetni költőibbnek? Mondók, hogy az öszhangzat 's a' dallam
 olasz ég alatt születtek, mikép az első eszme, mellyet isten az ember elméjébe vé-
 sett; mondók, hogy a' zeneművészet Olaszhonban növekedett 's felóriásult; mon-
 dók, hogy ezen örök derűtségű égalj ölen ama hatalmas mesterek kebléből fakad
 az érzelem valódi éneke, és hogy zengeményeik édessége ambrózia, mely el-
 részegíti a' lelkeket és elméket. Mondandjuk most és ismételendjük, hogy a' régi
 elsőség illy fenséges és mennyei művészetben Olaszhoné, övé még mostan is; 's
 erre tanúságot tegyen azon általános fogadtatás, mellyben az ő zenéje még a' leg-
 műveletlenebb nemzeteknél is részesül. Nincs is szüksége Olaszhonnak e' jog visz-
 szaszerzésére, mivel csak a' cretinek ellenezhetik azt. Felsőbbségök fentartására
 nem is szükséges, hogy az olaszok mindig elhunyt szerzőik remek műveit énekel-
 jék, az ő régi zenehőseikéit, minők egy Cimarosa, egy Paesello, egy Pacini, egy
 Zingarelli, egy Guglielmi, egy Righini, egy Fioravanti, egy Cherubini, egy Nico-
 lini, egy Pavesi, egy Farinelli 'stb. 'stb.; a' Rossinik és Bellinik századában van
 nekik bőségök minden dal-időszakra híres zeneszerzőkben, minő: Raimondi, Spon-
 tini, Coccia, Caraffa, Mercadante, Donizetti, Pacini, Ricci, Verdi, Coppola, Man-
 danici, Gabussi, Peri, Ferrari, Carcetti, Nini, Marliani, Perelli, Campana, és sok
 más, kiket mind megnevezni szükségtelennek tartunk **), kik amazok helyét már
 betölték, és mások, kikről remélhetni, hogy jövőben pótolandják őket. El kell
 ismerni, hogy nagy botorság 's roszakaró fenhéjázás a' német sajtó részéről az, mi-
 képp tul akarja tenni magát a' közönség érteimiségén, minden erejét pedantismusára
 fordítva, hogy mindig jeles elhunyt mestereik ugyanazon elavult dolgait akarja

*) Universale. Talán így lehetne kifejezni; például: Universal-genie: mindenes
 lángész. Helyesebb kitélt nem találok hamarjában. A' fordító

**) Különös, hogy a' tisztelt levelező a' maestrok annyiszor elsorolt legiojában soha
 sem említi Nicolait. Talán czélszerűbb volna magyar közönség előtt olyakat
 is nevezni, kiket ismerünk műveikről. Különben is azt hisszük, hogy művészeti te-
 kintetben is Nicolai olly derék legény a' talpán, mint sok, az elsoroltak közt, pél-
 daul Coppola, Peri, Nini 'stb. A' fordító

velünk megizelíteni, szavalgatva azon haladás ellen, mely a' világot óriási léptekkel bejárja 's a' közönségesen elterjedt művelt ízlés ellen; csudálást és hódolatot csupán a' régi szerzemények iránt mutogatva, a' jelen olasz zenét megátadva 's bitorolva azon tekintélyt, mintha ítélhetne fölötte a' classicus apostolainak 's bajnokainak álarca alatt.

Corradini.

(Vége köv.)

D A R Á Z S O K.

Sokan nem szeretik a' világosságot: ez onnan van, mivel sokaig ültek a' — sötétben.

Némelly politica a' legállhatatosb asszony, mert nincs szíve!

A' nagyurak olyanok, mint a' nagy tavak: nagy helyet foglalnak el 's keveset használnak. Egy kis lecsapolás nem ártana.

Ha a' becsületes embert bántja az, hogy a' gazemberek néha felülkerekednek, vigasztalja magát avval, hogy a' kit nagyon kell megbuktatni, azt nagyon kell fölemelni.

Csak mérsékelve javítsunk, azaz: oltalmazzuk a' visszaéléseket, míg lehet. Ha nem tarthatjuk meg valamennyit, legalább tartsuk meg egy részét. A' ki nem tudja a' mérséklettség szó jelentését, ebből megtanulhatja. (P. T.)

Most ha valami intézetet fel akarnak segíteni: komédiáznak, hangversenyben nyivákolnak 's tánczolnak javára. Bizonyos ünnepen a' ráczparasztot is le kell előbb részegíteni, hogy valamit adjon a' templom számára.

Némelly kolompások angyalnak mondják a' népet, ha általa célhoz jutnak; de ha nem enged vakon vezérlőknek, mindjárt 'tömeg-', 'nyers erő'nek nevezik azt. Angyal = tömeg, nyers erő, hogy fér ez össze?

A' virtuózok száma mindinkább szaporodik; nem tudni még bizonyosan, kire nézve nagyobb baj ez: a' hangászatra vagy a' hallgatókra nézve-e?

A' czím csak gúnynév, 's minden gúnynév: czím! (P. T.)

Azoknak, kiknek szerencsétlenségük volt a' bizonyos chinai városi színházban egy operát hallgatni, önkénytelenül Fáy juhásza jutott eszökbe, ki a' harangozó dolgába vágó úrún e' szókkal ütött végig: 'a' kolomp nem harang, de az ürü sem harangozó ám!

Van olly népfaj, mely szüntelen szeméit dörgöli, hogy tisztábban lásson, pedig csak a' ködöt kellene eloszlatnia, mely ötet körülfogja.

A' chinaiaknak sajtószabadságuk van — az asztalkendők préselésénél.

Valaki a' kémet 'a' nyilvános vélemény kapujánál láthatlan fülekkel hallgatózó'nak nevezte.

A' legnagyobb szabadság az, mely korlátozva van, mond Goethe. Nem tudni bizonyosan, mikor mondotta ezt? úgy gondolom: akkor, midőn minster lett.

*Operaügyünk, hosszabb pangása után, hihetőleg kedvezőbb fordulatot nyerend. Schodelné asszonyság a' nemzeti színház igazgatójának e' napokban irt levelében honleányi kötelességének ismervén tehetségeit a' hazának szentelni: késznek nyilatkozik a' jövő augusztus és szeptember hónapokban minden héten egyszer jutalom nélkül működni a' nemzeti színpadon, azt az egyet kötvén ki magának, hogy előadásai sorát „Linda di Chamounix” operával kezdhesse meg, a' mi jelen operai személyzetünk erejével könnyen eszközölhető volna. Bartay ur ezen, mindenesetre igen szép és valódi honleányi érzést tanúsító ajánlatra azt válaszolá: hogy, ámbár a' színház körülményei nem olly fényesek, miszerint az igazgatóság a' jeles művészeket érdemökhöz képest megjutalmazhatná; de másrésről az olly gyöngé lábon sem áll, hogy kényszerülve legyen, bármily szép ajánlatot is kegyelem gyanánt elfogadni — 's ezen oknál fogva Schodelné asszonyt, mint honleányt, felszólítja, szíveskednék vele azonnali szerződésre lépni, vagy ha ezt, bármí okoknál fogva, octoberig elhalasztani akarná, addig az operáknak, melyekben ő fellépend, felejtővedelmét elfogadni vagy ezt az általa kitűzendő jótékony célokra fordítani, bizonyossá tevén egyszersmind a' jeles énekesnőt arról is, hogy valamint nemcsak „Linda di Chamounix” tüstént megszereztetni és betanítatni, ugy szinte egyéb legújabb operák megszerzésére is kellő gond és figyelem fog fordítatni. — Ennyire tehát már volnánk, 's ha szerencsénk van Schodelné asszonyságot jól ismernünk, cseppet sem kételkedünk, mire fogja magát elsőrendű művésznöknök elhatározni? A' kedvező eredményről mind Bartay urnak szíves készsége, mellyel a' közönség ohajtásának néha erején felül is (példa erre Lutzer kisasszony, 's most legújabbban a' Ronconi-pár, melly minden Europahírúsege mellett sem hozza be a' költségeket) eleget tenni iparkodik, mind Schodelné asszonyság honleányi nemcs érzelmek 's operaügyünk iránti hő vonzódása kezkeskednek — 's így egyszerre végét érnek nemcsak azon kellemetlen surlódások, melyek eddig az igazgatót és kedvelt primadonnánkat egymástól mindinkább elidegenítették, hanem megszűnnének egyszersmind azon sok alaptalan kóhalmányok, ráfogások 's gyanúsítások, melyek e' viszátkodás fölött a' testvérvárosban elterjedtek, 's ha az igazat kell megvallani, bizony egyik félnek sem igen kedveztek. — Egyesüljünk, igenis: huzzuk összebb színházunk olly minden tekintetben díszes, jeles erejű, 's a' győzelem mindenesetre a' miénk!

*Ronconi (kiről a' színi czédulán bizvást elmaradhatott volna az europahírű művész: mert vagy azt teszi fel rólunk a' czédulairó, hogy a' művészvilágban egészen ismeretlenek leვენ, eddig Ronconi urat tán valami meklenburgi lovászmesternek tartottuk, a' mi reánk, t i. a' közönségre nézve, igen hizelgő, — vagy kis charlatanériát, ollyan emberesődítő hirdetésbukfenczet árul el a' mi ismét a' nemzeti színház méltóságához nem illik) Ronconi tehát ötször fellépén, csudahangjával mindenkit elbájola, tapsot és — aranyat eleget aratott, de Bartay urnak áldozatkészsége nem igen jutalmaztatott meg. Igen szívesen elhisszük, hogy az előadások számossabb közönséget csődítettek, ha Schodelné a' szonyt lehetett volna fölléptetni (minő Borgia, minő Beatrice lett volna ő!) Ronconi asszonyság helyett, ki, megengedjük, igen szépen, igen művészileg énekelhet, igen szép asszony is lehet, a' kinek tetszik — de mi csak megelégedtünk volna Schodelnéval, 's hisszük, hogy Bartay ur is megelégedett volna velünk.

*Mint halljuk, Bartay ur Paksy-Mochonaky asszonyságot is igyekezik szinpadunknak megnyerni — a' mi egyáltalában nem volna rossz igyekezet: bizony jó volna ez ezüstharanghangocsát ismét hallani 's a' csinos hölgyecske látásában gyönyörködni Schodelné, Mochonaky, Ender! milly jelentőségre 's tulnyomósságra emelkedhetnek dalszínészetünk a' német színházé ellenében! Csak tenoristáról gondoskodják még az igazgatóság: JooB igen haszonvehető egyén, de hangja nagyon édeskés, 's a' ki Petztől, Alamir szerepében, a' 'trema Byzantiót' hallotta, az nehezen fog ellenmondani ohajtásinknak.

* Budán egyesület akar alakulni, mellynek czélja a' hajadon hölgyek ki-házasítása. A' részvényesek száma alapszabályilag 500ra van határozva, kiknek mindegyike, leánytagtársuk férjhezmenetele alkalmával, egy pengő forintot, egyéb apróbb kiadásokra pedig évenként két ezüst huszast tartozik fizetni. Az 500 pengő forintot a' férjhezmenő hölgy nászajándokul kapja; férjesülési szándékát azonban tizennégy nappal előbb az egyesületi elnöknek bejelenteni 's legalább hat hónapig egyesületi tagnak lennie kell. Ha valamelyik tag nem megy férjhez 's ötszáz forintot már befizetett, férjhezmenendőnek fog tekintetni 's az egész összeg neki kifizettetni. — Az alapszabályok e' napokban fognak felsőbb helyre fölterjesztetni.

* Mult szombaton, azaz f. hó 13án gyűltek össze többen néhai Kunoss barátai közül, tanácskozándók aziránt: mikép kelljen a' korán elhunytak munkái és nyugvó-helye körül intézkedni. E' gyülekezet nemcsak emberszeretet tekintetéből, de baráti szempontból is nemes vala, az irodalom érdekében pedig szükséges. Magunk is részt vevénk a' tanácskozásban, 's úgy hisszük, kedves dolgot cselekszünk a' kedvelt költő országszerte lakó tisztelőinek, 's főleg a' nemeslelkű hölgykoszorúának, ha e' gyűlés eredményének érdekesb pontjait későbbi számainkban közlendjük.

* Hja, csak úgy van az, mikor azoknál van a' horog, kiknél nem kellene lenni, azoknál pedig nincs, kiknél kellene. A' horoggali — halászások gondolná az olvasó? koránsem, hanem — tolvajlások az ablakokon át még mindig, 's tán sürűbben, mint valaha, napi renden vannak városunkban, azaz: Pesten és Budán. Nem tehetne szert a' hatóság is horgokra, mellyekkel az efféle horgos vitézeket szépen behorgolná?

* Szép kis dolgok történnék, mondhatjuk. E' napokban a' dunaparton két targonczás egymással enyelegvén, kövekkel hajigálták egymást, mellyek sem nagyobbak sem kisebbek nem voltak, mint egy féltégladarab. Egyike ezek közül a' dunaparton sétáló T. tanár urat úgy lábon találta, hogy bérkocsiban kellett magát haza vitetni 's több napig ágyát őrizni. 'S a' hajigálók? T. tanár ur panaszára becsukattak ugyan, de két három biztos is küldetett a' tanár urhoz, békebiráskodni, úgy, hogy ez végtére kénytelenségből a' targonczás uraknak megbocsátott — mire ezek szabadon eresztettek. — Ez utután az igazi humanismus!

* Egyik bajtársunk Párisba utazott, lapja érdekében új intézkedéseket teendő, de főkép megakadályozandó, hogy más lapok a' tőle legujabb divatul közlött képecskéket tizennégy nappal előbb ne adhassák!

KORUNK ÖRDÖGEI.

TANSZÉKI BESZÉD

VAJDA PÉTERTŐL.

Ha ismerőim e' hazában hallanák, kedves hallgatóim, hogy én az ördögökről beszélek, csudálkoznának és sokan nem tudnák mire vélni a' dolgot. Vagy azt gondolnák, hogy satírázni, gúnyolódni fogok, vagy félnének, hogy a' körülmények rabjává lettem és meggyőződéseim ellen szólok. Ezen utósóra nézve ugyan biztosíthatom közel és távol levő barátimat, hogy az nem történendik. Kebelemben van az isten, 's a' hogy ő parancsolja, úgy teszek, úgy szólok és soha másképen. De mi az elsőt illeti, bizony nem kezeskedem, hogy az ostobaságot, gabszagságot és színmutatást itt-ott jól meg nem fuláncoklom. Különben az okos, erényes, munkás, rendszerező ember tölem egész biztosságban van; sőt vérig vele tartok.

Azt gondolná az ember, hogy az ördögökről mai világban nem is lehet többé szólni. A' kísértetek kora lefolyt 's a' tudományok világa minden kóborló szellemeket elűzött a' föld hátáról. Nincs lidércz, nincs tüzes ember, nincs sárkány, nincs garabonczia, nincs boszorkány: ezen mesés lények eloszlottak a' hajnal ködével 's ma jót nevetünk a' régiek együgyűségén, kik az ördögökkel czimborában állottak és boszorkányokat égettek. A' mai ördögök nem lólábuak, nem kecskeszarvuak, nem fekete po-

fások: néha szép kacsócskájok 's fehér arcbőrök van — és veszedelembé hozzák a' legszilárdabb férfit is. Majd megismerkedjünk velök.

Az ördögökről szóló tan az ótestamentomban nincs igen kifejtve. Átalában Moses hite annyira szigorúan egyistenü hit, hogy Jehova mellett a' világban senkinek sem enged befolyást. Hol tehát jó vagy rossz angyalokról szó van, azok igen mellékszerepet játszanak. Legnagyobb cselekvés jutott osztályokul a' paradicsomban, hol a' rossz lélek kígyó képében rászedé Évát, hogy Éva ismét Ádámot csábítsa el 's előjátéku szolgáltson a' sokféle csábításoknak a' mai Ádámok és Évák között is. Hogy az ördög tehát ma sem alszik, látjuk műveiből 's azért mindenesetre érdemes róla szólni.

A' persa vallásban van az illy szellemekről szóló tan leginkább kifejtve, melly forrásból hihetőleg más vallások is merítettek. Ha unalmatokra nem lesz, kedves hallgatóim, igen röviden megismertethetlek e' vallással. A' persa úgy mondja: van istene a' világosságnak, a' jónak és ez Yezden, vagy Izden, 's van istene a' rossznak, éjnek, homálynak 's ez Ármán. Izden vagy Ormuzd a' jó angyalokkal rendelkezik 's örzi a' világot, Ármán pedig a' maga ördögeivel ront, bont és hol lehet, árt. A' két ellenséges tábor mindig harczban áll egymással; jelenleg Ármánnak kedvez a' szerencse, de jövendő idő, mikor Izden győzend 's Ármán és ördögei az örökös sötétségbe csukatra.

A' régibb keresztényvilág is sokat bajlódott az ördögökkel. A' szent Gellért hegye híres e' tekintetben, hol a' szegény, együgyű nép ma is összegyülekezni hiszi a' boszorkányokat és ördögöket. Voltak ördögüzések, kísértések és esetek adák elő magokat, hol a' sátán elevenen elvitte zsákmányát. Az ördögök jó pénzen megvették a' lelkeket 's martalékaiknak szerencsét hoztak, még a' feneketlen zsákot is megtöltötték. Az illy ördögös kocsinak mindég jó lova volt, az illy vadász puskája soha nem csütörtöközött, az illy nő arczaín mindig virultak a' rózsák: mig nem üte az óra.. De ekkor semmi irgalom nem vala többé: menni kelle a' hat lovú hintóra, a' lovak tüzet sziporkáztak s' a' hintó tüzes volt.

Nemde, könnyű nevetni mások gyöngeségén, kedves hallgatóim, mikor tisztában és biztosságban vagyunk? Ezelőtt háromszáz esztendővel mi is fejéhez csaptuk volna az ördögnek kéz- és lábbelinket, midőn most... egészen elfelejtkezünk ő feketeségéről. És voltak hajdan, kik jobban tömjéneztek az ördögnek, mint a' jó angyaloknak, mert attól féltek, ezektől nem. Ez az ember természetében van... istent kevesen imádják a' szelid napsugárban, de vajmi sokan a' fergetegben, zivatarban, menyőrdögésben.

A' tudományok kimiveltetvén, az ördögök egyáltalában eltűntek a' föld színéről. Én iparkodtam, kedves hallgatóim, a' természetet kiismerni,

kihallgatám mások tudományát, megolvasám a' legokosabb és tanuságosabb könyveket és úgy találtam, hogy e' nagy világban csupán és egyedül a' jó isten uralkodik és semmiféle rosz szellemnek legcsekélyebb befolyása nincs. A' természetnek megvannak a' maga törvényei, 's ezektől legkevesebb eltávozás sem történik. Szerelném azon embert látni, ki az ellenkezőről csak egy árva tüneménykét, egy adacskát tudna mutatni.

És mégis, barátaim, megvannak a' mi korunknak is a' maga ördögei. Ezt nem azért mondom, mintha már találkoztam volna néhánynyal, 's azért sem, hogy talán hozzám jöjtek kérni 's könyörögni, hogy tömjénezsem el őket messze töletek és munkámért jó díjat hozzatok. A' díj szép dolog, kedves hallgatóim, de én nem azért dolgozom, hogy megfizessetek, 's főleg az ördögöket ingyen is kész vagyok kiüzni, mint egy más alkalommal annak csalthatlan módjait is előadandom. Először elég azt bebizonyitanom, hogy vannak korunkban is ördögök 's előadnom fajaikat ismertető jegyekkel, utóbb szólhatok a' gyógyszerekről is.

Mindenitek megvallja, hogy a' világon igen sok a' baj. Ennek szíve fáj, annak lelke. ezt testi, azt lelki békók nyomják, ez ártatlan és a' tömlöczben senyved, ez gazember és mindenfelé hódolatokat nyer; ez nyáron a' forró nap alatt izzad és télen a' fergetegben dermedez, és mégis éhséget szenved maga 's talán egész családja; azok rablott jószágaiból pompásan élnek; ez üldöz másokat és a' büntető nemesis nem tudja utolérni; az csendes polgár, de majdnem bőrét huzzák le. Nem volna vége, ha az ilyen fonák eseteket ki akarnók az életben keresni 's előszámlálni... e' világ, úgy a' mint van, a' fonákságok, bohóságok, igaztalanság világa.

Hogy e' szerencsétlen állapot istentől származnék, föl sem tehetitek. Isten a' jóság és bölcsesség, tőle csak jó eredhet. Így kénytelenek vagyunk egy olly lényt fölvenni, melly istennel ellenkező. Ez az ördög. És hol lappang ő, hogy szemeink, legalább világos nappal, meg nem láthatják? Megmondom, hogy azonnal fölkereshessétek: lappang szép szemekben, pénzacsokókban, czimek és hivatalok mögött, rosz indulatokban, butaságban, rosz akaratban, szegénységben, gazdagságban. Nemde, elég volt csak a' helyeket megneveznem és ti már is látjátok benne az ördögöket? Vannak szemei a' léleknek, kedves hallgatóim, mellyek nem szorultak a' napra, hogy lássunk velök; most ti is e' szemekkel néztek.

Elő, mellyben egy-egy ördög lappang, a' szép szemek. Nézzétek csak meg, hogyan veszti el tőlök eszt az ifju, hogyan futnak utánok a' férjek, sőt hogyan örül meg tőlük a' vén is? Akarnák védni magokat, de nem tudják. Mint gehenna tüze jó a' szemekből a' láng, és hiába a' fohászok, hiába a' futás, szaladás, hiába maga a' bölcsesség: a' veszedelem orkon ragadja az embert, és örülünk, ha meg nem fojtatunk. Ez a' nyálva általános ugyan, de főleg a' gazdagokat és urakat keresi meg. A' sze-

gény embert a' sok munka, fáradság, bőjt csak védi az ördög körmeitől, de a' könnyen élő gazdagok nem tapasztalnak vértet ellenek, csupasz mel-
lel állanak, 's kebelök annyira összerongált, hogy kín volna csak bele is
tekinteni. Egy orvosság volna számukra, a' házasság, de ezt is keserű izűnek
tartják 's azért érintetlen hagyják. És így csakugyan való marad, hogy a' szép
szemekben kísértet lappang, különösen a' fiatalok és henye gazdagok számára.

Hogy a' pénz majdnem rosszabb az ördögnél, azt tapasztalni majdnem
mindnyájatoknak vala vagy lehetne szerencséje 's talán szerencsétlensége.
Valami bűbájos erő van a' pénzben, mely huzza az embereket, és azért
sokan eladják meggyőződéseiket, hitöket, becsületüket. Ott ül a' bíró, hogy
igazságot szolgáltatasson, és nem ritkán megtörténik, hogy nem az ügyre
tekint, hanem a' hozott aranyokra, melyeket a' mérlegbe vet és bámul a'
világ, hogy a' nyilvános gazember nem ül a' tömlőczben, a' szegény pedig
lakol büntelenül. Sokan be akarnak menni az igazság palotájába, nyomják
a' kilincset, zörgetnek, de az ajtó nem nyílik meg mindaddig, míg a' kulcs-
lyukon banknóták nem sétálnak előre. Ekkor megfordul a' dolog, — és akár
sarkából emeljétek ki az ajtót. — Itt van a' szép hajadon, gyűlöli Pétert,
mint mondani szokás, teljes gyomrából, de Péternek annyi pénze van, mint
a' polyva, szülői kényszerítik, és ő is azt gondolja: majd segítünk ma-
gunkon, — hozzá megy és kész a' pokol, melyben pénz az ördög.
Sokan szeretnénk hazafiak lenni; igen, de pénzt kellene áldozni; „manó
hordja, gondolatok, a' hazafiságot, csak pénzem maradjon zsebem-
ben, sőt jó pénzért szavamat, személyemet, hunkómat és öklömet is
eladom!“ — Beh jó volna, ha valamely intézet virágzanék, p. o. valamely
iskola, és szeretnénk, ha az ur isten az égből hullatná rá virágait, 's e' vi-
rágok illatából élélhetnének a' tanítók, fűlnének a' szobák, szerződnének
a' könyvek, okulnának a' tanítványok és terjedne a' felvilágosodás a' haza
és mindnyájunk nagy hasznára; de midőn az hangzik: „áldozatok te-
hát!“ vajmi kevesen hallanak jól; a' nagyobb rész süket lesz és félre
sompolyodik. Ez oka, hogy intézeteink soványak, sorvadnak, és aránylag
kevéssé hasznosak: mert utunkban ördög áll.

A' czimek- és hivatalokban is igen gyakran rejtezkedik egy-egy ördö-
göcske, mely szeret onnan tovább garázdálkodni. Az emberek nem szok-
ták beérni azon állással, mellyen vannak; nem ők akarnak állásoknak diszt
adni, hanem a' hivataltól várnak diszt és tekintetet. Ez lelki üresség jele.
Az ilyen czim után sovárgó emberek nem is keresik, ha valjon ügyese-
ke valamely hivatalra, tanultak-e eleget, hanem ezt gondolják, majd meg-
jő a' hivattal az ész is. Minden áron előre akarnak menni; csusznak,
másznak a' hatalmasak és nagybefolyásuak előtt, levetkezik minden férfiú-
ságokat 's hogy célzt érjenek, eladják meggyőződéseiket, kétszínűek, ál-
arczások lesznek, 's a' hivatalban ostorai a' köztársaságnak, de mennyire
ehet, barátai a' jó jövedelemnek és a' tekintetnek. Csuda-e aztán, hogy

az érdemet, erényt, férfiaságot, őszinteséget utálják, nyomják, üldözik? És ime, kedves hallgatóim, egy új ördög a' czim- és rangkørságban!

Nem mondhatok egyebet a' butaságról is. A' butaság sötétség, és a' sötétben minden kendő kísértet, minden tuskó egy-egy szörny, minden denevér boszorkány lehet. Minden bajt az emberek között mind a' családok kebelében, mind az országban, közönségesen a' butaság szerzett vagy legalább ápolt, és százszorta gonoszabbá tett. A' butaság támadá meg harczczal a' máskép gondolkozókat és hívőket; butaság égele boszorkányokat; butaság találá föl ezer mesét lidérczekről, boszorkányokról, bűbajosokról, kísértetekről; butaság hányá be homokkal és rejté el véka alá azon mécszet és fáklyát, melyet okos és becsületes emberek meggyújtottak, hogy mindenki lásson nála és vigyen haza belőle egy-egy lángocskát, hogy világítson a' sötét kunyhókban és derítse föl a' palotákat. Ostobaság nem akarja megengedni, hogy az értelmes ember, hogy a' becsületes hazafiú, hogy a' békeszerető polgár, kimondja szerény véleményét meggyőződése szerint, hogy áldozzék a' jónak, az igazságnak, hogy istenét lélekben és igazságban szolgálja. Butaság teszi, hogy az ember hanyathomlok rohan veszedelmének, daczol a' törvényekkel, föllázad az értelem, a' rend's maga szerencséje ellen. Butaság miatt koplalnak igen sokan és görnyedve huzzák mások igáját, nem boldogulnak semmiben, sőt barátaikat, jóakaróikat kövel hajgálják, ellenségeiket pedig ölelik. A' butaságban, kedves hallgatóim, nem egy, hanem száz, sőt ezer ördög lappang.

Ha az emberek keblébe bocsátkozom, ott is talállok fekete foltokat, melyeket nem mesterség ördögnek elneveznem. Ott él a' kevélység, mely mást lenéz 's magát fölfújá, 's ha lehet, még istenesíti is; nem ismer el másban érdemeket, tudományt, jó akaratot: csak ő ér valamit, ő tud valamit, csak ő lehet oraculum, mely előtt észnek és tudománynak el kell némulnia. Ezen ördög választó falakat húz ember és ember, hivatal és hivatal, rang és rang közé. Parasztal hogy társalkodhatnék az, ki nemes; mesteremberrel az, ki tisztviselő; polgárral a' főnemes? Hisz isten azért helyezze bennünket polczra, hogy ott körülsánczoljuk magunkat és szent gőzkörünkbe ne bocsássunk alólról senkit; ez megferdítetté vérünk tisztaságát. És mentsen isten, hogy csak amugy magunkban volnánk kevélyek, ez nem érne semmit: ki kell azt nyilvánítani szóval, tettel, boszantani kell az alsóbb helyűt, szemére lobbantani alacsonyságát, 's hol lehet, lábbal tapodni! — Ilyen gonosz ördög a' kevélység, barátaim, és igen szereti magát befonni a' kebeleibe. Vannak, kik kevélyek születésekre, vagy pénzökre, vagy rangjokra, vagy szépségökre, vagy erejökre: de mindnyája ugyanazon ördögöt szolgálja.

Különös tárház az emberi kebel, kedves hallgatóim, melynek sötét éjéből más egyéb fekete indulatok és szenvedélyek is kandikálnak ki ördögök gyanánt. Ilyen az utálat és gyűlölség. Vannak emberek, kik terhei

magoknak, kiknél a' kisbíró szomoruan teljesíti kötelességeit, kik nem látják szépnek a' világot és kellemesnek az életet: az ilyenek utálattal viseltetnek az emberek iránt és gyűlölik a' társaságot, hajlandók megboszulni rosز kedvöket vagy egyes embereken vagy többeken; jót nem tenének semmi áron senkivel, kárt okozni mindig készek. Megmérgezik a' levegőt, hol laknak, meg a' körülményeket, hova befolynak, míg sokszor annyira gonoszkodik ördögök, hogy megfojtja őket kötéllel, vízben vagy más egyéb módon.

A' harag is a' kebelben lakó ördög, kedves hallgatóim, mely a' szelid és jogos embert vad farkassá és vérengző tigrissé változtatja, mely elveszi a' szemek világát, az elme megfontoló erejét, és üz, hajt bennünket vakon, kárt okozni, veszélyt szerezni magunknak és másoknak. A' harag-ördög hány embert nem tön gyilkossá, gyújtogatóvá? — hányak nem dulta föl szerencsáját, hányat nem vezet a' vérpadra 's bitófára? Szerencsétlenné tette az apában a' nőt, anyát, gyermekeket, rokonságot; pusztulást hozott magára 's az egész falura, sőt ha hatalmas volt a' haraguvó, egész országra is. A' harag, kedves hallgatóim, a' legrutabb ördögök közé tartozik, melytől nemcsak a' jó kereszténynek, de még a' pogánynak is irtózni 's őrizkedni kell.

A' bűt és bánatot ismeritek mindnyájan; olyan virág ez, mely mindenütt fakadoz, mely befurja magát kunyhókba és palotákba. Sokan háborithatják az embert: emberek, viszonyok, körülmények, a' sors. És sokan jutnak azon helyezetbe, hogy a' szerencse egészen hátat fordít nekik, semmiben nem boldogulnak, senkitől nem segítenek; míg a' többi világ lakomáz, ők azok szeme láttára koplálnak; míg ezen bujálkodnak a' ruhában, ők addig rongyokkal nem győzik testöket takarni. Vannak, kik igazságot, oltalmat, vigasztalást keresnek és nem találnak; kik szeretnének becsületes emberek lenni, de az nem lehetséges, kik szolgálni akarnának a' honnak, az emberiségnek, de kezeik, nyelvök és gondolataik is kötözék. Illy esetekben bű szállja meg az ember lelkét, kedves hallgatóim, mely könnyen kétségbeeséssé változik át, és a' kétségbeesés olly ördög, mely zsákmányát többször családostól poklokra ragadja 's nem ritkán egész rokonságokat elpusztít.

Van még egy ördög a' kebelben, mely, ha odafészkelte magát, igen nehezen üzhető ki. Ezt a' szerelmes emberek és házastársak nem ritkán érzik. Neve féltés. A' szerelemféltésben némi bizalmatlanság, irigység és gyávaság van összegyűlve. A' féltő nem bizik annak hűségében, kit szeret, irigyi szerencsáját másoktól, hogy a' kedves senkire ne pillantson, senkihez ne érjen, senkit be ne fogadjon csak egy vonalnyira is keble szentségebe; 's többnyire maga gyöngeségéről van meggyőződve, miszerint nem tölti be helyét úgy, a' hogy kellene, nem tud jól mulattatni, enyelegni, hi-

zelkedni; nem képes a' nő nagyra- és sokravágyását kielégíteni 'stb. És ezen ördögöske gonosz portéka a' kebelben: elűz onnan minden nyugalmat, meglegedést, vidámságot; nem hagyja leszállni az álmat a' szemekre, feszültté tesz a' kedves jelenlétében, távollétében pedig minden kínok kínjaival gyötör. Eltűnnek az arczról a' rózsák, a' szemekből a' vidám tűz, az inak remegnek, a' lélek sötét és borus lesz. És lélekborujában az ember sokszor iszonyút végez... kiontja vérét annak, kit szeretett... és a' magát is hozzá árasztja.

Figyelmes vizsgálat után nem nehéz a' nyomasztó szegénységben, a' dusgazdagságban és nagy hatalomban is ördögökre ismernünk. Távol legyen azt mondanom, hogy a' szegénység vétek; igen sok becsületes szegény van és aránylag talán több, mint gazdag. De az inség alatt jelen van az ördög és lesi, hogy a' megbotlót körmei közé ragadja. Éhezik a' szegény ördög, hogy az eget is feketének látja, mit csináljon? — elveszi, mi nem az övé... 's ördöge nyakon ragadta. A' bot, a' tömlőcz nem segitenek rajta, — rajta csak a' munka és jobbacska jövedelem segítene, de mindennek vége már! Ő a' veszedelem kijeleltje marad. — A' szegénység hajlandó az embert hazugságra, csalásra, lopásra, rablásra, gyilkolásra, hamis tanúságra csábítani; a' szegény könnyen kénylaptája lesz a' gazdagnak, miveletlen marad s így ellensége a' jobbnak, az ujnak, a' czélszerűbbnek. Ellenben a' dusgazdag könnyen kevély, fölfuvalkodott, másokat lenéző és zsarnok lesz. Igen sok apró zsarnok van az országok kebelében, kedves hallgatóim, kik veszedelmesebbek a' nagy zsarnoknál, sőt ezek amazok nélkül minden iszonyatosságokat elvesztik. Hol kell nagyobb zsarnok a' természetnél... 's mindnyájan igen jól érezzük zsarnoksága alatt magunkat: voltak nemes, igen szigorú fejedelmek, majdnem zsarnokok, 's a' nemzetösszeg jól érzé magát alattok 's az ország virágzott, mert magok mellett más kényurakat nem tűrtek; míg a' török császárok a' basákkal együtt pusztítván az országot, azt és magokat végveszedelemre juttaták. A' dusgazdagok és hatalmasok hajlandók kis istenöknek vélni magokat, oktalan állatoknak a' többi embereket, és voltak közöttök, kik kevélységökben megbolondultak. Másokat a' boszuállás taszíta le polczokról, 's az ördög, melyet zabolázni nem tudtak, elragada.

Van még korunknak többféle ördöge is, kedves hallgatóim, melyeket kártyaasztaloknál, dőzsölő társaságokban, bordélyokban, erdők mélyében, pusztákon 'stb. kellene keresni. Ezeket mi jelenleg nem üzzük... elég volt ez alkalomra ennyi is. Láthatjátok belőle, hogy nem épen szükséges mosolyogni, midőn az ördögöt halljuk említetni; azt is tudjuk, hogy nem egy ördög van, hanem igen-igen sok, és elvannak osztva pályákon; mint megannyi vermek, melyekbe, ha nem vigyázunk, igen könnyen bebotlunk. Kiszabadulni pedig az ilyen vermekből bajos, mert részint mélyek, részint

iszaposak, és ritkán találkozik igazi jó barát, ki létrát hozzon és kisegítsen. Az emberek szokása, kötéllal huzni ki az ilyen bebotlottakat, 's a' kötelet nem a' derékra, hanem a' nyakra kötik.

Hátra volna, hogy miután fölfedeztük az ördögöket, ki is ugratnók tanyájokról, vagy legalább megmutatnók a' módot, hogyan lehet őket kiűzni. Ha ki ezen ördögűzés biztos mesterségét előadja, a' XIX-ik, ugynevezett bölcseleti században is nagyon hasznos dolgot tesz: mert valóban csunyaság és szégyen, hogy olly sok és olly hatalmas ördögökkel kell még most is küzdenünk; hogy ők képesek bennünket majd bakszarvaikkal öklelni, majd lólábaikkal tapodni. Én nem sokára mint ördögűző lépendek föl előttetek: meglátjuk, minő szerencsés orvosságokkal.

A Z I S T E N U J J A .

REGÉNY LEVELEKBEN.

BÁRÓ JÓSIKA MIKLÓSTÓL.

V. L E V É L .

Serta, jun. 21. 184—

Demonios! senor Jose Maria! — a' szép donnat elszalasztottuk! Csak nevét tudom, mert a' cabelero, ki vele volt, Manuelának szőlította. — Valga me dios! mindent megtettünk, — de e' néemberbe ezer ördög szállt. Hallja, senor! Pontban hét órakor este a' kijelelt helyen valánk. Donato 's nyolczan még engemet a' tanyán akartak hagyni, de a' merény igen kecsgettetett 's el nem akartam maradni. Nyolcz óra tájban a' veturino énekét hallottuk már, 's én, mint a' legkönnyebb a' seregben, a' bokrok közt csúsztam az utig; a' kocsi, mikép ön leírta, két férfiucseléddel a' bakon, a' cabeleroval, ki a' kocsi mellett lovagolt 's a' két hölgygel ben csendesesen haladott a' hegyhalántékon föl. Ott, hol az ut jobbra lekonyul, egyszerre mindnyájan a' kocsi mellett termettünk. Donato a' lovag kantárát ragadta meg, míg többen ráirányozták fegyvereiket. A' cabelero dühösen védte magát, de végre lerántották lováról 's a' két cseléddel igen könnyen végeztek.

A' kocsiból a' komorna sikoltása hangzott; maga donna Manuela csendesesen ült. Ekkor Donato átadván foglyát kettőnek embereink közül, a' kocsihoz lépett, ajtaját kinyitotta 's kalapját leemelve, a' legnagyobb udvarisággal kérte a' hölgyeket, hogy szálljanak ki. Donna Manuela szeme c' perczen rajtam függött — ön szemének villámain ismerem, senor, láttam

haldoklókat, láttam, kielőtt a' tör emelve volt, 's ki életért esdeklett; láttam a' szemjátékát, a' szem dühét, de e' tekintet márványnya' jegesztett. Érzet-tem a' zsibbadást áthangyalni minden eremen; nem féltem, hohó — de szememet hunytam be 's kezem önkénytelen pisztolyomat vonta elő. — Donato karját nyújtá a' hölgynek, melyet az büszke mosolylyal fogadott el. Azután kérdést intézett hozzá: ha parancsolja-e, hogy kocsiban vitessék elhatározása helyére, vagy elsőséget ad a' lovaglásnak? 's ezen utóbbi esetben saját lovával kínálta meg. A' donna egyikét sem fogadta el a' két ajánlatnak; néhány rövid kérdést tett a' cabelero váltsága iránt, 's az öszveget megtudván, ajánlá, hogy azt tüstént kifizeti. — Azután saját elhatároztatása iránt tudakozódott, 's midőn Donato udvarias nyájassággal adá tudára, mikép igen szerencsésnek tartandja magát, ha őt tanyánkon megvendékelheti. „Önök, senoraim, rajtam e' csint Jose Maria parancsára követték el — szól ekkor donna Manuela — tudom ezt, 's elég eszélyes vagyok átlátni, mikép itt parancsok, mint kérelemnek helye nincsen; önök készenek látnak menni, hova akarják. Itt a' cabelero 's cselédeim váltságdíját azonnal lefizethetem, a' cabelero kocsimba fog ülni 's eltávozik, én pedig lovamra, mellyen ő jött, mellynek szelidségét ismerem.“ Ezzel egy szekrénykét emeltetett le a' kocsiból 's a' kívánt öszveget lefizette, e' részletekről majd Donato tudósítandja önt. — Miután az alku meg lön kötve, a' cabelero nem akart távozni; láttam, mikép közeledett donna Manuela hozzá 's néhány szót sugott neki, mire a' lovag elhalványodott 's a' hölgy intésére a' kocsira ült. A' férficselédek újra a' bakon foglaltak helyet, a' komorna állt még az ijedség rángásaival urnője mellett, 's Donato kérdést tön: ha parancsolja-e, hogy e' némben kövesse? A' donna néhány szót mondott francziául követőjének, ki azonnal, 's mikép látszott, felvidámodva sietett a' kocsiba. Öt percz múlva donna Manuela egyedül állt közöttünk. Mihelyt őt lovára segítettük, mindnyájan megindultunk. Donna Manuela parancsolá, hogy mellette lovagoljak. Szemmel tartottam minden mozdulatát, de legkisebb félelme nélkül annak, hogy valami kísérletet tehetne szabadulására. Utközben arca olly szelid, nyájas, mondanám, senor, vidám lett, mikép saját tartózkodásom is részben elenyészett. A' völgy keskenyen, számtalan öblözetével vonult előttünk. A' hold magasan tekintett alá, 's az éj olly csendes volt, mikép karavánunk inkább egy díszmenethez hasonlított, mint egy vitéz sereghez csata után. Kisguitáromat, hű kisérőmet, vettem elő nyergem mögül 's egy vig bolerot pengettem; azután a' Cyd korából egy éneket daloltam. — Egyszer ugy tetszett nekem, mintha donna Manuela fűrkészve tekintene körül. A' völgy egyik hajlásában volt ez; ön tudja ama meredek sziklafalat, hol az ut egy keskeny ösvény alakját kezdi magára ölteni 's felfelé kezd vezetni. Láttam, miként vonja össze uti palástját: a' hold ekkor teljes fényét önté a' hölgy fonséges vonásaira, mellyek pilla-

natra visszanyerték ama büszke, fenyegető kifejezést, melyre szemeimet kelle lesütnöm; annyira vakított annak éle 's igézete. De mindez csak kevés perczig tartott. — Donato azon a' ponton, hol az ut szorulni kezdett, megállt, félrevonult 's a' donnának 's nekem engedte az elsőséget — átkozott udvariság — átkozott mondom! 's a' bötüszereñti engedelmesség, melyre ön e' cabelerokat szoktatta.

Donna Manuela sokat kérdezősködött önről, senor: mikor fordult meg utószor Madridban? jelleméről, bátorságáról. Mondá, hogy látta önt egykor, bár hiszi, mikép ön alig tudja, hogy megismertetett általa. — Így haladtunk minden föltartóztatás nélkül; a' cabelerok szivarjaikat gyújták meg, míg az ut annyira megkeskenyedett, hogy egyenként kelle haladnunk. — Itt egyszerre donna Manuela gyorsabb léptekre unszoló lovát, mely oly ügyesen 's vigyázva haladott e' veszedelmes nyaktörő utakon, mintha mindenkor gyakorlatában volna e' keskeny, néhol szédítő sziklaösvényeknek. Egyelőre ez fel nem tűnt, de később lovam alig győzte e' gyors haladást. Kétszer kiáltott már Donato, ki közvetlen utánam lovagolt: — „Lassan! — vigyázat!” — midőn egy újabb hajlásnál, hol az ut valamennyire tágult, de két lovagra mégis igen szűk volt, donna Manuela vágatni kezdett. — Ekkor először jutott eszembe, hogy a' hölgy talán szabadulni akar, sarkantyumat eresztém lovam derekába 's ügyekeztem őt követni: egyszerre megállt; karcsu teste, mintha egy csavar segedelmével fordulna talapján, hajlott vissza, karját nyújtá felém, ki alig valék néhány lépésnyire mögötte, 's két lövést tett: az egyik gömbje fejem fölött süvöltött el, a' másik lovamat érte, mely azonnal megállott 's ágoskodni kezdett. A' hely oly veszélyes volt, hogy saját életemet kelle féltennem; mert egy lépés fére, 's önnek leghűbb barátnéja örökre veszve van. — E' szorongó pillanatban érkezett hozzám Donato, de lovával mögöttem kelle maradnia. Ordított dühében, de semmit sem tehetett. Lovamat egy harmadik 's negyedik lövés, melynek elseje karomat surlotta, már egészen felbőszítette, sarkán fordult meg, úgy, hogy pillanatra eleje a' szédítő mélység fölött kanyarult el. Szemben valánk Donatoval, 's donna Manuela eltűnt. E' pillanat óta nem láttuk őt többet. Tartott egy negyed óráig, míg lovamról nagy veszélylyel leszállván, azt hátrafelé kellett nógatnom, míg a' hely kissé kitégult 's megfordíthattam. Most Donato 's embereink a' vidéket kobozzák fel. Én bekötött karral a' tanyán ülök.

Valide.

N É P D A L O K.

I.

FARSANGKOR.

Szomorú az erdő,
Földön a' levele;
Vig az én szívemnek
Külseje, belseje.

Hegedűszó hallik
A' falu utcáján,
Mosolygás vonul el
A' leány orcáján.

Jobb is, vesszen a' bú,
Minek a' világon?
Hadd éljen a' legény,
Mint madár az ágon.

A' mosolygó leány,
Azt mondják, hogy szeret,
De nem tudom mégis,
Szeret-e engemet?

Ha tudnám, igazán
Én lakom szívében,
Elvinném őt még a'
Farsang közepében.

II.

M I L E N N É K?

Ha madár lehetnék, gili madár lennék,
Szeretőm ablakán éjnap turbékolnék.

Ha virág lehetnék, fehér rózsza lennék,
Halovány színemen szeretőm megesnék.

És ha gyöngy lehetnék, csak igaz gyöngy lennék,
Szeretőm nyakáról selyemszálon függnék.

Szeretőm hónyaka, sima mint a' bársony.
Ott lenne énnekem örök nyugovásom.

Cz.

P E S T I T I T K O K.

I.

VÁROSI ÁLBIZTOS.

Azt hiszitek, hogy csak Párisnak vannak titkai, hünbarlangjai, rendetlen, tántorgó rendőrei? — Csalódtok! Vannak Pestnek is; 's méltán várjuk, hogy a' magyar titkok' írója azokat nagyszerű iszonyúságukban művészi kezzel minélelőbb fölfedezze.

Bizonyosan nagy titkot mondok mindnyájatoknak, ha felfedezem azt, hogy Pest városának csend- és illetőleg rendőri biztosai is vannak? 's még nagyobb, ha megsugom, hogy találkoznak hősök, kik e' szép és fontos szerepet bitorolják, csak hogy magoknak tekintélyt szerezzenek; mi épen annyit tesz, hogy Pest városának vannak csend- és rendőri álbiztosai is

Ál-biztos! milly pompás, milly titokteljes cím!

Lehetne erről sokat írni — ha tudna az ember¹⁾. Például el lehetne mondani: mikép sompolyodnak el az illy becsületes emberek, csupa rend- és csendszeretből, a' serházakba és csapszékekbe, onnan bizonyos félreeső utcékba, hol az ablakok vasrácsai közül szirénhangok sipítnak ki az elmenők felé; mint keresnek alkalmat az összekoczkodásra, hogy a' könnyenhivőket horogra kerítsék, és behüseléssel fenyegetözve, őket serházi, csapszéki 's a'tb., költségeik megfizetésére szép módjával rábirják; mondom, több illy gyönyörűséges titkokat lehetne az illy ál-biztosokról fölfedezni. A' cím tehát dicső, érdemes s a'ei vagy, nem bánom, nagyignáczi tollra! Denekem, együgyű kontárembernek, most csak egy illy hős titkával van dolgom, azért hagyjuk a' többit 's fogjunk az ál-biztos titkának teleplezéséhez.

Mindenek előtt az időt, a' helyet illik kellő részletességgel és walter-scotti művészeti ecsettel rajzolni. Az idő és hely első, kivált titkoknál, hogy tudjuk, mikor és hol történt a' dolog?

Pesten valánk...

,De hiszen ezt mondani felesleges, mikor már a' czimből tudjuk, hogy, pesti titkok'at méltóztatik írni akarni.'

,Oh, tessék elhinni, ez nem tesz semmit. A' rend és költői pontosság ezt okvetlenül, mulaszthatlanul megkívánják; 's aztán kegyetek nem is méltóztatnak figyelembe venni a' dolog velejét? Kérem alázsan: a' kiadó-szerkesztőknek, miként az már nem titok, ugys sok a' pénzök; csak teljék az iv²⁾, hadd fizessenek. — És most tovább..“

Pesten valánk.

A' hold első negyedében, vagyis az első negyed már elmúlt 's a' hold már

¹⁾ Vagy ha — lehetne! ,Da liegt der Hund begraben,' mond Stuart Maria Leiccester grófhöz. Szerk.

²⁾ Isten segítsen; bizony telik az, csak aztán tölünk is teljék! Szerk.

korán kelhetett akkor, midőn titkom a' fátyolozottság rémsötét méhében megszületett; mert esti tíz óra mult, 's mégis egy lámpa sem volt az utczában felgyújtva, a' mi különben nagyon is rendén van, miért dobná ki a' haszonbérlo' pénzét, mikor a' jó isten ingyen ad világot?... A' tele hold épen az egyetemi egyház két magas tornya közül világított le... azaz, alázsan engedelmet kérek, nem világított biz az, hanem tulajdonképen onnan kellett volna levilágítania, ha t. i. a' vastag, esővel terhes felhőknek nem tetszett volna ő hold-ága halovány arczájának ezüstsugarira átláthatlan fellegfátyolt vonni... Tehát: sötét, komor est vala, mint szokott lenni, midőn hold töltén fellegek csoportoznak össze, rémes szárnyaikat messze kiterjesztve a' láthatár legvegső vonaláig. — — — Az eső nagy cseppekben potyogott inkább, mint zuhogott alá — koronként. Pest rövidebb utczáin is alig lehetett látni a' szunnyadó lámpák mellett az utca egyik végéről a' másikig, midőn torzképi szörnyű meditációimból áhlikom alatti kísértetes zaj kezdte felriasztani — — —

— Elértelek, te sehonnai!

— Mit akarsz?

— Jer a' városházhoz.

— Ki vagy te?

— Majd megmondom.

— Nem megyek.

— Jer; — vagy...

— Nem megyek.

— Jer, mert úgy oldalba löklek ..

— Mit, te még fenyegetőzöl?

És itt a' sebes dialogot hatalmas oldaldöfések szakaszták felben, melyek duhogása betett ablakabláimon 's leeresztett függőnyeimen keresztül szinte íróasztalomig vala hallható.

— Ne bánts, te semmirevaló.

— Jer velem; jer — a' városházhoz.

— Miért mennék? nem megyek...

Tovább már nem állhatám meg, hogy csak asztalom mellett hallgassam; szemtanuja akarékn lenni a' jelenetnek.

Kinyitám szépcsendesen ablakomat, 's fejemet azon kitolva, négy férfit látték ablakommal átellenben a' tulsó, most épen lakatlan ház előtti járdán: kettőt egymással hajban, kettőt pedig türelmesen nézve a' czivódókat.

— Mondom, jer, vagy erővel oda hurczollak.

— Semmi dolgom a' városháznál.

— Lesz nekem veled, csak jer.

— Nem vagyok sem tolvaj, sem szökevény; eressz!...

— Majd én megmondom, ki vagy.

— De ki vagy te, ki így garázdálkodol?

— Majd megtudod a' városháznál.

— Talán csak biztos akarnál lenni?

— Én tudom, ki vagy te.

— Az nem elég; én nem tudom, te ki vagy?

— Megtudod, nefelj; csak jer!

— Városi biztos talán?

— Az.

— Nincs nálam pénz. — Oh, ezt a' praxist én jól ismerem. — Bocsáss el'...
 — Hej, te semmirekellő!...
 Puff! — Puff! — Puff! — Puff!
 — Te engem ütni mersz?
 — Ezért meglakolsz.
 — Bocsáss; — elszakasztod öltönyömet!
 — Majd megvarják a' hűsön.
 — Ej, ilyen olyan biztosa...
 Duff! — Duff!! — Doff!!!

'S itt a' magát ugynevező biztos derekasan a' házfalhoz döfönté foglyát; ez pedig biztos urnak kalapját üté le orrára.

A' két türelmes néző állott — és mintegy kétlépésnyi távolságról szemlélte az épületes jelenetet illő mély csendességgel, miben én nagy csodát véletem látni.

— Micsoda láрма ez? Takarodjatok haza! becsületes ember ilyenkor már ágyban van.

Egy hatalmas férfihang ekként zúgott le a' szomszédház ablakából. De az elszánt öklözők folytatak a' mulatságot, mi alatt a' főnebbi dialogok ismételve hangzottak el a' még csak néhány percz előtt is sírcsendességű utcának hosszú homályoszlópában.

Én néztem, zugolódtam és nevettem; azaz csak mosolyogtam biz én — bosszúságomban, hogy mély meditációimban így megzavartattam, 's hogy az éji csendőrség, melly többnyire ott kalandoz, hol csend legyen, nem tud épen idebotlani, hol csendet kellene csinálnia.

Mig én így boszankodám, így tünődém, ime egészen új és váratlan kifejlődéshez közeledék az éji titkos dráma.

Azon ur, ki a' szomszédház ablakából néhány percz előtt vastag szavát az öklözők közé leharsogtatá, rögtön az utcán terem; 's mintha villám vitte volna, neki egyenesen az állítólagos biztosnak, ki még mindég foglyát lökdösc — a' városház felé.

Puff! — Puff!! — Puff! — Puff!!

— Te gazember, te naplopó, te sehonnai! hogy mered bántani ezt a' becsületes embert?

És a' szép, csifránál czifrább magyar szójárások e' közben csak úgy omlottak felbőszült szomszédom szájából, miként szokott gazdag gomolyokban hömpölyögni a' füst a' pesti hengermalom magos kéményéből.

A' derek bekebiró szép eljárás módjának ohajtott sükere lön: a' megfogott éji vándor, kit ő bekebirósága nem ismert ugyan, de ki a' biztosnál gyöngébb vala, kiszabadult; a' biztos pedig sárba csapott kalapja után hajladozott.

— Az istenért, Gomby ur, így compromittál-e egy városi tisztviselőt? mond hajlongásai közt az, ki magát biztosnak nevezé.

— Hát biztos vagy te?.. Puff!

— Kérem Gomby urat, ne bántson; egy gonosztevőt akartam a' városházához vezetni...

— Hát ütni kell az embert? Huh! hogy szét nem szaggathatlak mérgemben... Puff! — Puff!! — Sakr...! — Puff!!

— Én ártatlan vagyok... mond a' kiszabadult fogoly.

- Én biztos vagyok és nem ütöttem.
- Hallgass, mond a' hatalmas békebiró; én láttam ablakomból..
- Kérem, én csak megfogtam, mert nem akart velem jöni; ő ütött ..
- Jól tette!
- Én csak védelmeztem magamat ..
- Igen; ő, szegény, csak övédelemben emelte fel kezét; te gazember, semmirekellő vagy, akarki vagy. Hol a' patröll, mért nem jő, hogy bevezessen...
- De kérem, hallgasson meg, Gomby ur...
- Nem akarok semmit hallani; be veled! Ez szörnyűség, így elfogni az utcán a' békésen járó embereket.
- Kérem, nem úgy volt.
- Hallgass, én láttam; mindent jól láttam ablakomból.
- Igenis, úgy volt; én megmondtam neki a' korcsmában, hol lakom, eljöhettett volna ..
- E' gonosztevő meggyalázta a' városi oszlopokat. .
- Nem igaz.
- Hallgass! Ez rettenetes zsarnokság! az utcán fogni el az embert, és még ütni merni!...
- De hát, Gomby ur, mért üt engem?
- Huh!... úgy váglak arczul... nem hallgatsz? Hogy mered ütni verni az embert...
- De épen én is azt kérdezém, Hanem, kérem, hallgasson meg...
- Nem hallok semmit; gazember vagy, nem biztos; fosztogató, ki megrohantad ezt a' becsületes embert itt...
- Ő csak szabólegény, ki a' csapszékben velem gorombáskodott, az egész városi tanácsot meggyalázta; még Gomby urat is.
- Én csak választó polgár vagyok, én nem tartozom a' beltanácsba, ő engem nem említett, — úgy-e, úgy van?
- Igen is, úgy van. — Én nem gyaláztam meg senkit...
- Ez szörnyűség! hanem majd ott leszek én is, mikor itélni fog a' kapitányság feletted. — Csak már egy drabant jöne...
- Hogy sötét színhelye ezen szép történetecskének, noha tizenegyre járt az óra, nézőség nélkül nem maradt, az igen természetes. Jöttek keletről, de jöttek nyugotról is bámulók, és összesereglettek közel házak fehérszemélyei is a' csodara, látni, mint valósula' német közmondás: „wo die Noth am höchsten, da ist die Hilfe am nächsten“, 's miként szabadítá meg az ártatlan bakocskát éhes körmei közül a' rókának a' hatalmas választópolgári kar.. A' nagyhangu hatalmas öklü békebiró azonban folyvást hallatá harsogó szavát a' csoport között. Hogy pedig méltó haragjában a' biztosi zsarnokság felett meg ne pukkadjon, emelkedett feléje egy-pár csillapító, békeltető szó is a' tömegből, melly mondá: ugyan ne vesződjek e' gazemberrel, be kell vezetetni.
- Be, mindenképen be...
- Már csak hallgatna meg. — Ez a' gonosz szabólegény meggyalázta az egész...
- Nem igaz; én csak azt mondtam, hogy némelly városi biztosok, meg bizonyos Hóty ur, úgy tesznek, ... 's hogy a' városnál találkozhatnak többen is, kik így tesznek.
- Igaz; mond dühében a' vaskos karu békebiró.

— De, Gomby ur, jegyzé meg az állítólagos biztos, szinte városi ember...

— Ej, te semmirekellő, nem hallgatsz, mindjárt kitekerem a' nyakadat.

A' zaj még soká tartott, a' jury — mert ez valóságos „judicium parium“ volt, hol, a' mennyire kivételtem, egyetlenegy aristocrata sem szerepelt — folyt, 's tanácskozásait mindaddig folytatta, míg utoljára a' kicsődült fehéreselenség is beleavatta magát.

A' dolgot kezdettől nem látta 's így valódi mibenlétét nem tudhatta senki, mint a' két zsémbes, a' két utczai néző, szomszédom — a' békebiró, és én; ez azonban legkevésbé sem akadályozá a' diszes nővilágot, hogy voksát ki ne mondja. Természetesen, szomszédom- a' békebirónak volt igaza; mit ő mondott, az állott. Én hallgattam, mert hivatlan tanuskodás nem dolgom; az úgy nevezett biztosnak hallgatnia kellett — mert a' békebiró letorkolá, a' két utczai nézőnek pedig hallgatni mindenesetre tanácsosb volt, mint a' békebiróval talán ellenkezni; honnan aztán egész logikai következetességgel történt, hogy az utca közepén férfi- és szépnemi tagokból ex abrupto alakított ezen jurynak azok szerint lehetett és kellett voksolni, a' mint a' ténynek a' roppant torku elnök — a' pro tempore békebiró — általi mibenléte előterjesztetett. Miben állapodtak meg végsévégezetül, 's különösen: kimondatott e a' biztos fejére a' „bűnös“ vagy „nem bűnös?“ azt nem vehettem ki, mert a' mellékutczában egy-pár bérkocsi robogott haza, 's mire a' koscsikerek elzörgött, a' diszes tanács is oszladozni kezdett; rendőrcsapat nem jött, noha a' lárna, melly oly nagy volt, hogy talán Soroksárig elhatott, de azért a' közeleső városház őrtanyáján szunnyadó örök mégis nem hallhatták. A' fogoly szabadon bocsáttatott, a' magát biztosnak kiadott becsületes ember, a' békebiró hatalmas tenyerének emlékével, tovasompolyodott. Miután mindez megtörtént, maga szomszédom is — a' jeles békebiró — dörögve ballagott vissza kapuja felé.

Utolsó szavaiból csak annyit tudtam megérteni, hogy egészsége megbomolhatása felett aggódott, 's pedig kettős okból: mert szent haragját, a' hamar összefutott nép miatt, nem önthette ki a' gonosz ál-biztoson úgy, mikép békebirói kedve és tiszté megkívánta volna; és mert az első jelenetet ablakából egyingben nézván, hamarjában csak szobakabátját ölté magára, melly, minthogy karton és belestelen, igen könnyű, 's így az esős est hives lége könnyen hozhata rá egy hatalmas náthahurutot!

Sajnálni tudnám őt, ha az, mitől méltán tart, beteljesednék! A' személyes szabadság és vagyonbátorság, meg polgári egyenlőség illy nagy bajnokaért a' csend- és rendőri szép név bitorlásának illy derék megboszulójáért roppant kár volna, ha megint részéről a' gonosz Grippe is boszút állana a' csinyen kapott városi ál-biztos ezen keresztényi megfenyítéséért.

Mi történt tovább az ál-biztossal, arról később szóland a' krónika.

G y a r a k y.

M A G Y A R K Á K.

BEVEZETÉS.

Mintán tapasztalás tanítja, hogy a' darázsoknak még mindig tömérdek tárgy kínálkozik, mikbe fulánkjaikat márthatják, ámbár jó sereg használatott már el, azt hátróztuk, hogy a' főnebbi czím alatt is iparkodandunk kissé jobbra balra sujtani, vagyis tulajdonkép a' sujtásos magyar sujtásait kissé lefejtegetni, részint, hogy darázsainknak némi kis pihenést eszközölhessünk, részint pedig azért, hogy a' sujtásokból kivetkezett testnek annál inkább elevenére hathassanak fulánkjaik.

E' czélból a' főnebbi két képecsket készítettük, azt mondván derék művészünknek, Riedel urnak, hogy egymástól különböző két magyart, vagyis tulajdonkép magyarkát rajzoljon és messen.

Ő elkészíté a' fametszvényeket, de nem értvén a' magyarka szellemi jelentőségét, két törpe magyart készített, talán arra gondolva, hogy szó, a' mi szó, mi magyarok sokban csakugyan elég törpék vagyunk, annyival is inkább, mivel magunkat mindenben nagyoknak szeretjük képzelni. Ezen utóbbi állításunkat az is bizonyítja, hogy többnyire nagyon szeretünk hajlongani, mintha attól tartanánk, hogy még a' felhőben is megütjük orrunkat, ha mindig a' sikolt padlót nem esiszoljuk a' szaglása' nemes műszerével.

Magyarkáink tehát ime itt állnak, mikép a' teremtes, vagyis tulajdonképen művész kezeiből kijöttek, 's mintán derék Szigligeti barátunk „Gyászvitézek“ című drámájából bizonyosan tudják már szives olvasóink, hogy tulajdonkép kik nevezettek hazánkban gúnyból magyarkáknak, tehát annak bővebb magyarázgatásával épen nem kívánjuk ránk nézve rendkívül szükséges békétüréseket farsagztani, hanem csak azt fogjuk röviden elmondani, hogy e' két derék magyarka miben hasonlít egymáshoz, és miben különbözik egymástól.

Itt azonban előre kell még bocsátanunk azon igen fontos megjegyzést, mikép a' pohos tábla bíró, a' sovány pedig közönséges kortes. Amde ne méltóztassék ebben senki megbotránkozni, mert itt csak magyarkáról van szó, magyarka pedig annyit tesz, mint korcs magyar, és efféle csodabogár oly kevés már, istennek hála! hazánkban, hogy bizonyosan senki nem fogja szavainkat magára venni, annál kevésbé, mivel az illy magyarkák Kalendáriomon és álmoskönyven kívül egyebet nem is szoktak olvasni.

Tehát dologra. A' táblabíró és közönséges kortes ezekben különböznek egymástól: a' pohos, mert három évig eszik iszik gond nélkül, és csak három napig vagy néha még kevesebb ideig aggódik; e' sovány, mert három évig koplal, és csak három napig iszik; a' mindennap veret, e' csak minden három évben verekedik; a' minden három évben nagy adósságot csinál, e' minden harmadik évben kifizeti apró adósságait; a' gyűlésekre, e' kaszálni és aratni jár; a' tekintélyes ur a' megyében, és papucs alatt piszeg, e' ur a' maga házában; az annyi bort iszik, mennyi bele fér, e' gyakran valamicskével többet; az kocsiában, e' bakon ül; az istállóba kötteti lovait, e' gyakran kiköti a' máséit; a' nem fizet vámot, e' néha megvámolja a' másét: az akkor is alszik, mikor mások dolgoznak, e' többnyire akkor dolgozik, mikor mások alusznak; a' nyáron is fázik, midőn hosszú levelet kap, e' télen is izzad, midőn kurtán fogja őt a' szolgabíró; a' beszél, e' kiált; a' adósságot csinál és tisztviselő lesz, e' tisztviselőket csinál, és az marad, a' mi volt — semmi; a' pénzt kölcsönöz a' zsidótól, e' csak — megveri; a' urnak tartja magát, e' valóban ur, mert minden három évben a' legnagyobb urak is reszketnek tőle.

E' sok különbözős daczára is hasonlítanak némellyekben egymáshoz; így például: a' táblabíró nemeseket, a' kortes lovakat és ökröket itat; az asztal mellett, e' z asztalon hangoztatja szavát; a' karddal, e' bottal megy gyűlésbe; a' pénzével, e' torkával szerez befolyást magának; a' más esze, e' más bora után jár; a' kevély, e' elbizza magát; a' többnyire üres fejű, e' üres erszényű; az makacs, e' kemény nyaku; az sok bakot, e' sok nyulat lő; az keveset tud, e' annyit sem; a' nem akar két garast fizetni, e' ha akarna sem fizethetne; a' sok ítéletet hoz, e' sok ítéleten megy keresztül; a' is kalmár és e' is, mert a' vesz, e' pedig ad szavazatot, és — mind a' kettő derék nemes ember, mert ezt valóságos kutyabőrrel bizonyíthatja be.

És ime, ez az, mit ezen két magyarkáról mondhattunk, kik különben korcs magyaroknak neveztetnek; a' többi magyarkák pedig már most beszéljenek magok ezen czímerül kifüggesztett bajnok vezéreik alatt.

C s e n g e r y.

A' CSÁKVÁRI RÉGI KRÓNIKÁNAK KIVONATA.

1460-tól 1470-ig.

Néhány jegyzetekkel ellátva, épen úgy, a' mint eszembe jutottak.

Anno Domini 1460.

Az időben nagy éhség vala a' környéken; a' földmivelő nép éhezett és fázott 's alig tudott megélni: a' várur mintegy száz darab vadászebet hozatott messze

földről és marczipánkenyérrel etette őket és meleg istállót építtetett számokra. A falu vénei ezen kissé hangosabban sopánkodtak, de szájok — isten segéd-mével — be dugatott.

*Szerettük volna tudni, minő istensegedelmet értett a' krónikairó? de a' moly kirágta a' többet.

A. D. 1461.

A' váruinak tisztartója — lelkiismerete furdalásai miatt — felakasztotta magát 's a' sánczok alá temettetett; mivel azonban a' váruat éjjelenként kísértetek háboríták, az öreg Dezső vadász kilencz kis pénzert elüzé azokat.

*Beh kár, hogy az öreg Dezső vadász többé nem él.

A. D. 1462.

A' kis urinak nevelője elbocsájtott, helyette egy francia szakács fogadtott fel.

*Igen helyesen; ha a' gyomor jól emészt a' főnek nincsen baja.

A. D. 1463.

Ebben az évben nagy dögmirigy uralkodott, a' váru egy egész hónapig nem ment le a' faluba hű jobbágyságot megtekinteni.

*Nincs olly rossz dolog, mellynek egyszersmind jó oldala nem volna.

A. D. 1464.

Április hónapban egyik csatlós, kit a' váru szolgálatából elkergetett, bűbánnatában a' halastóba fulasztá magát: özvegyét a' nagyságos ur a' kórházba vitette, öt gyermekét pedig agárpolóknaknevezé ki.

*Mai időnkben a' hív szolga hátrahagyott családjáról nem szoktak illy emberileg gondoskodni.

A. D. 1465.

Ezentul a' szobaleányokat a' nagyságos ur, az inasokat pedig a' nagyságos asszony fogja felfogadni, hogy a' béke a' házban helyre állítva legyen.

*Ez a' kis recipe mai háztartásinknál sem ártana.

A. D. 1466.

Tegnapelőtt nagy öröm volt a' várban: az urfi egy südönyulat, a' papa pedig egy nagy bakot lőtt a' hajtóvadászatnál. Az uri vadászok ez alkalommal ugyan derekasan letipratták a' parasztok vetéseit, de azért este mégis az egész falu illuminálva volt.

*Most is történik, csak hogy nem mindig vadászat alkalmával.

A. D. 1467.

A' nagyságos asszony csecsemője dajkára bízott: a' beteg mopszlit pedig a' nagyságos asszony ágyába fektették.

*Eddig már annyira haladtunk, hogy illy anyák nemcsak a' nagyságosok közt találatnak.

A. D. 1468.

Uj nevelő fogadtott, ki ötven kurta forinttal kevesebbe kerül az előbbinél 's azonfelül az asztalterítést és szobatisztoztatást is magára vállalta.

*Nálunk még ezenfelül az urficskát mosni, fésülni 's ruháit kiporoznia kell.¹⁾

¹⁾ De csak nem a' hátán, kérem alázsan?

Betűszedő jegyzéke.

A. D. 1469.

A' váru tizenkét angolparipát hozatott ismét Meklenburgból: az udvari boldond azt találta mondanai, hogy ez a' csókavári magyar lovak tenyésztése érdekében

történik; ezért három napra a' tyukólba csukatott, hol ideje volt, a' szőlásszabad-ság 's a' nagyurak barátsága fölött épületes elmélkedéseket tartani.

*Azóta kevés változás történt e' tárgyban kedves honunkban.

A. D. 1470.

A' nagyságos család egy egész évre a' városba költözött: a' falu népe ünnepi ruhában kísére azt a' határig 's örömében a' falu minden harangjait meghuzatta.

*Nálunk nem iratná be magát azon évre a' — jégkármentő egyesületbe.

S U J T Á S O K.

Á b é c z e - r e n d b e n .

A. helységben a' közönség teremét kifestették. A' falakon több bachanalis emblemmel földszített angyalokat látni, kik ismét más angyalokat hordanak be vállukon: mondják, hogy a' gonosz festő ezzel azt akarta kifejezni, hogy ezen terembe sokat juttatott már be — a' pezsgő.

B. városkában pedig a' tanácsszoba falain vadászebek rohannak fürdő kácsákra 's kitépik tollaikat: tán csak nem akarja ez a' b — i igazságkiszolgáltatást ábrázolni?

Cz — n egyesület fog létesülni, melly a' férjhezmenendő hajadonoknak bizonyos mennyiségű pénzöszevet biztosít. Ez a' cz — i uracsokra nézve igen kényelmes fog lenni; legalább nem kell sokáig kutatniok, mennyit kapnak e' vagy ama hölgyecskével, vagy árverésre bocsájtani szívöket 's annak adni, ki legtöbbet ígér!

D — ben, egy kis chinai falucskában, a' falu vénei gyűlésében egy nagyfejű chineser a' gyárak felállításá ellen hatalmasan kikelt 's bambusznádpálczáját a' zöld asztalra csapván, bebizonyítani igyekezett, hogy a' gyárak által a' kereskedés, 's ez által a' lakosok jóléte fogna előmozdítani; azon emberekkel pedig, kiknek jó dolguk van, az ördög sem tudna megfélni. Ez már az igazi 'chineser'!

Az E — városi színház primadonnája ének'és közt kezét mindig gyomrára teszi: ez rossz 'vitz' tőle, sokkal jelentékenyebb volna, ha ezt a' közönség tenné.

F. könyvárusnál Pekingben illy című könyv jelent meg: „Anatomico-physiologiai értekezés arról, mikép lehet felebarátinknak bőrét a' nélkül, hogy észrevegyék, lehuzni.” — Mondják, hogy a' szamaritánoknál igen nagy kelete van.

G — ben egy újságkiadó szerkeztőt keres, ki az orosz nyelvet tökéletesen értse 's azon írni is tudjon, azon esetre t. i., ha az újság tíz évnél tovább tartana.

H — ban furcsa nép lakik: ha jó dolga van, egymás közt verekedik, ha rossz dolga van, a' négyeket okozza, 's ha se jó se rossz dolga nincs, hátára fekszik 's — rémekről álmodik.

I — ben egy híres tánczosné tiszteletére aranyemlékpénzt verettek. Az egyik oldalon a' nemzet geniusza lebeg borostyánkósszorúval, a' másikon a' tánczosnő balancirozik az — ország almáján. (Vége köv.)

BELFÖLDI LEVELEZÉSEK.

Pozsony, július 18-dikán. XXII. Szeretett Leonám! A' leghűbb kedélyben is támadhatott már a' vágy, azon nemzetek tagja lehetni, melyeknek világintéző kara, mint a' lélek merész gondolata, világokra nyúl ki; tán, mint derék Szemerénk mondá, sokszor kell magunkat arra emlékeztetgetni, hogy mi nem idegen, hanem a' magyar nemzetanyát tartozunk szeretni. Megszállja, mondom, gyakran a' leghűbb kebelt is a' vágy a' világ dicsőbb nemzeteinek tagja lenni, ha azon nagyságra tekintünk, mely más nemzetek felett dicsugárzik, ha nagyak, dicsőnek ohajta e' hazát, sokszor van okunk elszomorodni. De ha ez önfeledés megtörténik is, valljuk meg, nincs-e sokszor alkalma a' magyarnak örülni azon, hogy istene e' nemzet gyermekének teremte? mert ha csak néhány lépésre, a' szomszédba tekintve, látjuk, hogy bár ott is akként virít a' tavasz, mint más ég alatt, amabaza földjén sok szép virág mégsem virít, mely kedves honunkat ékesíti. Nem azért mondom ezeket, mintha egyenvonalt huzva mi és e' nép között, önfajunk apotheosisát kívánnám irni, mert ha viszonylagosan szerencsésbek is, de vajmi távol vagyunk még a' boldog lét mindenkre terjedő malasztjaitól. Azonban, ha igaz, mikép szokásai és külső élete jellemzi leginkább a' népet, szánd meg a' szegény sógort, ki, hogy ha árpalébe nem futasztja búját, a' bohózatok trágár aljasságaiban keres élvezetet. Ha a' népszinköltészet a' nép erkölcsi- és izlésének megméltelyezéséből áll, úgy a' német újabb népszínművek nevőknek teljesen megfelelnek, 's ha a' színészet direct célja a' nép érzékeire való hatás és butítás, akkor csendes, kedélyes szomszédink Spectakelposse írói a' színművészet non plus ultráját érték el, 's mint egyrésről a' nevetni szerető közönség tapsait vívták ki, úgy másrésről mindazok figyelmére és méltánylatára lönek érdemesek, kiknek érdekében fekszik tán oly csend és nyugalom, mely, ha viharba tör is ki, az nem egyéb, mint — tapsvihar, és kik, — feleljenek ők — mint leveleim többjeiben említém, rendszerileg olták be a' kört. Tényekkel igazoljam-e szavaimat? Mellettem szól az élet, a' legközelebb percz.

Bécs népéről itt nem szólhatok, melyet oly élénk színekkel feste jó Alajosunk; leveleim Pozsonyból szólnak. Mert a' magyar országgyűlés nem birt annyi ügyszeretettel, annyi akarattal, hogy színészetünket állandóan biztosította volna, mert a' magyar országgyűlés helyén a' magyar Thaliának még csak egy kis kápolnája sincs: az ember bénytelen német színészeinket megnézni. Illy kénytelenség vezetett bennünket is multkor a' ligeti szinkörbe, hol, ekkor ötödikszor, Niclas aljas férczműve: „Die Reise von Pressburg um die Welt“ — adatott. A' darab sületlen elménczkedés-, botránkoztató jelenetekkel tömött; vége előtt hagyat oda a' darabot, de a' közönség, melynek arca ünnepi fényben ragyogott, az öröm zajos tapsával kíséré ez elménczékeket, kíséré a' jeleneteket. 'S a' „berlő“ büne-e aztán, ha ő, kinek minden eszköz jó, mely őt a' bukástól megóvhatja, illy publicumcsöditő, látványos bolondságokkal áll elő? Ugy tapasztaltam, hogy sokszor nem szabad e' vagy ama könyvet olvasnunk, miért szabad hát illy darabokkal előállani? — Leveleim egyikében méltánylattal emlékeztem M. berlő felől, ki, vállalata kezdetén, válogatott darabokkal lepte meg az előde által igen is megméltelyesített közönséget; de most illy tapasztalatok után nem hallgathatom el megrovásomat.

A' magyar közönség, istennek hála, illy aljasságokban még nem gyönyörködik, 's hiszszük, megóvja ettől őt jó szelleme; csak azok, kiknek minden áron

tölt ház kell, ne feledjek, mivel tartoznak e' nemzetnek, melly azon intézetet, mellyhez a' mulatságnál magasabb érdekeket is kötött, kezökre bizta, ne feledjek, hogy mint a' népharagnak nincs gátja, úgy az elromlott izlés nem eléglendi a' jelen eleményt, és fokozatosan hanyatlík okvetlen az aljasságok fertőjébe. — De elég legyen e' tárgyról szólanom, te szavaim meghallgatod; de lesz, ki tán bosszúsán veti el az unalmas sorokat, avagy nem azon szempontból tekintve eszméimet, mellyből azok kiindultak, mint az érdekeinkhez mindinkább közeledő Pannonia *) egyik levelemen, kesermosolylyal fut végig e' lapokon. Tehát elég legyen, szeretett Leonám, nehogy, mert ismét a' megközelíthetlen német Possekről szólottam, bajba döntsem fejem.

Egy időtől fogva többen látogatják a' keresztények közül is a' pozsonyi zsidók várhegyi sinagogáját. Valjon, kérded, mi vonzza őket a' megtagadott testvérek imahelyére, hisz a' tiz parancsolatot mindenki keblében föllelheti? A' közhírség szép hangú énekesei miatt keressük fel őket istennek házában. Engem ez ének, mint a' remek hangu Sulzeré, nem ragadott el, nincs benne azon lélekemelő és magasztos hymnusz, mint a' Minchaimában; azaz, egész a' szinpadiasság bélyegét viseli magán; pedig az éneknek, mint a' kebelből feltörő imának, egyszerűnek kell lenni; ferde fogalom, hogy istennek trilla-, a' nagy dob- és trombitára van szüksége.

A' „művészet és tudomány akadémiaja Páduában“ Zima János hazánkfiát, az olasz nyelv terjesztése körüli és a' tudomány 's művészet körében szerzett érdemeinél fogva, általános többséggel, levelező tagjának választá meg.

Illő, hogy komolyabb tárgyaim mellett, valahára kevésbé komolyakról is szóljak, 's vajmi pongyola gondolatim helyett, toilettünk ékszeit rendezve, rakjam elődbe. Nem teszem. Bájos Saroltánk könnyen megnehezíthetne a' körébe avatkozó avatlan barátnén, ki tán ügyetlen kézzel fogna azok rendezéséhez, miket ő olly kedves bájjal tud előnkbe tüntetni. De mégis szabadjon nekem a' művelt nők toiletté-asztalának legbecsesb kiegészítő részeiről — a' könyvekről szólni. No, meg ne ijedj, kedves, kis Leonám, nem teszem fel ismét a' pedant szobatudós porzott vendég-hajat, nem bíráló szempontból veszem kezembe e' szép könyveket, hanem hogy — megtekintsem azok külsejét 's a' csinos kötést, melly valóban dícséretet érdemel. — Nem tehetem tehát, hogy e' csinos könyvek bekötőjét, Bucsánszky Alajos pozsonyi könyvkötőt, ezuttal figyelmetekbe ne ajánljam.

A' mi kedves sonettköltőnk a' narancsberge és Petrarca hazájába, a' szép Italiába utazik *). Kísérje őt távol útjában szerencsekíváratunk és jó anygala ¹⁾).

Tudom, szeretett Leonám, te is osztozol e' kívánatában Y o l é d n a k.

Győr, júl. 15. Német színház! Hogy a' nyajas olvasó, ki viszonyainkat nem ismeri, ezen közlésem címjétől el ne ijedjen, előre bocsájtom, mikép ennek tárgya nem a' meddő kritika, mi idegeneket éppen nem érdekel, hanem ez idegen

*) A' méltánylat meleg szavával legyen itt említve a' „Pannonia“ és pozsonyi német ujság derek szerkesztője Neustadt urnak azon tette, ki értesülve az országgyűlési ifjuság olvasó, körének szép céljáról (mint a' képviselői tábla egyik lelkes tagja K. Ö. 's a' még mindig ifju keblű Olgyay Gáspár urak könyvtáruknak egyrészét), mint hallom, több német hirlapot ajánlott a' kör használatára. Y.

¹⁾ Épen az indulási napokban láz lepte meg, melly ötlet még most is ágyban tartja. Jövő hétre azonban reméli, hogy üdült erővel utnak indulhat. S z e r k.

elemnek nálunk hogyan 's miképen lett meghonosítása. — Győr megye lelkesb fiai szívükre vevén nyelvünknek a' hon határiban gyarapítását 's meghonosítását, a' színházat jelelék ki eszközül annak, melly mulatva 's jó kedvvel ébresztve, vivja ki azt, mit a' legszebb declamatiók kivívni eddig képesek nem valának, 's ezelőtt három évvel aláírás utján egy magyar színészeket biztosító társaságot alakítának. Ezen kezdetben, mint már nálunk 'magyarokul' szokás, olly nagy lelkesedéssel pártolt vállalatnak azonban a' mindinkább csökkenő részvéten túl még ama gyászos eredménye is lön, hogy német szellemű lakosink — kik, mellékesen mondva, a' negyedik rendhez tartozván, majd mindnyájan beszélnek 's értik honi nyelvünket — tartván attól, hogy ezen eljárás által képzelt német nemzetiségekből (!?) végkép kivetkeztetnek; szinte egy német társaságot kívántak alakítani és alakítottak is, melly őket most a' nyári hónapokban amüsirozza, 's mellynek előadásaira, a' magyar szalmatüzi közönségnek jó példát mutatva, nagy számmal jelennek meg. — A' kitünő részvételt dicsekvő darabok többnyire Nestroynek a' német Hanswurstnak 's más érdemes collegáinak minden erkölcsiséget labbal tapodó szemérmét és illendőséget mélyen sértő bohózatai 's parodiái. Öszinte megvallva, ámbár nem tartozom azon ábrándozók közé, kik szüntelen ideálvilágról és angyalokról me-rengenek: mégis szívem fáj, midőn azon arcokat, mellyeken szüzi pirt 's boszús kifejezést remélek szemlélhetni, hangos kacajtól eltorzítva látom: mit tudok tenni, mint felsohajtani a' század ferde izlése felett 's helyesnek találni, hogy az iskolai nevendékeknek nem szabad ezen ugynevezett 'erkölcs iskoláját' meglátogatni! — Jó és művelt izlésű darabok csak akkor adatnak, ha egy Löwe vagy Wilhelmi vendégszerepelnek nálunk, kiket azután szünni nem akaró tapsok fogadnak és kísérnek minden mozdulataiknál, a' figyelmes hallgatók 's a' működők nagy boszúságára. Az ugynevezett magyarközönség ez előadásoknál rendesen hiányzik, mint mondják, hazafiságból; de miért hiányoznak a' magyar előadásoknál is? ez a' magyar titkok közé tartozik. — A' német színház látogatói közt nem csekély számuk Izrael fiai, kik a' magyar színi előadásokat nem látogatják, 's pedig azért, hogy megmutassák, miszerint azon nemzet iránt, melly őket ekkoráig polgári jogokra nem méltata, semmi lekötelezettséggel sem tartoznak. — E' napokban a' kezembe tévedt színlapon ezt olvasám: 'Der Deserteur, National-Volksdrama mit Gesang und Tanz, frei nach Szigligeti's 'Szökött katona' übersetzt von Philipp Weil.' Megvallom őszintén, mikép lellem örvendett azon gondolaton, hogy Szigligetink e' kedvelt műve idegen ajkuak előtt is, saját eredeti typusa végett, méltánylást nyerend, 's sieték a' színházba, telve várakozásokkal. — A' színház fulladásig tömve, felhuzatván a' függöny, a' darab elején ráismerék a' szökött katonára, később azonban, midőn Julcsa szerelmes merengéseit egy Stajer mellett jodlirozá, 's a' szabó tigrise valami német bohózatból csent éneket dúdolt el, — a' második felvonásban előforduló bálnál pedig néhány gyermekek egy, minden aestheticai izlést száműző Polkát ugráltak, szemeim a' színlapra meresztvén, lidérczezként tánczoltak előttem e' szavak: 'National-Volksdrama mit Gesang u. Tanz.' A' harmadik felvonás azonban minden kétségemet eloszlatá 's bizonyossá tett, hogy a' pesti házalló scribifex (azaz: fex scribarum) csak a' nevet kölcsönzé Szigligeti 'szökött katonájából, 's hogy azon szavakkal, 'frei nach Szigligeti's szökött katona übersetzt', magyarul azt akarta értetni, hogy ő a' szökött katonát német izlés szerént, csúfosan kiparodirozta, a' leglágyabb szó, mit illy kifecizmitott elmeszörnyekre alkalmazhatni. Elégtétül szolgált, hogy a' darab általános undort okozott 's kifütyültetett.

Győri.

Balaton-Füred, jul. 16-kán. — Kedves barátom! Megigértem, hogy mihelyt itt megérkezem, rólad gondoskodni's aug. elejétől fogva számodra szállást rendelni fogok. — Tudtam, mire célzasz's boszankodtam is takarékoságod felett, mert miatta, bár rövid időre, kedves jelenlétedet kell nélkülöznöm; — de bezzeg, megcsalatkozol, ha azt gondolod, hogy aug. elsejétől fogva fele árért fogsz szép lakáshoz jutni. — A' földesuraság fontolóra vevén azon költségeket, miket emberi emlékezetet meghaladó idők óta ezen, az anya természet kedvezéséből annyira megáldott fürdőhelynek artificialis kényelem tekintetbeni emelésére áldozott, a' nélkül, hogy eddig hasznát vette volna: jövedelmei öregbitésére jónak találta a' szobák kettős árát aug. 15-ig kiterjeszteni, addig t. i., mire te és tán mindnyájan, kik e' fürdőt meglátogattuk, visszaindulni szándékoznunk. Így tehát nincs miért utadat halogatni: lakás, ha drága is, lesz szép és csinos; mellynek most nem vagyunk szűkében, miután a' földesúrban is lakhatnak már becsületes emberek*). A' derek ügyelő, kivel megismerkedtem, megígéré, hogy számodra egy szép szobát, mellynek ablaka a' regényes Balatonra's Tihanyra néz, mindenesetre készen tartand. — Csak késő este ne jöjj, mert Füreden könnyen eltévelyedhetsz a' sötétben; a' sétatér nincs kivilágítva, és sok uracs, ki ide jön sétálni, azt veszi észre, hogy a' ,p a r k'ban bolyong. Ebben a' ,park'ban egy nagy lapis offensionis van: ez a' tervezett, de létre nem jött szinkörnek fedetlen's a' viharokkal többé nem sokáig daczoló pusztá fala; a' födelet a' víz nyelte el, valamint azon hajót is, melly a' mult években összegyűjtött 1400 pftból vala építendő. Zseborát is hozz magaddal, mert, míg a' földesur és a' vendégek a' pamlagon arról disputálnak, ki huzassa fel a' színházi órát, az óra megáll a' füredi völgyben's így az ember soha sem tudja, mikor igyék ismét egy pohár savanyu vizet. — Ad vocem színház; — a' színésztársaság jeles, de a' zenére kevés figyelem fordítatik, a' zenekar silány, 's a' magyar melodiákban egy különös typus van, nem tudom ugyan millyen, de annyi bizonyos, hogy nem magyar. — Pénzt is hozz magaddal, itt elkel, mert ezután gyógydíjat (Curtax) fogunk fizetni: így akarják t. i. azon urak, kik szeretnek gyűléseket tartani. Gyűlés f. hó 22-én leend, mellyre bár megjelenél, tanácskoznai azokkal, kik Füredből egy europai hirnevű fürdőhelyet kívánnak alkotni — a' marokból! — Történet is már reformok nagyszerűek és heroicus modorban; így például a' zsidók alkalmatlanságát az itteni urak nem tűrhethén, a' fürdő elébe egy hajdut állítottak, ki a' zsidókat megintse, hogy bemenni ne merjenek, különben kidobatnak; minek következtében ezek az előbb úgy nevezett közfürdőbe kénytelenek járnai, addig alkudozván azonban, míg ennek czime megváltoztatott's többé nem közfürdőnek, hanem társasági (Gesellschafts) fürdőnek nevezetik. Nos, mit mondasz ehhez; nemde gyönyörű humanismus, kivált olyanoktól, kik 1840-dik évben a' zsidók emancipációját olly melegen pártolták, 's 1844-ben olly hidegen elejték? — Végül, hozz magaddal jó gyomrot's bizonyossá teszelek, hogy ezt, — ha a' sok új reformok el nem rontják — a' mos-tani fáradhatatlan vendéglő, ki mindent elkövet, hogy vendégeit nemcsak jó és egészséges étellel és itallal elláthassa, hanem még a' finomabb ízlésű gourmanokat is tökéletesen kielégíti, bizonyosan el nem fogja rontani. — Várva várlak, hogy ketten egy coltertiát csinálva, jól mulathassuk magunkat, mert elszige-telni kell magunkat a' többiektől, miután ezt mások is teszik, 's ez évek óta itt szokásban van. — Addig isten velünk.

M. L.

*) Hát eddig kik laktak ott?

Nagyváradi, július 16-dikán. Kedves Saroltám! Utóbbi leveled, meghitt barátném, valódi halmazata a' legkülönneműbb érzések- 's szemléleteknek. Szólsz divatról, Elssler Fannyról, kedély- és lélekről 's ennek szenvedéseiről. 'S e' mellett a' legélénkebb rokonszenvtől vezettetve, minden iránt, mi szivedet fájdalmasan érinthetné, legszomorítóbb aggodalmat költesz, 's engem még azon gyönyörletes éltől is meg akarsz fosztani, hogy legalább egy kísérletet merészeljek lelked szenvedésinek enyhítésére. Majdnem kegyetlennek mondhatnák. — De nem; inkább akarom hinni, hogy te valamely esetleges, bánatot költő, vagy éppen sértő érintkezéstől a' világgal, 's érzelem-gúnyoló jeleneteivel, pillanatnyilag ingereltetvén, amaz elkényeztetett, daczos gyermekhez akarál hasonlítani, mely minden mennyei adományok összeségét — anyja szeretetét megveti, midőn az, érettebb gondosságánál fogva, kedvenc kívánságai valamelyikét teljesedni nem engedi. — Te — mélyen elfogulva lelki szenvedéseidben — meg akarod vetni a' vigaszt, 's nem átalzs férfiasan 's bátran imigy szólni: „midőn szükségünk van reá, haszontalan.“ — Ej ej, ez valóban hősileg 's nagyurilag hangzik. Ám ezen tétel sem nem helyes, sem élettapasztaláson nem alapszik; mert ha csak annyi erővel bír is még a' szenvedő Psyche, hogy az eszmélet teljes elalvása előtt a' vigasz mentő gerendájába kapaszkodják, ugy már elveszté játékát a' balsors, 's leveretése után újabb erővel felemelkedik, és nemesen nyugodt tartással, mint Marius Carthago romai fölött, várja a' megfoghatatlan gondviselés további végzéseit.

Lásd, szinte kételkedhetném, valjon szenvedtél-e valaha, — de igen, te kétkedtél 's így szenvedtél is. És „ki éjeken át sírva ült ágyán,“ — ki akár való, akár képzelt szenvedésben könyüket hullatott — az megismeré a' fájdalmat is. — De fájdalom és fájdalom között néha egész egy világ létezik, annyira különböznek egymástól. Csupán esetleges névrokonok azok, melyek itt-ott hasonlítanak egymásra — de nem tartoznak ugyanazon családhoz, sőt ugyanegy honba sem valók. — Képzeld magadnak a' fenemlitett daczos gyermek fájdalmát, ha a' szeretve büntető anya ebédkor kedvencz ételét megvonja tőle — 's hasonlítsd hozzá az elárult szerelem fájdalmát, vagy éppen az anya halálos kínait, midőn a' szigorú 's kérlelhetlen végzet lelke kedvenczét elrabolja — 's állítsd azután ezen fájdalom mellé a' csalódott nagyravágyás óriás-fájdalmát, midőn hálátlanság 's árulás elragadja tőle a' világuralmat. — Ez „azon kin, mely fölemészti az élet csontvelejét“ — ez a' valódi keselyű, mely a' titán szívét addig marja és marczangolja, míg agyaghüvelyét azon föld ölebe rejti, melyet árulólag isten és ember ellen meghódítani, meguralni, vasilincsekre verni akart. — Szerencséjére az emberiségnek, a' szenvedők száma azon mértékben csökken, melyben a' fájdalmak hatalma növekszik, ugy, hogy ha Dante módjára a' fájdalomra szülöttek sergeit körben egy tekealaku hegy oldalain akarnók felállítani, valamint az isteni költő pokoltölcsére karikáit elosztá, hol végre a' legnagyobb büntettért — istenárulásért — csak egyetlen bűnös számára, a' magánosan vezékelő Lucifer számára, hagyott helyet: ugy mi az emberiségi szenvedés hegyének tetején, melynek véghetlenül széles alját a' szenvedő törpék milliói zsibongják körül, — a' sz. Ilonai titánt marczangoló bánatával — világfájdalmával keblében, magánosan kesergeni látnók.

'S mégis, még ama szédítő magasban, az emberi nyomor ezen non plus ultráján is, szeretett barátném, látnád angyalszárnyakon a' vigaszt fölemelkedni, balzsamot csepegtetve a' sebzett lélekbe, nehogy előbb lekonyuljon a' büszke homlok, míg a' szabadtás órája üt, 's a' halál angyala a' diadal ajándékival 's az örök béke olajágával közelg; — mert valamint a' kétségbeeséssel küzdő gyermektelen anya

vigaszt és enyhét talál ama jámbor hitben, melyet a' németek legnemesb költője
 olly szépen megénekelt:

„Noch köstlicheren Saamen bergen
 Wir trauernd in der Erde Schooss,
 Und hoffen, dass er aus den Särgen
 Erblühen soll zu schönern Loos“.

ugy a' sz. Ilonai sziklákhoz lánczolt Prometheus is talált vigaszt és erőt elvesztett
 világfölköti fájdalma elviselésére azon gondolatban, midőn francziáira gondolt,
 „kik mindenöket egyedül az ő fejére tevén,“ gyönyörteljesen rohantak a' hős halál
 elebe, 's az ellenség könyörét daczos megvetéssel visszautasítva, haldokolva kiáltá-
 nak: „la garde meurt, mais ne se rend pas!“ — Ha a' világtörténetre gondolt,
 melynek ércztábláin neve egykoron, az évek folyamától hófehérre mosva, sugár-
 fényben tündöklend; ha a' kedves fiura gondolt, ki az ő és dicsősége örököse leen-
 dett — 's ha végre a' jövődőség fátyolát ellebbentve, azon napot látá, melyen
 Frankon lobogói, messze tengereken átzarándokolva, a' drága elhunytak ham-
 vait legbensőbb szeretetének ígérlet-földére jámbor, csendes gyászszal visszakié-
 rendik — ime ekkor a' vigasz könyűje tölté el szemét — 's a' világgal 's fájdal-
 mával kibékülten zárá pilláit.

R ó z á d.

KÜLFÖLDI LEVELEZÉSEK.

Padua, julius elején, 1844.

(Vége)

Szóval, mi megtartjuk magunknak ezen szép zenét, mely nekünk illyennek lát-
 szik 's mely tetszik mindenkinek, nem pedig amazt, melyről némely pedant hir-
 lapírók erőnek erejével el akarják velünk hitetni, hogy szebb, 's pedig csupa ver-
 senységéből és pártosságból. A' pártok ártanak, nem használnak a' művészetnek :
 a' pártok mindig megrontották azt 's homályba burkolták; ha minden külön isko-
 lának saját elsőségeit átengedjük is: az olasz zeneben azon magasztosság és szép-
 egység pontosul össze, mely csalhatlan ut a' fenségeshez 's mely ugyanazon idő-
 ben a' nyereszkedőknek, vállalkozóknak kifogyhatlan forrását nyitandja a' haszon-
 nak, a' közönség számára pedig magas élvezet biztosít.

A' daljátékról áttérve a' dalnokokra, elmondandjuk például, mikép Bartay ur,
 a' nemzeti színház igazgatója, tavál, saját veszteségével is Lutzer kisasszonyt
 Bécsből Pestre hozta, 300 forintjával egy estére; 's tiz olaszul énekelt daljátékot
 adatott; holtott 400 forintért, 's a' bemeneti díj csekély és sokkal alaposabb fel-
 emelések mellett, mindig tarthatott volna derek olasz társaságot*); pedig olasz
 daljátékot olaszoktól énekeltetni hallani, bizony nem képzelt élvezet, mert a' vers
 azon hangoztatását, a' szavak azon kifejezését, mely szorosan a' zenéhez van köt-
 ve, senki jobban náloknál nem adhatja elő, mert az saját nyelvök. Ezután kényte-
 len volt Bartay ur Tadolini asszonyhoz folyamodni, hogy a' Lutzernek fizetett
 3000 forintot kipótolja. A' magyarokra nézve, kik a' valódi érdemet méltányol-

*) Igen ám! de például Ronconi maga 450 pgő frt. kapott egy estére!

ják, nem tesz nagy különbséget, akár cseh, akár olasz énekel a' nemzeti színpadon, ha már magyarul nem énekel; 's így nekik kevés közük van ama tulzott dicsőítésekkel, melyekkel a' székváros némely lapjai amazt elárasztják, szintugy, mint ezeknek az olasz daljáték ellen nyilvánított megtámadásaik őket nem érdeklik. Valóban ugy látszik, hogy a' nemzeti színház igazgatója el hagyá magát csábítani az időszaki sajtó azon lapjaitól, melyeken világosan keresztül csillog a' vesztegetés és pártosság szelleme, miután ügyes és tapasztalt vállalkozó hivatását pillanatra felelte.

A' német tanoda iránti rokonszenv ellenzést szült, 's az olasz tanoda hasonlólag felélesztett ellenkezési szelleménél fogva különös ellenkedés keletkezett az olasz és német tanoda közt; imez inkább a' franczia felé hajlik, minthogy részben német zeneszerzők képviselik franczia daljátékokban, mint Mayerbeer és Khanhoröy (Halevy), 's ezt a' németek a' német zene után második helyre méltatják, harmadiknak teszik az olaszt; az olaszok pedig, kiknek szellemével egyáltalán nem fér meg a' franczia zene, az övék után második helyre a' németet teszik, mert ebben legalább az írásmód mélysége tűnik ki. Mindazáltal, dicséretére legyen mondvá az olaszok igazságszeretetének, tiszteletes kivételt tesznek Mayerbeer zenéjével, ki az olasz tanodában neveltetvén, fényes sikerrel szerzé első daljátékait: Margarita d'Anjou, Emma di Resburgo, l'Esule di Granata és il Crociato in Egitto, Olaszországban, 's ezen honban szedé első babérait, melyek azután Frankhonban megszorítottak. Ördög Robert daljátéka, olaszra fordítva, gyönyörűségére szolgált Florencz és Bescia, Cremona és Triest lakosainak, 's megjárta majd mind az olasz színpadokat. A' párisi olasz színház jeles olasz dalnokai, kik gyakran játszásk Mozart Don Juanját, legközelebb Kreutzer német daljátékát: das Nachtlager von Granada' adták elő, olaszra fordítva, ily czím alatt: una notte in Granada. Ez az egyetlen dalmű, mely a' Schumann vezérlete alatt Párisban működött utóbbi német társaság csekély számu daljátékai közt jó sikert aratott. Ha a' rokonszenvről áttérünk a' versenygésre, meg kell ismernünk azon észrevételt alaposágát, hogy csupán roszakarásból vagy tudatlanságból akarják némelyek azt elhitétni, hogy az olaszok saját színpadaikon nem engednek boldogulni német énekesnőt, mivel az említett Lutzer és Heinefetter Sabina nem ragadtak el mindjárt első megjelenésökkel a' Scala értelmes és szigorú közönségét Milanoban (mondhatni, az első dalszínház Európában), midőn különösen olly követelésekkel léptek fel, miket csupán a' nemzeti párt dicséreteire alapítottak. Azoknak, kik ezt nem tudnák, feleljük, hogy a' Scala színpada veszedelmes, rettentő 's hasonló egy főítélőszékhez, melyen tul felebbvitel nincs: 's azon megszokás, miszerint a' Scala nagyszerű színházában mindig a' legelső énekművészeket hallják, kik magában Olaszhonban kelnek, e' közönséget a' legértelmesebbé teszi; művészet tekintetében semmi sem kerüli el szigorú ítéletét, és sok olasz dalnok 's még több dalnoknő e' színpadon állotta ki tűzpróbáját. Ha mindazáltal valaki ezen roppant királyi színházban valóban tetszett, felléphet a' világ bármelyik fővárosának színpadán, 's ezt a' tapasztalás és tények böven tanítják. Ha Lutzer és Heinefetter kissasszonyok valóban vágytak az olasz színpadokra, melyek első tekintetűek és legnagyobb hasznot hajtók, ha előbb szerényen léptek volna fel Olaszhon kisebb színpadain, talán később olly sikert arattak volna, mint Unger, Schoberlechner, Schütz, Goldberg 'stb. 'stb., kik Olaszhon, 's minden egyéb színpadoknak, hol felléptek, gyönyörűre szolgáltak, 's mikép még ma is gyönyörökre válnak Löwe, Pixis, D'Alberti, Baumann, Bendini, Maray, Volmar, Hoffmann, Vanderer, Obermayer, Rossi, Del Carmen Montenegro, Garcia Viardot, Gruit, Derancourt, Ber-

trand, Olivier, Mathey, Lagrange, Vilmos, Paquier, Favanti, Bishop dalnoknók 's több hasonló, kik jelenleg ezen országban kivivják az ének dicsőségét, nem is említve száz más angolt, francziát, spanyolt, kik e' tekintetben a' legnyájasb vendégszeretetet élvezik Olaszthonban. A' harmoniának szentelt ezen földön művészet dolgában képtelenség volna a' nemzeti pártosság előítélete: bizonyítja ezt azon tény, hogy a' híres Malibrannak Olaszthonban márványemlek emeltetett; a' hála emléke ez, melyet a' híres Pompeo Marchesi szobrász faragott, noha az francia születésű vala, 's Angolthonban halt meg. Nem említve Elssler legujabb diadalait Milanoban, nem engedik-e az olaszok a' francia számos tánczosoknak az első helyet, saját híres tánczosaikat második helyre téve? 'S milly nagy becsülésben részesül jelenleg Mayerbeer Olaszországban! 'S Olaszthon engedné át Németföldnek Mayert? Milly ellenmondása a' féltékenységnek a' hírlapokban 's bécsi Becher tr. roszakaratu bírálataiban (ki már olly merész, hogy Rossinitól a' lángészt el akarja vitatni) Donizetti ellenében (lásd Becher bírálatát Donizetti offertoriuma felett, a' Sonntagsblätter-ben), noha ezen híres zeneszerző bergamoi születés levén, szintugy ausztriai alattvaló, mint bármí prágai, brünni 'stb.!!!

Bárminek nevezzék s kereszteljük is e' cikket, bizonyosan el nem tagadhatni azon történeti fontosságát, melyet kézzelfogható tényekkel szereztünk meg neki. 'S e' szerint a' nemzeti színház igazgatója nem veendi rosz néven, ha érdeke, a' közönség élve 's a' nemzeti színészek tökéletesbülése tekintetéből tanácsoljuk neki az arra törekvést, hogy Pest is állandó olaszdaljátékszakkal bírjon. Illy célból értekezhetik Merelli Bertalan ural a' Scala és bécsi ud. dalszínház vállalkozójával, vagy a' velencei színház vállalkozójával, Gritti Camill gróffal, vagy más színházi ügynökségekkel Milanoban. Továbbá: a' magyar zene-conservatorium *) vezérlete olasz mesterre bizassék. Milano, Nápoly, Firenze, Velence, Bologna, hol zene-academiák és conservatoriumok vannak, akármennyit adhatnak. Ő jobban tudja, mint mi, milly hatalmas befolyása van a' köztanításra egy derék oktatónak. Mit nem tesz Nápolyban Mercadante, Milanoban Vaccaj, Novaraban Coccia, Bergamoban Mayer Simon, Genfben Bonaldi, 's Bolognában maga Rossini! nem is említve más külföldi conservatoriumokat, melyek jobbadán olasz énektanítóktól vezéreltetnek!

Igazság az érdemnek: száműzés a' sophismáknak és előítéleteknek, 's Pest azon dicsőségben részesülend, hogy a' zenészetit babért tűzhetendi homlokára! — Azon dicsőretet, melyet az olasz daljátékra halmozánk, az igazság adta ajkainkra. Mit mi hirdetünk, az igazság és szabadság volt és leszen. Jelmondatunk azon számosak ellenében, kik véleményöket a' többet fizetőnek adják el, vagy kik a' művészettel csupán nemzetérdeki vásárt akarnának üzni, vagy kik azt az általok vezérlett lapok tárgyürességével hiszik pótolhatni, Horáitz következő verse, 's az is leend mindig: *Odi profanum vulgus et arceo* **). Corradini.

*) Majd ha lesz!

Fordító.

**) Ezen cikkre, a' horáitz vers daczára is, igen sok észrevételünk volna, nem a' történeti adatok, hanem az alkalmazás tekintetében. Most időnk nem engedvén részletes taglalásba bocsátkozni, talán máskor visszatérünk e' kérdésre.

Fordító.

*Csak röviden fogunk némely tárgyat érinteni, mert ha minden érdekes vagy nem érdekes eseményt, melyről tudósítatunk, leírni vagy comentálgni akarnánk 's a' helyet nem sajnálnók, melyet illy ephemer semmiségek elfoglalnak, akár le sem tennők tollunkat 's firkálnánk, míg csak fehér tért látunk, melyre egy-pár ezer betű ráfer — olvasóink mulatságára, épületességére, de néha tán — unalmára is! Hja, ha csak a' betű tenné — mert lássák, kegyes olvasóim, valamint az életben vannak emberek, kik minden drága falatot, melyet szánkba dugunk, megszámlálnak: úgy a' mi divatlapliteratúránkban is vannak bajtársaink, kik szemünkre lobbantják, hogy ennyi meg ennyi ezer betűvel kevesebbet adunk nálokna; no bizony, mintha nem szolgálhatnánk akár mi is milliom betűvel szép előfizetőinknek, 's nem tömhethünk meg hasábokat egyesületi tudósításokkal, hirdetésekkel, avas ujdonságokkal, criminális hirekkel 'sth, 'sth. Bizony nagyon el lehetünk foglalva szerkesztői gondokkal, ha még arra is ráérünk, kipontozni, hány ezer betűvel adnak collegáink kevesebbet, mint mi? Csak furcsa nép vagyunk mi divatlapírók egy-pár száz előfizetőinkkel, kiknek öt forintjokból, isten tudja, még annyink sem marad, hogy egymásnak az angol királyné'nál egy becsületes vacsorát fizethetnénk — hol a' papirost, hol a' képeket, hol a' mennyiséget vetjük egymás szeméire és lerantjuk csufosan egymást, hogy a' közönséget részünkre rántsuk — pedig a' közönség nevet 's mégis csak ott praenumerál, a' hol neki tetszik. Isten segéljen, bizony jobb volna, szépen csendesen egymás mellett ballagni a' rögös pályán, vagy, ha már kötekedni akarunk, néha-néha lapjaink tartalmát megrostálni, mintsem journalisticai tehetségünket betűhasogatásra pazarlani. — Őszinte megmondtam, mi szívémen feküdt — mind balga ember, ki ezt polemizáló viszketegnek tartja.

*Ronconi és neje f. hó 15-kén léptek fel utószor szinpadunkon, 's pedig a' zenekar javára; a' már azelőtt is adott Tasso' 3-dik és Maria di Rohan' szinte 3-ik felvonását vezettek elénk, amabban Ronconi egyedül, emebben ő és neje, 's pedig kitűnő jellemjátékkal működtek. Főleg Ronconi előadása utóbbi szerepben (mint Rohan hg) valóban művészileg hatalmas és rázkódtató. A' virágbokréta- és koszoruhajigalások ismét teljesen emancipálva hetvenkedtek. Oh, boldog seprő, mely ezen ihletességgel odadobált, művészi közelségtől átszellemített virágokkal érintkezésbe jöhetel, midőn szemét közé hánytad azokat! No de semmi; Ronconi nemcsak rendkívüli szép erős hangja 's művészeti felkentsége, hanem még azon szívessége miatt is érdemelt néhány koszorút, mellyel egyszer ingyen énekelni nem restelt, holott Elssler Fanny, a' milliónyi virágokkal elhalmozott, e

millió virágokért sem működött — akarom mondani, tánczolt — egyszer is semmiféle célra, hol ingyen kellett volna lárasztania, művészi lábacskaí lebbény ujjainak kecseljes csontcskáit! — Adatott még ez este, Hunyady László dalműnek is majd egész első felvonása, és sokan azt várták, hogy Ronconi is énekel benne kedvünkért — magyarul. De bizony ő nem énekel; 's hihetőleg csak azért választották ezt, hogy a' külföldi művész a' magyar hangszerzés egy példányával megismerkedjek. 'S ennyiből is helyesen tevek.

*A' dalművészetről levén szó, el nem mellőzhetjük nyájas olvasóinkat az Eördögh Károly ur által kiadott 'magyar dalnok' füzetekre figyelmeztetni. A' legújabbban megjelent második füzet tartalma: 'Ki a' hamis?' ajánlva Koszorús költője Vörösmarty Mihálynak 's Ábránd' B. J.-től, ajánlva Malom Luizának, zenéjök Bedő Józseftől. Előfizetheti Treichlinger pesti műáros által minden biles könyv- és műárosknál 40 prajczáron füzetenként, bolli ára 50 prajczár leszzen. Kiadó ur lelkes felszólítás által ajánlja e' hangműveket a' nemzeti dalművészet pártolóinak; mellynek eddigi tengését a' hazára és nemzetre káros következményü- külföldi iránti kapzsiság- 's vak előítéletnek, melly a' születendő nemzeti buzgalmat elfojtja, tulajdonítván, reméli, hogy eljött a' kor, mellyben minden józanon gondolkodó átlátja, hogy mindent, mi nemzetünk életére, virágoztatására czélszerűen befolyt, hő lelkesedéssel kell pártolni. Művészet, mint irodalom — ugymond — igényli minden honfi és honleány méltánylását; 's ki számos német, olasz daljai közt a' nemzetieket nem bírja, azt úgy tekintem, mint azon rossz gazdát, ki róstelvén földjét művelni, kölcsönvett pénzzel pótolja szükségéit; vagy mint azon utazót, ki többször bebarangolja a' külföldet, mielőtt honat ismerné, pedig hányszor nem bámulja külföldön azt, a' mi honában őt nem érdekli! — E' szép vállalatot, mellynek célja a' nemzeti dalművészetet gyarapítani és művelni, ismételve ajánljuk hölgyeink kegyes pártfogásába: hangoztassák csak ők egyszer csalogánytorkaikkal nemzeti dalainkat, fogadunk, hogy örvendetes fényponton álland a' művészet ezen legnemeseb ága édes hazánkban.

*Mikép minapi számunk emlité, 13-káu összegyűltek többen Kunoss barátai közül, 's barátságos magánkörben aláírást nyitottak egy az elhunynak tetemeit takarandó sírkőre. Itt azonban nem csupán egy bármilyen egyszerű, de mindenesetre Kunosshoz méltó sírkő forog kérdésben, hanem a' feladat sokkal jelentékenyebb 's talán lényegeseb oldala az irodalmi kérdés. Azért ohajtjuk, hogy az összegyűlt barátok minélelőbb még egyszer összegyűljenek 's valóságos társulattá alakuljanak, hogy jegyzőkönyvileg vezetett tanácskozások nyomán sükeresen intézkedhessünk. A' mi a' gyűjtés eszméjét illeti, azt szeretnők, hogy az csupán magánkörben, barátai, tisztelői 's közelebb ismerősei közt, valósíthatnék. A' feleslegből — mi a' sírkő kiállításá után felülmaradna — szellemileg-erkölcsi célra lehetne közremunkálni, például, jótekonv alapítványra. A' mi Kunosznak részint elszórtan megjelent, részint meg kiadatlan munkái kiadását illeti — mellyeknek szerkeztésére Ney Ferencz és Vajda Péter urak előleg ajánlkoztak, úgy hisszük, kedves dolgot teendünk e' vállalattal a' közönségnek, 's reméljük, az előfizetési ívek annak idejében nem maradandnak üresek.

*Mult csütörtökön a' budai hegyek közt derek karmesterünk Erkel Ferencz ur tiszteletére P. Horváth Lázár ur által egy szintolty hazallui, mint kedélyes mulatság rendeztetett, melly alkalommal ez utóbbi Hunyady László koszorús szerzőjének egy művészileg készült aranyezüst taktverő pálczát lelkes beszéddel átadván, a' megtisztelt maestrot könyűkre inditá. A' pálcza belső üregében ötven arany

volt rejtve, melly, valamint a' pálcza elkészítésére megkívántató öszveg, ugyanis Horváth Lázár ur indítványára és közbenjárására több előkelő művészetbarátoktól iratott alá; külseje Magyarország czímerével, művészi jelképekkel 's a' szerző munkáit képező domboru rézművekkel vala ékesítve; fogantyuján e' szavak olvashatók: „Hunyady László szerzőjének a' nemzeti zene baráti 1844.” E' mulatságon a' jeles Ronconi-páron kívül még több literator és zeneművész is részt vőnek.

*Mondják, hogy bizonyos városban a' kikötő ügye megbukott, azaz: a' város akarja annak építését magára vállalni. — Mi is mondtuk már régen, hogy jó volna némelly chinai városnak egy rákot választani czímerül, mellyen a' haladás szelleme nyargal ezen aláírással: „a v a n c e!”

*A' pesti divatlap Szigligetink Barabástól művészileg készített 's igen jól tallt arczképével kedveskedik szép olvasónéinak. — Mi Kunoss Endre arczképének készítésével bízunk meg a' jeles művészt 's reméljük, hogy ezáltal kedves emléket nyújtandunk a' kedélyes költő 's nemesszívű hazafi barátának és tisztelőinek.

*Almás Balogh Pál ur jövő vasárnap, a' homoeopathia lelkes alapítója Hahneman tiszteletére, a' magyar tudós társaság teremében ünnepélyt fog rendezni 's ez alkalommal az ünnepelt férfiura emlékbeszédet tartani. A' hallgatóság közt „Hahneman emléke” czimű versgyűjtemény fog kiosztatni, mellynek tartalmát jeles költőtírászunk Császár, Garay és Vörösmarty urak ez ünnepélyre készült versezetei képezendik. Reméljük, hogy az emberiség ezen nagy jóltevője emlékünnepeére számos hallgatókkal fogunk találkozni — az allopathák közül is! —

*Halljuk (de szemtanuilag meg nem győződhattünk eddig), hogy a' Horváthkert bérlője ennek (t. i. a' kertnek) káposztásfele oldalát elzáratta, hogy a' vendégek a' gyümölcsöt valamikép meg ne izleljék. Szép fogalma lehet bérlő uramnak vendégeiről! A' sétálásra most az ezüst tizesért annyi hely marad, mint körülbelől a' Széchenyi-kertben. Ezért pedig a' pestieknek Budára fáradni tán csak lesz eszök.

*Bizonyos városi színház igazgatója mult héten „Nachtmusick”-ot csináltatott magának napszámosai által: ezen alkalommal azon derék suszterfiuk, kik már egyszer a' színpadon olly gyönyörűségesen debütiroztak, a' lámpákat tartották 's a' rekedt pikulát élő szavukkal kíségetették. Szép multság volt!

*A' raktéren a' megérkezett áruk megvizsgálására fabódét akarnak felállítani. A' helynek szépsége ezáltal mindenestre nyerni fog.

*A' „magyarkirály” kapuőrje darabideig a' pesti magyarpolgárkatonák egyenruhájához hasonlóban majomkodott. Mondják, hogy ez gúnyból történt. Most ebből ismét kibujtatták 's hihetőleg olly fecskéfark- 's plundraféle rongyokba fogják burkolni, mellyben nálunk néhány bevándorlott suhanczok „hausknecht”-eskedtek, mielőtt házurakká lettek.

*E' napokban Obrenowits Jeffrem a' k — és d — utcákban sétált leányával, midőn ezt egyszerre könyezni látá. Kérdezvén a' hölgytől, mi baja? „ah, édes atyám, — zokogá ez — hatalmas honvágyat érzek, midőn ezen utcákat látom, mellyek épen olly rondák és piszkosak, mint a' belgradiak.”

*Bartay ur értesítvén bennünket, hogy a' gőzhajói igazgatóságnak azon szívesseget, miszerint nemzeti színészeinket Pozsonyba fel és onnan vissza szemé-

lyenként csak két ezüst forintért szállította, azért nem köszönheté meg nyilvános hirdapok útján, mivel b. Sioa György ur ezt a társaság nevében előre kikérte magának: ennek következtében az eziránti lapunk első számában tett észrevételek természetesen megszűnnek.

*Tudják szép olvasónőink, mikép Váczott folyó hó 7-kén a' pesti dalárda szörnyű nagy hatással — a' gajdolók gyomrára — énekelgetett. Ugyanaz nap a' kölni dalegylet Flandriának (Belgium egyik tartományának) Gent városába rándult, 's szinte énekelt, még pedig — pályadíjért! Kell valaminek lenni a' légben, mi a' kölni dalegylet 's a' pesti dalárda dalgenieit kirándulási harmoniába hozza, hacsak azt nem tesszük talán fel, hogy a' pesti dalárda főgynöke, az illy kirándulásokra nézve, a' kölni dalegylet vezéreivel előlegesen értekezik? De a' czélban is igen öszhangzanak a' kölni és pesti dalgeniek: mindketten a' nemzetiségi térítők szerepét viselik. A' kölniek Gentet, a' pestiek Váczott akarják megnémetesíteni! Csakhogy a' czél nem mindkettőnél egyképen szent; mert Gentet elfrancziásult németek lakják, kik ősi nyelvökhöz akarnak visszatérni: a' derek vácziakról pedig nem tehetni fel, hogy tősgyökeres magyar nemzetiségökből kivetközni ohajtván, idegen nemzetiség után sovárgnának. — Oh, te pesti dalárda!! (Beküldetett.)

*Nem szeretem én az olyan charlataneriákat, minöket a' szini czedulairó mult heten Szigligetink 'Zsidó'jának hirdetésével véghezvitt. Erre Szigligeti neve es darabjai nem szorulnak. Minek csütörtökön szombatra a' 'Zsidó't hirdetni 's pénteken a' hirdetést visszahuzni azon megjegyzéssel, hogy a' szinmű, közbejött akadályok miatt, melyek bizonyosan már csütörtökön is tudva voltak, nem adathatik. — És mik voltak azon akadályok? hát a' próbák nem tarthattak, mert elsőrendű színészeink mulatóutazásaikból még haza nem érkeztek, (a' kedves Lendvaynét 's a' csinos Hubenay asszonyságot csak pénteken este felé láttuk utazókocsiban haza jönni): egyéb akadály nehezen volt — 's miről nem álmodtak már némelly lágyfejük, a' színházi titkokba be nem avatott laikusok, 's mikép ösztökélé ezen titoktalan titok újra kíváncsiságokat a' 'Zsidó' adatása iránt! Mondom még egyszer, Szigligeti darabjai az illy mystificatiókra nem szorulnak, e' fogások csak el nem kelni akaró műveknél használatnak néha — sikerrel: semmi előzmény, csak egyszerű hirdetés azon napon, mikor a' 'Zsidó' adatni fog — 's a' színház fulladásig megtelik. Avis au czedulairó!

HÉZAGPÓTLÓK.

*Egy hires bölcslet kérdeztek: van-e a' paradicsomban házasság? ,nem, felelé ő, mert a' házasságban sincs paradicsom.'

*Non quid juris, sed quid consilii? magyarul annyit tesz: felet gondolj, felet tégy; így a' kecske is jól lakik, a' káposzta is megmarad.

*Némelly szónok hatalmasan kel ki a' haza java mellett; ezáltal csak drágábban akarja magát — eladni.

*Szólásszabadság = szólj igazat, betörök a' fejed.

*A' szerelem, mond valaki, szép álom, melly búbanatra ébred; mulékony rózsza, melly ékét veszelve, csak a' töviseket tartja meg; elcsendülő hárfahang, melly, mint a' virágillat, le nem lánczolható.

AESTHETICAI LEVELEK.

BEÉLY FIDÉLTŐL.

A' SZÉP HATALMA ÉS HATÁLYA.

Kedveltjeim! Csudálkoztok tán 's okát kérdezitek hosszú hallgatásomnak? legyen elég mentségemül azt fölhoznom, miként véletlen 's előre nem is sejdített akadályok késlelteték legjobb szándékom 's ígéretem teljesíthetését legalább egyideig; most azonban, miután az akadályokon túl vagyok, 's a' szándékom elé gördült nehézségeket leküzdöttem, sürűbben fogjátok leveleimet veendeni, mellyekből, hogy minél több jót és hasznosat tanuljatok, forrón ohajtom.

Előbbi levelemből, szeretteim! nemcsak legfontosabb eszközeit ismertétek meg az aestheticai érzelem kiművelésének, hanem szükségkép még azt is észre kelle vennetek: a' természet 's művészet tárgyai milly rendkívüleg hatékony befolyással birnak az emberi szív- és kedélyre. Jelen levelemben, mellyel ígéretemen és szándékom ellen annyira elkéstem, a' szép hatalma-'s hatályáról értekezendem röviden; egybefoglalva a'természeti, művészeti (tapasztalati) és eszményi szépet. De ti itt mindennek előtt, nemde azt akarnátok tudni, mi a' szép általában? mellőzöm e' kérdésre a' szorosabb philosophiai feleletet, melly több előismeret bővebb fejtegetését igénylené a' szépnek philosophiai értelme fölfogására; 's inkább tapaszt-

latati oldalról adva választ a' tett kérdésre, ezt felelem: a' szép mindaz, mit a' művelt 's ép érzékekkel bíró emberek gondolható legnagyobb tömegének közitélete 's megegyezése olyannak mond, állít; 's mellynek főereje abban áll, hogy tessék, 's ne csupán és pusztán külérzékeinkre, hanem szív- 's kedélyünkre is kellemes benyomást okozzon. A' mit tehát szépnek mondunk, annak szükségkép első hatálya 's hatalma, hogy tessék 's bennünket gyönyörködtessen, föltéve: miként érzékeink épek, némi ügyességgel bírnak, a' ránk hatott, 's a' szép tulajdonaival bíró tárgyat fölfogák. Vessünk csak egy pillanatot a' föld 's ég szépségeire, miként azokat vagy a' természet roppant országában látjuk, vagy a' művészet végzetlen pályája szemeink elé állítja; találkozhatnék-e ép érzékű 's művelt ember, ki figyelmes szemléletökben ne gyönyörködjék, és szívét kéjgyönyörtől eltöltve ne érezze? Im a' kelő nap, hogy koszorús Kisfaludy Sándorunkkal szóljak, mihelyt az ő tüzsugárait lövelli, 's a' kinyugodt földre az életnek árait önti, milly szép, milly gyönyörű? az ezer csillagoktól tündöklő égboltozat; a' szivárvány, ezen isteni csudamű, nem elragadtató-e? mennyi gyönyörűség 's kéjélvezet van öszpontosulva az erdők- 's regényes völgyekben? milly éltető vidámság kezd uralkodni a' nyájas tavasz első fakadtával, mikor mindenki sietve siet a' szabadba, élvezendő 's egyszersmind csudálandó a' természet munkáját? ez vagy ama remek szépségű 's angyali szelidségű nő arcza, vagy férfi kelleme nem elbájoló-e? 's ha a' természet öléből a' művészet oltárába lépünk át, vizsgálódásainkat terményei körül teendők, vajjon nem szívemelő 's hódító-e az ének, hangászat, szobrászat, építészet, festészet 's akármelly más szelidebb művészet remek műterményeiben? Ugy van; 's mindezen természeti 's művészeti tárgyak azért tetszenek, azért van olly kimondhatlanul nagy hatalmok 's hatályok ránk, mert szépek; 's ismét ilyenek csupán a' művelt és ép érzékű emberek öszhangzó ítélete miatt; mert valamint csak az igaz vagy hamis, jó vagy rossz, mellyről az emberiség közitélete tökéletesen megegyezik: úgy szinte szép, vagy rút is csak az lehet, mellyről az emberek ítélete öszhangzik, 's ezen öszhangzó ítéletet a' legbiztosabb ismerv (criterium) gyanánt kell tekintenünk az igaz- 's hamis-, jó- 's rossz-, szép- és rútól; ha csak a' természet általános szavát és törvényét vissza nem akarjuk utasítani, 's az emberiségben valamely egyetemes nagy hiányt 's fogyatkozást nem kívánunk fölállítani, mellynek főokát 's kútforrását végre is a' világ teremtőjében kellene keresnünk.

Ha ekkép csupán csak ép érzékű 's művelt emberek, vagy egész nemzetek öszhangzó ítéletét igényli a' szép, következik önkényleg, hogy rossz izlésű, romlott érzékű, megvesztegetett képzerejű, hiányos ítéletű 's értelmű embereknek ítélete a' szép meghatározásánál tekintetbe nem jöhet, habár gyakran az illy hibás egyének ítélete is megegyezik a' szép iránt;

hatalmát, hatályát épen úgy érzik; kebelök szintolly kőjgyönyörrel telik el, miként a' művelt embereké. Ha ki pedig fön kimondott állításunkat a' művelt emberek öszhangzó ítélete iránt a' legszigorubb értelemben akarná venni, 's azt igénylené a' szép természeténél: hogy abban, de csak egyetlenegy embert sem véve ki, mindnyájan megegyezzenek, annak röviden csak azt felelhetnök, hogy egykét mathematicai igazságon kívül sem igazat, sem jót, sem szépet e' földön nem találанд.

A' legvadabb embernek, ki a' legrengetegbebb erdők barlangjaiban tartózkodik; 's sivatag pusztá legnyersebb 's bárdolatlanabb fiának, kiről azt hihetnök igen könnyen, hogy belőle a' szépíránti érzelem végkép kihalt, vagy legalább a' mindennapi vad jelenetek miatt eltompult vagy némult, vannak perczei, mellyekben a' valódi szépet ő is fölfogja, 's hatályát, hatalmát teljesen érzi, midőn kedvtelését nyilvánítja; öröm- és csudálattal telik el kebele; 's minél magasabbrendű, minél tökéletesebb a' szép, annál nagyobb öröm, hódolat 's tiszteletteljes bámulat foglalja el szívének legbensőbb rejtekeit is; és én nem kételkedem, ha maga az absolut eszményi szép szemlélhetővé válhatnék, úgy általa a' vad és műveletlen a' legműveltebbel egyetemesen a' képzelhető legnagyobb tisztelet-, hódolat- és csudálkozással telnék el.

Mielőtt jelen levelemet bezárnám, még két kérdésre akarok röviden megfelelni, mellyeket itt, szeretteim! könnyen támaszthatnátok; t. i. mért tetszik mindaz, a' mi szép? 's hogyan, milly különös munkálódással hat érzékeinkre 's szívünkre a' szép? Az első kérdést illetőleg, figyelmeztettek benneteket, hogy szóismétlőleg (tautologice) vagy ugyanazonosan ne válaszoljatok, miként a' köznép többnyire felelni szokott: melly a' szépet azért mondja szépnek, mivel tetszik; 's ismét a' „mért tetszik?“ kérdésre felelni szokta: „mert szép.“ Ti velem együtt az első kérdésre válaszólag, ismerjétek el az ég ura ama különös jóságát, mellyel szellemünk- 's lelkünket úgy akará az igazsággal rokonságba helyezni, hogy minden kívülünk létező szépség valamelly rezgő 's egész lényünket, bensönket villámként átható öszhangzatot ébresztene érzékeinkben. A' szép, érzékeink és szívünk közt a' legtermészetesebb kapcsolat, 's olly szoros 's rokon egyesület áll fön, millyen csak két lehetőleg megfeszített 's fölhuzott húr közt szokott lenni, mellyeknek egyikét ha megérintitek 's megpendítitek ujjaitokkal, szükségkép mozdulnia 's hangzania kell a' másiknak is. És hogy ez valóban így van 's történik, bizonyítja csalhatlanul a' tapasztalás; ugyanis, mihelyt valamelly természeti vagy művészeti szépség teszen érzékeinkre erősebb benyomást, azonnal megindul szívünk is, 's a' kettőnek egyesülete- 's öszhangzatából szükségkép azon kőjgyönyör 's legkellemesebb érzélem ered, mellyről fölebb már eleget szóltam. Nyugodjatok meg, édeseim, e' feleletben, melly legegyszerűbb, 's a' dolog természetéhez legkö-

zelebb fekszik; a' fellengzőbb philosophiai speculatiók és képzerői kutatások e' tárgy körül benneteket csak tévutakra vezethetnének, miként már nem egy bölcseledő bonyolódott légrepkedései közt olly tömkelegbe, mellyből szabadulni képes nem volt.

A' második kérdésre áttérőleg t. i.: hogyan, 's milly különös munkálódással hat érzékeink- és sziveinkre a' szép, hogy szükségkép kéjgyönyörre gerjedjen egész valónk? e' kérdésnek megoldása még sokkal nehezebb az előbbinél, 's hamarább vezethet bárkit is veszélyes tévutakra; sőt én egyenest lehetetlennek merem mondani annak valódi megoldását; titok ez, millyen a' természet nagy országában még számtalan van; 's legalább eddig a' philosophia minden képzelhető rendszereivel együtt e' titok alapos megfejtéséhez nem tudott jutni, hanemha némelly sejdítések- és véleményekhez, mellyek azonban alaptalanságuk miatt pusztai szó és vízbuborék gyanánt enyésztek el; és tanácsosabb is bizonyosan e' megfoghatlan hatási módját 's munkálkodását a' szépnak a' titkok közé sorolni, mint vakmerően olyast állítani, mit bebizonyítani alaposan soha képesek nem vagyunk; nincs oka a' szerény embernek szégyenlenie az őszinte vallomást arról, mit valóban nem tud; és Socrates is ép azért mondatott Apollótól legbölcsebbnek, mert egész bölcsességét abban helyezé: nem vélnie 's állítania azt, mit csakugyan nem tudott. Már bár miként történjék is a' szépnak e' titokteljes hatása 's munkálkodása ránk, elég az, hogy az általa okozott tiszta kéjgyönyör, és szívünk legkellemesebb illettetése által bennünket hathatósan arra serkent és ösztönöz, hogy a' szépet akár a' természet ölében, akár a' művészet országában létezzék, keresve keressük, szeressük és becsüljük. De legyen mostanra elég e' tárgyról, melly amugy is némelly kérdések megfejtetetésével hosszabbra szövődött, 's addig is, mig következő levelemet, mellyet a' maival együtt különös figyelmetekbe 's higgadtabb elmélkedések anyagául ajánlok, veenditek, örködjék fölöttetek, szerettem! a' nyájas őrangyal.

S Z I V É S R A N G.

KARACS TERÉZTŐL.

I.

Van a' budai hegységben egy bájos völgy, mellyet Pest 's Buda magyarajku lakosai, — egy hajdan talált szent szüz csudás képéről — M á r i a v ö l g y-nek neveznek. A' völgy magas tölgyestől árnyalt, a' budai hegyvonal ko-

ronájaul álló Ivánető mögött sötétlik; sűrűje füvetlen, örökös, több tavaszhozta és őszlerázta száraz levelekkel pallózott, míg a' ritkásan, buján nőtt fű gypágyul kínálkozik a' nyaranta Budapestről tömegekben ide vándorlóknak. Ha az itt égbenyuló vén tölgyeknek nyelvök volna, sok bánatról, örömről, szerelemről 's hűtlenségről fognának regélhetni, miknek néma tanui valának, és sok hamisan esküvő pesti lépének rivalhatnák: „ne szentségtelenítsd meg a' természet e' szent helyét, mely hajdan pogányőseid egyik szent berke volt.“ De a' tölgyek évtizedek óta élnek és némák, mint az emberek századok óta hazugok; 's valamint a' tölgy soha nem tudand beszélni, úgy az ember soha nem szűnik szerelmet érezni 's annak kéjeit, pazarolva szórt hamis eskün, vásárolni. Boldog, ki a' szent hűség hamisíthatlan váltóján vásárlá a' földnek ez égi termékét; de hogy milly kevés az, mutatja a' boldogok csekély száma!

E' minden tavaszon új életet öltő vén tölgyes közepett áll egy zárda, vagy inkább, mint maradványiból látható, templomomladék, mely egy bizonyos helyről szólóknak viszhangot ad. Az itt főleg vasárnaponkint pezsgő budapesti népség sok pajkosságot űz a' düledékkal: szavakat vele minden nyelven mondat el, 's epedő fuvolahangokat utánoztat a' roskadó aggal; életetlen üregeit vidorsággal, majd bús ömlengéssel tölti el. A' rom egyik része kiigazítva áll még jelenen is; kisdéd kápolna virágdús oltárával ékeskedik; e' magányban bucsún kívül is, nem egy buzgó térdelő bocsátja égre imáját. Közel a' romhoz fekszik némi egyszerű vendégház, mely néhány külön szobát 's egy ivótermet tartalmaz. A' lakszobákat nyáron át vagy a' természetben egészséget kereső betegek, vagy fűvészek, vagy más mulatni vágyók foglalják el.

Idejövetünk alkalmával e' ház egyik szobáját egy mellvizkórban sinlő nő, özvegy Gyöky, kamarai mérnökné, bájos tizennyolcz éves Ríza leányával birja, a' mellettevalót Ríza mátkája, Révy Ödön, pesti ügyvéd lakja. Révy, szép arájával, kézenfogva áll a' beteg nő ágya előtt. A' sirba induló anya megtört szemeiben tulvilági öröm ragyog; üdvezült tekintettel adja áldását a' szép ifju párra, és reszketeg hangon esd Révynek:

„Kedves fiam! Közelgő halálom csak néhány hetet engedett ismerhetésedre; ha még felüdülést remélhetnék, halasztást kérnék esküvőtökre, atyád teljes kiengesztelése's egyezése megnyeréseig. De így, kire bízhatja a' sirba szálló anya gyermekét inkább, mint egy szerető férjre? Ah, szeressed mindig úgy Rízamat, mint ifjui lángod sugalja. Tudom, a' láng egy rövid életet sem képes átlóbogni; de a' tisztán égő szerelem hamvából keljen ki a' becsületes férj, 's ápolja hervadása után is a' virágot, mely egykor ifjuságára üdvöt lehelt. Mindenekelőtt atyád egyezé-

zetés igyekezzél kieszközölni. Egy megyei ülnök, úgy hiszem, nem sérti rangját, ha egy mérnök leányát menyéül fogadja.“

Ríza könyözőnnel borult párnái közé kimerülten sülyedő anyjára. Révy mindent fogadva tartá a' nő jégkezét, 's voná hön dobogó mellére vigasztaló mézszavakkal Rízáját.

Az anya félájultságából magához tért; a' motszásait leső jegyes pár örömiadvá csókolá a' feléjük nyuló lankadt kezét. „Menjetek, gyermekim, fogadjátok a' papáldást, hogy nyugton halhassak meg.“

A' bájos menyasszony lágyultan omlott anyja karjai közé; Révy gyöngéden, esengve voná el onnan 's vezeté ki szobából.

Csendes, langy est volt; a' természet önmagától elbájoltan, kéjben látszék uszni. Földrészünket a' nap egy fénylővellete sem világítá már; csak a' juniusi tenyészet dús meleg párája lehelle szerelmet minden fejlődő bimbóból, vitorán rezgő bokor- 's életre törekvő csirákból. Epedő panaszszal csiripoltak föl egyes hangokban a' fészkekbe vonult madarkák. Egy földfeletti hont; üdvet ígérő tulvilágilag ragyogtak a' tölgy sötét lombjai közé a' csillagok. És a' kis világított kápolna felé némán közelgett a' mátkapár.

„Nem nem, Ödön, én nem mehetek, — indult gyorsan ellenirányban Ríza —; könnyelműség akkor esküdni szerelmet, midőn anyám haldokol. Térjünk vissza,‘ esenge Ríza.

„Gyermek vagy, éltem angyala! tiszta szerelmünkre áldást elfogadni mért lehetne könnyelműség; 's nem mondá-e anyád, hogy csak akkor halhat nyugton meg, ha te biztosítva leendsz?“

„De leszek-e? oh Ödön! képes vagy-e te úgy szeretni, mint e' kebel ohajtja?“

„Rízám! 's te még kételkedhetel szerelmemben?“

„Szerelmedben nem, de jövőm üdvében. Ha te valaha kényszerítettelnél irántam másként érezni, úgy inkább most ölj meg távozásoddal. Érzem, szerelmünk tárgyáról — birtoka után — lemondani, kettős halál; most csak a' sorsot vádolnám; ha később kellend tőled válni, rád is esik kárhoztatásom. Ah, rettentő lehet azon helyzet, midőn lelkünk egykori angyalát örögünké látjuk fajulni.“

Révy halványult küzdő arcát elfödé az esthomály; keble beljében támadó érzetzavarék föllángoló szenvedélye martaléka lön, 's a' néhány perczig néma férfi ifjusága egész tüzével karolá aráját mellére e' kiáltással: „Te nem lehetsz másé, enyém vagy!“

„Enyém vagy“ zengé“ vissza az ifjunak kitörő hangját a' rom.

A' mátkapárt erősen megrázkódtatá a' rémes viszhang.

„Hah! mi volt ez?“ susogá Rízá remegve.

„Eskümet utánzá a' rom,“ viszonzottaték némi borzadással.

„És ha te nem, a' rom pedig megtartja ígérétét, 's én, a' karodban mutatózó élet helyett, ezen elévült omladék sorsában osztozandom.”

„Ríza, te ma különösen ábrándozó vagy; de megbocsátom egy anyát veszítő leánya érzelmét.”

„Kinek senkije, senkije nem marad a' földön — te kivüled! — borult sírva jegyesének mellére a' hölgy. — Ugy érzem, elragadnak tőlem; az éjjel álmomban atyádat láttam. Ah, miért is nincs erőm lemondhatnom rólad!”

„Tőlem semmi el nem szakaszthat; atyám bizonyosan megbocsátand, ha egyszer oldhatlan papi áldás egyesít. Ő dölyfös ur, de nem rossz ember; és én, Rízám, nélküled nem élhetek, — cseng vala édesen az ifju; — oszlasd rémeidet, 's tápláld a' lángszenvédelet, mellyet gyujtál. Atyám rangot, fényt, csábkáprázatot alkothat pénzével számomra; boldogságot csak kebleden érezhetek. Ah, ne zárd el tőlem, agyrémeid miatt, egyedül karod közt lelhető mennyemet. És ugyan mi különbség van családunk közt? apám megyeülnök, apád mérnök volt. Ha apám kitagad örökömből, elélek ügyvédségemből.”

Kell-e egy szerelemben olvadozó nőkebelnek hosszas rábeszélés? a' leány szeretni szokott, nem okoskodni. Ríza győzve simult mátkája karjára, 's szelid báránként követé a' kis kápolnába, hol a' vendéglő és vendéglőné tanúságuk mellett áldá meg, a' már rájuk váró pap, szerelmeket.

Az anya üdvezülten mosolygott gyermekire, és még azon éjjel kimult. Ríza Budán az attila-utczáni kis házukba vonult, mellynéhány hét óta anyja betegsége miatt lakatlan állt, és bús elősejtései daczára, a' legboldogabb napokat élé férje karján, ki hivatalától elszakasztható minden idejét neijénél tölté.

II.

Révyről, mint neje, ugy mi sem tudunk többet, mint azt: hogy Rízát a' budai várvölgyben álló vérkápolnában látá először, kifürkészé lakát, feshernemüvarratás színe alatt látogatást tön a' csekély nyugpénzét kézmunkájával pótló családnál; két hónapi ismeretség után megkérte Rízát; a' gondos anya hivatala és családja után tudakozódék. Révy zavartan vallá meg, hogy atyja dús földbirtokos, 's nem akar házasodásába egyezni. Házassági lépte támogatására önállásu ügyvédségét, nagykorúságát hozá föl, 's biztatá az aggódó anyát és leányt apja kibékítésével és mindennel, mivel csak egy szerelem után epedő kebel szónoklása bir.

Az anyát — mint tudjuk — leginkább közelgő halála miatt árvalandó leánya gyámságban maradhatása győzé meg. Igy lön három hónapi is-

meretség után Ríza, titkolt áldás útján, Révy nejévé; de házasságukat mindaddig titokban tartani kérte a' férj, míg apja teljes bocsánatát kieszközölheti. Ríza engedelmeskedék, 's bár olykor napokig kelle nélkülöznie majd apjával, majdüggyeseivel foglalkozó kedvesét, ő remegés nélkül bizott, 's hitt a' helyes ürügy alatt elmaradozó férjnek, és boldog volt, mint minden nő, ki férjében egyetlen örömvilágát öleli.

Szinte két hónapig volt Ríza férjnél, midőn egy batár áll meg kised háza előtt, a' kapuni csöndítő meghuzatik, 's cseléde hozzá egy öreg urat bocsát be.

„Gyökyné háza ez?“ szólalt meg az ur, 's helyet fogott, rangos modor szerint, kínálás nélkül.

„Igen, mivel szolgálhatok?“

„Kegyed leánya?“ kémlé keményen Rízát.

„Igen!“ rebegé az akartalanul megdöbbszent hölgy.

„Ugy-e már meghalt anyja?“

„Igen!“ sohajtá szorongó kebelével a' nő.

„És kegyed férjnél van?“

„Igen, uram!“ kezdé edzettebben a' mindent sejtő.

„Egy férfit csábitott el, kinek fiui kötelességén kívül nagy polgári tartozásai is vannak.“

„Uram! — viszonzottaték nemes hévvel — midőn ön fia velem osztá meg szívét, sem egyik, sem másik tartozását nem szennyező, nem hanyagoló, én inkább ösztöngöm, mint elvonom életkötelességei betöltésétől. És ha — mint sejtem — ön férjem atyja: esdem, ne bánjék kiméletlenül azon lénnyel, kinek egyetlen létföladata, ön fiát boldogítani.“

„Félre, szemtelen tolakodó! — szóla zordonan az ur. — Jöttöm célja nem kibékülés, hanem bizonyosolni fiam házasságáról, és tudatni veled, könnyelmű nő: hogy férjedet többé nem látod.“

„Hah, nagy ég! — sikolta kétségbeesetten Ríza — kegyelem; nélküle én nem élhetek.“

„Bár valót mondanál, — viszonzottaték hidegen — 's a' rangomszenyező kötést halálad oldalán meg.“

A' visszataszított hölgy keserv és méltóság hangján felelé: „Házasságunkon szent vallásunk áldása nyugszik, azt világi zsarnokság nem dughatja szét; különben, ha férjemet atyja nézetei jobban boldogítják, mint neje szerelme: én kész vagyok törvény előtt feloldani öthozzámi kötelességei alól; engem szerelme, nem esküje boldogít.“

„S ha ezen tette komolyan intetnék, szavát fogná állani?“ kérdé mo-
hón az ur.

Ríza habozott.

„Fogná szavát állani? kérdem.“

„Ha ő képes leendne szerelmemről lemondani!“ küzde némán a hölgy.

„Kérdem, szavát fogná-e állani? Csak egy sor írásban kérem e' nyilatkozatát, és tizezer forintot olvasok le rögtön e' néhány szóért, csak oldja föl fiamat.“

Ríza örült gyanánt mereszté szemeit az alkuvóra.

„Gyorsan, szép asszony! ennél dúsabban sohasem lesz kelleme, szerelme megfizetve.“

Révyné ingatag léptekkel közelgett íróasztalához, reszkető ajakkal susogá önmagának: „Igen, igen, próbára teszem szerelmét; ha e' kísérletet kiállja, én vagyok a' föld legboldogabb szülőtte. Ah, egy percznyi kínon létüdvőt vásárlani, isteni alku. És ha ő képes engem elhagyni? — Merengett már a' tollat kezében tartó, 's keze lelankadt. — Nem, nem! ennyi tűz, ennyi ragaszkodás nem honolhat kéjvadász keblében.“ Emelé lelkesülten újra tollát.

„Miért késik ön? im rögtön leolvasom a' díjt;“ szöla, tárczáját elővéve az öreg.

„Félre! ne kockáztassa ön türelmemet, férjem atyját, méltatlankodása mellett is, tisztelni akarom. Mostani tettem legszebb díja leend, ha meggyőzhetem az atyát fia rendíthetlen szerelméről: ha férjem kiállja e' kísérletet, én boldog 's ön büszke lehet.“

Az apa végig futá a' következő tartalmu iratot:

„Mitől rettegék, megtörtént, minket el akarnak választani. Ha társadalmi nézetid atyáidéival rokonok, 's ezeknek feláldozhatod nődet, én feloldozlak esküd alól: engem csak szerelmed 's nem esküd boldogít.

Gyöky Ríza, Révy Ödönné.“

„Megelégszik, uram? láthatja, haszonvágy soha sem szennyezé szenvedélyemet; hogy olthatlan lánggal ragaszkodom férjemhez, azért vádolja a' mindenható természetet, nő és férj közti viszonyt szentelön karolót.“

Az iratba mélyedt öreg nem sokat látszék Ríza beszédére ügyelni; arczán bizonyos neme a' ad örömmek 's kétségnek mutatkozik. „Hogy hívják ön férjét?“ kérdé végre gúnyosan az ur.

Ríza erősen megdöbbenve viszonzá: „Ugy hiszem, uraságod elébb ismeré e' nevet: Révy Ödön.“

„Ugy önt fiam megcsalta; álnév alatt kötteték házasságuk. Hála! nem nincs szennyezve. Fiamat többé nem látja ön. A' nevet, melly alatt főkötőjét viseli, hordhatja miattam évezredig is,“ rekeszté gúnynyal az apa.

„Ez lehetetlen! Férjem nem lehet illy csalárd; ön, uram, téved;“ rebegé a' kétségbeesett.

„Kémeim önhez, mint fiam nejéhez, vezettek.“

„Hah! — szólt ujjalag reménynyel a' hölgy — ismeri ön ez arczmás, ez arczkép eredetijét?“ voná a' mellén függő arczképet elő.

„Fiam élő arczvonalmái.“

„Lehetetlen! mondom, lehetetlen!“ rebegé a' lelkében megborzadt nő.

„Sőt igen lehetséges, és engem nagyon örvendeztet fiam leleményesége, melyre bizonyosan csak a' szerelemkéj utáni epedés fegyverzé. E' kis tévedés részemről megbocsátható. Kegyednek pedig pótolja nélkülözését ezen öszveg.“

„Félra, uram, a' pénzzel! lelkemet nem kincsvágy, hanem szerelem élteti,“ tolá büszkén vissza a' bankjegyeket.

„Szüntesse ábrándit, az élet vajmi prózai; fogadja az öszveget; ez élte jövő napjaira kényelmet biztosít. Pirulnék szégyenemben, ha azon lény, ki könnyelmű fiamnak néhány mézes heteket szerzett, valaha nyomorra jutna.“

„Uram, ne kényszerítsen durvább szavakra; távozzék pénzével.“

„Távozzom, de a' pénz itt marad; — szóla határozottan az ur — férjét ön nem látja többé, 's így erre az elhagyott özvegynek szüksége van.“

„Ugy hiszem, — viszonzá hevülten a' nő — az apai zsarnokságon fölül áll a' törvény. E' percztől fogva nemcsak férjem szerelmét igénylem, de női jogaimat is követelem.“

„Csendesen, mérnök kisasszony; a' grófi paloták nem olly könnyen nyílnak meg; ennek ragyogó beljéből a' hatalmasok nevetik az illy erőtlenség berzengéseit. Fiam szerelmét birta, mire vágyott; a' rangjában osztózást hatalmamban van gátolni.“

„Mit hallok?! férjem gróf? — rogyott karosszékibe Ríza. — Illy gyalázatosan csaltatott meg! Távozzék, gróf ur; esdem, vigye pénzét; tegyen fiával, a' mit akar, én megérdemlem vigyázatlanságomért büntetésemet, gyalázatomat.“

A' gróf indult.

„A' pénzt is el kell vinnie;“ — dühösen markolá fel azt Ríza.

„Nem viszem;“ viszonzá tiltakozólag a' gróf, 's gyorsan iramlott ki a' szobából.

„Ha nem viszed, úgy vigye a' szél;“ rohant örülten ablakához a' szánandó hölgy, 's kilöké a' bankjegyeket, melyekből — mit a' kavargó szél-től el lehete ragadni — a' hintó mellett álló inas kapkodott fel.

Gróf Törzsöky, ki épen kiért a' jelenetre, fejszójával emelkedék kocsijába, 's miután tárczájába tömé megmentett bankjegyeit, Pestre hajtattott.

(Folyt. követ.)

A Z I S T E N U J J A.

REGÉNY LEVELEKBEN.

BÁRÓ JÓSIKA MIKLÓSTÓL.

VI. L E V É L.

Zárda, jun. 22. 184—

Két levelemet veended, barátom, egy boritékban. Bécs jó távol ide, 's mivel tudom, hogy kíváncsiságodat meglehetősen felingereltem, nem akarok hosszashallgatással gyötreni; előbbi levelemet tehát, minden további előzmény nélkül, folytatom. — Mihelyt a' várfenék külső ablakai megnyitak, azonnal a' rekedt lég majdnem ködalakban gomolygott ki azokból. Néhány óráig szellőzni engedém a' sötét hézagot, azután előbbi kíséretemmel, a' tisztet kivéve, kinek közönössége 's panaszai unalmamra voltak, újra kutatásaimhoz fogtam. A' régiek, a' mint látszik, építéseikben mindennek számítottak, 's midőn ezen izmos köveket, e' vastag földalatti falazatot először megpillantottam, neme a' szégyenülésnek kapott meg. Igaz, épületeink szebbek, kényelmesek, de valódi kártyaházak, 's rövid jövőre számítottak, illy falóriásokkal szemközt, mellyek multja a' mesés hajdonban vész el. — A' hágsó közepes nagyságu négyszegbe vezetett: a' falba vakolt vas-karikák 's a' mellettök elvonuló alacsony kőlóczák gyanítatják, hogy e' hézagot az első építők börtönnek használták: talán béke idején, 's mikor a' távolabb rejtekekre nem vala szükségök. Ezen előcsarnokát a' várfenéknek — ha így nevezhetem — ajtó választá el egy keskeny sikátortól, melly mélyen nyulik be a' bérz köbördáiiba, 's olly tömör 's ép, mintha egy darabból volna kivésve. Itt a' lég még kissé fojtós és nehéz volt, de nem sokára végéhez jutottunk, mellyet vassal borított magas ajtó, három nehéz lakattal megerősítve, rekesztett el. — Uj akadály, még pedig olyan, mire nem számítottunk. — Lakatos műszerekkel 's olyanokkal, mellyekkel a' zárokat feltörhetők, el nem levén látva, nagy boszúságomra félbe kelle hagyni vizsgálatomat. Mig kovácsomat, ki egyszersmind igen jó lakatos is, előhívtam, a' szabadba mentünk: különös sejtelveinkről 's gyanításainkról beszélgetve. Komornyikom állitá, mikép hallotta a' nép ajkain azon mondat, hogy itt valaha egy hatalmas király lakott, 's valószínűleg annak kincseire akadandunk; 's nagyon kellemetlenül érintette őt titoknokom azon egyszerű észrevétele: mikép a' lakatok, bár igen régiek, mégsem azon korból valók, hol itt királyok lakhattak. — Tisztem pedig, mihelyt a' lakatokkal erősített vasajtóról hallott, azonnal maga előhozta a' kovácsot 's fel-

szólítás nélkül hozzánk szövetkezett. — Bocsánat, jó Francescom, hogy kissé szélesebb vagyok előadásomban, de úgy tetszik nekem, mintha mindazt el kellene neked mondanom, mi e' vizsgálat közben, mellynek érdeke nőttönött, kedélyemre hatott, hogy így azt, a' mi most egész lelkemet elfoglalja, jobban megérthesd.

Fél óra telt el, míg mindennel ellátva, mit netaláni több és nehezebb akadályok — talán még falazások elhárítására is szükségesnek láttunk — újra a' vasajtóhoz, vagy inkább kapuhoz értünk, jóval számosabban, mert a' tisztén 's kovácson kívül még két kőmivest is vittünk magunkkal.

Végre nem csekély fáradsággal, 's miután a' kovács hasztalanul ügyekezett a' lakatokat felnyitni, sikerült azokat széttörni, 's az ajtó két szárnyát rozsdatelt sarkaiban kinyitni. — Az ajtók négyszegű szelelőkkel voltak ellátva, 's a' várfenék e' része világítását néhány kéményalaku nyilatból nyerte. Mindamellett is újra egy óra telt el, míg a' lég annyira kitisztult, hogy ezen osztályba beléphetünk.

Itt a' földalatti ivék tisztább, gondosabb építésre mutatnak: a' hely tágasabb, a' világítás kielégítőbb volt. Azonnal lehetett látni, mikép a' rejtek e' része veszély esetében lakásra volt számítva. Azon előteremből, mellybe beléptünk, négy elég tágas szoba nyílik. Az ajtók teljes épségben vannak; 's midőn kisértettük felnyitásukat, azonnal engedtek.

Le nem irhatom neked, mennyire meg valék lepetve, midőn az első szobába léptem, melly jobbra nyílik 's egy szabályos négyszegű képez. Közepét kerek tágas kömedence foglalja el, mellybe halk neszszel csörög, mint ezüst zsinég, egy hűs hegyi forrás. A' medence oly mély és tágas, mikép abban a' legkényelmesben meg lehet fürödni. Néhány kerevet, egy nyoszolya 's asztalok képezik a' butorzatot, 's azonnal lehetett látni, mikép e' szoba alvásra használtatott. Ebből egy másik nyílik, mellyet két keskeny ablak világít, de üvegeik régen összetöredeeztek már, 's a' rézsút fekvő kéményalaku ablaktorkolatban hevernek idősényvedt cserepeik. — Mindnyájan le valánk igézve, midőn e' szobába léptünk. A' keskeny ablakok szűk négyszegét tükörlapok pótlák ki, úgy, hogy egy tekintetre úgy tetszett, mintha ezen osztály legkevesébe sem különböznék felső szobáimtól, ablakai oly nagyoknak látszottak. — Minden itt pazar kényelemre mutat. — A' butorokat vörös, gyapjas franczia bársony fűdi: a' falak kárpitokkal vannak borítva; asztalok, állványok, karszékek 's ezer apró butorok, eszközök, ékességek; szóval, e' rejtekben valakinek lakni kellett, még pedig nem igen régen. A' tágas szoba egyik szögletében szép magas márványkandalló emelkedik, üregében a' bronz talapokon még félig szenült hasábokat lehetett látni. — Az asztalok egyikén két lámpa állt, több félig elkezdett női munka, egy keskeny guitar, könyvek 's apróságok, mellyek meggyőzték arról, hogy itt hölgy lakott, 's egyszerre eszembe jutott bátyámnak rej-

tőzködése, 's azon ingerült, feszült állapot, melyet rajta észrevettek, kik közelében valának. — Mindaz, a' mit itt leírtam, mi most lassanként tűnt a' szövétnekek vérhedt világításában szemünkbe: avult, siralmas állapotban volt; a' vörös ablakfüggönyök foszlányokban nyultak alá, — széles, sárga foltok mutatak, mikép az ablaktorkolatokon átszivárgó eső- és hónedv mostohaságainak valának kitéve. Az ülőbutorzat boritékjának eredeti színe is csak foltonként tűnt fel, nedves penészszel telt volt, 's a' famunka, kiferdülve ereszteikéből, mállott, senyvedt tekintetet mutatott. — Ugy látszott, hogy e' rejtek lakója hirtelen távozott el innen; mert asztalfiókja félig ki volt huzva, a' székek rendetlenül a' szobában szanaszét helyezve, néhány könyv a' földön. A' más két szoba, melyek az előteremből balra nyitlak, cselédek számára voltak szánva, 's butorzatuk egyszerű, de kielégítő.

Ugyanazon nyomai a' hirtelen távozásnak mutatkoztak itt is, mint ama szobában, melynek egész készülete ezer talányt 's kételyt ébresztett keblemben. — Mindent megtekintvén, épen távozni akartam, midőn titoknokom egy kerek asztalkához vezetett, melly magas karszék előtt állt 's lábai félig összemállott angorán heverték. Az ében-asztalkába egy tör volt szúrva, 's a' szövétnekek egyikével közeledvén, ki írja le meglepetésemet, midőn az asztalba a' tör segedelmével vésve e' szavakat olvasám: „Gustáv! mindent tudok! — Martius 5-kén reggel megszűntél élni — Manuela.“

E' név — ezen írás! — Eszem megjeged! Gusztáv bátyám valóban martius 5-kén halt meg. — Sietek levelemet bepecsételni; mit irhatnék most többet, nem emelkedik-e ezer rém saját agyamban!?

Talán jövő levelem megmondandja, mit akar — mit teend hű barátod,

Béla.

VII. L E V É L.

Temesvár, jun. 30. 184 —

E' pillanatban érkeztem haza, kedves Bélám, Lugosról, hol barátnéimat látogattam meg, kiket ismersz. Épen készülöben valának a' mehádiai fürdőre, — pár napot vigan töltöttem nálók. Haza érkezvén, egy leveledet találtam, — melynek tartalma szintugy meglepett, mint megrettentett. Azonban okvetetlen látni akarlak, mielőtt valamit határozna. Sejtelméd, hogy ama Manuela ugyanaz, ki barátodat most Spanyolországba szédíti, nem valószínű. Mikép jöhetett e' némben illy messzi földre, a' nélkül, hogy erről legkisebbet tudjunk? Gusztáv engemet nagyon szeretett, mély bizodalma volt irántam, — hihellen, hogy ezt elhallgathatta volna! — 'S mégis e' pillanatban, mikor e' sorokat írom, jut eszembe, hogy ő igen is sokat elhallgatott, 's bár ki lett légyen ama talányos hölgy, zárdái mulatásáról legtávolabb sejtelmem sem volt. — Gusztáv leveleit vettem rendre elő; az utolsó halála előtt egy nappal írta. Minden levelében biztatott, hogy meglátogat;

heteket, holdakat tölt nálam; 's most, midőn e' leveleket újra olvasom, tűnik fel először életemben, hogy Gusztáv mindenkép ügyekezett engemet távol tartani Zárdától. Ha a' legcsekélyebb sejtelmem leende azokról, mik amaz ősz falak közt történnek, e' most olly világosan feltűnő ügyekezet nem maradhatanda talány előttem: de akkor mindig azt hittem, hogy várának kiigazításával foglalatoskodik, 's föltettem magamban, ha hozzám jő, őt haza kísérni. — Utolsó levelének másolatját küldöm neked. A' levél ez:

„Holnap, jó Hedvig, megszüntem élni! öngyilkosnak ne higgy, erre igen sok bátorságom 's vallási érzelmem van. Meghalok! — érzem, 's megbocsáss, hogy ezt veled most tudatom, holott két nappal ezelőtt megirhatám — — gyengülök — pokol ég bennem — talán később folytatom — — — egy órát pihentem, ha illy kínok közt használhatom e' szót: 's most halld, mit neked még ez életben meg kell mondanom — hat hold óta — — —“

Itt a' levél félbeszakadt. Gyengülni látván urát — a' tisztartó lóhátos ember által küldette hozzám. Te akkor Olaszországban voltál, sietve irtam neked pár sort, 's kocsimra ültem; mikor Zárdára érkeztem, Gusztávot a' nagy ebédlő-teremben a' terítőn találtam. Arcza olly szép, mint életében, csak a' szemöld volt haragosan összevonva. A' tiszt mondá, hogy három nappal halála előtt magához parancsolá őt, 's midőn belépett, megrettent bátyám kinézésén, ki annyira elváltozott, mikép alig ismerhetett vonásaira. A' tisztet minden kérdezősködéstől eltiltotta, 's meghagyá, hogy a' várrejteknak főbejárását, 's a' belső vártérre szolgáló ablakait tüstént bevakoltassa, mi meg is történt. — Végrendelete a' várlelkész kezében volt; tudod azt: — pár sorból állt. Téged tett átalános örökösévé, 's nekem 50,000 pengő forintot hagyott. Mindezen részletek: hirtelen halála, a' rejtetek befalazása, a' rövid végrendelet bizonyítják, mikép Zárdán valami izonyúnak kellett történni. — Nem ártana, jó Bélám, ha ama szobákat igen gondosan megvizsgáltnád magad. Lehet, hogy akadsz valamire, mi vezérfonalul szolgáland e' vérjegyestő büntett felfüdüzésére, melyet mi akkor öngyilkosságnak gyanítottunk.

Most engedd, hogyha lehet, felizgatott kedélyedet pillanatra szelidebb tárgyakkal foglalnom el. Férfiu vagy, 's ezeknek tulajdona, az élet sérveinek közepette is, életcéljokat el nem szalasztani szemök elől.

Mire utolsó előtti leveled végén emlékeztetsz, most már remélem teljesülni. Hidd, — nagy apostolod vagyok, 's távol attól Utopiáknak nevezni talán nem olly kivihetlen terveidet, mint azt azon neme az embereknek véli, kik mindentől, mi köznapi eszméik határin tul van, megrettennek. Azonban engedd, hogy jó otthonos hölgyi eszemmel megjegyjem: mikép sokkal célszerűbbnek látnám, azon nevezetes összevet nem népesített birtok vásárlására fordítani. — Vegyünk egy tágas pusztát, szerencsére

tudok most egy illetet, melyet mérséklett áron megvehetünk: 's ezt annál inkább, mivel készpénzzel fizetünk. Ára, mikép értésemre esett, 400,000 pft, 's így még 200,000 pftod maradna és agg várad. Népes helységekből nézeteid ezer előítéleten fognak megbukni, vagy legalább igen nehezen leendnek kivivők; de e' pusztát magad népesítheted, 's talán sikerülend összes ügyekezetednek valamit tenni, mi legalább mintájaul szolgálend annak, mennyi hasznot fejthet ki a' közös erő, a' jól felosztott munka, az igazságos osztály, hol mindenki anyagi 's észbeli tőkéje aránylagos kamatját húzza. Tudom, jó Bélám, vágyaid mennyire terjednek, 's hogy inkább neme a' tanulmányoknak magadra 's meggyőződésedre nézve leend ez a' gyakorlat mezején. Ebben veled tökéletesen egyetértek. Gondoltam egykor, midőn magános óráinkban ezen eszmék foglalák el egész figyelmünket, mikép talán jó volna, ha tőkepénzeinket összetennők 's így vállalatunk nagyobbbszerű tekintetet venne, de megjöttem erről 's tökéletesen férfiasnak találom elhatározásodat: magad erején megkísérteni, mi évek óta kedvencz rögeszméd.

Mihelyt e' részben velem végelhatározásodat tudatod, az alku hamar végre leend hajtva. Addig tehát a' tárgy részleteiről hallgatok. Jolán ép és egészséges; szépsége csudásan fejledezik, alig fogsz ráismerni; a' gyermek most lépett tizennegyedik évébe, 's olly emelt, mikép tizenhat—tizenhét évesnek látszik. Nagyon vágyik tégedet látni, 's mindig folytonos ostrom alatt vagyok, meg nem foghatja, mi tartóztat, miért nem jössz, 's ha itt vagy, miért mulatsz csak pillanatokra. Oh, kedves, jó Bélám, testvéri szeretetem talán a' legbuzgóbbak egyike, mert nemcsak vérkötelék, hanem a' tisztelet 's jellemed méltánylásának eredménye; adja az ég, adja — hogy minden teljesüljön olly szépen, olly boldogítón, mint azt nemes szived akarja — talán álmodja! — — Jolán szülei a' napokban itt voltak. Rá nem ismernél e' szegény párra, mellynek egészséges kinézése meglepett. — Aggódva és szorongva társalogtak Jolánnal. Nem tudom, mi bántja, mi aggódtatja e' népet; de félreismerhetlen, hogy nyugtalanok. Szobámba hívtam őket, 's mindenkép tudakozódtam: meg vannak-e leányuk sorsával elégedve, nem bánták-e meg, hogy öt nekem adták át? — Meggyőződtem, hogy nem ez bajuk. Lábaikhoz omoltak 's úgy adtak hálát. Mondták, hogy mióta ama kis majorról megajándékoztad őket, minden lépteiket áldás követi. A' férfit sikerrel űzi kerekességét, a' nő fon, sző, 's már egy kis öszvegők van együtt, mellyel földeket akarnak bérleni, mivel marháik megszorodtak. — Valaminek mégis történni kellett, 's ezt, gondolom, nem sokára megtudandom. — Tudósíts, — félek, nehogy a' fájdalom, melly most kebledet megrohanta, tévutakra vezessen! jer — szólnom kell veled, nem vagyok-e hü nővéred,

Hedvig.

CSAK HOGY SZERESS.

Zsarnok ha volnék, 's nemzetek felett
 Hatalmam lenne, mely pusztit 's temet,
 'S roppant országok mérhetlen lapán
 Mi él 's lehell, rabomnak mondanám,
 'S törvény ne volna szerte, mint szavam,
 És élni halni értem kész hadam,
 Lánczát magam pokolba sujtanám,
 'S rabnépemet szabadnak vallanám:
 Csak hogy szeress!

Isten ha volnék, e' világ terén,
 Mi nem gyönyör 's mi bűn, elveszteném.
 Nem tőrnek gyilkot, férget és ravaszt,
 Az éven át derítném a' tavaszt;
 Szabad lehetne ember, mint a' lég,
 'S törvény egyenlő, mint a' tiszta ég,
 'S a' nap, mely sütne e' világ felett,
 Olly bájosan lángolna, mint szemed:
 Csak hogy szeress!

Ember vagyok csak, isten és király
 Fölöttem milly magosra, messze áll.
 Oh, mond tehát: mit adjak zálogul,
 Hogy hidd, szavam nem ejtem álnokul.
 E' sziv tiéd, és minden gondolat,
 'S mit csak remélek égből 's ég alatt
 Ha boldogulok, csak te léssz az ok,
 'S ha tán kívánod, érted meghalok:
 Csak hogy szeress!

Gaal.

LATIN-MAGYAR CSALÁNKÁK.

VOX POPULI, VOX DEI.

„Nép szava istennek szava.“ Nálunk mindig így értsd ezt:
 Nép egyedül pártunk, és szava főnöki szónk!

EST DEUS IN NOBIS 'stb.

„Isten van bennünk, attól ihletve hevülünk,“
 És ezen isteni tűz korteseinkben — a' bor!

VESTIS NON FACIT HOMINEM.

„Köntös az embert nem teszi,“ és nem a' bölcset aranytoll:
Kalpagot és atilát adj a' majomra 's — majom!

ADDE PARUM MODICO..

„Adj kicsit a' kicsihez, 's im végre nagy asztagot alkotsz!“
Igy terem a' sok pénz, és így a' csőd is elő.

GUTTA CAVAT LAPIDEM..

„Sziklát völgyel a' csepp, folyvást hullongva.“ Mirajtunk
Lúg 's választóvíz századok óta se fog

POST NUBILA PHOEBUS.

„Jő a' borúra derű!“ Népnél küzdelmek után jő:
Jertek előfizetők, Pesten a' Hon-derű kész!

Szenvey József.

AZ IDEI MŰKIÁLLÍTÁS.*)

A' magasabb műveltség igénye hozza magával, hogy a' művészeteknek is illőleg hódoljunk, 's azoknak hazai fejlesztését lehetőleg elősegítsük. A' művészetek sorában kitűnő figyelmet érdemelnek a' képző művészetek, melyek főleg az ízlést nemesítik, sőt magasztos eszmék szülemlését is segítik, emelkedéseket, fejleményeket érlelik. 'S ime a' képző művészetek ápolására alakult ezelőtt több évvel a' pesti művészeti egyesület, mely feladatául tűzte ki főleg a' festészetet, 's mennyire lehet, a' szobrászatot is, műkiállítás által, mint az e' czélra — eddigelé — leghathatósb eszköz által, gyarapítani, megkedveltetéseket nevelni a' közönségnél, 's ölelésökre buzdítani a' — főleg honi — művészeket. Igen, ez főczél, legalább ennek kell lennie: hogy festész-academia, jeles, nyilvános képcsarnokok hijával, legalább így nyílják évenként alkalom hazai művészinknek, a' serdülő fiatal tehetségeknek, saját előmenetelőket, iparkodásukat az ide gyűlő külföldi művekhez, ezeknek tökély-fokozatához mérhetni, hogy lássanak, tanuljanak, haladjanak; 's főczél még ugyanazon okoknál fogva az is, hogy a' közönség ízlése fokonként nemesedvén, végre valahára megkedvelje a' művészet pártolását, 's hazai művészek szüleményit is megvásárolja; mert, ha nem ápoljuk, nem méltányoljuk a' művészt, nem adunk neki módot, hogy művészetének élhessen, azt tökélyesithesse, bizony művészetünk sem lesz soha. — Az egyesület által megvásároltatni szokott képek kijátszása nem czél, hanem

*) Ney barátunknak ezen alapos műismeretet tanusító becses közleményét azonnal egy más, szintolly avatott tollal, mint mulatságos modorban ugyanezen műkiállításról írt bíráló czikk fogja követni dr. Henselmann Imre urtól, kivel nyájas olvasóink ez alkalommal először fognak e' hasábocon találkozni, 's benne épen azt a' jeles aestheticust 's tudományos műveltségű ferfiut megismerni, kinek e' tekintetben majdnem meddő literatúránk őt örömmel üdvözlí. Szerk.

eszköz a' czélra; mert illy vállalathoz pénz kell, és, hiába! mindenki szívesben adja részvénye árát nyereségy reményétől elesztve, mint amugy pusztá hazafi-ságos áldozatképen, melly nálunk igen fanyarul szokott teljesíteni.

Az idei mükiállítás, például, a' tavalihoz hasonlítva, igen örvendetes tüne-ményül szolgál a' művészetkedvelőnek, mert tartalmánál fogva kétségtelenül be-csessebb, mint amaz, 's így mükiállítási haladásunk szembetűnő.

Igen örvendetes már magában azon körülmény, hogy az idén nem vétetett fel annyi silány mű, mint tavál, egészen bírálaton alóli pedig tán egy sem látható most e' gyűjteményben, minőtől tavál bizony majdnem hemzsegett egykét terem.

A' műveket mind elsorolni, habár csak név szerint is, e' lapok szűk körén tul fekszik; miért is csak azok némilegés megismertetésére szorítkozom, mellyek nekem — egyéni nézetem szerint — feltűnőbbeknek látszanak.

A' lajstrom 222 tárgyat mutat fel, de vannak ezenkívül a' lajstromba még be nem foglalt — később érkezett — művek, 's pedig igen jelesek is, mellyekkel a' gyűjtemény számsora a' 240-et már is megközelíti.

Kezdjük az olajfestvényeken. Itt az

I-ső teremben feltűnőbbek következők: 4-ik számú, Hummel Ödön *) (Badenben), Alice, Bulver Multravers-e után; a' jellemfelfogás tisztasága 's a' kivitel csinja miatt. 7) Fortner András (Münchenben), Armida elragadja Rinaldot; a' felfogás költői, valamint az alakrajz is, de az igen is barnás színezet, igen is közeledni akarván a' régibb modorhoz, nem legkellemesb. — 8) Mayerhofer (Triestben), visszaemlékezés Dalmátországra; jeles tájkép, mind vá-lasztás, mind kidolgozás tekintetében. 9) Payer Henrik (Bécsben), Felső-Traun — (miért áll a' lajstromban: „Ober“?) részlete, a' Hallstadti (miért: „Hallstädter“?) tónál, reggeli világosodáskor (?) — (talán: világítás?); szép festvény. 10) Canzi August (Bécsben), Férfitanulmányfő; a' jobbak közé tartozik. — 11) Izko-vics Edvárd (Bécsben), Oláh pástyor; jellemzetes festvény, noha az ecset nem eléggé szilárd. — 13) Szálc János (Bécsben), Havasi tájkép; e' fiatal művész tavál óta sokat tanult. — 14) Grünler Lajos (Bécsben), Csenedélet; igen jeles. 16) Schäffer Albert (Pesten), Csenedélet; szorgalmat és avatottságot tanusít. 23) Schulz Alajos (Bécsben), Sveiczi tájkép; jó festvény, de hiányzik rajta a' költői báj. — 28) Altmann Antal (Bécsben), Tájkép zivatar után; jobb le-hetne, ha több természet-hűséget tükrözne. — 30) Mayerhofer, Tájkép; jeles. — Rieger József (Triestben), Istriai tengerparti Muja helysége, nem messze Triest-től; sajátmű helységet mutató ügyes ecsetű munka. — 33) Peyer Henrik, Lahn látképe Salzberg hegye felé, Hallstadti tónál, közelgő zivatarkor; a' jobbak közé számítható. — 34) Sieber A. P. (Böhmischleippaban), Nelumbium; a' rop-pant növényt szép színezettel másoló óriási kép. — 37) Hummel Jenő, Játzó gyermekek; a' gyermekek igen jól vannak festve, de a' házak rosz festése el-rontja a' hatást. — 38) Gubig J. (Bécsben), Bérczi vidék; nem rosz, de a' színezet kissé eltér a' természet-hűségtől. — E' teremben vannak egyéb számok-kal még nem jelelt, később érkezett képek közt következők is: Borsos: An-drássy Károly gróf képmása; igen jó, életteljes, avatott ecsetelésű festvény. Haanen Renny: Éji tájkép; gyönyörű mű, mind a' színezet sajátossága, mind a' költői felfogás jelességénél fogva. Haanen György: Szerelmes pár szánká-zása lámpással; az előbbinek modorában tartott, mind a' táj regényiessége, mind

*) Így van a' lajstromban; de németül: Eugen; ez pedig Jenő. Ne cseréljük már el a' neveket; mert, habár valaki hibásan elcserélte is, ez nem auctoritás N

a' személy-alakok gyönyörű festése miatt igen jeles kép. Kärbling Henrika: Gyermektanulmányfő; igen szép munka, az ecsetelés finom kifejezésével dicsekvő; de úgy rémlik előttem, mintha nem annyira tanulmányfő, mint inkább egy híres angol festész után vett másolat volna. Einsle Antal: arczkép; igen szép festésű nőfej, étellel, kifejezéssel bíró. Petter: Virágok; a' leggyönyörűebbek közé tartozik. —

II-ik terem. 46) Canzi, Az olvasó leány; csinos festvény. — 47) Rieger József, Tengervész az irlandi parton; egyszerűen felfogott, de mégis jelentékeny kidolgozású tárgy; a' fénytornyra rohanó habtorlat szép költői kifejezést ad a' műnek. — 49) Goebel Károly (Bécsben), Fogoly-szállítvány; szép szorgalmat tanusít, az alakok különfélesége szerencsésen van felfogva, de az ecset-nem követi mindig hiven a' képzeményt. — Markó Károly (Florenzben), Mythologiai alvó alakokkál tájkép. Nagyszerű 's egyszersmind bájoló tekintetű, gyönyörű, nagy festvény a' távlat azon sajátos olvadékonyságával, mely csak Markó sajátja. A' facsoportozatok tömött élettelen virulata, az alakzatok változékos elvegyülése, a' háttéri sziklahegy szépsége, a' rajta látszó épületek, templomok varázsos de-rengése, az olasz ég kristályszerűleg átlátszó bája, az előtér erőteljes élete, szó-val, az egész szerkezmény: Markó. Mindazáltal e' kép nem gyakorolja azon ellen-állhatlan bű-hatást, mely a' tavai kiállított, 's a' nemzeti muzeum számára meg-vásárlott gyönyörű tájképen vala tapasztalható. E' kép a' művész régibb festvé-nyeinek egyike; nem is egyenesen az ő kezéből, hanem egy más tulajdonostól jött hozzánk. Ugy látszik, baja volt a' képnek, 's a' tán nem eléggé óvatos tisztogatás nem igen vált hasznára; mert a' lombozatok színei sok helyen mintegy elmosódva lenni látszanak; Markó ecsetének remeklése ugyan egyrészt a' kidolgozás finom-ságában is áll: de itt gyapjas sok helyen a' lombozat, 's így ő nem szokott festeni. A' tavali képhez mérve, mely csak 500 pgő ft vala, kár volt ezt 700-ra tenni. Egyébiránt, mint mondam, sajátnemű szépségű e' mű, 's egyik fődísz e' kiállításnak. — 53) Hansch Antal (Bécsben), Salzkammergut tájkép; igen jeles mű. 55) Ginovszky Józ. (Bécsben), Vinczellérünnep Felső sz. Vidben, Bécs mellett; számtalan apró alakokkal előtött, sok szorgalmat tanusító munka. — 56) Weber Henrik (Pesten), Hunyady János, Kapisztrán barátja karjai közt, a' sz. vacsora vétele (nem: 'elfogadása') után meghal. Már csak 'azon szempontból is érdekes, hogy hazai történeti tárgyat ábrázol, noha Hunyady arca — haldokolva bár — Hunyadyénak alig ismerhető. Egyébiránt az ecset szép figyelmet, 's a' körülálló alakok, jelesül Kapisztráné, jellemet tanusít. — 59) Swoboda Rudolf (Bécsben), Szarvast üldöző farkasok; jó téli tájkép, különösen a' farkasok vérszomja igen élethiven mutatkozik. — 61) Amon Rozália (Bécsben), Leány az ablaknál; és 62) Lavos József (Bécsben), Leányok az urnapi szentmenetből; csinos festvények. — 63) Rupprecht Adele (Pesten), Tanulmány; a' mindinkább fejlődő; tehetséget bizonyító mű. — 65) Schmidt Józ. (Bécsben), Szapáry Péter Hamsa Begnek szabadságát és életét nemeslelkűleg ajándékozza. Ismét hazai történeti tárgy, 's egészen véve, jó kép; csak a' körülállók arczain másképp szeretném kifejeztetve látni a' bámulatot. — 68) Püttner Józ. Kár. (Bécsben), Téli tájkép; nem megvetendő mű. — 70) Swoboda Rud. Pozsony látképe nap nyugtakor 's jó festvény, csak — hogy úgy mondjam — nagyon hizelegve van; a' romba dőlő vár olly ifju tekintetet mutat, mintha csak most épültek volna fel a' falak, 's várnák a' reáarakandó fedelet. — 72) Brunner Leop. (Bécsben), Virágok porcellán-edényben; igen gyönyörű. — 73) Schiavoni Natale (Velenczében), Alvó Venus; e' művésznek sajátoságos modorában festett nőalak; szép mű, de mégsem olly

kedves szépségü, mint mellyet ugyan e' festéstől Bécsben láttam. Egyébiránt árt a' kép tekintetének, hogy még egészen új levén, még nincs mázzal bevonva, miért is fakóknak 's erőtlenneknek látszanak színei. — 74) Ginovszky Józ. Vadászati jelenet; szép tehetséget árul el. — 76) Voltz F. (Münchenben), Juhász pihenő nyája közt. A' nyáj igen élethíven van festve, a' birkák gyapja különösen sikerült, de éppen a' főszemély, a' pásztor, kevésbé kielégítő. — 77) Vermeers J. (Münchenben), München egy részének lát képe; a' választás nem éppen legszerencsésebb, a' város kapunkivüli egy részének felmutatása, sajátzerűsége miatt azonban érdekes, 's a' kidolgozás helyes. — 79) Raffalt Ignác (Bécsben), Tájkép, alakokkal; a' jobbak közé számítható; sok költőiség fekszik az előtér árnyéklátában, 's a' középtér egy részére szolgáló napfényben, — mi sajátümm hatást idéz elő. — 81) Kargling Henrika, Arczkép; jó ecset; Különösen a' női ruha mell-redőzete igen sikerült. — 82) Smith A. (Bécsben), képzelmi tájkép, estvilágnál; kedves tünemény. — (Vége következik.)

Ney.

BELFÖLDI LEVELEZÉSEK.

Poszonyi Levelek. XXIII. Julius 25. — Szeretett Leonám! Ha széttekintek e' szegény hazán, hol minden kis hant egy-egy ravatal, és látom itt e' népet, mint a' mezővirágot, mint a' fűszálat felnőni óvatlanul, kiteve a' bűn mély fertőinek, — ha látom ezt, és hogy felé még nem dereng az értelem világa: keblemben fájdalmat érezek.

De úgy hiszem, más alkalommal 's tán ez értelemben szoltam már a' népről, 's hogy most ismét ekként írok, nem az én hibám, hanem azoké, kiknek hivatásuk lenne szeretni a' népet, de kik kéj és mámor között felejtik az árva nép munkás gyermekét; nem az én hibám, ha engem gyakran sok emlékeztet a' népre, mellynek izzadsága termékenyíti a' földet, 's mellynek karjain, mint a' fa ágain fakad számunkra a' gyümölcs rügye. A' fát, hogy gyümölcsöt hajtson, dajkálni szoktatók, vész- és féregtől óvjátok a' csemetét, — 's a' nép százados butaságában elhagyottan teng, vésznek és a' bűn emésztő férgének kiteve. De hallgatok. Nem mondom el, miért van mindez így; hisz erről máskor ugyis szoltam én.

Hagyjuk tehát a' ró'na gyermekét (hisz, jól tudod, a' nép csak az enyém, melly rónatáját lakja e' hazának); forduljatok a' bús képtől, tán derültebb pontot is lelhet tekintetünk. Azt mondjátok, a' város fészke, gyupontja az értelem- és műveltségnek, 's ezt nektek én szivemből elhiszem. Mint a' nép jellemét szokásai- és dalaiból, a' nemzetet törvényeiből ítéléd: úgy a' városi népet intézetei után ítélheted meg. A' melly város vésztlől nem óvja meg kisdedeit, az éhezőnek nem nyújt munkát és tápot, 's a' nyomor felett nem építi fel az irgalom hajlékát, annak lakosai egyénileg lehetnek műveltek, lehetnek értelmesek, de a' lakosok öszvege nem érdemli meg a' 'polgárság' tisztes nevezetét. 'S ha most ismét széttekintünk hazánk térein, lehelten ismét el nem szomorodnunk, mert városaink sorában illyest kevés találhatunk. Ugy van, szeretett Leonám! a' mindennap tesz mellettem szomorú bizonyosságot, mert sok helyt kisdedőv helyett színházat, kórház helyett táncztermet építenek, 's míg, mint mondani szoktuk, okulva mulatni járunk színházunkba, kisdedeinktől megtagadjuk az oktatást, 's míg táncztermeinkben kéj- és örömben uszunk, kün az inség gyermeke rongyokban éhezik 's fagy meg. Pedig egy kisdedőv évi fize-

tése alig kerülne annyiba, mint egy tarka „fox hunter“, melyért annyi pénzt vándoroltattok ki a szegény hazából, pedig, mint máskor is említém, az élet bohóságaitól megvont néhány fillérrel fölépíthetnétek az épületet, melyben ember nyerne ápolást embertársától. — Kevés városinkban vannak jótékony intézetek 's e' kevesek közt első helyet foglal honunk határvárosa — az ősz Pozsony.

Gyakran van okunk, 's tán majdnem mindennap alkalmunk, elszomorodni e' város nemzetietlen és magyartalan jellemén; lehetlen, hogy a' hübb kedélynek ne fájjon, hogy Pozsony nem magyar, idegen növény a' magyar földön 's a' magyar ég alatt; azonban e' fájdalom enyhül némiként, ha látjuk, hogy e' város polgársága emberszerető kebellet létesíté annyi 's olly üdvös intézetet, 's hogy e' város falai közt, mint vallás- és erkölcsre tanítatnak kisdédóvokban a' gyermekek, a' szegény árvák ápoltnak, kórházak nyújtanak segélyt és gyógyot a' betegnek és nyomorultnak: úgy azok lelkebe is öntetik a' világ és értelem áldása, kiket örök némaságra *) kárhoztatott a' természet, a' közápolás karjai fogák fel az örülteket 's mint a' társaság ellen bűnösök a' dolgozó házakban dologra kényszerítetnek, úgy a' dologtalanok munkát nyernek 's a' t. De nem lehet szándokom, hogy egyenként írjak ez intézetekről, hogy bővebben ismertesselek meg velők; lehet, hogy máskor egyik- vagy másikáról, a' mennyiben azt szükséges- és érdekesnek találandom, írni fogok, de most csak méltánylatom kívántam kifejezni városunk polgárságának e' jótékony szelleme felett, melynek annyi intézet köszöni lételetét, hogy ha némelykor keserűbben törtem is ki a' nem magyar város ellen ott, hol tehetem, öröm és méltánylatom kifejezni el ne mulasszam.

Mi szép, mi boldogító szerencse, áldást árasztani embertársaink fölött, 's az életben e' szerencsét sokszor kevésel vásárolhatja meg az ember. A' nőket a' föld angyalainak nevezik, .. de az angyal megjelenése, úgy hiszem, az áldás tavaszát idézi fel az elhagyott mezőkön is, és ti, nőtársaim, mért nem akartok angyalaim lenni a' körnek, hova sorsotok köt? mért nem hullatjátok az áldás égi harmatát az inség és nyomor szomjazó földre? Értsétek meg a' hivatást, mely nektek jutott, melynek betöltése glóriát vonhat az emberfő fölé is, mert a' szív, mely a' szenvedő emberiségért dobog — egy angyalé.

A' tavasz elmúlt, kedves dalosa a' lombok sötétén már nem csattog fel, a' nap-tárban nyár van, de nálunk hideg, borult napok váltják fel egymást. Napjaink sokban hasonlít az élethez, vagy inkább az élet hasonlít napjainkhoz. Az ember tavasz-kora után, midőn a' kebelt elhagyá költészete, gyümölcsöt érlelő meleg nyár helyett egyszerre hideg borús napok következnek. — De hagyjuk most az életet. — A' mult tavaszon városunkban egy ifjak- és nőköl álló kis társaság alakult. A' társaság magát „zöld társaságnak“ nevezé, 's célja — a' zöldbeni mulatás volt. Tagjai köteleztettek mindig elegendő zöld (szabály szerint körte-) tévéllal ellátva lenni, 's a' társaság minden tagjának kívánatára, bármikor, 's bár hol, illy levelet felmutatni; ki tüsténtilly levelet nem mutathatott, egy ezüst tizest fizetett; 's az ekként begyűlt ezüst tizesek fedezék némiként a' társaság költségeit, melyek annyival nagyobbak voltak, mentől többet mulatott és evett a' társaság. Egy elméncz ez ártatlan körtlevélpusztítási szabályáért „hernyó-társaságnak“ nevezé el, mely, ép e' gűnyévvél ellenkezőleg, ép a' hernyókor kezdetén oszlott el, tagjai a' zöldben kötött viszonyt otthon folytatandók. — E' társaság tagjai néhány nap előtt a' „szép lakban“ táncszétyt rendezének. Mint mondják, a' csinos társaság éjjelig mulatott, jól és fesztelenül.

*) A' süket-némák intézetét 500 pfittal ajándékozá meg Rothschild Salamon ur, köszönet az emberbarátnak!

A' kis „Donau“ derék magyar kapitányával együtt a' Tiszára ránduland szemlélődés, a' partkereskedés és a' folyam medrének megismerése végett. Mi kéj-érzet leend, ha szöke Tiszánk hajait is gőzös hasitandja. Hisszük a' magyar partok magyar lakosai örömmel üdvözlendik a' nagy folyam kis keresztfiát, 's reméljük, a' Tisza magyar vize lemosandja a' kis sirén német nevét, 's a' magyar kapitány hajója „Duna“ leend.

E' napokban borzasztó szerencsétlenség ért egy családtyát. Ismét egy jelenet az életből, melly, mint mélyében rázza meg a' kebelt, úgy eszünkbe juttatja a' keresztényvilág legszebb eszméinek egyikét, a' kisededővő-intézetet. — Az említett családtya dolgai miatt hazulról korán távozván, 3 éves gyermekét magára hagyá, 's a' nemsokára hontérő egyetlen kisededét megégve találta. A' gyermek gyufákkal játszadozván, meggyuladt ruhácskái lángja közt lelte föl iszonyu halálát. — Mért nem küldték, szülék, kisededővóba a' gyermekeket?!

Ma reggel „István“-gőzöson ment le gömöri és borsodi jószágaiha egész családtyával, 's ebben a' szép Clementine (francia) hgnővel, Koháry-Koburg ő hgnéje; taraczkok üdvözlék a' távozó családot.

De mára elég legyen; a' posta siet 's levelem, a' helybeli postatiszturak minden humanitása és készsége mellett is, elkészhetnék. Alkalmilag mégis meg kell említenem, hogy a' pozsonyi posta-hivatal egyéneinek mind készségük, mind pontosságuk hinnünk kényszerít, hogyha leveleink és lapjaink kezelésénél visszaélés történik, azt másutt, de nem Pozsonyban kell keresni.

Tehát isten veled, szeretett Leonám; ölel hű

Yoléd.

Nyitra, július közepén. Hogy nálunk nem rég tisztujítás volt, azt a' hirlapok közölték; de ha a' „tisztujítás“ a' színpadot is megjárta, mért ne fordulhatna meg a' divatlapon is? Főkép a' mienk, melly a' politikai tér helyett inkább a' historiai és belletrikai szakba vág. Sokan az egészet az értelmiség nagyszerű győzelmének tekintik, szegény fejem csak nagyszerű lélekvásárlást lát, melly az intelligentia részére szerencsésen ütött ki; vannak, kik mindent a' határtalan lelkesedésnek köszönnek, melly a' nőnemet is áthatotta. A' lelkesedés maga dicséretes, de nem a' határtalan. Tanyáinkba napestig hintók szárai csődültek ki; délutánonként kis bál improvizáltatott a' gyepen, 's voltak asszonyások, kik a' salonban hetykén fordulnának el nem egy érdemes felkérőtől, midőn itt nem áttallottak az ittas cortessel keringeni; — voltak ismét mások, kik otthon a' strasburgi pástétomot sem ennék meg, 's most csupán lelkesedésből magok főznek egy corteskonyhán, 's köztök ebédelnek. — Kérdi ön: és mi ifjak mit tettünk? Szólitottunk, buzdítottunk tánczra, borra, a' rest cigányt nógattuk, huzná a' nótát: „Felsütött a' nap sugára“, összeütöttük bokáinkat, hogy más is tegye, vagy a' borhordó körül őrt állottunk, hol a' tolakodásban nem egy sütt a' másinak pohárral, korsóval veres karikát képebe, és azután czirogatás és csókolgatás közt elhitettük egymással, hogy csak véletlenül történt, 's a' t.; nemde derekasan megtettük magunkét a' közügyért, a' haza boldogságáért?

Hogy mondhassuk csend 's viharban:

„Szent hazánk!

Megfizettük mind, mivel csak
Tartozánk.“

Eredeti látvány volt a' lelkesedett özvegyeknek zászló és zeneszó alatti megérkezése a' szavazatadáshoz; az egész hét alatt a' legcsendesebb idő szolgált, most

egyszerre nagy forgó szél kerekedett. — Tisztujításunk eredményét kiki tudja, és örvend neki szívében. Isten is hat nap alatt teremté a' világot a' chaosból: mi is; első nap elválasztá az eget a' földtől, mi a' kéket a' pirostól; második nap a' vizet a' száraztól: mi a' bort a' dongától; harmadik nap parancsolta a' földnek, hogy teremjen: és nekünk teremt húst, szalonnát, kenyeret 's a' t. bőségben; negyedik nap az égboltozat csillagait, a' napot, a' holdat: mi meg a' tűzjátékot, a' pattanó, ropogó szerceket gondoltuk ki; ötödik nap mindenféle állatokat, rabló madarakat, csüsző, mászó férgek, melyek körülnézvé magokat, azt hívék, övék a' világ; végre hatodik nap két embert teremtett a' maga képére, de isten a' terhes munka után hetedik napot a' nyugalom napjává rendelte: mi meg azonnal bált rendeztünk. Az utolsó virrasztások miatt ifjaink egy része, a' mint a' bálra akart öltözködni, elaludt, más része pedig, a' mint a' terembe lépett, az első széken elszunyadt; pedig várta őt a' megyének diszes hölgykoszorúja, mely hat egész napig várta a' tisztujítás végét — azaz a' táncmulatságot. — Bérkocsisok nem lévén, általuk nem zsarolathattunk, de bezzeg meghuzott bennünket a' két sogor, kik a' két nagy (?) vendéglőt atyafias egyetértésben bérlik (az egyik Bécsben volt, a' „Hattyunál“ megtudni: minő drágán, a' másik meg Budán a' „Horvátkert“ben: minő rosszul kell szolgálnok). — Szini mutatóványok nem voltak, hihetőleg fel volt jegyezve a' vándorszínészek évkönyveiben, hogy az előtti tisztujítás alkalmával az arena pénztára az ősi szabadság áldozata lön; 's azután minek? szerepeltünk mi magunk. — A' városban fenálló zeneegylet — mely azelőtt nemzetietlenségről vádoltatott, most azonban, mióta egy asszonyság a' hangversenyben csupán hazafiságból idegen áriával lepelt meg bennünket, nemzeti lelkesedés buzog az intézet ereiben, szótárában azonban a' művészetet hazafiság pótolja. Csak évnegyedes közgyűléskor adja hangversenyeit. — A' város ismét üres, kiki falusi lakába a' félbenszakasztott mezei munkák után sietett.

Még egyet: a' lapok multkor egy erdélyi postahivatal visszaélését pendíték meg, én meg a' nyitrai postakiadónak kis fogáskáját tartom érdemesnek kiemelni, miről bizonyosan a' szép szöke özvegy, a' posta tulajdonosné, madárkalitkái és virágcserepei közt mit sem tud. — Előre kell bocsájtanom, hogy az eddigi igen derek kiadó nem régiben meghalálozott, 's helyét egy parfümírozott dandy tölti be, ki a' falukról beküldött szegény parasztnépet órákig várakoztatja, míg annak az illető ujságokat kiadni kegyeskedik. A' félév kezdetével a' hírlapokra előfizetőktől a' közönséges postadíjon felül még huszonnégy pengő krajczárt szedeget, azt állítván, mikép az neki „competál“, 's hogy ez Galgócson és Léván és mindenütt szokásban van. — Kértem, mutatná elő a' felsőbb rendeletet; de e' helyett ő csak azzal fenyeget, hogy míg le nem teszem a' 24 krt, addig Pestről járó ujságimat ki nem adja.*) Quel bruit pour une omelette! igen; de a' visszaélést, habár rántottával is történik, tűrni nem szabad, nem tudom.

Sz. Gy.

Pécs, jul. 23dik. Pécsről olly kevés ujdonságok keringnek a' magyar világ előtt, mintha nem is volna édes magyar hazánkban, vagy tán, mivel ama hajdankori közmondás: „németnek Bécs, magyarnak Pécs“ — de facto megszűnt, nem tartják már méltónak hír- és divatlapjaink néha-néha kis czikkecskét Pécs- és környékéből hasábjaikba felvenni; pedig sok történik ám itt is, minek kár volna amugy pusztán

*) Szépen vagyunk! Szerk.

elhangozni e' kis város falai közt*). 'S azért bizony megpróbálom én is a' pécsi 's környékében tespedő, pangó, viruló 's a' természet útján el-elbotorkáló, sőt néha sebesen is ügető életnek képeit rajzolgatni, ha e' karczolásimat ön közé sajtolni szives leend**).

— Papirosunk elég van, és pedig pécsi; — de azért e' soraimat mégis, isten tudja, hol készült papírra írom; mert az itteni, nemcsak víz-, de gőzerőművel is készített papiros mindenre jó, csak — írni nem, — mi ennek az oka? azt nem tudom, — elég az hozzá, hogy szőlőhegyünk egész Magyarországbán legtöbb van — borunk sok és jó — vizünk tiszta forrásviz, úgy hisszük, hogy honunkban jobb nincs, 's így általánosan megszokván az ivást, tán papirosunk is ez okból öltötte magára azon tulajdonságot: hogy olly rémitően ita t. — — Azt tehát tudják már, hogy papirosgyárunk van, — de volt ám posztógyárunk is! — melly azonban tulajdonosának kellően nem kamatozván, — ismét visszaesett a' semmiségbe.

— Jelenleg két gyár vagyon épülőben, 's mindkettőben a' munkásság még ezidén megkezdetni fog, azaz: akartatik! ¹⁾ Lesz tehát egy czukor-gyárunk és egy vashámorunk; — vasunk ugyan még eddig nincs, de hámorunk lesz, mert miután a' gömöri vashámorok a' tüzelő szereket honn már becsületesen elpusztították, Mecsekünk pedig kimeríthetetlen köszénnel — 's egész megyénk terjedelmes erdősséggel bir, egy gömör-baranyai egyesület alakult, melly a' gömöri vasat itten feldolgoztatandja, a' minek mázsája, előretett számítás szerint, Pécssett 2 — 3 forinttal olcsóbbba kerülend, mint jelenleg Gömörben. — Hir szerint egy csehországi társaság is vashámort kívánván Magyarhon ez alsó vidékén építetni, embereit hozzánk is elküldé, kik Mecsekünkben turkálván, vasat is találtak, melly azonban, mint hallom, a' teendő költségeket eddig még nem fedezi, 's azért a' turkálást tovább folytatandják. Tiszta szívből szerencsét kívánok vállalatukhoz. A' most épülő vashámor tetejéről már öt egyén esett le, 's összezúzva élet és halál közt nyomorog a' kórházban: a' mult napokban történt, hogy a' vashámor tüzelőjének szerfelett magasra nyuló kéménye körül rozsul készített állás leszakadván, három kőműveslegény leesett, 's az Irgalmasok kórházába vitetett, hol az élet és halál közt küzködő sebesültet igazi keresztényi szeretettel vigasztalák. Telenként van színházunk — német, nyáron semilyen, hacsak valamely magyar vándortársaság nem veszi fel néhány napra sátorát; ezidén azonban úgy véltük: hogy nyaranta is fogunk néhány műkedvelők által előadandó magyar színművek látásában gyönyörködni; ez is elmaradt, pedig, mint értesülénk, A.P. aljegyző — kinek rendezése alatt a' télen Nagy Ignácznak 's Tisztujítás'a nagy számú közönség előtt, és pedig tökéletes meglegedésünkre, a' miskolczi tűzkárvallottak részére adott — Szigligetitől a' 'Szökött katoná't meg is hozatta, 's az aradi viz által károsultak felsegélésére ide Pécsre is el akarta szöktetni; de 'Camilla' nem találkozott, 's így a' műkedvelők színi előadása egészen elmaradt: mintha bizony nem lehetett volna még egyszer Restellatiot tartani, vagy a' 'fátyol ltkai't fellebbenteni? 's a'th. Nőkben a' részvétlenség — férfukban az állhatatlanság hiba! — Még valamit sugnénk önnek, édes szerkeztő ur, de tud-e hallgatni? kérem alázsan,²⁾ mert itt nálunk, sokszor erős demonstratiók történnek ám, azután én az illyesektől nagyon félek,

*) Mi is azt gondoljuk; 's azért szívesen vesszük t. levelezőnk közleményeit. Kissé meg vannak keresztelve, de hiszen azért vagyunk keresztények, hogy illyesmit keresztényi türelemmel szenvedjünk. Szerk.

**) Mint főlebb. Szerk.

¹⁾ Bocsánat ezen barbar szóért, de bizony kicsuszott az már tollamból — 's a' mit irtam, megírtam. K. J.

²⁾ 'S pedig hogyan! miért volnék újságíró? Szerk.

miután szégyennek tartom ugyan a' futást, de hasznosnak. Lakik városunkban egy úgy nevezett „kifli“sütő, jó idő óta bevándorolt, 's már meghonosult; ez a' mult hetekben valahova azon kérelemmel járult, hogy miután saját leánya 's egy erőműves, magyarul maschinista, közt némi szerelmeskedési viszony kezd támadni, ő pedig az illy „messaliancé“ot meg nem engedheti, sziveskednének az érdeklött egyént a' városból kiűzetni! — Furcsa követelés olyantól, ki maga is illyformán lett Pécssett „Hausherr.“ Elég az hozzá, a' kérés valamely titkos erő által teljesült, 's maschinista uram egész becsülettel a' városból kikísértetett; a' városnak más részén azonban ismét visszajött 's jelenleg, mint egy főrangú uri embernek cselédje, a' városban — természetesen, legkisebb bántalom nélkül — tartózkodik; szegény kiflisütő — mint a' rágalmazó nyelvek hiesztelik — ez idő óta szünet nélkül sopánkodik. — Volna, volna még mit írni; de ezt jövőre hagyom: addig is áldást, békességet és számtalan előfizetőt*) kívánva, maradok igaz tisztelője

Keserédesy Jonathán.

Székes-Fejérvár, július 24-kén 1844. Új lapba új levelező kell, 's ha valaki már meg nem előzőtt, leszek én fejérvári hírvívője; az a' jó tulajdonom, hogy habár házaló nem vagyok, 's a' hírt magam nem gyártom is, mindig tudok új, meg új hírekkel szolgálni; hja! mert galambom van. Olvasó-egyletünkben több a' lap, mint az olvasó, úgy, hogy némelyek tán csak azért nem akarták ön lapját is hordatni, mivel ezután kettő esik rájuk, pedig isten látja lelkem! már csak eljöhethének azért is, mert minden olvasónak joga van pam-lagra ülve, ingyen dohányt szívni, — no, ha már ez sem lelkesít? Polgár-katonaság nálunk is van — őrseregnek nevezik magukat magyarul — magyar egyenruhájok van, igen, mert görbe kardhoz az illik, de van azért szuronyos puskájok is; e' szerint a' kard elmaradhatott volna, de a' vitézek csak olly feltétel alatt állottak be, ha kardot viselhetnek; ez már aztán a' valódi, Azsiából származott magyar vér! kívánnók, hogy ne az oldalon zörögne, ne az orr alatt vastagon átnyújtódva heverne a' magyarság, de lejjebb a' szívben honolna! — Többi híreimet másszor.

$x + y = b.$

N. Károly, július 18. Haladunk szellemi és anyagi tekintetben. A' gazdasági fiókegyesület szárnyai alatt keletkezett casino folyvást virágzásban van; bir mintegy 32 különnemű lappal, könyvtárában 3000 csinos kötetű könyv szemlélhető, a' német irodalom legkitünőbb termékei 's a' „moder n“ magyar irodalom csaknem egész kiterjedésében: az elég csinos kertben ünnep- és szün-(?) napokon zene mulatja a' vendégeket. Van fürdőhelyünk is, Kleppert-modorban készült kádakkal 's melegített vízzel; a' kisded fürdőtermek izletes butorzatukkal sok pesti fürdősobákat megszégyenítenek, csak a' szolgálat hanyag. — A' zsidók közt még nagy vakság uralkodik: minap az előljárók egy zsidószabót azért, mert szombatn beretválkozott, 's egy másik suhanczot, ki keresztény személylyel társalgott, becsukattak — hej, atyafiak, nem élünk már Mózes korában! L. G.

Budakeszi, július 28-dikán. Az „Életképek“ előbbi számában a' magyarok aranyideje korából való csákvári kronika kivonatába egy nagy fon-

*) Ez a' dolog veleje!

tosságu hiba csuszott be, melyet a' historiai hűség érdekébenél fogva, a' t. szerkeztőnek lelkiismeretes kötelességében áll kiigazítani. Ugyan is sub Articulo A. D. 1462. hibásan áll, hogy az urfi nevelője elbocsátván, helyette egy francia szakács fogadtatott fel: holott az új nevelő egy vándorló francia színész-társaság sugója volt és nem szakács, mert az édes papa semmi költséget sem kimélt, hogy az urfi dicséretes, *examen*t' csináljon. Nem volt-e az érdemes sugó ur előbb szakács, azt a' nagyságos ur nem kérdezte. Minek is?

Peregrinus Keleus.

KÜLFÖLDI LEVELEZÉSEK.

Bécs, jul. 14. 1844. III. Kedves Bélám! „Miért teremt az isten vágyakat emberi kebelbe, ha azok betöltésére megtagadja az erőt? “ így kezdődik előttem nyitva heverő leveled, 's én nagyot tudnék rajta kacagni, hacsak kevésbé vidorabb kedélyben volnék, mert kitörésem csak onnan származik, hogy a' nagyvárosi élet fényoldalairól tulfeszített ábrándokkal birsz, de árnyoldalait nem ismered. Te elégedetlen vagy falusi magányodban, 's én életem egy legszebb évét a' 24. adnám érte, ha veled cserélhetnék. „Sok tapasztalás!“ mondd; igaz, édes barátom, de drága iskola, istenemre! kinos költségeket facsar az ember lelkéből, melyet a' részvétlenség hidege a' halovány arcra jegesít; pénzért itt mindened lehet, szeretetért semmid, bizalom és barátságnak nincs e' falak közt értéke. Oh, beh másként van ez nálatok, az egyszerű természet nyílt ölében! Többet erről szóval, ha majd sorsunk ismét összevezet. — A' mult estét a' Sperlnél töltém, szép nyári terem kert közepette. Mennyi vidor és elégtűlt arcot láttam! Nem tudom, mind olly boldogoknak hiszik-e magokat ezen emberek, vagy csak arcukra tudják hazudni? de valóban azt képzelm, hogy köztük egyedül tépelődöm néma fájdalommal, mert — oh barátom! az én keblem sokat vérzik. — Straus ide hetenként kétszer belépti díj mellett méregdrága estélire nagy közönséget édesget. A' tegnapi: tánczestély volt, 's földszint és első emeletben a' fuladásig tömött teremekben ugyancsak járták a' keringőt a' nagy hőség daczára is, — jó mulatságot, sogar uraiméknak! — Bécsnek legkitünőbb helye a' Prater, hol a' természet nincs úgy kivetkőztetve eredetiségéből, mint az itteni legtöbb mulató helyeken. Ezen terjedelmes, szép ligetben mindég élénk mozgás van, mit nagy részben Stuver tűzjátékainak, 's az itt működő Guera lovagtársaságának tulajdoníthatni. — A' város közelében legkeresettebb sétány a' vizitér (Wasser-Glacié), hol naponta alkonyatkor legtarkább vegyületben hemzszeg a' nép késő estig. „És mi van ott?“ kérdenéd most, hát egy kis zöld, zene 's a' t. úgy megy itt, lelkem; minden zöldfa alatt czinczog egy átkozott rosz csehklupp hajnaltól sötét éjelig. — A' várszínház Julius elseje óta zárva van, 's e' kedvetlen szünet a' jövő hó 1jéig tartand. — Művésznői közül a' bécsi közvélemény első fokra helyezé Rettichnét. Reám játéka nem hat; taglejtéseiben valami erőtelett feszesség van, előadása kevés gyöngéd nőiséggel bír, hangja erős, de van benne valami recsegő, nem minden szerepre való. A' közönséget ő szokta sirásra indítani. — Jobb szeretem a' szinpadon a' kerekded játéku Pechét, 's a' természetes játéku kedves Neumant. — A' férfiak közül Löwét kegyelik leginkább; vannak kitünő szerepei, az tagadhatlan, de van eset, midőn őt is utoléri a' szinfalrángatódzás. Neki ifjú szerelmest játszani kis ellentétben áll testalkatásával. A' derék Anschütz többnyire szívhez tud szólni, 's a' szinpadon mindég otthon találja magát, szeretetre méltó leányával

együtt. — Fichtnerben sok tehetség van; játéka jó, előadása szép, testalkata deli, 's különösen a' társalgási darabokban méltó tapsokat arat. A' derek Lucas is sok élelménydús estéket szerez. — Tiszteletemet leginkább La Roche Károly vitta ki; ő a' legkisebb szerepből is sokat tud csinálni; jellemző játéka soha sem téveszti hatását; nem tuloz semmit, de nem is von ám el. Ha játszani látom, azt hiszem: a' költő lelkébe pillantok. Ő remek a' maga nemében; többnyire ármányos, gyöngült aggastyánt és mulattató szerepeket visz. — A' karinthiaikapu-színház gyászos állapotban van, mióta az olasz dalművészek eltávoztak. Luczer, Staudigl 's többen még nincsenek itt; miért is a' beteges előadásokat folytonos ballettánczokkal szeretnék elevenitgetni. „Nem megy, káplár uram!“ mond a' szökevény Korpády rabtársa. De a' józsefvárosi színházigazgató segített a' bajon, 's azóta holmi „Zauberschleier“eket dalművekkel váltogat, és még sem téveszti hivatását — roppant dicséretére mondva — mert a' dalművek nála ugyancsak isteni parodiákká válnak. — A' leopoldvárosi színházban egyszer valék, de nem is kívánczom belé többet; disztelen belseje se az igazgatónak, se közönségének nem válik nagy dicséretére. — A' viedeni színház valamennyi közt legszebb. Nesztroy itt kiskirály; bohózatai először is itt nevetetlik agyon a' közönséget. Elmeszülötteit rendesen maga vezeti a' világba tulságos játékaival, de ha ez tetszik! Hallom, ismét egy új bohózata készült: „Az egész ember“; hiszen esze elég termékeny, csak finomabb elmésségeknek nyitna valahára mezőt. — Scholtz eleinte megnevelteti az embert, de gyakori látás után unalmassá lesz; ő minden szerephen ugyanaz. Az ő hibája-e ez, vagy Nesztroyé, ki neki szerepeket ír? — nem tudom. — E. P. F. L. gr. bécsi érdempolgárrá lön, mivel a' városnak 1000 pft ajándékozott azon felül, hogy itt saját házában szép évi jövedelmeket költ. Mit gondolsz, nem jobban csengne-e magyar fülében, ha ez Pesten történnék? — — mit? — Az utcák szögleteit aszott nők állják el egy idő óta, 's minden elmenőnek füléért énekhangon kínálják garasos árújakat, melly halálos ítéletét tartalmazza egy szerencsétlennek, kit néhány nap előtt vesztőhelyre vezettek. — A' falakra öles iverk ragasztvák, holnap a' vizitéken — jótékony célra — tartandó nagyszerű ünnepélyt arasznyi veres betűkkel hirdetők. Eredményéről, ha érdemes, értesítend őszinte Alajos d.

U. I. Egy nappal később. — Levelem már zárva volt, 's igen szeretem, hogy a' postáról elkéssett, legalább az érintett ünnepélyről most mondhatom el, mit csak jövőre közlöttem volna. Világítás és tűzjáték cseppet sem volt meglepő; a' zene (Schröder és Deutsch-Meister ezred hangászkarja) jobb, mint naponként. Az emberek csak úgy ettek ittak és olly lelkesedéssel hallgatták a' zenét, mint egyébkor, azon egyetlen kivétellel, hogy ünnepi köntösben. És mégis, mennyit, és mit láttam! Fülöp Lajos francia király leányát Klementinát, hg Koburg nejét — ki csak reggel érkezék Bécsbe — legegyszerűbb öltözetben, udvarmesternőjét kivéve, minden kíséret nélkül a' nép között férje karján késő estig sétálgatni. Leült a' legigénytelenebb külsejű emberek mellé egy padra, 's nem hívott biztosokat a' melléte ülők elűzésére. A' polgárkirály leánya nem igen tűnt fel egyszerűségében 's én épen ezért találtam tiszteletre méltónak. Sokat jelentő arcza önkénytelen XVI. Lajosra emlékeztete. Megérkezése napján az udvarnál harminczhat személyre ebéd adatott, miből következtem, hogy szivesen fogadtaték. — A' vizitéken egyéb nevezetes nem volt, kivévn, hogy egy jókedvű arszlánt biztos uraimék karonfogva kivezettek. — Isten veled!

Bologna, jul. 15. Tegnap érkezém meg Modenából, 's minthogy a' távollétem alatt itten történetekről tudomást még nem szerezhettem, megírom önnek azon

tragicomicus jelenetet, mellynek Modenában mulatásom alatt valék tanuja. A' dolog vig és komoly. Vig reánk nézve, kik nézzük, komoly azokra, kiket legközelebbről érdekelt; azonban, úgy tartom, ők is megtalálják nemsokára vig oldalát.

Tudni kell önnek, hogy a' mi apró olasz tartományaink rendőrsége kimondhatlan nagy lelkismerettel jár el dolgaiban, hogy e' lelkismeretességét nemcsak a' politikai gondolkodások különböző neveire és hőségfokaira, hanem az erkölcsösségre is kiterjeszti, még pedig ott is, hol azt, minden közbotrány nélkül, a' családi szorosb körben látja veszélynek kitéve. — Ezen lelkismeretes szigorúság eredménye lön a' kis történet, mellyről itt szólni akarok. A' napokban t. i., egy ifju utazó pár szállott meg Modenában a' „Korona“ czimű vendégfogadóban. Az utazó pár francia és szép vala, 's úgy látszik egymást forrón szereté, 's csak hogy annál kejesben élvezhesse a' szerelem örömeit, utazgatott Olaszországban. Ide Párisból érkezett. Egy bűne volt e' szerelmes párnak: elhanyagolá megáldatni szövetségét! Ezt valamiképp megtudván a' modenai rendőség, mint karvaly rácsapott a' szerelmes gerlepárra, 's azt egymástól kegyetlenül elválasztá; a' férfit a' város nyugati, a' hölgyet pedig annak keleti kapuján kényszerítvén tüstént távozni. — Ők elváltak, 's minthogy legnagyobb kinjokra egyik sem tudá a' másik rendeltetését, a' nélkül, hogy egymás feltalálhatásához reményök lehetne!.... 'S azt hiszi ön talán, hogy szívök megszakadt? Koránsem. A' hölgy szép volt, 's mint másnap a' „Piazza“i kávéház körül hallám, Modenába egy hatalmas udvari ember pártfogása alatt ismét visszatért; a' férfi zúgolódott, lármázott, pattogott, egészen francziásan, 's — tovább ment. Szerencsétlenségére a' modenai udvar még mai nap sem ismervén el a' francia juliusi dynastiát, nem volt követ, kihez folyamodhatott volna, sérvet szívének enyhítő kenetet szerzendő! — Szép tárgy vig beszélykére!...

E' pillanatban hallom, miképp az itteni fenyítőszék most hozza ítéletet többek felett, kik az utóbbi zendülésben részt vettek. Sokan halálra ítéltettek, de az ég tudja, hol járnak.

Baldini K.

S U J T Á S O K.

Ábécze-rendben.

(Vége.)

K — ban a' háziur meghalt: mondják, hogy halálakor épen annyi örömkönyük hullottak, mint a' mennyi fájdalomkönyüket okozott élete.

A' labradori Chán X. bárótól pénzt akart kölcsönözni 's a' szurokrenddel kínálta meg ötét: X. ur azonban megköszöné a' rendet 's megtartá pénzét. Erre a' labradori zsidókra nagyobb adó vetetett.

Missisippiben örökös kiváltságokat akarnak alapítani, mivel minden rendes háztartásnál szükséges egy macska, melly a' pecsenyét megegye.

N — ben character taksát kell fizetni: így az illetők némellyike szükség esetében be tudja bizonyítani, hogy van character.

Otaheitiba uj főnök érkezett; a' néptanácsban egyetlen szava sem volt, 's mint mondják, ez volt oka, hogy főnökké tették.

Mult héten P — re egy bramin jött, hogy feleséget keressen magának, de egyik sem akart hozzá férjhezmenni, mert félt az elégetéstől; pedig a' p — i hölgyeknél aligha a' bramin nem fogta volna magát — megégetni!

Q — ban egy gépet találtak fel, mellynek segedelmével a' vakok leírhatják gondolataikat: másutt ezt a' látók sem tehetik.

R — ben a' szabadelműség nagyon divatozik; azonban soknak erről ott olyan fogalma van, mint az egyszeri urhölgynek, ki csupa szabadelműségből nem hitte, hogy — Amerika a' világon van.

S — ben egy ujságszerkesztő valamennyi előfizetőit köbe rajzoltatja, hogy — maradandók legyenek.

Tunguziában a' nyilvános véleményt megvetik, a' mi éppen olly kárhozatos, mintha a' pap isten létét tagadná.

U — ban oroszjuzságot akarnak kiadni: minek? mikor az „Allgemeine“t ugysis járatták.

V — ben egy elméncztől azt kérdezek: „minek van most ott a' kereskedésre legnagyobb influentiája?“ „Az insolventiának“ felelé ez.

A' xiloszí udvaroncokból jó népszinműköltők válhatnak, mert igen szeretik a' — decoratiókat.*)

Az y — i nép rossz árucikk volna, mert lassan kell!

A' z — i földrengés több várost, a' p — i csödök több házat nyeltek el; avval a' különbséggel mégis, hogy a' földrengés alkalmával az egész város, a' csödnél pedig csak a' hitelezők házai dültek össze.

MI HIR BUDÁN?

*Az Életképek második számához volt mellékelve egy jelentés olly munkáról, melly régen érzett szükségét pótol, 's jelenleg — a' mint a' hirdetés mondja, 's tudtomra is — egyedül létező magyar nyelven zenemű e' nemben. Címe: „Budapesti zongoratanító.“ Szerkeszté Adlersteini Janotyekh János. Ára 5 ft p. p. — Azóta átnéztem e' munkát, 's mind tartalmi bőségre, mind felosztási czélszerűsége nézve azt igen ajánlhatónak találtam. Áll a' munka elméleti 's gyakorlati részből, 's amabban bő, tanulóra nézve eléggé alapos és kimerítő fejtegetést és magyarázatokat, emebben számos, lépcsőzetesen következő logicaillag összefüggő, 's tanítványt fokonyként felebb és felebb vezető gyakorlatokat láthatni összefoglalva, mellyek az ujjrakás és ujjgyakorlás kiképzésére nézve igen sikeres eredményeket ígérnek. — Az elméleti részhez van mellékelve egy igen helyes, 's az egész műszerkezetet világosan szem elé állító zongora-billentyűzet rajza, melly a' hangfokozatok természetes következősét, a' hangok magosbitását 's lejtését, ugyanazon hangoknak különféle magasbitó vagy lejtő jegyek szerinti különböző elnevezését igen pontosan rajzolja a' tanuló elébe. A' gyakorlati részben különösen kiemelendők a' lépdek gyakorlatai, mellyekre nézve, mint általán véve, a' gyakorlati részre nézve megjegyzendő, hogy e' könyvben sokkal sürűbb nyomtatásban vannak összefoglalva, mint bármely más zongoratanítóban, miért is itt sokkal több nyujtatik aránylag kevesebb, de kiterjedésre nézve is bővebb tartalmánál fogva, mint az eddigi szokott közönséges ilyenemű iskolákban. — Mai korban, midőn a' zene olly nagy szerepet játszik nemcsak

*) És istenfélő emberek mert mindig fölfelé fohászkodnak.

társasági műveltségünkben, hanem általános nevelésünkben is, midőn a' remekles már csaknem a' mindennapiságok sorába tartozik, de főleg azon tekintetnél fogva, mivel a' zene, mint indulatszelidítő, kedélynemesítő művészet, nem csupán élvezetképen, hanem valóságos szellemi tényezőül méltó figyelmet igényel, — mai korban, mondom, igen kívánatos, hogy mit valaki e' nemben is tanul, azt lehetőleg alaposan 's lehető könnyűséggel tanulja meg, ha szinte csak magán-mulatságát czélozza is; mert a' szabatos, könnyű és műértőleg bensőkép beavatott zenejáték minden művelt lelkének bizonyára több élvezetet szerzend, mint holmi darabos, nehézkes 's öntudati világosságot nélkülöző zenézés. Sajnosan tapasztalják ezt utóbbi években azok, kik holmi kontár ugynevezett mesterek kezeibe kerülnek, 's csak miután a' világzenészet hatalmas remekléseinek ismereteibe, azaz hallásába, beavattnak, veszik észre, hogy tulajdonképp semmit sem tanultak. A' könnyű és alapos tanulásra pedig nincs biztosabb vezető, mint czélszerű, jó zenetanító. Én ugyan minden öntanulást zenében, hol annyi függ a' gyakorlati tökéletesüléstől, néha csak parányinak 's alig figyelmet érdemlenni látszó árnyéklatoktól, csupa agyrémnnek, teljes lehetlenségnek tartok, 's azért tanítóul nemcsak illy könyvet, hanem egyenesen élő személyt mulhatlanul szükségesnek hiszek: ám épen magának a' zenetanítónak — mert mindegyik csak nem lehet Liszt — leginkább van szüksége biztos vezérfonalra, melly szerint oktatását intézhesse. Illy vezérfonal kétségtelenül a' jól szerkesztett tankönyv. A' magyar családok 's magyar oktatók számára pedig természetesen csak magyar nyelven szerkesztett tankönyv lehet használható. Illyennek ismerem jelen munkát számos jeles oldalainál fogva; hol még különösen figyelembe veendő, hogy a' gyakorlatok oly nagy mesterek, mint Hummel és Kalkbrenner, 's oly gyakorlati jelesség, minő Czerny nyomain vannak kidolgozva, mi már magában eléggé biztosít a' dolgozat helyességéről. — A' munka eléggé helyes és alapos is. A' hangjegyek nyomtatásában csak két feltűnő hibára akadtam, de azok is olyanok, mellyeket a' tanító azonnal észrevehet és kiigazíthat, illyen például a' gyakorlatok elején az 5ikben, hol fél kóta van egész helyett. — Több és méltóbb kifogásom lehetne a' nyelv ellen, melly hibátlannak épen nem nevezhető, mind helyesírási, mind grammaticai tekintetben. De ezek közül sokat, igen sokat nyomdahiák rovására kell írnnak, mert, fájdalom, illyekre nálunk még nincs elég ügyelet, kivált oly szerkezeti munkában nehéz hibátlanságot elérni, hol a' szöveg közt kóták, 's viszont a' hangjegysorok közt írott sorok szükségesek. Maga szerző, több év óta hazánkban tartózkodván, ért ugyan már magyarul, de még fogalmazni, írni nem tud nyelvünkön, 's így eredetileg németül írt munkája fordítását másra kelle bízni, 's valóban kár, hogy jobb, tudományosan alaposabb fordítóra nem akadt. Egyébiránt ezen hiány könnyen lesz pótolható a' második, reméljük, nem sokára szükségessé leendő, kiadásnál; 's most is csak olyanok e' hibák, hogy magyar ember — pedig hiszen csak illyenek kezébe kerülend a' munka használat végett — mégis értheti. A' műkitételekre nézve is ugyan némeltyek helyett jobbakat lehetne használni, de ha meggondoljuk, milly nehéz illy körben helyes műszavakat teremteni, 's ugy szólván, jeget törni: ezt nem fogjuk kárhoztatni. Csak azt sajnálom, hogy 'hangulat' egészen más értelemben vétetik, mint eddig, holott el van fogadva erre: „Stimmung“; — 's hogy a' „dur“ szó így fejeztetik ki: „mély“. E' kettő zavart okozhat. Mindemellett jelen munka minden magyar tanítónak 's tanítványnak kedves szolgálatot teendhet.*)

(Ney.)

*) Ha vidéki t. olvasóink e' jeles munkát bírni ohajtanák, annak megszerzését szívesen magára vállalja a' szerkesztőség.

*Bizony szegény és gyalázat! Hányszor kelt már ki az egyetemes journalistica azon durva pakróczemberek ellen, kiket a' hidvámszedésre alkalmaznak, 's kik egy órát sem mulasztanak el, hol valamely közbotrányra szolgáló gorombaságot a' szegény népen el nem követnek: mire rendesen mindig sok néző szokott összegyűlni, ki száját tátja, néha kis lármát is üt, de a' vámszedőkre nézve hasztalanul. — Mult szerdán délután 1 1/2 órakor egy szegény paraszt, ki illendőségét már a' pesti hídfőnél megfizette 's a' czédulát zsebében felejté, a' budai hídfőnél lóháton elballagván, a' vámosoktól csak akkor vétetett észre, midőn már a' várfele vezető uton felnyargalt: ekkor utána iramlik egy fehérkalapu, rezesorru német 's a' hetvenéves öreget durva szitkozódások közt lerántja lováról, úgy, hogy ez lábát tetemesen megsértve, a' földön marad 's keservesen kezd jajgatni. Biztost soha sem látni a' hídfőknél: a' drabantok pedig illy alkalommal pipaszóval elsompolyognak, nehogy kénytelenek legyenek ivópajtásaikat, ha valamely nagyon szembeszuró botrányt elkövetnek, behesselni, mire ugys bottal kell őket kergetni. Néhány tekintélyes emberbarátnak azonban sikerült (természetesen, nagy önfeláldozás mellett, mert szóvitába kelle a' vámosokkal 's egy akaratja ellen égből ide pottyant goromba commissariussal keveredni) a' garázdálkodó vámost becsukatni (ha becsukták!) 's a' szegény öreget, kinek sebét a' szarvaskávéháztól átelleni humanus borbély addig meg sem akarta nézni, míg két pengő forint nem peng a' beretválkozó tál mellett, a' kórházba vitetni. — 'S legyen aztán az embernek türelme, ezt nyugodt vérrel leírhatni — mikor ugysem használ semmit. — Csütörtökön, mindjárt másnap, meg egy más 'fogdmeg' mintegy öt perczig lők-dösött és öklözött egy tisztességes kinézésű asszonyt, ki a' vámkrajczárt nem fizette meg. Nem állhattuk meg, hogy a' gazemberre néhány fenyegető szóval rá ne ijesszünk, de annyit használt, mintha falra borsót hánytunk volna. — Illy rendetlenség sehol sincs, az egész művelt Európában sem! Bizony jó volna, mielőtt újabb intézkedésekről gondolkodunk, e' régi bajt gyökeresen orvosolni: de az a' mi szokásunk, hogy fejünkkel mindig a' csillagokat verdessük (ha lehetne) 's a' mi szegény földünkön történik, azt előbb nem látjuk, (vagy látni nem akarjuk), míg meg nem botlunk 's jó véresre nem ütjük szép orrunkat.

*Egy budavári háziur, bérbe adván házi lakójának ugyanazon házban egy más szállást, ezt a' házszolgáltatási napon másnak adta, mivel ez néhány forinttal többet fizetett. 'S így a' lakók szállás nélkül maradtak. Igaz, hogy panaszsra mentek; de csak azt a' választ nyerték: keressenek más lakást; bizony szép, hogy ezt még megengedték nekik 's arra nem kényszerítették, hogy az udvar közepén lakjanak az egerek és patkányok társaságában.

*Halljuk, hogy a' vasúti társaság a' vácsi temetőn inneni falerakó tért a' nemes várostól pályaudvarul 46 ezer pengő forintért megvette. Szép pénz; azonban tudnunk kell, hogy a' város ugyanazon telket 46200 pfíton vette meg 8 év előtt Szervitabarátoktól.

*Mult héten a' budai nyugati bástyáról egy dajka — kedvesével enyelegvén — leejtett egy gyermeket: ez azonnal szörnyűt halt, az pedig megszökött.

*Egressy Béni közkedvességű zenetársasága új egyénekkel szaporodott. Csak több magyarokat, uraim; hagyják azokat az idegen czinczógó nótákat, nem kellenek azok nekünk. Elég sokáig tánczoltunk mások nótáira, tánczoljunk egyszer a' magyarra is.

* Szigligeti 'Zsidó'-jának előadásán bizonyos ur is jelen volt, ki nem régiben becsületes hitelezőivel épen úgy bánt, mint Krida uram az övéivel: vajjon ráismert-e képmására? a' közönség igen; mert minden célzatos mondásnál

majdnem ujjal mutatott a' — ,becsületes ember'-re, mint Krida ur magát nevezni szokta.

* A' lapunkban említett Hahnemann-ünnepély mult vasárnap 11 órakor reggel, a' m. t. társaság termeiben, számos hallgatók jelenlétében ment véghez. Dr. Balogh egy igen velős emlékebeszédet tartott; a' tisztelő verseket Császár, Garay és Vörösmarty uraktól pedig Egressy Gábor jeles színészünk szavallá el. Örültünk, hogy ez ünnepélyt számos urhölgyek, köztük bájos Saroltánk is, diszesíték jelenlétökkel.

* A' francia király leánya, Clementine herczegasszony, férjével Koburg-Koháry Ágostonnal jul. 25. Pestre érkeztek, innen hontmegyei jószágukba utazván.

* Néhány nap óta a' budai hídfőnél olvashatni: ,innen a' hidon át a' kocsiknak lassan kell menni', gonosz nyelvek azt állítják, miképen ezen hirdetés óta a' hidon sebesebben hajtanak.

* A' mult csütörtökön mükedvelők által a' budai szinkörben adatott ,Zsidóné' című opera nagy részben kielégítő volt: a' meglehetős számmal megjelent közönség jól mulatá magát.

* A' pesti Széchenyi-kertbeni társalgási ,gyűldék' válogatott közönségtől látogatgatnak. Sehol sem beszélnek annyit magyarul, mint itt, 's találhatni szivesebb társalgási tónt, mint ismét itt. Csak azok a' Mottýféle bukfenczezések, melyek semmiképen sem illenek művelt közönség elébe, maradnának el; pedig csak ezekért kell tán néha a' nagyobb bemeneti díjt fizetni! Multkor izetlen valczerek mellett producálta művész (?) uram athletai gyakorlatait, melyek görögtűz melletti nyárfosnorgással végződtek.

* A' ,Honderű' szerint jövő hó 10-dikén sajátnemű vizi ünnepélynek leszünk tanui, a' midőn ,Széchenyi' nevű új gőzös vizre fog bocsájtani. Ez ünnepélyre gróf Széchenyi István is, kinek tiszteletére tartatik, megjelenni kéretett.

* Mióta Kossuth a' journalistikai pályán nem működik, némelly emberkék igenemes időtöltésnek tekintik vele kötekedni, jól tudván, hogy ujjokra nem koppanthat — mit tán máskor sem tett volna. Hja, a' szunyogok is csipdesik az alvó oroszlánt, mit tegyen velők?

* ,Tageblatt' collegánk bizonyos szerkesztői ügyben magyar levéllel tisztelt meg bennünket e' napokban. Éljen a' derék collega ur!

*Csak több magyar czimert is láthatnánk már az utcákban. Valjon erélyes városkapitányunk nem tehetne ez ügyben valamit? Dehogy nem: az új czímerek-nél bizonyosan sokat, csak akarjon.

*A' mai számunk pécsi levelében említett vasöntőgyár művezetőjeül az itteni gőzmalom egyik legjelesb legényét alkalmazák, ki mult héten Pécsre leutazott 's egy hónap mulva az öntést már elkezdhetni reméli. Ur isten, nem fogja-e azt a' bizonyos Chinésert, ki a' gyárállításoknak hazánkban olly dühös ellensége, ezen hírre a' guta megütnei?

HÉZAGPÓTLÓK.

Ha te keresed az embereket, kerülni fognak: mutasd, hogy nem szorultál rájuk, és ők fognak keresni téged.

Sokan csudálkoznak azon, hogy ez vagy amaz nem alkalmas azon hivatalra, melyet reá ruháztak 's nem gondolják meg, mikép ötet nem a' hivatal kedvéért, hanem a' hivatalt az ő kedvéért csinálták.

K I S D E D Ó V Á S. N E Y T Ő L.

Korunknak nemcsak ördögei vannak, mikről Vajda Péter beszédében volt szó, nemcsak bálványai, mikről szinte bőven lehetne értekezni, de vannak jó szellemei, angyalai is, eltagadhatlanul.

Hatalmasan nyomul előre a' korszellem, 's haladtában sokat lerombol, eltípor az eddig létezettek során, 's kétségkívül még többet is elsodorna, 's még inkább rohanna ő óriásisága, ha nem volnának jólelkű apróbb segédszellemei, őt hol kiméletesb lépdelésre, hol lassubb haladásra, azaz időzésre figyelmeztetők, nehogy, miután mérföldnyi lépteivel már minden helyeken, tengereken túl gázolt, vissza kelljen fordulnia, azokat föléleszteni, miket oktanuln halálra sebzett, 's magával vinni azokat, miket nagy sietésében itt feledett.

'S haladjon is a' nagy hatalmu szellem folyvást, szakadatlanul! Ne gátolja őt senki jó szándéku működésiben; törekvése bizonyosan nemes és nagyszerű; utja egyenesen a' célra irányul, mely dicső csillagként ragyog a' távban előtte: a' világ nemzet boldogítása. Ne gátoljuk, sőt, hol lehet, segítsük a' nagy szellem jótékony fáradozásait. Célja nem pusztítás — hanem építés. Ollykori rombolásai csak eszközök, 's ezekre nézve szolgáljon vigaszul az, hogy gyakran kell kunyhót lerontanunk, hol palotát akarunk építeni. 'S ki fogná bánni, ha a' szenny és sötétség kunyhója helyett a' tisztaság és világosság palotáját, az undor és fertelem bünbarlangja helyett a' dísz és üdvözület erénytemplomát látnók felépülni? Ki fogná átkozni a' korszellem művét, ki fogná siratni, gyászolni a' veszteséget: ha

durvaság, butaság, vadság bojtorjainai 's csalánai helyett szelid ibolyákat, diszes rózsákat látna virulni, miket műveltség és szellemiség keze ültetett? ha a' kajánság ős rengetegit, hol orgyilkolás óriáskigyói leselkednek, ki-irtva, az emberszeretet gátlóerezeit, mellyek tetejéről a' dölyf szór le gúnyos káromlást a' völgybe, elsodorva, a' bűn posványit, mellyek szélein a' káröröm sír krokodili könyűket, kiszáritva szemlélhetné? Nem-e inkább a' legmagasztosabb öröm dagasztaná kebleinket, ha ezt mind így valósultán látnók? nem-e a' legfényesb diadallal ünnepelnők a' csudálatos munka bevégsését, és szent ihlettséggel tüznők fel a' világosság győzelmének zászlaját az emberiség köztemplomának kúpjára?!

Még messze van ugyan e' boldog, e' dicső idő; de közelébe jutandónak, ha nem mi is, utódink, mitse kétkedjünk; lehetőleg elérendi azt az emberi nemzet: csak kövessük hiven és józanon, mire a' korszellem hathatós szózata int, mit egyik szövetséges szellemtársának fényszövétnéke előnkbe jelel. Igen, neveljük a' hon leendő nemzedékét!

Régen mondták a' bölcsek: az embert nevelni kell. Igen helyesen. De nem az egész világ állt bölcsekből, 's így történt, hogy nem minden embert tartott a' világ embernek, legalább nem olyannak, kit nevelni is kelljen. 'S fellépett most a' korszellem, 's felriasztá hatalmas szavával az alvókat, 's léptei alatt megrendült a' föld, 's riadá: minden embert nevelni kell! 'S kapkodott mindenki, sürgölődött, hogy az új parancs szerint éljen, de legtöbben nem érték, fel nem fogák a' szellem nagy célzatát, 's azt hívék, hogy az embert, már miután testileg emberré felnőtt, lelkileg is lehet rögtön, mint varázshatalommal, emberré nevelni. 'S lön zavar, míg végre a' korszellem egyik segéde, a' nevelés szelleme meg nem fejté a' nagy rejtvényt: a' gyermekket kell czélszerű módon 's állapotához alkalmazva, emberré nevelni. 'S így igen helyes a' korszellem hathatós parancsa; igen, minden embert kell nevelni, minden gyermeket kell emberré czélszerűleg nevelni.

De itt meg nem állapodott a' működő nagy szellem. Magas eszméjét még nem látá tökéletesen teljesíteni, úgy, mint szeretné; hézagot látá nagy gondolata valószínűségében, 's pillanatra megállapodék. Gondolá: nem szóval: — tettel, nem elméleti szabályokkal: — gyakorlatilag adandom tudtára az emberiségnek magasra törő célzatomat. 'S kilépett egy árva mezőségre, felkapott egy rongyokba burkolt, szennyes tekintetű kisedet a' bitangul elszóródott gyermekcsoportból, 's árnyas ligetnek vevé útját. A' kised sírt, sivalkodott, az óriási lénytől ijedten fordult el. „Miért félsz, gyermekem?“ szóla a' szellem. „Ah, dajkám és anyám mindig mondták, hogy az óriások megeszik a' gyermeket?“ rimázkodék a' reszkedő kised. A' nagy szellem mosolygva vivé őt kertje árnyiba, 's megnépesíté a' kertet játszó társival, hogy nem sokára kedvencz helyévé lön az a' kised népcsoportnak. Rövid idő múlva jött a' nevelés szelleme a' ligetkertbe, munkájára ujon-

czokat keresni, 's elbámulva látá, hogy itt nem talál szennyes alakot, nem vadult kinézést, nem torz tekintetet, nem állatias szilajságot, nem eltörpült, elsatnyult lényeket, hanem vidám, tiszta, jókedvű, egészséges gyermekeket, kik nem ijednek meg tőle, hanem örömmel üdvözlík, 's körülfogva őt, szívesen szólítják fel játékkubani részvétre. És játékközben észreveszi, hogy a' kisdedek lelki állapotja külsejökhez mindenben hasonló, annyi alapját az erkölcsi önérzetnek, annyi nyilatkozatát apróbb erényeknek tapasztalja, annyi előkészületet szerény ismeretekre talál itt, hogy alig bírja korlátozni bámulatát. 'S egy óriási fa árnyékában az azóta más világrészek látogatásából visszakerült nagy szellem mosolyog, 's kezén vezetve egy szende szellemhölgyet, imigy szól: 'Ez az én művem! E' kisdedek az én vezérletem alatt lönek illyenekké, — ez im segédem, felavatott helyettesem! ki van egyengetve az ut: most a' további nevelés bizton haladhat, — el van készítve a' föld: az erény 's tanitmány magva jobban foganzik.'

Ki volt mondvá a' nagyhatású szó: kisdedová. Igen, az apró kisdedeket kell megóni testi veszélytől és lelki mótelytől, az apró kisdedekbe kell csepegtetni az erkölcsiség szent érzetét, az apró kisdedeket kell előkészíteni korunkhoz mért némi ismeretekkel a' későbbi tanitmányok befogadására, előkészíteni a' tanodára. Ez volt az új feladat, 's a' szellem már eddig is csudákat művelt, hova elhatott, vagyis inkább, hol vissza nem löketett, hol elfogadtatott fényének jótékony sugára! Megérték számosan a' korszellem hatalmas intését, 's szerinte cselekedtek; a' nevelés szelleme újabb, tágasabb körben kezdé működni, — 's nemde a' nevelés szelleme egyik angyla korunknak? Megérték számosan a' nagy szózatot, hogy épen 's leginkább az elhagyott, szennyes, elhanyagolt, szegény kisdedeket, az elhagyott testi- 's'lelkileg szegény nép magzatit kell testi 's lelki ápolásra felkarolni, 's egyesültek e' szent célra, és sikeresen működtek; — 's nemde a' részvét, könyörület, segélyzés, jótékonyság megannyi angyla korunknak? Megérték számosan a' nagy szellem célzatát, miszerint helyetteseül az új munkánál szellemhölgyet, nőszellemet választá, jeléül, hogy valamint a' legzsengőbb gyermekeknek ápolása legjobban sikerülhet női kezek közt: úgy e' szent ügy pártolása is leginkább azon gyöngédszívű lényeket illeti, kik minden bajra, minden emberi szenvedésre érzékenyebbek, minden fájdalom megértésére alkalmasbak, 's a' részvétre buzdító szent sugallatra engedékenyebbek minden alkalommal; — igen, megérték a' nagy szellem akaratját, 's főleg nemesszívű hölgyek karolák fel eleinte ez ügyet nálunk is, melly most már szép virágzásnak indult; — 's nemde a' nemesszívű, jótékony hölgyek is mindannyi angyalai korunknak?

Ugy van; korunknak vannak angyalai; illy angyal maga a' kisdedová szelleme, a' mellyről, — illyenek az azt pártoló nemeskedélyű hölgyek, a' kikhez ezuttal pár szót intézni szerencsém van.

Gróf Széchenyi István nagy szót mondott, azon hitét fejezve ki, hogy Magyarország „lesz” Ezen „lesz” természetesen a’ létnek, a’ „lenni” nek minden egyes ágait is magában foglalja; ’s így legyen szabad nekem a’ nagy szövodekből egy fonalkát kihuznom, ’s kifejeznem abbéli magasztos reményemet, hogy Magyar hazánkban a’ nevelés „lesz.” És lenni kell, ha a’ nemzet közböldogulását őszintén ohajtjuk, — és lenni fog, ha a’ megkezdett pályán hiven és józanon tovább megyünk. De folytonos kapcsolatban, szakadatlan összefüggésben, testvéri egyetértésben legyenek azok, miket e’ mezőn cselekszünk, ha jó eredményt akarunk látni; mint ugyanegy lánczolatnak gyűrűi tapadjanak egymásba az intézkedések, mint ok és okozat szükséges sorozata kövessék egymást a’ lépések: különben csak félszeg lesz, a’ mit művelünk, ’s mikor aratni akarnánk, éretlen kalászt vagy üres szalmát találna az arany reményekre edzett sarló.

Nem úgy értem én ezen mondatot: „nálunk a’ nevelés — lesz”, — mintha eddig semmi vagy semilyen nevelés sem volt volna hazánkban, hanem annyit mondhatni, ’s annál bátrabban, mivel köztudomásu dolog, hogy bizony a’ nagy tömeg, az alnép nevelési állapota nem igen jó lábon állt. ’S pedig vajmi kár a’ nép nevelését, következőleg erkölcsiségét elhanyagolni. Tagadhatlan, hogy a’ népnél van az anyagi erő, azaz: maga a’ nép az anyagi erő; ha ezen nyers erő szilaj, durva, erkölcstelen, embertelen — : mi jót várhatni tőle? mi könnyen felbőszülhet a’ szilaj, nyers erő! ’s milly borzadályokat vihet véghez e’ böszület, ha erkölcsi érzelem nem szelidíti, nem fékezi? Ezt soha sem kell szem elől veszíteni. Nincs kegyetlenebb, pusztítóbb ellensége hazának, mint saját vad erkölcstelen népe.

A’ törvényhozás segítni akar a’ bajon, ’s törvényjavaslatban már is rendezé az elemi oktatást, a’ népnevelést. De nekem úgy látszik, mintha az egész rendszer léghen libegne ismét, mint eddig libegett, mintha nem volna tökéletesen biztos alapja, mire támaszkodjék. Függelékül meg van ugyan említve az „elemkék” — a’ kisdedovó intézetek ügye is; — de én épen ennek ohajtottam volna legszélesebb, ’s mennyire lehet, kötelező kört adatni. Meggyőződéseim ugyanis: hogy mindaddig nem fogunk az elemi tanodákban, néptanodákban sikeresen nevelhetni, míg ott csak elvadult, megrögzött rossz szokásu, erkölcstelenséggel elmételyezett, semmi előkészültséggel nem bíró gyermekeket vesz át az oktató, ’s így idejének részét, ha csakugyan nevelni, legalább negative, akar, az átvett gonosz irtására, másik részét pedig szorosán vett oktatásra kellend fordítania. Azért az én felfogásom szerint a’ kisdedovásnak kellene minden nevelésnek alapját, bazisát képeznie, valamint okosan vitt házi neveléssel valóban képezi is. A’ kisdedovás legyen azon talapzat, mellyen az egész nép gyermekei elférjenek, a’ gúla fokozatos lépcsőzetein rendben foglalván helyet az oktatmányok magasabb nemeiben

részesülők. A' mesterségek, művészetek, tudományok ezer águ különfélesége ezerféle részletes kiképzést, oktatást igényel: de erkölcsileg nevelve minden embernek kell lenni mulhatatlanul. Vésznek indul előbbutóbb azon ország, melynek erkölcsileg nevelt népe nincs! De mikor fogja inkább befogadhatni az erkölcsiség magvait az ember, mint zsenge korában, mikor gyöngéd lelke és szive még olly idomítható? Igen, ez egyik főszüksége köznevelési rendszerünknek. Kapcsoljuk tehát össze mindeütt, hol csak lehetséges, a' tulajdonképi tanodákat kisdedovó-intézetekkel!

Milly széles, milly dicső cselekvési mező nyílik itt számotokra, gyöngédkeblű, nemeslelkű hölgyek! Hány ezer meg ezer helysége van hazánknak, hol még kisdedovó-intézet nincs! Pedig mindenütt, legalább a' népesebb helyeken mindenütt kellene lenni! Mennyi alkalom kínálkozik itt nemes működésre, részint saját jószágaitokon, részint más helyeken. Ápolás, pártfogás, segélyzés, buzdítás, a' szülőknek ez ügy iránti felvilágosítása, hajlékonyítása, serkentés, jutalmazás 'stb. 'stb., mennyiféle utja van az emberszeretetnek ez áldásos pályáni cselekvőségre!

Nagyságtoktól sokat vár a' haza; 's önöktől, kik már eddig is szépen hatottak tettel, példával az emberiség ügyeire, méltán is várhat a' hon még többet, sőt gyöngédtelenség, bizalmatlanság, sértés volna önökre nézve, szép nagysádim, ha nem akarna önöktől az édes közanya ezentul minél jelentékenyebb, minél nemesb honleányi áldozatokat várni, sőt kérni is! — 'S nagyságtok bizonyosan teendnek is! önök nem nézhetendik e' hon népét, hogy ugy szólván, lelki eledel nélkül tenyészszén, minden szellemibb emelkedés nélkül; önök nem nézhetendik e' hon szegény gyermekeit, hogy testi, lelki vésznek adva martalékul, elsorvadjanak, eltörpüljenek. Ha általán véve magasabb szempontból kell tekinteni a' nevelés ügyét, ugy a' kisdedek nevelése is abból tekintendő; — 's kétségkívül önök is illy szempontból veszik azt fel, érezvén, hogy minden, akár testi-, akár lelkileg megmentett gyermekkel egy polgárt nyerünk a' földnek, egy lelket tartunk meg a' mennyeknek.

Ennek meggondolása remélteti, hogy hazám nemeskeblű hölgyei, valamint eddig, ugy ezentul is pártolandják a' lassan bár, de elvégre virágzásnak indult kisdedovási ügyet; hogy versenyezve alapítandnak elemkéket a' hon különféle vidékein, városiban, falvaiban; remélteti, hogy a' pesti intézeteket is folytonos, 's talán az eddiginél sikeresh pártolásra méltandják. Mert valljuk meg, némellyike a' budapesti kisdedovó-intézeteknek épen nincs fényes, de még csak biztos állapotban sem. Pedig ez intézetek ujabb ápolásra érdemesek már csak azon egységi szellemnél fogva is, melly azokat nemsokára átlengendi, miután a' helybeli példány- 's képző-intézet jeladására rendszeren összegyülekeznek a' budapesti kisdedovó-

eszméiket, véleményeiket, tapasztalásaikat e' szent ügy körül kicserélve. Így képeződik idővel valóságos központi ügyszellem, mely a' vidékekre is üdvösen 's hatályosan elágzandik. 'S kívánatos is, hogy némely kiszögellések kiköszörültesse, némely eltérések kiegyenlítessenek, 's bizonyos elvegyformaság állapíttassék meg, mellyen bizton indulhasson minden kisedővő, nehogy ide 's tova kapkodva, üdvtelen tarkaság fészkelje meg magát, melly csak az új tan alapossága iránt bizodalmatlanságot szülhetne némely, csupán a' dolog felületét vizsgálókban. Maga a' képzőintézet, hol az óvónövendékek elméleti- 's gyakorlatilag képeztetnek, ugyan elég biztosítékot nyújt egyrésről az elv-összhangzásra nézve, de nem árt azt másrésről némely külső súlyllyal is kísérni, melly a' gyakorlati életből tetteleg merítetik, 's melly azt kézzelfoghatóbban szilárdítandja.

Igy lassanként minden jobbra fejlődik, 's azon ügy, melly még másfél évtized előtt teljesen ismeretlen külhoni növény vala, már is szépen virágzik, 's idővel pompásan díszlendik; pompásan, nem ugyan külső csillogvány tekintetében, mert ez ügy maga a' szerénység bélyegét viseli, hanem pompásan, lelkiileg véve, belső fényvel és jelentőséggel. Ennek minél hamarébbi megközelítése azon körülménynél fogva is remélhető, mivel a' pesti kisedővő képzőintézetre nem sokára új időszak hajnala pirul fel. Ez intézet t. i. ezentul saját épülettel bírand, mellybe nemsokára át is költözendik, 's ez időpontot méltán üdvözölhetni új hajnalul. Mert az egyesületnek ennél fogva szabadabb működési köre nyilván, többfelé elágaztathatja partoló figyelmét, 's képes leendő több jót eszközölni. Így például, számosabb óvónövendék részesülhetend az egyesület pártfogásának anyagi jótékonyágiban is, 's következőleg többeknek könnyítetik az ut a' kiképződésre.

Helyesen kiképzett kisedővők tehát lesznek elegendő számmal; lesz a' fenálló intézetek közt is testvéri összhangzás, 's egységi szellem, melly főleg megszilárdíthatandja hazaszerte ez ügy benső életterejét; nincs tehát egyéb kívánni való, mint az, hogy e' hazának minden rendű lakosai, főleg pedig a' nemeslelkű hölgyesereg, kihez ezuttal különösben kívántam intézni e' soraimat, minél számosabban, minél nagyobb buzgalommal vegyék a' kisedővás ügyét nemes pártfogásuk alá; alakítsanak, alapítsanak, teremtsenek minél több elemkéket, segítsék a' központi egyesület ebbeli törekvéseit is minél számosabb évi részvénnyel 's örökös alapítvánnyal, és — mi főtekintetet érdemel — iparkodjanak a' kisedővást a' néppel minél inkább megkedveltetni, hogy ez önerejéből is hajlandó legyen a' magzatok iránti emberi kötelességek legfőbbikét versenyge teljesíteni!

S Z I V É S R A N G.

KARACS TERÉZTŐL.

(Folytatás.)

III.

Fény és pompa körzi a' teremtet, hol ismét találkozunk Törzsökyvel, és fiával, kit eddig Révy név alatt ismerénk.

„Megbocsátok, fiam, mindent, hiszen tévedések láncolata egész életünk; — szolt az öreg gróf — de te is légy ezután vigyázóbb szerelmi tárgyaid választásában. Valami különös daczos lény mostani pártoltad.”

„Atyám! te láttad őt?” vágott ijedten apja szavába Ödön.

„No, no! láttam, de nem ettem meg. Tudom én, hogy a' grófokat sem sziv nélkül teremti az alkotó. Semmi kifogásom szenvedélyed ellen, csak azt nem szeretem, hogy a' leány egész lélekkel csügg rajtad. Illy komoly ragaszkodást nem helyeselhetek. Mától fogva kerülnöd kell őt.”

„Atyám, ez lehetetlen; nem élhetek nélküle.”

„Majd kísérletet teszünk; még ma indulsz külföldre, már mindent elintéztem, őt többé nem szabad látnod. Jó, hogy álnév alatt köttetett fri-gyetek; e' percztől fogva szabad vagy; meg kell a' külföldön házasodnod, hogy ezen egész bolondság feledve legyen. Mentülelőbb gondoskodni fogok valamellyik követségi alkalmazásodról.”

„Atyám, ne légy illy szigoru; hidd el, megtébolyodom; minden hiva-talra tehetlen vagyok Rízám birtoka nélkül; ne fossz megtöle; ezen an-gyal, ezen tiszta lélek nem kíván mást, mint szerelmemet; ő elvonulva, sen-kinek utjába nem állva, él távol a' világzajtól; szent hevületű keblén örök kéj, szerelem, polgári kötelességembeni fáradaalmimért magas jutalom vi-rágzik számomra. Ne gátold, kedves jó atyám, e' titkon nyiló örömök élvezését; ez teend képpé a' palota-csillám unalmaiban örök vidámságot szín-lenem, ez ad ösztönt bármi vállalatok terhét elviselnem. Nélküle nincs életem.”

„Huszonnégy éves lángkebel hagymázrohama szól belőled, ezt meg kell hűtenem: te utazol holnap; gondom leend rá, holt híredet költeni, 's Ré-vyné asszonyt férjhezadni.”

„Apám, érts meg, én szövetségünk álnéveni köttetését rangi hiuságod kiméletéből rendezém, nem hogy valaha visszaéljek vele; nőmnek hűsé-get nem Révy, de grófTörzsöky esküdött, 's ha ezt valaha megszeghetném, nemcsak nyugalmam 's létüdvem semmíttetnék: ős nevünk is szennyezve

lenne csalásom által. Hadd maradhassak, jó apám, a' világra nézve sírig nőtelen."

„E' gyermektervet kijátszani apai kötelesség."

„Atyám, mikép lehet illy kegyetlen?"

„Fiam, mikép lehetél olly kába, egy alrendühez kötni sorsodat, ki miatt számüzve leendsz minden fényes igényeidből? de csitt, okosan tevéd, hogy álnév alatt csatlád magadhoz őt, legalább a' fiu hibáját apja helyrehozhatja."

„Atyám! engem nem esküm, engem szerelmem köt nőmhöz, és ő nem élhet nélkülem."

„Gyermekefcsegés! olvasd ezt; veté diadallal Ríza sorait Ödön elébe."

„Ezt csak kegyetlenség csikarhatá ki tőle."

„Ettől tiszta vagyok."

„Ugy ő kisérteni vágyik; én nem leszek nálánál gyengébb, de nem is lehetek; nekem, valamint neki, szerelmem egyetlen világom. Nem hagyhatom el soha őt."

„Ez kellene még! — szólt hidegen az apa — örült szenvedélyedből még hűség hiányzik, hogy türelmem veszítsem. Válassz: utazol, vagy házi börtön által zárlak el bohóságod tárgyától. Nincs kedvem sokáig alkudozni; te fiam vagy, 's tőled törvényszerűleg kívánhatom, hogy születésed fényét minden szennytől véd, 's rangod igényeit tekintetbe vedd házassalásodnál; 's ha te játékot üzesz belőle, tartozásom nekem őrt állni. E' tréfád még magas műveltségedhez illő munkatérrel — hivatalokból szorit ki."

„Apám, én erős vagyok e' pályán magasra törekedni, csak légy engedelkeny. Mit tartozik a' társasághoz szivem vonzalma, választásom?"

„Szót se többet! ha nem mondasz le kedvesedről, elzáratlak tőle."

„Atyám, te rettenetes vagy!"

„Mint lehet az apa, kinek fényes terveit illy rútul kijátszá fia. Te vagy egyetlen ivadékod, egyetlen reményem, örömem, 's ezt egy rossz, hibás lépéssel mind semmivé tevéd. Vértorlat soha ne rontsa le okoskodásunk gátait."

„Atyám, ne kárhoztass, mindent megkísérték szívézelmem leküzdésére; kerülni vágytam őt, de lehetetlen volt; minden más lény nyájas pillanata csömört okozott; egyedül érte, szerelmeért epedett hő keblem, 's ez csak házassággal vala nyerhető az angyaltól."

„Kába ember! ez mentséged? Te őt nem látod többé; menj rögtön e' mellékterembe; mig más gondolatra nem térsz, nem fogja tudni a' világ, hol vagy, ha évek kellenek is kijózanulásodra; ő pedig soha mitsem halland rólad többé. Ugy hiszem, van annyi leleményességem, hogy egy magán élő nő gyanusítva legyen, 's a' törvény által közelünkől eltiltassék, és hitem szerint: ha Révyné igazát keresendné, gróf Törzsöky nem leend

kába önmagát, mint álnév alatti csábítót, földni, czégéreztetni. Tetszik számításom ?“

„Borzasztó, iszonyatos! — rémkedék a' terveit sikeríteni szokott apját ismerő Ödön — számoltam e' rettentő következményre, mégsem mondhattam le róla; gondoskodtam ez utolsó esetet kiegyenlítő váltságról is: egy téged megnyugtató titkot fedezek föl, csak engedd birnom őt.“

„Félrebeszélisz ?“

„Nem, atyám, hallgass meg, 's tudom, nem ellenzed többé szerelmem.“

„Nem, ha élted fényes szerencsáját nem akadályozza.“

„De fogadd meg, hogy e' titkot szentül megőrzöd; kiviláglása nevünkre gyalázatbélyeget sűt;“ rekeszté a' tulhevült.

„Mit fogok hallani ?“

„Azt, hogy mire ragadá ördöge a' rangja és szive közt küzdő embert. Igéred birhatni Rízámát ?“

„Ha titkod megnyugtató, igérem.“

„Halljad tehát, és rejtsd örökre kebledbe, mint én.“ Itt néhány szót sugott apja fülébe.

„Ha! ha! ha! Ez pompás találmány! — kaczagott a' titkot halló apa. — Látom, szerelmed lángja nem csapkodá fölül észcsillámodat, és remélhetem annak mentüelőbbi teljes lohadását. Ember vagy, fiam, szabad vagy, bird Rízádat, a' meddig tetszik; de szeretni fogom, ha Pestbudáról távolabbra telepítet; többé nem háboritom szerelmeteket. Sőt — Rízád zavart nyugalmit biztosítandó — Révy ügyvédemnek hű szolgálataért Györhöz közel eső részjóságomat örökre átirom.“

A' szabadságot nyert Ödön börtönt érdemlő bűnös arczczal távozék apjától: „Hálóban vagy, fiu“ mormogá gróf Törzsöky.

* * *

A' nejéhez repülő Ödön legszánandóbb helyzetben lelé Rízáját; erős forrolázban szenvedett; ápoló cseléde sirva fogadá urát, az orvos kétes arczczal. Ödön vérző szivvel esengett a' kedves élet megmentéseért, az orvos mindent ígért. A' beteg nő hagymázában szüntelen férjeért esengett, majd apósával czivódott. Ezen indulatkitörések tépdelék a' férj szívét, mindent elkövetett, hogy eszméltre bírassa; Ríza nem ismeré őt; majd férje gyanánt szorongatá őt, majd ismét, mint gróffá alakultat, dühösen üz el magától. Ríza ifjusága végre győzött egészségét visszanyerte.

Az eszméltetéshez térőre édesen munkált férjének mellettei örködése. A' hosszú szunyadásából ébredő nő, az öreg gróffali eseményt, mint nehéz

álma rémképeit, közlé férjével, 's örült az őt végtelen kínzó szörnyek el-
tüntén. Ödön gyöngéden 's kimélőleg tudatá vele a' valót.

„Te valóban gróf vagy? — rémült a' lábbadozó. — Hagyj el, hagyj el!
Te megcsaltál!” kiálta fel lázas rohammal.

„Nem csaltalak meg; szerelmem lángol, és hű, mint mindig volt. Ne-
vem eltitkolám, igaz; mert tudtam, ha családi czímmel megismertettek,
soha nem nyerhet szenvedélyem viszont érzelmet. Bocsáss meg: én sze-
relmed szentségeért vétkeztem, de nem a' természet, 's nem a' lényün-
ket egyformává alkotónk ellen, csupán a' világ szabályit sértém: szerel-
münk a' világ bohós fojtó gőzkörén kívül talál világot; ah, ne üzd el hideg-
séggel férjedet édenéből!”

„Te szeretsz még?” kérdezte bámulva a' nő.

„Ah, hogy szeretlek-e?”

„És atyád?”

„Ő kibékült választásommal azon föltét alatt, hogy örökre titokban
maradjon házasságunk. — Ríza ajkán szánandó mosoly lebegett. — An-
gyali nő, értem gondolatodat; nem én, de atyám kívánatát fejezem ki. Én
az egész világ előtt szeretnék kérkedni dicső hitvesemmel; de apám, rangom,
sőt még hivatalos pályám viszonyai is gáncsolják választásomat. Ah, Ríza!
légy engedelkeny, téged nem világbökö, férjed szerelme boldogít; üdvö-
zítsd a' férfit, ki rangja fényéről, hivatala dicssugaráról elébb lemondhat,
mint birásodról. De szerelmed, tudom, sokkal lelkesb, mintsem férjedet
— magas állásánál fogva egy hasznos polgárt — a' honnak szolgáltság
szent térérről letántorítani akarhatná. Rízám! elégedjél meg egyedül fér-
ed boldogításával, hogy én, magasztos édenem élvezetétől lelkesült, ezek
szerencsésítésére erősülhessek. Szerelmed nélkül egy lankadt, fásult, te-
hetlen pula vagyok.”

Rízának az ég legszebb csillaga gyanánt tündöklő szemei lelke-
sülten tapadtak férjére; szerelemolvadással karolta át Ödönt. „Miért ki-
válnék én grófnő lenni, midőn illy ember nője lehetek? a' világ még léte-
met se tudja, csak szeress; rangod igényei, hivatalod, hazád java havakra
vagy évekre ragadjon bár ki karomból: én boldog leszek, csak szeress;
érzem, keblem mélyén szunyad a' női hiu vágy, kérkedhetni: — ha hallan-
dom jó teteményid hírét — azon ember enyém, azon férfit szerelmem bol-
dogítja; a' hiuság ezen édes kéjéről is szívesen lemondok, csak szeress;
alázz cselédeddé, csak szeress; legyek temetve a' világ előtt, csak szerel-
mednek élhessék.”

„Nem érdemlem szivedet, Ríza!” borult könyzápor közt neje hullámzó
mellére a' férj.

„A' szerelem nem érdemet, lángot ölel, — enyelgett vidoran a' nő,
's férjét hó kezei közé szorítva csókolá. — Érdemeidet jutalmazni a' király

és haza dolga; enyém: szerelmed legkisebb kíváнатit is ellesni 's teljesíteni. Így kész az alku; vigan, álügyvéd ur, maradok örökre Révyné, ha ezzel szegény, szegény gróf apósnak örömet szerezhetek; nagy teremtmőnek mindegy, bármi név alatt járjam igaz utait. Bár igazán ügyvéd volnál; de legyen minden feledve; ez legyen utolsó csalásod, — jegyzé meg komolyan — 's én engedelkeny bárány leendek.

„Apám gazdag évi jövedelmü jószágot irt Révy ügyvéde részére, akár ide, akár a' hozzá közel eső Györbe vonulásodat kívánja.“

„Mindent megteszek, csak Révy urat láthassam olykor.“

„Ha neked mindegy, én Györt választám lakodul: akár Bécsben, akár Pesten tartóztat hivatalom, ide könnyü a' közeledés.“

„Oh, ti rangemberek! mennyit kell hazudnotok törvényeitek igazságainak hűn szolgálhatásaért. Tégy velem bármit, csak szeress. De ha valaha megváltozhatnál, — folytatá megborzadva — vagy atyád amaz aljas tervét magadévá tennéd, 's megtagadnád a' Révy néven hozzád csatolt nőt; ha ez megtörténhetnék: úgy lépj inkább most vissza. Másodszori csalatás tébolyodás örvényébe sodrand; haragod követeléseit tántorításitól remeghetsz, óvd lelkedet e' hünsulytól.“

„Légy nyugodt, Rízám! atyám egyezését birom, nincs többé okom kísértetektől rettegni; de ha jönének, szerelmem erős mindennel szembe szállni.“

(Vége köv.)

A Z I S T E N U J J A.

REGÉNY LEVELEKBEN.

BÁRÓ JÓSIKA MIKLÓSTÓL.

VIII. L E V É L.

Madrid, jul. 7-kén, 184-

Itt vagyok! győztem, Ramon! életem, mindenem! itt vagyok! — Reám nem ismernél: arczom össze van karczolva, tagjaim töröttek; két hét óta egy nyugodt éjem nem volt! — de győztem! Jose Maria a' híres rabló nem hűtheté boszúját. — Fejtegetéssel tartozom neked, Ramon! hű barátom. Igaz, viszonyunk egészen más természetű, minthogy e' be-
teges faja a' lázangó, szédelgő eszelősöknek birhasson tiszta fogalmával. — Szabad vagy, 's mégis enyém! büszke lelkem egy bilincsszálacskát nem

ismer, a' legkisebb nyomás, vagy kötés vérfonalát fel nem bírhatnád keresni szabad tagjaimon, 's mégis tiéd vagyok. Oh, e' nép, melyet olly sokszor láttam lábaim előtt heverni, e' férfiak, kiknek egy pillantásom eszeket vette; kiknek szerelmet, élvét vetettem oda, mint az éhes kesellőnek; mint szeszélyem nyomoru eszközeinek, — meg nem foghatnak engemet. — De öntudatával bírok annak, mit akarok! Oh, én e' nyomoru faját a' szédelőgőknek 's csalóknak megvetem, utálok, letiprom! Jöjenek — kihivom őket! daczolok velek, jöjenek! Boszújokat nevetem! nevetem, mint a' dühös vakmerő rablót, kitől fél Spanyolország retteg. Láttam őt szerelem örületei közt esküdni, hogy érettem Amerikába megy, — hogy irt és szánt 's vadász, hogy Manuelának pelyhes ágya, jó vacsorája legyen! Sangre di Dios! megmutattam e' nyomorunak, mit adhat Manuela szerelme, 's midőn látta, mit veszthet, félre dobtam őt, mint a' kihasznált játékszer, 's kétszeresen élveztem dühét a' boszú élvében, mely ambrosia kedélyemnek. — Kézhez akart keríteni! nem sikerült; majd szóval megtudod, mikép szabadultam meg ezen émelygösen udvarias banditák közül, kik közt egy szép ifjut sem láttam, kiért egy perczét áldoztam volna életemnek 's kínoztam volna kétszeres féltékenységgel Jose Mariát.

Vevén e' sorokat, siess ide! látni akarlak, 's hiszem, mikép bármí vonz és tartóztat Sevillában, jöni fogsz. Mit sajnálhatnál ott, mit itt ne találnál? — Nincsen-e bor itt és ének, nincsenek-e lanya esték 's lánghölgyeszemek; nem fuval-e a' zene holdárban, 's ha don Ramon megindul, nem kíséri őt ezer csábtekinet minden léptein? — Jer — jöni fogsz! makacs, rosz fiu! — elkényeztettek ama ledér hölgyek, de karjaim közt életerőd visszatér. Nem vagyok-e Manuelád, tiéd mindig, mint Antheos felerősödvé, más karjai közt, 's mindig tiéd! — Szomju vagyok, 's tekintetem sovár szomju szerelmedre, sovár lángszemed villányira. E' nép ki nem elégít. — Egy idegen angol, rőt és fehér, mikép mi itt a' lánghevülte légben szeretjük, senyved igám alatt. Egy ez azok közül, kikkel kissé tovább bibelődtem; ép, erőteljes, férfias, de elbizott. Hahotáznom kellene! e' féreg az urat kezdi nagy multságomra játszani, 's én hódolatot tettetek — ne vess, ah, ne vess! — De féltékeny is ezen ember, mint az arab vagy persa. — Kérdőre vont hosszú távollétemért; tudni akarta: hol, kivel valék, miért szöktet meg Madridból, miért nem szóltam erről? 's több efféléket. — Nincs könnyebb, mint illy lényeket felelettel tartatni, vagy nem felelni. Ollykor elhallgatok, ezután szemeimet mélyesztem rá: összezsugorodik, mint a' vérvesztett nádaly, lángra gyul, körülfog szenvedélye csábhálóival, 's odahal karjaim közé. Ah! mikép unom őt! mikép kitört ujjaim alól, mint az elkopott gyermekjáték. Holnap kiadom az utat neki — 's utra egy kis ijedelmet multságul, mint szoktam. — Még most is eszembe jut ollykor ama kelet fia, török vagy magyar, Gusztáv; szóltam neked egykor róla,

kinél néhány holdat töltöttem várában; ezen ember — ki Garcíát párviadalban ölte meg! — Garcíát, e' dicső Antinoust Andalusiából — az egyedüli, kinek szerelme legtovább, legédesebben mulattatott. Kedves ifju volt, szép, mikép árnyad lehetne — Apollóm! — De férfin volt! 's ez elég! — — boszúm hideg kiszámított volt, de megérdemlett!

Inkább mint valaha, utálok e' nemet, 's mégis szeretlek, mert te vagy az első, ki értesz, ki lényemet fel birtad fogni 's ki enyém vagy, mikép én szeretem azt — szabadon, igen! — szabadon. — Oh, szép szabadság! arany gyümölcse a' létnek, mennysugár ábrándos életből, melynek körvonalai tündéralomként derengnek föl a' szeszély örvényéből!

Játszottam e' néppel, és sok szívet törtem meg, és sok kedély repedt össze ölelésem lángjai közt! Isten tudja, mit tehetek mindezekről! — Benem más élet zúg és lobog föl. Ugy tekintem magamat, mintha veled egyedül állnék e' világon; a' kevély nőroslány a' büszke állatkirálylyal; 's mintha erdőcsarnokainkban, a' füszerölte ligetekben, 's a' sziklák vad karjai közt, minden, a' mi él, lehel és mozog, csak érettünk lenne termetve. — Büszke, féltékeny vagyok uralkodásomra! Jaj annak, ki jogaimat keskenyíti. Királynő vagyok én! 's a' világ a' szőnyeg, mellyen heverek, 's az ég a' pergamen csillagbötükkal 's a' nappal, mint függőpecséttel, melly kiváltságomról szól. — Olyan vagyok, mint a' tenger, melly a' földet átkarolja, minden forrást, minden csermelyt 's a' folyók óriásait magáéinak ismeri. Minden visszatér hozzám, minden kiárad tőlem! Ah! csak te értesz, te foghatsz meg! — Magam is néha olly magasra csigázom fel ábrándimat, hogy a' mindenség, melly tág birtoka képzetemnek, szűk határra zsugorodik, 's ismeretlen űrnek hézagait szeretném vihar szárnyakon átröpülni veled. Értem egy Nero gyönyörét, ki Romát lángokban látja; egy Helio-gabal, egy Caligula óriási szeszélyének mámoros örömét, 's mégis megvetem, utálok őket; mint beteg férgek sorvadnak össze szabadságálmaik előtt. — Oh, Ramon, jer! oszd lángjaimat, oszd szenvedélyemet! vágyok rád, vágyok egy lényre, ki előtt kiáradhat a' mondhatlan, mi e' szívben dübög és csatázik. — Miért nem halhatok meg minden órában! én a' halált iszonyuan édes élvnek gondolom: csak az nyomoru benne, hogy ismételni nem lehet.

Ezer terv borong elmémbe, fáradt, unatkozott vagyok. — Szeretnék ezer utat tenni a' világ körül, körüle tekergőzni, mint fonál a' gombolyagra; a' tengert szeretném kiinni egy toasttal rád, oh Ramon!

Spanyolországban nem maradhatok. Igen sokan üldöznek, untatnak, elfárasztanak szerelmökkel 's boszújokkal. Igen sok csint követtem itt már el, mellyre büntetés a' törvénykönyvben nincsen, 's mi mégis halált ad és poklot, vagy tört és örületet. Menjünk a' jeges éjszakra! mit gondolsz —

Pétevárra! vagy tovább! láng lobog bennem, jégbérceket kell magamra idéznem.

Másnap.

Ablakomban szende virágok nyílnak; tündérillatok, mint angyalok lehellete bolyongnak szobám bibor hézagain át! Pamlagaimon rózsalevelek szunnyadnak, 's a' csendes hold álomarcza olly hívólag tekint le fátyolfellegekből, mikép a' villiket 's a' sylphek légi sergét látom ébredezni, 's minden, mint tulvilági kép tereng szivárványszárnyakon körülem. Jer! oh Ramon — jer! lehelitem ég, szemeim villanyai fölgyladtak — minden erem feszül, szomju vagyok és sovár, jer!

Manuela.

IX. LEVÉL.

Zárda, jun. 22. 184—

Még alig olvashattad el utóbbi leveletem, kedves Hedvigem, nővérem, anyai barátném! már a' másodikat veszed. Minő jötevő érzet, szivünk minden aggodalmában egy hű baráthoz folyamodhatni! 'S te ritka teremtés, egyszerű csendéletben: gyöngy, melyet egy koronára kellene tűzni, barátom vagy inkább, mint barátném. A' végzet különös kedvezése olly csudásan alkotta kedélyedet, mikép — mintha valami eszményi nagyság léteznék abban — minden földi nyüglődéseink nyugodt erőben találják azt, 's az élet hullámvérési lezajlanak róla, a' nélkül, hogy a' homálytalan tükörlapon egy ködfoltocskát hagynának. — Vannak emberek, kik e' nagy szívet hidegnek tartanak. Nem, Hedvig, jó nemtőm! én félre nem ismertelek soha. Távol vagyok a' kiérlelt erő nyugodtságát 's az életelvek aczéledzetét közönös-ségnek hinni. Értetek: éltetek ez viszonyában folyamodtam hozzád, a' férfitölgyhez, 's tanácsod mindig megnyugtató, visszaadott enmagamnak, 's gyöngédséged úgy tudta intézni a' dolgot, hogy önérzetem csonkulása nélkül tehettem, mit kedves Hedvigem jónak látott.

Előbbi levelem olly zavart volt, mikép alig hiszem, hogy arra elhatározottan felelhetnék, nagyon csalódnám, ha tőlem bővebb magyarázatot nem ohajtanál; mert nyugodt, higgadt erőérzeted nem ad a' felhevülés viharcsapásain 's kitörésein semmit. Tisztában kell neked látni, ha tanácsra nyitod azon ajkak, melyeket aranylóknak mondhatnék, mint egy szentet!

Igen, jó Hedvigem, ismétlem már nem gyanításomat, hanem majdnem meggyőződésemet, mikép ama hölgy, kit bátyám gyilkosának hiszek, nem más, mint Manuela, Francescom gonosz szelleme, egy kivételes lény gonoszban, mint te kivételes vagy nemességedben.

Sokszor beszéltem neked jobb órákban róla: mikép hatott ördögein e' hölgy csalfa, rejtélyes tekintete rám: mikép első látásra nemét az óvhatlan gyöngélségnek éreztem iránta, 's barátomat mindenkép arra ügykeztem

birni, hogy közeléből távozzék. — Lehet, jó Hedvig, hogy te ezt feledted: akkor vidám valék, ábrándim egy terven fűztek odább, mellyet, a' mint tudod, létesítettem is, adja az ég, nyugalmamra's boldogságomra. Nem ereszkedtem részletekbe, mi érdeke lehet ezeknek rád nézve akkor, mikor évek óta nem látva egymást, mindent, mi nem szorosán kettőnket tárgyzó, csak felületesen 's rövid odavetett szavakban említettünk?

Most nem találok időkivülinek, neked Manueláról még valamit mondani, mit talán feledtem, vagy mire te nem emlékezel világosan, 's mi vezérfonalul szolgálанд egy iszonyu büntett felfödözésére — ha isten úgy akarja.

Mikor Francescoval — kivel, mikép tudod, Olaszországban léptem a' legbensőbb baráti viszonyba — Spanyolországot utaztuk fel: időnk egy részét Granadában töltöttük. Sehol a' gyönyörű Spanyolföldön a' keleti typus nincs annyira kifejezve, mint itt, hol még sok moor család van, melly elegyedésében is megtartotta azon igézően tiszta vonásokat 's a' bőrnek amaz utánozhatlan barnaságát, melly valami erőteljesebb kifejezést ad az arcznak, 's mellynek közelében halvány fehérségünk majdnem beteges tekintetet ad. — Manuelát Francesco első pillanatra megszerette. Nehéz feladat, egy hölgyet leírunk, kit gyűlölünk, 's kiről mégis kénytelenek vagyunk megvallani, hogy igéző szépségéhez alig láttunk valaha legtávolabbról is hasonlót. Ha nem volnál nővérem, 's most korosb éveidben is angyalian szép; ha tarthatnék tőle, hogy egy Hedvig hiuságát sértem: lehangoltabban írnék neked róla; de akkor nem szólnék igazat, igaz akarok pedig lenni mindenek fölött. Manuela épen ama ritka, hogy úgy szóljak, szépségtani határvonalán állt a' magasságnak mellyhez ha valamit adsz, a' termet túlhalad az illő mértéken, 's ha valamit veszsz el abból, visszaesik a' mindennapiak sorába. Nem hihelek jobb módot a' helyes arány megítélésére, mint egy tekintetet Manuelára. Még nem láttad arczát, még nem volt időd e' kékes fekete fürtök erdejét bámulni, a' gyöngyház-kéz, a' keskeny lábcskák — minden még távolban van, 's már felkiáltasz: minő fölséges alak! Vedd e' gyönyörű nagysághoz ama kerekded karcuságot, mellyet nem mesterkéltné fűzés, hanem a' természet maga ad, 's olly mozgást, mellynek élvonalai azt hitetik el veled, mikép e' hölgy évekig gyakorlotta minden tagja hajlását 's mégis e' bájteljes lejtésben a' legegyszerűbben nemes természetesség tűnik fel, mellyet senki sem utánozhat.

Illyen volt Manuela bizonyos távolban: közelebb egy tiszta, keleti él emelkedett ki ezen arczból, mellynek kifejezését annál kevesebbé írhatom le neked, mennyivel bizonyosabb, hogy reám egészen ellenkező benyomást tett, mint barátomra. Francesconak arcza felgyuladt, a' csudálat, a' meglepetés illy kiülő kifejezését vonásokban soha sem láttam. Elnyelte e' hölgy egyetlen tekintetével egész eszmevilágát, utjaihoz igézte 's levarázsolta őt.

Én hasonlóul nagy hatását tapasztaltam tekintetének, csakhogy az reám ördögien hatott. E' barna bőr, simább a' bársonynál, e' fűrtök a' legselymesebbek 's fényesebbek feketeségükben, mellyeket valaha láttam, a' menyneien kék, nagy és lángoló szem, a' legkiválóbb szépséggel, valami olly fenyegető, olly, mondanám, rettenetes kifejezéssel birtak, mellytől halványnyá lettem, mint a' halál. Éreztem aztán véretem forrásba jöni, 's neme a' leküzdhetlen undornak — nem tudok más kitéttel élni — szállt fel keblembre, szívem körül kínos nyomás tolult, 's úgy tetszett, mintha szédülés környezne. Francesco közelében voltam, midőn Manuela nagy lángoló tekintetét függesztette rá hosszasán, azután valamileirhatlan mosoly — kegyetlennek nevezném azt, mosódott el ajkain — mintha a' tigris mosolyoghatna, midőn a' sűrüből kibukkanva, egy gyöngéd antilop állna leigézetten előtte.

Francesco távolról követte őt 's Manuela gyakran visszatekintett, én darabig kísértem csak barátomat. Rajtam e' különös néember tekintete csak perczig mulatott, azután úgy rémlett előttem, mintha azt önkénytelen hirtelenséggel kapná le rólam. — Elmaradtam barátomtól; nem tagadom, szégyenlettem neki az első pillanatokban megvallani azon ellenségesen hatályos benyomást, mellyet Manuela reám tett. Egy szózat emelkedett bennem, hogy őt kerüljem 's barátomat is arra bírjam. De meg kell ismerned, kedves Hedvigem, mikép ez majdnem nevetséges leende. Egyedül hagyám tehát Francescot, kivel később szálásunkon találkoztam. Egy óráig mulatott oda, 's mikor visszatért, nem ismertem rá. A' szenvedély illy hirtelen felmagasodása eszméim határin tul volt. Emlékeztetett Romeora, mert barátom minden utazási terveiről lemondott 's kinyilatkoztatá: mikép nem követhet tovább, hogy szerelmes, örült, eszeveszett, — minden, a' mit akarok, de Manuelát — ekkor hallám először kimondani nevét — birnia kell, ha életébe kerül. — Megtudtam tőle, mikép megszólította a' hölgyet 's tőle nyájasan fogadtatott, sőt meghívást nyert látogatásra; mondá, hogy hangja a' szivig hat le 's a' szavakat úgy ejti, mintha tollhárfa szűrődnének át. Eszét, elmésségét, jóságát dicsérte később, 's akaratlanul engednem kelle kívánságának, hogy Manuelához kísérjem legalább egyetlenszer életemben.

Levelem a' helyes mértéket túlhaladta, itt tehát félbenszakasztom, de mivel ugyis mindennap megy alkalom innen feléd — küldöm; holnap ujra írok 's folytatom, mit elkezdtem. — Jolánomat köszöntsd, — együtt remél láthatni benneteket

Bélád.

K Ö L T Ö I M Á J A.

Ha felrepülök, mint szeráf,
Az ihlet szárnyain,
Keresve dalhoz hangokat
Az ég szűz boltjain;

És énekemben zeng a' hon,
Mint volt, van és — leend,
Midőn az áldott eggyeség
Majd száz csudát terem;

Ha zengi népim bánatát,
A' vér- és könnyözönt,
Mit ingatag reményei
Felett zokogva önt;

Ha téged, isten, lángoló
Dalomban szűm imád;
'S az ének, tág határain
A' földnek, harsan át:

Oh! hagyj találni mindenütt
Oly érző sziveket,
Kik hön szeretvén a' hazát,
Imádnak tégedet.

Vagy tedd erőssé szózatom,
Minő a' szélvihar,
Melly földbe nőt fatörzsökhöz
Tövestül kicsavar,

Hogy bűrövel rengje át
A' szirtkemény kebelt,
Hol értted, isten- és honért
Még érzet nem feselt.

Sujánszky Antal.

LATIN-MAGYAR CSALÁNKÁK.

SI FUERIS ROMAE, ROMANORUM VIVITO MORE.

„Romában ha leendsz, élj római módon.“ Ezerszer
Boldog Hunnia! itt él kiki — kénye szerint!

QUIDQUID AGIS, PRUDENTER AGAS, ET RESPICE FINEM.

„A' mit téssz, okosan tedd, és végére figyelmezz.“
Héjh, okos a' magyar; ő várja, hogy: átalakul.

PARVA SAEPE SCINTILLA MAGNUM 's a' t.

„A' kis szikra igen sokszor nagy lángra lövellett;“
Vess ma közügyszikrát, 's nem nagy-e szalmatűzünk?

NOS NUMERO SUMUS FRUGES 's a' t.

„Nagy számmal születénk, hogy a' föld áldásit emésszük;“
'S hálajelünk ezekért tüzhelyeinken — a' füst!

Szentey József

ELKÉSÉS. *)

Napoleon mondá valahol : ütközetekben okos vezér bevárja az események kifejlését, 's aztán lép fel cselekvőleg. Hazánkban, úgy látszik, békeben is igen sokan gyakorolják a' háboru legnagyobb fiának ezen elvét, 's emberül bevárják az események kifejlését, várnak tudniillik, míg az esemény annyira kifejlett, hogy már szinte vége is van, 's akkor aztán semmit sem tesznek, 's miután késelelmöket Napoleon nagy köpenyegével tudják takarni, ki róná azt nekik hibául? Valóban, édes feleim, az elkésés nem olly nagy hiba, mint sokan — magok is hibázva — gondolják. Avagy lehetne elkésés nélkül haladás? 'S a' mennyire észtanilag való, hogy ellentétek felvilágosítják egymást, vennők-e észre saját haladásunkat, ha mások el nem késnének mellettünk? Fontos kérdések ezek, édes feleim, 's a' válasz olly bizonyos a' késés javára, hogy nem kételkedünk kimondani: az elkésés a' haladásnak mértéke. Tegyük fel: ha Pest a' gőzös mellett Bécs felé indulna, nem esnének-e kétségbe az utasok, gondolván, hogy mit sem haladnak, 's im milyen rossz volna tehát Pestnek, helyét unva, Bécs felé indulni. Nem mondja-e a' példabeszéd: lassan járj, tovább érsz? Nem festi e' Horácz sántának a' büntetést, melly mégis mindenkit elér? 'S közülünk, édes feleim, nem köszönik-e sokan létöket azon körülménynek, hogy apáink a' győri csatában hátul maradtak? Azért szót se többet azon világos dologról, miképen a' késelelem nemleges erénye fajtánknak, 's térjünk a' képen ábrázolt esemény magyarázatához.

Tekintetes és nemzetes kupornyai Kupornyai Dániel és neje Kupornyai Zsuzsánna ténsasszony nagy reménységű Kálmán fiokkal Pestre érkeztek. Fél évvel ugyan előbb kelle jönnök, de Dániel ur, több oknál fogva, vagy ok nélkül késvén, csak most eredt utnak, miután pere, mellynek megnyeréseért jött fel, már jó régen elveszett, mindazonáltal azzal vigasztalhatá magát, hogy pere fél századig folyván, elég későn vészett el. Kupornyai ur koros ember volt, mert a' magyar nemes, ha tisztujtáson vagy követválasztáson agyon nem ütik, rendszerint megvénül, az ellenség legalább egy század óta nem nagy kárt tesz benne. Kupornyai ur tehát koros ember levén, 's neje is áthaladván már a' koron, mellyben a' rózsák virulnak, talán esudálkozni fognak olvasóink, hogy eltökélék magokban, Bécsbe utazni; de miután már pere elveszett, el akará vesztegetni pénzét is, mellyet annak megnyerésére magával hozott, 's hol költhetné el pénzét magyar nemes ember rangjához illőbben, mint Bécsben? Tehát „Bécsbe!“ vala a' nagy szó, melly a' Kupornyai-család történetében időszakot képez, mert az utolsó tatarfutás óta még egy Kupornyai sem távozott annyira ősi tűzhelyétől, sőt a' téns ur maga sem tudott példát reá, hogy a' híres nemzetségnek csak egy tagja is valaha átlépte volna édes hazánk határait. 'S mivel mi magyarokul szeretünk minden eszközzel legalább is két czélt érni el, nem gondolva vele, bár egyikben se legyen köszönet, Kupornyai ur is Bécsen kívül a' gőzösöni utazást is tapasztalni akarván, eltökélé gőzösön utazni, 's legott is elküldé inasát jegyet váltani a' holnap indulandó hajón a' család számára. Elégge boszankodék ugyan Kupornyai, hogy nemesember létére a' díjt még előre is kelle fizetnie, de mégis néhány perczig tartó szitkozódás után tanácsosnak látá a' szükségben megnyugodni. Inasa nem sokára visszatért, Kupornyai kiragadá a' jegyet kezéből,

*) E' sorok magyarázatul szolgálnak a' 2ik számunkban megjelent képhez, 's hogy későbbben jelennek meg, igen természetes, mert tárgyak: elkésés! Szerk.

's egész rangjához méltó fellobbanással olvasá, miképen az indulás ideje reggeli hét óra.

„Hát holond gombát evett az a' gőzhajó, hogy olyan korán indul?' kiálta fel mérgesen.

„De abból semmi sem lesz; — folytatá még haragosabban neje — hiszen ki sem aludhatná az ember magát. Nyolcz előtt nem indulunk.“

„Jancsi! — riada Dániel ur inására — lódulj a' gőzhajóra, 's mondd meg a' révésznek, mi csak nyolcz óraker jövünk, előbb el ne merjenek indulni.“

Ne csudálkozzunk, hogy Kupornyai hatalmas izenetét a' révészhez intézé, ő, a' Tisza kompjait kivéve, még másképen vizen nem járt, 's minden hajóval bánó embert következetesen révésznek hitt. Jancsi sejdíté ugyan ura parancsának nevetséges voltát, mert néhány napi Pesten mulatása gyanítatá vele, hogy itt gazdája nem olly nagy ur, mint Kupornyán, de az elhatározott hang, mellyen a' rendelés adaték, gátolá sejtelmét kifejezni, 's indult olyan érzéssel, mintha tudná, hogy bakot lövend.

* * *

'S mit mondott a' révész?' kérdé a' visszatérőt ura.

„Hát, tekintetes uram, — megkövetem alázsan — biz az először is nagyot kaczagott, 's aztán — megint megkövetem alázsan — azt mondta, ha a' tekintetes ur hét óraker a' hajón nem lesz, maradjon Pesten.“

„Filkó, 's te be nem záratad a' gazembert.“

„De megkövetem alázsan, tekintetes uram, jó, hogy ő be nem záratott. Nem olyan inges gatyás ember az, fainabb kopottrákot visel az tekintetes uramnál, még feltett sapkával sem merem vele beszélni.“

„Szamár, nem mondtad neki, hogy urad tekintetes Kupornyai Dániel táblabíró — — —“

„Mondtam biz én, de azt felelte: neki semmi köze Kupornyai Dániel urhoz, 's a' téns ur tartson rendet, mint más ember fia; a' gőzhajón, a' ki fizet, mind egyforma.“

„Na'szen csak hozzanak gőzhajót a' Tiszára, majd emberségre tanítom én, Kupornya alatt. Milliom adtát! ezt merik már izenni egy nemes embernek. Most, Zsuzsi, csak azért sem megyünk nyolcz óra előtt, meglátom, mer-e indulni, a' ki gőzös lelke van! Dániel szilárdul tevé ezt fel, a' kapitány izenetét csak fenhéjázásnak tartva, 's nem is kételkedve, hogy fenyegetőzések daczára sem merend nélküle indulni.

„A' volna még hátra, hogy más kedveért, magyar nemes ember saját hazájában sietni legyen kénytelen.“

Zsuzsánna ténsasszony is tökéletesen helyén találá ura véleményét, 's így nemzeti elszántsággal határozák, későn menni a' gőzösre.

* * *

Kupornyai méltósága és hatalma teljes öntudatában fekvék le, 's ollyat aludt, mintha másnap a' világ egy gőzőse sem lenne indulandó, 's talán még nyolcz óra sem lelte volna ébren, ha a' gyermeki ujságvágy miatt nyugtalankodó Kálmánka fel nem veri. Hat óra elmúlt. A' család felkelt 's egész lassúsággal felöltözvén, reggelihez ült, Jánost podgyászokkal hajóra küldvén; de alig hörpinté Zsuzsánna ténsasszony kávéját, 's im ágyudurranás rázá meg az ablakot.

„Mit jelent ez?” kérde Kupornyai a szobában levő pinczért.

„A' gőzös indulását;” válaszolá ez.

„Mit? hát ezer milliom adtát, a' gőzös indul!” kiáltá mérgesen Kupornyai.

„Még nem, de a' harmadik lövésre elhagyja a' partot.”

„Szemtelenség, nem megizentem annak az embernek, hogy várjon reám?”

„Kérem alázsan, a' gőzös senkire sem vár;” felelé mosolygva a' pinczér, 's mintegy szavait erősíteni, másodszor durrant az ágyu. A' nemzeti Kupornyai-családnak talán még egy sarjadéka sem ugrik sebesebben fel, mint Dániel, 's a' megrendített asztalt kávé és tej, fekete és fehér tenger gyanánt áraszták el; Zsuzsánna ijedteben háromszor annyit is hörpente az épen kezében levő findzából, mint szájában elfért; Kálmánka pedig három negyedrészt szarvast dugott ajkai közé, 's hasoulita a' csukához, melly magánál nagyobb halat nyelt el.

„Menjünk hát, a' milliom adtában, mert az a' gazember csakugyan itt hagy;” kiáltá Kupornyai, 's kucsáját fejébe nyomván, felragadá az uti tarisznyát, kulacsot, botot és esernyőt, miket Janesi elfeledett, neje kalapját hirtelen kontyára veté, 's Kálmánkáját karon csipvén, az egész család az ajtónak rohant, mintha a' ház égett volna felettök. Végig a' folyosón, 's le a' lépcsőkön nehéz volna megmondani, futottak-e, vagy omlottak. Kálmánka lába hol érte a' földet, hol nem, 's a' hosszú szíjon lógó kulacsot Dániel egyszer úgy vágá neje bordáihoz, hogy ez saját fáradsága nélkül legalább is hat lépcsővel tüstént alább szállt. Még néhány perc, 's az utcán, 's még néhány, 's már a' Duna-parton valának. Feketén és sűrűn emelkedék a' füst a' gőzös kéményéből, míg a' Kupornyai-család nemes kebleiből már ezernaszálként sem jött a' lélekzet. A' kerék surrogott, a' Duna tükre rezgett, 's majd hullámokat vete, Kupornyaiék rohanva haladtak, 's im az átkozott gőzös fordula, 's pillanat múlva távol a' parttól hasítá a' hullámokat.

Most már legtanácsosabb lett volna Kupornyaiéknak megállni, de mit nehéz mozgásba hozni, azt szinte olly nehéz megállítani: rohantak tehát tovább is. Dániel kucsáját elhordá a' szél, de ő nem gondolt vele, 's tudószakadva kiáltá a' gőzös után: „megálljon!” nejének a' kalap már csak nyaka csigáján ült, 's Kálmánka, kit kegyetlenül rángatott maga után mamája, a' cigány gyermek clarinettjénél szívrehatóbban visitott.

„Megálljon!” kiáltá még egyszer Kupornyai, de mivel a' gőzös meg nem állt, maga álla meg, mi alkalmasint legildomosabb vala körülményeiben.

De ki is kívánhatná tekintetes úrtól, hogy illy meggyaláztatást boszulatlan türjön el? A' gőzös már távol vala, 's Janesi utazott rajta, tehát ketten mentek Kupornyai haragjától. Szerencsétlen csillagzata egy teherhordót tartá közel, ki egy utczai gyerkőcze társaságában nevére Kupornyai futását; mert ki is ne kaczagna, ha egy nagy tekintélyű és terjedelmű nemes embert eszeveszetten futni lát, hiszen mindnyájan nem valánk jelen a' győri csatában. Erre rohant most haragja egész viharával Kupornyai, 's a' napszámos csak azon vevé magát észre, hogy bot és esernyő nyaka közt termett.

„Gazember, még röhögni mersz bajomon?” kiáltá méltó boszúsággal Dániel, de a' napszámos a' kulacs- és tarisznyát hordozó urat nem igen magos lénynak tekintve, az esernyőnél minden esetre keményebb öklével olly replicát adott, hogyha Kupornyai csak egyszer adott volna hasonló súlyút, nehezen veszté el félszázados perét.

„Ezért akasztófára jutsz; tudod-e, hogy nemes ember vagyok?” ordítá Kupornyai.

„Nekem is van kutyabőröm, magammal hordom, mert mászor is volt már ilyen bajom. Itt van la! — szóla don Ranudói kevelységgel a' pesti lazzaroni, nemes levelét inge alól kivonva. — Hát láthatja, nemes barátom, hogy bottól, akasztótól nincs mit félnem!”

Kupornyainak nagy lelki vigasztalásul szolgált ezen fölfedezés, félannya sem boszantá az ütlek, tudván, hogy azt nemesi kéz csapá, még' pedig olly kéz, melly, mint dagadt arcza bizonyítá, egy nemes embernek sem válnék szégyenére, 's már a' bámuló nép is nagyon szaporodván, megfordult, 's ildomosan a' fogadóba távo-zék, hol élteben először gondolkozék az elkésés káirairól. Gaal.

AZ IDEI MŰKIÁLLÍTÁS.

(Vége)

III. terem. 84) Kiss Bálint (Pesten), Halhatatlanság reménye. Az eszme igen szép, de a' kidolgozás nem áll arányban a' tárgy belső minőségével, sőt, egyéni nézetem szerint, maga a' kiviteli felfogás sem jellemzi eléggé az eszme élet-erejét. A' keresztfát átkaroló keleti hölgy igen kedves alak, de arczán nem tükröződik azon magasztos bizalom, melly illy reménynyel szükségkép párosult. Az ülő török a' távba néz, 's kifejezése komoly ugyan, de inkább tespedést, mint reményt festő. Baloldalt a' heverő indiai, nem tudom, mivel fejezheti ki reményét a' halhatatlanság iránt; mert avval, hogy, lekönnyökölve a' sziklán elterül, lábát a' kereszt felé nyujtva, szemeit pedig nem tudom min, de épen nem a' kereszten legeltetve, ugy hiszem, nem mutatja e' magasztos érzetet. A' háttérben mutatkozó guggoló chinaiból misem sugárzik ki. A' hölgyalakon kívül legjobb még a' hullámtorlatból a' sziklára felkapaszkodó szerecsen, mert ez cselekvőleg jellemez, de itt ismét a' bonczani rajz — tekintsük csak derekát, lapoczkáit, vállait — tökéletlen. Mind e' mellett megvan e' képnek érdeme nemcsak az eszme szépsége-, hanem a' színezet élénksége- 's az alakok rajzának általános helyességénél fogva is. De, azt hiszem, kár volt egy irodalmi barátunknak olly keserűn felszólalni e' kép elhelyezése 's festője mellőzése miatt. Én itt semmi mellőzést nem látok. Jobb helyet — a' mű az ablak közelében első a' falon, hol pedig a' legjobbak szoktak helyet foglalni — alig gondolhatnék neki, mert nemde fődolog az elhelyezésben: kellő világosság? hogy a' felső, nem pedig az alsó sorban függ, ugy hiszem, nem baj; mert itt nem egyes ecsetvonásokkáknak, hanem az egész költőiségének kell hatni. — A' mi pedig — közbevetőleg legyen mondva — e' derék festész másik képének (II. terem: 64. A' szegény özvegy) elhelyezése miatt emelt vádat illeti, melly t. i. már kissé hátrább, 's szinte a' felső sorban függ, — legyünk igazságosak. Ugy hiszem, ezen mű ezen elhelyezése által inkább nyert, mint veszített, mert tudjuk, hogy a' festészet szabályai szerint némelly művek hatása a' közelebb, mások a' távolabb tekintetre van számítva; 's nézetem szerint, a' „szegény özvegy” utóbbiak közé sorozandó. A' mellőzés és kenyérfeltés ez esetben legalább helytelenül volt alkalmazva. — 85) Schwe mminger J ó z s. (Bécsben), Piusgani havasok tájéka, távnézettel a' Zelli tóra. Jeles kép, de e' művésztől már jobbakat is láttam. — 86) Hora (Pesten), Arczkép; jó festvény. — 87) Hansch Antal, Bécs melletti Liesing tájképe — (nem pedig: Liesing Bécs melletti tájképe, mint a' lajstrom mondja; vagy lehet Liesingnek nem Bécs melletti tájképe is?); az ecset jeles, de

a' tárgy jellemtelen. 88) Heicke Józ. (Bécsben), Arabok Mekkából. Jó mű, — az előtéri dőlczeg fehér ló valódi arab, a' háttéri arabiatlanul lankadt; a' férfiak alakjai jellemesek. — 89) Schaeffer Albert (Pesten), Csenedlet; szép munka. — 90) Marastoni Jakab (Pesten), Anyai ápolás; a' gyermek feje aránytalanul nagy, noha, igaz, a' kövér, hizott dereku 's a' jaku anyja is jó nagy fejvel van megáldva a' természettől, vagy inkább a' festész képzelmetől. Sokaknak igen igen tetszik e' mű, 's lehet, ez leginkább a' színezet szépségén 's a' gondos kidolgozáson, meg talán — a' meztelen derekon alapszik; én költőiséget nem találak benne. — 92) Rhomberg Antal (Prof. Münchenben), Faust és Mephistopheles a' vesztőhely mellett ellovagolván. A' felfogás borzasztóan költőileg szép; Mephisto ördögisége, 's Faust bűnösen megrettent bámulása, szellemi alakokat látván, mikép hurczolják a' gyermekgyilkos „Gretchen“-t a' vesztőhelyre, az arczon híven festődik. Az éj, a' lovak orrából 's patkóik alól kilobbanó tüzek igen emelik 's jelemzik a' kép minőségét. 93) Gail W. (Münchenben), Rocca di Cantoranai kápolna belseje; építészetiileg jó festvény. — 94) Grünler Lajos (Bécsben), öreg ember feje; igen jeles kép, mind élethűsége, mind ecseti tőkélye miatt. — 96) Ernst L. (Bécsben), keleti zárda (már minék az a' „klastrom“?) udvarának bellátképe; csinos mű. — 99) Danhauser Józ. (Bécsben), két cserenyéző gyermek; igen kedves és szépen kidolgozott alakok; de bizonyos fakóság, vagy szürkesség ömlik el e' festvényen, melly gyöngíti a' kellemes hatást. — 100) Raab György (Pesten), Zongorán ábrándozás; kifejezéstartu arcz, az egész termet és ruha igen jó munka. — 101) Herbsthofer E. (Bécsben), Pénztudós; kissé cynicus, de mind a' mellett jellemzetes. — 102) Palm Gusztáv (Romában), Tengeri látkép; egyszerű, de szép. — 103) Richter Vilmos (Bécsben), Ostrom; az ostromló katonák alakjainak mozdulatai híven ábrázolják. 104) Kaergling Henrika (Pesten), Renbrand anyja; (ő es. k. fensége, Mária Dorottya főherczegnő tulajdona). Igen jó másolat, kisebbített idomban, 's ennyiben mintegy eredetiül tekinthető. — 107) Schiavoni Natale. A' gondolkozó nő; gyönyörű arcz, igéző szendesség, jellemző kifejezés, 's e' művész ecsetének saját, bájoló színezet; a' pongyola művészileg eléggé szabad, de mégis szerény. Egyik gyöngye a' kiállításnak. — 108) Crola (Ilseburghan), Vernigerode tájéka; jeles festvény. — 109) Erhardt Vilmos (Bécsben), Tirol vára, Meran mellett; jó ecset; a' színezet kissé tulsötét. — 110) Hartinger Antal (Bécsben), virágok edényben; igen szép mű, de a' tavalí gyönyörűbb volt. — 111—112) Müller M. (Münchenben), Paraszt gyermek kunyhóban, és koresmában cziparázó fiú; amott a' tűz, itt a' lámpa világítása igen hatásos. — 113) Mohr J. (Münchenben), Dániai vár, vadászszerral és középkorbeli öltözzel; nagyszerű mű, a' viruló természet az égali sajátágos ködfakó színet tükrözi. — 114) Weber Henrik (Pesten), Görögnő; a' kép nem volna rossz; a' felett mindazáltal, valóban görög vagy inkább szerb jellem ül-e ez arczon, nem akarunk a' festészszel vitázni. — 115) Bechmann Ján. (Münchenben), Esti tájkép; igen jeles. — 116) Mayer Mátyás (Bécsben), Anna kápolnája, Steirföldön; nem annyira a' kápolna, mint a' vidék miatt kedves.

IV. terem. 118) Tikos Albert, Keleti nő (odalisk); igen jeles mű, pusztán festvényileg tekintve. A' tárgy minősége hozzá magával, hogy a' test idomának kitüntetéseire főfigyelem fordítatott; 's valóban úgy látszik, inkább testkellemet, mint jellemet akart festeni a' művész, azért választható e' tárgyat. Az arcz maga éppen olly igen keleti-e, minőt egy keleti nő mintaképeül lehetne választani, kétséget szenved; de a' kezelés, t. i. az ecset és színezet, valamint a' kidol-

gozás, remeknek mondható. Jó hatással van ugyan az alak oldalára mintegy peremzetileg 's metszőleg eső éles világosság szegélye, az egész test egyéb árnyékata mellett; de honnan szolgál reá ezen metsző fény, az nincs, még csak vázlatilag sem, érintve; ez a' sejdítésnek talán nagyon is tág mező. Egyébiránt e' mű valódi nyereség hazai festészetünkben. — 119) Sch w e m m i n g e r Henrik, Olasz népeleti jelenet Roma mellett Cerverában (nem pedig így: „Roma mellett, Cerverai olasz népeletből jelenet“), derék festvény. 122) R a n f t l J. M. (Bécsben), Nagy és kicsiny; szép festésben tünteti fel egy büszkén ülő agár kegyteljes tekintetét, 's egy görnyedve közelgő farkasóváló kutya csuszvamászó hizelgését; valóban, ez eszmét semmivel sem lehele jobban feltüntetni, mint épen kutyákkal. — 123) R i t t e r E d. (Bécsben), A' gyümölcsáruló nő; a' jobbak közé sorozható. — 124) B r u n n e r L e o p. (Bécsben), Képzelti tájkép; jeles. — 125) S w o b o d a E d. Az árverésen fölfedezett igazi remekmű; az alakok jellemet mutatnak a' bálulás különféle kifejezésével; az elhalt művész özvegyének 's fiának felvillanó örömmel vegyített gyásza jól van előtűntelve. De nekem úgy látszik, hogy ezen eszme épen nem eredeti; sőt — meglehet, csalódom — hogy épen magát ezen képnek előmintáját, majdnem ezen alakokkal, már láttam valahol. — 126) S c h m i t h A. (Bécsben), Tengeri vihar; a' hullámszás és habtörés eléggé jól van festve; de ez egész érdeme ám a' képnek, még így sem tartozik épen a' legkitűnőbbek közé. — 128) N o e l d e F r é v i l l e, A' starenergi tó; sajátnevé népvidek; csak a' teljes napfény nem legszerencsésebb választás épen illy vidékekre nézve; bizonyos fárasztó egyhanguságot ömleszt el az egészre, mi előli a' költészetet; más volna mégis, ha például olasz ég mély azurja boltozódnék fölötté, — ez magában változékosságot nyújtana; de így ég és föld, víz és liget, fa és felhő bizonyos szürkéségen dereng, minem emeli a' szemlélő lelkét. — 129—142) B a r a b á s M i k l ó s, két arczkép, egy főrangú ur 's egy hölgy. Ki ezen igen jeles művésztünk ecsetét, modorát, és kiviteli bevégeztségét ismeri, annak ugyan nem is kell mondanom, hogy e' két festvény gyönyörű mű. — 130) C r o l l C. (Prágában), Augerdi kapubástya Prágában; inkább helyismeretileg érdekes, mint művészeti — feladatilag szép festvény. — 131) R a n f t l J. M. Ünnepre rokonaitól felpiperezett leány; leginkább az ecset tisztasága dicséretes. — 132) D a n h a u s e r J ó z s. A' zongorázónő; csinos kis kép; kár hogy háttal fordulva ül az alak; de talán leginkább a' ruharedőzet helyes 's valóban természetes előmlését, meg az ülő termet kellő magatartását akará itt felmutatni a' művész? — 133) A m m e r l i n g F r i d r i k (Bécsben), Nőfej; mint festvény, szép mű, mint mintafej nem legszerencsésb választás. — 135) G r u b e r F e r e n c z (Prof. Bécsben), Virágbokréta — (nem ám: „füzér“!), jeles mű. — 137) S c h i a v o n i N a t a l e, A' busolygó; szokott modor, szokott kellem és kifejezés. — 140) R a n f t l J. M., A' mezőn kalászatot szedő (azaz: böngésző) gyermekek; jó kepecske. — 141) A m m e r l i n g F r. Világböles (vagyis: bölcész); mély jellemet, lelki erőt, nyugalmat, gondolatmélységet, szemléleti világosságot 's földi csillámok megvetését tükröző gyönyörű mű. A' napbarnította kifejezéstartás férfias arc minden redőjében egy gondolat szól, a' koponya tar boltozatán bölcesség honol, az erőteljesen távba néző szemből családtság sugárzik, 's a' tollat tartó kéz, mely a' nagy könyvbe eszméket leírandó, meggyőződés ingallanságának hírnöke. Minden ecsetvonás jellem, minden árnyéklat szükséges öszhangzásban áll. E' mű remek. — 143) R a f a l t I g n á c z, Bérczi tájkép, lovakkal és kecskével; jó festvény, 's kellemes változékossággal meglepő. — 145) C a n r i A u g., Vereshagyma- árusnő; sok elelthűséggel bíró csinos munka. — 148) T i k o s A l b e r t, Arczkép; egy itteni

ismeretes kereskedőnek jól talált képmása. — 151) Grünler Lajos, A' tollmetsző; jellemet fest. — 152) Markó Károly, Tájkép, közelgő zivatarral; kicsiny, de szép festvény. — 154) Raffalt Ign., Tájkép, gyermekekkel; különösen az állatok jók. — 155) Gubig J., Nápoly; szép, de nem eléggé élénk. — 156) Schwemminger Józ. Berchtergadeni bérceztájék Salzburg mellett; kellemes tekintetű festvény. — 157) Ferd Józ. (Bécsben), Steinfeld látképe Fraknó hegye körül, Magyarországon; szép ecsetelés, de a tárgy nem eléggé változékos. Tavaly e' művész jobbakat adott; egyáltalán az erdők legjobban sikerülnek neki. — 159) Schiffer Antal (Bécsben), Lannersbach helység, Duxi völgyben, Tirol közelében; jó tájkép. — 161—162) Lang Rudolf (Bécsben), Facsoportozatok; ügyes ecsetet tanusitnak. — 164) Richter Emil (Münchenben) Pulcinell, nápolyi színház; a' bódé előtt várakozóban csoportosult embertömeg igen tarka változékosságot mutat; főleg a' gyermekek kíváncsisága hiven van adva.

Az V-ik teremben rajzok, réz- és aczélmetszetek, pastel és vízfestvények vannak, melyek közül elég legyen a' feltünőbbeket név szerint elősorolni. Theodor Vazul (Ó-Orsován), Képlet, — tollrajz. Török János (Pesten), tollrajz. Saly Amalia (Szombathelyen), A' kis zenész, krétarajz. S adler Károly (Pesten), Kisfaludy Károly halála, rézmetszés. Weber H. (Pesten), István győzelme Kupa ellen, cartonrajz. S w o b o d a Rud. (Bécsben), Kápolna a' Balaton közelében, — aquarell. Weixlgartner Ed. (Bécsben), Huszárok beszállásozása, aquarell. Schrödl Antal (Bécsben), Állatok, aquarell. S w o b o d a R. Csesznek romja, és Pozsony város főtere, aquarell. Kubinyi Géza, Gvadányi és Franklin arczképei, pastel. Weixlgartner, A' hiv társ, aquarell. Raab György, tanulmányfő, aquarell, és más tanulmányfő, — kised festvény. Hyrtl J. (Bécsben), A' toronyőr a' vészharang mellett, — rézmetszet. — Megemlítendő még Albrecht Józ. (Bécsben) szalmazozajka, a' müncheni glyptothekát ábrázoló, mely ugyan nem rajzi mű, de művészeti tekintetben nagy figyelmet érdemel.

Az első teremben, mindjárt az ajtó mellett van néhány szobrászmű is, melyek közt Hermína ő fensége mellszobra (nem pedig: mellkép) Dunaiszky Lászlótól (Pesten) és Clair Alajos egy dombormű-feje legtöbb figyelmet látszik érdemelni.

Ha már most általános tekintetet vetünk az egész műkiállításra, azt látjuk, hogy hazánkfiaink nevei számba nézve ugyan még csekély, de becsre nézve nem megvetendő tényezőt képeznek. 'S ennek mindenestre örvendhetünk. A' valóban 's minden tekintetben remek, tökéletes festvények ha nem olly ritkák is, mint a' fehér holló, de kétségkívül nem minden bokorban találhatók, azért ne kívánjuk mindjárt, hogy hazai festészeink tökéletesen bevégezett művekkel álljanak elő minden lépten, 's ne használjuk ennek így nem létét ürügyül, köpenyül — a' honi művészetnek nem ápolására. Sőt én mindig arra szavazok, 's hiszem, minden honfiulag érző józan velem egyetértend: — hogy művészetünk jelen nem annyira fejlődő, mint fejlesztendő körülményiben inkább a' hazait pártoljuk, ha szinte gyöngébb is — menyire t. i. viszonylagos becsé mégis van, mint a' külföldit. Azért azt szeretném, ha az egyesület minél több hazai művész festvényeit vásárolná meg, 's ne álljon elő mindig, valahányszor ez jó szóba, az általános becs mérfokával, a' legszigorúbb művészeti követelésekkel, holott bizony számos külföldi képet is csak némely viszonylagos, részletes érdem miatt vesz meg. Egyáltalán a' képvásárlás — minthogy majdnem egészen egyedül az egyesület vállaira nehezkedik — egy szükséges rossz, még most elkerülhetlen baja műkiállításunknak. Ha vennének magánosak, minél többen, nem kellene az egyesületnek minden pénzét kijátszandó képekre kiadnia 's annak egy részét másra fordíthatná. De itt egy neme a' hibás körnek is lappang;

egyrésről, ha nem vesz az egyesület lehetőleg legtöbb képet, elkedvetlenülnek a külföldi művészek, nem küldenek be képeket, 's nélkülök pedig nem lesz műkiállításunk, 's így el nem érelik az ezen ismertetés elején érintett kettős cél; másrésről, ha vesz az egyesület kijátszandó képeket, mikkel részvényeseinek kedveskedhessék, nem nagyon csökkenne a' részvényesek száma, mert legtöbben azért járulnak ide, hogy nyerhessenek, ha pedig nincs pénzünk, eo ipso nem vehetünk képeket, 's ismét nem lesz kiállítás. Ez mindenesetre baj. De én azt szeretném, ha a' részvényesek magasabb szempontból is, nem csupán a' magán nyereszkedési reményből, tudnának ez ügy pártolására lelkesülni. Például, ha meg egyeznének abban, hogy ne fordítassék évenként az egyesületnek minden disponiblis pénzereje pusztán kijátszandó képek vásárlására, hanem annak, bármi csekély, például csak pár száz pengő forintnyi, része másra is kifizethetnék, mikép már érintém. Ezen más valami lehetne, például: saját egyesületi képcsarnok megkezdése, hogy fiatal művészeink számára lennének idővel állandó, nem csupán évenként egyszer előforduló, szemlélhető minták, — vagy: egy honi művészakadémia megalapításának első fenékkövéül szolgáló tőke. Néhány év múlva volna már láttatja. — Így vagyunk a' muzeum számára vétetni szokott művekkel is. Az idén ismét Ammerling fenemlített gyönyörű műve „A' világhölcs“ vásároltaték meg 100 darab aranyon a' muzeum részére. Sokan ezt nem szeretik, 's pedig a' sok közül ismét sokan csupán azért nem, mivel azt hiszik, hogy ezzel is rövidséget szenved a' különben kijátszható képekre fordítható összeg, 's így a' nyeresémi lehetőség csönkul. Pedig ez nincs így. A' muzeum számára csak a' netaláni kárpótlásra évenként félretett négyszáz pengő forintnyi, 's így jövő évre fenmaradó elidegeníthetlen öszvegből történnek a' vásárlások. Ez által tehát a' részvényesek nyereséményezhetése épen nem szenved rövidséget, mert hiszen illy évenkénti tartalékösszeget semmi esetre sem szabad — az alapszabályok szerint — elkölteni; ha tehát nem adta elő magát kárpótlási eset, a' jövő évre fenmaradt pénz mire fordíthatatnék jobban, mint hazai célra? Én az elsők egyike voltam, ki ez elvet nyilvános uton is pártoltam; de ha tán jobbnak tartanak e' tartalékösszeget ezentul másra — de mindenesetre csak hazai célra — fordítani, — ám legyen; 's ekép tán ezen összeget is — muzeumi kép helyett — lehetne művészakadémiai alapítványra áldozni. E' szerény indítványt tán más ügyesebben fejtené ki nálamnál; de soha nem változó ohajtásom az: hogy mindig valami közczélút tegyünk e' tartalékpénzzel, és intézkedésinkből soha ne feledjük ki az édes hazát, mely egyedül képes valamint a' honnak minden jóra törekvő polgárát, úgy művészetünk fejleményét is sükeresen ápolni!

N e y.

I R O D A L O M.

Az Élet utjai. Regény egy kötetben. Irta Jósika Miklós. — Pesten, Heckenast Gusztávnál 1844. Füzve 1 fr. p. p.

Ha Jósikánk nem volna, regényirodalmunk egészen parlagon heverne; most ő e' meddőséget, utóbbi időben termékenyebbnek mutatkozó tollával, némileg enyhíti. Valjon ifjabb íróink közt, kiket meglehetősen tehetséggel látunk munkálkodni a' beszélyi mezőn, nem válik, nem válhatik-e már, ki megkísértse, regénnyel lépni fel? Eötvösünk idejét a' politíca foglalja el, Kuthynk, mint az „Életképek“ből látuk, egy amerikai regényt ír, de ez is, melyet töredéke után ohajtvá várunk, soká,

nagyon soká késik; másoktól pedig nem egyhamar várhatunk. Az igaz, nem is könnyű nálunk a közönség izlését kielégíteni, 's különösen fiatalabb íróinkra nézve nagy, majdnem legyőzhetlen akadály emelkedik e tekintetben társadalmi viszonyaink mai állásában, mely őket a kísérlettől visszatartóztatja. Várjunk, legyünk türelemmel, majd meghozza a jó isten erre nézve is a jótékony esőt.

Jósika e' legújabb regénye pár hónap előbb jelent meg. Mint egyéb regényein, úgy ezen is kapva-kaptunk. A' rövid „előszó“ azonban figyelmeztetett, hogy „fényes leírásokat, nagyszerű jeleneteket 's megható helyzeteket“ szóval: regényt e' könyvben ne keressünk; mert „egyszerű, a' mindennapi életből vett történet gördül itt le az olvasó előtt. Ismertető, e' figyelmeztetéshez képest, egészen egyszerű életképeket várt. Várakozásában örömmel csalódott: mert a' szerény nyilatkozat után is e' fuzetkében, ha nem is fényes, de igen szép 's kedélyes leírásokat 's megható jeleneteket talált, 's minden egyéb felett föltalálta abban Jósika gazdag phantasiáját, mely szivismeretét 's nagy képességét, a' helyzeteket úgy állítani össze, hogy azok kedvesen lepjék meg az olvasót. Föltalálta a' kedves Octaviában azon gyöngéd hölgyi jellemet, melyet olly mesterileg tud szerző festeni, 's mely itt annál tündöklőbb színben mutatkozik, mennél sötétebb alakban rajzoltatik Linda, a' hölgyi könnyelműség-, szivüresség- és lélekromlottságnak ezen élő typusa.

A' regény személyei itt mind az ugynevezett felsőbb körökhöz tartoznak, melyek kejeivel 's bájaival szerző, társasági állásánál fogva, egészen ismerős. Nincs egyetlen egy is azok között, ki „bevezetett“ nem volna; 's ez által az egyhanguságnak bizonyos neme ömlik el az egészen. A' regény meséjét vázlatban azok kedvéért, kik még nem olvasták volna, közöljük.

Gróf Szinyerváry ősi várkastélyába vonultan él, nejével 's Octavia leányával. A' gróf unoka-öccse Kálmán külföldi utazásából hazajövéen, meglátogatja a' családot, 's az ifjak némi vonzalmat éreznek egymáshoz, de ez nem szerelem, mi abból is megtetszik, hogy nem sokára a' Szinyervárynéhoz jött Vértesy Lindának, egy alig tízenkilencz éves, kaczer özvegynek sükerült Kálmánt meghódítani, 's arra bírni, hogy vele jegyre lépjen. Lindát anyja, Dálnokiné, azért küldötte Szinyervárynéhoz, önnön nővérehez, hogy ezen visszavonultságban feledtesse vele Guarinit, egy gazdag olasz katonatisztet, kiben szeretközési hírből állt egy felső-magyarországi városban; de Guarini egy estély alkalmával egészen véletlenül Szinyerváryéknál bemutatattik, 's ott találván Lindát, ezt ráveszi, hogy neje legyen 's Kálmánról lemondjon. A' lemondó levelet Guarini maga viszi meg Kálmánnak, kiben jó ismerősére talál. A' két barát Linda állhatatlanságáról egymást, a' nő saját leveleiből, meggyőzvéen, azt mindketten ülve hagyják! Mi lett Kálmánból? arról tovább nincsen szó. Guarini Octaviát veszi nőül, Linda pedig a' mogorva Palotayhoz megy férjhez, ki vele valódi dyonisiusi szigorúsággal bánik, 's rögtön utazni megy Olaszországba. A' Guarini-pár is oda utazott, a' férjnek Milanóban lakó szülőt meglátogatni. Itt találkozik Guarini ismét — Lindával, ki őt ráveszi, hogy mogorva férjétől bármi áron megszabadítsa. A' jószívű Guarini, felede boldog családéletét 's az őt bensőleg szerető Octaviát, segédkezet nyújt Lindának, 's azt Allegrí barátjához szökteti Paviába. Palotay végére jár neje hollétének, utána megy; Guarinit párviadalban halálra sebesíti, 's nejét magával Capri szigetére viszi. Octavia két hosszú év múlva visszatér apai lakába, 's ott csöndes magányban elvonulva él, míg Linday grófné, egy nagyvilági szomszédnéja, őt látogatására bírja. Linday-nénál, egészen véletlenül, lord Belford, egy különöz angol, ki Milanóban szerelmes lön első látásra a' szép Octaviába, 's ki Bloom név alatt Palotaynak Guarini el-

leni párbajában Paviában segéde volt, 's a' haldokló Guarinihoz nejét kivezette — találkozik Octaviával; nem sokára azt magányában meglátogatja, 's kezével és szívével boldogítja. — Linda férjével élt Cápri szigetén két évet, 's — „hasonló maradván magához: változékony, szenvedélyes, hiu 's merész“ — annyira süllyedt, hogy „neve illedelmesb körökben tilos“ lön.

Ez a' regénynek rövid vázlata, melyből megtetszik, hogy abban szerző valóban „az élet utjait“ akarta festeni.

E' száraz mesét azonban Jósika dús phantasiája, előzői szerény figyelmeztetésének daczára, kedvesen, meglehetősen érdekgerjesztőleg festette, 's tanulságos okoskodásokkal egészítette ki.

Ezen okoskodások azonban néműtt nagyon is hosszadalmasok, 's így untatókká lesznek; 's eze egyik baja a' könyvnek, mely különben, szerző ismert jelességei mellett, nem ment némi egyéb gyöngéktől sem.

E' gyöngéd közé véli számíthatni ismertető azon körülményt, hogy Guarini Lindával tovább egy óránál a' milanói „corson“ kocsikázott. Ez valószínűtlen: mert illy veszélyes helyzetben a' szerelmesek, habár a' függőnyt kocsijokban leeresztették is, — mi a' mostani Milanóban aligha divatozik már — nehezen fogtak kocsikázni akarni ott, hol szüntelen a' legtöbb ember jár, 's hol egy óra alatt kocsijok leg-alább négyszer-ötször fel 's alá fogott hajthatni? A' másik Linda jellemében mutatkozik, ki egyszerre erőszakos rablóvá lesz, midőn férjének pénzszerényét feltöri, hogy magát uti költséggel lássa el. Bár milly könnyelműnek festessék is Linda, állásához kepesti nevelésénél fogva e' lépései vetemedhetése mégis hihetlen, valószínűtlen, 's az által, hogy magából hazulról rögtön elutazásakor semmit sem hozhatott, motiválva elegendőkép nincsen: mert a' gazdag Guariniról, ki elszökésében segédkezet nyújtott, föltehethe, hogy fog gondoskodni költségeiről is. Hogy Octavia már tizennégy éves korában egészen kifejlett, érett ész- és szívtulajdonokkal rajzoltatik, és hogy anyja Szinyerváry grófné Lindának Kálmánhoz és Guarinihoz írt leveleit szórul-szóra olly híven tudta elmondani barátnejának, mikép azt a' könyvben olvassuk, 's hogy e' két férfiú közti (a' Linda lemondó levelének átadásakor) jelenetet, a' párbeszédeket, érzelmeket 's a' t., olly hajszálnyi részletekkel képes felsorolni, abban van ugyan némi rendkívüliség 's feltűnő, de az költőknél szabad. — Leggyöngébb oldala azonban a' regénynek — ismertető hite szerint — a' Lindvaynévali episód, mely kétharmaddal rövidebb lehetett volna; így, mint most van, hosszadalmas, unalmas. A' lord Belforddali találkozás, hol ez szerelmi vallomást tesz, egészen költői, azaz: nem a' mindennapi életből vett jelenet: Octaviáról ugyanis, azon jelemmel, mellyel őt szerző egész könyvében festé, föltenni nem lehet, hogy magát egypár pillanat alatt kedves magányának elhagyására 's egész életrend-szerének megváltoztatására határozza; de mi lehetetlen az életben!

E' gyöngék mellett is azonban Jósika e' műve kedves olvasmány és tanulságos egyszersmind, kivált ifju hölgyeknek, hogy Linda veszélyes jellemén okuljanak.

A' könyvben felöltő grammatikai hibákat igen hajlandó ismertető nyomdahi-bákul venni; ha így nem volna a' dolog, bátor figyelmeztetni a' jeles szerzőt, óva-kodják azoktól, mert ilyen kitételek: „megfogOL-é — — elégedni,“ — „ke-zére dolgozand“ (dolgozandik helyett), „megtörjön“ 's a' t., igen kellemetlenül hat-nak a' tiszta nyelvet szerető olvasóra, kivált olly irónál, kinek munkáit nagyobb kö-zönség olvassa. Hogy „lépcső“ helyett általában „hágsót“ használ, még p a l o t á k b a n is, azt szinte nem helyeselheti bíráló: mert tudomására e' két szó értelme ha-s o n l a t o s, de n e m u g y a n a z, 's itt ideje, hogy a' praecisióra is ügyeljünk.

NEMZETI SZINHÁZ.

Jul. 27-kén este 7 és 11 óra közt adatott először Szigligeti „Zsidó-
ja,*) eredeti színmű 4 szakaszban, zenéje Erkel Ferencz től. Az új diszitmé-
nyeket festette Engerth. — Pedig a' czédula hirdette, hogy Füredy beteg, ki-
nek a' darabban hihetőleg hatásos szerep vala szánva, 's nekünk mégis okunk volt
csudálkozni a' közönség részvétén és illetőleg újságvágyán, mellynél fogva történt,
hogy a' színház minden zuga, szöglete, kényelmetlen szűk zárt székei, 's egyéb ülő,
nem különben álló helyei, egyetemben a' páholyokkal, a' bérletszűnésekkor olly
gyakran üresen tátongókkal, telides teli valának! 'S megilleti ezért Sziglige-
tit **) a' tisztelet becsület és dicséret is: ő a' budapesti közönségben egy új
tulajdonságot fejtett ki: az újságvágyat, a' türeltelenséget. Eddiglen t. i. a' tisztelve
említett közönség tejfölös része, azon része, melly a' zártszékeket és páholyokat
szokja használni, új daraboknak bérletszűnésbeni első adatásakor üresen szoká
hagyni helyeit, azon eszélyes számításal, hogy másod vagy harmad nap a' dara-
bot bérletfolyamban ugysis megláthatja. Ezen közönössége meg van törve most any-
nyira, hogy e' 24 vagy 48 órai türelem már nincs meg benne, 's nem sajnálja pénzét az
első előadási bérletszűnésre. A' mi pedig magát a' ma először adott színművet illeti:
négy szakaszának „Hajhászok“, „Krida“, „Csöd“ és „Visszafejtés“ külön czimei
vannak. Ezeknek összesen rövid tartalma: — Két Magyarhonba vándorló sühancz egy
vagyonos zsidónak, Jákobnak (Bartha ur), szemét kiszurják és pénzét elorozzák,
egyik ez orzott pénz által Krida nagy kereskedővé (Egressy G. ur), másik diva-
tos piperkőczzé 's naplopóvá válik D'Orby marquis név alatt (Lendvay ur). Já-
kob fia Lőrincz (Szigeti ur) nyomába jő e' gonosz tettnék, 's midőn Krida egy
eszélyesen intézett bukás által szerencsésen felmilliomossá gazdagodván, jószágot
akar venni, Lőrincz által mind ő, mind pedig czinkos társa az igazság kezébe szol-
gáltatnak. — Ez alig tíz hónap alatt már a' harmadik hatásos népszínmű, mely-
lyel Szigligeti a' színműtárta gazdagítja... 's gazdagítsa minél többel; ez a' me-
ző, mellyen e' termékeny írónk tökéletesen otthon és helytlen. Ő szép ismeretek-
kel 's tapasztalással bír, a' színpad segédeszközeit ügyesen használni; érti a' hely-
zetek elrendezését, 's olly kitünőleg ügyes szerkesztő, hogy vegyítsen csak
kevés a' közönség kedélyéhez szóló elemet szerzeményeibe, ezeknek tetszeniök kell.

*) Lapunk 4d. számában „Mi hír Budán?“ rovat alatti a' „Zsidó“ elhalsztását
tárgyazó észrevételünkre nézve Szigligeti ur által akkép világosítánk fel: mi-
képen a' nevezett színmű azért halasztatott el, mert Lendvayné és Hubenayné
asszonyságok az napon, mellyen a' „Zsidó“ adatása előre hirdelve volt, nem
kivánt egészségben érkeztek meg Rudnóról 's kinyilatkoztaták, hogy szombaton
nem játszhatnak, mit a' következés igazolt is, mert Hubenayné csak nyolcz nap
mulva reá, Lendvayné pedig még akkor sem játszhaték, 's azon szerepet, mely-
lyet egyik- vagy másíknak kellett volna játszani a' „Zsidó“ előadásánál, Labor-
falvi Róza vevé által, ki időközben váratlanul érkezett meg. Továbbá Szentpé-
tery sem érkezett meg azon napon, mellyre várták. Végre, hogy a' színház
megnyitása óta az először adatott művek rendszeresen (mert körülmények miatt
van kivétel) kétszer hirdettettek előadásuk előtt, tehát a' „Zsidó“-val sem tör-
ténhetett e' részben kivétel.

S z e r k.

**) Nagy Ignácot sem felejtve, ki koszoruzott „Tisztujtás“-a által először
hozott elevenebb mozgást a' színpadi életbe 's szoktatta a' közönséget a' kere-
pesi ut melletti háznak látogatására.

S z e r k.

Mutatták már ezt szomorú 's komoly játéka, melyek mind a' mellett, hogy igen kevés valódi költői becsesél birtak, mindenkor bizton számolhatának, a' közönségtől némi könnyű, lágymeleg tetszést kivívni, mely egyes egyedül a' czelszerűn szerkesztetnek volt eredménye. — Ohajtanunk kell, hogy nem épen virágzó színmű-irodalmunk előmozdítására minden tehetség minél helyesebben, minél eredményesebben használtassék föl. És Szigligeti tehetségeinek a' népszínmű-írássra felhasználása helyes és eredményes; ha majd isten magasztosabb költőt is ad színpadunknak, ez simítva találandja az utakat maga előtt, fogékonyabb, a' nemzeti színházat kedvelőbb közönség előtt állhat elő lángesze termékeivel . . . Az első dolog volt, hogy színházunk számára a' közönség részvéte kivívassék. —

A' „Zsidó“ szinte azon szerzeményei közé tartozik Szigligeti-nek, melyekben korszerű 's így a' jelenkori közönséghez szóló elem van, párosítva ügyes összeszerkesztéssel. Meg kell azonban jegyeznünk, miszerint némely — és nem ritka jelenések kissé sokkal hosszadalmasban vannak tartva, semhogy némileg unalmassá ne válnának, melyeket, úgy hisszük, a' szerző nem fog elmulasztani, kellő rövidítések által kedveshették tenni a' közönség előtt. E' hosszadalmasságok leginkább vannak az első két felvonásban. — Jákob az öreg világtalan zsidó és ennek fia Lőrincz volnának tán azok, kik a' jelen színműnek címét kölcsönzék. Jákobot kétszer látjuk megjelenni, az első felvonásban és az utolsóban, legkisebb cselekvőség nélkül, kivéve, hogy megvakíttatása miatti méltó haragjában nagyszerű pathosszal, ó-szövegségi stylben, átkokat szór az első felvonás elején megvakítóira 's pénze elrablóira, az utolsónak végén pedig halálat ad Jehovának, hogy boszulva lön. — Megvalljuk, ha eltérünk is attól, hogy e' kor ügyeit a' színpad által ismertetni, vagy épen a' népvéleményre 's a' közönség gondolkozására tán némi irányadó befolyást gyakorolni szándékozván, erre nézve másképp kell vala e' zsidót színpadra hozni; de — mondjuk — ha ettől eltérünk is, hogy a' közönség várakozása némileg kielégítve legyen, Jákobot nem illy puszta cselekvőtlenségben hittük a' jelen színműben keresztül vonulni. — Mi fiát, Lőrinczet illeti, ez eleinte mint hajhász jelenik meg, mert a' szegény zsidó ifju, ki tudományos pályára készült, ki van — mint mondatik — minden egyéb tudománykörből szorítva nálunk, a' sebész-orvosi tudományt kivéve, melyre azonban Lőrincz nem léphetett, mert — mert a' bonczatani leczkéket nem birta kiállani! (Mellesleg mondva, ha épen olly gát valának Lőrincz előtt e' bonczatani leczkék, tán lehetett volna földmérés is?) De mindegy, akármilyen okból, ő hajhász lett, 's mi csakugyan sajnálkozva látjuk itt az élet egyik ferdeségét élénk állítva, eszünkbe jutván Lőrincz panasza által, hogy némely olly kör van polgári állásunkban, melyből a' zsidó előítéletesen kizáratik. Atyját és anyját nyomorultul tengeti Lőrincz hajhászi keresményéből. E' foglalatossági közt Kridával megismerkedik, valamint D'Orby marquis-val is, 's az utolsó pénzt akarván kölcsönözni, általa Kridához vezetetik. A' két czinkos itt egymásra ismer, és Krida — hogy czinkostársa pénzsarolásitól meneküljön — bukást hirdet. De D'Orby marquis nyomára jut, hogy Kridának még dús pénztára van; társául szerzi tehát Lőrinczet, tudatja vele a' titkot, mellynél fogva Kridát hatalmukban tartják, hogy t. i. ketten a' vén Jákob rablói. Lőrincz elhatározza, hogy hatalmas boszút fog állani. — Mindez igen is helyén van, annál inkább e' népszínműben, mert közben szép hatása, részint víg, részint komoly jelenések fordulnak elő. Azonban, ha az egész dolog korábban, és nem a' harmadik szakaszban, esik Lőrincznek tudtára, mi minden kétségen kívül némely rövidítések által megtörténhetik, véleményünk szerint igen sokat nyer a' darab tömörségben és gyors haladásban. De egyébiránt azon módot, mellyel Lőrincz boszúját végrehajtja, sem látjuk eléggé motiválva, ha

csak e' motivum abban nem fekszik, hogy Lörincz igen becsületes ember, 's akarja, hogy a' család Krida minden hitelezői kielégítenek, mielőtt őt törvény kezébe ad'a. Ezért vár tehát addig, míg Krida 200,000 pfntját zsebében rejtve, jelenik meg a' törvényes személyek előtt. .. Na hiszen, minden cselekvésmód csak az ember egyénies lelkiületétől függ. Lörincz a' dolgot így találta jónak, 's mit tehetünk róla? Meglehet, egy másik zsidó ifju, kibén p. o. a' méltó boszú az atyján elkövetett gáz-tetten forróbb, lángolóbb, mint Lörinczben, egészen másképp cselekszik, p. o. így: a' mint a' dolgok állását megtudja, egyenest bírói kézbe szolgáltatja a' czinkosokat, tudtul adván az illető bíróságnak azt is, hogy a' megbukott Krida pénzesládájában, miként ezt D'Orby marquistól tudja, 200,000 pfnt hever . . . De Lörincz eszélyes fiu, boszút eszélyesen áll, 's egy csapással két legyet üt agyon, sőt hármát is, mert tanujává tesz bennünket egy szivreható kiengesztelődési jelenetnek egy jó, de gyöngé szívé atya 's félreismert leánya közt. Melly jelenet, és még egy másik, munkásságba hozá a' néző hölgyek patyolatkendőit. Ezen másik jelenet van Földesi, Czelestina 's Mari között, mellyben az ártatlan leány felett az ármányos mostoha győz végre, 's a' leánynak távozni kell az atyai háztól. Érdekel kísérjük őt a' férji karokba, 's ez érdekünk a' darab végeig, hol közte 's atya közt a' kibékülés történik, csak egyetlen tette által is folyvást fentartatik; midőn t. i. Földesi Krida bukása által mindenét elveszti 's iratmásolással kénytelen szegényül keresni élelmét, tudtukra esik, hogy e' leány gyakran segíti őt csekély vagyonából titkon. 'S ez Maritól igen szép. De még szebb lett volna töle, ha atya szerencsétlenségét megtudván, férjestül együtt hozzá megy, 's tegyük azt, így szól hozzá: „atyám, ismerj meg engemet, ismerd meg férjemet is. Lásd, te egészen elszegényedél, nekünk van valamicskénk, jer hozzánk falusi lakunkba; vagy legalább engedd, hogy tehetségem szerint nyíltan segíthesselek.“ De azért Mari, ha nem következetes jellem is, de jó leány volt. — Földesi jó, de inkább lágy, mint eszélyes szívé férj, ki feleségét igen igen szereti, mint sok mások, 's általa ocsmányul megcsalatik, mint sok mások. Ő, míg gazdag, teljes engedékenységgel van neje szeszélyei iránt; midőn szegény, békén, szeliden tűri a' dölýföt, az alacsony szemrehányást. Adjon isten sok ily férjet a' világra . . . De adjon isten minél kevesebb olyt nőt, mint Czelestina. Ő szegény leány volt, kit a' gazdag férj szeretetből elvett, 's lett e' férjnek széphálásan ostora, meggyalázója, lett a' szó teljes értelmében leányának mostohája, száműzője, a' szülei 's gyermeki szeretet lánczának kiméletlen szétépője. Ő hízolg férjének és szerelmesen kacsingat a' czifra öltönyű arszlánokra, gazdagságában kiméletlen, szegénységében türelmetlen; mint nő, házi kereszt, mint vétkes, vétket még a' legrutabb szemtelenséggel tetézi . . . Ezen Czelestina élethől vett valódi jellem. — Krida a' nagykereskedő és uzorás szinte következetesen és hű vonásokkal festett jellem; valamint mellette D'Orby marquis, 's Ósfy az arszlánka (László ur). Igen mulattatók és hatásteljesek a' jelenések, mellyek e' három derék legény közt történnek. — Mi a' jellemfestést illeti, mint már a' mondottakból kitetszik, legkevesebb cselekvési tér van a' két zsidónak engedve, különösen az öreg Jákobnak. — Kitetszik a' mondottakból az is, hogy az egész népszínmű szövege oly szépen válik két egymástól különböző 's csak lazul összefüggő cselekvényre, mint egy alma ha kétfelé vágatik. Az egyik cselekvény gyűlpontja Jákob, a' másiké a' Földesycsalád. — Mulattató episodokul szolgálnak az iparlovagok közti jelenések, valamint Lizi szobaleány (De Cau Mari k. a.) szerelmi viszonya is Jancsival (Hubenay F. ur), melly az egészen keresztül fonódik, 's végre is igen szerencsésen végződik Lizi ama forró ohajtása teljesültével, hogy férjet kap. —

Az előadás minden tekintetben jeles, kifogás nélküli volt. Színészeink olly szorgalommal, olly buzgón törekedtek tagtársuk művét emelni, hogy valamint a közönség részéről méltó elismerést érdemeltek, úgy a szerző haláljára is tarthatnak számot. Mind a játszó, mind a szerző több ízben hivattak. — A közbeszótt dalok, ha Füredyt a föllépésben betegség nem gátolja, sokkal nagyobb tetszéssel fogadtattak volna. Van köztök egy pár igen kedves népdal; de van egy pár német daljátékokból szedett is, a mit igen helytelen választásnak tartunk. 63.

BELFÖLDI LEVELEZÉSEK.

NAGY-MIHÁLY, július 25-kén. Vidékünkrol nagy nyomoruságot adhatok önnek tudtára. Alig tombolta ki magát július elején az iszonyu szélvész, melly ős fákat sodort ki gyökereikből — (vajmi sok ős fát fenyeget illy szélvész!) háztöket légbre repített, épületeket lerombolt, a leendő gyümölcsöt elseprette 'stb. — már ismét ránk nehezkedett az idő ostora, 's megeresztvén a felhők zsilipjeiket, annyira megáraszták különben alig sompolygó Laborczunkat, hogy zsilipjeink mit sem használtak, 's az évek előtt levágott malmok áldását épen nem tapasztaltuk. Egész környékünket elöntötte a víz; a még aratatlan életnek csak kalászfjei lengedeznek a habok színe felett; itt a városban alig mozdulhatunk házainkból. A pusztítás igen nagy, burgonyában, tengeriben 'stb.; a kár igen tetemes, mert nálunk nem kell ám milliókra menő veszteség, hogy megérezzük! Bizony csak nyomoruság ez, mikor így gondoskodunk illy rakoncátlan vizek szabályozásáról; de még nagyobb nyomoruság, mikor némellyek erre még csak gondolni sem mernek, 's egy Pithez illő országbölcseséggel ollyasmit mondogatnak, hogy egész Magyarhon sem bírja meg e folyó zabolázását! hallják, uraim, az egész ország az egyetlen Laborcz szabályzását sem bírná meg! Ej ej; valjon hány tutet Magyarország kellene hát, hogy az egy Magyarország zabolátlan folyamait rendre igazítsa? Hja, úgy van az; a rendőrségtől még a gonosz folyók irányában is rettegünk! — Egyébiránt, hogy élünk? Hát megvagyunk. Pletykázunk, hol lehet, rágalmazunk, örvendünk, ha a szomszéd házban néha néha egy kis csetepaté, meg egy kis improvisált parókavihar keletkezik; a német nyelvet nobellabbnak tartjuk a magyarnál; pedig, higye meg, szerkesztő ur, úgy beszélünk németül, hogy valami külhoni művelt német azt kérdezhetné: „mit beszélnek?“ valamint egy tős gyökeres magyar, mint írják, azt kérdezte: „mit mondott?“ mikor Elssler olly mennybe ragadólag mondá el e szót: „szívesen!“ különben tótizálni is szeretünk, 's hol csak lehet, tót beszédre fordítjuk a német társalgás rúdját. Magyar divatlapot nem tartunk egyet sem, minek is? Meghozza vásáronként a szidó a divatot Pestről, 's ollyankor csak ugyan kiteszünk magunkért, 's olly nagyban üzzük a divatfényüzést, mintha legalább is a párisi nagy operába készülnénk estennen. Hja, mi ruháinkon flogatjuk a lenni kellő műveltséget. Ezekből láthatja, szerkesztő ur, hogy nemzetiségben ugyan nem hizunk, de annál inkább apadunk hazafiságban.

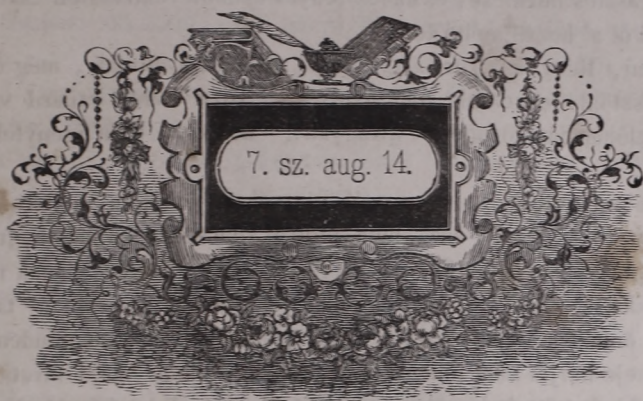
Z. B.

D I V A T.

Néhány öltözetet, kedves Rózám! engedd, hogy leírjak számodra, mellyeket a' „zöld“-beni rövid mulatásom alkalmával — hol a' városiak igen szeretnek sétálgatni — észrevettem, 's mellyek nekem jó izlésűeknek látszottak. Egy magas természetű hölgy reggel batiz-blouseba volt öltözve, melly elől ujnyi széles valencziai csipkéekkel volt beszegve, bő ujja 's dereka körül szalagöve volt. Fején igen csinos pórné-főkötőt viselt indiai muszlinból valencziai csipkékre. A' hölgy nővére égszínű blouseban jelent meg, fekete övvel, söt apró zsinorkával alatt a' rokolyán; minthogy azonban a' nap sugarai héven löveltek a' fák lombjain keresztül, föltevén a' nagy pásztorkalapot, melly karján függ, 's olasz szalmából készült vala kerek fejdombra 's igen nagy ernyőkaramra, mikép Livernoból hozzák; két kék kötszalag csatolá azt állascskájához. Más hölgyön később rozsdaszínű barége ruha volt, térdig érő magas fodorral, félbő ujjakkal, 's ránczba huzott derékkal, a' vállak és kebel körül széles csipkecsik folyt el, melly kettős gallért képeze. Kalapja czitromszínű creppből készült, 's lilaszín geraniummal vala díszítve; topánjai porszínűek valának. — Egy fiatal szép asszony ebédre való ruhát viselt nyomtatott gaze de laineből rozsdaszín indákkal fehér alapra — mikép itt is kaphatók Memlaurnál legszebb választékosságban; — hüvelybe modorított szép szőke haja homlokán el volt választva, de a' fülek közelében a' csikokból hosszú hajfodrok folytak ki, le a' nyakra függők. Egyéb öltözetek jobbadán fehérek vagy világos színűek voltak, és pedig — hála a' hölgyek jó izlésének — kevés kivétellel, a' természetellenes, idomrontó keréksoknya nélkül.

Milly szép ott, Rózám, a' hegyek közt! Nem tudom, tetszett-e ott a' piperés embereknek, vagy csak ők tetszenek-e magoknak? volt itt annyi zene összhangzás nélkül, annyi mozgás élet nélkül, annyi kedvtelés gyönyörködés nélkül, hogy e' miatt a' hegyek a' nap második felében boszankodni látszottak; a' vidáman mosolygó vidék elhomályosult, a' piperések megijedtek és nagyon siettek a' várost és illatos szobáikat elérni, hol, azt hiszik, „a' nap soha sem süt, 's viharok soha sem kelhetnek“, — 's a' hegyek és völgyek ismét mosolygó arcot öltöttek, 's az est olly szende, olly nyájas volt! Emlékezem, kedves Rózám, hogy valahol olvastam: mikép, a' szív nyugtalanságától félve, nem bízhatni a' magányban: a' nagy szenvedélyek szívesen rejtekeznek ott, 's őket a' magányba átültetni annyit tenne, mint legnagyobb hatalmat engedni kényöknök. Ez talán mégsem olly igen alapos, — meglehet, hegy- és fanélküli sivatagra nézve áll ez, — de hol az ágak olly békésen hintálóznak, a' levelek olly meghittén susognak, a' fűszeres lég olly melegitőn 's langyan fog körül bennünket: ott a' búbánattól lekonyított fej fölemelkedik, ha szinte a' szenvedés nem birna meg több öregbedést, — 's olly szívesen hallgatunk az ágak és lombok és levegő szavára, melly mondani látszik: nyisd meg szívedet, mondd el fájdalmid titkát, mellyet olly makacsul magadba fojtasz, — 's mivel e' szózat nem emberi hang, csilapítja, szelidíti a' szívnek régentei kétségbeesését. — Légy boldog!

Sár o l t á d.

S Z I V É S R A N G .

KARACS TERÉZTŐL.

(Folytatás.)

IV.

Hat év telt le Révyné házasságából, háborítatlanul és boldogul, mint mellékes érdekektől nem salakosított szent egymásért-élés ingerétől tápláltak szoktak telni. Révyné legelvonultabb, — mondhatni — elzárt életet élt; egyedül férje és két gyermeke képezték világát; jószágán minél ritkábban jelent meg, férje kilétét jobbágysai 's tisztei előtt rejtteni vágyó; Rízának egész élete föladata: férje híre, boldogsága, titkos viszonyuk rejtegetése fölötti hű örködés volt.

A' már fényes polczon álló Révy hivatalától fenmaradt minden perczét nejének társaságában tölté, kihez lángszerelme ha lankadtabban lobogott is, de szivbarátságának Ríza nélkülözhetlen lénye maradt. Távollétökben folytonosan leveleztek egymással.

Ezen rövid hat év alatt Révy, vagy családi nevén Törzsöky Ödön bámulatos előlépéseket tön. A' hazában és fényes termekben sokat beszéltek a' fiatal grófnak korát haladó előléptetésiről. Fürkésztek okait, de minden fürkésző kénytelen vala őszintén megvallani, hogy minden rejtélyes okot mellőzve, egyedül fáradhatlan munkássága, magas értelmessége, minden

jóért magasztos hevülése; és ehhez fényes ajánlólevelül csatolt családi címeme emeli őt a' hozzá méltó tetőre.

És mi, Révy és Törzsöky család titkaiba avatottak, még egy láthatlan ösztönt fedhetünk föl: szerelem; Ríza iránti szilárd szerelem volt az előhaladás főrugója. „Hogyan?“ kérdé a' Ríza igénytelenségét ismerő.

Im a' megfejtés: az öreg gróf Törzsöky — mind a' mellett, hogy fia szerelméhez egyezését adá, mint utolsó velelétünkben hallók, foga közt morgá: „hálóban vagy fiu“ — egy évig hallgatva türe fiának nejehezi ragaszkodását, mindig remélve ennek változását, hülését; a' tapasztalt számoló önfiaiban csalatkozott: Ödön munkájától maradt minden idejét imádott neje karjai közt pihené. Az öreg hivatalnok majd hivatalos foglalkozásokkal, tulterheléssel vágyott fiát a' nejeveli közlekedéstől elzárni; e' távolító szer csak ingerültebbé csigázta a' férj epedését, 's lankadatlan szorgalommal igyekvék szabad órákat szerezni a' nejehezi rándulásokra.

Törzsöky két évi alattomos cselei — a' szerető párt egymástól elhídegitésre szövöttek — sükertelenek lévén, nyíltan lépett föl fiai ellen, atyai hatalommal parancsolá Rízávali viszonya megsemmítését. Mi természetesb, a' boldog férj határozottan nyilatkozott ellene.

„Fiu! játékot ne üzz velem; midőn e' kalandhoz helyeslésemet adám, egy évi állandóságot sem ígértem annak.“

„Atyám! mi így nem értők egymást;“ jegyzé meg döbbenve Ödön.

„De nagyon is, mint látom: egymásból játékot vágytunk üzni, álzat ellen álzatot használtunk; e' percztől le az álzattal. Határozott parancsom: bohós szivábrándodnak vess véget. Elég kegyesség volt tőlem, két évig hunyt szemmel nézni pásztori szerelmed titkos utait, mellyeket nem hogy ritkítnál, de még szaporítod.“

„Eddig csak szerelem, most már kötelesség is köt nőmhöz.“

„Hagyj föl ezen „nőm“ czímmel. Gyöky Ríza Révy neje, és Révynak meg kell még ma halni; Révyné mától özvegy. Értettől?“

„Illy rettenetes nem lehetsz; — szóla borzadással Ödön — válnom lehetlen tőle: ő most igézőbb, mint valaha volt, és jobb, mint a' világ minden jósága. Ne bánts, atyám, ő igénytelen rejtekében egyedül szerelmemnek él, és te egyezéssel erősítél meg birtokában.“

„Egyezésem legfőlebb egy évi hűséget helyesle. Határozottan nyilatkozatom: Révynének mától özvegynek kell lenni, a' jószágot, mellyet elővigyázatul férjére irtam, birandja örök időre.“

„Atyám, ne aljasíts ennyire.“

„Hallgass, fiu! apád nem aljasíthat le annyira — viszonoztaték szigorun — mint te tenmagad lealáztad. Eszmélj titkodra! Ha ezt megsugom a'

törvényszéknek, pásztori nőnek, pelengérre jutsz, édenedből kiűzetel. Én a' kilátásaimat sikeríteni nem akaró fiút erre kárhoztatni nem irtózom. Válassz.'

„Atyám! atyám! atyám! te visszaélhetnél bizalmammal? E' bizalmammal Rízám karjába nyíló édenemet vásárlám meg; tudod, e' becsületemből kitépott darab rangodnak, nyugalmadnak hozaték áldozatul. Könyörülj!”

„Élted legokosabb műve volt ez előreszámitás, 's épen ezért türeim Rízávali kalandodat; de mondom neked, nem szabad többé illy nyomoru féken vergődnöd; szabadon, mint családod czíme követeli, kell repülnöd a' dicsfény felé. Most egy-pár követségi hivatal nyílik, egyiket meg kell nyerned, 's távol honodtól feledni ballépésedet. A' többit bíz rám.”

„Megnyerem a' hivatalt, csak Rízát engedd birnom; oh, mi vállalai volna nehéz birtokáért. Ha évenként csak egyszer ölelhetem is tulajdonult az élet minden nyomorával menyinyé alakul körüllem.”

„Túlzó kába! Mi boldog volnék, ha egy rangunkhoz illő lény iránt éreznéligy. Jó, azon föltétel alatt, hogy az üresült hivatalok egyikét kivivandod, még egy-pár évvel megtoldhatod Révy életét, de aztán nincs többé kegyelem.”

Az apa és fiu ismét álreménynyel váltak el egymástól: az apa fia hülésével kecsegteté magát; a' fiu öregült apja halálával, lágyulhatásával és mindennel, a' mivel magát egy kétéves boldog házasság illy esetben biztathatja.

Illy jelenetektől látható — melyek az első két év után sűrűbben is előkerültek, daczára az apaohajtotta követségi, 's ezt követő fényesbnél fényesb alkalmazások megnyerésének, — grófTörzsöky Ödön ragyogó palotájában nem élt olly boldog napokat, mint Révy név alatt neje szerény ház, körében: naponta kedvesb lön reá nézve ezen szent pönt, hol egyedül élhet: rangja bilincseitől szabadultan, tágult keble kéjeit.

* * *

Az apától szerzésül adott két év — apa és fiu közti sok vita után — még kettővel toldaték. Az apa mindig fia hidegülesét remélé; a' fiu fokról fokra léptével altatá el szerelme ellen föl-föltámadó zsarnokát.

Im az Ödönt előmenetelre korbácsoló titkos rugó megfejtése: hogy háborítatlanul birhassa Rízáját, fényes állásával kelle elvakítani büszke apját.

V.

Bor-, szerelem-, fényszomj csak névre különböznek; mindegyik észvezérkedés nélkül örvénybe sodor. Gróf Törzsöky ur is látván fiának korát haladó polczoni állását, kívánatit a' szerint hangolá, 's a' szegény, már sokat kinzott fiut, ki még szeszélyeit is betölté, újra Rízátóli válásra sürgette, és egy fényes, dús grófi család bájos leányávali összekelésre erőtété. Ödön kerekén megtagadá az engedelmességet.

Az apa hidegen válaszolá: „Ha gróf Törzsöky nem akar házasodni, úgy Révy halálát még ma közhirrétetetem hirlap utján, és özvegyét nagylelkűn megerősitem adományozásomban. Meglátom, merészel-e Révy ur sírjából föltámadni 's meghazudtolni!”

„Nem vagyok többé gyermek, én nem házasodom: rangom igényei miatt nem követhetek el polgári vétket; hogyan csálnék meg két nőt egyszerre, leendő és volt hölgyemet?”

„Most cselekedned, nem okoskodnod kell. Illy magas állásu férfinak már illemelleni, vén, nőtlen szerepet vinni; palotád, rangod igényei szerint, nem rendeztethetik, míg abban méltó hölgy nem ragyog.”

„Atyám, ne kínozz!”

„És te ne késsél, ha nem akarod titkod fölfedetésével kedvesed szerelmi álmait szét tépetni.”

„Némulj, — emelé remegve kezeit Ödön — mindent megteszek, csak igérj örök hallgatást, lemondok Ríza birtokáról, csak szerelmét ne gyilkold meg, csak hat évi tiszta bizalmát ne mérgezd meg. Ríza bája többé nem ingerlő, lángvonzalmam ernyedett, de mégis Ríza szerelme, életdús barátsága nélkülözhetlen létkincsem, mellyről lemondani lehetlen, bitót érdemlő gonoszság lenne.”

Az őszinte vallomásból reményt csillámlani látó apa nem tágíta követelésén, 's inkább tántorító, mint erőszakos eszközökhöz nyult fia legyőzésére. A' háló illy szövetü:

„Jól van, gyermekem, én leszek tehát újra az engedő fél; becsülöm lelkiismeretességedet, légy, nem bánom, sírig Ríza híve.”

„Köszönöm, köszönöm.”

„Még ne köszönd: engedelkenységem vizonti engedelmességen vásárolható. Éljen Révy, meddig neked tetszik; de gróf Törzsökynek meg kell házasodni Teljes fényben, kívánom, ragyogj hazám színe előtt, ennek sugárait pedig egy nő kölcsönözheti. Várfoky Matild nemcsak birtokban, szépségben, lélekben 's dús; ha ezt nőül veszed, minden követelésem megszűnt. Ő már fölséges császárnénk palotahölgye; párosulása után bizonyosan csillagkeresztes 's udvari hölgygé emeltetik, és előttd is, egy még szélesebb — nemcsak honodnak — egész Európának használható

széles pálya nyílik. Fiam, ne rontsd magas értelmességedet gyáva ábránddal.

Az apa ecsete nem téveszté hatását, a' ragyogó munkatér bájosollyal inté az ingadozó rangost. Ödön néhány perczig küzdött. Hat éves éde nére sötét homály kezd borulni, csak egy csillag rezgett a' czikázó föllegek közül: férji kötelessége.

„Ne késsél válaszoddal, tervünk könnyen kivihető; semmi szükség Révynének tudnia, hogy Törzsöky házasa, valamint Törzsökynek, hogy Révy álnak alatt ki rejlik. Vidd Révynét olly magányba, hol soha nem hallhat a' világ eseményiről.“

„Arra nincs szükség, eltemettebben él ő, mint bármely halott: a' sírokat rokonok látogatják olykor. Ő minden élő lényt kerül titkunk miatt.“

„Annál jobb. Rajta tehát, ne tarts semmitől, hogy Matild mitsem tudand meg titkos szerelmedről, arról biztosít magasan lebegő fényvilága.“

„Atyám! ez iszonyu vétekre ne erőtes.“

„Bohó te! hogy volna vétek két nőt boldogítani! Matild lángol érted; im ezen barátnéjához irt levele tanúsítja, mellyben szenvedélyesen festi lángját 's a' te hidegségedet.“

„Apám, ne csábíts, — ragadá mohón a' sorokat — Matild engem szeret? fénykoszorúnk legszebbje, legjobbj!“

„Ugy van, ezen levelet barátnéja atyja figyeltetésül juttattá kezembe, írója mitsem tud róla.“

Ödön kéjözönnel futá végig a' sorokat, hévvel dobogott keble, lángoltak szemei: Matild — egy idő óta — becsülése jelöltje volt. „Nem, apám, Matildot nem csalhatom meg, Rízát nem hagyhatom el.“ Nyujtá vissza — lázongásából gyors csillapulás végsőségebe esve — az iratot.

„Kába fiu! Ha te nem hagyhatod el, ugy majd elhagy ő: titkodat közlöm vele; — rivalá dühülten az apa. — Ha te az ajánlottam legszelidebb eszközöket sem fogadod el, én a' legrettentőbbhez sem iszonyodom nyúlui.“

„Atyám, tégy velem, a' mit akarsz, csak őt kiméld; — viszonzá Ödön hidegen — én házasodom.“

Az apa vidáman ölelé fiát, 's négy hét még nem folyt le, midőn a' Honderü lapjain olvasható vala a' gróf Törzsöky Ödön és Várfoky Matild párosulásáni örvendezés.

(Vége köv.)

A Z I S T E N U J J A.

REGÉNY LEVELEKBEN.

BÁRÓ JÓSIKA MIKLÓSTÓL.

VIII. L E V É L.

Zárda, jan. 26 184—

Mielőtt tovább folytatnám, kedves anyai barátném, tegnapi levelemet: Jolánról akarok veled pár szót váltani. Tudod, minő kedves e' gyermek nekem, mennyire érdekel minden, mi vele történik: ügyekezéssel megtudni, mi bánthatja szülőit, előttem magukviselte egészen talányos 's furcsa gondolatokra vezetett. Már tegnap akartam neked e' tárgyban írni, de nem valék tisztában sejtelveimmel. Két oka lehet Jolánom aggodalmának: vagy, minden szabadkozásaik ellenére, nincsenek megelégedve sorsukkal, vagy — 's erre, kérlek, légy igen figyelmes — a' gyermek nem az övék. — Nem most először jövök e' gondolatra. Mikor e' bájos leánykát először láttam életemben, egy csendesen csergő patak szélén ülve, míg hófehér gyöngéd kezecskéi ölében nyugodtak, 's a' kedves arcz búskomolyan bámult a' lejtő vizgyöngyekre, melyeken az esti nap szelid bibora égett: már akkor meglepett azon különös valami, mit le nem írhatok neked, e' szeretetreméltó gyermekben. Ugy nézett ki, mint a' nemes asalea, mely tuskék közül emelné ki hócsillagait, 's levelei zöldébe rejtőznék önmagától. Idegen légbe van ő ültetve, ebben kétség nincsen. — Boldog idő volt az, szeretett Hedvigem, mikor te, őrangyalom, szelid nemtőm, életutaimon, egyedülségemen aggódtál, 's mikép a' végzet a' gyönyörök legmagasztosbikától fosztott meg, mert a' legbensőbb vonzalom és csatlakozás mellett, még érintetlen vala keblem a' lét füszerétől — a' szerelem mennyei érzetétől. Oh, mégis szép napok voltak azok! mert közeledben olly nyugodt és boldog valék, mikép szinte véteknek tartanám, érzelmeimnek szárnyakat növesztetni 's ismeretlen boldogság után törekedni olly angyal közelében, mint te, kit lényem minden bensőségével tisztetek. Most sok változott. Egy-két év természetemnek rugonyosságát 's élet szedte el; a' sors akarta úgy, a' végzet, mit tudom én, jó Hedvigem, hogy szivem az élvek örvényébe vetődött, mielőtt a' szerelmet nemes költőiségében ismerném. Nem mondhatom, hogy e' sivár üzelmek közepette is, a' mi talán jobb, a' mi gyémántozottabb keblemben, veszélyeztetve volt. Nem, nem — mert éreztem, mikép semminek sem tulajdoniték jelentőséget, mi csak mámorával kapott meg, 's hullámról hullámra szédített. De szivem körül a' közönösség fáj-

dalmatlan kérge hártázott, 's jellemem csillámát, villanyosságát veszté el. Voltak pillanataim, melyekben komoly szemrehányást tevék magamnak, hogy kedélyemet örökös parlagiságában hagyom, míg csak szenvedélyeim 's szeszélyem követeléseinek élek. — Így, nemével a' fásulásnak, 's prozailag köznapi tapasztalásokkal tértem vissza utaimból. Egy érzet bántott leginkább, melyet, az égnek hála, hamar leküzdtem: honomat kevesebbé kezdém szeretni, egyetlen komoly bűn ez, melyet, bár muló és rövid volt, még meg nem tudtam magamnak bocsátani. Mindenütt összehasonlitásokat tettem, 's nem egyszer sértőleg tüzte magát előmbé annak nagy és fenyegető hátramaradása. Szivem nem volt üres, baráti vonszalom foglalta azt el, — 's azon romlatlan csatlakozás, mely lelkeinket, jó Hedvig, mióta gondolni tudok, vonta oly szorosan egymáshoz. — Éreztem világosan mégis, hogy valaminek hijával vagyok, hogy valami ismeretlen jó van, melyre szivem vágyik, hogy megteljék 's ne maradjon egy ür-porány öblében.

Különös, 's életemben most először merem azt kimondani, mit két év óta ellentállhatlan erővel látok átforrani egész valómon! Szeretett Hedvigem! ne vess, kárhoztass! — igen, magam szégyenlem magam előtt gyöngeségemet, de pirulásomra legyen az igaz kimondva, legyen átültetve a' leg-hűbb, legengedékenyebb baráti kebelbe, a' tiédbe: — Jolánt szeretem, a' tizennégy éves gyermeket, szeretem őt két év óta, mióta legelőször láttam, mióta ismerem! Nem bámulnám e' különös játékát az emberi érzelemnek, ha Jolán tizenkét éves korában kifejelett, emelt, szóval: érettebb kinézésű leende. De tudod, hogy a' kedves teremtés még korához képest is kised volt, 's majdnem beteges kinézésű; mikor utóbb egy pillanatra láttam őt, engemet is meglepett valami koraérettség ezen nemes és szelid vonásokban a' tekintetnek valami bensősége, 's a' legszendébb hála kifejezése, mely szivemnek oly igen jól esett; de nem szerettem őt inkább, mint azelőtt, érzelmem nem terjedt, nem nyert erejében: a' kis ártatlan aranyfürtű Jolánka, okos kék szemeivel 's égtiszta homlokával állt akkor is előttem, mikép a' patak parthantyán ülve, egy pillanatra kétszer láttam szelid arczat: a' lég láthatatlan üregétől körülfolyna, 's visszatükrözve félig elmosódott képben a' patak csendes tükrében.

Mondod, hogy szépsége csudásan kifejelett! lehet-e ez? Lehet-e valaha dicsőbb ezen arc, melynek jövője már a' gyermekhomlokon oly értőleg volt bevésve? — Most foghatsz meg, most átérthetsz! Jolán előtt kell titkolnom szivem ezen ábrándos tuláradását. Ő nem értene! vesztének előtte, távolban kell tartanom őt, jó Hedvigem, míg a' kifejelett szűz elé léphetek, 's szivemmel, kezemmel kínálhatom meg. — Mikor gondod alá adtam őt, nemtelen embervásárt tettem, mert megvettem szülőitől: igaz, nem a' szó közönséges értelmében; mert szegények valának, 's ígértem,

hogy leányukat kineveltetem 's rólok is gondoskodni fogok ; de e' gondolat mindig bánt. — Már akkor egy kétes vágy emelkedett keblemben: huszon-négy éves valék, 's hittem, hogy a' hála érzete e' szelid teremtsében szerelemben virulhat fel. Magamnak neveltettem őt, 's ezt, Hedvigem, magad tudod; mert valahányszor embergyűlöléssel vádoltál, csak egy kéréssel válaszoltam: Neveld Jolánt Hedviggé — hogy szerethessem! — Ne kívánd, hogy őt gyakran lássam — nem tehetem! Nem merek e' gyermek vonszalmában bizni, nem merem a' vágyak álmaiba ringatni magamat, félek tőle, félek szerelmem szenvedélyességétől, kerülnöm kell őt, mert nincs hatalmamban, hosszasan ama komoly szerepet játszani, melyre őt szoktattam, de rövid időre ohajtom őt látni, azért hozd el. — Reád nézve, kedves, jó Hedvigem, semmi sem változott, nőnnék neveled őt, tudtad szándékomat, 's ha kissé meglepett is, hogy e' zsenge virágot imádom, nem kedvetleníthetted el, mert hiszen szerelmem, ha isten Jolán szívét nekem megóvjá, egy boldogságadalék jövőmhöz, minek Hedvigem csak örülni tudhat.

Levelem újra meghaladta a' szokott mértéket, de szívemet öntöttem ki előtte, 's te olly jó vagy, megbocsátod a' betegnek, kinek már sorsa az: végletekbe ütközni életében.

Most még pár sort Manueláról. Említettem előtте, kedvesem, mikép Francesconak kedvét nem szeghetém 's Manuelát meglátogattam. — E' némben engemet különösen fogadott. Nem mondhatom, hogy udvariatlan volt; sőt inkább elfogultnak 's ingerültnek látszott előtте. — Ritkán tekintett reám, de váltva beszélgetett velem és Francescovaal, társalgása éllel 's értelemmel teljes volt; 's ha arczát nem látandám, a' hang engemet is elbájosolna. Valóban, ítéleteiben 's észrevételeiben sok kedélyesség, néha érzélgés és rajoskodás tűnt fel, de egy tekintet vonásaira utba igazított. Volt arczában valami olly élesen kifejezett gúny és álszinűség, mikép e' mai napig meg nem foghatom, hogyan tudta ez Francesco figyelmét kikerülni, ki e' tekintetben nem tartozik a' járatlanok közé. Ekkor láttam legelőször, mikép szenvedélye orvosolhatlan, 's más tervet főztem ki magamban; őt e' Cyrcé hálóiából kiszabadítani, ha lehet.

E' pillanatban mondja vadászom, hogy a' jegyző indul, töredékben veended újra leveletem, de első alkalommal kiegészítem! — Éljj boldogul, 's ne késsél soká látni

Béládat.

A' HONFIRAB.

BALLADA.

I.

Gyöz, 's a' honügy szent romjain
 A' párt kevélyen felkaczag;
 A' honfi bére láncz leve
 'S elátkozott börtönfalak.
 A' honfi keblén iszonyu
 A' kín és lelki háboru.

A' rémes ajtó felzörög,
 Belépnek a' rab magzati,
 'S a' leghübb nő betüntorog.
 Még egyszer búcsut mondani.
 A' honfi enyhe: öntudat,
 Vigaszt apának ez nem ad

Elválnak; — isten őrzi csak,
 Hogy szívök szerte nem reped
 Még egyszer áldja meg nejét,
 Még egyszer a' két gyermeket;
 A' fal nyög, és sir a' bilincs, —
 Részvét csak emberszívbe nincs

,De hát leányom olly soká
 Hol késhetik?' szól a' fogoly.
 'S alig szól, jö a' szende szüz,
 Szemén a' szívharcz könnye foly,
 A' szenvedő kegy benne lelt,
 Ha földre szálla — testleplelt.

Jön, és a' rab nyakába hull;
 A' rab szemén uj köny rezeg.
 ,Vedd, lányom, végáldásomat!
 ,Nem. én végáldást nem veszek;
 Apám, tenéked élni kell!' —
 A' rab sohajt és nem felel.

II.

Hófergetek csatája közt,
 Fagyasztó rémes éjjelen,
 Kietlen erdők utjain
 Elszántan egy rabló megyen:
 'S a' bösz vihar zugásinál
 Vén cserfa mellé lesbe áll.

És im jön egy levélvivő —
 ,Ember, megállj! mi hírt viszesz?
 A' rabló, földre sújtva őt,
 Kérdé, 's szívének tört szegez.
 Kiált az: „Véritéletem!”
 Ez: ,Mentsd meg érte élted!”

A' hirnök élte mentve van,
 Rabló kezében a' levél;
 A' nagy merénynék híre fut,
 De a' vad erdők titka mély.
 Haragra gerjed a' király,
 A' rab reménye füstbe száll. —

Borult az ég, ordít a' szél,
 Ropogva zug a' fergeteg,
 'S a' zord vadon vak éjjelen
 Csupán a' rabló nem remeg;
 Hív utitársa van vele,
 Elszánt merészség a' neve.

És im jön a' levélvivő;
 „Ember, megállj! mi hírt visesz?”
 A' rabló kérdve rárohan,
 'S a' gyáva szívnek tört szegez
 Kiált az: „Véritéletet!”
 Ez: „Mentsd meg érte éltedet!”

Rabló kezében a' levél,
 De el nem éri semmi kém.
 „Ki volt az? isten anyala? —
 Szól a' király — vagy éji rém?”
 'S szelidebb érzet szállja meg,
 A' rab fölött remény lebeg. —

Virányos erdő árnyain,
 Szép holdvilágos éjjelen,
 Az új tavasz szellőivel
 Merengve a' rabló megyen.
 Hinnéd, hogy a' völgy dallosa,
 Ha nem rémitne kardvasa.

A' két hírnökre raroan,
 'S a' földre sujtva egyiket,
 A' másik elfut. „Mit hozál?”
 Felelj — ha kedves életed!”
 „Kegyelmet!” — „Ugy isten veled, —
 Aldás kövesse léptedet!”

A' rabló mély vadonba tűnt,
 Nyomába senki sem talált.
 A' hírnök ment, 's a' szenvedő
 Rab elkerülte a' halált.
 Nyakába hű nő 's gyermekek
 Örömkönyűk közt csüggenek.

'S ekkor betoppan egy vitéz,
 Sötét vasöltöny fedte őt,
 'S a' honfinak két iratot
 Ad által, szörnyet 's meglepőt,
 „Olvasd el — így — 's tűzbe vedd!”
 Az olvas, és sápadni kezd.

Olvassa véritéletét; —
 A' hős vasarczát fölfedé,
 'S aló!a isten anyala,
 A' honfi lánya tűnt elé —
 Apa mikor volt boldogabb,
 Mint e' kimentett honfirab!

Tárkányi Béla.

AZ ELÁZOTT PARADICSOM *)

„Cataractae coeli apertae sunt.”

Moises. Genesis.

És tudjátok fiai az embereknek, miképen ki vagytok zárva mindeniziglen a' paradicsomnak kertjéből, és laknotok kell Pesten és Budán, és hol keressétek arczaitok verejtékében a' mindennapi kenyeret és megeszitek azon kenyeret fűszerezve porral, a' mit Pesten levegőnek neveznek, és nyelitek a' port szűk falaitok között emlékül, hogy porból vagytok és porrá lesztek.

És megemlékezünk ekkor Édennek kertjére, hol a' lég tiszta levegő vala, és kíváncznak lelkeink ez elveszett paradicsomba, mint kívánczoké Dávid király Urias szép feleségének utána, és ohajtozunk mi, a' ligetek hűsébe, és a' csergedező for-

*) Magyarázatul 6-dik számuk kép mellékletéhez.

ráshos, és a' zöld pázsitnak szőnyegére, mint sovárgott Salamon, Dávidnak fia, az isteni bőleseség után.

És midőn vannak a' forróságos nyárnak napjai, mint hajdan kiköltözék Israel népe Aegyptomból, kivándorlunk mi is a' Svábhegyre, mert a' budapesti magyar-nak paradicsoma a' Svábhegy. És azért felkerekedének közülök igen sokan vasár-napnak hajnalán, miről meg van írva: ne dolgozzatok, hanem szenteljétek e' napot az urnak tiszteletére. És ők gondolák, miképen szenteljék e' napot az urnak tiszteletére? És mondának egymásnak: menjünk ki a' budai hegyekre és keressük ott az elvesztett paradicsomot, és így szenteljük e' napot az urnak tiszteletére. És menének azért sokan közülök, és magokkal vivének asszonyokat, mert asszony vesztél a' paradicsomot, az tudja tehát legjobban megelni; és magokkal vivék gyermekeiket, és menének mindnyájan a' hidra, a' pestiek tudniillik, mert Buda lakóinak nem kell a' hidon átmenniük. És átmenvén a' hidon, Tabannak fordultak és mentek keresztül a' Christina-városon. És menének onnan a' Leopoldmezőre, és menének a' szép juhásznehoz, és a' zugligetbe és Mak Máriába 's más helyekre, és sokan menének a' Svábhegyre, mellynek sima és tündöklő pázsita, miként Rachel-nek Laban leányának szemöldei, és tiszta 's édes levegője, miként tiszták és édesek valának szavai a' gyönyörű Eszternek, midőn királyi ferjét reá vevé, hogy akasztassa fel az ő népének ellenségét magas akasztófára, 's hol megnőnek a' fák, mint a' czédrus Libanon oldalán, ha ki nem vágatják azokat a' város vénei még fiatal korban.

Ott pedig letelepednek az emberek, és mondják az ő lelkeik nagy vigságában: Itt a' mi paradicsomunk. És szólnak egymáshoz: vigadjunk, mert ime itt van a' mi paradicsomunk. És letelepednek az erdőnek árnyékában a' fűbe, és élnek paradicsomi életet, és esznek melegített krajczáros kolbászkát hidegen és gyenge tormával, és kávé, mellyet még a' városban főztek vala cikoriából, és keverének forralt keményítő s vízzel, mit tejnek gondolának, és dicsérik vala a' jó vizet és ivának vala ugynevezett bort, mit a' budai kapások és Buda melléki svábok csináltak vala szőlőből és vízből, és a' fővárosi kocsmárosok keverének vala egyéb ingredienciákkal. És mondák: ez valóban paradicsomi élet. És miután jóllaktak vala, szétoszlának az erdőben és aluvának, miként aluvek Adam a' paradicsomban, de nem jöve el a' teremtő, és nem vevé ki az ő bordaikat, mert elég vala neki asszonyt egyszer teremteni.

Kialuván pedig magukat, ismét összejövének, és mondák: minő szép vidék ez, ez a' valódi paradicsom! És asztalhoz ülven, evének étkeket, az erdőben főttéket, mellyekbe belehullának a' fák hernyói és a' levegő legyei; de ők nem gondolának vele, mert paradicsomi életet éltek, és megevék mindazokat.

Ekkoron tornyosulának a' felhők szent Iván hegyének felette, és sötét lön az ég, mint sötétek valának Juditnak szemei, midőn Bethulia városából kimene Holofernes táborába gyilkos szándékkal. És megeredének az égnek csatornái, és szakad vala a' zápor nagy szakadással. És felkiáltának az emberek: Jaj nekünk, mert meg fogunk ázni a' mi bőrünkig, és nem lesz szárazság a' mi testünkben. És monda egy másik, ki már nagyon elázott vala a' bortól: oh ne féljünk, emberek fiai, mert mi paradicsomi életet élünk.

A' zápor pedig folyvást omlék vala, 's az emberek oltalmazák magokat el-lene az ő gyengeségökben. És hallatszék nagy kiabálás és lárma, miként kiáltának vala Gedeon katonái, midőn elpusztíták vala a' madianiták hadait. Felettök pedig dörgött és villámlott az ég az ő haragjában. És védelmezték ők magokat az eső ellen. Valának némelylek, kik öten bujtak egy esernyő alá, és négyen közü-

lők megázának, 's ekkor jöve szél és elragadá az esernyőt, és az ötödik is lucskos lön. Mások pedig fák alá vonultak, 's hátukon végig folyt a' tőkén lecsorgó víz. Mások ismét az ételeket szedék össze, 's midőn összeszedék egy rakáson az esőben hagyák. Valának pedig mások, kik megfedkeztek ruhadarajaik eredeti rendeltetéséről és itt egy nő feje fölé emelé szoknyáját, 's daczolt a' zivatarral, amott egy férfi kifordítja kabátja béiesét és tarka vala, mint Jákob birkái, más pedig zsebbevalóval kötö kalapját fejére, és hasonlita madárijesztőhöz a' kenderföldön. Valának pedig köztök leányzók, kiket gazdálkodásra taníták szüleik, ezek lehúzák cipőiket és harisnyáikat, és lábvizet vevének a' paradicsomban. És így mindnyájan védék magokat a' zápor ellen, és mindnyájan megáztak.

Jött vala pedig egy férfit messze vidékről, és ezen férfit a' Tisza partjáról való volt, és felmene ő is a' Svábhegyre és vala a' többi közt. És ezen férfit nem félt vala az esőtől. És ez kifeszíté vala esernyőjét, és háta mögé löké, mert azt gondolá esernyőjének meg kell ázni, maga pedig a' vizes földön ült kurta köpönyegében, és evett és ivott a' zápornak egészségére nagyot, de sűrűn, és köpönyege alá rejté kulcsát, mert azt gondolá, hogy a' kocsáros már elég vizet töltött beleje. És ezen férfit nem félt az esőtől, és ezen férfit valódi magyar ember vala, és gondolá magában ilyen a' paradicsomi élet.

És vége lön a' zivatarnak, 's mindnyájan indulának hazafelé a' paradicsomi élethöz lelkeik nagy hűjában és gázolának vala mély sarat a' hegyi gödrös utakon, a' sár pedig vala agyagból, és nagyon ragadós vala, és benne maradt néhány csizma és néhány cipő és az emberek ballagának tovább tovább mezitláb, mint a' paradicsomban szokás vala. Más cipőknek pedig, melyek Bécsben készültek, csak talpaik maradtak a' sárban. És ismét valának emberek, kik egészen a' sárba zuhantak és társaik vonczolák ki őket.

Igy értenek a' városba, és mocskosak valának láboknak talpától fejöknék tejeig, és kívánczának száraz szobáikba és meleg ágyaikba, mint reggel kívánczának vala a' zöldbe. És sárosak valának a' fehér nadrágok és harisnyák és piszkosak, meg rongyosak az ő szoknyaik, és mindennemű ruháik. És vége lön sok fénymázos bakancsnak, és tönkre silányula sok párisi kalap, mely készült Kardzagnak soroksári gyárában és vásároltatek drága pénzen a' vácz-utczában. És ez mind a' paradicsomért történt.

Másnap pedig lön nagy nyomorúság, és szenvedének vala az emberek fiai mindennemű nyavalyákban, mint mikor az ur meglátogató vala dőghalállal Israel népét Dávidnak napjaiban. És valának sokan náthások, mások pedig köhögének a' hurut miatt, hogy kidüledeztek az ő szemeik, mások ismét gyöttrődtek hascsikarásban és gyomorrágásban, és ebben szenvedtek leginkább a' némberek, kiknek ruhájok vala mousselinből 's nem tart vala meleget az ő gyomraik fölött. Valának olyanok is, kiket a' köszvény kínozott nagy kinszenvedésekkel, 's kik érzének szagatásokat az ő fejeik- és lábaikban. Amazokat pedig a' hideg lelte, és valának mindnyájan betegek mindennemű betegségekben, és mindezt szenvedék vala a' paradicsomi életért. A' magyar embernek pedig nem vala semmi baja, mert ő reggelre kialuvá haját, és a' magyar embernek nem árt vala a' paradicsomi élet.

H Ö L G Y - V E Z E T Ő

A' PESTI MŰKIÁLLÍTÁSBAN 1844.

Plasticai művek.

Olaszhon több városaiban, különösen pedig a' művészekkel rakott Rómában, azon szokás uralkodik, hogy a' sajt- és vajárusok meghatározott ünnepeken félig földalatti árutemöket (raktárokat) tehetségök szerint tarka papírlámpákkal, friss virágokkal, zöld lombokkal stb. fölékesítik. A' földszint azonban illy alkalommal mindig egy kedvelt antik-szobor teszi, melly valamely zug-kőfaragó által egy darab keményebb vajból van — jól vagy rosszul — kigyúrva. — 'S melleleg szólva, e' szokásból vehette Blumauer azon eszmét, melly szerint a' carthagoi lakomán asztalékül hőst, Aeneast, vajból alakítva illeszté fel, valamint azt is majdnem biztosan kimondhatni, hogy F e r n o w a' vajpuhaság azon eszméjét, melyről C a n o v a lágy és puhult szobrait vádolja, ugyan e' forrásból merítette.

Igen természetes, hogy az olasz vajárusoknak diszműnöket semmitől sem kell annyira, mint a' melegtől őrizniök, mi oknál fogva ez mindenkor a' bolt árnyas, hűvös háttérébe helyeztetik, honnan közönségesen pinczébe vezet a' bejárás, 's melly még a' tarka papírlámpák által is csak kimélve világítatik meg.

Ha a' müegyesület rendező bizottmánya az idén kiállított plasticai művekre nézve az olasz vajárus bölcs gondoskodásával járt volna el, 's ha e' művek alkotói még inkább nem törekedtek volna a' felfüggesztett és igen is fénylő árak által műveiket oladás veszedelmébe hozni, úgy jelenleg kevesbé volnánk kénytelenek, különösen azon hölgyeket, kik forróbb vagy éppen tüzes pillantással bírnak, ('s az utolsó száma nálunk — hála isten — elég nagy) igen-igen kérni, ne sajnáljanak olly gyorsan, mint csak lehet, az előcsarnokból, hola a' plasticai művek állanak, a' belső termekbe követni hennünket, mellyekben forró pillantásu nézésük a' nézett tárgyakra kevesbé van ártalmára.

C s ö n d é l e t.

Kérjük tehát kegyeteket, tüstént az első osztályteremben néhány perczre azon két csöndélet elé állani, mellyek egyike (14. sz.) Grünertől van Bécsből, a' másik (16. sz.) Schäfer Alberttől Pestről, 's szenteljenek ezek számára egy pár pillantást.

De ne gondolják ám, mintha azon gonoszka czélból, hogy ellentét által rendszeretetre tegyük figyelmessé, kértük volna kegyeteket ezen felforgatott poharakból és palaczkokból, szétszórt virágokból, pongyolán odavetett gyűrűkből és pénzdarabokból álló chaosz elé; mert hiszen biztosíthatjuk kegyeteket a' legkomolyabb arczczal a' világon, miszerint ugyancsak sokat tartunk e' példabeszédre: „rend az élet lelke.“ Azonban az élet és a' művészet két egészen különböző dolgok; 's reméljük, hogy egy tarka zürzavarban egymásra rohanó harczos katonák csoportja, t. i. legalább füstvényen, jobban fog tetszeni kegyeteknek, mint valamely őrtisztelés, mellyen a' hirtelen felharsogó kormányzó: „jobbra tekints“ a' legdaliásabb hadfiakat kényszeríti, pillantásaikat, mellyeket csak most olly dévaj kaczérsággal nyugtattak kegyeteken, villámgyorsan egészen ellenkező oldalra fordítani.

Azonban élet és művészet még más oldalról is két egymást kölcsönösen kiegészítő és gyámolító felét teszik a' képzett egésznek, épen úgy, mint egy goth-iv

szelvényei egymáshoz közeledve, a legmagasabb ponton érintkeznek: mert a művészet gyöngíti 's szelidíti az élet szigorúságát, 's törekszik annak durvább oldalait kecsesítő kezekkel kisimitani, sőt néha némely terhet mintegy játszva vesz el az élettől, 's hogy úgy szóljunk, villámhárítójaul szolgál.

Mit gondolnának kegyetek, ha a csöndélet is, 's főleg a valóságban csöndélet, szintilly villámhárító erővel bírna?

Tudva lesz kegyetek előtt, miként már a régiek, bizonyos orvokat (Amulette) szoktak viselni bizonyos kórok ellen. Ha valaki, p. o. szembajban szenvedett, azonnal ércz-, ezüst- vagy aranszemet csináltatott, 's nyakába keríté azon szilárd meggyőződéssel, hogy így majd elpusztul a baj élő szeméről 's egész erejéből az érczsomet fogja meglepni.

Szint így van a dolog az úgy nevezett bűnbakkal, melyre a régiek minden bűneiket és vétségeiket ruházzák, 's azt aztán maguk helyett az isteneknek feláldozák. Hasonló bűnbakok sokkal később is fordulnak elő, és pedig olly fiuk alakjában, kik fejedelmi szülőttekkel együtt neveltettek, 's ha tán az utóbbiak valamit vétettek, lakoltak helyettők. Mivel magokat a fejedelmi gyermekeket verni nem volt szabad, e' módot gondolák ki, sajnálkozásukat játszótársuk iránt fölébresztetni, 's őket jövődre e' fájdalom által óvni vétségeiktől. Illy bűnbakot találandnak a hölgyek „Nigel történetei“ben Scott W a l t e r től, illyet találandnak egy másik gyerkőczében is, „Twist Olivér“ben B o z tól, valamint az e' regényből francziázott drámában: „a londoni koldusok“ban.

De a vademberek is gyakran használják a bűnbakokat. Így beszéli M o n g o P a r k afrikai utazásában: „Alig haladtunk egy mértföldet, midőn kísérem megálltak, „safiht“ csinálni, hogy utközben semmi baj ne érjen bennünket: e' célra háromszor egymás után elszavaltak egy-pár mondatot, egy köre köpdöstek, aztán azt az ut közepére lökék, 's erre vidáman folytaták utjokat, azon szilárd meggyőződésben, hogy a' kö minden gonoszt magára vett, mi a' felsőbb hatalmakat rábírhatná, hogy ártalmukra legyenek.“

'S még egyre nem tudják kegyetek, hova célozunk? Azt gondoljuk, hasonló elvekből indulva, az említett babonásoknál biztosabb villámhárítókat lehetne kigondolni az élet apróbb bajai ellen, melyek minden babona nélkül egyenest az emberi kedélyben gyökereznének.

Ha például, valamely ismerősről hallanánk, hogy négy emeletes házban lakik, 's célunk volna őt meglátogatni: tehát csak gondoljuk be magunkat jó élenken azon meggyőződésbe, hogy ő bizonyosan a' negyedik emeletben lakik, 's hogy legalább két első izben semmi esetre nem fognánk őt honn találni. E' meggyőződés lesz ez esetben a' villámhárító, 's minél szilárdabban tápláljuk azt: annál kedvesebben fogunk meglepetni, ha barátunkat tüstént első izben honn találjuk, 's pedig negyedik helyett a' második vagy éppen első emeletben.

Ha egy napot szabadban akarunk élvezni, el ne mulasszuk magunkkal vinni az esernyőt, mert az esernyő, magunkkal hordozva, elüzi tiszta időben a' tán előtölulandott zivatart; de ha honn szekrényünkben hagyók, akkor inkább előidézi az esőt, mert akarja, hogy ne foglalja a' helyet haszontalan és munkátlanul, 's ez okból örömet engedí magát, ha fontosabbul nem, legalább botul hurczoltatni.

Szintigy van a' dolog a' csöndélettel, melyben a' rendetlenség minél nagyobb, annál jobban személyesítetik. Ha illy kép valamely csarnokban vagy szobában fugg, tökéletesen bizhatunk, hogy akkor e' terem vagy szoba a' legjobb rendben lesznek, mert a' képeni rendetlenség példa által gátolja az életbeni rendetlenséget; a' kép mintegy önkénytes áldozatot ábrázol, melly a' rendetlenség istennőjének vi-

telik, mint egy olykép, miként Bolyerates a' sorssal tulságos szerencséje iránt az által vélt kibékülni, hogy legdrágább gyűrűjét önkényt a' tenger mélyébe vetette.

Hisszük azért, hogy a' csöndélet a' szobában ugyanazon határt szüldi, mint az ismert és oly gyakran használt fölírat egy harmadnapos lázban szenvedő betegnek ajtaja fölött:

„Elmaradhatsz hideglelés,
Ma nincs honn a' ház ura!”

A' láz eljő, a' fölíratot olvassa, 's ijedten és boszúsan távozik. — A' tunyaság eljő azon szándékkal, hogy megtelepedjek, de saját képmásától megijed, 's e' felkiáltással: „Hab, rám ismertek!” elkotródik.

Ez volna tehát a' csöndélet hasznos oldala, 's hisszük, hogy ha a' férjek jól megfontolják nézeteinket, egynémellyik sietni fog közülök, illy legújabb nemű vilálmháritót szerezni kedves nejeinek.

De engedjenek kegyetek még egy szót szólni kedélyökök: adják tudtul kegyetek rendszeretökbén bátran a' rendetlen művészek, hogy jóakarátjokat soha sem vonják el a' lángeszúségtől, melly gyakran a' művészi pongyolaságban, az ugy nevezett: *Laissez aller* ban rejlik.

Gondolják meg egyszersmind másrésről, milly gyakran lesz lehetlenné kegyetek előtt, ha bálból — tánczban és szerelemben kifáradva — haza térnek, milly gyakran lesz lehetlenné, a' rendet helyre állítani; 's milly gyakran rejteget a' valódilág lángeszű művész phantasiája igazi ördögös álarczos bált, melly azonban előadásban mégis gyönyörködteti kegyeteket.

Illy nap után azonban csak rövid időre is egy kis nyugalomra van szüksége a' phantasiának, 's így a' művész, hogy vesztég ne heverjen, kevesbé kimerítő tárgyakhoz fordul, ugyanazon szeretettel, mellyel egy hadi jelenést végez, föszt le az arany kelyhet, a' virágokat, a' billikomot 's tb., mint ezeket a' véletlen egy csoportban állítja szemei elé.

Ne higgyék tehát kegyetek, hogy csak kisebb rendű művészek foglalkoztak csöndélettel, mert Rubens, Rembrandt, Raphael, Titian is gyakran festett bámulandó szorgalommal egy kardmarkolatot, vértet, csipkegallért, 's a' tb.; csak hogy illy dolgok nem igen tűnnek föl kegyetek előtt, mert az élő alakok, melyek tartozékaiul e' dolgok tekintendők, egészen elfoglaltják kegyetek figyelmét, 's átfuttatják szemeiket a' vallásos vagy harczi fösztményben foglalt csöndéleten.

Azonban azon hollandiak sem mellözendők, kik csöndéletöket, mint egyszerű pusztá csöndéletet, minden további élő járulékok nélkül, igénytelenül állíták ki. Hiszen a' leghíresebb virág- és gyümölcsfestők, mint De Heern, Huysum, Rachel Ruysch, a' legderekbabb állatfestők, mint Fyt, Snyders, Weenix, a' legjelesebb genrefestők, mint Tenier, Ostade, Brower, Mieris, Dov 's tb. lebocsátokztak csöndélet festésére.

'S ezt teljes joggal tevék; mert nem teremtt olly csekély tárgyat a' természet, melly kellő kivitel mellett művészetbe átvihető nem volna; a' természet csak a' durva anyagot adja, mellyből a' művész egyes-egyedül kivitel által alkotja a' műteremtményt.

De ne mondjanak kegyetek ez állítás miatt materialistának bennünket, mert gyorsan elvonhatjuk magunkat egy paizs mögé, mellyet Schiller — ki bizony épen nem materialista — ama mondásával: „egyedül a' szépnél teszi az edény (Gefäß) a' tartalmat” adott kezünkre; 's habár, hogy szigorun szóljunk, szép helyett a' művészetet tesszük is, mégis megmarad az edény, melly itt nem tesz egyebet, mint a' formát, a' kivitelt.

E' két dolog tehát, t. i. a' felfogás és a' kivétel, az, mely a' jó csöndéletet szintugy műtárggyá emeli, valamint a' legnagyobb vallási vagy történeti föstvény is azzá teszi. Nem szükség tehát tovább is kegyelemért, vagy jobban szólva, igazságért könyörögni a' csöndéletek számára kegyetek előtt; mindazáltal feleslegül megvesztegetőleg még megvalljuk kegyeteknek, hogy a' legtöbb csöndéletfestők drága edények, gyöngyök, ékszerek által, miket szintolly gondatlanul és előkelőleg vegyítettek kevesbé drága holmik közé, miként ezt főfő hölgyek szokják cselekedni, ajánlják magukat épen e' hölgyek előtt; egy gondatlanul odafektetett nyíló rózsza, izletes tarka szalag, vagy hasonló finom apróságok által szívükhöz szólnak az igénytelen szépeknek, 's végre még az aggályosabb házi nőket sem felejtik ki figyelmökből, a' háttérben szépen tisztított konyhaedényt vagy levesizelőt zöldséget állítván fel. — 'S mindezt a' hölgyekért!

Veszik-e már most észre kegyetek, mikép a' csöndélet melletti szónoklatunkban oda jutánk, hogy némely biztos pontot nyerhetünk annak megítélésére, ha sikerült-e valamely csöndélet a' művésznak, vagy nem?

Hogy a' diszedény és ékszer tessék kegyeteknek, joggal követelik, hogy jellemzetes rajzolás mellett, mely a' mit adni akar, jól kifejezve adja, egyszersmind hatásos csillám és fény legyen jelen, mely a' figyelmet már távulról vonja azon dolgokra, melyeknek czélja: figyelmet ébreszteni. Továbbá joggal követelendik, hogy a' pongyolaság vagy rendellenesség valóban genialis legyen, azaz, hogy a' művész ne vonalzóval és körítővel kezében bizonyos meghatározott egyhangu vonalak szerint rendezze az egyes tárgyakat, miszerint legfőlebb egy kúp, kör vagy gömb eszméjét ébresztheti kegyetekben; hanem hogy az összeállítás mindenestre a' véletlenség bizonyos ártatlan pongyolaság színét viselje magán, 's a' genialitás abban álljon, miként alakulnak az egyes tárgyak színeikkel és formáikkal egy egészszé, hogy egyiknek árnyéka a' másiknak világához, fényéhez ellentétül szolgáljon, 's szögletes alakzatokat teljes hullámzatos vonalak váltsák, 's ez által az ismélés és egyformaság kerültessek.

Kérjük azonban, e' megítélésnél a' művész anyagát és eszközeit nem tévesztetni szem elől. Illyesmit tennének pedig kegyetek, ha legfehérebb batisztkendőjőket vagy hosszú csipkefodrukat egy fehér abrosz mellé illesztenék a' csöndéletben, 's ez okból sajnálkozva tekintenének a' festő mosónőjére, minthogy a' kép fehér kendője kegyeteké mellett sárgának látszik.

Gondoljanak kegyetek egy ház fehér falára, gondolják továbbá e' fehér falat déli nap által befényeltetni, gondoljanak továbbá egy ugyanazon nap által befényelt hólapályt a' ház előtt, gondoljanak végre e' hólapályon egy napfényelt csillámló üvegdarabot, 's azután győződjenek meg róla, miszerint a' szegény festő mitsem bír e' fényhatás előidezésére, mint egy egyszerű fehér festéket, mely legnagyobb tisztaságában sem fehérebb, mint egy a' nap által be nem fényelt fehér fal.

Sajnálkoznak-e már most a' festő szegény eszközein? Biztosíthatjuk kegyeteket, hogy ezt helytelenül cselekednék; sőt inkább csudálniuk kell eszélyes takarékoságát, midőn csekély szereivel hasonló fényhatást látnak általa gyakoroltatni minő az, melyet a' természet kimeríthetlen erőivel mintegy játszva állít elő.

A' művésznak legtisztább fényszíneit a' legmagasabb fényhelyekre kell tartania, melyekre azokat tömegestül rakja fel, mi be nem cselelésnek (impastiren) neveztetik, 's így kénytelennek látja magát, a' kevesbé szembeötlőt fokontként jobban háttérbe tolni, mint ez a' természetben történik; ez okból lehetlen az ő fehér kendőjének, hol még fénylőbb fehéret kell mellé állitnia, lehetlen kegye-

tek finom és kifogás feletti fehér kendőjével versenyeznie. E' takarékossgát a' fokozókénti ellentétezés kezelésének nevezik, 's miután szükségét kimutatók, nem hisszük, hogy azt tovább is mentegetni kelljen kegyetek előtt. De ha ez mégis szükséges volna, akkor szabadságot veszünk magunknak, figyelmeztetni kegyeteket, miszerint önmaguk is nem ritkán gyakorlatilag helyeslik az ellentételezési kezelést, midőn p. o. válluk vagy arcuk fénylő fehérét barna vagy épen fekete köpenyze, vagy hajékokba illesztett fekete ékszer által iparkodnak még inkább kiemelni.

Henszlmann Imre.

(Folytatás következik.)

I R O D A L O M.

Népszerű könyvtár, kiadja az iparegyesület. 1. füzet, 'Szerencse utjai' vagy 'Élet-bőleség.' Franklin nyomán a nép számára kidolgozta F. Farkas Ferencz. — Emich Gusztávnál. 37 lap. Ár 3 p. krajczár.

Nem ismerünk társulatot vagy egyesületet, mely a' közjólét kifejlése iránt buzgósággal viseltető kebel rokonszenveit nagyobb mértékben érdemelné, mint az egy-pár éve keletkezett magyar iparegyesület; annyi élet, mozgékony-ság, cselekvőség mutatkozik benne, annyi nagy hasznu jeleit adta már ezen a' kor és hazánk kívánságához szabott cselekvésteljes életnek. Fényes tanuságot tesz ezek elismerése mellett a' jelenlegi országgyűlés azon választmánya, mely a' kereskedelmi 's vele rokon tárgyakban kiküldve volt, 's nagybecsű 'Jelentésé'ben a' legméltánylóbb szavakkal emlékezik ezen egyesületről. — Legujabb vállalata az iparegyesületnek a' 'Népszerű könyvtár', melynek 1. füzeté előttünk fekszik; 's bárha tartalmát nem szépirodalmi tárgyak teszik, ha tán nem kedvest is, de mindenesetre czélszerű 's hasznos dolgot vélünk tenni, midőn azt a' lapok olvasói 's olvasónői előtt ismer-tetjük, 's mindenkinek figyelmébe ajánljuk. Ez első füzet czime mutatja némileg, mit kell várnunk tartalmától: az egyszerű, józan, mértékletes élet, a' célirányos gazdálkodás a' közhaza iránti ragaszkodás az idő, mint legfőbb kincs nagyrabecsülése, a' vagyon és pénz eszelyes kezelése körüli vezérelveknél elő e' munkácskában rövid, való-ban bölcs mondatokban, példabeszédekben, olykor tartalmas és könnyen észben tartható versecskében. — 'S midőn az iparegyesület célja, hazánk és emberei jólétének elő-mozdításán mindenkép, de — körénél fogva — leginkább anyagi tekintetben, munkálkodni, épen hogy e' munkácskával veté meg az első füzetben, 'Népszerű könyv-tár' a' alapját, ez által adja tanuságát, hogy célját egész összességében felfogta: mert hiszen mit használ minden felvirágozása — vagy helyesben szólva: felvirágozhatnak-e ipar, kézmű 's a' mesterségek minden nemei olly emberek közt, kik minden jólétre vergődés első alapját, a' józan, mértékletes, az idő 's pénz becsét ismerő életbeni szilárdultságot még nem ismerik? és, ti gazdag urak, kik puha nyugalomban gyönyörködtek által az életet, 's tán olykor e' szegény, és értelmi korlátoltság miatt sülyedt mindnyájunkat fentartó néposztály iránt a' hála, az elismerés némi ér-zete szállja meg lelketeket, vegyétek százanként ez olcsó 's mégis olly tartalmas munkák példányait, és osszátok ki táplálóitok közt. . . Higyjétek el, ez egy-pár fo-rintot semmi ollyas másra nem használhatjátok fel, mi akár amazoknak nagyobb jót, akár nektek nagyobb önelégedést szerezhetne!

POZSONYI LEVELEK.

XXIV.

Szeretett Leonám!

Aug. 5-kén 1844.

Ismét egy örvendetes jelenet. Az egyesülés ismét egy szép virágot fejtett ki a társadalmi élet mezején. Az országgyűlési ifjak azon „koszorúja”, mely egy év előtt kevesekből állván össze, olvasás és társalkodás által ismeretterjesztést és szerzést tüze ki önkörében czélul, mely annak ellenére is, hogy részvétlenségnek volt kitéve, ’s csak egy-két törvényhozó pártfogásának örülhetett, mindeddig fenállott működésének tágasb kört nyitandó, tagjainak erejét egy bizonyos czélra kívánván összpontosítani, hogy ez által némiként az irodalomra is hasson, egy pályakérdést tüze ki. A pályadij egyesek ajánlatából gyűlt össze; ’s a kérdés: egy a nemzeti élet valamelyik ferdeségét sujtó kedélyes ’s erkölcsi szabályokkal átszőtt satyra, meg nem határozott versemértékben. A viszonylagosan legjobb, de magában mindenestre jó költemény fogja nyerni az öt aranyból álló pályadijt, melyért csak tagok versenyezhetnek.

Oh, mondd, jó Leonám, nem kell-e elnémulnia a legsápadtabb irigység- és roszt akarathoz, midőn illy jelenettel találkozik. Im ez ifjak, senkitől nem ösztönözve, a közjó érdekében ’s önművelődésükre szövődnek össze testvéreileg, és míg körültök dolgok történtek, mik alkalmasint megrendíték kebleikben is a pietást némelly emberek iránt; míg máshol bűnösen halmozott arany és a vétek oklevele a kártya mellett viraszott a lázas szenvedély ’s az önfelédő könnyelműség: addig az annyiszor félreismert fiatalság, élte tavaszkorában, komolyabb foglalkozásoknak szenteléd öráit, ’s nem tudta, nem akarta felejtetni, mivel tartozik e hazának, nem, hogy ki készületlenül lép a pályára, mellyen erejének megfeszítésre alkalom nyílna, vétkezik, mert sokszor tetteiből csirázik föl az áldás vagy az átok magva. — Tartsák meg ifjaink még ezentúl is e szellemet, erősödjenek ez akaratban, és szabadjon tanácsom kimondani: majd, midőn a tettek pályájára fognak lépni, ’s már nem ábrándos kedélylyel, hanem az akarat egész erejével kívánnak tenni, midőn pályát választanak, vessenek elébb számot erejük- és akaratukkal, igyekezzenek megismerni a hajlamot és hivatást, és pályát csak ezeknek, meg erejüknek megfelelőt válasszanak, hogy a férfi választott pályáján majd, mint a sas magas röptében a nap felé, kitűzőtt célja felé törjön rendíthetetlenül. És evvel, ha használni kívánunk, hazánknak tartozunk, tartozunk önmagunknak, mert olly pályán, mellynek erőnk és hivatásunk meg nem felel, nem használhatunk, erőnk hatás nélkül vesz el, ’s életünk, mint a száműzött vándoré, cél- és irány nélküli bolyongatás lenend. Pedig a pályaválasztás majdnem minden férfinél eltevesztetik, honnan magyarázható aztán, miért van hazánkban olly kevés szakember, olly kevés hasznos tag. Mert az ifjút leszakmált tanulmányi éveit után ha nem a pillanat kényszerítő szükségé, gyakran a szülők számolása és nem ritkán az ifju fencsapongó ábrándi, hi-

*) Miután Yolénk szép leveleinek provincialis érdekük csak annyiban van, a mennyiben némellykor az itt történetekről is tudósítanak, vagyis direct céljoknál fogva nem egyedül a vidéki város érdekességeit, hanem inkább az életet külföldön vizsgálva viszonyokban tüntetik fel, ’s e szerint nem épen a vidéki levelezések rovata alá tartoznak — azokat ezentúl mult fél évi külön czímök mellett közlendjük ismét.

Szerk.

vatás és tehetség számba nem vételével, többnyire oly pályára léptetik, mellyen sükert nem arathat. A' pálya legyen bár millyen, ha azon hivatásunkat, mint nagy Széchenyink szokta mondani: „becsületes emberileg“ betöltjük, számunkra becsületet és megelégedést, a' hazának hasznot szerezünk. —

A' jól választott pálya illy üdvös eredményének volt alkalmunk e' napokban örülni. A' kis Poprád fia, Alexi szobrász, ki szerény neve mellett is, több magas rendelettel tiszteltetett már meg, a' RR. teremében Hunyady Mátyásunk álló szobrának mintáját állítá fel. A' műértők, a' kifejezés és kivitel tökélye miatt, örömmeket, mint nádor ő fensége is magas megelégedését, fejezik ki a' derék fiatal művésznak. Alexi szoborcsarnoka Bécsben van, mert a' magyar éhen hagyná dermedni művésziát. Hunnia idegen hazának szül fiaikat, mert a' magyar megelégszik a' dicsőséggel, hogy a' művész, ki idegen hazában él és arat dicsőséget — vére. Valóban nemcsak bámulásunkat, hanem becsülésünket is megérdemli genialis Kliegelünk, ki oly meleg szeretettel tapad a' magyar hazához.

Ki „világtalan dalnokában“ oly szép beszédet mondott el minékünk:

Szépét, mint az új világnak álma,
Szebbet, mint a' Markó hős szerelme,
Nyájasabbat, mint a' hold világa —

Sárossy Gyula itt volt. Emlékezel-e még, szeretett Leonám, a' boldog estékre, midőn ihletett kebelrel olvasók a' szép költeményt, 's a' szép Chiáva halála és a' dvooristi dalnok miatt a' mi gondolatunkon is, „mint a' ciprusárnnyék, rezketett a' lágy fájdalom keresztül?“ — És ha derék Sárosynk e' szép beszéden kívül mitsem irt volna; ha, mi academiánknak is közvetlen célja, nyelvünket nem műveli is vala; ha a' kis Bábel a' kedves Eperjes magyarosításán nem igyekezett is volna: nem érdemlette-e meg már rég a' kitüntetést, melly egyedül csak franczia Piront nem érte? — Vele és lelkes nejjével néhány kellemes órát tölték, melyekre emlékeztesse ötöt e' néhány sor.

Utolsó leveledben kérdéd: miért hallgat genialis Kuthynk 's a' kis Lisznyay? 's e' kérdéssel épen gondolatomnak adtál szavakat. Egy időtől időszaki lapjainkon 's az irodalomban csak két névvel találkozol, mintha csak e' két lélekre nyomta volna a' teremtő a' productivitas bélyegét; szellemdús Jósikánk és a' termékeny Nagy Ignác neve mellett csak ritkán tűnik elő kedvelt íróink neve. Miért van ez? fogod kérdeni; mert az olvasó közönségnek, szeretett Leonám, 'titkok' kellenek, 's inkább az utca, mint a' szív életét szereti kísérni, 's csuda, hogy még Jósika újabb művei érdeket gerjesztenek! — Mint tudom, Kuthynk most egy nagy regényen dolgozik; tőle csak érdekest várhat a' magyar közönség, 's remélem, a' hölgyvilág kitüntető részvétével fog találkozni a' kedves költő, ki annyira ismeri a' szívét és annak életét. — És Lisznyay, az eredeti gondolatok ez eleven forrása? „Országgyűlési emlényzálakat“ füzöget, 's reméljük, ifjú költőnk e' füzére nem sokára a' közönség kezében leend. — Ha időm és a' tér megengedné, itt tán terjedelmesen szólnék ifjabb kultóink verseiről, azon szellemről, mellyet egyidőtől lehetlen költeményeikben észre nem venni, azon szüntelen „zenge mény“ és „éremény“ről, mellyre aztán rím mindég — a' remény; — de most erről hallgatva, csak említett ifjú költőnk figyelmzettetjük arra, hogy a' föld, melly nem termékenyítetik, idővel csak hitvány fűvet fog teremni, — a' lélekből is kifogy a' gondolatforrás, kell — hogy tanuljunk.

Nézetimet a' vallásról, a' mennyiben az leveleim köréhez tartozhatott, már kifejtém; 's ha most ismét a' templomba vezettek, ne hidd, hogy ismét komoly elmél-

kedésekre merülök, csak zárandokutamban térek be a' dévén-i templomba, melyben az orgona olvadó hangjai a' lelket az egyház iverin tul az egek urához emelék. E' templomban mult hó 28-kán egy kis leányhangosan beszélt, vagy tán imádkozott, 's mit gondolsz, miként büntettetett meg a' kis bűnös? Tán szeliden megintetett, nehogy az ostoba szigor előlje benne a' templomjárás kegyeletét? Nem; az uradalmi számtartó W. parancsára, a' szegyéntáblával nyakán, urasági hajdu 's a' helység gyermekcsoportja kíséretében hurczoltattott a' szegény gyermek Dévén utczáin végig, hogy fejlődő kis mellében törpüljön el a' szemérem virága, hogy ne kívánczozzék többet isten házába. Ha e' botrány a' tulparton történt volna, hallgatnék; de nem tehetem, hogy meg ne róvjam a' német számtartó e' botor tettét.

Egyidőtől ismét gyakoriabbak városunkban a' rablások és háztörések. Szögleteinken ugyan mindannyiszor hivatalosan értesítetünk a' bajról 's az elorzott tárgyak minő- és mennyiségéről, de az illy bajok, 's a' vagyon- és személybátorság vesztélyének megszüntetésére semmi intézkedés sem tétetik. És miért? mert e' bajok magoktól is meg fognak szünni, ha a' rablóknak majd tetszeni fog. — Esténként lige-tünk utjai sem bátorságosak, 's a' mult napokban Pales istennő^{*)} tejszentelt küszöbén erőszakos kezek törtek be. — Mige egyrészt a' rendőrség illy hiányával találkozunk, másrésztől lehetlen meg nem botráncoznunk, midőn azok közül is sokan, kiknek leginkább kellene örködni a' rend törvényének megtartásán, azon időben, midőn homlokukról lesimulnak az országos gondok, csupa rendszeretből egyébként is keskeny 's csak egy mellékjárdával ellátott hidunkon egyszéltiben lovagolva, tán nem kis multságokra, zavarba ejtik az eltipratástól csak a' karfákalatli átbuvással menekülő sétálókat. — E' látványkor az ó-budai molnárak tárgonezái jutottak eszembe.

Mire levelem veended, az országot befutó hír tudom hozzád is eljutott, 's tudni fogod, hogy az országgyűlés vége october 15-re tüzetett ki. Miért van az, szeretett Leonám, hogy a' nerzetek szintugy, mint egyes emberek csalatkoznak? Mert remélnek és hisznek. — De én nem csalódom azon hitemben, szeretett Leonám, hogy engem szeretsz, 's szeretetben boldog hü Y oléd.

BELFÖLDI LEVELEZÉSEK.

VIESZKA, julius 26-kán¹⁾. Jelen leveletem eső és víz között irom. Ezt tán a' bevezetésből is gyaníthatá kegyed. A' Vág, melynek közelében mostani tartózkodásom helyét van szerencsém kegyednek bemutatni, annyira megáradt a' négy hetes csaknem szakadatlan esőzés által, hogy széles-sége most csaknem fél órányira terjed. Több helység vízben áll, 's nem csekély kárt okozott már épületekben, barmokban, de kivált vetésekben, melyeket hullámmal — épen most aratás idején — elborított. Sőt az emberéletet sem kímélte meg, melynek szomorú bizonyítványa az e' napokban tájunkon kihalászott holttestek. Nagyobb újság ennél — mert hiszen a' Vág illynemű kisebb mértékű rakoncátlanságaihoz már hozzá szoktunk — hogy a' felső vidékeken nagy mennyiségű hó esett, mely a' levegőt nálunk annyira meghűvesíté, hogy csaknem téli öl-

*) L. Pozs. levelek. XII.

¹⁾ Bocsánat, hogy hely szűke miatt az érdekes levelkét egész terjedelmében nem adhatjuk. Máskor majd megjobbitjuk magunkat.

tönyökhöz vagyunk kénytelenek folyamodni. No, de ez nálunk „magyarokul” nem nagy újság! Ámbár most a’ legforróbb napoknak kelleni lenni. Hányszor tapasztaltuk azt édes vérünkben, hogy midőn lelkében a’ legnagyobb hévnek kellene uralkodni, a’ honi boldogság virágjai, a’ szív jegétől megdermedve, elfonnyadnak! — Tegnap Trencsin városában az alapítandó megyei kórház javára sorsjátékkal összekötött táncmulatság tartatott. Leírnók ennek diszt, s’ tán épen ez volna tudósításunk érdektelebb része, ha a’ mulatságban — részt vettünk volna. Máskor többet! *)

Szeberényi Lajos.

VÁCZ, jul. 29. A’ tanulók éve bevégeződött: az iskolai fenyték alól megszabadultak haza térnek övéikhez, derült arczczal s’ nyugodt lélekkel, ha tudományos előmenetelekről kedvező bizonyítványt visznek haza zsebükben. Hát a’ kik megbuktak? se baj; ha nemesek, vármegyeurak lesznek, ha nem te lenek, derék iparüzők válhatnak belőlök, melly épen nem megvető foglalatosság, miolta nem rég egy követ az ország színe előtt nyíltan megvallá, hogy a’ hazának jelenleg nem tudósokra, hanem kereskedőkre és gyárnokokra van szüksége. — A’ deáki szünidők a’ városi hatóságtól is várva váratnak, mert sok alkalmatlan vendégtől és az ezekre kellő felügyeléstől megszabadul; pedig ha, kedves uraim, meggondolják, hogy a’ tanuló ifjak sokezer forinttal gazdagítják a’ várost, bizony nem sajnálhatják a’ városi rendőrséget, mellyre egyébkor ugy sincs olly nagy szükség, mert a’ vácsi lakosok igen jól tudják, hogy a’ polgár első kötelessége — a’ ’békesség.’ A’ nemes városnak azonfelül figyelmébe ajánljuk, mikép saját java kívánja, hogy a’ nemzeti iskolákról czélszerűen gondoskodjék, és az évenként szaporodó ifjusághoz képest az iskolai épületet tágítsa, nehogy mind az oktatóknak, mind a’ tanítványoknak egészsége veszélyeztessék. — Örömmel jelenthetem, hogy tót helyekről számos ifjak jönnek városunkba, s’ minthogy a’ lakosság majd tiszta magyar, ennek nyelvélt könnyen megtanulják; mi nem csekély nyereség nemzeti nyelvünk terjesztésére illy sok idegen elemekkel föleresztett honban. Egy kis mulatságos történetet el nem hallgathatok, melly e’ napokban közbeszéd tárgya volt. Egy pesti német származásu borkereskedő környékünkön nagy mennyiségben bort vásárolván, azt szekereken Pestre viteté, ő maga a’ borárosnak kocsiján előre menvén, Dunakeszen a’ korcsma előtt nehéz fejjel leszállván, a’ kapuhoz közel álló gatyás falubíróval kötekedni kezdett. A’ bíró, méltósága önézetében, kemény szavakkal nyilvánítá neheztelését, mit a’ kereskedő, betyár’ czimmet torlott vissza, kocsisa pedig bíró uramra jót huzott az ostorral. Ezt látván a’ falu legényei, mind a’ kocsist, mind a’ potrohos németet jól megverték, sőt ez utóbbit még be is zárták a’ faluházba. E’ tömlöczből azonban a’ kereskedő éjjel megszökött, mit megtudván a’ legények, utána iramlottak, és a’ pesti uton utolérvén ötöt, fülénél fogva visszavezették. Másnap a’ falu tanácsa összeült, s’ a’ hatóságot sértő kereskedőt pénzben marasztalta. Így e’ tréfa a’ gondatlan iparüzőnek száz és néhány forintjába került.

P. I.

NYITRÁN**), jul. 27kén. Humordus hazánkfia, Nagy Ignác ur, rudnói utja felől szint olly mulattató, mint tanulságos czikket közölt az Életképek 3-ik számában, de közleményébe egy hibácska csúszott, mellynek megigazitásával hasznos szolgál-

*) Mit, ígérjük, jóformán nyírbálatlanul fogunk hagyni.

**) Nem rendes levelezőnkől.

Szerk.
Szerk.

latot vélek tenni mindazoknak, kik a' rudnói Aesculap üdvös tanácsához folyamodnak. — Mondatik ugyanis a' rudnói utiképecskében, hogy a' gyógyszereket a' tapolcsáni gyógyszerházban kell készíteni, mert a' lelkész sajátserű keverékeit más helyeken nem ismerik. Hitelesen állithatom, mikép a' rudnói zárándok nincs egyedül a' tapolcsáni gyógyszerhárra szorítva, hanem gyógyszerzeit Privigyén 's Érsekújvárról is készítheti, hol a' rudnói keverékek a' dicsért lelkész szívessege által ismeretnek, 's a' csudahatásu rendelmények olly pontosan és figyelmetesen teljesítenek, mint Tapolcsánban. Maga a' lelkész is sokakat betegei közül az érsekújvári 's privigyei gyógyszerházakba utasított rendelményeivel, mire nézve hivatkozhatom számos Pest, Buda, Veszprém, Bács 's egyéb vidékekre, kik nevezetesen az érsekújvári gyógyszerházban készítették — a' lelkész meghagyásából — felüdülésekre szolgáló szereket. — Ez a' rudnói utasokra nézve kényelmes, minthogy nem kénytelenek az igen is elfoglalt tapolcsáni gyógyszerházban orvosságra várni, hanem ezt a' többször nevezett helyeken, melyek ugys ebéd- vagy est-állomások szoktak lenni, készíthetik — a' mit sokaknak, kiknek vagy hivataluk, vagy foglalatosságuk miatt nagyon is ki van szabva idejük, hallani kedves leend.

Neverinsz koi Károly.

GYÖR, a ug. 2-dik. Tollamat kezembe vevén, hogy önt tudósítsam győri újdonságinkról: úgy hiszem magamat, mint azon álarczos, ki sokaktól környezetén, egyszerre minden oldalról faggattatik, 's mindeniknek kívánván felelni, majd helyeslést, majd roszalást arat, mi a' válasz őszinteségétől függ; mert ki nem tudja, hogy az őszinteség majd hizeleg, majd ismét sért. — Így levén meggyőződve a' rám váró ítélettől meg nem rettenve, néhány, ránk győriekre azonban h a l m a z n a k tekinthető mulatságinkat irom le.

A' dicsőített E n g h a u s z udvari színészno e' napokban négy előadással mulatott bennünket; a' tetszés általános volt; utolsó fellépésekor a' szünni nem akaró taps között virágzapor fogadá őt, több koszorú kíséretében, melyek egyike olly nagy volt, hogy a' 18 éves ifjút, ki azt a színpadhoz legközelebbi páholyból a' színrehajítá, majd magával rántotta, 's ha a' súlyegyent vesztő ifjút egy mellette levő izmos karjaival meg nem ragadja, egyik zenészünk aligha a' koszorú után zuhanónak áldozatává nem leendett. Előadás után a' koszorús, vagy is inkább a' koszorúzórak éji zenével tisztelkedének, mire egyéb megjegyzésünk nincs, mint az, hogy a' hanga egy kissé rosz volt, 's hogy, midőn a' művészetet pártoljuk, egyzersmind nem kellene szem elől tévesztetni azt, mivel tartozunk beteg embertársaink iránt, minthogy azon vendéglőben, hol E n g h a u s z kissz. szállott, egy súlyos beteg is volt; 's így nagyon szembeszökő ellentétben volt a' köveztetre szórt minden zörejt elhárítani akaró szalmával az ezt kigúnyoló törökhangához használt nagy dob. De hiába! ez már divat; az isteni Fannyt is így tisztelik meg Pesten: illő, hogy Győrben is történjék valami — en miniature.

A' mult hó 30-án egyik külvárosunkban a' „Nádor“ czimű vendéglőnek új haszonbérletje az utasokat eddig tovaertentő vendégfogadót mind kívülről, mind belülről nagyon izletesen kiékitetvén, a' tánczteremet, mi szinte részesült e' kedvezményben, úgy nevezett nobelbállal nyitá meg a' nyájas Ninácskák tisztelőtére. A' társaság meglehetősen számú; 's az országszerte híres, szép győri hölgyek közül többeket láttunk együtt. Én, ki az illy ünnepélyeknél különféle élvezetet ígerek magamnak, 's többnyire unalmat szoktam aratni — no de ez csak enhibám — egy keresztülutazó ismerőmmel, mint „Cicerone“ szinte jelenvoltam, s több, részint a'

társaságot, részint a zenét és tánczteremet illető észrevételek után, utazómtól így kérdeztetém: „Kérem önt, kik ezen seregimádóktól környezett hölgyek?” a kérdéses szépekre ráismervén, szívrablóknak vélvén őket, válaszolék: „kebelbeli polgárok leányai — engedelmet, kisasszonyai; talán szépségök bájolá el önt?” . . . Válasz helyett új kérdés: „kik azon fiatalok, kikkel most tánczra indulnak?” hah! gondolám magamban, ez féltékenység; de milly nagy lön csudálkozásom, midőn válaszból megértvén, hogy katonatisztek, ügyvédek 's megyebeli ifju nemesek, a' különben szabályos 's jó kifejezésű arczon gúnyos 's fájdalmas mosoly elvonulta után imigyen válaszolt: „Szívem fáj, 's boszankodom, midőn az előítéleteket, eme minden földi boldogságot feldúló mételyt, a' helyett, hogy azoktól szabadulnánk, napról napra minden osztályba tovább harapózni látom; lássa ön, e' hölgyek mellett imént elmenvén, e' szavakat hallám: „Ich tanze heute nicht, denn die Gesellschaft ist zu gemischt;“ pedig ön úgy értesíte, hogy a' társaság egészen iparüző polgárcsaládokból áll, különféle vagyonosság bélyegzi ugyan őket, de kifogás magokviselete iránt nincs, 's így épen nem kevert, 's most, midőn az ugynevezett felsőbb osztály első fokozatú néhány ifjai őket felszólítják a' tánczra, felejtik a' „gemischt“ szót, már abban is némi vigasztalást lelven, hogy nem magokhoz hasonlókkal, hanem igazán „gemischt“ tánczolhatnak, 's illy előítéleteknek már e' gyengéd női keblek is rabjai“. . . Mit teheték egyebet, mint sohajtva hallgatni 's magamban azon időt ohajtani, midőn az ember 's ember között a' tökéletesség 's erényesség fokozatán kívül más különbség nem leend. — A' különben általános jó kedvet csak egy Bachusnak kissé többecskeát áldozott fiatal embernek — kitől mind születése 's neveltetése, mind és kivált állásánál fogva az ellenkezőt valóán jogosítva követelni — a' hölgyek irányában mutatott illetlen magaviselete (mi azonban közroszalást nyert) háborgatá.

A' „Jelenkor“ nem tudom melyik számában említett azon feszült állapot, melly az itt szállásoló tisztikar 's a' polgárság között létezett, de melly, hála loyális parancsnokuknak 's a' tisztli karnak! most már teljesen elenyészett. Ujabb bizonyítványa ennek július 31-ke volt; ugyanis fegyvergyakorlatok ideje levén, a' parancsnok 24 óráig tartó táhort ütött közel városunkhoz. A' délelőtti hadi gyakorlatokban töltetett, ezt vidám lakoma követé, mire több polgári állásu egyének is hivatalosak valának; a' lakomát vidám társalgás, 's később zene érkeztén, táncz követé; 's öröm volt látni a' fáradságukat feledő marsfiakat a' mulatságnak magokat átengedni, de azért szem elől nem vesztve, mivel tartoznak felebb-valóiknak; utóbb, több felsőbb osztálybeli hölgyek megérkezte által a' multság fényesbülvén, a' tiszttek is tánczoltak. A' látogatók mindinkább szaporodtak; közöttük több városi tisztviselő is volt, 's a' multság és közvidámság egész késő estig tartott. Így végződött a' győriek előtt sokáig felejthetlen ezen nap; 's nekem nem marad egyéb hátra, mint azon ohajtás: bár mindenütt olly szép egyetértés uralkodnék az egész hazában, mint Győrött a' katonaság és polgárság között!

Györy.

SOMOGYBÓL, jul. 30-kán. Kedves öcsém! Kérlek, ne vedd rosz néven, ha illy öreg bátya, mint én, néhány sorral háborítja szerkesztői sűrű foglalkozását, előre bocsátván tekintélyszerzésül azt, mikép már a' boldog emlékeztető „Magyar Kurir“ban is felleptem 's bennem kortársaim egykoron a' hon legelső kritikusát tisztelék; — hogy azóta hallgattam, azon épen meg ne ütközzél, — voltak elegend, kik beszéltek. Bizony nagyon megváltoztak az idők csak tiz év óta is, nem tudom, hogyan fog neked 's olvasóidnak táblabírói stílusom tetszeni, mellyel amugy somo-

gyiasan közibétök vágok 's elmondom őszintén, mit ítélnék rólad és társaidról *) az ilyen magamféle öreg urak, kik szüntelen a' régi jó idő után sópáncodnak, ám-bár igen is jól tudják, hogy abban nem sok dicsérni való van. Sok év röpült el már halantékim felett; azóta példás türelemmel olvastam, a' mit írtatok, de homlokom csak nem akar kisimulni; még jól esik zsémbeskednem. Tisokkal többet írtok, mint mi, 's műveitekre bizonyos legújabb iskola bélyegét ütitek: én azonban csak a' gombamódra növő új nevek sokaságát bámulom, de az új iskolát, tán mint erdőt a' fáktól, mindeddig észre nem vettem; meglehet, hogy lesz még belőle valami később, azonban minelőbb tul szeretnélek titeket a' törekedési időszakon látni, ha mindjárt, e' sebeshaladási hajlamom miatt, némelyek táblabíróságomat kétségbe is hozzák. Az én időmben minden máskép ment: mi csak megírtuk czikkeinket: jók vagy roszak voltak-e? avval nem igen törődtünk, mert nem olly könnyen akadott valaki, ki jobbat tudott volna azoknál írni; 's azután abban is segítettünk hírnevünkön, hogy főbefolyással bírván a' „Magyar Kurir”-nál, az idegen czikkeket csak azon föltétel alatt vettük vagy vetettük föl a' szerkesztő által, ha azokért a' nyomtatási költségek előre megfizettettek, mint ez még most is szokásban van — az árverési 's egyéb hirdetéseknel: e' nélkül az írók koszorújába senki be nem rúkolhatott, 's mindig tőlünk függött, kit rúkkoltassunk be? — Jelenleg ifjaitokban bizonyos vetélkedési vágy létezik, egyik jobbat akar írni a' másíknál, minék különösen ti vagytok okai, édes divatlapszerkesztők, azokkal az átkozott díjazásokkal, mintha bizony a' szellemi régiókba emelkedő írónak olly prózai dolgokra, minők szállás, élelem, ruha, gyertya, fa, szappan 'stb., szüksége volna! Te, például, édes öcsém, íródat ivenként 15—20 p.forinttal jutalmazod, sőt apróbb savas, borsos czikkekért 's satyrákért huszonötöt is igérsz, miből azonban korántsem azt következtetem, mintha te a' satyrát ne hezebb dolognak tartanád másféle czikkeknél, mert hiszen édes honunkról 's néhány gyönyörűségintézkedéseiről szólván, difficile est satyram non scribere, 'hanem bizony csak kis pajkosság ez tőled, mert igen jól tudjuk 's látjuk is, mikép ezen huszonötös czikkeket átkozott apró betűkkel szedeted. Kérlek, valahogy körül ne csillagozd ezen őszinte észrevételemet*). Ezen díjazáson felül, azt gondolom, tíz arany jutalmat is tüztél ki a' legjobb elbeszélésre, azonban nem ártott volna világosabban szólnod; sokan meg nem foghatják, miként fogod a' dolgot elítéltetni?**) Legjobb lenne azt tán senkire se bízni, midőn magad is megteheted; különben compromissusaidnak még utasítást sem adhatsz †), ezek pedig mikép tájékozhaszák magokat, ha, például, két a' maga nemében egyenlő jelességű, de egyik vig, másik komoly beszély közt forogna fen a' kérdés? — Hiszed-e te azt, hogy Moliere valamelyik remek művét Racine műveivel párhuzamozni lehet, 's egyiknek közülök elsőbbséget adni?... én táblabíró capacitással sem igazodhatom el rajta; egyik a' maga nemében ollyan jó lehet, mint a' másik, hogyan fog aztán ebből a' „prudens arbitrium” kikerekedni, ha csak még

*) Kérem ezeket ne bántsá, urambátyám: nem szeretnék azon gyanuba jöni, hogy magam iratom az illy leveleket. Rólam akármennyit 's minél keményebben, de társaim iránt kimélet. Szerk.

**) A' világért sem, édes urambátyám! De megenged, ha jövő sorait, melyek mások rovására íratvák, ezuttal kihagyom. Szerk.

**) Ugy hiszem, hogy a' „programm”ban megígértém, miszerint a' díjazások körüli eljárásról annak idejében szólnék. Szerk.

† Nem tudom, tréfál-e, vagy komolyan szól, urambátyám? Mindenesetre gonosz satyricus ön, édes táblabíró ur! Szerk.

roszabb lábra nem akarjátok állítani hitelet? — Kifogásaim is volnának, melyeket máskorra halasztva, most hasznosabbnak hiszem, ha ezek helyett egy kis tanácssal szolgálok; tudod, az öregeknél annál nagyobb a tanácsadasi viszketeg, mentől inkább nem szoktak tőlök olyasmit kérni. Elfogadod-e vagy nem, az a te dolgod. Tehát (halljuk, halljuk!) ne mondd azt, hogy ezután husz, vagy nem tudom hány forinttal díjazod íróársaidat ingyenként, hanem hirdesd ki, hogy neked igen nagy szukséged van jó beszélyekre, humoristáira, satyraira 's több efféle czikkekre, 's hogy te a beküldött műveket, melyekhez a díjkövetelési föltételek melléklendők, bizonyos, pontosan megtartandó határidőre átolvasod; a határidő elteltével a cikket vagy visszaadod, vagy megtartod, 's kifizeted — sub rosa megemlítvén azt is, miszerint szabad leend, néha kissé alkudoznod*), valamint a tulajdonosán szerénykedők ellenében nagylelkűsködnöd is. Ez sokkal kevesebb alkalmatlanság reád nézve, mint mikor dolgozó társaidnak hónapokig kell várni, minden szerdán mohón átfutni a tartalmát, 's nem lelven föl benne elmeszüleményeiket — ismét egy héttel tovább várakozni, hogy ismét várakozzanak. Az írónak nagyobb ingere nem lehet, mint fáradalmas munkálatainak kora gyümölcse, jól tudván magad is azt, hogy mindent felszámítva, annak így is háromszor annyiba kerül dolgozata, mint mennyit te, irodalmunk szűk helyzetéhez aránylag, ígérhetsz; financialis dolgokban pedig a határnapi ingatagság milly elhatározó következtetésekkel szokott birni, azt ti pestiek jobban tudjátok, mint én, igénytelen falusi ember létemre. — Azonban, midőn fentebbi tanácsomat figyelmedbe ajánlanám, koránsem akarom azt követésül nyakadba tolni: én csak véleményemet mondtam ki, mely jóformán sok író urnak kívánságával meg fog egyezni. Körödet túlhaladó lépésekre nem szoríthatlak; tudom, hogy te is sokban korlátozva vagy: no de, isten segítségével, szép belátással dicsekedhetel, 's azt is tudod, kivel van dolgod? különben egy pár „risico“ra kiszedett iv csak olyan malheur reád nézve, mint íróársaidra, kik a jutalomtól elesnek, midőn te a szedési költségeket busásan megfizeted. Egyébiránt, merem állítani, hogy ez neked nem esik olly nehezedre, mint a fiatal, magát nagy reményekkel kecsegtető írónak az, ha műveit tisztelettel visszautasítod, vagy hónapokig olvasatlanul hagyod. — Többiben isten velünk! nem sokára somogyi hírekkel fogok szolgálni, ha azokat szívesen veended jóakaró öregbátyádtól.

Nagygombai Gombay Pál, táblabíró.

SZÉKES-FEHÉRVÁR, aug. 5kén 1844. Városunkat a természet és mester-ség mulató helyekkel és vizekkel áldá meg; de mi egyiknek kéjeit sem tudjuk használni, mert mi fehérváriak nagyságunkhoz képest igen is kicsinyek vagyunk. Ugynevezett Sósótónkon f. h. elsőjén tartatott az első nagy vadászat, mely alkalommal tömérdek nép tódult a tóparti ligetbe, látni, mikép hesseljük föl a nádásból az évig nem háborított tollasokat, 's durrantják őket agyon a minden felől ropogó csövek apró golyói. A vályogvetők bandája is előrukkolt ez ünnepélyre zúgogó hangszereivel, 's míg a nagy tömeg német nyelven fecsegett, addig ezek olly gyönyörű hoppszaszakát rántottak, hogy mi néhányan majdnem örömkönyűket hullatánk. Ez aztán Fehérváron eredeti egy magyar multság! Lötérünkön f. hó 4-kén a nagy lövész-társaság tagjai három pengőért célba löttek. Itt is volt elég ember,

*) Ezt nem teszem: az elmeművek nem kereskedési czikkek, melyekből egypár gaster le lehet alkudozni.

és német nótát is lehetett hallani eleget; úgy, hogy midőn a' hortobágyi pusztá szele' felharsant, 's egy véletlenül idetévedt magyar ember zajos tapsra fakadt, több nézője akadt, mint annak, ki történetesen cselba talált 's a' 3 pftot megnyerte. Van egy utcánk, mellyben eső után a' sár, szárazságkor a' por miatt nem lehet járni, most kezdik kövezni 's ismét járhatlan lesz — a' kövezés miatt. Isten velünk!

Hugli.

KÜLFÖLDI LEVELEZÉSEK.

BÉCS, aug. 5-én 1844. Kedves Bélám! Folytonos aprili időjárásunk nagy befolyással van az ittenik kedélyére: mind olyan az, mintha orra vére folyna, nem elvezhetvén a' vidékrei kalandozások kéjeit. E' szerint magam is kényszerítve vagyok, a' mulató helyekkel kissé felhagyni, veled egyéb nagyvárosi jeleneteket közlendő. Egy kis történetecskén kezdem: minap egy ismerőmet látogatám meg a' „Landstrasse“-n. Lakásával átellenben busongó ifjú hölgy nézegetett ki az ablakon; kérdezősködésem után értesültem, hogy alig 24 órája lakik csak ott. Egszerre bérkocsi áll meg a' ház előtt, középkoru férfi lép ki abból; a' nő megpillantja őt, ajtóhoz rohan és azt magára zárja. Rövid idő múlva a' férfi dühösen rohant ki a' házból, kocsiira pattant 's eltűnt. A' nő, kezeit tördelve, sirt. — Nem sokára ismét megjelent a' férfi — rendőrök kíséretében, 's az ajtókat felfeszítve a' nőhez rohantak. A' nyitott ablakok nemcsak e' tényt látni, hanem a' zajos beszéd egy részét hallani is engedvén, nem volt nehéz kiismernem, hogy itt nő és férj áll egymással szemközt. Az utóbbi hazamenetelre szólítá fel a' nőt, 's ez inkább halált ohajtott: mire a' férj a' mellékerembe lépven, hova a' nő is utána rohant, két kis gyermekét ölelvén keblére, int a' rendőröknek, 's ezek a' gyenge nő karjai közül kitépék a' kisdedekeit. És volt színpadi jelenet, mellyet ha Halm lát vala, kész az új Griseldis! A' dolog kimenetele az lön, hogy a' nő, gyermekeitől megválni nem akarván, férjét követé. — Később hallám, hogy a' zsarnok férj veréssel kinzá nejét, 's ez annak következtében hagyá el őt. Szép házi élet! — Hol az a' kikürtölt nyájas, szerető és szelid nép? — Pedig e' férj előkelő ember, kitől méltán lehetne műveltséget igényelni. — Van itt is faragatlan ember elég. *)

A' legmerészebb rablások is napirenden vannak. Néhány hó előtt — talán hallottad már — a' „Hobe-Markt“-ton egy szobrot az éjjel 's nappal ott álló őrra előtt koppasztottak le. Tegnap előtt a' „Maria-Hilf“-en (alig néhány lépésnyire a' rendőrség állományától) egy kápolnát üritettek ki; tegnap éjjel pedig sz. István templomában történt orzás, hova a' tolvajok, tíz lábnyi magösságu igen kis ablakon jutottak be. E' felett van biz itt fosztogatás is akármennyi! mondják, hogy multkor is három fiatal embert egyszerre támadtak meg egy közhelyen, az egyiknek arczát sebesíték meg 's a' t. Azért említém ezeket, hogy lásd, miszerint a' bécsi élet sem olly teljesen biztos 's nem is olly nyugalmas, mint némelyek hinni és elhitetni szeretnék. ... Itt is csak bizonyos esetekben olly vizsga és gyors eljárásu a' rendőrség... például: valakit (pedig elég gorombául) megszólítani, ha az utcán, vagy bizonyos kertben szivarozni merészel 'stb., ez már megjárja. — Ugyancsak tegnap iszonyú szerencsétlenség történt: egy kis dereglyén 27 pioner vezett a' Dunán; a'

*) Csakugy bizony, mint mindenütt a' világon.

rohanó víz hirtelen a' hidhoz sodorta őket, 's az odaütődött dereglye ketté pattant. Egy kapitány, két altiszt 's tiz közlegény a' hullámok közt sirját találta.

Folyó hó 2-ára a' porosz király váratott ide; elmaradásának oka, hir szerint, nejjének betegsége. *)

Jelenleg itt mulat b. Hellenbach Vilmos, a' szükséges utlevelek megszerzése végett, innen tizenhat válogatott egyénből álló zenétársaságát Pestre vezetendő, hol őket diszes magyar egyenruhával ellátván, műutazást teend Ost-India felé. — Nem kell kétségbeesni, édes Bélám! a' vállalkozó szellemek a' magyaroknál is naponként szaporodnak! ! . . . Szerencse vezérelje utján, 's a' magyarok istene egy pillanatra se hagyja el. **)

És most, mielőtt levelem végezném, mivel olly rég ohajtod, csak egykét szót a' bécsi hölgyekről. Főtulajdonuk, hogy igen egyszerűn és jó ízléssel öltöznek; felületes tárgyakról kedvesen lehet velök társalogni; a' francia nyelvet, főleg nyilvános helyeken, igen szeretik fitogtatni, a' mi egyébként magyar hölgyeknél sem ritkaság. . . . Egy, csaknem általános, hibájok van: gyakran a' legszébb alakot csodálja az ember, s' midőn a' rózsaaajak megnyílnak — hibás fogor feketélik ki.

Leveleidet kissé szabd hosszabbra: tudod, hogy engem az alföldi dolgok felette érdekelnek. Megyénkben, sajnosan veszem észre, szomoru kinézések vannak. Légy te szilárd, nem mint az egykor olly melegkeblű Vincze barátunk.

Békét és üdvét ohajt ölelő

Alajos od.

PEKING, 1844-ik év kéjhavában Kong-Fou-Tfers földi vándorlása után. — Kedves unokaöcsém! Pythagoras, ki, mint tudatik, nem sokat beszélt, sőt egyszer, mikép a' történet mondja, teljes napig egymásután hallgatott, valamelly nem eléggé ovatos — vagy is inkább őrizetlen pillanatában azt találta mondani: „ha tapasztalást akarsz gyűjteni, menj utazni.“ — Én a' samosi bölcsnek tanítását ugyan-csak szivemre vettem, 's első gondolatom, mihelyt azon életszakba léptem, melyet idegen nyelvű szerencsés körülírás szerint „bárány éveknél“ hínak (fel ne cseréljük e' szót birkával, mert „birka-év“ és birka-ész aligha más értelmezési irányt nem adna e' korszaknak!) — első gondolatom tehát — a' meleg kályhára irányult, mert t. i. történetesen épen tél közepén lepelt meg a' gondolkodás rendkívülisége. Így történt, hogy, mint a' pythagorasi philosophia hű tisztelője, szépen otthon ragadtam biz én; de feltettem ám magamban erősen, keményen és szilárdul: később vagy mint anglo — vagy mint gallomán — (mert hiszen ez majd egyre megy, csak a' monda, a' bolondság ne hiányozzék!) föllépendni, hogy hazai állapotunkat bizonyos nemével a' tekintélynek megszagláljam, megszuszoljam 's megrostálgaszam, 's illetőleg becsmérelgessem, mikép az a' valódi hazafihoz illik. — De nincs

*) Oka némileg azon szerencsétlen esemény is talán, melly a' fejdelmet 's nejét halállal fenyegeté, 's mellytől a' koronás párt csak az isteni gondviselés őrizé meg. Ugyanis tudva lesz már szép olvasónőink előtt is, mikép a' királyi párta, midőn Ischlbe indulandó, kocsiba ülne, bizonyos Ischelné nevű gonosz ember két pisztolyt süte, de golyói nem találtak. Az ijedség hatott a' királyné gyöngéd idegeire, 's ezen körülmény miatt késik felséges férje Ischlben Szerk.

**) Bezzeg lesz ebből dicsőség akármennyi, ha majd az áhitatos Brahminok a' magyar egyenruhás bécsi zenészekről hallani fogják — a' tisztai csárdást. Szerk.

semmi állandóbb a' föld hátán, mint az ember hajlandósága, — mikép ezt már egy más valaki mondta. (Mert notabene, én sokkal lelkiismeretesb vagyok ám az idegen gondolatok idézésében, mint mások, kik idegen mondatokat versekbe szednek, 's mint saját lelkükből termett növényt árulgatják valamely lapban — minden idézeti hivatkozás nélkül. Így könnyű ám elmés epigrammokat — faragni!) Tőrekvésem, hazámnak megmentőjévé vagy legalább reformatorává lehetni, nem sokára magas bérdeknek engede helyet, 's egy szép tavaszi reggel fölébredtem azon hivatás érzetével keblemben, hogy színház recensenssé legyek. — Isten, milly édes érzet vala ez! szinte kedvem duzzant, a' gyönyörérzet elragadtatásában, könnyűre fakadni! Most tehát a' színészet hőseit, az ének bajnokit 's a' drámai irodalom műszakoszorúzza csillagait bíráló, nyeső ollóm alá valék veendő, szárnyaikat levágandó, hogy Icarus elbizottságától megovjam őket! — Ah, onokaöcsém, e' pillanat nagy volt, — olly nagy, hogy a' kéjserleg habozva túlradott, 's magamat királylyá, istenné álmodám. 'S ekkor ébredett fel bennem ellenállhatlan kedv az utazásra. A' művészeti és deszkavilágot egész működésében — nagyságában akarám megtekinteni, aesthetikai alakzatain enyhülni, a' szinfalli titkok fátyolát ellebbenteni, 's a' nyegleség, önhittség és szemtelen elbizás burjánait gyökerestül kitépni, kiirtani. — Az volt most a' kérdés, hova irányozzam először is lépteimet? Calderon Schakspeare, Goldoni, Molière és Racine, Schiller és Göthe, — e' nagy szellemek hiába hívtak engem. China volt vágyaimnak jelszava, drámai álmaim eldoradója, 's bírálóító képzelmenyimnek. Chinában született Melpomene, az égi származásu lény. Chinában történt, hogy az első törpék gamókra állottak, magokat nagy emberekül csudáltatandók; itt terem minden fán egy egy Rachel, egy egy Schröder, egy egy Kántor, itt bújnak fel a' földből vadgombaként a' Taglionik, Ceritok, és Elsslerek. Égő vágyam tehát Chinába vonzott, a' mennyei birodalom édeni ligeteibe, és — én Chinába utaztam. — Idő, időjárat, 's egyéb körülmények kedvezően dagaszták vállalatom vitorláit. Az angolok t. i. épen ekkor készültek meghívó-jegyet küldeni mákony-tánczestélyre Pekingbe, 's e' czélra már is egész hajóhadat, hosszú csövü Lanner-és Straussokból állót, rendelték meg India- és Angliából, hogy a' chinaiakat a' szándéklott lakmározásnál, skot dudasipjokra kissé megtan-czoltassák. Engem borítékul a' meghívási jegyre gyöngyölgették, 's kevés óra mulva — Pekingben kihajítottak az ablakon, 's egészen reméltelenül egyszerre csak egy roppant pompás épület előtt állottam a' felséges Hong-hó folyó partjain, melylyet azonnal a' sok falragasztvány 's a' ház közelében sürgölődő számos bohóc szerint itélve, valódi chinai színháznak ismertem.

A' chinaiak rendszerint jólelkű udvarias emberek, — ezt jegyezd meg, édes unokaöcsém, ha tán valamikor ide vetődnél. Ezt tudva, oda léptem a' legelső elmenőhöz, kit értem, 's tudakolám e' színház nevét, állását és állapotját; mire a' nyájas chineser illyképen tudósított: „Mikor még állt Trója — azaz sok sok évvel ezelőtt — e' színházat muzsateplomnak hívtak. 'S valóban egyik disze vala ez városunknak, 's az élvhires pekingiek illedelmes, kellemes és társalgási multságait tetemesen 's lényegesen emelte. Rangra nézve akkoriban első volt, 's igen örvendeztető módon ápolgatott benne a' művészet. De mióta nemzeti szinpadunk lépett életbe, melly bölc, becsületes férfiak vezérlete alatt áll, 's derek művészektol gyámolítva, fényes időszaknak óriási léptekkel megy eleibe, azóta e' színház egészen lehanyatlott előbbi jelentősége fokáról — 's további nevével rangját 's állását is elveszté. Ma már comme-il faut emberek nem is látogatják, ha csak valami lebényéken és libbenékeny könnyű bayadere nem producálja magát benne, midőn aztán a' „halhatatlan lábak“ kedveért néhány órára levetkeztetik az előítéletet,

's mégis csak bementek. Az elegans világ, 's minden, ki csak izlés-, műveltség- és erkölcsiségre igényt tart, nemzeti múzsatemplomunk derült falai közt gyülekezik össze. A' mandsurok fájából származott egy hystrio kellemetlen esemény következtében ezen színház salydgájának rudjához lön fogva, ki is hihetetlenek etvisz véghez, hogy magát és a' talyigáját megmentse. De aligha nem sikertelen fáradozása, mert már is a' meredek szélén állanak a' talyiga kerekei, hol csak csuda óvhatja meg a' lebukástól. Benne a' művészet minden bimbai 's virágai elvándorultak vagy elhervadtak, 's magok a' kertészek is, kik gondos ápolásukra válnak rendelve, rögtön olly bakafántosok lőnek, hogy számukra saját bohóc törvényt kelle nyakrafőre készíteni, hogy az üres pénztár büntetési pénzekkel megtöltessék. Ha tán meg akarja ön ismerni a' chinai Lycurgus szellemét, ki temploma levitáinak számára törvénykönyvet alkotott, nagy örömmel szolgál önnek ezennel az ujan megjelent hystria-törvénynek valódi chinai velin-papírra nyomtatott egy valóságos diszpéldányát átnyujthatni. Tolláról ráismerend ön a' madárra — 's így isten velünk.“ Utolsó szavai után hirtelen eltűnt a' csevegő chinai, 's féligmeddig meghökkenve álltam itt, kezemben egy könyvecske, melynek címe: „Fegyelmi szabályzat a' chinai színházi nép számára Pekingben; szerző szentesíté és nyilvánítá a' főfőbohóc Flo, — noto all universo, e---- in altri siti.“ Az e' címet követő előszó fenekestül, gyökerestül chinai. Minden betű egy-egy chinai fal. Írásmód, logica, gondolatok világossága ugyszólván egyöntetű: antique — classica — mandsur. Az aláírás illyképen hangzik: „A' komédia - talyiga dalai lámája.“ — Mostanra elég; isten veled, kedves unokaöcsém. Legközelebbi postanappal második leveletem veended Pekingből. — Öszinte bátyád X. Z†. Y.

E' napokban Loysch Imre, budai kövezetvámi ellenőr által felszólítottunk, hogy az 'Életképek' ötödik számában a' budapesti vámosok ellen megjelent, kemény' cikkekre ugyanezen lapokban felelhessen 's illetőleg a' vámosokat kimenthesse. A' felelet kissé hosszúra nyúlt, de az illedelem hangját tul nem hágja, 's már ezen oknál fogva is ajánlható volna némelly hű íróskának, hogy a' vámosoktól illedelmet tanuljon. Szívesen közölnők az egész cikket, ugy, a' mint van, mert mulatságos modorban és jól van írva, 's mert magunk is azt tartjuk, hogy az, ki becsületében megtámadtatik, köteles magát igazolni, 's gyáva az, ki méltatlan bántalmakat könnyű fővel hordoz és szenved; — de a' hely szűke hosszadalmas replikákat meg nem enged, sem t. olvasóink ezt meg nem köszönnék: e' szerint tehát Loysch

Imre urnak a' budapesti vámosok ügyében irt cikkét kissé megrövidítve adandjuk, bizonyossá tevén a' tisztelt beküldő urat (a' miről egyébiránt maga is meggyőződhetik, hogy a' dolog lényegében semmit sem változtattunk, 's csak némelly szükségtelen epizódokat 's gyakori ismétléseket hagyván ki a' czáfolatból, azt a' lehetőségig tömötté, 's magyarán mondva — csattanóbbá tettük. Ime tehát a' felszólalás:

A' budapesti vámosok ügyében.

A' magyarhoni vámosok ellen átaljában az a' panasz, hogy gorombák, faragatlanok. Mi ennek az oka? miért nincs ez így külső országokban? kérdik a' laikusok. Bizonyára nem az, mintha az illető vámtulajdonosok vagy haszonbérlok csupa pakróczból szőtt goromba egyéneket fogadnának e' hivatalra, hanem okozza ezt: a' hazai sok és különféle kiváltságos, vagy legalább az édes, nem adózási vágyból kiváltságos lenni akaró! A' borbély-, csizmadia- vagy akármiféle mesterlegény, mihelyest pantalonba, frakba, vagy, tudja az isten, miféle a' zsisbvásárban vett plundrába bujhatik, már a' krajczárt fizetni nem akarja, nem szereti, szégyenli. Pillanatonként van példa, hogy ki, deák-nak, ki, polgár-nak, ki, szabadságos katoná-nak, ki, nemes-nek mondja magát lenni, 's a' deák, ha kérdeztetik, mit tesz, haec mensa? nem tudja; a' polgár: hol a' háza? nem tudja; a' katonának nincs szabadságos levele; a' nemesnek nincs ugynevezett pakszus-a, de van legalább félrőfös baltás bajusza vagy szarkafészek nagyságu barkója. Már ha ezek közt aztán a' vámos ollyas valakit talál megszólítani, vagy utána kiáltani, a' ki be tudja bizonyítani kiváltságosságát: jaj akkor neki! nincs az a' fertelmes szítok, nincs az az undok gúny és legyalázás, mellyel nem illetetnék; 's ha ilyenkor a' vámos repressáliát gyakorol, mert csak senki fiától sem tartozik elszenvetni a' hunczfut' 's a' gazember nevezeteket: ekkor már europahírű gorombaságig vitte 's megérdemelte legalább is — az akasztófát. Uraim, kik a' vámosokat olly igen szeretitek rovogatni, csak pár órányi tapasztalás, a' dolognak hidegvérű 's igazságos megtekintése bizonyára más véleménybe fogja önöket hozni! Meg fognának győződni, hogy az annyiszor 's méltán megrótt botrányokra — kevés kivétellel — mindig a' fizetni tartozó, de fizetni nem akaró egyének adnak okot! — Már ha a' haszonbérlok azon jog nem adatott volna bérbe, hogy minden fizetni tartozó egyéntől egy krajczárt szedethessen a' hidon: ugy ezt tiltott zsarolásnak, rablásnak lehetne mondani; de midőn a' vámos azt követeli valakitől, a' mivel tartozik: *) akkor csak kötelességét teljesíti: ezzel pedig urának, kinek kenyerét eszi, tartozik, különben nem érdemes azon hivatalra, mellyet felvállalt. — Nem áll az sem, mintha az illető hatóságok, a' vámosok megrovásával mitsem gondolva, őket büntetlenül garázdálkodni hagynák; mert vezetésb összezördüléseknél a' panasz többnyire **) a' városi hatóság által intéztetik el. Szóval, mindaddig, míg a' vámfizetés mostani módja, főkép ama egy krajczáros fizetés, melly miatt legtöbb a' botrány, végkép el nem törülteik, vagyis: a' „nem adózók,“ hydranemei meg nem szűnnek, addig a' botrányoknak és spectaculumoknak a' budapesti hidon vége nem

*) Hátha azt is követeli valakitől, a' mivel nem tartozik? mint alkalmunk volt szeminkkel meggyőződni a' fuvaros- és parasztszekereseknél, kiktől két lóért négy lónak vámát követelték?

**) = igen ritka esetben.

esz, ha bár csupa epe nélküli vámosokat is alkalmazzanak oda ez illető tulajdonosok. — Röviden meg kell még jegyeznem, hogy az „Életképek”-ben említett, fehér kalapu, rezesorru német vámos⁴⁾ (uram, még a vámost sem illik gúnyolni kinézetéért; mert hogy fehér kalapja, rezesorra van 's a' mellett német, arról maga sem tehet⁵⁾) nem hogy észre nem vette a' hidon átjövő öreg parasztot, hanem kétszer háromszor is kiáltott rá: állna meg, — de ez azon véleményben volt, hogy mivel Pesten a' hidvámot megfizette, már akkor Budán a' kövezetvámmal¹⁾ nem tartozik, tovább hajtott²⁾. A' vámos csak kötelességének tett eleget, midőn utána ment, de mivel nem tudta őt capacitálni, egyrészt nyakasságának, másrészt a' véletlenségnek³⁾ lehet tulajdonítani, hogy a' lován egy le nem kötött szűrőn ülő 's így könnyen lecsusztható parasztot a' nyakában volt tarisznyájánál fogva (tagadhatlan) boszúságtól telve, lerántotta⁴⁾. — A' biztosok és örök védelmére pedig azt batorkodom felhozni, hogy biztos vagy negyedmester csak akkor nincs a' hidfőnél, midőn hivatalosan más⁵⁾ foglalatosságokban kell eljárniok; őt vagy „drabant” pedig jobbadán kettő van jelen⁶⁾. Hogy ezek nem örömet avatkoznak a' csepepatékba, ez onnan ered: mert ha véletlenül polgári egyén kerül vitába valakivel 's azt kellene rendreigazítania, bizony akkor commissarius uramnak minden politiai tekintélye tarisznyába dugatik 's örülhet, ha legalább csak „Lump-”nak tiszteltetik meg vita közben; az ő pedig, ha csak szépen nem kéri az incattust, '7) még néhány pollére is szert tehet. Hátha még nemes személyre találták szentségtelen kezüket vetni?! Jaj akkor a' szegény politianak, de jaj még az egész magistratusnak is. Hol vannak a' világ minden szótáraiban azon cifra elnevezések, mik illy alkalommal jobbra balra szóratnak, hol az a' szent, ki megkíméltetik 's az üdvösség, melly békén hagyatik? — 'S most szerényen kérdem, uraim: nincs-e ez így? no, de majd másképp lesz ez még ezután...“⁸⁾

* Literariai újdonságaink közül nevezetesebbek: a) a' Kisfaludy-társaság új külföldi regénytár'-ának első kötete; tartalma: Forster Zsigmond, német regény, írta Hahn-Hahn Ida grófnő. b) Képes számkönyv, Emersonnak az egyesült köztársaságok népiskoláiba bevett jeles kézikönyve után saját nézeteivel írta Fekete János. Igen czélszerű és hasznos könyv 6—10 éves kisdedeink számára, melly könnyű 's megfogható modora végett eléggé nem ajánlható a' szülőknek. c) Szígligeti „szökött katoná”-ja Geibelnél. Nem szorul ajánlatra, olyan ez, mint a' toll,

*) De, kérem szépen, a' két elsőről bizony tehet ő; 's az utolsóról is tehetne!
Szerk.

1) Hát még a' budai kövezetért is kell vámot fizetni? Ez már igazán luxus!
Szerk.

2) Épen ezen nemtudás aggravalja a' vámos gorombaságát. Hát ugy kell a' szegény embert felvilágosítani, hogy lováról lerántsuk és megsértsük őtet? Furcsa kis maxima!
Szerk.

3) Szép kis véletlenség, midőn addig ránczígálunk és húzunk-vonunk valakit, míg a' lóról lerántottuk: itt csak az a' véletlenség, hogy lábát nem törte.
Szerk.

4) Mit czáfolt tehát meg, édes ellenőr ur, a' tény előadásában?
Szerk.

5) A' biztosnak nem szabad más foglalatosságának lenni (de nincs is más), mint a' hidfőnél jelen lenni: ha nincs ott, nem hivatalos foglalatosságok miatt történik.
Szerk.

6) T. i. a' közel csapszékekben.
Szerk.

7) Hát a' vámost nem lehetne néha „szépen megkérni”, hogy ne gorombáskodjék?
Szerk.

8) Tudja isten!
Szerk.

melly, magától ír', mint mondani szokás. d) A' szép reményben jogosító Jámbor Pál egy 'Szádvár' című regét adott ki Eggenberger és fia könyvtárusoknál, mit mi igen jó gondolatnak tartunk; mert újabb irodalmunkban ugyanis alig van olly népszerű munka, minők Kisfaludy 's Balla regéi valának 's mégis egészen eltértek e' mezőről költőink. e) Nem sokára Remellay beszélei 's serb története is elhagyandják a' sajtót. f) Tóth Lőrincz érdekes utirajzai füzetekben fognak megjelenni; mindegyik füzet különország ismertetését tartalmazván. g) A' 'Magyar tükör' 3dik füzete Nagy Ignácztól. Olly jól kelnek, hogy a' kiadó-könyvtáros a' kedvelt íróval az eleinte 6 füzetre kötött szerződést jónak látta tizenkettőre kiterjesztetni. h) A' főnebb említett képes számkönyv 'Elemi számtan' cím alatt Gondol Dánieltől is magyarsítatott. i) A' gyorsírásról elméleti- és gyakorlati tekintetben írt Gyurics Antal. A' 'Társalkodó' 63dik száma igen alapos és korszerű szöveget közöl a' gyorsírás érdekében, melly ennek Magyarországbani miképi állását röviden előadván, a' nevezett szerzőnek e' jeles munkájára, — melly míg az irodalomnak egyik kopár mezejéről olly szép eszmevirágokat mutat fel, másrésről általános szükségét pótol — melegen figyelmezteti az ügybarátokat. A' munka célja: alapos fogalmat terjesztetni a' gyorsírásról, 's az erről jelenleg két igen különböző rendszert verseny által kitüntetni. Üdvözljük mi is szívesen szerző urat, 's kívánjuk, hogy a' nyilvánosság korszakában minél számosabb részvétet gerjesszen a' megvitatott tárgy, mint nyilvános életünk leghatalmasabb közvetítője. g) Császár Ferencz urnak általunk már említett 'mythológiája' is erősen készül. A' vállalat nemcsak kor- és czélszerű, de jeles kiviteléről sem lehet kételkedni: miután a' szerző finom ízlése 's kifejezéseinek szüzsés szendesege leginkább kezeskednek arról, hogy az istenek történeteibe szövött sok kényes tárgy kalandokat akkép regélendi el, hogy a' nők vagy fiatal szívek gyöngéd érzeteit bizonyosan sérteni nem fogják. — Ez alkalommal ismét ajánljuk a' nevezett írónak 'olaszországi utazás'-át, mellyből rövid idő múlva szép mennyiségű példányok elkeltek. Szerzőjének imént említettem szelleme e' jelen munkát is átlengi, 's bár az utazási leírások sok száraz dolog elmondását teszik is szükségessé, Császár olly szerencsés tapintattal felelté ezeket, hogy e' mű nők- és férfiaknak egyiránt kedves 's mulatva oktató olvasmány.

* Vasárnap, aug. 4-d. a' városligetben bizonyos Velté ur tűzijátékot adott, mellyre sokkal kevesebben gyűltek össze, mint a' híres bécsi Stuver efféle előadásinál szokásban van. De nagy különbség van is Velté és Stuver közt. Ez utóbbi e' hónapban váratik Pestre.

* Pesten az országuton egy kötélgyártó lakik, kinél néha hosszabb kötelet rendelnek meg, mint udvara rövidsége miatt csinálni tudna: ilyenkor tehát, nehogy a' város végére legyen kénytelen kimenni, jónak látja, kötelet udvara belsőjéből a' járdán keresztül az utca közepeig nyújtani, mál az aramenőkre nézve igen nagy kényelemül szolgál. E' rendtelenségen sokan megbotránkoztak: mások ellenben, a' liberálisok, ebben jogterjesztést látván, nagyon megörültek; miután illyesmit eddig csak — választópolgárnak volt szabad tenni.

* Sokat hallottunk 's mi is irtunk már azon új rendszerről, melly szerint a' budai társasági kocsi ezentul minden órában tartoznak állomásokról a' zugligetbe indulni, akár van vendég, akár nincs. Mellözve azt, hogy az órák nem a' legpontosabban tartatnak meg 's hogy ha csak egy vendég akad, annak a' dupla vittelbért kell megfizetni 's azonkívül a' kocsisok mindig borraavatót is kérnek szép szóval, minek ha követelései ki nem elégítenek, gorbászkodás szokott a' vége lenni — még igen sok panaszkodás van azon rendtelenség ellen, mellyet azoknak, kik a' zugligetből visszatérni akarnak, tapasztalniok kell 's mellynek

könnyen elejét lehetne venni, ha az erélyes kapitány ur nemcsak a' kijövésre, de a' bemenésre is fordítaná figyelmét. Mert nemcsak, hogy a' kocsik innen minden órában vissza nem térnek, hanem indulnak ök, mikor nekik tetszik 's követelnek (azaz zsarolnak inkább) annyit, mennyit nekik tetszik. Mult héten 7 órakor este egy pengő forintot kértek tőlem a' hazavitelért, különben azzal biztattak: várjak, míg tizen összejövünk, „dass 's der Müh' werth ist!“

* Azt is olvastuk valamely hirlapban, hogy a' lotteriajátszás a' budai hegyek közt el van tiltva. Dehogy van, uraim; sőt még jobban üzetik, mint azelőtt, midőn egy garasért legfőlebb egy virágos pohárkát vagy egy üvegbe szorított ördögöcskét lehetett nyerni: most bizonyos trágár képecskék 's a' legszemtelenebb ábrázolatu billétecskék, miknek főleg a' vadászdudvárnál levő suhancz bővében van, játszatnak ki vagy adatnak el, 's képzelhetni, milly örömök lehet a' jóérzésű szülőknek, ha leánykaik vagy fiaik illy nyereeménynyel lepik meg őket a' zöldből!

* Halljuk, hogy egy idő óta szokás némelly journalistákat, főkép az ujdonságírók németből, ha az igazságot kissé erősebben kimondják, pakróczos levelekkel vagy személyesen megkeresni 's tulajdon lakásukban őket a' legnagyobb impertinentiákkal illetni 's arra akarni erőltetni, hogy azt írjuk, a' mi — nem igaz! Ez igen szép szokás 's művelt emberekhez illő czáfolat! azonfelül igen nagy hősiséget is árul el, mikor valaki bottal vitézkedik toll ellen. — Mi nem valánk még olly szerencsések, illy látogatásokban részesülni, nem is igen sovárgunk utánok; egyik társunk azonban e' napokban kénytelen volt illy bakafántoskodó botvitétz (NB. egy közintézet előjáróját, ki igazán se írni se olvasni nem tud az ajtónál kiutasítani, természetesen nem a' legszelidebb fenyegetések közt, melyek, ha vitéz uram meg nem hunyázkodik, azonnal életbe léptettek volna. — Még csak az hibázik, hogy minden szurkos hóstól vagy makranczos suhancztól, kinek egy párszor ujára koppantottunk, mivel mások nem akartak rájuk koppantani, agyonütéssel, vagy legszerencsésebb esetben, megveretéssel fenyegettessünk? Ha valaki méltatlanul támadtatik meg, minden szerkesztő becsületességétől fel kell tenni, hogy a' sérelmet vagy maga húzza vissza, vagy a' czáfolatnak (ha még olly kemény is) helyt adand lapjaiban; de erre ötlet nem lehet bottal kényszeríteni — hát ha még az ujságírónak teljes igaza van, napfénynél tisztább igazsága? Nojszen, elvárjuk mi őket!

* Talán emlékeznek még nyájas olvasóink, — ha emlékezetökre méltónak tartják — miképen néhány hó előtt bizonyos városi színház főembere a' világhírű Elsler Fänninak a' közönség láttára vagyis, inkább megbotránkozására a' színpadon kezét megcsókolta, hogy háláját fejezze ki azon pár „moschuscseppek“-ért, melyekkel kórintézetét még néhány ideig lézengésben tarthatja. Mi akkor — ámbár az egész város kinevette a' lábikrahősné seladonját — nem szóltunk semmit, mert a' háladátosságot mindig szép tulajdonnak tartottuk, bármily botorul is fejezze ki magát: e' napokban azonban, alig két hónappal a' kézcsokolási multság után, ugyanazon ur, ki akkor a' tánczosné előtt egy-pár száz forintért földig lealázta magát, ezt első bohócza által a' városligeti fővénybódében egy irgalmatlan rozsz férczmunkában kiparodiroztatja — mit mondanak ehhez? ugy látszik, ezen ur hamar elfelejté a' moschuscseppeket! Tán jó lett volna, ha igazgató ur ez alkalommal magát is a' színpadra hozatja 's akkori neveltséges kézcsokolását ki figuráztatja: egybe ment volna 's a' komédia tökéletes leendett. Vagy attól félt, hogy tekintélyét veszedelmezteti? Mit bánja azt, csak a' pénztár teljék.

* A' budai szinkörben is szépen vagyunk a' művészettel. Bizonyos Becke r

nevü szemfényvesztő, ki azonban Pesten igen kevés nézőnek tudta szeme fényét elvesztetni, most Budán brillant „Gschäft”-eket csinál; természetesen, mert a' budai közönség sokkal műveltebbnek tartja magát), mint a' pesti. Mult csütörtökön ezen nagy mű- vagy inkább bűvész (hiszen vannak ismeretlen nagyságok is) azt hirdeté ki, miszerint ő már annyira vitte a' bűvészmesterségben (nb. a' gorombaságban is, mint azt egy a' „Tageblatt” hirdetései közé bigyesztett czáfolatnak lenni akaró cikkekcskével, melly az „Ungar” szerkesztője ellen van intézve, ki a' nagy mestert nem akarta ő bűvészségében elismerni, fényesen vagy inkább piszkosan bebizonyítá), hogy e' napon 18 éves tanítványának mindenek szemelátára fejét fogja venni 's azt a' tisztelt közönségnek tányéron praesentálni, miáltal az orvos és sebész urak a' testet megvizsgálhatván, azt egészen életjelek nélkülinek találandják. — Mondják, hogy sok népe volt! Oh, művészet Budán! oh budai művészet!!

* Mult vasárnap délfelé iszonyu esemény történt Pesten. Egy kereskedelmi iskolai tanító ugyanis, azon intézetből, a' tanítványokkal kegyetlen bánásmód miatt, a' felügyelő választmány határozatánál fogva, kitétetvén, az ottani igazgatót becsutelen rágalmakkal illeté, sőt szállására is menvén, őt tanuk előtt ocsmány nevekkal illette; utóbb pedig mintegy 30 levélben gyalázta meg, miket különböző helyekre intézett. A' dolog tehát vasárnap H— városi első alkapitány elibe kerülván, a' bűnös, miután majd egy egész óráig összefüggés nélkül össze-vissza beszélt, először H—re irányza zsebpisztolyt, melly azonban szerencsére nem sült el; ezután a' szobában levő igazgatóra lőtt és vállát megsebesíté; végre a' harmadik pisztolyt az őt megragadó biztosra lőtte ki, de fegyvere ezt nem találta. A' gonosztevő azonnal átadatott a' fenytő biztosságnak.

B. P. H.

* Gyakran csalatkozunk várakozásunkban, de gyakran meg is lepetünk véletlenül. Így, például, az idei műkiállításból elmaradt a' Mátyás emlékéhez tartozó, Ferenczy által készített 's eleve kiállítandóknak hirdetett némelly domborművek felállításá; 's a' közönség meg lön fosztatva a' szemléltetés élvezetétől, 's megfosztatva talán az ügy pártolásának a' tetteges látás által eszközölthetető újabb ingerétől, mit minden esetre sajnálhatunk: — ellenben most egészen véletlenül lepetünk meg ugyan a' Ferenczy Istvántervezte Mátyás emléké rajzának gyönyörű könyomatával, melly csak épen most került ki Walzel könyomdájából. Az emléké tekintete, a' minőnek itt a' rajzapon mutatkozik, minden esetre kellemesb, hogy úgy mondjam, hódítóbb is, mint a' Budán felállított mintáé volt; az alakok rajza hibátlanabb, az egésznek jelleme művészebb és — magyarabb is, mi tán nem utolsó lat a' mérlegen. Azt mondák: szoborra nem illik magyar köntös; de hogy nem; nézzék meg, uraim, e' rajzot, itt gyakorlatilag van bebizonyítva a' keleties öltözetnek szoborszerűsége is. A' királyi alak méltóságosabb magatartással van elötüntetve mint ezelőtt; szóval, az egészen a' változtatásnak, javításnak kétségtelen nyomai láthatók. 'S ha így valósíthatatik ez emlék, így legalább, mint itt van előnkbe rajzolva: rajta! létesítsük illy alakban, illy időmben, — miután ez már mégis megvan kezdve 's annyi költség ment reá. Casagrande tervei nagyobbbszerűek, igaz; de ha lesz pénzünk 's kedvünk emlékeket építeni, 's ettől, mint hazafitervezte 's illy alakban mégis minden esetre élvezhető Mátyás emléktől, egyáltalán nem akarunk elállani: — ám legyen; — legyen ez Mátyás emléké, Casagrande szerint alkossunk, nem bánom, Lajos emléket, egy más, harmadik, negyedik szerint építsünk Árpád-, István-, Béla-, Hunyady János-emléket; egy ötödik szerint építsünk akár egyetemes üdvleldét, mind jó, mind szép, — de valahára tegyünk valamit, ha már bele kaptunk, — mert valóban a' kezdett ügybei illynemű beleunás legszerencsétlenebb

's mintegy egész jellemünket jelképező neve a' keleti szalmatűznek. Meg vagyunk győződve, hogy Mátyás emléke, mikép azt e' rajzon látjuk, sem a' dicső királynak, sem az őt dicsőítő nemzetnek becselenségére nem fogna válni, ha szinte nem oly nagyszerű is, minőt ezen trónon ülő szellemóriás méltólag érdemelne. — A' mi legfőképp meglepő, az Walzel ur könyv-mó-intézetének igen sikerült nyomtatása, mely neki valóban becsületére válik; miért is bátran ajánljuk mindenkinek e' lap megvásárlását. Ha illy csinnal fognak dolgozni könyv-mó-dáink, e' tekintetben is elmondandhatjuk: haladunk!

SZÉCHENYI-GÖZÖS FÖLSZENTELÉSE.

(AUGUST. 10-kén.)

* Felszólítal barátom, mint hosszú séták mozgékony lábu barátját, menjek ele' mai napon az ó-budai hajógyárba 's nézzem meg a' S z é c h e n y i nevét viselő gözös vízre szállítást, 's a' mit láttam és hallottam lesz, irjam meg számodra; 's midőn kérdezém tőled: honnan tudod ez ünnepélynek mai napon megtörténendését? éle'm terjesztél néhány budapesti német hírlapot, melyek a' dologról a' közönséget értesíték. Nem tudom, miként érzitek magatokat, ti magyar újságírók és lapszerkesztők, az illy mellőzések mellett: de annyit részünkről, mint közönség részéről, mondhatok: miszerint nekünk a' gözhajói társaság ezen minden rendet meghaladó figyelemmeltsége csakugyan rendkívül visszatetszik, úgy vélekedvén t. i. együgyűen, hogy ha a' társaság, vagy annak helybeli ügyviselőse a' budapesti közönséget valamelly ünnepélyre hívja vagy hivatja meg, e' megtiszteltetésre, t. i. itt nálunk Magyarhonban, a' magyar közönség szintugy számot tarthat, mint bármelly más idegen. . . Erre azt mondhatod ugyan, hogy illy figyelemtelenséget már rég megszokhatánk mi magyarok. . . Vigasztalja magát illy beszéddel, a' ki tudja.

Értesülvén tehát az említett ünnepély megületendéséről a' mai napon 3 1/2 órakor, 3 óra táján föléptem „Sámson“ gözösre, mely ez alkalommal „Budá“-nak helyettese volt. Jól megértünk: helyettese 's nem segéd-társa; mert Buda e' napra megszűnt a' közönség szolgálatára állani; rajta választott nép, főfő urak és asszony-ságok eveztek az ünnepély helyére, kikhez nekünk, apró nemesekből és polgárokból álló népek, csatlakoznunk nem volt szabad. A' széles hátú Sámsonra tömérdek nép szállott, 's indultunk. Megállánk a' szokott helyeken, a' bombatérés és a' császárfürdönél, azon édes reményben, hogy társaságunk tán ritkulni fog; e' helyett azonban mindenütt feles számmal szaporodtunk. Ha ehhez még azt is teszem, hogy az izmos Sámson csak ügygyel bajjal tudott simulni a' Buda számára ezen álmáshelyeken készített igen szűk, igen töredékeny hidacs-kákhoz, mely recsegett ropogott és tört is ezen sámsoni ölelgetésre, mi által utunk a' sziget felé csak hátráltatott, — ugy nem csudálkozhatunk rajta, ha a' nálunknál a' pesti partról későbbben indult Buda sokkalta hamarább szállítá czélhoz az ő választott népét, mint bennünket Sámsonunk. De ez még transit, mint a' magyar mondja; transit még azon hajdankori gondolkozásu magyarnak szava is, ki, jelenkorunk mozgékony-ságával semmikép nem tudván kibékülni, jó izű kacaj köz-t mondogatá mellettem, mennyire örvend, hogy ez alkalommal Széchenyit is vízre viszik, mint a' ki t. i. az ő hite szerint elégszer vízre vitte már a' magyart, midőn őt amaz édes kedves régi álmaiból fölverte, felrázta, fölébresztette. . . Ez mind transit, mondom; de nem így a' czéllal, melyre a' két gözös, Buda és Sámson, eltörekedett! mert még Buda egye-

nest a' hajógyári szigethez szállítá választott népét: beennünket, közembereket, Sámson az ó-budai állomáson rakott le és ki. És pedig hogyan! Olly szűk tért nyitva a' kimenetre, mellyen egy magamszerű ember kifért ugyan, mellyen azonban akár a' „Nemzeti ujság“, akár a' régi magyar nyelvelmékek szerkesztőjének átfuródni ugyancsak bajba került volna: olyan volt ezen egyenkénti kiszállás, mellyre hasonlítólág mondhatnánk: mint midőn a' birkákat bocsátgatják usztatóba. 'S így nem csuda, ha tovább tartott félóránál, míg én is — nem épen a' legutolsó — partra vergődhettem. Örölsz ugy-e, hogy parton vagyok, 's gondolod, már most láthatok mindent 's majd olly gyönyörű bőséggel leirom az egész ünnepélyt szélteben hosszában? Köszönöm a' mulatságot! De miután magamtól nem tudhatám, sőt még a' német lapok sem hirdeté, hogy a' látni akarónak belépti jegyről kell előre gondoskodnia, én több ezred magammal csak a' Dunaparttól néztük, miként szállongottak az emberek a' Dunaparttól a' szigetbe vezető keskeny hidacsán keresztül az ünnepély színhelyére, azon emberek t. i., kiknek a' véletlen és vakszerencse tudtára adá, hogy belépti jegyről gondoskodni hasznos és szükséges... Igaz ugyan, hogy azon egy-pár ezer ember, kik a' Duna-partra szorultunk, legkisebb tolongás nélkül megférhettünk volna a' szigeten. Mit láttam tehát és mit hallottam? Ez a' bökkenő! De elmondom mégis, a' mit kilesheték. A' németül hirdetett 3 1/2 óra helyett t. i. 5 óra körül történt a' magyar hajó vizre bocsátása; melly idő azonban nem veszett kárba — azon választottakra nézve, kik a' szigeten valának, mert hallánk onnan vig zenét által, többnyire magyar nótákat, hallánk harsogó éljeneket és vivátokat! Ők e' szerint bizonyosan jól mulaták magukat 3 1/2 órától fogva egészen 5-ig. Ekkor osztán olly könnyedén, mint gyors szárnyu fecske, vízbe szökelt a' félig kész hajó magos állomásáról, fődözete zenészekkel és választott néppel levén elboritva. Egy zászló lobogott rajta a' tisztelve tisztelt „Széchenyi“ felirással. Hogy ezen én, a' több ezred magammal a' Duna-parton, nagyon örvendék, elképzelhető, miután csakugyan ideje már, hogy a' görög „Hercul“ és a' zsidó „Samson“ után magyar hőse is került a' sor névválasztásban. Vagy tán nem szabad „hős“-nek neveznem a' béke korában hősieleg küzdőt? Ennyit láttam tehát és nem többet... A' hallottak közül szabad legyen még elmondanom azt is, hogy Erkel Ferencz gyönyörű népmelodiája Kölcsey hymnusára felségesen hangzott által a' szigetből; valamint azt is, hogy ezen első utját szárazról a' vizre az új gőzös a' Rákoczy-induló harsogása mellett tévé... 'S mindezt hallani igen szívemelő vala. Visszajövet a' szigettől Sámsonnak hült helyét találtam... Örülék azonban, midőn Budát szinte visszafelé láttam indulni; de örömöm hasztalan volt, mert Buda ismét csak választott népet emelt hátára 's ment vele, minden megállapodás nélkül a' pesti kikötőig. Bérkocsin jöttem-e aztán haza, vagy társaságin, avagy megvártam, míg Sámson és Buda utánunk, elhagyott nép után, jöni kegyeskedendnek, avagy épen gyalog sétáltam a' por és hőség szenvedési közt — mindez nem ide tartozik... Ide csak az tartozik: megjegyezni magunknak, hogy ha máskor gőzhajói illyes ünnepélyt akarunk látni, jó előre iparkodjunk a' választott nép közé furni be magunkat. Széchenyit a' gőzöst tartsa meg, Széchenyit a' nagy hazafit, és vele minden igaz magyart éltesse isten sokáig!

△ * * *

IGAZÍTÁS. A' 6-dik szám 185-dik lapján a' 4-dik és 5-dik sor ekképen olvasandó: „ha nem vesz az egyesület kijátszandó képeket, mikkel részvényeseinek kedveskedhessék, nagyon csökkenne a' részvényesek száma.“

N Ő K V I L Á G A.

SZABÓ RICHARDTÓL.

I. LEVÉL.

Szent, háromszor szent rendeltetésed, oh asszony !

Garay.

Kinek, ha tehetségemben állana, boldogságot szívvéremmel szereznék; ki életemnek ösvényén úgy örömeimet, mint fájdalmaimat lankadatlan hű kedélylyel megosztottad; kinek meleg hazám simulását sokszor csak langy egykedvűséggel fogadtam; ki a' nőknek gyakran ábrándos 's ingatag szélyein tulemelkedve, mindenek között leghivebben szerettél, — neked — kít édes testvéremnek nevezek, szentelem szeretetem zálogaul e' leveleket. Lelkednek egyik szép vonása az önművelődés forró vágya: 's ezért, remélem, nem fognak e' soraimon szemeid könnyeden átsikamlani.

Nemedet a' teremőnek szent gondolatja az élet tövisteljes kertjébe gondoszlátó, kéjre hevitő gyöngéd rózsákul ültette el, és az isten szentségétől átihtetett, legtisztább moralon alapuló ész, valamint a' ti teremőstekben is az alkotónak bennetek központosított szent célját imádva tiszteli: úgy az érzékiségen felülemelkedett tiszta szív azon szent célnak általatok az emberiségben kifejlődő eredményében hivatástoknak magasztosságát, rendeltetésteknek nemességét érzi. A' ti méltóságtok sokkal magasb fokon áll, mint az első tekintetre föltűnő, és ha a' férfunak magasán szárnyaló

lángelméjében, szerzett dicsőség 's érdemek élvezésében, küzdni 's győzni tudó erejében megvan saját magasztos érzete 's nemes büszkesége: úgy megvan a' ti csöndes, de azért hatásteljes 's nemzedékről nemzedékre áldást terjeszthető körötoknek sziveteket édes kéjbe ringató öröme.

Nekem legalább ez nemetekről fogalmam, és alacsony, érzékiségbe merült lelkületű férfinak tartom azt, ki bennetek többet nem keres 's nem talál, mint — nőt. Szép és dicső e' szónak értelme! Az ember egész életének boldogsága a' ti kezetekben nyugszik. Ti vagytok, kik megkezditek szőni életünknek fonalát. Ti vagytok, kik az életnek első korányában a' hajlékony gyermekkorra sűrű terjedhető hatást gyakoroltok. A' házi élet, a' család boldogsága tőletek függ. Mondd meg nekem: átgondoljátok 's érzitek-e mindezt? Elkészítenek-e azon szerepre, melyet a' női életben nem akármiként, de lelkiismeretes szorgalommal kell eljátsznotok? Van-e fogalmatok azon soknemű kötelességekről, melyeket, — ha isten 's emberek előtt felelősek lenni nem akartok, — a' családi élet kormányzásában teljesítenetek kell?

Volt alkalmam köreitekben megfordulni, 's ezek után ítélve, hiszem, kérdéseimre tagadólag válaszolsz. Igazságtalan lennék azonban, ha kivétellel nem szólanék, de, hidd el, a' legtöbbször minden csak úgy mozgony-szerűleg megy. A' nőnek rendeltetését társalgásban, piperében, egy-pár kézi munkában — már ma politizálásban is — vélik rejleni. Nem akarom én ezekhez való jogotokat kétségbe vonni: csak ohajtanám, hogy mindezeket mellékeseknek tekintsetek, és a' főt, mire szorítkoznotok, mire mindenkor mindenek fölött eszeteket 's sziveteket fordítnotok kell, el ne felejtsetek.

A' meleg ihletű költőnek fönt idézett szavai háromszor szentnek hirdetik az asszonynak rendeltetését. És igazán; mert ha annak kiterjedésére csak egy kis vizsgálódó pillanatot vet az ember, ha meggondolja, hogy egy szívben, észben kiművelt nő, ki kötelességeit nemcsak ismeri, de teljesíti is, mily áldást eszközölő angyala lehet családjának: az a' nő rendeltetésének nemessége előtt szivet-fejet hajt.

Mindazt, mit e' tárgyban olvastam 's gondoltam, akarom neked, édes testvérem, e' levelemben leírni: hogy töredékes és az egészet korántsem kimerítő gondolattal hivatásodra emlékeztesselek.

Lakik belsőkben egy szellem, egy munkára ihlető erő, mely rendeltetésünk betöltésére izgat. E' szellemnek ébresztése, ez erőnek fejlesztése a' nevelés köréhez tartozik, nem ide: itt csak azért említem meg, mivel ez az, mi az ifjút serkenti, hogy életét ne hasztalanul töltsse el, hanem a' polgári pályára szükséges ismereteket szerezze meg; mivel ez az,

mi a' nőnek keblét azon benső édes vágygyal tölti el, hogy boldog nő 's anyja lehessen. Az ifju belsejét hír 's név utáni küzdés lelkesíti; jövődö nagyság képe áll előtte; a' fölserdült leány képzeletében pedig elbájoló családi képet fest, hol a' gondos 's munkás háziasszony, a' férje szerelmében boldog nő, a' gyermekei forró ragaszkodásában üdvezülő anyja legszébb vonásonként tűnnek föl, 's minél tovább időz e' kép mellett, annál élénkebb benne a' vágy e' képet önszemélyében megvalósítva látni. Ez egy belső szózat sugallása; ezt elfojtani nem lehet.

Rendeltetéseket e' három szó fejezi ki, házi- vagy, magyarosan mondva, gazdaasszony, nő és anyja. Korántsem olly korlátolt tehát körötök, mint gondoljátok; e' körbeni működések pedig különösen nagyszerű, fontos és hatásteljes. Nem a' ti kötelességtek-e a' házi ügyekre akként figyelni, hogy hivataloskodó férjeiteknek gondjain könnyítsetek, 's okos gazdálkodás által a' kiadás 's bevétel közti súlyegyent föntartva, családokat minden keletkezhető zavaroktól megóvjátok? Sok család kerülné el anyagi tekintelben is a' bukás örvényét, ha az asszony a' gazdálkodás mesterségében avatottabb lenne, és a' kellő arányt, mi nélkül gazdálkodási rendszere fön nem állhat, megtartani tudná. A' mi pedig benneteket, mint nőket illet, van-e szívboldogítóbb érzemény, mint midőn a' hivatala terheiben elfáradt férj, meggyőződve, hogy szíveteknek minden ütése csak viszhangját zengi le az ő érzéseinek, a' ti hű kebleteken találja enyhülését? midőn talán a' tévedezőt az örvény szélén szeretetül magasult kebellem megragadjátok, és őrző anygalként vezetve vissza az aggódo családnak remegő karjai közé, a' visszahanyatlásra ingerlő csábokat anygali jóságtokkal elfelejtitek? midőn a' megjavult férj és helyreállított családi nyugalom titeket magasztal föl béke nemtőjeül, nem rezgi-e végig kinem mondható nyugodt kéj idegeiteket, hangosan hirdető, milly nemes odaolvadással töltötétek be női kötelességteket? A' házasi életnek főkelléke a' béke; ha ez nem honol körötökben, ha a' vizsálynak baljóslatu anygala terjesztgeti fölöttetek csapdosó szárnyait, kínok tengere borítja el pályátokat, és üdv helyett, mit a' női élet adhatott volna, keserű szenvedésekben török meg szívetek. És vajmi sokszor csak egyedül töletek függ az áldott békének anygálát körötökhöz lebilincselni, de gyakran önkezeitek tépik szét a' szerelemben összeolvadt szívköteléket; az édes viszonyra a' keserűség cseppeit önmagatok hintitek, ha vagy könnyelműek vagytok, vagy az előforduló körülményekhez simulni nem tudtok, vagy, mi rosszabb, nem akartok. Mint nőnek is tehát sokfelé kell figyelmeteket fordítnotok; nem mozgonyszerű lelketlenség, de finom tapintat, engedékenységg, körülményekhez simulni tudás 's akarat: szóval, okos magaviselet kívántatik ahhoz, hogy a' férj 's nő közt létező viszonyt szilárdan föntartani képesek lehessetek.

De legfönségesb alakban tűnik föl a' nő, mint anya. Hallottam, hogy valami ki nem fejezhető, más által nem érezhető, magasztos, szent öröm és érzés az, mi egy anyának keblét kéjteljesen hullámozza be, midőn gyermekét szívéhez szoríthatja. Ez érzetnek még képzete is elragadó lehet; mert láttam egy többek által ismert remek szépségű nőt csak azért hervadozni, mert — mint mondá — sirjába leendő menetele csak azért szomorító, mert nem adott isten neki egy emléket, melly mutatná, hogy létezett. Így csak nő érezhet. Azonban, minél istenitőbb az anyának érzése, annál fontosabb állása. Ez hatásteljes, messzire terjedő, életbevágó, nemcsak egyesek, de a' közálladalom boldogságára befolyást gyakorló. Az anya bírja gyermekének első hajlandóságát, hozzá simul szíve; a' gyermek senkire sem hallgat inkább, mint anyjára. Mit az anya mond, szentnek, igaznak tartja, tetteit anyjái után intézi. A' gyermeknek ezen első tehetetlenségéből kitűnik, hogy olyanná képezhető, minővé akarja az, ki legközelebb áll hozzá, kihez vak indulattal ragaszkodik. Az anyának kötelessége tehát a' gyermekápolásnál kezdődik ugyan, de nem itt végződik. Neki egyszersmind nevelőnőnek kell lenni, ki gyermeke első tehetségeinek kifejlődésére felügyel, ezeket irányozza, képezi, nemesíti. Az erénynek, a' jónak szépségét, a' bűnnek rutságát neki kell megfoghatóvá tenni gyermeke előtt; annak szeretetét, ennek megutálását neki kell gyermeke szívében fölébreszteni. Szóval, a' gyermek jövőendő sorsának magvát ő hinti el. Becsületes, rendszerető, emberi 's hazafiui jó érzésű emberek nevelésére ők teszik le az alapot, melly ha nem jó, nem szilárd, nem a' jó, szép 's nemes érzéséből kifolyó, akkor a' további nevelés is vagy semmi vagy kevés sikerüleszen.

Ezekből láthatod, hogy ez életbeni állástok nem semleges. Sok tenni valótok van, csak akarat legyen ehhez. De sok közületek azt gondolja, hogy rendeltetésének már végét érte, ha férjhez mehetett; és nem ismervén önkörét, vagy unatkozik, vagy a' többinél kissé mélyebb belátást, tágas körbeni működhetést követelvén, azon panaszkodik, hogy igen alárendelt szerep az, mit neki a' végzés az életnek szinpadján eljátszásul kitűzött. Az illyképen panaszkodót következő levelemben iparkodom megnyugtati. —

S Z I V É S R A N G.

KARACS TERÉZTÖL.

(Vége.)

VI.

A' széplelkű 's angyalbáju Matilddal mindenki a' legboldogabb férj lehet vala, Ödönt kivéve; őt bünsúlyán kívül lelkiismeretesség is gyötré; gyönyörű nejének nyájaskodásai szemrehányás töreikép gyilkolák csaló szívét, 's kéjélvezet helyett, neje rózsaaajkiról létemészto mérget szítt, 's midőn a' szerető hölgy szerelme olvadásával simult nyakába, önkénytelenül tolá el magától a' csalatott angyalt. Ödön szerepe a' legkétértelműbb szint ölté: álszatot viselt, mind Matild, mind Ríza ellenében. Számára minden életüdv eltűnt. Két mennyosztó hölgy közt, mint pokol eljegyzettje, örök küzdelemben lebegett, és e' mellé a' fölfedezhetés marczangló félelmit képzelni; — valóban Ödönünk helyzete igen-igen szánandó.

Matild érzé, hogy házassága ösvényén ifju, rózsás álmaj nem teljesültek: az imádott honfi, a' lelkes szónok, a' nyájas társalgó, ügyetlen, szórakozott, gépszerű férjje alakult. A' magas értelmességű hölgy Ödön hivatalos foglalkozására rová férje feszes viseletét, 's nyugodtan türe a' közjóért mellőztetését. Rízának hasonlóan föltűnt férje különszerűsége, de az okos nő érté, hogy a' leghőbb lángokból sarjadt házasság sem tartja meg hosszú évekig élénkségét, 's ő zúgás nélkül türe férje gyérebbe megjeleléseit, szorgalommal kerülé ki a' szemrehányást 's örök vidámsággal igyekvék elűzni komorságát. Ödön lelkét gyilkolá e' kimélet; érzé, milly érdemetlen e' fölaldozott angyal gyöngédségére, 's földerítés helyett levertségbe sülyeszté őt neje nyájassága.

Néhány hétre Törzsöky házassága után Révyné hír- és divatlapjai közt rendezgetett, történetesen az eddig szemébe nem tűnt Törzsöky nevet pillantá meg a' Honderü egy régibb számában. Mohón olvasá a' czikket, a' sorok, mint már említettük, Törzsöky párosultát hírlök voltak. Ríza nem hitt szemeinek, ismételve olvasá: a' név, hivatali cím, mind férjee volt, és még sem hitt. Hasonló nevü embert, sajtóhibát és mindent hitt inkább, mint valót, mint illy csalást. A' lapot el akará tenni, mint semmit jelentőt, ujra elővevé, látogatásra jövendő férjével tréfát üzendő.

E' gyanuterhes perczen lépett Ödön nejéhez, dült, beteg szín fösté arczát. A' már csilapított kedélyü nő, tréfás szerepéből kiesetten, vissza-riadvá tön kérdést: „Mi ért, Ödön? testi vagy lelki szenvedés?”

„Ne kérdd, légy vidám, hogy nyugodt lehessenek.”

„Értlek, rettenetes férfi;” rivalá szelidségéből kikelten a' nő.

Ödön merevülten bámult nejére: „Mit tudsz, Rízám? Ah, ne kárhoztass idő előtt.”

„Olvasd ezt;” tolá a' Honderüt elébe.

„Oh, kába irkászok!” szóla rémülten Ödön.

„Tehát nem való? úgy-e nem?”

„Mért tetézzem bűnömet hazugsággal? — viszonzá Ödön fájdalmasan. — Igen, gróf Törzsökyt zsarnok sorsa kényszeríté házasulni; de ne hidd, Rízám, hogy e' szövetségem boldogít; ne keljen kebledben féltés: én csak mint Révy voltam, vagyok és leszek boldog.”

Ríza szemei pillantás nélkül feszültek férjére, ajkai hangtalanul mozgottak, egész telemben reszketett.

„Angyali Rízám! — ölelé szorosan mellére Ödön a' szenvedőt. — Térj magadhoz, te erős, nagylelkü vagy, te sokat áldozál már értem, ah, ne sujtson gonosztevéként igazságos ítéleted. Én örökké hű Révyd maradok.”

„Még egy nőt akarsz megcsalni?” sipítá tompa hangon a' férje karjából irtózva bontakozó.

„Könyörülj, Ríza!”

„Ha engem tenne csak szerencsétlenné e' lépésed; de bizonyosan angyalt hurczolál uj áldozatra. Fölfedem előjogomat, nem szerelmedért, ez többé nem kell; csupán hogy őt védhessem. A' legromlottabb nő kegyére sem vagy érdemes.”

„Te szólhatsz így, kiért ez áldozatot hoztam, e' polgári bűnnel terhélém lelkemet. Ha Matilddal nem nőülök, apám durván elválasztand bennünket. Birhatásodért vétkeztem illy rettentőn.”

„Érthetlen vagy: ha házasságunkkal nyilatkozol, vallási szent törvények védendtek apai erőszak ellen.”

„Oh, ne feszegecs, légy angyal; Ríza; nem ismered te a' rangurak hatalmát.”

„Papi áldást uralkodó sem semmíthet meg.”

„Kedves Rízám, csöndesülj! szerelmem egyedül tiéd.”

„Soha sem ismertél: embertársam csalásán soha nem építém boldogságomat. Szerelmem elaludt, de követelésem kikel hamvából. A' szerelem minden áldozatra erős, de öngyaláztatásra nem törpül; büntársaddá nem aljasulok. Gyermekeimnek családi nevöket követelem; ha atyjuk megtagadja, megadja a' törvény.”

„Asszony! te szelid nő, illy rettentő tudsz lenni?”

„A' fölöttünk uralkodó fővaló is csak erényt jutalmaz, a' bűnt bünteti.”

„Te ezt nem teszed, nem teheted, ha valaha szerettél. — Kegyelmezz.”

„Kit kíméljek; téged? magam? vagy új nőt?”

„Egyedül magad, higgyed, egyedül érted remegek.”

„Hogy értsem ezt?” kérdezé bámulva a' nő.

„Ne kérdezz, légy nyugodt és maradj Révyné, mint eddig valál. Egy-mást boldogítás volt eddigi ezélnk; ha ezen szent, édes viszonyunkról lemondhaték, már rég kijátszottam volna minden követelésidet; ah, egy hatalmasnak minden sikerülhet, létüdvé megszerzésén kívül. Karjaid közt leltem ezt föl; hogy milly rendületlen imádója valék tiszta kebledben élő oltáromnak, tanúsítsa hat évi hűségem. Oh, ne taszíts el most kába hűségéből vagy lelkiismeretességéből. Gróf Törzsökyné előtt örök titok marad szerelmünk; az álladalomnak pedig közönös, bármi név alatt élvezzük létünk kéjeit.”

„Teljesüljön ez utolsó kívánatod is, — borult érzékenyülten Ríza a' férj nyakába. — Csak perczekig lázadhatott lelkem a' velem igaztalankodó ellen; én voltam kába, ki istenné magasztám a' vértorlatok alá igazott poralkotmányt. Legyen ez utolsó látogatásod és utolsó csókom; Révy haljon meg, e' percztől özvegy vagyok.”

„Az égre, Ríza! te nem értesz.”

„Értelek, — viszonzá a' nő fájdalommal. — Te szereted Matildot, mint egykor engem szerettél, és mégis hű kívánsz hozzám maradni, én visszalépek: hat évi szép álom fölér egy egész élet üdvével. De előre kikötöm, visszavonulásom módját ne gáncsold. Mindent, mit Révyné birt, vissza kell venned: tiszta szerelmemet ne szennyezze díj. Gyermekeidet nézd meg utoljára, velök örökre távozom közeledből.”

Festhetlen indulatrohammal ölelé nejét Ödön: „Ne érts félre, felséges nő, rajtad kívül senkit nem szerethetek; nélkülözhetlenebb vagy jelenen számomra, mint valaha. Oh, mennyi életszenvedésért, unalomért kell baráti kebleden pótlást keresnem. Vétkes tettetésimet, — melyeket a' nagyvilág láttára mosolyogva kell üznöm, — csak az egyetlen ponton ölthetem le, 's az őszinteség fesztelen öltönyébe perczekig feledhetem akartalanul bűnbe sodrott lelkem kínjait. El ne hagyj, ha örülés örvényébe nem akarsz taszítani.”

„Ha szeretsz, ugy nem követelhetsz tőlem aljas csalást: nődtől nem lophatom el szerelmedet. Halázzatom rendíthetlen: sötét, elhagyott jövőmet valom isodból életünö vonzalmad maradéka sugározandja be.”

„Ríza! ne tébolyíts meg; nem élhetek nélküled.“

„Érthetlen vagy; — felelé a' nő csilapultan. — Ha nélkülözhetlen vagyok, válj el új választottadtól, — törvény előtt mindig az első nőé a' jog — 's ismét bírhat sz. Egyikünknek le kell lépni, hogy polgári törvényeink rablól ne ítélhessenek egyikünk fölé.“

„Hah, Ríza! kívánhatnád, hogy férjed e' válópör által czégéreztes-sék, fényes hivatásárolí letaszítatásra kárhoztassék?“

„Ezt nem kívánom, azért lépek vissza, — viszonztaték magas nyugalommal — nem kívánhatom csillogó fékjeiteket sejtő. Kiváratom egyedül az: légy boldogabb hivatásod fényes polczán, ahhoz méltó nőd karján. Én szerepemet végeztem, 's ha szabad kérnem, távozzék ön innét, és vesse le örökre a' Révy nevet, melyet soha sem kellende fölvennie.“

„Rízám!“ terjeszté karját a' távozó után Ödön.

„Távozzék, mondom. Házaló koldus neje lennék inkább, mint a' legfényesb gróf büntársa;“ utasítá vissza a' rimánykodót a' hálótermébe zárkozó nő.

„Rízám, hallgass meg! — kiálta kétségbeesetten Törzsöky az ajtón által — komolyan kérlek, ne légy szigorú irántam, ne hirtelenkedő tenmagad iránt. Sorsunk válhatlan. Hallgass meg! — Ríza kijött. — Tudd meg tehát — ah, mért kényszeritesz ennyire; de legyen csordultig a' bünkehely, tudj meg mindent: te nem válhatsz tőlem; ha elválsz, gyalázat vár reád a' világban. Ah, érts meg! Ha nem engeded is szerelmedet bírhatni, ne vesd meg ótalmamat.“

„Nincs szükségem rá, van két dolgozó kezem; csupán házassági bizonyítványunkat szerzem és tartom meg viszonyunkból.“

Ödön reszkette omlott térdeire: „Angyal, bocsáss meg ördögödnék!“

„Ne rettegj; — emelé nyájasan a' nő Ödönt — nem élek soha vissza e' bizonyítvánnyal, csak gyermekimért szerzendem magamhoz. Ugy-e, Budakeszin vagyunk beírva?“

„Ríza! soha nem érdemeltelek. Ne tégy lépést e' bizonyítvány kieszközléseért; ne gúnyoltasd magad; ezt ki nem állhatnám. Ah, én szörny! Szövetségünkre papöltönybe burkolt czinkosom adott áldást. Ez volt ama rettentő titok, melynek fölleplezhető rémeivel hat év óta kínoz apám, 's önkényszerüleg bánik velem. Én tudtam, ha törvényes szövetségre lépék veled, hatalma széttépendé ifjuságom örömeit. Bocsánat, Ríza! ez egyetlen ut vezetett birtokodhoz.“

Ríza szoborrá merevülten hallá a' vallomást, keble hullámzott, reszelő ajka csalatás és düh rémhangján sikoltá: „Gyáva! gyáva! hamis esküd a' döledék sorsosává avatott; nem te, a' mária-völgyi viszhang jegyzé el ítemet. Jósérzetem telve.“

„Ah, ne tégy pelengérre;“ esengett a' reszkető bűnös.

Nem büntethet téged semmi világi hatalom súlyosban, mint öntudatod, és hogy egészen oldva légy aggályodtól: im minden hozzám írt sorod; — vevé elő a' hűn őrzött levélgyűjteményt. — Ezek rettentő tanúkként károztathatnák el gróf Törzsökyt, de légy nyugodt, ha tudsz lenni, és távozzál ?“

Ödön öntörpesége érzetében egy esdő mozdulatot tön: „Ne váljunk így, égi lény, mikor láthatlak egy nyugalmasb perczben?“

„Három nap múlva felelek, ha rögtön elhagyja e' házat és várost;“ inte Ríza méltósággal.

Ödön engedelmeskedék rögtön.

Három nap telével látogatási kísérletet tön Ödön Révynénél, a' lak zárva állt, a' szomszéd nyujtá át kulcsát, egy pecsételt irattal a' tudakozó férfinak jelentve, hogy már két napja elutazott a' keresett házasszony. A' levél foglalata ez:

„Mindent visszahagyok, mit tőled birtam. Légy nyugodt: romnak indult létemet tengetni fogom, míg istenem akarja; emléked — bár zordonan bánt a' sors velem — kedves sugár borult jövőmön. Gyermekainkről ne aggódjál, engem ne keress, és légy boldog.“

Havak teltek el, az eltűntek minden fürkészés daczára kinyomozhatlanok voltak.

VII.

Lélekbeteg Törzsökynek szenvedése naponta súlyosbult. Orvosai el nem találhaták okát, bájos, lelkes neje mindent elkövetett vidámitására. Orvosai légváltoztatás, szórakozás tekintetéből fürdőt ajánlottak, Törzsöky a' budai Császárfürdőt választá, lelke mélyén Ríza föllelhetését remélve. Betegünket nemcsak neje és gyermekei elhagyatottsága emészté, hanem a' még most is hő ragaszkodással utána epedő szivvágy is. Mélyen érzé: az első szerelem gyökérszáalai kitéphetlenek.

Budán a' Duna-parton álló Erzsébet-zárdába vitették egy nap hajnalán az épen tövét mosó hullámból egy kimentett szerencsétlen. Élet mutatkozik még rajta. Orvos hivaték sürgetve, ápolók környezék a' színholtat, mind a' mellett, hogy a' szerzet kizárólag nőket ápol; de rögtöni segítség-szükség most törvényt rontatott. Midőn az ájult eszméletehez kezde térni, a' rend egy uj tagja lép hozzá, ápolandó. A' hölgy éles sikoltással rogyik az éledőre, ezt teljes eszméletére téríti az ismert hang 's minden erejét összesítve, rebegi: „Rízám, egyetlenem! nélküled nem élhettem.“

Ríza sokat szenvedett szívének utolsó hangja volt a' viszontlátásnál előtört: szemei mosolygón tapadtak férjére, ajka nem nyílt meg többé. És

még ezen nap alkonyával a' szerető pár szerelemrózsahajnala és élete is örökre elsötétült.

A' borzasztó eseményről tudósított 's a' szerencsétlen pár viszonyába Ödön által avatott Matild magas jószágát árasztá az üdvezülendőkre, ápoló karjai közt adá föl mindkét lény lelkét, miután árváik anyjává lenni ígérkezék.

Ödön kérelmét — Rízával együtt hamvadhatni — az öreg Törzsöky ellenzésére is betölté Matild. A' családi sirboltban csak pompás koporsója díszlik, teteme a' budai sirhantok alatt vegyül össze Rízáéval.

A Z I S T E N U J J A .

REGÉNY LEVELEKBEN.

BÁRÓ JÓSIKA MIKLÓSTÓL.

XI. LEVÉL.

Zárda, jul. 5. 184—

Ha levelem még Bécsben talál, jó Francescom, várj be! — ne menj, nem tudod, mit cselekszel. — Ma vettem leveledet 's majdnem végzetszerűnek mondanám elhatározásodat. Ugy tetszik nekem, mintha ohajtanám, hogy utóbbi leveleim igen későn jöjenek kezeid közé, 's azt, mi azokban foglaltatik, magam beszélhessem el neked; — 's talán mégis jobb, ha azokat veended. — El van határozva, követlek, találkoznom kell veled, mert nem csalódtam sejtelmeimben, nincs kétség többé. Manuela képe kezemben van, megtaláltam azt Gusztáv íróasztalának egyik titkos fiókjában. Ő tehát — e' sátáni nő, bátyám gyilkosa! — Megfoghatod-e érzéseimet, Francesco? a' hölgy, kit szívem egyetlen barátja istenít, testvéremet gyilkolta meg.

Nem vagyok tisztában tervemmel, nem tudom, mit teendek, de velem lesz a' Nemesis, ki a' bűnöst utoléri, bár hova rejtőzzék. — Hallgattam volna, de szükségkép írnom kell neked, mert ismerem szenvedélyességedet, 's alig hiszem, legjobb szándékod mellett is, mikép elég hidegvéred, elég béketűrésed lenne utadat halasztani. Így, tudva az iszonyút, mi történt, be fogsz Bécsben várni. Ha elindultál 's a' postán rendelkezteél leveleiről — ugy ezek Parisban találnak: adja az ég, hogy leveleimet vedd, mielőtt Manuelát láthatnád. Bátyám 's a' Manuela leveleiket is meg talál-

lam. Szintugy rabja volt Gusztáv e' hölgynek, mint te, 's szint olly álnok és csalfa ő, mint veled. Ismétlem, adja az ég, hogy leveleim meg találjanak. Nekem irtózatoss számolásom van ama néemberrel!

Ma ment el Hedvig tőlem, jó Francescom! Mindenkép ügyekezett azon, hogy a' követség útján rendes pört kezdjek e' nő ellen, ki saját leveleit nem tagadhatja, ki sejtelmével élt a' veszélynek, mellybe e' levelek dönthetik, 's több ízben kérte azokat vissza Gusztávtól, még akkor, mikor nem voltak együtt Zárdában. Egy levelében bátyám írja neki, hogy az övéit elégette; de a' következés mutatja, mikép nem volt ereje azoktól megválni. Manuela ugy gondolkozott, a' mint látszik, hogy bátyám halála után nem jöhet gyanuba, mint egészen idegen, kinek nevét senki nem tudta Zárdában, 's kit bátyám — nem tudhatom, mi okon — olly féltékenyen rejtett el mindenkitől.

Hedvignek igaza van: e' néember nem érdemli a' személyes boszút. A' veszthely, a' vérpad illeti meg őt 's a' hóhér pallosa. De 'vérem nem elléggé hideg a' törvény lassu menetét bevárni, meddig tarthat az! Manuela Spanyolországban igen is sok védőre találand, mint a' legbűnösebb nők, a' legirtózatossabbak, ha fekete lelküket álnokul szép álarcz fűdi. Látni akarom az iszonyu teremtetést, 's ugy elállni minden útját, hogy ki ne szabadulhasson.

Le nem irhatom neked, minő forrásban van egész kedélyem! — Hedviget sajnálom! tudod csatlakozását hozzám, tudod, mennyire szeretem őt, 's mégsem tehetek egyebet! Minden bizonyítványokkal ellátva indulok innen 's készen leendek minden fegyverrel ellene.

Isten ujjá volt a' rejtek ama felkutatása, isten ujjá, melly bátyám minden butorának figyelmes megvizsgálására késztetett; mert nem véletlen vezetett ama rejtekek titkára, hol az ő 's Manuela levelei voltak.

Nincs e' levelekben semmi érintve, mi Manuelának e' kegyetlen, átgondolt gyilkosságát megfejtené, vagy azon különös, a' mint látszik, kiszámított rejtőzködés okára vezethetne. Szeszély egyedül nem lehetett ez: mindenből azon valószínűség tüzi előmbé magát: mikép Manuela boszúszándékkal kísérte őt — 's csak azért távozott honából, hogy irtózatoss tervét annál biztosabban végrehajthassa. Levelei egyes találkozásokra czélznak 's uti tervekre: egyben különösen Manuela kimondja: mikép távoznia kell Spanyolországból, ha Gusztávtól békével akarja birni; mert barátja életét veszély fenýíti. Ki fog ezen irtózatoss titok nyílására vezetni? — Gyűlölség, féltékenység, vagy boszú egyedül munkált itt? mindannyi talányok, mellyekből lehetlen kiigazulni. Féltetek tégedet is, és sietni fogok.

Két hét mulva indulok; addig itt minden el leend rendezve — és mindenestre! a' legváratlanabbra is; mert titkos sejtelem mondja nekem, hogy mindenre készen kell lennem.

Régen egy terven dolgozom már Hedviggel, Francescom! valami kedvencz eszmén, mellyet ismersz, mert kivihetlensége fölött sokat vitatkoztunk együtt.

Van minden, nem köznapi lélekben, valami titkos sejtelem arról: minő és mennyi helyet kell életének betölteni; minő eszme a' kapocs, melly őt a' jövőhöz csatolja, 's életét átszövi a' nagy közéleten. Egy meggyőződés él bennem, hogy minden eszme, melly születik, melly nagyobb értelmességekben gyökeret ver, a' kor követelése. Nem az ujdón, eddig ismeretlen eszmék vizsik a' kor szellemét előre, hanem a' kor fejt ki egyes kiválasztott elmékben kívánatait, 's ha egy igazság megismerése előáll, úgy gátot annak semmi sem vethet. — Illy eszmém nekem és sokaknak régóta már az erők egyesítése 's bizonyos közvéleményóvta becsületesség, melly a' királynak adja meg, mi a' királyé, istennek, mi istené, az egyesnek biztosítja osztalékát, a' nagy embercsaládnak vonja szebb, nemesebb füzérbe összes érdekeit. — Nincs terveimben semmi ábránd; semmi, mi bárkit nyugtalanít; sőt a' béke, a' rend, a' boldogság apostola vagyok. — Nem akarom a' világot újra önteni, magot akarok hinteni, és termékeny földet keresni. Tudom, hogy tervem, mint egész kivihetlen, időelőtti, de hogy itt már ideje részletei egyes kísérleteinek —, ez mint kétségtelen korkívánat áll előttem.

Hedvig női magasztossággal 's gyöngédséggel szivta tiszta, higgadt lelkébe egyszerű gondolatimat, 's közel valánk a' meggyőződés bátorságával munkához kezdeni. — Le kell hosszú időre mondanom arról, hogy Hedvigemnek segítségére lehessenek, 's abban, mire magunkat elhatároztuk, közvetlen befolyhassak. Másfelé ragad a' végzet intése — — mennem kell! — mint neked menni kellett, jó Francesco! — de különböző célra. — Hedvig nagyszerű jellemét senki sem gyanitná ezen érdekes, saját, de igénytelen némben: kinek minden tettén az átgondoltság aczéلبélyege fekszik — ő cselekedni fog!

Emlékezel-e még Utopiamra, ama minta-háztartásra, melly évek óta foglalataskodtatta elmémet? — A' cél ugyanaz, bár az eszközök választásában az idő sokat változtatott, kiérlelt 's az elmélet magosából a' gyakorlat mezejére vezetett. Ha én távozem, Hedvig itt marad, az ő lelkében a' rend eszméje világossabban ki van fejtve, mint az enyimben.

Megkísértjük e' lanyha nép munkaerejét kissé felfokozni, 's benne a' közérdek eszméjét felköltetni. Igaz, az ember erejét nem ismeri, vagy nincs bátorsága azt megkísérteni; holdkórosnak kell lennie, hogy a' szédítő tetőkön merjen járni; örültnek, tulfeszültnek, hogy idegei hatalmát megkísértse. A' munka összesítése annak erejét nemcsak a' szám arányában neveli, hanem sokszorozza; mit együtt három tehet, külön öt alig teheti. — Meglátjuk! —

Ne neved barátodon! jusson eszedbe, jó Francescom, hogy a' vető
 vagyok a' pusztában, ki az egyes oázok hantjait töröm fel, 's magot hintek,
 nem egyebet. Hogy a' mit akarok, olly igénytelen egyszerűségében, 's olly
 ártatlan kísérlet, mikép a' világnak talán eszébe sem jutand, engemet uji-
 tónak tartani. Nem vagyok egyéb majorosnál, ki fészkeket rendez el, 's ki
 a' méhköpübe tekint, hogy tanuljon; míg a' nagy gazda jó, 's ujjával mu-
 tatja ki: mi maradhat 's minek kell elenyészni, mint mindennek, mi az áb-
 rándé, 's mi az idő követelésein kívül esik.

Isten veled! sorsom von, megyek! Bécsben, Párisban, ki tudja, talán
 messzibb — látand hű Bélád.

EGRI HANGOK.

Földön hó, felhő az égen —
 Hát hiszen csak hadd legyen!
 Rajta nincsen mit csudálni,
 Télen ez már így megyen.
 Én ugyan nem is tudnám, hogy
 Tél vagyon,
 Ha ki nem pillantanék az
 Ablakon.

Itt benn ülök a' melegben;
 Környekez sok jó barát,
 Töltögetve poharamba
 Egri bércek jó borát.
 Jó barátok, jó borocska —
 Kell-e más?
 Kebleinkben a' kedv egy-egy
 Óriás.

Kedvemnek ha magja volna,
 Elvetném a' hó felett;
 'S ha kikelne: rózsaerdő
 Koszorúzná a' telet.
 'S hogy ha földobná az égre
 Szívemet,
 Melegítné a' világot
 Nap helyett! —

Ide látszik a' hegy is, hol
 Dobó a' hir könyvibe
 Nagy neve örök betűit
 Ozmánvérrel írta be.
 Hejh, az volt ám még az ember,
 Biz az ám!
 Míg olyan lesz, sok víz elfoly
 A' Dunán.

Elvirult már a' magyarnak
 Tettvirágos tavasza!
 Hosszu, gyáva tespedésben
 Pang, sínlődik e' haza.
 Megjövend-e még az elszállt
 Kikelet?
 Lesz virány e' régtől pusztá
 Hon felett? . . .

Eh, de hagyjuk, hagyjuk ezt most!
 Úgy is ritkán vígadok;
 E' napot ne háborítsák
 Legalább a' bánatok.
 'S a' sopánkodásnak úgy sincs
 Sikere,
 'S mit tehet mást a' lant gyenge
 Embere!

El tehát a' hon bajával!
 Most ez egyszer el velem!
 A' kitört bűt minden ember
 Új pohárral öntse le.
 Új pohár bort hát, barátim,
 Új pohárt!
 'S ismét újat, az előbb
 Ha lejárt.

Igy! . . . de im, mit veszek észre!
 Egy század minden pohár;
 A' jelen hátam mögött van
 Lelkem a' jövőben jár.
 A' jövőben vígan élek
 Boldogon!
 Mert nem árva már az egykor
 Árva hon.

Petőfi.

H Ö L G Y - V E Z E T Ő

A' PESTI MŰKIÁLLÍTÁSBAN 1844.

(Folytatás.)

Kegyetek tán viszonzozhatnák nekünk, hogy voltak nevezetes művészek, kik az ilyféle nehézségeket az által iparkodtak legyőzni, hogy a' holszükségesnek látták, arany vagy ezüst lapocskák által törekedtek a' fényt emelni; erre azonban joggal felelhetni, miszerint e' czél a' fénylő arany vagy ezüst igen kitűnő kirívósága által a' fénytelen olajfestéktől éppen nem vihető ki összhangzólag, 's ez okból az összes benyomásnak inkább artalmára, mint hasznára van, szintugy, mint a' rózsáknak is kegyetek arczaán csak ártani fogna, ha azok pír színét még rákent mázzal akarnák emelni.

Igy hát a' művésznek hatást gerjesztő csekély eszközei mellett semmi más nem marad hátra, mint az eszelyes takarékosság, mely a' színfokozatokat hozza létre, semmi más nem marad neki hátra, mint inkább korlátozni a' kiemelés helyett, valamint a' rejtett ibolya 's az elvonult szépség éppen igénytelen visszavonultságok miatt bájólnak és ingerelnek leginkább bennünket.

Vagy hiszik tán kegyetek, hogy czélszerű lenne a' festőre nézve, ha képes volna szintolly fényes napot, mint a' természetes, szintolly fényes lámpát vagy gyerityát, mint a' természetes, fűteni? Erre bizvást a' leghatározottabb nem-mel válaszolunk; mert melyik pontján a' csekély képlapnak fognák szeméiket megnyugtanni kegyetek, mely pontra irányozhatnák azokat csak két perczig is, ha az e' kis térrel olly csekély összhangzatban levő fény által kápráztatnának? Emlékezzenek csak kegyetek, mennyire kell szemirányuknak a' természetben is a' naptól elhajlani, ha világosan és tartósan akarnak látni, 's azután győződjenek meg, miszerint e' távolság mindenkor kivüle fogna azon csekély képlapnak lenni, ha rajta kápráztató fény látszanék.

Az eszközökkel takarékosság 's az összhangzatai ügyelet okai, hogy a' legjobb korszáki festők elődei aranyháttéreit elveték, 's tartózkodtak aranyzatot vagy ezüstölést állítani p. o. lánczoknál, kardoknál, szent koszorúknál 'stb. az olajfűstök mellé, mint ezt a' legrégibb festők cselekedték.

Ez okból a' legnagyobb festők, mint Rubens p. o. a' jó Filep arczképén (a' bécsi belvedereben, német-alföldi iskola, 5-dik szoba, 27. sz.) a' fényt vissza-

tükröző tulajdonságánál fogva fogta fel. Tudniillik az alak fényes mellvérté a' hozzá legközelebb eső tárgyak színeit és fényeit veti vissza, melly bánásmód által a' fény némileg lankad ugyan, mert minden tükörnek magában csak lankadt fénye van, melly egyedül a' belőle kiragyzó tárgyak nagyobb vagy kisebb csilláma által emel-
tetik vagy csökken.

Innét Rubens is tájképei némellyikén, mellyekben bátormerészen felhozá a' napot; ennek fényét vagy ködfátyol által tompítá, mellyen a' sugarak csak lankad-
tabbul hatnak, vagy pedig kelve vagy áldozva, 's így lankadtabb fényben, adta elő a' napot, sőt még nem is használta illy alkalmakkor a' szolgálatára levő eszközök legfőbb mértékét, csakhogy az összes hatást ne zavarja.

Végre ez okból vételik mindenütt, hol a' fény előállítandó, az ugynevezett árnyvilág olly nagyon használatba, 's itt a' franczia közmondás: „a' szélsők érintik egymást“ ugyancsak helyén áll, mert minél világosabb fényt állítunk a' sötét háttérre, minél közelebb illesztetnek egymás mellé fényelt és nem fényelt térek, annál inkább ki kell egyiknek a' másik által szükségkép emelteni.

Ez utolsó oknál fogva szeretik a' csöndélet-festők a' tömörebb edényeket, a' renaisance vagy rococo stílusban, mellyek mind a' környező tárgyakra erős, széles árnyat vetnek, mind pedig kikanyarított hasas idomaikkal majd be- majd kitolulván, közönségesen keskenyebb karimát nyújtanak a' legfőbb fények visszatükrözésére, ezek mellett azonban szélesebb árnyakat, azok kiemelésére. Valamint egyszersmind a' fényellentét is igen kedvőkre esik illynemű edényeknél, mellyet az emelt és horpadt helyek, a' gyakori ezírfázatok rajzolásai nyújtanak.

Végre a' gazdálkodási módhoz tartozik, illő színhatás előidézésére, a' czélszerű megvilágítás választása; ha kizárja a' festő a' világos napfényt, nehezen fog zavarba jöni; így bágyadtabb fényt kap ugyan, de hiszen színhatása ugy sem megy túl e' bágyadság körén. Sőt nem ritkán kényszerülve lesz a' festő, még a' naptalan nappali fényt is némileg csökkenteni 's azt nem igen nagy tömörségben használni, hanem itt-ott leplezetek által kisebbíteni, mellyek az ablakfény egy részét felfogják.

Alkalmazzák már most kegyetek az eddig nyert mértékeket a' 14. 16. és 89. számú csöndéletekre, 's véleményünk szerint tán lehetlen lesz helyes ítéletet nem hozniok.

Ne hagyják tehát eljesztetni magukat azon gyerkőczös rendetlenség által, mellyben Grünler ez éji asztalán réz konyhagyertyatartóban álló félig leégett millygyertya mellett egy óra, gyűrűk, erszény, réz és ezüst pénzek, recipe, gyógyszerüvegek és könyvek vannak pongyolán egymás mellé hintve; mert hiszen alig nézhet ki másképp olly művésznél, ki tán bálból későn érkezvén haza, álomságában csak vetkezésre van ideje, de rendezésre nincs.

Azt vethetnék ugyan szemünkre, hogy a' recipe a' baljóslatu ☿ jellel nem épen legjobban illik egy bálhoz, valamint aztán a' könyvek címei (Casanova és Baron von H.) sem akarnak ama baljóslatu jellel összhangzani. Illy ellenvetéseket azonban csak dologértők tehetnek, kik mesterségek mellett a' művészetet és művészeletet egészen elnézik; kegyetekre nézve, szép hölgyek, a' jelek és könyvcímek teljességgel rejtett titkok, 's kegyetek a' recipeből egyedül azt sejtetik, hogy a' művész gyógyszerrel élt; a' könyvekből, hogy estve az ágyban olvasni szokott. Tegyek föl tehát kegyetek, mint a' már üres gyógyszer-üveg mutatja, hogy a' háztulajdonos darab idő óta gyógyult, 's kívánjanak szerencsét neki, ha a' recipét, mellyre most már nincs szüksége, más papirdarab hiányában, fidibuszul használja; de kívánjunk egyszersmind szerencsét ahhoz is, hogy a' „Casanova“-féle olvasmányt általában szokja használni.

De! halljuk felszólalni a hölgyeket: hogyan illik a gyöngye világítás a napali tizenket órához, melyet az óra mutat? E' titok könnyen megfejthető. Művészünk estve szokja felhúzni óráját, talán lefekvése előtt 10 vagy 11 órakor; ennek pedig láncza nem elégáns és divatos, melyre Breget-féle kulcs is volna illesztve, sőt még maga az óra sem eléggé elegáns, hogy valamely salonban alkalmaztathassék; ez okból a művész az órát és kulcsot nemcsak honnagyá bálba készültében, hanem siettében amazt felhuzni is feledé, 's így a' lelkek és nem a' dél órájában állott meg. Mi gyanításunkat még inkább megerősíti, ez a' levegő hideg tekintete, melyből téli, mint legjobb bál-időben, fűtetlen szobára 's hó-világra, mint télen reggeli 9—10 óra körül szokott lenni, vonhatunk következtetést. Saját helyzetére ez időben gondosan voná a' művész a' titok fátyolát. Kivánjunk ez okból jó reggelt neki, ha munkához kelend, 's csöndélete számára minélelőbbi vásárlót.

Gyönyörködjenek már most kegyetek, ha Grünler csöndélete cizfrázatlan mindennapi tárgyain tán kifáradtak, azon arany és ezüst diszedényekben, melyeket egy földink adott kegyetek elé, kiről alig hallottak eddig valamit, ki azonban mindjárt első föllépésével joggal veszi igénybe kegyetek figyelmét. Tekintsék meg csak az arany- és ezüst fényt Schaeffer serlegein és kelyhein, 's feleljenek meg maguknak a' kérdésre: vajon egy belülről annyira aranyzott pohár, mint minő a' 16. számon levő, nem leendő méltó, Oberon kezéből Huonéba jutni, 's Wieland e' derék hősét, valahányszor azt ajkaihoz illeszti, gyorsan megtöltődve a' legdrágább borokkal, fölfrisíteni, áttüzelni? Vagy ha kevesbé regényesek akarnak lenni kegyetek: gondolják maguknak a' pompás szín-játékot, minőt illy pohárban a' bele töltött tokajinak vagy a' piros török vérenek kellett előidézni.

De ha csekélyebb fényvel is elégsznek kegyetek, tekintsék az ezüst edény fényét Schaeffer 89. számú csöndéletén; 's ha e' mellett azon kérdés tolulna kegyetek elé: miért sükerült a' festőnek az ezüst fény e' képen jobban, mint a' 16. számún, akkor, elveinket alkalmazva, feleletül adjuk kegyeteknek: mivel ama képen takarékosabban bánt szereivel; holott a' 16. számún a' virágok piros színei az előszínen alig engedének a' magában bágyadt ezüsfénynek a' színhatásban emelkedést, mi oknál fogva az ezüstnek inkább hamuszínűnek kellett lennie, mint a' 89. számúban, hol tarka kiáltó színek által kevesbé szoritatik háttérbe.

Joggal kérdehetik itt kegyetek: vajon a' csöndéletnek, melyben a' fény főszerepet játszik, a' fénylő arany ráma nem inkább árt-e, mint használ? Mi kegyetekkel az elsőt hisszük, 's ez okból illy csöndéletek birtokosainak, ha csakugyan arany rámat ohajtanak, csupán bágyadt fényűt ajánlhatunk.

Bocsássanak meg már most, szép hölgyek, ha — épen nem azért, mivel a' háziasságot, a' legszebb női éket, nagyon is tulbecsüljük — igen sokat szoltunk a' csöndeletről; majd a' többi előfordulandókra nézve annál rövidebbre szabjuk beszédünket, 's csak akkor terhelendjük kegyeteket a' művészet más ágának terjedelmesebb taglalatával, ha tán látnánk, hogy vezetői tisztünk a' csöndéletre nézve megnyeri kegyetek tetszését.

Virág- és gyümölcsdarabok.

Igy tehát épen nem akarjuk megelőzni kegyeteket a' virágdarabok megítélésében, melyekből az idéni műkiállítás többeket mutat: sőt ellenben alávétjük ítéletünket a' kegyetekének, ha talán e' vagy ama darab izletes vagy tulzott összeállításán valami dicsérni vagy gyalázni valójok van; ha tán a' különféle szín-összeállításokat vagy egybehangzónak, vagy nagyon is tarkának, vagy az ellentéteket na-

gyön kirivóknak nyilatkoztatják, ha tán az egyes bokrétákat (koszorúk nincsenek jelen) nagyon tömölteknek vagy nagyon üreseknek, ha tán a' teljes virágok vegyítését egyszerűk mellett, az egyes idomok csoportozatait izleteseknek vagy kevés tapintattal kezelteknek találándják.

Az illy ítéletek, minden műbiralat mellett, kegyetek bírószéke elé tartoznak, mert kegyetek már egész természetök- 's nemöknél fogva közelebb állnak a' virágokhoz, mint a' férfi; ez okból hajlandóságuk, rokonszenvük azokhoz sokkal gyöngédebb, bensőbb. Hiszen hihetőleg asszonyok voltak a' virágnyelv feltalálói, 's egyes virágok összeillesztése által, melyek mindenike egy-egy eszmét jelente, folyóbeszédben olly érthetőleg mulatoztak a' távol szeretővel, mintha szem szemem, ajak ajakon függene; hiszen illy egyetértés által még a' mahomedani szerailek szegény fogolyrabnői is tudtak a' tőlök elválasztottakkal mulatozni, 's előttök küldözött s e l a m o k b a n szívet és kedélyt megnyitni.

Ha tehát kegyetek akarják, nálunknál a' virágnyelvben jártasbak levén, minden festett bokrétába kettős értelmet tehetnek, t. i. festészetit és költőt; 's ha nem volna terhül kegyeteknek, inkább nekünk kellene e' tekintetben kegyetek vezérségét kérnünk, semhogy olly vakmerők legyünk, vezetni kegyeteket ezen előttök ismeretebb tájakon.

T á j k é p e k.

A' tájfestészet azon szak, melyről műkiállításunk legbökezübbleg gondoskodott. Bár merre tekintsenek kegyetek, mindenütt vagy egy déli égdarab, vagy valamely gletscher, egy hesperi bájlég in effigie, vagy egy metszvény a' borus steier ködből pillant elé; itt láthatni aratást zivatar kíséretében, amott egy téli jelenetet hóba 's jégbe burkolva.

Hogy a' legjobbat megpillanthassuk, mit nemcsak a' tájfestési szak, hanem az egész kiállításhoz, nem szükség messzehaladnunk; mert mindjárt az 1-ső osztályban (szám nélkül, mert csak későbbben küldettek be) látunk egy tájképet H a a n e n Remigiustól, 's egy másikat mellette testvérétől Györgytől; az utóbbit inkább genre-képnek nevezhetni ugyan, mert főtárgyát egy imádója által jégszánkában szállított hollandinő teszi, mindazáltal örömet állanánk meg itt is a' tájkép fogalmánál, minthogy a' tájkép, részeinek legtöbbjeiben, különösen pedig a' jég kivilételeben, sükerültebbnek látszik előttünk. Nem akarjuk föltenni kegyetekről, hogy épen e' pillanatban annyi hőséggel vannak ellátva, mint a' testetere igen is könnyen öltözött hollandi nő, ki teljességgel mitsem látszik érezni a' hidegtől, hanem inkább imádója társaságában szerelem által melegítetik; minthogy azonban mi nem vagyunk illy szánzállítók, tanácsoljuk inkább kegyeteknek az öregebb H a a n e n langyos nyárején mindjárt melletteg fütőzködni, melyet a' kiállítás gyöngyeül ajánlani kegyetek előtt pillanatig sem késünk. Ha még nem volt alkalmok kegyeteknek, A r t h u r v a n d e r N e e r valamelyik holdtájképét csudálni, tehát nézzék meg az előttök levőt ugyan jól, hogy észrevehessék, mennyire hatott v a n H a a n e n híres földije szellemébe. Csak a' felhőzet volna itt-ott színben könnyebben tartva, a' középtéren jelesen felfogott facsoport mellett minden a' kép kecséi emelésére munkálna. Halljuk, az egyesület a' műbecse mellett valóban nem drága festményt megvásárolni szándékozik, 's így a' nyerőnek előre szerencsét kívánunk.

Most R a f f a l t I g n á c z bécsi festő képei elé (79. 143. és 154. sz. a.) vezetjük kegyeteket. Nem tudjuk, ismeretes-e a' név kegyetek előtt, mely, ha nem csalatkozunk, műkiállításunkon először fordul elő; mindazáltal biztosíthatjuk kegyeteket, hogy közeli ismerkedésre különösen méltónak mutatkozik, mert igen

ritkán találndják kegyetek, ennyi egyszerűség mellett hangulatban és rajzolásban, a' falusias természet illy helyes naiv felfogását. Tán éppen ezen egyszerűség oka, hogy Raffalt-nál ama velőség, mely másoknál különösen erőteljes árnyakban leginkább az előtérben szokott feltűnni, sehol sem jó elő szemet csábítólag; mindazáltal e' körülményt már azért is kevesbé fogjuk sajnálni, mert éppen korunkban a' tájfestők többnyire igen is nagy fontosságot tulajdonítanak az előszin kiemelésére, mely törekvésök igen gyakran csábítja tulzasokra 's hatáskeresésre őket, mi pedig teljesen győződve vagyunk, hogy egynémellyik közülök egészen tévesztenié célját, ha ugyanazon egyszerű módon, mint Raffalt, akarná a' lapokat és a' távolságok egymásra következő lépcsőzeteit, szintolly kevéssé kirívó 's szintolly kevéssé ellentétes hangulattal, kezelni.

Ne vádoljanak már most bennünket eretnekséggel kegyetek, ha őszintén megvalljuk, hogy híres földink Marko két tájképe (51. és 152. sz. a.) éppen nem nagyon nyerik tetszésünket. Markonkat nem joggalánul Europa első tájfestői közé számolák, 's éppen nem tagadhatni, hogy ezen mester idén kiállított műveiben is némelly rendkívül sikerült lányszü részlet fordul elő, 's mint illyen az 51. számon levő cascada, mely Tivolira emlékeztet, különösen leköti figyelmünket, mindazáltal hisszük, hogy nem vagyunk nagyon követelők, ha azoktól, kiknek több adatott, többet is kívánunk, 's Markonkra nézve más mértéket használunk, melylyet régibb műveiben maga nyújtott nekünk; 's ha ezt tesszük, nem lehet meg nem jegyezhetnünk, miszerint az 51. számon, daczára a' lombos fákból, a' sűrűből kicsörgő forrásokból és roppant szirtekből álló készületeknek, mégsem kínálkozik igazi hűsítő árny, frísítő fényhomály, valamint hogy a' gyakran használt okerszin éppen nem igézőleg süt szemünkbe.

Azonban ne ijedjenek meg kegyetek még inkább ama férfiu avatatlan pillantásaitól, ki a' szirtek megül az alvó nymphákra lelkődik; szája, bizonyosak lehetnek benne kegyetek, mitsem fog a' látott rejtelmekből kibeszélni, mert hisz ő boldogtalan Actaeon. A' festő nem ajándékozá meg őt még ugyan, mint szokás, a' sarjadzó szarvakkal; de a' boszús istennő már elősiet, hogy a' hivatlan lelkődöt vízzel locsolja 's szarvassá változtassa, kit később saját ebei szélszaggatnak. Valóban nagyon is kemény büntetés! mellynek daczára azonban némelly új Actaeon kész volna a' réginek vétkeit ismételni, jól tudván, hogy nem minden hölgy olly szigorú, mint a' régiek holdistennője, ki éppen nem tartá asszonyiatlan teltnek, holdkört, tébolyodást, örjöngést 'stb. adni átokul apró okok miatt, 's végre mégis moly gyanánt égeté meg magát a' sugarakon, mellyek Endymion szemeiből löveltek rá, miből látható, hogy még a' pogányok sorsa is bír igénynyel jó igazság-szolgáltatásra.

A' kis zivatar-tájkép (152.) Markotól színezetben még tarkábban van tartva, mint az 51. számu, a' nélkül azonban, hogy a' számos felhasznált eszközök daczára az elővonuló zivatar által minelőbbi megfrisülés eszméje vigasztalna bennünket némelly nem kellemesen érintő egyes dolgokért, p. o. hogy a' legkülönbébb tárgyakat, mint fatörzsöket, lombokat, szirtdarabokat, majdnem azon festéssel színezve látjuk.

Egyébiránt még egyszer ismétéljük, hogy az észrevételek csak annyiban érvényesek, a' mennyiben Marko mostani munkáit továbbiakhoz, vagy régi mesterek hasonló műveihez (p. o. 152. sz. a. Artois németalföldi festő zivatar-tájképehez) hasonlítjuk.

Hansch Antal Bécsből három tájképet küldött: 53. a' kamrai sóbirtokból; 87. Liesing Bécs mellett, 97. Catull barlangja a' garda-tónál, mellyek közül az első legjobbnak látszik előttünk. Ha a' tájképek kevesbé ötlenek a' közönség szemé-

be: ennek okát többnyire szembeszökő előszin hiányában keressük, ámbár egyes apró növények ebben is nagy szorgalommal látszanak dolgozni, különösen az 53. számon. E' szembeötlőtlenséget egyszersmind nagyon előmozdítja azon körülmény, hogy, főleg a' két utolsó tájkép, nagyon magasan függ; reméljük azonban, miszerint az egyesület e' halfogást egyik vagy másik darab megvételével jóvá teendi.

Scheuchzertől Münchenből érdemes tájképet találunk a' 69. sz. a., mely Meran mellett Tirol várát ábrázolja. Megszoktuk, e' festőtől csupán aquarell-képeket látni, 's az elmosási modor most is az aquarell-kezelésre emlékeztet, 's a' fény-máz sem olly csillogó rajta, mint a' szomszédképeken, mi mind kevesbé vonja a' szemet a' tájképre.

Kiviteli egyszerűség és igen szerény ár által ajánlja magát két tájkép Brunner Leopoldtól, 45. és 124. sz. a.

Markon és Scheuchzeren kívül Münchenből és távolabb messzeségről még küldöttek hozzánk képeket Zimmermann, Vermeers, Marr, Schertel, Gail, Habenschaden, Mohr, Beckmann és Reinhardt Münchenből, Crola Ilsenburgból, Mayerhofer és Rieger Triestből, Palm Romából, 'stb.

E' névjegyzékből látjuk, hogy a' bécsieken kívül a' müncheniek leggyakrabban megemlékeznek rólunk. Csakbogy sajnálkozva kell itt megjegyeznünk, miszerint a' müncheniek közül a' legjobb nevek részét nélkülözzük, melyek az első években megtisztelék kiállításunkat, itt csak Rottmant és Bürkelt akarjuk említeni; láttunk ugyan ez idén is egy darabot Bürkeltől, ez mindazáltal nem általa van beküldve, hanem egy itteni festő tulajdona. — Az egyesület akkoriban, mennyire előttünk tudva van, elmulasztá Bürkeltől vagy Rottmantól valamit megvásárolni. Való ugyan, miszerint egyesületünk ereje másokéhoz képest csekély, 's számos tekinteteket kell szem előtt tartania, minők más és hozzáértőbb közönségből összeállított egyesületekre kevesbé hatnak nyomasztólag vagy szorongatólag; mindazáltal tanácsolhatjuk neki, ne forgácsolja szét olly gyakran csekély apróságok vásárlására a' szolgálatára álló erőket, hanem itt-ott egy jobb, habár drágább képet is vásároljon meg, máskülönben félni lehet, hogy illy képek néhány év múlva épen nem fognak hozzánk tévelyedni.

Henszlmann Imre.

(Vége következik.)

D A R Á Z S O K.

NÉMET HUMORISTA MAGYARORSZÁGBAN.

„Önök szép talentumával Pestre kellene menni, ott valódi furorét csinálna, virágzapor 's eget és földet rázó, 'éljen'-dörgés szemét és fülét kábítanak el. Valóban halálos vétek öntől, a' szép Pestet tehetségeinek bámulásától megfosztani. — Igy szóla szomszédjához egy férfi, kit társával együtt kissé leírnunk nem lesz fölösleges. A' színhely Németországnak egy városa, 's mivel két emberünk a' német irodalmi nomadok sorába tartozó, természetes, hogy serházban találjuk őket. A' fentebbi szavakat beszélőnek kopott ruhája, 's még inkább ifjusága mellett is viselt ar-

cza gyanítalak, miképen ezen igen alázatos arcz tulajdonosa czéhének balsorsában inkább részesült, mint javaiban, egy szóval, ő hirlapi referens vala, színházak, hangászat, bál, fagyalt 's egyéb a' német lapok nagyobb részénél országos fontosságú tárgyakban. Társa, kihez szavait intézé, a' legkisebb emberek sorába tartoznék, ha testének idomtalan apróságát fejének még idomtalanabb roppantsága némileg nem pótolná. Haja genialis borzadalomban kiáltott az ég felé, mintha repülni akarna fejről. Ő, mint látszik, figyelmesen hallgatá társa beszédét, mert mielőtt felelne, az előtte álló icczés serkupát szinte felénél mélyebben ürité, 's aztán ekképen nyilvánítá illőleg megnevésített gondolatát.

„S ön valóban azt gondolja. Én mennék Pestre? szívesen, szenvedélyem az utazás. De mennyi roszt hallék Magyarországról; a' magyar népet még barbarnak festik lapjaink, hiszen a' becsületes embernek még élete sem biztos ezen keleti nomad nemzetnél.“

„Ne higgye. Jobb nép sincs a' földön, csak gyengéjét ismerje az idegen; pedig vajmi sok gyengéje van! 's használja azokat, akár urokká tegye magát. Én sokáig laktam Pesten, 's kívül belől ismerem.“

„S miért hagyja el tehát Pestet?“

„Mert nekem is szenvedélyem az utazás, — viszonzá pesti emberünk, 's úgy látszik, mindketten hívei valának azon elvnek, a' szükségből erényt csinálni, mert az utazást, mi sorsosaiknál rendszerint kénytelenség, mindketten szenvedélynek vallák. — És, köztünk maradt szó legyen, oly lapnak valék ott dolgozó társa, melly igen rozszul fizeti referenseit, ha még semmi fizetést rozsz fizetésnek lehet mondani.“

„Ez már szégyen,“ jegyzé meg a' humorista.

„De, higgye el, ugy van. A' tejfelt a' szerkesztő szedi le, 's gyakran a' tejet is magának tartja. Ha hiresebb művész nő érkezik, az egyenesen a' szerkesztőnek küldi a' honoráriumot, 's a' referens csak szegény színészekről kaphat néha egy-két garast, 's ezért rólszámba kell a' dicséretet mérnie.“

„Már látom, ön állása türehtlen volt!“

„Azért is hagyám el. Hinné ön, hogy az említett néhány garason kívül minden jövedelmem csak itt-ott egy ebédből, vacsorából álla, mit hálás korcsmárosoktól kaptam, mert a' szerkesztő megengedé lapjában első rendű hűtel gyanánt dicsérnem füstös csapszékeiket!“

„Hát ilyenek a' magyar lapok is?“

„Dehogy ilyenek; kérem szépen. A' magyar lapok tehetségök szerint és rendesen fizetik dolgozó társaikat, sőt, a' mi csudálatos, pénzért nem dicsérnek senkit, sőt — alig hiendi ön — voltak magyar journalisták már, kik ingyenjegyeket, 's a' teendő dicséretért küldött pénzt visszautasíták.“

„Ez mégis barbarság, így a' magyarok mégsem lehetnek műveltek.“

„Azzal mi ne is gondoljunk. Csak menjen ön Pestre, én kísérem, 's azon általam említett lapban olyan lármát ütök, hogy maga is sokallani fogja; tudom már én, miképen kell azon tükörbe nézni, hogy nyájas arcot vessen vissza.“

„Már mondtam, hogy szívesen mennék, 's hiszi ön valóban, hogy koszorúkat 's tapsot aratandok?“

„Semmi sem bizonyosabb.“

„Igen, ugy, szép — de hiszen nem fog ön félreérteni. Koszorú, tapsok szép jutalom, de — —“

„Ne féljen ön, — vága hirtelen szavába a' másik, társának, különös rokonszenven fogva, e' tárgyban gondolatát is eltalálva — Liszt, Ole Bull, Vieuxtemps, Elssler, Döbler 's mások ezeket vivének onnan el. Önnek is gazdag aratása lesz

csak tanácsomat kövesse. Tudja ön, az okos ember az ördögnek is gyertyát gyújt; kissé hízlekedünk ezen jó magyarok bolondságainak, nagy tiszteletet színelünk nemzetiségök iránt, 's a' balga népnek sima tallérai szépen zsebünkbe gördülnek. A' dolog ezen részét bizza rám; ügyesen elintézem. Ön pedig készítsen humoristiai felolvasást valamely magyar tárgy felett, miről majd körülményesebb utasítást adandok, 's vállalatunk fényesen sikerül.'

* * *

Néhány hét mulva az előbbi párbeszéd után a' bécsi lapok nagy üdvet adának tudtára a' nemes magyar nemzetnek; hirdetéik ugyanis, hogy Kopfnagel N. F., híres humorista, Pestre jövend felolvasást tartani; a' nagy hirt a' kis Duna mentében visszahangozó a' győri, Vaterland', 's utána kürtölék, mint nevezetes eseményt, az öreg Duna-partjánál fekvő főváros több német lapjai, 's a' fenebb dicsérve említett lap még azon hozzáadással: miképen Kopfnagel N. F. ur kíséretében leend Tagkrixler S. P. ismert és 'tisztelt' író, ki már ezen lapot is gaz(dag)ítá becses közléseivel, 's a' híres humorista, a' nemes magyar nemzet iránti őszinte tiszteletét bizonyítandó, csak magyar érdekeket választand felolvasásai tárgyául, 's azokon magyar szellem fog átömleni. Valának sokan, kik ezen magasztaló tudósítás, és Tagkrixler ur írásmódja között meglepő hasonlatosságot találtak, de a' dolog, mint egészen rendénlevő, több figyelmet nem gerjesztett. Sőt magyar lap is volt, mely begyébe szedvén a' német lapok tömjénezését, azt Etelle régi nyelvén, mint nagy szerencsét, hirdeté a' két hazának, 's minden a' műveltség híré igénylő magyarnak lelkére köté a' derek német író pártolását, nehogy félbarbaroknak, alföldi betyároknak tartsanak ezután is tudós szomszédaink.

Igy a' dicső magyar nemzet, vagy is annak a' pesti közönséget alkotó töredéke, kellek el levén készítve a' nagy jövendőkre: arasznyi betűkkel hirdeté az utcasarkokra ragasztott lapok a' tartandó felolvasást, 's olvasható vala, miképen Kopfnagel N. F. ur humorista 's a' 'Windbeutel' és 'Aufschneider' becses hírlapok alapítója humoristiai felolvasást tartand magyar nemzeti tárgyról. A' tárgy maga, hihetőleg a' közönség nagyobb meglepetése miatt, nem vala kijelelve; 's más előadások zene és éneken kívül Tagkrixler S. P. jeles német író költeményét: 'Ungarn's Ruhm' fogja elszavalni Heiserhals német színész. Illyen hirdetés után nem csuda, hogy a' terem megtelt hazájok apotheosisát látni ohajtó magyarokkal.

A' nyitány elzengett vagy elnyikorgott, egy dal 's egy trombita-, szóló' utána, 's ekkor

„Conticuere omnes, intentique ora tenebant“

kilépe a' magasztalt humorista; alakján nagy változás történt, mert haja ámbár most is az ég felé borzadt, mintegy segedelmet kérve, de orra alján végtelen hosszúságú bajusz terült el, mellyről könnyen észrevehető vala, hogy ragasztva volt felső ajkára. Ugyanis, mint később kitudaték, Kopfnagel ur természetes bajuszt akara tenyészteni, 's így nemzeti alakban jelenni meg Pesten, de megtudván, hogy néhány földie bajusznövesztésben súlyos betegségbe esett, sőt meg is halt, jobbnak vélte, felhagyván a' veszedelmes műtétellel, a' bajuszt csak felragasztani.

Bal hóna alatt meglehetősen nagyságú, még zöld tököt czipelt, mellynek száraul lehele tekinteni vékony karját, 's így lépe hatalmas eljenzések között a' szószekre. A' közönség igen genialisnak 's humorteljesnek találá Kopfnagel ur külsejét, a'

tők jelentőségén mindnyájan igen törek fejöket, de kitalálni nem bírtak, mert előre valami rendkívüli elmésséget gyanítanak. Az eljenzés még hatalmasabb lön, miután Kopfnagel ur kijelenté, hogy nemzeti humoristicai felolvasása tárgyaul a' káposzta, ennek minden nemei, 's különösen a' töltött káposzta szolgálанд. A' legbölcsőbbek most a' tők jelentőségét is kitalálák; azt hívek ugyanis, hogy a' híres író a' tökkáposztáról gyakorlati és kísérleti felolvasást tartand, mi által a' közvígság még inkább növekedék.

Az első szakaszban sok humorral szólt Kopfnagel ur a' káposztáról általában; tudományosan előadá annak természeti történetét, nemét és fajtáit; értekezék a' káposztának befolyásáról a' magyar nemzetiségre, 's viszont a' magyar nemzetiség hatásáról a' káposztára, ennek művelése-, készítése- és megemésztésére. 'S köztetszés riadásai közt végezé a' befejezést.

Most egy intermezzo következék, melly időnek előtte tragicomicus véget vete a' felolvasásnak. Kopfnagel a' szünet alatt e' szavakkal fordula a' közönséghez:

„Szokás, hogy szünetek alatt a' felolvasó czukorvizzel frisitse fáradt tüdejét; én ezen italt, mint nemzetietlent, megvetem, 's helyette ezen valóban nemzeti termény- és eledellel állítom helyre lankadt erőmet, 's kegyetek engedelmevel egy-pár darabot meg fogok belőle enni.“ Erre egy az asztalon fekvő késsel ketté szelé a' tököt.

Ezen műtétel mégis meghasonlást szült a' közönségben, némellyek elég gyávák valának tapsolni 's eljenezni, de mások a' nemtetszésnek igen is érthető szavát kiálták, vagy füttyölték. Kopfnagel ur ijedtében rossz ize daczára is elnyelt egy jókora darab nyers tököt, 's a' hirtelen támadt haragot sehogy sem bírta megfejtetni, de közelében meggyalázásról 's követelésről levén szó, annál is inkább

tanácsosnak tartá, a' közzavart hasznára fordítva, elillanni, mivel a' tetemes jövedelem már — zsebében volt!

* * *

Másnap a' többször magasztalt német lapban néhány sor jelent meg Tagkriexler urtól, mellyek a' szomorú „quid pro quo“-t tökéletesen megfejték. Elmés ötlete volt ugyanis Kopfnagel urnak cukorváz helyett frísítésül görög dinnyét használni, hogy felolvasása ez által is magyar színt öltön magára, de éjszaki németországi levén, görög dinnyét soha sem látott, 's így tökört vásárolt helyette; 's ezen természettörténeti tévedésből eredt a' hiba, melly miatt a' humorista Pesten magát többé mutatni nem meré. Némelylek tapasztalni akarják, hogy ezen eset óta a' német lapokban hazánk gyalázása, 's különösen azon német írók ócsárlása, kik nemzetiségünknek bókolnak, igen szaporodék.

G a l.

N E M Z E T I S Z I N H Á Z.

Augustus 10-kén először, és 12-kén másodszor adatott a' nemzeti színpadon „Örökség“, eredeti dráma 5 felvonásban, Obernyik Károlytól. Az első előadás Egressy G. javára történt, mit csak azért jegyzünk meg, hogy alkalmunk legyen elmondani, milly helyén lett volna ezen tehetségdús, művelt, szorgalmas művésznek, midőn a' nagyrészt, de főleg ama főfő uri helyeken, üres színházban körültkintett, mintegy következő magánybeszédet tartania egy képzeletbeli közönséghez (de koránsem a' budapestihez, mert hiszen ez teljes — méltánylattal, figyelemmel és nagylelkűséggel): „Oh, teljesczímű közönség! Mivel érdemeltem én e' roppant részvétet, hogy midőn évi törekvéseimnek némi anyagi hasznát arathatnám, (a' mi nélkül művész csakugyan el nem lehet, mert hiszen ne hidd azt, hogy ő is — mint a' költő — levegőből él) szép pusztán hagyod a' nemzeti színházat, abban bizván talán, hogy a' te jólelkű 's nagybuzgalmu színészed betölti lelkesedésével ezen ürt, a' padról padra, páholyról páholyra terjedőt? Azért maradál-e honn e' napon, oh nagy érdemű közönség! mivel két, három, négy, öt, hat héttel ezelőtt nem kürtölteték előttd, miszerint e' mai napon fog a' te színészed jutalmául adatni az „Örökség“? vagy azt gondoltad talán, oh nemes közönség! hogy adatandó levén az örökség a' te színészed jutalmául, ő azzal beérheti, főkép ha ez örökséget gazdag zsugori után öröklé? Vagy azért nem jövel nagy számmal, oh művelt és minden külsőségeken, apróságokon felülemelkedett közönség! mivel nem hirdeté eléd a' színczedula, hogy ma adatni fog — de mennyire — látványos színmű, teli dalokkal, népnótákkal, tánczokkal, új disztímiékkal, zenékkal és mindenféle figurákkal és handabandával? ... Már hiszen akármiert történt ez üresség, én a' jelenvoltagekat mégtisztelem, megbecsülöm; a' jelen nem voltakak pedig egytől egyig vagyok — alázs szolgája!“ — Azonban a' közönség tehet, a' mit akar, 's neki valamint minden egyes tagjának, tisztelet, becsület; — de igazság is a' ma előadott színműnek. — — Hogy pedig ezen igazságot fölé néhány észrevételben elmondhassuk, bármilly pedant dolognak tartsa is valaki, vagy bár milly unalommal olvassa is az, ki a' darabot különben is ismeri, rövidke vázlatát csakugyan el kell mondanunk, hogy tudhassuk: mi-

ról beszélünk: Schmid-Christian, pesti nagykereskedő 's gyártulajdonos (Szentpétery ur) gyermektelen levén, magánál tartja három rokonát: a' fiatal Mathildot (Laborfalvy Róza kisasszony), az öreg Juditot (Miskolczi Julia kisasszony) 's a' sem fiatal, sem öreg, de azért igen üres lelkű 's nemesgögi Pókfalvi Vinczét (Egressy Gábor ur). Mathild és Nyáras Lajos (Lendvay ur) szerelmi viszonyban állanak, de Schmid sokkal inkább nyárspolgár, semhogy a' leánya 's a' fűszületésü Nyáras közti házasságot helybenhagyná, a' minnek egyedül Vincze örül, mert illykép gazdag nagybátyja leendő örökségét ő reméli felnyársalhatni. Schmid egyébiránt Mathildot gyermekül szereti 's végrendeletet csinál az ügyvéddel (Udvarhelyi ur), mellyben a' leányt általános örökösül vallja. De Mathild, örökségnél és mindennél többre becsülvén Nyáras szerelmét, ennek esdekletseire megegyezik, hogy egy nyilvános bál alkalmával vele összeesküvésre szökik. Ez meg is történik Vincze nagy örömeire, ki a' dolgok sima menetét titkon intézi az esküvés véghezmenetéig; ekkor azonban ravasz közbejárása által a' történeteket az öregnek tudtul adja, 's előtte Mathildot lerágalmazza; mire a' heves öreg a' titkos esküvésről kissé későn haza érkező Mathildot megtámadja 's kitagadja. Nyáras hasonlóképp jár: főrangu szülei a' polgári házasság miatt őt is kitagadják, 's forró szerelemnek súlyos nyomor lesz a' vége, melly Nyáras tetteirejét megtöri, kedélyét lázba hozza, ingerlékenynyé, türeltlené teszi. De Mathild igaz nő, 's férje mogorva szeszélyeskedésit, mert tudja, hogy e' korban sorscsapások miatt szenved, szeliden türi. Mind a' mellett Nyáras még tovább megy, 's egyenest kimondja nejének, hogy szülőinek irántai kiengesztelődése a' tölei elváláshoz levén kötvé, ő válni akar, — válni fog. Mathildnak, a' hön szeretőnek, lehetlen ebben megegyezni: esdekel és igéri, hogy ő kész magát, férjét és gyermeküket kézi munkájával táplálni inkább. Azonban a' meg nem szokott nyomor által gyávitott lelkű férj pisztolyt ragad, 's ő meghal inkább — mondja — semhogy szegénységben és fényes munkaköréből, mellyre született, kitiltva éljen; Mathild az elsütendő pisztolyt megragadja, 's a' golyó őt sérti meg; — elájul bele. A' jövő felvonásra azonban magához tér ájultából... Ekkorra Schmid egy becsületes favágó által utba igazítván, Mathild egész állását meg tudja, meg nevezetesen azon őt évig nem tudott körülményt, hogy ő Nyárasnak törvényes hitese, 's kész a' kibékülés. — Szerzőt eddig a' színpadról nem ismerők; jelen művével lépett föl először, — 's mint tehetségűs és a' költészet e' nemére hivatással bíró író kell őt üdvözlőnünk, ki életismerettel bír, 's a' lelki helyzetek főtésében jeles felfogó 's visszatükröző tehetséget tanusított. Művében számosság a' valódi bensőséggel festett jelenések, minők p. o. az öreg Schmid ama gyöngéd gondoskodásai szeretett Mathildja iránt, valamint meglepetése 's fájdalma, midőn értésére esik, hogy a' leányban, kit atyailag szeretett, csalatkozik; továbbá, midőn Nyáras Mathildot a' titkos esküvésre rábeszéli, és ismét ama házaseleti jelenet, hol az egykor olly vidám, szerelmes és szerelmes férfit a' szegénység nyomasztó súlya alatt olly daczos, visszataszító szeszélyeskedővé süllyed, ki sem magával, sem senkivel maga körül nem elégedett, 's férfihez illőleg élete fentartására nem bírván magának munkakört kiküzdeni, hogy mellette a' kincset, mellyet neje lelkében bír, őrizni tudná, kész inkább ezt elhajtani magától, csakhogy — ha benne egyik élet e' életét vesztené is — legalább a' kényelmes élet eszközeihez jusson. — Vannak ellenben más oldalai is e' színműnek, mellyek nagyon elárulják a' kezdő író, ki tulzott feltékenységgel, nehogy tán műve tetszésben ne részesüljön, kapkod a' hatás után. Legszembeszökőbb e' részben ama kétszeres ráíjesztés a' lágy szívű közönségre egy-pár ember halálával. Schmid olly tüzesen kikel Mathild ellen, a' bálból hazatértével, olly forrón lelkére veszi a' meggyaláztatást, mellyet

képelete szerint a leány szenvedett (mert hogy Mathild esküdni ment, ez neki nem esik annak idején tudtára), hogy végtére a harmadik felvonásban mély ájulásba esik; 's mi közönség valóban azt hisszük, hogy meg kellett halnia, — főleg, miután Vincze részéről az örökség elfoglalhatására nézve annyi előkészület tétetik, — 's illendően meg is sajnáljuk a jólelkű öreget, 's ime — a következő felvonásban ismét épen és egészségesen előttünk terem, sőt egészségesebben, mint az előtt, mert akkor lábait fájdalom gyötörte, most azonban nem sántít többé; — a' mi azért történt-e, mivel időközben Pri z n i t z vagy a' 'rudnói csoda' meggyógyította, vagy azért-e, mivel most már a' lábfájásra nincs szükség, mely őt elején akadályozza, hogy Mathildot a' bálba nem kísérheti, valósággal nem tudjuk. Annyi bizonyos, hogy ez az egyik halálos rájesztés a' közönségre, melyben esalódik. A' másik Mathilddal történik, midőn a' pisztoly kilövése után összergy előttünk, 's mi férje keserveit végig hallgatjuk; a' lepel azonban épen akkor gördül le, midőn Mathild véreben hevertében karját férje ölelésére emelni kezdi, mi ránk nézve annál kíváncsiságra ingerlőbb, mert — legördülvén a' lepel — egész a' jövő felvonásig, miközben t. i. a' zenészek a' százszor hallott nótát elhegedülnek, nem tudhatjuk meg valósággal, vajon halálgörcs rángatá e' Mathild karjait, vagy pedig ezen egész ölelni készüléshen finomul az adatik tudtára a' közönségnek, hogy soha se essék kétségbe, mert hiszen Mathild még fel fog támadni, csak az orvost várja, ki felvonásközben elmenend hozzá? 'S ez a' második rájesztés a' lágy szívű közönségre. — Volna még egy harmadik rájesztés is, hasonlóképp halálos, midőn t. i. az 5dik felvonás végén Nyárasy és Vincze pisztolyra küzdenek, 's Vincze sebet kap; e' részben azonban, úgy látszik, elégette már szerző az ijesztgetést, 's különben is hatodik felvonása a' darabnak nem levén, melyben a' halálra sebesült különös meglepetésünkre ismét megjelenjen, jóelőre bevallatik, hogy Vinczét nem a' halál, hanem a' városházi hajdúk ragadták el és fogták be. — Barátságos szavunk e' részben az igen tisztelt szerzőhöz: hagyjon fel ezentulra az illy théatralis puffokkal, melyekre neki, ha szép tehetséget szorgalommal művelendi, szüksége nincsen, melyek nélkül a' nagy közönség ellehet, a' kis közönség pedig kétségtelenül többre becsülendi művét; — az ő itt kintetett tehetsége nem olyan, melynek minden felett hatást kelljen calculálnia 's műve fényét egyedül a' meglepőségekben keresnie. — Szint illy feleslegesnek tartjuk jelen színműben némely igen-igen hosszú 's messziről indított előkészítést egyik vagy másik mellékcselekvénynek. Így p. o. egy zajos bálból, főleg, ha az örhölgy is — mint itt — egyezik a' szökésben, épen nem kerül nagy bajba egy leánynak kedvesével megszöknie; 's a' jelen színműben mégis Vinczét olly munkásnak találjuk e' részben, hogy egészen eluntat sürgölődésével: ugyan is ő, mig az előteremben néhány urfiak elmésségeket lődöznek egymásra, benn a' teremben összeveszést intéz két párt közt, melyek egyike körmagyart, másika francziát akar tánczolni, azután az előterembieneket felizgatja, hogy a' magyar-franczia perből veszekedést indítsanak, miből aztán nagy zaj és szertefutás lesz, 's mindez csak azért, hogy a' szökendő pár könnyen teljesítthesse szándékát. — Szint illy nagy előkészülettel történik egy levél kihullása egy favágó (Vadász ur) zsebéből; e' legény Ferenczcel, Schmid inasával (Réthy ur) előbb hosszasan beszél és kártyázik, azután a' fizetésen összevesznek, egymást megrángatják, 's a' dolog vége, miért minden ennek történni kellett, egy Mathildtól Schmidhöz irt levél kiszökése a' favágó zsebéből, mely aztán Vincze kezeibe jut. Mind ezen szökések, Mathild elszökése 's a' levél kiszökése t. i. sokkal kevesebb bajjal is megtörténhetének, annál inkább, mert a' szökések theoriája minél nagyobb csöndet javasol. — A' mivel azonban itt többet tett a' szerző, azt más részben — kárpótlásul —

elmulasztotta. Mert midőn Vincze a' darab elején kitünteti előttünk abbeli szándékát, hogy ő Schmid vagyonát hajlandóbb magának foglalni el örökségül, mint Mathild rokonának engedni, 's az e' végre szőni szándéklott ármányba Juditot is segédül avatni akarja, ezen beavatás, a' nő felszólítása 's beegyezése olly rögtön és minden előkészület nélkül történik, hogy Judit asszony nádszál-ingatagságu mamlaszágán nem győzünk eléggé csudálkozni, miután őt addiglan sem olly igen pénzvágyasnak nem ismerjük, ki e' miatt jótevő bátyját kijátszani kész legyen, sem közte 's a' bátyja közt semmi olly haragnak vagy ellenkezésnek magvát sem találjuk, mellynél fogva tán irántai rosz akarathól legyen kész őt rászedni. Midőn Mathild Schmid Christian által, ki őt nem férjhez ment nőnek, hanem elcsábított leánynak véli, mindenkép ócsároltatik; midőn ágyasnak, kéjhölgynek nevezetetik: igenis átlátjuk, hogy Mathild őt fel nem világosíthatja állapotjáról, mert rá az öreg rögtön elájul; de hogy későbben őt egész év leforgása alatt, bár milly ármányosan szőjje is körül Vincze a' nagy bátyát, se tehette ezt, 's egyetlen egy szó ki nem mondása, vagy ki nem mondhatása miatt legyen kénytelen a' nyomort és megvetést szenvedni, már ezt nehezebben hisszük el, annál inkább, mert Vincze, bár milly óvatos és elővigyázó volt legyen is, de csak nem lehetett sárkány, ki éjjel nappal őrt álljon nagybátyja ajtaja előtt. Az 'Örökség' dicsérendő oldalai közé tartozik még a' korszerűség, melly nemcsak abból áll, hogy a' darab a' jelenkorban játszik, hanem irányában leginkább, 's az egésznek, valamint egyes mondatainak célzataiban vonatkozásában a' jelenkorhoz. — A' nyelv és dialog benne élénk és dramai. Az előadás ismét azon dicséretet érdemli, mellyel jeles színészeink az eredeti darabok emelésén törekedni szoktak. — A' szerző 's a' jutalmazott több ízben zajosan előtapsoltattak.

333.

M A G Y A R K Á K.

* Geniális Barabásunk pár évvel ezelőtt bizonyos urat festvén, háttérben a' fejedelem mellszobrát alkalmazá. A' főurnak nagyon tetszett a' remek főstmény, de nem titkolható el aggodalmát e' szavakban nyilvánítani a' festő előtt: ,valjon nem fog-e ő Felsége megapprehendálni, édes Barabás ur, hogy az ő képét s o k k a l k i s e b b r e festette ön, mint az e n y é m e t?'

* Ugyanazon festőnket egy falusi ur épen akkor látogató meg műtermében, midőn az egy igen tisztelt férfinak életnagyságu képét elkészítendő, annak egy m i n t a a l a k r a (fából készített báb) öltött diszruháján dolgozott. A' falusi uraság, ki az ecsetörökítette férfit személyesen ismeré, jelenleg csak a' feldolmányozott mintabábra függesztvén szeméit, szeretetreméltó naivsággal kérdé a' festőt: ,ugyan kérem alázsan, tán csak fiatal korában nézett i g y k i a' méltóságos ur?'

* Egy t — megyei eskütt ur a' vadászatról hazatérvén, az egész nap csigázott előfogatost ekként nyugtatványozá, még a' vadászattal 's az elejtett nyulakkal tépelődvén: ,Nyugtatóvány négy hámos nyul a k r ó l 'stb.'

* Egy elmés barátunk a' pesti ,d a l á r d á'-nak más megfelelőbb czímet talált fel, azt ,e v é r d é'-és i v á r d á'-nak nevezvén.

* Midőn Chinában összehívtak az ország főemberei, hogy az angolok pusztításai miatt nagyon elszegényült országra kivetendő u j a d ó z á s i r e n d s z e r fölölt tanácskozzanak, a' pekingi falakon másnap egy torzképet lehetett látni, melly

egy nagyhasu árendást ábrázolt, ki libái, pulykái 's réczéi közt következő beszé-
det tartott:

Árendás: Kedveseim, én azért hivattalak össze, hogy megtudjam, milly
mártással etesselek ezentul benneteket?

Egy k a k a s: (dagadt tarajjal) De mi nem akarjuk, hogy etessenek bennünket.

Árendás: Csöndesség! ti eltértek a' főkérdéstől!

* Ez e—i főiskola egyik rendkívüli tanítójának az a' szerencsétlensége volt,
hogy tanítványai sehogy sem akartak felolvasására figyelni, hanem annyira larmáz-
tak és dörömböltek, hogy az ember tulajdon szavát sem érthette, 's nem egyszer volt
kénytelen a' tanító ur, az iskolát odahagyni. Egyszer, midőn a' dévajkodások is-
mét tetőpontjokat értek, a' professor ur így fenyegeté a' larmázókat: „jól van, jól;
édes uraim, csak excedáljanak, ugys nem sokára pensionálni fog engem ő felsé-
ge.” Erre az egész iskola egy klárinethangu tanítvány intonálása után unisano el-
énekklé: „Tartsd meg, isten, Ferdinándot!” stb.

* Midőn e' napokban egy fiatal arszlán a' közönségesen tisztelt B. urnak pol-
gári származását szemére lobbantaná, ez azt felelé: „én első leszek családomból,
de ön bizonyosan az utolsó az övében.” Ezt a' feleletet több arszláknának is le-
hetne adni.

Y. ügyvéd e' napokban, X. urnál tevé udvarlását, ennek bizonyos ügybeni párt-
fogását kikérve. Elvégezvén dolgot, X. ur 's az ügyvéd közt következő párbeszéd
eredett:

X. ur. Kegyednek nagy barkója van.

Y. ügyvéd. Igenis; nagyságos uram!

X. ur. Ez most bizonyosan divat?

Y. ügyvéd. Igen is; nagyságos uram!

X. ur. Illik-e becsületes emberhez jöni ilyen barkóval?

Y. ügyvéd. Nem; nagyságos uram!

*Többen 's legujabban a' „Pesti divatlap” szerkesztője is, felszólaltak azon hanyag-
ság és figyelmetlenség ellen, melly anyai nyelvünk iránt nevesebb hirlapjainkban is
mutatkozik; a' szerkesztők nem igen látszanak vagy akarnak törődni a' tiszta írás-
móddal, 's szembeötlő nyelvhibákat követnek el vagy hagynak elkövetni nem kis bot-
ránkozására a' nemzetiségök- 's nemzeti nyelvökért buzgó hazafiaknak. Pedig, ha
már divatlapban is méltán követeljük, hogy a' nyelv tiszta, csinos, kerekded, szó-
val, hibátlan legyen, mennyivel inkább kell ezt a' politciai újságoknál követelnünk,

mellyeknek nálunk amazoknál aránytalanul nagyobb közönsége van, 's mellyek nem csupán mulatságul szolgálnak, hanem sokkal magosabb czélt tűznek ki magoknak: a' jog és igazság magyarázatát, legszentebb érdekeink védelmezését. 'S ezen okból nem tagadhatom, milly kellemetlenül érint engemet 's több rokonelvűt azon majdnem mindennapi tapasztalás, miszerint a' szerkesztő urak legdrágább nemzeti kincsünk iránt olly megfoghatatlan közönbösséggel viseltetnek, hogy a' legferdebb szójelzéseket 's nyelvbottlásokat hagyják a' cikkekbe becsempészetni 's ez által nyelvszokássá válni. Vagy nem olyanok-e ezen nyelvhelytelenségek, mint egy ellenséges vadesoport, melly nyelvünk dús virányiba betörvén, rend és szabály nélkül szövik keresztül árkon és bokrokon 's a' legszebb vetéseket ledúlva, tiltott utakat nyit magának. Nem lehet kifejeznem, milly sajnosan érintenek engemet illy féltelenségek; mert az általok okozott kár nem olly könnyen helyreállítható. Nyíltan megvallom, mikép a' nyelvnek elcsonkítását érzékenyebb veszteségnek tartom, mint a' népjogok megcsonkítását. Mert a' tartományokat elvesztani, de ismét visszanyerni lehet — a' legbátrabb nemzetet is meghódíthatja egy szerencsésebb győző, vagy rabbilincsre fűzheti egy ravasz kényur, de, mint a' lenyomott acélrugó, kettős erővel pattan fel ismét 's a' törvényes szabadságot végkép lerombolni nem lehet. Ámde a' nyelv! Nézzünk csak egy mostani görögöt, ki elcsonkított nyelven reménytelen panaszokra fakad önszelve ledult dicsősége fölött! mert a' mi egyszer elveszett, az örökre el van veszve. — Lehet, hogy sokan böcs uraink közül állításimon mosolyogni 's engemet lépkórosnak fognak tartani, 's nem akarják tudni, hogy csekélységnek látszó dolgoknak milly nagy következményei szoktak lenni. 'S bizony a' mi buzánkba is, mellynek megtisztítása olly fáradságos és vastürelmet követelő, több ártalmas konkoly hintetik ismét, mit ha karbarakott kezekkel nézünk, nem sokára el fog burjánozni. Engedjük csak meg, hogy nevesebb íróink munkáiban vagy tiszteltebb lapjaink egyikében valami hibás kiejtés vagy szabályelleni szójárás előforduljon, azonnal támad száz olvasó, 's a' mi még rosszabb, egy tucatz írócska is, ki a' tekintélyesség után indulva, elsajátítja 's magáévá teszi e' nyelvbottlásokat, vagy magyarán mondvá, bakokat 's, mint bizonyos madarak a' dudvamagot, az ország minden részébe elhordják 's véghetelenségig sokszorozva burjánztatják. Ennek szomorú példáját — szomszédinknál látjuk; milly ferde, alacsony lépcsőn áll ezek nyelvézeti ügyök. 's pedig mennyi erőteljes szavaik vannak, mellyek akármelly szótárban tiszteletes helyet foglalhatnak el, de mivé törpülnek azok a' hibás szójelzés 's kifecizmitott nyelvsajátságok által, mellyek a' tiszta (német) nyelvhez szokott füleket minduntalan kinozzák? — Hajh, mennyi szorgalmat és időt fordít nálunk sok magyar (?) a' régi és idegen országbeli nyelvek tanulására 's tulajdon anyanyelvét vagy nem beszéli, vagy igen hibásan. — A' lapok szerkesztői inkább, mint mások, hivatva vannak ezen helytelenségeknek hadat, kiáltó háborút üzenni; ők inkább, mint mások, lehetnek a' nemzet tanítói, nyelvmesterei. Avvagy nem a' hatalmas sajtó (akármit szóljanak, uraim, bizony hatalmas az) kormányozza a' nyilvános véleményt? mit nem vihetne mindent véghez, ha komolyan föltenné magában: a' közönséges figyelmet nyelvünkre — ezen megbecsülhetetlen nemzeti kincsre — fordítani 's a' lelkesedést iránta hazaszerte fölébresztetni: a' miben a' magyarok istene segítse és erősítse!!

* A' pesti magyar polgári gyalogörhadnak zászlófel-szentelési ünnepe mult csütörtökön f. hó 15-kén reggeli órákban tartaték. Az idő igen kellemes volt. Már korán reggel mindenfelől zeneharsogott és toladott a' tömérdek nép Budáról, Pestről, gyalog, kocsikon és lóháton a' nemzeti ün-

napélyre. Az ünnepelő őrhád Nádosy István osztagparancsnoka szállása előtt 6 $\frac{1}{2}$ órakor összegyülekezvén, zene- és dobszóval a' szénapiacz felé indula 's az ország-
uton az evangelicusok temploma mellett a' többi őresapatokat, nevezetesen a' bu-
daikat, kik igen számosan és diszes rendben jelentek meg, bevárván, tovább in-
dultak a' főlshentelés helye felé a' Rákos mezejére, nem messze a' Schalbelle ma-
jortól egy apró halmocskákkal környezett völgybe. A' hely színén sátorok valának
felállítva, közepén a' kápolna, 's jobbra balra két kisebbik a' főlshentelő püspök,
zászlóánya 's a' meghitt vendégek számára. Az összes őrhád e' sátorok körül négy-
szögben állott fel. Az ünnepély körülményesb leírását a' kiosztott nyomtatott prog-
rammban olvashatni: mi annak csak főbb pontjait érdeklendjük. Mintegy 10 óra
felé, a' pesti huszárokból kijelelt diszlovasok kíséretében, megjelent a' zászlóánya
mélt. gr. Károlyi Györgyné, egészen magyar öltözetben, valamivel később
a' felszentelő püspök Majthényi ő méltósága. A' szokott szent miseáldozat után
kezdődék a' zászlófőlshentelés, mit ismét a' szögverés követett. A' zászló, Barabá-
sunk festménye, országunk védanyját képezi, midőn sz. István apostoli királyunknak
felajánlását elfogadja. A' zászlót püspök ő mlga a' polgármesternek, ez az osztag-
parancsnok, Nádosy urnak adta által, ki azt szent lelkesedéssel megragadván,
következő szónoklat mellett nyujtá át a' zászlótartónak:*) Harsogó éljenek követék
az osztagparancsnok lelkes szónoklatát. Ekkor az őrhád a' főlshentelt zászlónak hű-
séget esküvék, melly után a' tábori pap, józsefvárosi lelkész Samuel Alajos ur, az
őrhádhoz gyönyörű magyar egyházi beszédet tartott; végzetül a' Téged isten di-
csérünk' elénekeltetvén, a' szertartást az őrhád háromszoros disztüzelgése fejezé be;
ennekutána a' püspök, keresztanya, tanács és egyéb uri vendégek előtt diszesen el-
léptetve, a' városba visszaindult. Az ünnepélyt nagyszerű lakoma zárá be a' nagy
redutiterembe délutáni 3 órakor. — — Sorainkat a' derék őrhádhoz Garay emlit-
tett költeményének végszavaival fejezzük be:

Polgárok vagytok! a' hazának
Jó 's hű polgárai!
Magyar fiak, a' hon szívének
Esküdt őrhádai;

Fel, feldobogjon, hangosan fel,
E' névre kebletek!
Ti a' magyar nemzet szívének
Őrhadjá lettetek!

* Mult számunkban pro et contra megvitatván egyik kényesebb tárgyát a' fő-
városi kényelemnek: a' városok önkénykedését, szabadjon egy más, szintolly 's tán
még kényesebb tárgyat (mivel mindnyájunk zsebét illeti, egész szerénységgel
megpendíteni t. i. a' bérkocsisok zsarolásait, mik ellen hasonlóan eleget
irtunk és lármáztunk, de olly kevés sikerrel, mintha meg sem mukkantunk volna.
— Ime közöljük egy igen tisztelt ismerősünk e' tárgybani felvilágosító adatait: le-
het, hogy kis gondolkodásra ébresztendik azokat, kik szép reformokat vittek már
véghez fővárosinkban, a' nélkül azonban, hogy ezen legkiáltóbb szükségű reformra
gondolni akartak volna. Tehát

Ad vocem ,bérkocsis!'

Panasz, aztán ismét panasz 's mindörökre panasz a' bérkocsisok szemtelen
zsarolásai és gorombaságai ellen lapjainkban; felsóhajtás az illető hatóságokhoz,

*) Ez alkalommal osztottat ki egy az alkalomra Garay barátunk által készített
remek versezet, 'Szózat a' pesti magyar polgári őrhádhoz' cím alatt, mellynek
jeles szerzője, midőn egészségére a' lakománál nagys. Döbrentey Gábor ur pohá-
rát felköszönté, hangos 'Éljen'-ekkel üdvözöltetett. Szerk.

hogy in bene ordinata civitate miképen lehet illyesmit tőnni. — Hogy kütünjék, miképen a' közönség folytonos panasza nem tulzott, nem alaptalan, de a' bérkocsisok zsarolása a' szemtelenséggel határos; előmutatom, Europa három nevezetes városában mint áll a' bérkocsisok árszabálya, holott e' három városban mind az élelem, mind a' lótarás és a' többi költségek hasonlíthatlanul nagyobbak, mint Budapesten.

Berlin.

A' bérkocsik Droschke nevet viselnek, egy vagy két lovas négyülészű kocsik. — Egy vagy két személy egy hajtásért a' városban, bár mi távolságra, őt ezüst garast fizet (a' mi pénzünk szerint nem egészen 15 kr. p.) Három vagy négy személy máregyenként fizet 2 1/2 garast. Én egy vasárnap délután az óraniai kapun kívül felültem egy kocsira 's a' Tivoliba hajtattam; a' kocsis legottan kezembe adá a' nyomtatott nyugtátványt öt garasról 's a' hosszú Fridrik-utcán keresztül a' Tivoliig a' hajtás egy óráig tartott 's öt garas! Budapesten öt huszasocskával lehetne talán a' bérkocsis száját betömni. Egyébiránt

egy vagy két személy fizet 50—70 perczig — 15 garast;
három vagy négy személy ugyanannyi időre 17 gar. 6 fillért.

A' nyugtátványon fel van jegyezve a' kocsi száma is, hogy a' panasz esetében a' rendőrség azonnal nyomába jusson.

Paris.

reggeli 6 órától éjfélig

egy hajtás 1 franc
az első óra 1 franc 50c.

a' második 's a' többi 1 franc 25c.

éjféltől reggeli 6 óráig

egy hajtás 1 fr. 65c.

's minden órától 2 franc 50c

Ezen utczai bérkocsikon kívül vannak még számos bérkocsik, melyek nem álnak az utczákon, hanem a' kapuk alatt vagy bizonyos állások alatt: voitures de remise. Ezek csinoságukkal felmulják a' közönséges bérkocsikat 's áruk magosabb:

reg. 6 ór — éjfélig

egy hajtás 1 franc 50c.
az első óra 2 franc 25c.
a' többi 1 franc 75c.

éjféltől reg. 6 óráig

egy hajtás 2 franc.
minden óra 3 franc.

Az árszabály minden kocsiban szembeötlő helyen van kifüggesztve. — Az omnibuszal (nálunk társasági kocsi) hat souért egész Párist beharangozhatni. — Nem egyszer beültem egy batárba 's a' városon kívül fekvő híres Péré La Chaise temetőbe hajtattam; egy óra is betelt, míg kiértem 's fizettem egy francot és borraalót két sout, és a' kocsis udvariasan megköszönte. — Kisértse ezt megvalaki Budapesten! —

London.

Na, hadd halljuk a' világ elhíresztelt legdrágább városát. — Itt távolság vagy idő szerint ekképen van kiszabva az ár:

1 mille körülbelül 1/4 mérföld 1 schilling 30 kr. p.

's azután minden 1/2 milleért 1/2 schilling,

1/2 órára fizettetik 1 schilling,

's azután minden negyedórára 1/2 schilling, 15 kr.!! hát Buda Pesten?

A' kocsinak nem szokás borraalót adni, hanem azon ember, ki a' kocsiajtáját kinyitja, kap egy vagy két penny-garast. Bérkocsi szabályok ugyan-

olt: — a) A' kocsisok nem tartoznak többet négy személynél a' kocsiba befogadni, az ötödik, mint inas, hátul vagy elől ülhet a' bakon. — b) A' kocsisnak joga van meghatározni, ha a' távolsági vagy óránkénti árszabály szerint fizetessék-e bére. — c) Minden bérkocsis, ki a' tariffában meghatározott árnál többet követel, vagy bérlőjét illetlen kifejezéssel illeti, 5 font sterling = 50 pfrt fizetésre ítéltetik, mit ha nem akarna megfizetni, hét napra tömlőczbe záratik. — d) Minden bérkocsis, ki, rendes állásán levén, bár kinek, ki kocsiját használni akarhá, megtagadja szolgálatát, 3font sterlingre ítéltetik *). e) Minden bérkocsis köteles szolgálni, bár mely órában, akár éjjel, akár nappal, ha mindjárt tizenkét óráig dolgozott már; és ezen alkalommal sincs joga többet követelni a' közönséges árnál. — f) A' bérkocsi-felügyelők vigyázni tartoznak, hogy minden kocsiban egy sinor legyen, mely a' koci belsejéből érintésben legyen a' kocsissal; azért az kezén vagy karján köteles a' zsinort tartani. A' mely kocsis ezen sinor nélkül találtatik, öt schillinget fizet. — g) A' bérkocsiban felejtett dolgot a' kocsis négy nap lefolyása alatt ugyanazon állapotban, melyben az találtatott, a' bérkocsisok hivatalában valamelyik tisztnek átadni köteleztetik; ellenkező esetben 20 font sterlingre = 200 pftra ítéltetik. Oh, Budapest! — Fiat applicatio vagy petitio!!

Keleus.

*Valóban szégyen, gyalázat, hogy némely lapok kezelői tulajdon collegáik ellen nem áttallanak a' legpiszkosabb, becsületsértő állításokat, melyek valótlan-ságáról magok is meg vannak győződve, fölvenni, ha a' becsstelen rágalmozók a' hirdetési taksát megfizették. Illy gyalázatos czikket már kettőt olvasunk bizonyos lapnak hirdetései közt, 's szerkesztője becsületességéről föltesszük, hogy a' becsempészett galád mázolatról tudomása nem volt, de ezen esetben nevét inkább a' hirdetések fölött, mint azok végén szeretnők látni. És kicsoda azon híres pamphletista, ki, a' mi szemfényvesztéseit illeti, akármelyik kártyakeverőtől is felülmulatik, ellenben görömbaságra nézve még a' hídfoi vámosokon 's dunaparti targonczásokon is kitesz? Hát a' porosz zsebkuruzsoló Becker uram, kit már előbbi számunkban volt szerencsétlenségünk megismertetni, 's ki azóta egy ismételve megfizetett cikkben nagymérgesen rugdalózik az 'Ungar' szerkesztője ellen 's egy füst alatt nem szégyenli, büszke önérzettel megköszönni a' közönségnek azon nagy pártfogását, melyre (Pesten és Budán) előadásait méltatta. Látott-e már valaha ember illy szemtelenséget? avagy ki nem tudja, hogy ő kelme Pesten — hála a' közönség művelt szellemének — mindig üres házak előtt bohóczkodott, Budán pedig — elég szomorú — csak akkor birt a' színhelyre nagyobb tömeget becsődíteni, midőn azt hirdeté (halljuk, halljuk! ezért minden más városban kikorbácsolták volna), hogy egy embert fog lenyakazni; a' többi előadásai — ámbár az utolsóban lába szárát rántotta is le — itt is üresek levén. 'S ezt nevezi a' szemfényvesztő pártfogásnak, 's így szeretné két város közönségének rovására a' vidéki német közönséget elámitani! 'S illy ember meri sértegetni a' becsületes journalisticát — mert olyan zug-, söpredékjournalisticát, melynek egy ismeretes kis ur a' csapatzvére, 's mely ötkongó garasért is megvásárolható, említésre méltónak sem tartunk — és akadnak lapok, melyek az illy hazug, becsmlő czikkeknak helyt adnak hasábjaikon. Pfní!

Szombaton, aug. 17-kén tétetett le ünnepélyesen a' cs. kir. főherczegasszony nádorné ő fensége által a' pesti kisdodovóképző-intézet új épületének alapköve.

*) Ez az igazi; mert azt beszélük, hogy Budapesten, midőn a' hatóság a' tariffát kiadja, három napig a' bérkocsis azt kérdi: „Fahrens nach der Tax?“ 's ha igenlik, azt feleli: „Ich bin bestellt“ vagy pedig ő csinál jó sós taxát.

Az épület felső szobáiban Schedius Lajos kir. tanácsos rövid üdvözlő beszéddel fogadá ő fenségét; ezután az intézet igazgatója, Wargha István ur, lelkes beszédet olvasott az intézet érdekében, melyet is ő fensége kegyes ápolásába ajánlt, újra kérvén a főherczegasszonyt, hogy az alapkövet letenni méltóztassék. Ezután a magas vendég a pitvarba kísértetett le, hol az alapköre szánt üreg vala elkészítve. Itt felolvastatván Stuller Fer. egyes. titkár által az alapkőbe leteendő emlékirat, melly ki nyomtatva szét is osztatott a jelenvoltak közt, üvegcsőbe záratván, ez évi arany és ezüst pénzekkel együtt letételet; mire ő fensége a köre a szokásos ütésekkel méltóztatott tenni. Ez végződván, ő fensége az épület szobáit méltóztatott rendre megtekinteni, 's távoztával megzendültek ismét az ünnepély folytán többször harsogott, 'éljen'-ek. Az összesereglett vendégek száma igen szíves volt, mindkét rendbeli magyar polgárkatonaság, úgy szinte a budaiak is részt vőnek, de az esőzés miatt nem tisztelegthettek úgy, mint ohajták vala. Egyébiránt azt szokták tartani: eső áldást hoz, — 's így mi is reméljük, hogy áldás lebegend ez intézetben. A beszentelést a terézvárosi n. t. plebános ur vitte véghez.

IGAZÍTÁSOK. A' Vlik füzet 187. l. 14. sorban gyöngéd helyett olvasd gyöngék. A' Vlik füzet. 198. l. VIII. levél h. olv. X. levél. — 219. l. a*) alatt Szerk. sorokban Ischek h. olv. Tschek; — 221. l. 4. sorban: salydgájának h. olv. talyigájának.

Egy magyarurasági inas commentár nélkül. A' tükört azért adtuk kezébe, hogy ura helyett piruljon el!

A Z I S T E N U J J A.

REGÉNY LEVELEKBEN.

BÁRÓ JÓSIKA MIKLÓSTÓL.

XII. L E V É L.

Ki tudja hol? aug. 28. 184—

Kezei közt vagyok, Francesco! — Halld, mi történt velem. Midőn tőlem eltávoztál, leányaimat parancsoltam be: az álom eltávozott tőlem, egy tarka képzetét sem hagyá a' hosszú éjre. Miért hagytalak elmenni, te szép idegen, kinek a' szerelem nemtői laknak lángszemeiben?! Oh, miért! de szeszélyem a' zsarnok, mely vaspálczáját emeli fejem fölött, és lelánczol — vagy űz! — Ugy tetszett nekem, mintha annyira szeretnék, mikép nem maradna egy üdvösebb a' boldogság kelyhéből, ha még egy perczig tartalak forró karjaim közt! Láttad, hogy sírtam, hogy szívem beteg kínnal dobogott, hogy örült valék, miért hallgattál szavamra, mikor kiteptem magam öleléseid közül, 's eltaszitottalak 's elűztelek, mint kinek furiák gyulasztják föl képzeit, 's Medusa-főket lát ijedelmei közt. — Igen, igen — örült valék! 's felcsigázott képzetem nyulánk kigyókat látott jaspis-fürteid közt 's szemedben tört, mely szívemnek volt irányozva. Azután elhalva döltem pamlagom pelyhei közé, 's midőn nimpháim léptek be patyolat-hálóikban, mellyek minden hullámát gyöngéd termetüknek szobrázzák, lehánytam mindent magamról, 's mint Diána léptem a' hűs márvány-meden-

czébe, mellynek olvadt kristálya szerelmesen ölelt körül. 'S a' vér lángjai eljegendtek, 's éreztem, mikép vonul édesen és simogatva a' nedv jöltező hűve fel keblemig, 's miként szűnnek szívem pártos verései. — Fürtjeim sötét palástjába burkolóztam, 's csak itt-ott, mint a' márvány hava, mellyre a' köd léhe ejtett barna árnyat, láttam karomat átvilágítani. Nimpháim hangszerüket pengeték, 's a' medencze szélén ültek, mint lenge nőjádok. — Hat óriási rododendron ereszté búsan pompás napernyőjét fölém, 's a' rózsaszín virágsillagok elmosódott árnyakban tükrözték magukat térdeim körül. — Édes lankadság zsibbadozott át ereimen; voltak perczeim, melyekben meg akartam volna halni 's minden életet elverni magamtól.

Igy hevertem, ki tudja meddig; magos ablakaim tükrén a' hold nézett be, 's a' csillagok mind 's a' kék ég, 's künn a' fák lombjain ezüst pelyhek függöttek, 's mint zene, ismeretlen egekből sipolt az esti léh eoelhárfaímon át! —

Azután láttalak, bájos ifju, éber álom varázslatiban, 's a' kigyók eltűntek, selyemfürtözeted fénylőn és sötéten hevert vállaidon, 's szemedből a' tör kiesett, mosoly és sovár áhitás égett szelid tűzben kristályain. — Veled valék és átkoztam örvongésemet, 's az esti szellőt kértem, hogy sohajaimat röpítse hozzád, a' vágy szédszárait vonja körüled 's hívjon hozzám!

Szép álom volt, 's nimpháim bámuló szemei függöttek rajtam, 's énekek hangzott át tágas termem márványain.

Nem tudom, meddig valék így! Ugy tetszett nekem, mintha az ég szélein rózsakoszorú mosódnék el, 's a' csillagok halványabban égnének magas palotájokban. Egy gyertya, egy lámpa nem égett a' tágas hézagban: oh, én az ég lámpáit inkább szeretem 's a' bájos hold karáját, melly kétes kékjével folyja esti fürdőimet körül.

Madridban valék, a' népes városban, me'lynek utczáin vizsgáló csapatok kémelnek, hol minden ajtó zárva van, tökéletes bátorságban! — — ki félhete meglepetéstől, ki várhata látogatót, miután az éjjél két óra előtt futott rémkíséretével!

Egyszerre a' terem ajtaja felpattant, 's Jose Mária állt előttem, 's mellette Ramon! halld, Francesco! Ramon, az andalusiai Apolló, kit szerettem! kiért feláldoztalak, kit holdak óta halottnak hittem. Ő volt, a' büszke rabló mellett, — övében pisztoly és tör, kezében a' hosszú, vékony löszer. — Rabló tehát és gyilkos, mint gonosz vezére: ezt hittem, ámitó és kém, ki eladott kapitányának, 's rejtekembe vezette őt, hova még férfit nem tette lábát, hol olly biztosan mulattam, mint a' sas, melly a' Montperdu hegyére száll, 's a' világot látja maga alatt.

A' rabló igen jól tudta, mikép hatalmában vagyok, mivel annak keze vezette lépteit, kiből legtöbbet hittem, kit szerettem, mikép férfit soha.

Ah, ne nehezeltj; kedves idegen, ne vádolj, választottam, kedvenczem, Francesco! Igen, szerettem őt: de nem szeretem többé, győztél — szívem büszkesége adta neked szerelmemet, melyet ki nem bírt hűséged egykor vívni. Tudom, mikor ama, csalfa barátod minden léptedet követte, midőn szívem egy töredéke volt tiéd csak; 's azután a' büszke Ramon jött, 's barátod egy esti órában ama lugoshoz vezetett éjfélkor kertemben, midőn Ramonnal a' zuhatag szélén ültem — — tudok mindent! — Nimpháim egyike bokrok árnyában ült és látott, mikép vont félerőszakkal ama büszkénhideg férfit, kit inkább gyűlölök, mint akarom.

„Senora! — szólt végre Jose Mária — miután én egy palástot fogtam fel, melyet leányim egyike vetett rám. — Nem akarok udvariatlan lenni. Ide e' mellékszobába megyeke, önnek boudoirjába, míg felöltözik. — Siessen! Minden ajtaját elállták embereim, kezeim közt van!” Azután egy lépést tett a' mellékszoba felé, 's Ramon a' gúny ördögi kifejezésével szólt: „Tarka kigyó, te szép sötét pikkelyeiddel, kijátszad szerepedet. — Nem én valék a' játék kezében, te voltál az: nem rabló vagyok! Don Ramon Diaz — mindig: de e' cabalero itt, egykor nagy szolgálatot tön nekem, 's akkor ígértem, hogy ha valaha szüksége leend rám: emlékeztessen azon órára, hol életemet menté meg! És az óra ütött, 's ő Granada legszebb hölgyét kérte tőlem! — Nem ismertelek! Hála vezetett utaidra, nem szerelem; de volt óra, melyben ingadoztam, melyben eskümet átkoztam 's éreztem, mikép vannak a' vágyak aczélgyűrűket akaratom körül. Veszve valék, ha egy jó órában nem jut eszembe, neked olly könnyelműséget hazudni, mely szívemtől idegen, 's fölszólítani nyíltságodat a' féltelenség álképével, melyet elliczamuлт szeszélyed szabadságnak mer nevezni! — és akkor láttalak saját képedben, és akkor hámlott le a' rozda szivemről 's szerelmem ki-aludt minden nemtelen lángjával; lemondtam rólad 's minden csábjaidról. — Itt! Jose Mária, vegye ön át kezemből martalékját, szavamnak embere valék, most éljen ön ezer évet!” — Ezzel megfordult a' nélkül, hogy egy tekintetet vetett volna rám, 's a' jövő perczben már csak lépteit hallám a' márvány-folyosón.

Igaz valék, Francesco! zálogául őszinte vonszalmamnak nem akarok jobbnak látszani, mint vagyok: meg van nekem is a' magam büszkesége, de ama nyomorúnak is ütni fog órája.

Sietek, Jose Mária távol van, 's egy fiatal gyerkőcze, tizenhat évű, ki itt szolgálatomra van rendelve, térdeimnél hever egy hosszú óra óta. Életével kínál 's ifju szenvedélye minden áldozattal, a' tűzbe küldhetem egy bele vetett gyűrűmért, 's a' szédítő szikláról ujjamnak egy intése leszoktetheti! Nem első ő, ki ezt teszi! te hihetsz neki. — Jose Mária hatalmában vagyok, egy mesterségesen kivájt barlangban, melynek számos osztályai vannak, rablók, gyilkosok közt; Jose Mária ma este jó haza, e'

levelet három nap óta írom, minden szabad perczemben, rajzónnal, apró papírosdarabkákra, mellyeket e' gyermek szerzett nekem. — Ő tudja az utat ki ezen öblözetekből — — ő viszi leveletem! — Nem tudok többet írni, mit írnék többet! — Ha meg akarsz szabadítani, légy vigyázó, erőszak itt nem vezethet célra, csellel kell élned, Jose Máriát valami gazdag martalék reménye távolíthatja csak innen; ha két napom van, mellyekben jelenléte nem akadályoz — szabad vagyok!

Francesco! nagy jutalmat szántam számodra, légy vigyázó és bátor,
bizik benned Manuela.

XIII. L E V É L.

Madrid, sept. 16. 184 —

Madridból írok, kedves Bélám! — Veended-e e' sorokat a' csendes Zárdán, mondanám Zárdában, alig hiszem: de tudom, hogy leveleink örökös vándorlásaink közben sem veszték el soha, ha néha el is tévedtek, 's hetek, holdak után kerültek kézhez. E' leveletem Hedvignek címeztem, ő tudni fogja, hova kellessék azt küldeni, hogy hamarább megkaphasd. Velem, eltávozásom óta Bécsből, sok történt, kedves barátom, 's most, midőn itt ülök csendes szobámban, mellynek kerti ablakán egy szép borág fonódik fel, 's eszméimet kezdem rendezni, hogy e' halmazából az eseményeknek kiigazuljak, úgy tetszik nekem, mintha gyónással kellene leveletem kezdeni. Ha barátságunk egy volna ama betegesen követelő szövetségek közül, mellyek minden szabadságérzetet kirekesztenek, 's mellyek gyöngeségük öntudatában féltékenyek: akkor hosszú előzménnyel fognék mentségemhez, de miért ezt? — Hova üzött sorsom Bécsből, tudod, leveledet be nem vártam, 's mindezekre mentségem nincsen: de a' mennyit vétettem türelmetlenségemmel ellened, annyit adtam neked vissza bizodalomban. Tudom, inkább szeretsz, minthogy reám neheztelhetnél: 's igazad van, Bélám! ha ezt nem teszed! Minden embernek van pár titkos vágya, horgonyoknak nevezném ezeket, mellyekkel a' vész hullámhegyei közt óvja élte hajóját. Illyen vágya lelkemnek, mióta szívkokczáink olly közel estek egykor életutaink játékterén, mikép együtt egy nyerő számot tévének, hogy mindig veled lehessenek; hogy egy nővéred legyen, kit szeretni tudjak, vagy nekem egy, ki közelebb vonjon hozzám. Isten nem úgy akarta, 's mégis, barátom, találkozásunk végzetszerű volt; értem 's érzem ezt, 's vannak meggyőződéseim, mellyeket senki sem vitathat el tőlem. Tudod, mennyire szívvel lélekkel csatlakozom hozzád: erősb tehát mindennél, mi erő bennem, a' mi töled elszakított. — Párisban szintazon bűnbe estem, mellybe Bécsben; küzdöttem ott is jobb meggyőződésemmel, 's gyenge valék, Manuela diadalt vívott ki feletted! mennem kellett. — Ugy tetszett nekem, mintha a' Pirenék

hófuvalma lengedezne felém, 's mintha a' rémvadász serge ragadna mámorosan sivár rohamába, 's vinne ellenállhatlan erővel. — Barátod vagyok mégis, és épen most, lebilincselve inkább, mint valaha, most, midőn e' bájfüzerek tekercsei közt boldognak álmodom magamat: mert birom őt! inkább vágyok néha utánad, mint valaha. Igaz, kiben a' kötelesség érzete ki van fejtve, bárminő hatály ragadja örvénybe, lelkében egy titkos vád marad annak elmulasztásáért; 's így mióta Bécsből távoztam, valami nyugtalan-ság 's elégtelenség magammal kísér minden lépteimen, 's nem enged örülnöm. Valami titkos szózat keblemben emeli fenyegető ujját, miért nem vártalak meg Párisban, miért nem, legalább leveleidet; mert tudom, irtál nekem. De, mondom, gyenge valék; erőm szenvedélyembe forrott 's működései csak ott nyilvánulhattak. — Utam rohanás volt, dugárusok csempésztek be a' spanyol földre, guerillák 's böszült ellenséges sergek tanyái közt suhantam át Madridig. Néha az őrszemek golyói füttyöltek füleim mellett, magam sem tudtam, hogy érkezhettem eddig. De itt vagyok; ismerőkre találtam, 's midőn az első éjet csendes pihenésben végig alhattam, reggel mint triumphator ébredtem fel, ki nyert csata után babérijain nyughatott. — Leveleidet meg fogom kapni, még pedig ezuttal bizonyosan számíthatok azokra: mert egy ismerőm, kivel egykor Granadában találkoztam, 's ki Párisban mulatott, mondá, hogy néhány hét múlva Madridba jő, 's rábízta érkezendő leveleimet.

'S most, miután mindent tudsz, mit barátnak kötelesség volt megmondani, halld, a' mi velem történt.

Nem mesét mondok; Manuela volt, ugy szólván, az első néemberarcz, melyet itt megpillantottam. Midőn reggel szállásomat elhagytam, 's a' szabadba siettem tele e' hölgy képével, egy lenge, karcu alakot láttam szemközt jöni velem, kíséretében férfiucseléd volt. Midőn alig valánk két lépésnyire egymástól, szemeink találkoztak: Manuela megállt; oh, bizonyosan észrevette ama varázsos hatást, melyet megjelenése gyakorlott rám: arczán bájos, szelid mosoly ömlött el, kétségtelen volt az öröm kifejezése abban; kezét ragadtam meg, 's ő azt hirtelen, de nem haraggal vonta vissza, azután békítőleg intett szemeivel, mellyek olly érthetőn közlik a' gondolatokat.

„Ön itt, senor Montechiaro! — szólt — örülök önt láthatni, egy kis számolásunk volna együtt, de előre bünbocsánatról biztosítom: mi hozta ide a' classikai földről e' vértanyába?“

Tekintetem mindent megmondott, 's feleletem rövid volt: „Manuela! — szóltam — láthatom-e önt? — mondja hol, mikor? találkozunk kell —“

„Igen, ezt ohajtom én is, — felelt ő — és most inkább, mint valaha; ezzel szállását megnevezte, 's folytatá: ma 11 órakor éjjel látjuk egymást! Meg ne ütközzék! óvatosnak kell lennem, önért, barátom, nem magamért; 's

most isten önnel!“ Ezzel Manuela még egyszer rám vetette nagy fekete szemeit: nem lehetne kétkednem. e’ tekintet többet mondott, többet ígért, mondanám, teljesített, mint valaha.

Tizenegy órakor szállásán valék, egy palota egész első emeletét birja. Mindenütt azon aristocratiai fény fogadott, melyet e’ büszke nép oly kérekedékenyen áraszt maga körül. — Udvarnoka vezetett az előszobába, hol komornyika már várni látszott reám; mert nyájas mosolylyal üdvözlött, ’s a’ hosszu szobavonalba vezetett, azután egy ajtóra mutatván, magamra hagyott. — Néhány percz mulva egy, a’ többinél fényesebben világított terem ajtaja nyílt meg, ’s Manuela azon csábító erejű pongyolák egyikében, melyeket csak ő visel, melyek csak neki állhatnak jól, haladt előmbé, mindkét kezét nyújtá nekem, azután, mondanám, szenvedélyes hangon szólt: „Legyen üdvöz, Francesco! vegye köszönetemet pontosságaért, jöjjön, némbereimet eltávolítom, egyedül leszünk, sok mondani valóm van!“

Nemsokára a’ fényesen világított terem pazar kényelmei közt valánk; tizenkét hölgy, a’ legszebbek, melyeket valaha láttam, ültek ’s heverték a’ bibor-pamlagokon. Többen hangszerekkel, mások vidáman kelve föl üdvözlésemre; míg Manuelának egy parancsoló kézintése eltávolítá őket, mint egy képet Ossian álmaiból, mint nymphasereget a’ görög istenek korából. Le valék igézve — — néhány percz mulva egyedül voltunk.

Tudod, jó Bélám, mikép Manuela akkor, mikor mi vele mégismerkedtünk, korántsem élt e’ fénynyel, mint most; egy gazdag nagybátyja holt meg tavál, ’s néhány hold előtt egyetlen testvére, kinek minden kincsét öröklötte: ez fejti meg a’ változást. — Manuela most is oly tág féket ereszt szeszélyének, mint valaha. Mit gondol ő világgal ’s minden előítéleteivel!! — Mit gondol ő még a’ jobbak itéletével is! hiszen e’ hölgy egészen saját jelenet, mellyhez hasonlóval alig lehet egy életben találkozni. Egész utam közben különböző terveket szöttem, ki elmémbe, ha vele találkozom: ah! ki valék mindenből forgatva: féltékenységem, haragom elenyészett, nem tudtam volna neki egy szemrehányást tenni! Szükségkép, ha nem akarom magamtól botor ügyetlenséggel azon osztalékát az élvnek elragadni, melly a’ néemberrel szemközt mindaz, mit a’ legmerészebb követelés czélul kitűzhet, — nem hozhatám a’ multat elő. Nem fürkésztem, nem kérdeztem, minden szava varázserővel karolt körül, rabja valék. — Nem álltál te, a’ hideg bíráló, mellettem, kinek baráti vonszalma olykor saját meggyőződés ellenére hatását el nem hibázta. Talán, ha te itt lennél, eszem rést találna a’ fontolgatásra! — így — — az lehetetlen! — ’s te, az engedékeny barát, nem fogsz követ vetni reám, ugy-e? — Mert óvhatlan szenvedélyben, melly minden akaratunkat leigázza, neked, az emberismerőnek, hinni kell; te nem fogod tagadni, mi ezerszer történt, mi létezik, ’s érteni fogsz engemet, ha kárhoztatni is.

Manuela maga mellé ültetett. A' mit nekem életem e' bájtelt órájában mondott, mikép kívánod, hogy neked úgy beszéljem el, mint az lelkemre hatott? Szemeit kellene levelembe zárni, hangját szellők szárnyain hozzád küldenem; odaszállitnom azon delejes erőkiáradást, melly illy gyönyörű, élettéljes nőnek közvetlen közelében minden érzékeinket átmelegíti! — 's most, midőn olly elevenen áll azon óra emlékezete előttem, inkább mint valaha, megszibbad erőm, — holnap tehát, jó Bélám, most jó éjet kíván

Francescod.

R U G A C S F E R K E.

TÖRTÉNETI BESZÉLY.

REMELLAY GUSZTÁVTÓL.

I.

Gyönyörű tavaszi reggel volt, 's a' mező, — mellyre csak imént teríté ki a' természet Flóra istennő ezerszinű palástját — a' felkelő nap első sugárinál, mint egy ezüst tábla ragyogott; mert minden virágon 's fűszálon ott üle még a' hajnal harmata, melly most, mint megannyi gyémánt csillámlék a' nap piros fényében. — A' reggel, melly a' bokor dalnokait 's az erdő vadait felkölté, az embert is kiemelé Morpheus enyhítő karjaiból; 's mig az ur a' nap száznemű kényelmeit gondolá át: a' kézműves és pór dolgára sieté, mellynek eredménye amannak dús bőséget 's neki csak nyomoru tengődést ada. 'S ő mégis boldog volt; mert van hazája, van egy mezője, egy rétje, mit övének mondhat, 's létez számára egy nyomoru viskó, mellyben lehajthatja fáradt fejét, ha naphosszant izzada. Nem így a' szegény cigány, — a' hinduk számüzött páriája, ki Egyiptom forró égövétől az éjszak hideg sarkáig hontalanul bolyong, 's vászon- vagy børsátor 's terebélytölgy alatt lakva, nem tudja, mit tesz az: hazát birni, hazát szeretni! —

Illy kóbor csapat — nőkből, férfiakból 's gyermekekből álló — tanyáza pár nap óta Hedervár aljában, mellynek ura, a' büszke Hedervári Hector, ki annyi várban lelheté otthonát, irigylé a' szegény páriának erdeje zöld palástját, 's távozást parancsolt a' meleg égöv szegény fiának. 'S a' bolygó csapat, melly megszokta, ide 's tova kóborlani az isten nagy világában,

gondtalanul készüle a' kétes utra, — csak egy hölgy vala a' barna csapatban, ki könyüzve 's sohajtva tekinté fel a' magas várra, melytől eltávozni rettenetes kín vala forró keblének.

E' hölgy Eldora volt. — Ismered-e, szép olvasónőm, a' rózsának, a' virágok büszke királynéjának minden nemeit? — Láttad-e már teljes díszében virulni a' barnáspiros levelű theát? 's ha igen, mondd meg, nincs-e az olly szép, mint a' halványpiros pünkösdi rózsza, mellynek színe a' lilium hava közt virul arczodon? — Igen, a' sötétpiros thea, testvérei méltó mása. 'S illy virág volt a' hölgy, kinek ébensötét szemeiben máskor Afrika hévsugára, 's most a' köny reszkető gyöngye ült, 's kinek sohaja a' legszebb fogsort, — rendeset, mint márvány-palota fala; fehéret, mint az elefánt legtisztább csontja — tünteté elő az eperajkak közül, mellyek olly igézőleg emelkedtek a' kisdud áll felett, hogy ha már az első nő a' teremts első negyedében fel nem találta volna a' csókot: te, nyájas olvasóm, átölelnéd (ha előtted állna) e' nőt, 's feltalálója lennél a' csóknak, — a' csóknak, mellyből annyi üdv 's annyi köny születe.

Eldora nő volt, 's így nem kell mondanom, hogy szerete; — 's a' szerelem, melly szívében ült, forró volt 's lángoló, mint a' nap, melly perzselve süt le a' saharai sivatag örök homokjára; — 's a' boldog, kit szeretett — hazánkfia volt, deli apród a' hedervári várban, mellynek kapuján épen akkor vágta ki karcsu ménen, midőn Dallár, a' csapat vajdája, indulóra fuvá meg a' vezéri trombitát.

A' cigány csapat le a' Duna felé tarta, 's utána, ámde kissé távolabb, egy lovag léptete, kire boszúsan tekintének vissza az utazók, mert azt hívék, hogy kémilődni küldé őt Hedervári, valjon valóban kivonul-e Győr megyéből a' kóbor csapat. — A' lovagot, ki a' közgyűlés tárgya volt, csak Eldora ismeré; mert ő volt a' mágnes, melly maga után voná Ferenczet, a' deli apródot, ki estve, midőn egy erdőszélben telepedett le a' csapat, fuvolyát vön elő 's a' fák zöldje közé vonulva, család oda a' kecs- 's kelemdűs Eldorát.

Nemde, szép olvasónőm, rut dolog szerelmesek után leskelődni? 's így mi is a' cigány csapatnál maradunk, melly a' fák aljába telepedve, olly vigan 's gondtalanul ül meg az estet, mintha övé lenne az ország Leányvártól le a' Vöröstoronyig. — Mivel a' nők az erdőbe széledtek szerte, nem tűnt fel Eldora távolléte, melly nem tartott soká, mert csakhamar visszatért a' hölgy egy deli ifjuval, kinek fehér arca kiáltó ellentétben állt a' cigány köntössel, melly karcsu tagjait borítá.

A' csapat bámulása nagy volt, midőn egy férfival látta közelíteni Eldorát; mert a' hölgy mint egy fentebbi lény élt eddig a' körben, mellynek minden tagja tisztelettel közeledék felé, 's bár gyermekevei óta köztük élt, magánál jóval felsőbbnek tekinté, mi természetes volt; mert a' hölgy nem

vala a' hinduk fajából, 's mint két éves gyermek került közükbe, 's így a' barna szín, mely arczain ült, 's mely oly igen kivált a' többiek sötét bőrtől, nem az anyai tejnek, de a' kóbor életnek volt eredménye.

Az ifju, kit Eldora kecsai rabbá tőnek, 's ki ama hónap alatt, melyet Győr megyében töltének a' cigányok, a' viszonsszerelm isteni kéjeit éldele, nem tudta megválni a' szép leánytól, 's mivel úgy sem volt sok vesztetni valója a' várban, hol kegyetlen szigorral kinzá alattvalóit Hector ur, szebbnek tartá a' kóbor életet Eldora oldalán, mint az örökös szolgaságot Hedervári vaspálczája alatt.

Dallár is észrevette őt 's maga elébe hívá; 's midőn megtudá szándékát, mely nem volt egyéb, mint köztük maradni 's nőül venni Eldorát, könnyen megegyezze; mert egyrésztől örült az ifju megnyerésének, 's már előre kiszámítá, milly hasznokat hozhat annak karja ésközbenjárása; másrésztől pedig jól esett neki azon tudat, hogy a' gyermek, kit egy futó uricseléd bizott reá, 's ki egy jóltevőjének volt gyermeke, nem egy közönséges cigány, de egy magyar neje lesz.

„Öcsém, én nem ellenzem szándékodat, ámde föltételeket szabok; — most a' szerelem vakít el, 's ha kialudtad annak mámorát, megátkozod a' nyomorult életet, 's elfutsz, hátrahagyva a' nőt, ki könyűi által keserítendi majd napjaimat; — maradj hát köztünk egyideig, 's ha nem változik meg szándékod, ám legyen nőd Eldora, 's légy cigánynya, vagy menj, hova tetszik. — 'S te hölgy lépj elő, im ezen arany láncz ereklje urianyádtól, kit e' perczen el kell felejtened, mert egy apród neje leszesz. — Eldora, mint mondtam már, te nem születél cigány szülőktől; atyád ur volt 's nemes, de részt vön Gertrud királyné meggyilkolásában, 's a' király megölette őt 's családját, mellyből csak te maradtál életben; 's mivel atyád egykor megmentett kegyetlen rokoni kezeiből, elvettelek a' futó szolgától 's híven gondodat viselém; — 's mit ohajték, beteljesült: — Te magyar férjet kapsz; ám vedd hát feltételes megegyezésemet: ha fél év múlva híved marad Ferencz — légy örökre övé!“

„'S atyám neve?“ kérdé a' leány.

„Minek azt tudnod? — hisz említése halált hoz fejedre; férjed majd megtudja, 's ha módja 's alkalma lesz, használja; — hanem legyen titok örökre.“

II.

Ferencz, ki a' szerelem mennyét hordá keblében, boldog volt; 's már már közeledett a' kitűzött nap, mely megmentendi Dallár argusi örökösétől, mellyel szüntelen körülfoná a' párt, mert mint férfiu ismeré a' jegyes sóvár vágyait.

Az idő, midőn mindezek történtek, ama szerencsétlen év volt, midőn a' tatár honunkra tört, 's a' magyar képtelen volt ellentállni az ázsiai vad csordának. — A' király, ki átlátá a' veszély nagyságát, fegyverbe hívta a' nemességet és népet, 's a' felszólítás a' czigány csapat körébe is eljutott. — 'S Rugacs Ferke nem feledé el, hogy magyar; 's bár kín vala keblének elválni Eldorától: csatára készülé, bátorítva a' hölgy által, ki vele együtt azt remélé, hogy lelend alkalmat, magát kitüntetni, 's vitézsége által jó szolgálatot találni valamely nagyurnál.

A' csapat, mellynek még néhány tagja csatlakozék Ferenczhez, elki-sérte a' csatára készülöket, 's elvégre az ősz Dallár is vérszemet kapott, 's megparancsolva övéinek, hogy egy kijelelt völgyben várjanak reá, maga az ifjakkal a' Sajó felé indult, hol már letelepedett a' magyar tábor.

A' vésznap eléggé ismeretes, nem kell leirnom a' nagy veszteséget, melly akkor érte a' hazát, mellynek királya védtelenül 's csak kised ki-séréttel meneküle meg a' véres csatából, hol Dallár hős halált lele 's Ferencz is több sebeket kapa.

Az ifju Eldorához sietett vissza, 's a' mint egy völgyben ügete, kised magyar csapat ötlik szemeibe, mellyet bösz boszúval üldöze egy tatár sereg. A' magyar, ki előtt száguldott, fényes öltönyt viselt, 's a' mén is, mellyen üle, egy vala a' legszebbek közül, mellyet éltében látott az ifju, ki egy oldalösvényen a' csapat elébe rugtatva, futott egydarabig mellettük, ámde ugy, hogy elfedé az ut 's oldalösvény közt levő fasor.

'S im egyszerre vad robajt hall, miben a' pogány lármájára ismerve, a' fák közt kitekint, 's látja, hogy a' tatársereg ügyes fogással a' méneknek irányozza nyilzáporát, mellynek következtében, rövid perczek mulva, mind elhalának a' sereg lovai, 's csak még maga a' fényes öltözetű ur ügete sebesített lován.

Egy nyil ezt is eldönté; a' főur mén nélkül állt, 's a' tatár vad robajjal közeledett, kétségtelenül elölendő őt, ha Ferencz, ki most kilépett a' sűrüből, le nem ugrik szürke ménéről 's nem segíti őt át az utmellelti árkon, mellyen innen átadá lovát, melly megmenti a' főurat, mig a' vadsereg csak nehezen vergődheté át az árkon, mellyet keresztülugrani lehetetlen volt, mivel ide át a' fák gátlák a' ló megkapaszkodását.

Habár nem jöheté is át a' lovasság, néhány gyalog tatár átvorgódek, 's több nyilat röpíte a' futó főur 's gyalog szaladó Ferencz után; — az előbbi messze volt már, de az utóbbit elérték a' nyilak 's földre teríték, honnan kegyetlenül hurczolták vagy inkább dobták át az arkon Batten vad népei. A' sebek 's kegyetlenkedés előlték eszméletét, 's a' tatárok, kik holtak vélték őt 's a' többi magyart is lekonzolták vagy elfogták, ismét elszáguldának.

III.

Mig Ferkét e' gyászszors érte, nyugtalanul várta a' czigány csapat a' csata kimenetelét; 's midőn a' gyásznap utáni estve sem tértek vissza, közönséges volt a' jajveszéklés 's rettenetes a' szép Eldora keserve.

Éjszaka egy czigány visszatért, ki elmondá, hogy Dallár elhunyt, ámde Ferke szerencsésen megszabadult a' csatából.

A' pogány üldözése tette lehetetlenné, hogy ide jöjjön, — mondá Eldora — 's ő kétségtelenül az erdőkben bolyong, vagy, oh! — de ettől megóvta az ég — futtában öletett el. De legyen bár miként, nekem bizonyosság kell, ti itt maradtok, 's vártok reá 's reám is, mig visszatérek őt kereső utamból.'

A' csapat engedelmeskedett, 's a' férfiruhába öltözött leány néhány férfival, a' gyászemlékü csatatérről kiindulva, vizsgálá az utakon az elhunytakat, mit könnyen tehete, mert a' tatár már elhagyta a' feldult vidéket.

Kérése nem volt sikertelen, — ő meglelé Ferkéjét, ki sebfedetten 's eszmélet nélkül, — de még életben feküdt a' többi magyarok közt, 's övéi hosszú ápolása után felnyitá szemeit. A' czigány csapat agg női orvoslása 's a' szerelem enmagát feledő ápolása alatt, bár sokára, de mégis begyógyultak sebei, 's a' csapat, melly már rég tisztelte őt, vajdájává választá az agg Dallár helyébe, mire a' kóbor csapat ősi szokása szerint, a' legöregebbek előtt hűségesküet monda Eldorának, ki most neje 's vajdáné lön.

IV.

Két 's fél év mulék el, 's a' vajda 's vajdáné boldogan éltenek; 's már ölébe ringatá a' szép nő szerelmük zálogát, midőn Rugacs, ki még mindig számolt arra, hogy ráismerend kóborlásaiban az általa megmentett urra 's tőle bő jutalmat nyer, Esztergomba mene, hol akkor a' király 's főurak mulattak.

Egy délután a' szomszéd erdőkbe ment ki, hogy vad galambot nyilazzon le szép nejének, 's hosszas vadászat után egy tölgy aljában telepedett le, 's végignéze az országuton, melly előtte tekerge. Czigány szokás szerint kedvencz dalát füttyölé, 's még akkor sem hagyá el, midőn egy fényes csapat közeledett.

Ennek vezére szürke ménen ült, melly egyszerre nyugtalankodni kezdett 's erővel Rugacs felé fordult, nem kevés boszújára urának, ki már alig tudá féken tartani. — A' ló ugrálására előlépe Ferke, 's még mindig füttyörézve nézett a' szürke ménre, melly most nyerítve fordula felé, 's bár miként erőködött is a' főur, Ferkéhez nyargala.

A' vajda volt lovára ismert, 's a' „Villám“ szó önkénytelenül röppent le ajkiról, ámde összeszedé magát, levette fővegét 's a' főurra tekintte, ki egyideig arczát vizsgálva, imigy szólt hozzá:

„E' mén, mint látom, ismer, jó legény!“

„Igen, uram, mert enyém volt.“

„S miként vesztéd el?“

„Uram, az furcsán történt; — a' tatár egy főurat üldöze, 's én neki adtam át régi ménemet.“ — A' vajda e' szavakkal a' főurra tekintte, ki magához intve bámuló kísérői egyikét, rendeléseket tön, hogy lovat adjanak a' vajdának. Ez most már kétségtelennek tartá, hogy a' már előbb ismerősnek tetszett főur az, kit megmentett, ámde szótalanul, sőt félénken nyargalt hátul, mint a' nagyur parancsolá.

V.

A' várba érve, a' kísérők egyike magával vivé, míg a' többiek feljebb vágattak. A' lakban, hova vezetett, csinosabb öltönyt adtak reá, 's az, ki vele jött, ismét elvezeté egy kitünő épületbe, hol számos 's fényes apród-'s' szolgacsapat bámult reája.

Kísérője egy diszes terembe vezeté, hol egy emelkedett széken a' szürke ló mostani birtokosa ült fedett fövel, míg a' főpapok 's országnyagok csapátja tiszteletteljes helyzetben állá körül.

A' vajda reszketve közeledett a' nagyurhoz, ki most nyájasan fordult feléje.

„Szerencsétlen futásomban több derék magyar menté meg éltemet, 's uraim, e' cigány is, ki elöttetek áll, megmentőjévé leve éltémnek. — 'S miként a' többi jutalmat von: ő sem maradjon a' nélkül. — Neved?“

A' cigány vajda, kit ismét bátrabbá tön a' nyájas beszéd, fölemelé szemeit 's hallhatólag megmondá nevét.

„Nemde, te cigány vajda vagy?“

„Vajda igen, de cigány nem, nagyuram!“

„Hogyan?“

Ferke, kit annak tudata, hogy a' királyt menté meg, most egészen bátorrá tön; elmondá, hogy ő magyar szülőktől származott, 's előbb apród vala Hedervári Hector ur szolgálatában, ámde neje iránti szerelemből csatlakozék a' csapathoz, mellynek most vajdája. Továbbá elmondá azt is, miként bánt vele a' tatár; mire Béla szánakozva kérdé, nagyok valának-e a' fájdalmai, mellyeket szenvedé.

„Uram, sebeim behegedtek ugyan, de ha az idő változik, még mindig fáj a' sebhely, 's azt hiszem, fájni fog holtomig.“

„Rugacs Ferencz! e' kardilletés nemessé tesz, 's eltörli eddigi alacsony sorsodat 's nevedet; — azt mondád, a' sebhely maiglan is fáj; ám hát a' földet, mellyet kegyem 's hálám Abaujmegyében ad, fáj földének nevezd, 's ha a' fájdalom sirodig tart, éljen emléke azontul is, 's a' család, melly tőled származik: F á y nevet viseljen.“

* * *

'Sugylön,— Rugacs Ferencz, 's a' szép Eldora, kinek családi nevét sirba vivé Dallár, ősei levének a' Fáy-családnak*), melly grófi 's nemesi ágra oszolva, maiglan is virágzik, 's annyi jeles tagjai között— Endrét is adá a' hazának.

A N D A L G Á S.

Nyugvásra int a' csendes éj homálya,
Az élet álom karján szendereg,
De a' kesergő dalnok nem találja
Nyugtát, keblére könyharmat pereg.

Titkos fájdalma kínos érzetében,
Busongva járdal, némán tévelyeg,
Képzelve a' mult bájos edenében
Hervadt remények sergén szédeleg.

Fel-feltekingt a' kéklő ég ivére,
Hová szerelme földről szárnyala.
'S a' menny öléből könyező szemébe
Reményt mosolyg le szíve angyala.

Reményt mosolyg a' szende hold világa,
Rezgő sugári rá lövellenek:
De bús szívében a' remény virága
Már elviru't, 's bimbói nincsenek.

Berényi.

*) Budai polgári Lexicon. — „Rugacs Ferencz“ 's Forgách Endre czimű czikkek alatt. II-dik kötet. R G.

EGY ÁLKODÓ OKTONDIRA.

Ál hajad, ál lelked, szived ál, és tetteid álak:

Illy tömeg álság közt — csak füled az, mi nem ál.

Sárosy,

D A R Á Z S O K.

JELENETEK EGY DIVATLAPSZERKESZTŐ MŰHELYÉBEN.

NEM ANNIRA TORZ-, MINT ÉLETEÉP.

FRANKENBURGTÓL.

Tudják-e, nyájas olvasóim, mi az a körnek négyszögessége, mely körül most valamennyi jeles és nem jeles tehetségeink, a falusi notáriustól kezdve, a 'spectabilis' világon keresztül egészen föl a tejfölös emberiségig forognak 's mely a hajdani széputczai hős sajnálatos lelépte után újabb lángészre váraкоzik, ki, *свѣтъ* 'ja által hatalmas problémát valaha megoldja? Nem akarom, hogy szép fejecskejüket rajta sokáig törjék 's megmondom, hogy azt — politikának nevezzük. —

Volt idő — 's pedig nem a szürke távolban kell azt keresnünk — midőn a korszellem, vagy, mint azt némelyek a nap ikertestvérének, mások ismét az ördög czimborájának keresztelték, a politikának oly kemény és véletlen fricskákat adott, hogy az egyik ájulásból a másikba esvén, sokáig nem birt magához térni: míglen a 'kis káplár' — a legönzöbb lélek, mely 'chambre garnie'-jét valaha egy agyban felütötte — az egykor oly hatalmas korszellemet komornyikjává degradálta, ki nek ő hatalmasságának tyukszemeit kívágni, ruháit kiporozni 's mindenek fölött mélyen — hallgatni kellett. Midőn azután korszellem uram egész alázattal baktorkodék figyelmeztetni kegyes zsarnokát, miszerint e méltatlan bánásmód nemcsak azt alázza le, a ki ellen intéztetik, hanem nagyrészen azt is, ki az égből szállott geniuszsal illy lealázólag bánik, — örültek hirsztelteték, 's hogy ártani ne tudjon, lazul meglánczoltatott 's bezáratott; a honnan később megszökven, rohanya futotta be az egész német birodalmat, 's mindenütt, hol szélviharként átrobogott, a békók által okozott sebhelyeit mutatá 's eleven színekkel festé a zsarnokságot, mely alatt évekig nyögött. 'S eljött, vagy inkább eltévedt végre áldott honunkba is, hol eleinte felkábult állapotban — mivel épen akkor kezdénk ébredezni — fogadók ötet; később azonban fényes diadalokat kezdé ünnepelni a sötétség rémei fölött 's megismerkedvén a politikával, mely a lipcei 's egyéb csatavesztések után szinte hozzánk is átszivárogván, oly szelid lön, vagy inkább oly ártalmatlanná tétetett, hogy egy csirkét sem tudott volna megölni, összeházasodtak, 's ezen vegyes házasságból származtak azután azon sok szépreményű magzatkák, de azon szörnyek is,

mellyek édes hazánkban elágozván, hol titkon, hol nyilvánosan tolják az igazgatás rudját, vagy gátlólag csimpaszkodnak kerekeibe.

De majdnem elmélyedek political eszmélkedésimbe 's szinte feledem, hogy egy divatlapszerkesztőt kell nyájas olvasóim elébe állítanom, kinek a' politikával semmi köze, legalább nem s z a b a d n a lenni, a' mi e' közönséges politikai kórban csaknem lehetetlennek látszik. Avagy a' divatlapszerkesztőnek nem kell-e a' korszellemmel haladnia, hacsak nem akar annyira elmaradni, mint a' budai „Spiegel“, mióta azt a' magyar művek híres eltorzítója W. F. uram szerkeszti harmincz kongó krajczárért naponként — 's mi a' korszellem nálunk egyéb, mint politika 's mi a' politika egyéb, mint a' korszellem? Igen is, mind a' kettő oly elválhatlan egymástól, mint az árnyék az embertől — ha nap süt, 's oly mélyen gyökerezik egymás lételebe, mint a' vagyonbukott a' tömeggondnok barátságába. Ezen valóságot el lehet ugyan tagadni, mint sok más fényes igazságot, de azért valóság marad az örökkön örökké!

A' divatlapszerkesztő tehát — hogy valahára még is a' tárgyhoz térjünk — olyan különös teremtmény az istennek, melly a' többi közönséges emberektől cseppet sem különbözik, 's ez külsejének legismertetőbb jele. Magyar divatlapírók h á r m a n vagyunk: de azért nagyon csalatkoznék, ki ezen háromságban e g y s é g e t keresne, kivévén, hogy mind a' hárman igen sokat képzelünk magunk felől 's még egyikünket sem neveztek ki magyar tudós társasági tagnak. Egyikünk Budán lakik 's Pesten nyomat, a' másik kettő Pesten lakik 's Budán nyomat, a' mi mindhármunknak gyönyörű mulatságot szerez — télen! Nagy jelentőségre még egyikünk sem vitte: ebben politikai collegáink sokkal szerencsésebbek; nem tudni, mi az oka? a' nagy nevek-e, vagy a' nagy papiros? Annyi bizonyos, hogy hírnevünk még tán az által sem igen nyerne, ha egymásnak szép arcát köre nyomatnók 's mintegy ezer példányban köröztetnők az országban, mert elvégre is csak valamely méhesnek deszkafalán diszelegnénk, vagy — oh mostoha sejtelem — oly titkos helyre jutnánk, hova én a' csehkoeszmárost akasztani szoktam. De nagyon is ujonczok vagyunk mi, hogysem örökítési dicsőségre számíthassunk, akár agyagból vagy gipszből, pamacs vagy lúdtól által készítsessük azt magunknak, 's azért vonuljunk — szokásunk ellenére — kissé a' háttérbe 's léptessünk a' papirosmezőre idegennyelvű collegáink közül olyanokat, kik hosszabb idő óta üzven már a' divatlapírói mesterséget, ebben akár ügyességök, akár nevetségességök által magokat ki-tüntetvén, a' bajor(ser) „Üdvleide“ valamelyik vakablakos halhatatlanságára számot tarthatnak.

Kísérjenek tehát, nyájas olvasóim, az ilyen divatlapszerkesztő szobájába, ha t. i. idejök és kedvök van. Sok titkosat nem fognak látni, mert azon kívül, hogy a' titkok Sue uramnak parizsi, 's Nagy Ignác magyar titkai mellett elvesztik érdeküket, szerkesztő ur, kinél most önöket bevezetni szerencsénk van, oly nyilvánosan üzi vagy inkább kezeli mesterségét, hogy a' műhely gépezetét mindenki tartózkodás nélkül megtekintheti.

Reggel van; a' nap kidörgöli fényes szemeit a' nyájas arcczal kel fel felhőfüggönyös hullámgyából . . . a' kezdet kissé regényes 's pedig azért, mert a' többi nagyon is prósai fog lenni. A' nap tehát már teljes fényében ragyog a' tiszta kék égen (a' mi, ez idén a' ritkaságok közé tartozik) 's egy három emeletes ház középső ablakainak egyikén bemosolyog egy hosszú, inkább görögdinnye — mint emberszerű férfiura, ki virágos hálóköntösben O'Connell-sapkában 's himzett papucsokban ül íróasztalánál 's kit ezennel, mint a' „je-

rikói trombita' érdemtelen szerkesztőjét, Strobelpopf, vagy — mióta magyarosította magát — Borzasi urat, van szerencsénk bemutatni. — A' hálóköntöst a' városi színház primadonnája ajándékozta neki, midőn ötet Malibránhoz hasonlítá, a' himzett papucsokkal pedig 's az Oconell-sapkával egy tánczosné kedveskedett, kinek lábikrái szerkesztő urnak műértő szemei előtt nagyobb tetszést nyertek, mint Elssler Fanni vagy Taglioni Irma kisasszonyoké. Egyébiránt majdnem minden, mit az íróasztalon, szekrényeken 's egyéb butorokon a' szobában bizonyos geniális rendtelenséggel elszórva látunk, — a' simitó csonttól a' papírnymom 's tintatartón keresztül egészen fel a' pamlagvánkorig 's a' chinai porcellánból készített törökalaku gyújtószerig — a' hála és méltánylat gyöngéd emlékjelei, melyek mindegyikével azonkívül egy-egy érdekes titok van összekötve, melyről ha a' fátyolt levonni akarnók, kétségkívül sokat vesztené ingerteljességéből: annyi bizonyos, miszerint ezen emlékjelekhez több édes, mint keserű emlékezet van csatolva, miután a' keserű emlékeztelűk, 'memento'-ja az írószekrény valamellyik legtítkosabb fiókjába száműzve, napvilágot alig látand többé, ha csak egyik- vagy másiknak tisztelt collegáim közül (ez esetben teljes joggal bajtársnak nevezhetem ötöt) eszébe nem fog jutni mindazon nevetséges pöffeszkedéssel 's irgalmatlan rosz helyesírással firkált bagariaszagu, nyírbátlan 'billetdoux'-kat nyilvánossá tenni, mikkel élhetetlen komédiások, elkapatott nyirettyű- 's dorombhősök, kirivalgott énekesnők, felfuvalkodott pamacsfilkók 's egyéb hórihorgas törpeségek ötöt megtisztelék 's melyek colossalis bótorságuk miatt a' közönségnek nem annyira épülésül, mint mulatságul szolgálnának.

Egyébiránt a' jelenetek, melyek egy szerkesztő szobájában előfordulni szoktak, az unalomig egyformák: sok személy, kevés cselekmény: mint egy rosz vigjátéknál. Ki egykettőnek tanuja volt, úgy jár, mint ki Boztól egy beszélyt olvasott; a' többit betéve tudja. Megpróbálunk pár jelenetet ecsetelni, azaz inkább kikapni a' szerkesztő szobaéletéből, meglehetősen hiven, a' mint azt e' vagy ama collegánknál ellestük minépiletességünkre 's az olvasók mulatságára. Mondtuk már sokszor, hogy a' betűzetéseknek 's találgatásoknak baráti nem vagyunk; igen hibáznék tehát, ha valaki közülünk e' vagy ama célzást magára venné, mert ez által tulajdon gyengeséget elárulná: szól bizony mindnyájunknak többé kevesebbé a' leczke, hogy egymás gyöngöskéiben mosolyogva okuljunk, úgyis eddig mi magyarok szoktunk mindig másoknak okulási például szolgálni. Ha a' színek kissé rikitóbbak, mint azokat egynémellyik közülünk szeretné, az nem a' genrefestő, hanem az élet hibája: különben szabadságában áll mindegyiknek, kinek véletlenül elevenére találtunk, feljajdulni 's bennünket meghazudtolni, csak úgy ne járjon aztán mint Gémesi uram a' 'szökött katoná'-ban.

Tehát reggel van, a' mint már mondtuk, 's lehet, hogy — nagyelmék szokása szerint — még tizszer is elmondandjuk ugyanazon dolgot. A' szerkesztő ur, kit ezután Borzasinak fogunk nevezni, asztalánál ül mely gondolatokba merülve, a' mi egyébiránt nem szokott gyakran megtörténni — 's egy tegnap először adatott szindarabról hosszú bírálatot készülni. A' darab jutalomjátéka volt egy vendégszínésznek, ki az idevaló, t. i. Borzasi uram lakhelyének színészei közt a' szó legszorosabb értelmében vendégnek, azaz: otthoniatlanoknak érte magát 's e' napokban tisztelkedvén Borzasi urnál, annak hatalmas pártfogását, nyomós okoknál fogva, megnyerni szerencsés volt. A' tisztelkedést nagyon megkívánja Borzasi ur, jaj annak, ki azt elmulasztja; az előtte, ha mindjárt Garrich vagy Talmu volna is, ismeretlenebb, mint az orosz czár látogatásának oka Angliában, vagy hogy magyarábban fejezzük ki magunkat, mint a' magyar paraszt előtt földesurasága,

mellyet soha nem látott, de annál inkább — érzett. — Rochefaucault azt mondja valahol, hogy egy nagy ember sem nagy komornyikja előtt, tehát hogy a' nagy embereket nem jó közelebből ismerni : Borzasi urnál az ellenkezőleg van ; mert minél közelebből ismer valakit (azaz: minél bizodalmasabb, szorosabb viszonyba helyezi magát valakivel), annál nagyobb embernek kürtöli — a' papirosón 's ugy feldicséri, hogy maga is elpirul a' magasztaláson (de nem Borzasi ur, hanem a' jó ismerős). Mert ámbár az előbbiről nem lehet elmondani, miszerint az által lett volna híressé (?) a' mi Robespierre uramnak mindjárt első fölléptekor kivívta a' közfigyelmet, hogy t. i. ugy beszélt, a' mint gondolt, nem törődve azzal, kik és hogyan beszéltek már a' dologról? a' melly ut, köztünk mondván, nem mindig a' legjobb, mivel a' legegyszerűbb: mert tudjuk, hova ragadá a' zendülés emberét 's hova ragadt előtte és utána még több másokat is, kik nem bírták vagy nem akarták jildomos'-an felfogni, hogy az ember, ha mindjárt lakat van is a' száján, azt gondolhatja, a' mi neki tetszik ... ámbár tehát nagyon csalatkoznék, ki Borzasi urban ennyi mérészséget és elzántságot keresne, azt azonban meg kell neki adni, hogy, midőn fölhevő magában, miszerint ugy fog írni, a' mint esze ágában sem volt gondolkozni, e' föltételéhez egész szilárdsággal ragaszkodik, a' meddig a', jerikói trombitá'-t szerkeszti és szerkeszteni fogja. Írásmódját nem lehet ugyan tükörsimának nevezni, a' közönség mégis igen tisztán látja, mi van, de még inkább: mi látszik ki belőle.

Lássuk most, minő helyzetbe szokta magát tenni, midőn gondolkozik! Szeles homlokát, melly nem mindig ismertető jele a' bölcseségnek, öklébe rejtí 's mereven tekintettel nézi az előtte fekvő tiszta papirost, majd ismét olly czukorédes képeket finitorít, minők csak legrózsásabb humorának előpostái lenni 's többnyire az emléklelek által előidézteni szoknak. Felhangult képzelete bebarangolja az aethetica virágos mezejét, majd letiporván a' gyöngö bimbókat 's harmatos fűszálakat, majd ismét pontinai-féle mocsárrokba merülve, honnan nagy erőlködéssel kieviczkelve, iszapos testét rózsasolajjal kení be 's penna helyett szénás villát ragad érdes markába, hogy annál vastagabb dicséretet firkanthasson pártfogoltja semmiségéről 's szeretne feltűztelt lelkesedésében a' legmagasabb fának csucsára felmászni, hogy e' dicséretet stentori csövön a' félvilágnak leordithassa, meg nem gondolván, hányágot fog öszszetörni, ha a' magosról leszállni kénytelenítetik. — — Most írni kezd: homlokán mogyorónagyságban gyöngyellenek a' verejték csöppei; csekély ismereteinek egész zsibvásárját kizsákmányolja, indus, arab, görög és romai rongyokba burkolja magát, kólikát okozó idézésekkel lép a' papirostérre 's meglopja, megcsonkítja a' legnagyobb elméket, hogy tulajdon parányiséga észre ne vétessek. És megkezdi a' tegnapi darab bírálatát — egy új divatu szomorujáték volt, mellyben a' sugós és lámpagyújtón kívül valamennyi játszó személyek meghalnak — 's bevezetésül Sophocles genealogiáját taglalgatja 's nagy bölcsen kérdezi: vajlon atyjának, Sophyllos, nevét két l'-lel irták-e vagy csak egygyel? 's szinte olly nagy bölcsen megfelel reá, hogy azt tulajdonképen tudni — nem lehet. —

Már mintegy félhasábot irt szörnyű vajadások közt, midőn lassu kopogás hallik. Borzasi ur hangos „u o!”-val válaszol, mire belép vagy inkább belebeg egy tetőtől talpig fátyolos hölgy 's csengetyűhangon, azaz: ollyan hangon, melly hasonlít ugyan a' csengetyűhöz de — repedthez, jó reggel'-t susogván, a' szerkesztő ur elé tipeg, ki a' tükörben, mellyet csak azért függesztett asztala fölé, hogy háttal az ajtnak fordulva, látogatás alkalmával mindig elkészülve legyen a' belépőnek nyájas vagy keserű képpel való elfogadására, a' mint azt t. i. a' körülmenyek, vagy a' látogatónak egyénisége megkívánja, — megpillantván a' vendéget, de kü-

lönben is nagy tisztelője levén a' nőnemnek, fölemelkedik ülőhelyéről, tollát füle köze dugja 's hálóköntösét szorosabbra vonván, fél lépéssel előmegy 's udvarias hajlongások közt a' pamlagra mutatván, kérdezi: minek köszönheti ezen szerencsét? a' mi, köztünk mondva, csak amollynan „façon de parler”-féle édeskedés volt 's tőlünk szerkesztő uraktól még akkor is használtatik, midőn valakit látogatásával együtt oda szeretnénk búvolni, hol a' keserű galócza terem. Nem akarjuk azonban kétségbe hozni, mikép Borzasi ur e' látogatást illy szokatlan időben valóban szerencsének tartotta, a' mi különben is nyájas arcvonaliban mutatkozni 's mindinkább kifejlődni kezdett, főkép midőn Straniera, a' lehuzott hófehér kesztyűknél még fehérebb picziny kezeivel az irigy fátyolt föllebentvén, szerkesztő urnak olly arcot mutatott, melly alig haladván túl viruló évszakát, még teljes joggal követelheté a' férfiak hódolatát. Borzasi urnak egyáltalában nem lehet rossz néven venni, hogy a' győnge nőnem ellenében nem igen erősnek érzi magát: ez olly kényes pont, mellyben többi collegái sem igen jobbak nálánál.

„Őn a' „jerikói trombita” szerkesztője? — susogá a' hölgy, 's pár tüzes pillanatot röpitett Borzasi ur felé, mellyek ezt jobban felindíták, mint elmaradása egy színműnek, mellyről a' bírálatot már elkészíté.

„Szolgálatjára, nagysád; — felelé — és ön?”

„Egy igen szerencsétlen hölgy, kit a' sorsnak csapásai érzékenyen sújtanak, sohajta az ismeretlennő 's pár könnyesepp fénylett bogárszemeiben.

„Szerencsétlen? — vizsgálgozá Borzasi ur 's karszékét fölöllel közelebb rántá a' csinos hölgyhöz — 's én a' legszerencsésebb, ha nagysád baján segíthetek.”

„Milly udvarias ön, — mondá a' hölgy — nekem egészen más fogalmaim voltak a' journalistákról; (ismét epedő pillantat.)

„Pedig, mint Stuart Mária, elmondhatjuk magunkról, hogy jobbak vagyunk hirünknel,” válaszolá Borzasi ur 's az epedő pillantatra ismét közelebb rukkolt székével.

Rövid szünet után, melly alatt az ismeretlen nő himzett batisztikendőjével felszáritá a' szép szemek gyöngyeit, ez hirtelen megragadja Borzasi ur karját 's kérdi tőle: „házas ön?”

Ezen váratlan kérdés nem kis zavarba ejté szerkesztő urat, ki házas volt ugyan, de szerette ezen baját, főkép illy érdekes hölgy ellenében, lehetőségig eltitkolni.

A' titkolózás azonban mitsem használt, merte' pillanatban a' mellékszobából éles sívítás hallik, melly egy három- vagy négyhetes csecsemőtől ered, ki már is nagyobb lármát csinál a' világon, mint apjának valamennyi elmeszüleményei. Illy körülmények közt szükségtelen volt a' felelet, mire az ismeretlennő nem is várakozék.

„Ah, csak így képzelheti ön, — folytatá mély sohajjal — milly rettenetes csapás az, midőn az embert egymástól elválasztják.”

„Nem volt még szerencsém — akarám mondani, szerencsétlenségem” replikáza Borzasi ur.

„Az én forrónszeretett férjem, az én imádott Pepim, ezelőtt két évvel egyszerre eltűnt 's mindeddig legkisebb nyomára sem jutottam, pedig a' félvilágot beharangoztam utána. Ah, higgye el, drága szerkesztő ur, inkább tűrném halála hírét, mint ezen kínos bizonytalanságot.”

Borzasi ur mélyen nyult ezüst szelenczéjébe: „és nagysád valóban olly forrónszerette Pepijét?” kérdé diplomaticai ravaszsággal.

„Még csak két hetes házások valánk —“

„Oh, milly igazságos ekkor önnek fájdalma!“

„Igen; én nagyon szerencsétlen vagyok — zokogá a' hölgy 's a' mindinkább közelebb vonuló szerkesztőnek kezét olly erősen megszorítá, hogy ez a' kézszorítást, ha sötétben történik, egy dragonyos őrmesternek tulajdonította volna. „A' legszomorubb jövődő vár reám... csekély vagyonomnak fogytán vagyok... munkához nem szoktam... de nem is értek... ez esetben elhatározim, hogy — színész n ō leszek.“

„Színész n ō?“ — kérdé nyújtott hangon Borzasi ur 's szükségesnek vélte, pártfogói positurába helyezni magát.

„Ön a' legismertebb lap szerkesztője (ez ismét olyan phrasis, melyet minden szerkesztőnél szokás használni) 's bizonyosan kevés fáradságába fog kerülni, választott pályámat megszilárdítani.“

Borzasi ur ismét szippantott. „Nem kerülné ugyan nagy fáradságomba — mondá pártfogói hangon — önnek kíváнатát teljesíteni, de előbb meg kellene győződnom —“

„Hogy mit tudok, nemde? — vága szavaiba az ismeretlennő — oh, nem igen sokat, de — mint mondják — ez nem szükséges az itteni színháznál: egy türhető képecske mindent kipótol az igazgató, a' közönség 's (itt ismét egy epedő pillantat repült Borzasi ur felé) a' szerkesztő urak előtt.“

„Igen, igen, vannak példáink, nem tagadom,“ hebegé Borzasi ur.

„S aztán külföldi is vagyok; ez, ugy hiszem, legjobb ajánló levelem leend.“

„Minden bizonynyal.“

„Az igazgató urral már szólék.. ő igen „charmant“ férfin... első föllépésem sikerétől minden függ; ha a' közönségnek tetszem, kész a' szerződés.. Ön, mint hal-lom, orránál vezeti e' bárgyu népet, mely előbb nem is meri e' vagy ama darab, színész vagy színész n ō fölött kimondani véleményét, mielőtt az ön lapjában nem olvasta.“

„Az igaz, tökéletesen igaz,“ mond hiu elteltséggel a' szerkesztő ur, ámbár a' bárgyu nép'nek keresztelt közönség becsületére legyen mondva, ez igen keveset tart szerkesztő ur véleménye felől.

„Még e' héten teendem első színi próbámat... szabad-e remélenem, hogy szerkesztő ur ugyancsak erősen meg fogja fúni a' trombitát? kérem, csak minél nagyobb hirbe tessék engem hozni.“

„Nagysád bizodalma által igen megtisztelve érzem magamat.. de (itt Borzasi ur kissé habozni kezdett: szeretne még közelebb rukkolni, ha közte 's hájos szomszédnéja közt már csak egy szalmaszálnyi térecske is maradt volna) ezen „de“, édes nagysácskám annyit jelent (a' szelenczének, zsebkendőnek 's szegény homloknak sok kinja van), hogy egyik bízalom a'... másikat is föltételezi.“ Borzasi ur ismét szabadabban lélezkik.

„Értem, édes szerkesztő ur, tökéletesen értem, mondott erről nekem már valamit az igazgató ur,“ szóla könnyült kebelrel az ismeretlennő 's egy selyemerszénykét csuszatott a' szerkesztő ur szokásból nyitva tartott markába: „fogadja ön ezen csekélységet forró hálám előleges jeléül.“

Borzasi ur mosolygó arczczal latolgatá a' selyemerszénykét, melynek tartalma, finom tapintata szerint, legfőlebb három koronás tallér lehetett, tehát épen kétszer annyi, mint a' mennyi egy közönséges, mintegy tízszoros bírálatért járn szokott,

melly többnyire ezen refrainnel végződik: „közelebbi számunkban részletesebben fogjuk a' jeles művész vagy művésznő tehetségeit a' finomműveltségü (=hárgyú nép) közönséggel megismertetni." Ez azután már két tallerba kerül. Az „ujrás" (Gesammtresummé) alku szerint történik.

Borzasi ur tehát mosolygó arcczal latolgatván a' selyemerszénykét, azt (hallatlan, de igaz!) ismét visszacsusztatá az ismeretlenő kezébe 's halk hangon, melly nagyon hasonlított egy rekedt oboához, mondá: „én nagyobb díjt követelek."

„Nincs több, — felelé csüggetegen a' hölgy — a' mi még tegnap volt, azért szabadjegyeket váltottam a' tapsolók számára. A' tiszteletdíjt azonban szívesen felezni fogom önnel..."

„Ah, micsoda minden arany és ezüst csillogása ezen égi szemek fényéhez, — kiált föl tüzesen Borzasi ur 's az ismeretlenő kezét ajkához vivé — mit nekem egy egész kincstár nagysád egyetlen mosolyáért!"

„Nem értem önt — ' susogá tettetett szemérmetességgel Straniera 's kezét Borzasi ajkain felejté.

„Nem ért engemet, — kiált mindinkább lobbanóbb indulattal a' jerikói trombita' szerkesztője — nem ért engemet 's színésznő akar lenni... ah kegyetlen, azt akarja-e, hogy — érthetőbb legyen?"

E' pillanatban megnyílik az oldalajtó 's egy pongyolán öltözött hosszú, száraz nőalak tekint be azon. A' pillanat elhatározó volt. Borzasi ur felpattan az ismeretlenő oldala mellől. A' nőalak azonban csendesen beteszi ismét az ajtót, azon okos elvet követve, hogy az asszonyok soha se avatkozzanak férjeik dolgába. — — —

A' szalmaszál térecskéből félőlnyi ür lön, mellynek átszökése jelenleg nem volt többé eszközölhető, annyira meghűté ezen kellemetlen intermezzo szerkesztő urnak tüzes vérét. — De annál tüzesebb volt az ajánlóirat, mihez a' szép látogatónő távozta után Borzasi ur — a' megkezdett bírálat e' napra, 's tán még több következőre is, tollba maradván — neki gyürkőzék 's melly ekkép hangzék:

 Halljuk, halljuk!! A' műértő közönség e' napokban rendkívüli élvezetben fog részesülni.

asszonyosság, kinek rendkívüli színészi tehetségei több magánykörökben hallatlan lelkesedéssel fogadtattak, még e' hét folytatában nyilvánosan fel fog lépni, 's legioszámra növekedett bámulói, imádói seregét uj legiókkal szaporítani. Deli, huroni termet, a' szív legmélyebb mélyeig beható or-
ganum...

Kopogtatnak. Borzasi ur boszúsan tekint a' tükörbe; jaj annak, ki nyomások nélkül zavarja ötet ábrányai föllengző röptében.

(Vége köv.)

H Ö L G Y - V É Z E T Ö

A PESTI MŰKIÁLLÍTÁSBAN, 1844.

(Vége.)

Genre - képek.

Ha okát kérdezik kegyetek, miért kevesbülnek kiállításainkon évről évre becsre 's számra nézve a' genre-képek; ennek okául semmit sem mondhatunk, mint ama hamis és gyakorlatiatlan nézeteket a' szépségről és eszményről, melyek a' legvelősebb életet is kiszorítani törekedtek a' művészetből, ha antik- vagy ókeresztény 's gyakran tulnaiv bélyeget nem visel magán.

E' nézetek felette aggodalmas anyaghajhászatra adtak okot; a' köznapi élet jelenéseit a' stylistai művész szemeiben méltatlanul lealacsonyítják, úgy, hogy a' posztót, melyből mégis legszükségesebb öltönyünk áll, csekélynek és feselősnek nézik, meg nem gondolván, miszerint ama kevés történeti anyagok, melyeket ök előállításra egyedül méltónak állítanak, gyakori ismétlés által kellő phantázia nélkül sokkal előbb elkopnak, elviselődnek.

Mi, kik a' művészetet nem az anyagban, hanem egyes egyedül a' felfogásban és kivitelben keressük, Schillerrel tartunk: „Egyedül a' szépnél (a' művészetnél) teszi az edény a' tartalmat,“ de nem ugyanazon Schillerrel, ha ez más-kor utolsó ingét akarná egy jó anyagért odaadni. Mi tehát, daczára a' stylistai academicus urak rendőri tilalmának, legkevesbé sem engednők zavartatni magunkat egy a' mindennapi életből helyesen előadott episod élvezésében, csak bár fordulna illyes gyakran elő, csak bár azon kevés festők, kik illyesekre adják magukat, több természetes nyerseséggel és bátorsággal üznék a' dolgot. Így azonban, fájdalom, stylistai szónoklók fenhéjázó dagálya által megzavartatják elméletben és gyakorlatban magukat, ritkán nyulnak a' genreszakhoz szükséges egészséggel az életbe, 's ha mindjárt itt-ott fel is fognak valamelly merész jelenést, azt mindjárt úgy elmesterkélik 's a' nyert falatot olly gyakran megforgatják és előkészítgetik, míg — mit ök szépítésnek neveznek — természetes sajátjától egészen kifosztva lesz. Természetesen inkább való aztán így rosz fogakkal nagyon is gazdagon áldott nemünkhöz, de valjon illy alakban és szerkezetben terem-e erőteljesen tápláló vért, ez más kérdés, melyre mi részünkről határozott nem-mel válaszolunk.

Igen, valóban csak sajnálkozásunk ébredhet föl a' kárukra finomositott szegény lények iránt, midőn — mi különösen zsebkönyveinkben és almanachainkban olly gyakran fordul elő — egy tót paraszt fiut, vagy drótost, egy oláht, vagy épen cigányt saloni piperőczézt látunk kikefélve, kivakarva. Mely munka előttünk inkább a' borbélyt, illatárust, fodrást vagy ruhakészítőt, mintsem a' művészt látszik illetni.

Nem fogják ez okból kivánni kegyetek, hogy tovább is tartózkodjunk a' genre-képeknél, melyeknél egyáltalán hiányzik az egészséges vaskosság, mi a' régibb hollandiak műveit olly fényesen kitünteti. Ha azonban e' dolgokat is szorosabban kívánják kegyetek megtekinteni, a' hasonlítólág e' nemből legjobbra, Danhauser cseresznye-evő gyermekeire (199. sz. a.) és Ranftl némelly képeire tesszük ke-

gyeteket figyelmessé, valamint még két darabra (111. 112.) Müllertől Münchenben, ki, mivel többnyire tűz- és gyertyavilágításokat állít elő, tűz-Müller nevet kapott.

A r c z k é p e k.

Nem menekülhetünk egy igen kellemetlen érzelemtől, midőn korunk műkiállításait számtalan rozsz, középserű 's csak ritkán itt-ott sikerült arczképekkel terhelve, midőn majdnem az egész művészi munkásságot emberek és tájak arczképeibe felolvadva látjuk.

Bocsánatát kérjük e' sohajtásunknak; nem szándékunk criticailag látni dologhoz, de azt hisszük, hogy még a' hölgyekre nézve sem lehet semmi b o r z a s z t ó b b, mint egy a r c z k é p, 's talán épen saját arczképök, ha még oly hasonló, oly művészileg kivitt volna is az.

Kegyetek nemelő fejbillentése nem tántorit meg bennünket a' kimondott meggyőződésre nézve, ha még annyira fénylik is meleg pillantásaikat, jelentők, milly melegen kellne a' nézőnek szíve körét éreznie, ha képes volna e' pillantásokat, képen valamennyire lankaszlva, tovább csudálni, mint azt az eredetiben teheti.

Épen kegyetek miatt kellne sajnálnunk, ha magok ülnének a' művész festő előtt. Ha mégis tul a' tengeren mennének el valahova kegyetek képei, hova azokat az eredeti épen nem követné; de így saját salonaikban őriztetnek, mint folyton folyvást és szünetlenül beszélő mutatói a' mult kornak, mint ártatlanul szerencsétlen mérczék, mint későn járó óra-ébresztők, mellyek órával a' gőzhajó távozta után kezdik felmorogni kegyeteket, 's azon okozott boszúság mellett, hogy későn ébredtek föl, még a' reggeli nyugalom néhány óráját is elrabolják.

Ha kérdeznének bennünket, valjon Holbein János haláltánczát, a' carthausiak 'memento mori'-ját, vagy valamely fiatal hölgy jól talált arczképét tartjuk-e a' mulandóság szóló jobb tanításának, kétségtelenül az utolsó mellett nyilatkozánk.

Ne kelljen ellenünk megjegyeztetni (kegyeteket magoknak ezt tenni a' gyöngedség gátolná), miként valamint az idő oly udvarias a' hölgyek iránt, hogy bizonyos években, mellyeket állandónak neveznek, tíz, tízenöt esztendeig megáll, szintugy a' meghitt vendég urak, rokonok és hódolók oly nyájasak, csupán a' megállapodást, de a' haladást nem venni észre. Hadd jegyezzük meg azt, miszerint az ugy nevezett eszményesítő festőkről azt hiszik, hogy tehetségök szerint mindent megtesznek, ha még oly virágzó arczot festenek is, mindig néhány évnyi időt hagyni az időnek, míg a' képet eredetijével utóléri. Vezessenek bár arczképek elébe kegyeteket, mellyeken az eredetinek vakító fehér testszine márványnyá, vagy ha e' szó elfogadhatóbbul hangzik kegyetek előtt, liliumfehérré, az arczok és ajkak pirja karmazsin színné változtatva, az orr zsinigvonalba, mint nevezik görögge húzva, a' száj piczinykévé fűzve, 's e' mellett mindenesetre minden kifejezés el van űzve az arczból, csakhogy valahol egy redőcske ezred része ráncz gyanánt ne nézzen ki. Hadd adjanak tudtul végre még valami finomabb módon, hogy kegyetek, mihelyt az állandó évekbe lépnek, mind saját ösztönükből, mind pedig minden felhozott törvényes tanuságok szerint, miket festők, vendégek, rokonok és udvarlók tesznek számukra, még legpártatlanabb tanácsadójoknak, a' tükörnek, sem adnak hitelt, habár még oly gyakran kiáltozná is mind ama tanuságok ellentétét kegyetek fülébe; mert hiszen a' tükrök oly gyakran mutatnak helytelenül, egyik görbén, másik ferdén, harmadik nagyon szélesen, negyedik nagyon soványul, főleg az állandó években.

De él egy, ki soha sem ámit, ki néma ugyan, 's mégis megezáfolhatlanul beszél, nem philosoph az, ki bátorkodik merészen igazat szólni kegyeteknek, nem mindenlátó, sőt többnyire rövidlátó ember ő, egy szegény, igaz legény, ki:

Mit által nem lát oly sokak eszélye,
Gyakran kimondja egyszerű kedélye,

ez a' — szabó!

A' szabó e' tekintetben mindenkor igazat mond kegyeteknek; látják kegyetek, hogy az öltöny, melyet a' képen viselnek, 15—20 év óta kiment divatból, 's hogy kegyetek a' divatra nézve hibátlan emlékezettel birnak, ezt még jobban tudják, mint mi, 's ah! ezen öntudat az, mi első feregül rág kegyetek szíven, 's leplezze bár kegyetek boszúságukat, elégtelenségüket az egykor és most felett még-olgy nagyon, hogy azt képzelék, mintha csak az avult divat miatt, mely képökre nem jól illik többé, boszankodnának; ez az önismeret férge, mely mégis már jelen van 's rágódik mindazon festőktől, vendégektől, rokonoktól és udvarlóktól eredő tanuságok daczára tovább és tovább.

Ez okból tehát arczképek tekintetében csak kettőt javasolhatunk kegyeteknek, hogy vagy épen ne főtessék le magukat, vagy komoly szigorúsággal meghagyni a' festőnek, hogy az állandó évekig előfoglalja az időt, 's a' helyett, hogy eddig mindig fiatalítani törekedett, épen szándékosan öregbitsen. E' mellett még a' sajnálat és részvét hasznaiiban is részesülnének kegyetek, ha valaki arczképeikkel hasonlítani, 's mégis csak mindig kellemes marad, rokonérzetet ébreszteni.

De hadd tekintsük végig a' kiállítás arczképeit, 's jegyezzük meg, hogy köztök majd épen nem találunk virágzó, fiatal nő képére; sőt hogy még azon festők is, kik fiatal arczokat függesztének ki, minden távulrólí eszmét a' képszerűre az által törekedtek eltávolítani, hogy arczképeiknek általánosító neveket adtak, p. o. B o r s o s: „a' várakozás vagy sovárgás“, R a a b: „merengés a' zongoránál“ (100. sz.), M a r a s t o n i: „Anyáápolás“ (90. sz.), S c h i a v o n i: „alvó Venus“ (73. sz.), „a' gondolkozó“ (107. sz.), 's az „ábrándozó“ (137. sz.), T i k o s: „az odalíz“ (118. sz.) stb.

Ne zavarják meg a' pompás nevek kegyeteket; ne ijedjenek meg, hogy ha a' nevek már magukban bizonyos eszményképeket idéznének kegyetek elé, olly dolgokat látandanak, melyeknél finomul philosophi academiák viselék a' szülési köteleességet; mert ezen academiák itt csak keresztatyák, nagynevű képeink pedig nem egyéb, mint minták másolatai, melyek festőinknek részint szíveségből, részint néhány forintért ülnek, hogy így az eredetít vonásról vonásra 's ha lehet, még azon álmos kifejezés nélkül is rajzolgassák le, mely egy pénzért vagy szíveségből, de mindenesetre mozdulatlanságában unatkozó mintán szükségkép föltünik. Ne kereszenek itt életet kegyetek, minőt tán egy régi festő, a' mintát képzeletéből kiegészítvén, helyzett festvényébe; sőt inkább sajnálkozzanak a' lerajzolt nőrokonon, midőn ez eltelt ülőra után életre ébredvén, halottí képét maga előtt látja. Ne kereszenek kegyetek sem ezen nem-arczképekül lenni akaró arczképekben, sem ama képeknek nevezett dolgokban benső életet vagy derék színezetet, mert e' képekre, mint Hamlet mondja,

a' gondolat sápadtsága kórosult,

mi itt az ugy nevezett eszményesítő styl sápadtságát teszi.

Különösen pedig figyelmeztetjük kegyeteket N a t a l e S c h i a v o n i urra Venczeiből. Bizonyosan emlékezendnek kegyetek, hogy mind a' barnahaju „Gondolkozót“, mind a' szőkehaju „Merengőt“ és az „Alvó Venust“, melyek ez idén kitétetvék.

már korábbi években láták más nevek és címek alatt, különösen úgy látszik nekünk, mintha az idén „Gondolkozó“ néhány év előtt nem sokáig gondolkozott volna, midőn egy sor nagy gyöngy kínáltaott neki. — De az ember napról napra öregebb lesz, 's ekkor nincs szükség csudára, ha a' korábbi meggondolatlanság későbbi meggondolássá válik.

Akarnak-e már most valamit az alvó Venusről hallani kegyetek? Schiavoni, nézetünk szerint, egy kis hanyagságról lesz itten vádolható; a' régiek t. i. számtalan Venust birtak, maga Cicero nyolcz, egymástól különböző, Venust hoz fel, 's azóta még többet ismertek meg, kiket Cicero sem ismert, vagy legalább nem hozott fel. Maguk kegyetek olvashatták Schillerben anadyomene, Göttheben amathunti, más írókban knidi, paphi 'stb. Venusokról. Van mennyei, aetheri, de egy-szersmind földi kívánczó Venus. Ha már most Schiavoni pandemiái vagy vulgivaga Venusnak nevezte volna a' magáét, akkor csak gondolatban kellendett kiegészítnünk, hogy ez nem úgy, miként a' régiek taníták, hullámszülte istennőjokról, önkényt lépett ki a' habokból, hanem hogy Schiavoni ur jófele Venusát, ki tán életunalomból elvesztett istensége felett a' Szajnába rohant, onnan huzzák ki 's vitték a' láttérre, hol most minden nép szeme láttára kitétetve fekszik, hogy valamely korábbi ismerőse ráismerjen, 's állása és neve illendőképen bejelentessék a' rendőrségnek. Senki ne hozza fel ellenünk, miszerint a' rózsakák arczán ellenmondanak azon sejtlemnek, hogy halott; mert ez ellen szederjes lábszáraira mutatunk, 's kérdjük: valjon érdemesek-e ezek nyolczszáz p. frtra, mennyiért Schiavoni ur adogálja.

T ö r t é n e t i - k é p e k .

Oh! ezekről hadd hallgassunk egészen; sem Hunyady halálával, sem Szapáry nemeslelkűségével nem akarjuk terhelni kegyeteket. Még gonoszabbul állunk, ha lehet, a' történettel, mint az arczképekkel. Hadd fessenek a' külföldiek, kik nemzeti életünket nem érthetik, magyar tárgyakat; hiszen mentségül szolgál nekik az, hogy belföldi festőink nem is tartják fáradságra érdemesnek, illynemű tárgyat felfogni: 's e' részben kegyetek sem hibátlanok, mert szinte a' közönséghez tartoznak. 'S ugyan ki kedvéért vegyen a' festő nemzeti tárgyat elő, ha a' ráfordítandó munkálkodásra azon időt kellene fordítania, mellyet megrendelt munkára használna, hasznosabbnak, azaz jövedelmezőbbnek lát?

Vagy a' vallásos érzelem, melly nőknél mindig élénkebb, mint a' férfiaknál, tán ajánlatosabbá teend kegyetek előtt egy keresztény festvényt? Azonban az e' nemben kiállítottak közül egyet sem ajánlhatunk: mert ha még annál jobban forgatjuk is jobbra balra a' dolgot, mégis csak kellemetlen helyzet lehet, midőn a' művész ollyasmit akar előállítani, mitől nincs illően áthatva. Hisszük azonban, hogy ama naiv együgyűségnek a' technikára 's felfogásra nézve, mellyel régibb mesterek éltek, vége van, 's a' korunknak megfelelő mód, keresztény tárgyakat előadni, fájdalom, még nincs felfödözve, vagy legkevesbet mondva, nincs illően kifejtve.

Hogy azonban ne menjünk el üres kézzel, mire, mióta a' tájképektől távozunk, jókora kinézésünk van, egy rejtvényt fogunk adni kegyetek elé, tudván, hogy illyesnek a' hölgyek barátai. A' 84. számun t. i. látnak kegyetek egy szírtet a' tengerben, ezen egy keresztet, mellyet egy kaukazi nő ölel, mellette keresztbe kulcsolt karral és lábszárral ül egy muzelmán, hátul a' más oldalon egy kopasz fejű chinai vagy mongol, előtte fekszik egy amerikai rézpofa 's egy fekete (de éppen nem valami néger, mert négerszerűt csak a' szíubn látni nála 's nem az idomokban)

mászik a' vízből a' sziklára. — Fejtsék meg most e' rejtvényt kegyetek. Örömet engednének ugyan időt kegyeteknek, hogy láthassuk, mint törik rajta eszéles fejöket; azonban egy egész év, melly alatt a' műkiállításban nem jövünk össze, *) nagyon is hosszú időszak; üssük fel tehát inkább a' képjegyzéket, hol láthatjuk, hogy e' kép Kis Bálint ur

„Halhatlanság reménye!”

Henszlimann Imre.

NEMZETI SZINHÁZ.

Nemesek hadnagya, eredeti dráma 5 felvonásban Kovács Páltól, adatott elő auguszt 22-dikén nemzeti szinpadunkon, Szentpétery Zsigmond ur közkedvességű színészünk jutalomjátékaul; — 's mind a' jutalmazott, mind az író fogadtatása meleg és megtisztelő volt az igen szép számmal összegyűlt közönség részéről, 's valamint amazt több ízben előtapsolá, szintugy kívánta ezt is látni a' közönség, mit két felvonás után kitörő hosszas zajongással adott a' rendezőségnek tudtára, míg Egressy G. megjelent 's a' kíváncsiakat e' laconicus szavakkal: „A' szerző nincs jelen“ le nem csitítá, rendre nem igazítá, mire aztán csönd lett és békén hallgatók tovább az először szinpadra került drámát, mellyből kivonánk magunknak azon fontos tanuságot, hogy az elvekkal, a' hittel, politicai meggyőződésünkkel nem kell játszani, nem kell azokat bármilly fényes jutalomért változtatni; mert a' pénz, hivatal, vagy bármi nemű jutalom, mellyet meggyőződésünknek áruba bocsátásával gyáván nyerhetünk, soha sem csillapithatja le ellenkiáltó lelkismeretünk szemrehányásait, melly nem szűnik irgalmatlanul üldözni az illykép cselekvőt . . . Fontos tanuságát adja ennek a' mai színműben Fokossy Gergely, nemesek hadnagya (Szentpétery ur), ki majdnem egész életére boldogtalanná tette önmagát és egyetlen leányát, Klárát (Laborfalvi R. k. a.), midőn e' dolog igazságáról megfeledkezett. Fokossy Gergely becsületes köznemes és hadnagy, ki egy szabadelmű, józan gondolkozásu 's haladást ohajtó párt kormányzója, a' befolyást, mellyet nemes társaira gyakorol, a' legjobb czéllal szokja vala használni, míg rája nézve a' kísértet órája el nem következett. Azonban tisztujítás ideje közelg, 's a' kísértet megjelen Fokossy házábanál Berkessy Alfréd fiatal gróf (Lendvay ur) képében; — Csilláry Antal kir. tanácsos és első alispán pártja t. i. ugy vélekedett, hogy mivel az öreg Fokossy, minden becsületessége 's szabadelműsége mellett, rendkívül hiu 's fényvágó, ha a' fiatal gróf reményt nyújt neki ahhoz, hogy leányát nőül veszi, bizonyosan kész lesz az ő pártjokra állani 's erre a' szavától függő nemességet is tántorítani. És csakugyan jól sikerült a' gróf kísérteti szerepe: ő az öreg urat a' pártnak, szép leányát pedig magának meghódítá. Klára forrón szerette a' grófot; azonban mind ő, mind atyja jó idején felvilágosítatnak a' körülök szőtt ármány felől, a' miből aztán Klára részéről kesergés, a' hadnagy részéről késő bűnbánat lesz a' következés, 's ez annál inkább, mert a' párthagyott öreg nemes társai által is üldözöbe vétetik, kik házat felgyujják. Valamint azonban sok szennyes dolgot meg-

*) Mióta ezeket írom, több rendbeli érdekesebb munka küldetett be, mik között csak Mátyás szobra mintáját elég felhozni; ezekről tehát még utólag szót teendünk, ha kegyetek és a' tiszt. szerkesztő ur megengedendik. II J.

tisztít a' tűz, szintugy megtisztítá a' szennyes szándéku gróf jellemét is; mert ő ezen házégés alkalmával annyira megrettent, hogy ijedtében — mitől azelőtt visszaborzadt — késnek nyilatkozék Klárát nőül venni, 's ezt mind az atya, mind a' leány nem csekély öröme, azonban a' leány régi 's a' grófi kísértet miatt elhagyott szeretőjének, Korondy Miklós nemes ifjunak (Egressy G. ur), szintolly nagy szomorúságára, csakugyan teljesíti is. Elmennek tehát, a' szabadelmű párt számításai szerint végezvén a' tisztujtást, esküvőre 's lakodalomba. — És ez volna jelen színmű főszemélye történetének lehetőleg röviden összevont meséje. Mint már ebből is láthatjuk, itt alkotmányos életünk egyik rugója, a' megyei nemesség részvevő munkássága a' tisztujtások körül, az eddig színpadunkon megjelent illynemű darabokkal egészen ellenkezőleg, komoly oldaláról van felfogva; világosan kitűnik egyszersmind a' szerző azon dicserétes czélja, melly szerint a' dolgot erkölcsi 's mélyebb jelentőségű oldaláról iparkodik feltüntetni, mindőn az elv-váltóztató 's pártját hitetlenül odahagyó nemeshadnagyot ugyan e' bottlása következtésül lakoltatja. Azonban épen ezen erkölcsi oldalról találjuk a' színművet nem kis mértékben elhibázottnak, költői igazság kiszolgáltatása nélkülinek. Fokossy Gergely ugyanis lemond politikai meggyőződéséről, pártját és nemes társait odahagyja, 's — jegyezzük meg — azért, hogy hiúsága, mint mondatik, aristocratái gögje kielégítést nyerjen, hogy leányát magas állásra emeltetve, grófnéül üdvözöltetve lássa. 'S mi azt hisszük, — ugyanazon költői igazság vagy, a' mi mindegy. ugyanazon erkölcsi fogalom, melly a' szerzőnek vezértüül szolgálni látszik, megkivánta volna, hogy ez esemény kifejlése olykép történjék, miszerint Fokossy Gergely vagy lakoljon elv-szegetéseért, vagy állatva törekvése helytelenségét, rossz irányát, jóra térve, kába hiúságából kitisztulva, térjen meg az elhagyott ösvényre, 's azon mint egyszer ugyan megtévedt, de akár önbelátása, akár a' sors korbácsoló keze által a' becsület ösvényére visszatért szilárdult jellemű férfi járjon el. Így azt mondhatnánk, hogy Fokossy Gergelyben erkölcsi érzelmünk ki van elégítve, a' költői igazságnak elég téve. E' helyett azonban mi történik? elvszegése, becsületes pártjának elhagyása által ('s az illyen dolog minél gyakrabban nyer jutalmakat ezen a' világon — az emberek közt, annál inkább szigorú büntetésre várhat a' más világon — a' költő előtt) a' nemesek hadnagya tökéletesen czélt ér, mert leánya csakugyan grófné lesz. 'S ebből aztán igen szép leczke kerekíthető mindazok számára, kik illyes alkalmakkor szél szerint szokják forgatni köpenyöket, mert íme látják, hogy az efféle 'eszelyesség' nemesak az életben szedi gonosz vetésének arany gyümölcseit, hanem még a' költő is előáll, a' ficzkónak vállára vereget, fülebe sugja: „jól cselekvél, öcsém, derék ember vagy!“ és így hathatós szava által a' kárhozas dolgot megszentesíti. És ez hiba! nagy hiba!... Igen ám, fogja valaki mondani, hisz így van a' dolog az életben, a' költő kötelessége pedig az életet fösteni 's benne az embert, a' mint van. Szépen köszönjük! magunk is ugyan e' véleményen vagyunk, 's a' mint a' költészet hivatását ismerjük, nem is lehetünk máson. De az életbeli valóságok mesztelen föstése, ezen csupasz utánzása a' természetnek, az életnek még nem költészet; minden képnél, mellyet a' költő felmutat, kísértetül meg kell jelenni egyszersmind, több vagy kevesebb világosságban, amaz eszmény-világnak is, mellyhez költő az életet szabja, és ez tenné, hogy a' Fokossy Gergelyféle életbeli valóságokat vagy játsszi gúny vagy keserű ironia kísértetében adja, azaz: vagy a' neveltség pellengérére állítsa az embert, ki anyagi czélokért lelke 's esze meggyőződését, szíve szentebb érzelmeit kész áruba bocsátani 's nyereséget vél kapni a' cserében; vagy kitüntesse, milly csekélyek az illynemű törekvések ama magasabb költői világ képeihez képest, mellynek sejtelve, többé kevesbé, minden emberi kebelben feltalálható, megmu-

tassa a' visszas fonákságot, mely fenáll az élet közt, a' mint van, és az élet közé, mellynek lennie kellene. — Színtolgy kevésse mondhatunk dicséretet arról, a' miként szerző Korondy Miklóssal bánik. Ezen ifju hűn, tisztán és szenvedélyesen szereti Klárát, szerelme táplálatot kap az által, hogy neki a' leány nőül ígértetik. Az ifju azonfelül talpig becsületes, derék és szilárd jellemű legény; midőn a' hadnagy már már elcsábítja pénzével a' nemességet, Korondy az, ki hathatósan előáll, igaz beszédével a' tántorgókat megtéríti 's az ellenpárthoz állott főnök után, mindnyájának összetartó középpontjává, támaszává lesz. Igaz, hogy ő szenvedelmes szerető, 's pisztolyt rejt zsebébe, hogy vágytársát a' grófot agyonlőjje; de szenvedélye mégsem vak, mert midőn a' grófot a' tűzből megmentett Klárával vállain látja távozni a' lángbaborított házból, kinyújtott fegyverét visszavonja, mellyet azonban más alkalommal, midőn a' grófot egyedül veheti célba, csakugyan nem mulaszt el használni. 'S mi lesz már most ezen olly becsületes és igaz lélek jutalma? az, hogy mivel hűn szeretett és egy nagy uri csábított tulhevült szenvedélyében pisztolyával megsebesít, mint szándékos gyilkos pörbe vonatik, tömlőcczel kinoztatik. Na, hisz a' világért se gondolja valaki, hogy mi védni szándékoznánk az ember-élet kioltására töltött pisztolyal lövöldözöt; de azt senki rossz néven nem veheti, hogy ezen becsületes Korondy Miklóst szívünkben sajnáljuk, 's köszönetet mondtunk volna a' költőnek, ha általa a' grófra pisztolyt nem lövetett volna el. Hiszen maga e' pisztoly érezni látszott, hogy nem illik rendeltetése helyére, mert három izben kellett elcsattantani, míg végre csakugyan elsült — ezen első előadás alkalmával. 888.

(Vége következik.)

POZSONYI LEVELEK.

XXV.

SZERETETT LEONÁM!

Aug. 21-kén, 1844.

A' nemzet, melly sokat szenvedett, kivívta magának a' — reményt egy szebb jövőre. Hazánk is sokat szenvedett. Hisz még most is átnyalilik keblünkben az égető fájdalom! de a' legborúsabb égne is van egy-két csillaga, a' sokat szenvedett nemzetnek megmarad reménye. Isten nem hagyja el a' népet, melly tűrni tanult, 's bár sokára, annyi súlyosztó átok után, de mégis elhozza a' vigasztalás örömnapjait. — Midőn nemzetünk istene nagy férfakkal áldá meg a' magyart, felzöldült a' mi reményünk fája is, 's a' jelen egy szebb jövő záloga lön.

Ezen nagy férfiak egyike Széchenyi István, tegnap ünneplé névnapját. A' nagy ember sirjához a' nemzet hálája veszi zarándokutját, élteben annyi eber virasztásért tisztelet a' jutalom. — Mert az ember természetében fekszik, hogy fel szokja keresni tisztelete tárgyait; az országgyűlési ifjuság olvasó köre, nem feledve, hogy egykor Széchenyink hívta fel az elszoródott magyar nemzetet egyesülésre, egy kiküldöttséget nevezett ki, melly mindnyájok nevében tiszteletét fejezné ki az egyesítő nagy polgárnak. — E' szerény kis társulat többet nem nyújthat, 's úgy hiszem, illy ifjak tiszteletének nyilatkozata, kik mint nem az idololatria lázával, úgy nem a' képmutató mosolyával, hanem tiszta és hű kebellet járultak Szé-

chenyinkhez, kedves lehet annak, ki a' hon felett viraszt 's jövőjeért munkál és áldozik; és kedves lesz tán az illy szerény ragaszkodásrai emlékezet azon napokban, midőn nagy utáiban a' jó akaratot a' vak félreismerés 's a' rossz lelkü rágalom kísérendi. Oh, mert ki az, kinek lelkét a' félreismerés nem búsítja, 's kit a' rágalom nem gyanúsított? Az ember paradoxok öszevege, káromolja az eget, melyhez elebb esdő kezét emelt, szilajon letarolja a' virágot, melynek tekintetén elebb édelgett; Athenae, legbecsületesebb, leghűbb gyermekét, az igazságos Aristidest, kihez tanácsért járt a' nép, számkiveté, 's később a' névre, melyet a' számkivető ostracionra irt fel a' hálátlan nép, Hellas büszke lön. — Sokszor csak az ember sírja felett nő fel az elismerés virága, — de Széchenyinket egy nemzet tiszteli, 's tudom, az ifjak küldöttségének jó kívánásában egy haza osztozik. — Isten adjon neki hosszú és boldog életet!

Kevés ember merithet fel kebléből, mint a' gyöngyhalász a' tenger mélyéből, kincset. Kinek minden ere a' haza- és az emberiségért lüktet, az illy kincsre szert tehetett, annak az élet gyöngye — a' megnyugtató öntudat lön jutalma. — És e' miatt üdvözlé az „olvasókör“ ugyanazon kiküldöttsége Bezerédj István jeles hazánkfiát a' honszeretet és humanismus erényének ez eleven templomát, ezért kívánta, hogy hazánk istene a' magyarnak több illy Istvánt is adjon.

Midőn egyrésről örömmel tapasztaljuk, az ismeretszerzés végett egyesült ifjak olvasó köre naponként mint fejt fel egy-két szép virágot, lehetlen másrésről elnem szomorodnunk, midőn most is olly jeleneteknek vagyunk tanui, melyek mint azon barbáridőt hívják vissza, midőn a' békes polgár e' hon ifjaiban a' rend és esend ellenségét felé, ugy megerősíti azon balítéletet, hogy a' magyar ifju jelleme vadság, 's eleme rendetlenség. Pedig az ifju nemzedékben van a' hon reménye, 's szabadság rend nélkül fel nem állhat. Azonban legyünk méltányosak, 's ne kárhóztassuk egyetemesen az ifjuságot, midőn annak csak egy kis töredeke rendetlenkedik. F. hó 11-kén a' „vas kutacskánál“ egy népes társaság mulatott; lent hat ifju nyelé a' pozsonyi champagneit, 's egyikök a' táncsterembe röptvén egy üres üveget, a' felülről lehangzó szavakra felrobog 's segítségére siető társaival véres özszeütközést idézett elő. Több polgár megsebesítetett, a' butorokban okozott kár több száz forintra megy. Az ingerültség nagy, miután e' rendetlenség előtt egy héttel a' „szép lakban“ szinte hason botrány történt. Tehet-e erről az egyetemes ifjuság, ha közötté akad egy-kettő, ki feledve hivatását, bűnös fertelmek közt tölti napjeit, ha feledve a' kor és haza igényeit, a' helyett, hogy ismeretszerzés végett egyesülne, a' rend háborítására 's a' békes polgárok veszélyére köt pajtászövetséget? Hisz az angyalok közt is voltak lázadók. — Örömmel értesithetlek, szeretett Leonám, hogy mint általánosan közbotrányt okozott az említett czimborák tette: ugy az ifjuság részéről megvetést vont maga után. Reméljük, az ingerült kedélyeket megnyugtató példás büntetés el nem marad.

Nem akarom leveleimet botrányok rovatává tenni, de nem tehetem mégis, hogy a' jelen esetről ne szóljak. — Látd, így folynak napjaink; rendetlenség és — unalom közt. Mig Pesten a' nemzeti élet forr, a' művészet és ipar illatdús virágait egybefűzve láthatod, és lelked ennyi élvre felvidul, kebeled a' munka és tehetőség áldásaira feldobog: addig a' törvényhozás és városa csöndesen morzsolja le árva napjait, 's a' nemzeti élet minden jele nélkül várja a' napot, melyen ez országgyűlés eloszlik, 's falai közt szakadozott viszhangként fog sohajtozni a' magyarnyelv.

„Ha ünnep nincs, a' vasárnap is jó“ — szoktam mondani — 's mert az idén a' pesti műkiállítás meg nem tekinthetem, egy ifju művész (Söckl Tivadar) atelierét

tekintém meg. Egykét tanulmányfő, egy feszes tábornok életnagyságban, egykét megrendelt mellkép 's voila tout. A' művész szép tehetséget sejtett, bár a' kivitel nem a' legtökéletesebb. Így látogattam meg egy szerény művészt is, kinél Raphael belvederi Máriájának igen szép másolatát láthatám. A' kép eladó. Oh, mi fenség és lélekhez szóló van e' képben! — Látd, szeretett Leonám, ha némellykor illy élvezket kívánunk lelkünknek szerezni, ha pillanatra kiemelkedni akarunk a' mindennap prozai egyformaságából: a' csöndes életű művészt kell felkeresnünk magánylakában, szellemálmái között; mert a' magyarnak nyilvános képtára nincs. Hogy miért nincs? Oh, engedd el a' feleletet, kedves barátném! Mit használnék vele, ha meg mondanám is, miért nincs. Így hallgatok, és nem említem a' hg. Eszterházy bécsi (800 darabból álló) képtárát, 's nem mondom, hogy miután az idegeneknek eddig annyit tettünk, lehetne tán valamit hazánkért is tenni. Érdem emel, nem név.

Ki hinné, pedig úgy van. Egy nőnek egyik templomban a' sajátsték (mert isten házában is pénzért árulják a' helyet) megtagadtatott, mert az említett nő — a' főegyházban többször hallgatá a' hitszónokot. Oh, ember! a' te hiteddel miért felejtetd, hogy a' szeretet és türelem nagy mesterének születése után az 1844-dik évben élünk?!

Folyó hó 18-dikán H. báró zenetársasága nagy hangversenyt adott. A' programmot nem közlöm. Egyetlen egy magyar darab sem játszatott. És e' társaság, mint halljuk, vállalkozó főnöke vezetése alatt, a' keletindiakra készül, hogy ouverture és polkaival (az egész társaság — 16 személy — cseh) dicsőséget szerezzen a' Magyarháznak és zenészetének. Mert, mint mondják, H. báró hazánkba illy magas czélból vállalkozott e' nagy utra, és tán hogy e' gazdag kis világ minden kárbunkulusát felszedhesse. Sok szerencsét, a' gondolat nem rossz.

Isten velünk, szeretett Leonám, ölel hű

Yoléd.

BELFÖLDI LEVELEZÉSEK*).

SZÉKESFEJÉRVÁRT, júliusban. Légy üdvöz, kedves barátom! felmelegült érzelemmel hozom elejbed azt, mi, nem kétlem, szinte magosabbra fogja hangolni lelked tiszta hurjait. Oh, barátom, már csak azért sem lehetnek soraim előtted közönyösek, mert hölgyről — igen! hölgyről akarok szólni, — kit te is édes ábrándaidban gyakran a' képzet jelképeül álmódál. — Szivemelő tisztelgésről akarok szólni, 's ehhez képzeld magadnak egy fényes, tágas szobának még szabad terét, melyet több tekintélyes férfiak, kik városunk részéről mind küldöttségi tagok, nagys. és főtiszt. prépostunk szónokló elnöksége alatt töltenek be; és ehhez képzeld átel-lenben a' megtiszteltető érdemdús hölgyet, környezve a' család kitűnő személyeitől — 's előtted szép képe a' szereplőknek. A' szónok, ki az ünnepély királynéjához ékes és fontos szavalatot mond el elérzékenyült hangon, biztos jelét adja annak, hogy kimerített kezelése azon segélyeknek, mellyek az egy év előtti tűz-elem vad szeszélye által hamuvá tett birtokaik felett kesergő szerencsétlen lakosainkra nézve valódi gyógyír valának, 's hogy most rendén van a' segélygyűjtők iránti háláérzetüket

*) Hely szűke miatt kivonatokban.

kifejezni, 's kiválólag azon hölgy irányában, ki nemes keble ösztönéből leginkább igyekezett az ír megszerzését eszközölni. — Az ünneplett hátlatárgy — ő nsága Horváth Octavia bárónő vala, ki is a' küldöttségnek következő szavakban fejezé ki szívsguálmait: „Magasztos érzet fogja el keblemet, midőn ezen nemes városnak nagyérdemű küldöttsége, tulbecsölve azon csekély segedelmet, melyet a' tűz által sújtott szegény lakosoknak, bár tiszta szívből, de szűk erőmmel csak szűken nyújthattam — azt illy megtiszteltetéssel véli jutalmazandónak, és engemet ez által örökös adósává tesz. — De a' tisztelet nem engemet illet, hanem a' nemes város lelkes tanácsát, és ezen igen tisztelt küldöttséget, kik nekem, az igénytelen lakosnának, a' felebaráti szeretet által nem annyira kívánt, mint inkább parancsolt tettét a' szándék tisztaságában annyira méltányolják! — Köszönetet, illy kitünőt, minőt főt. szónok ur ékes beszédében olly szívemelőleg előadott, én nem érdemlettem; mert hiszen, mit tettem, mit tehettem, és milly tettek kellene annak lennie, mely által leróhatnám nagy adósságomat ezen nemes város iránt, melyet szülőföldemnek büszkén nevezek? melyben minden ház, minden külső jel, gyermekségem holdog éveit tükrözi vissza emlékembe? hol a'szeretet- és barátságnak legboldogított viszhangjaira olly számtalanszor találtam? mely iránt a' leggyöngédebb hála érzete csak szívemnek utolsó verésével szűnhetik meg? És így a' multa nézve hábar enérde-meim hiányának érzete, illy fényes kitüntetésrei méltatlan voltomat szüntelen szemeim előtt lebegtetvén, a' tek. küldöttség nyilvánított köszönetének elfogadásától méltán visszatartatna: mindazáltal valamint az összes emberiségért, úgy különösen e' nemes város kebelebeli polgártársaim szünteleni jólétökérthőn dobogó szívemnek tisztá, jó szándékában némi megnyugvást találván, egyedül ezen öntudat bátoríthat jelenleg ezen fényes küldöttség által irántam kitüntetett érdemem feletti köztiszteletnek mélyen érzett 's hátalteljes elfogadására. — Vegye tehát főtisztelendő szónok ur és az egész tek. küldöttség fáradságukért legbuzgóbb köszönetemet; — legyenek forró hálámnak tolmácsai általam mélyen tisztelt küldöik előtt, és vigyék meg keblem mélyéből eredt azon fogadásomat: hogy ha valaha ezen, évkönyveinkben örök-ké híres, hajdan székes városnak nagy órája ütne, és nem erő és tehetség egyedül — melyekben szűkölködöm — de buzgó szándék és jóakarát kívántatnának áldozatul: Fejérvár leányai közt engemet hűségben és lelkesedésben felül egyik sem haladandna!“ — E' lelkes szavakhoz, kedves barátom, nem kell semmi commentár; csak azon forró ohajtásom nyilvánítását teszem ide: vajha születnék sok illy nemes, lángkeblű hölgy e' szegény hazában, hogy haladásunk nagy munkája minden részben általok elősegitetnék.

L á s z l ó.

GYÖNGYÖS, aug. 24d. — Még csak kevés idő kell, 's mi haladni fogunk; bár ugyan eddig is eleget jártunk, de olly borzasztó rosz utaink voltak ('s vannak), hogy míg egyet léptünk, másfelet is vissza kelle esnünk. De már ezután — mint mondám — haladni fogunk, bárha kissé görbén is. Ugyanis felszedvén már előbb a' régi constitutionalis köveket — mi, mellesleg legyen mondva, sok (pénz) conservatívnek nem tetszik — új járdát készítenek, még pedig faragott négysegű kövekből; mi magában igen szép, és szükséges, 's csak az van fonákul: hogy parallella nélkül készíttetvén, egyenesen — mint kellene — még ezután sem haladhatunk. Az ó Casino e' czélra tánczvigalmat — octoberben tartandót — tervez. Az alsó Casino pedig — dicséretére legyen említve — könyvtárából kölcsönző könyvtárt alakít. De Emichnek is becsületére ('s hasznára) válik, hogy városunkban könyvraktárt tart. — Vasárnaponként a' Casino-kertben szoktunk sétálni, hol Bunkó egyensapkás bandája hallatja magát. Ad vocem: „kert“ lehetlen sajnálatunkat ki nem jelentenünk, hogy a' minden tekintetben classicus Orczy-kert még a' tisztessék előtt

is el van zárva. Mondják, hogy ezt azért teszik, mivel néhány virágcserep ellopott, de arról bizonyosak lehetnek az illetők, hogy kiket eddig — értem a' tisztességek közül — eligazítottak, ezt semmiesetre sem érdemelték meg. — Éjjel aludni szokunk, ha t. i. lehet; mert, kikre az éji csend biztosítása bízott, gyakran borzasztó lármával 's zsarnokilag eszközlik ki azt. — Végre, mit legelől kelle mondanom, az: hogy jövő hó Sán a' kórház javára nyereseményekkel összekötött táncvigalom fog adatni, 's erős hitünk: hogy valamint egyrésről széplelkű hölgyeink örmömel viendik becses műveiket az emberiség ezen oltárára, ugy másrésről nem fog találkozni Gyöngyös lelkes fiai 's leányai közt, ki ezen éledeletet eltaszitaná magától, midőn vele olly magas cél irányoztatik eléretni.

— z l —.

KASSA. A' 'kassa-eperjesi értesítő' f. é. augusztus 17-kén megjelent 23d. számában következő sorok olvashatók: 'Ó v a k o z á s. Minden kellemetlenség, mely azon dohányozás által külvárosokon, szénapiacson is megtörténhetne, gondosan elejét vetni; tehát minden Rang szerint, többszöri felszólítás mellett, utoljára megkért, hogy a' dohányozás külvárosokon és széna-piaczokon meg van tiltva, másképen kiki minden ártalmasságot magának felirhatik. Kassán augusztus 16-kán 1844. szab. kir. Kassa városi Kapitányi hivatalból.' Kell-e commentár? *) T. Lajos.

KECSKEMÉT, aug. 16kán. Folyó hó 11kén a' kisdédóv-intézet alapítására szükséges tőke megszerzésére műkedvelők által Szigligeti, két pisztoly' című népszínműve, melyet a' szerző e' célra ingyen engedett át a' társulatnak, számos nézők előtt köztetszéssel adatott 's 15-kén hasonló eredménnyel ismételtetett. Legelső, kik az előítélet és álszemérem vastag horuín áttörtek 's kiknek a' társaság alakulását köszönhetni, Csányi Lina, Tóbi Eszter, Simonyi Teréz és Eszter kisasszonyok valának, kikhez később városi hölgykoszorunk legbájosabb fejlődő rózsái csatlakoztak. 'S különös hálánkat vivák ki e' részben t. Ferenczy Gergelyné 's Sárközy Lőrinczné asszonyságok, kik nemcsak megengedék, hogy kellemdűs kisasszonyaik az előadásokban részt vehessenek, de szívesek valának a' próbatéteken megjelenni 's finomtapintatu észrevételeiket a' játékosokkal közleni. Méltó köszönet illeti továbbá t. F. L. táblabíró urat is, kinek fáradhatlan szorgalmu vezérlete alatt működött e' társaság, valamint mindazokat, kik a' kísérlet kivételére segédkezett nyújtottak. A' tiszta jövedelem, minden tetemes kiadások mellett, 338 fra rugott. —

Homoki és Gömör y Frigyes.

KUN SZ. MIKLÓS. Az itteni gymnasium növendékei augusztus 2kán kapván az 'Életképek' negyedik száma mellett Travníky jeles zeneszerzőnk 'Kölcsy himnuszát, azt az 5kén tartott nyilvános vizsgálatok alkalmával számos hallgató előtt érzésteljes harmoniával eléneklék. A' hatás, melyet ezen tösmagyar zsoltár okozott, általános volt; láttunk, kiknek idegeit az egész gyönyörű versezet szavallásakor neme a' magasztos keserédes érzetnek rezgő által, a' reázendült énekre pedig köny lopódzott szemeikbe. Tartson, ki mit akar a' könyekről: a' komoly férfiaknál mindig rendkívüli meg hatás bizonyosságai. Éljen a' himnus-zene derék szerzője!

K. G.

N. OROSZI, (Nógrádban). E' napokban egy kóborló színészcsapat engedelmet nyert, sátorát nálunk felülhetni. Mezővároskánkban még a' legéltesebb emberek sem emlékeznek, hogy itt valaha komédiáztak volna, 's azért, ki az első helyre a' 25, a' másodikra pedig a' 15 kongó krajczárt meghirta, a' világért sem mulasztá el az előadást meglátogatni. A' szinterem az ivószoba volt, mely e' célra két pislogó faggyugyertyával vala kivilágítva: függöny, oldalfalak, deszkázat

*) Nem!

's egyéb színi requisitumok fényüzési czikkeknél, tehát nélkülözhetőknek tartattak; a' színészek a' közönség szemeláttára öltöztek és vetköztek, nehogy azok, kik még nem voltak színházban, babonaságot képzeljenek lenni a' dologban. Az első helyet néhány falócza jelölé, a' másodikat azon tér, mely az ajtóig maradt. A' személyzet három kitünőbb egyénből állott: az igazgató-, igazgatóné- 's a' sugóból; midőn az igazgató ur játszott, akkor a' sugó bujt a' lepedő alá, 's midőn a' játszás erre került, igazgató ur váltá fel ötöt, a' mi úgy tetszett, mintha 'bujódsí'-t játszanának. Egy ízben igazgató ur, ki, hogy annál nagyobb tüzzel működhessek, játék előtt mindig felcsipte magát, eltévesztvén a' sugást, kedves nejétől ekkép igazítaték utba: 'hallgass, számár; inkább betéve mondom el.' — A' szoba mind a' három előadásnál fulladásig tömve nézőkkel, minek egyik oka az is volt, mivel a' főfelügyelet a' korcsmárosra bízoték, ki a' fölséges látványtól annyira elragadtatott, hogy a' becsődülést észre nem vevé. Kikaczagtuk magunkat három évre, 's a' magyar komédiák még udódjainknak is hű emlékezetükben maradand.

Verőczei.

SZOMBATHELY, aug. 14.-kén. F. hó elején Kétszery színészársasága került hozzánk. Szerencséjére 4.-kén közgyűlésünk volt, különben aligha üres padoknak nem játszandott, mint azt a' következés igazolá. Falusi uraink nagy része ugyanis kiperorálván magát 's meglimitálván a' marhahus árát, másnap eltávozik, a' sok esőtől csirázásnak indult termését betakarítandó, 's eltávozott vele együtt színházi közönségünk is. Előadattak: 'Ördög naplója', 'Szökött katona', 'Országgyűlési szál-lás' 's 'A' vadon fia' — türethetleg, kivált, ha néhány nem a' darabból vett, hanem amugy gondolomformán beleszótt dallamtalan daloktól megkiméltetnek füleink. Nagyobb hatásnak 's közönségnek csak a' 'Szökött katona' örvendhetett; a' 'Vadon fia' elcsücsült. Feltűnő volt, hogy hölgyeink ezen előadásokat épen nem látogaták meg. 'S miért? Hja, mert mi megfordulunk Bécsben, Grätzben 's még tudja isten, hol nem mindenütt; mert mi rettenetesen kikepezett, finom izlésű nép vagyunk: tehát nekünk (tudniillik nekünk hölgyeknek) sem magyar művészet, sem magyar irodalom nem kell, 's pedig nem csupán azért, mivel nem veszünk magunknak fáradságot azzal megismerkedni, hanem, mert férfaink sem igen igyekeznek azt velünk megkedveltetni. Casinónk számára Paul de Koch ledér regényei meghozatnak, 's azokkal udvarlunk hölgyeinknek, míg Vörösmartyt 's más jelesebb elméinket névre is alig ismerjük. Valóban, illy jelenségek nem igen nyújtanak reményt elmondhatni Jules Janin-nel: 'si notre monde litteraire vit encore, il ne vit plus guère, que par les femmes*).

— a j.

VÁCZ, aug. 24. — A' kegyes iskolai rendnek igazgatói és választott tagjai e' napokban Váczon gyülekeztek össze, a' minden hat évben megújuló tisztújítást tartandók, mely ünnepély augusztus 18.-án kezdődött és hat nap lefolyta alatt a' képviselők legnagyobb örömére végbement. E' tisztes szerzetes rendnek igazgatása alatt a' két testvérházának számos tanodái állanak, ugymint, a' nemzeti iskolákon kívül 28 gymnasium és 3 lyceum, melyekben, a' tavali számolás szerint, összesen 8511 ifju nyert oktatást. Nagyérdemű kormányzója főtisztelendő Grosser ker. János ur, ki már 13 éven át dicsően igazgatja e' rendet, ismét nagy szótöbbséggel magas tisztében megerősített, titoknokul a' magyar és német költeményeiről ismeretes Jallósis András szünni nem akaró éljenezéssel fogadtatott. A' legédesb remény kecséget, hogy illy érdemtelen férfiak munkálkodása a' kegyes szerzet és anyaként ápoló haza javára növekedő fiakra boldogítandó áldást terjesztend.

P. J.

*) Szives közléseit szívesen fogadandjuk.

MI HIR BUDAÁN?

*Örömmel jelenthetjük, miképen a pesti kisdodóképző-intézet igazgatójává Ney Ferencz barátunkat, lapunk ernyedetlen munkatársát, e napokban elválasztották. A pálya gyönyörű, mely előtte megnyílik, de az igen tisztelt igazgató választmányak is szerencsét kell kívánnunk e választáshoz: oly férfiut érte ez, ki ezen pályára teljesen hivatva van, s ki az intézetnek mindenesetre becsületére, diszére fog válni. Éljen az egyesület s annak új igazgatója!

*Dr. Kőszeghy Benjamin ur honunk fővárosában rövid idő múlva megnyitandja siketnéma-intézetét, melyben ezen szerencsétlenek élő szóval vagy fenhanggali beszédre tanítanak.

*A budai német színházat kívülről meszelik: hiába, azért mégis elavult az már!

*Ugyanott a várban magyar boltczímet is láttunk. Azt hittük, hogy szemek kápráznak, de — örvedetes valóság.

*Halljuk, hogy bizonyos intézet előtt, melynek homlokfalára írva van magyar és német nevezete; mintha bizony szükséges volna ezen nyilvános intézetben, mint a vargaboltokon, német fölratot is fityegtetni, s aztán a mi van is magyarul, azt is roszul iratni, hogy annál hamarabb meggyőződheünk, milly jól állhat itt a magyar elem — halljuk tehát, hogy ezen intézet előtt minden héten sok nép szokott összegyűlni s pedig azért, mert a házból különféle énekek hangzanak le, melyek többnyire gyermektörkökből erednek, s azon meggyőződéssel vigasztalnak, hogy, ha ezen éneklés szorgalmasan folytattatik, az intézet szükségtelessé teendi a nemzeti conservatoriumot. — Közlő ur egy hétfőn estefelé maga is jelen volt e mulatságnál s elragadtatva örömeiben a fölött, milly felséges Belisáriókat fog idővel innen nyerni a nemzeti opera, észre nem vevé, hogy kendőjét és pipáját zsebéből — kilopták. Azért nem jó, ha az ember nagyon elandalog.

*Schodelné ismét énekelt a nemzeti színpadon: „Lucretia Borgia”-ban mult héten, s tegnapelőtt az „Ezred leánya”-ban. Kell-e mondani, hogy tele ház s rendkívüli tetszés mellett?

*Komlóssy Ida kisasszony is vendégeskedett nálunk, s pedig Parthenia szerepében a „Vadon fiá”-ban. Ez luxus volt!

*Bátorkodunk a jóhangú és remekkészületű zongorák kedvelőinek Péter Vendel urnak budapesti raktárát ajánlani, hol a legjelesebb mesterektől készült zongorákat lehet szemlélni és megvenni. Mint értesítve vagyunk, sok bajjal kell az eladónak küzdeni némelly kenyértársai irigysége s cselszövényei miatt, melyek áruinak kisebbitésére, önmaga jó hírnevének pedig aláásására vannak irányozva; szomorú volna azonban, ha ezen nemtelen áskálódások a rágalmazók körén túl is terjednének, a mi, úgy gondoljuk, czéloztatik is — eddig siker nélkül, mert másutt okosabb emberek vannak ám zongoracsínáló uraiméknál s a czéhek zsarnokoskodása jóformán lejáróban van. Hiában, bizony csak úgy van az!

*Ugyan kérem alázsan, szükséges-e az, hogy az aldunai gőzhajók, ha éjfélt után megérkeznek, ezt háromszori puffogatással tudtára adják az alvók-nak? Mi azt gondoljuk, hogy e multság bizvást elmaradhatna; nem tudjuk, a gőzhajói igazgatóság mit mond hozzá?

*Minap a király-utczában valaki leesett a lóról: „bizonyosan a polgári lovassághoz tartozik,” mondá egy más valaki.

* A' magyarnak legemlékezetesb 's egyszersmind legnemzetiebb ünnepe: sz. István napja, Budán régi szertartási fényéből sokat vesztett; méltán tarthatni attól, hogy pár év múlva egészen jelentéktelenné válik. Mert, kérem alázsan, a' sok nép, melly inkább látni, mint ájtatoskodni, inkább szemének, mint lelkének gyönyörűséget szerezni siet, az álgyuzás 's harangzugás, katonaság 's egyéb parádék még nem teszik nagygyá — nemzetivé az ünnepet. Bizony mondom: hiányzik közlünk a' vallásosság, a' szellemi fölemelkedettség; szemeinket merő külsőségeken legettettjük 's azért nem birnak betekinteni keblünk szentjébe: a' zaj, a' láрма, a' látványosságok annyira elfoglalják érzékeinket, hogy a' csöndes magábaszállás-, az ájtatos elmélkedésekre időnk nem marad. Isten tudja, hova indulunk?! — Ezen ünnepélyre a' budaiak által meghítt pesti polgári őrhad is megjelent különféle gyalog és lovas osztályaival. Az idő, ha nem is egészen derült, mégis kedvezett a' szertartásnak, délután azonban komorlón 's a' budapestiek mulatságát a' szokott gyűldéklen megrontotta. Beh, kár azért a' sok rántott csirkéért és tojásos salátáért!

* Ugyanaz nap délután a' budapesti polgári őrhad egymást 's még néhány kiválasztottakat fényesen megvendégelte a' budai horvátkerti szinkörben, melly e' célra izletesen volt elrendezve. Mondják, hogy az ebéd 3000, mondd: három ezer pengő frntba került 's hogy a' borok, még a' francia pezsgő is, mind magyar borok voltak. Isten tartsa meg a' derék polgárokat, kik ha már egy ebédért 3000 pftot birnak kiadni, mennyit nem fognak adakozni jótékony 's közhasznu céljaink előmozdítására!

* Mivel épen fegyveres híreknél vagyunk, tán nem lesz érdektelen tudni t. olvasóimnak, hogy a' pesti polgári lövelde-társaság (istenem, mit nem csináltak a' tárcsa-lövészekből?) e' folyó évben is az Istváni lövészlakomát fényes bál- és világítással szeptember 1-jén megtartandja. Minthogy az illető igazgatóság csak meghatározó számolt bementi jegyeket szándékozik közrebocsátani: annál fogva mindazok, kik e' diszes mulatságban résztvenni kívánnak, bemeneti jegyeket Kirner József allövész-mester urnak szervitáreni boltjában válthatnak. Tehát csak váltsunk, szeretetreméltó hölgyecskék 's tánczkedvelő ifju uracsok: az idén nincsenek olly hő napjaink, hogy egy kis tánczocska nyár derekán meg ne járná!

* Ismét literariai jelességek: a) legelől említendő Gorove István urnak, NYUGOT' czimű jeles utazási munkájának, mellynek néhány töredékét az 'Életképek is közölték, első része. A' könyv különös typographiai csinnal, mondhatni, olly pompával van kiállitva, minőt eddig nemesak egy magyar könyvnél sem, de még angol és francia munkáknál sem igen gyakran láttunk. Hiában, a' mi Landerer és Heckenast nyomdájokból kikerül, az mind olly izlésteli 's olly csinos elrendezésű, hogy e' részben jóval fölülmulja a' többiek — ámbár lehető legszorgalmasabb — nyomtatványait. A' munka beltartalmával rövid idő múlva megismerkedtetjük t. olvasóinkat. b) Meglepő szép kiállításban jelent meg: 'Hit, remény, szeretet, ájtatos elmélkedésekben' czimű imakönyv, melly Kecskeméten Szilády Károly ur betűivel és költségén nyomtatott. Ezen imakönyvet dívatlapban ajánlani cseppet sem vonakodunk, miután különösen a' műveltebb nők szükségére van alkalmazva, avagy a' legfőbb rangu vagy legdivatosabb hölgy nem jöhet-e — sőt, mint földi lény, jön is — olly körülmények közé, mellyekben a' vallás malasztjához kell folyamodnia? Mi édes, mi megnyugtató, a' Mindenhatóhoz emelkedetni fel segedelemért 's ezt megnyerve, mi kéj a' nemes női kebelnek, ezért forró háláját kirebeghetni: e' könyvecsében mindezeket, az élet minden körülményeire alkalmazott, kellő szavakba öntve találhatni. Az aczélmetszetet a' gyönyörű czimlap pótolja.

Z Á R S Z Ó *).

AZ IPAREGYESÜLETI ÜNNEPÉLY ALKALMÁVAL.

KOSSUTH LAJOSTÓL.

Ki levén osztva a' méltánylatnak szerény jelei, mellyekkel a' magyar iparegyesület, a' közvélemény nyílt szemei előtt, nemes versenyre lépők jelesbjeit a' köz-elismerésnek felajánlá, engedje a' tisztelt gyülekezet, hogy rövid bucsúszót emeljenek. — Fogadják mindenek előtt a' tisztelt pártfogó hatóságok nagyérdemű küldöttjei szíves köszönetünket azon kitünő figyelemért, mellyel ez ünnepélyt kísérni méltóztattak. Engedjék kérnünk, hogy küldöiknek hálánkat megvive, kérjék ki hazafiui rokonszenvüket 's tettelegesen pártfogásukat egyesületünk számára, mellynek arra, céljának 's munkakörének roppant terén, annyiszor szüksége lesz, de különösen kérjék ki a' méltányló buzditást a' honi műiparnak, melly szorgalomban izzadja által a' nehéz élet munkás napjait, hogy önboldogsága mécsét a' közboldogság szövetekénél gyujtsa meg, mellyet a' honnak is ő gyujta meg. Igen is, t. küldöttségek, az adalék, mellyet virágzó műipar a' nemzetnek nagyságához, boldogságához nyújt, nagyobb és fontosabb, mint a' fegyvernek hódításai. Ezek elnyomott népnek nyakán vérözönben léptetnek előre, hogy egy hallgatag temetővel többet csatoljanak a' status határaihoz, a' műipar béke malasztjaival hódítja meg a' nyomorúságot, hogy emelkedjék közboldogsággá, és amaz átkos szót, hogy véres verejtékben keresendi kenyerét az emberiség, a' legnagyobb áldással teszi; és nyújt kincset a' nemzet tárházába, melly, önmagát éltetve, haladtában nő, mint az örök idő és a' teremő ész, és a' munkás kéz hatalmával megsokszorítja értékét annak, mit isten kegyelme a' honnak adott.

Fogadja továbbá a' n. m. kir. kincstárnak nagyságos küldöttje **) köszönetünket. E' napnak ünnepeltjei pedig látván, miként a' műiparos törekvés méltánylatának jeleiben magának a' királyi kincstárának küldöttje is osztozék 's egyesületünk kezeiből átvenni szíveskedék, — e' napnak ünnepeltjei, mondom, vegyék ez osztalékban hivatásuk nemes levelét, melly öntudatos embernek becsesb, mint mellyet a' vakeset ad, — mi pedig mindnyájan tanuljuk meg a' f. m. kincstár nagyságos küldöttjének jelenlétéből arról meggyőződve lenni, miként a' közvélemény, mellyet a' honi műipar éltetésére felhívni egyesültünk — nem egy létező valami, hanem a' hu-

*) E' lelkes beszédet, mellyel az iparegyesület másodelnöke a' mult vasárnapi népes ünnepélyt bevégezé, maga a' t. szónok szíves volt nekünk — lapunkban közlés végett átengedni. A' tárgy, bel-életünkre nézve, fontos ügy, melly itt megpendítetik, nem kevésbé érdekli hazánk lelkes hölgyeit is, kik, ha akarnak, varázserővel mozdíthatják elő honunkban az ipart, 's minden tájakra áldáshozóvá tehetik. Azért cseppet sem kételkedtünk, hogy a' jeles beszéd lapjaink hasábjait szintugy diszesítheti, 's tán ezekben még czélszerűbben közöltethetik, mint akármellyik más száraz politikával foglalkozó lapokban. Szerettük volna azt vezérszól adni, de midőn kezünkhez vettük, az első ív már ki volt nyomva, — 's ámbár az ujra nyomtatás költségeit nem sajnáltuk volna, mégis tartanunk kellett, hogy a' hasábkör tördelése sok időt fog elrabolni, mi által helybeli olvasóink egy nappal, a' vidékiek pedig, új postarendszerünk mellett, három négy nappal később veendették lapjainkat.

Szerk

**) Nagyságos Ná d o r y József, kamrai tanácsos 's a' n. m. Curiánál bányászati előadó

Szerk

manitásnak oly szelid hatalma, mely éltető napsugárként lebeg az ember munkája felett; 's mellyet e' honban magok a' legfensőbb hatalmak is méltányolnak már. —

Fogadják továbbá műparunknak jutalmazott jelesei egyesületünk részéről a' baráti bucsúszót, mellyet azon reményben 's azon kéréssel intézek hozzájuk, hogy a' jövő iparműkiállításnál ismét meglássuk egymást; mi őket, mint az iparműves haladás előrehaladó bajnokait, — ökönk, mint organumait a' köztisztletnek, mellyel a' nemzet nekik adózik. — A' magyar műpar elelőtt hasonlított a' pusztai virágához, melly hallgatag árnyban észrevétlenül szórta illatát, ezután — hisszük 's add isten, hogy hitünk meg ne csaljon — oly virág leszen, mellyet a' nemzet kedvencz gyermeke gyanánt veendő dajkáló karjaira, hogy óvja, ápolja a' zordon szelek fuvalma ellen, 's nevelje nagygyá, melly majd önjerejével meg bírjon állni, akármi szél fú, akármi honnan.

És ezen hittel fordul bucsúszóm a' közönséghez. Vannak igen is, tisztelt gyülekezet, a' műpar felvirágzásának oly kellékei, mellyeket más nem adhat, mint a' törvényhozás, mint a' kormány; — de vannak olyanok is, miket sem kormány, sem törvényhozás nem adhat, hanem csak mimagunk, a' közméltánylat, a' közrészvétel. — A' hol a' nemzet egyénileg át van hatva azon érzettől, hogy ma már a' béke szintolly hatalom, mint boldogtalanabb időkben a' harc vala, és át van hatva azon érzettől, hogy egy oly nép, mellynek önálló műpara nincs, tehát idegen szorgalomnak adózik, valódiságban szabad nem is lehet, 's legyen bár óriás, mégis koldus, mert csak félkarú; a' melly nemzet közönsége ezt érzi 's ez érzetben ápolva fordul a' honi műpar művei fölé, ott, ha a' törvényhozás gondjainak netalán bal viszonyok utját állának is, az óriásnak hiányzó fél karja mégis megnöhet; de hol a' nemzetben azon ápoló részvét hiányzik: ott kormány 's törvényhozás hiában hozná a' leg is legbölcsebb törvényeket; — mert a' műpar nem nőhet, miként a' gomba nő.

Azért hát egy szóm van a' közönséghez, mellyet ohajtanék, mindenkinek füleiben csengjen valahányszor egy iparműczikket vennie kell, 's ez a' szó az, hogy a' mit nekünk a' honi műpar nyújthat, azt idegentől venni, valóságos önhonunk elleni bűn. — Ismeretes a' tisztelt egyesület előtt a' híres Franklinnek ama mondása, miszerint honának fia i 's leánya i abban helyezik büszkeségüket, hogy kopott foltos ruhában járjanak, míg magok lesznek képesek magoknak ujat készíteni. — Nálunk illy lemondásra, illy resignatióra nincs szükség: hogy nincsen, azt mutatá az iparműkiállítás, mutatja ez ünnepély; — nekünk csak a' külföldiesség hypochondriájából kell kivetkeznünk és követnünk azon magos példát, mellyet e' honban már sok jelesek, különösen azon magasztos honleány is adott, ki elnökünk napjait boldogítja. — Azért hát, tisztelt gyülekezet, tüzzük ki magunknak ezt egyenként 's összesen feladatul; méltányoljuk 's védjük a' honi műpart egyenként is; emlékezzünk meg, hogy minden garast, mellyet külföldi szorgalomnak nyújtunk akkor, midőn vele honit jutalmazhatnánk, valódi megcsonkítása a' nemzet tőkéjének, mellynek egy részben minden honpolgár rakományossá. — 'S most nincs egyéb hátra, minthogy azon ünnepélyre, mellyet a' mai jutalmazottak megtiszteltetésére rendelünk, a' tisztelt jutalmazottakat, mint vendégeket, a' közönséget pedig, mint vendéglőket szívesen megkérdjem, 's egyesületünket a' közönség részvétebe, rokonszenvébe ajánljam. (A' többit máskor.)

AESTHETICAI LEVELEK.

IV. LEVÉL.

BEÉLY FIDÉLTÖL.

A' MŰVÉSZET ÉS TERMÉNYEINEK ALAPBÉLYEGEI.

Szeretteim! Eddigi leveleimben a' szépről értekeztem, melly nem csupán a' természet, hanem a' művészet sajátja is; 's habár, miként felfoghattatok, igen roppant a' természet országa, 's majd a' határtalanig terjed változékony és csudálatos terményeire nézve: mindazonált ne véljétek, mintha a' művészet országa szűkebb határok közé volna szorítva; sőt annyiban túlhaladja emez a' természetet, 's köre majd véghetlen, mennyiben nemcsak mindazt másolni 's utánozni képes, mi a' természetben létezik; hanem a' roppant természet uralmában nem létezőt is teremti, 's kellemes idom által szemlélhetővé teszi mindazt, mi láthatlan, szellemi 's az anyagi érzéki világban föl nem lelhető.

Az emberi elme 's ész munkássága az illőleg kiművelt képzerőnek gyámolításával majd a' végtelenig terjed; ő ugyanis az észlény (ember) tehetségeinek czélszerű használata által nemcsak aesthetikai eszméket képes teremteni 's ezek szerint a' tárgyakat ítélőszéke elébe vezetni; hanem az eszméket valósítani, bizonyos idom által személyíteni is tudja;

's e' valóítás a' művészet által történik, melyet, mennyire ezt a' nemesebb izlés szabályai 's az aesthetikai ítélőerő elvei vezérlik, igazgatják, szépnek szoktunk nevezni, mondani. Tulajdonlag ugyan a' művészet magában nem szép, hanem csak annak szüleményei, terményei; 's ezeknél is a' 'szép, melléknevet inkább tágasabb, mint szorosabb értelemben illik vennünk, miután a' művészet, például: festészet, szobrászat, hangászat, ének 's a' t. terményei, fejleményei nem csupán szépek, hanem fenségesek, gerjesztők, érdekélyesek, kecsesek, kéjesek 's t. eff. lehetnek. Kérdés támad tehát most már, mit értünk sajjálag a' művészet által? Édeseim! a' művészet az észlény azon különös adománya 's gyakoroltsága, mellyel czélszerűleges módon valamit mivel és cselekszik szabad 's önkényleg választott 's megalapított szabályok 's törvények szerint. E' meghatározása a' művészetnek olly szabatos, hogy általa könnyen megkülönböztethetitek immár a' művészetet mind a' tudománytól, melly által csak megismerünk valamit; mind a' természettől, melly ugyan szinte, miként a' művészet, czélszerűleges módon mivel 's cselekszik, de nem önkényleg választott, és szabad; hanem szükséges 's változhatlan szabályok szerint, mellyeket természet törvényeinek szoktunk nevezni. Mind e' mellett a' művészet mind a' tudomány-, mind a' természettől egyiránt függ, 's ezeket ugy tekinti 's tekintenie is kell, mint lehetőségének mellözhetlen föltételeit. Valamint a' művészet, ugy a' tudomány is arra vonatkozik, mit az ember, mint észlény, képes véghezvinni; 's mindkettő testi lelki és szellemi tehetségeinek jelesebb fokát igényli; a' tudomány t. i. az emberre, mint szemléleti, a' művészet mint gyakorlati észlényre vonatkozik.

A' művészet fogalma általában nem mindenre alkalmazható, hanem csak ott lehet helye, hol bizonyos ügyesség és gyakoroltság forog fön; ennek hiányában hasztalan keresitek a' művészetet; de minthogy ismét mindazokban szükségkép hiányzik az ügyesség 's gyakoroltság, mellyeket nem tudunk, és mikben járatlanok vagyunk; következik természetesen: miként a' művészet okvetlenül föltételezi 's előlegesen igényli annak alapos tudományát, mi által gyakorolhatóvá váljék; 's ez egyszersmind oka: mért áll a' művészet olly benső kapcsolat- 's rokonságban a' tudmánnyal ollyannyira, hogy a' közéletben igen igen gyakran összezavarjuk a' tudományt a' művészettel, tudományt mondva, hol művészetet kellene használnunk, 's viszont, habár, mint eddigi fejtegetésemből átláthatjátok, lényeges különbség van a' művészet 's tudomány, valamint a' természet közt is, melly örökös, változhatlan törvények szerint munkál és terem, midőn a' művészet változó, szabadon választott szabályok szerint mivel, 's ez önkényleg megalapított törvényeket művészet szabályainak nevezzük.

Ki olly különös testi lelki, és szellemi adományok- 's tehetségekkel van fölékesítve az ég urától, hogy szép művet teremthet, azt művésznek

nevezzük. Szerfölött eltávoznám mai levelem anyaga- 's föladatától, kedveltjeim! ha én a' művésznek azon jeles tulajdonait és sokoldalu sajátságait akarnám fejtegetni, melyek valamely szép — aestheticai — műteremtéséhez megkívántatnak; de ezt máskorra tartván föl magamnak, most csak a' műtermény alapbélégeiről akarok röviden szólni. Akármely műterménynek, legyen ennek: hangász, szónok, költő, szavaló, szobrász, festő, színész 's a' t. szerzője; bizonyos szellem- és jelemmel kell birnia, hogy olly átható benyomást eszközöljön ránk, 's olly kellemes érzelmekkel töltse el kebelünket, melyeknek következtében elmondhassuk: miként a' műben valóban tiszta, 's nem csupán anyagi érzéki, hanem idomi szellemi és belső aestheticai kedvtelést is lelünk. Illy eszközendő hatály- 's benyomásra csak úgy 's akkor számíthat a' művész, ha mind a' tárgy 's anyag megválasztásában, mind pedig ennek szorgalmas kidolgozásában a' lehető legnagyobb óvatossággal halad; ugyanis a' tárgy- 's anyagot illetőleg, soha mást választania nem szabad, mint szoros értelemben aestheticait; a' kidolgozás- 's valóításban pedig mindazt kerülnie kell gondosan, mi által az izlést sértené 's a' nézők- vagy hallgatókban kellemetlen érzelmeket gerjeszthetne.

Ez okért, hogy a' művész bármely műterményében czélt érhessen, és sem a' nemesebb izlés szabályait, sem a' szemlélők érzékeit soha meg ne sértse, szükséges:

1-ör Az egység 's változékonyság a' legszebb 's bensőbb összhangzatban; különben tiszta aestheticai kedvtelést alig foghat eszközölni; 's akár egyik, akár a' másik hiányozzék, a' mű tökéletes nem leendhet. Változékonyság nélkül a' lélek erei 's tehetségei nem foglalódnak el annyira, hogy magasulva emelkedjenek, 's lelkesült élénkséggel induljanak meg; egység nélkül pedig bár a' lehető legnagyobb változékonyság mellett sem leend a' lélek elfoglaltsága elegendőkép összhangzó, millyennek lennie kell.

2-or Telj és szabatoság: amaz igényli, hogy semmi azokból ne hiányozzék, mik a' műtermény tökélyéhez 's az ez által eszközendő hatályhoz szükségesek; emez pedig megkívánja: hogy minden fölösleges részek, czifrázatok 's ékesítvények, melyek a' tárgy lényegéhez kevesbé tartoznak, 's a' műterményt legfőlebb terhelnék 's ez által aestheticai becstét csökkentenék, szorgalmasan elkerültessenek.

3-or Arány 's összhangzat; e' kettő oda irányzik: hogy valamin a' részek egymás közt kellemes 's teljesen megegyező viszonyban állanak, úgy az egészhez is illjenek, 's a' főfogalmat összhangzólag gyamoltsák.

4-er Világosság és hibátlanság (correctség); az első igényli: hogy mit a' művész hosszú munka 's fáradhatlan szorgalom által létrehozott 's teremtet, a' szemlélő könnyeden fölfoghassa, érthesse és szellemébe be-

hathasson; a' második pedig azt kívánja: hogy a' kisebb hibák 's fogyatkozások is, melyek miatt a' műtermény becséből veszthetne, 's az egésznek hatása valamikép csökkenne, lehetőkép eltávoztassanak. Méltán várjuk tehát a' művéstől, miként műterménye mintegy kifejezze 's magyarázza magát előttünk, mert ha még a' tudós 's művelt ember is csak nagynehezen 's hosszú gondolkodás után foghatja azt föl 's legfőlebb sejdítnie kell, mit akart légyen a' művész terménye által kifejezni, igen természetes, hogy a' mű becséből igen sokat vesz, 's a' hatás, mely különben kebelünk legtitkosabb rejtekeit is kikutatja vala, 's a' legkellemesebb érzéssel tölti el, csökkenik tetemesen.

Vannak többen, kik az imént felhozott alaphéyegeket a' műterményeknél nem éléglik, hanem ezeken kívül, minden kivétel és megszorítás nélkül, még a' természetiesség-, igazság- 's erkölcsiséget ('s ez utolsót velem együtt ti is, édeseim! mindenkor a' főbélyegek közé számítsátok) is megkívánják lényeges tulajdonokul; azonban mennyire méltányos e' kívánatuk, ki fog tűnni a' következő kérdés föloldásából. Kérdezzük t. i., valjon a' művészet saját fejleményei- 's terményeiben meg van-e annyira kötve és szorítva a' természet, igazság és erkölcsiség törvényei által, hogy ezeknek szigorubb megtartása nélkül aesthetikai kedvtelést nem szerezhhetnek? E' kérdésre legalább én „nem“-mel felelek, 's így természetesen az igazság-, erkölcsiség- és természetiességet csak bizonyos kivételek 's megszorítások közt tekinthetem a' műtermények alaphéyegeinek. 'S mindenek előtt a' természetiességet illetőleg, miután ez a' természet szoros utánzásában áll, a' művészet pedig olyakat is létesíthet, melyek a' természetben föl nem lelhetők, például: a' festő szárnyas embereket, szárnyas lovakat 's a' t., 's mind e' mellett a' kifejezési modor 's idom által a' legkellemesb benyomást, legtisztább aesthetikai kedvtelést szerezhetik; kiviláglik eléggé: hogy a' természetiesség nem épen lényeges bélyege valamelly műterménynek. Az igazságra vonatkozólag, ez mindannyiszor mellőzhetlen bélyeg, valahányszor a' kidolgozandó 's fejezendő tárgy 's dolog tiszta valóság, minthogy illy esetben szükségkép 's teljesen meg kell a' tárggyal egyeznie a' művészi előadásnak, hogy czéljának megfeleljen; azonban az illy esetekben is mi inkább hűség- vagy őszinteségnek, mintsem igazságnak mondanók e' bélyeget; ha pedig az előadandó tárgy vagy egészen, vagy legalább részben is csak költött, bizonyára a' szorosabb értelemben vett igazság nélkülözhető. Végre mi az erkölcsiséget illeti: ez sem jöhet általában tekintet alá, midőn ítéletet hozunk arról: valjon e' vagy ama tárgy aesthetikai-e? különben is, hogy az aesthetikai kedvtelés igen különbözik az erkölcsi kedvteléstől, bizonyos; azonban mivel az aesthetikai kedvtelésnek elválasztása az erkölcsitől csak elvontan lehetséges; az életben pedig (tehát gyakorlati oldalról) az ember, midőn emberi mű-

terményekről hoz ítéletet, örökkön a' jónak eszméje, vagyis az erkölcsi törvény által van megkötvé: annak okáért akármelly aesthetikai mű (érttem itt csupán az erkölcstelen jellemű művet) a' szemlélőben tiszta kedvtelést soha nem ébreszthet. Az előadásnak tehát a' művésznél annyiban kell örökkön erkölcsösnek lenni, a' mennyiben szándékát és gondolkozásmódját fedezi föl; hogy netán azon kellemetlen benyomás által, melyet az erkölcstelen jellemű műdarab szükségkép okoz, valamit veszítsen szépségéből a' műtermény, 's becse, értéke telemesen csökkenjék.

'S ime, édeseim! az előadottakban látjátok összpontosulva a' szépműtermények alap- vagy lényeges bélyegeit, melyeket ugyanannyi aesthetikai szabály gyanánt kell tekinteni; azonban hogyan kelljen a' művésznak e' szabályokat megtartania 's alkalmaznia, az a' művész saját egyénisége-, esze- 's izlésétől függ. — Vannak ez alapbélyegeken kívül még m e l l é k e s e k is (j á r u l a t o s o k n a k is mondhatjuk azokat), melyek a' műtermények becsét nevelhetik ugyan 's a' kedvtelést elősegíthetik, de nem okvetlenül szükségesek; 's valahányszor a' művész ezeket is használja, tekintettel kell neki lennie arra: hogy a' mű jellemének tökéletesen megfeleljenek; ilyenek főleg: az a e s t h e t i c a i g a z d a g s á g, vagyis azon aesthetikai eszmék bősége, melyek valamely szép műnek alapul szolgálnak; ilyen az u j s á g é s n e m e s b á t o r s á g, melly többnyire olly eszmék czélszerű kifejtése- 's kellemes összekapcsolásában áll, melyek a' szokottaktól egészen elütnek. De ismét, mint csak most veszem észre, majd egész iskolai leczkévé fajult el hosszú levelem; félbeszakasztom azért, 's míg legközelebbi levelemben a' szép szív-, elme-, lélek- és emberről veenditek töredékeimet, szerettem! óvjon meg benneteket minden testi és lelki rosztól az ég kegyes ura!

A Z I S T E N U J J A.

REGÉNY LEVELEKBEN.

BÁRÓ JÓSIKA MIKLÓSTÓL.

XIV. L E V É L.

Madrid, sept. 17. 184—

Boldog vagyok, Bélám, vagy álmodom azt! Oh; ne vádolj, ne kárhossz-
tass! — az élet olly rövid, mikép minden bájperczét féltékeny gonddal
kell megragadnunk: gyorsan illan az öröm tova, 's nincs a' puszták olly
szélsebes méne, melly az elmulasztott órát beérhesse. — Vannak idők,
mellyekben a' sovárgó lélek az okosságot üzné tova magától; melyekben
a' legigazabb barát tanácsa, a' leghűbb vonsszalom óvintése, kellemetlen

előttünk. Igaz, jó Bélám, hogy mindezen talányai szívéletünknek váddal szövetkeznek, de az emberi természet meg nem tagadhatja magát, 's talányos gyengesége, melly mellett és ellen annyit lehet szólani, valóban, mint sok ábrándos fölhevülése nemesb természetünknek. Vedd szeretetem mérlegéül azon őszinteséget, mellyel olly hű barátságot tisztelek, mint a' tiéd, 's ne neheztelj, ha vannak órák, mellyekben úgy tetszik nekem, mintha jelenlétedtől félnék. De jöjj mégis, ne halld örült észcsapongásaimat, légy jobb, mint én, és szeress inkább, mint én, ha lehet! — Látd, kedves barátom, az a' megfoghatlan az emberi szív csudás szerkezetében, mikép néha tudva, hogy vesztére rohan, a' mentő kéz ellenére van. Meglehet, rosszul fejezem ki magamat, 's hogv általában sok van természetünkben, mire nyelvünk szavakkal nem bír! de ismétlem, légy te jobb nálamnál, 's hozzá teszem: légy okosabb, 's mit én balul fejtegetek, találj te ki, 's mindenek felett, félre ne érts. Gondold meg, szívem egyetlen barátja: mennyi bizodalom, mennyi igaz vonszalom kell ahhoz, barátunk előtt szívünket gyengeségei egész meztelenségében odaállítani

Tiltakoztam az előzmények ellen, 's úgy látom, e' hosszú folytatása előbbi levelemnek is csupa előzmény; azért röviden ketté vágom, mi engemet gyanuba, téged unalomba hozhatna, 's elmondok mindent, a' meny nyiben ezt tehetem.

Manuela hosszas előadásának foglalatja rövid életrajzán kezdődött. — Atyja gazdag spanyol grand volt, televér spanyol e' nemzet minden érényeivel 's gyengeségeivel. Fia, don Ramiro, öröklötte egész vagyonát. Az udvari feszhöz 's kimért tartáshoz szokott ur Manuelát nem szerette. Birtoka, feles fekvő javak mellett, tőkepénzekből 's roppant kincs halmazából aranyrak, ezüstnek 's mindennemű drágaságoknak állt. Bátyja halála után Manuela nemcsak ezt öröklötte, hanem a' közelebbi firokon atyjának minden beruházásait kifizette; ez fejté meg azon fényes állást, mellyben Manuela, különálva rokonaitól 's a' magos aristocratiától, szelleme egész vad szabadságában lehell. Bátyjának egy szép kastélya van, a' Sierra de Credos öblözetei közt — ide utazott Manuela vele. Emlékezel még azon ívszerű setét hegylánczra, mellyet Madridból éjszakra, mint setét vasab-rancsot láthatni, 's honnan e' magos fektű királyi lakba szél- és esőviha-rok rohannak: oda vezette őket utjok, 's ott rablók támadták meg. Mi velek történt, talán egy más levelemben írom meg neked; most csak annyit, hogy Ramiro, miután a' rablók egyedül Manuelára tették kezüket, visszatérvén, kocsija feldőlt 's egy tetemes ütés következtében, mellyet mellén kapott, kelle ifju korban meghalni. — Manuelának Don Ramon Diazzali szövetsége még folytonosan tartott ekkor: de egy-szerre, Manuela maga sem tudta miért, egy szenvedélyes levele után, mellyet

neki Sevilába irt, Ramon elmaradott, azután egy nevetlen levelet kapott, melyben értésére adták, hogy Jose Mária, a' spanyol föld leghíresebb rablója, egy véletlen összetalálkozáskor agyonlőtte őt. Halottnak hitte tehát. Mi ezután jő, kedves Bélám, Manuelának ezen ide rekesztett levélből láthatod, melyet nekem Jose Mária egyik rablótanyájából irt. Ez megmond mindent. Ugy látszik, Ramon igaztalan volt Manuelához, 's Jose Máriával sokkal később kötöttetett a' gyalázatos alku, mint állítá, 's talán saját életét váltotta meg a' nyomoru nőkegyencz Manuela elárulásával. Ezt Manuela is hiszi most; én csak azt irom meg neked, mit gyaníthatsz, miután mondám, hogy a' hölgyek e' legszeszesélyesbikét, de legbájosabbját, bírom.

Egy reggel szobámban ültem, mikor vadászom egy fiatal gyerkőczét jelentett be. — Első gondolatom Manuela volt; mert egy látogatásom után, melyben a' legnagyobb szenvedélyesség mellett szigoru volt irántam, sőt, bár édes erőszakkal, de elűzött közeléből, eltűnt a' vidékből. Én másnap reggel felkerestem őt, udvarnoka mondá, hogy eltávozott, de többet ki nem tudtam fürkészni sem tőle, sem a' többiektől. Most tudom, mikép Jose Mária mindegyiknek, ki csak egyszót ejt ela' történetekből, megígérte, hogy fülénél fogva szegezteti fényes nappal a' palota kapujához. Jose Máriának pedig hisznek, mikor igaztalanul vagy hihetlent szól is.

A' fiu az ide rekesztett levelet adá kezembe, 's ez inkább, mint bár mi, a' mit irhatnék, ismerteti meg Manuela jellemét. Fogva, egy rabló tanyájában, ki elébb álnév alatt meg tudta Manuela kegyét nyerni, 's később, midőn a' hölgy szerelme őt elbizottá tévé 's magát megismeré, Manuelától csúfosan elutasítatott; — fogva, mondom, kitevé a' legsértőbb bántalmaknak, szellemének regényes iránya meg nem tagadja magát. E' levél kezdetéből, mely ugy van írva, mintha boudoirja bársony-pamlagán irta volna, senki sem gyanítaná annak további foglalatját, 's hogy az a' szégyennel 's halállal szemközt, irlapszeletkékre, 's lopott perczekben iratott.

Ijedelem nincsen természetemben; talán mivel életemben sok véletlenségnek valék kitevé, 's bárminő fiatal vagyok, sokat éltem és sokat vesztettem. Mig a' levelet olvastam, ama gyerkőcze némán állt szemközt velem, valahányszor szememet fölemeltem rá, két lángoló fekete szemmel találkoztam, melyekben vad elszántság 's böszült szenvedély égtek. — A' fiu meredten tartá rajtam tekintete sugárit. Komolyan várta, mig a' levelet végig olvastam: azután, midőn a' levél azon részére jutottam, hol ő is említve van, figyelmesben néztem rá, 's egy kérdő tekintettel felelt e' rövid szemlére. — „Hogyan gondolkozik ön, lovag? — szóló azután, nyugtalanul várva feleletemet.

„Meggzabadítjuk!“ feleltem nyugalommal 's a' levelet oldalzsebembe helyeztem.

„Ez jó, senor! — szólt most a' fiu, közelebb lépve — de hogyan? — Parancsoljon ön velem, donna Manueláért késznek talál mindenre.“

„Derekasan, ifju — szóltam én a' lehető nyájassággal. — De kissé gondolkoznunk kell; mit a' szép donna itt ír, hogy Jose Máriát valami nagy martalék reményével csaljuk ki fészkeből, alig hiszem, hogy sikerüljön — —“

„Miért nem, senor? e' gondolatot én adtam donna Manuelának.“

„Volóban! halljuk tehát tervedet, 's ha kivihetőbb az enyimmél, azt választjuk, — szólj!“

„Bocsánat, senor, de ha szabad kérdezni, minő viszonyban áll ön donna Manuelával?“

„Rokona vagyok, barátom!“

„Ugy-e? — mond keserű, hihetlen mosolylyal a' gyermek, azután kissé összeszedte magát, 's a' lehető hidegséggel szólt: — Legyen úgy, mikép ön mondja, mindegy — — tudom én ezt! — Hallja tehát, mit gondoltam ki. Én néhány hét óta vagyok Jose Mária szolgálatában; tizenhét évvel, tudhatja, senor, hogy az ember sokra adja fejét, aztán Jose Mária olly híres ember, 's midőn mondják, hogy Juan Mendez Jose Mária szolgálatában van, az jól hangzik, 's az emberek olly udvariasak irántam, mintha első rendű grand volnék, 's a' calatrava rendje függne mellemen. Jose Mária, a' vitéz kapitány, ki ezer évet éljen! olly rendet hozott be, mikép seregének egyes tagjai tartoznak minden gazdag idegen utazót neki bejelenteni. Történik ollykor, hogy a' derék kapitány szokott udvariságával megelőzi az utazókat, 's egy levélkét küld hozzájuk, melly többnyire így hangzik: Senor! ön ide vagy oda szándékozik, ennyi 's ennyi öszveg átvevője önnek egy bátorsági levelet adand kezébe, mellyel Spanyolország egyik végéről a' másikig utazhatik. — Gyanítja ön, hova czélozok? — — Irjon ön Jose Máriának egy levelet, irjon neki böcsületes öszveget, mellyel sem ön, sem a' vitéz kapitány meg ne szégyenljék magukat, 's kérjen tőle uti levelet.“

„De ki adja leveletem kezébe?“ —

„Az az én gondom, caballero! — nekünk mindenütt vannak ügyvivőink, kikre titkos jelek által ismerünk. Néhány negyednyi távollét után megtalálom emberünket, 's ön bizonyos lehet abban, hogyha az öszveg elfogadható, az uti levél nem fog hibázni.“

„'S ha ezt megtenném, mivel lennénk tovább?“

„Ördögöt! — szólt Juan — látszik hogy ön nem volt a' hegyek közt. — Czélnál lennénk akkor, senor! de bátorság kell! mert ingyen a' halál. Don Jose Máriát lesre szólítani tréfa, — ollyan ő, mint a' szenvedélyes vadász — lásson egy nyomot — — elég. De szóljon ön, hadd halljam én

is tervét, melly nem lehetlen, — a' fiu gúnymosolyra vonta el ajkait — hogy jobb az enyimnél.

„Rövidebb minden esetre, — feleltem én, kissé büszkén, mert a' fiu elbizottsága sértett. — Tervem röviden abból áll: Manuelát felkeresni, 's őt kimenteni, ha életembe kerül is.“

A' fiurám szegezte szemeit. Valóban, caballero, — szölt azután — terve nekem tetszik, 's kezét fognék önnel, de akkor mindent elrontanánk. — Maradjunk az első mellett.

„Jó, — feleltem — mint kísérletet magam is helybenhagyom.“ — Röviden félbeszakasztom itt levelemet, éjféli közeledik, 's nekem még egy utam van.
Hű Francescod.

A' BIZALMATLANOK.

VIGJÁTÉK EGY FELVONÁSBAN.

KOVÁCS PÁLTÓL.

Személyek:

Emil, gróf } uj házasok.
Vilma, grófnő }
Palánky, aranykulcos, Vilma nagybátyja.
Pacciolini, marchese, özv. generálné, Emil nagynénje.
Daray, lelkész, Emil falusi jószágán.
Czili, pesti hölgy.
Tamás, öreg szolga Emilnél

A' dolog történik Emil falusi jószágán.

Első jelenet.

Vilma egyedül, női kézmunkával foglalkozva. Előtte nyitott könyv 's egy óra. Istenem! milly végtelen hosszú e' magány! Órára néz. Pedig még két borzasztó órát kell átkínlódnom, még őt újra ölelendeni remélhetem. Pár sort olvas a' könyvből. E' könyv is olly izetlen; szerzője bizonyosan valami fanyar aggregény lehet. — Inkább dolgozom, munka legjobban meggyőzi az időt! — Munkájához lát, — kis vártatva ismét az órát nézi. Ah! ez lehetlen! Azóta csak öt perc mult volna el? Ez óra megállt! — Hallgatja. Mégsem! ketyegni hallok: de mutatójának mászása borzasztón unalmas; épen mint egy öreg táblabíró beszéde, ha az ösiség mellett 's az adó ellen perorál! — Figyel. Hah! — Lépteket hallok. — Örömmel felugrik, félrevetve a' munkát. Ez ő! ez ő!

M á s o d i k j e l e n e t.

T a m á s. V i l m a.

T a m á s. Méltóságos asszony — —

V i l m a. Nem ügyelve az inasra Kebelére kell sietnem — Kifut.

T a m á s. Bámulva utána néz Megfoghatlan! — Illy fiatal, 's már is idegen férfiak elé fut, férje honn nem léteben!

V i l m a. Visszajő, nagy zavarodásban. Maga igen ügyetlen ember.

T a m á s. Nem méltóztatott kívánni méltóságod —

V i l m a. Én lépteket hallék; azt vélém, hogy férjem jő — —

T a m á s. És én a' tiszteletes urat akarám bejelenteni —

V i l m a. Kinek én, kis hiján, karjai közé futék.

T a m á s. Én nem akadályozhatám méltóságodat.

V i l m a. Neheztelve. Illy éles tapasztalt cselédőtől ez valóban igen ügyetlen; 's én kikérem máskorra az efféle bottlásokat. Boszúsan asztalához ül 's dolgozni kezd.

T a m á s félre. Utóbb még én leszek oka, hogy asszonyom idegen férfit akart ölelni! Fejcsóválva el.

H a r m a d i k j e l e n e t.

V i l m a. Egyedül látva magát, fölkel. Majd megpukkanok mérgemben, 's a' szégyen miatt! — Szegény, ő most azt sem tudja, megörültem-e? vagy — — vagy — —? igen! ő még mást is gondolhat. Pár évvel ezelőtt tanítóm volt atyám házában, — én serdülő növendék, 's ő olly jeles, — olly — olly — csinos fiu! Nevetnem kell magamon, ha azon titkos fohászokra gondolok, melyek ugy tanuló óra után keblemet szorongaták! — 'S most ő itt, — és általam olly különösen fogadtatva, — igen: ő azt vélheti, hogy a' mult álmait valósítja a' jelen. — Igazán, nagyon kényes helyezet! — 'S ez mind annak a' vén Tamásnak ügyetlensége miatt! Ugy van, ő volt ügyetlen; mért nem tudá jókor felnyitni száját. — És most kérdem komolyan: mi tevő legyenek? — Férjem nincs honn, 's e' korábbi viszonyról mitsem tud, — gyermek valék 's bizalmatlan iránta: minden galiba ebből származik. — 'S most így egyedül magamra hagyatva, minden tanácsadó nélkül — kinos állapot! Csak nevelőném, a' tisztes Madame Pipilet volna kéznél; megmondaná legalább: illik-e, szabad-e férjem honn nem léteben, egykori — — — Pszt! a' falaknak is fülök lehet; — 's ha az ember meggondolja: egy két hetes nő, — meg illynemű látogatás —

N e g y e d i k j e l e n e t.

V i l m a. T a m á s.

V i l m a. No? ismét valami új hír?

T a m á s. Csak az előbbi, kegyes engedelmével, méltóságos asszonyom. A' tiszteletes ur bebocsátásért könyörög —

V i l m a. Félharaggal. Menjen maga tiszteletes urával!

T a m á s. Tehát elutasítsam? Menni akar.

V i l m a. Megálljon! Elutasítani? ez mégsem volna szép! — De ugyan mit akar hát az a' maga tiszteletes ura?

T a m á s. Csupán kézesókolására lenni méltóságodnak — mint mondá.

Vilma. Fél gmagában. Ah! ez keserves munka lesz! Hogy állom én ki ezt a' kézsókolást?

Tamás. Parancsol valamit méltóságod?

Vilma. Igen; mondja meg csak Tamás: rég ott vár már a' tiszteletes ur?

Tamás. Nem épen —

Vilma. Tehát — mondja meg csak — nem várhatna még egy kicsit?

Tamás. Mért nem? ha épen temetése, vagy keresztelője nincs —

Vilma. De olly soká váradni tán mégsem illik szegényt?

Tamás. Hiszen ha még illyformán huzzuk-vonjuk, meg is lesz ám várakoztatva kegyes engedelmeivel méltóságodnak: azért — —

Vilma. Jó, jó! Tehát csak menjen, hanem lassan; és bocsássa be, hanem csak lassan, érti? hogy egy kis időm legyen —

Tamás. Értem, méltóságos asszonyom. — Menés közben. Ej ej! biz értem ám; bár ne érteném! El.

Ötödik jelenet.

Vilma egyedül

'S most mint fogadjam őt? — Ezelőtt három évvel ha jött, elibe szaladtam, nyájasan kezét fogva vele: de ez most nem megyen. Akkor kis leány voltam; 's most — méltóságos asszony! — Tudom már. Munkámhoz ülök, — 's ha jő, fejemmel bicczentek egyet, — ha közeledik, jobbomat nyujtom neki, — ő azt meg fogja csókolni, — 's evvel vége a' kihallgatásnak: kérelme teljesült. — Helyes! Leül. Most méltóságos tekintélyt öltök, — így ni! Hah! már kopogtat. — Szabad!

Hatodik jelenet.

Vilma. Daray.

Daray. Nagyalázatosan belép. Legmélyebb alázatosságu szolgája méltóságodnak!

Vilma. Fejével bicczent, 's tovább dolgozik.

Daray félre. Jó isten! milly hidegen fogad; mit remélhetek? 'Közelebb lép. Bátorkodám hódoló kézsókolásomat tenni, méltóságos asszonyom —

Vilma jobbát nyújtja neki, de Daray a' balkézhez esván közelebb, ehhez nyult már, mit megis csókol.

Daray félre. Jaj! nem löttem-e bakot? jobbát nyújtá, 's én balját csókoltam. Fenn. Remélem, méltóságod kegyesen emlékezni méltóztatik —

Vilma elijed, félre. Ne neked! — Most már szerepemből kifogytam, — erre nem készülék; mit mondjak? — Fent. Igen — ugy —!

Daray. Én Daray, helybeli predikátor vagyok —

Vilma. Lehetetlen — szép —!

Daray. Ezelőtt három évvel — —

Vilma félre. Jaj! már ismét faggat emlékeztetéseivel —

Daray. — szerencsés valék — —

Vilma. Örülök —

Daray. — méltóságod uri atyja grófi házánál —

Vilma. Vagy — ugy?!

Daray — a' leggyöngédebb szeretet —

Vilma félre. Odavagyok, ha még tovább megy.

Daray — kapcsaival csatolva lenni a' méltóságos grófi családhoz.

Vilma könnyebbülten, félre. Hála istennek!

Daray félre. Megfoghatlan hideg részvétlenség! No, itt meg fognak reményeim bukni! Fent. Most a' sors ismét úgy akará, —

Vilma félre. Megint?

Daray. — hogy méltóságod grófi férjének ezen falusi jószágán lelkipásztorkodhatom.

Vilma. Helyes, — igen szép!

Daray. Azon drága és megbecsülhetlen viszonynál fogva, —

Vilma félre. Jaj nekem!

Daray. — mely engemet méltóságod uri személyéhez azon időben csatolt, 's azóta is a' legőszintebb tisztelet és hála lánczával folyvást csatolva tart: bátorodom — Kezet akar csókolni; mit Vilma észrevéve, mivel előbb is balját csókolá, most ezt nyújtja neki: de ő, előbb hibáját jóvá teendő, most meg a' nyújtott balt melőzve, a' grófné jobbja után nyul 's azt csókolja meg.

Vilma. Ah! kérem, kérem!

Daray. Jelenleg tudván a' méltóságos gróf ur honn nem létét —

Vilma félre. Istenem! még ezt is?

Daray — méltóságodnak egy igen alázatos nyilatkozattal — Kün kocsizörej.

Vilma, nem ügyelve Darayra, felugrik s' az ablakhoz fut. De ez már bizonyosan ő! — Ugyvan! férjem érkezett. — Nagy isten, mit csináljak?

Daray bámulva. Mi leheté egyszerre ő méltóságát?

Vilma szorongva Darayhoz. Édes Daraym, mindent tudok — mindenre emlékezem; de az istenért most kiméljen meg nyilatkozatával, — csak most; tán — máskor inkább —

Daray. Egy-pár szóval csak —

Vilma. Lehetlen! a' lépcsőkön hallom már, össze nem találkozhatnak —

Daray. De miért? ha bátorodom —

Vilma. Azt én tudom; férjem tüstént itt leend, — az isten szerelméért menjen addig e' mellékterembe, míg megszabadíthatom.

Daray. Legalább a' mi kebelemben — —

Vilma. Hagyja most keblét, és távozzék rögtön, mert késő lesz!

Daray kebléből egy kérelemlevelet von elő. Legalább ezen iratkát. —

Vilma. Jó, jó! Elveszi. Csak most takarodjék!

Daray. Megfoghatatlan! El a' mellékterembe.

Hetedik jelenet.

Vilma egyedül.

Hála istennek! Mindjárt itt érte volna; 's házasságunk második helében engemet a' szobában egy férfival egyedül lelve, ki épen nyilatkozni akart — — oh, ez iszonyu lett volna! — És e' levél? milly ügyetlenül nagy! el nem rejthetem, — 's már ő itt! Befedem valamivel! — Asztalhoz ül 's kendőjével fedi el az iratot.

Nyolczadik jelenet.

Vilma. Emil.

Emil Vilma ölelésére rohan. Vilmám! angyalom!

Vilma elébe siet. Emil! egyetlenem! Ölelközés. Milly soká várakoztatál, gonosz!

Emil. Soká? Nézzük csak az órát — Az asztalhoz vezeti.

Vilma félre. Jaj! csak a' zsebkendőmet ne illesse —

Emil. Látod! Az órát mutatva. Hat órát mondtam este; 's én már $\frac{1}{4}$ hatra honn vagyok! Hát panaszhatsz még?

Vilma. Én! panaszkodni ellened? Soha! De nekem minden percz órának tetszett távollétedben.

Emil. Oh, te jó! te hasonlíthatlan! — Hanem mégis be kell magamat vándolnom előtled, Vilmácskám —

Vilma. Hogy-hogy?

Emil. Én az uton szokott hibát követék újra el —

Vilma. No's?

Emil. Szokás szerint elvesztém zsebkendőmet —

Vilma. Oh, te kis bohó! Hisz ezen mindjárt segítve leszen; itt az enyém — — Az asztal felé megy; de feleszmél. Hah! odavagyok; kendőm alatt van az íromány. — Fent. Azaz — hogy — — Elakad.

Emil. No? hiszen ott fekszik, látom, asztalkádon —

Vilma. Igen; de — most jut eszembe, — mégsem lehet — Félre. Mindjárt elájulok, ha még soká tart!

Emil. Ah — tudom! Mig én távol valék, te valamin dolgozál számomra, — bizonyosan afféle meglepés — ?

Vilma vidulva, félre. Ez felséges! — Fen. Igen, kedvesem; engedd kendőmet ott feküdni, valamit takar —

Emil. Isten mentsen titkaidba tolakodnom —

Vilma. Oh, te ritka példánya vagy a' jó férjeknek, Emilkém! Ime használd kendő helyett kezemet — Kezével Emil homlokát simítva. Na, nem selyemfinomság is —

Emil. Puhább minden bársonynál — Megesókolja.

Vilma. 'S most jer, férjecském, ülj ide mellém, és beszéld el, mit tettetek a' közelebbi gyűlésen? Leülnek.

Emil. 'S érdekelnek téged megyei dolgaink?

Vilma. Hát nem vagyok-e édes leánya e' honnak, hogy ügyei iránt közönyös lehetnék?!

Emil. Igen, te méltó leánya vagy e' drága anyának, kedves Vilmám, — ki-nek örömmel jelenthetem, hogy megyei székvároskánkban egy nőegylet alakult, ott kisdobozó-intézetet 's gyermekkórházat alapítandó —

Vilma. Üdvös eszme, — 's a' vállalat hő pártolásra érdemes.

Emil. Erre én nevedben 1000 p. forintot irtam alá.

Vilma. Csókollak érte szíveimből, kedves férjem!

Emil. Az egylet, mint mondám, alakulva van, csak elnöknére van meg szükség.

Vilma. Remélem, a' város tisztessé 's élteesebb matronái között ez sem log hiányzani.

Emil. Az egylet, közakarattal, téged kért meg —

Vilma. Engem? úgy szólva még gyermeket, 's minden bizonynyal a' legfiatalabbat közöttük?

Emil. Engedj a' közkívátnak, angyalom! országunk szerkezete még nagyon aristocratai ahhoz, hogy illynemű kis fényen ne kapuának hasonló intézeteknél. — Saját küldöttség fog ez iránt a' napokban felkérni; 's én úgy hiszem, a' közbizalomnak engednünk kell —

Vilma. Ha jónak véled, ám legyen!

Emil. A' bizalom földolog, nyilvános viszonyokban úgy, mint saját családi köreinkben.

Vilma. Igen, a' bizalom — Félre. Istenem! most eszmélek foglyomra! Fent. Tehát a' bizalom, kedves férjem — nemde? Oh! e' nélkül, úgy hiszem, nem lehet házi boldogság.

Emil. Úgy van, angyalom; kölcsönös bizalom nélkül a' házias élet fön nem állhat.

Vilma félre. Istenem! mint kinez az öntudat! Most — vagy — soha! Föl kell fedeznem mindent —

Emil. De mint elmélyedél gondolatidba, Vilmácskám!

Vilma. Oh, nem! csupán a' bizalomszó eszméltet holmire —

Emil. Tán csak nem kételkedel ennek létezéséről köztünk? Részemről legalább jótállhatok —

Vilma. Teljesen meg vagyok győződve, de — egyébiránt — a' mi azt illeti — mindenkinek életében, úgy gondolom, lehetnek olly pontok, — mi előtt tudniillik — —

Kilenczedik jelenet.

Tamás. Voltak.

Tamás titkosan. Méltóságos uram —!

Emil felkel. No — mi haj?

Tamás közelebb lép 's titkon Emil fülébe súg.

Vilma ez alatt félre. Hála istennek! most mindjárt belesültem — volna; szükség hogy rendbe szedjem magamat. Sokkal nehezebb mint gondolám —

Emil ki ez alatt titkon Tamással értekezett. Jól van, majd csengetni fogok.

Tamás meghajtva magát — el.

Emil Vilmához. Kedves Vilmám —

Vilma félre. Jaj! ha ismét folytatnom kell —

Emil. Velem — szólanı kíván valaki —

Vilma félre. Csakhogy nekem nem kell tovább folytatnom! Fent. Értem! Távozni akar.

Emil. De nem veszed rossz neven úgy-e, angyalom?

Vilma. Oh, nem! Magándolgaidba én nem avatkozom.

Emil. 'S szóra nem magyarázod?

Vilma. Hiszen köztünk bizalom van —

Emil. Rendithetlen!

Vilma. Páh! kedvesem — Szobája felémegy, félre. Hah! ide nem mehetek; foglyom van benn —

Emil. No? tán megbántad bizalmadat?

Vilma. Nem; de — az est olly szép! Én inkább — a' kertbe akarok menni
A' középajtón kiakar.

Emil fentartja. Mit akarsz? hisz e' kis ablakajtón itt egyszerre ott vagy;
mért kerülnél az udvarra?

Vilma. Igazad van! De, kedves Emil — rosza csak nem magyarázod?

Emil. Hogy az udvaron akarál menni keresztül? Isten mentsen! Hiszen
köztünk bizalom van —

Vilma. Rendíthetlen!

Emil. Páh — kedvesem!

Vilma, csókot dobva Emilnek, a' kertre nyíló ablakajtón el.

Tizedik jelenet.

Emil egyedül.

Hála isten! csakhogy ennyire vagyunk! Jaj beh nehezen megy ez az alakoskodás! Meg nem foghatom, mint lehetnek férjek nejeiket megcsalni képesek, illy lelki kínok után, hozzá téve még, hogy részemről most, egészen ártatlanul! — Hisz azt meg kell vallani, hogy az időben Czili igen csinos hölgyecske volt, 's szintén azt vélem, hogy szerelmes vagyok belé; azonban, ha bár néha gyönyörű állatskáját megcsipém is; többre ezt tán csak nem magyarázá? Mindjárt meg fogjuk tudni. Csönget — Tamás bejő. Jöhet a' kisasszony! Gondolkozva fel-alá jár

Tamás félre. Megfoghatlan! Előbb a' méltóságos asszonynál egy fiatal férfi, 's most a' méltóságos urnál egy csinos hölgyecske! És ez mind az első két hétben. Uram légy velünk! El.

Emil egyedül. Csak azt tudná legalább nőm, hogy Pesten laktomban szállást tarték házukban. De ő semmit sem sejt, — 's efféle meglepés igen komolyan üthetne ki. Kopogás az ajtón Szabad! Össze kell szednem magamat.

(Vége köv.)

BÁRTFAI LEVÉL

PETŐFI SÁNDORHOZ.

Ismeretlen, ámde mégis jó barát!

Vedd egy víg, most kór-funak pár sorát;

Kit bár a' bor lángszerelme úgy hevít:

Mégis a' sors baklövése vízre vitt.

Vig szeszélyű bortalaid hogy olvasám:

Jól beszél ez a' poéta! gondolám;

'S életemben bár egyszer sem láttalak:

Megengedj, de czimborámnak szántalak!

A' pohárhoz én is értek egy kicsint,
 Vígadozván, szent Dávid zsoltárakint;
 A' zengő lant, hölgy szerelme, 's tölt kehely
 Közt, van életem, szívem, lelkem osztva fel!

Homlokomra barna felleg gyakran ül,
 — 'S isten látja, mennyi kín a' szív körül —
 Bor tüzétől a' fojtó bú-lég kigyul,
 'S a' borúlat, villámozva elvonul, —

Ajkimnál ha elhalványul a' pohár:
 — 'S piros lelke a' sötét pokolra száll, —
 Bús gyönyörrel földre sujtom, . . . 's szétszakad,
 Hogy hajnalra nyolcz ivónak egy marad.

És beszélek: mi az ember? Egy pohár,
 Melly száz szomju szenvedés közt sorra jár,
 Benn az élet, bor, . . . de ürmös . . . mit nevensz . . . ?
 A' bor elfogy, 's a' pohárnak vége ez . . .

Csillogó edényből rossz cserép leve,
 Eltűnt vigan pezsgő, szikrázó leve,
 Ámde a' s z e s z, a' s z e s z él! ki kételkedik
 Ebben, vélem, ugysegéljen, nem iszik!

Asztalnál ül egy nagy korhely: a' h a l á l,
 'S a' pohár-törésbe nagy kedvet talál,
 Bort, fiúk, bort! mert maholnap, úgy lehet,
 Búsan álltok e' törött pohár felett!

És barátim ebbe már nem gátlanak,
 Csak mosolygva nagy boldognak mondanak;
 'S kérve szólnak: hogy mikor lesz már eszem?
 Nem sokára! — biztatom, bár nem hiszem —

'S kötődnek: hogy becsüljem meg már magam,
 Mert biz egyszer mind kiázik a' fogam,
 Adjatok bort! bizton ázhatik fele:
 Úgyis szűken van, mit rágni kell vele —

Hozzon egyszer, jó fiú, az isten el!
 Szívesen lát e' szív és a' tölt kehely;
 Jere hozzám „sárga pitykés közlegény!”
 Ugysegéljen, fővezérre teszlek én!

Ott fog állni a' kulacs, mint barna vár,
 És körülé annyi ágyu a' pohár.
 'S az erősség megvívátván általunk;
 Dölt falánál bátor szívvél meghalunk.

'S Tokaj bércezen üljük egyszer fel tanyánk,
 Hol olly jól kitesz magáért ős anyánk;
 Ott iszunk még, ott! 's csinálunk annyi jót:
 A' bor ellen tartunk prédikációt, —

Majd kettecskén felpipázva, életünk
 Tarka-barka percziről beszélgetünk;
 Hejh, ilyenkor nékem már a' bor se kell!
 A' pipám is egyre tizszer alszik el.—

Messze mentem; — észre még csak most veszem,
 Viz felett is csak boron jár az eszem;
 Mert bor itten, jó fiu, ha volna, sincs!
 Torkomon hajh, párosával a' bilincs!

És a' viz-ivás beh kinosan megyen
 Félpohárka! még az is csak foghegyen,
 Savanyu bár, de mégis csak viz biz ez,
 Az embernek semmi kedvet nem szerez.

Halldsza: tegnap a' vidéket jártam el,
 Bérczetökre nagy kinok közt mászva fel;
 Hogy ha nem vidíthat a' szőlő leve:
 Vidityon fel legalább a' levele.

Végre látok sok járás-kelés után,
 Zöld növényt, magas karóknak oldalán,
 Nagy örömmel én is hozza lépdelek...
 Hát komló volt! hogy a' ragya üsse meg!

Viz-világ ez, nincs szüretje nincs bora,
 Gyáva szívként zúg a' fenyves sátora,
 A' legelső lány szellő lehelletén,
 Mert nem ömlik bátorító must tövén, —

Hejh, ha egyszer visszavisz jó angyalom;
 A' mit elmulaszték, majd kipótolom!
 Addig is, szánj víz-gyűlölő jó barát!
 És ürits egészségemre egy pohárt!.

Tompa Mihály.

DARÁZSOK.

JELENETEK EGY DIVATLAPSZERKESZTŐ MŰHELYÉBEN.

NEM ANNYIRA TORZ-, MINT ÉLETKÉP.

FRANKENBURGTÓL.

(Vége.)

És belépett az ajtón egy alak, mely — a' mi külsejét illeti — épen nem képes szerkesztő urnak rosz kedvét eloszlatni. Testét ócska köntös födé, mely több helyen a' világi mulandóság nyilvános jeleit hordozza. Arczkifejezése vad, tekintete tévelygő 's egész viseletén bizonyos neme a' tunya gondatlanságnak észrevehető, mely a' kóbor genieket, alias naplopókat bélyegezni szokta. Kalapját, mely a' magyar iparműkiállítás előtt tíz évvel készülhetett Hajós vagy Lovas urnak gyárában, csak akkor vevé le, midőn majdnem a' szoba közepeig haladott.

„Jó reggelt, szerkesztő uram! — kiálta olly nyikorgó hangon, minőt szeles időben a' köröshegyi templom érczakasa hallatni szokott — az urhoz küldöttek megkérdezni, nem akar-e engemet szín- és csapházi bírálónak fogadni?“

Borzasi ur fanyar pillanatot vetvén az alkalmatlan vendégre, boszúsán dümögé: „Nem kell!“

„Pedig a' közönség másképp gondolkozik“ — mond gúnyosan az idegen.

„Hogyan?“ kérdi Borzasi a' nélkül, hogy helyéből mozdulna.

„Hát csak azt mondja, hogy kell, — volt a' hidegvérű válasz — mert szerkesztő urnak bírálatai minden bírálat alól vannak.“

„Mit? heh, uram! ön tulajdon szobámban mer velem gorombáskodni?“ patantan fel a' „jerikói trombita“ szerkesztője.

„Hisz megszokta ezt ön már régen“ — replikáza ismét a' rongyos egyén.

„De nem öntől, — fulladozék Borzasi ur — nem öntől, ki semmit sem mutat.. semmit sem hoz.. hát kik vagyunk? kinek hinak bennünket?“

„Gallyasi Eustach József, ezelőtt házass, most házaló genie tetőtől talpig.“

„Gallyasi, Gallyasi — mormogá a' szerkesztő — e' név egészen ismeretlen előttem..“

„Magam is szeretem, mióta Bécsből némelly kellemetlen összeütközések miatt el kellett távoznom, honnan ezen áldott városba jöttem, mely a' kóborló genieknak biztos menhelyet ad.“

„Irt-e ön már valami journalba?“

„Én tulajdonképen még semmit sem irtam, de majd bele tanulok.. az legkisebb gondom; hiszen hányan vannak, kik a' lapokba irtak 's még azt sem tudják, „kanna lat“ kell-e írni, vagy „kala nat“?“

„De az ismeretlen név?“

„Ej mit; majd legyalázok mindent, aztán megpáholnak egy-párszor 's így hirbe jövök, magam sem tudom hogyan? hiszen szerkesztő ur is csak ennek köszönheti

renomméját — ha van. Tudja-e még, midőn ezelőtt másfél évvel addig piszkálta a német komédiásokat, míg ezek egyszer jó kedvökben derekasan megnadrágolták őnt 's azóta . . ‘

„Meg nem foghatom, uram, honnan tudja ön ezt?“

„Honnan? hiszen az egész város tudja — de még azt is tudom, miért talál ön most mindent oly jelesnek, oly kitünőnek, a' mi ellen előbb oly irgalmatlanul ki-kelni méltóztatott; pedig a' dolgok most is oly rozsul 's tán még roszaabban állanak, mint akkor állottak: a' személyzet nem változott, a' primadonna is megvénült . . ‘

„Elég, uram; — kiált Borzasi ur 's felugrik székeréről — ki adott az urnak jogot velem gorombáskodni 's a' legimpertinensebb sottisokat szemtől szemembe mondani? Tüstént takarodjék, különben kidobatom önt lakomból.“

„Hohó, ne oly hevesen, édes szerkesztő ur, magam is ki tudnék menni, ha — akarnék, érti, trombitás uram? De nem a k a r o k, mielőtt meg nem alkudtunk. Én olyan capitalis ‚lump‘ vagyok, a' minő csak kell; remélem, hogy lapjának nem fogok szégyenére válni.“

„Ez már sok!“

„Dehogyan sok; mondtak önnek már többet 's mégis elbirta ön. — De ne tölt-sük a' drága időt illy haszontalan fecsegésekkel, azért se jobbak, se roszaabban nem leszünk, mint már vagyunk. — Tehát akar-e ön velem egyezkedni, vagy nem? az én föltételeim igen kedvezők: ön kinyomatja bírálatimat 's én azokat mások által fizettetem ki magamnak.“

Borzasi urnak arcza ezen végszavakra egészen megváltozott 's csudálatosan földerült. „Hát miért nem mondta mindjárt, hogy ingyen akar dolgozni?“

„Azaz: csak recensiót írni, kérem alázsan; ez, meg a' dolog nem mindegy“ — igazítá meg Gallyasi Eustach József ur a' hajnalodó arczu szerkesztőt.

„A' mint tetszik, drága ur; illy föltétel alatt azonnal akadáhat hivatala;“ szól nyájas megelőzéssel Borzasi ur.

„Annál jobb; — tehát kit rántsunk le először?“

„Csak lassan, lassan, ezuttal senkit.“ 'S azután halkabb hangon folytatá: „holnapután egy idegen művész nő fog először föllépni, épen most volt nálam 's pártfogásomat kérte.“

„Értem; — mond haját borzongatva 's inggallérját igazítva Gallyasi ur — tehát egy asszonyon tegyem meg első próbámat?“

„'S pedig úgy meg kell dicsérni, hogy maga se higgye . . ‘

„'S természetesen magam se 's a' közönség se! Bizony, jobb szeretném én, édes szerkesztő ur, ha ezen dámát derekasan leránthatnám . . nekem különös pik-kem van a' dámákra, mióta egyik oly rutul rászédett, megcsalt, elárult engemet . . de ha megfizet — isten neki!“

„Tehát ön is . . ?“

„Igenis, én is tudok egy szép mesét az asszonyi állhatatosságról . . elmondom röviden, nem fogja megbánni, szerkesztő ur, kibem, úgy hiszem, részvevő kebelre fogok találni, mert, a' mint hallám, önt is megverte az isten — feleséggel.“

A' szerkesztő ur igenlő válasz helyett olyant sohajtott, hogy a' papiros, mellyre Wolkentraum-Rosenduft Eulalia asszonyság ajánló sorai valának karczolva, pihe gyanánt repült fel az asztalról.

„Ime — folytatá a' pennacandidatus — bevezetésül egy pacsoli szagu levélke; olvassa el ön.“ 'S ezzel kabátja mellzsebéből egy jóformán elpiszkolt levelet húz ki 's odanyujtván Borzasi urnak, leterül a' pamlagra oly arszláni hevességgel, hogy az bizonyosan ketté törik, ha X. uram raktárából került volna ki a' dorottyautczá-

ban. De Steindl uram áruczikkei jobban kiállják ám a' próbát, mint a' pesti hajó-hid isten kegyléméből készült gerendái, melyeket minap egy rakottabb társzekér úgy megropogtatott, hogy még most is foltozgatják a' sérült részeket.

Borzasi ur, ki már egész elszántsággal megbarátkozék azon bal sorsával, hogy ezen embert, hacsak mindenben kívánságát nem teljesíti, olly könnyen le nem rázhatja nyakáról, inkább kényszerítve, mint kíváncsiságból, fölbontja a' levelet 's kezdi olvasni, a' mint következők:

„Kedves Eustachom, egyetlen egy Pepikém! Ön — Te — kegyed el akar hagyni 's engem szegény gyámoltalan leányzót a' bú és fájdalom rakonczátlán kínainak kitenni? Oh, te vasszívű ember, kit annyira szeretek, hogy birhatásodért kész vagyok mindent feláldozni, bírásod nélkül tüstént meghalni. Én nélküled nem élhetek, utánad megyek a' világ legvégebb végeig 's még azon túl is . . az istenért, el ne hagyj, ha örökké szerencsétlenné nem akarsz tenni, 's isten ítéletét retteged. Kétségbeesek, 's meggyilkolsz, ha ma nem jössz az ismert lugosba 's vigasztalod érted élő haló kedvesedet.“

'S én elmentem — egészíté ki Eustach ur a' levél további tartalmát, melly olly olvashatlanul volt mázolvá, hogy azt még Borzasi uram is alig tudta volna elbetűzgetni, ámbár, mint szerkesztőnek, évenként elég gyönyörűséges hyeroglyphék fordulnak meg kezei közt. — „Igenis; elmentem, mint a' számár a' csipkebokrok közé, 's pár hét múlva — lépre akadtam, azaz: elvettem őt. Két napig 's egy félig úgy éltünk, mint az angyalok az égben — de azután — ('s ezen, azután'-t olly mérges pillantat követé, mint a' millyennel két újságíró tekint egymásra — egymás háta mögött) — igenis, azután a' csupa szerelem miatt majdnem felolvadó asszony, ki azt mondá, hogy meggyilkolom őt, ha elhagyom, engem gyilkolt volna meg, ha el nem hagyom. Tizennégy napnál tovább még a' legmagyarább birkatürelemmel sem tarthatám ki, a' tizenötödikén megszöktem hitvesem 's — hitelezőim elől.“

„És most?“

A' többit már elmondám. Két év óta mindent megkísérték, hogy becsületesen élélhessek, a' mi igen bajos volt, mert dolgozni nem akartam: a' legfurcsább című könyveket hirdettem praenumerationa 's az előfizetők pénzét zsebre tettem; télen részvényes bálokat rendeztem, mikből mindig annyi maradt, hogy a' hulladékokból pár hétig élélhettem; azután beszédeket készítettem egyik vagy másik szónok számára, tucztját öt pengő forint 's két pár glaceé-kesztyűért; a' mamáknak ölebecskéit kifésültem 's leányaiknak szerelmes levelkéket hoztam; a' piacon vevőt és eladót összevesztettem 's a' zugprókátoroknak pört szereztem; a' színházakban a' tapsolók főnökévé lettem, a' primadonnától minden kikurjantásért öt garas, az igazgató úrtól egy ezüst tizes, kezdő talentumok-, statísták- 's egyéb állatoktól bizonyos mennyiségű pauschale dukált; szóval, mindent megpróbáltam pénzért, csak a' munkát nem; minden voltam, mivé egy tisztességes ember lehet, ki dolgozni nem akar, csak recensens nem voltam még. Tegnapelőtt egyik csapszekében megismerkedtem ezeknek egy-pár példányával, midőn rostélyost falatoztak egy komédiás rovására, kit önnek lapjában egekig magasztaltak . . a' rostélyos szaga kísértetbe hozott engem 's elhatározám magamat, recensenssé lenni, minél, úgy hiszem, csak a' hasonfekvés könnyebb dolog a' világon. — Tehát áll az egyesség?“

„Minden héten legalább három bírálat, és — semmi honorarium.“

„Topp; de azt kikötöm magamnak, hogy mindenkit tetszésem szerint dicsérhessek vagy ránthassak le —“

„Néhány különös esetet kivéve, hol e' tisztet m a g a m fogom felvállalni.“

„Értem, édes szerkesztő ur, a' hogy t. i. valaki többször teszi látogatását, vagy — búcsu nélkül távozik, nemde?”

„Ez csupán engemet fog illetni — 's most isten önnel, a' harmadik nap reggelén elvárom első próbabírálatát az idegen hölgyről.”

„Nem fog elmaradni. Ajánlom magamat.”

Az egyezkedés tehát megtörtént mind a' két félnek tökéletes elégedettségére, 's Borzasi ur valahára bevégezheté Wolkentraum — Rosenduft Eulalia asszonyt ajánló cikkét, 's mindjárt egy füst alatt két bírálatot a' ma és holnap adandó darabok fölött. Délután az idegennőnél tévé udvarló vagy inkább hódoló látogatását 's még szerelmesebb lett; másnap ezen szerencsétlenségét lángsorokban (bizonyosan nem tudni vers vagy prósa volt-e?) tudatta szívkirálynéjával 's minielebbi válaszáért rimánkodott.

Az imádott a' határozott időre csakugyan föllépett, 's pedig a' Vadon fiában Parthenia szerepében. A' tapsolók a' kakasülön emberül megtették kötelességüket, 's legalább hatszor egymásután kurjantották ki az idegen művésznőt. A' közönség okosabb része mosolygott, a' másik hallgatott 's várta, mit fog a' jerikói trombita mondani. A' szerkesztő pedig szép remények 's boldog álmok közt tölté az éjet.

Másnap korán reggel Borzasi ur két levelet kapott; egyet nyirbátlan, a' másikat aranszegélyzetű papiroson. Az elsőben semmi, a' másikon egy ezüst tallér volt takarva.

Az első imígy hangzék:

„Kedves szerkesztő ur! Az ígért bírálat helyett azt jelentem, hogy — első ktem. Partheniában — nőmre ismertem; gondolhatja ön, mily kellemes meglepetés volt ez reám nézve, hogy a' patvar vigye el. Félek, hogy a' találkozás örömsúlyát gyöngé idegeim meg nem bírják, 's azért tanácsosabbnak véltem azt — kikerülni. Keressen ön magának más recensent és fizesse ki a' vacsorát, melyet tegnap a' vastuskónál feleségem contójára ettem, 's azután isten velünk. Gallyasy Eustach József, m. k.”

A' másikon pedig következő tartalma volt:

„Édes Borzasi ur! Ön tegnap szerelmes levéllel tisztelt meg engemet, melyben azt írja, hogy nélkülem nem élhet. Ime küldök egy koronás tallért, melyért kötelet vehet — 's felakaszthatja magát, ha tetszik; mert azt csak nem gondolja, hogy ilyen elaszott, kórónfonnyadt 's minden tekintetben nyomorult ember, minőnek önt ismerni szerencsém van, képes legyen egy gyengéd női kebelt szerelemre gnyulasztani? Ki egyébiránt különös tisztelettel vagyok és maradok önnek alázatos szolgálónéja Wolkentraum — Ronsenduft Eulalia, m. k.”

Nem lehet képzelné Borzasi urnak dühét, melyet e' sorok átolvasása okozott; a' levél szívének legsebhetőbb részét találta, 's hűségát oly mélyen megsérté, mint az eddig egyetlen ellene intézett polemiai cikknek sem sikerült. Még csak egy vizsgálása maradt a' szerencsétlennek: egy darab tiszta papiros, melyre a' művésznő ellen tüstént a' legkeményebb bírálatot fogja mázolni, 's pedig oly kiméletlenül, hogy annak további föllépése egyszerre megakadályoztassék, lehetetlenné tessék, nem törődve azzal, hogy az ajánló sorok közrebocsátása után magát rettenetesen compromittálni fogja, a' mi egyébiránt nem először történt meg rajta. — Kárörvendő — 's düh- és méregtől eltorzított arcczal ül íróasztalához 's épen hozzá akar fogni munkájához, midőn az ajtó megnyílik 's a' színházi igazgató — Borzasi urnak lelki testi barátja — berohanván, a' megrémült szerkesztőnek tudtára adja, hogy

,Wolkentraum - Rosenduft Eulalia asszonyág egy gazdag angollal — jószágaira utazott, 's a' művészi pályáról örökre lelépett.' —

A' két érdemes barát zokogva ölelé meg egymást!!

A' SZÉL PESTEN.

(KÉPMAGYARÁZATUL.)

Szép vagy te, oh Pest, pompájában palotáidnak; gyönyörök és tarkák a' te boltjaidnak kirakói, miként tarka virágai a' kikelő tavasznek. És lakóid járnak utcáidon, elárasztottakon mindennemű csillogással, öltözetében a' fényűzésnek, mint a' nap-sugarakban ragyogó pávák. Oh, szép vagy te Pest, ifju városa az ó-Magyarországnak, és gazdag is volnál te, ha mind arany volna, a' mi fénylik.

És mikor eljönnek a' zúgó északi szélnek napjai, 's a' tetőkről pattogva hullanak a' cserepek, csengenek a' zuzott ablakok üvegei, és a' szél olly fulhasítólag süvit, mintha dalokat énekelne a' Neva partjainak nyelvén: akkor tetőpontját éri a' te lakóidnak boldogsága, oh Pest, ifju városa az ó-Magyarországnak. Akkor istennekké válnak lakóid, mert felhők között lakoznak ők és járnak a' fellegekben, mint szellemei a' kardok csatájában elesett hősöknek. És az északi szél felkavarja a' port, a' város utcáit vastagon takarót, és magasra ragadja azt szárnyain, és felhők borítják a' várost, mint istenek lakát, csakhogy azok a' pornak tudórontó felhői.

Megdörög az ég nagy erőszakában, villámok cikáznak szemkábító fényvel, 's a' zápor, a' zuhogó, megered, és lakóid sétálni mennek esernyőkkel, készültekkel bécsi gyárakban, melyek ellátvák gyenge feszítőkkal, 's borítvák foszlány selyemmel. De az északi szél erőszakosan felfujja duzzadt pókait, 's kifordítja az esernyőket, egymáshoz csapja a' sétáló népeket, és lesz hatalmas zavar. Nézzétek a' képet, fiai és leányai, vagy udvariasabban: leányai és fiai a' viruló Pestnek, hahogy ezen virulást időnek előtte el nem hervasztja az északi szél, 's látandjátok, milly szerencsétlenség a' szél a' végig bögő Pestnek utcáin. Nem viseltetik tisztelettel senki iránt. Nem tiszteli a' hölgyeket: mert lássátok, miként zilálja fel öltözetét ama szép hölgynek 's kifordítja esernyőjét, hogy majd kiszurja szemét a' szemközt jövő férfiunak, — mintha biz a' pesti hölgyek a' férfiak szemét ki szokták szurni. — Nem tiszteli a' salonok szőnyegtaposó fiát: mert látjátok, hogy amaz említett férfit majd földhöz vágja, hogy ez bájoló szemébe sem nézhet a' hölgynek, 's kalapját az utána levőnek hátához csapja. Nem tiszteli a' törvényt: mert im megfosztja kalpagától a' törvények nagyreményű fiát, a' kardesörgetve járó juratust, 's kifordítja annak esernyőjét, jelül, hogy érettebb korában ő is kifogatandja a' törvényeket. Nem tiszteli a' kormányt: mert meg akarja fosztani csákójától annak emberét, a' városi hajdut, ékest veres és sárga zsinórral, és hatalmast a' nép felett mogyorópálczával, miként hatalmasok ölmosbotokkal nemes lakói a' sokrét kanyargó Szamosnak.

Tisztítsátok ki tehát portól utcáitokat, lakói Pestnek, a' pompásnak, nehogy az északi szél azt szeméitkebe szórja; mert az északi szél veszedelmes reatok, lakói az ifju Pestnek.

Gaal.

NEMZETI SZINHÁZ.

„Nemesek hadnagya,“ eredeti dráma 5 felvonásban, Kovács Páltól. (Vége). Az eddig mondtak a' színmű irányához tartoznak. Ha a' darabban előforduló jellemeket vizsgáljuk, azokat szinte nem hagyhatjuk észrevétel nélkül. Fokossy Gergelyről mondatik ugyan jó előre, mit mi is elmondánk, hogy ő hű 's nagyravágyó ember; azonban legelső találkozásunktól mindaddig, míg a' gróf csábító szavait fülébe zengi, oly szilárd, becsületes gondolkozásmódot tüntet ki, hogy valóban oly könnyen vesztegethetőnek és derek pártjától eltántoríthatónak lehetlen volna őt tartanunk, hacsak a' költő de facto meg nem mutatja, hogy ő valóban eltántorodik; szabad legyen azonban azt is megjegyeznünk, hogy miután ezen nagyravágyás róla csak mondatik, de az említett pártjától eltántorodás megelőzőleg be nem bizonyítatik, mi ezt csak olyként vesszük, mintha illy ocsmány tette e' jó embert a' költő kényszerítette volna akarata ellen, mintha az embert géppé tette volna saját kezében; mert nincs megadva a' dolgot felvilágosító pszichologiai motívum. — Kláráról nem szólunk semmit; szerette-e ő ezelőtt a' közsorsu nemes ifjút vagy nem, azt ő tudja; mint Éva asszony gyöngye leányáról azonban föltesszük — bocsánatot kérünk — nőismeretünknel fogva, hogy a' csillogó grófi férj könnyen jobban tetszhetett neki ama közrendű nemesnél. — De most jer elő te Berkessy Alfréd, te fiatal gróf! hadd nézzük tagjaidat! mert óriásnak kell lenned, hogy elhiggyük rólad, miszerint képes valál megtenni azt, mit ma mégis szemünk láttára — szerepednél fogva t. i. — megtevé. Kérünk, ildomos olvasónő! hallgass csak szavainkra: két falu van egymás mellett, egyikben Csilláry, másikban Fokossy lakik. Fokossy házáat a' felbőszült nemesség felgyújtja, 's ime, ezen fiatal gróf az ijedtében elájult Klárát vállára veti, 's elszalad vele — üldöztetve a' nemességtől! — el egész a' szomszéd faluba, a' nélkül, hogy utóléretnek!... Hiszen csak mi is érezünk némi erőt tagjainkban, és éltet ama lovagi készség is, mellynél fogva a' veszélyben forgó gyöngét, szeressük bár vagy ne, megmenteni készek vagyunk, 's ha e' részben versenyezni kell, nem mindenki előtt állunk félre: de ezen fiatal gróf előtt...! ah, vele mérközni lehetlen, ez óriási erő! Igaz ugyan, hogy lihegve 's egészen elfojtott lélekzettel érkezik Csilláryékhoz, a' mi csak azon esetben is természetes, ha lassan ballagott volna! így pedig a' nagy szaladás miatt még hihetőbb. 'S épen azért, hogy kissé kimélve lett volna e' gróf, igen helyesen tette volna szerző, ha egy lovat ad alá, mellyen a' szomszédfaluba szökik; csak így lehetne aztán képzelné, hogy Klárát és magát az üldöző nemesség elől megmentette. A' gróf egyebiránt nemcsak erejére nézve megfoghatlan, de hirtelen változékonyságára nézve is. Csak kevéssel a' tűz előtt szölitá fel őt fenyegetve Fokossy, hogy leányát vagy nőül kell oltár előtt vennie, vagy élve a' szobából nem távozik, 's a' grófnak elég erős lelke van daczosan, nem-et mondani, 's a' kényszerítőt gúnynyal igazítja vissza. Mikorra azonban Klárával Csilláryékhoz érkezik, tudja isten, mi okból — hisz egyebiránt igen becsületesen teszi — annyira megváltozik, hogy előbbi dacza ellenére most már tökéletesen késznek nyilatkozik, Klárát nőül venni. Miután a' jelen drámáról észrevételeinket elmondók, szólanunk kell felőle még, mint egy új feltünésről színpadunkon, a' közönség irányában. És e' tekintetben őszinte szóval elmondott bírálatunkhoz kell tennünk azt is, hogy a' „Nemesek hadnagya“ sok egyes jelenésekben méltánylást és dicséretet érdemel; a' cse-

lekvés, főleg a' három első felvonásban, gyorsan és élénken halad, 's a' hallgató figyelmét teljes mértékben képes ébresztetni, mit nem kevésbé mozdítanak elő egyes korszerű 's jeles mondatok, miket tisztujtásra készülgető nemes csapatok előtt szeretnénk ismételve elmondani. 'S hisszük, hogy a' darab, kivált ha két utolsó felvonásán czélszerű rövidítések tételnek, vagy épen, ha e' kettő egybevonatnék össze, hosszabb ideig feltartja magát színpadunkon . . . Annál inkább sajnáljuk pedig azt, hogy derék színészeinkről ezuttal semmi kiemelt nem mondhatunk; tisztelet, becsület, urak és hölgyek! de ezen mai előadás nem volt olyan, minőt eredeti darabok körül-látni oly örömmel, oly vigasztalással megszoktunk; 's bárha egyes jelenetek — nevezetesen a' jutalmazott — itt is iparkodának; de némelyeknél még azt is kelle tapasztalnunk, hogy szerepöket sem tanulák meg, mint kellett volna. Az istenért! csak előre, csak előre! és soha meg ne szűnjék a' lelkesedés eredeti darabok előadásánál! soha — tisztelt bajnokai a' magyar Thaliának! — soha ne lépjenek fel önök tán ollyas előítélettel valamely először adandó eredeti darabban, mintha a' közönség nem- tetszésétől előre tartának . . . az illy lépés a' más különben jól sikerülendett darabnak is már félig megbuktatása. — Aug. 27kén először 'Két Barcsay' dráma 4 szakaszban, irta J ó s i k a M i k l ó s. — Derengett egykor egy szép világ sejtelve keblünkben, melyhez oly forrón, annyi vágygyal és reményekkel ragaszkodánk, 's gyermekded hitünk boldogságot érzett, midőn e' vágyakat, e' reményeket feltalálhatni, teljesülésbe menni gondolá: e' világot az igazság világának tartottuk, melyben az, a' mi igaz, uralkodik mindenek felett. Az évek sora megtanított: hogy a' gyermek hite, vágyai, reményei ábránd voltak; megtanultuk, hogy nemcsak mesés satyrában mondatik az igazság került és gyűlölt dolognak az emberek közt. Az ébredés, a' kiábrándulás fáj, mert az igaznak vagyunk minden felett buzgó imádói . . . De mégsem lettünk elfogultak embertársaink iránt. Él még hitünk, és élni kell neki megtöretlenül, hogy eltűrői, hódolói vannak az igaz szónak a' való világban is. És midőn ezen élő hittel közeledünk emberhez, és nyíltan, leplezetlenül szólunk hozzá, szólunk föléle 's kedveltei felől: akkor adózunk neki legmelegebb tiszteletünkkel, akkor tüntetünk ki iránta legnagyobb megbecsülést; mert azon magasztos, fölemelkedett lelkek közé számítjuk őt, ki kész tűzbe hajítani a' tagot, melly megbotránkoztatja, ki kész a' seb fájdalmát eltűrni, mellynek nyílásán ereibe igazság balzsama csepegtetik — . . . J ó s i k a M i k l ó s, az egyetlen regényíró, méltán ünnepeztetik irodalmunkban. Regényekről szólni azonban nem mostani feladatunk. A' nagy nevű regényíró e' mai darabbal második színi kísérletét tevő; 's midőn e' művéről szólani tűztük ki célunkul, őszinte bizalommal hozzá mondjuk ki véleményünket, hogy e' művet egészen eltévesztettnek tartjuk. *)

*) Jegyzet a' t. szerkesztő urhoz. Midőn barátságos felszólításodra megígertem, hogy lapjaid számára a' nemzeti színpadon feltűnő új darabok ismerettségével és taglalgatásával szívesen járulandok, kikötöttem akkor, hogy vezérelvem, minden, de minden mellékes tekintet felretételével, egyedül az igazság és meggyőződéselem lesz. Ezt a' jelen alkalommal nem azért hozom emlékeztetbe, mintha attól tartanék, hogy e' gondolkozásmódommal tán az Életképek szerkesztése elvével összeütközendém, — nem! meg lehet tán csak azért, hogy zárjel közt tudtára adjam az olvasó közönségnek, mily megvesztegethetlen igazság-barát az Életképek szerkesztője, ki még lapja földolgozó társa ellen is fölveszi a' nem magasztaló bírálatot. ¹⁾ 888.

²⁾ Mit, úgy hisszük, maga a' tisztelt szerző is, kinek e' tekintetbeni gondolkozásmódját ismerni szerencsénk van, helyeselni fog. Valóban szükséges, hogy a' literariai bókocskák ideje lejárjon 's a' bírálók magokat valahára függetlenekké tegyék. Szerk.

A 'Két Barcsay' tartalmának elmesélésétől fel vagyunk mentve; tisztelt olvasóink kétségtelenül ismerik a' szerző 'Bornemisza Anna' című beszélyét, mely a 'Vishangok' II. kötetében, vagyis a' szerző összes munkáinak XXI. kötetében jelent meg. Ezen beszély teszi a' jelen dráma tartalmát. A' választás nem a' legszerencsésebb volt, mivel benne éppen semmi elem nem találtatik, melyből drámai cselekvény volna kiszöhető. E' beszélyt a' szerző négy szakaszra osztá 's kedveltetőleg mindegyiket külön czímmel diszesíté föl, mely négy czim egymásután imígyen következik: 'Apafi udvara'; 'Az arszlán barlangja'; 'A' halottak mint vendégek'; 'Fejedelem egy órára' . . . egytől egyig kíváncsiság-ingerlő, fölcsiklandozó 's nagy hatást ígérő czimek! 'S mi rejtezik e' czimek háta megett? Először is cselekvényt keresnénk egy drámában, psychologiai, összefüggő, egy cselekvényt. De az ember sokat keres, a' mit nem talál, 's úgy vagyunk a' jelen drámában is. De végülük sorra ennek főembereit, tán titokban akadunk egyiknél vagy másiknál valamire, mi állításunkat megcáfolja. Először is a' czédulán Apafi Mihály, Erdély fejedelem tűnik szemünkbe, ki feleségének, Bornemisza Annának, homlokegyenest ellentéte: borisza férfi vala; azonfelül műveletlen lelkű, nyers, durva, haragos és cselekvőtlen. És ez utolsó tulajdonsága megmutatja, hogy ő nála a' dráma vezércselekvényét hasztalan keresnök; ő különben is Bikfalvi Gerezdi János kezében csak eszköz, ki a' Barcsayakra haragszik, mert elhitetik vele, hogy Barcsay Mihály fejedelmi székét akarja elfoglalni, 's ő ezt hiszi és — i s z i k. Hogy iszik, azon nem csudálkozunk, mert fejedelemnek telt pinczéi 's bennök jó borai lehetnek; de hogy hi s z, ezen már csakugyan csudálkozunk, ha neki is csak annyi oka lehet a' hitre, mint mennyit a' szerző velünk nézőkkel tudat. Na de semmi, az ember, kivált a' részeg ember sokat elhisz vaktában, hadd higgyen tehát és igyék. Igen, de ő nemcsak hisz és iszik, hanem haragszik is. E' haragosság azonban szinte semmi cselekvénynek nem lesz szülő oka, legfeljebb szegény feleségét keseríti általa, kit az említett novellából derék asszonyoknak ismerünk. Eddig tehát Apafi Mihály uram ő nagysága csak hisz, haragszik és iszik. Van azonban a' fejedelemnek egy húga: Bornemisza Zsófi, ki szerelmese Barcsay Lászlónak; ezen Zsófit a' fejedelem a' leány szerelmé és saját neje kérelmei ellenére Gerezdi Bálinthoz akarja nőül erőtetni. Itt tehát ő nagysága nemcsak hisz, haragszik és iszik, hanem cselekszik is, azaz: lelki ereje munkálkodik, akar, cselekedni akar! Szép biz ez; de azért ezt drámai cselekvénynek nem vehetjük, főcselekvénynek pedig annál kevesbé, mert hiszen nemcsak hogy sükere semmi eredményben nem mutatkozik, hanem rugói is más egyének cselekvőségében, t. i. Barcsay László szeretésében, Bornemisza Anna pártfogásában és a' Gerezdiek ármánykodásiban rejlenek. Igység tehát Apafi Mihály uram — állók elébe! — Szépen kérjük, Bornemisza Anna fejedelemné asszonyom! méltóztassék csak egy-pár szóra előállani. Kegyelmed személyesítője ma a' színpadon igen jól nézett ki, csinosan, izléssel volt öltözködve. Ám ne gondolja, hogy ez által bennünket elámitson. Mondja meg: hogyan töltötte a' mai estvét, mit cselekedt kegyelmed? — Kegyelmed azt mondja, sok jót tett, mert a' fejedelmet, az örök haragvót, némelly elhírtelenkedendő bal tett véghezvitelében gátolta. Már megbocsásson, erre semmit sem adunk, ez a' darabon kívül történik, bennünket nem illet. De — mondja kegyelmed — a' Barcsayak részesültek kegyelmed pártfogásában. Na ez nagyon szép, úgy van mégis valaki, a' ki pártolja a' Barcsayakat. Sőt végre még a' haláltól is megmenti őket és van kegyelmednek része benne, hogy Zsófi végre Barcsay László férji karjaiba jut. Ez magában szép dolog, és — a' mennyiben házasságszerzés — egyszersmind asszonyi dolog is; de már mi ebben még sem lehetünk drámai cselekvényt, mert hiszen ez kegyelmednek sem elejétől kitűzött

czélja, sem e' kifejlés előidézésére rugókat elő nem idéz; hanem hagyja a' dolgokat jöni, a' mint jönnek, 's midőn a' véletlen történet a' kifejlési időszakot előhozza, akkor a' szerző eszközeül, de korán sem önálló 's cselekvő egyéniségül, előáll kegyelmed és megteszi a' magáét. Bocsásson tehát tovább, fejdelemnő asszonyom, hadd lássuk, ha tán másokkal többre mehetünk. — Barcsay Mihály uram — aláz szolgája! Szeretnénk önnel (engedje meg, hogy azt a' hosszú 'kegyelmed' szót mellőzhessük) közelebb megismerkedni. Okunk igen egyszerű, őszintén előadjuk: ön igen derék, nagyon derék embernek mondatik előttünk, kit a' szinte derék fejdelemnő szeret — tisztességesen t. i. — 's kit a' színmű folytában több ember szájából hallánk megdírtetni. De mi váltig kutatva sem tudunk nyomára jöni, mi tehát az, a' miért ön csakugyan olly igen igen derék ember? mert valóban, elhiheti ön, több élettapasztalással birunk ugyan, semhogy ez életben egyenest és csupán akármelly cselekvés után itélnénk az embert, miután szép cselekménynek gyakran vannak némi könnyen észrevehető ocsmány rugói, 's vízszont a' nem szépek olykor nemes, vagy legalább a' lélekismerő által megfejthető 's jól magyarázható, indító-okai; ez elvünket azonban az életből a' drámába — ön engedelmeivel — nem vihetjük át; mert itt csakugyan egyenest cselekvése után ismerkedhetünk meg olly rövid idő alatt embereinkkel. Ön szereti nejét forrón, szereti testvérét, hazáját. 'S mit tesz csak ön az elnyomott utolsónak védelmére, az üldözött másodiknak oltalmára? Higye el, mire sem emlékezhetünk, hacsak azt valami különös cselekvénynek nem veszi ön, hogy a' fejdelemnő előtt jó szót szól öccse mellett. 'S mit cselekszik még ön? Midőn a' fejdelmi udvarból egypár czinkos ön hálóba-kerítésére kiküldetik, ön azokat szépen elfogja. Ez eszélyre mutat. Azon tréfa értelmét azonban, midőn ön e' két czinkosnak, kik házához barátság színe alatt lopóztak, míg titkon elete 's szabadsága ellen törtek, egy elfödött edényben egy-pár pisztolyt tállaltat elejökbe; e' tréfa értelmét épen nem tudjuk felfogni, minekutána minden egyes cselekvényben, a' komoly drámában főleg, célzt keresünk vagy legalább valami jellemzetest; mi drámai cél van pedig abban, hogy ön e' pisztolyokat vendégeire szögi 's azután ismét szép csöndesen, minden használat nélkül, leteszi, a' nélkül, hogy így cselekedni a' kár oka lett volna, a' kár pedig az illy cselekvés valamelly drámai e r e d m é n y t szülne, ezt ismét nem látjuk által. Vagy tán valami jellemzetes volna e' tettben? ön lobbánékony, heves vérűnek mondatott; lelke volna tán egy vonásban ismertette ez által? ön lobbánékony heves vére ezen hidegen és nyugalmasan intézett tréfa által? Ezt szinte nem hihetjük. De úgy van megírva a' krónikában! fogja ön felelni. . . Ah, mi közünk a' krónikához, melly megírja, mit cselekedett az ember, holott mi a' drámában azt keressük, mit kell szükségkép és következetesen cselekednie. Ugy látszik azonban, mintha e' tett célja azon lecke volna, mellyet ön később nejének tart, midőn az tőle visszariadva kiáltja neki: 'halld eskümet, e' karok gyilkost nem ölnek soha! 'S mint-hogy e' leckében igaz szók mondatnak, legyen azért önnek megbocsátva ez eltérés. Lássuk most ön testvérét, Barcsay Lászlót. . . Szerelmes ifju, jó estvét kívánunk! Ön szinte úgy állittatik elő e' színműben, mint a' kit derék férfinak kell tartanunk, 's minthogy ön csakugyan visz is egy szép tettet véghez, t. i. kész magát halálra áldozni, csak-hogy testvérét a' börtönből kiszabadítsa, tehát legyen ön derék férfi. De mi más valamit szeretnénk öntől látni, ugyan ollyas valami cselekvényt, mellyet többi collegáinál hasztalan kerestünk. . . Ön tehát szerelmes? Nagyon jó, E' hibába más fiatal ember is könnyen esik. Ön továbbá meglátogatja kedvesét előestvéjén a' menyegzőnek, mellyet annak a' rá erőtetett Gerezdí Bálinttal kellend másnap tartani, a' mi — úgy látszik — önnek nem nagy öröme válik. De az égre

hát, mért nem mozog, mért nem tesz valamit, mi által e' menyegzőt gátolhassa? vagy legalább mért nem válik el ön tőle egy ünnepélyes búcsu által, mely részvétünket ebreszthetné ön iránt? Valóban ez nagy erélytelenség öntől! drámában úgy hagyni munkálni a' véletlent, úgy bízni magát lankadtan és lágyemelegen a' sorsra, 's várni, míg annak tetszik valami jót vagy roszt eszközölni számunkra; 's ha még e' bizodalmat is a' sors vagy a' jövőndő iránt akár szóval kimondaná, akár tettel előtűntetné ön, úgy csak hagyján! de illy cselekvőtlenségében azt sem tudjuk, akar-e ön tulajdonkép valamit vagy éppen semmit . . . Tehát szerelmes ifju — jó éjszaka! kívánunk!

888.

(Vége köv.)

BELFÖLDI LEVELEZÉSEK.

MISKOLCZ, aug. 22-kén. Városunkat a' tűz még mindig rémiti; alig hamvadott el mult évvel nagyobb része, alig kezd kissé fölemelkedni romjaiból, már ismét ujra ugyancsak sűrűn követi egyik a' másikat. 19-kén éjjeli tizenegy óraker 's 22-kén reggeli két óraker tűz támadott városunk közép részén; az elsőnek elnyomását egyedül a' M. Kövesdről érkező vásárosoknak köszönhetni, kik az ut mellett dühöngő lángokat észrevevén, lármát ütének; — a' második vég pusztító dühétől pedig csak az égi gondviselés óva meg bennünket csöndes éjjelével. Mindkét izben gyújtogatás volt, 's úgy látszik, ugyanazon egyéntől, mert mind a' kétszer egy helyen ütött ki a' tűz. A' borzasztó tettet, mint mondják, megvetett szerelem boszúja szülé, mely először nem sikerülvén, másodszor fojtá a' lángokba ádáz dühét. — Ugyan e' napokban este az utcán agyonütött valakit; a' gyilkosnak eddig még nem akadtak nyomába. — Színészek is mulatnak köztünk Somogyi ur vezérlete alatt, de nőszemélyek hiánya miatt képtelenek színi mutatványaikat folytatni. — 15-kén nagy ünnepélynek valánk tanui; t. i. a' lehamvadt sz. Ferencz-szerzet templomtornyának kereszteltétele. A' tömérdek számmal összegyűlt nép kissé megzavará a' rendet; a' templomhoz közel álló hid, mely száraz patakon víz keresztül, az embertömeg súlya alatt leszakadván, a' rajtalevők a' Peczébe hullának, de ennek szárazsága 's az alatt sűrűn álló néptömeg minden veszélytől megóvá őket. A' látvány egyébiránt igen mulatságos volt — messziről. — Kövezetünk naponként borzasztóbb; nincs nap, melyen egyik vagy másik, városunk főutczáján átdöcögő fuvaros kerekét vagy szekerét ne törje. Ki téríti meg kárát? Az uristen.

K. G. F.

PÉCS, aug. 14-kén. Sziveskedett ön multkor közlött tudósításaimat annyira megkeresztelni*), azaz: vízzel leöntözni, hogy a' legfinomabb kolozsvári káposzta is elvesztette volna minden jó ízét illy mosdosás után; — na, de hagyján, azért mégis irok **). Van városunkban két casino — egy polgári 's egy nemzeti, mindkettőnek saját háza van, de éppen azért adóssága is; — mindkettő vendéglőt tart, 's a' vendégeknek, vagyis akarám mondani, tagoknak, nem lehet a' végett panaszkodni, hogy a' vendéglőt megunnák, mert az egyiknek vendéglői eddigelé sorban

*) Kérem alázsan: mi is, más is!

**) Jól teszi ön, mi pedig köszönettel vesszük.

Szerk.

Szerk.

banquerottiroztak; a' másokban pedig hasonló okból egy vendéglő sem maradt meg sokáig. Ha valamely idegen városunkba jőne, 's télen át meglátogatná casinóinkat, egyikben is, másokban is lelne annyi embert, a' mennyi együttvéve egy jó nagy szobában szépen elmulathatná magát; nyaranta pedig annyit, hogy igen épületesen gondolkozhatnék a' felől, miként két ugynevezett pompás casino és három ember furesán illenek össze! De ez csak nappal van ám így! a' valódi mulatság nálunk csak éjjel kezdődik. Nyaranta minden szerdán formalis bált szoktunk adni, melyre a' városbeli szépnemet különös jegyek által meghívjuk és azután iz-zadásig tánczolunk, táncz után fagyaltot eszünk, mert ez hűvösít 's tánczközben nem árt — egy kis köhécselés ősz felé nem nagy baj, csak hogy jól mulattunk. Az idén azonban mégis megjártuk; kissé mohón kaptuk, már aprilben megkezdük a' tánczot, 's most darab idő óta, bizonyos okok miatt, melyek némileg a' zsebbel is szoros összeköttetésben vannak, csak úgy elcsücsülünk a' szép szerdai estvéket; — elcsücsülünk, mondtam, mert közönségesen estvéként mégis vagy tizenöten, huszan összejövünk, vacsorálgatunk, 's még éjjel előtt jóformán haza is vergődünk, kivévén néhány érdemtelen tagokat, kik, elmélyedve az 52 lapos újdonságok régi ugyan, de mindenkoron változékony tartalmába, közönségesen tegnap és ma közt szoktak eloszlan! — Mi, kik kalapjainkat immár főkötővel felcseréltük, e' mulatságban természetesen részt nem vehetünk, azonban részünk is gondolkoztak mulatságról, ugyanis a' választmány engedelmével egy tagtársunk tekéző, vagyis magyarán mondva, kuglizó helyet készített a' maga költségén, mert casinóknak — a' szegénynek — pénze nem volt; délutánonként tehát kuglizunk, vagy még magyarábban mondv: „scheibolunk“, egész addig, míg néhány matador elő nem áll huszasaival 's a' két garasosokat odébb állítja. A' tekehelyet készítő tagtárs délutánonként rendszeren jelen van 's a' hajigálók sorban eldicsérvén, a' pixisre figyelmezteti, e' mellett érzékenyen panaszkodván: miként ő a' közjóért mennyit áldoz és mégis milly lassan kerül vissza pénze. Mi e' panaszt már meguntuk, annál is inkább, mert soha meg nem tudhattuk, mibe került a' tekéző hely? — A' pixisbe befolyt összeget is szerfelett kevesellük: midőn az néhány heti mulatás után csak néhány forintocskának lenni állított, holott bizonyosan tudjuk, miként voltak olly délutánok, melyekben 4 — 5, sőt tán több ezüst huszasocsk is tétetett a' pixisbe. Minden kellemellenségnek elhárítása tekintetéből tehát közgyűlésünkben egy a' pixis bevételeit kezelő felügyelőt rendeltünk, 's a' tekehely készített költségeinek beadására utasítottuk; be is adta költségeinek jegyzékét, melyek valamivel magosabbra rugtak pengőben, mint a' mennyiért azt a' jelen tekehely elkészítője váltóban felállítani ígéré. — — A' kisedővő-intézet javára egy az itteni zenészekből 's néhány műkedvelőkből alakult társaság folyó hó elején nagy hangversenyt kívánt adni, 's e' végből már egy-pár próbák is tartattak, azonban nem tudni mi okból? az előadás elmaradt; ez csak azért történt, mivel mi, ha egyszer valamibe belekapunk, azt állhatatosan el is szoktuk végezni. — Nálunk is szokásban van a' fecskendezőket mindenkor „a' tűzveszély előtti napon“ megpróbálni; — a' multkor egyik külvárosban tűz támadván, előtte való nap délután a' piacon levő nagy csatornák előtt a' fecskendezők megpróbáltattak, és pedig, hogy a' próbáló lakatoslegény a' fecskendezők valódi jóságáról tökéletesen meggyőződjék, nemcsak a' házak teteire irányá a' vízlövelő csöket, hanem, mivel igen meleg délután volt, a' piacon menőket is, hogy egy kissé megfrissüljenek becsületesen lefecskendezé, az utczai gyermekeknek — 's a' fecskendező szivattyujának rudjait húzó városi hajduk nem csekély mulattatásukra; magunknak is volt szerencsénk, ámbár egészen a' házfalakig húzódva iparkodtunk őket e' fáradságtól meg-

kímélni, a' frísítöben részesülni, söt látánk kalapos hölgyet is nyakon lo-csoltatni. — Ezen ártatlan multság azonban azzal végződött, hogy a' már szerfelett tűzbe jött lakatoslegény — nem levén többé, kit lelocsolni — elvégre a' vizlövellő csövet, a' szivattyu rudját egész hangos nevetéssel rángató városi hajduknak irányzá, 's mielőtt azok megszaladhattak volna, őket is kiöntött ürgeként becsületesen megáztatta. — A' rendőrséget is bátrak vagyunk figyelmeztetni: hogy a' cserépfedő egyéneket ha máskép nem, büntetés alatt is kényszerítsék nagyobb vigyázatra, 's ne engedjék őket amugy macskaként a' házak tetején mászkálni, hanem parancsoljanak rájuk, hogy egy a' derékra füzendő övvel ellátva, 's ebbe kapcsolt kötéllal megkötve munkálkodjanak, mert nem a' legkellemetesebb érzést szüli biz az a' ház alatt, de még a' távolabb menőben sem, ha a' háztetőről az utcakövezetre lehenteredő cserepes lábai előtt nyögi ki lelkét, mint az a' napokban történt, midőn a' Czindery-féle háztetőről lebukván az egyik cserepes, azonnal szörnyet halt, 's egy a' ház alatt elmenő urat majdnem agyonütött. — Az utcánkénti koldulás megszüntetésére igaz ugyan, hogy szabad akaratunk szerint fizetünk, mentve azonban a' koldulástól egészen mégsem vagyunk, mert alig mulik el nap, mellyben alamiznaadás végett meg ne szólítassunk, és pedig nem a' házbajárók által, hanem uton útfélen is *). — Megyénkben kebeleztet vizlói helységben egy pórásszony három ép, egészséges figyermeket szült, 's folyamodványa következtében a' megyei közgyűlés kettőnek tartására havonként segedelmet rendelt pénztárából, azon okból: mivel a' természet csak egy gyermek tartására kellő emlökkel ruházta fel azasszonyi nemet.

Keserédesi Jonathán.

SZATHMÁR-NÉMETI, aug. 20-kán. Ma, u. m. szent István ünnepén a' szokás-szentesítette bál ismét megtartott, még pedig számos nőnembeli 's férfiu-vendégek jelenlétében. — Öt éve, hogy Szathmár szépeit 's ifjait nem láttam, azóta mind társalgási simaságban, mind öltözkéki csínyban tetemesen haladának — mindenütt rend, tisztaság — korlátolva, söt nagyobb részt száműzve a' betyárság kitérősei az ifjak részéről — a' leányok pedig a' pongyolaságot, mondhatni, pesti öltözkézikzléssel cserélték fel **). Uralkodó táncz, fájdalom! a' keringő — ezen kívül azonban a' quadrille, polka és csárdás is járta, ez utóbbit olly lelkesen tiporták még néhány vidéki szépeink is, hogy számtalan öreg ur gyönyörködve elmondá: 'nyem o z s e ellentállni.' Mi a' teremet illeti, bizony csak szappanyozott volt az, 's behintve fehér porral, ugy, hogy az egész vendégsereg folytonos prűszköléseknek volt kitéve; ezenkül még a' tudő is, melly ugyis eleget tágult — irgalmatlanul szenvedett. — Megengedjen, tisztelt vendéglős ur, 50 pgő krért nagyobb kényelemről gondoskodhatott volna. — Pesten 1 pengőt szoktunk fizetni — 's kissé máskép áll a' terem kényelem tekintetében. Az ételek ellen ugyan a' legfinyásabb ember sem panaszkodhatott volna, 's az italok is megtették, de a' muzsika rosz, fagyalt rosz, kiszolgáltatás rosz, a' lancer rosz 's a' bál végfele történt orditozás is rosz — söt n o b e l-bálban — müvelt emberek közt nagyon is rosz volt. Rendőrségről nálunk szó sincs, grassálhat itt kiki, a' mint akar. Így a' mükedvelők által meglehetősen eljátszott 'két pisztoly'ban is egy-pár betyár garázdálkodása nagyon feltűnő volt — 's minden rendesebb felvigyázat által kitiltatást érdemeit volna.

L. G.

VERŐCZE, aug. 18, 19 és 20kán a' váczai nemzeti céllövész egylet díjlövöldözési napokat ülvén, a' diszes multságra számos vendég jelent meg, kik közt

*) Vigasztalja ön azzal magát, hogy ez Budapestensincs máskép, söt még amugyab-ban.

**) Nem tudni bizonyosan, örülni lehet-e ennek vagy —

Szerk.

Szerk.

báró Laffert és Fáy György urak is szíveskedtek részt venni, magukat ez alkalommal rendes tagokká avatandók. Az első 's harmadik nap estvéjén a' vácsi közönség diszének hölgykoszorúja szerencsétlété az egyletet; számos fiatal ohajtva várá e' pillanatot, 's azért a' kedves vendégek azonnal a' tánczterembe vezettetének, mire Radics Józsi vezérlete alatti vácsi jeles zenészkar szívvitató 's lábugarasztó hangjai mellett kellemes változatosságban mulatánk, 's csak éjfélt után oszlánk szét. — Meg kell vallani, hogy Vácson egyedül ezen hely az, melly a' hosszú nyári napokban élvezetet nyújt azoknak, kik e' rövid ideig tartó természet adományit használni tudják; már magában a' hely kellemes fekvése is elég varázserővel bír arra: miszerint számos látogatóra igényt tarthat — e' felett az ártatlan multságokban gyönyörködőknek választhatásra kínálkozik itt az alkalom, midőn lövöldözés, nagy és kis tekejáték, 's a' kártyázás mulattató nemeinek bár mellyikében részt vehet; ámbár gyertyagyújtás után néha-néha e' részben egy kis visszaélés is történik — de, mondom, csak ritkán; és ekkor is amugy istenesen, a' mint a' szerencse magával hozza... Tánczvigalmak csak ritkán tartatnak, de annál melegebb részvételt, mert hölgyeknek mindenkor szabad belépés megengedtetik. A' társulat nagyobb része helybeli becsületes polgárok- 's kalmárokból áll, kiknek névsorát káptalani kánokok, mágnások, megyei tisztviselők, papok, uradalmi tiszték, városi előljárók 's több előbbkelő egyének disztik. — Minden rendes tag szavazattal bír, miszerint határozatok csak a' többség hegyezésével történhetnek; mind a' mellett, itt is találkoznak gyanúsító kellemetlen jelenetek, mint talán az egész világ egyesületeinél. — De minthogy nagyobb részét nemesb lelkűek teszik, nem ritka eset a' jótékony czélokra törekvés; így legközelebb a' tűz által károsult kosdi szomszédoknak 55 vftkat adakoztak; — 's alig mulik év, mellyen valamely hasznos intézet, vagy szerencsétlenek javára díj-lövöldözések ne tartatnának, mindannyiszor igen szép sikerrel. Miért méltán lehet kívánni, hogy a' vácsi lövészegylet sokáig fennállván, évenként virágzóbb állapotba jutva, gyarapodjék!

Duna táji.

MIHIRBUDÁN?

*Több észrevételek tétettek már a' 'Buda' gőzös közlekedési eljárása iránt; némelyek figyelemre méltattak, mások — more patrio — elhangzottak. Ezek közé tartoznak: a' budai bombatérnél való rendes ki nem kötés, az indulási órák rendes meg nem tartása 'stb. A' vitelbér aránytalansága ellen azonban, tudomásunk szerint, még senki sem szólalt fel, pedig, úgy hisszük, közkíváncsat nyilvánítunk, midőn egész illedelemmel figyelmeztetjük az illető gőzhajózási igazgatóságot, szíveskednék tekintetbe venni a' testvérvárosok közötti állapotási távolságokat 's a' vitelbéri tarifát az osztó igazság 's távolság tekintetében czélszerűen módosítani, a' mi úgy a' társulatnak, mint a' vendégeknek érdekében fekszik. Mert a' ki eddig Pest-ről Ó-Budáig, vagy innen vissza megfizette a' 10 's illetőleg 6 pengő krajczárt, az, tekintetbe vevén a' nagyobb távolságot, ezentul egy-két krajczárral örömet többet fizet, ha tudja, hogy a' kisebb távolságért kevesebb vitelbért kell fizetni. Ez által mind a' közlekedők száma szaporodni, mind a' gőzhajózási társulat anyagi haszna növekedni fog. E' tárgyban a' következő tarifa közölletett velünk nyilvánosítás végett:

Pestről a' bombatérre, vagy innen Pestre első helyre	6 kr.	másodikra	3 kr.
„ a' császárfürdőig,	— 10 —	—	6 —
„ Óbudára,	— 12 —	—	8 —
Bombatérrel a' császárfürdőbe vagy in-			
nen vissza	— 6 —	—	3 —
„ Óbudára	— 10 —	—	6 —
Császárfürdőtől Óbudára	— 6 —	—	3 —

Igen hihető, miszerint a' gőzhajózási igazgatóság a' vitelbér ilyen tariffa szerint kissé bajos kezelésétől tartva, a' mostani általános, kezelésre könnyű, de nem helyeselhető vitelbért határozza meg; mert a' közlekedő közönség érdeke több tekintetét érdemel, semhogy azt egykét számadó ur commoditásának fölaldozni lehessen. Különböztessenek csak meg a' belépti jegyek, melyekre a' kiszállás helye 's vitelbér nyomandó lenne, külön színekkel, 's adassék minden jegyváltónak két jegy, melyek egyikét beléptekor, másikat pedig kiléptekor legyen köteles a' jegyszédőnek átadni: fogadjuk, hogy minden rendetlenségnek eleje vétetik. 'S ha találkozni is valaki, ki annyira megelégedeznék becsületéről, hogy kevesebbet fizetvén, magát tovább hordoztatná, ez a' jegy átadásakor könnyen észrevehető leend, hol azután a' kapitánynak szabadságában álland az ilyen fortelyoskodó 's becsületét pár krajczárért kockáztató egyént addig tartóztatni, míg az egész vitelbért ki nem fizeti. Egyébiránt igen furcsa volna, ha egy-pár illy történetű esetért az egész közönség köteleztetnék, örökké illy aránytalan vitelbért fizetni! Ha ezen módosítást a' tisztelt igazgatóság kivételnek állítja 's ezt okokkal bebizonyítja, az érdemes közönséget a' mostani helytelen kezelésről igen meg fogja nyugtatni.

Mult számunkban gyönyörűséges példáját adtuk annak, minő lábon áll a' magyarosodás Kassa városában, pedig, kérem alázsan, nálunk sincs sokkal jobban; ime méltóztassanak meggyőződni: „Jegyzés. Délután 5 órakor némelly testgyakorlatok növendékekkel a' gróf Beleznay-féle kertben a' nemzeti színházhoz felvételtek. A' vak-intézet igazgatójától.“)

*Szigligeti és Lendvay urak mult vasárnap utnak indultak az alsó magyarországi vidékekre, 's a' mint halljuk, egyszersmind rekrutákat fognak verbuválni a' nemzeti színház számára. Kívánjuk, minél szerencsésebb sikerrel térjenek vissza.

*Mult szombaton temették el nemzeti színházunk egyik legszorgalmasabb 's legpéldásabb életű tagját ns Hubenay Ferenczné, szül. Magda Luiza asszonyságot, 26 éves legvirágzóbb korában. A' veszteség annál érezhetőbb, mert színházunk jelen körülményei közt nincs, ki őt kipótolja; milly sajnosan nélkülözzük olly hosszú ideig a' kedves Lendvayné is, kinek egészségi állapota azonban jobboldan van: együtt utazott ő az elhunyttal a' rudnói paphoz, de ez sem birt csodákat tenni, 's azért igen kár, hogy orvos uraimék ezen utnak tulajdonítják a' közszere-tetű hölgynek kora halálát.

*Mivel épen a' halálról az orvosokra térünk, — az életben ez többnyire meg van fordítva — megemlítendőnek véljük, miképen a' pozsonyi hasonszenvi orvosok a' pestiekkal összekocczantak 's pedig azon okból, mivel azok a' közgyűlési jegyzőkönyvet német és magyar, ezek pedig csupán magyar nyelven akarják vitetni. Az eredményt még nem tudjuk, igen szomorú volna, ha meghasonlás lenne a' vége.

*) Szórol szóra, a' mint a' nyomtatott programmban olvasható, mely a' vaknövények közvizsgálata alkalmával a' megyeteremben kiosztatott. Szerk.

*Figyelmeztetjük a' francia pezsgőt kedvelő közönséget egy néhány nap óta Pesten házaló egyénre, ki bizonyos francia ház (melly hihetőleg a' holdban létezik) commis voyageurjének mondván magát, hamisított pezsgőt árul valódi helyett 's már többeket nevezetes mennyiségű palackokkal felültetett. A' nevezett család jól beszél francziául, de szint oly jól németül és magyarul is, mely utóbbi nyelveket oly helyeken, hol francziául nem értenek, színlésből tördelve beszéli, utóbb azonban, mint e' napokban egyik ismerősünknel, kiesik szerepéből 's úgy beszél azokat, mint akármellyike született honfiainknak. Halljuk, hogy mult héten hatszáz palack neszemlyi francia pezsgőt ezer pengő forintért zálogosított el bizonyos pesti kereskedőháznál. Békességes várakozást a' kívátság!

*Van városunkban bizonyos ur, inkább kicsiny, mint nagy termetű, inkább vastag, mint szikár, kiminden jótékony és közhasznú intézetet pártol és előmozdit, mihelyest az a' maga zsebének is hasznót hajt, a' mi azután a' közhasznú nevezetnek valóságosan megfelel. Ezen ur a' minap bizonyos közünnepély alkalmával pompás lakoma rendezésével bizatott meg, vagy inkább megbizatta magát, 's oly közmegelegedettséggel szerepelt, hogy a' vendéglők 's vendégek még most is sirva gondolnak vissza a' méregrágra ebédre. — Midőn a' minap egy igen vig társaságban előhozott, mikép ugyanazon kis ur szüntelen az emberiség és közhasznú intézetek 's vállalkozások körüli érdemeit emlegeti, 's az imént érintett lakoma is szóba jött, egy elméncz azt az észrevételt tevő: Diesz wargewisz auch ein Verdienst! (Verdiest t. i. keresetet és érdemet is jelent).

*Mondják, hogy gróf Széchenyi István a' gödi pusztát harminczkét évre zálogba veendi, 's azon fog lenni, hogy az első vasuti állomás Pestről oda tétessék. — Ullman ur, a' vasuti társaság megbizottja, mult héten irta alá a' pesti pályaudvar megvétele iránti szerződést. Egyébiránt a' középponti vasut körüli mozgalmak mindinkább élénkülnek. Az építést vezető igazgató Zimpel ur felszólítja a' honi vastermesztőket: nyilatkozzanak, mikép és minő mennyiségben szolgáltatathatják készítményeiket a' pályára. A' Pest és Vác közötti vonalt jövő évben bevégeztnek — mondják.

*Tomala ur a' mult zászlófelszentelési ünnepély alkalmával felállított nézőhely 467 pengő forintnyi jövedelmét a' Hermina kápolna költségeinek fidezésére szentel.

*Hol készítik a' legdrágább rakétákat? Pesten, mert az iparegyesületnek mult vízi- és vízzé vált ünnepélye alkalmával tíz rakétaért 92 pengő forintot kellett fizetni.

*Hol fizetik a' legnagyobb diurnumot? Pesten, hol egyvalaki bizonyos kiküldetés alkalmával egy napra 200, mondd: kétszáz pengő forintot kapott — s a r o l t.

*Stuwer mult vasárnap egy hete adott tűzijátékát igen dicsérik, de Stuwer jobban szeretne volna, ha többen látogatják. Tiszta jövedelme alig fődöz a' költségeket. Hiában, már ezt is megunják az emberek!

*Egyik pesti vendégfogadó bérlője, E. ur, biztos kutfőből tudja, hogy az országgyűlésnek nem lesz addig vége, míg a' városok coordinatiója nincs bevégezve.

*A' lapunk 8d. számában látható, magyarurassági inas-t sokan helybeli satyrának tartják. Igen örülünk, hogy — eltalálták.

*Holnap Seidner János ur, az 'Ungar' egyik szorgalmas dolgozó társa a' budai szinkörben humoristícai felolvasást fog tartani, mellynek czíme leendő: 'Egy utazó majomnak az állatországha visszatértekor tett jelentése az emberi erkölcsök, szokások és viszonyok fölött.' Schodelné és Lukátsy asszonyságok Knopp, Demmer, Klesheim és Erdensohn urak az estélyt művészi chetségeikkel érdekesítendik.

K É P C S A R N O K.

I.

BÁRÓ FORRAY-BRUNSVIK JÚLIA.

Az ős hajdan népei, kikenél a' művészet szinte, mint a' polgári szabad lét egyképen találja fel legtisztább forrását, nagy férfiakat 's hölgyeiket, kiktől valamelly ágában az emberi létezés szükségéinek nevezetesebb jótéteményeket nyertek, istenekké tévék, 's mesés halhatlanitottságukban őket imádva, szobrokat állítanak és képeket ecsetelének nekik, mellyek körül magasztalva hulljon porba a' már nemcsak hálás, de a' hajdani nagy férfiú vagy hölgynek képzelt hatalmát rettegő utókor. — Mi tul vagyunk azon, hogy embert, bármilly nagyok legyenek is a' benne élő isteni szikra hatásai, istenitsünk 's regés hatalma előtt porba hulljunk; de kiirthatlanul van szívünkbe vésve az illy nagyok iránt neme az érzésnek, mellyet „kegyelet“nek nevezünk, 's mellynélfogva mintegy ellenállhatlanul vonzatunk tisztelésére azoknak, kiktől az emberiség vagy a' nemzet, mellynek tagjai vagyunk, egyedei testi vagy szellemi jótéteményeket vettenek. E' kegyeletnek mennyei vonzalmát, a' hajdaniaktól nyújtott nemes példa nyomán haladva, ápolni, főleg korunkban, helyén van, midőn egyrésről az anyagi érdekek után látó emberek közt ritkábbak az érdeknélküli, magasztosb ér-

zéstől lelkesült egyéniségek másrésről pedig hovatovább enyészni látjuk az illy ritkák iránt is a' közönségbeni kegyeletet, melly egyedüli küljatalma lehet a' nemeslelkűeknek.

Illy viszonyai közt e' század társadalmi 's egyéni jellemének szívesen veendik e' lapok t. olvasói azon figyelmet, mellynél fogva kiadójok, a' valódi érdemnek hódolva, kegyeletet iparkodik ébresztetni 's fentartani azon magyar honleányok 's honfiak iránt, kiknek kebelét tiszta ember 's hon-szeretet melegítvén, mindkettő oltárán tettekkel áldoznak; 's mint kellő tisztelet tárgyait, odaállítja képök hasonmását az érző honfi 's honleány szeme elé, hogy ismerje kedves vonásait az arcznak, mellyen a' nemesb lélek 's hőbben dobogó szív erényei tükröződnek vissza, hosszabbra nyujtván emlékezetét a' jelesnek, a' dicsőnek az által, hogy az anya, megmutatva a' képet kisdedeinek, megtanítsa ezeket nevére, meg tiszteletére az eredetinek, 's felszámlálván a' hajlékony lélek és szív előtt a' szép tetteket, mellyek attól származának, egykori utánzására buzdítsa, hevitse szereteteit.

A' csarnokot, mellyet illy szent célból nyit meg e' lapok mellett azok kiadószerkesztője, nem kezdheté, bármilly tekintetben is, méltóbbal, mint BÁRÓ FORRAY-BRUNSVIK JÚLIA asszonyság ö exljia arczképével. E' hölgyet halhatlan érdemű ösöktől származás, ritka lelki és szívtulajdonok egykép emelik sorába a' Magyarhon azon leányainak, kikreszent kegyelettel nézzen fel e' nemzet minden jobbtelekű gyermeke.

Ő a' feledhetlen emlékü országbirónak, néhai korompai gróf BRUNSVIK JÓZSEFnek, 's az édemkoszorús napokat élő kesseleőkeői MAJTHÉNYI ANNA asszonyságnak lélekben és szívből magasztos, de magyar ki-kepezést nyert leánya, 1805-ki mart. 19-d. lön hitess társa honfiui gondokkal meghintett pályáján a' korán elhunyt nagy hazafinak, soborsini báró FORRAY ANDRÁSnak, kit, mint ns. Csanád megye főispánját, 1830-ki aug. 15kén kísére sirjába a' gyászoló hölgy, ki férje nemes lelkének szép osztályosa, honfiui buzgalmai és tetteinek hű részese, együtt buzgott léte-sítésében a' nemzeties-népnevelő intézeteknek, mellyeket a' nagy honfi — ritka hőkezűséggel tanusítván a' szeretetet, melly hona 's nemzete iránt lelkében ég vala — aradmegyei terjedelmes birtokában alapíta.

Korán sirba szállt férje után maradt legnagyobb kincseit: JÚLIA 's IVÁN árváit, mint hőkeblű honleányhoz illett, a' hazának nevelte; 's ott ragyog most a' bájós, a' magasztoslelkű honleány gróf NÁDASDY-FORRAY JULIA nemzetünk legdicsőbb leányi közt, 's a' ritkaműveltségű, nagyreményű, melegkeblű b. FORRAY IVÁN kilépend maholnap a' pályára, mellyen elődei olly nemesen fáradoztak, hogy szaporítsa szálaít az ösöktől öröklött honpolgári füzérnek, melly dicsterjesztve lebeg deli homloka körül. — Így teljesíté mint anya 's mint magaspolczu magyar hölgy legszentebb tiszttét

b. Forray Endre lelkes özvegye, nem feledve e' tiszt körében soha, egy pillanatra sem, hogy magyar!

Miket a' családi élet körén túl az emberiség 's nemzetünk javára, kivált közintézeteink gyarapításában tön, ismertebbek, semhogy azokat egyenként felsorolni szükségesnek tartanók. Avagy van-e közintézeteink közt csak egy is, melynek bőkezű adakozói, gyámolítói sorában b. FORRAY-BRUNSVIK JÚLIA asszonyság neve ott nem tündökölné? A' nőegylet, mely, mint a' természet örök ereje, zajtalanul, de olly nagy jótékony-sággal működik, annyi könyet töröl le, annyi nyomort enyhít, annyi sebet gyógyít — benne egyik legbuzgóbb tagját tiszteli; — a' gyermekkórház, hol ápolást 's orvoslatozt keres a' szegény kised, ki különben segély 's gond hiányából költözne sirba a' kor fejlő reggelén, pártfogásának bő áldozatot köszön; 's így sorra minden ápoló 's jótékony intézetünk ismeri nagylelkűségét e' nemes hölgynek, ki a' vagyont, mellyel az ég őt megáldá, bőkezűleg osztja meg azokkal, kiknek örököül csak nyomor és szenvedés jutott.

De nemcsak itt, fővárosunknak őt forrón tisztelő körében hinti ő a' segély gyöngyeit: kiterjed figyelme mindenüvé, hol nyomor van és szenvedés. — Aradnak ez évi látogatásnapjaiban különösen egyik védangyala ő volt. Alig jutott tudomására a' pusztítás rémitő hire, 's im nemcsak lelkesítő szó és buzditás, de tett 's áldozat által iparkodott enyhíteni a' nyomort, mellyet a' bösz elem e' szép megyére hozott.

És szóljunk-e azon ritka buzgóságról, mellyel gyarapodását nemzeti nyelvünknek, dicső ősei nyelvének, 's ez által küzdések közt üdülő irodalmunknak szüntelen kíséri? Kiknek alkalmuk van a' nmlságu gr. Brunsvik-házat közelebből ismerni, ők tudják, hogy ott a' drága szőnyegek, aranyzott butorok között évtizedek óta már, 's így még azon sanyaru években is, midőn száműzve volt nyelvünk a' magasabb körökből teljesen, 's magasbrangu hölgyeink szégyennek tarták magyar eredetöket, 's dicsőségnék a' bünt: édes anyanyelvöket nem tudni, e' kortól óta mind maig kedvesen otthonos nyelvünk, és szívesen látott vendégek a' magyar írók! Érdem ez, igen! kitünő érdem nálunk, balsorsunk közepett, 's elismerni, magasztalni kész leend azt velünk minden magyar, ki helyzetünket ismeri.

Azonban minek ott szavak, hol tények beszélnek, — és forró hálakönyek? mellyek leperegnek a' szemekből az égre buzgón emelkedőkől: hosszú életet kérve annak Urától számára azon hölgynek, kinek minden napja egyegy szép 's jótékony tett szülője, — 's ki sors áldotta élete egyik főfeladatának tartja szeretni a' Hont, — 's mindent megtenni javáért a' földnek, melly büszkén mondja őt egyik leglelkesb leányának.

R.

N Ő K V I L Á G A.

SZABÓ RICHARDTÓL.

II. LEVÉL.

Vannak asszonyok, kiknek ha házába lépsz, mindenünnen öröm 's meglegedés mosolyg elődbe; minden gyarapul 's virágzik, az ő művét látod; a' lélek ő, melly mindent áthat 's mindennek éltet ad.

B. Eötvös József.

E' századnak az avas régiségekből kibontakozó 's tökéletesedésre törekvő szelleme kelletinél jobban áthatotta asszonyaink sziveit; mert nem elégedve meg a' végzet által nekik kirendelt térrel, vagy jobban mondvá, föl nem fogva hivatásuk mibenlétét, elmellőzésekről, szűk hatásköréről, nekik cselekvésre átengedett csekély térről panaszkodnak. Csak a' mindennapi tapasztalást ecsetelem, habár gyengén is, midőn megemlítem, miként nem egyre találhatni, ki irigylve tekint a' férfinak sorsára, kivel szabadságban, tetterőben, tudományban nem mérközhetik. Nem egy van, ki nemének gyöngegségéről, kötelességeinek teljesítéséről elfelejtkezetten, férfiakat illető tettekkel kíván föltünni, és hogy mindent elmondjak, kik politizálnak, lovagolnak, kocsiskodnak, vivnak, dohányoznak és vadásznak.

Igaz, ezernemű jelenetekben gazdagabb a' férfiú élete; pályája sokkal dicsőségesb; köre tágasabb, nagyszerűbb, fényesebb eredményekkel kecsegtetőbb, mint a' nőé. Midőn a' férfiú erejének és nagyságának érzetében a' világ színpadjára fölléphetve, diadalmasan széttekinthet, mert ész és törhetlen akarat által fényt 's nevet vivhat ki magának, hol nemcsak édes övéi — de ezreknek boldogítására hathat: akkor a' nő csak családjának köre közé szorított. Ámde mind e' mellett nincsen mit tölünk irigyenetek. Mennyi akadály, mennyi nehézség gördül a' mi utjaink elejbe; mennyi küzdelemre kényszerítetünk az ellenünk törekvő körülmények által. A' mi életösvényeinkre sokkal több vérző tövis vagy szórva, mint a' tietekre, sokkal több veszélyeknek vagyunk mi kitéve, melyeknek elhárításán sokszor legbuzgóbb küzdéseink is megtörnek 's előbb-utóbb össze kell roskadnunk. Legtöbbször legszentebb törekvéseink félreértetnek; fölázódásainkért üldöztetünk, 's minél tágasabb körünk, annál súlyosabb fele-

lösségi teher nyom, annál több keserőségekkel találkozunk, melyeket mind együttvéve ti a' ti csöndes házi körötökben nem ismertek.

És ezért, higgyétek el, ha csendesebb, de több lelki nyugodalmat élveztetőbb is a' ti világatok. A' cselszövények, ármányok, melyek egy a' többin csak kevés fokkal felülemelkedő férfinak tekintetének megsemmisítésére, gyűlöletessé tételére intéztetnek, titeket ritkábban érnek; 's ha igen, ezeknek kikerülése, vagy hatástalanná tétele sokszor töletek függ. A' férjnek barátságos tekintete, ki gyermekeit, javait a' ti hü gondviselések alatt lenni tudja; gyermekeiteknek szeretetteljes hozzatok simulása, kik a' ti őrségtek alatt boldognak érzik magokat; cselédeiteknek hűséges ragaszkodása, kiket szelidségtek, jósahtok lekötelez, 's mindazoknak őszinte tisztelete, kik szép lelkületeteket ismerik, — elegendő és édes öntudatu kárpótlást nyújtanak azért, hogy szűkebb ugyan, de bizonyosan háladatosb, tisztább örömeket nyújtó körhöz vagytok szorítva, mint a' férfin.

De nem is vagytok ti épen egészen kizárva a' férfinak komolyabb, nagyszerűbb munkálkodásaihani részvételtől. Vagy elfelejtettétek-e, mi hatást tudtok a' férfiakra gyakorolni? Ha a' férfin hivatalának terheiben ellankadt, embertársainak javáért vívott küzdéseiben kifáradt, nem a' ti kebleiteken talál-e kinyugvást? — a' bizodalmas együttlétnek pillanataiban nem vagytok-e képesek a' nemes's szép tettekre hevítő lángot férjeiteknek szívében fölélesztetni, gyöngéd indulatokkal az erős férfin akaratot meglágyítani 's jóra föledzeni? Egy csendes, nemesen kiművelt, gyöngéd nő hányszor nem szorította már a' fölháborgó férjnek vad indulatoskodásait illő korlátok közé, és azon kebelbe, melyből minden szent iránti tisztelet kihalt, a' javulásnak szent érzéseit visszavarázsolta. Midőn tehát a' férj általatok lelkesítetten lépdegél tovább hivataloskodási pályáján, melyen polgártársainak érdekeit előmozdítólag hathat 's munkálódhatik; midőn a' visszaéléseket 's minden szent érdeket sértő önkénykedések ellen nemesen harczoló férjeiteket ti melegítitek föl további küzdésre; midőn, például, a' jótékony intézeteknek tetteges pártolása által embertársaitok akár szellemi, akár anyagi jólétének előmozdítására ti is járulhattok: nem örvendeztetí-e meg belsőtöket azon nemes öntudat, hogy ha nem közvetlenül is — de közvetve — az emberiség szentebb érdekeinek kezelésében ti is részesültetek; és így e' tekintetben is sem tehetetlenségre, sem munkátlanságra nem szorított azon szerep, melyet nektek a' gondviselés kiosztott.

De ha a' lángésszel magasban szárnyaló férjnek közérdekekre ható működéseit fölfogni gyengék levén, sem tehetségtek, sem alkalmatok nem lenne a' közügyekbeni részvétel gyakorlatára, és egyedül csak a' szoros értelemben vett háziasságra lennétek szorítkozva, még akkor is egy kis világ a' ti csöndes házi körötök, melyben az uralkodó szellem ti vagytok,

hol a' büszke férfiu elöttetek meghódol, hol a' férj örömet, szerencsét, becsületet 's mindent, mi után a' nagyvilágban sokszor tulfeszített erővel is hasztalanul törekszik, föltalál. Itt 's csak e' világban fejlődik ki szellemi szépségtek egész nagyságában, melly az élet viharaiiban elsötétült kedélyü férfiunak komor napjaira földerítő sugarakat vet, csüggedéseiből fölemeli és ismét munkára ébresztő biztatással adja vissza a' cselekvő életnek.

A' családi életben ti hintitek el az örömnök virágait; a' vérző tövisekre ti vezettek; és ha nem is mindég bennetek 's általatok fejlődik ki a' közös szenvedéseknek forrása, de sokszor hatalmatokban áll annak kiapasztása, ha okos körületekintéssel, néha önfeláldozással igyekeztek annak nyugalomdulásig növekedhető erejét meggyöngíteni.

Egy hivatását tökéletesen fölfogó nő szilárd akarattal, kötelességeinek hűn megfelelni törekvő lelkülettel, boldog reményekkel üdvözli férjének házát, és midőn először átlépi annak küszöbét, azon nemes föltétellel, szent elhatározással teszi azt, hogy férjét 's azokat, kiket a' női életbe történt léptével részint magához fűzött, részint annak további kifejlődésében még fűzend, egész lelkének erejével boldogítani fogja: mert hiszen önboldogságának föltétele is csak attól függ, milly hiven fogja szívében megőrizni azon szent elhatározást, melly teendőire nézve eltöltötte lelkét akkor, midőn nővé lett.

Pedig csak tekints körül a' világban, nézz ki magadnak egy hivatását, rendeltetését szíven hordozó nőt, vess egy kis vizsgálódó tekintetet ennek életére, 's meg fogod látni, hogy nem épen csekély 's kevés azon teendőknek száma, mellyeket az, kötelességei teljesítésének buzgóságában, szem előtt tart. Mint nőt látni fogod, milly lelkiismeretes gondnal fogja szent ereiklyeként megőrizni azon szeretetet, melly szövetségének indoka, egész életbeli boldogságának alapja: mert ezen szeretet egyszersmind azon kutforrás is, mellyből minden életörömeit meritheti, mellyeknek élvezetében, valamint ő maga boldogságot érez, úgy annak érzését férjének szívébe hű ragaszkodással átvarázsolni törekszik. Férjének természetét kiismeri, szenvedélyeit, gyöngeségeit kilesi, és hogy az édes viszony erősbuljön, azon szeretettől hevülő lélekkel ezekhez simul. Minden ellenséges indulatra ébreszthető magaviseletet elkerül 's férjével szívben, lélekben egygyéolvadni iparkodik. A' férj fájdalmait, örömeit rokonérzettel teszi sajátjaivá; ennek becsületét mint szentséget őrzi, szerencsáját, mennyire telhettségében áll, fényesebb fokra emelni segíti, vagy legalább mindkettőt a' maga minőségében megtartani az által, hogy a' legkisebb kétértelmű ténnytől is óvja magát, mi amazt szennyvel bélyegeznél, emezt megingatná. És ha minden a' házasság élet boldogságának előmozdítására törekvő szent iparkodásait ellenséges elemek megsemmisítenék; ha a' házasság élet egére, önvétke nél-

kül, a' férjnek könnyelműségei által vést hirdető, zivataros fellegek borul-
nának, ha egyik örömvirága a' másik után hervadozna el: csöndesen viseli
fájdalmait az okos nő, és ha szive vérzenék is, de nem csügged, mert
tudja, hogy ha ő, a' háznak angyala, lemondva minden szebb 's nyugodtabb
jövő iránti reményről, csüggedését fölmutatná, akkor az egész család vi-
gasztalhatlan búa merülne. Azért az élet viharai között is nyugodt keblet
mutat; türelmével a' családot fölbátorítja; cselekvő szellemével a' vi-
szontagságoknak utjába lép, 's ezeket küzdni 's tűrni tudó kebellet fogadja.
Az ő ártatlan 's szerető szívéből fakadnak föl az életnek legszebb örömei,
mellyeket családjával megoszt, 's így a' zivatarban is szilárdsága, türelme,
szeretete teremnek olly virágokat, mellyek a' család bajainak keserű-
ségein enyhítenek. — Továbbá, mint asszonyt, látni fogod, milly rend-
szerető pontossággal vezeti a' háznak gazdasági ügyeit. A' nélkül, hogy
fősvénykedésig aljasulna, okos takarékoszággal gazdálkodik; férjének terhes
munkával szerzett keresményét szükségtelen kiadásokra nem pazarolja,
hanem a' háznak tekintete- 's tehetségeihez mért illendőséggel költ,
szem előtt tartva gyermekeinek biztos jövőjét, 's azt, hogy rendetlen ke-
zelés vagy tulságos költés által soha zavarba ne jöjjen. Látni fogod, milly
szorgosan felügyel, hogy hozzátartozóinak egyike se szenvedjen valami-
ben hiányt, hanem mindenkinek járuléka megadassék. Szelid bánását
cselédei irányában is követi, kikben nem akarja vagy parancsai végre-
hajtására szolgáló mozgonyokat tekint, de az embert 's emberiséget
tiszteli.

Ha pedig az isten gyermekkel áldotta meg őt, látni fogod azt a' határ-
talan ragaszkodást, mellyel gyermekén függ. Milly gondnal, szeretettel
ápolja azt! Az élet első percétől kezdve addig, midőn szabad szárnyra
kél, ezernemű foglalatosság lánczolja le figyelmét: mert ő anya, dajka,
nevelőnő 's gyermekének mindene. A' gyermeknek testi 's lelki élete az ő
kezében van: mindkettőnek föntartása virágoztatása elég gondot, de örö-
möt is ad. Ki anyai hivatását ez érzetnek nagyszerűségétől áthevülő lé-
lekkel akarja betölteni, annak kevés ideje marad más, körénkívüli foglala-
tosságokra. Ki meggondolja közületek, hogy mennyire terjed az anyai kör,
hogy gyermekében olly tagot adhat át a' társaságnak, ki ennek áldása
vagy átka lehet, az nem fog szűk körről, csekély szerepről panaszkodni.
Az anyai érzés egész életen át boldogító; ez sugározza körül életeteket;
ez elkísér a' sötét sirba; és mivel illy nagy, illy szent ez érzés: olly nagyok,
olly szentek a' kötelességek is, mellyek ahhoz kötvék.

A' miket itt elmondottam, csak vázlata ez életbeni állastok képének.
Tehetségeim körén túl esik e' képnek tökéletes kifejtése: de e' vázlat is
megmutatja, hogy korántsem vagytok ti semleges állásra kárhozthatva, ha-
nem vannak teendőitek, mellyek elég foglalkozást — egy egész életre

terjedt — nyujtanak, csak akarjátok. Itéld most már meg magad, mennyire alapos azon nembeliednek panasza, kik tágasabb cselekvési kör után sóvárogván, azt mondják, hogy nincsen nekik tennivalójuk az életben. Ismételve kimondom tehát, hogy ezek hivatásukat nem érző, rendeltetésüket fölfogni nem tudó, vagy nem akaró nők.

Ezeknek figyelmes átolvasása — 's gondolása után nem fogna meglepni azon kérdésed, hogy millyen legyen egy igazán kiművelt, szívet, lelket hódító, hivatásának élő, szóval: tökéletes nő? Egy ilyennek jellemrajzát jövő levelemben kísértem meg.

A' BIZALMATLANOK.

VIGJÁTÉK EGY FELVONÁSBAN.

KOVÁCS PÁLTÓL.

(Vége.)

Tizenegyedik jelenet.

Emil. Czili.

Czili mélyen meghajtva magát. Méltóságos uram! én — bátor valék — — !

Emil. Isten hozta! Örvendek önt újra láthatni, szép Czili —

Czili bátrabban, örömmel. Méltóságod hát még emlékezik — ?

Emil félre. Jaj talán sokat is mondtam? Fent. Miért nem? Hisz alig 3 — 4 éve —

Czili. Igen; 's méltóságod olly jó volt irántam mindég —

Emil félre. Mondtam; szavamnál fog. Fent. Ugy hiszem, jó lehettem, 's az is maradhatok ön iránt, a' nélkül, hogy ifjusága gondtalan napjaira most bút idéznék —

Czili. Bút? — Istenem! Éltem legszebb óráit méltóságodnak köszönhetem. Ön volt az, gróf ur, ki kegyes volt velem, még szinte gyermekkel, olly engedékeny türelemmel társalgni, — elmémet minden jó és szép iránt figyelemre ébreszteni, velem óra-számra — —

Emil türelmetlenül. Jó, — jó, gyermekem, az mind jó volt tán a' maga idejében. De azóta a' körülmények változtak —

Czili. Változtak igen; 's pedig rosztára!

Emil félre. Házasságomat érti; odavagyok! Fent. Nem gondolnám, hogy — ön — —

Czili. Oh, én felette szerencsétlen vagyok. Sirni kezd.

Emil félre. Hüh! még ez hiányzott, hogy nöm itt egy siránczó hölgygyel leljen meg — Fent. Vigasztalódjék, — vegyen erőt magán — — Hogy van kedves mamája?

Czili. Épen ő, egyetlen boldogságom a' világban —

Emil. Tán csak nem halt meg?

Czili. Nem; de — közel a' sirhoz! Ujra sirni kezd.

Emil. Az isten kegyelmes fog lenni illy jó gyermek iránt! Félre. Oda leszek, ha még soká tart! Szorongva a' kert felé tekintget.

Czili zokogva. Egyedüli végreményem méltóságodban van —

Emil félre. Ettől féltem; miként szabaduljak most a' hinárból? Fent. Nagyon megtisztel gyermeki bizalmával, Czilikém, és én — mindenesetre — — Folyvást a' kertbe tekintet — félre. Nőm elhagyá a' kertet! Ablakhoz fut. Ugy van! az udvarra kerül, — meg vagyok semmisítve, ha erre jő! Fent. Mondom, én mindent ígerek önnek, jó leány; de — jelen helyzetem — viszonyaim —

Czili. Engem is ezek tartóztatának —

Emil félre, nagy szorongások közt. Már szinte lépteit hallom! Fent. Az istenért! kérem — e' melléktérembe — csak egy pillanatra, — nőm — tüstént itt leend — —

Czili bámulva. Hiszen — talán — —?

Emil. Semmi talán! különben el vagyunk veszve! Az ajtó felé vezeti.

Czili. Legalább e' levelet, mit azon esetre írok, ha szerencsém nem lehetende —

Emil elveszi 's zsebébe teszi. Mindent, mindent — csak most be — be!

Czili a' jobb oldali ajtón be.

Tizenkettedik jelenet.

Emil egyedül.

Hála istennek! eddig megvolnánk. De mit akar ezen levéllel? — A' szerencsétlen szerelmes belém; ez bizonyos! 'S most tán holmi követeléseí vannak? — Kinos helyzet! Csak nőm iránt lettem volna annyi bizalommal, hogy ezen — bár isten a' bizonyágom — legártatlanabb viszonyommal őt megismertettem volna. De most török, szakad, meg kell lennie. Férjek istene, légy velem!

Tizenharmadik jelenet.

Emil. Vilma.

Vilma fejét a' közéapajton bedugva. Férjecském, nem jövök korán? Bejő, kezében virágbokrétát hozva.

Emil. Oh nem, angyalom; te mindég a' legjobbkor jössz!

Vilma. Unalmamban ime virágokat téptem a' kertben; de szagatnom kelle, semmi eszközöm nem levén. Most majd egyenlőkké vagdalom: add ide csak tollkésedet, Emilkém! Azon zsebéhez nyul Emilnek, melybe az a' Czilitől kapott levelet rejté.

Emil ijedten zsebéhez kap. Megengedj, édesem — késemet — igen — valóban, úgy van — szinte elvesztém az uton. Szörnyű gondatlanság az igaz; de már ez — gyöngeségem —

Vilma. Semmi! szobádban, íróasztalodon bizonyosan találni fogok egyet — A' jobbfeleli melléktérembe indul.

Emil elébe áll. Oh, kérlek, hogyan fáradnál te magad? — aztán ott egy ügyellen papírszelő nagy késen kívül mit sem talál nál —

Vilma sópánkodva. Ej — no! Az asztalkán nézel. És itt sincs csak egy kis olló is —

Emil. Oh, ezen segíthetünk. Szobádban, édesem, bizonyosan találok egyet, — tisztént hozom — A' baloldali melléktérembe indul.

Vilma ijedve utját állja. Minek fáradnál, Emilkém! Ugy is hasztalan lenne — el vannak csukva — Félre. Végem van, ha bemegy.

Emil. Isten neki hát; a' mint parancsolod —

Vilma. Hiszen nem olly sürgös, — a' szobaleány majd elrendezendi. — Hanem nekem más valami nyomja szívemet, Emilkém —

Emil elijed. Oh, ég! tán mégis gyanít valamit? Fent. Igaz; én magam akarék már eziránt veled komolyan értekezni —

Vilma félre. Oh, kín! oh, gyötirelem! már mindent tud! —

Emil. Az efféléken jobb minélelőbb átesni; míg aztán — később — —

Vilma szorongva. Ugy van, 's épen ezért akarám már elébb magam megkezdeni, de Tamás bejötté okozá, hogy félben kelle hagynom —

Emil félre. Mit hallok? Hisz ő magáról kezd beszélni. Dicső! Fent. Légy bizalommal irántam, kedves nőm. Előbb kimondók már, hogy e' nélkül házas élet boldog nem lehet.

Vilma. Jer hát, Emilkém; ülj ide mellém, 's hallgass ki türelmes jó szívvel engemet.

Emil félre, örömmel. Ő gyönyöni kezd; én mentve vagyok! Leülnek a' pamlagra.

Vilma. De előre is kérlek, rimánkodom, kedves férjem; ne légy szerfölkött szigorú bíró!

Emil. Tekints legőszintébb barátodul! Félre. Mit kellend hallanom?!

Vilma. Tehát, kedves férjem, emlékezni fogsz, hogy midőn megjövé —

Emil. Igen, te örömmel keblemre futál!

Vilma könnyebbülten egyet sohajt-- félre. A' kezdet nem rossz! Bátorság és — bizalom! Fent. Te Emilkém — az uton zsebkendődet elvesztéd —

Emil. Ugy van; de mire e' hosszas bevezetés?

Vilma. Már is meguntad? Oh, pedig még több jó! Légy csak türelemmel! Nagy lélekzetet vesz. Hol is hagytuk csak el?

Emil. A' zsebkendőnél.

Vilma. Igen; te zsebkendőt kértél, 's az enyim itt volt az asztalon, mint is láthatod —

Emil. Ugy van, — 's te nem engedéd fölemelni —

Tamás a' középaajtón rejtélyes léptekkel, titkos arczczal belappang; 's a' színen keresztül csendesen a' baloldali ajtón besuhan, Emiltől észre nem vétetve, de Vilma által megpillantva.

Vilma félre. Hah! Tamás belopódzott; bizonyosan, hogy foglyomat a' külső ajton kibocsássa!

Emil. No's? — De elmélázól angyalom. Ott hagyók el, hogy te zsebkendődet fölemelni nem engedéd.

Vilma mindég magában tűnődve. Tamás nem jött vissza, — foglyom szabad 's így vallomásom most már fölösleges! Fent. Ej, tréfa az egész, kedves férjem. Csak azt akarám próbálni: vajjon van-e' tökéletes bizalmad bennem, 's nem ébredsze-e a' zsebkendő rejtvényén gyanura ellenem? De most már látom, hogy reményemben nem csalatkozám.

Emil gyanakodva De hátha mégis e' különös esemény csakugyan szeget ütött volna fejembe? ha vágyam volna a' zsebkendő titkába hatni — ?

Vilma enyelegve. Te ezt nem teszed, Emilkém; hisz rendíthetlen bizalommal vagy irántam —

Emil És ha visszagondolok, hogy én szobádba akarek ollóért menni, — 's te utamat állád: megvallom — az egész dolog nekem — nagyon felöltő, — 's bizalmamat irántad csaknem megingatja!

Vilma mindég könnyű v dor szeszélylyel. Ezen igen könnyű lesz segíteni: te azon gyanus terembe fogsz lépni, megvizsgálász mindent, — 's ha mást nem, tán a' kívánt ollót meg is fogod lelteni.

Emil mindég ingerültebben. Jó! Én ezen gyanus terembe, igenis — befogok menni — Felkel.

Vilma. Megállj, férjcském! Az alku nem illy egyoldalú fog lenni. — Ha jól emlékszem, előbb, midőn tollkésedet keresém, nem engedél zsebedbe nyulni — Emil félre, ijedten. Hah! most ábrándulok! Milly csel!! Most — hálójában vagyok!

Vilma. No's? nem így volt-e? Sőt — ah! most kezd előttem világos lenni minden! Ugy van! Midőn én írószobádba akarek menni, nem állád-e utamat, mondván, hogy ott egy ügyetlen papírszelő nagy késnél egyebet nem találándok — ?

Emil szorongva. Végem van! Fent. Kedves Vilmám! Te előbb nekem azt mondád: valami nyomja szívedet —

Vilma. Ugy van; akkor nyomta is; miként most érzem, az csak elősejtelve volt annak, — félsíró hangon — mivel ma, kedves férjem engemet meglepni készül —

Emil esdeklő hangon. Legyünk méltányosak, bizalmasak egymás iránt, kedves Vilmám! Te előbb nekem valamit gyónni kezdél; engedd azt tenni most — nékem is!

Vilma. Minek a' hosszú gyónás? kurtább utja is van e' dolognak. — Egy-két lépés kölcsönösen felvilágosítand bennünket. Ha te bemegy az én szobámba ollóért: én is bemegyek a' te szobádba tollkésért!

Emil. Igen, kedves Vilmám; de — —

Tamás mint előbb, a' közénpjátón ismét belappang 's csak Emiltől láthatva, a' jobb oldal-ajtón beosont Emil szobájába.

Emil félre. Mit látok? Tamás szobámba megy titokteljesen, — ő bizonyosan Czilit fogja kibocsátani a' folyosón. Szabadabban lélekzem!

Vilma. No's? nem tetszik tán az alku?

Emil. Oh, miért nem? hisz én is csak kísértetni akartalak; valjon a' tollkés miatt nem esél-e gyanuba ellenem? Jó; tehát menjünk: én a' te szobádba, és te az enyémbé!

Vilma szorongva. Megállj, Emil — Félre. Istenem! ha tán mégis ott volna? tüstént meghalnék! Fent. Várjunk még egy kicsit!

Emil. Eh! minek az a' sok csürés-csavarás? Én megyek —

Vilma. Jó, de engedd, hogy előbb én mehessek —

Emil félre. Ezer mennykő! ha Czili mégis ben találna lenni? Fent. Nem ugy! Tudod mit? Az igazság és kölcsönös bizalom azt kívánják, menjünk egyszerre.

Vilma. Én — megadom magamat. Férjem vagy; legyen tied az első lépés Félre. Látnom kell — valjon csakugyan elment-e?

Emil. Még egy indítványom van, Vilmácskám. Hagynók abba az egész tréfát! Félre. Mégis csak félek; hogy rosszul talál kiütni — Fent. Menjen inkább minde-nikünk saját szobájába egyedül!

Vilma félre. Nagyon szabadkozók; még utóbb csakugyan van valami a' dol-
logban. Fent Miként határozók, kedves férjem, én a' mellett maradok. Csak tessék,
a' vizsgálatot megkezdeni! Féltre. Én bízom Tamás ügyességében!

Emil. Ha már épen úgy kívánod, kedves Vilmám, isten neki! Féltre. Lehetlen,
hogy Czilit Tamás ki ne eresztette volna eddig! Fent. Én tehát — bemegyek —
A' baloldali ajtót kinyitja.

Vilma. Uram, légy velem! Lankadtan egy székre bocsátkozik.

Emil az ajtóban. Mit látok?

Vilma. Egek! ő ott van! Oda vagyok! Bágyadtan hítrahanyatlík.

Emil a' szobában. Kedves, édes nagynénikém —

Vilma figyelmes lesz. Mit hallok? Nagynéni? Felkél 's az ajtó felé megy.

Emil. Isten hozta! isten hozta! Milly különös meglepés ez! Kijő Pacciolini
marquisnővel.

Vilma. Milly isten csodája mentett meg most engemet!

Tizennegyedik jelenet.

Emil. Vilma. Pacciolini marquisné.

Vilma a' marquisnéhoz, kezet csókolva. Kedves, drága nagynéni —!

Marquisnő. Emil 's Vilma közt állva. Legyetek üdvöz, gyermekim! Nem
jöttem épen rossz időben?

Emil. } Hogy kérdezhet ilyet?

Vilma. } Sőt a' legjobbkor!

Marquisnő jelentékenyen — Vilmához. A' legjobbkor — nemde? Kemé-
nyen megnézi.

Vilma megdöbben. Én — úgy hiszem — Elakad.

Emil megütközve. De mire értsük önnek e' szokatlan kérdéseit? E' titoktel-
jes arcz kifejezés —

Marquisnő. Rejtély előtted ugy-e mind ez? Sohajtva. Szegény öcsém!

Emil. Ön egészen elremit! nem vélném, hogy valami szerencsétlenség —?

Marquisnő. Én a' legjobb kedvvel, legszebb reményekkel sieték hozzátok.
Itt megakarám Vilmát lepni önszobájában. Tamás kinyitá a' folyosói ajtót, — én
látatlanul bejövök — 's egek — !!

Vilma tovább ki nem állhatva a' belső küzdelmeket — felkiált. Oda vagyok!
Ő mindent tud! Felájultan a' pamlagra rogyik.

Emil. Az istenért! Vilmám, angyalom! mi bajod? szólj! Ápolja.

Marquisnő. Megfoghatatlan! mégis való volna — —?

Vilma gyenge, akadozó hangon. Igen! nekem nem volt elég bizalmam hoz-
zád, kedves férjem; de most — szólni fogok —

Emil kezeit csókolva. Oh, ne szólj! nem akarok tudni semmit; csak jöjj ma-
gadhoz.

Tizenötödik jelenet.

Palánky. Voltak.

Palánky a' jobb oldali ajtón kijöve. No, ez, mondhatom, szép historia!
Mindnyájan meglepetnek.

Emil } bámulva. Nagybatyánk!

Marq. } Ön is itt?

Vilma } keblére futva Kedves, édes nagybatyám! Önt az isten küldé e' pil-
lanatban!

Emil félre, leveretve. Szobámból jő; végem van, ha ott Czilivel találkozott!

Marquisnő. Mintha összebeszéltünk volna. — Valóban rendes összejevetel!

Palánky még mindig felindulva. Rendes, valóban igen rendes! Kivált ha kedves uraöccse szobájába tekintene, tisztelt marquisnő asszonyság, még ott látna am szép rendet!

Emil félre. Már bizonyos! Meg vagyok semmisülve. Palánkyhoz esdeklő hangon. Kedves nagybatyám!

Marquisnő Palánkyhoz. Nagyon kíváncsivá tesz méltóságod; mert e' szomszédszobából én is szép historiácskával szolgálhatok.

Palánky. Én e' fiatal házaspárt meg akarám lepni 's Tamással felnyitattam Emil írószobájának külső ajtaját; 's kit lelek bent?

Emil. Bocsánat! én tüstént igazolui fogom magamat —

Vilma. Tehát mégis — ?

Marquisnő. Nekem a' grófnő szobájában hasonló kalandocskám volt —

Emil. 'S így gyanum mégsem lett volna alaptalan — ?

Palánky. A' corpus delicti még most is bent van!

Marquisnő. Én is szolgálhatok vele, ha parancsolja —

Palánky. No, a' mézes hetekben, ez monthatom érdekes jelenet!

Marquisnő. Én a' grófnő szobájában egy csinos fiatal embert találtam elrejtve —

Palánky. 'S én a' gróf ur írószobájában egy szép fiatal hölgyecskére buktam! — Ördög és pokol — mondhatom, ez szép gazdaság! — Kárlátóba jövének, kedves marquisnő — mint a' magyar szokja mondani —; de ugyan csak van is mit látnunk! Kis szünet, mi alatt Vilma és Emil leveretve, földre süttöt szemekkel belső küzdelmek közt szóltanul állanak. No, bünösök, most szóljatok, igazoljátok magatokat; vagy holnap tüstént megkezdendjük a' válópert.

Marquisnő. Annyira, remélem, nem fogunk jutni. Jósággal. Szóljatok, gyermekim, őszintén, bizalommal —

Vilma. Igen; őszintén és bizalommal. Az egész eseménynek oka ugyesem más, mint bizalmatlanság! — Emlékszik még, édes nagybácsi, Darayra?

Palánky. Ki három évvel ezelőtt tanítód volt —

Vilma. 'S ki most falunkban lelkész. Ő — nem tudom, mily szerencsétlen ötletből — épen férjem honn nem léteiben kézesókolásomra kívánt lenni. Emil épen jött — én bizalmatlan valék iránta: 's hogy a' fiatal lelkész ittléte benne gyanut ne gerjessen, szobámba kénytetém őt, vélvén, hogy a' másik ajtón majd kimehet. Én férjemet mindenesetre értesítettem volna mindenről, tanácsát kérendő ez ügyben.

Emil. Kedves Vilmám! 's te engem ennyire féltékenynek gondolál?

Vilma. A' helyzet szokatlansága, — tapasztalatlanságom — —

Palánky. Mindenesetre sokat könnyítnek a' dolgon —

Marquisnő. Sőt egészen fölmentik a' vétkest.

Vilma. Nagyobb bizonyosságul szolgáljon ez irat, mellyet távoztában Daray kezeim közt hagyott, — 's mellyet én olvasatlanul íme — átnyujtok. A' zsebkendő alá rejtett iratot a' marquisnőnek adja.

Emil. Ah! tehát ezért nem lehet a' zsebkendőt helyéről fölemelni?!

Marquisnő az iratot magában olvasá. Végre hangosan felkaczag. No, ez különös szerelmi nyilatkozat! Vilmát megesőkolja. Kedves leányom, te előttem tökéletesen fel vagy mentve, épen ezen ellened vádul szolgálendő irat által!

Palánky. Hogy-hogy? Halluk!

Marquisnő. Előbb nem, míg magát a' másik bűnös is igazolni nem fogja.

Emil. Kedves nagynéni! Emlékszik ugy-e Pesten özvegy Raadernéra, — kinél pár évig szállást tarték?

Marquisnő. 'S kinek gyönyörű serdülő leánykáját sokszor dicsérve említéd — —

Emil. Előbb ugyan ő látogata meg, árva sorsát, szerencsétlenségét panaszolva. Én, hogy Vilmában gyanut ne ébresszek magam iránt, négy szem közt szólék a' szép Czilivel; 's nöm épen visszajöven, nem akarám, hogy lássa őt: hanem írószobámba rejtém. — Távoztában egy levelet hagyta kezemben, mit én most nagyobb bizonyoságul, ime feltöretlen adokát bíróimnak. — Átadja Paláknynak a' levelet.

Vilma. Ah! tehát azért nem lehete zsebedben tollkést keresni? Én mégis -- nagyon szerencsétlen nő vagyok! Sirva a' marquisnőre borul.

Emil. 'S én — a' legboldogtalanabb férj! Bánatosan a' marquisnőre hajol.

Palánky. Ha a' marquisnőnek a' lelkész levelével igaza van, ugy a' legboldogabb pár vagytok, gyermekim!

Emil. {
Vilma. { Mit hallok?

Palánky. Először is olvassa fel tisztelt marquisnő a' vádiratot, azután én hasonlót fogok tenni.

Marquisnő. Olvassa maga, Emil. Átadja neki.

Emil olvas. „Méltóságos grófnő, kegyelmes asszonyom! Szerencsém levén jelenleg méltóságtok falujában lelkészkedni, azon ismeretségnél fogva, melly engemet, mint egykori tanítóját, angyaljóságáról méltóságodnak biztosít: bátor vagyok, a' méltóságos gróftot ismerni még szerencsém nem levén — egyenesen méltóságodhoz folyamodni az iránt, lenne kegyes számomra, hathatós közbenjárultával, a' méltóságos gróftól egy káposztás kertet kieszközölni, mellyre felette nagy szükségem van! Maradván — 'sa' t.“ — Hahaha! 's e' volt az a' rettenetes vádirat, mellyről a' zsebkendőnek nem szabad volt elmozdulni? Kedves Vilmám! Megöleli. Biztosítod a' tiszteletes urat, hogy magának a' legjobb káposztatermő kertek közül válasszon tetszése szerint.

Vilma. Milly boldog csalódás! Én egészen mást gondoltam. Egyébiránt ajánlatodat, a' folyamodó nevében — köszönöm!

Marquisnő. No, ha a' másik levél sem foglal magában terhelőbb vádat, ugy szent lesz köztünk megint a' békeesség!

Palánky. Ezt meg hát most te olvasd fel, hugom!

Vilma olvas. „Méltóságos gróf, kegyes uram! Szegény anyámigen aggasztó kórállapotban van. Orvosa sorvadástól félti, 's erre nézve neki a' kecsketéjjel élést ajánlja. Mi a' városban többfelé nézetvén, kecskét nem kaphatánk. Bátor valék hát, méltóságod leereszkedő kegyes szívét még hajdan házunknál laktából ismerve — egyenesen méltóságod kegyességébe vetni végreményemet; miszerint méltóságod szíves leendő szegény beteg anyámat falusi jószágáról egy fejős kecskével — mellybe most neki is egyedüli reménye van — megörvendeztetni. A' ki kegyes kezeit esőkolva — 's a' t.“ — Istenem! mennyire könnyebbülten érzem magamat! Remélem, kedves férjem, e' kérését a' jó leánynak nem fogod megvetni?

Emil. Csakhogy így történt! Szívesen, akár gödölyéstől vigyen magával egyet.

Palánky. 'S így a' mi bűnös párunk csakugyan felmentve van.

Marquisnő. Kiknek egyedüli hibájok: a' bizalmatlanság!

Emil Vilmát ölelve. Ugy van! Ebből tanulhatánk, kedves Vilmám: milly nagy hiba házasok közt: — bizalmatlanoknak lenni!

Palánky. Most jut eszembe; az én foglyom még a' szobában van!

Marquisnő. Az enyim is. Jó volna tán szembesíteni őket.

Palánky. Tüstént itt leend — A' jobboldali ajtón bekiált. Kisasszony!

Marquisnő a' baloldali ajtón. Tiszteletes uram!

Utolsó jelenet.

Daray, Czili, Voltak.

Palánky Czilit kivezeti. Jöjön csak, kis lélek — bátran —

Marquisnő Darayhoz. Tessék kilépni —

Emil. Kedves tiszteletes ur, kívánságát a' grófnő elibém terjeszté; 's önnek oly jól választott szószólója volt, hogy kérelme teljesedése iránt biztosítom önt.

Daray. Milly kegyelem — A' grófhoz siet.

Emil Vilmára mutat. Oda köszönjön!

Vilma mindkét kezét tartja, szabad választására.

Daray félre. Most el nem téveszttem. Fent. Méltóságos asszonyom! Mindkét kezét csókolja. E' nagylelkűség —

Vilma. Már meg van érdemelve. Czilihez. 'S önnek kérelme, szép leány, történetesen kezembe kerülván, férjem részéről biztosíthatom önt, hogy a' kért kecske, gödölyéstől együtt fog legközelebb Pestre szállíthatni.

Czili. Köszönöm, szegény beteg anyám nevében, méltóságtok kegyességét.

Palánky. Most én gondoltam még egyet befejezésül e' tréfának — Darayhoz Tiszteletes ur — nőtelen?

Daray. Szolgálatjára — még — —

Palánky Czilihez. 'S a' kisasszony szíve még szabad?

Czili zavarodva. Méltóságos ur — e' kérdés — ?

Palánky. No, már értem. — A' kecske, úgy hiszem, szereti a' káposztát —

Marquisnő. 'S a' szegény beteg anyának a' mi falusi levegőnek legüdvösb lenne —

Palánky. Mit gondol, tiszteletes ur, ha most jó kedvemben a' kiházását magamra vállalnám —

Daray. Oh! méltóságos uram — könyörgöm — illy hirtelen — —

Palánky. Hisz egy-pár hetet még engedünk ám ismerkedni. Czilihez. Kisasszony, kezét rá!

Czili. Én független nem vagyok, — még — anyámmal kell szólnom —

Palánky. No, ha csak ez, úgy bizvást megáldhatjuk e' rögtönzött frigyét. Én úgy hiszem, egymást megérdemlik. Összevezeti őket. Legyenek boldogok!

Vilma. 'S kivált fogadják el e' jó tanácsot: Ne legyenek egymás iránt soha bizalmatlanok!

(A' kárpit lefordul:)

FELELET

T O M P A M I S K Á N A K.

Hát, fiú, olvastam azt a' verset,
 A' mellyet te én hozzám csináltál
 Valahol a' bártfai forrásnál, —
 'S mondhatom, hogy nagy örömet szerzett.

Sok szépet elmondta e' levélben,
 — Ne hidd, hogy hízeltéskép beszélem; —
 De legjobban az gyönyörködtetett,
 Hogy a' bort, öcsém te is szereted.

Ejh, be derék gyerek vagy te, Miska!
 Mért nem ölelhetlek összevissza?...
 Látszik: deák vagy és kálomista,
 A' ki a' vizet nagy kinnal issza.

Ember a' lelked is, atyámfia!
 Imádkozzunk a' bor istenéhez:
 'S hagyjuk a' világot papolnia,
 Hogy, ki a' bort szereti, ez és ez.

Haszontalan világ ez a' mai!
 Egyáltalában nem tetszik nekem.
 Jöjünk csak mi össze... fenn az égben,
 Örömkönnyekeket sir Csokonai.

Egyébiránt ne gondold, barátom!
 Hogy én valami vad ficzkó vagyok,
 Mihelyest a' bor színét meglátom; —
 Nem én! Csak úgy csendesen vígadok.

'S ha bizalmas ember van mellettem,
 Mosolyogva a' bús mult időket,
 Elbeszélem, hogy mennyit szenvedtem...
 Mint majd egykor elbeszélem néked.

Hidd el, csodálkozni fogsz fölötte,
 Hogy huszonkét éves ember ennyi
 Bajon magát keresztülvihette,
 'S nem bírta őt a' baj sirba tenni.

A' mi csak fájhat érző kebelnek,
Mind az érintette már lelkemet;
'S türtem nyomort, hideget, meleget,
Ugy, hogy annak szó nem is felel meg.

Az igaz, már jobb az állapotom,
Bár a' legjobbnak ezt sem mondhatom;
Hanem ugy csak állok, hogy ha véled
Találkoznám, megvendéglénelek.

De miért is nem jössz egyszer hozzánk?
Majd meglátnád, milyen jól mulatnánk!
Messze vagy... de én baka-koromban
Hetvenhétszer annyit gyalogoltam.

Siess hát; mert ha sokáig késel:
Élted napjáig megemlegeted!...
Én rontok hozzád, 's akkor jaj neked,
Agyonszorítlak egy öleléssel!

A' SZERKESZTŐSEGÉD.

PÁLYAKÉP.

PÁLFFY ALBERTTŐL.

Azon különös sajátságu osztály embereire nézve volna néhány szóm, kikről soknak hibás, legtöbbnek pedig semmi fogalma sincs; kikről a' vidéki olvasó legfelebb annyit tud, hogy létezniök kell; mert azt mégis lehetlennék gondolja, hogy például az Életképek szerkesztője iverinek negyvenezer betűin keresztül az utolsó simításig mindent maga tegyen, különben a' kéziratok javítását, időrovidség miatt, ollóval kénytelenítetnék véghezvinni.

Innen látható, milly hasznos és szükséges egyén ez a' szerkesztősegéd, kinek hivatása a' tevékenység, tehát nem valami hideg, konok, pedant 's tollragó burocrata, ki poros irományok között sárga arcokkal hecticuskodnék, minthogy foglalkozása a' kellemes és lelki örömöket gazdagon nyújtó javítás, 's hírek élvezetdús szerkesztése 's kiírása — de ellenben, fájdalom, nem is irodalmi pályára készülő ifju, ki ideiglenes helyzetét literatoriseminariumnak tekintené; mert az igazat megmondva, azt sem tudja bizonyosan ő jutott-e a' szerkesztősegédséghez, vagy ez hozzá?

Történetesen azonban e' rejtelmes osztály talányai lassanként kezdenek megfejtést nyerni, 's én megvallom, reám nézve igen hízelt volna az, ha észrevételeimet olly jellemzőleg tudnám előadni, mint milyen igazaknak hiszem e' tárgyra vonatkozó adataimat, vagy legalább olly biztos középutat találhatnék, melyen egyrésztől a' színek bátorlalan használata miatt cikkem elfogadtatását ne veszélyeztessem, másrésztől magamat az asteriscusok batteriájától megóvva, a' 'semmi szabály kivétel nélkül' védőfala mögé rejteztvén, szabadon 's kényelmesen tarthassam szemlémet a' szerkesztősegeidekről, az irritabile genus ezen legujabb sarjadékáról.

Honnan kerülnek elő a' szerkesztősegek? sokan kérlik — 's a' megoldás nehezebb, mint első pillanatra hittük; mert ha gőzökre kapitány, gyárhoz igazgató, vasúthoz mérnök, lánczchidhoz építész kelle: nyitva volt a' külföld 's jártas egyének jó fizetés mellett feles számmal találtattak; ámde lapirodalmunk kezeléséhez a' magyar nyelv volt szükséges 's illy esetekben megszoktuk már csak minmagunkra számolhatni; e' szerint remélheté-e valaki, hogy a' sebesen fejlődött journalisticához aránylag, elég ügyes egyének találtassanak, kik ezen új mesterségben annyira tökéletesek legyenek, hogy egy általok kijavított íven húsz, huszonöt hibánál többet még egy új „hajtóvadász“ se találhasson.

Azonban a' szerkesztőseged is, mint bárki más, első kiképeztetését az iskolában veszi, épen úgy, mint ki később romai pápává lesz: ő tanuló korában meglehetősen szorgalmatos, 's ha nem volna az, tanítója nem korholná talentumának elhanyagolása miatt, melynek létezését már az is jelképezi, hogy soha sem kezdett szólni a' nélkül, hogy egy-pár előköhentést előre bocsásson, mi csak tudósok szokása — —

A' szerkesztőseged iskoláéveit mindig a' tanulmányok görög vagy latin nevéiről említi, 's csak ezen egy tárgy is az, melyre multjából megemlékezik, míg a' jelent megváltoztatni sem akarhatja sem tehetsége nincs: innét magyarázhatni meg azon tüneményt, hogy ollyanokból lett szerkesztőseged, kiről tanítója épen illy magas reményekkel kecségtette magát; ő maga pedig létezését sem tudta azon nemes fajnak, melynek később tagjává lőn.

Ennek oka a' sors, mely az embert az események folyamával elragadja, 's az ifjut — ki Révayt soha sem látta, és Kazinczyt megvenni pénze nem volt, az ugynevezett 'Eptomé't isten áldása nélkül memorizálgatá, — valami szerkesztőséghez vezeté, hol azonnal olly transcendentalis dolgokról hall beszélgetni, például, hogy az irodalom egy nemzetnek elkerülhetlenül szükséges, 's hogy a' költészetben magasztosság 's isteniség rejlik, ugyszinte azt is felfogatják vele, hogy igen szép dolog, ha az ember kiműveli magát 's a' tudományokat kedveli.

Ezen nehezen felfogható elvek fejbeverése után a' többi szükséges ismeret collariumként foly 's a' szerkesztőseged ismereti láthatára szembetűnőleg kezd tárgulni.

A' szerkesztőseged, különösen pedig ollyan, kit vázlatomban mintaképül látok magam előtt durczáskodni, körülbelül történetesen adja magát a' tudós pályára: bizonyos árverés alkalmával megerőlteti magát 's a' Conversations Lexicon egy példányáért, melyből alig hiányzik három kötet, öt forintot ígér, és szívének hangos dobogása közt a' dobszó harmadszor pereg rá. Kifizetvén a' csonka példány árát, örömteljes arczczal czipeli haza új birtokát, 's még az ut fáradalmi közben elharcározza: hogy ez leend rá nézve a' mindentudás teljes kutforrása; 's minden, mit vénkoráig tudni akar. —

Kilencz kötet átolvasásához egy év kell, de az is eltelik lassanként 's a' segéd-szerkesztő kávéházi körökben mint tudományosan művelt férfin jelenik meg 's nem

is adná encyclopediai ismeretét a világ minden rendszereért. Láthatja ebből a nyájas olvasó, hogy a szerkesztősegéd ügyes, fiatal ember, mint ki a beszéd tárgyát úgy tudja válogatni és folytatni, hogy olly dolgok elő ne forduljanak, melyek azon kötetekben volnának előadva, mik neki hiányzottak.

De tartozom azt is megemlíteni, hogy mi a történettudományt illette, miután nagybölcsen és eredetileg azon elvre bukkant, miszerint könyvében az írott adatok maradnak, az idő pedig halad, és az események sebesen következnek egymásra — nehogy kilencz kötetének ellenére hátramaradást kénytelenítenék szenvedni, az akkoron hatalmas és liberalis „Jelenkor“-t vasszorgalommal átbetűzgeti, czimétől kezdve a végszóig: „Szerkeszteti Helmeczy, nyomtatja Beimel.“

„A korán elkezdett olvasásból soha sem következik legkisebb jó“ — így van a dolog szerkesztősegédünkkel, ki szenvedélyesen kezd ragaszkodni némelly írókhoz, míg másokat teljességgel nem szenvedhet; illy elítélésekre pedig jeles bíráló tehetség szükséges, főképp ollyannál, mint a szerkesztősegéd, ki egyik író munkáját sem olvasá. — Ha ezen jámbor pártosságihajlam már iskola-éveiben kifejlett volna, alkalmasint minden abbéli talány . . hogy mi lesz ezen ifjúból? megszünt volna.

A szerkesztősegédnek egyik legdicséretesb tulajdona a nyelvekbeni jártasság. Europa diplomatikai és társalgási nyelvét Sorcier gyors francziájából huszonnégyleczke után tanulta meg és már annyira-mennyire jártas is, hogy elszámolni képes azon mássalhangzókat, melyek a kimondásban a szó végéről elhagyatnak; az olasz nyelvet megérteni a jó latin joggal követelheti; németül, ha nem akarna is, megtanul a pinczérektől és tekeöroktól; az angol nyelvre sohasem vágyakodék, különben is néhány bámuloja már is nagy linguistának tartja.

„Mit az olvasás meg nem adhat, azt igyekezzél okos emberek társaságával pótolni“ ezen arany elvet a szerkesztősegéd is szíveskedik elfogadni és gyakorlatba venni, és ennek következtében olly helyre jár ebédelni, hol asztal felett tanulhat valamit és ő is oktathat másokat, és ő illy körökben közönségesen tündökölni szokott; ha philosophiáról van szó, a materialismus-, hegelianismus-, skepticismusokat csak úgy hányja szórja mint jurátus az adó megbuktatását és a telekdij keresztülmenendését; ha pedig literaturáról van szó, a szerkesztősegédnek minden második szava: studium, character, motivatio, szerkezet, tapintat — honorarium. — Kár, hogy mindezekben az összefüggést és rendszert nem iparkodék használni... no, de meg lehet, ezekről a szó azon kötetekben van, melyek nála hiányzanak; mi tehát nem az ő hibája.

Illy gyakorlati életiskolában növekedvén a szerkesztősegéd, sokkal hamarabb, mintsem hinni is bátorzkodnánk, már ismeri a fővárosi élethez tartozó elkerülhetlenségeket: megtanulja árát némelly elsőszükségi szereknek, mint, például, a kávé, belépti jegy a nemzeti színház karzatára, Portoricco szivar, lóbér, hogy vasárnap délután a városligetben uraszkodni lehessen; feljegyzi magának, mennyit illik olly állásu embernek, mint ő, ajándékol adni Gobbinének a Komlókertben és a házmesternek, ha éjfélután találna haza vergődni; úgy szinte tudja a perczet, melyben „Buda“ gözöske indul és a társaságkocsikon mit kell fizetni a zugligetbei kidőczögésért; némelly dolgokat plane ex professo tud, mint azt, hogy házak-mentiben a nagysegű simább kövezet járdának neveztetik, és azon nem illik a bérkocsisnak hajtani, vagy hogy a bolternyőknek, több kapitányi rendeletek következtében a földtől hat és fél lábnyira kellene magaslani, és hogy a pesti nép husvétkor, a Gellértné, pünkösztör a svábhegyre megy azt tenni, mit itthon kényelmesebben és kevesebb költséggel tehetne. Ide tartoznak a tisztán tudományos tárgyak, mint: melly napon je-

lennek meg a' lapok, hány írott iv ad ki egy nyomtatottat, mi az a' negyed-, nyolczad-rét in folio, stereotyp, petit, garmond 's a' többi.

Ennyi tudomány 's ismeret birtokában levén, gúnymosolylyal emlékezik ama szerény 's igénytelen czelocsára, melyet a' fővárosba jöttekor magában kitűzött, mert egyszer, újra 's mindenkorra legyen megmondva, a' történetek még nem mutathatnak esetet, hogy fiatal ember olly kitűzött czéllal jött volna Pestre, miszerint szerkesztősegédséget vállaljon; — ennyit csak a' sors kedvezése adhat . . . 's az is per varios ambages. — Ő tudni illik közönségesen ügyvéd, orvos, ritkább esetben mérnök akar lenni, de az első év még nem telik el 's Censura nélkül pereket visz, rigorosum nélkül patiensé van, a' mérnöki pálya fejében pedig instructorságot, sensalságot vagy ugynevezett privatügynökséget vállal; eljár minden mulatságokba, benéz a' fagyaldákba, otthonos az uszdákban, egyletek gyűlésin, a' körben, sőt emberismeretet gyűjteni, Popeként, a' Zrinyiben is: egész napon át megrovó észrevételeket tesz minden iránt, mihez semmi köze, 's megdicsér mindent, mihez nem ért; az éjekeket hortyogva alussza át 's minden reggel nevetve emlékezik meg: hogy ő szerkesztősegéd.

A' szerkesztősegédnél az első félév a' próbaidő; ama kevesen, kik ezen keresztül tudnak vergődni, veteránoknak kezdenek nevezetni 's a' szerkesztő ur bizodal-mával ajándékozza meg őket, sőt Bécsbe vagy Fűredre rándultakor teljesen felhatalmazza őket a' lappal ugy bánni, mint tetszik: illy kedvező helyzet aztán az, midőn a' szerkesztősegéd némelly olly titkok birtokába is jut, melyek után ezek hasztalan sovárognak; p. o. hány előfizetője van mindenik lapnak, kivevén azt, hol ő segéd-kedik, ménnnyibe kerül a' lap, mit fizetnek a' rézmetszőnek, hány az ingyen példány, kik rejteznek az álnevek alatt, 's a' szigorú bírálót minő összekocczanás indította a' tollhoz-nyulásra 's bizonyos czikkért járult-e honorarium vagy nem?

Végre még olyanokat is tud, mit tán magok az illető felek sem akarnak tudni, például: miért nem a' nemzetiben lépett fel rendesen Elssler Fanny? megmarad-e jövőre is Schodelné? miért ítélték a' Kalandornak az ötven aranyat? az Egy nyugodalmas nap' előadása után miért bánta meg mindenki, hogy nem otthon csinált magának egy nyugodalmas estét? Ha bizonyos szerkesztő némelly főuraknak ajánló levelek mellett példányt küldött, miért marad el e' nagylelkűség, ha az előfizetési ár a' harmadik, negyedik szám kijötte után be nem küldetik? miért esküvék meg bizonyos könyvtáros, hogy soha többé eredeti bohózatok kiadásába nem ereszkedik? 's több ilyenek, miket tudva, a' csak mértékletesen is csacska szerkesztősegéd a' Pillvax kerek asztalánál oraculumként hallgattatik; de ezen nincs mit csudálkozni, a' mystéerek korában élünk, 's literariai anecdotáscáink közül sok érdekes és piquant van közforgásban, többféle kiadásban — 's ilyenkor egy jól értesült egyén, millyen a' szerkesztősegéd, ugyancsak drága és keresett személy.

Illy előzmények után sokan azt gondolnák, hogy a' szerkesztősegéd divatos ruháju, fűrtözött haju, jelentékeny 's kifejezésteljes tekintetű barna fiatal ember, éjszemekkel, költői szakállal, fehér nadrággal, fekete frakkal — Point du tout! a' szerkesztősegéd eskütt barátja a' burnotszin kaputnak; vasárnap Zrinyit hord, Kossuthkát pedig csak ház körül 's nyári kelméből; arczszíne vegyülete a' szőke és barnának, közönségesen sápadt, ritka bajuszszálai kondorodás nélkül fekszik meg ajkát, szakála hasonlít Aumale herczegéhez, kalapja legalább is utolsó divatelőtti, millyen legtöbbnek van.

A' szerkesztősegéd, ha nagyfejú, politícai lap mellett dolgozik; a' szőkék, kicsinyek, hamisak 's petitmaitrekedők divatlaphoz szegődnek, mindnyájan pedig

rendes és szabadjegyes színházi referensek, született műértők, per ,mi' beszélnek 's eredeti cikkeket nem szeretnek írni.

A szerkesztőségédnek csak egyetlenegy hibája van: először, szép legénykének tartja magát; 's a nők körében szerencsésnek; másodszor, azt hiszi, hogy neve az egész olvasó közönség előtt ismeretes; harmadszor, írónak tartja magát; negyedszer, a beküldött dolgozatok elfogadásában befolyást igényel; ötödször, ha a szerkesztőséghez' czimzett levél érkezik, ez alatt magát is odaérti; hatodszor, hogy leginkább polemiára 's criticára adja fejét, mihez épen nincs puskapora. — Ha ezen egyetlenegy 's nem is nagy hibáját egykor levetkezendő a szerkesztőségéd, újabb 's fényes bizonyosság lesz arra, hogy a természetben nagy változások történhetnek, 's istennél mi sem lehetetlen.

Vannak azonban jó oldalai is: megvallja, hogy életében egy jambust kike-rekitenie nem sikerült, 's hogy satyricus cikkeit kevesen olvassák, mert a közön-ség még ilyenekre nincs kiművelve; fel is hagyna vele, különben is igen 'czudar' honorariumok ducálnak érte, de keble ihletét pénznek alárendelni nem fogja — szép! — Különben novellát restell írni, elég neki kijavítani a másokét szokott hozzáértésével, mely az írók olvasásközben egyik ájulásból a másikba ejti. — Önálló munkát kiadni nincs pénze, fordítani valót nem kap; drámát híjába ír, ott a bíráló válaszmány, 's az igazgató is ellensége fulánkteljes referádjai miatt; pályakérdésre sem készül, mert a bírálók közül egyet sem ismer közelebről, 's végre, a legjelesb írók balsorsaként, legvelősebb mondati, körét felülhaladó aka-dályok miatt, világot nem láthatnak.

Szinte dicséretes az anyagiakkal keveset gondolása, különben is jövedelmei nem pazartulságosak; van ugyan havi fizetése, de ezt egy hónapra előbb felveszi, vagy a szerkesztő halasztja maga a fizetést jövő hónapra, mert a pénz, ha sum-másan jó, jobb, mint apródonként; sokan alig hinnék, hacsak nyomtatásban nem lenne, hogy a szerkesztőségédek lekenyerezhetlen emberek: színházba, bállokba, reuniókba, cosmorámák-, viaszbódékba, 'sat. mindenhova szabadjegyek van, 's mégis meggyőződésüket mindig bátran kimondják; hogy pedig meggyőződésök mindig az, mit a szabadjeggyel tisztelkedő kíván — ez eset — sőt vannak példák, hogy kel-lemes külsejű, de még' kevéssé ismert énekesnők a szerkesztőségeknél tisztelked-vén, ha mindjárt a segéd ur is kap egy-pár ígész pillantást, mégsem jó a lapba dicsérő szózat tíz pengőn alól —; no, de ezek, a mint legritkább, ugy egyszersemind legerősebb kísértések is.

Mindezekből azt is láthatja az olvasó, hogy a szerkesztőségéd boldog ember, a mi azonban igen feltételeztetik a szerkesztő ur egyéniségétől is; mert ha ez dur-czás ember, segédét okolja, ha a divatkép-szállitmányok elkésnek, ha a számok ki-maradását jelentik, a postamesterek szíve nem könyörül, az előfizetők késnek, a munkát ígért jobb nevek hallgatnak, 's egy vetélylap polemiai bravourokat csinál: az ilyen főnöktől jobban teszi a szerkesztőségéd, ha Franciaországba szökik bor-bélylegénynek; ott még lehet kilátás, de itt szomorú az élet, ha mindjárt olly jeles is valaki, mint azon szerkesztőségéd, ki szerencsés volt egy lap programjában megnevezettni, mi még e föld kerektségén eddig egyedüli példa.

M A G Y A R K Á K.

„Hallotta-e már, Iczig gazda, hogy Pesten a' zsidó't játszották?“ kérdé G. táblabíró a' helybeli pálinkazsidót. „Se baj, tekintetes uram, — felelé Iczig — a' zsidó meg majd a' pestieket játsza — zsebébe.“

„Egy szó mint száz, de Csajági uram nem lehet szolgabíró; hiszen még a' törvényt sem tanulta“ — mondá egy kortes ellenpárti társának. „Arról majd én felelek, — szól, bajuszán nagyot pederítve, a' közelálló vezér — velem járt hetedik iskolába.“

„Csak durva ember az a' nevelő, — panaszkodék X. grófnő méltóságos férjének — szüntelen Gyulát pirongatja, ha nem tudja leczkékjét, pedig tanulhatna a' lovásztól, ki minap is a' lova t verte, mivel az urfi nem ült jól rajta.“

„Mi lett vége a' tanácskozásnak?“ kérdé a' faluházból kijövő kisbíró't komája. „Hát nem látja kend, hogy borért sietek a' korcsmába?“ volt a' felelet.

„A' magyar arszlánnak kitünő jelleme a' bátorság“, mond egy nyirott haju uracs a' másíknak 's megpillantván szabóját felejük közelegni, társát a' Mocsonyház kapuján e' szavakkal vonzá be: „jöjj csak ide kissé a' kapu alá, míg az a' fatalis Lezsímírszky elment mellettünk.“

„Hát hogy foly a' mesterség?“ kérdé valaki a' k—i sirását. „Mióta uj orvosunk van, csak megy hálistennek,“ válaszolt emez.

„No's, Scheinthalér uram, hogy tetszett a' zsidó?“ kérdezek a' Pestről hazatért Izrael fiától. „Bizony most sem tudom még, toll- vagy nyulbőr-kereskedést üzött-e?“ volt a' válasz.

October 15-kén az országgyűlésnek vége . . 16-kán Preszbúrger Jákobnál olesón lehet divat- 's gálaöltönyöket venni.

Csak nincs olly hatalmas szónok hét vármegyében, mint S. táblabíró; igen, de nincs is ám, kinek háta mögött olly hathatós argumentum(bot)okat tartanának készen a' kortesek.

Miért izetlen némelly étel, ha mindjárt paprikás és borsos is? Mert nincs benne — só.

„No, majd lesz az országgyűlés után ismét sok uj törvény“, mondá a' t—i bíró. „Hát ollyan lesz-e, melyet nemzeti tisztartó uram is meg fog tartani?“ kérdé a' kisbíró.

„Mégis csak áldott jó ember az a' szolgabíró ur; — mondá egy z—i suhanc — lám, mióta a' vármegye eltiltotta a' botozást, az embert csak — p o f o n v e r i.“

„Önökhez tán nem is jár újság?“ kérdé a' járásbeli főbíró a' v—i jegyzőt. „Dehogy nem, tekintetes uram, minden vasárnap kihozzatjuk a' város bábáját.“

K—n sok kicsapongás történnén, az éji kóborlásokat tiltó határozatot a' nemes tanács imigy hirdetteté: „tudtára adatik, a' kiknek illik, hogy ezentúl minden ember, vagy ha ur lesz is, a' ki tíz óra után az utcán találta'tik, tisztelettel be fog börtönöztetni — kivevén, ha valaki tíz óránál később szokott volna lefeküdni.“

X—en mértékletességi egyesület alakulván, Kupafy táblabíró ur indítványára határozatott, hogy azok, kik józanság törvényei ellen vétkező tagot az egyesületi elnöknek följelentenek, két pint bor- 's egy messzely törkölypálinkával fognak megjutalmaztatni.

NEMZETI SZINHÁZ.

Két Barcsay dráma 4 szakaszban, írta Jósika Miklós. (Vége.) És a színmű ezen főszemélyein kívül még a Gerezdiek volnának megemlitendők, kikben azonban a drámai főcselekvény intézőit hasztalan keresnők; ők — úgy látszik — mozognak és sompolyognak a fejedelem körül, s el is mondatik rólok, hogy jól tudják magukat a nagyok és hatalmasok kegyeibe hizelegni; de semmit véghezvitetni nem látunk általok, mi e beszédet igazolná, ha tán azon egypár gyanúsítást a Barcsayoknak, miket a fejedelem előtt az öregebbik tesz, illyesül nem vennők. — A személyekkel tehát — mint látjuk — igen gonoszul áll a dolog, egyiknél sem találhatván fel valamely kitűzött célra törő, összefüggő, egy főcselekvényt, mely a drámanevet igazolná; nem valamely jellemet, mellynek kimerítő föstését vehetnők a dráma céljaul; nem valamely indulatot vagy szenvedélyt, melly cselekvőségében, küzdelmében, diadalában vagy megbukásában állíttatnék elének. Színtollly kevéssé találunk valamely vezéreszmét e drámában, melly lelkével az egészet átlehelné, melly annak kitűzött irányt adna, hogy ne kóvályogjon ut és cél nélkül ingatag határozatlanságban... A drámairó pedig két uton indulhat: vagy van előtte figyelmet és részvétet érdemlő, nagy, nagyszerű cselekvény, mellyhez a körülmények kívánata szerint szab jellemeket, vagy felfog egy egyénies jellemet, egyes szenvedélyt, sőt olykor egy igazságot az erkölcsi s való világból, és ahhoz terem phantasiája felruházó cselekvényt. A **Két Barcsay**-ban sem egyik, sem másik uton nem látjuk a szerzőt, s így kénytelenek vagyunk megvallani, hogy ő egy harmadik uton járt, melly még az író drámairásra vezérlelheti, tudniillik, ő drámát akar írni. Nézzük a kivitelt. Itt először is két dolog ötlük a figyelmes vizsgáló szemeibe: gondosság egyrésről egyes hatásos drámai jelenések előteremtésére, feltalálására; gondatlanság másrésről a feltaláltaknak kivitelésében. Így azon jelenetben, midőn Barcsay László Bornemisza Zsófinál van, s egyszerre a fejedelem érkezése hallatszik, Barcsay Lászlót az ablaklepel mögé látjuk rejtőzni; míg aztán a fejedelem Zsófi-val valamit beszél, hogy megjelenése a hallgató előtt igazolva legyen, az alatt László kitöri az ablakot; a zörejre a fejedelem előrohan, — de az ablaklepel mögött senki sincsen, s így ő gyanutlanul eltávozik; távozta után pedig bemászik az ablakon László s elbeszéli, hogy ő ott künn az ablak párkányán tartózkodott két karával, mellyek egészen elszibbadtak e munkába... Így van a dolog a drámában. Már most kérdjük: fogja-e valaki tagadni, hogy ez igen is érdekes helyzet, hogy ezen dühösködő fejedelem, ezen szűzies ártatlan s jó hirneveért remegő Zsófi, ezen a fejedelem dühétől magán kívül reszkető komorna, s a nemeslelkű férfi, ki szerelmese jó hirneveért egész készséggel kockáztatja életét, — kérdjük, fogja-e valaki tagadni, hogy ezek itt érdekesen vannak összeállítva, hogy ezen helyzet valóban nagyon érdekes lehetne drámailag, ha benne épen az, a mi kell, a drámai rugó nem hiányzanék? mert nem szinte sajnálandó dolog-e, midőn illy érdekes előzményeket azon kuszasággal látunk végeztetni, hogy a fejedelem a honnan jött, visszatávozik, a nélkül, hogy akár megjelenésének szükségét látnók, akár ezen megjelenésből a dráma további folyamára de csak legkisebb is eredett volna, s hogy továbbá László ismét bemászik az ablakon és elbeszéli, hogy neki ott künn függve bizony rossz dolga volt. Mindezért valóban akár a fejedelemnek megjelenni, akár Lászlónak ablakot törni s ki- és bemászni nem volt érdemes: — vagy

vegyünk egy más helyzetet, p. o. ezt az egész második szakaszt, mely, „Az arszlán barlangja” címet viseli, az arszlán t. i. Barcsay Mihály, barlangja pedig nagybarcsai vára, melybe a' fejedelem által küldött czinkosok besompolyogni merészkednek. Tegyük fel, hogy a' fejedelemnek elég oka van hinni, hogy Barcsay Mihály széke ellen tör, tegyük fel, hogy azon egy-párszor elmondott gyanúsítás helyett, mit Gerezdí János előtte elmond illetéknépen: „majd ha süveg és fejedelmi pálcza a' Barcsay Mihályé lesz”, tegyük fel, hogy e' pusztá szó helyett valami fontosabbal motiváltabb gyanu gerjedett a' fejedelemben; — elküldi tehát a' két czinkost, hogy őt hálóba kerítsék 's elfogják; a' ficzkók eljönnek és — elmennek, 's ezzel vége! a' nélkül, hogy ezen jövés-menés valamely többször emlegetett, de még eddig fel nem talált főcselekvénnyel volna összefüggésben, a' nélkül, hogy e' dolognak drámai eredménye volna, mert hiszen nemcsak hogy semmi sem következik belőle, hanem ezen egész jövés-menés szintolly kényelmesen elmaradhatna, mint elmaradhat B. László ki- 's bemászása az ablakon. — Nézzünk még egy jelenést, p. o. a' harmadik szakaszból: „A' halottak mint vendégek”. Borzasztó cím! igazi francziás! az ember azt gondolná egyelőre, ki tudja, milly rémeket és kísérteteket kellend látnia. Azonban — igen helyesen — sem rémet, sem kísértetet nem lát, hanem látja megjelenni a' két Barcsayt a' fejedelem ünnepélyén, kiket ez czinkosai által már kivégzeteknek gondol. 'S mi itt a' drámai? csöppel sem több, mint az eddig felhozott két jelenésben: jöttek — mentek!... De hagyjuk a' többit. Látjuk ezekből is, hogy — mint mondók — a' szerző gondos volt hatásos jelenetek feltalálásában; de a' mellett, hogy a' kidolgozásban e' jeleneteknek még csak pillanatnyi, hogy úgy mondjuk: helybeli érdeket sem iparkodott adni, még azonfelül tökéletesen szertefoszló, 's legkisebb főcselekvény által összeillesztő füzéren nem tartott jelenetek azok. Ezek mellett lehetlen még a' negyedik szakaszból egy jelenetet meg nem említenünk: ekkor már a' két Barcsay el van fogva 's készülétek tétetnek kivégeztetésökre; megjelenik tehát egy szalas bakó tetőtől talpig veres köpenybe burkolva, kezében széles pallost visz 's azt maga előtt jól előre nyújtja, hogy a' néző lássa és borzadjon! azután földre terít — a' borzalom még nagyobbítására — egy veres szőnyeget, 's készül, hogy, de miképen fogja ő a' Barcsayaknak fejét venni! 'S mi vége e' borzalmas előkészületeknek? a' mi eddig volt mindenkor: jöttek — mentek! Említsük-e ama hosszadalmas elbeszéléseket, átszöve regényes cifra virágokkal, melyeket hol egyik, hol másik személy nagy untatásunkra előad? Csak egyet említünk: midőn Zsófiának Gerezdível esküdni kellett volna, miből aztán nem lett semmi, az egyházban történt dolgot így adja elő Bornemisza Anna a' hasonczímű beszélyben: „Zsófi hamis esküt nem akart tenni; azon pillanatban, melyhen azt az egyház embere után kellett mondania, lelkiismerete ragadta meg, 's szeretem helyett felkiáltott: „Isten bizonyságom, én nem szeretem!” Ez a' regénykében elég drámailag volna adva, de annál regényesebben van a' drámában, mert a' polgárleány szájába hosszú-hosszu beszédet ad a' szerző, ki egész elragadtatással írja le Zsófit tetőtől talpig, és hogy mint nézett ki, és mint nyújtá ki kezét nagy méltósággal, 'stb. 'stb. Nem tudjuk, fog-e még e' dolgozat színpadra kerülni vagy nem; mi legalább tiszteletünknel fogva a' jeles szerző iránt ohajtanánk, hogy további adását ne engedje. Ohajtanánk egyszersmind azt is, hogy mit a' politcai téren kiáltoznak át egymásnak köztünk az ellenfelek: „Az istenért, ne cseréljük föl a' szerepeket!” ezt szépirodalmi íróink is fontolóra vegyék; mindnyájan mindent nem tehetünk, mond a' latin közmondás, 's miután a' „Két Barcsay” szerzője olly sükeresen munkál a' regény-irodalomban, miután e' nemben minden ujonan megie-

lenő műve olly méltán közlekedéssel fogadtatik, irodalmunk érdekében kérjük őt, ne vesztelgesse idejét drámai művekre, mert a' mai színműről véve következtetést, 's ezt nem kezdő írónál bizonyosan lehet tenni, e' részben a' muzsa épen nem mosolygott rá... Üdv tehát, üdv, méltánylat és közelismerés Jósika Miklósnak, az egyetlen magyar regényírónak!

888.

KORTESDARÁZSOK.

„Lásd, milly magosan vagyok én!” mondá gúnyosan a' szilvafáról lógó lo-pótók a' levelei közé szerényen rejtőző dinnyéhez; — „láttam én már magasabb he-lyen tündöklő tökök is,” felelé ez.

Cs. J.

A' vigjátékok többnyire házassággal végződnek — ezentul a' szomorujáték kezdődik.

A' gazdag leányok 's az ingyensorsjegyek csak azért kelnek, mert biztos a' vevő, hogy azokkal valamit — nyer.

„A' nőrablások már egészen kimentek a' divatból,” panaszkodik Mártha kis-asszony. Hogyis ne? hisz alig jelenti egy férfi, hogy nőszülni akar, már száz oldal-ról kínálják őt arakkal.

R. G.

X. ur polgári őseit halálok után megnemesíteté: mondják, hogy ezen kitüntetésre — sirjokban megfordultak.

Angliának gyáraiban évenként százcezer rőf posztó szövetik 's még sincs elég rongya, mellyel betakarhatná magát annak millio — koldusa.

Egy társaságban arról levén szó, miért rejtik némelly öreg urak, kik if-jaknak szeretnének tartatni, ősz hajukat paróka alá? egy elméncz azt felelé: „mert nem öszültek meg — becsülettel.”

Némelly nagyuraink szüntelen betegeskednek: ez azért van, mert keveset vesznek be 's nem szeretnek mozogni.

Jövő hóban a' pekingi udvarnál nagy multság lesz. Némelly szabadelmű angol zsákugrásban fogja magát produkálni. Az illető személyek ugyanis zsákba dugatják magokat, melly nyakok körül különféle színű rendszalagokkal köttetik össze, hogy a' bennlevők szabadon ne mozoghassanak, azután bizonyos kitűzött cél felé versenyt fognak futni. A' díj több betörött ablaktábla lesz, mellyel a' chinai nép a' legjobb szökdecseleket megjutalmazandja.

Az othaháiti színháznál megszűnt a' szabadjegyek kiosztása: mi az udvaroncokra nézve nem igen kedvező, miután azok csupán ezen egyetlen esetben voltak — liberálisok.

Mondják, hogy jövő télen nem fognak álarczos bálók tartatni: a' salon-emberek ez ellen nagyon protestálnak.

Egy elméncz azt mondá S. — orvosról, hogy mihelyest ez belép egy házba, a' betegség onnan tüstént megszökik: mert orvos ur — nagyon rosszul bánik vele.

POZSONYI LEVELEK.

XXVI.

SZERETETT LEONÁM!

Sept. 4-kén 1844.

Hajdan a' mythosz csudakorában, midőn, mint mondani szoktuk, még költészet szűrődött át az ember vallásán, Graecia 's a' héth a lmi város ege alatt, a' hit megannyi istenei között, a' hálados emberiség tempeleket emelt a' föld fiának is, ha ez ereje- és szorgalmával áldást árasztott embertársaira. — Oh, ne higgyétek, hogy minden lélektani ok nélkül személyesítetek a' munka és szorgalom nőkben! Midőn az emberiség, még fejletlen korában, számtalan szükségekkel küzdött: a' mesterség és ipar jelent meg közöttük szelid nők képében, hogy ápoló kezeik közt fölfejljek az áldás arany virága. Igen, ez a' nő hivatása; 's vajha tanúságot vonnánk a' régiek e' szép eszméjéből. És higgyétek nekem, midőn a' multban a' szőni tanító Arachnea templomával találkozunk, a' keresztényvilág gyermekei is templomot, a' tisztelet templomát építenék fel számotokra, honom leányai! csak éljen bennetök az akarat: emelni és felvirágoztatni a' hon műparát. Lépjétek ti is, mint a' mult világ nemtői, a' szükségekkel küzdő nemzet közé, serkentsétek a' lehetőséget, ápoljátok az ipart, 's ti is nemtőivé leendetek e' szép, de szegény hazának. De mi kevesek hazánkban az illy nők! — E' nő nem érti e' haza nyelvét, minden inkább, mint magyar, testén egy foszlány, egy tű nem volt, mely e' hon iparának gyümölcse: és tiszteletet igényel töletek, hazafiak! — Ne emelkedjek fel illy nő előtt, harátim, fővegetek. Eme másik évenként megvásárol egy-két rőf bársonyt és selymet, 's arannyal áttört ruháért ezreket küld a' külföldre, és megzendülnék hegyen völgyön a' tárogatók és dicsfénybe állítják a' lelkes hölgyet, ki valahára a' hazának is áldozott néhány fillért. De a' hü kedély elborul e' szerencsétlenségen, hogy még mindig örülnünk kell a' kivételes szerencsének, midőn e' hon gyermekei kötelességüket kezdik teljesíteni. Szomorú állapot!

Nem, nem! ez így nem lehet; 's hogy ne így legyen, töletek függ, honom leányai. E' hon már is nyújthat annyit és olyat, a' milyen szükségeiteket kielégíti; sok, mit tán műparunk jelen fejletlen állapotában nélkülözniök kellene, ápoló kezeitek közt ki fog fejlteni. Csak ápoljatok hazátok iránt oly szeretettel, milyen a' szegény Irhon leányait lelkesíti, kik büszkéik önszötte daróczaikra, mert ezzel a' hon erejét gazdalkodják meg, míg ezelőtt pazarfényük mellett a' haza még nyomorultabb volt; ebredjen fel bennetök a' kötelességérzet, 's higgyétek el, az idő eljött, midőn hidegen fog töletek elfordulni a' jobbak tisztelete, ha ezentul is a' külföldnek szórjátok ki aranyaitokat. — És ti hazámfiak átkos maniatokkal? kikben eddig nem volt annyi akarat, hogy megvédjétek e' hon iparát? mit szóljak hozzátok? — védjétek meg az ipart 's tanuljatok az országgyűlési ifjúságtól, mellynek számos tagjai, magokata a' következő kötelességeknek becsületök alatti betöltésére lekötélvezik:

1) Magok 's azon hozzájuk tartozók részére, kiket táp-, ruha- és ékszerekkel ök látnak el, semmi e' hazán kívül előállított terméki 's műipari cikket, — míg honira körülményeikhez képest szert tehetnek — nem vásárlanak; a' hazán

belül nem terményezett fényüzési czikkek vételétől pedig, — melyekért mellőzhetlenül külföldre kellene szorulniok — bölcs takaréksággal tartózkodnak.

2) Kötelességöknek ismerik az első pont alatti elv mellett apostolkodni, erejük — hatásuk mértéke szerint ama nemzeti ügynek minél több barátokat szerezni.

3) Mindennemű ipart tőlük telhető módon ápolni, bátorítani, és felvirágzásra segíteni. —

Mint mondtam, e' pontok az összes ifjúság elé terjesztetvén, ez azok aláírására fog felhivatni. Az eredményről tudósítani foglak, szeretett Leonám! —

Derék és szerény Szemerénket, Borsod 's egy szép jövő képviselőjét, Bertalan napján az olvasókör kiküldöttsége tisztel meg.

Félek, kedves Leonám, hogy az egyhanguság hibájába esem, hogy e' szüntelen panasz és elmélkedés tán unalmat okozand az én szeretett barátomnak. De tehetek-e én róla, ha az életben annyi keserőséggel, olly lázasztó és gyakran leverő jelenetekkel találkozom, 's ha egyéniségem 's önkénytelen felmerülő gondolatim meg nem tagadhatva, kedélyes rokonomnak a' kedély hangján írok? és, oh, mondd, nem vezérlett-e, ha nem is mindég, legalább némelykor, levelem elmélkedésre?! Már pedig, mint levelem egyikeben íram, minden bajunk egyik főbb oka az is, hogy nem eszmélünk, hogy öntudatra 's az élet ismeretére jutni nem bírunk. De aztán én neked írok, szeretett Leonám, mint a' szegény magyar író magának 's egy-két rokonkebelnek ír; a' nagyközönség, mint észak szele a' dermedő virág felett vonul el részvétlenül az árva író művein 's gyakran bámulandó resignatióra van szükség, hogy mint a' báj, melly szebb álmaiban a' költő lelkét fogta el, akarata is ne törjék meg. De, mert a' nagy közönség nem hallja a' húr zengését, elnémuljon-e a' lant, melly egy-két kebelben rokonhangokat költe fel, és ne nyilatkozzék-e a' fájdalom, mellyből a' dal felfakad, mert e' fájdalmat a' széles uton járó közönség nem osztja? Az életben sem tekinthet mindig az ember derült égre, a' vándor utain gyakran csak egyetlen csillag rezeg, 's kinek van még egy rokonkebele, melly annyi küzdésért pályabérül a' részvét gyöngyeit hullatja a' sajgó sebre, oh, az boldog, az ne zárja el örökre kebelét. — Akaratom ellen merültem e' gondolatokba. Elöttem fekszik az „Aradi album“ előfizetési íve, 's e' lapon olly kevés névvel találkozunk, hogy hinnünk kell, miképen napjainkban, mi még közönségünket némiként érdekli, azaz: utcai élet frivol rajza; 's hogy sok emberben, kit a' közfigyelem szenved kísér, vajmi kevés egyszerűség van. — Sokan, ha a' könyv megjelenik, fognak rá — mondák — előfizetni. Előfizetni? Bon!

Én valahányszor a' nemzetiesedés felfeltűnő jelei felett hallom a' dicséret szózatát emelkedni lelkemben: mindannyiszor elborulok a' magyar e' szerencsétlenségén. Oh, mikor szünik meg már az átok, 's mikor nem leend érdem magyarnak lenni? De valahányszor a' nemzetietlenség lázasztó emlékivel találkozom: mindannyiszor a' keserűség hatalmazik el belsőmben, 's hinni kezdem, hogy ez istenvert hazátlan népen csak isten, 's a' dolgon csak küldemonstratio segíthet. Az országgyűlés helye, mondtam, kövesült német város, 's legyen bár az, azon figyelem, mellyel az együttülő honatyáknak 's a' hajlékot és kenyeret nyújtó hazának tartozunk, melly a' hazátlan cosmopolitát kebelébe fogadá 's táplálja, (hány hitvány kóró szí ekként életet e' haza földéből!) megkivánja tán, hogy német felírásaitok mellé csak figyelemből, oh, drága madarak, magyart is tüzzetek. Lelketök, nyelv- és szokástok idegen, legalább minden ne emlékeztesse a' magyart átkára. Prágában nemcsak az új felírás elolvasása végett állandana meg „hatyu“ vendégfogadónk előtt a' nép.

Tisztelt Fáy Andrásunk fia Gusztáv Bánó Józseffel Olaszországba utazott. Ez

utóbbi ígérletét birjuk az Életképek számára uti naplójából egy-két töredék közlése iránt.

A' bátorság városunkban még mindig roszt lábon áll. E' napokban fényes nap-pal támadtatott és véreztetett meg egy szegény nő kis édenünk — a' liget utain. Szabadjon kérdenem, meddig fog ez így tartani?

Ma a' városunkünni Rozália-kápolnánál nagy búcsu van. Tömérdek nép tódult ki; imádkozni? — nem; mulatni. — És itt egy gondolatenger zajlik lelkem előtt, de — hallgatók.

Nemde, szeretett Leonám, érted ölelő barátnédát,

Yolét?

BELFÖLDI LEVELEZÉSEK.

DEBRECZEN, aug. 20-dik. Egy bűbajos néhány nap óta ügyetlenkedik már városunkban. Tegnapelőtt optikai mutatványt adott, mely abból állott, hogy egy úgynevezett varázslámpa által vászonra világított képeket tüntetett föl előttünk, melyek legtöbbikét, mint az életben, úgy itt is, méltó homály és sötétség környezé. Láttuk némelly political celebritásaink a' homályból felbukó arczképeit, vagy inkább mázolatait, 's alig volt egy, kit a' karzat gúnykaczajjal ne fogadott 's ne temetett volna el: csak midőn K. arczképe — legalább annak kellett volna lennie — a' ,pesti hirlap'pal kezében föltűnt, mely csend lön, melyet azonban nemsokára orkánszerű 'Éljen'kiáltások váltának fel 's tartának mindaddig, míg a' másolatban is kedves kép letűnt.

C s ö s z.

KOMÁROM, sept. 3d. Hogy levelezésem alpháját megkezdhessem, régóta lestem, vártam már az alkalmat, miszerint egy-pár árva sort az Életképekben városunkról is adhassunk. De a' tér olly meddő, hogy — ha csak szószátyár lenni nem akarok — alig írhatok valami tartalmast. Azonban, ha nem mindig sikerül is tartalmast adhatnom, de testtel lélekkel azon leszek, hogy a' provincialis társas élet emez parányérdekű fészkeből legalább mindig épületest közölhessek. Nevemnek híven meg akarok felelni, minél fogva levelezői elvemről tán nem is kellett értekezniem. — A' fürdőkre utazottak már haza szállongtak, mint a' fecskék, ha a' léget hidegülni érzik. Ez által is jóval kevesebb pénz maradt a' városban, mert tudnunk kell, mikép nálunk a' fürdőkre-utazás luxusa éppen nincs arányban tehetőségeink tárczájával, 's gyakran egészséges megy el, 's beteg jő haza; de már ennek úgy kell lenni, mert városunkban a' háziasság igen csekély, de annál nagyobb a' fényűzés. Igaz, hogy meleg fürdők már évek óta nem volt, 's csak egy holdja még tán, hogy illyes valami létezik, ép azon épületben, hol mindenkül birunk valamieskét, mint például, a' színházból egy kis deszkaemlévnyt, a' tánczteremből egy kis szorított légű 's a' franczia padlásszobákhoz igen hasonló alacsony termeeskét, mely, ha éppen kíváncsít, nyáron a' fogadós által vendégszobákra is felosztható, mire nézve egy hatalmasan bemázolt oldalrekesz mindent megtesz. De hagyjuk az illy csekélyes dolgokat. A' pesti polgárság nem hiába mondatek a' hon szíve örhadának, mert nemcsak lelkessége hatott el messze földre, de még szerkezete, kormányzata 's öltözeke is elannyira megtetszett számos vidéki helyeken, hogy, mint p. nálunk, a' mostani agg sztilu polgárkatonák közül már mintegy 30an csatlakoztak olly czélból, miszerint izletesb magyar egyenruhában 's nemzetiesb szellemű szerkezet és kormányzat mellett új örhadereget állítsanak. Én, részemről annyival

is inkább üdvözlöm őket e' korszerű reformjokban, mivel több olly egyéneket is hal-
lék szövetkezendőknek velők, kik részint az ugy nevezett tisztesbeksorában állanak,
részint pedig hatósági közhivatalnokok. Csak attól mentsen meg azután az isten,
hogy a' helyett, hogy, mint a' budaiak, egy zászló alá egyesülhetnének mindnyájan,
ismét több osztályokra ne szakadjunk. Ne feledjük egyetlenegy intézményünkől is
ki a' nálunk különben sem honos érdekességei törekvést. De higgye is meg ön,
annyira divattá vált már valamelly polgári örseregbe állani be katonának, hogy ma-
gamnak is kedvem pattanna már felcsapni — tisztnek talán? — ezt nem kürtölnék
ki a' hírlapok nevezetes eseményül (?) csak közlegénynek.

Korányi.

NÓGRÁD. Folyó hó 2kán, délután 3 órakor Mátra tájáról tompa morajjal
közeledének a' terhes fellegek 's néhány perczek alatt rémitő zivatar közt özönle
a' jégzápor. Az emberéletet haladó szörnyű csapás leginkább a' romhány- és
P. h o d o n y i akat érte, annyira, hogy fél óra alatt, a' buzát kivéve, mindennemű
remélhető termékeiket tönkre tevő; emberélet ugyan nem veszett, de mindazok,
kik hamarjában menedékhelyre nem juthatának, a' diónyi nagyságu 's iszonyu szél
hajtotta jégzápor által kékre verve 's bezúzott fövel menték meg élteket. Szőlők-
ben nemcsak a' leveleket és fürtöket, hanem a' vesszőket is letördelte; gyümölcs-
fákról a' gyümölcseszel együtt a' gallyakat is leverte; kukoriczának letisztított
puszta szára maradt, jeléül, hogy ott kukoricza volt ültetve; ablakokat, hol
táblák vagy redőnyök hiányzának, egyig összezúzta; madarakat, baromfiakat,
juhokat, sőt sertéseket is, melyek menedéket nélkülöztek, nagy számmal agyon-
vert. Ez iszonyu jégzivatart követé a' szörnyű vizár, mely rétekről a' már föl-
gyűjtött sarjot elsöprötte, fahidakat 's töltéseket elsodrota, ujonan felszántott
földekről és szőlőkből a' földet kimosta és elvitte, sőt burgonyaföldekről is, annyira,
hogy másnap a' még ott maradt földszint levő burgonyát haza takarítani kelle. —
Nincs toll, mely a' rémitő veszélyt leírni képes volna, mert azt képzelni sem lehet. —
A' csapásban részesültek a' szomszéd helységbeliek is, de sokkal kisebb mennyi-
ségben. — Így látja az ember, milly bizonytalan a' jövőendő, 's mégis számosan
milly sokat építenek arra.

A. E.

SZEXÁRD, sept. 3d. A' város nagyvendéglőjének tereme Thália csarnokává
rögtönöztetett, 's Nagy Ignác „Tisztujítás”-a Hetényi társasága által gyér közön-
ség előtt, de meglehetősen szorgalommal adatott. A' többi személyzet közül csak a'
kellemes II. Pepit emelem ki, kinek egyhédi ittmulatása nem egy arslánka szívét
hozta már hevesebb mozgásba. Előadás után a' ns. megye termeiben a' tolnai éget-
tek javára rendezett táncmulatságba siettem 's nem rejthetém el csudálkozásomat
azon, hogy a' jótékony czélú vállalat, főkép a' gyöngéd nőnem részéről, olly
kevés részvételre talált, minek legnagyobb okát tán az egész nap borongó
és esős időnek lehet tulajdonítani. Azonban a' kis, de fesztelen mulatságból
két angyalarcz, a' tolnai nőkoszorú legkellemdúsabb virágai nem hiányzának: mi-
nek nevezem meg őket és sértsem szerénységüket? hiszen ki nem ismeri őket me-
gyénkben, 's nem tanácsosabb-e annak, ki őket még nem látta, velők meg sem is-
merkedni, ha bármilly praeservatívakkal is körülzánczott szíve nyugalmát szereti?

Arthur.

VIESZKA, aug. 26. Sajnálva tapasztaltam előbbi tudósításom tetemes megnyir-
báltatását; igaz ugyan, hogy jövőre azon ígérettel vigasztaltatom, miszerint tudosi-
tásaim nyirbálatlanul fognak közöltetni; de hátha nem lesz miről írni? Mert falusi ma-
gányom, a' Vághasított völgy édeni körében, hol az ősi váromlادékok kísértetek
gyanánt intenek felém, emlékezetben visszaidézve a' hajdankor vaderős nagyságát,

kevés anyagot nyújt ujdonságírássra. Annál kevesebb közlendőm van divatlapok számára melyek csak tánczvigalmakról, színészetről, zeneversenyekről szóló tudósításokat közölhetnek olvasóikkal *). Mi pedig illyesekben szűk házi köreinkben ritkán vagy pedig csak akkor részesülünk, ha vasárnaponként a szomszéd fürdőhelyeket látogatjuk meg. Ad vocem fürdőhely: egy mulatságos kis történetke jut eszembe, mely e napokban értesemre esett. — Még az 'Életképek' keletkezte előtt azt irtam egy magyar lapban bizonyos fürdőhelyről, hogy annak vendégei közt a legtulzottabb feszesség uralkodik, annyira, hogy itt a mágna nem társalkodik nemessel, a polgárt lenézi 's a t. Ezen gyönyörűséges szép szokás ez évig sem szűnt meg, 's annak következtében az itten tartozkodó többek, nehogy a többi vendégekkel valahogy összekeveredjenek, külön tánczvigalmat akarván tartani, a bérlőnek bizonyos mennyiségű jövedelmet biztosítanak azon feltétel alatt, hogy az alólírottakon kívül senki mást ne bocsásson a terembe. 'S eljött a tánczvigalom estvéje, de a választottak közül csak 6, mondha t pár jelent meg, az alá nem írottak pedig be nem bocsátatván, természetes, hogy a bérlő ígért jövedelme nem lön fedezve. Ez azonban kapván magát, addig ki nem bocsátotta fényes vendégeit, míg biztosított jövedelmét újra nem biztosították. Mulatságos látványul szolgáltak a 'czérnahajlongású uracsok, mint irták falra támaszkodva, rajzónokkal kötelezvényeiket, mint szedék a pávanök ékeiket, hogy csak szabadulhassanak tánczbörtöneikből **). Ha darázsokat innak, korszerű anyagul szolgálhatna következő történetke: szülőhelyemről Pozsonyba gözösön utazván, f. h. 17kén, mely nap szombatra esett, csodálkozásomra több zsidót is láttam körülöttem. Kérdezvén egyiköktől, nem ellenkezik-e ez vallásukkal? azon választ nyertem: 'hiszen Mózes a gözösöni utazást nem tiltotta meg.' Bár átlátna izraelita atyáinkiai többsége, hogy Mózes törvényeinek legnagyobb része időhöz és helyhez volt alkalmazva; mert ő, midőn a szombatnap, olly betűszigorú megtartását, némelly étkektől tartozkodást 'stb. megparancsolta, bizonyosan nem a XIXdik század izraelitáit, annál kevésbé hazánkéit értette. Szolgáljon nekik ösztönül embertársaik- 's nemzetiségükhözi simulásra.

Szeberényi Lajos.

MIHIRBUDÁN?

* A német színházban a prágai színház első énekesnője Grosser kisasszony vendégszerepel 's szép csengő hangjával elbájolja a műértő közönség töredékét. Valahára ismét egy gyöngy — közt. Környéke olly nyomorult, olly minden bírálat alóli, hogy az ember nem tudja, kit sajnáljon inkább: a jeles művésznőt-e, ki közibök tévedt, vagy a szegény éneknapszamosokat, kiket a mindennapi kenyér szüksége olly mesterségre erőltetett, melyhez annyit értenek, mint a festéktörő Raphael madonnájához. Egyébiránt, hogy fogalmuk legyen t. olvasóimnak, minő lábon áll e Thalia pajtájában a művészet, például csak azt hozzuk fel, mikép mult pénteken, Romeo előadásánál, a hangászkar úgy kiesett a taktusból, hogy több perczig a legirgalmatlanabb macskazenéhez hasonló dissonance-ok kinnak a

*) Dehogy csak; ezeken kívül még sok más tárgy van, melyet közölhetünk, csak a levelező urak találják el. Szerk.

**) Eljen az ingeniosus bérlő! Szerk.

hallgatóság füleit, miglen karnagy uram rendbeszedvén magát 's hangászait, a' muzsikát vagy inkább zenebonát megállította 's az énekdarabot újra kezdette, természetesen, nem kis épületességére a' német opera kedvelő közönségnek, ha illye n még létezik itte n.

A' nemzeti színház igazgatójához volna pár igénytelen szavunk. A' sógorszínháznál jelenleg egy igen csinos, fiatal 's azonfelül széphangu, sokat ígérő énekes-nő tartózkodik: Kaiser kisasszony, kassai születésű, ki honi nyelvünket jól érti és beszéli. Hallottuk, hogy a' német operát — hol nemcsak alkalmat nem talál, magát jobban kiművelhetni, sőt kellemes csengésű szavát a' soit dit prima donna folytonos szünnapjai miatt (mellyek még akkor is tartanak, midőn föllép ugyan, hogy énekeljen, de nem énekel) a' módnélküli erőltetés által a' többnyire üres házban könnyen veszélyeztetheti — el fogja hagyni. Álljunk tehát elő, kedves igazgató ur, 's próbáljuk meg önhaszunkra 's az operai színészet érdekében az egyezkedést; ha sikerül, ugyancsak nem fáradoztunk ám hiában. Kaiser kisasszony most egyedüli kedvence a' német operai közönségnek 's csak ő képes még a' kongó teremtet meg népesíteni: ha tehát a' nemzetibe bírnök őt édesgetni Schodelnék mellé 's még egy meglehetős tenoristára is fordítanók figyelmünket, meglássuk akkor, kinek fog eszébe jutni a' nemzeti színházzal versenyezni! Az pedig önkényt következik, hogy — ha mások nem állják ki mellettünk a' versenyt — mi fogjuk annak hasznát húzni.

* Mult szombaton a' nagyhirű Schoberlechner dal Occa asszonyság Antonina szerepében lépett föl a' nemzeti színházban: alig várjuk, hogy Schodelné egészséges legyen.

* Szinte mult napokban uszott Dunánkon keresztül a', Florisdorff' nevű vonató gözös hivatása helyére a' Szávára.

* Mult vasárnap nagy népünnep volt a' Lipótmezőn: ettem ettél, evett, ettünk, ettetek, ettek; ittam, ittál, ivott, ittunk, ittatok, ittak.

* Azon népszínművek közül, mellyek a' nemzeti színházi igazgatóságtól kített jutalomra beküldettek, egyik sem találtatott a' pályabírák által méltónak az 50 aranyos díjra. Az adóslevél című szótöbbséggel előadásra ajánlatotott.

* Mult számunkban egy hamisított francia pezsgőt áruló egyénre figyelmeztettük a' t. közönséget, 's nem akarván senki becsületét gyanusítani, mielőtt az ellenkezőről meg nem győződünk, tudósításunkat hiteles kűtföből meritettük. E' napokban a' nevezett egyén meglátogatott bennünket 's magát azon urak egyike által, ki ugyanazon társaságban, hol az álpezsgőről szó volt, jelen levén, őt a' közlés okairól könnyen felvilágosíthatta 's a' hidoni átjövételtől megkímélhette volna, küldöttnek lenni mondván, különféle leveleket 's egyéb okiratokat mutatott elő, mikszerint beh bizonyult, hogy ő csakugyan bizományosa egy francia háznak (nevét elfelejtettük) 's a' magyar és német nyelvet utazás közben tevő sajátjává. Ennyire tehát tisztában volnánk; sajnáljuk azonban, hogy arról, valjon a' bizományos ur valódi pezsgőt árul-e? tulajdonképen meg nem győződhetünk, miután azon említett igen tisztelt ur, ki őt hozzánk küldeni sziveskedék, elfelejté neki megmondani, hogy egy pár palackot nekünk is juttasson — kóstolóra: e' szerint tehát a' bizonyítás második fele azon érdemes urat fogja illetni.

* Két szerencsétlen esetről tudósítatánk e' napokban, mellyeket a' szülők illő vigyázatául sietünk közleni: Mult szerdán egy 8—9 éves gyermek a' budai bombatérnél horgászván, egy talpról, mellyről rövidke horgát a' Dunába jó messze bevetni erőködött, lecsuszott — 's a' vízbe fult. Borzasztó volt látni a' szegény gyermeket, mint nyújtá ki kétszer kezeit a' folyamból segítségért — hiába; mert ámbár az előheti vásáron elég ember sürgött, mégsem találkozott

senki, ki egy emberélet megmentésére sietett volna. Még szivrázóbb volt a' szerencsétlenség után mindjárt odaérkező anyának kétségbeeső hangjait hallani, őt kulcsolt kezekkel ismételve összerogyni látni 's rajta segíteni mégsem tudni! — Ugyanaz nap egy csapat deákocska a' budai vár alatti szőlők közt kulcsból rög-tönzött mordányból lövöldözvén, többi közt a' földbe lyukat vájtak, abba puska-port tettek 's betömvén, felvettetni akarták. De a' kanóczot nem jól alkalmazván a' puska-
porhoz, minájok nem sült el, mire a' vénebbek, elég óvatosak levén a' puska-
porhoz nem közelíteni, egy alig hét éves fiutskát rábeszéltek, hogy igazítaná meg a' kanóczot. A' szegény ártatlan gyermek odamegy, ujjával piszkálja a' taplót, a' puska-
por fellobban 's a' gyermek képébe ütődik. A' tűz egész arczát, szemöldjeit, még szempilláit is leperzselé 's csak isteni gondviselésnek lehet köszönni, hogy szemeit ki nem süti. — E' két szerencsétlen eset ismét elegendő példa, mennyire veszedelmes a' gyermekeknek magokra hagyatása, 's mennyire ohajtható, hogy a' kisdédóvó-intézetek a' nagyobb gyermekekre is kiterjesztessenek, 's ha vannak elég lelkiismeretlen vagy elfogult szülők, kik gyermekeiket ide küldeni nem akarnák, azok, mint a' himlőol-tásnál, ezen jótéteményre kényszerítenek. A' városi hatóságok sem tehetnének czélszerűbb intézkedést, mintha (miután a' vízmentő társulat vízbe fult) a' dunapartokon pár egyént csupán a' végre állítana fel, hogy a' fiatalságot, főkép most az iskolai szünidők alatt, a' halászatból 's furdéstől eltiltsák. Ki nem tapasztalta vagy tán önmagáról tudja, mikép a' tanulók épen a' szünnapok alatt rohannak mindenek, a' mi tilos és veszedelmes? Közlő nem egyszer látott 7 — 8 éves gyermekeket az utcákon végig pipázni, felvigyázat nélkül a' Dunában fürdeni: látott nagyobbakat vadászni, a' mezőkön tüzelni 's más olly mulatságokkal foglalkozni, mellyek, ha isten nem őrzi őket a' veszedelemtől, a' legnagyobb szerencsétlenségeket vonhatják vala magokra. —

* Mult vasárnap a' város erdejében Sturwer tűzjátéka helyén több mint 300 hangművész és éneklő együttműködésével adott nagyszerű zeneünnepély olly látogatott volt, hogy végtére a' belépti jegyek is elfogytak. A' bevétel, egy jótékony célra, közel 1700 pftra rugott, mint mondják. Tomala ur, mint rendező, e' tekintetben sok érdemet szerzett magának.

* Ujabb literariai nevezetességeink: — c) Az 'uj külföldi regénytár' 2dik kötete, melly 'Forster Zsigmond'-ot bevégi 's a' 'Tözsér' című Remel-lay-fordította érdekes regényt Warren Sámuelről megkezdi. — d) A' 'Tudománytár' juliusi tartalomdús füzeté. e) Francia-magyar és magyar-francia zseb-szótár Kiss Mihálytól. f) A' 'két pisztoly' népszimű Szigligetitől, szintolly diszes kiadásban, mint a' 'szokott katona.' Geibel tulajdona. g) Jósika külföldi regényei-nek (Egy házasság a' nagy világban' és 'Toussaint') hat kötete. Remek fordítás, szokott igen csinos kiállítás. Végre h) az 'aradi vészlapok' nyomtatás alól kikerültek 's szeptember elején, mire a' réz- és aczélmetszetek elkészülendnek, megsze-rezhető leszen e' minden tekintetben jeles munka.

* IDŐJÁRÁS. Pest September 6-kán délutáni órákban 2—4ig mi-nekutánna délelőtti égdörgés nagy esővel lepott el, nagy eső borította Rá-kosunkat, mellynek következtében az egész Király utca megtelt vízzel és a' házakban számosan gyíkok mutatkoztak. — (Szóról szóra a' 'Mer kur' után.)

N Ő K V I L Á G A.

SZABÓ RICHARDTÓL.

III. LEVÉL.

A' test pompás szépségei
Idővel mind romlandók;
Csak a' lélek kellemei
Mind halálíg állandók.

Kisfaludy Sándor.

Midőn azt mondom, hogy egy szívet, lelket hódító nőnek jellemrajzát akarom adni, kifejeztem, úgy hiszem, hogy nem az arcznak virító rózsáiról, nem a' lángban lobogó szemeknek szívolvasztó fénytüzéről, nem a' természetnek ingerlő szabályszerűségéről akarok szólni, hanem azon szépségről, mit sirotokig virágzó épségben tarthattok, mi a' léleknek fonséges tulajdona, és mi csak egyedül képes szívet, lelket lánczolni. Ha a' természet rut alakba öltöztetett, ezt le nem vethetitek magatokról, ezzel hódítani nem lehet; mert ha vannak is köztetek helytelen hiuságból mesterség által pótolta kellemekeket hazudók, de ilyeneknek a' külfényen nem kapkodó's magokat elvakíttatni nem engedő férfiu előtt nincsen érdeke. A' rut alak mellett azonban van szív, van ész; mindkettőt lehet kiművelni, mindkettőt

olly széppé tehetitek, hogy a' férfinak szeme kevesebbé kedvező-külsőtökön átsikamlík, és a' lélekben kitüntetett szépségtek előtt meghódol. Ismertem remek külsejű hölgyeket, kikre tekinteni gyönyörűség volt, de a' hölgyben hölgynél többet kereső előtt érdeknélkülieket, mert, mint a' német mondani szokta: „Bilder ohne Gnaden“ voltak: ellenben láttam kevesebb szépségűeket, 's mégis, mivel a' lélek nemesen ki volt képezve; mivel az erényes szépség tükröződött le jelentékenytelenebb arczokról: a' szív önkénytelenül vonzódott feléjük, 's midőn amazoknak egy-két üres fejű csevegő bókolt, ezek férfias jellemű tisztelgőknek örvendtek. Igaz, szerencsés az, kinek hódító külseje mellett megvan benső morális szépsége; de mivel ez ninesen mindegyiknél összekötve, szép külső hiányában is tehetségekben áll magatokat érdekesekké tenni, ha nemesebb részetek kiművelésére gondot fordítva, a' női nemesebb értelemben vett szépségre — a' tökéletességre törekedtek. Midőn arczrózsáitok olly könnyen elhervadnak, ez örökzölden kísér életetek pályáján és hódoló tiszteletet biztosít számotokra.

Egy nőnek tökéletessége tehát hivatásának egész terjedelmébeni fölfogásában és ennek meg is felelni ohajtó 's törekvő készségében áll. Mindent ismer, mi szorosan vett értelemben ide tartozik, és ha gyakorlati életében valami köréhez tartozó ismeretnek hiányát tapasztalná, tökéletessítésére azt tanulmánya tárgyaul teszi. A' kötelelességeinek teljesítésére szükséges ügyesség és akarat megvan benne ollyannyira, hogy semmi akadály foglalatosságainak még legkisebbikében is követett szigorúságán nem tágit, hanem megfeszített erővel küzd le mindent, mi útjában áll. És ha ezen gátok legyőzése tehetségei határán tulesnék is, vagy valami hirtelen meglepné, mire előre nem készülhetett, lélekjelenlétét még a' legkétségesebb esetekben sem veszti el, hanem higgadtan megőrzött kebellet, okos körültekintéssel és a' következményeket eleve kiszámítani tudó tapintattal határozza magát cselekvésre, mellynek mindegyikén női nyöngédség ömlik el. Szokott nyugodalmát megzavaró esetekben helyzetét türelmetlenség által nem roszabbítja, hanem csendes türéssel enyhít bajainak nagyságán, mellyek, habár testét meggyöngitenék, megtörnék, de lelkére soha annyira nem viharozhatnak, hogy kislelküleg elcsüggedjen. A' nélkül, hogy zárdai magányt élne 's minden a' világgali érintkezést elkerülne, semmi könnyelműség, tévedés nem bélyegzi jellemét, hanem mindig szem előtt tartva helyzetét és az erény iránti tiszteletének szent érzését, akként enged magának örömöket, hogy arczát legkisebb gondolatért se pirítsa meg a' szégyennek érzete: és ezért soha semmit sem tesz megfontolatlanul, de szíve mellett mindig esztől kér tanácsot, mellyet ellene küzdő érzelmeinek tekintetbe vétele nélkül követ, mert csak így óvhatja meg magát minden botlástól. És csak illy okos óvakodással nyújtja ki ke-

zeit az életnek örömvirágai után, melyek helyett talán, ha vérző tüskékké kapott volna, minden zúgolódás nélkül tanul önkárán 's máskor vigyázóbb leszen. Ha pedig az isteni gondviselés számára bűnál 's fájdalomnál egyebet nem teremtett, vallásos szent érzéssel tűri jelenét és reménynyel tekint jövője elébe.

Lelki fönségének minden önérzete mellett sem felejtkezik meg soha a' nőt ékesítő szerénységről. Minden negélyt elkerül; nem kérkedik azzal, minek birtokában nincsen; nem kapkod körén kívül eső komoly tudományok után; ellenben mindazt, mit mint nőnek tudnia kell, vas szorgalommal tesz sajátjává, hogy helyzetének minden ágaiban legkisebb fölakadás nélkül eljárhasson. Hasznos könyvek olvasásával eszét kiműveli, izlését nemesíti, ismereteit gazdagítja, emlékező 's ítélő tehetségét élesíti, úgy, hogy megtanulja, mi szükséges, mi hasznos, mi mulatságos; nem divat, nem hiuság, nem érzékiség választatják vele olvasmányait, hanem az önművelődésre való törekvés, miért is minden köréhez nem tartozót vagy épen női gyöngédségét sértőt érintetlenül hagy; ellenben női kötelességeit alaposan tárgyzó könyvek olvasásával szívesen foglalkozik, melyeket nem futólagosan tekint át, hanem tanulmányképen elmélkedve lapoz, hogy hivatásának minden részleteit ismerje 's teljesíthesse.

Mind haszonnal tett olvasásai, mind az életből meritett tapasztalásai megtanítván arra, hogy czélt téveszt, ha körén kívül eső foglalkozásokban keresi hivatását, habár magasban szárnyaló lelke férfiúi tettek után sovárogha is, megelégszik helyzetével, 's innét kifolyó minden kötelességeinek örömmel megfelel. Mivel pedig szűkebbre mért helyzetében sincs végképen minden a' világgali érintkezéstől megfosztva, e' viszony követeléseiről sem felejtkezik meg: azért valamint ő maga mindenkitől illő tiszteletet igényelhet, úgy ő is mindenkit tiszteletben tart; innét az előljárók iránt; midőn hivatalos érintkezésbe jön velök, engedelmes; az öregeket megbecsülő; jótevői iránt háladatos; magasb ranguakat, női méltóságának érzetében, tisztelő; alacsonyabbak iránt leereszkedő; hízolgők irányában zárakozott; szemtelenek iránt szigorú; megsértői iránt szelid 's engedelkeny; szóval: az isteni, polgári 's társas élet törvényeinek hódoló.

A' szónak legszorosabb értelmében, vallásos. A' vallást, mint az emberiséget istennel egybekötő legszebb kincset tekintí, 's ezért szent reménynyel tiszteletben tartja azt. A' korral divatos vallástalanságban kersett fölvilágosodás el nem kábitja, ebben nem kíván kitűnni; de buzgó ragaszkodással követi vallása szent elveit, melyeknek gyakorlatához vannak erényes életének örömei kapcsolva: és ezért a' vallás felől soha tiszteletlenül, soha gúnnyal nem beszél; hanem minden tetteit égi kenetkép ihleti meg a' vallásnak magasztosan gyöngéd érzelve, és nem szégyenli megval-

lani isten 's világ előtt, hogy szívében annak erényre hevítő szent tüze lobog.

És ez erényre hevítő szent ihlettség vezeti őt minden léptein, a' magános ugy, mint nyilvános körökben; az életnek örömeiben ugy, mint bajbaiban; ebben talál üdvöt, ebben vigasztalást. Ezért azonban nem vakbuzgó, mert szíve, esze sokkal műveltebb, hogysen ez lenne. A' társas élet virágait leszaggatja ő is; háza küszöbén tul is szabadörömet keresnie, ugy azonban, hogy kötelességeit ezeknek soha föl nem áldozza. Családjá, házi köre mégis legkedvesbek neki, 's sehol olly jól, olly nyugodtan nem érzi magát, mint itt. Sokkal több foglalatosságot talál ő házi körében, mintsem hogy itt elunná magát, és habár változatosság kedvéért élvezetet házi körén kívül keresnie szabad is, de azért hamar visszatért ide, hol munkásság és csendes kedély által iparkodik tartóssá tenni azon arany lánczot, melly őt férjéhez 's családjához köti. Ha pedig megtörténnék, hogy szenvedélyek izgatnák föl szívét, mellyek a' csendes házi élet örömeit megzavarhatnák, akkor az ész- és vallásnak bizonynyára soha tévutakra nem vezető intéseire megnyitja eszét — és így csakhamar le leszen a' veszélyeszközölhető sziv-vihar csillapitva.

Azon férfiut, kinek szívét, kezét — nem mellékes, anyagi érdekektől vezéreltetve, de mivel az jó, erényes, morális belbecse végett közösen tisztelt — lekötötte, nemcsak a' lázas szerelem első, de röviden tartó kéjpillanataiban, hanem egész élte folyamán át végső lehelletéig lelkének minden erejéből boldogítani kész. Férjével egy sziv, egy lélek levén, érzésben is egy, 's néha az egymástól eltérő indulat- 's gondolat-irányt naponként jobban kifejtteni tudó szeretetre méltóságával egy vonalra vezetni törekszik, hogy soha lelkeiknek összehangzását egymástól csak kevesben is eltávolító különbség meg ne zavarja; mert tudja, hogy csekély, először figyelemre is alig méltó surlódásokból keletkeznek a' későbbi keserítő egyenetlenségek, mellyek, a' mennyire eltávolítják egymástól a' kedélyeket, annyira szaggatják szét egymás után a' házasság életnek örömvirágait. Női erényét megvihatlan, sziklarendületlenül álló bástyákkal környezi, mellyekről a' legnagyobb hatásra készített csábnnyilak is megtompultan pattannak vissza, és semmi kísérlet tükörfényű tisztaságban őrzött jellemét meghomályosítani nem képes. És mivel semmi szent érdekü, melegebb érzésből kifolyó viszony nemes bizalom nélkül fen nem állhat, ezen bizodalmat — mi nélkül ugy barátok, mint férj 's nő közt boldogság nem képzelhető — édes odaolvadással tartja folytonos virágzásban; soha semmi tette által férje kebelében meg nem ingatja; 's ezért minden titkolódzást, minden más férfiúi szabadabb társalgást szorgosan elkerül.

Ha pedig szívének forró ohajtása teljesülvén, gyermekkel áldotta meg őt az isten, hivatásának ezen új ágával járó minden kötelességeit — nem-

csak lelkiismeretét e' tekintetben megnyugtani vágyó sugallatból, de a' kifejezhetetlen anyai édes érzettől ösztönöztetve, innét kifolyó lelkesült ihlettséggel — teljesíteni törekszik. Földi üdvének legmagasb foka gyermekének birtokában áll, 's egyedül ez egy az, kiért éjjelt, nappalt, egészséget és minden földi kéjt 's élvezetet olly kész örömmel föláldozni, hogy nincsen bármi kecsegtető érdek, mit gyermekével egyensúlyba helyezne; nincsen tárgy, mihez nagyobb, hiebb szerelemmel ragaszkodnék, mint gyermeke: de azért ez anyai forró indulat soha sem vakítja el őt annyira, hogy bármit is megengedne, mi a' gyermek akár szellemi, akár anyagi erejének 's tehetségeinek kifejlődésére kártékonyan hatna. Mélyen érzi hivatásának e' tekintetbeni magasztos nagyszerűségét 's lelkesedésig emeli föl őt annak tudása, hogy nemcsak családjának boldogságát tartja kezeiben, de gyermekének jó emberré leendő 's egyedül tőle függő nevelésében az egész polgári társaságra nézve jótékony hatással bír: azért eleve szívébe csepegteti a' jónak, szentnek, nemesnek érzését, 's mint valaha a' férfiúi jellemre mekékben gazdag Spartának anyjai, gyermekét az érdem - 's erénynek mezejére vezeti; már gyenge korában kifejti benne a' nemes- 's szépre törekvésnek vágyát; megtanítja őt embertársainak becsülésére, más jogainak tiszteletére; szóval: gyermekéből becsületes embert nevel; embert, ki bárminő helyzetben, bárminő sorsban legyen, de a' becsületes embernek jelleméről 's ebben foglalt kötelességek teljesítéséről soha se felejtkezzék meg.

Fölfogásom szerint ezen fővonások tartoznak egy tökéletes női jellem-rajzhoz, melyet, ha a' legkisebb részletekig akarnék kiterjeszkedni, sokkal bővebben kell vala előadnom. És ámbár e' tárgyra nézve e' lapok nekem igen szűk tért engednek, mégis meg nem tartóztathatom magamat, hogy még leveleim folytában egy-két, a' női jellem tökéletességét képező vonásról részletesben meg ne emlékezzem; addig is csak annyit mondok, hogy ha a' főnérintettekben saját belsőtöket látjátok kisugárzani, akkor bizonyosak lehettek, hogy akkor is, midőn már arczvirágaitok levelenként elhullottak, szemeitek lángja ellobogott, és a' kéjtelgő szerelem bódító mánora elgözlögtött, megmarad lelki szépségtek, a' kiművelt szív- 's észnek időviharai által le nem rombolható éke, minek birtokával még elvirágozott korotokban is képesek vagytok minden a' külfény által el nem vakítható, de egyedül a' belső morális érdemnek hódoló férfiúi szívet az őszinte tiszteletnek érzetére ragadni.

Tehát e' belső szépségnek elérése legyen törekvéstök szent célja, mert ez el nem hervadó — és igen igaz marad koszorús agg dálnokunknak e' mondása:

Az ifjuság gyönyörű kor, —
 Bár ne volna mulandó!
 De a' test csak gyarló földpor —
 'S csak a' lélek állandó.

Az ifjuság többnyire szép,
 De törékeny, mint a' cserép;
 Hogy hát sorsot jól vessünk:
 Szívet, lelket keressünk

A Z I S T E N U J J A.

REGÉNY LEVELEKBEN.

BÁRÓ JÓSIKA MIKLÓSTÓL.

XV. L E V É L.

Madrid, sept. 17. 184—

E' levél, kedves Bélám! az előbbi folytatása, 's ott kezdem, hol amaz végeztem.

Mikép e' szenvedélylyel irt leveléből Manuelának olvashattad, nem leheté késni. Két jó kétszövű pisztolyomat 's egy tölcseeres löszert, melly Franciaországban tromblon néven ismeretes, 's honodban is hajdan a' törökök elleni csatákban használtatott, magamhoz vettem. Batista öreg vadászom még jó solingi kardomat mellém helyezé, 's a' gyerkőcze azonnal egy könnyű járműt szerzett.

E' készülletekből láthatod, mikép Madridból távozni akartam, 's azon ürügy alatt, hogy a' St. Ildefonso kastélyt akarom megtekinteni, melly azon hegységben emeli 4000 öllel a' tenger fölött büszke falait, közelebb akartam a' hely színéhez lenni.

A' fiu folytonosan vitatkozott velem, állitván, mikép jobb lesz Jose Máriának uti levelét bevárni, 's hogy addig is, mig első nyugtanyámig érkezem, vészély érhet. — Tudod, barátom, hogy illy óvaintések nálam, nem dicséretkép legyen mondva, többnyire elhibázzák céljukat; mert úgy fölfegyverkezve, mikép én és hű vadászom, ki nem ijed meg árnyékától, szégyennek tartandám magamat bármi fenyegetés által visszajjesztetni engedni. — Azonban a' levelet ama rablónak megírtam 's az egyszerűen így hangzott:

„Signor! Gróf Montelhiori hosszabb utat kívánván a' szép Iberia térei 's hegyei közt tenni, a' leghiresebb merénylőét Spanyolországnak felszólítja, neki biztos utilevelet küldeni — — e' sorok átadója 300 francot visz jó francia pénzben.

Gróf Montechiari.“

Két óra múlva a' gyerkőcze eltávozott, igérvén, hogy Sierra Gvado-rama közelében találkozni fog velem, 's hogy addig semmit se tegyek. A' szükséges készülétek közben sikerült nekem a' fiutól kifürkészni: merre fogjuk utunkat venni, 's bár egyelőre kissé tartózkodó volt, később néhány jó nehéz arany fejdá nyelvét, 's nagy részletességgel előadá, merre kell mennünk, hogy a' lehető titokban ama tanyához jussunk 's Manuelát megszabadítsuk.

Alig vett a' fiu bucsút, midőn egy gondolat lobbant fel elmémbe, megkísérteni a' merényt minden idegen segély nélkül. Gondolatomat közlöttem öreg vadászommal, ki abban semmivel sem látott több veszedelmet, mintha a' gyerkőczét bevárjuk. Mert majdnem hihetlen, hogy ha a' rablók barlangjai felé közeledünk, Jose Mária emberei egy puszta uti levélre bennünket bántatlanul engedjenek rejteikhez férni. — Olaszul beszélgetünk együtt, 's mivel Batista milanoi születés, — az ottani tájnyelven.

„Csak valami vezetőt találhatnánk! — mond Batista — mert ama fiu szavainak egészen hitelt adni nem tartom tanácsosnak. Világos, mikép donna Manuelától nagy jutalmat vár, 's így a' szabadtás érdemében részt akar venni: ama nevezetes rabló aligha most messze távozik ama bűvhelekből.“

„Holtalálnánk most ilyen vezetőt?“ szakítám őt boszúsan félbe, egy árnyalatát a' habozásnak sejtven öreg meghittem e' nyilatkozásában.

„A' vezető — szolt a' kocsis, fejét torzmosolylyal felénk fordítván — én leszek, sennor, feltéve, hogy ön olly bőkezű, mint bátor.““

E' szavakat spanyolul mondá, melly nyelven vadászomnak nincs olly gyakorlata még, hogy azokat megérthetné.

E' meglepetés pillanatra elnémitott, azután éles fürkésző tekintetet vetettem a' közbeszólóra: Magos, száraz ficzko volt ez, mintegy 26—30 éves, mélyen fekvő sötét szemekkel 's olly arczkifejezéssel, mellyből ravaszság 's vakmerőség tüntek fel. — Nem leheté kételkednem, mikép iit a' véletlen emberemre vezetett.

„Ön ért olaszul?“ kérdém őt spanyol nyelven.

„Milanoi születés vagyok, uram, — felelt — 's a' sors hozott e' veszett földre. Gyanitom, signor, mikép azon rabló, kiről önök szólnak, nem más, mint ama híres cabalero — Jose Mária, kit igen jól ismerek, mert, köztünk maradjon, szolgálatában vagyok.““

„Hogyan?“ kérdém hirtelen, nem kevésbé meglepetve ezen új nyilatkozattól.

„Igen könnyen, signor! — szolt a' ficzko röhögve, — a' kis Juan Mendez egyenesen hozzám jött, 's mondá, mikép pár arany madara van, mellyeket kalitra kell segitnem, de titoktartást parancsolt — —““

„A' gaz kölyök! — kiáltott fel Batista, mert most emberünk milánói jargonjában szólt — úgy látom, két kézre dolgozik, 's vesztes esetében biztosította nyakát.“

„'S igen okosan,—vágott közbe a' kocsis — mert, sennor, Jose Mária nem érti a' tréfát, 's a' vigyázatlan fecsegőket az első fára akasztatja: — azonban önöknek nincs mitől tartani. Őszinteszlek, legkisebb részben sem valami különös vonzalom önök iránt, hanem egy régi tervem kivitele készit szolgálatomat ajánlani, mennyiben áll ez saját érdekemben, magok megítélhetik. Tűzsérkedve, mint sok honomfia, érkeztem városról városra, faluról falura, végre e' lázadt vidékbe, hol egy éjjel mindenemből kirabol-tak. — Gondolják önök: Jose Mária, vagy emberei? — koránsem, a' föld népe, melly itt-ott féktelen fosztogatásokból él, 's főleg idegent kirabolni bűnnek nem tartja. Itt, uram, a' közönséges vélemény az, hogy minden roszt Spanyolországra az idegenektől jött. — Egy fillérem sem volt, midőn utközben két gyanus ficzkóval akadtam össze; a' nyelvet meglehetősen beszélem most, de ez három évvel ezelőtt történt, 's akkor még csak törtem a' spanyol nyelvet, néha jó olasz szavakat egyengetvén közikbe, de nem-sokára láttam, mikép két kalandorral van ügyem, kik úgy, mint én, kifogyva mindenükből, készek lettek volna az ördögnek odairni lelköket. — Miért legyenek hosszas, uraim, — néhány hét múlva, miután műkedvelői kísérleteket tevénk, mellyek nem a' legroszabbul ütöttek ki, a' nagy egyedárus nyakon fogatott, 's az egyedüli okos középut az volt, seregébe állani. — Nem tudom, mikép történt, mert, a' lorettói anyára mondom önöknek, e' kereset neme soha semmi nemzetségemnek sem volt kenyere, a' cabalero több bizodalommal volt irántam, mint sok mások iránt: 's mikor egyszer jó kedvében találtam, nemében a' coucarachanak, melly olykor hév napokban mint a' tarantella ragadja meg e' népet, szavát adta nekem, hogy egy kérésemet, bár minő legyen az, meg nem tagadja. Tudniok kell önöknek, mikép Jose Mária saját lovag maga nemében, 's szavát soha sem szegi meg; jaj annak, kire halált mond ajka, nem merek annak az oltár zsámo-lyánál biztos helyet ígérni.“

„Tovább, tovább!“ szoltam nyugtalanul 's kifáradva emberem széles előadásától.

„Mindjárt célnál leszünk; — szolt ő — én nem akartam kiszalasz-tani az alkalmat 's szabadságomat 's utravalót kértem tőle.“

„Erre a' cabalero haragra lobbant. „Demonios! — kiáltott fel — gaz ficzkó, te megcsaltál, de ne mondhasa senki, hogy Jose Maria adott sza-vát megszegte; szabad vagy, de egy feltét alatt: ezzel erszényét von-ta ki 's kezembe nyomta. Eredj Madridba — szolt ő — 's hozz nekem három kövér arany madarat: így nevezzük, hogy ön tudja, azon jó urakat, kiknek pénzéből élünk.“

„Hogy-hogy? semmirekellő! — szóltam én — tehát te velem akarod szabadságodat kiváltani.“

„Béketűrés, uram, nem addig van! hallja tovább. — Ha három hold lefolyása alatt kötelezésednek eleget teszel, — mond a' cabelero — mert nem feltétlen adtam szavamat, szabad vagy, 's egy kis osztalékod leend; az ellenkező esetben — — akkor hosszú ismeretes törét vont a ki övéből — ezzel szegezlek az első fához! — Meg kell önöknek ismerni, hogy ez gonosz egy mód, valakinek adott szavát megtartani. — — Mit tehettem? — ráálltam. Ennek két hete, 's önök látják, mikép járművemben, mellyet magamnak, mint egyedüli módot, szavamat jó utasok segedelmével kiváltani, szereztem, pár, ha nem is igen kövér, de becsületes arany maradarat viszek a' hegyek felé.“

Pisztolyomnak csattanóját vontam fel — —

„Béke! — szólt a' lehető legnagyobb egykedvűséggel emberem. — Bennem meglehetősen forró vér buzog, signor, 's nem kevés vágy illy kudarczért hasonló kudarczczal visszafizetni. — Ön, gondolom, tehetős ember, 's már ármányos szándékából látom, mikép bátorsága is van, nekem, igen, signor, nekem segédkezet nyújtani, hogy Jose Máriának visszaadjam a' kölcsönt. Azonban megfoghatják önök, mikép én aztán tovább e' földön nem mulathatok, 's nekem arra, hogy a' szép, békés Milanoba visszamenjek, költség kell 's védelem; ha ön nekem megadhatja mindezt, emberére talált.“

Eddig az, mit neked párbeszédünkben szükségkép el kelle mondanom, bár az még igen sokáig folyt. — — Végre megtudtam emberemet győzni arról, hogy szavamban bizhatik, 's nemsokára a' terv készen volt, mellyet azonban csak holnap beszél el neked

Francescod.

S Z Á M A D Á S.

Kivántad — én, kis angyal,
Leczkére vártalak, —
Ha számadolni nem tudsz,
Most megtanítalak.
A' tábla kis szíved lesz,
A' mellyre számolok —
'S a' számot szívből írom,
Melly, mint a' kréta, fog.

Az élet és szerelmünk
Egy furcsa számrakás.
Hamisból és igazból,
Áll kurta négy szakaszból,
Miként a' számadás.
* * *
A' lány magába semmi,
A' férfi mindig egy:

Mert a' leány csak akkor
Számít, ha férjhezmegy.

'S midőn a' lányka érez,
Az ifju meg sohajt,
Azaz: ha két kebelben,
Mint a' virág a' kertben,
A' zseuge szív kihajt:

Az apjok és az anyjok
Aggódik untalan,
Mert a' leányka gyarló
'S az ifju csintalan.

Tehát a' két szerelmest —
Mit is tehetni más? —
Szülők összeadják ...
'S így végbe menni hagyják
Az első számadást.

A' második, leánykám,
Keserves egy dolog.

Már itt a' táti zsémbel,
A' mámi ájulog.

Kivonják a' menyasszonyt
Az ős fedél alól,

A' négy üszőt kivonják,
'S üres maradt az ól.

Be kell a' zsebbe nyulni,
Hja! már ez így szokás!

Az erszény kezd lapulni ...
Bár könnyű megtanulni,
Nehéz a' kivonás.

De semmi baj! beállnak
A' szép örömhettek.

A' férfi arcza sápad,
A' nőke meg beteg.

Szívét a' bús magánynak
Unalma gyötri már;

'S többed magára vágyik
Az életunta pár.

Az ég pedig megadja
A' forró gyagyakat.

Magát a' földre hozza,
'S körültek sokszorozza
Az angyalarczokat.

Végtére a' sok áldás,
Mikép a' gomba, nő,
A' táti gondja meggyül,
Ezer baj áll elő.

Zárdába a' fiúkkal,
Nekik tanulni kell.

A' kis leány köt otthon, —
Már a' nagy énekel.

A' kis csoport megszlik —
A' szende nő kihal,

A' lányok sem maradnak
Soká a' táttal.

Osztás alá jut a' föld —
A' férfi sirba száll.

Ah, éltünk számtanában,
A' végső számadásban,
Osztozám a' halál.

* * *

Azonban a' ki kétli,
Hogy mindez így megyen:

Vessen magával számot,
'S legott próbát tegyen.

Mert minden számadásnál,
Bármit beszéljenek —

Jól rosszul számolánk-e?
A' próba mondja meg.

Kivontad e' kebelből,
Oh lány, nyugalmat,

És benne sokszoroztad
Szerelmi kinomat.

Itt a' kezem, leányka —
Ha tetszik, adj kacsót.

Jer, adjuk össze őket,
Kérjük meg a' szülőket —

'S osszuk meg a' valót

Sárosy Gyula.

K Ö L C S E Y.

Reng-e a föld? igen, a' hazaföld jajdulva dobog fel:
Kölcssey sirjától keble örökre sebes

Vörösmarty.

KÖSZEGI UT.

Köszeg 's egy hosszú per annyira összefüggő eszme, hogy majdnem egynek vétetik az életben; valamint Köszegen járni ritkán jelent egyebet a' magyar Phraseologiában, — mint pereskedni.

Ne ijedjen meg azonban a' nyájas olvasó; nem akarom öt perem actáiba vezetni, nem fogok vele allegálni, — mert én részére egyebet tartottam fen, mint replicákat; én peres utam nem peres oldaláról is tettem az acták hátára futólagos jegyzeteket 's ezeket akarom röviden elősorolni, 's így figyelmet kérek: mert én — egynémelly ujság-programmisták ígéreteit szem előtt tartva — perem poesisát akarom kitárni az olvasónak!

Mért is ne lehetne mondani: a' per poesis? miután már van szerelemnek, léleknek, testnek 's isten tudja, mi mindennek! poesisa. De térjünk a' dologra, mert e' lapok különben is elméncz szerkesztője könnyen azt mondhatná egycsillagos jegyzetke alatt: hogy e' kitérés ismét a' pénz poesisa!

No de semmi: írónál csak a' kezdet nehéz, ezen szellemi felpapolása, megkenése a' kocsinak, aztán jö a' lovak befogása, végre a' sok bucsuzó, köszöntő, az udvarkaputóli utolsó visszanézés, minden ugy, mintha New-Yorkból indulna el az ember a' vén Európába. 'S aztán tagadja még valaki, hogy nálunk nincsenek a' mericai institutiók?!

De szó a' mi szó 's a' szó már csakugyan elég volt. Ezt gondolja, nohà délután van, az ősi bárkán ülő kopott liberiás-kocsis is, azért nem csuda, ha more patrio kitekeri ostorát 's a' négy ígás közé ollyat csattan, hogy az ostor ugyan à vista beakad, de a' kocsi jó darab földre elrántatik 's a' vámmentes uton még az nap E—ig szerencsésen eldöcögöztetik, mert hogy kilencz sróf kipotyogott, az se baj: kocsin maradt a' Titulus 9-us; 's így: le „sróf“ est mort, vive la Constitution!

Miután azonban E—ot szerencsénk volt egypárszor „en passant“ más alkalommal jellemezni: úgy usszunk most az egyszer tovább a' Duna balparti homokán Komáromig, hol, midőn e' szabad királyi várost 99 rakonczátlan 's a' megye által országszerte pártoltatni kért kuriáival megszemléltük, okosabbat nem tehetünk, mintha a' magyarok boldogító hitének, különben a' komáromi kis kalendárium egyik czikke szerint megvihatlan híres Komárom várát, „mellyhez nem férhet az ellenség soha“, megtekintjük. 'S hogy ez való, arról napnál világosabb bizonyosságot teszen a' vár egyik falán levő, aestheticát ugyan nehezen tanult, fűgét mutató köszűz. Legyen mindenkinek hite szerint; mi engem illet: szállásomra tértem és elolvasám — Capri bevételét...

Komáromról alaposb ítélet látszatik lenni kifejezve ama ismeretes népdalban :

„Kis-Komárom Nagy-Komárom,
Jaj de szép lyán ez a' három!”

Ács és Ó-Szőny Komáromhoz közel eső helyek, egykor virágzó római telepítvények lehetének, mire a' számos kiadások biznyságul szolgálnak; egy része ezeknek Licshtenstein herczeg ácsi kertében látható. Ugyan e' helyett tartatnak számos angol lovai, mellyek nagyobbára a' simmeringi és pesti lóversenyre használtatnak.

Majd Veszprémmegyének vettem utam keresztül a' nagy homokon és a' híres Bakony szélén. Jól esnek a' felsőbb vidéki magyarnak az erre fekvő gyökeres magyarságu faluk és szokások, férfiak nyerseségével és czifra szüreikkel, mellyeknek háta ünnepies misemondó ruháinkhoz hasonlít. Láttam násznépet is tombolva, nyargalva és énekelve mind a' dalokat, mellyeket genialis Szigligetink a' maga eredetiségében hozza szinpadunkra. Örömetstértem be a' korcsmaszobákba is, hallani ez emberek természetes, sok tudósnál józanabb logicáját, beszélgetéseiket; és mosolyogtam egy illy csapszék gerendájának következő fölíratán :

„Itt a' korcsma bejöhetsz,
Üres a' pad leülhetsz;
Ha van pénzed bort kérhetsz,
Ha nincs pénzed elmehetsz.

Itt hitelbe nem kapsz,
Mert meghalt a' hitel-adó,
Beteg a' kölcsön-adó,
Nincsen már most igazság,
Mert virágzik hamisság.”

Pápa városa távolról még kevesbet mutat, mint belül, mit különben kellemes fekvése mellett tornyai kevességének, a' városi szép tekintet egyik főhiányának lehet tulajdonítani. A' catholicus templom csinos, ellenben a' reformatusok iskoláikkal együtt figyelmet alig érdemel, kivált az utóbbi eléggé ronda arra nézve: hogy anynyira pártoltassék Pápáni lehilincseztetése, 's ellenezlessék Komárombai átvitele, hol a' hit eredeti szelleméhez képest, szellemi és anyagi gyarapulásnak jobban indulhatna e' minden tekintetben Pápánál virágzóbb városban. — Gróf Eszterházy Károly kastélya és kertén kívül megtekintésre érdemes Pápán Mayer porcellán és kőedény gyára, mellyben, a' tulajdonos szavai szerint, helenként négyezer fnyi áru készítenek.

Pápán tul az eddiginél jobb uton és kiesb vidéken a' Marczal vizén át Vasba jutottam. Milly gyönyörű és termékeny térség nyílt meg előttem! 'S mig a' háttérben Somlyó magas hegye még a' hajnali szürkületben sötétedett: addig előttem a' szép 's mintegy emberi kezekről képezett Ságé kékelve mindinkább közelebbre vonult. Ki Berzsenyit ismeri — 's ki ne ismerné e' magyar Horáczt? — az ismeri Ság hegyét is. Így vágytam én azt rég látni, 's most látva a' tájakat, hol e' nagy költő zenge szerelmet és hazát, melegebben éreztem hévdalait, mellyek közül egy-

másután tolultak emlékezetembe a' nekem kedvesebbek: az életphilosophia, Melisz-szához, osztályrészem, élet- és szerelemrei, ösztönzései, bucsúzása e' vidéktől 's mind ama számos költői gondolatok, melyek czímeit feledém. Lehet, hogy csalatkozom, de részemről Berzsenyiben a' philosoph-költőt többre becsülöm a' hazafiúinál. —

Cz e l mezővároska Benczerendi kolostorral, kéttornyú templom- és kalváriával; só- 's tán annyi fogadó-, mint egyéb házzal. Szokatlan lévén felsővidéki rosz vagy épen semmi fogadóhoz szokott szememnek a' sok vendéglő és tágas tiszta udvar, ez iránti kíváncsiságom következő párbeszédre vezetete egy nagy vendéglő pinczérel:

„Adjon isten jó napot! minek hívják ezt a' falut?”

„Város ez, kérem alázatosan.”

„Város? úgy engedelmet kérek, pedig tudhattam volna a' sok fogadóról; de minek annyi egy ily kis városban?”

„Mert ez bucsúhely is, uram!”

„Bucsúhely? ah, már ez más; úgy nemde sokszor megtelik az udvar bucsú-sokkal, a' zseb pénzzel 's a' templom imádkozókkal?”

„Meg bizony minden ünnepen, kivált Mária-napokon.”

„És sokat hoz be e' fogadó?”

„Legtöbbet; (s lassu hangon sugva) hisz az isten itt fekszik mindjárt a' korcsma mellett.”

A' kalvária alatti keresztet értette a' jámbor, kinek ilyféle képzei voltak a' hit magasztos tárgyáról 's az istenség eszménységéről.

S i m o n y i b a n egy Czelen-tuli helység temetőjében eddig sehol nem látott tárgy ötlött szemembe, ugyanis számos keresztet mellől póznákon zászlók lengettek, fehérék, feketék és tarkak, ujak és rongyosak. Meg nem foghatám, mint ki soha ily-lyesmit nem láttam, jelentésüket, 's azért megállva, kérdezém az első jövőt:

„Bácsi! mit jelentenek azok a' zászlók?”

„Nemes embereket,” felele mogorván a' kérdezt 's tovább ment.

Nem hittem szavainak; azért tovább várakozék egy felém jövő menyecske-re 's szólék:

„Ugyan, édes lelkem! mondja meg nekünk igazán, mit jelentenek azok a' zászlók?”

„Hát ott nemesek fekszenek,” ismétlé az előbbi állítását.

„De miféle nemes emberek, édes, szép lelkem?”

„Hát csak olyanok.”

„Mint más emberek?”

„Hát biz csak olyanok.”

Már mégsem hihetem, lelkem, hamis maga; a' simonyi nemesek bizonyára vámai ütközetben voltak, talán Győr alatt vitézül viselték magukat, 's ezért a' nemes vármegye tüzette sirjaik fölébe e' hadi dicsőségre emlékeztető jelt, avagy talán a' francziákat vagy lengyeleket voltak segíteni szabadsági harcukban?

„Voltak a' patvart.”

„De hát miért vannak mégis e' zászlók ide szurdosva?”

„Hisz mondtam már, hogy nemes emberek fekszenek alattok.”

Képzelteti az olvasó boszankodással vegyült álmélkodásomat. Nemes emberek köztemetőben zászlókat tüzetnek sirjaik fölé! Lehet-e tovább vinni a' magyar nemesi hiuságot?

De ti nyugodjatok békével szélben lengő zászlóitok alatt, ti tekintetes, nemes és vitézlő simonyiak! illő, hogy uraságtok testeit rohadvá is fentartsák az életben viselt, de aligha teljesített czimeiket; nyugodjatok és örvendjete: mert zászlóitok kelméből készülve 's így elrongyolódnak a' szél szárnyain, melly neveket nem horta előbb, mintsem az idő bekövetkeznék, melly leszaggatandná póznátok rongyait. Requiescant in pace! . . .

S á r v á r b a n, melly az estei főherczegek birtoka, igen csinos mezővárosra találtam közel a' Rába folyóhoz. Nevének megfelelőleg van egy régiebb, elől tornyosodó vára, most az uradalmi tisztség laka. A' herezegi, újabb időben készült palota fogadóvá alakítatott, mellyhez tartozó igen szép, fa- 's virággazdag kertbe nyitva áll a' bemenet. A' vár előtti tér és sok egyéb ház Pestnek is diszeül szolgálna. A' magyar város kávéházában, a' cselihez hasonlólag, német ujság látható. De az illy óságot tán kár is említni; mert annyira jutottunk a' fontolva haladók által kikürtölt rohanásunkban, hogy a' magyar honban a' dolog ellenkezője lön ujság! — Sár-vártól mintegy órányira fekszik I k e r v á r, a' lelkes Batthyányi-pár nyári palotája, 's a' magyar remények egyik oazisa.

Jó ut, kies táj, termékeny vidék, szép kastélyok 's faluk folyvást kísérői vagy előzői a' vasi utasnak, kit csupán a' kürtök hiánya 's a' füstnek — felső tót megyék szerint — a' ház padlásáni kijövése hat meg kellemetlenül. Valjon a' számos látható égések Vasban nem e' körülmény eredménye-e? fele bizonyosan ennek, 's így az öngyújtásokra ügyelne fel inkább a' hatóság a' helyett, hogy 100 pft jutalmat hirdettet a' gyujtogatók fölfedezőjének.

S z o m b a t h e l y neve sok egyéb városokénál élénkebben élt mindig emlékezetemben, tán azért, hogy reá, mint gyermek „Sabaria“, mint olvasó „Stein am Anger“ különöz nevezetek alatt emlékezém. És láttam, hogy nem hasztalan vonzódtam Szombathelyhez, melly szép fekvésével, gyönyörű emlékteli temetőjével, csinos házaival és szép nagy templomával meglepett. Szabó püspök volt ennek építője, ki-nek képe fent a' boltozat frescói közt látható. Közel fekszik hozzá a' püspöki lak, mellynek udvarán több római oszlopok és különféle emlék-főiratok hevernek. Van Szombathelyt casino is és műkedvelő társulat, mellynek több hét előtti utolsó működési szinlapja még a' kávéházak üvegei alatt őriztetett.

Majd a' megyeházához siettem, melly magában sokat nem mutat, megtekintendő ama teremtet, hol a' házi adó kérdése az ismeretes hires gyűlésben a' vasi nemesség által olly nemtelenül megbukatott. Ám hagyján! a' házi adó itt is, ott is megbukott, de megmentette-e ez által magát a' nemesség? ez — vele bukkott. De — beati simplices! — A' megyeháznál, mint gondolám, épen egy választmány ült össze: mert hol látogatunk meg megyeházát, mellynél pipaszónál nem ülne össze egy deputatio vagy legalább subdeputatio? Nem a' szent korona tagjának — de deputatusnak születik minden magyar nemes.

Végre a' dolgozó intézetet nézém meg, melly a' megyeház hátsó részén van külön épületben. Mintegy 80 rab dolgozott a' hallgató rendszer mellett, de azért a' csevegés, beszélés és ugrálások felülhaladták a' szövöszékek zörejét, min, miután az embernek szája és lába van, nem csudálkozáim, de igen e' rendszer — pártólóin.

Szombathelytől K ő s z e g i g a' szép vidék regényessé is válik: mert lehet egy vidék szép a' nélkül, hogy regényes volna és viszont. A' szóban levő ut regényességét az ide közel eső stiriai hegyek feltűnésén kívül a' Kőszeg mögötti erdőségek teszik, mellyeknek szőlő- és fadús lombjai közt nem egy szép borház és ká-

polna látszatik. A' hegyoldalban fekvő szabad királyi város, mely általában németnek látszatik lenni, szűk kiterjedésű és rendetlen építésű; ó-falakkal és kapukkal kerített belvárosa kicsiben Budához hasonlít, melyben pár semmi jelességet nem mutató templom, 's egy a' sárvárihoz hasonló építészetű vár van, 's miken mi sincs feltűnő egyéb, mint a' historiai emlékezet: merte' helyek valának azok, hol Jurissich Miklós, 1532-ben II-dik Szoliman ellen magát vitézileg viselvén, babérjait aratá, Béceset pedig hihetőleg megmenté amannak ostromától: . . Mind a' mellett meg nem foghatom, miként érdekelhette ez annyira XVI. Lajos francia királyt, hogy egy nála udvarolt magyar gróftól nagyobb szerű episdókat magában foglaló történetkönyvünkben éppen Kőszegről és Jurissichről kérdezősködött, ki magyar gróf letére — a' Convent idejében — naturaliter mit sem tudván, általa — ha igaz — előbb hazája tanulására utasítatott.

Valamint az emberek bensőleg mindenhol egyformák: úgy megvannak viszont minden városnak a' maga külső sajátságai, melyek mindjárt feltűnnek az azokhoz nem szokott utasnak. Illy sajátságnak néztem e' tájon, különösen Kőszegen, az ablakok külsejére gond fordítását. A' régiebb házakon vas táblák vannak, az ujakon pedig többnyire redőnyök alkalmaztatnak, melyek fele fehér, fele zöld. Nagy városban illyesmivel nem bibelődnek. Továbbá a' gondás Kőszegen a' dunáninneni tehenészek dudáját hallatja, míg viszont a' tehenész reggelenként ablakom alatt pótsápnóta mellett trombitával hajtotta ki a' szépfajú kőszegi teheneket.

Kőszegen több philanthropiai intézet létezik, mi a' város lakóinak nemes buzgalmát tanúsítja. Ugyan itt van Wölffel híres gyümölcskerte, melyet a' felette rossz idő miatt nem láthattam; hanem e' veszteséget bőven kipótolta ama élvezet-dús óra, melyet ő mlga Bezerédy az itteni kerületi tábla érdemdús elnöke és lelkes családja körében tölthetni szerencsém volt.

Végül szabadjon szólanom és bemutatnom e' helyen, mint valódi uti nevezetességet, tisztelt olvasómnak egy férfit, 's a' vele tett ismeretséget utam főnyereményül tartanom. De tegye meg az olvasó maga nála az érdemlett látogatást, 's így — ha tetszik — lépjen be velem hozzá, nehogy szavaimban kételkedjék. Im tehát belépünk és üdvözlünk feszesen, mint idegenek, egy ősz hajú és szelid arczu urat, kinek első dolga minket maga mellé a' pamlagra ültetni. Majd kérdezi újra nevedet, 's miután megmondád — ha az csak kissé is tartozik a' nevezetesb családok közé — el fogja mondani: ki volt apád és nagyapád, ősapád és dédapád; hol és mikor harczolt ama rokonod, emez pedig kit birt pár száz év előtt nőül, 's ezek viszont miféle gyermekeket nemzettek, kik ismét hány ágra osztáltak 's a' t. Szóval, egy élő genealogiai táblát látsz magad előtt egy ember fejében, melynek azonban ivére nem egy, de száz család ivadékaí följegyezve. Majd mintha régi ismerősek volnánk, bizalmasá válik a' társalgás, és a' jó öreg előhozza írásban foglalt és általa megkezdett rendszerben a' legnagyobb pontossággal dolgozott származási táblás könyveit, 's elpanaszolja: miként azok kiadhatására Magyarország száz nemesi családja mindenikéből csak öt aláíró kívánt, de azok — nem találkoztak. Felháborodtam, nem mintha magam kedvelője volnék az efféle aristocratai lajstromoknak: de fel a' tudomány nevében, fel ama érzetnél fogva: miután tudom, hogy nem ősi gög hiánya vagy republicanismus volt oka e' részvétlenségnek. De ne mossuk tovább a' szerecsent, mely minket el nem tántoríthat, hogy kalapunkat le ne vegyük 's magunkat mélyen ne hajtsuk meg e' tudományos fő előtt, ki nem más — hogy az olvasó kíváncsiságával tovább ne játszunk — mint Csergheő Ferencz kir. tanácsnok 's a' kőszegi ker. tábla legidősb ülnöke.

Temérdek az, mit ezen tudományos férfiú több, mint harmincz éven át összeirt. Azonban neki, mint korbeli írótságainak, egyenlő balhelyzete volt. Ők tudományos-ságban megelőzték a' kort, mellyben felléptek, 's így az őket nem értette, meg nem hallgatta. Világos példa erre Csergheőnek a' népnevelésről még 1806-ban irt, 's német, mint akkoron olvasott nyelven, kiadott tanulságos munkája, melly, mint napjaink korszerű tárgya, lefordítatott a' Tudományos gyűjtemény 1839iki év 10d. füzetében bizonyos Örhegyi által, ki elég illoyalis volt a' kutfőt 's az élő szerzőt meg nem nevezni. Most nekünk jutott az alkalom öt e' tetteért megróni, 's az érdemlett mélytánylást a' szerző részére fentartani. — Egyéb számtalan, különféle tárgyú és nyelvű iratai 's ujságczikkai közt, mellyek sorozata a' nemzeti Múzeum könyvtárában föllelhető, szerzőnek nemes szívére mutatnak a' philanthropiai tartalmuak. A' Codex Diplomaticust is nem kevés oklevéllel segíté fel, 's ő volt első, ki az országgyűlési egyrészt általa latinra fordított irományokhoz rendszeres mutatót készített. Isten vele!

Hont.

S U J T Á S O K.

* Schiller azt mondja valahol, hogy, a' melly hölgyről legkevesebbet beszélnek, az a' legjobb; a' férfiaknál ez máskép van; mert, a' melly férfuról semmit sem szólnak, azt a' legbalgábbnak tartják.

* Miért látjuk a' butafejűeket többnyire a' legokosabb férfiaknak elibe tétetni? Mert már a' teremteskor is megelőzte a' világosságot a' sötétség.

* „Csak az a' fatális osztályszellem ne uralkodnék annyira nálatok! — mond egy művelt idegen X. táblabírónak. „Hisz épen ez a' mi constitutionalis elemünk,“ felelé a' spectabilis.

* Minap egy csinos leánya jött Landerer nyomdájába 's kérdé: van-e makulatura? Midőn, nem-mel válaszolának, igen naiv képecskével tudakozódek: „hát mikor nyomnak ismét effélet?“

* A' sz—i fürdőben egy jól meghizott spectabilis D. bárónőt tánczra kérte 's midőn ez csudálkozását jelentené ki a' felett, hogy a' táblabíró ur tánczolni akar, még pedig keringőt, ez imigy menté magát: „én soha sem szoktam ugyan tánczolni, kérem alázsan, de mivel orvosom azt javasolta, hogy izzadjam ki magamat egyszer derekasan, tehát csak megpróbálom amugy isten igazában.“ „E' szerint ön izzasztó szerül akar engem használni,“ mondá nevetve az elmés hölgy.

* Vannak lapocskák, kik szóról szóra nyomtatnak le beszélyeket 's egyéb cikkeket idegen lapokból, a' nélkül, hogy a' kutfőt valaha megneveznék: szerencsájökre olvasóik olyanok, kiknek ismeretköre a' váczi utczai boltokon 's ujjvárosi gubacsraktárokon tul nem terjed.

* Erdélyből tudósítatunk, hogy B—án egy gyermek született agyvelő nélkül 's rendkívüli nagy fülekkel. Csak két óráig élt 's azután meghalt: bizony kár; ha isten élteti, még bizonyos lapnak szerkesztője lehetett volna!

* Pozsonyban egy nagy háznak falán, épen a' bemenetnél, egyvalaki tisztelettel jelenté, hogy nála mintegy száz mázsa, táperejű egészséges széna eladandó. Ezt egy tekintélyes külsejű ur olvasván, nemes haragra gyúlt 's hangosan dörmögé: „ez már mégis sok, valódi satyra; hát szénával élünk mi?“

* Midőn valaki Yole panaszát olvasá az iránt, hogy sok helyt kórház helyett táncztermek épülnek, felkiáltott: „hát a' tánczterem nem kórterem?

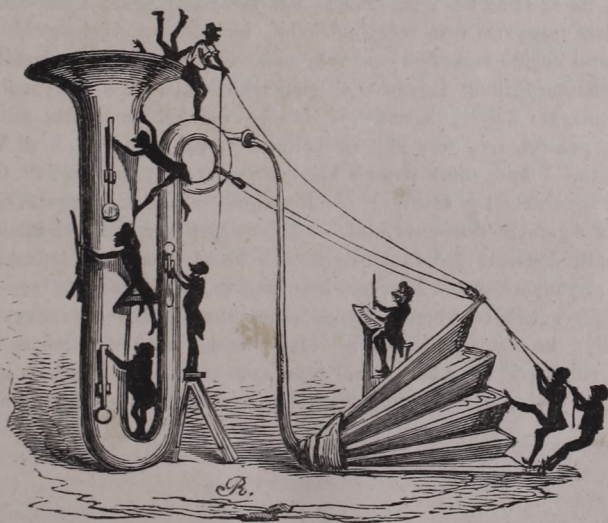
* Millyen istenadományt nem köszön meg az ember? a' hallást, ha X. kisasszony énekel.

* Mondják, hogy az y—i lap jelképül az örökös zsidót választandja, ezután tehát nem lesz szükséges, hogy a' szerkesztő magát megnevezze.

* Egy német lap azt írja, hogy egy kis fejedelemség legujabb hadi parancsa zerint azon katoná, ki a' katonai gyakorlatoknál izzadni bátorkodik, huszonötöt kap. Ez már subordinatio.

* Vannak emberek, kik tegnap még mennydörögve szónokoltak népjogok- 's fejedelmi kötelességökről 's másnap? — „Fragt Morgen nach mir und Ihr werdet einen stillen Mann finden,“ — mond Mercutio.

Z E N É S Z E T.

SCHOBERLECHNER DAL-OCICA ASSZONY A' NEMZETI SZINPADON.

Flectere si nequeam etc...

Elmaradván a' Norma ígért adatása, 's helyét két forgács akarván pótolni, majd kedvem szottyant, ad normam minapi lipótmezei népünnep, ilyenfelét írni: dudoltam, dudoltál, dudolt, dudoltunk, dudoltatok dudoltak. Mivel azonban a' dudolás itt még sem volt annyira általános, közös, közönséges és egyetemes, mint a'

lipótmezei soi - disant „nép“ (!) - ünnepen az evés - ivás, tehát más fordulatot adok jó - rossz kedvemnek. 'S e' fordulatot némileg kifejezi ama motto - forgács — (hiszen már köztük vagyunk a' forgácsoknak, mit tegyünk? — operaforgács, hangforgács, nyelvforgács 's tb. 's tb.) — melyet czikkem homlokára tűztem, 's annak értelme e' helytt sem több, sem kevesebb, mint az: hogy ha már édes get ni nem bírjuk hathatósban a' közönséget a' nemzeti színházba — tehát — tehát — ijeszszük azt onnan vissza. — Ezen szomorú - vig intrada után tehát már elmondhatom, hogy szombaton september 14 - dik napján Norma helyett 'Gemma di Vergy' egy felvonása és az 'Eskü' első és utolsó felvonása adatott elő. Ugyan megjártam volna, ha, mint némelly chinai recensens, látatlanban eleve megírom 's nyomdába adom a' Norma adatásáról biralatot! — E' két forgácsban tehát Schöberlechner - dal - Oeca Sofia asszonyosság énekelt. Nem hiába, hogy a' nagy nevek időszaka lejárt, de úgy látszik, a' hosszú nevekkal is úgy vagyunk. Tehát csak annyit mondunk, hogy a' vendégnőnek van még néhány kellemes hangja, de van néhány rikácsoló is, különösen, mint a' chinaiak irni szokták — nagy műavatottsággal — a' felsőbb „chordák“ban, — van szép 's helyenként hatásos előadása, tetőtől talpig olasz modora 's tb. — de a' zománcz, a' zománcz! No, de se baj, mi azért tapsoltunk.

— Konti urra nézve talán már jó volna megjegyezni, hogy az antediluvianus petrefacták csak a' természetiek gyűjteményében vannak helyökön. Egyébiránt opposita juxta se posita, 's tb. azaz: Fűre dy szép erőteljes hangja szép ellentétet képezett. No, de ez mind hagyján, csak ne lett volna olly bábeli nyelv - zavar! Eddig, ha már valaki magyarul nem tudott énekelni, legalább azon jelenetekben, melyekben az olaszul éneklő működött, a' vele működő szerepvivők is olaszul énekeltek: ám most hallatlan történt. Ugyanazon jelenetekben olaszul 's magyarul conversáltak, olasz - magyar kettős, hármás — 's tb. — dalokat énekeltek, mi igen szépen jött ki. Így például, igen furá volt azt hallani: hogy a' gróf (t. i. di Vergy) más (azaz: más nőt) hoz; mire Gemma hirtelen így szól: „un'altra?!“ Oh, ez élvezet volt, magyarázhatlan élvezet! — Reméljük, a' derék igazgatóság megkimé- lend ezentul ilyenféle csiri - csárikától. — Egyébiránt igen jól mulattunk; a' kettős zene megtette hatását; hallottunk és láttunk holmi emancipált tapsokat à la George Sand; gyönyörködtünk Donizetti igen kedves, és Mercadante igen jeles zenéiben, mert e' zenét én olyannak ismerem, mint valamely regényes, nagyszerű hegy - séget, melly, ha szinte nem zöld is, alap - és körvonalaiiban mégis szép. Hogy sokan nem voltunk a' teremben, arról természetesen nem tehetünk, 's nem is akarjuk ez egyszer a' részvétlenséget korholni, mert hiába — ignoti nulla cupido.

333.

BELFÖLDI LEVELEZÉSEK.

DEBRECZEN, sept. 12 - kén. Szinte szégyenleni kezdém már hosszas hallgatá - somat, de nem tehettem róla; mert postaköltséget csak legkevesbé is érdemlő tárgy tudósításra nem vala. Eseményeket teremteni hatalmamban nincs; kicsinyes tárgyak nagyra felfűtt előadásával unalmat okozni kedvem hiányzik; magános házak belső dolgaiba csak távolról is avatkozni — miként ezt hirlapi tudósítók, elég hi -

básan, gyakran teszik — elveimmel nem egyezik. Most a' mindennapi élet egyhangúságát 's eseménytelen folyását egykevéssé felvillanyozta Lendvaynak és Szigligetinek ideérkezése. Minden ember színházi ülőpadról gondoskodik, nehogy a' szűk színházból kimaradjon, melly minden szűkvolta mellett is, eddig üres vala; kivált mióta Komlósy Ida vendégzerepekre Pestre ment. Mert e' fiatal színésznő — ki a' hírlapok szerint, pesti vendégzerepeit nem elég kedvező sikerrel kezdte meg — nekünk csakugyan tetszik, a' mivel éppen nem azt akarom mondani, hogy a' színészi tökélyhez közel jár; hanem csak azt, hogy a' magyar színésznők között, kiket nagyrészen ismerek, csakugyan kitűnő helyet foglal el; 's ha szép természeti tehetségeit folytonosan művelendi: elég csinos alakja, igen érthető organuma *), jó emlékező tehetsége, 's nem gépi, de értelmes felfogása 's érzelmi eleveisége mellett igen sokra mehet; a' minthogy korábbi fellépései alkalmával a' pesti közönségnek is tetszett. — Most, a' mint mondam, Lendvay művészi játéka tölti be a' színházat. Mindég azt hittem 's azt hiszem most is, hogy nincs magyar színész, kinek a' természet annyit adott volna, mint Lendvaynak. Szabályos arca, szép termete, kellemes és elég erős hangja ritka adományok; ernyedetlen igyekezete, gondos, csinos öltözködése dicséretesen magáévá tett tulajdonok. Sokan Egressy Gáborral szeretik ötet hasonlítani; pedig e' két kitűnő egyént párvonalba tenni alig lehet; mert egymástól lényegesen különböznek. Azt hiszem mégis, hogy — ha csakugyan hasonlítani kell — az utolsó különbség köztök abban áll, hogy Lendvaynak a' természet, Ergressynek pedig a' művészet adott többet; 's ennél fogva szeretetreméltó jellemek Lendvayban, a' marquirozott szerepek pedig Egressyben találunk alkalmasabb személyesítőt. Egyébiránt ők is elmondhatják azt, mit Göthe mondott, midőn hallá, honfiai azon vitatkoznak: neki, vagy Schillernek adják-e az elsőséget? Bohók! monda, jobban tennék, ha e' vitatkozás helyett, örülnének, hogy ilyen egy-pár ficzkót kaptak. Szigligeti kétségen kívül nem kitűnő színész; de szerepét — mint egykor mondani szerették — nemcsak el nem rontja, de, legalább az én szemeim előtt, szép előmenetelt tett. Sokkal otthonosabb a' színpadon, mint az előtt volt; költői népszerűségének babérjai pedig magasra emelik ötet a' közönség kegyében. Látványos új darabjai nálunk is — nemcsak, mert divatosak, de belső becsökért is — igen tetszenek; pedig bizony a' külső diszletek hiányát megfeszített képzelődésnek kell pótolni. A' bennök előforduló népdalok — mellyeknek hazájok leginkább a' vidék — kedves hatásuak a' közönség kedélyére; noha nem elég híven 's nem mindenkor egyenlő szerencsével vétettek át a' nép ajkairól. A' 'szökött katonát' és 'két pisztolyt' már ezelőtt is láttuk; de nem Lendvaytól. 'S ezt elég így egyszerűen mondani. A' 'zsidót' most láttuk először. Nekünk — miként mondam — mind a' három darab tetszik; de alkotására nézve alkalmasint legjobbnak tartjuk a' 'szökött katonát. A' 'zsidóban — mint már valakitől megjegyeztetett — két cselekvény 's szorosan össze nem függő foglaltatik ugyan: mind a' mellett is az életből kikapott néhány jelenetei igen élénk hatásuaknak mutatkoznak; 's kétszer egymásután megtölték a' színházat. Lendvay a' 'szökött katonát, Steint és Marquis d'Orbyt; Szigligeti Gémesyt, Huglit és Jancsit adta. Ezen szerepeken kívül láttuk Lendvayt, mint igen szeretetre méltó Robin de Boist, Szigligetit mint Rapiniere lovagot az ördög naplójában. Ma Zolkyt adandja Lendvay. — Tegnap este érkeztek meg ide a' kolozsvári természet-vízsgálói gyűlésről visszautazva, alelnök Kubinyi Ferencz,

*) Csak aztán ne énekelne, mikor beszélni kellene!

professor Zipser és doctor Halász Geyza urak. Hosszas utjokban semmi bajok sem volt; itt a' várost környező homokbuczkák között szerencsésen feldültek. Szerencsésen, mondom, mert egy kis megütődésen kívül tetemesebb sérülést egyikőjük sem kapott. E' nevezetes férfiak esete is figyelmeztethetné a' városi hatóságot, hogy e' homokbuczkákat, melyeket a' szétlő hordott futó homok csinál, fával kellene beültetgetni; 's ezáltal mind a' város környékét szépiteni, mind ezt a' különben is sovány legelőt hasznos térré alkotni. S. F.

GYÖNGYÖS, sept. 13-kán. Tánczvigalmunk, az elkelt sorsjegyekkel együtt, körülbelül 800 frtot jövedelmezett a' kórháznak, bár nem lett volna meglepő, ha többen leendettek a' bálban, mert pár nappal előtte, akárhova fordult az ember, mindenütt tánczpróbákra bukkant. A' divattánczoknál sok bakot lőttek; hja, azért mégis angyali táncz az a' quadrille, meg a' polka, meg az az isten tudja még micsoda táncz, csak magyar nem. A' salon emberei németül társalogtak; oka leginkább az: hogy a' városunkban szállásoló német vasas ezredének tisztikara nem tud magyarul; urhölgyeink inkább chinai nyelven beszélnek, mint a' honin. 'S ez az oka, hogy előbbkelő házainknál is a' társalgás nyelve minden egyéb, mint magyar. Katonáink fájdalommal hagytak el bennünket, többen közülök az itt szállásoló ezredhez akarnak jöni. Hm, Gyöngyöst igen barátságos nép lakja. A' mult héten tisztujításunk volt. A' szabadságot katonák őrizték, hogy szabadossággá ne fajuljon, 's csak így győzhetett az intelligentia. *) — Előbbi levelemben elhallgattam, kinek fogja leginkább köszönhetni Gyöngyös a' járdát? Ugyanannak, ki a' kisdédővő-intézet, a' kórház 's állandó török-zene alapítása, úgy szinte tavál a' casino-kerti fürdő létrehozása körül annyi érdemeket szerzett magának: Hanisz Imre ügyvéd urnak. Isten áldja városunk virágoztatására szentelt minden lépteit! — zl. —

NAGYBÁNYA, sept. 10kén. Kisdéd városunkat is meglátogatták Thalia vándorpapjai. Régen nem részesülvén már színi előadásokban, a' működőket szívesen fogadtuk 's számos látogatással buzdítottuk igyekezetüket. A' 'szökött katona' 's 'két pisztoly' itt is járta szokás szerint 's tetszett. — Kár, hogy a' társulat néhány tagjai embertelen tetteik által homályt vonnak a' többiekre is 's az eleinte mutatkozott pártfogást nagyon veszélyeztetik. Mert valamint a' józanviseletű 's hivatásának megfelelő társulat pártfogását mindenki hazafiai kötelességének vallja, úgy az ellenkezőleg cselekvőktől azt bizonyosan megtagadni fogja. — Dériné asszonyság e' napokban érkezett meg vendégszerepekre. K. Ferdinánd.

NYITRA, sept. elején. Önnök vieszkai kedélydús levelezője a' trenchini kórház javára adott bálban nem volt. Trenchin ott áll, hol mi nem rég állottunk: tisztujítás küszöbén; ott is mutatkozik a' női lelkesedés, melly még eddig a' határon ugyan nem, de a' Vághon túl ment. Ezen ellenzéki bálra minden párthívnek meg kelle jelenni, a' Vágh dagadó hullámai a' közlekedési hidakat elsodorván, a' dereglyék pedig csak gyalogokat mervén átszállítani, nem egy asszonyság nézte, a' homokos part tülrészére kitétetve, haza induló diszes hintáját, 's várta a' mintegy két óra mulva érte jövő szekeret; de azért a' bálban mégis ott volt! — A' zordon idő 's a' Vágh kiöntése sokat rontott ez idén püstyényi fürdők élénkségén. — A'

*) A' ki a' győztes párton volt, mind intelligensnek véli magát. Az élet csalódás.

törvényszékre Vágh mentéből beérkező megye-atyák nem győznek eleget a vizár kárairol és ismételve érzett földrengésről panaszkodni. — Addig a város mindenféle élvezettel lépé meg vendégeit. Egy itten már évek óta megkedvelt német színész-társaság adja látogatott ház előtt mutatványait. Valami német naptárban olvastam, hogy egy színész cselédje aziránt kérdezette, mit tenne ura a helyett: „er studiert seine Rolle“, röviden azt válaszolá: „er rollt“; a mi magyarul annyit tesz: mángol, 's röviden fejezi ki a jelen társaság működéseit is. Az igazgató Mangold. — Olaszthonban a hajóslegények ritka csengésű hanggal birnak, 's sok impressariótól használatnak a daljátékoknál: mikor azután egyik vagy másik közölök a színpadon kezeivel hadaráz, a közönség azt szokta rákiáltani: „non vogar!“, ne evez; nem vagy már az adriai tengeren! Itt is bátran lehetne bármely színész-nőre kiáltani: „ne mángolj! Mangoldnál vagy már, nem a mángollónál!“ — A színházban, bár mennyit rótt meg bennünket a Honderü, folyton dohányzunk; mikor azt a pipát oly kényelmesen lehet a fagygyu-gyertyáknál meggyújtani! — Szunyoglepte szigetünkön két tudós ebálat adja csudamutatványait: a kutya dominot, kártyát játszik, számol is, szerencséjére az elvétett magyar calculusnak, eddig csak németül. — A mult levelemben nemzeti irányárol dicsértem hangászeget, évnegyedes közgyűlésünk alkalmával, csakugyan hangversenyezett 's nemzeti irányának új tanuságát adván, programm és előadás nemzeti — német volt, a 7dik számú hangszerzeményt a „Fóti dal“ kivéve, mellynek zeneszerzőjévé azonban, hogy a németek ne apprehendáljanak, Proch uram kereszteltetett. — Másnap ugyanazon egyesület tánczestélyt rendezett, hol csupán hazafiságból idegen tánczok jártak, 's e végre Daum Elisiumából külön tánczosmintát vontattak ide, ki hajnalig kezében tartott kalapjával, szempillái közé szorított üvegével, 's a vadhús iránt tanusított szenvedélyével közgyűelmet gerjesztett. — A bál egyebiránt igen népes volt; szerettük volna, ha ezen szép számú válogatott gyülekezet az érsekujvári kisdédóvó-intézet javára Ujváron a mult héten adott vigalmat is szerencséllette volna, hol, mellesleg mondva, a csárdás nótájára is keringeni kezdtek. — Kedves újdonsággal vélünk a pestieknek szolgálhatni, ha megemlítjük, hogy a főváros-hölgykoronának egy gyöngyét, a Tajnayné ő nagyságánál mulató Jeszenszky kisasszonyt megyénk hölgykoszorújában láttuk ragyogni. — Az illetők részéről, a kényelem és bátorság tekintetében, két üdvös végzet hozatott, ugyanis: hogy a gyűlés és ünnepélyek alatt az utczák holdfénynek pompásan kivilágítassanak és záporosóval tisztára mosattassanak. — Megtörtént! — Tudja-e ön, hogy nálunk szellemek járnak?*) B. helységben rémulve beszéli a nép, hogy B. ur házában B. ur fiát minden éjjel kísértet látogatja, melly a többi házban alvókat kiveri. Miután csakugyan több kíváncsiak így kiüzettek, és B. ur fia napról napra halaványabb és bágyadtabb lett, a nép azt határozta, hogy a helybeli lelkész és kántornak a gonoszlelket kérdőre vonni kell. Éjfélét üt az óra, a kántor énekel, a kísértet jön, mindnyája megfutamlík, a házban ketten maradnak, a lelkész és a lélek. Egy óra mulva a lelkész is kimegy, és az összegyűlt nép kérdésére ijedve jelenti: hogy csakugyan kísértet járt, melly azonban megígérte, hogy nem jöved többé. Kérem önt, nem szomorú tény-e, mikor a babonának a morált kell megmenteni! — Mig Rudnó iránt a közönség kelleőleg felvilágosítatnék, mondja meg ön barátjának, Nagy Ignác urnak, hogy a gazdasszonya iránt támasztott kétségek épen nem valának alaptalanok. — A mi pedig az utóbb közölt értesítést illeti, mit

*) Soha se hittem volna!

ön a' gyógyszerterek ügyében közlött, az nem volt maga idején, mintán a' nagy-tapolcsányi gyógyszerész a' rendelmények készítését többé nem győzván, egy nagy-szerű szecska-vágó gépet hozatott legujabban, csakhogy a' füvek elkészítése által a' betegeteket kielégíthesse. — Szüretünk igen szomorú lesz, szőlünk meg nem érhetett; legalább lődözhetünk vele serét helyett. Most ismét magunk maradtunk férfiak, a' nők haza széledtek, és mi a' megye gondjaival foglalkozunk; hallatszik, hogy érdekes levelezésbe jövünk Mehmed-Alival bizonyos zsidók számára Aegyptusba érkezett utilevelek miatt. Majd értesitem önt idején. Isten önnel!

Sz. Gy.

MAGÁNLEVELEZÉSEK.

KÓKA. Mult hó 27-kén gróf Károlyi István majorját szándékosan felgyújtották 's minden idei termése — mintegy 50,000 ft. becsü — porrá égett. — A' tiszamelléki puszták egyikén egy magánosan álló csárdát, mellynek bérlője zsidó vala, a' zsidó iránti gyűlölségből, mielőtt minden kijárást szorosan elzártak 's ajtót lekötötték volna, felgyújtották: a' házban benn heten voltak, kik, ámbár hamar észrevették a' tüzet 's hirtelen menekülni akartak, de ki nem jöhetvén, mind a' hét bentégett.

S. R. —

VESZPRÉM. Bizonyos urnak udvarában van egy medve, mellyet azon ur ajándékba kapott mulatságára: a' medve már egyszer egyik inasnak kezéről szépen udvariasan lekörmölte a' kesztyűt f. hó 8-dikán pedig kibocsátván, a' kocsisnak udvaron játszó nyolczéves gyermekét el kezdé simogatni, ölelgetni, szoritani, bőrért fosztogatni, 's előbb ki sem bocsájtá öléből, míg abból a' megrémült apa félholtan ki nem szabaditá. A' szegény kisdud iszonyú kínokat szenved 's életéhez kevés a' remény.

— s.

KÜLFÖLDI LEVELEZÉSEK.

PEKING, aratás havában, 4844. Kong-Fu-Tse földvándorlása után. (Második közlés.)

Szeretett unokaöcsém! Egy francia példabeszéd azt tartja: les beaux esprits se rencontrent; azaz: szép elmék és tökfejek gyakran találkoznak egy gondolatban. Nem tudom ugyan, ezen osztályzatok mellyikébe sziveskedel engem sorozni, 's eddigelé nem is vagyok kíváncsi annak megtudása iránt, kimélni akarván nyíltságodat. — Az igazság néha halált okozhat, vagyis magyarábban: szólj igazat, betörök a' fejed. Ez oka, hogy régtől fogva üldözték, bürökkel itatták, megfeszíték, 's elégeték azon embereket, kik meg akarák kísértetni a' tévely éjeinek örök lángolásu szövétnekök általi megvilágítását. E' miatt fátyoloztaták be a' régi egyiptusiak

a' sais-i képet, 's e' miatt nem akarja senki látni mai nap az igazságot, 's még kevesebbé róla valamit hallani. — Itt Chinában rendőrileg van megtiltva, 's tudok eseteket, hogy eskü segélyével sem lehele nyomára jöni. Röviden, miután én téged szép, hőstermő honomnak legszellemdúsabb férfiai közé számítlak, tehát azt képzelem, hogy gondolatink azon ohban találkozunk: vajha megtartanám szavamat, 's tudósitanálak az egykor olly virágzó pekíngi mandsur-színház hanyatlásáról, mindenek előtt pedig ama fegyelm i szabályokról, melyeket annak jelen dalai-lamája, a' világhírű fő-főbohóc Fo, népe üdve-'s jajára alkotott. Csudálkozol talán: mikép szakadhat üdv és jaj egy forrásból? — A' forrás neve: büntető pénzek — bírságok, 's csergedez a' szegény bohóc nép erősen megalapított erszényéből, ömlik pedig üdvhozólag a' bölcs törvényhozó Fo orvosolhatlan sorvadásban sülő zsebébe, ki azzal igen hihetőleg fiatal serdülő talentumokat, atyátlan énekesnöket, özvegyeket, árvákat 's elhagyott nőket irtalmasan gyámolít.

A' meséskor egyéb magas tehetségű lényeivel osztozik Fo is kettős természet előnyeiben; valamint azok felemberek 's félistenek valának, úgy ő is félig törvényhozó, félig komédiás. Egyszersmind azon választottak sorába látszik tartozni, kik földi hivatásukat egészen eltévesztették; mert midőn komédiásképen lép fel, megesküdnél reá, hogy mégis inkább törvényhozónak született, 's ha törvényhozását vizsgálod, ismét a' komédiás áll testetül lelkestül szemed előtt, 's végre önkénytelenül azon gyanításra térsz: hogy Fo egészen más valami dolgokra van a' természetből kiszemelve, talán dráma-költőnek. De ezt majd későbbben vesszük vizsgálat alá.

Revenons a nos moutons, azaz: térjünk vissza a' fegyelmi szabályokra.

Fo eredetileg azon elvből indul ki, hogy bohóczainak becsülete, szerencséje 's élete egyedül őtől folynak ki. E' szerint mindennek meg kell hajolni turalgó a la tigre szakálának vas akarata alá. Egyedül ő maga él törvényen kívül. Nevezetes törvényhozása 32-dik cikkelyének nem tudom hányadik pontja, például, két rupia bírságot szab minden tagra, melly üstökkel vagy hajzacsóval *) lépne a' színházépületbe, — holott őt magát igen gyakran a' világ legpompásabb üstökével láthatni a' színpadon ballagcsálva.

Noha minden chinai azon magna chartánál fogva, melyet a' 22,743 év előtt uralkodott bölcsesség napfénye Tsao-lao-ló bocsátott ki, elvitathatlan joggal bír a' dohányzásra, ha t. i. van dohányja, mind a' mellett Fo a' dohányzást 14 napi bérvésztes alatt, melly körülmények szerint egészen a la Ugolino-féle éhenhalásig potenciroztathatik, megtiltotta. Ő maga dohányzik a' mikor és a' hol neki tetszik, 's vannak, kiknek állítása szerint Pekíng főmandarinja előtt is égő szivarral szájában látták őt, mi természetesen a' felsőség iránti köteles illedelem ellen hatalmas hiba volna.

Három heti bér megvonását rendelő, 's mint az előbbi Ugolino-féle büntetésig csigáztatható büntetés tiltja a' hangos beszédet a' színpadon és a' színpalak közt, mit ő, mint főfensőségének kizárólagos előjogát, magának fentartott, hogy szabadságában álljon még az előadás alatt is, 's ugyszólván, a' közönséggel szemközt állandó lelkesedésétől elragadtatva, hangosan felkiáltani, gáncsolódni,

*) Ez talán figuratim van mondva?

és káromkodni, mintha épen nyakon csipte volna ama tolvajt, ki egy év előtt, mint mondatik, pénztárát megrablá.

Minden színész súlyos pénzbüntetés alatt köteleztetik a' fizető közönség hívására megjelenni. Csak a' fő-főbohócnak van joga a' hívástól a' köteles engedelmességet megtagadni, midőn t. i. szagolja, hogy a' felboszantott közönség igazságot akar szolgáltatni.

Szerepének sikeréről minden színész tíz rupia birság alatt felelős. De ha a' alai lama maga rosszul tanulta meg szerepét és rosszul játszik: a' sugó vonatik felelőségre.

Minden, e' bódénál hivataloskodó*) egyéneknek szigorun tiltva vannak a' helyeslés vagy roszálás minden jelei. Erre nézve csak következő kivételeknek van helyök:

1-ör Midőn a' fő-fősoprandalnoknö énekel.

2-ör Midőn a' dalai-lama saját magas személyében játszik.

3-ör Midőn az ő „remek művei“ adatnak elő.

E' három esetben minden hivataloskodók, minden hozzájuk tartozóikkal, fias-tul, egerestül 's minden pereputtyokkal együtt rendszerített taps-testületté alakulnak, ide járulnak másféle segédszövetségesek is, kiket főleg daljátéki napokon bizonyos hivatalokban toboroznak; ezek aztán összesen közügyre munkálnak, 's olly irgalmatlanul tapsolnak, mintha az utósó nap viradt volna fel — hitelezőik számára. Illy alkalmakkor még köteleztetnék, hogy a' sziszegő és pisszegő suhanczokat, pimaszokat, filkókat, kamaszokat, golyhókat (csupa tiszta dalai-lama-szellemű művészi kitétel!), kik jó pénzökért még okoskodni is merészelnének, vagy inkább akarnak merészelni, éles szemügyre vegyék, 's őket sans-facon kidobják, 's egy kissé meg is döngessék**), ha t. i. előbb meggyőződtek, hogy nem kaphatni pénzen több tojást a' városban.

A' pénzbüntetésekön kívül becsületbeli büntetéseket is hozott be népénél Fo; 's bármilyenek legyenek is amazok, imezeknek meghatározása körül sokkal kegyetlenebbnek mutatkozik az ő szép, önzetlen lelke. Csak egy példát hozok fel e' nemből. A' 93. cikkely 9-dik pontja így szól: ki a' dalai-lama parancsait pontosan nem teljesíti, ellenszólásokba bocsátkozik, multat 's jelent összehasonlítani akar, vagy épen becsülést követel művészet és művészek iránt, az legott a' szolgálatból elbocsátatik, miután a' fő-fősopranéneknek nyilvánosan kezdet csókolt.

Ezenkívül minden művész tartozik magát lekötelezni néma szerepeknek 's elvállalására, 's különféle még ismeretlen nyelveken játszásra. — Művészeknek is komédiásoknak hasonlólag egymástól elválhatlanoknak kell lenni, mert t. i. mint művészek a' városi színházban 's mint komédiások a' födeletlen, napsütötte arenában tartoznak megjelenni. Ő maga mindezekből semmi. Ő csak a' büntetés pénzeket szedegeti, 's a' mandsurok országából — sert hozat magának.

*) Kérem a' szedőt, nyomdahiából ne legyen aztán valamikép: „hivalkodó“

**) Talán abból indul ki a' dalai-lama, hogy a' chinai nép olly türelmű, mint bizonyos szinte híres bohóc-hős, indo-german-mandsu-kalmuk névszerkezetű Ta-ti-hu-e-ber, ki azt mondja valamelly igen igen tragicomicus szellemröptű mandsu-tibet-baskiri műben: hogy ő a' kidobtatást már megszokta.

'S most végezetül egy bizonyosságát kérlelhelten szigorának. Minap egy esedező anyának, ki a' sulyos birság elengedéseért könyöző szemekkel esdeklött, nemeslelkű igazságszeretetében így válaszolt: „Törvény előtt minden tekintet mellőzendő, 's minden emberi indulatnak el kell némulni — különben nem folynak be birságpénzek — 's titkos erényeim kimerithellen forrásának ki kellene apadnia.“ — Tudva van, hogy ezen országban a' bajusz a' chinai származás és születésnek egyik fő ismertető jele, melyet magában véve nemesi oklevélnek szoktak tekinteni. Minden chinai tehát született bajuszos. Idegen származásukat eltakarandók a' beköltözött mandsur — bohócok lassankint bajusz-, áll-, kecskeszakál-, és barkókból egész bakonyi erdőket tenyésztenek arcaikon. Színpadon e' körülmény furcsa kép telenségekre vezetett, 's megsziporítá az itt annyszor előadott botrányok számát, mert mit képzelhetni botrányosabbat, mint olly Phaont, ki moustache à la conquerant-tal feldiszipve akarja Melittájának ajkairól az első szerelem rózsáit leszedni, vagy valami lovagi petit-maitre-t XIV-ik Lajos századából, ki kikenőcsözött al-longe-perruque-el 's elvadonult szakállal à la Blaubart, vagy à la jeune-Chine, szíve hölgyének, szűzies képzelődése eszményének kezére odaolvadó érzelmei hódolati csókját nyomja? illyes botrányoknak véget vetendő a' mandsur — Lykurgos mindenféle szakál- barkó- és bajusz-irtó törvényt tett közzé. A' telivér chinai születés e' jelképes ismertető bélyege viselésének tehát így az öhystrioi közt örök időkre ki kelle irtatnia. Fo szokás szerint jó példát adott, 's az ő prae-dominans moustache à la tigre-jét naponkint kétszer megöntözteté, hogy a' fiatal gyökerek annál hatalmasban hajtsanak, 's alattvalóit újabb birságok fizetésére barátságosan felbuzdítsák. Tökéletesen ohajtás szerint sükerült minden. Két héttel ezelőtt olasz daljátéknak kelle adatni, — a' chinaiak a' tam-tam mellett ofasz zenét is szeretnek —, mellyel egyáltalán nem férnek meg a' bajuszok és szakálok, és ime, — az összes éneklő férfiszemélyzet az elátkozott szakállal jelen meg. Mit volt tenni? A' kezdet órája ütött, a' színház, mint szokás szerint, már — üres volt, a' tap-solók elfoglalák kijelölt helyeiket, a' lámpák meggyújtják, a' zenekar nyugalmatlan . . . ekkor Fo nagyszerű határozásra határozza el magát nagy hevenyében, 's egy perczen három mértföldnyiről a' körvidékről minden megkapható borotvas-legényt hajainál fogva hurezoltat a' színpadra, 's hidegvérűen, mint második Dsin-gisz-chán, megparancsolja a' szakálok 's bajuszok Bertalan — éjét. Engedd el nekem e' szívzaggató, sziklarepesztő tekintet részletes leírását! Nem telt bele öt perc, 's a' zendületes szakálok mindnyájan a' borotva ítélő éle alatt hullottak el. Nagy volt a' rémület, — regényes a' hatás. A' ruhatárszabóné, egy fiatal tánczos-nő és két kardalnoknő ájultan hagyák oda a' színpadot. Ama beszappanyozott catastrophá híre elhatott egész a' fő-főszopránékesnő spanyolfala mögé, ki e' szavakra: „Bajuszok kiirtása“ mint valami szerelemőrült a' színpfalakon keresztül a' színpadra rohant, hol Fo, mint egy másik Alba, hidegen, kegyetlenül, 's győzedelít-tasan gyönyörködött az elhullott flamandiakon, — 's midőn amaz irrisistible mous-tache-t à la tigre, a' számos halottak közt élve megpillantja, felkiált: — „Ah, ő meg van mentve.“ — 's lehanyatlak a' fából faragott gyepágyra, új életet szíva a' festett levelek élenyéből. —

Az elhullott bajuszok közt volt egy jeune-Chine, melly csak a' legmakacsabb védelem után adta meg magát. A' szerencsétlen karóra tüzetett, 's 3 napig volt kitéve a' 3dik és 4dik színpal közt intő 's visszaretentő példaul.

Ime, kedves unokaöcsém, ama mandsur fegyelmi szabályoknak chinai eredménye, mellyben felebaráti szeretet, önzellenség és nemeslelkűség egymásba ol-

vadnak, 's nevezetes egészet képeznek, mely csupa erény- és önmegtagadásból áll.

Ha netán e' mandsur életkép mulattatásodra szolgált, legközelebb küldendek egy másikat is. Addig is isten veled. Sietek zárni soraimat, minthogy még ma vagyok azon szerencsében részesülendő, hogy a' nagy Fonál és a' fő-fősupran énekesnőjénél bemutatassam. Talán szabad belépti jegyet és zártszéket kapok színi bódéjában. Tant mieux. Tehát még egyszer isten veled.

Bátyád X Z + Y.

D I V A T.

A' divat, kedves Rózám! e' pillanatban nem követ szigorú szabályokat vagy állandó törvényeket; mindenki saját képzelődésének annyi látszólagos mező van engedve, miszerint azt gondolhatná valaki, hogy egészen saját kényét követheti. De a' szabadságnak is megvannak a' maga szírtjei, 's e' veszélyes uton igen ajánlatos az eszélyes óvatosság, minthogy félrelépés itt nem irgalmat, hanem gúnyt és kinevettetést arat. Sajátnemű talentum kíváncsít arra, hogy valamely ruhának bájos tekintet kölcsönözzünk, vagy magunkat kalap által szépíttessük, 's nem csekély gyakorlat arra, hogy a' kelmék választásában a' színek összhangzására figyeljünk. Láttam, például, egy orosz nőt, ki gőzösön dunautazást tett, 's e' talentumot nagy mértékben birta. Úti köpenye volt skót selyemből, mellyen csuklya nagy zarándokgallér, igen bő ujjak, huzóöv, 's az ujjakon is elül huzószínórok valának. Rikító színnel volt béllelve 's félig kipamutozva. Mi sem lehet ennél kényelmesb 's czélszerűbb a' por ellen uton-, valamint vizeni utazáskor hivesség ellen; de csak olyaknak lehetne ajánlani e' viseletet, kik a' főnebb említett talentummal bírnak. Ilyen ama pongyolaöltöny is állászó könnyed kelméből, mellyet a' bájos Ivanovics Bertha viselt ugyanazon gőzösön hosszabb kirándulásról visszatérve a' városba. A' kivágott mellényke 's a' bő ujjak plastikai alaku nyakat és karokat láttatának, melyek fejérsége mindent szégyenítve túlhalad, mi csak feje. Ő oly szép, hogy fel nem hagyhatni nézésével, bár azon veszélynek kitéve, hogy neheztelését vonjuk magunkra. Falun szívesen hordják most a' lenszövetből felöltönyöket, övig nyitott mellénykével. Ujjnyi szeles selyempaszománt szegélyzi a' mellénykét, 's lecsügg elől a' rokolyán. Aczélgombok sajátnemű tekintet kölcsönöznek e' felöltönynek. Az egyszerű friss színű kelmék, minők a' nyomott muslinok, jacónas és skót batizok, hasonlólag igen keresettek. A' fehérét folyvást szeretik, nevezet szerint kecskeszörből készült erős, tartós kelmét igen szeretnek. Igen szép házi felöltönyök készülnek belőle, fekvő gallérra 's huzó övre, miszerint fölig összekapcsolhatók vagy kinyithatók. A' ruhák alakjai? Félek, hogy ismétlésről vádoltatom, de a' divatok, valamint minden, ismétlődnek, 's mégis meg kell érintenem. A' közelgő őszt többféle újságot 's meglepést hozand. Eleven színeket szeretnek; a' szem figyelmét már nem vonják magokra, mert lassanként szűnik azon félelem, mintha színek által akarna valaki kitűnni; szabad már valami hatásosat is merészleni, ha különben az egész öltözet összhangzik.

'S most elégedjél meg e' tudósítással, mert igen komoly ünnepély zavarja meg kedélyem éppen e' pillanatban. Embersereg vonul az utcán keresztül halottat

kisérve, és számos gyászoló sir utána. De az elhidegült kebelben nincs többé rokonszenv idegen szenvedés iránt, nincs kedve, nincs fájdalma; mindent felemészített a' halál. Az azt eltető szellem elreppent az emberiség köréből minden vágyaival és gondoljaival és sajnálkozó visszatekintésével; számára öröklét kezdődött. Ő magával vivé a' békét, nekünk hagyva a' harczokat. Gyakran úgy gondolom, kedves Rózám, hogy jobb volna, ha nem találánánk viszonszerető szívet; mert halált és betegséget, elválást 's minden földi bajokat akkor kétszerre érezünk beteg keblünkben, mivel velünk szenved a' szeretett lény is. A' környékezők bánata 's gyásza bizonyára súlyosan nehézkedik a' haldoklók utolsó óráin. Légy boldog.

Saroltád.

* Folyó hó 8-án, azon nevezetes napon, midőn a' városligetben reggel tökehalakat, este több ezer pirókot fogtak, a' pesti német polgári lovasság fényes lakomát adott az ugyanottani lövészdében. A' német jegyekkel meghitt minden rendű és nem rendű vendégek szép számmal gyűltek össze: ezek közt sok szép hölgy 's a' hölgyek közül a' legbájolóbbak A. és S. asszonyságok valának. A' magyar szellem a' küszöben maradt, a' társalgás rontott német nyelven folyt, de elég élénk és szesz-telen volt. Bizony hiában álmodunk mi még arról, hogy Magyarország fővárosa erősen magyarosodik. Ebbeli elmékedésimet némileg lágyítja egy mellékszobában kegyelemfalat gyanánt függő következő felírás: 'örökös összhangzás kös-sön össze bennünket a' nagylelkű polgárság egyetemével.' Szép szavak, már azért is, mivel magyar szavak voltak — sujtással. Annyi bizonyos, hogy korszerűek voltak ugyan akkor, midőn egy magyar huszár sem jelent meg a' polgári osztályból e' lakomán. — — Gyertyagyújtáskor megkezdett a' tánczvigalom 's a' mint illik — keringővel: később egy része a' vendégeknek kőrtánczot ohajtott, de bizony megbukott az szépen — az 'örökös összhangzás' miatt. A' vitatkozás hevében a' 'Walzer'-isták részéről olly vendég is megtámadtatott, kit személyesen sem kőrtáncz sem Walzer nem érdekelhete 's pedig ugyanazon okból, melly miatt a' nagy britt költő Byron is halálos ellensége volt a' táncznak. Az ötödik táncz azonban mégis csárdás = mézesmadzag volt, melly elég lelkesen tánczoltatott el. — A' kivilágítás a' csinos termekben szép látványt

nyújtott: kár volt, hogy a' diszajtó felett zöldkoszorús német lovas képe az ügyetlen felfüggesztés miatt, a' legnagyobb világítás daczára is, mély homályban csüngött; nem ártott volna őt hátulról is kissé felvilágosítani.

* A' nemzeti muzeum mögötti őszutczára nyíló kertben bizonyos uracsok parittyahajigálásban gyakorolják magokat's célul az említett épület ablakait tűzték ki. Mondják, hogy többen szerencsésen célba is találtak; bizony szép multság a' haza contójára!

* Ugyanazon nemzeti disz körül különféle, nem épen a' legregényesebb látványt nyújtó halmozatok emelkednek, mi a' közel kerttulajdonosokra nézve ugyan hasznos lehet, de a' vidéki látogatóra nem a' legépületesebb benyomást gyakorolják. Emeli a' kellemetlen hatást még azon sok naplopó's kolduscsoportok ronda töredéke, melly éjjel nappal e' halmocskákon fetreng, s vasárnaponként formális gyűldét tartván, a' háttérben büszkén emelkedő nemzeti épületnek nem épen a' legmeglepőbb staffage-ul szolgálnak.

* Hát azt az ötpacsirta-utcát mikor kövezik ki már egyszer becsületesen? A' taposók már régen megvolnának.

* Mivel már a' városnak ezen részében kalandozunk, hálás köszönettel véljük megemlítendőnek, mikép a' ns. városi tanács az ősz-utcát, mellyben az új gyermekórház épül, fölemeltetni's alkalmas kövezettel elláttatni fogja. Az ottlakóknak tehát ezentul nem kell félniök, hogy vagy az ürgék vagy Nagy Ignác Lelia és Trenmor-féle torzalakjai sorsára jutandnak. A' gyermekórházi intézet, mielőtt új lakába beköltöznek, már is jótékonyan kezd munkálódni — a' t y u k s z e m e k r e.

* A' kórházról eszünkbe jut egy szerencsétlenség, melly a' mult héten a' budai Horváthkert közelében egy józsefvárosi napszámoson történt, ki egy borhordó kocsirol leesvén, a' megterhelt szekér mindkét lábbokáját összezúzta. A' sárban fetrengő sérültet azonnal sok nép környezé; csizmái, rettentő sikoltásai alatt, lehuizatván vagy inkább lemetsetvén, ájultan hurczoltaték a' szomszédházba, hol azonnal három kisasszony mentő angyalok gyanánt vevék gondos ápolásuk alá a' szerencsétlent; később megérkezett a' ráczvárosi bíró is's bérkocsiban viteté a' sebesültet övéihez, mielőtt jótékony ápolónőitől anyagilag megajándékozott. Bizony jól esik az embernek illy nemes tettet elmondhatni's a' szenvedő emberiség nevében hő köszönetet szavazni a' három könyörületes szívű hölgy dicséretre méltó philantropiájának.

* Egy hozzánk küldött cikkben valaki nagyon megbotránkozott abban, hogy a' nemzeti színházban So b r i eredeti kedvenczdalát énekelték's kérdezé, ki czimborálhatott a' hires zsványynal olly barátságosan, hogy még kedvenczdalait is eltanulhatta? 's miért rójuk meg, hogy Kálmán királyunk's Hunyady Lászlónk olly szépen's 'becsületesen' énekelnek, midőn 'eszeveszetten' tapsolunk, ha egy ország-hírű latornak eredeti nótáit jeles énekesünk jeles író javára eldanolja? — Nem akarjuk most fejtegetni, mennyire helyesek közlő urnak kifogásai, de ha e' kérdések olly komolyan nem tételnének, tréfának igen is beillettek volna.

* Az uszodákat már kevesen látogatják: szinte ugy, mint a' harmadnapos közgyűléseket. Egyébiránt h ű s i t ő k ű l sem igen ajánlkoznak többé, miután october közepe erősen közelget.

* Mult héten egy asszonyosság, ki igen jól beszél magyarul's igen roszul németül, egy váczai-utcai boltban kegyetlenül törte az utóbbit. A' boltos könyörül-

vén rajta, magyarul szólítá meg őt, de a' hölgyecske csak tovább törte biz a' németet . . . mert ez Magyarország fővárosában már szokásban van.

* Mult héten, midőn Schoberlechner asszonyság a' nemzeti színházban énekelt, két német referens háta mögött állván, a' következő épületes párbeszédet hallottam:

Salamon: No, ha ez a' mi színházunkban történnék 's egyik németül, a' másik olaszul énekelne, bezzeg volna mit hallania szegény igazgató n k nak a' magyar lapoktól; de i t t minden jó, csak német ne legyen.

Móricz: Wai, ne szólj nekem azokról a' magyar lapokról; fogadom, ha Forst ur szabadjegyeket küldene nekik, egészen másképp fűtyölnének: de senki sem törődik velök.

Salamon: Hisz épen az bántja őket, hogy midőn azt, a' mi lapunkban áll, minden ember olvassa, az övéknek jóformán nevét sem tudják —

Móricz: 'S midőn bennünket minden idegen művész meglátogat, ő utánok még az utolsó köteltánczos sem kérdezősködik.

Salamon: Azért haragusznak aztán olly nagyon a' ,német lapokra' a' jámborok, hahaha!

Szóról szóra adtam, a' mint hallottam: magyar collegáim tehát tudják most, miért haragszunk tulajdonképen a' német lapokra? tehát a' német színházi szabadjegyek, meg a' nyilvánosság hiánya bánt bennünket, mint jámbor uraimék gondolják. Eltalálták, de hogyan? Azt gondolják-e önök, hogy mivel vannak önök közt (jól megértjük egymást; nem mindnyájoknak szól a' leccke) olly emberkék kik elvöket 's független véleményöket egypár nyomorult szabadjegyéért eladják 's a' becsületes embernek azon parányi részecskéjét is, melly önökben rejlett, két-három vacsoráért hónaponként elfojtják. ezen gyalázatosságot rólunk is föltenni szabad? avagy azt a' nyilvánosságot irigyeljük-e önöktől, melly alig terjed tul a' váczai töltésen vagy az óbudai határon 's a' művelt külföld előtt annyira összetörpül, mint önöknek néhány alattomos lelkü gyáva vezérei, midőn szemtelen pizmálkodásai miatt felelősségre vonatnak a' papirosvilágon kívül? Azt a' hatáskört irigyeljük-e önöktől, melly szerint önök a' becsületes embert megtámadják, jól tudván, hogy ez önökkel vitába nem fog ereszkedni (vagy ha a' beszennyezetést el nem kerülheti, önök erre olly érzéketlenek maradhatnak, mint egy gyapju- vagy gubacszák); a' legnyomorultabb komédiást pedig egekig magasztalják, mert ellenkező esetben a' bizonyos megpáholtatást rettegek. — Bizony mondom, Judásnak sokkal több point d'honneur-je volt, mint soknak önök közül, mert a' hűtlen tanítvány mégis harmincz ezüst pénzért árulta el mesterét: de önök lelkiismerete harmincz réz garasért is megvásárolható. — Nem, uraim, mi semmit sem irigyelünk önöktől 's ezt a' pár sort is sajnáljuk, mellyet önök megtérítésére süketlenül elpazaroltunk!

* Grosser kisasszony, midőn egyszer utólszor, azután legutólszor lépett volna fel a' német színházban, mult szombaton megmáshatlannul utólszor (így vala olvasható a' czédulán) hallatá bájesengésű hangjait ugyanott: e' charlataneria eszünkbe jutattá bizonyos köteltánczos szokását, a' ki midőn vagy tizszer hirdeté, hogy társasága ma (és utána holnap és holnapután) legutólszor fog föllépni, a' valóságos utolsó előadást imigy jelenté: „MA, sept. 15-kén, ördög vigyen el, ha nem lépünk fel legeslegutólszor!

* Grosser k. a. a' budai arenában is énekelt, ezt Schodelnének is tette: isten bocsássa meg bűneiket. Kedves primadonnánk hallatlan enthusiasmmussal fogadtatott; szemünk szánk elállott, hogy Budán is el tudnak ragadtatni. Seidner ur felolvasása is tetszést nyert; de valami Reisinger nevű declamátort sans gêne kinevettek, mit a' szerencsétlen annyira szívére vett, hogy harmadnap reá a' kis hegedűvirtuoz Singer bucsúhangversenyében — ismét declamált 's ezzel ugyancsak eclatant megboszúlta magát a' közönségen.

* Egyik pesti német lapban olvassuk, hogy a' humoristák nagymogulja Saphir M. G. Bécsben Devrient Emilt irgalmatlanul lerántotta — midőn a' művész már eltávozott a' székvárosból. Ez az olasz modor nálunk is divatban van: itt is arra várnak bizonyos tollhősök, míg a' művész ötven mértföldnyi távolságban van tőlök 's csak azután esnek neki oly bátorsággal, minővel Rummelpuff az elszélyedt ellenség után iramlott. 'S honnan ered ezen elszántság? hát onnan, mert a' művész vagy illőleg el nem bucsúzott tőlük, vagy — míg itten tartózkodik — a' lerántást személyesen megköszönhetette volna 's pedig oly nyomós jelekkel, mellyeket nem oly könnyen lehetett volna ám, mint például a' 'semmirevaló' 's 'gazember' czimeket, szép csöndesen — zsebre rakni!

* Mult pénteken ismételtetett a' 'nemeselek hadnagya' című dráma czélszerű változtatásokkal, 's oly kedvvel 's egybevágólag adatott, hogy a' derék szerzőnek, ki maga is jelen volt, teljes oka lehetett az előadással megelégedni. Czuczor gyönyörű kortedala nem tette a' kívánt hatást, hihető, a' nagyon is szomorú nóta miatt: miért nem énekelték azt Thern urnak az Életképek IXd. számához mellékelt muzsikája szerint?

* Egy izraelita nő nevelőintézetet állítand 's abban kizárólag a' magyar nyelvet akarja divatoztatni. A' jámbor nő azt hiszi, hogy ez által sok növendékre fog szert tenni: igen ám, ha Magyarország nem volna — — Magyarország!

* Az ötpacsirta-utczában egy ablakra csirizelt papirkán olvasható: 'itten wagyon egy szobára kiadni.' Mondják, hogy a' „Merkur“ kihordója lakik ottan.

* Tegnapelőttre a' budai szinkörben Forst urnak „Skandál“ című híres bohózata volt hirdetve: eddig a' skandált itt még nem hirdették, hanem csak adták. — Ha a' leányoknál a' paedagogiai rendszert lehetne követni, az anyáknak azt tanácsolhatnók, vezessék el gyermekeiket ezen előadásokra: hisz a' spártaiak is lerészegítették rabszolgáikat, hogy fiaiknak megmutassák, mint veszi ki magát iszokban — a' részegség! —

* Nem emlékezünk hamar vállalatra, melly oly rövid idő alatt annyira divatra kapott volna, mint Vikuss Károly urnak a' 'csemegészek'-hez címzett cukrászboltja a' nagyhidutczai Fáy-házban, melly csak a' mult hetekben nyitvatván meg, már is a' pesti elegans világ gyűlhelyét képezi. Milly hívólag kínálkoznak mindjárt beléptünkkor a' veres bársonnyal bevont legujabb divatu heverdek és karszékek, előttök a' márványasztalok, különféle a' legelkényesztettebb izlést is kielégítő csemegelegioikkal 's azután, szemlegettetésül, az üvegfestmények, tükrök 's — két igen csinos cukrászleányka; hijában, a' házas embert is csak környezi néha a' gonosz szellemke — őszinte megvallva, jobban is izlik a' fagyalt 's a' csemegék egyéb nevei leány kezéből, mintha azokat egy sárga pófájú, 's pipaszárlábú Obermarqueur, végetlen bókocskák közt szolgáltatja ki. Ezen kívül ajánlja a' diszes csemegészet a' magyar szellem is, melly itt kiválólag uralkodik; néhány nap mulva az édeségeken is magyar jelvék (így nevezi, 's tán nem rosszul, Honderü collegánk

a' 'devise' szót) lesznek láthatók. — A' befőzött 's üvegbe fojtott gyümölcsök rendkívüli olcsósága annyivévót csődített már Vikuss urhoz, hogy ez időre több rendelményt már nem képes elvállalni. Az új vállalat legjobb ajánlatául szolgál, ha a' t. közönséget annak látogatására fölhívjuk.

* Több ujság hirdeti, hogy a' német színházhoz a' negyvenhárom esztendő sylvhide : Taglioni asszonyság váratik, kit a' 'journalisticai Sanhedrin Elssler Fannival együtt régen bálványának emelt: ámbár mi e' tekintetben protest a' n s o k vagyunk 's ilyen divinitásról semmit sem akarunk tudni, miután, ha mindjárt le is borulnánk előttök, alig fognánk mást látni, mint a' mit a' bajaderek a' fenállóknak mutatnak. Valjon melyik győzelem szebb és dicsőbb: az indiai-e, ki egy istent emberi érzelmekkel tudott körülfonni, vagy a' mi tánczosnőinké, kik, mint a' puhángok lábaikkal sikos hálószállakat huznak 's kiknek lábujjhegyein, mint a' 'v i r o s a' gyökerén, agyvelőcskéink elkábulnak? — Bizony mondom, még egész oltárt építenek a' színpadon: a' t ö m j é n e z é s már divatban van 's a' lármázó c h o r u s sem hiányzik. — Mondják, hogy Taglioni asszonyság minden föllebegésért ezer pgó forintot kap: nemde hihetetlennek tetszik, hogy Terpsichore tanítványai illy iszonyú követeléseket tesznek? ennek mind mi vagyunk az oka nevetéséges ethusiasmusunkkal, mely sokszor nem is valódi, hanem majmolt; fogadni mernénk, hogy Brennus vagy Albion hős fiai példájára, mi is — a' hős Árpád unokái — egy lábujjhegy-virtuoznő alázatos lovaiul kinálkozunk, ha rajtunk nyargalni akar, vagy szépségeért 's — ártatlanságaért kihuzzuk hüvelyéből kardunkat, ha ez nem is más, mint pávatoll, mellyel az 'isteni'-t legyezgetjük. Hej, be jó volna, ha köztünk is egy öreg Fridrik támadna, ki göröcsös botjával uracsainknak ujjakra ütne és rájuk kiáltana: 'batterie, messieurs!' és nem: 'battement des pieds! — Bizony olly alacsonyán lóg már az illyféle művészeknél az éléskosár, hogy az abrakot elszorják 's lábaikkal tapossák!

* Mivel épen a' német színháznál vagyunk, lehetetlen ide nem iktatnunk N a g y I g n á c z barátunknak e' napokban velünk közlött elmés és humordús czikkjét a' német színház előtti térről, melly lehet, hogy kissé keményen, de tulzottan semmi esetre sincs irva. Halljuk: 'a' német színház előtti tér még mindig olly gyönyörű, mint volt. Kövezete valódiilag aristokrata szellemmel látszik birni, mert annyi csakugyan bizonyos, hogy az egyenlőség onnan tökéletesen száműzetett. Sok kő büszkén emeli magosra fejét, vagyis inkább tetejét, mert hiszen az efféléknek nincs fejük, 's valahányszor lecsuszik fölületes simaságukról az ember lába, mindig az alázatos alacson köveken rug egyet, ámbár ezek épen nem tehetnek arról, hogy am azok olly magasán hordják orrukat. Így történik ez mindenütt az osztályozott világban, mért ne követhetnek tehát e' sok élő példát a' német színház előtti kövek is! Sok ujdonságíró rosálá már magyar's német nyelven a' város intézkedését ezen hoporcos és göröngyös kövezet miatt. Szegény rövid-látásuak, tehát azt sem bírták fölfogni, hogy ezért inkább nyilvános köszönet kifejezésére kellene a' lakosságot fölszólítnotok?! Midőn az ember jó, egyenlő sima kövezeten jár, akkor rendesen a' csillagokra, vagy hölgyek szemekre — a' mi tulajdonkép mindegy — irányozza tekintetét, és nem igen szokott lába elebe tekinteni. Illy modoru járás-kelés közt pedig, ha az ember korán fog is kelni, mégsem fog aranyat lenni. Az említett színházterén ellenben a' kövezet roszasága miatt szükségkép mindig le kell szemünket szegezünk a' földre, hogy nyakunkat ne törjük, és igen hasznos ám ez; mert habár aranyat nem lelünk is, de bezzeg találunk mást! A' bérkocsisok ugyanis seregestől állnak azon téren, 's lovaik nemes vetélyvággyal utánozzák azon kétlábu rokonaik példáját, kik azon színház egyik szögletén megállnak, 's az illedéket, sze-

mérmet, böcsületet és mások egészségét fényes nappal kedvökre gyilkolgtatják, a nélkül, hogy ezért bár csak füleiket is levágná valaki. A' négylábu lovak tehát buzgó versenyzéssel szemetelnek reggeltől késő estig, 's ha a' rossz kövezet miatt nem kényyszerülnének szemeinket mindig e' gyönyörűen trágyázott téren jártatni, vagyis legetetni, úgy minduntalan félelmes puhaságu tárgyakba merülnének lábaink. És ugyan mért nem háritalik el valamikép e' minden tekintetben botránysos kétféle undokság? Oh, kérem, mindennek van haszna, habár első tekintetre károsnak látszik is. Ime, milly csinos bódé van e' pompás téren föllállitva, neve fagylalda, de jobban illenék rá talán a' bélgörcsde czim, mert szorgalmasb látogatóit gyakran mulattatja ezen kedélyes betegség. Ezen fagylaldában legjobb a' fagylalt, 's némelyek azt gondolják, hogy ezt készítőjének kell érdemül fölróni. Épen nem, mert a' két- és négylábuak említett szép működéseinek gyönyörű kipárolgása kölcsönöz olly sajátzserű zamatot a' fagylaltnak, sőt mi több, azonfelül még egy kis náthával is megajándékozva a' csemegézőket, 's ugyan ki ne tudná, hogy a' nátha rendkívül egészséges, mert sok veszélyessé válható bajtól szabadítja meg az embert. Mindezekből alkalmasint eléggé világos tehát, hogy a' többször említett tér ellen nagyon kár nyilvánosan fölszólalgatni, mert az legjobb úgy, a' mint van, 's épen így illik minden tekintetben az előtte emelkedő épülethez.

* A' vaspálya-udvarnál eddig láthatott német felírásokat levették, vagyis inkább leve tettek. Mondják, azért, mert Magyarországon vagyunk.

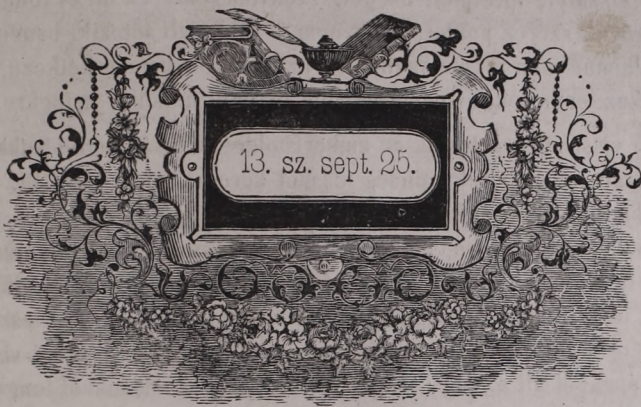
* A' mult vasárnapi horváthkerti utolsó gyűlde egészen üres volt: ámbár Morelly jutalmára adatott, ki nyirettyújével sok kellemes órát szerzett már a' budapestieknek. Rózsavölgyi derek bandája is játszott szebbnél szebb magyarokat; magyar hirdetések is voltak 's 'illuminatio' is volt ígérvé. Mind hiában! mi azt hisszük, hogy a' Horváthkertnek fényszaka lejárt, de ollyan vállalat, minőben a' nemzeti elem egy szikrácskáját sem vettük észre, soha és sehol nem is érdemel pártfogást; az eddigi is fölösleges volt.

* A' Terézia- és újvárosban fiókpósták fognak föllállitani 's az előleges intézkedések, mint halljuk, már meg is tettek.

* Szép kis történetecske, halljuk szeretettel: egy előkelő ur egyik óraművesnél egy órát vásárolt tiz aranyért 's azt kifizetvén, haza vitette. Észrevevén pár nap mulva, hogy az óra kissé későcskén jár, azt az óráshoz elküldé igazítás végett, midőn azonban óráját ismét elvitetni akarná, az óraműves azt vonakodék előbb ideadni, míg a' vevő még két aranyat nem ad reá, miután, ugymond, vagyis elég olesón jutott ez hozzá.— Ejnye, beh becsületes ember ez az órás!

HÉZAGPÓTLÓ.

Voltaire azt mondá kiadóinak: ,ne nyomassatok annyit, mert minél nagyobb lesz a' csomó, annál nehezebben teszem utamat az utóvilágra? Egy kis leczke a' versíróknak.

VISSZAÉLÉSEK.

VAJDA PÉTERTŐL.

Ha az ember a' természet ajándékait jól használná, lehetetlen, hogy boldog nem volna, és e' boldogság kiterjeszkednék nemcsak egyesekre, hanem egész társaságra, 's a' boldogtalan ember ritkaság és kivétel lenne. A' természetben minden boldog a' maga neméhez képest: a' sas, melly az ormok tetejéről nézi a' napot; a' fülmile, melly árnyas erdőkben zengi dalait; a' fürj, melly zöld vetéseken költöhet és futkoshat; boldog a' hal, melly a' vizek árjaiban szökdecselhet; a' gyík, melly a' meleg napon sütkezérezhet; a' pillangó, melly virágról virágra szállonghat. Ezek közül csak egyesek boldogtalanok, ha ellenségek körmére jutottak, 's nem hosszan, mert vagy elvesznek, vagy ujlág a' szabadságnak fognak örvendezni. Nem így az embereknél; az emberek között megfordítva áll a' dolog: közöttünk kevés a' boldog, sok a' boldogtalan.

Honnan van ez? mi oka ennek? Az ember a' teremtés koronája, isten képmása, képviselője; ő van fölruházva a' legszebb tehetségekkel, legszebb, legalkalmasabb testtel; neki van esze, azaz: csak ő benne ég az isteni szikra, az isteni láng, — és mégis ő a' boldogtalan a' nagy természet anyai keblében. Ez, barátaim, annak szüleménye, hogy az ember

viszaél eszével, visszaél ösztönével, tehetségeivel, a' természet minden ajándékával. Ezen visszaélés szüli a' rabszolgaságot, butaságot, elnyomást, viszályt, türelmetlenséget, szenvedéseket; ez öli el földünkön a' boldogságot és szerez poklot, mely nem a' föld alatt létezik, hanem a' föld színén, 's benne nem fekete szellemek az ördögök, hanem kétkezü, kétlábu állatok, azaz: emberek, és pedig minden tekintet nélkül a' színekre.

Ezen visszaélések teszik az emberi boldogtalanság legfőbb okait. Hajlandók ugyan az emberek mindég máshol keresni bajaik forrását, főleg a' szomszédban, az előjáróságban, sőt magában a' büntető istenben is, de legigazságosabban többnyire magokban kereshetnék. Mindenik tesz némi visszaélést, Péter is, Pál is, János is; tesz a' cseléd, tesz a' gazda, tesz a' tanítvány, tesz a' tanító, tesz a' jobbagy, tesz az előjáróság, tesz a' nép, mindenik csak egy keveskét: és az egész mégis iszonyu nagy visszaélés lesz. Cseppekből áll a' nagy tenger is; csepp visszaélésekből tenger visszaélés lesz. Hasonlatosságot találunk p. o. a' madarak nyakcsigolyáinál; két csigolya között igen csekély mozgás van, de az összes mozgás a' legnagyobb hajlékonyságot szerzi meg a' madarak nyakának.

Az emberek rendesen haragudni szoktak azokra, kik őket hibáik-és hiányaikra figyelmeztetik, és ezen okból az emberek, a' jó béke kedvéért, elnézik a' közfogyatkozásokat, hibákat, 's nem szólnak, a' hol szólni tudnának és szólniok kellene; úgy tesznek, mint nálunk tenni szokás: megvendéglik a' szegény legényeket, hogy a' zsvány ne bántsa őket. Talán én sem mernék a' visszaélések kasába nyulni, ha részletességekbe akarnék bocsájtkozni: de mivel általánosságban maradok, remélem, senki sem fogja magát érintve érezni, sőt mosolygani fog a' közgyöngeségen, és fölteendi magában, hogy csakugyan elejét veszi saját visszaéléseinek, annyira t. i., mennyire tőle telik; mert lehetetlent sem ő nem vihet végbe, sem tőle senki nem kívánhat, nem követelhet.

A' visszaéléseknek nemcsak mezeje, nemcsak tárháza, hanem egész saját világa van. Ha valaki, mint terjedelmes író, akarna a' világ elé lépni, nem választhatna hővebb, jutalmazóbb és háladatosabb tárgyat magának a' visszaéléseknél: erről egész életén keresztül írhatna, 's az írást átörökölhetné unokái unokáinak. Részeket láttok az utcán: visszaélés isten ajándékával; verekedőket: visszaélés az észszel; háborút: visszaélés; igazságtalanságot: visszaélés; corteskedés; visszaélés; csalást: visszaélés; elnyomást és zsarnokságot: visszaélés; fanatismust és üldözést: visszaélés; és ki mondja meg, hol ezeknek vége? És a' világ úgy gondolja, hogy mind ez rendén van, hogy jobban nem is lehet, hogy isten a' lehető legnagyobb tökélyben teremtvén a' világot, nekünk embereknek semmi egyéb föladatunk, mint bámulni azt, a' mi van, 's hagyni a' dolgokat úgy, a' mint

vannak. Mások így gondolkozhatnak,... én az ellenkezőről vagyok meggyőződve és meggyőződésemnek szavakat adok.

Az emberek igen gyakran visszaélnék a' természet ajándokaival. A' természet ada eledelt, hogy táplálkozzunk, és italt, hogy szomjunkat oltuk és kedvünket felderítsük, 's mi mit csinálunk? tömjük magunkat, a' míg csak lehet, sőt úgy megterheljük gyakran gyomrunkat, hogy egészségünk tetemesen szenved; a' bórban mértékletlenkedünk, viz helyett borhoz esküszünk, mignem utoljára is, kit ellenség gyanánt gyűlölénk, a' viz látogat meg bennünket kórság képében. — A' ruha annyira szükséges a' nap 's a' hideg ellen, de mi nem ezen célból hordozzuk, hanem hogy kevélykedhessünk benne, fitogtathassuk tehetségünket, pedig úgy is tudja a' világ, mink van és mink nincs, és előre nevet a' csödnél, melly már az ajtó megül kacsingat reánk, kedves áldozataira. A' lak első szükségek közé tartozik, de mégis sajnos látni, hogy nagy városokban az emberek szeretik magokat megerőtetni 's fölösleges szobákat tartanak, ámbár jövedelmök meg szokta siratni, mert nagyobbrészt reá megy föl. Más tárgyakkal is visszaélnék az emberek a' természetben, a' tüzzel, a' vassal, lövő szerekkel, mérges tárgyakkal, melyeket sokszor egymás kárára használnak; — meg nem említve azt, hogy telhetetlenségökben sokszor mások elől a' szükségeseket is elragadják.

Hajlandók az emberek visszaélni testi adományaikkal, a' természettől nyert testi javakkal. Ha kit a' természet szép külsővel ajándékozza meg, ritkán használja azt maga és mások teljes javára, kellemesíteni maga és barátai életét — hanem hiu és kevély lesz, és nem ritkán kereskedik kellemeivel. Ehhez ugyan sokszor egyiknek és másiknak semmi köze, de néha a' rossz magból keserű gyümölcs kel ki 's az áldozat hasztalanul sir, és kétségbeesve, elvész. Ezt hidegen csak a' visszaélések barátja nézheti. — Ha ki erősebb a' másíknál, hatalmaskodni kezd, paczkáz a' gyöngébben, azt sértegeti, boszantja 's nem ritkán érezteti vele kezei súlyát. A' törvények nem mindenütt a' leggyorsabbak az illy kicsapongások büntetésében 's igen gyakran soká szenved a' gyöngé, míg igazságot kap. Voltak idők, mikor az illy erőszakoskodók ellen nem leheté magát biztosítani: nem maradt más hátra, vagy hódolni vagy megküzdenni élet-halálra, vagy a' gyáva faggatásoknak örökké kiteve lenni. Ma a' dolgok javultak már, de a' visszaélések nem szűntek meg.

A' lélek azon erejével is visszaélnék az emberek, mit ösztönnek szokás nevezni. Az ösztön a' többi állatokat biztosan vezérli és célhoz juttatja; az ember itt sem ismer mértéket. Rabja lesz indulatainak, rabja szenvedélyeinek. A' sok indulatok közül csak egyet említek meg: a' szerelmet. Míg a' többi állatoknál e' tekintetben rendet, mértékletességet lá-

tunk: az emberek között mi sokan vannak kicsapongók. Ezen indulatot édessé tette a' természet, mert sok teherrel jár, és nagy a' számadás utána: Gyermekek eltartása 's hasznos polgárokká nevelése van hozzá kapcsolva. ez nem csekély dolog, nem kis fáradtság, nem könnyű földadat. De vannak, kik a' tövist mellőzve, szedni szeretik a' rózsát; magok nem fáradoznak, de a' mézet örömet izlelgetik; vannak élvhősök, főleg nagy- és fővárosokban, kik éledegni kezdenek a' tavasz első beköszöntésekor, a' bohó pillangók, kik eleinte szárnyaikról csak a' fényes pikkelyeket koptatják le, de majd szárnyaikat is elrongálják, majd lábaik is töredezni kezdenek, mig-nem végtére ásványevökké levén, beveszik csontjaikba az ördögöt, mely aztán éjjel nappal nem hagyja őket nyugodni.

Hányan nincsenek, kik visszaélnék a' barátsággal és szeretettel! Barátság nélkül majd úgy nem élhet az ember, mint levegő nélkül. Kik keres embert, kivel szíve szerint beszélhessen, kinek föltárhassa keble titkait, kivel megossza örömeit, kinek elpanaszolja bűbánátát, ha a' sors megsebzette vagy az emberek megcsalták; te jó vagy barátodhoz, megosztod vele mindenedet, föltárod előtte szíved és lelked legutolsó redőjét: ő csak addig barátod, míg melletted van, hátad mögött kicsúfol, elárul és nem ritkán megdönt. Az emberek addig szoktak barátok megmaradni, míg szerencsedkedvez. „A' mint e ged beborult, a' barátság sirba hullt.“ Sokan barátság színe alatt belopózkodnak az emberekhez, és rossz utakra vezetik őt, szerencsejátékokhoz, dorbézoláshoz... süttetnek és főzetnek és vendégtetnek vele, biztatván őt, hogy majd rájuk kerül a' vendéglés sora: de „mikor a' kamra kiürült, az ő helyök is már meghült.“ — A' szeretetelli visszaélés példáját gyakran láttatják a' gyermekek, kik elpazarolják szülőik vagyonát, kihizelgik szülőiktől a' vérral keresett krazárokat, forintokat, mintha nevelésükre fordítanák, pedig éppen veszedelmeket ássák általa. Visszaél gyakran férje szeretetével a' nő, fölösleges nagy kiadásokba kevervén őt, fényűzés és pazarlás által megbuktatva őt 's aláásva a' család boldogságát.

E' visszaélések nem ritkák és sok embert tesznek boldogtalanná. Bizonyosan láttatok ti is már eseteket, sőt részint éreztétek is azok töviseit. Azonban ezek csak egyes embereket illetnek, csak kisebb körökbe hatnak; de van visszaélés, mely ezereket és milliókat sujt, mellynek lehelle, mint a' döglete, jön látatlanul és elhervadnak alatta a' tartományok, kifonnyad a' fű, elesnek az állatok, hull az emberiség. Az illy visszaélések elsanyarítják a' testet, ellőrpítik a' lelket, kiölik az erényt, géppé alázzák le az embert, a' teremtes királyát. Ezek alatt szenved az emberiség, ezek miatt öntötte vére nagy részét, ezek nem engedik ma is a' boldogság arany napját feljönni az emberiség egére. Az ember már természeti állapot-

ban boldog tudna lenni, mennyivel inkább társasági állapotban. Ha visszaélések nem volnának a földön, vagy csak ritkábban volnának is, akkor a föld kész mennyország lenne, 's az emberek szemeit nem kellene oly igen a másik élet felé irányozni, mely kárpótlást adjon az itteni bajok- és szenvedésekért.

Az élet főkincsei közé tartozik még a józanul értett szabadság. A' barom befogható járomba, levágható; fölötte az embernek teljes hatalma van: az embert a' szabadság ékesíti. Véleményem szerint az legboldogabb ember, ki teljesen ura idejének, ura tehetségeinek, szabadon fordítja egész szorgalmát arra, mire fordítani akarja, résztvehet minden szép és hasznos mozgalmakban, szabadon szólhat, cselekedhetik, jöhet és mehet, a' mint és hova kedve hozza magával. Szabadságnak sokan vannak birtokában, de sokan vissza is élnek vele. A' valódi szabadság nagy férfiakat, derék hölgyeket, magas polgári erényeket szokott szülni 's virágzóvá teszi az országot, hatalmassá a' nemzetet: visszaélések által az erények elsilányulnak, a' nagy férfiak és derék hölgyek láthatatlanok, az ország koldus, 's a' nemzet hire, neve semmi. Így bukott meg visszaélések által Görögország és Róma szabadsága; így semmisült meg azon nagy terv, melyet Franczhon alkota, midőn a' szabadsági háború kiütött benne; így vagyunk mi szegények és gyöngék és illy boldog ország közepében boldogtalanok. Van minékünk szabadságunk, de abban a' visszaéléseket ki kell irtanunk.

Igen szép dolog, barátaim, hatalmasnak lenni, ha rendelkezhetünk milliók sorsáról, ha intünk, és egy egész urodalom mozgásba jő; 's ujlag intünk, — 's az egész mozgás lecsillapul. Isteni sors ez, ha istenileg tudnók használni. Ha a' kezeket egy közczélra dolgoztatnók 's az egész ország egy virány lenne, eltűnne a' szegénység, de kifejlődnék a' jólét, műveltség, szabadság. De a' hatalmasok nem így szokták használni erejüket, pénzüket, tekintetüket. Ritka közöttök, ki földi isten akarna lenni, áldást hintve, boldogságot terjesztve. Sajat élveik és gyönyöreik után repülnek, idegen országok fővárosaiban laknak; és szegény hazájok alig győzi őket tartani pénzzel. — És voltak hatalmasok, kik a' szó legvalódibb értelmében földi istenek lehettek volna hatalmoknál fogva, — és lettek ördögök. Volt egy híres mongol császár, neve Dsinghischán, ez meghódította Chinát 100 és több millió lakosaival, és midőn teljes győzedelmet nyert, arról tanácskozott vezéreivel: kiirtsák-e egészen a' chinai népet, és legelőt csináljanak azon országból, melyben 2—300 millio ember lakik. Ha a' szavazat igen-re ütött volna ki, minden mongolnak legalább is 300 chinait kellett volna megölni... Minő visszaélés a' hatalommal! Hogy sokan tekinteteket mások elnyomására, magas hivatalokat igaztalanságok elkövetésére,

pénzöket vesztegetésekre fordítják, a' világ régen elismerte, nekem itt fő-
 lösleges taglatgatnom.

Következik a' legfőbb, legnagyobb és utolsó: az észszel való vissza-
 élés. A' többi mind csak csekélység, mind semmivé törpül e' mellett. Ha
 az ember állati része mutat visszaélést, az csak annyi, mintha földi hatal-
 mak gonoszkodnának, de ha az ész él vissza saját erejével, annyi, mintha
 az ég hatalmasai esküdnének össze az emberi boldogságot megdönteni.
 Ha egyes ember megterheli gyomrát, lerészegszik 's vallása miatt türel-
 metlen, baj ugyan, de aránylag csekély; hanem midőn ezrek és milliók él-
 nek vissza eszökkal, hogy másokat megcsaljanak, rászedjenek, megigáz-
 zanak, ennek már iszonyu hatása van: egész világrészek boldogtalanságba
 esnek általa. És mit mondjunk akkor, ha találunk a' földön országot és
 népet, hol az észszel való visszaélés rendszeresen és a' legpontosabban
 kiszámítva üzetik, ha az okosak egyesülnek, megegyezve abban, hogy zárt
 testületet alkossanak, hogy a' tudomány és bölcsesség világát ki ne bocsás-
 sák a' nép közé, mert akkor vége lenne nagy hatalmuknak 's tb. — ?
 Barátaim, azért adta isten az ész-t fejünkbe, hogy a' szép földet tegyük még
 ezerszer szebbé, hogy örömeinket százszorozzuk, hogy boldogságunkat
 istenivé csináljuk: és ezt könnyen végrehajthatnók, ha kiki jól használná
 esztét, ha belátását kiki a' közjóra irányozná. De tesszük-e ezt? sőt nem
 haragszunk-e sokan, ha az ember megmondja, hogy az ész-t használni sza-
 bad, kell és kötelesség, sőt bűn nem használni. Az mondatik mindig:
 maradjunk a' réginél; ez annyit tesz: ne használjuk eszünket. Én pedig
 azt mondom, barátim, műveljétek eszeteiket és vegyétek minél több hasz-
 nát. Ne hagyjátok magatokat elámitani, megcsalni, de az ész vezérlete
 alatt gyarapodjatok minden jóban, szépben, polgáriságban, hazafiuságban.
 Ne éljete vissza sem ösztönötökkel, sem a' természet ajándékával, sem
 hatalmatokkal, de főleg, ne eszeteikkel. Legyetek jók rokonaitok, honfi-
 társaitok 's az egész emberiség iránt: ezt pedig úgy bizonyíthatjátok be
 leginkább, ha eszeteikkel vissza nem éltek, de belátástokat magatok 's a'
 közönség javának előmozdítására fordítjátok.

Ennyit véltem czélszerűleg írhatni a' visszaélésekről, de ne gondoljá-
 tok, barátaim, hogy a' tárgy ki van meritve. Számtalan visszaélés van még,
 p. o. csak a' káplári- 's tanítói hatalommal is, bíráknál, esküdteknél, csö-
 szöknél, atyák- és anyák- 's főleg a' mostohák- és gyámoknál. Mindezeknek
 isten a' megmondhatója. Részemről eleget tettem, hogy a' figyelmet a' czél
 felé irányzám: az alkalmazást és tovább-fejtést magatokra bízom. Azt
 mindazáltal szeretném, ha szent eltökélés támadna kebletekben: gyűlölni
 és kerülni a' visszaéléseket. — Minden bajnál első szükség, hogy a' beteg-
 ség elismertessék; orvosa majd csak fog akadni. A' visszaélések is meg-
 fognak orvosoltatni, mihelyt őszinte szándékkal lépünk elő. Azért újra fi-

gyelmeztettek, lelketek művelésére, hogy adandó alkalommal ti is beleszólhattok a' dologba, hogy tanácsot oszthassatok és tanácsotok bölcs legyen. Mert a' bölcsesség a' visszaélések ellentétele, azok orvossága, a' természet és isten minden adományainak czélszerű használata.

A' DALNOKNŐ

NEY FERENCZTÖL.

I.

MEZEI ÜNNEP.

Erdélynek egyik regényes fekvésű falvában nagy mozgalom volt. A' szép nyári est sétára csalta a' grófi családot. Szokatlan vigságban találja a' népet minden jobbágy-háznál; a' szerűk és pajták dalzengeménytől harsognak; a' fürge leánykák 's a' széles vállu legények tánczra kerekedtek mert előestéje ez egy sajátnemű mezei ünnepélynek, melyet urasága meg: lépésére a' tisztartó rendezett.

A' jó földesur szívből örült a' meglegedés e' csilhatlan jelcin, 's az egyszerű de érzelmmel fűszerzett népdalok mélyen hatottak lelkére. Az angyal-szendeségű urhölgy kéjelegve csüggött férje karján, és szemeiben a' jószág mennyei örömkönyűi csillogának, melyeken a' holdfény bájos sugárai tulvilági színzománczczal fel-felrezegtek. Ő olly boldognak érzé magát, látván, hogy fiatal férjét a' népöröm e' kifejezései szinte felvidámitják. Előző éberséggel lesett el minden perczet a' szelid nő, melly szeretettjének homlokán földerité az ott megfészkelni kezdett komolyságot, 's mindenkép törekvék nyájasságával illy perczek hatását hosszabbítani. Mert darab idő óta ugy tetszett a' mélykedélyű grófnőnek, hogy Edvárdja nem ragaszkodik hozzá azon bensőséggel, melly életét folytonos mennyünneppé varázsolhatá.

Van-e, lehet-e női kebelnek szentebb öröme, istenibb boldogsága, mint midőn örökifju kellemben diszelgnek a' tiszta érzelm virágai házias viszonya öln, 's midőn ő ezeket örökifju kedvvel tűzheti dagadozó mellére? Minden tünékeny felhőcske, melly bár csak pillanatnyi árnyat vet is e' virányra, busítja lelkét, 's szíve egész hevével imádja titkon a' sors 's az idők istenét, hogy minden illy fellegrcsét messze messze száműzzön élete

egéről, — mert az, bármi csekélyke is eleinte, gyakoribb visszakerülésével vajmi észrevétlenül ömleszthet fagyasztó hideget a' gyöngéd bimbók ezreire. Gróf Ernyeiben lassanként a' magyarázhatlan magába-vonulásnak olly neme fejledezett, melly a' szerető nemeslelkű nőt mindinkább aggasztani kezdé.

Haza térvén, zongora mellé ült a' deli hölgy; az érzés ujjaiába olvadt, mellyek alatt a' húrok hangjai megannyi szeráfdalokkint ömledeztek; szemé ábitozva keresé férje szemében a' boldogság kéjeinek viszonzását: de Edvárd szemében, noha vitorább szikrázattal csillogott az, mint ezelőtt, neme a' méla kifejezésnek éjjelezett, melly a' nő szívébe vágott, 's ujjai önkénytelenül dermedeztek a' hangszer fölött. A' gróf odalépett nejehez, forró csókot nyomva hófehér vállára, 's egy fohászszal: 'Oh, Rozinám!' távozott.

E' fohász kiforgatá önlényéből a' szelid lelkű urhölgyet; érzelmeit, miket imént olly édes hangokba lehelt, most lepergő könyűi tolmácsolák. Soha még illy fájdalmas éjt nem tölte; a' nyugtalanság zsarnokilag gyötré őt. Férjének e' megfejthetlen fohásza rémvilágot látszott előtte kitérni, mellynek sötét öblében legóriásibb szörnyetegül tűnt fel azon gondolat: hogy elveszté férje szerelmét. És szigorral kezdé vizsgálni, bírálni önmagát, tetteit, magaviseletét, — és sehol nem talált egy parányt sem, melly saját öntudata előtt vádul szolgálhatna, — és sehol nem talált egy szikrát sem, melly méltó ok lehetne illy szivfagyasztó sohajra. De rögtön ama rémgondolathoz más is szövetkezett a' sötétség örvényében: 's a' bánatos nő csüggedve fojtá zokogását dagadó párnáiba. Sorsa, születése lehete tán azon titokteljes körülmény, melly férje szívében alig sejtett bánatot csiráztat fel. Oh, ha ez így van, hol találand segélyt, hol enyhet az elhagyott kebel, hol számolhat vigaszra az érzékeny panasz? A' titkos epedés megtörendi szívét, a' bánat fölemésztendi életét; mert kedélye sokkal gyöngédebb, de lelke egyszersmind sokkal büszkébb, hogysen e' kényes körülményt férje előtt a' panasznak bár legszellőibb szózatával is érintse. Pedig férje neki mindene; kivüle az uj hazában nincs senkie a' külföldről ideszakadt hölgynek, kivel búját meghitten megoszthatná. — Már régen elmúlt éjjél, midőn még mindég azon gondolat gyötrötte agyát, szívét: hogy Edvárdja nem szereti többé — a' polgárleányt.

Alig üdvözlé a' pitymallatot az éber kakas nyers szózata, talpon vala már a' munkás falusi nép, szénagyűjtésre készülő, épen olly vig danák közt csoportosulván össze, minőkkel a' tegnapi napot végezé. E' zajos kedvvel, melly közönként az urlak redőnyei mögé is elhangzott a' távolból, 'szomoru ellentétben álla Rozina grófnő sohajözöne: mert hajnal hasadtakor már bánata is ébren volt.

Reggelizés közben az ifju házaspár kölcsönös gyöngédséggel törekvék egymásnak a' szép reggelt még derültebbé varázsolni, mert Edvárd érezé mult esti gondolatlan szavának helytelenségét, 's azt mindenkép feledtetni akará szép nejével; ez pedig óvakodék kedvesét keseríteni annak bár csak tűnékeny észrevételezésével is, hogy ő reá nézve a' tegnapi fohász sértő vala. Így tökéletesen helyreállottnak látszott újra a' boldog öszhangzás, a' házas életnek ezen isteni áldása. Edvárd minden enyele, minden szeszélyes ötlete azt látszék bizonyítgatni, hogy ő változatlanul az, ki szíve kedveltjével a' kertben néha gyermekies futkosással, ág- 's bokormögötti tréfás meglepéssel, egy-egy pillangó versenyvadászatával, egy-egy kedvencz virágcsa öntözésével, 's más illy, a' szerelemre mondhatlan bájos zománczot lehelő apróságokkal szokott játszadozni; Rozina pedig, mosolya egész kellelmével, sugárzó szemének egész lelkességével, jutalmazá a' derűre ébredt férj minden édes szavát, szíves nyíltságának minden újabb zálogát.

Az inas hirlapokat hozott az épen érkezett postáról. A' gróf áttekinté a' magyar politikai lapok tartalmának főczimeit, 's azután a' külföldi eseményeken végig futatván szemeit, a' szépirodalmiak után nyult. Ő a' politikai czikkek olvasását későbbre szokta halasztani, nem mintha rosszabb hazafi volna, mint számtalan más, kiknek teljeséleti olvasmányuk egy-egy illy lapra szoritkozik; hanem először, mivel a' komoly tárgyak felett — mert ő fiatal virgoncsága mellett is vajmi komoly tudott lenni a' hazát érdeklő tárgyak körül — nyugodtabb megfontolással szeretett gondolkozni, 's hol alkalmát ejtő, tanulni is; másodsor, mivel természetes vonzalmánál fogva még most inkább hajlik fiatal szelleme a' művészeti tárgyak felé, 's hazáját érdeklőleg is ereje szerint inkább művészet tekintetében remélt hathatni; 's harmadsor, mivel férji gyöngédsége előbb más foglalkozást tesz kötelességévé, mikép azt mindjárt látni fogjuk. E' közben a' grófnő — noha francia 's német divatlapok sem hiányoztak asztalán — legelőször is a' magyarokat bontá ki boritékaikból, 's figyelmesen kezdte olvasásukhoz. Mert e' szelid kebelben nemcsak a' nőiségnek benső erénybája, hanem azon magasztosabb kötelesség felfogása is élt, melly csak nemesebb lelkek tulajdona: miszerint új hazája viszonyai-, emberei-, műveltségével 's irodalmával megismerkedni édes foglalkozásának tartja, mire első 's mulhatlan eszköz: a' nemzetnek, melly őt, mint ujonszülött kedves gyermeket, kebelébe fogadta, nyelvét érteni és beszélni.

Alig kezdé meg a' lelkes nő kedvencz munkáját, — miben sok magyarhoni hölgynek méltó mintájaul szolgálhatna — midőn Edvárd melléje simult, és szinte kedvencz munkájában egész szeretettel kezdett eljárni, mi abban állt, hogy kedvesének, mikor az magyarul olvasott, minden eléggé nem értett szót megmagyarázott, minden nehezebb fordulatot, felvilá-

gosított, minden kitünőbb nyelvsajátságot fejtegetett. Hogy e' különben is édes foglalkozását egy-egy még édesebb csók díjazá, azt könnyen elképzelhetjük.

Darab időig igen szépen folyt, mint száz más izben, ezen felolvasgatás, ezen viszonyos tanulás és tanítás. De, — oh, szerencsétlen ujság! — rögtön szórakozott lön az ifju gróf, 's melléből ismét baljóslatu fohász szabadult, miközben különben érdekes halványságu arczaira szokatlan pirt lehellt belső nyugtalansága, és szemei sajátszerű vegyületével a' lelkesb tündöklésnek, 's nője előtti titkolódzni akarásnak tévedeztek. Rozina meglepetve tekintte reá, de ő kerülni szeretle volna tekintetét, mint gyermek, kinek kisded lelkismeretére csíny tudata sulyosodik. 'S mi okozhatá e' hirtelen változást? Oh, ő hírt olvasott itt, melly vágyainak legrejtettebb titkait felizgatá ujra, — hirt, melly művészélvi ábrándinak uj tápanyagot nyujta, — 's e' hir egyszerű tudósítás egy híres dalnoknőről, ki Europa egyik fővárosában elkábitja diadalmival a' művészetimádók zajos sergét!

Edvárd szabadulni akarván Rozina gyöngéd szemrehányást rejtő hosszú tekintetétől, végre felkiálta:

„Rozina! e' hölgyet hallanom kell. A' művészet illy felavatott papnője fellelkesitendi ujlag a' bennem szendergő szikrát, hogy tehetségemhez képest én is hazám művészeti oltárára tegyem le áldozatimat, mellyekkel tán én is némileg elősegitem az ügyet, hogy ehhez hasonló honi dalnoknők neveltessék!“

„Milly gyermekes vagy, lelkem Edvárdom! — vága szavába angyali mosolylyal a' nő — ez birt tehát ennyire megzavarni? Csak nem hinném, hogy egy-két dal hallása kiigézne csendes életünk kellemiből.“

„De nem árasztandja-e reánk életünk minden kellemeit is boldog szerelmünk? Vagy hihetnéd-e, hogy töled megvonjak olly nemes élvezet, mellyet majd isteníték? Igen, mi együtt utazunk, édesem. Hallanunk kell őt; mert ha igaz, mit e' lap mond, ugy még illy énekesnő nem bájolt el emberi füleket ezelőtt soha.“

„Ha igaz?! — szóla csinytalan hangnyomattal Rozina — 's tehát a' fül elbájolása olly igen magasztos, olly istenítő?“

„Nem, nem a' fül, kedvesem, — roszul választám a' szót; a' művészet a' lélekre hat, a' szívet emeli föl a' természet csudáinak bámulására.“

„A' művészet? ej ej! — ingerkedék kedélyesen a' szép grófnő — 's fölemeli a' szívet? — Főleg ha történetesen ezen művészet egy szép hölgyi alak természet-csudájával van kapcsolatban.“

Ez észrevételnek a' gróf részéről egy lelkes csók lön előleges czáfolója, mi után ajkairól ekkép következett további okoskodása:

„Szívem, angyalom! e' tréfázkodás biztosít, hogy jót álmodál, — pedig megvallom, szinte féltem — hogy nem olly édeniek lesznek álmaid,

minőkkel hogy éjente mulass, szép lelked érdemli. Ha nem volnál oly kedélyes és okos, szinte azt vélhetném, hogy megjegyzésed méze közt eltévedt fulánkcsa lappang. De nem ismeresz-e engem! nem tudod-e, mennyire képes engem a valódi művészet árja magával ragadni! Külföldi utazásomban művész-teremek, kép- és szobor-csarnokok szemlélése, a zenék és dalok varázsai mint hatottak reám, feledted-e? 'S most is, midőn gyönyörű kis ujjaid zongorádon remekelnek, nem nyilik-e mindannyiszor ismét és ismét előttem azon mennyei hajnalvilág, melybe, midőn először hallám zenédet, oly kéjelegve betekinték? Oh, Rozinám, egyetlenem! mi utazni fogunk, hogy részesüljünk e rendkívüli lelki élvezetben! Hallod-e, mit ír e lap; hogy a jeles művésznő főérdeme nem is gyönyörű hangja, hanem a művészeti báj, az érzelem hatalma, mely dalait jellemzi. Hallod-e, az érzelem! 's miért ne kapnánk az alkalmon, ha egymásba olvadt boldog érzelminket illy módon még inkább istenithetjük? 'S van-e hangszer, mely oly hatályosan illesse meg a finomabb érzelmet, mint épen a művészileg kiképzett, érzelmet lehelő emberhang?

Edvárd talán még tovább is folytatná áradozó igazolását, melyben, nem tagadhatni, épen a sok szó volt némileg gyanus nője előtt, — ha be nem jelentetik, hogy a reggeli sétára a kocsí előjárt. Egy szíves öleléssel bucsúzott az édelgő pár, 's a földesur elvágtatott, munkásait, majorjait megtekintendő, mit minden délelőtt 's délután, bár jó, bár rossz időben, igazi gazdasági buzgósággal szokott végezni.

Estefelé ismét kirobogott a könnyű hintócska az urlak udvarából, de most a gróf és neje ültek egymás mellett a kényelmes vankosokon, 's a kocsis egyenesen a rétre hajtott. Itt a tisztartó vezérlete alatt az összes tisztí személyzet fogadta az érkező uraságot, 's a tisztartó rövidke beszéddel, e mezei kis ünnepre vonatkozóval, üdvözlé. Befoglalá a mezei munkák országos jelentőségét, a mennyei áldás jótékonyosságát, mely akkor nyilatkozik főleg, midőn a fáradozások gyümölcsét aratjuk a termények dús kínálkozásában. Emlité, mikép a hangyamunkásságu nép, mely atyáskodó földesura iránt tisztelő szeretettel viseltetik, örömet érez szívében, midőn összegyűjtheti a föld adományit, miket nem hiu dorbézolásra lát pazaroltatni, hanem melyek jótéteményiben hol kegyes ajándék, hol a jobbagyság javára célzó intézkedés által ő is részesül. Érinté a grófi család leereszkedő nyájasságát, miszerint valamint a nép bajában, véletlen veszély esetében gyors segélyt szeret nyújtani, ugy a falusiak ártalmatlan örömeit is résztvevő kegyességgel szemléli; miért is a munkás sereg tettleg akará bizonyítani őszinte ragaszkodását illy egyszerű mezei jelenetben, mely öröm- és zene-, dal- és vigsággal leghivebben tolmácsolja a romlatlan érzést.

'S most egy jelenet fejtett ki a' petrenczék és boglyák szárai közt, a' széna sajátmű illatától fűszerezve, melly bármi patriarchai viszonynak is méltán képviselheté egyszerű 's épen ezért mondhatlanul édes bájait.

Ünnepiesen öltözött falusi leánykák mezei virágokból font koszorúkat hoztak a' kegyes urnő ölébe, szálás legények a' legfinomabb szénából mutatványokat teritettek a' földesur lábaihoz, mint jelképeit a' szénadús év terményeinek; e' közben megzendült egy nagyobb boglya mögül a' szomszéd faluból iderendelt öt barna hangász zenéje, kik, noha a' művészet igényeitől jó messze állottak, mégis a' vidék leghiresebb hegedűsei valának. Következett táncz, népdal, ujjongás, tapsolás 's egy-egy csutora körüljáratása hangos éljenekkel 's rövid, előre betanított szerény üdvözlőszavakkal, az uraság boldogságára.

De ki irhatná le az egyszerű éltől elbájolt házaspár örömteljes meglepetését, de főleg az angyaljóságu grófnő kéjérmét? midőn megül észrevétlenül közeledve, rögtön csinos kised székérke termett a' színhelyen, egy nőszemély 's egy őrök kíséretében, két betanított birkától vonatva, mellyben a' grófi család kis csemetéje, a' harmadfél éves Gyulácska párnák és széna közt ült, kezében kicsinyke virágkoszorút nyujtva anyja felé. A' dajka kiemelé a' székérből a' fucskát, 's a' gyermek örömkialtozását atyai 's anyai sókok viszonozák. Oh, illy jelenetet, illy szívemelőt, lélekboldogítót hiában keresnénk a' fagyos divat-teremek szőnyegein.

A' zaj lassanként csöndesedett, csak egyes dalok és danák ünneplék még a' szerencsésen bevégzett munka fölötti megelégedést, midőn Erneyi gróf egyenként magához szólítván a' kiválóbb, csengőbb hangu leánykákat 's ifjakat, egy-egy pénzdarabbal buzditá őket az ének művelésére. Nem kerülé ugyan el Rozina figyelmét, hogy e' kegyes adományozás közben Edvárd majd egy, majd másik csinosabb leánynak hol állát, hol arcát csipegeté, de e' szeszélyes dalméltánylás csak szíves mosolyt csalt ajkaira. Mielőtt elhagná az uricsalád ezen igen élvezetes ünnepélyke színhelyét, a' gróf még megkéré a' jelenlevő lelkészt, hogy a' hanggal megáldott egyénekre némi figyelmet fordítani ne sajnáljon, miszerint azokat lassanként részint egyházi énekekre, részint hasonló ünnepek többszöri ismétlésére lehetne képezni, 's egyelőre kikérte magának, hogy a' közel aratás bevégeztekor ismét illy falusi hangversenynyel lepnék meg öt jólelkű jobbágyai.

Hogy a' mai est a' tegnaptól tetemesen különbözött, elgondolhatjuk, mert Edvárd 's Rozina ölelkezve hagyák el az estebéd asztalát, 's a' fiatal férj édelegve ült neje oldalánál, midőn az a' ma hallott népdalok némelyeit ritka ihletséggel, 's végtelenül nemesített érzésteli előadással elzongorázná.

(Folytatása köv.)

BUCSÚDALOK POZSONYTÓL.

I.

Isten hozzád, Pozsony! te bájvidék,
Üdvözlöm én viritó ligeted;
Hol annyi szép kéjórák folytak el
A' kék halmok, a' zöld dombok felett.

Gyönyörűliget! midőn tavaszkor úgy
Kel a' hajnal, mint egy piros leány,
Ha megsimítám nyíló fáidat,
Virágos özőnje hullt reám.

Kis fulmilék hazája, zöld berek,
Itt álmodám szép lányka kebelén,
Ingó fűszálakkal ölelkezém,
Majd a' pajkos szellőkkel játsztam én.

Ki énekéből él vén fád alatt,
A' vak hárfást az isten állja meg!
— Emlékezet szárnyán ez árva szív,
Felétek olly gyakorta ellebeg!

II.

Istenhozzád, Pozsony! te bájvidék,
Hová remény zöld szárnyán jöttem én,
'S most bús valónak érzeménye közt
Bucsúzó el az ősnek kezdetén

Bár nem mondom, hogy nem volt örömem,
Szoritottam baráti kezeket,
Jó ismerősök kedve volt enyém,
Szerettem lányt, 's a' lányban üdvemet.

Itt napjaimnak, ifju hév között,
Hány lelkesítő drága percze volt!
Bár itt is termett a' bú gyöngyöket,
'S könyűmben a' szív édes kúnja folyt.

Oh, e' mulandó életbaj miatt
 Nem vesztegetném árva könnyeim;
 De mit hozék, nem teljesültenek
 E' hon felől ,polgárreményeim!'

III.

Isten hozzád, Pozsony! te bájvidék!
 De e' hazának mostoha fia!
 Pedig hányszor szentelte föl helyed
 Nagy nemzetünnepekkel Hunnia.

Ős népedtől mi csábitott el így?
 Hogy nem magyar vagy, szólj, mi az oka?
 Mikor mondhatjuk honfikéj között:
 ,Hogy már Pozsony nem Bécsnek csarnoka.'

'S te nem felelsz!... 's én szívem bús egén
 Reszketni látom reménycsillagom,
 Talán fél, hogy nem teljesül soha?
 ... 'S félő reményem meg-megbiztatom:

— ,Az ősszellem varázsa győzni fog,
 A' köszivű, de szentelt bérce felől;
 Itt lépnek első Karpát lábai.
 'S ez vissza nem lép a' varázs elől.

Sugár ifjak, 's gyönyörrel áradó
 Szép hölgyvirágok nyílnak kebleden;
 Elég kalász, elég virág terem
 Kék halmodon, virító völgyeden.

Az ősszellem: ,virággá' változik,
 'S így lelketek titokban szívja át
 A' bűvirágok himes kelyhiből
 A' lelkesülés ihlő illatát.

Igy biztatom kétes reményimet
 De ez teljes megnyugtatóst nem ad:
 'S szemem baráti jönnek, a' — könnyűk,
 'S a' honfibú testvéremül marad!

Lisznyay Kálmán.

ALEXY SZOBORMINTÁJA.*)

PÓTLÉK „HÖLGYVEZETŐ A' PESTI MŰKIÁLLÍTÁSBAN“

CZIMŰ CZIKKHEZ.

Mióta szerencsém volt kegyeteket a' pesti műkiállítás termeiben vezetni, egy Mátyás király szobrához készített mintán kívül Alexytől, ki jelenleg Bécsben lakik, sem-

mi figyelemre méltó nem küldetett be. E' minta azonban több tekintetben különös figyelmet érdemel 's pedig, mert királyaink legnagyobbját ábrázolja; mert honi művéstől ered; főleg pedig, mert valódi műbecsrel bír — minél fogva részesült azon tiszteletben hogy kivitelkép az országgyűlési teremben Pozsonyban, mikép ezt az országgyűlési hírekből fogják tudni kegyetek, felállított, 's az országgyűlés részéről általános tetszést nyert.

Kétségtelenül legnagyobb feladata az arczfestőnek és szobrásznak egy rég elhunyt személy képét egész elelenségében, munkásságában, mint ha e' személyt maga előtt élve látná, felfogni 's előadni; az illy kép a' történeti előadások sorába lép, melyeket eleitől fogva jog-

gal állítanak a' képző- művészet tetőpontjára; milly nagy phantasia szükséges illy előállításához, azon egyszerű észrevételből kitűnik, hogy e' közben elkerülhetlen a'

*) Szolgálatot vélünk tenni t. előfizetőinknek, midőn azon mintát, mellyről t. referensünk szól, emlékezet után rajzolva, adjuk. 'S ugyanazért e' rajz nem tekintendő pusztá másolatnak, mert Mátyás király arczképe nem lévén a' rajzoló előtt, ugyanaz hűségre igényt nem tarthat; mindazáltal Alexy eszméjét egészben adja, 's így t. referensünk bírálata megértését tetemesen könnyítendi. A' szerk.

művészre nézve olly tökéletesen, a' mint csak lehet, begondolni magát az előállítandó személy jellemébe 's cselekvésmódjába, 's annak életét, ugyszólván, szeme előtt lefolyatni.

Bármilly végtelenül nehéz az illy feladat megoldása, azt mégis igen gyakran tűzék ki maguknak a' művészek, 's köztök a' legnagyobbak ollykor a' csodálkozásig szerencsésen oldák meg; mire nézve. közelítő példakul a' görögök műdolgozatait setét mythosi korukból, valódi példakul pedig a' legjobb keresztény művészek számos előállításait a' megváltó, az apostolok és a' szentek életéből hozhatni fel.

A' régi görögöknek erre nézve könnyebb volt feladatuk, minthogy mesés hőseikben a' jellemet, melyet ezeknek a' költők inkább általánosságban adtak, szintilly általánosan szokták vala személyesíteni; mioknálfogva nem is birunk egyénileg felfogott Achilles- vagy Agamemnon-szobrot, szintolly kevéssé sajátlagos arczképet bármellyik hajdankori hőstől: mert a' tulajdonképi arczkép csak későbbi korból ered, t. i. azon korszakból, melly Nagy Sándorral kezdődik, még inkább pedig a' római császárok idejéből, különösen Adrianéből, kinek hihetőleg kell köszönnünk Homer 's más régi görögök arczképeit, kiknek idejében a' szobrászat még bölcséjében is alig feküdt, vagy ha kifejlödve is, az arczképre nem fordítá munkásságát.

Hasonlíthatlanul tovább mentek azonban az Adrian alattiaknál a' keresztény művészek, kik szinte a' nélkül, hogy azok arczképét maguk előtt bírnák, felfoganak minden nemzetü 's koru történeti személyeket olly egyénekül, mellyek a' művész phantasiájában u'ra elevenültek, és őket egyéni vonásokkal, jellemmel, kifejezéssel és szenvedélyekkel állíták elő, miként ezeket a' történetíráskimutatta.

Tudva van, mit tett e' részben egy Rubens, egy Raphael, de tudva egyszersmind, hogy az illy legjelesbet megteremteni olly lángész, olly művészeti ihlettség kívántatik, millyet a' természet csak századok közben nyújt legszerencsésebb kedvenceinek.

Illy méreggel, ha igaztalanok lenni nem akarunk, nem szabad járulnunk mintánk vizsgálatához: ha ellenben az egészséges és minden affectatiótól mentt jellemzet utáni becsületes törekvéssel és olly előadással, mellyben a' művész anyagának kívánatait egészben szemmel tartá, megelégszünk: akkor szoborkánk egy honi művész egészséges irányának, czélszerű munkásságának mindenestre különösen örvendeztető tanúságul tűnik fel előttünk, akkor mindazon tisztelettel, mellyet törekvése igényelhet, kellend őt üdvözlenünk pályáján.

Mátyás királynak több arczképe tartatott fel számunkra saját korából, p. o. egy főstvény az ambrasi gyűjteményben, mások emlékpénzekben. A' német szobrászat, mellynek hasonlíthatlanul legtöbbet kell köszönnünk, abból, mi e' nemben honunkra vonatkozólag fennáll, Mátyás korában nem állott ugyan már virágzása telőpontján; arczképekben mindazáltal még nagyon jeles volt, sőt jelesebb, mint azelőtt, valamint Mátyás után is, még egyes német mesterek kivételül a' legjelesbet tudták e' nemben előállítani.

Tekintsük most királyunk azon koru képeit az érintett emlékpénzekben, tüstént első tekintetre fel fog ötenni előttünk, hogy vonásai nem azok, mellyek alatt magunknak egy nagy férfit, mellyek alatt nemzeti legnagyobb királyunkat, a' mi Mátyásunkat képzeljük; sőt ellenben az orr és ajkak vaskosságában, a' zömök, széles arczban és e' terjedt koponyaalakban legalább nem találhatni valódi magyar nemzeti idomokat.

Alexynek kétségkívül az eredeti arczképek egyike vagy másika volt szeme előtt; de valjon jót tett-e azzal, hogy az azokban kifejezett vaskosságot az ido-

mokban és vonásokban finomabbá szelidítette, ez kérdés, mire csak akkor lehetne igennel felelni, ha föltehetnők, hogy a művész nem bízott egészen erejében, hogy félt a nagyszerű erélyes kifejezést elveszíteni, ha híven a történeti alakok szerint tartotta volna magát. Mindazáltal a csupán első tekintetre ellentétben lenni mutatkoznak összeegyeztetése lehetséges; épen azért, mivel az ellenmondás csak látszat, és az előítéletek által elfogult előtt tűnik föl, a mint is valóban a mindennapi életben elég durva metszetű arcz látható, mely mégis tetemes kifejezésekre képes, ha a szenvedély villámként jár végig rajta. S egyszersmind milly gyakran vehetjük észre másrésről, hogy valamely nagy mesternek, még vázlatában is, mely olly bevégzetlen odavetve látszik, az egyes részek helyes arányát egymáshoz sem vagyunk fölfogni képesek; milly gyakran vehetjük észre, hogy még illy vázlatban is már megható kifejezés fekszik? Az idom csupán az anyag, melyben a lélek éltetve munkál s e részben teljes igaza van Stahlnak, midőn mondja: „a lélek maga idomítja testét magának“ (Anima corpus sibi efformat). S így teljes biztossággal kimondhatni, hogy egy test, egy arcz sincs vagy lehet ollykép alkotva, hogy a bennök lakó derék lélek azokat az illő jellem élő kifejezésére ne képesíthetné. Egyébiránt nem tagadhatni, miszerint a művésznak, főkép az antik-et egészen balul értő korunkban, annál nagyobbak kell lenni, minél élénkebb kifejezést minél kevésbé kivert idomokban előállítani képes.

Ha tehát, midőn mintánkat a régi emlékpénzi arczképekkel hasonlítjuk össze: az elsőben az idomok általános finomítását, emelését az utóbbiban, lenyomott széles koponyán tojásdadabb arczalakat veszünk észre, míg az az utolsóban inkább szélesnek és rövidebbnek mutatkozik s egyszersmind egy az emlékpénzen előforduló tompa helyett inkább hosszas sasorrt; mégis, mint már érintők, meg kell engednünk, hogy a minta arca az emlékpénzekben levőkhöz egészben hasonlít, s e szerint a mintában a királynak ugyan kevésbé hü, de mégsem idegenített képét látjuk magunk előtt. Mi azonban e képen a hűségéből hiányzik, pótolja a kifejezés, mellyel a király előttünk teljes erélyű tetteirejében tiszteletet parancsolólag tűnik fel.

Az erély és hatály kifejezése még inkább növekszik a király egész tartásában, mellynek előadásában Alexy legnagyobb érdeme keresendő. Ebben ugyan, első tekintetre, semmi feltűnőt, semmi újat nem találunk, mert ugyan e módon, t. i. kiterjesztett jobbal, csipőre vetett ballal, egyszersmind egy lábbal előlépve s a másikká támaszkodva, számtalan festő és szobrász állítá már elő képét művészünk előtt s így állanak egyszersmind a pesti megyei teremben a főispánok legtöbb arczképei. A feladat szerencsés oldása tehát nem a már gyakran előfordult állásban, hanem abban keresendő, hogy Alexy értett hozzá, ezen szintolly természetes, mint közönséges állásba a királyi parancsoló önbizodalom kifejezését önteni. Hogy pedig ez így van, mintájának más hasonló állásokban levő arczképekkel egybevetéséből leszen kivehető; vegyük, például a pesti megyei terem főispánjait, kik közül felerész színpadri keresettséggel kevélykedik, a többiek pedig merevülten, mint egy fából faragva, állanak; azonban egyikben sincs az élénk mozgalom, vagy a kifejezés helyes mértéke, mellyet a festő állásukba helyezni akart, eltalálva.

Midőn tehát, mint el kell ismernünk, Alexy e mértéket eltalálta, feladata megoldása még más oldalról is szerencsésnek mondható. Mi t. i. Mátyás király alakját a történetírásból mérsékeltnek, sőt inkább kicsinynek és zömöknek ismerjük s tudjuk, hogy illyesben a fenség jelleme sokkal nehezebben kifejezhető, mintegy már magában magas és e magasság által hatályos természetben; nem csekély tapintat volt tehát szükséges, egy alacsony alakba annyi királyilag parancsolót önteni, mint mennyit Alexy mintája bír.

Eszembe jut itt egy régi fametszet Dürer iskolájából, mellyen egy igen alacsony termetű fejdelem udvaronczaik közepett, kiknek némelyike nálánál sokkal nagyobb, olly roppant phantasiával van előadva, hogy tartásában a nagyot a csekélyebbek közt, még alacsonyabb alakjában is, első pillanatra megismerni, 's cseppet sem kétkedem, hogy Mátyásunk egy testileg nagyobbakból álló csoportba helyeztetve, királyi tekintetéből mitsem vesztené, olly élénken van tartásában a méltóság kifejezve.

Mi továbbá a mellékműket illeti, mellyek a király alakját környezik, nem láthatni át azon összhangzati érzelmet, melly a művészt rábirta, hogy a fegyvert, lánczokat és ékszereket, megfelelőleg a zömök, erős alaknak szinte zömök, inkább tömött, mint hosszas idomzatban fogta fel, mint ezt nemcsak a rövid, széles kard, hanem annak széles czifrázatai is, valamint a széles köpenykapocs, három roppant gyöngyével, valamint a felöltöny széles virágai is tanusítják.

Jellemzetes Mátyásra nézve, hogy könyvre támaszkodik, holott máskülönbön királyaink támasza a kard volt, 's mióta a harczai szellem divatból kiment, az utóbbi mai nagyaink csak ékszerül használják. Kevésbé sikerültnek volna tán mondható az ó-német stílus talapzat alakjainak vonatkozása: mert először is ez alakok nem illenek ó-német stílus építményéhez, de továbbá a király alakjához és öltözetéhez sem, legalább ez antikszerű idomban bizonyosan nem; mi sem a mindennapi közönséget, melly Clio, Bellona, Pallas 's a t. jelentősége felől egészen tudatlan, ki nem elégíti, sem pedig a tudósnak nem tesz eleget, ki el nem gondolhatja, miként jut egy régi, harczias istennő ahhoz, hogy egy török felholdat és lófarkot tapodjon el.

Most már az anyagot is kell néznünk, mellynek számára a mintázó művész elődolgozott, mert azon anyag, mellyből mintánk áll, csupán időközi; 's itt szoborkánknak nagy jelessége, hogy rajta első pillanatra észrevehetni, miszerint bronzra van számolva. Nemcsak hogy e mellett számos olly dolog szól, mint p. o. a pánczéling, az öltöny virágai, a fegyverek czifrázatai (mellyeket nem is képzelhetni más-kép, mint ciselirozva): így már mintánk felfogásának egész neme kívánja, hogy bronzban legyen kivve; mert ha azon tetemes árny, mellyet a felöltöny a nagyon hátrahelyezett bal lábra vet, világos anyagban, minő a márvány vagy gyps volna, zavar bennünket; 's mintegy a szoborka plasticai egysúlyát, mellyre műértők joggal sokat tartanak; eltörteni látszik, mivel a jobb oldal sokkal tömöttebb, mint a bal: ez aránytalanság ha egészen el nem tűnik is, de sokkal kevésbé észrevehető lesz, ha az anyag, mellyben a mű majd előállittatik, sötétebb lesz, mint például a bronz, 's így az árny sem leend olly metsző, mint jelenleg, minek következtében a bal láb is előre lépend.

A bronz sötét színe egyszersmind, ha a művész abban vinné ki művét, képessé tenné őt a király történeti nyersebb vonásainak elegettenni, a nélkül, hogy félnie kellene, ha itt könnyebben átlátható értelmetlenség ellen botlani, a mint magától is értődik, hogy a vonások egyéni egyes részei nagyobb mértékben könnyebben lesznek kivihetők.

Azon gondolat, hogy egy alapján sikerült munkát céljának megfelelőleg kivie lássunk, olly természetes, hogy itt nem tartóztathatom magam, a közönségnek a gondoskodást mintánk kiviteléről nagyszerű bronzöntvényben ajánlani. A közönség nagy része más tervet pártolt ugyan eddig, még nagyobb része pedig a lovasszobrot elébe tenné az álló szobornak: minthogy azonban, úgy látszik, ama másik munka nem fog többé létre jöni, mindazért, mivel a rokonszenvek joggal elfordultak a tervtől, mint pedig, mivel a lelkesülés első rohamának végével az adakozások

rendkívül gyéren gyűlnek, az új minta kivérese hasonlíthatlanul czélszerűbb volna, először annak műi érdeme miatt, azután a' sokkal csekélyebb költségek tekintetéből is, melyeket olly szegény hon, mint a' miénk, könnyebben előállíthatna, hogy nemzetünk legnagyobb királyának mégis hozzon létre egy álló szobrot, mely képes volna a' jelenkori legjobbaknak oldala mellé méltán állítani.

Henszlimann Imre.

I R O D A L O M.

Kerényi Frigyes (Vidor Emil) költeményei. Nyomatott Pesten, Landerer és Heckenastnál. 1844. Füzve 1. fr. p. p.

Az ifjú élet gazdag poezisben. Egész világa, mely körülfogja, egy költemény, tündér kert, melynek virágait 's leveleit az erő kor fosztogatja le. Ne csodálkozzatok tehát sem azon, hogy az ifjú verseket ír, sem azon, hogy nálunk olly sokan vannak, kik e' tündérkertben mulatoznak: nemzetünk — bár talán egykoru a' chinaikkal — ifju még, és serdülő fiaiban van elég fogékonyság a' tündérkert virágiról a' legbájosabban álmodozni, azokat leszaggatni, bokrétaiba fűzni. Majd megjön neki is férfikora — 's ugy látszik, már küszöbén áll annak, — meg ifjainkra is az álmoszlató napok komolysága, 's a' lant elnémul kezeikben, a' dalt a' fiatalabb nemzedéknek engedik át, és mit tündérvilágukban megénekeltek, a' szerelmet — felejtik terhe alatt a' gondoknak, melyek szép álmaikat szétoszlaták!

Ez sorsa a' poezisnek.

Van-e köztetek, honfiak, kinek nem voltak tündérálmai, ki nem látott szemei előtt tündérképeket lebegni, 's kiben nem gerjedt vágy: hangokba önteni álmovirágait, a' kedvesen kecsgetetöket? Ha van, kiben ez nem volt meg, ki nem ölelte hévvel szerelme édes ígézeteit dagadó mellére: annak prozai lelkében nem fog soha egy nemes gondolat is tetre érni. Elmulik a' poezis világa, de, mint édes álmoképek, fenmaradnak a' gondolatok, melyek az ifju kebelét magasztosan hevíték; 's habár nem volt ideje, nem kedve vagy nem avatottsága, szavakba fűzve, dalokat írni szép álmaiból, szíve gerjedelmeiből: azért kedvesen enyelghetett a' poezis szárnyain, a' kebelt emelő gondolatok képletein.

Vidor Emilt — kit most Kerényi Frigyes névvel látunk megjelenni könyvének czimén — ismeritek. Ő lelkes ifju — verselő! Költeményeiről nem szólhatunk sokat: kedélyes, jobbadán gondtalan musája egyképen enyeleg át vig és komoly tárgyakon. A' név, mely alatt föllépett, eléggé mutatja, hogy kényes, finnyás érzélgés nem tulajdona. Tudja isten, egész könyvében, bármilly komoly czímű versét olvasók is át, álnevét mindenikén, minden soron, minden szóban ottlelők. Pedig irt ő igen-igen komoly tárgyokról is, — de ő nem érzeleg, nem epedez, nem pityereg, mint szokták mondani; hanem épen azért nem is — érez! Nekünk legalább nem tűnt fel egyetlen egy verse is, melyben érzés volna. Könnyed musája, könnyű kebelrel, 's mintegy játszilag simul át a' másképp legszomorúbb tárgyakon. Lepkéhez hasonló, mely rózsáról, violáról tövisre száll, a' nélkül, hogy hajszállabacsáit megsértené. 'S illy versek — nem poezis. Hiányzik bennök azon

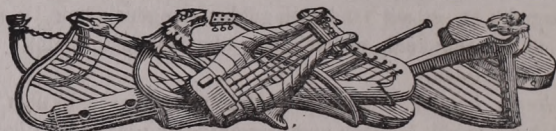
kelléke az isteni ihletnek, mely a' szív fenekéről jövé, a' szívhez szól, azon kel-
lek, mely nélkül verseket írhatunk ugyan, — de költők nem vagyunk. A' beteg
érelzés, epekedés és pityergés szinte baj, senyedő kebelnek nyomorgó ömlengé-
sei, melyeket igen örömet nélkülözünk, sőt megununk, boszankodunk rájuk; de
köztök 's az érzés közt még nagy a' különbség, 's úgy látszik, szerző amazokat
— talán vérmérsékleténél fogva — kerülven, ellenkező hibába esett, mely őt a'
költőiségből egészen kivetkezteti.

Versei, általában véve, kellemesen szerkesztvék, jól hangoznak; jellemök:
a' keresetlenség, könnyen folyóság mindannyiban megvan. Hogy mélyebb életphi-
losophiát azokban hiában keresünk, az természetes; a' fiatal szerző hol és mikor
gyűjtött volna élet- 's világtapasztalást, mely a' talán meglevő eszméleti studiumo-
kat kiegészítette, szilárd alapra helyezte volna?

Hon- és szabadságszeretet eszméje van verseiben elhintve elég. Ez nemes
kebelre mutat, de a' mi hibánk-e, ha még e' szép tulajdonait is úgy látjuk feltük-
rözni, hogy csak szavakban álljon az előttünk, 's nem érezzük, hogy szívéből fa-
kadó érzéseket lantolna a' költő előttünk?

Lesznek, kiknek Kerényi könnyen lebegő, egyszerű, játszi musája tetszeni
fog; de hogy legyenek, a' kik érzésre hevüljenek dalaira, abban kételkedünk. És
nemcsak érzést nem lelünk mi az ő verseiben, de nem találunk lyrai emelkedést
sem, 's így e' kettő hiányában mi lesz Kerényi poezisából? — — — Ő igen jó,
igen csinos, igen ügyes versíró — de nem költő.

V—y.

HANGÁSZATI LEVELEK*).

II. ERKEL FERENCZ zenéje Kölcsey Ferencz himnuszára. —
Nagysokára veszed e' második leveletem, 'édes barátném! mely késedelmezést,
azonban nincs miért szememre lobbantanod, miután azt mult alkalommal előre ki-
mentém előtted. — Ime, itt kapsz egy gyönyörű himnuszt, melyből angyali han-
gok özönlének eléd. — Kölcsey Ferencz himnusza Deák Ferencznek van
ajánlva Erkel Ferencztől. Három Ferenczet látsz tehát egy lapon, 'édes bará-
ném! 's ez maga nagy ajánlata lehetne a' műnek előtted, miután tudod, hogy a'
Ferenczek egytől egyig igen szeretetre méltó emberek, ha ezen a' maga nemében
remekmű a' nevek ajánlatára szorulna. De nem szorult ám! miről, miután nem
voltál olly szerencsés azt a' nemzeti szípad derék kardalnokai által előadva hallani,
saját zongorád szerint is meggyőződhetel.

A' himnusz zenéjének ezen kiadását a' közösen ismert jeles szöveg előzi meg.
Maga a' zene a' dallomot teljes harmoniakísérettel visszaadó zongoraszakból áll,

*) L. 'Életképek' ezidei első félévi VIII. számát.

mellynek megértésére az ének nem szükséges, ámbár annak valódi hatását csak úgy élvezheted, ha e' teljes dalkart is hallod egyszersmind énekelteni. A' hangnem Es-dur, a' menet és kifejezés: Andante Religioso. Négy tagból álló bevezetés előzi meg az ének kezdetét, lassu 's összeolvadó hangokban, melyek közt a' legszebb hatást a' 'tamtam' teszi harangszerű hangokban, előre figyelmeztetvén a' hallgatót, hogy a' mit hallani fog, vallásos, emelkedett buzgóságot igényel, mely hangok azonban elnémulnak, mintegy nagyobbak, szebbnek engedve helyet, mihelyt maga az ének kezdődik. Az ének első hangjai a' négy legközelbi taktban a' leggyöngébben, legcsöndesebben, mintegy bátorítalan felfoháskodással emelkednek, szint-ily lassu 's szellemi hangokon következik a' második négy taktból álló zene-mondat is, hol ezen első periodnak vége van, mely a' szöveg e' négy versét foglalja magában:

Isten áldd meg a' magyart
Jó kedvvel, bőséggel,
Nyujts feléje védő kart,
Ha küzd ellenséggel.

El nem hallgathatom azonban itt azon nem épen kellemesen ható prosodiai vétséget, miszerint e' versek elseje 's harmadikának harmadik szótagja, mely magában a' versmérték szerint hosszú, az énekben rövid hangjegyre van téve, míg az utána következő negyedik szótag három annyi ideig kitartandó, mi népénekben mindenesetre kerülendő volna, melyben a' zene 's a' szöveg hangjainak egymással egészen megegyezőleg kellene haladni a' hanghosszaságra vagy rövidsége nézve, különben az éneket erőtetettség bélyegzi, mi aztán néha nem épen épületes nevet-ségességre adhat alkalmat. Az ily vétség teljes dalkar mellett elenyészik ugyan; de ha az éneket vagy egyes vagy csak egy-pár dallóból álló kis kör éneklí, az ily helyeknek szükségkép kellemetlen benyomást kell okozniok. — Következik az ének kilenczedik taktja, hat hanggal főlebb kezdődvén az első halk felfoháskodás-nál, magán az alaphangon, 's nem is e' csöndes hangokon többé, hanem neki he-vülve, neki bátorulva, erős, teljes kijelet hangokon, melyek mindenike felráz, fi-gyelemre ébreszt; keserves kifakadás ez, panaszkodó 's könyörgő egyszersmind, megegyezőleg a' szöveg értelmével az első versszakban:

Bal sors a' kit régen tép,
melly két hang két taktot foglal el. A' következő:

Hozz rá vig esztendőt,

három hanggal ismét főlebb emelkedik 's fortissimo énekelletik ismét két követ-kező taktban; 's ha az előbbi vers panaszló 's könyörgő volt egyszersmind, ezt még mélyebb érzellemmel könyörgőnek, hatályosabban esdőnek merem mondani. Mintha nemzetünk bús geniuszát látnád a' végtelen hatalom előtt porba hullva 's esdekelve, ki törődöttén és bűnét bánva, vallja meg nemzete vétségeit, szomoruan hozza fel az üdv és kín osztogatója előtt nemzete hosszas szenvedéseit, és hatályos imával — mintegy rimázkodva — felfoháskodik, hogy eljőjön rája a' vig esztendő is. . . És az ének tovább megy, három hanggal ismét főlebb, kifejezésében a' legnagyobb erőig növekedve 's kétségbeesve kiált fel:

Megbűnhötte már e' nép
A' multat 's jövőndöt.

Melly két vers nyolcz takton keresztül, egy-egy négy taktból álló, egészen egyértelmű periodban kétszer ismételtetik, mindkétszer ugyanazon felkiáltásával a' jobb lét utáni kétségbeesett sovárgásnak, fájdalommal, csüggedéssel, bús elkese-redéssel és csak kevés örvendeztető reménynyel telve, mit eléggé bélyegez az is,

hogy az utóbb idézett versek elsejének erőteljes, hatalmas felkiáltása a' másodikban ismét a' csüggedő pianissimóba megy át 's így végződik, utána csengvén a' bevezetésnek ide is alkalmazott négy taktja, a' megható tamtam kíséretében. . . És ha magyar vagy , barátom, bár vagy , barátom! ha valaha e' nemzet kiállt szenvedései, hosszas gyötrelmei, röviden felvillanó fényszakaival hirtelen ellohadó fölemelkedésének, ha valaha a' jelen küzdései, törekvése, a' zsbasztó állapotból kiemelkedni iparkodása, — ha mindezek valaha agyadban megfordultak, ha lelked ezekre emelkedett, 's szived mélyéről remegő fohász kelt a' nemzetek istenéhez, e' honra 's nemzetére áldásért esedező; ha szereted, mondom, mint kell, a' magyar nemzetet, lehellen e' hangokra mélyen meg nem indulnod, lehetlen kínos kéjjel, kétség és remény közt a' homályfódte jövődó iránt, mely elérzékenyülés nélkül hallanod e' felséges hymnusznak főleg második és utolsó szakaszát, hatályos és valódi nemzeti hangjaival, melyekben oly szépen egyesül a' töredelmes bűnbánat az imafohász esdeklő szózatával; — mellyre, ha még egy általános pillanatot vetünk, meg kell egyszersmind azt is mondanunk, hogy az egy oly kerekded, összevágó 's egymásból folyó dal-öntvény, mellynél népénekké czélszerűbbet nem kívánhatni. Adja isten, hogy a' remek dalmű szépsége minél terjedtebben elismertessék e' hon határai közt, 's mielőbb bejutást nyerjen mindazon helyeken, hol a' magyar néphymusz minden más idegen felett első jogot igényelhet magának. — Budapest, sept. 20-kán 1844.

V. A.

POZSONYI LEVELEK.

XXVII. *)

SZERETETT LEONÁM!

Sept 10-kén 1844.

Nagy dolgok történtek Babylonban. A' tegnapi nap komoly és vig jelenetek tanuja volt. Ki hinné? A' hű nemzet országgyűlése helyén, a' becsületes békes polgárok csöndes városa, Pozsony, mintegy ostromállapotban volt. Miért? kérded, kedves Leonám; ez talány, ez azon aenigmák egyike, melyet tán maga epés kis phinxünk sem tudna megfejteni. — A' komédia sokkal komolyabb, mint gondolnók, mert gyakran hull el észrevétlenül a' mag, mellyből később egy erdő terebül ki, mert, mint mondani szoktuk, az idézésre megjelenik a' sátán. Nem! nem! ne ismételgessétek többé e' komédiát.

A' „vas-kutacskaik“ vérengzés napjától fogva leirhatlan ingerültség és igen szomorú, kárhozatos tettekre fakadt ellenségeskedés létezik az országgyűlési ifjak és a' pozsonyi lakosok között. — Ki legyen bűnösebb a' két párt között? azt a' szigorú bírói vizsgálat fejtendi ki, annyi bizonyos, hogy az ifjak közül többen vesztélyesen sebesültek, és hogy az ifjuság, másnap délutáni összejövetelében kárhozzatást mondva ki mindazokra, kik hivatásukról megfelejtkezve, trágárság és bűnös örömben keresnek elszóródást 's kiket, mint testük rothadt részét, magoktól eltasztit-

*) Elkésett.

ják, kiküldöttséget neveztek ki személynök ö nmághoz, a szenvedett sérelemért elégtételt kérendőt.

De forduljunk el e' sötét képtől 's lássuk, nincs-e, mi fölidézhetné lelkünkben az öröm ünnepét!

Mióta a' társadalmi reform küzdései megkezdettek, mióta sikerült e' hazában is egy-két egyesületet létesíteni, közvetlenkihatás- és eredményre nézve alig létesült hazánkban üdvösebb egyesület, mint az iparegylet. Hazánk ipara fejletlen állapotban tengett, 's csak rövid évek után is mi örvedetes eredményt mutatott fel ez egyesület. Hála érte az illetőknek! — De nem elég, szeretett Leonám, hogy kiüntetés, az iparműk pompás kiállítása ösztönözze egyedül iparüzőinket, kell hogy a' tehetség és munka anyagilag is megjutalmaztassék, hogy iparunk tényleges pártolás által is segítessék felvirágzásra! Mert mi ösztönzé eddig derék iparüzőinket az iparvilágban tökéletesbre törekvésre, midőn szorgalma és nehéz munkájának gyümölcsét megveté a' szőnyeges paloták magas urnője, és míg a' külföld iparczikkeiért könnyelműleg szórá ezreit: a' magyarterményszat számára nem volt egy fillére is? Nem volt — mondom — mert a' kötelelességérzet erényeink legceskélyebbike volt. Ime ismét szomorú képhez vezettelek, pedig e' jelen pillanatban, midőn számodra e' sorokat írom, öröm az, mit érezek. És ez öröm annyival nagyobb, mentül derültebb kedélyvel szoktunk tekinteni a' borun áttörő napsugárra.

Előbbi levelemben értesítelek, szeretett Leonám, miként az ifjak olvasóköre, az általa alakított iparvédegyelet kötelező pontjait az összes ifjuság eléterjesztendő, azt e' pontok aláírására szolítandja testvérileg fel. Az ifjak f. hó 8-kán tartott összejövetelökben a' védegyelet közlekedesed- és pártolással fogadtatott 's a' megnyitott iveken megkezdettek az aláírások. Reméljük, ez iveken egy ifju neve sem fog hiányzani.

A' lelkesülés és kötelelességérzet e' pillanatában egy ifju emelt szót rokonaihoz, 's felmelegítve azon ügyszeretetet, melly a' mult országgyűlésen a' népkönyvkiadása iránt mutatkozott, e' vállalat pártolására hívta fel társait. Ez igyekezet célja: a' népet népszerű és olcsó könyvei által oktatni —, olly szent, mikép kevés szavakra volt szükség, hogy őket e' pártolásra rábirja. A' fölhívás közlekedeséssel fogadtatott; az ivek megnyittattak.

Azon mondatoknak, mellyek naponként forognak ajkainkon, egyike az is, hogy „csak egészséges testben lakhatik az egészséges lélek.“ De ezzel is ugy vagyunk, szeretett Leonám, mint a' könyörületességgel, mit erénynek tartunk mindnyájan, de a' mellyet csak kevesen gyakorlunk. Mert hol fordítatik kevesebb gond és figyelem a' test edződése- és kifejődésére, mint nálunk? A' gyermeknek csak értelmisége képeztetik, de teste, mint növevelő intézeteinkben, a' sziv elhanyagoltatik, innen magyarázható oszt az elsatnyult erő 's a' testi bajok százezere. A' görögök gymnásiumaiban a' test volt első 's a' bölcsék és művészet hazája szülé a' Thermopilák 's Marathon hőseit. — Nem lehet tehát fájdalommal nem tapasztalnunk, hogy hazánkban olly ritkák a' testgyakorló intézetek, valamint lehetlen nem örölnünk azon, miként Pozsonyban Martinényt ur egy illy intézetet nyitván, rövid idő alatt is, örvedetes eredményt fejtett ki. Ez intézet próbatéte f. hó 8-án délután volt. Városunk eliteje volt jelen 's gyözödhetett meg az intézet áldásairól, mert gyermekek, kik horpadott mellel, ferde vállal léptek ez intézetbe, néhány hónapi erőfeszítés és testgyakorlás után egészséges, emelt mellel 's egyenlő vállal lépdeltek a' kis hősök sorában. Ez intézetet a' gyermekekkel szelid bánásmód és szigorú felügyelet elajánlja.

F. hó 8kán ritka élelményben részesülhetnek, kiket a' vallásos pietás a' polgári

kórház kised templomába vezetett. Egy hölgy éneklé a' magasztos „Ave Máriát”
 's nekem kedves Sárosynk szép beszéde jutott eszembe:

„— — — dall, miként az angyal,
 Melly először énekelt az égben.“

Igen, e' hangok a' szív, a' kedély mélyébe hatottak 's mint azok, olvadoztak kebled-
 ben az érzések, lelked felszállt az ég urához 's a' szép énekbe vegyült imád is.
 Foglald imádba hű rokonodat, Y o l é t.

BELFÖLDI LEVELEZÉSEK.

MISKOLCZI LEVELEK. I. — Sept. 13-kán. Ismered tán, szép olvasóném — megengedj e' bizalmas megszólításért — a' kedves népregét a' kis Ruprecht-ről, mellynek vajmi sok eleven példányképe tűn fel az életben; ez a' kis ficzko lovagolni ohajtott volna nagyon, 's midőn kantárszár, nyereg 's alá még délczeg-mén is előlertett, hiányzott valamije, hogy régi vágyát betölthesse — bátorsága. — Igy valék én is: irnom kellett már valahára, teljesítenem az édes kötelességet, önöknek, édes szépeim — kiket vétkezném, ha látatlanban is legszeretreméltóbaknak nem tartanék — csekélységemet kedvező színben bemutatni. Papirt vevék tehát elő, letörlem rég poros íróasztalomat, kiszáradt tentatartóm szomjuságát „pa-tent“ fekete lével enyhitem, az életlen tollkással megfaragtam „gyötrellem árja közt“ a' halhatlanság ludszárnytól kölcsönzött fegyverét, mellyel vajmi sok vél, de olly kevés tud czélt érni, — még kezemet is megmosám — pedig e' részben nem követtem a' közszokást, 's elég auctoritást — rugtam oldalba, (bocsánat e' durva kitételért), kiknek ez egyszerű kézművet (manufactur) el nem hagyni igen ajánlatos lett volna; 's e' hallatlan előkészületek után megfejelt tollam halavány orrát izletes fekete fürdőjébe mártám, és — — azt gondoljátok, hogy írtam? — oh, nem! — megakadtam, jobban mint a' gyorsutazó november végén a' főváros közelébeni feneketlen utakon, mert öt hat vagy 12 ökor csak „flottá“ teheti, 's ha repülnie nem is, de szokott nemzeti módon másznia lehet czélja felé; jobban megakadtam még, mint a' kis Ruprecht is; mert nála csak bátorság hiányzott, 's ha e' nemes tulajdon közös is sok nőtáborozáshoz szokott anyámasszony vitézkével a' harcz álgymoraja közt — én nem osztám, 's ezt rólam feltenni is sértés, még pe-dig olly sértés, mellyet párbajjal torolnék meg, ha önk szép szemei előtt viadal nélkül is meghódolnom nem kellene. — Ki is látott író bátorság nélkül? hisz ez fehér holló mai tollvilágunkban: a' „courage“ csak megvolna mindenütt, de ám rendesen másutt rejlik a' bökkenő: — Szégyenlem! de mégis meg kell valla-nom: — mert őszinteség által, márcsak ritkaság kedveért is, annyi méltó hize-lgéshez szoktatott bájos olvasóném előtt tán legkedvezőbb színben lehet feltűnni szerencsém — nem tudtam mit írni!

Hallatlan! — fogjátok mondani — ez ember (mert hiszen ember az isten-adta) eredeti! hát nincs mit írni az olly nevezetes Miskolczról, mellyen a' szenvedő emberiség tűzársajtolta könyeit hon és külföld, annyi nemes kebel sietett bőkezű részvéttel felszárítani, melly olly nevezetes minden tekintetben, mert bár civilizált, de saját magyar typussal, mellyről hallók, hogy példaképe a' honnak kicsiben: hiánya, javítani valója temérdek — mint annak, a' reászánt erő pedig szétidiribolt, szétága-zott — mint ott, — átalakulás felé indulóban szebb jövő utáni sovárgással, annyi

tenni valónak öntudatával, de oly kevéssé értve, méltányoltatva, kiktől kellene, — a' teendők iránytűje, és egyesülés szelleme nélkül — mind, mind mint ott!

Nem volt mit írnia?! fog ön is felkiáltani, kedves szerkesztő ur — 's olly savanyu képet „csinál“ — mintha látnám — mint midőn munkás dolgozótárs megbukott drámájáról kell recensiót írnia lapjába (mi kedves mulatság lehet ugyan, de bizony nem irigylem. Oh, ön boldog! ézerszer boldog! ön előtt, ki a' német-ajku magyarfőváros légkörében lehel, mely ha nagyon poros is (persze, midőn sár nincsen), de mindnyájunk előtt érdekes legalább — ön előtt illyes megfoghatatlan? Ön a' főváros életűs, változékony, 's olly téres mezején gazdag lelki táplát szüretelhet be olvasóinak: mi a' provinczialis élet szibbasztó 's érdektelen egyformaságában csak vagy alig bengészhetünk; — beh gyakran jut nekünk a' szerencse — ha a' dolce far niente osztályához tartozunk, — (oh, bár másén tehetnők) édelegetni azon „vaskoshölgy“ karjain, kit Vörösmarty halhatatlanított, 's kit, hogy szép olvasóném féltékenyek ne legyenek, megneveznek, ha reá nem ismertek volna már „unalom“ ő téjnsasszonyságára. — De hogy is ne jutna! hiszen, hogy mást ne mondjak — mintha minden ellenünk esküdött volna, még a' holdvilágos estének olly sok jó 's rozsrímeiben megénekelt bájait sem élvezhetjük — — Lámpás nélkül: igen — lámpás nélkül! mert „ki vagyon dobolva, hogy az éjfelutáni — gyujtogatásoknak miatta azon — rendelés h o z ó d o t t, hogy a' ki (nyárban!) kilencz óra után lámpás nélkül jár, minden különbség nélkül (Ritter und Knappe egyaránt!) tolvajnak fog tekintetödni és bevitetödni“*). És lőnek is — persze csak a' „bakterház“ közelében — egy kis ütlek, néha megvérezés-járlékkal is**) bevitelek, és e' bevitelek valóságos bevételekké váltak, mert az éj „mártyrjain“ lön huzás és vonás 10 v. 20 p. kr. erejéig.

Igen! Tárgyhiány az, melyben mi vidéki levelezők szenvedünk 's ez mire nem viszi az embert? példa K. G. F. ur, ki az Életképek 10-dik számában (323. lapon) igen furcsákat ír Miskolczról: mondja, hogy „színészek mulatnak nálunk;“ ők meghiszem, de bennünket nem mulatnak; — írja, hogy a' gyujtogatásokat „megvetett szerelem ádáz dühe“ (huh, 3-szor huh!) szülé: — a' megvetett szerelem sok galibát szerzett már ez árnyékvilágban — igaz —, de hogy ezt is „ö kigyelme“ szerzette volna, más nem tudja, csak ön, kedves K. G. F. ur. Vigyázzon! még utoljára kisül, hogy ön a' gyujtogató; — igen! ön valóságos gyujtogató is; bennem felgyujtá a' kenyéririgység „ádáz dühét“; sőt rabló is, igen! mert elrablá előlem legszebb tárgyam a' — keresztfeltételt, melyet én másképp, mintegy így halhatatlaníték vala:

„Zajló néptenger bámész áhitatától kisérve, emelkedett (csepükötél segítségével) a' torony felébe a' hit emblemája, még alig bonthatá ki reményszínű pongyolájából az ács, alig tükrözheté, mint fürdő nympha kristálypatak medrében, — aranybájjait a' nap felhők mögé elhalt sugáriban, 's im az ég maga szentelé fel azt harmatkönyeivel.“

Hja! de nem minden ember ismeri Sophocles pathosát! — De nemcsak gyujtó, rabló ez a' K. G. F. ur, a' csak meghajlott hidat is eltöri (csupa kedvtelésből, a' gonosz!) 's így hídtrör, hanem csaknem gyilkos is: embereket lökdös le a' a' hidról, 's ha szerencsére a' patak nem száraz, még meg is fulasztja, mi valóban szép mulatság lett volna „messziről.“ Bizony! bizony, kedves K. G. F. ur, ön igen

*) Ez curialis stylus tanácskozásainkban is.

**) Jele, hogy Kossuth vezércikkjei a' botrendszeréről nálunk siketeknek szóltak.

veszedelmes frater! 's még köveztünknek sem hagy békét, talán azért, mert a' kocsizóknak meg ez nem hagy békét; (és ezért éljen a' tálio!) pedig lamentókból csak botrány — de pflasterkövet nem nyerhetünk! Várjuk ez 's több más hibák orvoslását városunk királyivá átalakulásától; akkor már minden másképp lesz, meg a' rossz borteremő hegy is jóvá 's a' polyhos tőke is muskatallá fog átalakulni!

De hogy tárgy nélküli csevegéssel a' bájos olvasónék előtt én is át ne alkuljak unalmassá: bevégezem azt, 's tőle bucsút veszek; és hogy mielőbb tehessem nála másod vizitemet, „m u s z á j bár mikép olly tárgyat kerítenem, mellyel kegyes színe előtt méltólag „debutirozhassak.“ A' viszontlátásig *) tehát ajánlja magát megbecsülhetlen kegyeitekbe

Agatocles.

KOLOZSVÁR, sept. 7-kén. Üdv önnek, tisztelt szerkesztő ur, ki nem szívesen látá kiszorítva e' lapok hasábin több honi városok sorából Erdélyhon fővárosát, a' dicső Mátyást szülő, 's zsiros káposztájáról híres Kolozsvárt**), 's azt hívé, hogy ez azért történik, mivel az érdemteljes szerkesztő ur tán azt gondolja, hogy Kolozsvárt nincs is élet, mellyet festeni érdemes volna — pedig épen itt az élet legköltőibb oldala virul; mert mi szebb az á l o m - é l e t n é l? nálunk pedig ez ütötte fel hatalmas uradalmát, erőt, akaratot 's szellemet hatalmába kerítvén. — A' batyus tehát szép kötelességének ismerendi ezen állomélet jeleneteiből néhány rajzokkal a' tisztelt olvasóknak kedveskedni.***) Azért ha némelly philiszteus vagy nem philiszteus e' rajzokban magára találna ismerni, kérem, valahogy meg ne nehezeltelen az őszinte batyusra is, hiszen ki ne örvendene saját képének, midőn azt másolva látja; a' batyus pedig híven fogja magát az eredetihez tartani. — 'S most lássuk, mi van a' batyuban? Mielőtt az áloméletből kezdeném rajzaimat a' magyar orvosok és természetvizsgálók gyűléseiről véltem kis vázlatocskát adhatni. Halljuk szeretettel: Az ülések sorát főkörmányzó gr. Teleky József ő excellentiája igen jeles beszéddel nyitá meg. Röviden emlité a' társulatok hasznát, úgy a' tudományos, mint a' politicai világban; elmondá, hogy jött az eszme hozzánk, 's az Árpádok, Hunyadiak, Zrínyiek kardcsörgései után, hogy talált ápolókra, a' szelid muzsák társaságát kedvelő ivadéokban. — Nem tehetem, hogy a' szellem- és kedélydús beszéd végsőrait ide ne igtéssam:

„Üdvözlünk tehát titeket a' testvér hon természet vizsgálóinak 's orvosainak most ide sereglett képviselői, kik bennünket ez idei gyűlések ide tétéleivel szerencseltettetek! Rokonkezet nyújtunk nektek a' nagy természet műveinek vizsgálásában, ritkaságainak megismertetésében; rokon szívet a' tudományokban egyesült két haza szeretetében, rokon keblét irántatoki barátságunkban! Én pedig különösen a' két hazának egyiránt hű, egyiránt elkényeztetett fia, üdvözöllek mind titeket, mind pedig benneteket, Erdélynek itt megjelent fiait. — Legyetek meggyőződve, hogy a' hanyatláshoz már közelgető legszebb napjai közé számítom e' mait, mellyben e' két haza egy czélra összegyűlt polgárainak e' díszes körében örömtelve az elnöki széket elfoglalhatom és üléseit ezennel megnyithatom.“ Hangos és szünni nem akaró, éljen'-ek követték ő nagyméltósága beszédét. — Azután következő urak szónoklottak: Kubinyi Ferencz ő nsga, orvostudor Szöcs József 's Brassai Samu tanár urak. — Jelen, valamint a' többi ülések munkálatait is mellőzem: csak azt említem itt meg, hogy ülés után a' tagok némelly része a' természeti ritkaságok gyűjtemé-

*) Pedig minélelőbb, kérjük szépen!

**) Hát a' mi hibánk-e ez?

***) Igen szép batyus uramtól.

Szerk.

Szerk.

Szerk.

nyét vizsgálta. — Azután a város által adatott pompás ebédre mentek, mellynel jelen volt főkörmányzó ö nméltósága is, valamint a társulat minden tagja, főkörmányzó ö nmlga poharát felköszönté több izben: Koronás fejedelmünk -, ugy szintén fenséges nője -, valamint a nádor ö fenségeért — nem különben a derék honfiakért azok, között Széchenyi István gróf és Wesselényi Miklós báró urakért — Sept. 3d. a redoutteremben fényes tánczvigalom volt; ezt is főkörmányzó ö nmlga s országos elnök B. Kemény Ferencz ö nmlga — magas jelenlétökkel élénkítették. Rang, cím egy nagyszerű fesztelen családi örömben folyt össze, s nemévé vált az élvezetnek, melly más alkalommal olly ritka. — Hibául róhatnám fel a tánczolókrészére, hogy kőrmagyart csak hajnal felé egyszer tánczoltak; de — Surdis narratur fabula; mivel ezek siberiai medvetánczot is jobb kedvvel tánczolnak, mint nemzetit. — 6-kán ismét tánczvigalom gróf Kemény Sámuel urnál, kevesebb vendég ugyan, de a vigalom itt is otthonos, fesztelen, vidor volt, mint vigalomnak lennie kell. — Végül még két kis eseményt kell emlitenem: egy fiatal nőtelen orvos a leányok szívet igen lágy-nak; a híres Kaposvár pedig nem olly zsiros-nak találta, mint hiszlették: a halál pedig annyira megrémült orvos uraiméktól, hogy nyolcz nap óta egy halottat sem vittek el B. orvos ablaka előtt. B.

N. KÁROLY, sept. 8d. Tánczvigalom művelt emberek közt egyedül a befizetők és bemenők elvei végett adatva, minden magasabb cél nélkül ártatlan mulatság, s legfeljebb akkor rovandó meg, ha gyakori ismétlés által egészséget és tetemesb pénzösszeget veszélyeztet. — Ellenben ugy vigadnunk, hogy élveink közül szenvedő embertársainkra is hassanak jótékony s életető sugarak — nemes és magas szto s. Olly sorsjátékkal egybekötött tánczvigalomban részesülének mai napon NKárolyban, mellynek mintegy 200 p.forint tiszta jövedelme a 21,000 ft. tőkével bíró szegények intézete javára áldoztatott. Valamennyi tánczvigalmak között, melyek az utóbbi években NKárolyban adattak, legszebb s legjelesebb volt e mai napi — távulról sem hasonlítható a szatmárihoz; a terem padlata viaszkkal önteték be és simittatott ki, virágkoszorúk diszéltek a homlokfalli oszlopszatokon, az ülőhelyek s ablaknyílatok tiszta fehérrel vonattak be, csinos tükrök kínálkozván ügyesen számított távolságban. A cigányzenészek Bunkó vezérlete alatt jelesen működtek, a tánczrend zavar nélkül megtartatott, az ételek ehetők — az italok ihatók. — Ezen pontos, izletes elrendezés, ezen dicsérendő tánczvigalom alkotója Flekl R. jószágigazgató ur. Vendégek mintegy 230an valának, ugy, hogy bár a terem tökéletesen tömötnék látszék, kényelmesen tánczolhatánk. A tánczvigalom fesztelen volt, tánczolának akárkivel személyválogatás nélkül, de a vendégek között nem is találkozott, ki megrovást bárminő tekintetben érdemelt volna. L. G.

MAGÁNLEVELEZÉSEK.

PEST, sept. 20-kán. T. cz. szerkesztő ur! Becses lapjában a „Köszegit ut” ezimű, különben igen jól irt cikkben Honthi urtól a többi közt Szombathelyről egy történet elleni s névfölcserelési tévedésre akadtam; szerző t.i. a szombathelyi első püspököt Szabónak nevezi, és őt az általa építtetnek állított templomban a füstvényzetek közé helyzi: holott Szabó nemcsak hogy első, de még püspök sem volt, hanem egy 1822-en nemeslelkűsége, s jótéteményeiről ismert kanonok. — A dolog felvilágosítására egyébiránt a magasztalt templom következő

homlokfehirata is szolgál: Joannes Szily, primus episcopus Sabariensis 's a' t. A 'Társalkodó' közelebbi számában is a' csornai héti vásárról tétetvén említés, Csorna Sopron helyett Győr megyébe tétetik, 's a' várostól pár órányi távolságra mondatik; még eddig a' legjobb vére lovak is alig teszik meg azon utat négy óra alatt. Lehet, hogy az említett mezőváros vasuton közelebb fog esni Győrhöz, de ez jelenleg még csak papirosan létezik. W. J.

KÉNYES PONTOK.

*Régi időkben Németországban a' máktól is adót fizettek, melly a' krónikákban 'Magensteuer' cím alatt fordul elő: jelenleg, hol Lipcsében annyi ezer könyv, Augspurgban pedig az 'Allgemeine' jelenik meg minden évben, ezen adó egészen eltöröltetett.

*Ha a' cziczus mossza magát, vendéget várnak a' házhoz: ha X. spectabilis urnak inasa csizmát húz, a' vendég már megérkezett.

*A' politikába mikor folyik be a' bor? Tisztujitáskor.

*Micsoda különbség van Csöd táblabíró és Iczig zsidó közt? Hogy tekintetes Csöd uram juhait; Iczig pedig Csöd uramat nyirja.

*Y. báró ur angol ebészt fogadott: mert az angolkuttyák nem értik a' magyart.

*Potrohosi táblabíró urat derék capacitásnak tartják: mert többet tud — megenni 's inni, mint három más.

*Rántásy szolgabíró urnak két paripát ajándékoztak: esküdtje azt állítja, hogy csak az egyik — lopott. B. P.

*Otahaitiban az ország rendei a' mértékletességi egyesületbe iratják be magokat — országgyűlés előtt.

*Egy franczia elméncz a' macskazenét, 'l' opinion publique, mise en musique'nak nevezi. Istenem, beh sok dolga lenne nálunk a' nyilvánosságnak, ha véleményét mindig muzsikára tétetné!

*Nagy a' kor: csak a' kornak nagyjai kicsinyek.

*Az y—i földesur olly fölötté kegyes alattvalói iránt, hogy ezek közelnek képzelik már az aranykort: csak azután Uranus föl ne falja gyermekeit.

*E' napokban egy köműves a' ház tetejéről före bukott: bizonyos napilap szerkesztőjét illy malheur nem érthette volna.

*A' váczí-utczában két ló megszökött: mondják, hogy a' kocsiban négy arszlán ült 's ezek miatt szakadt meg a' szegény párák türelmök — i s t r á n g j a.

*Mióta Geiza urfi londoni utazásából visszatért, sokkal jobb — k o c s i s, mint azelőtt volt.

*A' chinaiak azon csudálkoznak, hogy a' szomszéd Japánban, népgyűlések alkalmával, oly nagy lármát csinálnak 's a' japáni kormány meg sem mocczan: hát nem tudják a' chineserek, hogy a' japáni kormány azzal vigasztalja magát: „az ugató eb — ritkán harap!”

*Isten azt mondá Évának, hogy a' férfi ura fog lenni az asszonynak: ebben a' kényes pontban, úgy látszik, Éva asszony nem hallotta az isten szavát.

*Egy török kérdezeltvén, mikép szoknak nálok szerelmet indítani? azt felelé: „erre nekünk nincs szükségünk; már készen vesszük azt.” Reánk is alkalmazható — néha.

*A' szép asszony kevesbé retteg a' haláltól, mint ifjusága elvesztésétől.

*X. ur kirándul jószágaira — v a d á s z n i: a' városban már elég bakot lőtt, most a' szabadban akarja megpróbálni.

*Váltós kereskedő a' váczí-utczában megbottlott: jó hogy el nem esett, különben igen sokat rántott volna maga után.

*Sokan azért korholják a' „Merkur”-t, hogy utánnyomatokkal tölti be hasábjait: a' jámborok nem tudják, mikép a' Merkur nemcsak a' kereskedők, hanem a' — t o l v a j o k istene is.

*Mondják, hogy Chinában legujabban olyan gépet találtak fel, melly annyira meghatja az emberi agyvelőt, hogy abban többé semmiféle józan gondolat nem támadhat: halljuk, hogy a' chinai irodák számára fog használtatni.

*Két arszlán e' napokban életre halálra vívott: az egyik, ki agyonlövetett, két óra mulva Vikussnál — fagylaltot evett.

MIHIRBUDÁN?

*A' budapesti „hírharang”-írója kikel némelly uraknak azon szokása ellen, miszerint az újság szerkesztőket, kik által magukat valamely cikkben megsértve lenni érzik, tulajdon lakukban megtámadják 's nem épen a' leggyöngédebb 's művelt emberhez illő módon felelősségre szorítják. — Öszinte megvallva, nekünk e' tekintetben csak a' modorra nézve van kifogásunk; mert valamint minden becsületes emberről, ki másnak jogaiban az övéit is tiszteli, föltesszük, hogy állításának mindenkor ura tud lenni: úgy a' szerkesztői felelősséget minden előleges vizsgálat mellett is szükségesnek tartjuk, de el van ez ismerve a' censurai hivatal által is, melly bizonyos cikkek közlését csak azon föltétel alatt engedi meg, ha a' szerkesztők a' felelet terhére magokra veszik. Mindig a' leghitványabb gyávaságnak neveztük, egy tollrántással valakinek becsületében vagy jó hírnevében gázolni 's azután elégtétadás helyett a' censura háta mögé bújni vagy a' törvényes ultra hivatkozni, melly, tökéletlen sajtóviszonyainknál fogva, szintolly tökéletlen ítéletet hozand. — Felelősség minden sorért, minden betüért; ezzel tartozunk a' legutolsó poroszlonak úgy, mint a' főrangú urnak, mert annak szintolly drága lehet becsülete, mint ennek; 's arra kívánjuk szorítani mindazokat, kik a' nyilvánosság terén föllépnek, 's erőt és bátorságot éreznek magokban hadba szállani a'

fonákságok 's visszaélések legioszámu táborá ellen, de elég méltánnyal is bírnak, a' jó tettek apostolai, a' jelesek magasztalóivá lenni. Csak így emelkedhetik a' journalistica a' nyilvános véleményben tiszteltébb, tekintélyesebb állásra, melynek jelenleg hiányával van 's melly nélkül sikeresen hatni nem lehet. — Vannak köztünk szerkesztők — fájdalom, hogy meg kell mondanunk — kik, mivel rég elveszték becsületüket a' nagy közönség előtt, gyalázzal bélyegzett neveket tartózkodás nélkül firkálják a' legalávalóbb rágalmazások alá, mert ők már — s emmit sem veszhetnek 's a' felelősséget azzal, hogy megkushadva tűnnek minden jobb érzést, mélyen sértő fegyelmeket nyakukról vagy inkább — hátukról lerázhajkák, mint az uszkar a' leöblítést. — Mondja meg már most a', hirharang' tisztelt írója, mit csináljon a' becsületes ember, ki féltékenyen őrizi a' legcsekélyebb folttól is jó hírnevét, illy őt megtámadó piszkos csordával, melly sárban fetrengve, minden nemest és dicsőt magához leránt 's az ocsmány gyávaság köpenye alól függet hány a' férfias elégtét követelőinek? Azt mondja ön: toll vagy törvény; igen ám, de hányan vannak, kik igen becsületes emberek, de a' tollforgatáshoz nem értenek 's mikor történt már nálunk, hogy a' törvény illy esetben megnyugtató elégtételt adott volna? — Ismételve mondjuk, csak szoros felelősség segíthet a' dolgon, mert a' nélkül még annyiban sem vagyunk biztosak, nem jut-e valakinek eszébe, bennünk csalóknak vagy tolvajoknak nevezni 's a' bebizonyítás helyett az 'imprimátúr'-ra utalni! 's azután nem látom át, miért rettegjük a' felelősséget? Irjunk igazat és valót 's könnyű lesz az elégtétel, ha azt ez esetben valaki keresni akarná: durva megtámadások és gorombaságok ellen a' gúnynak legélesebb nyilait használjuk, mert volt elég alkalmunk tapasztalni, hogy éppen azok, kik sokat fenyegetőznek 's haszontalan lármával hasítják a' levegőt: kutba ejtik minden bátorságukat, ha a' dolog komoly fordulatot nyer, vagy, mint egyszer tanui valánk egy német szerkesztő szobájában, h e t e n rohannak e g y személyre 's eszükbe juttaták a' h é t s v á b o t, kik összefogódzkodva 's egymást biztatva, b o t t a l közelítének — a' n y u l h o z.

* Szinte a', hirharangban'-ban olvassuk, hogy a' kutyák már annyira szaporodnak Budapesten, hogy már e b adóról gondoskodnak némellyek: a' hirharang írója inkább a' s z a m a r a k r a szeretne adót vettetni, a' mit mi is helyeslünk, legalább az i p a r k o d ó embereknek nem kellene annyit fizetniük.

* A' Honderü legutolsó számában egy levelet közöl, mellyben azt iratja magának, hogy lapjai m i n d e n t e k i n t e t b e n a z e l s ő s é g e t v i v t á k ki magoknak!! Egyéb furcsaság e' héten nem történt a' journalistikai világban!

* Mult héten bizonyos ügynököt, egy uron tett követelések miatt, (mellyek tán nem is voltak igazságtalanok) ugyan ennek pusztá feladására bebörtönöztek, 's pedig a' legaljasabb gonosztevők közé, mi tömlőcztartó uramtól nem sok emberséget tanusít, mert még a' vétkesben (ha csakugyan az) is becsülni kell az embert. Néhány lapok már előre pálczáat törtek a' bebörtönözött felett: mi igen szeretnők a' dolog kimenetelét bevárni.

* Budán a' várban hetivásár alkalmával már becsületesen lehet menni a' járdán; eddig ezt az árusok sátrai állották el: csak még a' kincstári épülettől mozdítanak el a' sipkások, fazekasok 's kosárcsinálók áruhalmazait, nehogy a' szorgalmas hivatalnok az ezek közti bolyongásnak kénytelenítessék az elkésést tulajdonítani. Ha hiubbak volnánk, mint vagyunk, ezen sátor elhelyeztetési reformot a' két évvel ezelőtt a' Pesti Hirlapban megjelent cikknek tulajdonítanók, mellyben szerencsénk volt a' tisztelt rendőrséget ezen vizzásságra figyelmeztetni. Sok ideje ugyan, hogy az indítványt tettük — csak hogy e l n e m h a n g z o t t !

* Komlósy Ida kisasszony bevégezvén vendégszerepeit a' nemzeti színpadon, Győrbe indult. Szerencsés utat! Halljuk, hogy atyja a' győri színházat teler kibérlette.

* A' hadgyakorlatok a' Rákoson már mult héten megkezdettek. A' Pesti Hírlap szerint Mars fiaí mindennap 50 mázsa húst fogyasztanak el. Hja, az embernek a' szabadban mindig jobb étvágya szokott lenni.

* Néhány napig mulat már köztünk Liebe hazánkfiái, neves kömetző, ki eddig Bécsben működék 's most reménye van Pesten megtelepedhetni. Mult vasárnap volt alkalmunk dolgozatait megtekinteni az angol királyné-nál(hova nevében szívesen hívunk meg minden műbarátot) 's mindegyike a' jeles és sokoldalú művészt tanusítá. A' mellett sokkal olcsóbban fog dolgozni, mint többi társai, mi a' concurrentiát előmozdítani 's főleg reánk belletriai-journalistákra jótékony hatással fog lenni; mert csak mi tudjuk, milly tömördek pénztl kell elpazarolnunk valamely műmellékletre, minek aztán alig van látszatja, legalább igen csekély az összeg arányához képest. Nem egyszer mondtuk már, hogy bizony nem lehet rossz néven venni némelly bajtársunknak, ha újságmellékleteit inkább külföldön készítteti vagy onnan hozatja, mint idevaló művészekre bizza, mert nemcsak hogy azok felannyi árba kerülnek, de sokkal szebbek és csinosabbak is, mint az itten inkább gyártottaknak, mint készülteknek mondható drága semmiségek. Réz- és aczélmetszőink, könyomóink 's a' legtöbbikéi arról panaszkodnak, hogy Magyarországon, vagy inkább Magyarhon fővárosában csak tengeri lehet, de nem élni; igen ám; de ki dolgoztassék velök, midőn azt, a' mit dolgoznak, csak amugy isten nevében végzik el, hetekig kell őket unszolni, kérni, pirongatni, még egy nyomorult hangművecskét elkészítenek 's azután magok sem tudják, mennyit követeljenek érte? — Üdvözljük, bizony szívből üdvözljük Liebe urat.

*Hellenbach báró zenésztársasága mult héten hallatá magát a' nemzeti színpadon: a' kótatámasz Horváthország veres és fehér színeivel volt befestve, egyéb különöst se nem láttunk, se nem hallottunk.

*Azt mondják, hogy ez a' pesti magyar nép a' türelem prototypja, mert nem tudja, mire várjon vagy mi vár rá? Megveszi a' jegyet 's — theatrumba megy... a' többit az előadókra bizza.

*Magyarosodunk, szépen magyarosodunk: a' váczi-utczában több magyar czimert láthatni már, mint németet. Mondtuk mi mindég, hogy a' gyümölcs csak megérve hull le a' fáról, 's ha az ember szépen várakozik, majd ölebe pottyan az — megrázás nélkül. Ha közibe vágunk, igen sok egészséges gallyat is törhetünk le, a' nélkül, hogy az erősen odanöttek ütéseinknek engednének.

*A' rózsapiaczon egy süti nyitotta meg boltját: némelly újságíró igen felcicséri annak csinos elrendezését, mi még azt a' különöst sem találtuk, hogy valamellyik zugban magyar felírás lett volna.

*Mondják, hogy az olaj olcsóbb lett: de a' városi világtalanság megmarad.

*A' Honderú' szerint a' magyar színházban csaknem minden páholy el van foglalva. Soha annyi kérdezősködés nem történt páholyok után, kivált a' főbb rendűek közt, mint épen az idén. Ezen okból igazgató, azaz: Bartay igazgató ur négy páholyról fog még gondoskodni, melly a' proscenium földszin- és első emeletében alakítandik. Mi azt hisszük, hogy Bartay uron sokkal inkább segítve volna, ha a' nemzeti színházra törvényesen ajánlott alaptőke kamatai neki egészen kifizettetnének: így legalább igazgató urnak mozogni 's a' közönség méltányos kívánságainak eleget tenni lehetne.

*A' budai német szinkörben szép dolgok történnek: mult héten az újonan építendő dolgozóház javára (az ölnyi hosszú czédulák így hirdeték) egy minden bírálatólí bajazzoművet adtak, mellynek koronája fulhasító kornyikálás volt. A' nép számosan megjelent, mert kíváncsiak a' budapestiek, az igaz, de jótékony szelleműek is. Azonban, mint halljuk, a' jövedelemnek csak harmadrésze jutott az említett czélra, a' többiben mások barátságosan megszoztak. Mi már több ízben felszólaltunk ezen nemtelen mystificatiók ellen, mellyek által a' jótékonyaságból gúny üzetik 's a' közönség részvéte gazul kijátszatik; hiában, azért az illy nyilvános csalások mégsem akadályoztatnak 's a' végeredmény az leend, hogy az annyiszor jégre vitt közönség a' valódi jó czélt sem fogja többé pártolni 's a' közhasznu vállalat, a' szenvedő emberiség ügye némelly emberek visszaélései miatt tetemes kárt fog szenvedni. Bizony ideje volna, hogy az illetők vagy szigorú ellenörködés vagy egyszerű tilalom által e' garázdálkodásokat valahára megszüntetnék.

*Valami B a s s a d o n a nevű olasz ember, ki tán húsz év előtt karvezető lehetett a' San Carlói színháznál (legalább mi soha sem hallottuk hírét), most itt Pesten a' német deszkázaton, mint az említett színház első tenoristája, lépett föl, és először — szerencsésen megbukott. Milly fogáskákkal simította el némelly sógorlap ezen megbukást, érdemes volna a' t. közönség tudára adni, ha azt már nem tudná: régi változatok ezek Nestroy azon themájára: „ich bin ein Mann, der für's Geld Alles thut!“

* Ki veszi meg legdrágábban a' képeket? A' pesti műegyesület, melly Raabnak 25 db aranyat fizetett egy elveszett képért, minőt a' sokkal jelesebb festő Lüder, hat darab aranyért szokott készíteni.

* Ismét új példánya a' jó magyarságnak. Az „angolkirálynő“ vendégszobáiban berámázott táblácskákon ezt lehet olvasni: „Alázatosan kéretnek (kik?) itt (hol?) = a' szobafalak rongálásának elkerülése miatt — a' rántó — gyu — fának (uff!) illő elgyújtására.“ Nem szólánk semmit, ha a' német figyelmeztetés nem volna hiba nélkül és értelmesen írva — 's nem előzné meg a' magyart. Kérem alázsan, ha ez már Pesten szokás is, legalább nem kelleve mutatni; mézes madzagul a' magyar csakugyan fölül állhatott volna.

* Egy jó vitz-et hallottunk, t. i. hogy a' pesti polgárnők igen szeretnék, ha férjeik is táboroznának, legalább — tűzbe jönnének.

H É Z A G O N Y O K.

Anakreon azt mondja, hogy a' természet az ökörnek szarvakat, a' lónak erős patkót 's az asszonynak — szépséget adott. A' görög bölcs elfelejté, hogy ez utóbbinak még erősebb fegyverei vannak: a' könyük és — a' nyelv!

A' hölgyek az élet őszében a' fákat utánozzák, t. i. szinte úgy, mint ezek, tarka színekkel ékesítik magokat — levélhullás előtt. De ki a' tavaszt látta, könnyen megismeri a' közelgő télnek jeleit.

Miért vannak az igazság istennőjének szemei bekötve? Hogy ne lássa, ha papjait megvesztegetik.

Bizonyos állatok háron árpaszemet inkább szeretnek gyomrukban, mint három mázsa aranyat — hátukon.

N Ő K V I L Á G A.

SZABÓ RICHARDTÓL.

IV. LEVÉL.

A' vallást ne gunyold, tiszteld, mit lelked ügyében.
Szent végzése szerint Isten elődbe adott.

Szabó Imre.

Utolsó levelemben a' tökéletes női jellem kiegészítéséhez tartozó egynémely vonások bővebb rajzát ígervén, midőn szavamat beváltani akarnám, szükségkép elmélkedésem tárgyává kelle tennem bensőtök fényesb 's gyengébb oldalait, mert csak ezeknek összehasonlításából, átnézéséből véltem rajzomhoz a' szükséges színezetet gyűjthetni.

Már tekintve egyrésről a' női hivatásnak fönségét, másrésről néha még a' legjobb nőben is itt ott föltűnedező gyarlóságokat, hogy mind amannak tehetsége szerinti betöltésére ösztönöztessék, mind pedig ezeket nemcsak szilárdon legyőzhesse, de ellenökben még lelki erőt tükröző eredményeket is gyakorolhasson, szükséges neki egy minden földi salaktól kitisztított, egy egekbe vezető, szent ihletséggel elárasztó valami, mi erőt ad, mi ájtatos érzelmekre fölhevít, mi mindent azon gyönyörű összehangzásra vezet, mi a' nőnek, mi az embernek minden földit túlhaladó kincse.

És ezen megbecsülhetetlen kincs mi lehet más, mint az égnek szü-
lölte, a' vallás?

A' férfiút tettekre heviti a' becsület, dicsőség, gazdagság utáni tö-
rekvés, a' hazaszeretet 's más ezernemű érdek; a' nőt pedig, kinek vi-
lága a' családi élet, ki a' nagyvilág szinpadjára férfiuként föl nem léphet, mi
serkentsen önuralkodásra, türelemre, nélkülözésre, hűségre, gyermeke
iránti józan szeretetre, szóval, hivatása betöltésére mi más, mint szíven lelkén
keresztül szövődött vallási szent buzgóság, melly egyedül képes őt istenéhez
viszonyáról 's életének céljáról fölvilágosítani?

Higgyen, érezzen minden ember, mit és mint akar, nem bánom; az ész-
's szívnék e' jogát mindenkiben tisztelnem kell: de részemről nem átalom
kimondani, hogy meggyőződéseim szerint a' kötelességek teljesítése által
született nemes öntudat, a' tiszta morális érzés, az emberiség szent jogai-
nak kölcsönös tiszteletben tartása, az igazi nemes szívjóság, lélekfőnség
csak egyedül vallásos ember keblében létezhet, mert számtalanok az em-
bernek bűnre ingerlő szenvedélyei 's csak a' vallás világító fáklója mellett
látja a' sötétségben tévelygő ész az örvényeket. Azok, kik bizonyos, nem
a' vallással összehangzó philosophia által lettek észben nagyokká, szívben
megmaradtak kicsinyek, sőt gyengéd érzésük aczéllá keményedett, mert
okoskodásoknak nem az engedő 's engesztelő szeretet levén alapja, a' hi-
deg ész követeléseinél a' szívnék meleg érzete megfagyott. A' vallás nél-
küli ember legnagyobb mértékben önző, saját én-jét imádó. Hasztalanul
mutatod ennek az inséget; az önérdekben megkeményült szíve a' könyö-
rületnek meleg érzésére föl nem olvad. A' vallás nélküli ember szenvedé-
lyeinek rabja, nemes küzdelemre gyöngé, érzék-ingereinek hódoló és a'
valódi emberi méltóságnak fogalmával sem bírva, nemes rendeltetésének
meg nem felel.

Mi tehát egy vallás nélküli nő? Ezen kérdést azért intézem hozzád,
mert már találtam nemed közül többekre, kik valamely különös fölvilágo-
sodott, lángelmét' véltek elárulni az által, hogy a' földön létező legfőn-
ségesebb tárgyat gúnyolódó elménczkedésekkel illették. Az ilyenek lehet-
nek mindenk az életben, csak egyedül jó nők, jó anyák nem. Talán ke-
mény vagyok kifejezésemben? de fölháborodik mindannyiszor szívem, va-
lahányszor nőt vallás felől gyöngédtelenül hallok nyilatkozni. Azt kell hin-
nem, hogy az illeten negélyeskedők a' vallás által kitűzött korlátokat sze-
retnék lerombolni.

A' nőiség erényes érzetének gyöngéd virága csak a' jól művelt val-
lásosságnak szent földén tenyészhet, és első tekintetre megismerhető a' nő,
ki e' virág földének művelésével bibelődik: mert ez szendébb, lelkesebb,
ég-tiszta szemében mennyei fényt lobogtat, szívtisztaságát arczhava tük-
rözi le. Ellenben a' vallástalan birhat külső szépséggel, de ez csak arany,

mellyből a' bensőség, buzgóság, föntség ragyogó gyémántja kiesett, mellyet a' test ördöge az érzék tüzenél fölemésztett. A' legműveltebb nő is, ha nem vallásos, csak kevés ideig fogja föntartani tudni akár külseje, akár csillogó esze által gerjesztett érdekét, és mindég bizonyos hiányt fog elárulni, melyet ha észreveszünk és nem épen érzék által vezetettünk, hidegen fordulunk el tőle, vagy a' becsülésnek meleg érzését hideg bámulással cseréljük föl: mert a' vallástalanság mindég egy ürt hagy a' szívben, mellyet csak mindennapi tárgyak tölthetnek be. A' nemes és fönstéses az illy szívet át nem hatja, és így a' cselekvés is, melly az illy szív sugallatának kifolyása, a' nemes-, szépnak 's egy magasabb szempontból származó jónak bélyegét nem hordozza magán: mert ismét az igazán lelkest, nemest — még a' mindennapi életben is — csak az foghatja föl, csak az gyakorolhatja, ki vallásos szívéllyel bír.

A' vallásosság kölcsönöz a' nő lelkének fönstéget, melly külsejében szerénységsértés nélkül méltóságkép tükrözi magát 's tiszteletet gerjeszt. Mi szívemelőbb, mi tiszteletet ébresztőbb, mint egy leborulva imádkozó 's szent megindulásában könyező nőt látni, vagy örömtől sugárzó ég felé emelt tekintetén lelke nyugalmanak fönstéses kifejezését szemlélni? mi szívemelőbb, mint egy nőt a' sz. hit 's szeretet erejével felövedzetten körének kötelességeit magasztos lelkesüléssel teljesíteni látni, midőn férje 's gyermeke boldogságaért a' vértanuk töviskoszorujától sem retten vissza? És elvetemült kéjencz az, ki egy nőnek vallásos szelidséget 's komolyságot kifejező szép arczára csak állati ösztönnel és nem a' legőszintébb tiszteletnek érzésével tekint.

És gyakran az illy elvetemültek irányában van leginkább szüksége egy nőnek a' vallásra. Sokkal jobban tudjátok ti azt, mint én, mennyiszor vagyatok az illyenek kísértéseinek kitéve, 's — mivel minden embernek vannak gyarló pillanatai, mellyekben a' hiuságnak kedvező tömjénezések még a' legjobb érzésüt is képesek lennének elkábitni, hacsak egy őrző angyal nem virasztana fölötte, — milly könnyen megtörténhetnék, hogy titeket is illy pillanat hatalma megtántorítana 's a' gondatlanság örvényébe lebuktatna, hacsak az erény szentségeért küzdő vallásnak lángoló fegyvere meg nem törné az incselkedőnek kísértéseit. Mi könnyű az érzékeket föllázítani, mi könnyen enged a' szív ártalmas benyomásoknak! és mi tartóztat vissza a' tévutakra való lépéstől? mi sugja a' lelkiismeret nyugalmanak megőrzését, mi más, mint a' vallásos érzés? mi más, mint a' gondolat sebességével szívbe varázsolt istenről való szent megemlékezés? Egy szegény nőnek erénye minden oldalról ostromoltatik; és a' kísértéseknek nehéz óráiban tisztaságát elorzani akaró ördögei elől hova menekülhet biztosabban, mint a' vallásnak szent védszárnyai alá, hol a' küzdelemre erőt, üldözés ellen ótal-

mat talál? A' legjobb szívet is megronthatja a' világ 's kísértések, ha csak a' vallás nem őrzi; — 's ezért a' nő le nem mondhat a' vallásról soha, vagy ha lemondott: erkölce rendíthető alapon áll.

Nem szükség mondanom, hogy a' vallásos nő életét az erénynek szent sugarai saját fénynyel árasztják el, mely nem vakít, de mint égi csillag szépségben világít, 's minden nemesb érzésűt tiszteletre lánczol le; és méltán, mert ennél csillogóbb, drágább ékszerrel fejét meg nem koronázhatja; minden más, mi a' nőt ékesíti, egyedül csak a' vallásos buzgóságtól nyerhet érdeket és értéket. Egy illy vallásos nőnek külsején látod a' legbensőbbnek elbájoló tisztaságát fényleni, melyet bűn lehellete be nem homályosít; egy illy nővel társalogni, kevesebb külső műveltség mellett is, elragadó élmény, mivel egy a' század értelmében kiművelt, de vallástalan nőnek üres, mesterkéltnegélyeskedése föl nem ér.

Ha pedig viszontagságteljes napok nehezdedtek a' nőnek életére; ha a' férfiui képzeletet tulhaladó élesebb fájdalmak önsulya alatt leroskadt; ha sir lelke 's vérzik szíve; ha egy durva férj oldala mellett reményelt rózsák helyett sebeket szaggaató tövisekre akadt, melyektől többé menekülnie nem lehet; ha ifju korától kezdve egész életén át egy szebb kornak reménye fel nem tűnik a' távolból; ha kedveseinek sirhalmai egymásután emelkednek: hol, oh! hol találjon az ekként zaklatott szegény nő vigasztalást és írt sebeire? Nem másutt, hanem egyedül a' szelid vallásnak ölelésre kitért karjai között, mely a' búslakodónak keserveit enyhíti, a' kinokban zokogónak könyözönét fölszárítja; mert vajmi jótékonyan hat a' levert kedélyre azon biztos hiedelem, hogy van közelében egy hatalmas, erősítő lény, mely az életnek tövisain keresztül egy jobb, egy boldogabb hon felé sértetlenül vezet. A' vallásból meritett vigasztalás tompítja el a' fájdalomnak nyilait, türelemmel edzi föl a' lelket, úgy, hogy a' legvérvöröbb esetek sem képesek ezt kétségbeesésig kizozni.

Midőn tehát a' vallás mind örömben, mind fájdalomban ez életen keresztül olly biztosan vezető kalauz, mely a' leggyöngédebb gondoskodással, viszonzva a' benne vetett bizodalmat, a' minden lépten fölbukkanó örvény-'s szirteken által is szerencsésen vezet a' boldog kikötő felé, honnét visszatekintve utunkra — ha tanácsait, intéseit befogadtuk szívünkbe — nyugodt lelkiismeretünk mennyei érzetre hevít föl: egy józanul gondolkozó nőnek nem kell-e egész lelkének erejével ragaszkodni az örömeiben résztvevő, fájdalmaiban vigasztaló, kétségeiben tanácsoló, kísértete óráiban erősítő 's kötelességeinek hű teljesítésére intő valláshoz?

Vétkezném, ha mondanám, hogy e' századnak fölvilágosítás után törekvő szelleme vallástalanság terjesztését tűzte volna ki föladatul, ezt nem mondom; de vannak igen sokan, kik vallástalanságban helyhezteszik a' fölvilágosodást, mert szívet lelket ragadó szónoklatot tartani a' vallás szent-

sége mellett, tettekben azonban ellenkezőt tanusítani, előttem nem vallásosság. Szívem érzéseinek a' világ csak akkor fog hitelt adni, ha tetteim érzéseimnek mintegy viszhangja, mellynek a' kibocsátott hang után be kell következni. Az illetén fölvilágosodottak majmolása ki ne oltsa tehát szívetekből a' vallásnak tiszteletét, hanem őrizzétek azt olly hü és éber gondal, minőt csak legdrágább kincseteknek őrzésére fordithattok. Levelem folytatában előadtam, mit várhattok és mit kereshettek a' vallásban: de hogy ennek meglegyen azon el nem téveszthető hatása, mi a' vallás megvallásának következménye: szükséges, hogy az élteteknek fonala közé elválaszthatlanul szövődjék. Hivatástoknak minden legkisebb részleteit, minden örömeiteknek élvezését, minden szenvedésnek keserveit, minden engedékenységét 's ellentállást, bizodalmatokat 's visszatartózkodásokat a' vallásnak szent, szelid szelleme lengje át. És a' jósnak, szelidségnek, tisztaságnak, türedelemnek, szeretetnek és minden erkölcsnek, mire csak emberi szív képes, ezen szent szelleme határozzon, vezessen mindenre; szíveiteket e' szellem gyujtsa lángra, ez keményítse aczéllá, a' mint az szükség. Legyen vallástok mint a' szőlőtőke, mellynek értéket nem vesszeje, nem könyei, de gyümölcse ad; és valamint a' szeretetet tettekből lehet kiismerni, úgy szentesitse meg a' vallásnak ezen szelleme minden cselekedeteiteket 's szavaitokat, hogy tudja a' világ, miként szívetek érzései tetteitekkel egyezők. És én úgy hiszem, ezen vallásosság által nem fogtok érdekekben veszteni, sőt női méltóságtokat ez emeli azon fokra, honnét azon benső meggyőződéssel tekinthettek le őszinte tisztelőitek seregeire, hogy az isteni gondviselés benneteket e' földön a' lehető legszebb állásra helyeztetett. De e' méltóságról jövő levelemben.

A' DALNOKNŐ.

NEY FERENCZTÖL.

II.

K E R T I D A L.

(Folytatás)

Egyetlen percz véletlen fordulata néha titkot födöz fel előttünk, mellynek nyomába jutni talán évekig hasztalanul erőködénk. A' tegnapi nap lerántá a' figyelmes grófnő előtt a' fátyolt, melly férje magyarázhatlan magavise-

letét utóbbi időben olly aggasztólag takargatá. Tisztán állt a' derék aszszonyság lelke előtt azon meggyőződés : hogy Edvárd vonzalmának meghülése, vagy legalább e' vonzalom nyilvánodási élénkségének csökkenése nem polgári származása miatti titkos bánatban gyökerezik, — 's ez visszaadá lelkének egész cselekvőségét, szellemének minden rugalmasságát, fölemelé őt újra szerelmi egének legdicsőbb fényhonába, hol angyalokkal ölelkezve, irigység nélkül tekinthete le a' föld leghatalmasbjai-, legboldogabbaira is; oh, hiszen ő is ezek sorába tartozik! Mert van-e nagyobb hatalom annál, mellyet szerelem viszonszerető szívre gyakorol? 's van-e édenibb boldogság, mint melly ez öntudatból fakadoz? De másrésről nem álmithatá magát a' körül, hogy a' lelkes művészbarátot gyöngeség gyötri, mellyel nemcsak nője, hanem saját nyugalma derűjét is befelhőzi, 's ez azon eddig észre sem vett, de mindig zsarnokibb hatalmat bitorló vágy: vajha Rozina énekelni tudna! Igen, csak ez boronghatott Edvárd sima homlokán, csak e' vágy, mellyet tán magának sem mer megvallani, feszítheté keblét a' minapi önkénytelen fohászra. — Münchenben, a' grófné szülőhelyén, a' képzőművészetek ezen ujabbkori Athenjében, olly általános fejlettség fokán áll műveltebb osztályok közt a' művészet bálványozása, hogy ki annak nem hódolna, ha különben művelt lelkű, alig lehetne müncheninek hinni; ha pedig ez utóbbi iránt bizonyosságban vagyunk, műveltsége iránt alaposan érezhetünk némi kétséget. Azért minden tehetősb házban a' művészetek majd ez, majd amaz ágát előszeretettel látjuk ápoltatni. Igy Rozina is, kereskedő gyermeke levén, korán beavattaték illy tanulmányokba; rajzolás-, víz- és olajfestésben egyiránt jártas vala, a' zongorán pedig szinte remeklőnek leheté mondani; de énekre szülei nem vevén észre korábbi éveken hajlamot, sem hangot, erre őt erőtetni, a' különben is eléggé elfoglaltat, czélszerűnek nem láták. 'S Rozina most tekinte először könnyű szemekkel vissza ifjonti boldog éveire, mellyekben épen azt kelle elmulasztania, mi szíve kedveltjét ellenállhatlanul lebüvílheté, — most először emelkedett szeme mintegy panaszlólag az ég felé: miért tagadá meg tőle azon tulajdont, azon természeti ajándokot, melly nélkül jövőjének boldogsága olly kétes, rezgő fényű, ingatag? — De a' lelkes hölgy felszikkasztá az arczán gyöngyellő könnyűt, 's mintegy kihívó tekintettel néze sorsának eléje. Egy szerelemsugalta ötlet határozattá szilárdult, 's nyugodtan veté magát alá e' határozat parancsinak.

Minden szenvedély, bármi lappangva érlelődjék is a' kebel redőiben, bármi öntudatlanul hálózza is körül a' szívet polypkarjaival, ha már elérte a' fejlemény lázfokát, ellenállhatlanul ront elő a' titkok üregéből, mint volkán tűzének pusztító rohama. Igy azon vonzalmak, vágyak, kívánságok is, mellyek magokban véve tiszta szenvedélyekké nem alakulhatnak ugyan, de valamelly a' vérben 's kedélyben rejtett szenvedély alapjain növekszc-

nek nagyra, — szenvedélyesekké fajulnak, ha a' kormányzó ész nem lép idején utjokba, ha önámítás félreismerteti azok mivoltát. Lehet-e szebb, szellemibb valami, mint a' művészetek ápolása, művelése, pártolása. A' természet művészet ölében nemesül magasztosságra; az istenek művészetekben szólnak a' halandókkal; az öröklét művészet ábráiban nyilatkoztatja legszentebb titkát; a' művészetnek minden sejtelve egy-egy lehelet a' mindenség lángözőnéből, egy-egy fellengés a' mindenség trónjához! De ha a' művészet álmai korcsvilági csekélységek özőnében fürödnek, eláznak magasabb röpülésre teremtett szárnyaik, 's lemosódván rólok az ezüstös zománcz, lezuhanak a' fel-felröppenő ábrándok, 's mindennapi valóság kopár szirtjein zuzódnak szét mint salakbuborékok. — Így Erneyi gróf, bár nemesült érzelménél fogva a' magasb ihletségű művészet soha sem vété el hatását lelkére, bármikép törekvék mindig lelkesedés szárnyalásán a' fenségesebbet elérni 's megérteni: de ezen fenségesebbnak felfogása nem hi-gult meg benne szellemmé, nem olvadt össze benső énjével. Benne eszményileg élt a' valódi tisztult művészeti szépségnek felismerése, de nem öntudatosan gyakorlatilag. Azért, ha valódi remekművel vagy remek elő-adással találkozott, azonnal felfogá, megérté 's élvezé a' szépség jelenté-kenységét; de ha a' művészet silányabb szüleménye ötlött szemébe vagy hatott füleibe, nem e' művet mérte a' magasabb igényekhez, hanem meg-fordítva, a' művészet fensőbb tulajdonit vonta le ezen csekélyszerű műter-ményre. Ekkép benne nem a' világos öntudatosság, hanem a' szürkületi kép-zelet élvezett. Neki a' csekélyebb becsü műszülemény nem azon mértékben tetszett, melyet az jogosan igényelhet, hanem sokkal magasabb, felleng-zőbb módon, mert vele mindig valami dicsőbbet, mit már látott, hallott va-lahol vagy homályosan gondolt és érzett, hozott kapcsolatba.

Igy történt, hogy Edvárdban a' művészet imádása szélsőségekre, bo-hóságokra ágzott el, mert ámulásában néha ott is művészi becsét vélt él-vezni, hol az nem is létezett, hol a' művészeti eszményies lehetőségnek bármi gyöngé szikrája mutatkozott, bármi halvány bimbócskája ütötte ki fejét, — ha különben valami mellékes fényszín, valami regényes vagy ábrándos zománcz tarkítá 's emelé kellemét. Az emberi hang bájai mindig a' leghathatósb benyomással voltak kedélyére. De ha történetesen paraszt-leány éneke üt meg fülét, 's a' leány történetesen csinoska is volt, a' külső máz azonnal művészi kellemhiányra hazudta magát, hang és alak kellem és csín, szellem 's érzékiség összevegyültek, 's neki akaratlanul is Grisi vagy Hasselt jutott eszébe. E' furcsa izlés-zavartság száz meg száz képtelen-ségre nyujta alkalmat, 's a' milly szenvedélyesen szerette a' dalt, szintolly tulságos vadászatába esett fokonként az éneknek vagy bármi mezei daná-nak is. Lassanként olly dőre lelkesülés fejlődött ki minden iránt, mi zene és dal, minőt nagy városokban minden nyomon tapasztalhatunk, csak azon

különbséggel, hogy itt gyakran értellenség- 's divatos álműveltségen, Edvárdban pedig tulcsigázott művészábrádon alapszik. Merre járt kelt: dúdolt, danolt, füttyölt; úgy, hogy a' falusi gyermekek sokszor ökleikbe fojták mögötte kaczajukat, az éltešebbek pedig nem ritkán elcsóválák fejöket. Ha vadászalközben néemberhangot halla zengeni messzűnűn, a' nyulat fektében sem találta el, 's képes volt negyed órányira is félrekalandozni a' célztól a' tengeri magos szárai közt, 's csak midűn már egészen odalópódzott 's látta, hogy a' daloló meglehetősen rút alak, csak akkor vette észre, hogy az még sem Malibran. — Ennyit szükségesnek véltem, bár csak felületes vonásokkal is, idevázolni, — noha tán sokak előtt kissé unalmasnak 's nem beszély-szerűnek látszanék, — hogy annál könnyebben megérthessük, minden további fejtegetésnélkül, e' különczkűdű egyéniség tetteinek rugonyait.

Est volt; épen olly szende, regényes holdvilágest, minűt szerelmesek kiválólág kedvelnek nyűgdécselő sétákra. Az uraság kertjében karcsu alak bukdosott a' bokrozatok mögűt, 's a' mindenűnűn fáktól körülölelt épűlet azon szárnya felé sietett, honnan egy nűi hang, gyűnge guitarre-pengetés mellett zenge ki a' csillagok ezreihez. Szinte magábafojtott lélekzettel állt ott darab idűig az éji vándor 's összefont karokkal hallgatá a' dalt. 'S e' dal az, Ismeretlenű'bűl kiszaggatott 's épen nem karmesterileg össze-vissza toldozgatott zeneforgácsokból alakult egyveleg színét viselő. 'S ime, az egész daljáték minden szépségeivel vonult el a' hallgatónak emlékezete előtt. Majd egy még költészietlenebb merész ugrással a' Normá'ba csapott át a' dalnoknű. Oh, váratlan fordulat! milly összhangzás a' galliai éji őserdű 's ezen kertésznyirbálta éji kert között! A' karcsu férfialak épen egy terélyes lepénfa lombozata alatt álla, de miért nem lehetett volna ez szinte ama pompás isteni cserfa is, mellyrűl a' bujálkodű gallyakat lemetéli arany sarlójával a' jűsnű? Hisz ez mind olly természetes és bűvűs egyszersmind, olly szent borzadályu és regényes! Az éj, a' holdvilág, a' dal, — oh, ez szinte sok falusi élvezetnek! A' közel állű rózsabokrok és czitromfák mindannyi gál vitűzt képezhetének; — csak egy hiányzott: Normát látni is kellene! — Rekedtebb hangot énekben egykűnűn nem lehetne ugyan képzelni, mint e' figyelmes hallgatű, de azért ő mégis elkezdű dúdolni ama híres kardal nűtáját, mellynek szépségeirűl mitsem von le azon könnyű, fűlbe tapadű énekelhetűsege, minűlfogva azt minden vargaines is eldanázza. A' nűi hang rűgtűn elnűmult ekkor a' szobában 's az ablak becsapűdott. Egészen ellenkezű hatás! A' normai kardalnokok ezen árva képviselője azt hivű, hogy a' bájos szűrűn legalább, hacsak kíváncsiságbűl is, kidugandja kémlelű fejecskéjét az ablakon. 'S illy csalódás!

'Psztt, pszt!' hangzott fel most az ablak felű. — Az ismeretlen szép hűtűlűg hallgatűdűt az ablak mögűt, kit a' gunynak vűlt dúdolás nem ke-

véssé zavarhatta meg; de e' büvidézeti szózat lovagot gyanította, — 's azért ovatosan kinyílt az imént olly irigykedőleg bezáródott üveg.

E' pillanatban zord hang mordult meg az éji levante háta mögött. „Miféle himpellér ólalkodik itt ilyenkor az ablakok körül?”

A' normai kardalnok vissza szeretett volna vonulni a' lepénfa jötevő árnya alá, de épen onnan lépett feléje az ellenfél, 's jó vaskos marokkal kapván vállába, illy szókat hallatott: „Talán bizony fogad volna ama fülemilére ott? Dejszen! Ha addig nem eszel, felkopik az állad. Micsoda forgószél is csapta csak ide hozzánk ezt a' sok lézengő vendéginast, vendégkocsist és vendéghajás ingyenelőket, minő a' ma érkezett uraság komornokja? Talán épen ő kelméhez van szerencsém; — hogy az én Mariskámra mer kacsingatni. Hej, magasan terem itt a' szőlő, mint Olaszországban; hiszen kelmed is járt ott, azért szereti olly igen az éneket! Lássuk csak a' vitézkét!” 'S e' szavak után elő akará vonszolni a' mindig hátráló néma ellenséget, ki szégyenletében a' fa árnya alatt is takargatá arczáját. E' közben az ablak ismét bezáródott. Ez kedvező percz,

„János, ne légy bolond, — szóla most gróf Edvárd elbámult komornokához — 's válassz, mit szeretsz jobban dijul a' hallgatásért, egy arczulcspást vagy ezt a' fényes tallért?”

„Méltóságos uram...!” — hebegé az elhült szolga.

„Csendesen, — szót sem erről, értesz? Szórakozásomban feledtem, hogy itt a' szobaleányok laknak, — azt hittem, szép vendégnőink egyike énekel olly szívrehatólag.”

„Bocsánatot, méltóságos uram; én azért jártam ide lesre, mert gróf Kertszegi komornokja vajmi átkozott hamisan kacsingatott ma asztal felett Mariskámra.”

„Mariskád? ej ej. — No, megengedem, elveheted, ha jól viselitek magatokat. De a' jó viselethez a' hallgatás is tartozik, értesz?” Ezeket mondva elsietett.

Most az egyszer ugyan megjárta a' jó Edvárd, de legalább azon hitben gyujtott még pipára dohányzó teremében, hogy Rozina erről mit sem sejt; pedig a' grófnő, álmatlanságtól gyötörtetve, szinte az enyhe éj kellemeit élvezé ablakában az épület távolabbra eső sarkán, — 's a' csend ölében egy hang sem kerülé el finom hallását. Midőn Edvárd a' hálószobába lépett, Rozina már mélyen aludt, de ajkai körül még mosoly lebegett.

(Folytatása köv.)

A Z I S T E N U J J A.

REGÉNY LEVELEKBEN.

BÁRÓ JÓSIKA MIKLÓSTÓL.

XVI. LEVÉL.

Madrid, sept. 19. 184—

Tegnap vettem, kedves barátom, minap említett ismerőimtől egy levelet Párisból, ki tudósít, hogy három levelem van nála, mellyek közül kettő, ugy hiszem, a' tied, egyik anyámé, mert másokkal nem levelezem. Ismerőmet valami váratlan elfoglaltatás még pár hétig Párisban tartja, 's most valóban bánom, hogy őt leveleim átvételére kértem 's hogy azokat semmi esetre se tegye postára. Most már kezeim közt volnának; így pedig még néhány nap telik el, míg azokat vehetem.—Hiszem tehát még mindig, de bizonyosan nem tudom, ha láthatlak-e?—Manuela vigyázatra intett Jose Mária ellen: mitől tudnék én félni e' csudásan bájos teremtés közelében, ki mellett folytonosan magasztos izgatásban van kedélyem. Ah, ha őt most látnád! arcza e' sok nyugtalanság közben még halványabb szokottnál 's a' finom vonások pillanatokra majdnem átlátszók. Nem ismertem őt eddig,—most értem azon varázst, mellyet e' nő mindenkire gyakorol, ki közelébe jő. De miért ezt neked mondani, ki őt láttad, őt ismered — ah, hogy mondanom kell — gyűlölöd, holott illy angyalian nemes külső, minden szélselye mellett melegebb déli véralkatának, nemes alapot rejt.

Történetem befejezésével tartozom neked, haldd tehát: tervemből egyelőre csak annyit, mikép új szövetségesünk jónak látta Juan Mendezt bevárni, később kiviláglék: helyes volt-e számítása vagy nem.

St. Ildefonso közelében Mendez csakugyan hozzánk érkezett Tekintete gyanus volt, különösen milanoi emberünkön fürkészve nyugodtak szemei, de ez nem soká tartott. Jose Mariától egy utilevelet hozott, melly röviden így szólt: Szabad utazás. Jose Mária. — Azután kihallgatott bennünket. Természetes, hogy neki, miután Manuela kiszabadítására esküt tett, szint úgy óhajtni kellett a' merény sikerét, mint azon lenni, hogy annak kivitele után a' lehető legtávolabbra illanbasson ama veszedelmes vakmerő kalandortól, kinek vállalkozó merészségétől, mikép azt Manuela elfogultatása bizonyítja: egy a' főváros közepében emelkedő palota sem biztos. — Legelőször is arról kelle gondolkoznunk nekem és vadá-

szomnak, hogy álruhába öltözzünk, mi nem könnyű feladat volt, mivel illy esetekben gondatlan merészségem Madridban erről feledkezett volt. Kocsisunk segedelmével azonban sikerült a' legegyszerűbb póröltönyökkel feleserélni párisi toilettünket, 's fogadom, hogy rám nem ismertél volna rövid ujjasomban 's széles vaskövegemben. Vadászom úgy nézett ki, mint egy a' hegyek szakadásiban öszült dugárus, 's így felkészülve, járművünket Mendeznek egy ismerőjénél hagytuk 's öszvéreket fogadtunk. Podgyászom az öszvérek gazdájánál maradt, 's mivel a' kialakult bért előre lefizettem mind a' négyünkért, öszvéreit aggály nélkül bizta, mikép mondá, illy cabalerokra. — Mendez befolyása és segítsége nélkül mindez alig sikerülhete. — E' készülétek egy egész napot vevének el; — éjjel akartunk utazni, 's így éjjél után, fényes csillagvilágnál, indultunk el. — E' mogorva hegység öblözei között folytatott nyaktörő utunk leírásával nem fárasztalak, legyen elég annyit tudnod, mikép hajnal felé egy magános fogadóba szálltunk be, hol az egész napot töltöttük, 's hogy legkisebb gyanura se adjunk okot, ivás és kártya közt; délfelé milanói szövetségesünk annyira leitta magát, mikép lehetlen volt vele boldogulnunk, 's Mendez tanácsára nem maradt egyéb hátra, mint őt annyira leitatni, hogy egészen eszét veszítse. — Ekkor egy fészeralaku félfödelű épületbe helyhez tettük őt el 's nagy nyugtalansággal vártuk ébredését. Ez mintegy tíz órájában este történt, 's emberünknek hosszas idő kellett, míg újra eszméi folyamatba jöttek 's terveire megemlékezett. — Tizenegy órakor már öszvéreinken ültünk. Mintegy két órai haladás után Mendez egyszerre megállította öszvérét, azután hozzám fordult 's halk hangon szólt: „Most, sennor, bátor-ság 's elszántság kell, innen alig egy félóránnyira fekszik a' tanya!“

Ismételtem kérdésemet, ha hiszi-e, hogy Jose Mária nincs jelen?

„Minden arra mutat, hogy távol van, — szólt ő — nekem legalább mondá, mikép jövő vasárnap — ez egy hétfőn történt — őt okvetetlen keressem fel, mivel fontos megbízása van: sőt Manuelára nézve is kaptam tőle újabb utasítást; mert gyaníthatja ön, mikép Manuelától egy levelet vittem neki, mellynek tartalmával aligha meg volt elégedve, mert azt darabokra tépte, 's nem kis ijedség kapott meg, hogy rajtam hűti boszúját.“

Manuela, mikép e' levélből, mellynek foglalatját most tudom, világos, távol attól, Jose Máriától szabadságot kérni, azt büszke hangon 's fenyegetődzések közt követelte, 's most magam átlátom, mi, Mendez e' nyilatkozata közben, megfoghatlan vakmerőségnek 's igen balog számításnak tetszett nekem, hogy Manuela igen ismerte emberét, 's épen azért irt illy eszélyes hangon neki, hogy a' rabló távolról se jöjjön azon gondolatra, hogy Manuela meg akarja magát szabadítani, 's levelének szelid hangulata áltatására van tervezve. Jose Mária igen jól tudta, kivel van ügye; azért nem is mulasztott el semmit, Manuela szabadulhatásának bevágni útját. Valóban,

barátom, most, mikor e' borzasztó kalandon tulvag yok, magam sem foghatom meg annak sikerét.

Éjfé l után egy ó ra volt, midő n e' rövid párbeszédet tartottam Mendezzel. — Képz elj magadnak egy keskeny sziklavölgyet, melynek egész fenekét gyors hegyi folyam ö ntözte el, olykor iszonyu kö ormokon átsöpörve, olykor örvén ytelt tükröt képezve, melynek halk kanyarodását csak a' beleesett száraz levelekről 's a' hegyi viharok által letört gallyakról lehet megismerni. Fölötte a' roppant köbá lványok összeboltoztak úgy, hogy alig lehet az eget pár csillagképleteivel, mint keskeny, feketén kék fátyolt, kivenni a' mérhetlen magosban. Utunk itt a' folyam partján húzó dött felfelé; jobbra tövises bokrokkal elő ntött sziklabát emelte idő rött bordáit 's alant több ö lnyi mélységben fött a' folyam, melyből olykor rövid pillanatokra a' hold tele karaja bámult fel reánk. Nem láttam soha vidéket, mely nagy szerü vadságával úgy megkapott volna. Két ö szvér e' romokkal födött uton, — mely hol meredeken vonult felfelé, hol egy rövid kanyarodással hajlott a' mélységig, — haladhatott volna egymás mellett, de részint a' szédítő mélység, mely alattunk ásitott, részint a' helyenként oly töretlen ösvény, mikép állatainkat csak nagy bajjal 's egyiket a' másik után segítheténk rajta át, kénytelenített leszállni azokról. Mintegy fél negyedig haladtunk így a' legélesebb vigyázattal, midő n egyszerre, mikor épen én és Mendez valánk legelől, egy a' legpompásabb természeti jelenetek köz ül lepett meg. — Egy rövid kanyarulata után e' veszedelmes nyomoknak, mint varázsvessző től illetve, iszonyu sziklakatlan udvarába tekintettünk be. Alja oly tágas kört képezett, mint kétszer a' nagy milanói fegyvertér. Egész kerülete szédítő magasságra emelkedő szikláktól volt körözve, melyek minden oldalról a' tér felé hajlottak, mikép hinnéd, hogy azoknak össze kell szakadni. Balra a' tágas térnek szélén, közvetlen a' sziklafalak alatt, forrt iszonyu robajjal a' hegyi folyam, mely itt összetört gulákon és köbölön korbácsolta át köddé szakadt á rjait. Itt-ott több ö lnyi magasra szökken tek fel ezek, mint egy ó riási kócsagtoll, melynek teteje gyöngyökbe szórta szét csöppeit. A' vízmeder másik oldalán darabonként fekete, sűrű facsoportok emelkedtek néhol a' víznek dölve, máshol széles nyílásokat képezve, melyeken át, mint sötét éji rémek, szeszélyes alaku szikla-szobrok csoportozatit lehet látni. Pillanatig le valék igézve, de egy tekintet a' szük nyílattal, melyen álltunk szemközt, nagyszerű ségével minden eddig látottat felülhaladott. Itt a' sima sziklafal három ó riási lépcsőzetet képezett, melyek mindegyikéből feketén és fenyegető n tátongtak azon mély barlangok 's sziklaüregek, hova Jose Mária szokta meghuzni magát, ha tettei a' körülbelöl lakókat nagyon fellázították. — Első tekintetre e' barlangokból három tünt szemeimbe, melyek egyik a' másik fölött nyíltak, oly keskeny sziklalapoktól elkülönöztetve, mikép úgy látszott, mintha valami ó riási kéz toltá volna

be az erre előre készített eresztékekbe. Néhány percczel azután a' hold a' sziklák magas ormain jelent meg, mint egy pharos 's halvány világ-fátylával az egész tágas udvart elöntötte; ekkor láttam, mikép a' roppant kiterjedésű körnek majdnem felét illy emeletenként nyíló sötét üregek lepik el, mint valami óriási méretű darazslépet, a' külön fészkek.

Még nem tértem magamhoz bámulatomból, midőn egy éles hang hatított fülem mellett el, de ugyanazon pillanatban felelt Mendez, 's nem sokára láttam, mikép aggály nélkül beszélget ezen őrszemmel, ki mögött néhány sötét alakot vehete a' szem kikésőbb. Egyszerre a' legmeghatóbb természeti jelenetek egyike bontakozott előttünk egy kettős holdszivárvány elmosódott halvány szalagjaival, mellyek fölött, mint fénylő ezüst párta, emelte büszke érét egy vakítóan fehér vonal, melly végeivel mint légi hid látszott a' szirtgerinczekben lábolni.

„Pajtások! — szólt Mendez kedvetlenül hozzám intézve szavait — a' kapitány távol van 's így félek, hogy a' gazdag martalék kisuhan kezeink közül: — Hányan vannak önök, urak?”

Ekkor az első őrszem mondá, hogy heten vannak, de ketten még az egyik barlang torkánál állnak, mellyhez csak lábtókkal lehet feljutni, 's hol a' szép signora van fogva.

„Mit tegyünk, — folytatá boszúsan Mendez — az idő késő, 's a' kapitány nem érti a' tréfát: kegyednél van-e az uti levél?”

„Igen,“ szóltam, kivevén azt tárczámból.

„Jó, — mond Mendez, ezután óráját vonta ki; — hajnalig, — szólt — olly aggálytalan hangon, melly engemet is meglepett e' gyerkőczében — a' kiszabott helyen lehetünk. — Ekkor milanoi emberünkhöz fordult: — meddig parancsolta a' kapitány, hogy itt várjuk be?”

„Egy óráig éjfélt után!“ felelt ez rögtön.

„Igy nincs mit késni, már fél a' kettőre; gyorsan, urak, vegyék önök át ez öszvéreket 's vessenek nekik egy marok abrakot. — Önök pedig, — folytatá hozzám, vadászomhoz 's a' kocsishoz intézvén szavait — menjenek gyorsan, segítsenek ezen uraknak a' lábtókat felilleszteni.“

Pillanatra a' rablók Mendezre tekintettek; azután sem ennek vonásai-ban, sem a' mi arczainkon legkisebb kifejezését az aggálynak nem látván, megindultak; — alig haladtak néhány lépést, midőn egy kis zömök ficzko megállt 's egyenesen Mendezhez intézvén szavát, nyers hangon kérdé: „„szóljon ön, sennor Juan Mendez, mi fog itt történni? nekünk a' kapitány szoros őrizetet parancsolt! 's hogy a' donnához senkit se eresszünk a' ki-rendelt két őrn és önön kívül, sennor Mendez, ezt ön legjobban tudhatja, mert a' parancsnál jelen volt.““

„A' kapitány — szólt Mendez büszkén — tudni fogja, mit akar, midőn más parancsot küld, 's gondolom, ez nem első eset; egyébiránt itt nincs

veszteni idő, 's épen ön az, kinek a' kapitány parancsából kísérni kell bennünket, a' donna velünk jő.

„„„És hova?““ kérde a' zömök rabló kissé lehangoltabban 's némileg hízelegve a' kapitánynak személyében tett választása miatt.

, Ez, míg ezen öblözetekből kiérünk, az én titkom, cabalero! — felelt Mendez — azután ketten osztozunk benne, mert ezen urak csak az első állomásig kísérendnek. Egyébiránt nem lehetlen, hogy őt találni fogjuk, 's azért gyorsan munkához, önök igen jól tudják, miként szokta Jose Mária a' hanyagságot parancsai teljesítésében büntetni.

Mindent, mit ezután mondhatnék, kitalálhatod. Egy jó negyedóra mulva Manuela közöttünk volt, én karomat nyújtottam neki, mellyet büszkén idézett vissza 's Mendezt szólítá fel, hogy őt vezesse: míg mi 's ama zömök ficzkó, az öszvérek kantáiraival kezünkben, követtük, lépteit. A' zömök ficzkó, ki egy öszvért hozott elő a' maga számára, Mendez és Manuela után ment, még pedig a' Mendez parancsára, mi velem még akkor mindjárt, mikor e' rablót a' követésre felszólította, ármányt gyanított. — Annyira haladtunk volt már, hogy itt-ott öszvéreinket használhattuk volna: de Manuela a' fáradságos ut ellenére még mindig gyalog haladott. Egyszerre egy lövés dördült el a' sziklák viszhangjától ezerszer ismételve, 's midőn tölcseres löszeremet ragadtam fel, egy zuhanást hallottam.

„„„Demonios! — kiáltott a' zömök rabló — Mendez, áruló! meghalok.““

, Most gyorsan az öszvérekre, senora, urak! nincs egy veszteni való percünk.

Manuela hirtelen felugrott az egyikre 's mi mindnyájan követtük példáját.

A' szerencse nyomunkban volt. Mintegy két órányira St. Ildefonsótól honfiam 's Mendez gazdag jutalmat nyertek. Manuela egy gyűrűt vont le 's a' gyermekcze ujjaára huzta, azután könnyen érinték ajkai az ifju homlokát és szólt: meg vagy-e elégedve! — A' fiu leszállt öszvéréről, Manuela térdeihez borult, 's midőn már távol valánk, még azon helyen láttuk őt, mint egy szobrot.

Leveletem bezárom ez uttal, az ég tudja, mikor veended, de irok, írnom kell, ki tudja, jöhetsz-e? — Ne feledd inkább, mint valaha, hű

Franciscodat.

XVII. LEVÉL.

Fenyéres, sept. 20. 184—

Láthatod, kedves Bélám, már e' föliratból, mennyire vagyok a' kis Bécs-től, miként Temesvárunkat olykor nevezzük, mikor t. i. bécsi közel nincsen. Ez előtt egy héttel történt meg a' vásár, mellynek részleteivel nem

untatlak, ez majd a' szükséges oklevelek kíséretében akkor történend meg; ha egyszer — oh, adja az ég minél előbb! — e' terjedt sikrás közepette látlak. — Aggódom rajtad — 's mégis megnyugtató utóbbi találkozásunkkor tett ígéretem, mikép az én 's Jolán nyugalmaért, ki távozásod óta bús és szótlan, minden személyes bosszút kerülni fogsz. — Oh, hogyan is feledhetnéd el te, a' rend, az igazság embere, oly nagyon magadat. De e' megnyugtató aggódom szívemnek nem elég. Magad akartad, hogy csak a' mai napon kezdjem meg leveleimet hozzád, hogy azokat Párisba intézzem egy-szerűen B. M. betűk alatt a' St. Vincent-házhoz. Minden megtörtént, mikép akartad. 'S most e' rövid előzmény után, mindkettőnk sorsát egy magasb intéző kegyére bízván, mindent tudatni fogok veled, mi érdekedben van.

Négy leveledet vettem távozásod óta; az utóbbit Linczből; mindezekre röviden felelek, azután saját előadásomat kezdem meg. Talán, ha az anyagi élet nyüglődéseibe, melytől holdalatti lény sohasem ment, visszavezetlek, jóltevő szórakozást okozok.

Legyen isten veled utaidon, jó Bélám! értem, megfoghatom azon érzést, mely vezet; de légy vigyázó; tudósíts gyakran 's kimerítőleg; tudod, mennyire szeretem a' hosszú leveleket írni és olvasni. Jolán naponként szebb, néha, midőn rólad szól, tekintetében valami oly meleg bensőség van, mely hátró a' szerelemmel — a' kedves gyermek! — Ah, ha szeretni tudna! — Gyöngy ez, jó Bélám! kedélye őszinte és nemes; sokat olvas sokat tud; ügyessége oly nagy, mikép inkább újmutatásokra, mint tanításokra van szüksége. Le nem írhatom neked, mennyire szeretem őt! — Leveleidre mindég válaszolni fogok; Jolántól meg nem tagadhattam az engedelmet, hogy neked írjon. Bocsáss meg a' hálás gyermeknek; szemében köny fénylett, mikor azt tőlem kérte. Ime leveleidre megfelelttem, 's most halld, a' mi eddig történt, 's mivel, úgy hiszem, meg leendsz elégedve.

Igen, szép álmunk, de nem! — szilárd jellemek nem álmodnak, 's kitűrés, nemes szándék valóra vezetnek; tervünk tehát, nem álmunk, közledek a' teljesüléshez. Röviden leirom neked nézeteimet, melyek tetre érnek nem sokára.

Tudod, mikép főeszméinkben egyetértők valánk mindig, hogy népesítési nézetedben is osztottam, csak a' kivitelben nem valék oly merész, mint te, 's a' természetet akartam követni, mely változványaiban fokozatokon vezet át, 's a' be- 's kigubozás rendszerét ajánlottam. Oly jó és engedelkeny valál hölgyi félénkségem iránt, mikép ebben is megegyeztél, 's így most nyugodt lélekkel tettem kezét a' kivitelre, mely isten után sikerülend.

Fenyéres egy a' legszebb puszták közül, nemcsak megyénkben, de talán az egész honban. Hajszálnyira sem tértem el tervemtől. A' három

ronda tanya közül, melyeket itt találtam, azt választottam ki ideigleni lakásul, mely e' gyönyörű birtok közepét foglalja el, bár majdnem lakhatatlannak tetszett nekem első látásra. Képzeld magadnak egy huszonkét öl hosszú, náddal fődött sárházat, minden kerítés nélkül; közelében — de a' nélkül, hogy ezen épülettel szemközt legyen vagy azzal legalább szögletet képezzen — egy ólat, melybe szükségből negyvennyolcz darab marha vagy ló elférhet. — E' mellett közvetlen egy bogárhátú viskót, melyet itt kerülőháznak neveztek, 's csak egy szobácskából 's konyhából áll. — Idejöttemkor, mi egész készüléttel történt, nagy bajban voltunk. Titoknokod, ki, köztünk legyen mondva, igen jeles ifju, 's egy azok közül, kik az időszellemével előrehaladnak, azonnal kikerese az én 's Jolán számára két szobát, mely a' többinél valamivel tisztább volt, 's melyet a' régi gazda, kit egy évre megtartok, raktárnak használt. Szerencsére jókor reggel érkezünk, 's így embereimnek idejük volt a' tisztogatásra. A' gödrös földpadlót kissé megegyengettetém 's a' falakat az elévült portól 's pókhálóktól kitisztítottam. — Nemsokára a' butorok, melyek engem egy nappal megelőztek, saját utmutatásom után, el lönek rendezve, a' hiányzó ablaküvegek irlapokkal beragasztva; 's midőn kis ablakredőink fel voltak téve, minden helyén, minden kiporozva, söpörve 's a' szobákban jó illat 's friss lég behozva, az egész szenvedhetőleg nézett ki. Végre is, fődve a' vihartól, tiszta ágyban jó lelkiismerettel 's egy buzgó fohászszal istenhez, mindenütt jól lehet pihenni.

Jolán, e' kedves gyermek, egészen otthon találta magát. Szakácsom rövid izletes ebédje után, lóra ültünk: új főgazdatisztunk, titoknokod, Jolán és én; zárdai ispánod 's néhányan ujan fogadott embereink közül kísérték. Az idő fölséges volt, a' nap egész sugárözönét öntötte el a' terjedt síkságon, 's gyöngéd szellő enyhítette a' nap forróságát, mert e' septemberi nap egy volt a' legmelegebbek közül. — A' közelebbi tért megjártuk, 's megvallom neked, a' mozgás 's szenvedélylyel édelte tervünk közeli kivitelének reménye igen jótevő volt kedélyemre. Főgazdám, ki egyszersmind tanult mérnök 's igen szépen rajzol, itt-ott megtette észrevételeit; egészben, lehet udvariságból, nézeteimet helybenhagyta 's így sétalovaglásunk közben egy kis telep alaprajza, ha nem is irlapon, de fejünkben meg lehetösen tisztában volt.

Most egyelőre főgazdánk, kinek neve Bálványosi, 's kit bátran merek neked ajánlani, huszonnégy béres fogadását tanácslá; mindazáltal, mikép magad tudod, tervünk kivitelére a' választás nem könnyű feladat leend. Ennyi ép, egészséges teljes erőben levő 's nem nőtelen egyént találni, valóban nem könnyű; de a' ki századokra készíti elő terveit, az időt engedhet magának. Azok közül, kik szolgálatodban vannak, itt keveset használhatunk 's mivel az előbbi birtokos e' nagy kiterjedésű földet többnyire mint

legelőt használta 's részint haszonbérbe adta, nem tartott itt béreseket; néhány kerülő 's egy gazda laktak itt, 's ezeket én mind megtartottam. Az idén még egy nagy helyet fel akarunk törelni, 's bár nagy vetésre késő az idő, mégis vettünk, a' mennyit csak lehet. — Ezen kívül a' szükséges épületekre az anyagot megszerezni 's ideszállítani leend az első teendő, ugy, hogy tavasszal a' munkához foghassunk.

Bálványosinak rajzai, mellyeket igen örömet közlenék veled, igen szépek és tiszták, 's mivel térhelyre vannak számítva, csak keveset kell rajtok változtatni. — A' főépület mindenesetre megmarad 's ugy fog itt állani, mikép idővel, bárminő nagyításokra leend szükségünk, nem hátrálend. Kertünkbe egy nagy tó esik 's a' Halga, melly itt nádövezte sármederben vonul lomhán odább; kár, hogy legkisebb esése sincsen, de talán ezen lehet segíteni. Remélem, tavaszra haza kerülsz te is; adja isten, még elébb, akkor te is áttekintheted e' valóban czélszerű rajzokat 's majd a' hely színén együtt még sokat elintézhetünk. — Jolán a' tó szélén egy szép canadai topoly erdőt tanácsolt, mi valóban gyönyörűen veendi ki magát. Tudod, hogy én az erdőknek nagy barátnéja vagyok. Minden szépsége mellett az épületeknek azok nem leendnek pompásak. Azt akarom, hogy beruházási tőkénknek fele megmaradjon, 's így, a' főépületet kivéve, a' többiek igen egyszerűek leendnek; azonban tökéletesen egyetértek Bálványosival, ki tartós anyagot ajánl, bár az itt nem kevés költségbe kerül. Szerencsére, a' föld alkalmas, a' Tisza nincs olly igen távol, 's így a' fát 's meszet nem kell igen messziről hordatnunk.

Tervünk eddig, hogy egy rövid áttekintés honositson benne, ennyiből áll.

A' főépület két szárnya, egyenként tizenkét lakó osztálya, két-két szobából álland; mindazáltal ugy, hogy szükség esetében két illy külön lakást egyesíteni lehessen. Az ólak 100 darab marhára készülnek, 's tavasszal csak kettő épül. — A' közös konyha és kamrák a' legczélszerűbb minták szerint fognak épülni, 's e' részben Bálványosiban bizhatunk, ki Európa nagyobb részét 's Észak-Amerikát beutazván, főfeladatának tevé mindent megtekinteni, mi egy közös háztartás eszméjét tökélyre viheti. Köztünk maradjon, ezen ember nagy socialista, bár szintolly ellensége az ábrándos communistikai eszméknek. Mi mindketten, jó Bélám, távol minden ujitási viszketegtől, csak egy kísérletet akarván tenni, de ezt erélylyel 's kitarással, ha az erők egyesítése a' kivihetőség határiban van-e — ? Bálványosinak nagy hasznát veendjük. Az ember elszánt és cselekvényteljes, 's a' mi legtöbb sikert ígér, szenvedélylyel ragadta fel tervünket.

Mihelyt itt az első gépindítás szokott ingadozó kezdetével meg leend téve, visszamegyek Temesvárra; azonban még az idén meg fogok itt jelleni. Bár addig újabb tudósítást vehetnék tőled.

Még egyet: Zárdán ama földalatti rejteknek egy külön bejárását fedeztem föl, még pedig majdnem véletlenül. Írószobád mellett valék szállva, 's reggel, midőn ágyamból fel akartam kelni, könyököm a' falat érintette, mely különös kongást hallatott, mint a' hol valami üreg van. Mihelyt fölkeltem, tisztedet hívtam elő, az ágyat elmozdítottam, 's kevés idő múlva egy rejtett kárpitajtóra találtunk. Ez tiszta kőlépcsőzetre nyílt 's egészen amaz alsó földalatti osztályig vezetett. — Szegény Gusztáv, alkalmasint e' lejárást használta, 's a' vasajtók, melyeknek avult lakatjait kelle feltöretned, az ő idejében is zárva voltak. — Miért falaztatta be a' külső bejárást, meg nem tudom fogni; legtermészetesebben tiszted állítása fejtené meg ezt, ha igaz. Ő mondja: mikép Gusztáv talán valami kábitó méreg következtében utolsó napjaiban nem volt egészen magával, 's néha különös dolgokat parancsolt, melyeknek, ha a' tisztt elmulasztotta teljesítését, igen ingerült lön.

Isten veled, Jolán szülőinek aggodalmát még ki nem fürkészhettem, talán később sikerülend ez: ő ezer üdvözetet küld utánad 's én vele egyesitem ohajtásaimat, ha kérlek, hogy minélelőbb siess vissza, hogy ölelhessen
Hedviged.

S Z O M J U S Á G.

Szomjas vagyok; de nem bort szomjazom,
És szomjamat vízzel nem olthatom:
Nem oltaná el azt a' Balaton,
Nem a' mézes szőlőjü Badacson:
Én lángot szomjazom, lángot, tüzet,
Szemed tüzeiben játszó lelkedet;
Szomjúzom a' hajnalt szép arczidon
És a' mosolynak mézét ajkidon.
Szomjúzom édes és forró sohajt,
Mit kebled titkos szenvedélye hajt.
És szomjazom kebled hullámait,
Szivednek minden dobbanásait.
Szomjas vagyok, leánykám, bájaidra,
Hibád-, erényed- 's minden titkaidra.
Jőj! lelkem várja édes ajkidat:
Ne hagyj elveszni szomjuság miatt.

Kalóz.

N É P D A L.

Duna mellett hazám földén
Bú fiának születtem én;
Könybe feresztett a' bába,
Bölcsőm volt a' bűnnek ágya.

Búval kezdém éltém élni,
Köny fog a' sirig kísérni:
Bú fogja be a' szememet
'S ez ássa meg sirvermemet.

A' szegénynek ez a' sorsa,
Nincs, ki könnyebbítsen rajta;
Bölcsőn kezdi szenvedését,
Csak a' sírnál éri végét

Izsaak Pál.

M A G Y A R K É P E C S K É K.

I.

MEGÉRKEZÉS SZ—BA.

Kik még soha haladás emberi nem voltak, hanem tartozának a' maradók dandárjához, a' lajhárok és borzok csudaneméhez, 's lelki köszvényben sinlődvén, feljajdulának, ha évtizedenként egy-egy lépést tevének előre: ezen kórosok részére szerencsém volt nem régiben egy gyógyintézetet feltalálni. Azért tehát azokat, kik a' haladás üdvös eszméjétől visszaborzadva, minden áron, ész és jog ellenére, csak m a r a d n i kívánnak, ültessék t. olvasóim kényelmes nagy batárba, 's küldjék el télutó és tavaszelő havas és esős napjaiban Sz—ra a' 'szőke tiszta' mellé, — 's fogadom, hogy tökéletesen kigyógyulnak.

De miben rejlik ezen csudagyógyerő? Talán a' korszellelem, melly ezen ősz magyar város tulajdona, hat olly bűvösen a' kór lelkére? oh nem; Sz—ban még nincs korszellelem. Vagy tán a' derült és tiszta lég, melly a' nehéz agyvelőnek ruganyosságot — éberséget ad? oh nem! levegője inkább kábitó; vagy talán izes kecsgei halászosan készítve 's melléje piros egri bor csiklándozzák teltre az óntagok idegeit? oh nem! ezekből többnyire csömör következik. Mi az tehát?

Repülünk (mert menni bizony lehetetlen) Sz— nyugati utcáinak egyikére, hol a' felkerekedő lármából gyanítanunk lehet, hogy valamely nagyobb szerű dősháború által lepetünk meg. — Csalatkozánk, nem egyéb, mint egy kocsifenakadás, melly itt napirenden szokott lenni 's minden órában látható, ha a' 'Fehér ló' vendéglő ablakánál egy óra hosszát elüldögelünk. — Lássuk tehát másnak baját.

Négy fülig sáros ló, előtte egy óriás batárnak; az első bakon jobbra kétségbeesett arcczal a' kocsis, balról sujtásos dolmányu hajdú, kezében ütésre tartott súlyos fűzfa-ággal; bent tekintetes Homályosi Liberius, több tekintetes nemes vármegye előkelő táblabírája, választmányi tag 's nagy kortes, ki minden megyei tanácskozásban részt vesz, 's a' mult évi gyűlésben is ő volt legelső azon hősök között, kik az adót szerencsésen megbuktatták; most pedig távolról 's egészsége kockáztatásával jön hazafüni kötelességét teljesíteni, t. i. a' köze!gő megyei gyűlésen megjelenni — hol a' telekdij, középponti vasut 's más több a' magyar hazára üdvöt és jólétei hozó kérdések kerülendnek tanácskozás alá — 's az illy adóztatási 's vasuti agy-t rémeket leszavazni vagy ledorongolni.

Minthogy pedig az illy hazafüni tettnél csak perczig is késni veszteség, a' mara d á s n a k káros voltát elő sz ö r átlátva, tekintetes Homályosi táblabíró ur egész indignációval ekkép szólalt fel:

„No, de már csak mozdulnunk kell, ha nem akarunk itt delelni.”

„Hisz, tekintetes uram, csak bíránk menni; de mit tegyek, ha lovaim kiállottak?” hangzott a' bakról.

„Hát, gazember; minek jössz forspontra, ha rosza k lova id? tüstént mozdulj, különben téged riasztalak le, semmirekellő pimasz!”

„Elvinném én a' tekintetes urat poros uton akár pokolba is; de hijába, sok a' mi sok.”

„Ne feleselj, hanem indulj. — Ferencz, vedd csak hasznát annak a' fűzfának; ha lova nem megy, üsd a' kocsisát.”

'S még egyszer lön láрма és erőlködés . . . ostor és fűzfa működének; mind hijában — a' kocsi megfeneklett, a' lovak kidüledeztek.

„Ez már sok, már elhagy türelmem; átkozott gebék, százszor megállnak, mig tiz ölet haladnak, infámis ut, utálatos sárfészek. — Hát nem mennek azok a' lovak, Ferencz?” hangzott ismét belőlről.

„Nem biz azok, tekintetes uram; inkább lefeküdtek;” felelt Ferkó.

„Tegyetek hat valamit, hogy mozdulhassunk; megöl a' méreg, ha még csak egy perczig is kénytelen leszek e' helyen vesztegelni, vagy tán neked is megállt az eszed? mért nem tudsz valami okosat kigondolni, hogy kimenekülhessünk e' sár-tengerből?”

„Tudnék biz én, tekintetes uram; csak itt volna vagy huszonnégy margitai ökrök vagy az a' Samson-gözü s, mindjárt a' kocsi rudhoz kötném, az talán kivonatna bennünket.”

„Számárbeszéd; — szolt nagyokosan táblabíró ur — szálljatok le 's toljátok a' kocsi t. (Legelső indítványa, mellyel a' haladást pártolá.)

„Ha leszállunk, azt nyerjük vele, hogy minket is vontatni kell. Tekintetes uram, nagyon bölcsen mondá, hogy ez valóságos sár-tenger;” felelt Ferkó.

'S tekintetes Homályosi táblabíró urat tán az est homálya is ott lepte volna, ha a' Fehér ló-fogadás, kiaz egész jelenetet mosolyogva nézdelé kapujából, a' dramában szerepet vállalván, magát, különösen pedig tizenkét vontatáshoz szokott igás ökreit, mellyeket a' Sz — on keresztül a' táblabíró szolgálatajára mindig készen tart, a' tekintetes urnak jó fizetés mellett fel nem ajánlja. Tekintetes Homályosi Liberius urnak először a' nagy díj, másodszor az ökrök, mellyeket uri hintájába kell fogatni, kissé visszatetszetek, de fogadás uram hatalmas állítása, hogy egész Sz — ban nincs olly fogat ló, melly a' tekintetes ur hintáját kihuzza, 's hogy ugyanezen ökrök tegnap a' tekintetes szolgabíró urat is kihúzták; 's végre szabadulni vágyása mindenre készszé tették.

Nem sokára a' 'Fehér ló'-fogadás czímeres ökrei, csengőkkel 's kolompokkal, nyalka betyáros ökrészei pattogós ostorokkal 's a' szomszéd házaknak népei ellepék az utcát. Ezt követé a' fellegeket verdeső pattogás és láрма, mely azt jelenté, hogy tekintetes Homályosi táblabíró úr hintaja megindult. — Az egész nagyszerű diadalmenethez hasonlított. Ferkónak örömmel telt el lelke, midőn a' 'Fehér ló' vendéglő kapujában megállának, 's nyíltan megvallá ura előtt, hogy illy derék tizenkét szürke lovon még sohasem utazott. Tekintetes Homályosi Liberius ur azonban komolyabban kezde gondolkodni szobájában. Megundorodva a' rossz utak terheitől, erősen elhatározá magában, csak hogy a' középponti vasut minélelőbb elkészüljön, pártjával együtt az öt percent kamat biztosítására szavazni; sőt, hogy az országutak jobb karban tartassanak, a' telekdíjt is, mint subsidiumot, megajánlani.

Huszonnégy nap mulva ezután a' hirlapokban olvashattuk, miszerint X. megye az öt percentes kamatbiztosítást 's a' telekdíjt elfogadta, 's hogy ezen hazafini határozatnak nem legutolsó bajnoka volt: Tekintetes Homályosi Liberius ur.

B. P.

S U J T Á S O K.

— Kossuth a' szívhez, Széchenyi az észhez szólt — hol van az üdv, mely életetett? Csak akkor lesz, ha valaki szavait a' — zsebbez intézendi.

— A' régi szokást elhagyni vajmi nehéz: üsd a' szamarat halálig, mégsem halad!

— Bizony irigylendő a' magyarnak sorsa: az égi remény zöld színe mindenhol, még beszédében is észrevehető. Szeberényi Lajos.

— Chinában egy ujnemű suwixot találtak **fel**, mely a' hőrt nyulékony-nyá 's a' drótot erősebbé teszi: a' hűvösebb napokban pedig sokan sapkát fognak viselni nyusztprémes szorítóval, mely melegét tart ugyan, de az ember semmit sem fog alatta — hallani.

— A' francia inkább a' gyónlóveti, mint megveretteti magát: ebben a' pontban némely journalistáink szabadabban gondolkoznak.

— Ha igaz a' közmondás: 'homo longus raro doctus', akkor X. szerkesztőnek rettenetes ho s s z unak kellene lenni.

— Mindig üdvösebb, ha a' jó törvények 's intézkedések felülről adatnak meg, mintha azok alólról kicsikartatnak.

— 'A' nemzetek örökké élnek,' mond valaki; igenis, de aztán nemzetek is legyenek ám 's nem olyan csöcseléknép, melyről Nestroy azt mondja: 'nicht einmal eine Nation, sondern ein Volk.'

— Ha a' korszellem bizonyos emberektől valamit követel, ezek mindig testüket szokták köztük 's a' korszellem közt alkudozásra léptetni: testük azonban nem más, mint a' tökéletesen megtestesült ö n é r d e k!

— Hej, milly sokan vannak még köztünk, kik a' tenger partjánál hortyognak 's észre nem veszik, midőn a' habok majd elsodorják őket.

— Bizonyos emberek hasonlítanak a' békákhoz, kik igen szeretnének a' szabadság zöld mezején sütkérezni: ha azokat bizonyos más emberek ismét vissza nem kergetnék a' — m o c s á r b a.

— Rántásy táblabíró ur ezután nem fogja többé alattvalóit botoztatni: ámbár ezen reform kissé későcskén jutott a' táblabíró ur falujába, de azért jól fog esni az „a posteriori” is!

MULATSÁG.

FŐVÁROSI ÉLETKÉP.

Rózsaszegélyű föllegek mögött rejtezik még a' nap; a' lég tiszta, szinte emeli azon néhányak keblét, kik pelyhes párnáikból a' hajnali órákban kibontakozni szeretnek: ezek száma azonban aránylag olly csekély, mintha a' tenger mérhetlen öbléből pár kanálnyi víz meritetnék.

Mi is életünk legnagyobb részét zárt falak közt töltvén, ma jó napot akarunk magunknak csinálni 's a' zöldbe kirándulni. Vasárnap van, melly napon tulajdonképp imádkozni és pihenni kellene. Az elsőt, ősi szokás szerint, az öregekre bizzuk; a' másodikra pedig csupán azt jegyezzük meg, hogy fővárosokban csak vasárnap van az igazi zajos élet, mellynek ellenére tenni épen annyi volna, mint a' köznép boszúját fölingerelni, kikkel ilyenkor csapszéki mulatozásaik középett kikötni, fejbetöréssel fenyegető merénynyé válhatnak. Mivel tehát vasárnap van, következőleg a' hid föl nem nyitatik 's így akadálytalanul ballaghatunk a' budai „szarvas-vendéglő” felé, hol a' társas kocsik állanak. Ezeknek egyikére tán csak sikerülend följuthatnunk.

Nagy örömeinkre épen akkor érkezünk oda, midőn egy kocsi egészen megtelik 's csupán számunkra marad még egy üres hely fön. Gyorsan fölkapunk tehát a' barkedőre, melly a' macska-lovakkal, a' kocsis ostor-nógatásaira végre helyéből kimozdul. A' kocsis néha olly nagyot zökken a' görcsös kövezettől, hogy a' tengely többszöri el nem törése egyedül a' hatalmas végzet különös kegyének köszönhető; de a' zökkenés gyomrunkat tetemesen megrázza 's igyannál jobb étvágygyal költethetendük el kün reggelinket. Azért hát — maradjon régi miséjében az étvágyat ébresztő rosz kövezet!

Unatkozásunk alatt vegyük kissé figyelemre a' mellettünk levő társaságot. Elöl, a' kocsis háta mögött, vastag asszony ül, megtestesült husvéti kereplő. Vékony sivitő orrhangja az egész társaság dongó zaját fölülmulja, míg szemközt ülő nádvékony férje, a' beszédben valódi ellentéte oldalbordájának, csupán burnótszelelenczéjét látszik méltatni különös figyelmére. Ez utóbbi mellett egy élelemszerekkel megrakott cseled ül, selyem esernyővel, öléből egy fiatal házi eb vigyorog a' szomszédokra. Hozzá legközelebb egy egészséges kinézésű nyárspolgár szorul, ki folyvást madarak iránti szenvedélyéről beszél 's egyenként előszámolja honn hizlalt kis állatainak gyöngéd neveit. Melléje közvetlen egy csödbe esett kereskedő jutott, két növendék gyermekével. E' kereskedő másfél hó előtt még tulajdon hintáján kocsizott a' zugligethe, de azért még most is gyakran kirándul — svábhgyi majorjába. A' hitelezőkkel ugyan is száztól huszra megegyezett, e' szerint sikerült neki még vagy ötvenezer forintot félretakaríthatni, melly tetemes kamatra kiadandó öszszeggel jövője biztosítva van. Pár hó mulva tán megint kereskedést nyit, hogy két év után ujjalag csődöt mondhasson. — Utközben egy vadászt vesz föl még a' kocsis közénk; mi váltig ellenszögezzük magunkat, mert a' kocsiban már alig mozdulha-

tunk; de ez mitsem használ: van-e emberlény, ki bérkocsisok gorombaságán kifoghatna? A' vadász vizslája a' bárka pléh-födélén foglal helyet, honnét mellettünk elhaladó kutya-társait reggeli ugatás-üdvözléssel köszönti.

A' megterhelt bárka lovai alig mászhatnak ugyan már, de a' kocsis még be nem elégszik vendégeivel; ugyanazért különös örömeire szolgál, hogy a' vámháznál őt egy asszony, csecsemő gyermekével karján, fölshólitja. Minthogy köztünk már egy gombostű foknyi hely sincs, tehát az anti-titán a' nőt maga mellé ülteti a' bakra. A' csecsemő a' zötyögtetés kellemes ringatása miatt sirni kezd, mely sírás, mint képzelhetni, nem hat andalító zeneként a' közelülő vastag asszony gyöngéd füldobjaira. A' hizott nő zsémbel, a' szoptató asszony visszafelel 's már közel vannak a' hajbakapáshoz, midőn szerencsénkre, vagy is tulajdonkép a' czivódók szerencséjére a' Laszlovszkyféle kerthez érünk 's kiszállunk. Egyébkor csak tíz garast kell fizetni, ma azonban a' bérkocsis egy ezüst huszast zsarol, mert, ugymond, v a s á n a p van. —

Milly éber itt a' lég az isten szabad ege alatt; a' még harmattól csillámló fák reszkető levelei a' fölkelő nap biboros aranyában megannyi tündér gyémántos bársonyszövetkének tetszenek, melyeknek sűrűjéből éneklő madarak hangjaszól. A' lábunk alatt terülő testvérvárosok, kettéhasítva a' fejedelmi Duna ezüst szalagától, melyen a' messziről egyszerű vonalnak tetsző hajóhid vesztgel 's lebegő gözönyök pompáznak; a' zöld smaragdban diszelgő Gellérthegy, hol a' csillagászi épület fehérlik; a' távol ködében uszó falvak egyszerű fekvése; a' körülünk magasló hegyek 's lombozatdús erdők sűrűje oly érzést költenek e' csodaszépségektől elfogult keblünkben, mit élethűn ecsetelni gyöngéknek valljuk magunkat. Ezt leírni nem — ezt csak éreni lehet. És mégis, milly kevesen sietnek ez isteni gyönyör éleletére!

Egy pohár tejet reggelizünk, mely legfőlebb félmeszelnyi, de azért mégis nyolcz garas az ára; hja, az itteni vendéglős sok haszonbért fizet — ha igaz — 's csak fáradsága gyümölcsének is kell örvendenie.

Sétáljunk most az ugynevezett 'disznófő'hoz. Két aggastyán hörpöli itt a' jéghideg vizet, mert orvosuk javaslá, hogy férfikorukban boriszákosság által megromlott gyomruk gépszerét így tán helyrehozhatják. Uraim, hamarabb kellett volna erre gondolni. — Egy kerék szalmakalapos dáma éppen akkor viteli szomszéd mezei lakába a' vizet, mert hallá, hogy a' vízzeli mosástól arcának kendőzés okozta sömörjei elmúlnak. Mére g ellen ritka az orvosság. — Egy öreg ur pedig szinte kancsóval tölti magába a' jéghideg nedűt. Ez völegény, őt nap mulva egy tizenkilenc éves leányt fog nőül venni. Sok szerencsét; mi nem irigyeljük — a' leányét.

A' zöldben mulatozók száma mindinkább szaporodik. Emitt egy böcsületes csizmadia-mester hallag hitésével; mellettök szaladgáló piszkos fiuknak rongyos kabát függ ugyan nyakában 's holnap hihetőleg koplalni fognak, de azért ma délbén mégis meg kell lenni a' rántott csirkének 's olajos salátának.

Ama zöld kendős szolgálónak, ki selyemkalapot visel, hihetőleg szabólegény szeretője van, mert rokonszenvi előszeretettel czírógatja a' fűben legelő kecske hosszú szőreit. Eme anyókanak pedig első garázda férje aligha kocsis nem volt, mert valahány ló-hajtót pillant meg csak távulról is, mogorva, daczos redőbbe vonul, a' nélkül is barázdált homloka és töpörödött arcát az ellenkező oldalra fordítja.

Föl 's alá kalandozásunk közt az ebéd ideje csak hamar elérkezik. Isten tudja, kün, a' szabad zöldben, gyomrunk mindig többet igényel, mint a' városi elszige-

teltségben. — Üljünk tehát e' terített asztalhoz; a' körülte már letelepedett vendégek, úgy tetszik, tán élvezetes multságban fognak résztvetni. Szemközt velünk egy falusi kisasszony ül, legalább annak hisszük, mert szemeit, ha esetleg rá tekintünk, szemérmesen földre sűti; míg a' szomszéd asztalnál nevetgélő városi hölgy minden csinos fiatal férfival ledér szemjátékba ereszkedik. Ezen túl a' kisasszony atyja ül, valódi jelképe a' magyar böcsületességnek; már messziről hallók a' panaszt, mely ajkain a' hajhászok ellen kel, kik gyapjával e' vásár alatt is jégre vitték. Egyébiránt igen szeret a' falusi egyszerű élet ártatlan örömeiről, házi gazdagságáról, főleg zsiros földeiről beszélni.

Az ebédet ugyan, mely vagy ötféléből állott, igen drágán kelle fizetnünk, de azért pénzünket nem sajnáljuk, mert asztal fölött igen kedélyesen mulattunk; evés-közbeni vigság pedig igen hasznos, főleg városi elkényeztetett emésztő műszereinkre.

Délutáni három óra van, siessünk azért vissza Pestre, hogy még a' városligetben is egyet fordulhassunk. Épen egy rakott társas-kocsi érkezik, mely üresen indulván vissza, igen örömet vesz föl készpénzünkért bennünket. A' bérkocsis igen megelőző, mi már csak azért is följegyzésre érdemes, mert társai mind gorombák.

A' Horváthféle kert mellett hajtunk most el, melybe a' nép úgy tolong, mintha benn ingyen osztanának valamit, pedig még ők fizetnek belépti díjt. A' sokaság közt több ismerős magyart látunk, kik társas körökben hányvetőleg szokták mondani, hogy ők mindent pártolnak, a' mi nemzeti, 's mégis a' kerepesutoni színház helyett napontai vendégei e' budai német szinkörnek. Éljen a' nemzetiség! *)

A' „szarvas-vendéglőnél“ leszállunk 's egyenesen a' hidon sietünk, mely inog a' sok mulatni sietők terhe alatt. Még nem fáradánk el, azért hát menjünk gyalog a' városligetbe; így tán utközben is alkalmunk lesz a' tapasztalásra.

A' király-utca szinte hemzseg a' tolongóktól; egy bérkocsis épen most tapos le egy öregot vágató lovaival, mi többé föl sem tűnik, mert napirenden van. — A' nagyszerű házak ablakaiból vagyonos ábrahámisták tekintenek le az alattok hangyaskodó keresztényekre; istállójukban négy ló, kocsiszínökben üveges hintó áll 's arany sújtásos kalapu inast tartanak; de ők fiatal korukban rongyos batyuval vándoroltak be a' fővárosba, gyufáskodtak, koplaltak, hideget 's forróságot tűrték, méltó tehát, hogy öregségökben elégedett napokat élhessenek. Azonban vannak köztök olyanok is, kiket hamis váltó-üzlet, csalárd hajhász pálya, üzsorás tözsérkedés juttatott az ugorkafára, tud'a a' jó ég, el fog-e jönni a' fizető óra rájuk nézve is?

E' fiatal orvoska milly sebesen baktat kifelé; hihetőleg a' szinkörben egy öreg patiente csinos feleségével fog találkozni. Ha haldokló beteghez hinák, tán nem inditná meg annyira vékony lábszárait.

Milly hófehér nadrágu gavallér lovagol itt, vagy inkább bajlódik lovával, mert a' tudatlan nyargaló alig tudja fontartani magát a' nyeregben. Ez egy bolttárszlán.

Három uracs ül e' sebesen haladó bérkocsiban. Milly büszkén eregetik a' füstgomolyt havanna-szivarukból. A' két hátulsó borbély legény; a' 3ik az **i utcaiz

*, Soha se irigyeljük az ilyen magyarokat a' szinkörtől.

kávéház játszó-szobájának minden zugát mérnöki pontossággal le tudná rajzolni.

Egy szikár öreg ur karján milly biggyeszkedve ballag ott ama tarka selyemruhás nő? Férjének igen jól megy dolga, mióta X—nél számvivő, ki vizsgálatlanul szokta elfogadni év végével a számadási kimutatásokat.

Most fasorok közé érünk. Korsós gyerkőczök kínálják kiabálva a' fris vizet, melly már két óra óta poshad meleg földkorsójukban. A' hintók végtelen vonalként tolnak egymás után. — A' fasorok bal oldalán, egy izletes kert elején, milly pompás mulató magánépületke diszelg, földig érő függőnyeivel, ruganyos pamlagaival. Ben három enyelgő kellemes hölgyecske ül; milly szelid angyalareza van köztük a' legfiatalabbiknak?! Boldog, ki szíve birhatásával dicsekedhetik... csak hogy a' fővárosi leánykák ritkán állhatatosak.

Ma tűzijátéki mutatvány is lesz. Időzzünk azért kissé tovább; a' szurkos világitásnál igen sajtászerű lesz a' hazasétálás. Ülünk be a' ligeti tó szigetkéjébe, hova függő sodronyhid vezet bennünket; itt tán nem unjuk meg magunkat.

Egy fiatal falusi leánykát, ki az itteni üldözési szokásokat nem tudva, magányosan ögyeleg, két divatos uracs vesz szemüvegi ostrom alá 's mindenütt nyomában van. A' leánya eleget iparkodik a' néptömeg közé vegyülni, de hasztalan; a' bocskorbőr-arczájú uracsok mindenütt árnyékként kísérik őt, míg végre egy ismeretlen tisztas öreg asszonyság faluról szárnyai alá fogadja a' keselyü-kergetett galambkát. Az éltas asszonyság lenéző méltósággal tekint a' szemtelen uracsokra — ezek pedig nagy hahotával tova lejtének.

Ime, a' hollószárnyu sötétség lassanként szétterjed 's közeledik a' tűzijáték kezdete. Mi nem rontjuk illy fényűzéssel szemeinket, nehogy eddig, istennek hála, jó szemeinkből üzessék ki a' fény. Várjuk be tehát e' helyen annak végeztét. — A' hanyatló világosság kétes szürkületében innen is, tul is, sok sutogás éri ugyan füleinket, miket hangosan elmondanunk nem szabad, mi azonban ezeket feledve, csöndes szemléletébe mélyedünk a' barnuló tó rezgő habfodrainak, mikén a' vízi bogár nyes barázdát. Végre megindulnak a' várakozó kocsik, jelül, hogy a' tűzijátéknak már vége. — Utközben a' szurkos serpenyők lobogó világánál megannyi rémalakoknak tetszik a' városba visszatóduló sokaság.

Lábaink ugyancsak fáradtak már 's azért üzőbe nem vehetjük e' gyufás fiut, ki épen most lopá ki vevője zsebéből a' szép tajtpipát 's gyorsan tovairamlott.

A' haza ballagó nép nagyobb része a' király-utczai vendéglőket lepi el 's kótyagosan tér vissza lakába, mert ez a' vasárnapi multság illő befejezéséhez tartozik. — Mi pedig csupán azon boszankodunk haza érkezünk, hogy a' mulatók közt sokan találkoztak, kik soha sem dolgoznak; pedig, igazság szerint, csak azoknak volna szabad mulatni, kik előbb munkálkodtak. *)

Lakner Sándor.

*) Az istenért, csak nem akarja, édes ur, hogy a' mulatóhelyek bérleti rendre bantókrottirozzanak?!

BELFÖLDI LEVELEZÉSEK.

NAGYBÁNYA, sept. 19dik. Lendvay Márton, a' nemzeti színház egyik legkedveltebb tagja, e' napokban érkezett szülőhelyére: városunkba, rokonai 's szíves baráti közt élvezendő a' testvéri szeretet pár édes óráit. Milly nagyon megörvendeztete bennünket, midőn az itteni színésztársasággal egyesülve, a' városban építendő polgári kórház javára az ödrög napló'ban Robin de Bois szerepében lépett fel, nem szükség bővebben kifejezni. Valóságos tapsvihar fogadta és követte minden föllépését; játék kezdetével hölgyeink virágkoszorúk özönével tisztelők meg őt, előtte való napon (sept. 20dikán) pedig éji zenével üdvözöltetett érdekes vendégünk.

Klingher Kálmán.

S. A. UJHELY, sept. 10-én. A' kórházunk javára évenként tartatni szokott táncvizigalom elég pártolóra talált, de főleg a' gyöngéd nőnem volt az, melly dicséretes részvétét mind számos megjelenésével, mind a' sorsjátékra készült kitűnő munkáival fényesen tanusítja. A' terem egyszerűen ugyan, de csinnal volt rendezve; a' társalgás nyájas, de a' nyelv! oh, az a' német nyelv, meg az a' rossz franczia; istenem, mikor fog ezek végórája űtni? A' nemzeti kört, 's a' csárdást is csak ritkán járták, mert keringeni, meg, s c h a s c h i r o z n i' jobban tetszett; no, schaschiroztassa is nemzetünk elleneit — a' nyusztvirányokba. A' Rákóczi és főtől dal csak amugy divatból egyszer kétszer elhuzatott: lelkesítésről szó sem volt. Négy órakor eloszlottunk 's egy-egy kedves emlékekkel haza mentünk — álmódogni, azaz: aludni. — Tarczalón mükedvelők által két színmű adatott, — az első díj nélküli és zsufolva teli, a' másik jótékony célra csekély díj mellett 's egészen — üres!! — Sok illy hőkeblű pártolókat a' hazának!

K — s K — ly.

SZABADKA, sept. 20-kán, 1844. Elszigeteltségünk, vagy mi magunk vagyunk-e okai, hogy városunkról eddig még szó sem tétetett e' lapokban? — Mindenesetre szomorú tanúság reánk nézve, mert az itteni élet zavartalan 's unalmas egyformaságát jelenti, melly a' jelen átalakulási korszakban, hol minden forr, mozog, egy negyvenezer lakost meghaladó városra nézve igen pirító 's mindezek ellenére mi mégis haladunk. A' tanács sokszor összegyűl 's erélyesen működik a' tespedés baráti ellen, kik itt, mint mindennütt, elég számosan találkoznak. Egy idő óta új palástba burkolák nálunk a' téresebb helyeken létező kutakat, mellyek azelőtt örködő kutágasukkal vajmi dicsően pompáztak a' város kellő közepén! A' barátok tornyát is telőzik ad normam Szent István tornya — csak azon különbséggel, hogy nem lesz rajta góthízlésű cifraság 's nem kőből, hanem bádognál a' teteje. Tehát a' bécsi és szabadkai közt nem nagy a' különbség. Egy nagy házat is építettek az ugynevezett nagy piacon — azon a' piacon, melly éjszaki részén a' pesti dunaparti házakat juttatja eszébe az embernek, csak hogy itt mind egyforma kis, ott mind egyforma nagy házak mosolygnak élénk. Pest és Szabadka halad; halad igen is: egyik a' nemzetiségben, másik az építésben; csak az kár, hogy mind a' kettő rákmodorban . . . 'S mégis ki hiúné, sept. 15-kén Szabadkáról mint mondják, sokan felette sebesen haladtak Almás felé. Talán teljes búcsunyérés végett? Oh nem! mulatni . . . tánczolni . . . és — inni, mert — az orvosok szerint — kihágás egyszer egy évben nem árt. De ez alatt nem a' megyei kihágásokat értük ám Aesculap tanítványai. Ez csak egy kis — i régi szokás. Mondják, sokat tánczoltak 's hogy sok szép nő gyülekezett ott össze a' megyéből. — Mi ez

Bácsban, hol olly jó és fekete a' föld? hol a' természet talán azért mostoháskodott a' regényes és szép tájak adásában, hogy annál nagyobb bájban tüntesse fel leg-szebb díszét: hölgyeinket . . . 'S most legyen ennyi elég, még csak azt akarom megjegyezni, hogy Szabadkán egyetlen egy könyvtárus sincs 's csak két könyvkötő é l ő d i k ! Mit mondana ehhez a' conservatív embere; azt-e, hogy más nton is megszerzik maguknak itt az emberek a' már talán kész bekötött könyveket? Fiat! Any-nyi tisztán áll előltem, hogy kényelmesebb dolog lenne ha legalább egy könyvtárus-sal bírnánk, talán majd mégis többet olvasnának 's kevesebbet — nának.

Ma nó.

VIESZKA, sept. 20. Egyik levelemben csupa vizről tudósítottam tájunkról e' lapok olvasóit; most egy más elemről a' tüzről írok. Bár volna egyszer alkalmam egy hosszú, hosszú, ivekre terjedő levelet írni a' h o n f i t ű z magasztos példáiról. Most csak a' tüzről, mint természeti elemről, 's annak pusztításairól írhatok. Folyó hó 9-én ugyanis a' Nyítramegyében fekvő L u b i n a helység egy része, mintegy 24 ház, több csűr és pajta, — porrá égett. 15-én M o r v a L j e s z k o n láttunk sűrű füsttömegeket felkerekedni; 16-kán estve lakunk déli, 17-kén délnyugati tá-ján újra felpirult az eg: egy izben B o r i , máskor, nem tudom, melly helység égvén ismét. — Kérdezvén egy koros földművelőt, valjon mi lehet oka az itteni olly gya-kori égéseknek? szörnyű panaszt hallánk a' biztosítások ellen. „Mig ezek nem voltak, — úgy mond az ősz — évek multak, 's alig hallottunk egykét példát illy károsodásról, 's most mindig rettenésben várjuk a' veszélyt!“ Ez nem csak vigyá-zatlanabbakká teszi az embereket, de — mint erősen állittatik — azon rettenetes gonoszságra is vezeti, hogy elégett vagyonuk bőven pótoltság, magok lesznek gyújtogatókká. Hol az erkölcselenség olly mély gyökereket vert, ott a' legphilan-thropicusabb intézetek is ö l ő méregg é válnak mindaddig, míg a' népnek nevelést nem adunk.

Szeherényi Lajos.

MIT TESZÜNK MI BUDAPESTIEK?

— Mindenek előtt föltettük magunkban nagy szándékkal, hogy valahára ma-gy a r o k leszünk 's a' dolog kezdetéül csüggedve sohajtozunk: „szegény ember szándékát boldog isten bírja.“

— Egy szép délután sujtásos panaszokra fakadunk, hogy a' magyar ipar nem tud lábra kapni: másnap reggel a' gácsi posztógyár rakboltja előtt — elsétálunk, délre szabót rendelünk, hogy készítsen nekünk magyar öltönyt — külföldi szöve-tekből.

— Pestről Budára járunk hivatalkodni: Budáról Pestre sétálunk hi-valkodni.

— Fürdőkbe rándulunk ötlovas hintón: haza jövünk fogadott szekeren.

— Szeretünk tizenkét leányt, házasságról beszélünk hárommal, elveszünk — egyet sem.

— Dicsérjük a' „Pesti Divatlap“ csinos betűit, a' „Honderü“ külföldi képeit, az „Életképek“ szép papírját: 's előfizetünk a' — „S p i e g e l ' r e .

— Reggel szidjuk cselédünket m a g y a r u l , délután X-né salonjában fecse-günk francziául, este a' dunaparti színházban conversálunk n é m e t n y e l -ven.

— Reggel irgalmatlanul lerántjuk egyik bajtársunkat a' papíron: délután kikelünk a' bérkocsisok gorombaságai ellen.

— Panaszkodunk a' nagy por ellen: 's csinálunk nagy — szele t.

— Dicsérjük a' szép őszi napokat: 's élvezzük őket a' kávéházakban 's — játszó asztaloknál.

— El vagyunk ragadtatva S c h o d e l n é énekétől: 's 'brávó'-zunk — M.-nek.

— Eljárunk az egyházakba 's imádjuk a' — szép hölgyeket.

— Kikelünk a' sebes hajtás ellen 's eszünkbe jutván, hogy találkozásunk van a' városligetben, elküldünk a' 45d. számú bérkocsisért 's ráparaucsolunk, hogy u g y h a j t s o n , a ' m i n t t u d !

— Az utcán fűtyörésünk: a' budai szinkörben pedig türelemmel hallgatjuk — K. darabjait.

✱.

NYILT LEVÉL.

Kedves barátom, Adolf! Te a' mult szám 424-dik lapján ezt írad: „ki veszi meg legdrágábban a' képeket? A' pesti műegyeselet, mely R—nak 25 db. aranyat fizetett egy elveszett képért, minőt a' sokkal jelesebb festő Lüder hat darab aranyért szokott készíteni.“ Te ezzel természetesen vitet akartál mondani, 's valóban mondtál is; ám van a' dolognak igen komoly odala is. Tekintsük meg ezt egy kissé. Az érintett elveszett kép miniature-aquarell festvény vala, mely aranyos szegélyű bársony foglaltványával együtt alig vala akkora, mint valami kis nyolczad-rétű papírlap, 's így zsebben igen könnyen elférhetett. E' kép a' műkiállítás utósó szobájában majd utósó helyen az ablak mellett könnyen elérhető magasságban volt felaggatva, 's a' műkiállítás utósó perczében veszett el, azaz: l o p a t o t t e l ; azon perczben t. i., midőn a' műkiállítás 6 óra után már épen bezárandó vala, 's mely perczben még néhány látogató, ezek közt maga a' kép tulajdonosa, R. festész ur, de egy-két egészen ismeretlen egyén is jelen volt. Az ismeretlen egyének rögtön eltűntek, 's ime a' kép elveszett. Az idő, melyben a' kép őrizetlen maradt, alig tőn öt perczet, 's a' kár megtörtént illy kis idő alatt, holott két hónap lefolyása alatt semmi baj sem érte a' kiállítást. E' körülményt annyiból tartám szükségesnek érinteni, hogy lássa a' közönség: mikép bizony nem mult a' műkiállítási felügyeleten.

Azonban, a' kép elveszett, 's így az egyesületnek, mely a' művek átvételekor a' netalán hibájából történendő károk megtérítését elvállalá, kárpótlást kelle adni, — ez természetes és igazságos, 's ezen senki nem is kételkedett. De a' választmány azon szempontból indulva, hogy e' véletlen 's igen sajnos esetben talán maga a' kép készítője is hajlandó lesz — épen a' főnebb érintett körülményeknél fogva — a' kárt legalább egyrészen — bármí csekélyben is — viselni, bizodalommal felszólítá 's illetőleg kéré a' festészt: hogy engedne el valamit, jó szánta szerint, a' kép árából. E' felszólításra pedig a' választmánynak tetemes okai voltak — : 1) A' kép ára képtelen drágára volt téve eredetileg, t. i. 25 db. aranyra. 2) Az egyesület egy képet u g y i s v e t t a z i d é n a' nevezett festésztől. 3) Az egyesület pénzereje nem áll olly fényesen, hogy illy összeget ne kelljen illy módon sajnálnia. De 4) a' kár tulajdonképen a' tartalékpénzből pótolandó, azon 400 pengő forintból t. i.,

melly évenként a' netáni károk megtérítésére tétetik ugyan felre, de melly, a' mennyiben kárpótlás által ki nem merítették vagy csonkították, arra szolgál, hogy következő évben a' nemzeti muzeum számára vásároltassék meg egy-egy kép. Végre 5) más **neves** művészek is szoktak néha az egyesület által megvett képek árából valamit leengedni; R. ur is tehát ugy tekinthette volna, mintha az egyesület megvette volna e' második képét is, 's alku útján akarna valamit meggazdálkodni. De mindezen tekintetek nem bírhaták R. urat arra, hogy a' hideg jog mezejéről csak egy hajszálnyit is lelépett volna; ő nem érté a' méltányosság szavát, 's öntet-szelgő makacssággal követeli a' 25 aranyat. Igen, ő meg fogja kapni pénzét, annál inkább, mivel a' közgyűlés előtt is ismételvén hajthatlan követelését, az egyesület méltósága alatt volna, illy esetben alkudozni!

De legyen szabad — e' szabadságért csak a' t. közönség, nem pedig az érdeklött ur irányában esedezem — e' tárgyra nézve közölnöm véleményemet.

A' képecske ára kétségtelenül tulzott vala; ez általános vélemény; de ez volt saját véleményem is már akkor, mikor a' történendő kárról még nem is álmodhattánk; 's e' véleményemet már akkor is szárazon kinyilatkoztattam a' festészeknek. Hol illy általános a' vélemény, kérdem, nem kellene-e ott arra az érdeklöttnek is hallgatnia? A' művész, igaz, kiszabhatja műve árát, 's tehette volna akár 100 aranyra is; de a' művészeknek, 's kivált fiatal, 's talán — a' szó szoros értelmében — még csak leendő művészeknek (mert csinos ecsetelés még nem művészet!) óvakodnia kell, hogy önhittség, hiuság 's maga tulbecsülése által magát nevétségessé ne tegye.

R. ur azt is hozá fel, hogy neki e' képecskére olly szüksége van, miszerint azonnal ismét kell ollyast festenie. Hogyan! Arczkép nem volt, honnan tehát e' szükség? 'S ha olly igen szüksége van, vagy éppen hasonlóra: el volt-e már adva? 'S ha el volt adva, miért tételt ki eladandóul a' képtermembe?

Művészeknek, ki hazánkban akar megtelepedni, a' nemzeti szempont iránt figyelemmel kellene lenni; 's e' tekintetből bizony nem nagy ajánlására válik R. urnak, hogy legalább némi részben nem hajlott, csekélyebbé tenni a' csonkítást, melly a' nemzeti muzeum számára félreteendő összeget érendi.

De azonkívül, valamint az egyesület egyik czélja a' művészeket gyámolitni, viszont kitől várhatja méltóbban az egyesület ügyeinek gyámolítását, mint éppen a' művészektől? Azonfelül nem kellett volna felednie R. urnak, hogy ő taval az egyesület választmányi tagjává is — quo numine favente, nem tudom — megválasztatott. Az egyesület minden tagjának morális kötelessége az egyesület érdekeit pártolni, segítni, de annál inkább a' választmányi tagoké azt szóval, írással, tettel 's ha kell, egy kis áldozattal is előmozdítani. Találjuk-e ennek csak légcsekélyebb nyomát, árnyékát is R. ur magaviseletében, ki a' méltányosságnak merevedetten a' hideg jog követelését szögezi ellene? Holmi magány-ingerültségek 's netán személyes surlódások itt tekintetbe nem jöhetnek; az egyesület ügye közügy; 's közügy mezején el kell némulni minden magán patvarkodásnak. Valódi művészi lélek nemcsak méltányos, de nemes is; én legalább nemeslelkűség nélkül való művészt — legyen az költő, festész, szobrász vagy bármi — képzelnem sem tudok!

Részemről azt hiszem, hogy ember, ki, a' mikor 's mennyiben lehet, nem könnyít az egyesület — legyen az bármi egyesület — terhein, az egyenesen annak kárát czélozza. A' mult évi választáskor három évre választattak meg a' műegyesület választmányi tagjai, soha meg nem jelenés vagy hanyag ügypártolás esetében kizá-

randók. Szerettem volna még más valamit is oda soroztatni, mi tán hasonló, vagy még több a' hanyagságnál.

Öszintén megvallom, hogy én, mint a' művészeti egyesület egyik választmányi tagja, nagyon sajnálom nemcsak a' kép ellopását, de még inkább a' dolog illy fejleményét, minél fogva, miután R. urat sem a' méltányosság, sem az egyesület érdeke, sem a' nemzeti szempont — mi előtem fődolog — nem tudta más határozásra bírni — nem a' netán elengedendő néhány darab arany, hanem a' dolog morális oldala, szelleme miatt; — miután hideg jogi daczot láttam itt inkább működni, mint művész lelki emelkedettségét, őt csak sajnálni tudom. Ha a' hazánkban lakó művészek sem tudják vagy nem akarják felfogni, megérteni bensőbb honi érdekinket: csupa képek beadásával nem nagyon emelik ügyünket. Képeket külföldiek is küldenek: a' hazaiaknak kell azon munkálni, hogy a' művészet pártolása átmenjen a' nemzet véérébe. Ezt pedig csak morális hatással eszközölhetni. De illyféle eljárás fogja-e emelni a' művészek 's így közvetve, a' művészet becsületét, megszeretését, kettlem.

N e y.

MI HIR BUD Á N?

* A' 'Jelenkor' legújabb Budapesti naplójában egy országos védegyelet tervéről van szó, mellynek czélja lenne Magyarhonban, a' szorgalom és ipar fejlődésének gyorsítása végett, a' lehetőségig honi terményeket, gyártmányokat és kézműveket használni, 's kinekinek a' maga körében azokat használtatni. Szabadjon nekünk is pár igénytelen szót emelni ezen ügyek legfontosbai egyikeben, melly olly lelkes pártolásra talált eddig azok között, kik által és kik előtt megpendített, 's minden hihetőség szerint szintolly lelkesen fog pártoltatni honszerte is, mihelyt az egyesület megalapittván, (az alapító ülés vasárnap, f. h. 29kén tartott Pozsonyban) hozzájárulásra e' hon minden lakosa fel fog szólíttatni; mert ha valahol, itt járulhat minden legkisebb erő a' közcél előmozdítására hathatósan; mert ha valahol, itt van helye, hogy buzgóan kiáltunk fel, meddig csak szavunk ereje, bár apró viszhangok által is, elhathat: Magyarok! a' hon várja, hogy Hunnia minden polgára teljesítse kötelességét! — — Szegények vagyunk, hazafiak! olly szegények, hogy legnyomasztóbb szükségjeink fedezésére nincs tehetségünk, nincs pénzerőnk. 'S napról napra mindinkább szegényedünk, mert ezer csatorna nyílik tőlünk a' külföld sovár pénztáraiba, mellyek szomjan nyeldesik hontestünknek életadó vérét: vagonunkat, pénzünket; 's midőn olly számosan vannak köztünk, kik a' közhaza legszentebb követelésének, az adózásnak, ellenségei: nincs, nem volt eddig egy sem, ki saját szükségjei fedezése, fényvágya kielégítése végett a' külföldnek nem adózott volna . . . És ut nyílik most előttünk, takarékoskodni minmagunk a' kedves hon számára. Legyen szabad ez okból e' lapok hasárain előre is néhány figyelmeztető szót emelni lelkes hölgyeinkhez, kiktől e' szent ügy pártolását melegen kérjük, szép reménynyel várjuk!! Ne véljétek, Magyarhon lelkes leányai! ne vélje egy se közületek, hogy ő vállait az országos védegyelet gyámolításától visszavonhatja, tán azon gondolattal, mellyet olly gyakran szokott különben a' hanyagság és részvétlenség elmondani: hogy az ő egyes hozzájárulása vagy elmaradása sem előmozdítani, sem hátráltatni nem képes az ügyet. Illy szót, fájdalom! igen gyakran van alkalmunk hallani; pedig ha minden egyes így gondolkoznék, pusztán és

gyámolítlanul állana a' legszentebb ügy. Hiszen ha ki Magyarhon lakosságát össze-számolni akarná, 's minden egyes embernél azon gondolatall állna tovább : ,hiszen ez csak egy,' és ,vele vagy nélküle számom nem igen szaporodik vagy kevesbül,' — az illykép számolónak papírján végre is a' várt tizenkét millió helyett zerus állana, a' számolónak nem nagy vigasztalására ugyan, de tökéletesen megfelelőleg számolási módjának, melly szerint minden egyest mellőzhetnek tekinte. És ha, nem-szelekü hölgyek! e' hon virágzását ohajtja kebletek , miért ne iparkodjatok azok sorába állani , kik, hármilly csekély legyen is egyes erejük, azt buzgóan csatolják a' nagygyá csak így emelhető közérőhöz ? 'S mire mehet itt az összemunkálás, a' vállak egybevetése, rövid számolás megmutatja : ha az országos védegyesületre öt-százezer aláíró találkozik, 's ha mindegyiknek egy évi költségét, mit eddig külföldi árukerít adott, csak 20 forintra teszszük is, évenként tíz millió forint vándorolt ez uton szegény hazánkba a' külföld számára, melly nagy összeg — egyesek összemunkálásának gyümölcse — a' honnak fog ezentul javára háramlani . . . Azért mindenek felett lelkes pártolást az országos védegyesületnek mindenkitől, minden egyestől! — És e' pártolás nem kerül legkisebb áldozatba, sem pénzkiadás, sem nélkülözés tekintetében. Az országos védegyelet megállapítására senkitől de csak legkisebbé is terhelő pénzköltségi hozzájárulás nem kívántatik ; minden csak abból áll, hogy a' mit honi termékül vagy készítményül megkaphatunk ('s legyen bár az gyárhiány vagy kézműveink fejletlensége miatt még kevésbé tökéletes) azért ne adjuk, ne vesztessük, ne pazaroljuk a' külföldnek pénzünket. Nemcsak nem áldozat ez, de lehet-e a' szülő, a' tápláló 's fentartó honnak ennél szerényebb, igénytelenebb kívánata saját gyermekeihez, melly nem arra vágyik, hogy pénzünkkel adózzunk oltárára, hanem csak azt kéri egyedül, hogy a' vagyont, a' pénzt, mellyet ő nyújt nekünk, ne tékozzoljuk bővelkedő idegeneknek, hanem — kiadni akarván azt — vele őt inkább, mint az idegent, gyámolítsuk? — Színtolly kevésbé kívántatik tőlünk áldozat nélkülözési tekintetben, minél fogva a' külföldnek már megszokott, vagy nálunk fel nem található terményeiről le kellene mondanunk. Nem! mert a' ki a' külföld egy vagy más árucikkétől meg nem válhat, hiszen szabadon részesítheti magát azokban, 's a' legfőbb kívánat végre is azon igen kis és mindenki által olly könnyen teljesíthető körre szorítható : csak a' hazában megkaphatót vásárolni meg a' honban honi természetűtől, honi készítőtől . . . Csak egy kis figyelem ez, mellyet olly könnyű, olly semmi fáradságba 's annál kevesbé áldozatba nem kerül teljesítenünk : hogy bármit teszünk, jusson eszünkbe a' haza, mellynek gyermekei vagyunk.

*Hiában irunk és lármázunk mi mindig a' koldusok szemtelensége ellen : anyyira lábra kapott ez ismét, hogy midőn e' napokban a' budai várba vezet lépcsőkön két koldus — inkább dologkerülő rongyos suhanczok által a' szó legszorosabb értelmében ostromlattunk 's apró pénzünk nem levén, nekik semmit sem adhattunk, egyik a' másinak gúnyosan mondá : ,ugyan hadd el, Pepi; nem látod, hogy tőlünk is elvennie a' krajczárt, ha adnánk neki.' — Egy másik meg egy beteg gyermekkel csatangolja be az ugynevezett ,szép-ut'-at 's azt minden arramenőnek könyörületindítás végett elibe tartja : a' szegény nyomorék gyermek olly iszonyatos színben van, hogy az ember inkább irtózik tőle, mint könyörré indítatik. Kérdezvén a' gyermek apját, mert ennek mondá magát, mért nem viszi azt a' kisdoktörházba orvoslás végett, az egészséges kinézésű, erős kamasztól ezt a' választ nyertük : ,hát én aztán miből éljek?' Mégis csak szörnyűség! — Mindkét esetre tisztelettel figyelemtetjük a' budai ,erélyes' városkapitány urat.

*Az új téren egy háznak kapuján két kiadó szoba van hirdetve a' második emeletben : egy beteges asszony-ság ezeket kibérelni szándékozván, felfárad a' esiga-

lépesőkön a' szobakiadónéhoz, ki végig méregetvén a' lakkeresőnet, azt válaszolá, hogy szobáit csak — uraknak szokta bérbe adni. Ez ellen nem volna kifogásunk, ha a' czédulán jelentve lett volna; mert két emeletet hiában mászni, mégis kissé bosszantó.

*No csak mentse még előttem valaki a' vámosokat. Mult vasárnap egy hete szemtanuja voltam, midőn a' budai hidfőnél egy illy durva egyén egy tisztességesen öltözött mesterlegényt, mellénél megragadva, a' karfákhoz szorított 's dögönyözni kezdé, mivel ez a' boletát, melyre, miután azt megfizette, többé szüksége nem volt, ketté hasítá. A' legcsekélyebb alkalmat is megragadják ezen szabadalmazott grombák, hogy a' becsületes embereken példátlan durvaságukat gyakorolhassák. 'S ezen önkények ellen nincs orvosság: valóban gyalázat!

*Mult csütörtökön a' rudasfürdő közelében ismét tűz támadt: egy budai biztos a' fecskendővel nem mőrt a' tűz felé közelíteni, attól tartván, hogy az valamiképen meggyuladhatna, ő pedig felelős levén a' fecskendőért, annak árát megfizethetné. Különös!

*A' pozsonyi Pannónia majd minden számában dicséretes jeleit adja annak, hogy hazai ügyeinket kendőzetlenül szívén hordja; főkép literariai mozgalmainak tárgyazó czikkelyei 's észrevételei olly dologhozértő ügyes tollból erednek, minőt többet kívánunk ügyünknek a' német irodalomban. — 'Honderü' collegánk a' temesvári német heti lapot is dicséri nemzeti érdekeink pártfogolása végett; — üdvözljük az eddig előttünk ismeretlen lapot, majd rajta leszünk, hogy minél előbb megismerkedhessünk vele.

*Schodelnénk, a' bájhangu magyar fülmile, mult héten Marino Falieri-ben lépett föl a' nemzetiben 's tetszett — mint mindig. De szépen énekeltek Füre dy és Benza urak is: az első műutazást szándékozik tenni Olaszhonba, az ének hazájába, 's szép tehetségeit ismervén az ifju művésznek, reményünk van, őt illő kiképezése után, honunk első rendű művészei közé sorozhatni. — 'Linda di Chamounix' opera betanulása nagy sikerrel folytattatik; lehet, hogy még e' hónapban előadásra kerülend.

*Az 'Emlény' czimű zsebkönyv jövő évre más formában, 's mint halljuk, ujczimel fog megjelenni. A' 'két Barcsay' czimű drámát koszorús Jósikáinktól a' 'Honderü' igazgatója maga költségén fogja kiadni 's a' tisztelt szerző ehhez előbeszédet irand.

*A' Dorottya-utcán egy targonczás súlyos terhet tolt keresztül egy öreg ur tyukszemes lábain: az öreg ur elhajdulva 's keserves képpel ugrott földre, a' targonczás pedig valóságos arszlánarczczal, pardon-t kért 's tovább zökögött. Lehetetlen volt a' targonczás udvariasságán el nem mosolyodnunk.

*Hallatlan történt! Egy város hajduja valamit megigazított. Mit? — Óráját a' délharanghoz!

*A' magyar középponti vasut igazgatója Z. ur 's a' részvényes választmány közti néhány kellemetlen surlódások, melyek taglalgatására jelenleg sem időnk, sem körünkhöz nem tartozik, különféle kedvetlen hírekre adhattak okot az említett vaspálya érdeke ellen, 's ez ösztönözheté b. Rothschildet is, mint a' 'Hirnökből értjük, országbíró 's kir. személynök ő kegyelmességöknek f. é. szeptember 6d. Frankfurtból irt levelében azon elhatározott biztosítást nyújtani, hogy ő, mint legérdeklettebb részvényes, a' magyar központi vaspályát, mennyire tőle függ, szorgosan előmozdítani gondoskodandik.

A' D A L N O K N Ő.

NEY FERENCZTŐL.

(Folytatás és vége.)

III.

M Ű B A R Á T.

A' birodalmi főváros udvari dalszínháza fuladásig tömve volt hallgatókkal. A' nagyhirű külföldi dalnoknő vendégszereplése mindenkit elbájolt. A' harmadik soru páholyok egyikében folytonos izgalomban látunk egy férfit, ki nek mozgékony tagjártatása annál inkább magára voná közönként az egész közönség figyelmét, minél nagyobb ellentétben állt magaviselete a' mellette ülő gyönyörű nőalak nyugalmaéhoz. Erneyi gróf — mert ő az, első pillantásra ráismerhetünk — csak azt sajnálá, hogy kénye kedve szerint jól ki nem tapasztalható magát, mert a' jelenlevő udvar iránti tiszteletből a' közönség igen csendesen viselé magát, 's legfelebb néha néha hallatszék egy-egy önkénytelenül kitörő ,bravo !'

Játék után Erneyi is haza tért bájos Rozinájával az elszéledő közönség árjában; de alig találkozott talán valaki, ki olly nyugtalanul töltene az éjt ezen élvezet után, mint ő. Sőt mondhatjuk, hogy egész éjjel szemét

sem hűnyta be, 's csak viradóra olvadtak át éber ábrándai a' természettől igényelt álomba, azonban az ábrándozás erre is kiterjeszté hatalmát.

Délután Hietzingre rándultak Ernyeiék, a' szép őszelő kellemeit, 's Dommayer hires kávéházában Strausz vonója vérkeringtető hangjait élvezendők. A' teremben harsogott a' zene, 's a' terem előtti udvarkert zsi-bongott számos uri vendégtől. Itt letelepedve, milly nagy vala Edvárd gróf elragadtatása, midőn a' diszes öltözkű, fagyaltat szörpölő hölgyek közt, egyik asztalnál megpillantá a' tegnapi dal-est királynéját. Meg nem áll-hatá, hogy elmétekor feléje ne köszöntsön-kalapjával, bármi különösnek tetszett is ezen ismeretlen hódolat. Kocsiját a' schönbrunni vártérre ren-delvén, a' császári kerten keresztül gyalog sétálgata nőjével. De tán soha nem feledkezett meg annyira, mint most, hogy a' karján csüngő hölgy — kedves Rozinája. Folyvást azon áriát dalolgatá, melly tegnap a' nagy mű-vészknő ajkiról olly varázshatalommal ömledett, 's közönként úgy meg-meg-szorítá Rozina karját, hogy ennek eziránti észrevételeire mindannyiszor megzavarodott. Szegény ábrándos bohó! A' dalba volt szerelmes; de a' dal azonosult a' személylyel 's az ábránd szeszélye oldala mellé képzel-teté a' dalkirálynét. Így öntudatlanul összeolvasztá a' szép dalnoknő személyét nője személyével, 's midőn nője kezét szorítgatá, a' csudált művészknő bársonykacsóját álmodta ujjai közé. Így érintkezik tulság tulsággal a' kü-lönben legderekabbnak lényében is, ha egyszer egy felkarolt rögzeszme, vagy egy a' szenvedélyesség csillámtengeréből kikapott fénybuborék kifor-gatá a' józanság tengelyét.

Minek irnám le a' száz- meg százféle bohóskodást 's majd örületes dö-reséget, mit ébren 's álmodva, éjjel nappal, utcán, pamlagon, egyedül 's társaságban egyiránt elkövetett? Ha ismerősével találkozott a' vársikon: elragadtatással emlité a' tegnapi daljátékot; — ha fagyaltozott a' Graben-nen: a' nagy primadonnát dicsőíté szónoklata; — hirlapokban csak az is-teni dalnoknő dicséretét olvasgatá; barátjaival, hacsak hajszálnyival cse-kélyebb volt lelkesedésök e' tárgyban, kész volt párbajra kelni; — este a' vártéren vagy egyébütt diszteni látván a' lángszesz candelabereket, a' pesti nemzeti színház jutott eszébe, hol a' halhatlan művészknő dala hasonló lángszeszfény mellett még kábítóbb leendne; — ha a' Praterben lovagolt, mindig a' dalárnő tündéralakja játszadozott előtte, hogy vakultan majd lo-vastul rohanna homlokegyenest a' nagyszerű fáknak; — 's ha István egy-házában a' szent zene harsogott: csak azon járt esze, mennyivel magas-ztosabb volna még az, ha az imádott dalhölgy imahangjai vegyülnének beléje. — De hisz mondám: minek említném minden aprólékos bohóskodását? — 'S Rozina? — ő mosolygott; — sajnálkozva nézé férje különczködését, és mosolygott; — a' leendő diadalnak egy-egy örömsugára villant el arczain, — és ismét mosolygott.

Erneyei mindenkép iparkodott a' csudált művésznőnek személyesen közelébe juthatni, 's végre akadt egy barátja, ki őt bemutatá. Ez első alkalommal a' különben forgott világfinak elfogultsága nagy, magaviselete majd esetlen volt. Camilla hangjegyei közti folytonos kutatásával olly iszonyu zavart okozott, 's telhetetlen művészetfaló mohóságával a' dalnoknőt szüntelen ostromolva, ennek irányában olly sajátyszerű helyzetbe jött, hogy bajos volna meghatározni: valjon végképen megfosztotta-e eszméletétől azon pár hancoska, mellyel végre Camilla zongorája mellett megvigasztalá imádóját, vagy inkább életre villanyzák-e váratlanul ereit a' sovárgásban majd majd elepedtnek? De azt mondjátok: művelt, 's pedig illy finomul művelt férfi nem viselheti magát illy szerénytelenül első látogatás alkalmával, 's hölgy ellenében! Én pedig már mondom, hogy ő, noha különben a' legjózanabb ember, zenészet, de főleg dalászat, 's legkivált Camilla, — az isteni Camilla! — éneke ellenében merő bohóvá, tökéletes vakbuzgóvá fajult. Azonfelül legtarkább 's legficzamultabb ötleteit, vágyait, kérelmeit annyi dicsérettel, magasztalás-, dicsőítés-, hódolat és istenítéssel tudá fűszerezni, felcsokrozni, felcsipkézni 's kizománcozni, hogy még a' méltó neheztelést is megengesztelhetné az őt önmagából kiforgató bálványozása iránti csupa szájalomból is. 'S Camilla—? ő mosolygott, — dalolt — és mosolygott.

Másnap már vezető nélkül jelent meg Edvárd gróf Camillánál. Bejelentette magát, azon észrevétellel bocsájtott a' terembe, hogy a' művésznő épen órát ad egy grófnőnek a' mellékszobában, lenne azért nyugodtan pár perczig. — A' teremet üvegajtó választá el a' mellékszobától; de az üveg belső oldalára olly tökéletesen vala kárpítolva a' piros selyem függöny, hogy csak gondolatnyi rés sem maradt a' kémelésre. Az ajtó pedig kulcsra volt elzárva. Nem tehetvén egyebet, hallgatódzott. A' legcsekélyebb nesz sem kerülheté el fülét, 's ő olly boldog volt! mert a' tanítvány-grófnővel a' művészesternőt is hallhatá. Ám még a' tanítvány hangját is figyelemre méltónak találta; 's különösen a' kifejezés ereje, az érzés bensősége, mellyel tanulmányait előadá, arra mutatának, hogy nem kezdő, hanem olly hölgy ez, ki éneke művésziebb kiképezése végett folyamodott Camillához.

Az ének elnémult; suttogás nesze a' grófnő távozását hirdeti, Erneyei visszalép az irigy makacsságu ajtótól, megnyitával remélvén megpillanthatni az érdekes ismeretlennőt. De sűrű fátyol takarja a' kilépő orcáját, kit Camilla nyájas sietséggel kísér az előteremig. A' grófnő termete, járása, bájos mozdulatai olly valami magyarázhatlan benyomást tőnek szívére, hogy kész leende hódolatát a' tanító- 's tanítvány-művésznő között legott megosztani; már-már merengésbe vala süllyedendő, midőn Camilla, — az isteni Camilla! — belépett, — 's a' nagy dalnoknő jelenléte minden felmerülhető más vágyakat semmivé tön. Csak az ő közelében van üdv, — a' művészet üdve!

Ha Ernyei tegnap balgán 's nevetségesen viselte magát: ma már annál merészebb. A' nagybecsű ajándékok, mellyekkel a' művésznőt megörvendezteti, a' drága karpereczek, a' ritka szépségű gyűrűk, azt látszanak bizonyítani, hogy ő nem csupán a' dalnoknőt imádja, de hódolatai a' személyt is illetik. Camilla különösen jó kedvű vala; derült, nyájas, élénk; egy-egy szakaszkat énekelt, egy-egy darabkát zongorázott, közben-közben guitarret pengetett, 's ritkasági gyűjteményét mutogatá, érthetőleg oda-célozván, hogy e' drágaságok mind bálványzóinak ajándékai, — 's az Ernyei gróftól hozottakat olly lekötelező nyájassággal rendezgeté el a' kincses üvegszekrényben, hogy Edvárd méltán felbátorítva érezheté magát — e' gyűjteménynek még minél szebb, minél nagyobb becsű ékszerekkel gazdagítására.

Oh, minő boldogul folytak most Edvárd napjai!

Egy hét mulva estélyre hívaték meg gróf Edvárd Camillához nejével együtt. A' főváros majd minden művészjelességei jelen voltak. A' zene és dalözön majd elkábitá Edvárdot, különösen Camilla olly igéző, olly hódító vala, miszerint a' fiatal gróf meg nem állhatá, hogy imádása gyöngéd ömlengésivel hitvесе jelenlétében is ne tömjénezné a' „halhatatlan báju“ — mint ő a' többek közt nevezni szereté — művésznőt. 'S mindezek közben igen kellemesen hatott Edvárdra, hogy nőjét ez legkevésbé sem sérti, sőt a' dalárnővel legnyájasabban mulatgat.

Néhány hét óta igen keveset látá egymást a' házaspár, — ezen férj és nő, kik ezelőtt a' nap legnagyobb részét egymás oldala mellett töltötték, kiket nagyobb balság nem érheté, mint mikor parancsoló ügy szolítá el hosszabb időre Edvárdot a' házból. E' pár most igen gyéren látja egymást. A' grófnő gyakrabban maradt el a' színházból is, többszöri gyöngékedés miatt, de a' gróf egy előadást sem mulasztá el, 's tán még félholtan is dalházba vitetné magát. Sűrűn levelezett jószágatisztartójával, mindig pénzküldést sürgetvén; mert pompás nagy szállást fogadott ki több időre, csupán hogy Camilla kedvéért estélyeket is adhasson.

Mennyi változás! mennyi váratlan változás e' dalbálványzás miatt. — Oh ti, kik dalnoknők ügyében uton utfelen, utcán, kávéházban korteskedtek; — ti, kik a' töletek bálványzott daljátékok- és énekesnőkről szóló, 's inyetek szerint irt hirlapi bírálatok minden sorára, minden szavára felkiáltotok: „milly felséges! milly isteni!“ — ti, kik illy hirlapocskákkal kezeitekben ismerőiteket rendre járjátok, mindenik előtt százszor ismételve: „no, nem mondtam? épen azt mondja ez a' bíráló, mit én már régen állítottam!“ — ti boldog férjek, kiknek nejei dalnoknők, 's kiknek egyéb foglalkozásuk nincs, mint utcán lézengeni, minden elmenőt gallerján csipni és saját hitvесеitek dicsőítésében áradozni, 's viszont szemtelenséggel kieroszakolni másoktól, hogy szemtől szembe dicsőítsék nőiteket, — 's ti

boldogabbnál boldogabb színigazgatók, kik valamelly kedvencz — azaz: saját magatoknak kedvencz, — dalnoknőcske hitelét úgy vélitek legsükesben megalapíthatni, ha a' némellykor gáncsoló bírálókat bárdolatlan embereknek hiesztelitek, vagy épen egy pohár serrel akarjátok lekenyerezni. — Oh, ti mindnyájan csak kontárok vagytok. Ide jertek; nézzétek Erneyi grófot 's tanuljatok tőle. Ő estélyeket ad Camilla kedvéért; — estélyeket, melyeken nem nője, hanem Camilla játsza a' főszemélyt; estélyeket, melyekre ezeket fecsére el, azon ezeket, miket a' honi művészet fejlesztésére gyűjtögetett azelőtt áldozatul. Így feledkezik meg hazafiui föltételéről a' szenvedélytől elvakult, — így hanyagolja el férji gyöngeségét a' hiu csillámvadász, — így készül saját gyermekét megfosztani leendő vagyonától a' kábult pazarló, — 's önámításul, a' műbarát, művészetpártoló pokhálóból szőtt csillogó köntösét ölti magára, — 's valóságos neve: dalbolond.

IV.

C A M I L L A.

„Camilla, oh angyali, isteni Camilla! csak egy nyájas szót, egy kegyes pillantást, — csak egyet! Oh ne büntessen ily hideg, ily elmezavaró szigorral! Mit tehetek én róla, hogy művészetének hatalma olly határtalan, hogy engem öntudatlanul imádásra ragad? Kell-e azért neheztelni reám? érdemlem-e ezért haragját?” — Így rimánkodék gróf Edvárd a' nagyhirű dalnoknő előtt, epedőn tekintve lelkes szemeibe.

„Gróf ur, — szóla nyugodt komolysággal a' leány — ön illynemű hódolatával mélyen sért engem. Határozottan ismétlem: inkább kerülje örökre lakom küszöbét, hogysem e' szilajsággal még továbbá is pirítsa arczaimat.

„Kerülni önt! Mit kíván ön, Camilla? Nem, nem, az lehetlen! — kiálta fel tüzzel Erneyi. — Illy vadszerű kegyetlenség nem fogamzott ön keblében. Zárja el tőlem a' napsugár világát, vonja meg tudómtól az éltető levegőt, — tiltson el tőlem minden élvezet, mindent: csak azt ne kívánja, hogy nélkülözsem ön hangjának bájait!”

„A' színházban nem fogom önt gátolhatni ez élvezésben, gróf ur!” felelé csöndesen az ének papnöje.

„A' színházban! — kiálta ismét Edvárd — ott mindenki szabadon csudálhatja ön művészetét; de engem e' bizalmas magány édene boldogít. Itt egyetlen hang nagyobb élvezet varázsol lelkembe, mint ott egész daljáték. Ott csudálok: itt élvezek; — ott tapsolok: itt imádok; — ott csak látok és hallok: itt szemeim- 's füleimmel lelkembe szívom művészetének titkait!”

„Igen, de gondolja meg, gróf ur, — szóla Camilla — nem fogják-e nyugtalanítani ön hitvesét, a' grófnőt, illy gyakori látogatásai?”

„Legyen bár, hogy nyugtalanítsák őt; — mondá hévvel Erneyei — én erről nem tehetek. A' dal olly élve lelkemnek, mellytől semmiért a' világon nem akarnám magam megfosztani!”

„Semmiért — ? — kérdé most jelentékeny hangnyomattal a' dalnokleány, figyelmesen szögezve szemeit a' lelkesült férfiura — semmiért? valóban? 'S azért sem, ha e' tulzottszenvedély miatt veszni látná nője bizalmát? Ön tehát kész volna e' mámornak családi boldogságát is feláldozni?”

E' szavak váratlanul lepék meg a' fiatal grófot; megdöbbenve tekinté Camillára. Némileg megszájnyulva, de mégis jellemzetes kifejezéssel emelé fel eleinte bágyadt, de mindinkább neki hevülő hangját: — „Mint látom, balul értetém, vagy, meglehet, rosszul fejeztem ki magam. Rozina nőm, 's irántai hűségem megtörhetlen. De a' sziv szenvedélye nem zárja ki a' szellem művészi kéjelgéseit. Szivem nőmé, szerelmem Rozináé: de dalimádásom Camillának, a' dalművésznőnek, emel áldozatoltárokat. A' hajtárvonal, igaz, igen gyöngéd, talán kényes is, szerelmi szenvedély és szellemi szeretet közt, 's a' kábaság pillanatiban talán egyik hatalmat is gyakorolhat a' másik fölött: de nem emeli-e épen ezen gyöngédség egyikének tisztaságát, 's másiknak érdekét? E' nyilatkozattal tartoztam önnek, Camilla, hogy tudja, mit kelljen felőlem gondolnia. 'S most szent a' béke. Engedje, hogy folytatólag is szeressem önt, mint kiben a' művészet megtestesült, 's kinek külseje is a' művészet lehelletétől átszellemítve, mint szeráfalak lebeg előttem. Igen, így szeretem önt, mint mezei virág a' harmatot, mint fakadozó bimbó a' hajnal sugárát, szeretem önt, mint 'költő a' szellemek honát, mint’ — —

E' pillanatban rögtön benyílt az ajtó, 's egy katonatiszt termett a' szobában.

„Ugy-e, — szóla komoly és szigorú hangon az érkezett — ön szereti Camillát? De tudja-e, hogy illy szót senki sem merészel büntetlenül!”

„Nem hinném, — szóla sértett ingerültséggel Edvárd — hogy ön akarna leczkét adni az iránt, mit szabadjon merészelni 's mit nem.’ E' szavaknál éles tekintet veté a' művésznőre, 's észrevevén ennek elpirulást, némi gyanu kezdé keblét hasgatni.

„Sőt igen, — felele komoran amaz — mert röviden értesíteni kívánom önt az iránt: hogy szerelmi csábítgatások leggyöngébb árnyéka is mély sértés Camillára 's reám nézve.”

„Önre is? igazán? Ej, ej! nem reméltem még ma illy érdekes találkozásban részesülhetni! Hm, hm!’ 's gúnyos fintorgással kezdé a' tisztet tetőtől talpig szemüvegelni.

„Uram! — szóla a' hadfi, kardja markolatához nyulva — ön feledni látszik, hogy katonával beszél, 's hogy az érdekesnek nevezett találkozás könnyen vonhat maga után egy sokkal komolyabb érdeküt is.“

Camilla zavarodása e' közben növekedni látszék, 's Erneyi ajkain majdnem kipattant a' méreg erőtetett, gúnyos egykedvűsége daczára is. „Mégis csak szeretném tudni, — szóla fojtott hangon — ki legyen ez ujdón uj jogvéd, vagy ügyvéd, vagy szivvéd vagy minek nevezzem — ?“

„Az igen egyszerű, — válaszola előbbi komorságával a' tiszt — én Camillának testvérbátyja vagyok.“

„Ah, az egészen más! — mondá tettetett vidorsággal Edvárd, 's kétkedő pillantásokat jártata hol egyiken, hol másikon.

„Kétkedik ön talán?“ — kérdé némi hevelességgel a' fegyveres vitéz, 's mintegy önkénytelenül ismét kardjához kapott.

„Oh a' viláért sem! — szóla fanyar mosolylyal a' gróf — csak eszembe jutott, hogy vajmi sok testvért 's nagybátyát, hugot és keresztleányt ismertem már életemben, kiknek rokonságát, ha az ember vegytani szabályok szerint akarta volna elemezni, igen-igen furcsa eredményekre jöendhete.“

A' dalnoknő részint már elégelvén a' jelenet komolyságát, részint a' két fiatal ember hevelességétől rosszabb fejleménytől tartván, kérő tekintettel fordult bátyjához, melly tekintet hathatósabb engesztelő erővel birt, mint bármi fényes szónoklat, 's nyájasan szóla Erneyihez: „Igen, gróf ur, van szerencsém bátyámat bemutatni, ki csak tegnap este érkezett.“

„Oh, azon én igen örvendek, — mond Edvárd kedélyesen — 's nem hinném, hogy saját testvére kevesebbé tisztelné ön művészségét, mint én, az idegen, 's legfelebb tán szellemrokon; 's így valóban igen-igen különösnek tetszik előttem ama heves megtámadás, mellyel ön bátyja mindjárt első látásra üdvözlé egyik imádóját.“

„Épen ezen imádói szerep az, mi felkölté boszúságomat; mert ismerem a' divaturak divatszerű imádásait! — szóla komolyan az ifju vitéz — 's azért megenged, ha még pár szigorú szót intézek önhöz. Gróf ur, ön fülem hallatára szerelmet vallott hugomnak; ez ha játék vagy csáb volt, boszút kíván, 's én meg fogom boszúlni testvérem becsületét, mellyet szentségtelen szó ne merjen bántani! Ha pedig valódi érzelem kiömlése, úgy kívánom: vegye nőül Camillát.“

„Hova gondol ön? hisz én nő, feleséges ember vagyok!“

„Mi? önnek neje van, 's mégis illy kalandocskákban gyönyörködik? No, de hisz ez is divat dolga; ezen nem is kellene fenakadnom. De én nem tehetek róla, hogy sötét kedélyemnél fogva egészen más szempontból tekintem e' dolgot, mint sok ezer cicisbeo; 's ennél fogva kijelenteni vagyok kénytelen, hogy valamint előbb meggondolatlan bár, de mégis menthető

gyöngeségnek tartám ön hódolgtatását, úgy most, sértsenek bár szavaim, alávalóságnak ismerem azt.“

„Csitt, csendesen! — közbeszóla engesztelőleg Camilla, kezét csitítólag téve bátyja szájára — mit beszélsz? mérsékelj magad!“

Erneyi pillanatnyi elpirulás után sápadt arczczal, de lehetőleg nyugodt hangon szólt a' tiszthez. „Ön láthaja, hogy nyugodtan hallgatom önnek igen sajátszerű, 's mondhatnám, illetlen kifakadásait; de minthogy az egész nem egyéb éretlen elhamarkodásnál, részemről eleve is megbocsátom heveskedését, meg levén győződve, hogy visszaveendi 's megbánandja azt, mi-helyt a' dolog valódi állását megismerendi. Igen helyén volt volna, a' helyett, hogy katonamódon egyenesen ostromléptekkel támadta meg vélt ellenét, előbb hugától tudakolni: vajon ő sértettnek érzi-e magát vagy nem. Tegye ezt tehát most, mig idő van, 's ha az utóbbit tudandja meg, a' mint másképp nem is lehet, úgy nekem önnel semmi dolgom. De ha szinte másképp volna is a' dolog, tudja meg, hogy engem még hetvenkedés meg nem ijesztett soha, 's magyar nemes nem szokott visszarettenni semmiféle gyiklesőtől.“

Camillára e' fordulat váratlan volt, 's innét engesztelő szerepéhez nyult rögtön, még mielőtt bátyja szóhoz juthatna, magyarázatni kezdvén: mikép Erneyi grófot, határozott és férfias nyilatkozata szerint, csupán az énekművészetnek, meglehet, tulságos bálványozása ragadta el; tudatá vele, hogy ő bensőleg meg van győződve: mikép a' gróf ur nem őt, hanem dalhangját szereti, nem Camillát, hanem a' dalnoknőt imádja, 's több-eféle. Ennélfogva biztatá bátyját: lenne nyugodt, mert Erneyi grófnak nem volt szándoka őt sérteni, valamint nem is érzi magát általa bántottnak. E' fejtegetésnek, mint látá, sükeres végeztével, a' fiatal grófhhoz fordult 's hatályos szelidséggel illy szókat intézett hozzá:

„Saját kellemetlen tapasztalása által meggyőződhetett íme, gróf ur, hogy magaviselete, 's irántami valóban kissé felcsigázott tisztelete csakugyan félreértésekre, balmagyarázatokra, gyanítások- és gyanusításokra adhat alkalmat. Mert valamint bátyám a' művészet szeretete alatt személyiránti szerelmet vélt lappangni, úgy a' városban sokan, 's talán igen sokan lehetnek, sőt tán vannak is, kik ezen gyakori látogatások alatt valami szorosabb viszonyt, valamelly kétes összeköttetést hisznek rejleni. Ebből átláthatja, gróf ur, hogy illyféle hírek, mendemondák könnyen eljuthatnak nője füléhez, 's annak boldog lelki csendét talán könnyebben felháboríthatják, mintsem ön sejtene.“

„Nem, nem! az nem lehet! — kiálta fel látszólag meghatva Edvárd — Rozinám bizalma olly szilárd, minő az én férji becsülete!“

„Ez mind igen szép, — vága szavába a' hölgy — de tegyük fel, hogy még sincs egészen így — mivel fogná ön jóvá tehetni ballépéseit? sőt ha

nincs is így: mivel fogja ön visszapótolhatni már csak azon órákat, sőt napokat is, melyeket társaságomnak szentelve, eddig kedves nőjétől meg vont. Én megismertem a' grófnő szende lelkét; nem hiszem, hogy a' gyanu kigyója ásta volna szívébe mérges fogát; azonban ki állhat mégis jót arról, hogy magábazárt csendes kedélyénél fogva titokban 's észrevétlenül nem szenved-e irtózatosan?"

„Oh, hagyjon fel; Camilla! kiméljen!" kiálta szórakozott elszégyenüléssel Erneyei.

„Bocsánat, gróf ur, — folytatá a' dalkirálynő — néha a' legnemesebb tett rugója is önzés; 's ki tudja, nem saját érdekemből szólaltam-e fel a' családi viszony kényes ügyében? Igen, mi tagadás benne, én saját magamra nézve is jónak látnám, ha ön korlátozná művészségemnek, mint ön hizelegni sziveskedik, bálványozását. Mert feltéve, hogy látogatásai a' félreértés konkolyának egy parányát sem hintik a' grófnő nemes kebelebe, részemről nem szeretném, ha a' hir csacska nyelve engem kapna fel rágalmi szélmalmára, hogy becsületemet aljas korpává örlje. Ugy hiszem, megért ön, gróf ur, — 's előbbi jellemes nyilatkozatának én is tartozom azon kijelentéssel: hogy bármi nagynevű művésznő — minőnek pedig még magamat nem álmodtat az önhittség — azzal önmagának tartozik, hogy erényét legkisebb árny se illesse, — mert illy folt, előttem legalább, még legremekebb művészete becsére is kellemetlen homályt ömlesztene.“

Edvárd a' szó teljes értelmében le vala sújtva, 's tévedezve kapkodott újabb felvilágosítások, mentségek után, miközben Camilla sajátságos szendéségével tudá enyhíteni a' fulánkot, mely mélyebben hatolt a' gróf szívébe, mintsem remélte. A' tiszt kezet nyujta Edvárdnak, melyet az meleg szórítással fogadott. Végső békéltetésül pedig mai estélyére hívta meg Edvárdot és bátyját a' dalnoknő, kedélyesen említve: mikép ez alkalommal legjobban meg fog győződhetni bátyja, — hogy a' gróf legtávolabbról sem Camilla személyének, hanem csupán a' dalművészet szellemének átalában hódol: mert egy tanítványát lesz szerencsés bemutatni, ki iránt Edvárd már régebben érdeklél viseltetik — a' fátyolos grófnőt. 'S csinytalan célzással rekeszté szavait az édes csevegő, mikép jól tudja, hogy a' gróf azon tanítvány-dalárnőnek még személye iránt is saját szerű vonzalommal fog leköteleztetni.

Erneyei, ki az estélyrei meghívását meg akará köszönni, a' fátyolos ismeretlen említése által annyira villanyozottnak érzé magát, hogy lehetlen vala a' vágnak ellenállania, mely ezen érdekes személylyeli ismeretségre sarkalá. Fölmerült ismét a' dal vak bálványozásának ösztöne keblében, de öntudatlanul nemesebb alakban, mint eddigelé.

Távozása után jelentékeny mosolylyal szóla bátyjához Camilla: „Te jól vivéd szerepedet. Ő józanulni kezd; ez első lépés a' gyógyulásra.

V.

E S T É L Y .

Könyűktől ázott arczczal ült Rozina grófnő öltöző asztala mellett, homlokát hófejér karjára támasztva, 's félig bánatos, félig örömsugárzatu me-rengése közben feledé: hogy folytatnia kellene öltözését. A' kedélynek ezen vegyülete magyarázza meg azt is: hogy könyűi is félig bú, félig örömmemény forrásából fakadtak. Ki 's mi volt gondolatnak tárgya? Ed-várd és ismét Edvárd. Sokalni kezdé már férje pazarlásit, 's ez busitá őt. De szólhatott-, inthetett-e sajátságos szendeségenél fogva? Ezen rendki-vül gyöngéd, de egyszersmind nemes büszkeségű teremtmény a' gyanu leghalványabb árnyának sem szeretné magát kitenni: mintha férje jövedel-mét grófi rangjához illő piperéi lehető csökkentésének tekintetéből féltene. 'S pedig ki tudja, nem tévedhetne-e illy gondolatra és Edvárd, miután már darab idő óta oly hideg, oly idegen? A' szép nő tépelődésinek végered-ménye most is, mint már számtalanszor, abban állapodott meg: hogy e' do-lognak véget kell vetni minélelőbb, nemcsak mivel férje szerelmének tel-jes meghülhetését rettegé, mi ő reá nézve keserűbb a' halálnál, de azért is hogy visszarántsa kedveltjét a' tékozlás tátongó örvényétől, mellynek pár-kányához oly közel vitte boldogtalan dal-szenvedélye a' már már lezuha-nandót.

Váratlanul lépett szobájába Edvárd, 's alig vala ideje eltakarni egy női arczképet, mellyet imént oly forró 's oly sohajkísérte titokteljes csókoka-lal halmozott. A' női képmás helyett hirtelen férjének előtte dús foglal-ványban álló arczfestvényét ragadta kezébe, 's letörlé az annak szélére csak kevéssel ezelőtt cseppent könyűt.

Edvárd már régóta nem volt oly nyájas, oly meleg és benső, mint most, mi nem csekély derítő erővel hatott a' némán szenvedett hölgyre. Midőn pedig Camillához meghívását emlité az ifju férj, önkénytelen pirja röppent el Rozina arczán a' diadalörömnök, 's el nem titkolható megindu-lással ígéré meg férjének, hogy őt oda elkísérendi.

Szokatlanul feltűnő volt Erneyi grófot nőjével megjelenni látni Ca-milla estélyén; de sokkal feltűnőbb vala Edvárdnak az, hogy Camilla báty-ján kívül csupán színházi dalmoknők-, dalmokok- és zenészeket láta itt, ki-ket mind jól ismert, 's a' főbb rangu remélt vendégeket hiába keresék szemei. — Ki lesz tehát, gondolá magában, a' tanítvány-grófnő, 's mikor fog már megjelenni? — Nyugtalansága azon fokon állt, mint mikor tulesi-gázott húr már már szétpattanni készül, midőn Camilla így szóla vendé-geihez:

„Tisztelt vendégeimet nagyrészből műbírálókul kértem ma magamhoz, hogy megítéljék, mennyire haladt vezérletem alatt egyik legújabb tanítványom. Kénytelen vagyok mindazáltal kérni, hogy legalább addig, míg az első kísérleten tulvagynak, az urak e' melléktérembe távozzanak, mert tanítványom hölgy, 's pedig fölötte szerény, sőt félénk hölgy levén, őt férfiak jelenléte némileg megzavarhatná, míg az önbizalomban kissé megszilárdul.“

Ezen különös, de igen nyájas kérésnek természetesen nem lehetetlenállani, 's szótlán bókók közt távoztak egyenként a' férfitvendégek, míg a' hölgyek, 's közöttök Rozina grófnő is, helyt foglaltak a' selyem pamlagok ruganyos párnáin.

Megcsendült a' várva várt hang, 's Edvárd ugyanazon kellem- és ézelemdús hangra ismert, melly már egy izben lelánczoló figyelmét. Élvezetét — mert ő valóban élvezet talált ez énekben — csak azon feszültség zavará némileg, mellyel kíváncsisága szüntelen ostromlá. Végre ellen nem állhatván ingerének, még mielőtt végig harsogott volna az általános taps, kinyitá az ajtót, 's kit látta ott a' zongora mellett? — nőjét, Rozináját! Ez annyira meglepte őt, hogy elragadtatva sietne kedveséhez, forró kézsókkal köszönve meg működését, ez alá iparkodván takarni elszégyenülésének zavartságát is.

„Rozina! — így kiálta fel áradozó érzellemmel — mivel érdemlém meg ez angyali meglepést?“

„Örömem tökéletes, — felele szende hangon a' grófnő — ha tudom, hogy kedvedre cselekedtem.“

„S önnek, oh Camilla! — folytatá Erneyei — mivel háláljam meg fáradozását?“

„Rokonszeretettel, — mondá nyájaskomolyan a' dalnoknő — mert van szerencsém magamat, mint Rozina nővérét bemutatni.“

„Lehetséges-e?“ szóla szinte kábultan a' fiatal gróf.

„Ugy van, kedves Edvárdom! — vága szavába Rozina — testvéremmel találkozásunk egészen véletlen vala; mert nem tudtam, hogy ő álnév alatt színpadra lépett, 's hogy ő az annyi koszorút aratott művésznő. Én már otthon is kezdtem kísérteni a' dallást, — 's midőn ide Bécsbe jövén, Camillában megismerém Camilla nővéremet, határozásom azonnal megállapodott.“

„Oh, angyali teremtmény! — kiálta ismét Edvárd — de ön, kedves sógornőm, mégis kissé csinytalanul szigorú! — szóla kedélyes szemrehányással a' dalnoknőhöz, ám megbocsátom, mert illy estélyeket csak mennyekben rendezhetni!“

Hogy e' felfödözés után a' legderültebb kedvben mult el az estély, fölösleges említnem. De még egyet kell elmondanom, hogy t. i. annak fo-

Iyamában félreszólítván Camilla Erneyei grófot és Rozinát, előbbinek egy csinos kis szekrénykét nyújtott át, mely mindazon ajándék-ékszereket foglalá magában, mikkel Edvárd a' művésznőnek kedveskedett. A' gróf kissé megszegyenülve érzé magát, de nője kérésére még is visszafogadta, 's viszont Camilla is elfogadott ez ékszerekből szinte Rozina kértére egy drága gyűrűt, mint a' rokonszeretet zálogát. Ekkor a' grófnő egy csinos kis arczképet nyujta férjének, hogy birja tovább is a' nagy művésznő emlékét, — mert ez arczkép — Camilláé volt.

Igy gyógyula ki Erneyei Edvárd gróf dalkóros szenvedélyéből, — mert mióta kedves Rozinája énekelni tud, soha nem sóvárg idegen hangokra, — 's azóta a' nyájas béke, a' derült családi boldogság perczig sem lön meg-háborítva.

A Z I S T E N U J J A.

REGÉNY LEVELEKBEN.

BÁRÓ JÓSIKA MIKLÓSTÓL.

XVIII. L E V É L.

Madrid, oct. 10. 184—

Eddigi leveleim, jó Hedvigem! rövidek voltak, utamról 's terveinkről szóltak, ki tudja vetted-e azokat? E' leveletem egy barátom viszi: gróf St. Annay, ki néhány hetet töltött itt, most egyenesen Bécsbe, onnan megyétekbe megy, 's megígérte, hogy azt személyesen adandja kezedbe. Néhány nap mulva magam indulok: addig is iderekesztve küldöm neked Francesco utóbbi levelét, melyet Párisban vettem. Sok történt azóta, talán minden, mi itt reám várt; de haldd azt rendre; tudom, minden érdekli jó szívedet, mi rajtam 's velem történik, kedves, kedves Hedvigem!

October 4-kén érkeztem Madridba. Első dolgom volt Francesco szálását fölkeresni: ez kevés bajba telt, mert utóbbi levele szélén fel volt jegyezve. Tudtam, hogy leveleim már kezei közt vannak, mert párisi barátja egy nappal azelőtt, hogy én odaérkeztem, indult el. Le nem írhatom neked azon nyugtalanságot, mely szívemet körülfogta. Ismerem Francescot, heves szenvedélyes jellemét; tudom, mennyire ragaszkodik hozzám, de Manuelához is; éreztem, mikép a' seb, melyet leveleim szívére ejtetek, irtózatot leend. — Mit tehettem egyebet? nem vala-e ez kötelesség

íránta 's magam iránt? — Oh! igen, ezt mélyen éreztem, 's inkább, mint valaha, föltettem magamban, ezen embert, kinek annyi nemes és feltűnő tulajdonai mellett e' nagy gyöngesége mindig kellemetlenül hatott reám, megmenteni. Ha kevesebbet ismerném a' világot, ha nem tudnám, hogy épen a' legjelesebb emberek szeszélye száguld néha megfoghatlan tévutakra, soha sem tudnám ezen elvetemült nő iránti őrzöngését — mert annak kelle ezt eleitől óta tartanom — megfogni. Oh! jó Hedvigem, Marc Aurel egy Fausztinának emelt oltárt halála után, 's egy Antonius a' Cleopatra igája alatt senyvedett. Nincs lehetlen a' hold alatt, 's néha az emberi természet, mondanám, földi kiképzetlensége eltorzul a' külsőségek behatásai alatt. Nem volt szerelem! — nem az, a' mi Francescot, e' jeles ifjút, az ész és szív annyi kedves feltűnő tulajdonaival, vezette e' Messalina szédgyűrűi közé. Az érzékek egy ficzamlása élesen választotta itt el szellemét 's jobb meggyőződését attól, mi csak földi benne. 'S ha van, ha volt nő valaha, ki a' csábítás minden cseleivel ki tudta bájai hatását számítani, Manuela volt az.

De minek ezt neked mondani? neked, ki annyira ki vagy ábrándulva, ki természetünk gyöngeségét 's azon söppedékes valamit lényünkben, mi fölött csak egy felsőbb valóság örködése tart, olly igen ismered. Neked, ki az emberi nemet nem szereted azért kevesebbé, mivel egész létezése csak képességét viseli magában azon tökélynek, mellynek egyik — talán igen alanti — foka földi vándor élete.

Francescot szobájában találtam, soha emberen illy iszonyu változást nem láttam. Arcza olly halvány volt, mikép csak nagy, nemes világu szemek kelle behunynia, hogy halottnak tartsam. — Mikor az ajtó nyílt 's engemet megpillantott, felém rohant, szorosan ölelt szívéhez; azután mintegy nehéz álomból ébredve, kiáltott fel: „Ma vettem leveleidet, Béla, egy óra előtt! az élő istenre — — lehetlen! Szólj, nyugtass meg! Lehetlen, mondom, tévedés ez, nem lehet más.“

Illy iszonyu kín sejtelmével nem birtam, Hedvig: istenemre mondom, ha csak gyanítandám e' szélsőségét a' fájdalomnak, mindent elhallgatandék előtte, 's lassanként készíteném elő az irtózatossra, mit titkolnom nem lehet, nem szabad! Nyugalomra intettem; láttam, hogy beteggel van ügyem, kit kimélnem kell, kinek vérző sebeire baráti kéz irt tartozik illeszteni, nem méregadaggal azokat élesíteni. — Kértem, hogy erejét szedje össze, — 's félelmem, őt őrzöngővé tenni, arra birt: megengedni, hogy tévedhettem, 's mikép talán egy iszonyu csalódás az egész, mig végre sikerült őt annyira lehangolni, hogy engemet kihallgasson. Nem akarom e' kínos párbeszédet itt lemásolni; elgondolhatod heves ellenvetéseit, félbenszakasztatásaimat, ollykor önfeledt ingerültségét, 's mindezeket át nemét a' kétségbeesésnek, melly szívemet facsarta össze.

Francescot ismerem, mondom; kihagytam őt tombolni, ellenvetéseire bizonyítványokkal 's a' meggyőződés hangján feleltem, minden sértőt kerültem, míg végre sikerült az ígézetet némileg megtőrnöm, mely görcsei közt tartá őt.

Mikor minden világos lön előtte 's Manuelának egyes czélzásaira emlékezett vissza, melyeket csak most értett egészen: nemes harag lobbogott fel keblében, 's oly szilárd hangon, melyet csak kiválólag magasztos lelki erély adhat, szólt: „Minden sötét, fekete valóságában tüzi magát előmbe, barátom! Érzem, értem, miképa' te helyedben 's meggyőződéssel szintazt tenném, a' mit te. De e' némben, e' sátán — ha így akarod — oly mélyen fészkelte magát szívembe, mikép, mint a' polypot, ha minden gyökágazatával ki nem tépem keblemből, egy érszálacska, mely megmarad, erőmtől 's elhatározásomtól foszt meg! Ne nevezd ezt gyöngeségnek, a' szenvedély tuláradó ereje ez, mely lanyha természetekben nem fogamzik. — Látnom kell őt! eleibe tűznöm ördögi elvetemültségét, hallanom mentségét! Szintolly bűnnek tartanám őt kihallgatlan kárhoztatni, mint valomása után csak egy perczig megszenvedni szívemben azon talányos, de óriási erejű érzetet, melyről hinni kezdem, hogy erősb magánál a' szerelemnél.“

Mit felelhettem neki? Méltán tarthattam attól, hogy e' nő mindent tagad, 's ki ne tudná, mikép oly szenvedélyek, mint a' Francescoé, a' legjobb ügyvédek saját jobb meggyőződésünk ellenében. — Megfoghatod, szívem barátnéja, mikép érdekemben volt, leghűbb barátomat meggyőzni állításaim igazságáról, 's így mindent kerülni 's távoztatni, mi őt újabb tévgebe keverhetné 's újabb ígézet hatalmába vethetné.

„Francesco! — szóltam néhány percznyi szünet után — föltéve, hogy Manuela vétkes, mit gondolsz, mit fog neked felelni, ha őt rögtön meghozanod?“

„Vallani!“ felelt Francesco haraggal.

„És akkor?“

„Akkor — — rebegte barátom — a' pálcza el van törve fölötte 's fölöttem!“

„S mit teendesz?“

„Azt az ég tudja!“ szólt Francesco oly fenyegető kifejezésével szép vonásainak, mi tanusítá, hogy itt szélsőségekre fog a' dolog menni.

„Oly barátok vagyunk-e? — szóltam én újra — kiket bármi e' földön ellenségekké változtathatna, vagy kik valaha egymásnak bizodalmatlanságra adtak okot? — ugy-e nem, szívem barátja? Nincs okod tehát sem arról kétkedni, mikép mindazt, mit neked mondtam, magam hiszem, sem arról, hogy szándékom jó, és világosságot keresek a' legjobb testvér gyilkosságának ellenében. Azt hiszem, mikép mindent kockáztatunk, ha

eszély nélkül rohanjuk meg őt. — Mindent tagadni fog, vagy e' cselszövények közepette felnőtt teremtés egy vagy más uton kiment magát. — Egy kérésem van hozzád, Francesco, becsületszavamra mondom, hogy mindkettőnk nyugalma függ ettől, ígéréd-e teljesítését?"

„Szólj! — mond Francesco — nem kétkedem barátságodban, de tudni akarom azt, mielőtt ígéretet tegyek.“

„Ha Manuelához mégy, csak annyit mondj neki, hogy itt vagyok, 's olly titkot fedeztem föl, melly kötelességemmé tette, sietve Spanyolországba jöni. — Manuela nevetem tudja, bátyámat említettem egyszer előtte, lehetlen, hogy e' hír hallására némileg el ne árulja magát. Tartsd őt szemmel, de bár mennyire fürkészsze is a' valót, ne szólj neki, sőt erőtesd magadat arra, hogy egykedvűséget mutass, módodban íranta se változtass semmit. Hidd nekem, szintolly szomju vagyok világosságra, mint te, 's szintugy örülnék, ha csuda történnék 's valami megfoghatlan tévedés üzné itt játékát. — Ígéréd-e ezt nekem?"

Francesco bágyadtan ereszkedett egy karszékbe a' kimerültség olly szembetünő jelenségeivel, mikép féltetni kezdettem őt. Életem egyik legkínosabb órája volt ez! — Végre azon jóssággal, melly mindenkit megnyer, ki ezen ifju szeretetre méltó kedélyességét ismeri, nyújtá kezét nekem és szólt: „Beteg vagyok, jó Bélám! légy békétűrő! Eredj szállásodra 's hagyj magamra, ígérem neked, hogy egy órai gondolkozás előtt semmit sem teendek — akkor meg leendsz velem elégedve.“

Szivesen ráztam meg kezét, azután távoztam; mikor az ajtó közelében valék, önkénytelen fordultam vissza: mindkettőnket ugyanazon rohama az érzésnek ragadott meg, találkoztunk, hosszasan tartám őt ölelve, azután hirtelen elsiettem.

Szobámat hoztam kissé rendbe; az órákat számláltam, talán életemben nem valék illy nyugtalan. Minden zörrenésre azt hittem, hogy jő, hogy végre minden kételyein tulleend, 's hogy velem egyesülni fog, az álarcot lerántani azon irtózatosságról. Több óra telt el, a' leghosszabbak életemben. Egyszerre ugy tetszett nekem, mintha siető lépteket hallanék, az ajtó megnyílt, 's belépett — — — Manuela.

Holnap folytatom leveletem, addig békétűrésért esdeklik

Bélád.

XIX. LEVÉL.

Madrid, oct. 21. 184—

Ő volt, Manuela! kedves Hedvigem, ama nő, kit most e' pillanatban legkevesebbé vártam. Annyira nem valék e' meglepetésre elkészülve, mi-kép szinte lélekjelenetemet vesztettem el.

Mikor e' nő szobámba lépett, úgy tetszett nekem, mintha lábaim a' földbe gyökereznének. Lovagló öltözetben volt, kalapkával fejében 's karsu ostorral kezében. Azonnal ráismertem; több év óta semmi változást nem találtam benne; ámde a' törött, kinteljes kifejezés e' szép, különös vonásokban olly szivrázó volt, olly egészen ellentétes azzal, mit megszoktam egykor azokból kiolvasni, hogy neme az önkénytelen szánakodásnak kapott meg. Valóban olly kifejezéseteljes volt ezen arcz mindig, mikép könyvnek mondanád, mellynek sorain haladhat sz odább 's tartalmát kiolvashatod.

Egy volt találkozásom e' hölgygyel azon helyzetek közül, melyekben lennünk kell, hogy tiszta fogalommal birjunk hatásukról. Testvérem gyilkosa állt előttem, ki pokoli kötelékei közt tartotta legjobb barátomat, kinek álnokságát fölfedezni tevém a' messze utat Zárdából Madridig, 's ki most bűnbánó kétségbeesett arczkifejezésével jött önkényt bosszúm elé.

„Senora! — szóltam, az első meglepetés szorulatiból üdülve — tudja-e ön, hogy kihez jött?”

„Mindent tudok, senor!” szolt a' hölgy mentegetődző intésével fejének, egy karszékbe ereszkedvén szinletlen aggságával a' kimerültségnek, melly most e' halottian fehér arczban még feltünőbb lön, mint beléptekor.

„Mindent? — kiáltottam fel rejthetlen bámulattal — 's ön ide jő, maga keres fel?”

„Mindent! — ismételte Manuela, mig szemeiben, melyek e' pillanatban minden baljóslatu kifejezésöket elvesztették, két köny fénylett 's ajkai körül olly bánatos rángás lebegett, melly a' vért jegesztette meg ereimben. — Mindent, senor, 's itt vagyok, álljon ön bosszút bátyja gyilkosán, én öltem meg őt, hallja ön, senor, én, a' szerencsétlen Manuela, ki mint az áldozat vagyok itt önnek ítélő széke előtt.”

„Gyilkos! — szóltam, mig a' vér ujra forrásba indult minden tagjaimon át — 's mi birhatta önt ezen iszonyu tetre?”

„Ne kérdezzen ön, öljön meg! mikép én öltem, 's mikép irva van: azon mértékkel fog nektek méretni, mellyel ti mértetek. — Gondolja ön, hogy egy gyenge némbor honát elhagyja 's egy gyűlölt férfit várrejtekeibe siet, hogy annál bizonyosabban ki ne szalassza martalékját kezei közül, mindezt pusztá szeszélyből 's vérszomjuból teszi? — ? — Hiszi ön, hogy illy elhatározásra kevesebb kell, mint egy a' legirtózatossabb fájdalmak közül, melyek nő szívéért valaha érték? — Oh, uram! kevésbé kell akkor önnek az emberi természet gyengeségét és fönségét ismerni! — Miért kívánja ön, hogy bálványáról az álarczot lerántsam 's bebizonyítsam, mikép önnek bátyja nem emberi módon bánt egy szegény némborral, ki neki soha sem vétett?”

„Senora! — szóltam én, alig térhetve magamhoz e' nyilatkozat után — tudom önnek tehetségét, a' legvalóbbszinü képeket tüzni azok elé, kiket el akar ámítani; keblem edzve van minden ármányai ellen, szóljon ön; mindenek fölött pedig bizonyítsa be szavait, ha akarja, hogy azoknak hitelt adjak.“

„Ne higgyen ön nekem! — le mondok hitéről. De jó, nem önnek boszúját akarom kikerülni, magamnak tartozom azzal, szólni, ha ön arra fölidéz; hallja tehát:

„Egy ős büszke grandnak leánya vagyok, kinek elfásult kedélye, hidegsége kora sírt ásott a' legjobb, a' legszelídebb anyának. Idegen, megvetett és gyűlölt valék saját lakomban, mert anyámat sirattam, ki koszorúkat fontam ravatalára, 's ki egykor a' fájdalom örületei 's tulfeszülései közt atyámnak szemére vetettem anyámnak halálát — anyámnak! kinek szive hasadott meg, uram! igazságtalan, nemtelen bánás alatt, melyet anyagi jóssággal türt 's halála órájában megbocsátott. — Lehet, mikép ön nem ismeri azon nemét a' kinnak, melyet tökéletes elhagyottság vet egy ifju, tapasztalatlan kedélybe, ki naponként fájdalomra és sértésekre ébred 's minden érzeteiben sértve 's gyötretve látja magát. — Nem kívánom zsenge, úgy szólván, gyermekded ifjúságom e' lélekáztató folytonos kínpadát leírni; nem akarom megértetni önnel, mi és mennyi egy szüzien tiszta 's nem nemtelen szívnek valaki forró csatlakozása, ki mindenét kész áldozni nyugalomunkért, kihez mint mentő ághoz nyulunk halálvonag-latainkban, kiben élünk, ki lehelletünk, 's kihez a' szenvedély szélsőséggel ragaszkodunk, mivel mindenünk! 's mivel minden egyéb veszve van előttünk. — Illy szívet találtam én. — Szerény volt ő és nemes minden csepp vére, szebb ifjut Iberia térei 's völgyei nem láttak soha! — szerettem őt, mikép mindenkit gyűlöltem, mert mindenki ellenségem volt: tulajdon fivérem, Ramiro, csak haszonlesésből kereste olykor barátságomat 's ügyekezett nem egyszer arra bírni, hogy kolostorba menjek, 's a' keveset, mi nekem jutott, neki, a' kábult pazarlónak, vessem áldozatul. — Nem csuda, ha szívem egygyé forrt az ifjuval, kinek egyszerű származása minden reményt kirekesztett, hogy atyámtól megnyerhesse kezemet. Mindenre kész valék; ifju szerelmünk az illy életre szóló szenvedélyek nagylelkűségével mindent feledett, mindenre kész volt, — de a' sors nem úgy akarta. Önnek bátyja a' tájban érkezett ide a' távol Magyarországról, melyről alig hallottam életemben többet, mint Kamcsatkáról vagy Tombokturól. Atyámhoz volt ajánlva, 's a' minister ajánlólevele nem hibázható el hatását. Atyám őt szembetűnő megkülönböztetéssel fogadta; az udvarnál be lön vezetve, 's én, ki vele talán három szót életemben nem szóltam, elég szerencsétlen valék szerelmét fölidézni, melly semmi határt nem ismert 's melly végre őt arra bírta: kezemet megkérni atyámtól.“

„Mondottam, hogy atyám, ki fiát Ramiro-t bálványozta, engemet gyűlölt. — Talán gondolván, hogy így a' lehető legmesszibb távolít házától, önnek bátyja, mint gazdag ember, szerelme hevében mindenről, mit itt várhatnék, lemond, nem utasította őt vissza. Minők voltak atyám feltételei, nem tudom, de engemet magához hivatott 's kinyilatkoztatá: hogy az érdekes, gazdag és feltűnő idegent, mikép önnek bátyját nevezte, mint völegényemet tekintsem. Ezzel a' nélkül, hogy feleletemet bevárná, kocsijába ült 's távozott. Atyám magabazárkózott ember volt, nem csuda, hogy a' dolgot senkivel sem közölte. Jellemem a' szerencsétlenség tanhelyén érlelődött ki, atyámat, előítéleteit 's gyűlölségét ismertem, nem várhattam tőle semmit, mindent magamtól kelle remélnem, mindent azon ifjutól, kinek tartózkodás nélkül átadtam magamat azon napnak éjén, mellyen atyám mint árut vetett egy gyűlölt kérő karjai közé! — Magam vágtam el az utat minden visszatérésre. — Tervünk készen volt, a' harmadik nap éjén szívem ifjának készen kelle lenni, velem honomat, atyámat végkép elhagyni. Ékszereim 's egy kis tökécske, azon ifju minden öröksége, volt egész vagyónunk, de szerettük egymást! — Szavat adtunk egymásnak: csak utolsó nap éjféli órájában kertünkben találkozni, 's onnan örökre eltűnni. — E' három nap volt a' legirtózatossabb életemben. Barátom féltékenységét ismertem, 's bár mindenről értesítve volt, láttam, mikép száll fel a' vér arczába, valahányszor önnek bátyját kelle megneveznem. Atyám őt maga vezeté hozzám, 's tervem bizonyos sikere ada bátorságot, elhatározott idegenségemet, sőt gyűlöletemet titkolni előtte. — Órákig kellett szerelmi nyilatkozatait kihallgatnom, 's bár mindent kerültem, mi őt szerelme viszonzásáról meggyőzhetné, bár mindig csak a' jövővel, csak az idővel biztattam, melly talán egykor a' barátság mellett, mellyet színlenem kelle, a' szerelmet is fölidézi, — láttam, mikép olly emberrel van ügyem, ki mindent a' legkomolyabban vett 's talán, egyedül saját szerencsétlen szenvedélye által fellovalva, minden egyszerű szavamban szerelemesküket gondolt hallani.“

„Szavát adta nekem barátom, hogy e' kinos három nap alatt mindent kerülni fog, mi tervünket elárulhatná, vagy eddig csudás sikerrel megóvott egyetértésünket fölfedezhetné; de meg nem állhatta, hogy a' harmadik nap estéjén egy rejtett ajtón, melly a' kertbe vezetett, be ne lopódzék hozzám. — Mindent ígértem megnyugtatóására, hiszen magam is a' perczekeket számláltam éjfélig, mig végre sikerült őt távozásra bírnom. Épen a' titkos kárpitajtót nyitottam meg, midőn gyors léptekeket hallottam. Alig maradt annyi időm, őt azon kiereszteni, 's a' másikat kinyitni, midőn önnek bátyja belépett.“

„Arcza olly halvány volt, mint egy halotté, 's rebegeve mondá: hogy

issesek az épület keleti osztályába, mert atyámat a' szél ütötte meg, 's még szólni akar velem halála előtt."

„Azonnal lesiettem a' második emeletből, hol lakóosztályom volt, de mindketten későn jövének, atyám már magán kívül volt 's minden segély daczára, néhány percz mulva megszűnt élni."

„Le nem irom önnek mindazt, mi ezután következett atyám halála után, minden ok a' tettetésre megszűnt. Barátom többször volt nálam 's önnek bátyja, kit talán benne eddig nem tapasztalt gyöngédség birt atyám halála után hallgatásra, bizonyosan ezen összejöveteleket a' féltékenység éles látásával kifürkészte. — Én öt napok óta csak mások társaságában 's pillanatokra láttam, 's nem vala alkalma velem szólni, mivel mindenki előtt a' legtermészetesebb ürügyem volt ajtómat zárva tartani. Barátom pedig, mint kit atyám olykor ügyeiben megbízott, ismeretes volt házunknál 's látogatásai csak önnek bátyja előtt gerjeszthettek gyanut. Valószínű az is, hogy talán valaki a' háznál mégis sejtett valamit titkunkról 's azt az ön bátyjának elárulta."

„Ő 's barátom egyenlően hevesek voltak; egy véletlen találkozás épen akkor, midőn barátom rejtett ajtómon át titkon távozott tőlem, a' gyanu szikráját lángra gyújtotta. Másnap reggel barátomnak néhány sora tudósított, hogy önnek bátyja őt párviadalra hívta, 's midőn e' sorokat ve-
endem, vagy ő vagy ellensége halva leend. — Meg valék semmisítve. Másnap barátomat halva találták egy levelkével zsebében, hogy maga magát lötte agyon."

„Az első fájdalom iszonyai után magamhoz tértem 's isten előtt esküt tettem, barátom halálát megboszúlni."

„Önnek bátyja el nem távozott Madridból, a' dolgot, ugy szólván, senki sem tudta, olly titokban történt, 's ő elég kegyetlen volt engemet meg-
látogatni."

„Mindenre készen voltam 's erős feltett szándékkal: martalékomat ki nem szalasztani kezemből. Elmém egyszerre irtózatot fordulatot vön 's kedélyembe mély embergyűlölés fészkelte magát. Erősen föltettem magam-
ban, az embereket, mint szenvedélyeim nyomoru eszközeit használni, 's mi-
után azon egyetlen embert, ki életem minden szerelmét birta, a' legérzé-
kenyebben megboszúltam — egy más, őrzöngő életet élni, 's minden kicsa-
pongások örvényébe vetni magamat. Bárminő hihetlennnek gondolja ön
ezt, életem megbizonyította, hogy feltétem mellett szigoruan megma-
radtam."

„S bátyám?" szoltam most majdnem böszűlten, mert e' pillanatban Manuelának arcza egészen visszanyerte azon ördögi kifejezést, melly első látásakor undorral 's gyűlölettel töltött el.

„Bátyját szinlett nyugalommal fogadtam, sejteni engedém, hogy tudom, ki ölte meg azon ifjut: de sikerült nekem őt meggyőzni arról, hogy ártatlant gyilkolt meg, hogy azon ifju ügyvédem volt, kivel titkon találkoztam mindig, mivel bátyám haszonlesése ellen kelle csekély örökségemet védenie. Megvallottam, hogy csak őt, Gusztávot szeretem 's életeért reszketek, mivel barátom rokonai elébbutóbb fölfedezik a' gyilkost. Bátyám Gusztávot nem ismerte, ő akkor Párisban mulatott, 's én mindenkép azon voltam, Gusztávval elhitetni, hogy ő elhatározottan szövetségünk ellen leend, mivel egy barátját biztatta kezemmel, 's hogy így csak titkon jöhetünk össze. Nem szükség önnek mondanom, hogy ki szeret, az könnyen hisz, 's a' titok leple bátyjának szenvedélyét még felfokozta. Végre többszöri levelezés után késznek nyilatkoztam őt követni Magyarországra egy feltét alatt: ha egy évig szövetségünk olly titokban marad, hogy azt még legközelebbi rokonai sem tudják meg. — Gusztáv mindenre ráállott, 's miután a' legszentebbre megesküdü, ígértem, mikép egy év múlva neje leendek 's együtt jövünk Spanyolországba vissza 's minden egyebet bizzon reám. — Két nappal e' párbeszéd után ügyeimet a' szükséges felhatalmazásokkal egy meghitt emberére hazánknak bízam 's Gusztávval elutaztam. Minden egyebet tud ön! Francescotól jövök, ki nekem mindent megmondott, 's ki előtt semmit sem tagadtam. — 'S most hallja ön végszavaimat: Itt vagyok, álljon boszút, 's ha elég gyáva ezt nem merni tenni: távozzék Francescoval együtt, az első nyilvános lépés, melyet ön ellenem teend, bizonyos halála Francesconak.“ Ezzel Manuela, mielőtt felelhettem volna, egy pisztolyt vont ki kebléből, 's védve tartván ezt elém, sietve rohant ki ajtómon.

Befejezem e' hosszú levelet, holnap újra írok, e' három levelet együtt veended 's mindent tudni fogsz, — légy nyugodt, nem sokára lát

B é l á d.

XX. L E V É L.

Madrid, oct. 12. 184 —

Néhány nap múlva indulok innen, szeretett Hedvigem! Bár már köztetek lehetnék új hatáskörünk színhelyén, a' széles fenyéri pusztá bogárháta gunyhóiban! Hogyan van, hogy a' kinek lelkében egy nemes czél van kitűzve, mellynek életét szenteli, a' helynek, hol azt leéli, érdeke megszűnik, 's mindenütt élvre 's vigaszra talál? Talán a' gondviselés, melly a' szívnek nemes munkálkodásban adá legszebb megnyugtatóját, mintegy odairányzott, az emberrel megértetni magas elhatározását, melly végre is abból áll: egyéniségét a' lehető legnagyobb kamatoztatni a' köznek érdekében, 's mindig valamielérhetlen tökély eszményi képe felé törekedni.

Hidd nekem, jó Hedvigem, vannak óráim, melyekben azt hiszem, mikép az élet 's egész létezésünk mélyebb fogalma a' legkevesebb emberben van kifejelve, 's hogy talán késő századok eredménye leend, az embert, mint az isten e' szép világa lakóját, azon egyszerű életelvekre visszavezetni, melyek fogalmával talán épen azért nem bírunk még, mivel azokat távol keressük magunktól; — holott azok, a' mint hiszem, 's mikép az a' gondviselés mély bölcsességével leginkább összefér, legközelebb esnek hozzánk. — Azon sok phasisokon keresztül, melyeken az emberi nem átment, yalán épen azért van most az önzés, a' haszonlesés, a' kölcsönös ámitás és rövidítés, végre az erők 's érdekek szétválásának olly kellő fokán, mivel a' forduló pont közelebb esik, mint gondolja, 's mivel egy nagy általános változás küszöbén áll, melynek csak egyes mélyebb elmékben kezd sejtelleme világolni! — Oh, lennék bár köztetek! melletted, szivem kimondhatlanul kedves barátnéja, 's Jolán közelében, kit szeretnem szebb óráim üdve; de kit önzésből soha sem tudnék szerencsétlenné tenni! Látd, jó Hedvigem, ott áll a' különbség igaz mély vonssalom 's muló szenvedély szélsőségei közt: hogy a' mélyebb érzet minden indulatok közt a' legtöbb áldozati képességgel bír, 's néha a' legkeserűbb ébredés meg nem töri, sőt felmagasztalja lelkét 's ott talál vigaszt 's nagylelkű megnyugvást, hol köznap-i lények kétségbeesnek. — Nem tudom, mikép van, hogy olykor illy talányos eszmékkel foglalkozom, sejtellem-e ez? — ki tudná megmondani! Oh, minő szép egy szivűnk szeréinti boldogság mennyálma! — minő nyugtató, ha kifárasztva az élettől 's mindattól, mi ellenségesen hat kedélyünkre, a' távol ködében, a' derengő hajnal sugárpárázatiban a' csendes révnek virányai tűnedeznek elénk! — 's nincs ember széles e' világon, ki annak minden fényéről 's dicsőségéről olly könnyen le tudna mondani, mint én, 's kinek végre is kívánatai egyszerűbbek lennének, mint az enyéme. — Nem fogsz érteni, jó Hedvigem, 's nem akarom magamat is érteni; van valami bús és sejtelmes mindezekben, mit előérzek, a' nélkül, hogy titkos ábrándimnak tiszta fogalmával bírnék. Ne keress mysticai tévegezést mindezekben; önkénytelen félreáradozása ez lelkemnek 's talán isten mindent jobban ad és intéz el bölcsességében.

Hova ragadtak eszméim! — de visszatérek, sok mondani valóm van még, 's kell, hogy előkészítselek, jó Hedvigem.

Manuela távozása után néhány percczel meg volt az ígézet törve, melyet e' sajtáságos lény még eddig mindenkire gyakorlott, kit a' sors közelebbi érintkezésbe hozott vele. — Meglehet, mikép mindaz, mit nekem a' fájdalom 's szenvedélyes ingerültség szembetűnő jelenségei közben mondott — igaz: 's talán a' vesék redőinek vizsgálója magas ítélőszékében nem úgy ítélne el e' nő felett, mint én. — De az undor, melyet iránta érzek, e' találkozás óta még fel lön fokozva. Fenyegetődzéseit megvetem,

's mind én, mind Francesco menttek vagyunk azon gyávaságtól, egy illy teremtés fenyegetései által vétkes engedékenységre hagyni birni magunkat. Minden álnokság e' nőben 's bár bátyámnak e' gyalázatos meggyilkoltatása némileg meg van egy szenvedélyes nőnek boszúja által fejtve, illy teremtest büntetlen hagyni a' legvétkesebb gyávaság lenne.

Egy fél órával azután hogy Manuela tölem távozott, Francescához siettem. Le nem irom neked azon ingerült állapotot, melyben őt találtam. Manuela legelső nyilatkozatai után mindjárt átértette, hogy Francesco mindent tud, 's hogy miért vagyok én Spanyolországban. Mikép előttem, úgy előtte is mindent kivállott, 's az irtóztatós átgondolt gyilkosságot szint-ugy ki akarta menteni. — Francesco mind a' mellett, hogy Manuela jellemének tiszta fogalmával birt most, még ígérete alatt volt, még élt keblében azon örvöngő szenvedély, mely őt olly soká vakságban tartotta. — Érezte 's megvallá nekem, mikép ezen indulat egészen más, mint szerelem, hogy érzékei elkábultak, hogy betegség, örvöngés neme, mely e' nőnek csábjai 's azon élvek közepette, melyeket illy viszony adni képes, annyira fel van fokozva, mikép lehetlen, hogy e' varázs illy rögtön megszűnjék. Érti 's érzi az okosság, a' becsület szavát, tökéletes öntudatával bir annak, hogy e' nőtől vissza kell vonulnia, hogy baráti kötelessége 's az iszonyú, mit e' nő tett, őt felszólítják, rajta boszút állani, 's mégis érzi azt is, mikép ez életét fogja felemészteni!

Hosszasan tanácskoztunk együtt, a' nélkül, hogy valaminél meg tudtunk volna állapodni. Olly igaz, jó Hedvigem, hogy vannak helyzetek, melyekben a' legérettebb ész sem tudja a' vezérfonalat meglegelni.

„Fel akarod-e adni őt?“ kezdé Francesco a' gúnynak olly kifejezésével, melyet arczában soha sem láttam, 's melyet csak fájdalmanak nagysága fejtett meg és menthetett ki.

„'S ha ezt tenném? — feleltem — mit tehetek egyebet, érdemes-e e' némben, hogy lelkeket egy gyilkossággal terheljem 's őt magam büntessem meg? — — ha férfit volna — —“

„Érdemes-e, — szólt Francesco, hirtelen ketté szakítván szavamat — hogy e' némből egy férfit a' feladói gyűlöletes névvel magát lealacsonyítsa?“

„Feladni? a' szóban van a' tévedés — feleltem. — Nyiltan fogom őt és szemben vádolni, mint gyilkost — — ezzel tartozom önmagamnak, tartozom bátyám emlékezetének.“

„Meggondoltad-e, — szólt Francesco hevesen — mikép bátyád Manuela ellenében nem helyesen viselte magát, hogy szintolly bűnös, mint ő, 's hogy Manuelából ő csinálta azt, a' mi most 's minek mi őt ismerjük?“

„Mindent meggondoltam; — szóltam én, míg éreztem magamban, hogy Francesconak hevessége perczenként sértőbbé válik — de feledted-e te,

hogy e' némben szavaival játszik, mint azok nyugalmaival, kiket hálóiba került. — Hogyan, Francesco? — Te minden szavának hitelt adsz? 's képes vagy e' tigrist, ezen átgondolt álnok méregkeverőt menteni?"

„Nem — nem! — kiáltott Francesco, karjaim közé rohanva — megbocsáss, örült valék, az vagyok még — légy békétűrő, 's mindenek felett siessünk innen! — Érzem, rémülve érzem, Béla, mikép jellemem nem olly erős, hogy magamról életem minden percében felelni tudnék. Oh mentorom! mikép egykor, ugy most is, ragadj ki e' varázsból, melly magam iránt tesz bizodalmatlanná.“

E' pillanatban az ajtó megnyílt 's egy szép, magas ifju lépett a' szobába: öltözete egészen a' Bask tartománybeli lakosoké volt, széles, lapos fővege bojtos zsinórral volt álla alatt megkötve 's övében nyitott rövid ujjasa alatt egy pisztoly ágyát lehele kivenni.

„Ki önök közül, senorok, gróf Montechiari?" — kérdé.

„Én vagyok az“, felelt Francesco, egy kérdő tekintetet vetve a' naptól barnult ifjura.

Ezze a' Bask egy levelet vont ki kebléből 's Francesconak adta át. „Éljenek önök ezer évet“, — szolt — azután az ajtón át eltűnt, mielőtt időnk lenne őt feltartóztatni.

„Mi lehet ez? — kérdé Francesco, felbontván a' levelet, azután hirtelen átfutotta azt, 's kiejtvén kezéből, egy székbe hanyatlott, ajkai görcsös vonaglások közben rebegték: — az isten ítélete!“

A' levelet felragadtam a' földről, rövid tartalma ez volt:

„Gróf Montechiari! a' vitéz férfiakat becsülöm, ön boszúmtól nem tarthat; mondja meg nevemben magyarhoni barátjának, hogy bátyja meg van boszúlva. Manuela két percczel e' sorok írása előtt megszűnt lenni.

Jose Mária.

Mindketten le valánk igézve. „Menjünk! — szolt Francesco, némileg magához térve — mindennek vége van!“

Hogyan tudhatta ezt Jose Mária? — minden talány előttem.

Francesco láza, melly a' mult napokban életét veszélyeztette, szünni kezd; néhány nap kell még a' készülétekre, azután indulunk. Várj mindkettőnket, Francesco testben, lélekben beteg, nem hagyhatom őt magára, ez utolsó levelem Madridból; ne feledd hű

Béla dat.

(Vége köv.)

GAZDÁLKODÁSI NÉZETIM.

Jertek, barátim, van egy két forintom;
 Hágjunk nyakára, a' rézangyalát!
 Mit a' jövődö! arra semmi gondom —
 A' jó isten majd eztán is csak ád.
 Azért szerezzem a' pénzt, hogy legyen?
 Azért szerzem, hogy eligyam 's egyem!

Mert, oh barátim, a' terített asztal
 Dicsőbb, mind Ádám-Éva édene;
 Ez, a' mi búban engem vigasztal,
 Ennél virit a' lét kietlene.
 Szerzem tehát a' pénzt, nem, hogy legyen,
 Hanem azért, hogy eligyam 's egyem.

Emberségemre! nincs szárandóbb pára,
 Mint kit fukarság nyavalyája bánt;
 Halmazva kincset kincse halmazára,
 Küzd, fárad, izzad — 's él koldús gyanánt.
 Nekem nem kell a' pénz, hogy csak legyen;
 Megszerzem én, hogy eligyam 's egyem.

Azt mondják e' rend érdemes vitézi:
 Ki nem zsugorgat, mig nyujt a' jelen,
 A' multat könnyen buslakodva nézi
 Öreg korának szűk időiben.
 'S én mégsem szerzem a' pénzt, hogy legyen —
 Csupán azért, hogy eligyam 's egyem.

Megnyugtat egykor, tán ha semmim sem lesz,
 Hogy a' meddig volt, jól éltem vele;
 De most, ha mennék éhen őseimhez,
 Nem lenne sirom nyugalom helye.
 Ebből indulva, nem hogy csak legyen,
 De szerzek pénzt, hogy eligyam 's egyem.

Menjünk tehát, és e' néhány forinton
 Élvezzük a' jót, mennyiben lehet;
 Meg sem jövünk, szent Jóllakásra mondom,
 Mig egy rosz pótra nyomja zsebemet.
 Mert nem szerzem én e' pénzt, hogy legyen;
 Azért szerzem, hogy eligyam 's egyem!

Petőfi.

UTAZÁSI EMLÉKLAPOK. *)

I.

NAGY-KÁROLY.

A' magyar emberfaj általános genie! Mindenre képes: előkészület nélkül; mindent kész akarni: kellő eszközök nélkül. Hiszen ezekre geniének nincs szüksége; ez önmaga teremt szabálytalanul, 's alkot szabályokat. — A' hét szilva fás urfi nem tud miből élni, vagy nagyravágyás környékezi: tisztí polczra rögtönözteti magát, mert ő genie: tehát nem kezdi a' közlegénységen, egyszerre vezérnek csap fel. A' csizmadiának remekelni kell: de a' nemes urfi született tisztviselő, tanulás nélkül kormányzó, bíró, végrehajtó. Mi tudomány is kellene a' vontatók nyugtatványozása, az uriszéken való evés ivás, a' falu birájának leszidása, a' scontrok elhallgatása 's több illy tisztí eljárásokhoz. Közgyűlésen részrehajlatlan szónok, hongyűlésen évtizedekkel előreszámitó bölcs törvényhozónak lenni: születési pusztá feladat, tanulás nélküli praedestinatio.

Ügyvédi oklevéllel térünk a' szülőföldre: hogy itthon annál jobban tudjunk szántani, vetni, sertést 's birkát tenyészteni; iskolai szőrszálhasogatásokkal tele foliantok közt ásitozzuk át napjainkat, hogy minél több élethölcseséget szerezzünk; örökös erszényapályban szenvedünk: 's a' statusgazdálkodást tanítgatjuk; a' kereskedést 's mesterséget nemtelen állásnak nézzük, a' gőzösöktől borzadunk: és kereskedelmi 's müipari törvényeket tervezünk e' pénzszegény hazának, 's panaszkodunk, hogy nincs kereskedés 's müipar nálunk!! — Ej ezek, és száz egyéb illyes, könnyen összefér a' magyar általános genievel!!

Illy 's több rokon eszmék zajlák át agyamat, midőn Debreczenből N.Károly, ama híres álmos megye főhelye felé, haladék. Utközben okoskodásra pazarlásig volt időm: egyedül utaztam, és a' felégett homokban csak fontolva haladható lovaim akaratlanul késztenék rá. Oh, én Károlyig még többet, sőt sokat gondoltam 's eszméltem, habár a' bicskás ördög lakhelyéhez közel jártam, és a' hősi szemetlenség ölmosbotos urai fészkebe merészkedem is iparkodni. — Mikor az ember zöldben jár, szabad akkor zöldet is gondolnia.

Tán csodálkozni készül t. olvasóm, hogy hazámtóli bevezető búcsu nélkül kezdék utleírásomba? Ne tegye, mert a' csodálkozás rajta vész. — Tán szeretné tudni, ki vagyok, honnan, hova 's miért utazom? — Ember, mint t. olvasóm, tele tanulni akarással; Debreczenből indulok a' nagy Magyarországra és a' kies Erdélybe, hogy minél többet tanuljak olylast, minek itthoni életpályámon hasznát nem veszem, vagy legfelébb halálomhoz közel venném. Honn annyi az okos ember, hogy én már felesleg lennék!

Utazni ohajtván, bár koponyám gyenge, mégis legelsőbb a' világhírű ölmos székvárost 's felavatott csatatért vágytam meglátni. Sorsnak ura! mik is adhatnak hirt nevet!!

Utam V á m o s - P é r c s n e k v i t t . V á m o s , e l ő n e v é t e g y , a z é v l e g t ö b b r é s z é b e n s z á r a z á r o k r a é p i t e t t h i d t ő l v e s z i , m e l l y n e k ö r v e a l a t t v á m o t s z e d n e k ! ! — V a s á r n a p r e g g e l v o l t , ' s a ' b u z g ó k ö z s é g a ' t e m p l o m o t k ö r n y e z v e v á r t a a z a j t ó k m e g n y i t t a t á s á t . I d ő r ö v i d í t é s v é g e t t n é h á n y n y a l k a l e g é n y b e t e k i n t e t t e g y s z ó r a a ' f o g a d ó b a , ' s e g y - e g y i t c z e b o r t l e ö n t ö t t . E g y s z é p l e g é n y o t t l é t e m a l a t t h á r o m s z o r v á l t o t t s z ó t ; é s n e m r i t k a e s e t ű l , b e s z é l é a ' f o g a d ó s , h o g y a z i m á d k o z á s t a d j - v i g y e z é s s e l é l é n k i t i k . H i á b a n , ö k h a j d u k , ' s a z i s a ' p a r á d é h o z ' s é l e t m ó d u k h o z t a r t o z h a t l i k ! !

V á m o s - P é r c s l e g s z e g é n y e b b é s f e r d é b b e n é p ű l t h a j d u v á r o s , t e k i n t é l y e s l a k o s o k n é l k ű l l e v é n , j e g y z ő i k é n y a l a t t h u n y á s z k o d i k .

I n n e n a ' s z á m t a l a n é d e s ó r á i é r t l e k e m n e k e m l é k e z e t e s É r - S e m l y é n b e é r t e m ; h o l N . r o k o n i m a ' v e t e t l e n m e g l e p e t é s k é j e i v e l z á r t a k k e b l ö k r e . E ' f a l u a ' v i d é k i e k n e k i g a z m a g y a r s z i v e s s e g ű D . ' s N . c s a l á d j a i é r t k e d v e l t ; d e a ' m a g y a r i r o d a l o m b a r á t i e l ő t t a z é r t e m l é k e z e t e s : h o g y i t t r e n g e t t e g y k o r o n g y e r m e k i é v e i t á p o l ó b ö l c s ö j e j e l e n i r o d a l m u n k t e r e m t ő j é n e k , a ' m é z a j k ú b a j n o k é s r e t t e n t h e t l e n k ű z d ő K a z i n c z y F e r e n c z n e k . — I t t s z ű l e t e t t ő 1759-i oct. 27-kén.

É s k i z á r á n d o k o l t e l v a l a h a a z ő s z ű l ő f ö l d é r e ? k i m é l t a t á e ' f a l u t l á t o g a t á s r a h o g y m e g n é z z e a z o n s á r l a k o t , h o l K a z i n c z y k e b e l e a z é l e t e l s ő s z i k r á j á v a l f e l d o b o g o t t , e l s ő m o s o l y g á s i a ' n a p o t k ö s z ö n t é k , é s a ' m e l l y e t g y e r m e k i j á t é k i v a l k ö r ű l r a j z o t t ? ! — T á n s e n k i ! ! — p e d i g k é r d e m a ' m e l e g k e b l ű E r d é l y i v e l :

I s t e n u t á n k i a d o t t e ' n é p a j k á r a b e s z é d e t ?

— — — — — K a z i n c z y ! —

É s a l i g t a l á l k o z n é k s z í v é s é s z a ' k ö r n y é k e n , m e l l y e g é s z f e n s é g é b e n é r e z n é ' s m é l t á n y o l n á a z o n f é r f i é r d e m e i t , k i n e k l é t e k ö r ű k b e n v i r u l t f e l ! !

N e k ű n k e l é g , h a a k á r h o l , c s a k h o g y s z ű l e t e t t ő !

, N e m f é n y l e k é n , ' s a z t n e m f á j l a l o m ,

F é n y ' s n a g y v i l á g n e k e k S z é p h a l o m ! ' —

z e n g é e g y k o r a ' s z e r é n y f é r f i ű ! — Ö ö r ö k á l m á t a l u s s z a , s z ű l ő f ö l d j e f e l e d v e , h a m v a i e m l e k t e l e n ű l n y u g o s z n a k ; — h i s z e n m i m é g a ' f e l s z á l l o t t e r é n y t s e m t ű d j u k j u t a l m a z n i , l e g f e l e b b é l v e z n i v a g y u n k f o g é k o n y a k . — D e K a z i n c z y a ' m a g y a r i r o d a l o m b a n , m i n t j e l e n é n e k t e r e m t ő j e , — ö n m a g a r a k t a m e g m a g á n a k a ' m i n d i n k á b b f e l v i r u l ó ' s m a g a s b u l ó n a g y s z e r ű e m l é k e t ! !

A ' S e m l y é n t ő l K á r o l y i g e l ő t a l á l t h e l y s é g e k : M i h á l y f a l v a , K ö r t v é l y e s , P i s k o l t . M i n d e g y i k a l a k r a ' s r e n d e t l e n s é g r e n é z v e v e t e k e d i k e g y m á s s a l , é s o l l y h a s o n l ó k , m i n t a ' t o j á s a ' t o j á s h o z . A ' s z e m e t e s u d v a r e g y i k o l d a l á r a e g y m á s f ö l l é b e v e r t s á r b ó l a l a k u l t f a l a k a ' c s ű c s o s k a l a p k é n t f e l h e g y e s ű l ő t e t ő a l á r e j t e z n e k ; a z e l s ő o l d a l r a l y u k v a n a b l a k u l v á g v a , d e h o g y r a j t a n a p v a l a h o g y b e n e f é r k e z z é k , a z a k l a k f a s z é l e s b , m i n t a z ü v e g , é s e ' k i s ü v e g i s u g y a n c a s k b e v a s á r o z v a ' s m e s z e l v e . M i n d e n i k h e l y s é g b e n s z á m o s d i s z e s ű r i l a k o t l á t t a m , P i s k o l t o n p e d i g R h e d e y n e k e g y a v u l t k a s t é l y á t .

U t o l s ó h e l y s é g a ' m a g y a r f a l u k h o z é p e n n e m h a s o n l í t ó M e z ő - P e t r i s v á b f a l u v o l t . A ' f e s t e t t t á b l á j u c s i n o s l a k h á z a k é s t á g a s c s ű r ö k e l ő t t e l t e r ű l ő u d v a r o n n é m e t s z a b á s u , t i s z t a ö l t ö n y ű n é p m o z g o t t . K á r o l y t s v á b f a l u k k ö r z i k . — A ' v i d é k á t á l á n o s a n s i k , c s a k d é l k e l e t r e k é k e l l e n e k a ' l a k s á g n a k n e v e z e t t t á j N a g y - B á n y a é s E r d é l y h e g y e i .

N a g y - K á r o l y v ö l g y b e e r d ő é s a l l é e k k ö z é v a n r e j t ő z v e ; ' s c s a k a k k o r t ű n i k s z e m b e , h a a z u t a s a ' J e z u s - u t j á h o z é r , — a ' v á r o s b a v e z e t ő j e g e n y é s a l l é e t n e v e z i k i g y .

A' 11 ezer lakosu város kívül belől keveset mutat; házai aprók, de a' város viszonyaihoz mérve, elég jól épültek; utcáit, a' sár miatt, végig hasábolt pallókon járhatni; vásártére a' város közepén a' vár előtt igen tágas, de mocskos. A' vár, casino, piaristák temploma, megyeház a' város összes nevezetességei.

Legelsőbb a' casinót látogattam meg, mellynek kertjében, ünnepnap levén ekkor, a' városi műveltebb osztály a' fiatal Bunko 's fekete serge zenéjét élvezé. A' casino szállása sokkal csinosabb, mint illy kis városban lenni képzelém, kivált az olvasó terem a' legnagyobb csinnal 's kényelemmel van rendezve számos darabból álló válogatott könyvtáraí. A' téres udvar vidám kertté van alakítva, mellynek hátulját díszes fürdőépület környezi. E' kertben a' városban levő egy-két megyei tiszttel összeismerkedvén, ők szíveskedtek a' várost velem megismertetni.

A' Rákóczy-kor óta olly híres Károlyi grófi család nevét e' várostól veszi 's a' n. károlyi uradalomnak 's a' megyének főhelye, a' környéknek élénk piacza, szinte 2000 zsidóval.

A' Szathmármegyének szinte harmadát bíró Károlyi-család ösül valami Kupolon nevű, már Árpád alatt hősködött, daliát beszéltek. Én megengedem, de kissé nagy hit kell hozzá.

A' keveset mutató emeletes grófi kastély kert közepén áll a' díszesebben épült istállóval, — ott, hol a' hajdani várat épülve lenni mondják, 's ezért a' kastélyt várnak is hívják. — Kert- 's kastélyban nincs semmi különös; egyéb honi grófi kastélyaink példájára többnyire üres 's néma elhagyottság lakja. — A' magyar lelkű grófné itt néhány év előtt leányiskolát alapított.

A' piaristák temploma magas boltozatával tisztes maradványa az erőteljes multnak.

A' megyeház félre utcán (kár érte!) tágas négyszeget képez; uj 's ó részből áll. Az uj lakhatlan betetőzött pusztá köfal; évtized óta áll így, 's még tán évtizedekig fog így vakolatlan, lakostalan veresleni. A' megye tán azért tartja építetlen, mert az ércz marku tens rendek és karok ismét rommá változtatnák. — Pénz kellene! — Az adózók több terhet nem birnak már; — a' nemességet pedig az arányosítás és tagosítás czime alatt annyira megkopaszták az adózni nem, de adóztatni igen akaró urak, hogy a' vékaszámra szétmérégetett porból alig élőkódhatnak a' sűrű gubás karok. — Hej minimum, minimum! ekkor nem lenne olly olesó a' votum a' hét szilvás hazában!!

Gyűléseit a' megye az ó épület egy földszinti szűk teremében tartja, melly hajdan, mint erősen állíták vezetőim — lóistálló volt!

E' falak hallák 's viszhangzák egykor Kölceynk fendobogó keble ömledéseit, szív- és észhódító szónoklatit; itt küzdött ő, a' testesült érény és szerénység az emberiség 's haza jogaiért; itt tűnt ő fel áldásul, e' hazának, és itt szállítá le őt az armány dicső pályájáról, 's oltá el becses, léte gyenge világát!! — Ő érzelmek és fáradhatlan munkássága áldozata lön! Ő vele megyéje szebb napja 's nyugalma is elhunyt; hamvai felett többször már az ököljog úté fel trónját.

Megjártam a' téreket, az öldöklő csaták terét. — És miért dühöngének e' gyilkoló csaták?! A' közjólétért!! — meg hitvány zsoldért!! Mi dicső csatázások — 's nemesekhez illők!! —

Pusztá-Szer ötlék eszembe, hol a' magyar alkotmányt önvörökkel alapíták őseink: és a' n. károlyi ölmosbotok csatatére terült el körülem, hol azt az utódok elsűlyeszti. — Oh, véres tér, neked köemlékre rincs szükséged, az ölmos botokban érczemlékre tevél szert. Ez emlékből én is rendeltem meg egyet számomra.

A' Károlyban töltött egy-pár napot H.F. barátom szives gondoskodással iparkodott minél unalmatlanabbá tenni. A' szőlős kertbe rándulánk ki, 's itt Sch. ur nyájas családja körében vidoran repült el egy délután. A' szőlőskert igen kellemes: árnyas völgy két oldalán terül el a' völgyben két oldalt, csinos borházakkal, melyek alatt hűs pinczékben (a' helybeli nem rossz) és a' távol kéklő hegyeken termett bor arany színű erős itallá edzi magát.

Károlyból a' töle zöld sugároként szétlövélő fasorok egyikén visszaindultam, Debreczennek azon keserű tudomást hozván el magammal: hogy e' megye gubás nemessége már annyira elfajult, hogy ólmosait nem, mint elvek bérnökei, emelgeti be, hanem azon sovárgással, hogy Károlyban lehessen rabolgatnia.

Magyarok istene! óvd meg a' Magyarhazát az ólmos szellem áradásától 's ragályától; és jutalmazd meg bő áldással azon férfit, ki részrehajlatlan méreteget minden pártli telteit!!

Szebb jövődöt e' hazának!

Bús idői már valának! —

C s a t á r y.

I R O D A L O M.

I.

Vörösmarty Mihály minden munkái: kiadák barátai: Bajza J. és Schedel Ferencz. — Első kötet ('s illetőleg: Iső füzet) a' szerző képével, Pesten, 1845. Kilián György tulajdona.

Van-e magyar, ki örömmel ne hallja hirdetésünket: honunk koszorús költője Vörösmarty minden munkáit gondosan összeszedve, kevés idő alatt birni fogjuk? Azt hisszük mi, hogy nincsen. Annysira ismereteseek e' férfin költői érdemei az egész hazában, hogy annak összes munkáit birni, régi ohajtása minden, a' nemzetiséget szerető, pártoló magyarnak. Köszönettel tartozunk tehát barátainak, kik a' Vörösmarty költeményeiben elszórt kincseket egybegyűjtve, a' nemzetnek átadják; de köszönettel még Kilián György pesti könyvárus urnak is, ki e' kincseket, érdemökhöz méltólag, pompás typographiai kiállításban nyújtja át a' közönségnek.

Fölöslegesnek tartjuk a' költő érdemeiről bővebben szólni. Vörösmarty hazánk legnagyobb élő költője; 's vannak, kivált lyrai darabjai, melyekben ekkorig, az egész magyar költészetben, legmagasban áll. Ezt el kell ismerni minden műbarátnak, habár azon baráti magasztalásban, mely munkái jelen kiadása hirdetésében foglaltatik, teljesen 's föltétlenül nem osztoznék is; ő büszkesége marad, mint elsőrendű csillag a' magyar költészet egén, a' nemzetnek, 's művei magas példányai lesznek mindörökre az eredetiség, képzelmi gazdagság, erő és tiszta ősi nyelv apáthatlan 's hatalmas forrásának.

V. összes munkáinak jelen kiadása kétféle alakban jut a' közönség birtokába. Egyik kiadás a' Kisfaludy-társaság által megindítva „Nemzeti Könyvtár“ folytatásaul szolgálánd, a' legszebb negyedrébten, két hasábos nyomtatással; a' másik iz-

zetteljes 12drétű kiadás, „Kisfaludy Károly minden munkáinak,“ a' buzgó Kilián által eszközöltött n e g y e d i k, hat kötetbeni kiadásához sorzandólag, „kézi kiadás“ czim alatt, a' legkedvesebb kézi könyvül leend a' magyar költészet barátnál. — Mind a' kettőt a' tisztelt költőnek B a r a b á s által ujan készített, 's P r e i s e l által aczélba vésett, igen jól talált 's mesterileg kivitt arcképe ékesíti *). Ára mindkét kiadásnak, tekintve a' tartalmi kincset 's tekintve a' szép kiállítást, csekélynek mondanó: 8 p. ft. 's e' kis öszlet is kétszerre letéve (az első füzet vételekor 4, és a' negyedikénél ismét 4 f. a' kézi kiadásnál), a' nemzeti kiadásnál pedig 40 p. kr. egy-egy füzetért, olly mérsékelt ár, mellyet sok, igen sok magyar, erősen hisszük, örömet adand ki nagy költője összes műveinek birhatásaért.

Az első kötet, 's illetőleg Iső füzet tartalmát V. lyrai költeményei teszik 1818tól 1829-ig. E' versek közt vannak, mellyeket csak itt olvashatunk először, 's mellyek felette nagy érdeklél birnak azokra, kik jeles költőnk fejlődése első szakát ismerni ohajtják.

Még egyszer köszönet a' kiadóknak, 's köszönet a' vállalkozónak, kinek, úgy hisszük, illy munkánál szükségtelen szerencsét kívánnunk buzgó ügykezetéhez. A' nemzet ismeri lángeszű fiának magasztos lantját, 's iparkodni fog annak zengésiben önmagát gyönyörködtetni.

V — y.

II.

„Nyugat.“ Utazás külföldön. Irta G o r o v e I s t v á n. Első kötet. Amsterdam belsejének képevel. Pest, Kiadja H e c k e n a s t G u s z t á v. 1844. Sadrét 322 lap. Ára 2 fr. 20 kr. p. p.

E' lapok legközelbi számai egyikeben jelentve volt, miszerint a' fenczimzett munkának a' szerkesztőséghez érkezett bizonyos bírálata ki nem adható, „mivel abban a' bíráló egyes élesebb kitételeket szelidíteni nem enged.“

Ha már most az Életképek t. cz. szerkesztője, ama másik bírálat visszautasítása után, ezen ismertetésünket lapjaiba beveszi, 's ennek és amaz idézett jelentésnek következtében a' kíméletes szívű olvasó azt gondolná, hogy ismertető soraink valami igen „megszelidített“ czírogatásokból fognak állani, szintolly nagyon csalatkozandik, mint csalatkozánk minmagunk, midőn azon fennen magasztaló dicsőítgetések után, mellyekkel a' szerző eddiglen hirlapok utján olly bőven és olly „megszelidített“ modorban elárasztatott, a' jelen munkát átolvastuk.

És — mellesleg szólva — mi az a' „szelidség“, az a' „megszelidítettség“, mellyet olly sokan, olly majdnem mindnyájan az írók közül minden felett várnak, kívánnak, követelnek a' bírálótól vagy munkájok ismertetőtől? . . . Az-e ezen „szelidség“, melly csuszva mászva sompolyog elő, 's magasztaló trombitaharsal üdvözli a' közpészerüt vagy silányt, mivel gazdag ur tollából ered? . . . Az-e ezen „szelidség“, melly egy mindennapi elme szüleményét, ha elég badar beszéd van benne, genialis műnek kiáltja ki, mivel annak szerzője — jó b a r á t j a? . . . Az-e ezen „szelidség“, melly elegendő lágy velővel vagy birkajámborsággal bir, mindent jónak találni, mindent túrni, a' mi elébe tálatlatik, csakhogy valamikép egy kis keserű órát ne okozzon őszintén mondott ítéletével azon szerzőnek, ki viszont a' maga részéről elég vasfejű 's jámbortalan volt, szerzeményével sok, sok boszús órát okozni az olvasónak? . . . Vagy mi hát ezen „szelidség?“ Alkatrésze tán ama sze-

*) A' „nemzeti kiadás“-hozi arckép, az I. füzethez csatolt jelentés szerint, csak később fog kiadatni.

szerencsétlen hazafiságnak, melly minden magyart égbe kívánna emeltetni, 's a' honi rozsm termékről nyílt ítéletet mondani árulásnak tartja a' hon ellen? Ez-e azon „szelidség“? . . . Hagyjanak békét, jó urak! illyképen tehát kiáltunk „gyilkos“-t a' könyörületes szívű seborvosra, ha éles műszerrel embertársa tagjait mesdéli, 's magasztaljuk az ájultékony aggnő gyáva „szelidség“-ét, ki beteg embertársa mellett olly „szeliden“ tud elpityeregni 's elvárni, míg az — meghal nagyon „szelid“ ápolása közben. — — A' jelen munkában szám szerint 78 külön czikk van, hetvenkilen- czedik az előszó, mellynek felirata így hangzik: „Barátim, egy szót!“ Az „utazás külföldön“ czimű munka ezen kötete „Némethon, Schweiz és Német-alföld“ külön felíratot visel; a' második kötet, a' szerző ígérete szerint, „Angol- és Frankhont fogja tárgyalni.“ A' külön fejezetek czimeit, hogy az olvasót a' munka tartalmával ez oldalról megismertessük, felszámolni sok sort foglalna el; hogy azonban e' részben is adjunk elé némi képzetet, ötödöljük meg e' 78 czikk czímét: 1. Salzburg; 5. iparisoklak; 10. Schweiz küszöbén; 15. sziklaomlás; 20. classicus tó; 25. zuhatag; 30. Bern; 35. Lausanne, Gibbon; 40. Franciaország szélén; 45. Carlsruhe; 50. vámszövetségi gyűlés; 55. Neekar; 60. Frankfurt és császárválasztás; 65. Aachen; 70. Hollandi tőkepénzek 's a' magyar kölcsön; 75. a' tengert először látva.

'S már most szóljunk néhány szót a' munka felől, mielőtt azt részletesen tekintenők, általánosán . . . de csak „szeliden!“ — Teljes „szelidségünk“ben, miután ez előttünk fekvő munkát elolvastuk, azt kell mondanunk, hogy a' szerző írásából meleg hazafiság tűnik ki mindenkör; nemcsak kaczerkodva emlékszikvisz-sza a' távol honra, de forrón van annak képe lelke fenekére tapadva, és gondol rá, ha előmenetelt lát, haladást, felvirágzást tapasztal a' külföldön, mit honunkban is elérni, eléretni ohajtana . . . 'S ezen őszinte meleg hazafiság legszebb ajánlata a' könyvnek. És a' hazafiság igen szép dolog, annál szebb, minél ritkább; de midőn valamelly munkának legfőbb érdemét egyedül az teszi, hogy a' szerző hazaszerető szívvvel bír, ez igen vékony érdem, irónál főleg, teljes „szelidség“-gel szólván . . . Ha ettől elterünk, legelső, miről szólnunk kell, azon „önmagával tisztában nem létel“, azon „sokat mondani akarás, de mégis „nagy“ szavaknál alig többet mon-dás“ 's mind e' mellett — a' mi legszomorubb — azon „önmagával elteltség, urias megelégedés“, melly e' munka minden cikkéből, mondhatni: minden lapjáról kitű-nik. Ha szerző az időt megvárta volna, hogy gondolkozása higgadjon, eszméi tisztuljanak, szilárduljanak, meglehet, hasznos bajnokul tűnt volna fel irodalmunkban; így azonban — legalább ezen munkája szerint ítélve — „szeliden“ szólván: csak a' számszaporítók sorába állítandó . . . 'S mi tette mégis, hogy Gorove István neve egyike honunkban a' hangzóbbaknak, midőn irodalmi férfiakról van szó? Ama gyönyörű „szelidség“ tevé, mellyet bírálatokban olly ajánlatos kelléknek tartanak sokan; igen, ama gyönyörű „szelidség“, melly bókolva hajolt meg legelső föllép-tével is előtte, 's melly — bizatnék csak rá — elárasztaná a' mindennapiságok özö-nével irodalmunkat.

De szóljunk részletekről, hogy saját szemeivel lássa a' türelmes olvasó, meny-nyire igazak, miket általános ítéletül kimondánk. „Barátim egy szót!“ E' szavakkal kezdi előbeszédét; és ezen szó „barátim“ olly sürűn van e' munkában elhintve, hogy az ember önkényt elmosolyodik a' szerző szeretettel teljes szíven 's naivságán, melly minden embert barátjaul tekint. — „Mint gyermekre rám is szálla az ősi hit: extra hungariam non est vita. Jött egy hatalmas kéz, 's mint Borgia Gen-naroja, kedves képzetim homloklaláról leütötte a' non-t.“ Kie volt, honnét jött az a' hatalmas kéz? vagy mit képjelezen e' mondat? — Nézzünk tovább: „Ezüst uj-

jaival az éj fátyolát lefejté a' hajnal, és mi, barátim, itt e' nagy csarnokban (a' szerzőnek t. i. Rigi hegyén Schweizban van e' nagy csarnoka), mellynek minden oszlopa egy jeges vagy havas lépcsői a' pázsitos hérczek 's terme maga az égnek boltozata (boldog a' ki ezt érti!), e' nagy láthatár itt, barátim, (milly meg nem színo nyájasság!) e' csarnok középső 's legmagasb pontján (mellyik volt nagyobb: a' csarnok-e vagy e' láthatár?) — mint izlam követői, a' kelő nap felé fordulánk; (soha logicaibb összefüggés!) itt állánk, (gyönyörű!) már látszottak jégkoszorús fejei az alpeseknek (ezen koszorús fejű alpesek hihetőleg vendégek lesznek a' nagy csarnokban), ott messze a' végsűcs — a' szűz liliumfehér kebelével (ejh na!) — a' gyönyörű Silberhornnal, ott az Eiger, a' sötét juhar az időszarvak . . . ki magas tetejőkre fölmege, a' schweiczi völgyeket és Lombard síkjait látja keresztül. " 'stb. E' magasztos költői lekiabálás (azaz: declamatio) felséges összefüggésével 's a' nagyszerű átpottyanással a' közbeszéd módba, a' 64. lapon áll. Csak hamar rá a' 65. lapon ezek következnek: „És az ember mégis büszke,“ azt mondjátok és nevettek (bizony furcsa volna kívánni, hogy illyesekre ne nevéssünk); de én kérlek (szép!), ne tegyétek, lesz idő midőn okát — miért? megmondandom . . . " Sok igértetük nekünk e' könyvben, igen sokszor hivatkozik a' szerző arra, a' mit majd meg fog mondani; addig azonban, míg megmondja okát, miért ne nevéssünk; engedje nekünk jó kedvünket, mert mi nem állunk hegytetőn, hol „a' nap első sugara feleszilloga a' hérczek hő öléből. — A' 69. lapon ezeket olvassuk: „Kicsinye' várrom és általában mind igen kicsik a' schweizi várromok — igen, de annál nagyobb a' népszabadság; 1352ben feldulaték a' schweicziak által. (Mi hát az, a' várrom-e vagy a' népszabadság, a' mi feldulaték?) A' 70. lapon: „Luzern fekvése nem olly kedves, mint Zürich. Zürichnél nyiltabb, élénkebb, szebb, újabb, tágasabb... Luzern komolyabb 'stb.“ (Mi tehát az, a' mi Zürichnél nyiltabb . . . tágasabb?) A' 76. lapon: „Tell, ki elég bátor volt Geszner és zsoldosai haragjával szembe szállani, ki merészlett a' halál nyilat kilőni, (?) midőn megáradt patakából egy gyermek életét akarná megmenteni, önmagáét is elveszti.“ Ki csak valamennyire logicaillag gondolkozik, lehetlen e' beszéden meg nem ütköznie, milly különösen van itt a' bátorság és merészség összefűzve a' patakka; más ember itt aligha így nem szólott volna: Tell, kit bátorsága 's merész lelke Gesznernek és zsoldosainak üldözései elől megszabadított, akkor veszté el életét, midőn egy gyermekét akarta megmenteni. Micsoda logikai szabatossággal van itt, épen itt megemlítve, hogy Tell „merészlett a' halál nyilat kilőni? 's másrésről: ha valaki így kezdi beszédét: „Tell, ki ekkor vagy ekkor elég merész, itt meg itt elég bátor volt,“ az eszmék ellentételessége szerint e' szavak után azt kellene várnunk, hogy Tell bizony valahol tán elvesztette bátorságát, merészségét. — A' 77. lapon: „E' fogalmak birtokában (ki a' 'fogalom' és 'eszme' vagy 'gondolat' közti különbséget tudja, itt illyformán szólott volna: „E' gondolatok közben...“) kimondhatlan érdekelt volna egy illy népgyűlés, sajnálom, e' gyűlés minden maj. első vasárnapján tartatik. (Mit sajnál a' szerző, azt-e, hogy érdeklí őt a' népgyűlés? vagy, hogy tartatik népgyűlés, vagy, hogy maj. első vasárnapján tartatik népgyűlés? Nem! mindebből semmit, hanem azt, hogy midőn e' sorokat írja, már jul. 12ke van, 's ő jövő évi majusig a' népgyűlésre nem várhat; — ezt azonban ki kell találni az olvasónak.) — A' 79. lapon: „közeledik az ördög bidja“ a' szerző felé, a' helyett, hogy ő közelednék feléje, a' min egyébiránt nem igen csudálkozhatni, mert az ördögtől szeret az ember minél távolabb maradni. — Van egy hibája többi közt szerzőnek, mellyet „valamit mondani erőködésnek“ keresztelhetnénk; olykor t. i., csak hogy egy lapot betöltsön, összebeszél egy lélekzettel dolgokat, mellyeket végül maga sem hiend el;

lássunk ezekből is példát a' 82. lapon: „Gyönyörű szép nyári reggelen, a' hegyek ölében, egy pillogó tó partján csendesen haladni — képzelhetek-e (ki van felejtve: „barátim!”) gyönyört ennél nagyobb?” Az ember azt hinné, szerző tréfál, mert kétségtelenül nagyobb gyönyör ugyanazon tó partján illatos virágot szedni, vagy kedves zenét hallani, vagy szeretett leánynyal enyelegni — ez bizonyos; mit tesz azonban szerzőnk? épen nem veszi tréfára a' dolgot, hanem majd két lapon keresztül komolyan kezdi mutogatni, hogy akár tarka társaság ölében mulatni, akár tanácsteremben diadalt aratni, szószéken tapsot, papíron magasztalást, műcsarnokban csudálatot nyerni — mindez semmi; de a' tó partján sétálni, 's itt is csak csendesen, ez teszi meg! Ez okoskodást azzal fejezi be szerző: — „talán tudjátok, édes barátim, hogy hosszas betegségem után én is mindennap új új erőre ébredek.” Adja isten! — A' 102. lapon ez áll: „... az ős falak kormai közül sokszor vén nénikék, de néha piros leánykák rózsaaarcza mosolyg le;” — 's e' szavak világosan tanusítják, milly tartós szépségűek lehetnek Bernben a' nők, hol még a' vén nénikék is rózsaaarczczal mosolyognak; ámbár mi azt hisszük, hogy szerző nem akarva, hanem csak azért, mivel a' nyelv nincs hatalmában, tette e' bókot a' vén nénikék'nek. Ugyanilly kitétel emez is a' 123. lapon: „hogy kevés, de mégis voltak népszolgák,” mit más író alkalmasint illyformán fejezett volna ki: hogy mégis voltak népszolgák, habár kis számmal is. — A' 127. lapon szól a' szerző: „Freiburghan a' neve nd é k k száma naponkint neve k e d i k (milly választékos e' kitétel!); francziák, németek örömet küldik ide gyermekeiket. Éltemben sokat hallottam jesuitákról, de ma láttam először; — ha soha sem fogtok utazni menni, mi mégis ne történjék, kívánom, soha jesuitát ne lássatok.” A' szerző ezen kívánatához csak azt csatoljuk, miszerint mi viszont nagyon kívánjuk, bár kitette volna, mi tehát azon ok, melly a' jesuitákat olly félelmetessé teszi, holott a' francziák, kiket szabadelműtlenségről, és a' németek, kiket meg gondolatlanságról bizony nem vádolhatni, olly örömet küldik hozzájuk nevelésbe gyermekeiket? — 'S ime a' 131. lapon egy új példája a' sokat mondani akarásnak, miáltal aztán szerző úgy lerontja állítása minden hatását, miszerint semmit sem mondani, mintsem olly szerfelett tulzott állításokra vetemülni, sokkal jobb leende. A' „genfi tónál vagyunk. Tudjuk már, hogy szerző nagyon szereti a' tavakat, mellyek partjain csendesen sétálni, 'előtte a' legnagyobb gyönyör; ezzel, azt hívök, ki van merítve a' tavak iránti szerelme. Nem! az csak a' tó partján volt; lássuk csak, mit nem érez, mit nem állit, ha magán a' „tón” van. „A' gőzösön és a' genfi tón vagyunk; mi szebb a' genfi tónál Európában? a' havasok? (Körülrva kimondatük, hogy a' havasok nem szebbek.) A' magas sziklák, a' granitok?” (Ezek is hasonló visszautasításban részesülnek.) 'S aztán egészen neki tüzesedve kérdi szerző: „Szebb-e a' nap, hold és csillagok?” 'S az ember azt vélné, legalább ez égi testek kegyelemben részesülnek szerző előtt. Távol legyen! a' tó ezeknél is szebb, mert amazok „arany sugaraik ezerszer csillognak vissza róla.” A' napról, holdról és csillagokról átmegy szerző a' „kis smaragd tiszta zöld színére”, „a' tükör simaságára,” 's mindezekből az sül ki, hogy a' tó mindezeknél szebb; mellyek közben azonban meg kell még a' szerző előre bocsájtott kérdésénél fogva: „mi szebb a' genfi tónál Európában?” jegyeznünk, hogy csak az europai havasok, sziklák és granitok, kis smaragdok és tükörök nem szebbek a' genfi tónál, Ázsiában, Afrikában és egyébütt aligha nem máskép lesz a' dolog, hol alkalmasint a' „nap, hold és csillagok is” több megbecsültetésben fognak részesülni. . . És aztán milly rendes gondolatfolyamra mutat az, hogy a' hosszas hasonlitgatás a' havasokon, sziklákon és granitokon kezdődik, fölme gy egész a' csilagzatokig, onnét pedig egyszerre a' kis

smaragdra 's tükörre bukik vissza. Illy zavart beszédek után az olvasó aztán nehezen fogja elhinni, hogy a' tó partján sétálni a' gyönyörök legnagyobbika, és hogy a' geni fónál semmi sincs szebb Európában.

Nevezetesek az illy összetett szavak is, mennyiben a' szerző dagályosságával igen harmonice megegyeznek: 'csigalassu', 'pehelykönnyű', 'számkeves', 'szenny-ördög', — mintha biz a' szegény ördög nyerne valamit mocskosság dolgában, ha e' szó 'szenny' praedicatumul neve elé ragasztatik. — A' 260. lapon egy czikk felírása ez: „Utrecht 's a' hollandi nők.“ A' czikk maga így kezdődik: „Utrecht utcáit járók meg. Vasárnap volt. Szépek a' hollandi nők, édes barátim!“ Azután átmegy szerző e' nők föstésére, 's megszokott sokat mondani akarása szerint, elmondja, hogy „a' hollandi nők mind szépek“, a' hollandi nőnél minden (báj) megvan; 's hogy a' logikai következetesség itt se maradjon el, miután olly lelkesedéssel elmondja szerző, hogy a' hollandi nőknél minden megvan, e' mindenből kivesszi végre a' szemeket, melyek szinte megvannak ugyan, de „bennülők, tüztelenek“ 's a' magyar nők szeméinél sokkalta kecselenebbek; ki nem hinné aztán, hogy a' hollandi nőknél minden báj megvan? Ha pedig az olvasó, a' czikk feliratánál fogva, Utrechtről bővebb ismertetést vár, csatlakozik; e' három szóban: „Utrecht utcáit járók meg“ áll mindaz, mit szerző a' kitűzött czim igazolására ír. — A' 275. lapon is jeles czikk áll, melyet ismertetésül, ha hely szűke engedné, kedvünk volna, egész terjedelmében kiírni, czíme: „Hollandi tökepénzek 's magyar kölcsön.“ A' czikk annyiban érdekes, mennyiben a' szerző itt egyszerre mintegy országosan megbízott diplomatává válik 's a' gazdag „Hopen“ bankászszaal alkudozni kezd Magyarhonnak adandó kölcsön felől, — 's egész beszélgetését olly kedves naivsággal előadja.

De legyen elég ennyinek földézése azon sok botlások közül, mind a' szabatos nyelv, mind a' rendszeres gondolkozás szabályai ellen. Mulatságos befejezésül ideiglatunk egy rövidke elbeszélést az 57. lapról a' „Sziklaomlás“ című czikkéből. Ime: „A' mint a' robaj megdördült, futott mindenki, — egy ember két gyermekét ragadja fel 's kiált nejének: kövesse, de még egy öt éves leánya a' házban volt, 's ez a' vész zápora között rohant vissza érette (ki rohant? a' ház rohant-e? vagy a' leányka, vagy az anya, vagy az apa?), a' házat ép akkor zárta be szolgálója (milly derek szolgáló! más személy csak ajtót tud zárni, de ő — ő a' házat is!) vivén magával gyermekét (tehát a' szolgálónak is volt gyermeke?) — itt (hol?) kezdődött a' catastropha; midőn a' szolgáló eszméletéhez jött (miképen vesztette el eszméletét a' jámbor szolgáló, azt találja ki az olvasó), hideg sziklák gyomrában lelte magát, 's arczáról vér csurgott, hallott pedig gyöngé nyögést, haldokló segélykiáltozást, 's ez (t. i. a' segélykiáltozás) a' kis öt éves Marie volt (a' leány maga volt a' kiáltozás? szép!) nem messze köhalmok között, és ő felelt neki és vigasztalá: mivelhogy a' világ elmúlt, 's az isten ítélete elkövetkezett, melly nekik a' mennyet juttatja (mind ebben milly sok és milly való bibliai magasztosság!) 's mindketten imádkozni kezdtek, — ekkor megszólalt az „Ave Maria“ esti harangja, meg az óra a' szomszédfaluból, 's látták (mindenesetre különös szolgáló: a' sziklákra a' keresztül lát), hogy még van élő emberi lény, — 's a' szolgáló vigasztalni kezdé (ha már előbb is vigasztalta, most talán csak folytatá 's nem kezdé vigasztalását?) a' gyermeket, ez pedig vacsorát kért és sirt, mignem egészen elhalt gyöngé nyögdelése. — Több óra mult el így az élve eltemettnék nem képzelhető iszonyai közt, míg a' kis leány nyögése megújult. — Akkor a' szerencsétlen atya, ki önéletét olly nehezen megmenté 's ki mint örült járt egész éjen át a' romok közt, gyermekét 's nejét keresni, — megeléve nejét holtan elzuzottan, a' sziklakoporsóban, egyik gyermekét kebelén

karolva 's miként feljajgatott fájdmában 's felőrülten hányta fel a' földet, hogy testét, ha lelkét nem is, megmentse nejének (irgalom!) .. a' kis Marie a' zajt észrevé, kettőzteté kiáltozását, az apa ezt meghallotta, 's néhány negyed óra mulva, írul végetlen fájdmára, kebelén csüggött öt éves gyermeke 's ment a' szolgáléány is.“ — Szerencsés utat!

A' 'Pesti Hirlap' első számai valamelyikében áll egy czikk Gorove urtól, mellyről Kossuth Lajos, mint akkori szerkesztő, illyformán nyilatkozott: „Ez az ember nincs magával tisztában aziránt, a' mit mondani akar.“ E' szavakban van kimondva a' szerző legfőbb ismertető jele, minél fogva nem lehet neki a' tanulást, a' tiszta 's rendszeres gondolkozásra törekvést, valamint ezen gondolatok előadására nézve a' nyelv studiumát eléggé nem ajánlani, mielőtt ismét irni fogna közön-ség számára. — Jelen munkában még legérthetőbben, legösszefüggőbben beszél szerző, midőn az építészeti körében teszi észrevételeit.—A' könyv kiállítása, nyomtatás, papir igen csinos.

Lelele.

BELFÖLDI LEVELEZÉSEK.

SZ. FEJÉRVÁR. Sept. 25. 1844. Mult hó vége felé színészek látogatának meg bennünket Török és Komáromi kettős vezérletük alatt, de dolgaik nagyon rozsul mentek, miért is jónak látták, odább állani. E' részvétlenségnek azonban magok voltak okai, mert ha Komárominak kitűnő, Töröknek dícséretes, Munkácsinénak pedig meglehetősen calculust adunk, a' többit bizvást rejciálhattuk. — Jelenleg egy Döblerféle ember bűvészkedik színpadunkon 's aprítja össze nőink zsebkendőit, 's virágbokréttakkal árasztja el hölgyeinket kifogyhatatlan kalapjából. Ez mind igen szép, de Herculese is szép, ki fogánál fogva felakasztja magát; hát még ködfátyol-képei, azok ám az igazi szépek. Minap Kossuthot is közinkbe bűvölé, de ha a' 'Pesti Hirlap'-ot nem látjuk Fama kezében, bizony nem találtuk volna ki, hogy a' derék hazafi képe lebeg olaj-lámpa-világításban előttünk a' — sötétben! Természetes, hogy tapsoltunk, míg csak tenyereink bírták. — F. hó 7-kén zászlószalagszentelés a k a r t lenni; el is jöttek vidékről a' polgári egyenruhás collegák, de a' szentelésből csak mezei mise lett; 'egyéb semmi,' mond a' tót praeceptor, Mátyás diák'-ban.

Hugli.

GYÖR, oct. 2-án. Az élet kellemei ferde használatát is tűzven ki levelezéseim tárgyaul, azoknak néhányát kell megemlitenem. — Győr egy a' legnépeseb 's kereskedésre 's vagyonosságra nézve leggazdagabb provincialis városaink egyike; kereskedő város lévén, lakosai többnyire foglalatosságuk után élve, a' minden báj nélküli városi környék semmi mulató helylyel sem kínálkozik a' fáradságok után vidám mulatságot kereső lakosoknak; van azonban mégis egy sötánya, melly kellemes fekvése által némi kárpótlást nyújt. Képzelden magának a' nyájas olvasó a' kül- 's belváros közt egy szigetet, mellyet a' Rába két ága képez, 's ezen szigeten szép fákat, mellyek lombos ágaiakkal a' hőség ellen védnek, mindenik végén két hidat, melly az Ó- és Új- várost összekapcsolja, 's a' lehetőségig rosz kövezetű utat, ismét egyik oldalán a' színházat 's egy csemegetárt, a' másikon pedig egy ugynevezett körjátékot (Ringenspiel), ezek teszik nagyszerűvé.. a' mintegy 3000—4000 négyszegőles térséget, mellyet esténként a' hold vagy egy lámpa szokott kivilágítani 's mellyet a' győriek sötánynak neveznek. — Ki azt gondolná, hogy szépeink

egyedül ezen mulató helyre szorítva, azt szabad idejökben kellemes társalkodásra használják, nagyon családik; mert nappal ezen hely üres, legfőlebb pár gondos anyától vagy dajkáktól látogatatik, kik a' kisdedeket idevezetik a' fris levegőre 's szökdécseltetik kényők kedvők szerint: oka ezen elhagyottságnak a' magyarnál, fájdalom, annyira elharapódzott fényűzés, mert nem képzelhetni várost, hol e' métey annyira zsarnokoskodik, mint nálunk; ritka az a' hölgy, ki ugyanazon ruhában egy helyen egyszernél, vagy legfőlebb kétszernél többször megjelenni akarna, innen ered azután, hogy nem győzvé a' divat molochjának annyit áldozni, hölgyeink készebbek e' lélek- és testvidámitó mulatsággal felhagyni. — E' mindég tovább harapódzó betegség ellen már orvosszerekről is gondoskodtunk, t. i. egy a' honi ipart védő nőegyesület alakítandása által, azonban ez még születése előtt megbukkott, nem tudom, a' magyar szalmatűz, vagy a' férfiak hanyagsága miatt, kik ugyan is e' tárgyat egy év óta már több gyűlésekben megvitták, de életbe eddig nem léptették. Azonban a' női ész találékony; a' nappal nélkülözött mulatságot az este bőven pótolja. Ez pedig abban áll, hogy midőn már besetédik, az ugynevezett, „Schlaf Promenade“ veszi kezdetét, melyre hölgyeink néhányai ellentétben a' más-kor divatozó fényűzéssel, igen egyszerűn, ne mondjam, pongyolán jelenik meg, mert a' nagy sötétségben a' különben bájos arcok közül egyet sem lehet megismerni, hacsak a' különféle csoportozatokhoz közelítve, hangukról nem különbözhethetjük meg őket egymástól. Az ilyen sétáknál azután a' conversatio többnyire a' legmindennapibb dolgok közül forog, melyek mint rokkán peregnék le a' — német ajkáról. De ebben férfaink sem jobbak, 's valóban nehéz volna megítélni, kit illet a' divatos megszólásban, szebben mondva, pletykázásban az elsőség? Bizony jobb volna, a' régen tervezett férfi- és női védegyletet minél előbb életbe léptetni 's a' bennünket előbb utóbb tönkre vezető fényűzést száműzve, magunkat a' külföld rabságából felszabadítva, önállókká tenni, 's azon most említett fonák társalgási módtól elállva, olvasó egyletünkben felolvasásokat, hangversenyeket 's más ily az életet kellemetesebb mulatságokat rendezni 's eszmésurlódás 's finomabb társalgás által a' nemesebb élvezet örömeiben részesülni? mert hidjék el, uraim és asszonyaim, ugy tenni ezután is, a' mint eddig szoktunk, visszaelés a' társalgási élet szép eszméjével, ferde felfogása az élet kelleméinek.

G y ö r y.

HONTBÓL, sept. végén. Majdnem negyed év folyt le, mióta ön 's ön által lapjai tisztelt közönsége utólszor tudósított megyénk egy 's más tekintetből érdekesnek tetszhető mozgalmairól; de — de — megesvén a' hiba, azt hosszas mentség helyett ezennel egy kis dióhéjban szorított quartal-memoriállal kipótolni igyekszem. — Julison kezdem, mikor is a' Coburg-Koháry (?) herczegfejedelmi családot falaink, vagyis jobban mondva, mezeink közt láttuk több napokig mulatni. A' Honderű 's utána a' Társalkodó a' ceremonialekat bőven leírta, 's így azokat ismételni felesleg volna. Annyi bizonyos, hogy valamint egyrésről Orleans Fülöp, ezen la meillure republique (!) leánya általi fogadtatása megyénk küldöttségének egy kis contrastban állott a' papá által nyilvánított 1830-ki gyönyörű poesis-sal: ugy másrésről meg kell engedni, hogy ezen franczia menyecske, ki in ultima analyssi Széchényiana, egy nagy nemzet 's leg-gazdagabb király leánya: sokkal nyájasabb, alázatosabb és nemzetiesebb — magyar nemzetiesebb! — száz és száz orrát feltartó méltóságos vagy tekintetes asszonyainknál, kiknek néhány hold föld minden birtokuk vagy néhány táblabíró ősbüszkeségök. Chacun à son gout. Augusztusban a' szaltnyai savanyu viznél néhány műkedvelő által eddig megyénkben soha nem hallott esemény — hang-verseny — vitegett véghez, adva egy Ipolyságon létesíteni szándékozott megyénk-

ben mindeddig nem létező kisedovó-intézet javára. A' tisztelt működőknek és játékkal remeklőknek mi is szívünkbelől kiáltunk eljont! ohajtanók azonban, hogy más alkalommal prozai füleinkre is — mikkel a' többség bir — legyen tekintetök, 's oly darabokat is adnának elő, mellyek szépségét ne csak ők maguk értsék. Mi gyönyörük valának azok a' Cavatinák, Duók, Változatok, Énekek 'stb. egy nagy városi = művészi közönségért, képesek lehettek volna azt a' hetedhét országra ragadni: mig nekünk, vagyis sok profanus füleknek, egyszerű clavier-stimmelésnek tetszhetének! Ellenben az utolsó műdarab — Liszt indulója — mi más általános hatást gyakorolt a' nem műértőkre is! ez az, hova czéloz alázatos de nyílt szívű véleményünk, 's kívánnók azt figyelembe vétetni a' lelkes és bizony különben is szép működők által; magától értetődően, hogy a' bella Italia celesti accenti k helyett is jövőre tán nem oly jeles de mégis szép magyar hangokat ohajtunk hallani. — Septemberben ezeiknél szomorubb, meggyénkben negyed század óta nem látott esemény rázza fel idegeinket. Ugyan is folyó hó 25-kén végeztetett ki hőhépallós által Fábian János ipagyilkos temérdek nép jelenlétében, mellynek nagyobb részét az asszonyi nem tevé, melly más helyeken is tapasztalt körülmény tán pszichologiai lag figyelmet érdemel.

—X.

KECSKEMÉT. Az itteni műkedvelő társaság „a' fiatal keresztanya“ és „én voltam“ vigjátékokat ismételve, majdnem üres ház előtt játszott, szerencsére a' vásári közönség kíségetett a' bajból, különben a' költségeket is alig fódözhattuk volna; így mégis tiszta haszon mintegy 92 váltó forint lehetett.

H o m o k i.

MARMAROS — SZIGETH, sept. 9d. és 20d. Napjainkban nálunk legujdonabb ujság, nagym. Inkey Imre kir. biztos ideérkezése, mellynek, sejtésem szerint, czélja némelly urak hanyagságai körül tapogatózni 's orvoskodni. Adjon az ég magas ílhétést illy nagy beteg nagy hivatásu orvosának! Hidd el, barátám, sehol nem szükségesebb a' legfelsőbb gondoskodás, mint itt; Marmarosnak mindeddig vad-ságban hagyott embereiről sokat lehetne szólni! mellyre nézve legyen elég csak azt megemlítenem: hogy az orosz és oláh falukban (kevés kivétellel) általában nincsenek iskolák, 's az egész megyére mindössze is alig lehet ötven iskolát számítani. Itt emberré csak azok képződhetnek, kik a' néhány reformált vallásu helységeket lakják, hol iskolák vannak, vagy a' kamrai birtokokat, hol hasonlóan gond fordíttatik a' népoktatásra. — Sept. 1-jén az itteni jótékony egyesület részére műkedvelők által Csátó Pál, „Megházasodtam“ című vigjátéka olly jól adatott, hogy a' meglegedett közönség nemcsak a' szent czél tekintetéből, hanem mint a' szép művészet avatottit is tapsolá meg a' működőket. — Sept. 8-kán hangverseny adatott szinte műkedvelők által, 's az előadás ez izben is jó, pontos és kedvesen fogadtott vala. Bevétel mindkét alkalommal a' Sziget szegényeiről gondoskodó nemeslelkű egyesület pénztárát gazdagítá, 's mi ohajtjuk, bár többször igyekeznének mutatványaikkal a' derek műkedvelők Sziget jótékony lakosait megadóztatni, — a' csinosb öltözetű osztály számára a' megadóztatásnak — fájdalom — ugy is csak illyféle módjai vannak, bármit mondjon erre a' közjó! Tegyen az ég bennünket mentül előbb nagykoruvá, hogy a' bajainkoni segítesre ne érkeink csiklandoztatása, hanem ébrült józanodásunk ösztönözzön. — Szólnom kell még Laczkórói, a' marmarosi VAD fiuról. 1841. év majus 5-kén Szarvaszón mintegy 11 évű meztelen fiu fogatott ki, mint az utóbbi fürkészetekből kiviláglék, egyedül állatok társaságában, emberektől távol, nevedkén föl, azok szokásait egészen magáévá, tette; élelme gyökerek, madarak 's más mezei 's erdei állatkák voltak, természetesen nyersen. A' megfogatása előtti évben, különösen annak hidegebb szakaiban, már többször látták, ezen a' XIX-dik században valóban csudatüneményt T é c s ő város

lakosi, hova a' vadon fia olykor becsapott, 's midőn embertől üres szobára talált, beosont, ott dermedő testének enyhet szerezni, ágyba vagy más meleg helyre bujt, mi által számtalanszor okozott rémülést az ágyaikat estve bontó nőknél, 's az egész város borzadva mesélt a' meztelen fiu tündérkedéséről, kiről mindaddig sem tudhatá, hol lakott itt megjelente előtt? Tébolygó buta árvának, némának lehete őt mindaddig tartani, míg 1841-ben történt elfogatása után ki nem tűnt, hogy a' szerencsétlen a' rengetegeket növendéke, valódi vad fiu. Megszokott vadállati étkei voltak elfogatása után is sokáig kedvencz eledelei. Most már kenyeret 's bármilyen ételt édesden megeszik, de a' nyers húsnak sem ellensége. Étvágya végetlen, beszéd helyett érthetetlenül makogott és elejénte körmült, harapott, mint állat, 's mint mondatik, a' földkaparás kedvencz mulatsága volt. Ezen korábbi állapotában nem láttam őt, most már szelidültebb; arca nyájas, szabályos, haja 's szeme fekete, termete alacsony, erős, zömök; emberekhez szívesen közeledik, beszélni még most is igen keveset tud, 's csak oroszul és oláhul ért; de ennek, hitem szerint, nem értelmellensége, hanem azon nevelő-intézet oka, hol ujló léte három évét tölté. Tehát nevelő-intézetbe adatott? kérde a' szíves olvasó örömsugárzó arczczal. Igen, felelem halkan, mert borzadok hangosan szólni. A' vad fiu Szigetre hozatása óta a' megyei foglyok lakótársa volt! hova, közintézetek hiánya miatt, záratott. Ennél biztosabb hely nem volt lehető szelidítésére 's kalandozásai megszüntetésére. A' vad fiut egyik rab különös gondja alá vette; ez szoktatta el őt vad kedvteléseiről, ez adott neki Laczkó nevet, megtanítá keresztet vetni, kezet csókolni, oláhul érteni 's néhány szót kimondani, a' mi mutatja beszédei képességét. Látogatásom alkalmával szárnyas sülttel kínáltam, mellyel apróbb csontjaival együtt megrágott és elnyelt; — a' kenyeret, tésztát olly mohón falja, hogy azt alig látszik rágni. Ha pénzt kap, barátjának, az oláh rabnak adja, kit igen szeret. Három év óta teng a' megyei fogházban ezen elhagyatott. Űtött azonban szegény Laczkó számára is a' szabadulás órája. A' nm. szatmári püspök itt keresztültutazván, könyörüle a' szegény fiu sorsán 's Szatmárra vitetését elhatározta, mi már meg is történt. Laczkó végetlen vidámságot, elégedést kifejező arczczal indult utnak, barátja, az oláh rab, kíséretében szelidítésére uj hona felé, hol neki szebb és boldogabb jövőt kívánunk, mint minőre eddigi szerencsétlen helyzetében kilátása lehetett. — Melegen uj újságul mondhatom, hogy épen most egy G l e t s c h m a n nevű szászországi tudós utazván honunkba, leginkább a' bányászat körébeni körütekintés végett most közöttük van és a' só aknákat bujkálja. Bár a' hazaiak közül is minél többen követnék a' buvárkodónak példáját. Jövő levelem suliguliról szöland. Üdvözl —

T e r é z e d.

KÜLFÖLDI LEVELEZÉSEK.

PEKING, őszhó, 4844. Kong-Fou-Tses földi vándorlása után (3-dik közlés: második chinai életkép).

Szeretett unokaöcsém! Chinai öröm-egemnek már megzendültek némelly húrjai. A' távol láthatáron könnyen lebegő fellegek emelkednek, a' minthogy nem igen kedvelem az ossiáni ködkepeket, könnyen megeshetnék, hogy mihamarább visszautazásra számom el magam. Ird meg nekem, mikor indul az 'Erős' a' vörös tengerre, tán élje utazom.

Remélem, kitaláltad már e' néhány nagyfotosságu szóból, hogy azok tulajdonkép halottas jelentést képeznek gyászom tárgyában. Te megijedsz, 's bámulva kérdezed, mikép változhatik öröm olly gyorsan szomorúsággá? E' rögtön változás chinainak tetszik előtted. Ez igen megfogható, 's azért halld ime:

Midőn néhány héttel ezelőtt az itteni császárfürdő oszlopcsarnokában ballagcsálva sétálgatnék, — melly csarnok, mellesleg említve, szép építészeti alkotmány az ujabbak közt, csak az kár, hogy szűk, mint az igazak jutalma, — ekkor hallék egy kecseljes vizivő és sziveket körülhálózó nympját, fényes hollófürtökkel 's tüzeszerelmesen pillogó szemekkel, mikép a' lélek legmélyebb fenekéről az ajkak felvilágára felszálló „ah!“ kíséretében e' szavakat suttogá barátjának: „Az ég széremeért, csak semmi *desenchantement*-t!“ E' rövid felszólításban annyi keserű élettapasztalás rejtett, miszerint azóta gyakrabban ismétlém magamnak ama szavakat, hogy némileg intsem 's ovjam magam az elbájtalanításoktól. Mert, gondolám, milly éden volna e' világ, ha hatalmunkban állana a' *desenchantement* napfényét, mikép ama kecses nympa az elbájtalanítást chinai nyelven nevezé, képzelgő eszményeink halvány holdvilág életétől távol tartani! — Az intés mindazáltal haszontalan volt. Az ember még Chinában sem kerülheti el végétét.

De térjünk most másra. Hadd szóljak ismét kedvencztárgyamról, az itteni mandsur — színházról. Ez azon kert, hol „az én narancsaim“ virulnak. Itt terem drámai ohajim centifoliája, szűz ideálim *semperflorense*. Itt van egy dalai-lama, mikép őt az ő histriói czimezik, ki megtestesült igazság, emberek közt járdaló dráma börtönnel 's vesztőhelyyel. Itt nem kell tartanod az elbájtalanítástól; a' mit látsz és hallasz, hihetlennék tetszik — — — 's mégis való. Olvassz például Peking minden utca-sarkain, ünnepi parókéval felcsicsomázott színházi jelentést, melly minden hívőket, — én itt a' hívőknek csak azon nemét értem, melly Fo szavaiban hisz — a' homokkörnyezte, porárnyékolta komédiás-arenába illy csábító felszólítással „közkívánatra!“ meghi, hogy operaelőadást, hulladozó harmat, 's a' nézőkszáma számára készülő nátha és csűz mellett, együtt *é z z e n e k*, mert *h a l l á s r ó l* a' mi daljátékunknél soha sincs szó, hol minden trilla; minden *cadenzia*, minden *staccato* ezernyi *f a g y u*-lámpás halvány elhaló ragyogástól világíttatik és színeztetik körül; mindünnen azt hallod mondatni: „nem igaz; *s e n k i* sem kívánta a' daljátéknak *h ü v ö s n e d v e s e s t i* légbeni ismételtetését; az *S...p...t...z...b...b* — azaz: a' szinczédula hazudott, változatosság kedvéért a' bódé ismét üres leend.“ Mindez hihetlennék látszik előtted... lehetlennék... Te tehát kívánczorolsz, 's azt gondold:

„Der Menge Spott hab' ich beherczt verachtet,
Nur deine Worte gross geachtet,“ —

jó idején keressz magadnak jó helyecskét, melly étedet a' várandó tolongástól megmentse... végre elérkezik az idő, üt a' rég ohajtott óra, a' spanyolfalak jobbra balra szétnyiladoznak, — 's kilép nagy fontoló léppéssel a' főfödálnoknö, — 's az elmúlt bájak minden lehető varázsával éneklí Mozart világhírű dallamát:

„Es ist nicht Alles Eins,
Ob man Geld hat oder keins.“

Most megfordulsz... saját szemednek sem akarsz hinni... előveszed mellényzsebedből lámpásodat, meggyújtod gyertyáját a' kecses másodelső énekesnő égő szemeinél, kin futtában szívből sajnálkozol... szertejárász azután, mint az őszanya

szelleme földszinten, páholyokon és karzaton keresztül... embereket keressz 's mindent üresnek találsz, és ismét üresnek és harmadszor is üresnek! Most megérted, hogy ama köz kívánság nem volt egyéb, mint a' mystificatio mélyeiben feneklett dicsőséges csattanás vagyis fogás, minőkkel Fo az ő hívőit vagy hitelezőit vasár-'s hétköznapokon meg szokta vendégelni. — Saját lámpád fényétől vezetelve, mely a' 2000 lámpás koromsötét éjszakáját felvilágosítja, kimenésre rést keressz az üres üreken keresztül, 's besietsz, hogy valamikép kezdetéről el ne maradj, a' városi színház elpusztult csarnokaiba.

Már eleve tudod, milly darabot fognak itt játszani, 's égő vágygyal kívánod megtudni, mit a' czim hirdet: „Ki fogja adósságait meg fizetni.“ A' darab unalmas, de éle untató. Egy vén szerelmes bolond, ki nem szegényen éltes korában a' fiatalság döréseit ismételni, 's egy uzsoráskodó hivatalnok, ki fogadatlan prókátorkép elegyedik színházi ügyekbe, e' kettő a' rászédett két bohó, kik végre megfizetik az adósságokat. Ez neked ismét chinainak tetszik, 's te az egészet kóragyu képzlődés nyomoru találmányának tartod, de a' számoló könyvekbe vetve egy pillantást, legott meggyőződöl, hogy az annyira hitelesített vox populi itt még valóban az igazság szava, 's gyönyörtől eltelve az olly kellemesen töltött est miatt, nyugalmat keressz párnáid közt, 's végre az örömtüneményektől körüljátszodozva, édesen 's enyhén elalszol. Les images se suivent, mais elles ne se ressemblent pas — azaz: más idő, más igazgatás.

A' felkelő nap új örömökre ébreszt. Ez ugyan nem Auszterlitz napja, de igen egy új daljáték napja, mely csak két év óta tanultatik be, 's mely ezen estén dob-'s trombitaszó mellett — rövid itt mulatása után e' siralmak völgyében — a' földi létből az örökkévalóságba költözendő. Mindünnen emelkednek hangok, harsognak panaszok, melyek a' még nem is született szegénykének közelgő halálát hirdetik. Sajnálkoznak a' szegény [Corradón, és siratják az ártatlan Riccit, ki nem választá dalműve védelméül az alta mura helyett inkább a' forte murat, 's nem küldte mindjárt a' paritúrával együtt egy soprán-énekesnőt, meg egy bassistát, meg még egy tenort is, ezen előadásra, Olaszföldről. Ez neked ismét tulzottnak, hihetlennnek látszik; de azt gondolod, mikép lehetséges, hogy egy papiros rupia áráért nemzeti-múzsatemplomban jól ellátott operát, kitünő hangáskarral élvezni volnék jogosítva, 's mégis arra volnék átkozva, hogy itt a' mandsuroknál magasabb ár mellett fulszaggató éneket hallgassak? Hiszen ez rendőrség elleni? Rendőrségellenit pedig polgárisult országban meg nem szenvednek — — China pedig a' világ legpolgárisultabb országa — — 'S Peking annak fővárosa!

Félre győtrő gondolatok; ne tépjétek el gyöngéd érzésünket! — —

Az elhatározás óráját bevárando felmegy e' közben a' műkiállításba, hogy ott meleg, forró véredek némelly, ott kiállított művek meleg színezetén — — le hűtsd. Az est közelg — — hideg „sejtelmek másznak hátadon,“ midőn belépsz ama egykor olly híres múzsatemplom olajtól csepegő ürébe — — az opera elkezdődik — — az opera véget ér — — a' függöny legördül — az opera megbukott — — 's a' jóslatok becsületek aratnak.

A propos. Azt hallom, nálatok olly igen divatra kapnak a' rebus-ok? Küldök ime itt egy chinait, mely azon alkalommal tünt világra, midőn a' Corrado di alta mura adatott elő. A' fő-főénekesnő itt a' pácza vagy vestaszüz képen jelenik meg, nem tudom, micsoda országban 's korban meggy véghez a' cse-

lekvény. A' mint szüzies öltözetében fellép, egy előkelő ur így szólt páholyában: C'est le cas de dire, que les extrêmes se touchent.

'S most pour la bonne bouche, mikép Pekingben mondani szokták, megkísértem, zenészeti élvekhez szokott inyedet annak leírásával csiklandozni, mikép adatott elő most legutóbbi alkalommal „Norma“ a' régi druidák őrnyelvén. Tán mégis sükerül végre téged ide csalnom, hogy e' csudavilág titkaiba bevezesselek.

Mindenek előtt tehát el kell mondanom, hogy én, ki az istenített Malibrántól le egész a' pesti fülmiléig minden lehető Normákat láttam és halottam volt, még csak most merem állítani, hogy a' régi, szerelmes gál druidák valódi óriási őstypusát megismerém. Erő-, nagyság és terjedelemre nézve — nem hang tekintetében — a' ti enropai Normáitok e' mandschurizhoz mérve, oly arányban állanak, mint — — — mit is mondjak hamarjában? mint a' kiforgatott tagokkal világra jött kis „Reményt“ gözös a' Dunán uralkodó nagy Herkuleshez, melly hat efféle „Reményt“ köt vontató kötelére. Az ő karjai telegrafi illedelemmel mozognak; játéka még 24 lóerejű Severt is földre-terítne, és hangja hasonlít a' zúgó orkánhoz, midőn erdőkön keresztül rombolva, ezeréves tölgyeket vet fel a' légbe. — Te azt fogod hinni, hogy ilyféle hangok erőtettek? — Hisz épen ez az ő nagyszerű lényének hatalma dalban 's játékban. Ezen Norma, tudd meg, mindent erőtet. Erőteteti hangját énekre, Severt szerelemre, 's a' közönséget türelemre. Azonban a' legpompásabb tréfára adott alkalmat a' szinpadon levő énekesek nyelve 's éneke feletti véleményharcz. Nyífogtak-e, csiripoltak-e, rőfogtek-e, bögték-e, szoltak-e, énekeltek-e — eldöntetlen maradt, mivel rendre mindezen hangnemek valának hallhatók. Csak a' nyelv tekintetében egyeztek meg végre abban a' vélemények, hogy az olasz nyelvnek, mellyben t. i. a' szinczédula állítása szerint énekeltek — ? — a' valódi, igazi és valóságos druida-nyelvnek kell lenni . . . mert senki sem értett belőle egy szót is.

A' szellemek órája üt — 's az én szellemem is nyugalomra kívánczozik. Jó éjt. Bátyád

X Z + Y.

H É Z A G O N Y O K.

Nagy események nagy embereket szülnek: de a' nagy elmék gyakran a' kis eseményeket is nagy tettekre használják.

A' heves szerelemnek mákonyhatása van: eleinte felingerlő, később elaltató.

Az emberre nézve mindig legérdekesebb marad az ember 's minden emberi viszony. Ezen ismerettel Shakespeare nagy ember lőn, a' nélkül, hogy tudós lett volna.

A' hiúságot legjobban magyarázhatják a' hölgyek 's a' fiatal írók.

A' szépség, belső érték nélkül, szépen festett vonások rossz értelmét jelenti.

Régi igazság, hogy előbb be nem lehet végezni valamely dolgot, míg azt el nem kezdik: nálunk sokat kezdene k, de igen keveset végeznek.

Mutasd magadat olyannak, minő vagy — de nem mindenki előtt.

A Z I S T E N U J J A .

REGÉNY LEVELEKBEN.

BÁRÓ JÓSIKA MIKLÓSTÓL.

(Vége.)

XXI. L E V É L.

Fenyéres, sept. 25. 184—

Először életemben, imádott bátyám! élvezem a' kimondhatlan örömet, neked irhatni. Volt idő, midőn a' sok jót, mit neked 's angyalian jó Hedvigünknek köszönök, csak félig értettem. Ugy fogadtam azt, mint istennek különös kegyét, nem fürkészve, nem méregetve áldó kezeit, melyek engemet elhagyott sorsomból kiemeltek 's rózsákkal hintett ösvényen vezettek. Csak annyit tudtam, hogy szegény szülőim örülnek, 's beteg tagjaimat tiszta öltöny födi, 's a' száraz kenyér helyett izes étkekkel táplálkozom Most, — oh, most minden világos! mióta lelkemben a' megismerés isten-sugára fellobbant — éreztem, mikép egészen más, mélyebb üdvű, nemesb jelentésű a' jó tett, melyet minden érdememen kívül az emberek legjobbjainak köszön örökösen háladó szívem. Ne neheztelj rám, ha most, szívem túláradtában, lelkemet tárom fel előtted; ne sajnálj, ha ez írlapon könyűim nyomát látod: mérhetlen öröm könyűi azok, 's hála legyen istennek, hogy

e' kéjt olly csordultig tudom érezni; hála, hogy a' tartozás nemes kötelékei olly édesek, olly boldogítók!

Büszke vagyok, kedves, kedves bátyám! ollybá veszem helyzetemet, mint a' romai ifju, ki először ölté tagjaira a' férfitű-tógát. E' levél 's a' szabadság neked írhatni, veled hosszasan szólhatni, az érettség bélyegét nyomja lelkemre! Ah, mennyire vagyok hálás Hedvignek és neked! — miként számlálom a' napokat, míg e' sorokra az emberek legnemesbikének válaszát nyerhetem!

Életem csendesesen és zajtalanul foly odább, szülőimet gyakran látom — a' jók! — el-eljönnek néha, de kedvtelenek, vagy talán nem jól fejeztem ki magamat, — nyugtalanok inkább. Nem tudom, mi bánthatja őket: atyám most olly épen néz ki 's anyám majdnem megifjadt. Atyámnak egy zöld bársony sípkát vartam, mire mindig nagyon vágyott, 's anyámnak csinos főkötőt, — láttad volna, mikép örültek! — azután anyám könnyűt törölt ki szeméből és mondá, hogy téged, mint atyámat vagy kedves fivéremet szeresselek, — 's ezt párszor ismételték. Nem tudom, de nekem úgy tetszik, mintha én téged inkább szeretnélek, mint atyámat és anyámat, 's ez nem helyes ugy-e, kedves bátyám? — pedig igen, igen szeretem őket is! Egyáltalában a' mit én érzek, le nem tudom írni, talán pár év múlva, ha okosabb leszek, tudni fogom azt; most miért aggódnám, ha az emberek azt akarják, hogy úgy szeresselek, mint atyámat vagy bátyámat, vagy miként anyám szereti atyámat! — hiszen az embereknek igazuk van, ha kívánják, hogy úgy szeresselek, mint mindent, mit e' földön leginkább szeretünk, 's én nem hibázom, ha azt hiszem, hogy a' földön nincs, mit u g y lehessen szeretni, mint én tégedet. Hedvig második anyám! 's ah, minő könnyen tanulok mindent tőle! ollykor úgy jő, mintha mindaz, mit nekem szelid kedves hangjával mond, már tudva lenne előttem, 's ő lelkemből olvasná ki, pedig először hallom életemben. Néha mondom magamnak, mikép Hedviget szintugy kell szeretnem, mint tégedet, és mégis nem tudom őt úgy szeretni, mind a' mellett, hogy nagyon szeretem.

Meg kelle ezt neked egyszer mondanom életemben — egyetlenszer! most nyugodt vagyok, mert neked, jó bátyám, olvasni kell teremtményed lelkében, 's így, ha abban a' jót és roszt kiolvastad, szeretetedből annyit adsz nekem, mennyit érdelek: soha sem adhatsz annyit, mennyi keblemben kiolthatlanul ég irántad.

Fényéresen már egészen otthon vagyok. A' minap egy kis rajzot készíttettem: itt egy tágas tó van, mellyen ollykor hófehér kócsagok 's szép büszke hattyúk uszkálnak, de ha közeledünk, fényes szárnyaikon magosra emelkednek 's eltávoznak. Bálványosi mondá, hogy néhányat le fog löni közülök 's kitömeti számomra, a' kegyetlen ember! — én ezt komolyan megtöltöttem. Rajzomban egy karcsu topolyerdő emelkedik csillámló zöld

lombjaival a' tó szélén ; alább hosszú szegély vonul végigkék lilomokból ; — egy domboru földemeleten fehér karos lócza áll, 's onnan bájos tekintet nyílik a' vízlap szeliden fodrozott hullámira 's a' szép fenyéresi lakra, melyet Bálványosi rajzáról másoltam le. Hedvignek a' kép igen tetszik 's én annak szivemből örülök, mert neked szántam. Egy gondolat lebeg a' himes part mellett 's abban tégedet akartalak rajzolni, nekem úgy tetszik, hogy termeted találva van, de Hedvig kötődött velem 's mondá, hogy az inkább hasonlít barátodhoz, gr. Montechiarinhoz — — hogyan lehetne ez ? én őt soha sem láttam.

Pár év mulva itt minden más szint fog magára öltetni, Hedviggel ketten, úgy szólván, a' jövőben 's gondolatinkban élünk. Néha egy ürgeturas mellett állunk 's Hedvig mondja, minő szépen fog e' helyen egy magos *Gymnocladus conadensis* vagy *Paulovnia imperialis* diszlenni, 's azután, ha a' sáros Halga roskadó partja hosszában sétálgatunk, mondjuk, minő más leend a' lassu mocsár-folyam tekintete, ha szélei kikerekítettnek, azokon eleven gyep terül 's itt-ott rozmarin 's viola-fűz övedzi partjait.

Kertészünk tegnapelőtt érkezett meg : igen nevettem rajta, midőn Hedvig őt a' kertbe vezette ; mert mi már itt mindennek nevet adtunk. Látsz egy nagy darab elaszott térséget, mellyen katang 's ördögborða diszlenek, 's ez a' major, mert Hedvig szenvedélyei közé tartozik egy ízletesen rendezett major, az isten minden szép házi szárnyasaival, a' pávától kezdve a' kis csibéig. Azután jobbra fordulsz, 's ujra egy sima tért látsz, és mindenütt semmi : de mi lelki szemeinkkel látunk : — Ott a' kert, itt a' lakóház, a' hosszú épület, melyet Hedvig Phalansterenek nevez, — tul az ólak, 's azután a' gyepükkel koszorúzott szántóföldek 's dús kaszálók, mellyeken csergő csatornáknak futosnak át. A' kertész igen hosszú képet csinált, midőn őt a' kert szépségeivel ismertetém meg. Bálványosinak odavetett rajza, mellyen Hedvig 's én annyit igazítottunk, hogy a' Mínos tévegéhez hasonlít — kezemben volt, 's mikép a' tó szélén a' Halga hosszában 's a' kiaszott pusztán haladtunk, a' kertészt mindenhova elvezettük, mindent megmutattunk, a' nélkül, hogy egyebet semminél látna. Azonban e' kert olyan, kedves kedves bátyám ! — mint Jolánod volt a' patak szélén avult rongyaiban, kinek keblébe Hedviged virágait 's fáit ültette, mellyek, ha isten úgy akarja, gyümölcsözni és virulni fognak egykor — A' hova lépek, hol állok és ülök, e' gondolat kísér, 's mindenütt a' te képed áll előttem, midőn homlokomat simítád meg 's kérdezted : hogyan hínak gyermekem ?

Hedvig még két hetet akar itt tölteni, emberei egyike egy jó téglakandallóhevenyészett az egyik szobában, hova majd octoberben néha tüzet gyújtunk. — Olly otthonos lesz az ! — és mondhatom, mikép búsulok, hogy innen Temesvárra kell mennünk ; mert a' telet csak nem tölthetjük itt ; de Hedvig ígérte, mikép majusban ideköltözünk 's hogy élénken fognak itt az

épületeken, kerten, mezőn dolgozni, 's mi gyakran lovaglunk, kocsizunk, 's hogy te gyakran velünk leszesz! Nem mondhatom, mennyire vágyom e' dicső, e' boldog napokra! Hedvig természetét ismerem: bámulni fogsz, mit állít ő mindent elő. — Ha néha rossz kedvem van, 's van ez olykor, mert rég nem láttalak, csak a' jövő majus jut eszembe 's felvidulok.

Jer — jer! minélelőbb, 's mulass itt, de sokáig, nem, miként szoktál, pár órát, pár napot — hanem heteket — mindig! — addig válaszolj minélelőbb, 's hidd, mikép e' földön nincs, ki annyira szeressen, annyira tiszteljen, mint

J o l á n.

XXII. LEVÉL.

Z á r d a, dec. 25, 184—

Eddig minden leveleimet vetted, kedves mélyen tisztelt anyám, 's most, midőn legkedvesebb barátom vendégszerető falai közt halkalegészségem 's életbátorságom kezd visszatérni; midőn a' varázs, melly ifju erőmet 's tettvágyamat kötve tartá, megtörtetett: — mint bűnbánó — de kiégett szívvel 's fájdalmasan kiábrándult lélekkel teszek hű és őszinte valómást előtted.

Volt egy rövid időköz életálmomban, midőn irántad, kedves jó anyám, nem valék őszinte, 's nem tudtam, mondanám, nem mertem szívem zárait felnyitni, hogy abban olvassál, mint egykor. De ismétlem, mint bűnbánó állok előtted, 's feloldatásomat anyai kegyedtől 's azon remegő gondtól várom, mellyet én okoztam könnyelmű vadászatommal a' képzelgések 's a' tulfeszült ábránd cselhonában, melly mögöttem nyujtoztatja még olykor varázsképleteit. Oh, hidd nekem, nem lehet olly érzetnek, mint az enyím, az anyák legjobbika iránt, keserűbb büntetése, mint ezen alakoskodás. Teljes mértékben éreztem azt, érzem még mindig, 's most, midőn egy ritka barátnak, egy embernek köszönhetem szabadulásomat, kit szintugy szeretek, mint csudálok; semmi sem lehet kedélyemre nézve jóltevőbb, mint veled újra azon szívélyes 's benső hangon szólhatni, melly zsenge gyermekkoromtól óta olly szükségessé vált nekem.

Igen, szeretett anyám! Utóbbi leveleim csak felületesen érinték azon viszonyt, mellynek nemtelen lánczait végre letörte a' halál. Manuela nincsen többé! Iderekesztve küldöm neked naplómát, mellyből mindent megtudsz, mellyet még akkor is, mámorom közepette, számodra irtam, bár nem volt bátorságom azt elküldeni. Olvasd el azon nyugtató érzélemmel, mellyet annak tudása ad, hogy fiad, ki minden könnyelműsége mellett szent kegyelettel tisztel, tulvan a' veszélyen. Ha elolvastad, ha megbocsátottál,

ha a' pír letűnt szelid nemes arczodról, melyet abban fiad nemtelen kábultsága idézett föl, akkor folytasd leveletem.

* * *

Mikor Jose Máriának levelét az általa aláírt utilevéllal, mely még birtokomban van, összehasonlítottam, 's így az írottnak valóságán nem kételkedhettem, Bélának vonásaiban gyanut 's kételyt gondoltam olvasni. Eleitől óta gyűlölte ő Manuelát, 's mennyi oka volt erre, 's minő jóslatos volt ellenszenve iránta, naplomból láthatod: most is egy negyedórai gondolkodás után állítá, mikép nem hihet a' Jose Mária levelének 's azt gyanítja, hogy Manuela boszúnkat akarja kikerülni; azért jónak látja a' hölgy szálására menni.

Mi azt majdnem kihálva találtuk, minden ajtó zárva volt, csak a' kapuőr 's Manuela házgondnoka jelentek meg. Mindkettőn a' rémülés kétségtelen kifejezése látszott; 's az utóbbi, midőn barátom állítá, hogy Manuela nem távozhatott el, a' legnagyobb készséggel vezetett körül pompás szobáiban, melyekben keleti fénypazar keleties külöknődéssel páruhtak. Mondá, mikép Manuela rövid parancsot hagyott hátra cselédeknek, hogy hegyi kastélyába távozzanak mindnyájan 's a' gondnok minden ajtót zárjon be. — Ennyit tudhattunk ki a' gondnoktól. Béla még mindig kételkedett, de tudva ő is, én is a' vakmerő rabló módját, magának elégtétet szerezni, nem látszott végre valószínűtlennek, mikép Jose Mária Manuelát, megszökése óta ama tanyáról, melynek leírását közlém naplómban, mindig leste vagy lesette 's talán épen akkor, mikor el akart illanni — fődözte föl 's állt boszút rajta. Csak az talány előttem, hogyan tudhatta meg Jose Mária Béla Madridban létét 's azon okot, mely őt odahozta. — Meglehet, hogy Manuela mindezt neki megmondotta, vagy talán mikor én Manuelának szemére vettem iszonyu tettét, volt valaki Jose Mária tilkos kémei közül elrejtve, 's ezt elárulta neki.

Béla azonnal minden okleveleit 's bizonyítványait Manuela saját leveleivel együtt összeszedte, 's másnap mindezt a' hatóságokkal közölte. Éreztem, mikép egyebet nem tehetett, nem volt szabad tennie, 's ha Manuela él, bizonyosan nem utolsó tette leend az, melyet Zárdán elkövetett, 's így emberi kötelesség volt, a' társaságot illy iszonyu jellemre figyelmeztetni.

Leend-e sikere e' vádnak, él-e Manuela, vagy igaz, mit Jose Mária írt, nem tudjuk teljes bizonyossággal. Nekem néhány ismerőm van Madridban, kik megigérték Bélának, hogy őt mindenről tudósítandják. — Másnap már indulni akartam, de ez lehetlen volt, végre Béla megérkezése után nyolczadnapra megindultunk. — Nem tagadom gyengeségemet, minden lelki erőmre

volt szükségem, hogy a' vihart keblemben lecsilapítsam 's csak félig sikerült ez. Betegen, bár kevesebb lázzal, hagytam el Madridot. Béla mindent megtett, mit illy testi lelki beteggel tenni kell. Érett eszének 's hű vonszalmának sikerült végre fájdalomamat nemévé az elfásulásnak, a' zsibbadtságnak átváltoztatni. Utunk gyors volt, sehol sem tudtam, sem akartam mulatni; csend, elzárttság, egyedülség volt minden ohajtásom; végre valamennyire könnyebbedve 's majdnem egészségesen érkeztem e' vadan-gyönyörű fekvésű várba, hol lassanként erőmet érzem visszatérni 's kedélyemet lecsilapulni.

Hedviget, Bélám szeretetreméltó nénjét, leveleimből ismered, de nem egy fiatal hölgyet Jolánt, kit Béla neveltet, 's ki egy a' legérdekeseb, legbájosb teremtések közül. E' szép, kedves család vendégszerető fődele alatt élem át napjaimat. Hedvig gyakran jö ide, 's tavasszal mindnyájan egy nagy kiterjedésű pusztákra mennek, melyet Béla saját módon akar megnépesíteni. Meglehet, hogy az egész telet itt töltöm, igen jól találok e' jó emberek közt magamat! —

Lehet, hogy később még többet írok neked, kedves anyám, rólok. — Vannak óráim, melyekben úgy tetszik nekem, mintha mindig velek éltem volna; minha hozzájuk tartoznám. — Jolán e' kedves, szende és vidám teremtés, kit első látásra megszeretnél, forró hálával ragaszkodik Bélához: lehetlen valami megkapóbbat látni, mint e' mély imaszerű kegyelet. Néha úgy jö ki, mintha e' kegyelet szenvedélylyel párulna, 's Jolán Bélát a' fejledező szüz első forró szerelmével szeretné! — — — Béla kifürkészhetlen, Hedvig komoly többnyire, de e' komolyság nem hideg, sok bensőség, sok kedély van mindezen emberekben; lehetlen őket nem szeretni.

A' minap Jolánnal Béláról beszélgettünk, — kedvencz tárgya a' szeretetreméltó hölgynek, — gyermeknek mondanám, mert tizenöt éves, de arcának kifejezés érett, 's korát lehetlen megismerni, — mondám neki féltréfásan, mikép ha egy év múlva Fenyéresen meglátogatom, alkalmasint mint az uj lak asszonyát fogom őt találni.

Jolánt hirtelen pir borította el, kimondhatlan szép volt e' pillanatban; azután olly, mondanám seraphi kifejezésével arcának rázta fejét, 's majdnem rebegve kérdé: ,hogy érti ezt, Montechiari? a' lak asszonya Hedvig, ura Béla, én — én Jolán vagyok' — —

„Jolán — szoltam — most, akkor Béla neje — —“

„Ne szóljon tovább; — szakasztott Jolán hirtelen félbe 's még inkább elpirult — ön fájdalmat okoz nekem, — tevé aztán hozzá, mig két köny csillogott szemében. — Béla !! oh, az egészen más, ön nem érti, mi ő nekem! — hiheti-e, Montechiari, hogy egy árnyalata a' földi szerelemnek vegyülhelne azon forró szentesült kegyelethez, mellyel őt istenitem!“

Mindez nem negély ezen őszinte, mesterkéetlen kedélyben, melly oly tiszta, mint az arany. Szeretném, ha őt láthatnád! nem bámulnál, hogy illy kiváltságos jellemmel szemközt, neme az undornak emelkedik bennem azon tévedésekért, mellyekbe kábult szenvedélyem ragadott. — Ollykor átmelegszik keblem 's tekintetem elhal e' kedves gyermek tekintetében: Ah, ki még szeretni tudna! ki még érdemes lenne azon üdvre, mellyet egy szövetség illy angyallal ígér!

Holnapra várjuk Hedviget, ez Bélánál mindig ünnepély; nem is lehet valami elragadóbbat gondolni, mint azon godosságot, melly e' két testvérben egymás iránt van, nálunk ez majdnem példátlan.

Isten veled, kedves anyám, naplomat tartsd meg, hogy ha valaha forró vérem tév-utakra ragadna, mint tükröt tarthasd elém: tudósíts 's üdvözítsd szeretetteddel, mint eddig, ugy mindig

hálás Francescodat.

XXIII. L E V É L.

Temesvár, mart. 1. 184 —

Mulátásunk óta Zárdán, kedves jó Bélám! ugy hittem, mikép azon kérdésre, mellyet utóbbi leveledben tettél hozzám, nem leend feleletre szükségem. Ugy hittem, mondom, 's talán vártam is. Azonban te tölem őszinte feleletet kívánsz, 's bárminő nehéz és csüggesztő lehet, oly hű barátnénak mint én, neked szomorítót mondani — — kötelesség ezt tenni. Az emberi természet gyöngéi közé tartozik, mikép bizonyos csalódásokat édelve táplál keblében 's magát ingatag hitébe belebeszéli, 's nem ritkaság, főleg fiatalabb években, az ébredést illy üdválmokból szerencsétlenségnek tartani. Ha én, egyéni meggyőződéseim szerint, minden ébredést a zisten ujjának tartok, ki korlátolt elménk segélyére siet: nem vagyok olly szigorú másban az ellenkezőt kárhoztatni: ámde szívem megszokta azon férfit, kit nemcsak mint benső barátomat szeretek — a' kiválasztottak sorába helyzeni, 's őt a' gyári tömegnél erősbnek hinni. Lehetlen meg nem nyugodnod abban, minek tudása később sziveden halálos sebet ejtene, 's a' mi most nem egyéb végre is egy szép álmónál, mellyből felserkentél; 's nem ellenséges kéz költött fel, hanem Hedviged keze érinté gyöngéden halántékidat, 's nővéri csókkal adott a' valóságnak vissza. Igen, jó Bélám! Jolán mást szeret — — így kell azt hinnem, 's nehezen győzhetne meg valaki arról, hogy e' tiszta mesterkéetlen kedély titkaiban avatlan vagyok. — De a' mit itt neked írok, nem gyanítás többé, én azt valóságnak hiszem, sőt Jolán saját vallomásából tudom: ő Francescot szereti! — — Nem írok váratlant neked, szívem barátja, mert kérdésed

arra mutat, és én, ki annyira ismerlek, talán az órát ki tudnám jelelni, melyben Jolánnak ezen ébredő indulatját felfödözted.

Magad akartad, hogy az ártatlan gyermeket, ki olly szenvedélylyel ragaszkodik hozzád, ne figyelmeztessem soha szived legtitkosabb vágyaira; magad elrejtetted szerelmedet előtte: csuda-e, ha e' csatlakozó, hálás kedélyben a' szeretet imaszerű szárnyalót vett, 's téged hálaérzetében 's a' bálványozás azon nemével, melyet benne ébreszteni tudtál, felebb helyezett minden férfinál, 's szerénységében minden szív mozdulati a' tisztelet oltárán égtek szűz áldozatban, a' nélkül, hogy merész vágyak kelhettek volna benne.

Hidd nekem, Jolán többet érez irántad, mint szerelem, 's mi Francescot érdekessé tette előtte, — az, hogy barátod. — Annyira igaz Jolán érzelmének e' fonsége, mikép Francesco maga azt hiszi, hogy te és Jolán igen távol álltok egymástól, távolabb, minthogy Jolán valaha imádása magosaiból a' földi szerelem utaira ereszkedhetnek. — Ezt nekem barátod mondá:—Ha Francesco gyanitandá szerelmedet, nem hihetem róla, hogy Jolán szívét meg akarná nyerni, mikép azt, bár nem is szólott, előtted sem titkolta.

Második kérdésedre annyit mondhatok, mikép szenvedélyes szerelmet Jolán nem érez Francesco iránt. Az ifju érdekes, Jolánt megkülönböztette, 's bár egy agg hirű család egyetlen maradéka, nem vonakodik a' nép leányának adni kezét: mert mikép én az ész és szívnemesség arisztocráciájába hiszem, 's nekem nem egyszer mondá: hogy Jolánban egy csöpp nemtelen vér nincsen — Francesconak igaza van. — Talán jobb leende, ha gyöngédséged nem titkoltatta volna veled, mit iránta érzesz; mert a' szenvedélyes csatlakozás bárminő magosan héjjázzon a' föld fölött, közel rokonságban van a' szerelemmel, 's voltak órái Jolánnak, melyekben talán egy szó, egy czélzás lánggra hevítendé az érzelemszikrát, melyet nem egyszer gondoltam már tisztelete arany fellegei közt, mint szerény ibolyát honolni látni.

Azon elszántság, azon áldozatszerű nemesség, mely leveledben annyira megkapott, mely könyüket csalt szemeimbe, bizonyítja, mikép feleletemre el vagy készülve. — Oh, kedves Bélám, ne csüggedj! hidd nekem, minden illy áldozat megtermi gyümölcseit 's talán a' szívek kormányzója azért akarta ezt így, hogy szívvel, lélekkel azon ügyé lehess, melynek életedet szentelted. — Tudom, minő nehéz illy isteni álomtól elválni; tudom, mert szivedet ismerem, mennyire beszötte lelked Jolánt minden terveidbe, 's mikép láttad őt, mint szende nemtőt, kísérlőként minden ösvényeiden. — Ah, jó Bélám! Hedviged szintugy átfonta őt azon édes viszonyon, mely kisház-tartásunk üdválmait deríté. — 'S mégis valami van, mi vigasztalhat: Látd, mindazt, mit e' csudásan kedves, mindkettőnknek olly kedves teremtésért tettél,

tisztán áll, mint az arany! Nincs a' személyes érdeknek egy szálaeskája is, melly mint penészfolt homályosítaná jóságodat: az vagy igazán, minek Jolán felékitett magasztos hálójában: terem tője boldogságának, azon egyedüli jutalommal, mellyet az öntudat ad.

Jolán szülői nálam voltak: tudod, jó Bélám, mikép mindeddig nem sikerült nyugtalanságuk okát kifürkészni, most tudom azt: mindketten csatlakoztunk sejtelmekben 's gyanításainkban. Ezen egyszerű emberek nyugtalanságának oka sokkal közelebb esik, mint gondoltuk. Én azt természetesen tartom 's olyannak, mi szívöknek becsületére válik, bár egy tévedésen alapul. — Jolán szülőit bensőleg szereti, de mióta, ugyszólván, lelki emeléke szeretete nyilatkozatának más színezetet adott, mióta az gyöngédebb dicsővbe világol, 's ezen egyszerű emberek előtt nem bir azon közvetlen érintkezéssel, mint egykor: — azt hitték, hogy Jolán el fog tőlük finomabb nevelése által idegenülni, őket talán szégyenleni fogja: sőt azon tisztelet neme, mellyet Jolán iránt önkénytelen kezdének érezni, nekik nem volt kellemetes, úgy tetszett, mintha az a' régi bensőséget előlné, 's köztök 's egyetlen gyermekök közt az idegenség borúit vetné. — Én ezen érzést megfoghatom, bár nyilatkozataikból csak halkal tudtam nyugtalanságuk okát összealkotni 's őket megérteni. Jolánt azonnal figyelmeztettem 's a' jó gyermek, mintegy kiszállva azon gyöngédebb légövből, mellyet nevelés és tudás árasztottak körüle, egészen hozzájuk simult, 's gyermekévei első fesztelen bensőségével annyira meg tudta őket nyerni 's vigasztalni, mikép minden árnya a' nyugtalanságnak eltűnt, 's örömmel mondák: hogy Jolán mindkettőjőknél okosabb, de azért a' régi jó kis Jolánka a maradt, ki gunyhójuk ajtajából nyitott karocskákkal futott eléjük 's kücsolta térdeiket át.

Tudom, kedves Bélám! mikép mindaz, mit Jolánról írok neked, még érdekesebbé teszi őt előtted; de így akarom, mert szivedet ismerem 's tudom, hogy nem nehezítem az által az áldozatot, ha Jolánt oly jónak festem, minő valóban. — Egyen azonban kétkedem: Jolán nem fogja magát arra határozni tudni, hogy Francescot Olaszországba kísérje. Francesco nekem mondá, mikép Jolánt a' legérdekesebb hölgynek tartja, kit valaha látott, 's bár szíve kínos nyomás alatt van még mindig, mégsem ohajt senkit úgy nevének, mint Jolánt, kit úgy tekint, mint leányodat 's kiről hiszi, hogy szíveiteket még szorosabban kapcsolja össze. — Jolán a' maga részéről majdnem így nyilatkozott, de szemeiben könnyük usztak, 's midőn mondtam, hogy Francesco mesze messze lakik tőlünk, elhalványodott 's nem tudott egy szót kiejteni.

Nem tagadom előtted, Bélám! nehezen fogok tőle elválni, talán nehezebben, mint te, mert közvetlen együttlétünk őt szükségessé tette nekem. De ha isten így akarta, mindkettőnknek illőbb abban megnyu-

godni, mi talán, ha nem is mindjárt 's nagy fájdalommal, de mégis meg fog történni egykor, mert Francesco sokkal inkább imádja honát, a' szép Italiát, minthogy attól örökösön elválhatna 's honát a' miénkkel fölcserélhetné.

Ohajtva várom jövő leveledet. — Mielőtt Fenyéresre mennénk, még látni akarlak, számolok ígéretedre, te legkésőbb majus közepén nálunk leendsz. — Jolán nem egyhamar fogja magát arra határozni, hogy Francescovaal összekeljen, bár nekem nyíltan megvallotta, mikép férje más nem lehet, mint barátod.

Isten veled, válaszolj, 's aztán, ha neked is ugy tetszik, vegyük a' dolgot mint változatlant, 's legyen erős szándékunk Jolán boldogságán dolgoznunk 's őt minden fájdalomtól megkimélnünk — még egyszer isten veled!

Hedviged.

XXIV. L E V É L.

Temesvár, mart 2. 184 —

A' toll reszketkezemben, kedves szeretett bátyám, de szívem nem tudna nyugodt lenni, ha életemnek talán e' legfontosabb pillanatában előtted hallgatnék. Gr. Montechiarinak néhány sorát vettem, melyekben szívével 's kezével kínál meg. — Ő barátod, 's én érzem, mikép senkié sem lehetek, csak azé, ki egy szív, egy lélek veled. — Szeretem őt, mert te szereted 's becsülöm, mivel tudom, hogy olly férfiu, mint te, csak annak lehet barátja, kit becsül; de nem vagyok boldog, nem tudom előérzetnek nevezem-e ezt — — ? vagy egyáltalában számomra nincsen boldogság csak ott, hol te vagy, hol Hedvig van. Mondják, a' nő férjét követi 's anyját, atyját elhagyja — az én szívem nem elég erős erre — nem tudlak elhagyni benneteket — — ! Montechiarinak válaszoltam: mondtam, mikép igaz és becsületes akarok iránta lenni 's csak annyit ígérni, mit aztán teljesítendek, 's hogy ezt tehessem, engedjen nekem időt.

Jóltevőm — szeretett bátyám! irj nekem, világosítsd eszemet, nem bizom magamban; mert vannak óráim, melyekben nem tudom, mit akarok, melyekben vakmerő vagyok, légy vezetőm mindenben — mindenben! egy intésed elég, hogy lehetlent lehetővé tegyen

hálás Jolánod.

XXV. LEVÉL.

Temesvár, mart. 3. 184—

Tegnapelőtt irtam neked, kedves Bélám! még alig vehetted leveletemet, újra irok 's iderekesztve küldöm Jolánunk levelét: Átolvastam azt. — Oh, ha vannak előérzetek, ha egy közszellem átfuvall a' világon, 's mint a' tovább gyűrűdző hullámok, egy csöppnek esését a' virágos partokig elhírlelik: úgy penget ismeretlen hírokat szívünkbe — — akkor e' levél felbontásakor kebled áthevült, mikép az enyimben jőtevő hév árad, 's vágyaimnak szárnyat növeszt, hogy lennék én az olajág vivője, mint a' bibliai galamb.

Szobámban valék 's bús gondolatok vonultak el előttem, mint jégterhelt fellegek, melyek vesztést hordanak hamvas vitorláikban. Átfutottam ifju éltedet 's kérdést tevék a' sorshoz: miért oly tiszta erénnyel, annyi szívemességgel 's oly égő vágygyal minden szépre 's nemesre, — nyílt oly kevés virág életösvényeiden? — Miért hogy ama gyári kelméje a' mindennapi lényeknek gond és bánat nélkül csörtet át az életen 's minden zaj után, melyet alkalmatlan egyénisége okoz, a' jövő hullámai összevonulnak jelentőség nélküli élete fölött, 's tükrök síkján minden emlékek elmosódik: 's te, ki honodért lángolsz, ki éltedet magos kamatra vetetted, nem éldelheted azon egyszerű, de nagy és fontos boldogságot, melyet két együttérző lélek szoros üdvetadó viszonya adhat.

Igazságtalan valék, mert szívem eljegedt 's kicsínyszívű levék gyenge hitemben.

Legyen áldott isten neve, Bélám! Szeretettel! ah, és minő szüzien tiszta 's mégis forró szenvedélylyel. — Igen, Jolán szeret, ha azon érzést, melly e' kimondhatlan kedves teremtés egész valóját felmagasztalja, a' szerelem szóval értelmezhetem. — Egy uj kitélt gondolnék reá, de hiszen ugyanazon szó különböző ész fokozatán felgördülve, földien csekély 's mennyeien magasztos lehet. A' köznapi ember szeret 's a' kiválasztott szeret, 's mig amaz alant számítja életörömeit, amaz lépcsőket soroz a' mennyek mennyébe.

Igen, szobámban valék, midőn Jolán, két nyitott levéllel kezében, lépett be hozzám. Midőn az elsőt, melyet halványan és remegve nyújtott kezembe, átolvastam, Francesco egyszerűen nemes nyilatkozata megkapta szívemet. Francesco levele nem szenvedélyes, nincs abban ama félreismerhetlen valami, mit csak a' szerelem adhat; de látszik, mikép Jolánt bensőleg tiszteli 's meleg rokonérzet vonzza őt hozzá. Szemem Jolán vonásain függött. — Ne kívánd, hogy őt leirjam, valami oly nyugodt, oly áldozatszerű volt e' finom vonalokon előntve, mi szívemet szor-

ritotta össze. Nem tudtam egy árnyalatát a' boldogságnak azokból kiolvasni, 's nem tudom, mikép történt, de neme a' szánakodásnak ragadott meg. Ugy tetszett nekem, mintha Jolánnak nemesen nyílt, de esdeklő arcz-kifejezése segélyre szolítana fel, talán önmaga ellen.

„Mit fogsz felelni?” kérdém, a' levelet az asztalra tevén 's kezemet nyujtván neki: Jolán minden felelet helyett karjaim közé vetette magát; azután mintegy megszágyenülve gyengeségén, törölte meg szemeit, melyekben könyük fénylettek 's adá kezembe a' levelet, mellyet neked irt.

Nem tudom, azt fogod-e érezni elolvasásakor, a' mit én. — E' levél egyszerre világot derített lelkembe. — „Jolán! — szóltam — légy őszinte; valld meg nekem, ki boldogságodat óhajtom: szereted-e Francescot?”

Jolán elfogódva rebegte: „kit szeressek, ha Béla barátját nem — —“

„Mit értettél, mikor leveledben mondod: hogy vakmerő vagy? ne félj, kedves kedves gyermekem, 's légy őszinte: vannak pillanatok az életben, mellyekben egy szavunkon függ egész jövőnk. Olly kevésé szeretlek-e 's olly kevésé szeret Béla, hogy félnünk kellene, mikép szived nem bír a' bizodalom őszinteségével és bátorságával? — Jolán! ha én kitaláltalak volna? — Ha te — —“

„Oh Hedvig! — kiáltott fel Jolán, karjaim közé vetvén magát újra — ne szégyeníts meg, 's ha vakmerőségem bűnhödést érdemel, halld legszentebb eskümet, mikép még egy órával Francesco levelének olvasása előtt semmit sem gondoltam, semmit nem ohajtottam, miért engemet vádolhatnál.“

„Oh! hiszem azt, — szóltam én, forrón szorítva szívemhez őt — hiszem, mert a' mit most sejtenem engedsz, még közelebb vont szívemhez, mert ohajtásaim legkedvesebbike teljesül.“

„Hedvig! — mond Jolán, rám függesztve gyönyörű életlehelő szemeit — lehetséges-e? — nem-nem, lelkem a' boldogságot meg nem bírná.“

„Igen, kedves Jolánom, kedves testvérem! — szóltam — Béla szeret, szeret mióta ismer, mióta látott, 's hogy lásd saját szemeiddel, a' mit mondok, — várj néhány pillanatig.“ — Azonnal írószobámba mentem 's azon leveledet, mellyben Jolán iránti szerelmedet vallottad meg nekem, kerestem ki 's adtam kezébe. — Oh, ha láttad volna őt! — nincs emberi nyelv, melly azon boldogságot leírhatná, melly dicsgyűrűjét vonta e' szép arcz körül, 's midőn a' levelet könyektől fénylő szemekkel végigolvasta, ajkaihoz vonta azt, térdre ereszkedett 's pillanatra annyira felszállt lelke, mikép angyalhoz hasonlított.

Mit mondjak többet, késni fogsz-e még, nem sietsz-e arádhoz? kit isten ujjá mutatott ki 's ki a' perczeket számlálja. — Kérdeztem, ha ir-e

neked? — „Nem — nem — szólt Jolán, hogyan kívánhatod, hogy a' mondhatlant megírdam neki, oh, Hedvig, a' mit érzek, le nem írhatom, ki nem mondhatom, szívéen lehelheti azt át lelkem az övébe; ird meg te, hogy övé vagyok, mióta ismerem! — — 's ez mindaz, mit e' pillanatban mondhatok.“

Lásd, boldog ember, mikép nem minden baljóslatu sejtelem teljese-dik. — Isten, mikép egykor irtad, mindent jobban adott, jobban intézett el bölcseségében, de azért szereteti osztalékát mindenkorra megkívánja

Hedviged.

XXVI. L E V É L.

Fenyéres, maj. 10. 184 —

Még minditt vagyok, szeretett anyám! — e' boldog emberek közt, kiktől olly nehezen tudok elválni. — Béla gyönyörű arájával 's Hedviggel két hét óta itt vannak 's én velek. — Sok történt azóta, 's mivel e' levelem talán az utolsó Magyarországról, mindent részletesen megírok neked.

Hogy Jolántól kosarat kaptam, tudod. Igaz, nem valék szerelmes belé, de alig hiszem, hogy az életben még valakivel találkozom, kit bensőbben tudnék becsülni. Szép álm volt, 's szoros viszonyban ezen elragadó te-remtéssel lehetlen, hogy minden multat ne feledtem volna. Mégis nem va-gyok olly önző, hogy nehezteljek, mivel a' gondviselés így intézte el sor-somat; mert Jolán valóban 's olly bensőséggel szereti Bélát, mikép velem soha sem leende valóban boldog: a' minő bizonyossággal számíthatandék erényére 's hűségére, olly elmulthatlanul tört volna meg e' szép ifju élet, ha őt attól szakasztom el, kivel lelke szövetkezett, 's kit mindig inkább szeretett volna, mint engemet. Jolán olly nemesen, olly szeretetreméltó őszinteséggel vallotta ki nekem szerelmét Béla iránt, — mikép lehetlen volt azon pillanatban egyebet éreznem, mint a' legbensőbb becsülést iránta. Nem is csalatkoztam, mert valóban Jolán nem hitte, hogy szerettetik — 's nekem, mikép mondá, válaszolt, tőlem gondolkozási időt kért; azután meg-tudván, hogy szerettetik, gyöngédebbnek tartá nekem szóval tenni vallo-mását, mint írásban, 's e' gyöngédség, az érzés e' kimélő nemessége benne jellemzi őt egészen. — Béla kimondhatlan boldog.

'S most még valami közleni valóm van veled, kedves anyám! Néhány nap előtt egy levelet kaptam Madridból. — Manuella mindkettőnket megcsalt, levelezőm írja, mikép azon levél, mellyet hozzám küldött, nem Jose Mária levele volt, hanem Manueláé, mellyben Jose Mária irását remekül utánozta. Manuela eltűnt Madridból, nem bizonyos, hova távozott egyelőre, de később Sevillában látták őt. Sikerült neki a' dolgot úgy intézni,

hogy az ellene tett feladásnak semmi legkisebb sikere nem lön. Mikép vihette ezt ki, barátom nem írja világosan; de annyi igaz, hogy azokat mind megnyerte, kik ellene fölléphettek volna, 's ez igen valószínű, ki őt ismeri, 's én tapasztalásból tudom, minő varázst gyakorolt e' hölgy minden-kire, ha azt feltette magában.

Élt tehát akkor, mikor mi Bélával eltávoztunk Spanyolországból, 's ama levél nem igazat szólt, de baljóslatuak voltak szavai, mert betű szerint beteljesedtek. — Jose Mária csakugyan kézre kerítette őt ujra, 's egy éjjel, midőn Manuela Judith szerepét akarta játszani, hogy tőle szabaduljon, a' rabló első dühében agyonlőtte, azután bársonnyal borított koporsóba záratta, 's éjjel, számtalan kémei segítségével, a' koporsó Manuela palotájának kapuja előtt letétetett.

Néhány nap múlva távozom innen, kedves kedves anyám! szomorú vagyok 's oly ür terjed szivemben, melyet semmi sem tölthet be, — talán, ha honom meleg szellelte érinti arczomat, 's ha az anyák legkedvesbiki karjai közt leend, megnyugszik háláson hű

Francescod.

XXVII. LEVÉL.

Pest, jun. 20. 184—

Tegnap érkeztem ide, kedves anyám! találod ki, honnan jövök? — Oh, te azt bizonyosan kitaláltad: igen, Zárdayéktól jövök, két boldog hetet töltöttem e' szeretetreméltó családnál. Szeretném, ha mindent úgy le tudnék neked írni, mint az reám hatott, de ez nem oly könnyű feladat. Három év óta itt csudák történtek: az egykori Fenyéresre nádfödte gunyhóival senki sem ismerne rá. De sokkal inkább meglepett e' külsőségeknél a' rend, munkásság, béke öröm szelleme, mely e' tündérien megszépült vidéken a' szivhez szintugy, mint az észhez szól.

Béla azon napon, mellyen arája tizenhatodik születése napját érte, vezette őt az oltárhoz. Most egy gyönyörű fucska nyugszik a' nők egyik legjobbikának 's legbájosbikának karjain. Kimondhatlan boldogok ők és Hedvig — e' különös némben, ki még mindig oly szép, komolyan nemes arczával 's páratlan erélyével, mellynek szemmel kell eredményeit látni, hogy az ember megfoghassa, mit tehet pár ember lelki ereje 's kitartása.

Fenyéres valami oly egészen más, mint mindaz, mit eddig láttam, mikép lehetlen egy rövid levélben azon seregét a' kellemes benyomásoknak visszaadni, mellyek itt örökös, jöltevő izgatásban tartják a' kedélyt.

Zárdayék gyönyörű mezei laka, a' nélkül, hogy pompás lenne, belső kényelemben és csinban egy a' legconfortablebb lakok közül, mellyeket valaha láttam. Tágas, fölséges izléssel alakított kert övedzé körül, melly-

nek ültetvényei a' rájuk fordított gond által csudás hirtelenséggel növekednek, 's már is igen kevés képzelő tehetség kell ahhoz, látni, mi fog néhány év múlva e' paradicsomból válni.

Zárday e' pusztát saajtszerűen népesítette meg. Negyvennyolcz családnak lakik itt. E' családok ép, erőteljes, fiatal férfiak- és nőköl állanak, kiket ő ide évi fizetésre, mint béreseket, fogadott, 's kik az egész határt megmivelik. Zárday mindegyiknek egyenlően osztott marhákat ki, 's a' gazdaság egy ahhoz tökéletesen értő főgazda kormányja alatt foly, a' legjobb gazdasági eszközökkel 's mindazon okszerű módokkal, mellyeket a' mostani előhaladott kor a' legczélszerűebbeknek talált.

A' természetények közös szérűkbe, csűrűkbe, gabonatarakba rakatnak le. — Azután az egésznek fele Zárdayéknak esik, fele pedig a' negyvennyolcz családnak marad. Két hosszú, czélszerűen elrendezett szárnyában a' főépületnek vannak a' külön lakóosztályok, 's mindegyikben egy közös nagy ebédlő- és mulatóterem, a' közös konyha és kamra. A' nők váltva főznek, sütnék, varnak és mosnak; a' férfiak a' nehezebb külső munkával vannak elfoglalva, 's mivel fizetésökön felül minden családra nagy osztalék esik, gondolhatod, kedves anyám, minő egészen más tekinetele van e' népnek, mint az illy sorsu embereknek szokott lenni. — Zárday elvezetett a' szép egyházba, a' csinosan elrendezett tanodába 's kisdudóvóba. Mindenütt ép, egészséges alakokat 's vidám, derült arczokat találtam.

Most egy nagy helyet szederfákkal ültettek be: Zárday a' selyemtenyészést akarja idővel behozni, úgy szintén egy czukorgyár is készülöben van: 's mindezekre felében Zárday, a' másik felében a' negyvennyolcz család adja a' munkát és költséget. Zárday ezen év tavaszától kezdve, minden munkát, melly az ő osztalékára esett, készpénzül fizette embereinek. — Igaz, ez neki áldozatba került, de ő mind a' mellett bebizonyította nekem, hogy az ő részére eső osztalék bőven kiadja az egész gyönyörű pusztátökéjének kamatját, 's mivel életét arra szánta, az erők egyesítése eszméjét egy mintagazdaság által gyakorlatba hozni 's annak varázsszerű eredményeit tettelegesen bebizonyítani: ő terve létesítésének kezdetében már a' fél birtokot e' kedvencz eszméjének áldozta. Tudta ő jól, hogy ha birtokát népesíti 's úgy fogja életbe léptetni tervét, az honosai előitéletein 's regéskedésén hajótörést szenvedend; azért nem tette azt a' szokott módon, hanem saját választása után fizetett béreseket fogadott, kik bérért kötelesek valának parancsait követni, 's mivel jól fizettettek, azt igen örömet is tettek: most már e' nép a' közös munkát, az együttgazdálkodást 's a' közös konyhát annyira megszokta, 's a' renddel annyira megbarátkozott, mikép Zárday hiszi, hogy bizonyos évek lefolyása után e' nép, ha a' birtokot saajtjának tudandja is, el nem tér e' kezelés nemétől.

Igen természetes egyébiránt, hogy itt minden a' legokoszerűbb gazdasági elvek után folyván, 's mivel minden erő összesítve van, 's az előállítás szintugy, mint eladások, alkuk, vásárok közösen tétetnek, a' birtok tizszeresen annyit jövedelmez, mintha e' negyvennyolcz család negyvennyolcz konyhán főzetne, termékeit negyvennyolcz csürbe rakná el, 's minden munkát, vételt 's eladást külön külön tenne. Egyébiránt, mikép Zárday 's főgazdája erősíték, néhányan a' munkások közül nagy képességet mutatnak e' rendszer felfogására.

Megvallom, míg ezt saját szemeimmel nem láttam, alig hittem lehetőséget. De bizonyos, hogy minden a' gyakorlatban fejlik ki legjobban 's Hedvig, ki az egészben a' legélénkebb részt veszi, mondá nekem, mikép sok olly nehézség, melly elméletben majdnem elháríthatlannak tetszett, a' gyakorlatban önkényt megszűnt, 's hogy e' nép közt bámulandó hirtelenséggel fejlett ki azon közszellem, melly az erők összesítésének 's az érdek hasonlóságának természetes eredménye. — E' tapasztalás megerősítette Zárdayékat hitökben, mikép azon nehézségek is, mellyek akkor fognak mutatkozni, ha e' családok egyszer saját birtokhoz jutnak, sokkal előbb fognak megszűnni, mint azt az elmélet emberei gondolnák; mert egyelőre a' kötelezettség szoktatván őket a' közös munkára, mellyel mint béresek tartoztak, — az újabb ivadék már bele leend okulva másként nevelve 's így ebbe fölnevekedve.

De hogy mind erről valakinek tiszta fogalma legyen, mit én itt rövid vázlatban vetettem az irlapra, látni kell ezt; mert könyvet kellene írnom, ha téged az egész részleteivel akarnálak megismerkedtetni.

Zárdaym a' boldog, Jolán, ki vele egy szív 's egy lélek, 's Hedvig, kitől elválhatlanok, ritka emberek!

Szívem még ollykor, ha Jolánra gondolok, áthevül, de isten így akarta, 's mivel e' jó, e' kedves emberektől megtanultam, hogy az életnek ezer szép és dicső oldala van, csak a' lélek legyen erős és akaró, remélem, hogy én is, visszatérvén honomba, feltalálom a' pálya- 's munkakört, melly életemet jelentővé 's gyümölcsözővé tegye.

Isten veled, szeretett, kedves anyám, néhány hétre e' levél vétele után karjaid közé siet hű fiad,

Francesco.

'S ezzel a' koszorús író regénye, mellyben irodalmunk ismét egy drága kincsét nyert, be van fejezve. A' közlést csak azért siettettük, nehogy t. olvasóink, kiknek figyelmét e' jeles — 's bizton állíthatni: Jósika legjobb művei közé sorolható regény folytonos 's legnagyobb feszültségben tartá, a' hosszabb időre halasztott kifejtés miatt nélkülözni kénytelenítessenek az élvezetet, mellyet az elszasztott czikkek mindinkább ohajtottabbá tévének. Előhozhatnók mi is, mint

t. collegánk, a' Honderü igazgatója, a' külföld példáját, melynek újságlapjai évekig nyuló, vagy inkább nyújtott regényeket szoktak közleni, ha erősen meggyőződve nem volnánk, hogy t. olvasóink, kik az, isten ujjá'-t, most tökéletesen bírva, elolvassák, a' szerzett élvezetért a' hosszú várakozást szívesen elfelejtendik.

S z e r k.

A' DICSŐ FÖLDURACS.

Kicsiny az ember, ha meggondolom.

Erdélyi.

Élni szép, e' földi élet
Nékem is nyújtott eget,
Iskolában engemet is
Elcsépeltek eleget;
„Kín 's baj, mind csak pára, semmi,
— Szólt ez és az — föl se vedd, mi
Történik hátad megett.“

Bölcsektől hallám utóbb majd:
„Ember ur e' föld terén,
'S a' félisten a' dicsőnek
Hódol minden földi kény.“
Rajtad, oh kevély hiú tan,
Éltem mult 's jelen szakában
Milly gyakran mosolygtam én!

Légpályán a' vig madárka
Lebbent, mint a' gondolat,
'S én a' „legdicsőbb teremtmény“
Térdig másztam a' sarat,
Térdig másztam, fülíg másztam,
Föld magam, földdel tusáztam,
Porszem a' nagy ég alatt.

'S mig örök varázsszerelmet
Zeng a' lombi csattogány,
Csak rövid volt szívem ittas
Álma a' szerel'm karán,
Jött lágy vonzalom helyette,..
Hüves és hosszú felette!
Alkonyatkor mint az árny.

'S milly bohó viszony! lelkem hírt
Szomjazott, testem vizet;
'S hév homokban míg alattam
Vígan csengve lépeget
Hű tevém nem lankadólag,
Enyhe csöppért, elhalólag
Kértem földet és eget.

Éhezém a' lelki tápot,
De még jobban a' kenyért!..
Föl magasra vont a' képzet,
Főm már már csillaghoz ért,
Jaj! de szólt a' dél harangja,
'S a' „félisten“ bűvös hangja
Által újra porba tért.

Átkom rád, gyomor! te rablod
Embertől el az eget,
Te vagy ok, hogy isteneknek
Szellemtársa nem lehet,
Tünni alig kezd homálya
Még agyának, 's ujra rája
Száll sötét gőzfelleged.

'S büszke fő! kacaj fog el, ha
„Mennyszikrával“ kérkedel,
Égi szikrád egy sült csirke
Könnyedén fojthatja el
„Félisten“! hiú czimedre
A' tojó tyúk dalnokserge
Éles gúnydalt énekel.

Test- és lelked roszt házaspár!
 Köztök mindég pör fakad:
 Játszi kedves égi hölgy ez,
 Az mihók, göröngydarab,
 Ez csapongna, merre honja,
 Az sulyával visszavonja;
 A' kis pille rab marad.

'S im e' frigyből egy bohó lény,
 Oh, ember! te állsz elő:
 Hő szived tántorgó ittas,
 Üvegtört lámpás a' fő,
 Pisla lobogó sugára,
 Társa vaksötét útára
 Csak arasznyi fényt vető.

Hallgatnék, de Hellas bölcse
 Socrat megvallotta már:
 Még a' bölcsnek is rokonja
 (Oh dicső frigy!) a'.. számár.
 'S szerte földön elfecsegte
 A' zengő nád, rejtegette
 Midas nagy fülét habár.

'S zeng azóta: csörge hullám,
 Viszhang, rezge lomb 's mező,
 'S fényre bukkan rejtekeiből
 Az ormatlan legyező,
 Bármilly hü gonddal takarja:
 Diszföveg, tanár kalapja,
 Hőssisak vagy főkötő.

Mert mi e' föld? iskolánk csak;
 És az ember, a' hiú!
 Mind a' sirig bárgyu gyermek, —
 'S a' kemény tanár.. a' bú;
 Hogyha kimél, kéjre gyülünk,
 Hogyha vesszöz, felvisitunk,
 Mint az iskolás fiú.

És az ősz aggyermektábor
 Sürg, forog, zsihong, szalad,
 És az élet ábéczéje
 Mindegyiknél hón alatt,
 'S két bötüt ki ismer, arra
 A' század, mint bölcs tudorra,
 Tisztelőleg néz, mutat.

Agg mesés könyv, létem titka!
 Perbe szállok im veled,
 Bűös macskakarczások
 Mindenik bötüd, jeled;
 Hányszor nézdelek naponta
 Össze-visszahányt lapodra!
 Hasztalan! nem értelek.

'S mégis engem, gúnyollak bár,
 Megnyerned könnyű dolog,
 A' költő bohó szívében
 Tarka barka vágy lobog:
 Adj sok jó rímet dalába,
 Dús repkénylombot hajába,
 'S a' legszebb lyánkát karába,
 'S hidd, tüstént dicséрни fog.

Szemere Miklós.

A' KÖNYEZÖHÖZ.

Minek takargatod
 Hő könnyedet,
 Láttam, mint elhagyá
 Kék szemedet.
 Ha buba téged én
 Ejtettelek:

Repülj szívemre, hadd
 Öleljelek;
 Pillád alól könyüt
 Ha bün facsart,
 Hadd tudja meg az ég,
 El ne takard!
Eördögh Dániel.

UTAZÁSI EMLÉKLAPOK.

II.

NAGY-KUNSÁG.

„Nemcsak kenyérrel él az ember!“ szép szavak, de nálunk nem értik, vagy nem jól értelmezik. A' legnagyobb szám csupán kenyérrel törekedik táplálkozni, és bámulunk, hogy a' szellemi étek körül sürgölődök még földi eledelkre is éheznek. Mi tudós társaságot akarunk alkotni, tudósokat tanulás és tanítás nélkül. Jajveszékelnünk, szidjuk íróinkat: miért nem írnak minél többet és jobbat. Minek?! — hogy önmagok legyenek műveik olvasói, és nejeik a' drága nyomtatványon, hogy kárba ne vesszen, kalácsot 's lepényt sütögessenek, ha tán lenne miből. — Higyjék el, íróbarátim, — de hiszem, hogy kilenczvenkilencz ok előhordása nélkül, ön tapasztalásuk után is meghiszik, — hogy a' magyarok csak kenyérrel élnek; 's nálunk kelendőbb 's jövedelmesb érdem: jó kenyeret sütni, mint jó könyvet írni. Azért olly gazdag minden pesti sütő!

Mivel illy fontos valami nálunk a' kenyér: ellen nem állhattam azon vágynak, hogy a' nagy nevű debreczeni kenyér szülőföldét, a' Nagy-Kunságot, meg ne látogassam, és szemtanuja ne legyek azon állításnak, hogy a' kun ember hájfejével valósággal csak enni született legyen.

Hosszas készület nem levénjő, ha olvasómnak tetszik, induljunk, ki Debreczenből Szoboszlónak. Itt semmi érdekes, hajdu lakosai olly barnák, mintha afrikai fajtól erednének.

Majd Nádudvart, azaz: náddal kerített udvarokat — értük. E' város lakosai a' tulajdon különös értelmezése miatt híresek.

Im kevés idő alatt Bihar, Hajduság és Szabolcs megye határain át vonulván, a' gáttalan hullámain tovaszéledezettő Hortobágy vizét értem, melyet ekkor az ut mentében töltött gáttal mederbe akartak szorítani.

Hosszas zökölődés után az Ágotához értem: fogadó épen a' Kunság határán, halom oldalán Hortobágy partjára épülve. A' csaplárosnének pesti modorban találván szobát 's vacsorát parancsolni, egyiket sem adott, mert, ugy mondá, szeme fájl! de én meg nem ijedtem; szeme baját kérdeztem, és szives tudakolásom annyira megindította, hogy szoba 's vacsora tüstént lett. Javaslom utazni találó olvasómnak, hogy a' magyar csaplárosnak pénzeért ne igen parancsolgasson, hanem inkább szép szóval hálózgassa körül szolgálati készségét.

Furcsa tájék! viz borítja, mégis a' legelő ugy el volt sülve, hogy a' marha veszőféln volt. — Ágotától Kardszagig (azaz kardnak a' szaga) regék mezején haladtunk. Ágotán túl találtuk a' Zádor hidját, Kara János gátját, és több a' nép előtt regéiről neves helyet. A' regék közül egyet idejegyzek, bár részleteire, mivel hallásakor még nem gondoltam, hogy leírjam, nem voltam kellő figyelemmel.

„Hol az ágotai fogadó áll — mond a' rege — a' tájon állott hajdan Ohat Ágota, árva hajadon lakára. Ágotát Zádorhoz egy szomszéd birtokos urfihoz

szerelmi viszony füzé. Azonban keresztes háborúhoz kelle készülleteket tenni, és Zádort királya Nagy-Váradra parancsolta, hadsereget gyűjteni 's rendezni. Hátártalan keservvel bucsúztak a' szerelmesek egymástól; és Zádor Kara János nevű kedves meghittjét hagyta Ohat Ágotánál, védelmére és a' szerelmi levelezés eszközlésére."

„Ágota szerelmét egy más, közel birtokos ur (a' regelő megnevezé, 's e' nevet most is egy közel pusztá viseli, de én elfeledtem) is vágyott birni, 's hogy czéljában boldoguljon Kara Jánost törekedett megvesztegetni; miben boldogult is."

„A' szerelmesek Kara János közbejöttével folytonosan leveleztek egymással. — Egy időtől fogva Ágotához azon aggasztó hírrel jöttek a' tudósítások, hogy Zádora nehéz kórban senyved; Zádornak pedig azt írta Kara János, hogy hozzá Ágota hűtlen, mással szövetkezik. Hogy szava hihetőbb legyen, elorozta Ágota szobájából azon drága fejéket, melyet ennek Zádor menyasszonyi ékszerül ajándékozott, és urának azon izennel küldte át, hogy azt Ágota küldi vissza, jelöl, hogy többé vele szövetkezni nem akar."

„Ágotához mindig aggasztóbb tudósítások jöttek Zádor betegsége terhesbüléséről, mignem halála hire is elérkezett. — E' hir a' hű szerető Ágotát mély gyászba borítá, 's magános laka nehéz keservtől viszhangzott."

„Zádor bús szívvel fájlalá sorsát Ágota hűtlensége miatt, a' menyasszonyi ékszer visszaküldése után legkevésb kétség sem lehetvén. Vétélytársa azonban, Kara János közbejöttével, rávette Zádornak nagyváradi szakácsát, hogy étesse meg urát; mit az eszközteni is akart, de hogy, hogy nem, — nem emlékszem rá, — elárulta magát a' szakács, 's csak hogy élte maradjon, Zádornak a' cselszövényt felleplez."

„Zádor tüstént haza indult Ágotához; de hogy Kara János és czinkosa semmit se gyanítsanak az elárultatásról, egy koporsót küldé előre, mintha abban ő feküdne halva. — Késő este fáklavilágnál érkezett meg a' vitézektől hozott koporsó 's Ágotának a' bánat szívét majd megszakasztá."

„Kara János bizonyosnak tartván a' Zádor megétegetését, gonosz, új urával ez éjet határozák Ágota elragadására. — Éjfél volt, és Kara János belépett czimborájával Ágotához; de nagy vala rémülésök: Ágotát a' halottnak hitt Zádor vigaszait hallgatva találták. A' büntársak rettegve kerestek szabadulást, 's a' már előre felnyergelve álló lovakra kapván fel, elnyargaltak, de Zádor vitézei mindenütt nyomon üzték. Utközben azon rétséget találták elő, hol most a' Kara János gátja vonul el, (ez még akkor nem létezett), Kara Jánose' rétségen át akart menekülni, de fáradt lova tovább nem bírta, hanem urastól a' rétségbe süllyedt 's ott veszett; és tán Zádor vetélytársát is hasonló sors érte."

Igy hangzott, a' mennyire emlékezem, a' rege; — 's ohajtom, hogy a' még ma is élő nevekért egy lelkes költő érdekes művé alakítsa át.

A' regélés alatt azon kis ákáczerdő mellett, mely annyira híres az erdőtlen Kunságon, elhaladván, elértük Kard szagot. Csodálatos, hogy milly kevés vágya van a' kunoknak a' szép fák iránt. Mi szép lenne pedig, ha mindenki birtokát viruló fasorokkal szegné körül. De minél áldottabb a' föld, annál henyébb szokott lakosa lenni. „Uram!" mondá egy gazdag kisujszállási lakos „mi még soha sem trágyáztunk, és jó munka helyett csak imigy amugy feltartjuk a' földet: mégis bőven terem."

A' kunok redimálván magokat, azóta szabad urai volnának magoknak; a' földet szabadon adják 's veszik. Az apai földbirtokban, mint ősi vagyonban, egye-

dül a' fiúk örökösödnek, de ha a' fiúk kihalnak vagy nincs, a' leányokra megyen át. Kardszagot, Kisújszállást, Turkevit, 's a' Hevesmegyében eső Turt is meglátogattam; nevezetességet egyikben sem találtam, Kardszagot kivéve, hol egy veres márvány oszlop áll nádorunk Eő fensége ittléte emlékeül.

Az említett városok tengersikságu roppant térség közepére épülvék, egymástól nagy távolságra, szép fehér házakkal, mellyek kívülről is jólére mutatnak. A' kunoknak anyagi jólére nézve nincs is panaszkodás, (akármerre fordultam, turós-réttel akartak tömni).

Deltájban a' nap hevétől alkotott délibáb, mint valami gyémántfehérségű hosszú viztükör a' láthatáron felemelve, lebegteté a' távol helységeket.

A' mint Turról egy hajdani jó tanítóm látogatására Turkevi be visszatértem, csárdát mutattak, mellyhez egy a' kunságon nagyhírű történet emléke van kapcsolva, 's mivel ezt az elbeszélő félve közölte, azt modván, hogy tiltva van e' tájon elbeszélése is, ide iktatom.

A' francz háború folyama alatt Erdélyből remondát hozni egy huszárkapitány két vagy három legénynyel az említettcsárdánál etetni megállott. Leszállván lováról a' kapitány, ezt a' tornác oszlopához kötötték, maga pedig az odanyíló szobában pipázva sétálgatott, míg a' vele jött legények leszállva, 's a' lovát körbe fogva, falatoztak.

A' szomszéd pusztáról ezalatt két juhász egy csacsit vezetve érkezett a' csárda elébe, mitől a' kapitány lova megijedvén, a' kantárszárat elszakította és futásnak eredt. A' katonák lóra pattanva vágattak utána, de a' jobb vérű ló jóval megelőzte őket, csak Turkevi alatt fogták el; de már ekkor róla a' montlízák hiányzott, mellybe, remonda árúul, 16 font bankó volt zárva.

Azon az uton, hol a' ló elvágatott, egy turkevii gazda négy bérese hajtott el akkor időtájban; ezeket vonták tehát kérdőre a' pénz megtalálása iránt, de ezek tagadták. Megmotozták őket, de semmit sem találtak, mert, mint mondják, a' béresek a' meglett montlízákat hirtelen a' szemébe temették. — A' kerületről vizsgálat rendeltetett ki, — de — sokféle okkal móddal, — semmi sem világosodott ki; a' gyanu alatt levő embereket minden negyedévben megeskették a' pénz meg nem találása iránt, 's így a' pénz holléte ki nem sült. És jelenleg, mindazok, kik a' pénz meglelése gyanúja alatt voltak, gazdagok. — A' szerencsétlen kapitánynak pedig minden birtokát elvették és ez bújában megőrült.

Hogy mi igaz ezen elbeszélésből, az illetők lelkiismerete tudja; engemet tragikai szelleme, és a' vak sorsnak ártatlant sujtó működése nagyon meghatott.

Az említett csárdához közel egy pusztát hajdan a' Kunsághoz tartozottnak mondanak, de a' kunok egykori feje azt önhasználatára fordította, annyira, hogy az örökre nála 's családjánál veszett.

A' Kunság áldott határáról azon tapasztalással vettem búcsút, hogy itt minél feketébb a' föld, annál fehérebb a' kenyér; és a' lakosok itt még csupán kenyérrel élnek! *)

Csatáry.

*) Ohajtra várjuk e' czikkek szives folytatását.

J A V A S L A T

VALAMELLY NEMZETI TÁRSULAT PECSÉTJE IRÁNT.

A' régi hellen és ebből keletkezett római művészet az elvont eszméket is megsemélyesíté 's képekben állítá elő. Rómában miként a' győzedelemnek (Victoria), becsületnek (Honos), vitézségnek (Virtus), szabadságnak (Libertas): úgy az egyességnek (Concordia) is szenteltek templomokat, állítottak szobrokat. A' római köztársaság vége felé kegyességnek (Clementia) és boldogságnak (Felicitas) rendelt a' tanács szent helyet; Vespasián császár pedig roppant béketemplomot építtetett, melly képtáru (Gemealdegallerie) is szolgált.

Innen magyarázható, hogy a' művészet által megsemélyesített efféle elvont fensőbb eszmék Rómában népszerűek, és azok szobrai, minden magyarázat nélkül is, már magokban érthetők voltak.

Ha valamely nemzeti társulat pecsétének körirata volna elfogadva, igen természetes, hogy e' körirathoz illő, vagy inkább magát e' köriratot külsőtő ábrázolat is kívántatik ezen, mintérem, egészen ujra készítendő pecsétre; ez ábrázolat nem lehet más, mint az egyesület vagy egyesség (Concordia) képben előállítása. Az egyesség nőalakban, majd ülve, majd állva ábrázoltatik junói felségben, kinyújtott jobbában két kalász között granátalmát (malum punicum) tart; mert e' két növény legtöbb hasznos magot gyűjtött össze 's egyesített keblébe. Ez álló nőnek baljába bőség-szaru helyett a' magyar czímert adnám; de nem monoru paizson, mint divatba kezd jöni; mert ez a' heraldica szabályai szerint olasz vért, és a' magyar, valamint az ahhoz hasonló francia paizs, felül tompa, alól pedig csúcsos. A' heraldicának (vértannak) is vannak szabályai, 's az olasz, spanyol, angol, magyar, német 'stb. paizs alakja meg van határozva, e' paizsok és vérték egymással felcserélése heraldicai járatlanságra mutat.

Tudjuk, hogy ámbár Magyarország fekkentesen csikolt térű czímerében hajdan akár hét nemzetet, akár hét vezért ábrázoló hét oroszlán volt; az ahhoz kapcsolt kettős kereszt pedig hihetőleg Pannonia még a' magyarok ideköltözése előtti czímere *): mégis Verbőczy (I. 11. 3. §.) tekinteténél, vagy inkább gondatlanságánál fogva, az oroszlánok kihagyásával most már négy főfolyam jelentésű puszta négy fekkentes csikolat használtatik magyar czímerül.

Ha már az eredeti magyar czímer feledékenységbe ment, legalább vértet ne kölcsönözzünk másoktól, hanem tartsuk meg a' magunkét úgy, mint az a' régi pénzekben és pecséteken szokott előfordulni.

Igen, de azt mondják sokan: a' monoru paizs szebb és műveltebb izlésre mutat, mint a' felül tompa 's alól csúcsos vért. Erre csak azt kérde: szebb és műveltebb izlése van-e a' magyaroknak, mint a' francia nemzetnek? ez pedig nem köl-

*) Tud. Gyűjt. 1833. XII 76 - 84. l.

csönözött másoktól paizst, hanem megtartá a' magyarhoz hasonló alaku saját vértét. A' monoru paizs gyávaságra mutat, és a' szabad nemzet paizsa tompa, felül hogy karjait szabadon emelhesse fel szabadságának védelmére.

Maradjon meg tehát a' felül tompa, alól csúcsos, hosszában két vörös térre szelt vértén jobbról fekkentesen vont négy ezüst csikolat, balról három zöld koronás halom fölött ezüst kettős kereszt; e' czimer színei: vörös, ezüst vagy fehér és zöld, ugy is nemzeti színeink.

A' nem színezett czímerek színei következő szabályok szerint adatnak elő:

Pontok aranyt tesznek 's a' jegy kihagyása ezüstöt,
 Állva verest, kék színt fekvé vonáska jelent.
 A' zöld balra ledől, a' bíbor balra megyen fel,
 Koczkázott négyszög bús feketére mutat.

Luczenbacher János *)

POZSONYI LEVELEK.

XXVIII.

SZERETETT LEONÁM!

Octob. 9-kén 1844.

Mennyit kell ez életben nélkülöznünk! az örömmel nincs egy sugára, mely a' fájdalom boruján meg ne törné; idegen kéz zúzza durván szét a' virágot, melynek színes levelein öröme derült kebelünk. — Egyhangu életem egyik öröme volt e' levelek írása is, és én mégis olly régtől hallgatok, mintha kevésbé szeretnék, avagy ez öröm nélkülözése nem fájna nekem. Oh, nem. Ki vesztett, fél minden veszteségtől, és én barátságodban boldog vagyok, és leveleimbe némelykor kiönthetem panaszaim- és fájdalomimat 's tudathatám az öröm ritka perceit is. És a' toll kezemből mégis kihullott, mint a' dalnok ujjá visszarezzen a' hurokról, ha a' dal, melybe a' szegény dalos lelkét önté, értetlenül szakadozik el a' légben. Mert lásd, szeretett Leonám, bár gondolatim legrejtettebbikét fejtem fel rokonkebled előtt 's e' szív minden érzetét kívánjam előtted feltárni, egy jéghideg lehellet visszariasztja ez érzeteket, egy látatlan kéz nehezedik gondolatidra — hogy előlje azokat. És ez lázasztó, ez fájdalmas állapot. Nem tudom, értesz-e, kedves barátném, nyiltabban nem szólhatok. Ezért hallgattam én, ezért hullott ki kezemből a' toll. — De most, oh, mert ez nekem örömet okoz, ismét irok.

*, Szíves köszönetünk a' tudós értekezőnek e' közlésért, 's bizodalmas kérésünk, vajha több illy valódi nemzeti szellemben irt czikkekkal örvendeztetné meg lapunk olvasóit, kik, hál' istennek, nem olly álműveltek, hogy a' tudományost a' széppel összekötve, örömet nem élveznek. Szerk.

Leveleim egyikeben említém, miként az országgyűlési ifjuság „olvasó köre“ 5 arany pályadíjat tűzött ki egy a' nemzeti élet valamelyik ferdeségét sújtó, kedélyes, erkölcsi szabályokkal átszőtt 's viszonylagosan legjobb satyrára. Az ifjak e' tettet méltánylandó Ugocsa érd. követe Szentpály László egy aranynyal sziveskedett a' szerény öszvegecskéhez járulni, melly is a' másodrendű satyrának kiadni rendeltetett. És ki rokonszenzvel viseltetik a' szent célra egyesült ifjak e' köre iránt, ki részvétell kíséré másfél éven keresztül ez egyesület életét, és kinek kedélye öszinte öröme tudott derülni, valahányszor e' kis k ö r egy-egy virágot fejtett fel avvagy ápolt: lehetlen, hogy örömtelt érzettel ne üdvözlje e' kör tagjaiban azon tehetséget és buzgalmat, mellynek eredménye a' sept. 21d., mint kitűzött határnapig beadott tíz pályasatyrá volt. — Bírálókul a' kör két tagján kívül b. Eötvös J., Szemere B. és Tóth Lőrincz urak kéretvén meg, a' pályadíj, mint relative legjobbnak, Tury Sámuel „Országgyűlési közvélemény“ czimű satyrájának íteltetett. *) A' másodrendű díjat Berecz Károly „Állatmutatványa“ nyerte meg; Molnár György „A' haza reményei“ 's Samarjai K. „Apró satyrái“(mellyek a' bírálok közitélete szerint lyrai becsre legjobbak, de inkább epigrammok) megdicsértetvén.

Egy időtől egymást követik nálunk a' hangversenyek; egy özöne a' hangversenyek- 's zenészeti estélyeknek. De én nem akarom ismertetni, megbírálni ez apró virtuose-ok játékait, elmondani, mint ragadt magával ennek vagy annak játéka, 's a' szép Capponi Nina játékában felleltem-e azon lágy-ságot, azon fenséget, melly annyira a' szívhez szól, 's az ügyes Lövig Bertha játékából hiányzott-e azon báj, melly, hogy úgy mondjam, annak zománca; minderről nem szólok, hanem csak arról, mi reám leginkább hatott, mi még most is édes kéjbe rengeti lelkemet. Capponi Nina hangversenyében egy műkedvelő hölgy énekelt. És ez ének egyszerű volt, mint az erdei madaré, mellyről dalolt, de szép, mint a' virágok beszéde. Tudod, szeretett Leonám, mi gyakran lestük meg csendes tavaszi estéken az erdei csalogány olvadó énekét; mi gyakran altatott holdog ábrándinkba a' lomb zenéje, 's mi mondhatlan kéjérzet fogott el mindig! Illy érzetek merültek fel most is keblemből; oh, mert a' szép ének felidézte lelkemben a' holdog esték csendes örömeit; e' tiszta felcsattogó hangban mintha az árva fülmile énekét, 's az elhaló énekben mintha a' viráglombok zenéjét hallanám. Én bámolni tudom a' mesterség remekait, de a' természet egyszerű képe mosolygva derít; a' völgy smaragd-szőnyege olly jól esik tekintetemenek, míg a' szöveget ezer virágain elfárad az. Lelkünkől üdvözljük e' kedves hölgyet 's megnevezzük őt, hogy te is szeresd a' dahont rejtő Kaán Mathildot. — Lásd, kedves Leonám, az élet örömeiben — mint valahol mondám — mégsem olly szegény, mint hisszük; és habár az örömeknek nincs egy sugára is, melly a' fájdalom boruján meg ne törnék, az ember életében vannak mégis pillanatok, — most ezt másodszor mondom neked — midőn a' legszilajabb szenvedély is lepad, a' legzártabb kebel is megnyíl. — Illy pillanatokat éltem én, szeretett Leonám, — lelkemre az enyhülés és öröm harmata permetezett, keblemben édes érzések forrása nyílt meg, mellyeket a' kebel mélyében a' harmonika fuvolahangjai fakasztottak fel. Te még, jó Leonám, nem hallottad e' hangműven játszani a' művészi erzelmi Festetics Leo grófot; de én egy kedves család körében, mellynek minden tagja mondhatlan bájjal köt magához, többször éldeltem e' szerencsét.

*) Már beküldetett hozzánk 's nem sokára adni fogjuk, ha lehet.

„Milly varázs, milly tulvilági hangok?
 Honnan, honnan égi bájos ének?
 Szívható te, mintha szív rebegne,
 Vonzó, mintha titkosat regélnél?”

Egy hang, lágy, mint a' solhaj, mint midőn a' gondolaton keresztül nem ismert képek kezdenek derengni, birja olvadásra a' kebelt; a' lágy hang később, mint a' borongó gondolat szomorú accordokban busan szállja meg a' kedélyt, 's mint a' távol orgona szakadozott viszhangja ömledeznek a' művész ujjai alatt a' fuvolahangok; minden érzés megszólal, a' lélek magasb sphaerákban lebeg, 's a' szemben gyakran az édes fájdalom könye ragyog, — de érzem, nem bírom visszaadni mindazt, mit bennem a' fisharmonika hangjai ébresztenek. — Azonban kedélyem sokszor sötétlen borul el, mert gyakran testvérem dala jut eszembe és — sirja.

Egy sirral ismét domborúbb a' föld' szoktuk mondani, ha embert temetnek. És mert egyenlőn domborodik minden halott felett a' sir, megáll-e minden sir felett az ember? Csak kevés sirt szokott az ember felkeresni, mert kevés ember él hazája- és az emberiségnek. Egy illy sirt ásnak e' pillanatban. — Gegő Elek meghalt. Bús kedélyvel írom e' sorokat; mert Gegőben barátját vesztí az emberiség 's egy hű fiat a' hon. — Lelke tiszta volt minden álhittől, ő szerette az embert és szeretetre oktatta a' népet. — Az emlékezet felkeresendi az egyszerű sirormot, melly a' halandók egyik legnemesbike felett fog domborulni.

Isten veled, szeretett Leonám; tudom, osztani fogod fájdalmát hű

Y o l é d n a k.

BELFÖLDI LEVELEZÉSEK.

ABA, őszhó 5-kén. — A' környék szépeivel tegnap estvén, mgos F.... Gy... kamarás urnál egy igen csinos táncz-estélyben ismerkedék meg; az egybefűzött bájos hölgykoszorúban jelen voltak a' megyénkbeli kellemes V... nővérek is. A' reggelig tartott vigalmat, kivétel nélkül, fesztelen jó kedv, a' társalkodást pedig tiszta magyarság jellemzé, mi a' magyarosodás minden körökbeni kiterjedését és minden más idegen elemek felüli emelkedését szomjazó árva lelkünkre annyival élvezetdúsabban hatott, minthogy önmaga a' lelkes házi asszonyosság is, külhoni születésü létre, vendégeit magyar nyelven, mellyet tulajdonává tön, szíveskedék fogadni: Az ég adjon több illy, nemzeti hivatásának kellőleg megfelelő, nőt e' hazának! — Az igen élénkül folyt majd minden tánczzenek közt a' kedvderítő csárdás is több ízben járattott, mindenek felett azonban egész figyelmünket elfoglalá a' házi kisasszony, a' kedves kis Marietta, ki diszes lengyel nemzeti öltönyben lejté el a' lengyel magánytánczot: az általános örömtapsok bizonyossá teheték a' kellemteljes kis tánczosnöt, minő felséges élvezetet nyújtott ő ezáltal mindnyájunknak.

A r t h u r.

GYÖR, o.7d. Mult hó végével bucsúelőadásuk volt a' német színészeknek, kik, hogy az ittlétük alatt okozott kellemes benyomást örökítsék, azon szerencsétlen gondolatra jöttek, előadásukat egy operával 's pedig a' „Sevillai borbély“ első felvonásával befejezni, mellynek legjobb volt — a' vége. Mondhatni, olly felségesen

mulattunk, hogy igazgató urnak csak azt a tanácsot adhatjuk, iparkodjék a' közönséggel ezen „bucsúztatót“ mielőbb felejtetni, mert bizony tartunk tőle, hogy a' „visite“, melyet jövő évben nálunk tenni szándékozik, viszonzatlan maradand: miben isten és a' nemzetiségi anygala segítse őt! — E' napokban a' kebelbeli székegyházi hangászkar özvegyei és árvái számára alkotandó alapítvány javára műkedvelők által — német opera adatott: A' cél szép és nemes, de ez nem szentesíti mindig az eszközöket; 's e' szerint a' német kornyikálás helyett bizony megjárhatta volna a' magyar éneklés. Hja, de az a' fatalis közönség itt nálunk minden iránt a' nemzeti, meg az az idegen szellem! istenem, dehogy magyarosodunk mi még! — Az előadás egyébiránt olyan a' minő volt, a' szavak kiejtése elárulá, hogy az énekesek többsége nem anyanyelven rikácsol, hanem töri a' németet, csak hogy magyar ne legyen. Hiszen Pesten is volt francia színjáték és olasz opera, miért ne lehetne nekünk is Pestet majmolni? — E' napokban tartatott a' magyar színészeket biztosító társaság ülése, mely alkalommal az eddigi igazgató Kovács Pál ur bokros foglalatosságai miatt leköszönnén, 's a' 3 évi feláldozással jártult buzgó hivataloskodásaért köszönet szavaztatván, igazgatóul Zmeskál István megyei első aljegyző, segédigazgatóul pedig Hinár János ügyvéd, választatott, pénztárnokul a' már mult évben példás 's köszönetet érdemlő pontossággal hivatalát viselt Zombath Antal uradalmi ügyvéd ur hagyatván meg. E' szerencsés választáshoz örömrünk nyilvánítása mellett csak azon kérésünket csatoljuk még: sziveskedjenek a' választott derék tisztviselő urak e' nemzeti ügyet lelkesen felfogni, 's azt, minden elibe tornyosuló akadályok daczára, fényesen kivívni 's a' közönség buzditó halája érdemlett jutalmuk leend. —

G y ö r y.

NYITRA, őszhó elején. Nem tudom, hallotta-e ön, hogy Lajos Fülöp leánya városunkon vette útját keresztül; mi épen a' haza, azaz a' megye közdolgai elintézésével foglalkozván, fáklyák hiányában szurkos zenével tisztelők meg a' magos vendéget; néhányan a' marseilleiset akarák játszani: magas férje ötven pengő forinttal köszönte meg a' megtiszteltetést. — Hosszasb városi időzésem alatt időm volt vasárnapi esténként betekinteni a' nép életébe, vigalmába; 's elszomorodám, midőn a' leghitványabb csapszékék játékasztalain koczkát 's kártyákat láttam, 's tapasztalnom kellett, hogy azon osztály, mely iránt annyi rokonszenvet érezek: a' mesteremberek, elég könnyelműek hat nap alatt szerzett munkabérokot a' hetedikén eljásznani; pedig az arcokat mindenütt szenvedély bélyegzé, a' nyavalya ugy elharapódzott, hogy a' legnagyobb figyelmet érdemli. Pest és Pozson ide küldi a' kopasztókat, mintha e' város filialisa lenne. — A' fenálló casino telen jó fat- és gertyasurrogatum fog lenni, az alatta elhaladó rudnói beteg érthetetlen nyelvet hall, mi pedig épületlen hangokta ablakaiból. Ön multkor a' budavári hétivásár bódéi ellen panaszkodott; rándulna csak fel hozzánk, és akarna a' főutczán hétivásár alkalmával áthajtani, bizony biztost kell előbb keresnie, ki az utat kibotozza, mert itt az egész politialis felügyelés a' hely pénz beszédésében központosul. De ki is ügyelne fel a' hatóságok e' charivarijában? a' lévai ut felé áll egy hid, azt a' város költségén a' megye építi, a' paroczai közbirtokosság ingyen tiporja, a' püspök a' vámot szedi, a' káptalan perlekedik miatta. — A' boltczimerek önkönl magyarosodnak, nálunk civilisálódnak, legujabban egy szabó az ollót lenyirbálta czimeréről. — Figyelmet és közméltánylást aratott a' nyitra-pereszlényi faiskola gyümölcskiállítás, mely szebbnél szebb és ritkábbnál ritkább fajokat mutatott be. — A' salonok megyeszerte élénkülnek: Bodokon B . . . M gróf estélyén két budapesti zongora - remeklő hallatta magát 's Lisztet felülmúlták — a' húrok pattantásában. Kis-Vicsapon özvegy Ny. . . M . . . gróf-

né és Csermenden S . . . H . . . báró teremei nyitvak az elfogadásra. Ez utóbbik főkép mintája az erdélyi vendégszeretnek; a lelkes házinő asztalán Vörösmarty munkái diszlenek, 's a kedves Katinka kisasszony maga a nemzetiség és hazafiság hő barátnéja. — Negyedikén Koroson Berényi Ferencz grófnak, megyénk dicső veteránjának, számtalan hasznos intézetek, mint kórház, magtár alapítójának, hetvenkilencedik névnapját ülek meg összesereglett tisztelői. — Fialat és nőtelen tisztikarunk nem kis gondot okoz az anyáknak, sokan ujjaikon tudják elszámolni: hány nőtelen fő- vagy szolgabíró, hány kerületi eskütt 'sa't. van a megyében: majd ha a helyzetek constatirozva lesznek, nem egy házassági titkot fedezhetünk fel a kíváncsi közönségnek. A megye teremében épülő és jövő közgyűlésre elkészülendő nőkarzat nem kissé fogja elősegíteni fürkészetünket. Végül kérem önt, figyelmeztesse t. olvasóit, kik tán épen ez időben Rudnóra készülnek, hogy utjokban Hradon f. hó 24. a dolgozó ház javára tánczestély fog tartatni; a betegen ment 's egészségesen visszatértek hármaz czélt érnének el: mulatnának, jót tennének és megyénk szépeit megismernék. — Addig is isten önnel.

Sz. Gy.

POZSON, oct. 8-án 1844. A magyarhoni ágos. hitv. evangélikusok főfelügyelője, gróf Zay Károly értesíti mindazokat, kik iránta némi vonzalommal viselkednek, hogy ámbár a jövő 1845-ik évre szóló, Szentmiklóson kijött, Fejérpataky-féle tót naptár 32-ik lapján halála országszerte hirdettetik is, — a mennyiben t. i. neve az ágost. hitv. evangélikusok hivatalnokai sorában, isten tudja mi okból, ki nem tétetvén, a főfelügyelői hivatal megürültnek mondatik: ő mindazáltal él, és csekély tehetségei szerint szintugy működik 's működendik, mint eddig, a protestantismus 's a haza érdekében.

y.

NEMZETI SZINHÁZ.

Pest, oct. 10-kén. Negyedszer: Örökség. EREDETI dráma 5 felvonásban. Irta Obernyik Károly. — E lapok olvasói ismerik e darab tartalmát, ismerik annak fényes, és (csak igen kevés) árnyékoldalait; 's ha előadatását látták, meg kell vallaniok, hogy az mindenesetre a magyar drámairodalom egyik legsikerültebb műve. Mi itt csupán egy kis furcsaság miatt térünk azokra vissza, mik az „Életképek“ f. félévi VIII-dik számában aziránt mondatk.

Egy francia lapban t. i. f. apr. 8. és 9kén szórólszóra ezeket olvastuk:

„Feuilleton de la Presse. — 9. Avril.

„A Presse tárczája. — April 9.

GYMNASE.

„GYMNASE“

L'Oncle à succession, vaudeville, en deux actes, de M. Armon Duranti..

(egyik szinpad neve Párisban.) A nagybátya utáni örökség, vaudeville, két felv. Durantin Armond irtól.

„Cet oncle à succession pour parler comme l'auteur, est un M. Hamelin, vieillard quinteux et goutteux qui, parceque sa nièce Clara a épousé malgré lui un brave jeune homme qu' elle aimait, a cru

„E nagybátya, ki után örökség várható, hogy szerző szavaival éljünk, Hamelin ur, egy szeszélyes, köszvényes aggastyán, ki, mivel unokahuga Klára, akarata ellenére egy derék fiatal emberhez ment férjhez

devoir lui donner sa malédiction en jurant, qui plus est, de la déshériter. D'avidés collatéraux, jusqu'alors tenus à distance par Hamelin, profitent de l'occasion pour se rapprocher de lui, et s'ingénient à flatter ses habitudes et ses goûts, dans l'espoir de recueillir un jour sa succession. Graces à leurs menées, tout espèce de rapprochement paraît désormais impossible entre Clara et son oncle. — Mais, heureusement, un ami de celui-ci, nommé Duval, qui sait à quoi se tenir sur les intentions de cousins et cousines en faveur, a' résolu d'ouvrir les yeux du bon homme, et de faire rentrer en grace le couple méconnu."

kitszeretett, azt hitte meg kell őt átkoznia, 's mi több, megesküdött arra, hogy örökségéből kitagadja. Örökségsovárgó r o k o n o k, kiket Hamelin azideig magától eltávolított, használják az alkalmat a' nagybátyához közeledésre, 's mindenképen igyekeznek szokásait és izlését kielégíteni azon reményben, hogy egykor övék leend az örökség. Mesterkedésöknek sikerül: minden utját a' közlekedésnek Klára és nagybátyja között elzárni. — Hanem szerencsére ez utóbbinak barátja Duval, ki tudja, mennyire kelljen becsülni a' kedvezésben álló unokaöcsök és unokahugok szándékát, elhatározá magában, felnyitni szemeit a' jó öregnek 's kieszközölni, hogy az a' félre smert párt ismét kegyelmébe fogadja."

Ezen sorokat olvastuk az idézett francia lapban. 'S ha már most kegyetek, szép olvasók, Obernyik ur darabját látták, kétségkívül azon gondolatra fognak jöni (a' mint hogy mi is önkénytelenül arra jöttünk), mikép ezen magyar eredeti dráma, talán nem is eredeti?... E' gondolat nem egészen alaptalan, 's azért könnyen megbocsátható, valamint szép kegyeteknek: ugy nekünk is; mert a) az eredeti magyar dráma egész mezeje ugyanaz, melly a' régiebb francziáé; b) még személyei is ugyanazok, az egy favágót 's a' két ügyvédet kivéve, de a' kik, mellékesen legyen mondva, nem is épen elkerülhetlenül szükségesek a' drámához. Hogy pedig ezt közelebbről lássuk, vessük össze azokat: Durantin ur vaudevillejében: Hamelin szeszélyes, köszvényes aggastyán; Obernyik drámájában: Schmid Christian, szinte szeszélyes, köszvényes aggastyán; amott: Klára jó indulatu leány, ki szereti kedvesét 's hozzá, jötevője daczára, férjhez megy: ugyanezt teszi Mathild is az „Örökségben; Pókfalvi Vincze és Judit itt rokonok, kik Mathild örökségből kizáratására minden módot elkövetnek; a' francia darabban ugyanazt teszik Klára irányában az örökségsovárgó rokonok; 's mint itt Klára, ugy a' magyarban is Mathild előtt minden ut elzáratik a' nagybátyához juthatásra; végül: a' francziában Duval, a' magyarban Ferencz, egészen hasonló szerepben lépnek fel, 's a' „félreismert pár ismét kegyelembe fogadtatik“ mindkét darabban a' nagybátya által.

Mind a' mellett is mi, kik tiszta szívből örülünk a' magyar drámairodalom haladásának 's minden kissé sikerültebb darabnak, az előrebocsajtottak daczára is erősen hisszük, hogy Obernyik ur „Örökség“ e valóságos eredeti darab. Okaink következők: a) Durantin ur vaudevillet irt 's pedig két felvonásban; Obernyik pedig drámát 5 felvonásban; 's ki nem tudja, hogy a' kettő között mily nagy különbség? b) D. ur az örökösöket tévé a' gazdag nagybátya által színeli halál és végrendelet által próbára; Obernyik ur drámájában e' fordulat (de melly drámába nem is illik ugy, mint vaudevillebe) nem találta; ő megelégedett a' főnebbi tartalommal. c) D. ur vaudevilleje Párisban vagy legalább Franciaországban; Ob. ur drámája pedig Pesten történik; d) főünk végre az, hogy D. ur vaudevilleje a' G y m n a s e színpadon Párisban 1844. évi april első napjaiban

adtván először, 's a' feuilletoni recensio is csak april 20-dik táján érkezvén hozzáunk, lehellenséggel határos, hogy Ob. ur drámáját olly hamar elkészíthette, miszerint az — átesvén a' színi és egyéb sok időt rabló bírálatokon — már aug. 10-kén adathatott volna. Igaz ugyan, hogy a' feuilletoni bírálatban tovább az is mondatik: „Cette pièce, renouvelée des Frères à l'épreuve; des Héritiers, etc, n'offre rien de neuf quant au fond;“ azaz: „ezen darab (t. i. D. ur vaudevilleje) csak a' „próbára tett fivérek“ és „örökösök“ megujítása, 's magába semmi újat sem mutat, 's a' tb.“ De mindez még nem elegendő arra, hogy Ob. ur drámájától az eredetiséget megtagadjuk; 's legfőlebb is azon tanácsra nyujthat csak alkalmat, hogy Ob. ur, kinek drámairói tehetségét ezen művében örömmel üdvözljük, iparkodjék jövőre újabb tárgyakat venni drámái ügyes tolla alá.

A' mi a' mai előadást illeti, az egy-két pillanatot kivéve, művészinak mondhatik a' szó legszorosb értelmében. Laborfalvi Róza (Mathild) k. a. főleg, olly jelesen vitte szerepét kezdettől végig, hogy semmi kívánni valót nem hagyott; utána Szentpétery (Schmid) Lendvay (Nyáras) és Réthy (Schmid inasa) uraké a' főrendem. Egressy G. ur (Vincze) fesztelensége gyakran tulvittnék látszott. Nézőség szép számmal, 's mi nagy örömkre szolgált, földszínen és páholyokban kedves hölgyesereg vala látható. A' darabot mindenki nagy figyelemmel kíséré, még egy bizonyos tág páholy vendégei is*), jelül, hogy annak egész menete érdekes. Erősen hisszük, hogy ez érdek maradandóvá teszi azt a' színpadon. 444.

Egressy Gábor jutalomjátéka. — Csak röviden értesítjük a' tisztelt olvasókat, miszerint f. h. 12-kén a' magyar játékszín legelső jellembrázoló színészének, ki egykor dicsőségét keresé azon törekvésben, hogy Shakspeare-t színpadunkon meghonosítsa, Egressy Gábor urnak t. i., jutalomjátéka volt... 'S vélné talán a' tisztelt olvasó, hogy valamely tartalmas remekmű került ez alkalommal színpadra, melyben a' derék színész újra 's más oldalról csudálhatánk? Nem! E. G. ur nem akart különöz lenni 's eltérni a' közösen járt kerékvágásból: az egyetemes jutalomjáték: „a' szökött katona“ lön az ő választása is, mely népszínműben ő Lajost a' szabót játszotta. — Igen sokan vannak, kik ezt E. G. urtól, a' legelső rendű színésztől, rossz néven veszik, sőt már voltak — 's még lesznek alkalmasint — e' tette ellen hírlapokban nyilvános felszólalások. Mi ezek nézetében épen nem osztozunk. Tudjuk, hogy ha satyrát írni lehet, satyrát tenni is lehet. E. G. ur satyrát tett, satyrát cselekedett. Önmagára tán? Nem; a' színházi közönségre. 'S cselekedte legyen bár ezt ő szándékosan vagy szándéktalanul, a' férfi, ki évek lefolyta alatt folyvást iparkodott jutalomjátékai alkalmával többnyire remekművekkel örvendeztetni a' közönséget, mely őt e' buzgalmaért viszont igen gyér látogatással örvendezteté mindannyiszor, a' férfi — mondjuk — tökéletesen mentve van előttünk. Hiszen nem kísértette-e meg E. G. ur a' közönség e' részbeni kegyeit legközelebb mult jutalomjátéka alkalmával is megnyerni, midőn hazai írótól hozta színpadra a' kedvesen fogadott „örökség“et; 's lett-e törekvésének teltleges elismerése? Szintolly kevésse, mint midőn jutalomjátékait folyvást Shakspeare-i darabok tevék. Váltig mondjuk pedig, hogy a' színész csak a' maga korának embere, ha ez babért és elismerést nem nyujt számára, az utókortól hasztalan várja azokat; — ki fog tehát neheztelő szót emelni E. G. ur ellen, ha a' jelenkor szökött katonás izléséhez szabja magát, hogy valahára ő is elmondhassa, miszerint részesült egy jutalomjátékban, mely nevét megérdemlé? mi bizonyára nem... Igaz ugyan,

*) Ez természetesen csak iróniából mondatik.

hogy a' neheztelés szerepét ezuttal a' láthatlan karu Nemesis vállalá magára, 's ezen műkedvelői szerepelésében megnyitá az égnek csatornáit, melyekből negyven óranegyedig és tovább is folyvást hullott az eső, úgy, hogy E. G. ur jutalomjátékát, olly tündöklő műben is, mint a' 'szökött katona', aránylag csöppel sem látogatta nagyobb közönség, mint millyen p. o. 'Hamlet'ben is megjelent volna. Ez azonban a' Nemesis dolga, nem a' miénk. Mi ez alkalommal csak ezen egy-pár szót akarók elmondani E. G. ur mellett, 's szavainkat kettős kívánnattal végezzük: adjon isten méltányló elismerést E. G. urnak ezentulra, melly necsak s z a v a k b a n, de a' maihoz hasonló alkalmakkor tetteikben is, nyilatkozzék; adja isten, hogy ha máskor az összes világ drámairodalmából a' legjelesebb művet hozza is színpadra, azt a' közönség olly kedvesen fogadja, mintha a' legbohósabb bohózatban látná magát föllépni kénytelennek; — de másrésről szívünkben kívánjuk a' derék színésznek azt is, hogy ha ismét satyrát szándékozik cselekedni, a' Nemesis ne avassa magát dolgáiba, vagy ha igen, olly gyöngén álljon meg műkedvelői szerepvitelében, mint a' mai különben igen genialis Gémesi ur.

?

V I G A L O M.

E' hónap 13-kán a' kör uj szállása beavatási ünnepét ülte meg. 11 órakor ének-, zene- 's szavalati verseny tartatott, mellyet olly számos vendég — köztök ékes hölgykoszorú — diszesített, hogy a' nem épen kis terem nem volt elegendő azok befogadására. A' versenyt lelkes Fáy Andrásunk elnöki jeles megnyitóbeszéde előzte meg, mellyet lapjaink számára megnyerni szerencsések lévén, azt e' soraink után közölni fogjuk. — Ezt Beethoven nagy septourja követé, jelesül előadva a' nemzeti színház hangászkarai tagjai által. — Schodelné assz. Vörösmarty koszorús költőnk 'Szózat'át Schodel zenéje szerint énekle el, melly mind a' szerzemény szépsége, mind a' bájteljes előadás következtében közletragadtatással fogadtatott. A' 'szózat' e' szép zenéjét egy másikkal együtt, mellyet Erkel készíte, 's melly a' szöveg helyes felfogására 's a' zene erélyére 's szépségére nézve alig hagy valami kívánni valót hátra, közölni fogjuk lapjaink mellett, 's ohajtjuk, bár mielőbb közönségesen elfogadtassék népdallamul valamelyik e' szép szerzemények közül. — Fánecsy L. egy elmésségben és korszerű czélzatokban dús elmefuttatást olvasott fel 'a' körről' Vajda Pétertől. — Egressy G. egy lelkes költeményt Czuczortól, 'Felhívó' czím alatt. — Capponi Nina k. a., szép tehetségű bécsi zongorásznő, a' 'Hugenották'ból vett themák felett Thalberg ábrányát játszotta, 's mind ügyes játéka, mind lelkes előadása közméltánylat tapsait vitta ki számára. Ez alkalommal figyelmeztetjük a' fővárosi közönséget e' jeles zongorásznő legközelebb adandó hangversenyeire, mellyektől a' magasabb zenebarátinak szép élvezet jósolhatunk. — Laborfalvi R. k. a. Vörösmarty, 'Szép Ilonka' czímű költeményét szavalta el. — Garay János szép költeményét 'Köri kördal' Erkel F. zenéje szerint előadák a' nemzeti színház kardalnokai, 's a' derék szerzők köztapssal fogadtatásul az előadóknak közkívánatra ismételni kellett. — Befejezésül Vachot Imre olvasott 'Zárszót a' körről,' melly szinte korszerű czélzatról volt élvezetes. — Fél három körül a' kör számos tagjai barátságos ebédhez telepedtek, mellyet fesztelen vidám társalgás, sűrű elmés toastok honunk nevezetes férfiaiért, 's Rózsavölgyi zenésztársasága magyar nótái tettek

érdekesen mulatságossá, a' kedélyes vigalomból csak késő estve oszolván el a' társaság. — F á y A n d r á s u n k lelkes megnyitó szavai a' mai hangverseny alkalmával ezek voltak:

„Nagyérdemű gyülekezet! Eleitől fogvasajátja volt a' magyarnak, hogy családi életének kitünőbb örvendetes eseményeit háziünnepekké alkotá, 's míg azokat tartással és vendégszeretettel megülé, részt hagyva venni rokont és barátot azon örömekben, mik saját keblét dagaszták. 'S valóban szánandó is az olly család, legyen az bár nemzetnek vagy egyes háznépeknek családja, melynek illy ünnepletei nincsenek: nem bir az illyen létezésének öntudatával, annak élete nyomtalan pusztaság, melynek sivatagterén sem árnyas fa, sem friss forrás enyhítései nem kínálkoznak. Ugyanis az öröm ünnepletei visszaemlékezés és közlés által megújítják, sőt kettőztetik annak éldeletét, edzik a' lelket, súlyt és érdeket adnak a' család életének, 's mi legfőbb tekintet: leghatalmasabb rugói azok a' társulati szellem kifejtésének, mi olly csodákat tön a' világ eseményeiben.

Midőn tehát mai napon köztársaságunk egyik családi ünnepét üli 's arra tisztelt vendégeit megkéri, koránsem hiu viszketeg zaklatá azt, mintegy kérkedni a' maga csekélységével, hanem hazafiui, baráti és rokoni szivesség kötelezik őt egy kisded ünnepet szentelni arra, hogy magát ujjab alakjában bemutassa a' rokonkeblűeknek, közölje azokkal a' maga kivívásának örömrerzetét 's buzdítva, lelkesítve őnmaga példájában, adja előttök tanubizonyosságát annak, mit tehet immár hazánkban is a' társulati szellem egyértő és kitartó fáradalma, a' melly képes kis magból, gyöngö növényből gyümölcs- és árnyadó élőfát nevelni fel 's azt illő helyére ültetni által.

Ezen szempontból kérjük mi tekintetni mai ünneplésünket tisztelt vendégeink által, kiknek nyájas részvétőkért és rövid türelmőkért alázsan esedezünk.“

Egy körtág.

KÉPECSKÉK FARÁMÁBAN.

* Egy valaki bizonyos alkalommal azt sugá szomszédjának: „hej, majd megszeli diteném én ezeket az ugy nevezett liberálisokat!“ „Hogyan?“ kérdé a' másik. „Hát egyik kezembe b o t o t, a' másikba egy z a c s k ó a r a n y a t vennék“ válaszolá ez. „A' botot bizonyosan a' magad számára fognád használni;“ vélekedék a' szomszéd.

* Egy ujdonsült nemestől azt kérdezék baráti a' vendéglőben: valjon tudná-e magát ezután g a v a l l é r o s a n viselni? mire ez öntetszőleg azt válaszolá: „mindjárt meg fogjátok látni; heh, Jean, champagnet!“ 's a' butellia tartalmát három kortyra leöntvén, nagy hetykén kiált a' pinczerre: „A u f s c h r e i b e n!“

* Az y-i népkönyvkiadó-egyesület illy czimű munkát készül kiadni: „mesterség, hogyan lehet könnyen emészteni.“ Mi azt gondoljuk, hogy a' népnek előbb az enni valónak megszerzésére oktatást kellene adni; az emésztest majd megtanulja.

* P—ban új beretvákat árulnak: mondják, hogy sokan érzékenyen megmet-szettek már magokat.

* Budapesten sok hölgyet látni, kik ölebecskéiket pórázonvezetik: fiatal ko-rukban a' férfiakat vezették — o r r u k n á l fogva.

,Csak igazságot, tiszta kendőzetlen igazságot! mondá minap egy hírneves író, midőn munkáit bírálat végett küldé X. szerkesztőnek. A' bírálat megjelent; tiszta kendőzetlen igazság: s az író mégis dül fül mérgében. Hja, az igazság olyan mint az álgyu: az elsütés könnyű, de felénk irányoztatása nagy bátorságba kerül.

* Midőn valaki azon csudálkozott, hogy a' tökfilkók nél a' olly nagy sze-rencsére jutnak, egy elméncz azt vélé, mikép keresztényi elv szerint mindig pártol-ni kell — a' g y ö n g é k e t.

* ,Ugyan, édes istenem — kiált fel Z. estvélyében egy philanthrop — ha a' halálbüntetést eltörlik, mit csinálnak majd avval a' sok akasztófárávalóval?'

* Honnan van az, hogy néha épen a' legszeretetre méltóbb hölgyek kedvelik a' korhely egyéneket? Mert az asszony egy k é r d é s, melyre ő a' felelettel egész életében adósunk marad.

* Micsoda különbség van a' nemzeti muzeum és a' pesti német színház közt? Hogy abban r i t k a t á r g y a k, ebben pedig r i t k a k ö z ö n s é g szokott lenni.

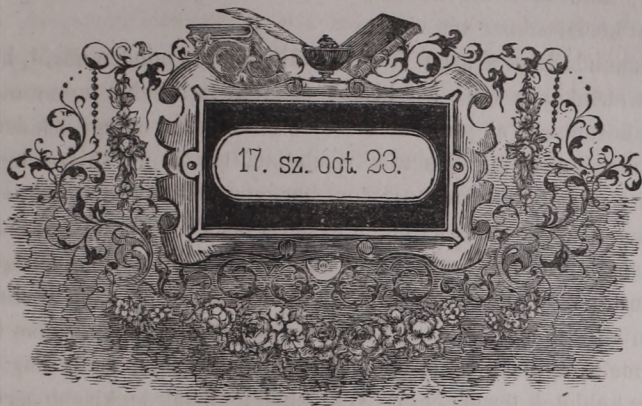
* Némelly hadvezér épen annyit tehet róla, ha megnyeri a' csatát, mint a' libák, melyek lármájuk által a' capitoliumot megmentették.

H É Z A G O N Y O K.

— ,A' sir nem földi el a' szellemet, mond Haller, de igen is elföldi azt a' vak ábránd s az emberek halátlansága.'

— Gyöngeség a' nyilvános véleménynek engedni, hol az a' státus ártalmára oktalant akar s elölteleteknek áldozza fel a' haza boldogságát: de nem eszélyes, a' nyilvános véleménnyel kicsinységekben is dacolni s nehéz felelősség terhét vonja magára az, ki a' néppel szükség nélkül ingerkedik.

— Némelly író szinte azt mondhatja el legujabb művéről, melylyel a' kritika kis-sé keményen bánt, mit az orleansi szüznek anyja mondott leányának: ,Du meine J ü n g s t e , machst mir Gram und Schmerz.'

N Ő K V I L Á G A.

SZABÓ RICHARDTÓL.

V. LEVÉL.

Tiszta szív és művelt elme
Tesznek széppé tégedet.

V—i B a r n a.

Ha egy nő házaseletének egész folyamán által — a' boldogító koránytól kezdve egészen a' sirba intő napnak leborultáig — nemcsak férjének állandó becsülését megtartani, — mit főczéljaul kell tekintenie — de másoknak tiszteletében is részesülni ohajt, 's ekként magának egy tiszteletteljes állást kivívni akar: annak sem gondolatban, sem érzésben, annál kevésbé pedig tethben mit sem szabad elkövetni, miért lelkiismeretének szigoruan bíráló széke előtt pirulnia kellene, minek okvetlenül mindannyiszor be kell következni, valahányszor női méltósága akár önmaga, akár mások által sértetik. Megvan ez minden hölgyben, az erény szeretetére buzdító szent ösztönnel összelánczolva, — csak abban nem, ki önelvetemültsége által róla lemondott, és ez egy olly valami, mi a' nőnek, ha arczán, magaviseletén sugározva szétömlik, a' legvadabb kitörésekre hajlándó férfunál tar-

talékot, minden becsületesnél pedig tiszteletet biztosít. Csak egy tekintet egy ilyen nőtől és a' legvakmerőbb is, hacsak egészen el nem aljasodott, az illedelem korlátai közé tér vissza.

Közmondásként a' szent léleknek tükre levén, minden nőről, ki e' méltóságnak birtokában van, ezt kisebb mértékben le lehet ugyan olvasni, de ez ezért korántsem a' junói természet- 's általánosan az egész külsőnek elbájoló szépségében áll, hanem a' romlatlan, tiszta érzésű szív legmélyebb redői közt nyugszik, mindannyiszor borgyöngyként kifelé törő, valahányszor valami helytelen általgyöngéd érzete csak a' legtávolabbról is érintetik, és ekkor az erényhezi ragaszkodás által fölélesztett nemes büszkeség diadalmasan tör meg minden kétértelmű kísérletet, — és ezen rendreigazítani tudásban áll a' nőnek méltósága, vagy hogy érthetőbben fejezzem ki magamat, e' méltóság erkölcsi érdemeknek nemes érzete, mely mig bennetek él, addig kebletek tiszta, 's erényes öntudatotoknak legkisebb sértését sem tűrhetitek el.

Innét ezt úgy tekinthetitek, mint az illő 's illetlen, a' szabad 's tiltott közti tért kijelelő határvonalat, melyet túllépni nem szabad; mert e' méltóság az erénytisztasággal olly szoros kapcsolatban áll, hogy egyik a' másiknak lételetét föltételezi, 's ha az erénytisztaságra szeplősítő homály borult, akkor a' méltóság sem állhat többé azon fénykörözte magasságban, hol állani egy nőnek magasztosító dicsőség, honnét lebukni arczpirító gyalázat.

Azért szereshető olly sokszor azon szomorító tapasztalás, hogy egy nőt, ha egyszer meglepte a' gyarló pillanat, 's nem volt elég erős a' csábokkal megküzdeni, ritkán láthatni visszatérni, hanem mindég mélyebben sülyed, gyakran az elaljasodásig mélyen, mert az első 's ismételt tévedések önbecsének érzetét megölték, az erény tisztaságának fölemelő érzete megsemmisült, 's nincsen többé birtokában az az ön lelki erejébe helyezett bizodalom, mi a' kísértések visszautasítására ébreszt, de mi csak tiszta szívnek lehet sajátja; mindez pedig maga után vonja a' méltóságnak elvesztését, mi nélkül küzdeni nehéz, fokonként bukni könnyű. És ha egy nő a' bukás örvényébe sülyedez, akkor erkölcsi halála bekövetkezett, akkor minden tiszta örömről, minden tiszta boldogság reményéről lemondhat, akkor elhagyott, megvetett, meggyalázott. Legyen a' legszebb, a' tiszta keblű mégis undorodással fog tőle elfordulni, nem leszen egy szív, mely érte tiszta érzéssel verjen; a' szerelemnek, barátságnak szent érzéseiben ő nem részesülhet. Azért őrizzétek meg méltóságtokat, áldozatok föl érte — ha kell — minden kéjt, örömet 's élvezetet, de őrizzétek meg rendithetlen elszántsággal; küzdjétek érette lankadhatlan erővel, mert ez a' fejetek fölött lengő őrzőangyaltok, ez az életnek borus 's derűs ösvényén vezérlő csillagtok, ez a' fejetekeket környező szent sugár-

kör, melyért férjeitek határtalan ragaszkodással ölelnek, minden tiszta keblüek hódoló tisztelettel adóznak. Midőn az ifju szerelmének reggelén elöttetek, még mint leánykák előtt, szent érzéseinek árjában meghódolt, csak tisztaságra alapított méltóságtok volt a' lelánczoló varázs-erő, ezért égő tisztelettel vezetett az oltárhoz; maradjon meg tehát közületek mindenki azon boldogító angyal, minőknek a' férjjé vált ifju ábrándjaiban álmódott, mert csak úgy fogtok baj nélkül átevezeni a' házasesetnek tengerén, ha a' vándorpályán a' férj bennetek kábitó csalénetek zengő sirenkekre nem ismer.

E' méltóságot a' szív tisztaságával mondtam kapcsolatban lenni, szükség tehát erről is egy-pár szóval megemlékezni, nem azért ugyan, mint-ha kételkedném azon, hogy nem tudjátok, miben áll a' szivtisztaság, de azért, hogy az alap, melyre méltóságtok építve van, ezen rövid elmélkedés által annál elevenebb emlékezetben tünjék föl elöttetek.

Meglehet, hogy igen fölcsigázott fogalommal bírok e' tárgy felől, de azt tartom, hogy a' szó szoros értelmében tiszta szívvel csak a' kifejletlen gyermek bír, kiben nincsenek szenvedélyek, melyek azt megbélyegeznék, nincsenek vágyak, melyek azt megsalakosítanak; kinek nincsenek vérlázító gondolatai, kiben a' belső békét semmi tiltott utáni epedés nem háborítja, ki a' lelkiismeret nyugtalanító vádjait nem ismeri, szóval, kinek ártatlan élete oly csendesen folyik, mint a' viharoktól bérczek által mentesített völgyben folydogáló kis patak. És ha a' kor haladta meg nem nyitná a' gyermeknek belsejét, akkor igen megmaradna szive illy tisztán, és a' legnemesebb, legistenibb — mi csak emberben létezhet — elvesztéseért nem kellene rettegni. Ámde nem maradhat mindég így. Felnő a' gyermek 's tiszta érzéseit szenvedélyek köve lepi el. Fölébrednek a' vágyak, melyeknek kielégítésére külső 's benső ingerek sarkalják, 's meg van zavarva azon szép öszhangzás, mely az érzékeket súlyegyenben tartotta. A' szivben ezer 's ezer uj benyomások tisztátalan érzéseket gerjesztenek, melyek a' képzelődő tehetséget ingerlő képekre hevítik 's így az ártatlanságnak rózsakorányát a' tiltottakra csábító szenvedélyek igen hamar befátyolozzák.

De épen ezen tiltottak utáni vágy fölébredésében rejlik az embernek erkölcsi érdeme, mert ha jobb részünket nem ostromolná annyi ellenség, nem lenne alkalmunk küzdeni, nem lenne alkalmunk erénygyakorlásra; 's így a' bűnnel ismeretlen gyermeknél a' szivtisztaság nem oly érdem, mint a' felnőttnek meg nem botlása, kinek szivét a' bűn ingerei fölhevíték ugyan, de meg nem tántorították. Csak azért mondtam tehát a' szó szoros értelmében egyedül a' kifejletlen gyermek szivét tisztának, mert bünt nem ismer; de azért egy érettebb korunk szive is, habár ezer 's ezer vágy, inger ment volna is rajta keresztül, tiszta lehet, csak bűnös öntudat ne terhelje. De ki az, ki az életnek ösvényén úgy halad, hogy néha néha önmaga előtt el ne piruljon?

senki sem lép a' sirba a' nélkül, hogy szívét valami homály ne borítaná. A' gyermeki együgyűség, tudatlanság, ismeretlen érzések az életben előforduló soknemű kísértések és tapasztalatok között elenyésznek 's a' tévedésre vezető alkalmak előállanak; ilyenkor megbukni könnyű, ha nincsen az emberben erős és szilárd akarat, ingathatatlan állhatatosság, törekedni egy nem gyermeki öntudatlanságból származó, hanem egy olyan tisztaság után, melly az önismeretnek, a' soha meg nem szünő önszenvedélyeivel küzdsnek gyümölcse. És ezen küzdsben, ezen szilárd akaratban soha bünt el nem követni, áll az embernek legfőbb erénye, áll szívének tisztasága.

És ezen szívtisztaság az, minek megszerzésére felszólítalak benneteket; mert csak ennek birtokához van kötve azon méltóság, mi az életbeni tisztelet-teljes állástokat biztosítja. Erre nézve az érzéseknek, vágyaknak, gondolatoknak, beszédeknek 's cselekedeteknek olly tisztáknak kell lenni, hogy a' lelkiismeretnek meg nem tántorítható birói széke legkisebb váddal se tudjon sujtani. Igaz, hogy egy illy tökéletes kép csak a' képzelet világában él, de annak, ki szívtisztasággal fényleni akar, pillanatait illy kőpre kell függesztenie.

Ha a' természet elragadó szépséggel áldott volna meg; ha a' művészet ez vagy amaz ágábani jártasság által hirt 's nevet szereznétek magatoknak, ha a' rang- 's gazdagságban ragyognátok a' világ előtt: mindez csak álfény lenne, melly előbbutóbb ködként szétfoszlanék, ha erényes szépséget föl nem mutathatnátok. Mi más pedig ezen erényes szépség, mint a' szív tisztasága?

Van-e valami méltóságosabb, van-e tiszteletreméltóbb, mint egy ilyen nő? kinek szép szemeiben soha bűnös láng nem lobogott, kinek ajkairól soha csábhang le nem zengett, ki szent buzgósággal emeli az ég felé szemeit, valahányszor szívérzése nemes tettekben végződött; kinek egész viseletéből egy a' vallás által szellemesült, ész és jó érzés által nemesített lény tűnik ki, nem képes-e mindenkit maga iránt a' legőszintébb tiszteletre lelánczolni? Boldog egy illy nő oldala melletti férj, mert ez nevében igazán őrző angyalát tekintheti, ki minden ballépéstől megóvja; kinek keblén az életnek ugy örömeiben, mint bajaiban, a' legédesebb élvezetet alálja.

Nincsen nemeteknek szebb, nemesebb kincse, mint e' szívtisztaság: azért legjobban kell őriznetek. Ha egy férfiú vét ellene, tévedése könnyebben megbocsátható; de ha egy nő letépi erényes szépségének koszoruját, megbélyegzi önmagát: szégyenének bélyegét évek sem képesek letörölni; azért az erényességnek szent esküjét soha sem szabad megtörni, mert ki erkölcsi érdemét elvesztette, az női méltóságának tiszteletet ébresztő

fokáról könnyelműleg lelépett, mi egy pillanat alatt volt megtörténhető, de hova visszavergődni évekig tartó bánatszülte javulás után is alig lehet. Ismételve mondom tehát: főgondotok legyen szivtisztaságra alapított női méltóságtoknak föntartása.

A' KÉT KÜLÖNCZ.

KATONA ANTALTÓL.

Kivétel nélkül minden férfi szörnyeteg gyenge nemünk ellenében, 's annál félelmesebb szörnyeteg, minél simább ajka és villogóbb szeme van. — Ő földön csúszik előttünk, de csak azért, hogy felettünk uralkodhassék; — ő imád, de csak azért, hogy imádtassék, — ő bálványozó, de ön személye a' bálvány, melly előtt gögnek 's változó kedélynek hódol; — fennen hirdeti, hogy őt már maga a' természet gyengébb nemünk védelmére alkotá: — gyönyörű védelem! farkaskörmök közt a' bárányka. — De — kérdem: hol van az megírva, hogy a' mi nemünk kiskoru, hogy ennek istápra van szüksége? nem ugyanazon az-e testszerkezetünk — nem oly hajlékonyak-e izmaink, nem oly pezsgő-e vérünk, — nem égők-e pillantásaink, — 's az ész — ezen isteni szikra — nem honol-e nálunk is? 's ha igen, kérdem, mire a' támasz, — mire a' kiskorúság? — valóban ezen nemünket lealacsonyító eszme megrázza egész idegrendszeremet, 's szűgyenlek tagja lenni azon nemnek, melly ennyire elfeledé méltóságát. Hol a' kor, mellyben királyok 's nemzetek esedeztek egy Penthesileia segélyeért, 's Achilles reszketett találkozni a' vitéz Amazonnal? — Gyermekek! mint oktató, mint világot tapasztalt nevelő szölok hozzátok: — kerüljétek a' férfiakat, mint aspis kigyót, mint mérges növényt, melly még az őt övedző léget is kábitó gőzzel tölti el, — 's estveli imátokban „szabadíts a' gonosztól“ helyett: „szabadíts a' férfiaktól“ mondjátok, végzé szavait Gizela kisasszony — és csupán azon egyszerű okból végzé, minthogy a' hullámozó indulatoskodás rendkívüli forrásba hozván vérét, ez elérzékenyült szívéről oly nagy mértékben rohant beteges tüdejére, hogy azt rendes hangadó tehetségétől megfosztá — 's daczára peregni megszokott nyelvecskéjének, csak hosszas, és szembebe könyözönt ígész köhögés lön mindaz, mivel férfinemünk dicséretét tárgyzó beszédét befejezheté. — Növendékei, mert illő tudunk, hogy Gizela kisasszony személyében nem mást, mint nyilvános nőnevelőt van

szerencsénk tisztelni, — növendékei, mondom, különböző arczkifejezéssel 's különböző érzelmek közt bámulának nevelőjökre, 's hallgaták a' gyakran ismételt, de mindenkor különböző modorban előadott, 's ez által némi érdeket nyert beszédet, — 's habár alig volt a' húsz tanítvány közt három, ki ennek csak felét is értheté, — de Gizela kisasszony nemes gondolkodásu volt 's jutalmazottnak hívé fáradoalmait, ha bár húsz közül egy lelket menthetett is meg a' tátongó örvénytől.

Hogy ülsz, Mathilde, nyakadat előrenyujtva, mintha görcs tekerte volna ki helyéből 's karjaidat mint vízbefuló terjesztve ki himző rámadon' — sipegé Gizela kisasszony visszatérő lélekzete nem csekély megeröltetésével, egy sápadtarczu leányka felé fordulva, ki papája közelgő névnapja megtisztelésére egy papucspár himzésével foglalkozék, együgyű ártatlanságában nem is sejtve a' közel viszonyt, melly papája és általában a' papucs közt létezik. — Mennyire haladtál mustráddal, Katinka, kérdés nélkül nem is mutatnád magadat? — folytatá a' mademoiselle egy eleven leánykára vetvén pillantásait, ki legnagyobb frissességgel iparkodék felszedni tőjére a' lehullatott szemeket, mialatt szomszédnéja, egy kis barnácska, hamis mosolygásával elárulá a' nevelőnő előtt barátnéja zavarban létét. — Szeleburdi szélvitorla! — hányszor kell még ismételnem, hogy a' ki egy dologból kettőt csinál, annak rák módjára nem előre, hanem hátra kell mennie, — már ismét leszórtad a' szemeket?

„Megengedjen, édes kisasszony, egész figyelmemet iménti beszédjére fordítám, 's így véletlenül elejtém tömet,“ válaszolt Katinka azon eleven feltalálással, melly általában még a' gyengébb idejű nőgyermeket is bélyegezi.

Már az más, kedvesem! azt felettébb szeretem, ha növendékeimet nemcsak kézzel, hanem elméjükkel is láthatom foglalkozni; jöjj hozzám, hadd segítssek ki zavarodból.

Mialatt a' gondos nevelőnő a' kis Katinka körül foglalkozék, azalatt a' háttérben, félre a' dolgos seregecskétől, egy ablakív félig leeresztett függönyei alatt magányos leánykát pillantunk meg, ki fél könyökkel himző rámadjára nehezkedve, apró arany gyöngyök fűzésével foglalkozék. Életkorát tekintve, pár évvel meghaladá társnéját, — 's azon mesterkéltsé szesz, melly egész valóján előlék, észrevehetőleg küzdve a' gondtalan ifjúság boldog egyszerűségével, — nyilván tudatja velünk, hogy ő már régibb tanítványa a' tiszteletreméltó nevelőkisasszonynak 's példánya az egész intézetnek fogékonyság tekintetében. — Arczvonását festőileg szépségnek mondhatjuk, mint a' melly egy középet képezett a' régi spanyol festőiskola tekegömbölyü angyalfői, 's a' német hosszú sovány arczok között, — mellyek közül az elsők egy alföldi kerek menyecske kövéritő tejével táplált, 's a' bölcselkedésre legkisebb hajlamot sem sejtető ficzkót az

utóbbiak pedig inkább elvesztett paradicsom után sovárgókat, mint annak boldog lakóit, juttatják akaratlanul is eszünkbe. — Szemei kékek valának — azonban korántsem hasonlók a' tenger színe tükréhez, melyekből testésülve lépett ki hajdan a' szerelmek istenasszonya; — az ő szemei sötét-kékek valának, hasonlók a' távolban oriasívvé átfolyó lég azurjához, — 's e' szemek felett vadgesztenyeszínű selyempillák terülének el, szá-lacskaikkal a' legnemesebb tükröket védve; — szemöldei, mint két szivár-vány — darab, képezék a' kellemes ellentétet arcza halavány fehérségé-vel; — a' görögyszabásu orr alatt vérpiros metszésű száj nyílt meg kes-keny ajakkal 's virító fehér fogakkal.

„Mennyi báj! minő kecsék!“ kiáltsz fel, ifju barátom! 's ele-ven véred mint villanyos ütés alatt pezseg ereidben; — szánlak, édes ba-rátom — és csupán azért szánlak jelen körülmények közt, hogy férfi vagy. — Igen! te büszke ifju; ki kellemes külsőddel, mézes szavaiddal, magas műveltségeddel megszoktad a' hódításokat, — tudd meg, hogy e' nő útál és megvet tégedet és mindnyájunkat, — mert ő férfigyűlölő.

„Hogyan? — kérdezed — egy illy gyermek, ki még nem is ismerhet bennünket, — ki még alig képes jótól a' rosztól megkülönböztetni — már nemünket gyűlölné? szeretni vagy gyűlölni csak azt lehet, mit ismerünk, — ismerni pedig csak érett észszel lehet.“

„Igazad van, barátom! e' leányka még nem ismer férfit, és mégis gyű-löl, és természetesen, csupán azért gyűlöl — hogy nem ismer férfit; — de rögtön megfejem a' dolgot: E' leányka, barátom! árva, a' szó teljes ér-telmében; — nincs anyja, kinek édes szavai azon jóltevő meleget csepeg-tetnék gyenge szívébe, melly boldogító hevében az egész emberiséget tárt karokkal öleli, melly meleg vére minden cseppjéből egy-egy világot sze-retne teremteni 's külön mindegyiket vágyna boldogítani; — nincs anyja, ki repeső örömmel zárna egy férfit dobogó keblére, kit e' gyermek atyjának nevezhetne; — nincs atyja, ki őt, édes leányának mondvá, tér-dein ringatná, — 's kéjben uszva csókolná le redőtlen homlokáról a' gyer-meki érzés legszebb rózsáit; — nincs testvére, kivel karöltve vetélkedhet-nék a' szülői vonzalom megérdemlésében; — szóval: nincs senki körülötte más, mintegy a' hijában vadászott világot félig megunt, vagy inkább ettől egészen meguntatott, romlott szívé 's kurta elméjű nő, — ki lehetne min-den más, csupán nevelőnő nem, ki e' nagy hivatást kontárkezekkel ra-gadá meg 's szentségtelenül bitorolja azt, — ki a' szentek szentjét, — a' leendő anyák képzőintézetét, mint kenyérkereseti eszközt tekinti, — 's ront, a' helyett, hogy építene, fonák nézeteit, oktalan sejtelseit becse-pegtetve gyenge tanítványai szívébe.

Szenczi Máli, a' fiatal nő, kiről szólunk, gyenge korában elveszté édes anyját; atyja, mint szokása a' fiatal özvegyeknek, búelfelejtés okáért má-

sodszor is vakmerősködött Hymen zsámolára térdelni, azon megjegyzést téve e' lépésére, hogy ő nem követé más özvegy férfiak szokását, kik daczára gyakran már szürkülni kezdő szakálluknak, tizenöt éves leánykákra vetik hamvadozó tüzrel epedő szemeiket, nem törődve a' jövőndő ágas-bogas czímerekkel, mellyeket e' gyermek jóelőre testök azon részére szánt, mellyet ők fennyen ész lakának mondanak; — Szenczi, mondom, nem leányt, hanem szép fiatal özvegyet vezetett másodszor az oltárhoz. — „Szép és fiatal özvegy.“ Ez igen szép kitétel, 's ezen eszme valamelly varázserővel bir, de természetesen csak a' férfivilág előtt; — mert kérdem tőled, fiatal, sőt kevésbé öregecskébb férfi is, mi lehet vonzóbb reánk nézve, mint egy halvány madonnaképet nagyepedő szemekkel 's a' belső szenvedést nem földi bájjal visszasugárzó tekintettel, imakönyvet tartva kezében, térdelve látni az ur házában 's mozgó ajkai közül könyörgést emelkedni ahhoz, ki látja a' bánatos sziv redőit 's ki előtt tárvák a' vesék titkai. — Vagy pedig ugyanez alakot látni a' vigadók körében, hova őt nem szíve vonzalma, hanem társalgási kötelesség voná, — hol ő jelen van testtel, mellyet éjsetét gyászruha fedez, a' nélkül, hogy tudná, minő bájt kölcsönöz e' fekete lepel egész külsejének, a' nélkül, hogy sejténé, hány férfiszem tapadt kellemei csudálkozásába. — Ő csak testtel van jelen — lelke messze vágyak által üzetik, mellyeket csak ő ismer, és még egy más valaki, ki nincs jelen, ki messze van, — 's épen azért üzetik lelke távol vagyak által.

Szenczi uj szerelme első mámorában boldog vala; mertki is látott boldogtalan uj házaspárt? az ilyen apróságok csak később következnek. — Vak kábultsággal szíva fiatal nője mézes ajkairól az altató csöppeket, mellyek méz alatt mérget rejtének; — azon édes oda-adás, — azon varázshatalmu kölcsönös öntagadás, melly tiszta szerelmű uj házasoknál a' személyt csak személyben és személyért élteti, itt a' nő részéről tetetés, mesterséges háló volt, mellynek szövédékei alá nemtelen szívet rejtve, férje feletti határtalan befolyásra törekedett. — Régi közmondás: „a' szerelem vak,“ — ezen állítás Szenczinél egész jelentésében igazolta magát, 's az előbb büszke férfi észrevétlenül haladt perczenként az örvény felé, mellynek tátogó ürege rózsákkal volt eltakarva, 's csak midőn buktát érezé 's a' higgadtabb vér szabadabb mozgást engedett az alárendeltetésnek, sejté csalatását, — de már késő volt a' menekülés; szenvedelme erősebb volt, mintsem a' visszalépést megengedheté, — 's a' később előállt fásultság tökéletesen czélt éretett a' ravasz, uralkodni vágyó asszony nyál. — Az egész ház uj alakot öltött magára, — gondosan eltávolítatott minden, mi a' gazdát multa emlékeztetné; tiszték, cselédek mind az asszony kedvenczeivel vagy céljai eszközeivel cseréltettek fel, — 's hogy így természetesen a' kis Máli sem maradhatott az apai ház-

nál, önkényt következik. „Kedvesem! a' leánynak sorsa: valóját idegen formákhoz kapcsolni, létét idegen léttel szőni össze; — ő olyan, mint a' növény, melyet azért ápolunk, hogy más kertébe ültessük által; ő virág, melynek más keblén kell elhervadni: illő tehát, hogy sorsával még gyenge korában megismertessük, hogy a' kitűrés idővel ne legyen rá nézve áldozat.“ Így okoskodott gyakran az ármányos nő, 's a' gyenge férj vakon engedé magát megfosztatni gyermekétől, — 's ha olykor felvillanva az apai érzelmek szentebb korszaka, szive vágyva vágyott gyermeke után, a' ravasz nő mindég talált módot lecsilapítására; 's így hét év alatt kétszer láthatá Szenczi, akkor is csak futólag, gyermekét, mialatt az anya, egyetértve a' nevelőnővel, mindent elkövetett, hogy a' tapasztalatlan gyermeket világgyűlölő különczczé tegyék, 's valamelly kolostor falai közé dugva, bírtokrészét e' csalfa nő egyellen kedves leánya részére játszassák.

Málinak természettől szelid, 's mondhatni, búskomolyságra hajló véralkata felettébb megkönnyíté a' két nő alattomos célja kivitelét, 's mint látjuk, a' tizenhárom éves leány tökéletesen azon ösvényen van, mellyen mostohája 's nevelőnéje ohajták. Ő ritkán vegyült össze társnéival, kerülé ezek mulatozásait, — csendes magány 's háborítatlan elmélyedés volt az, mi őt vonzá, 's egy magánosan felemelkedő sziklafal a' bércek kupján, vagy egy csendes berek komoly árnya édes andalgásba ringaták lelkét, mellyről mint vértről pattanának vissza a' külvilág zajongó örömei.

A' L A K O M A.

„Sok ifjaink önkényt veszítik el magukat: a' szép öröm helyett rut örömet keresnek. — — A' vad öröm maga után csömört hágy, 's ez hypocondriává válik; a' socialitás szédelgéseiből beleesnek az insocialitás tonusába. — Az illy szerencsétlenek körül olly barátoknak kellene forogni, kik a' neheztelés veszedelmeinek is készek volnának kitenni magokat. — Az sem volna rossz eszköz, ha egy lelkes és jó leányka megkapná 's oltár elébe vezetné.“

Vitkovics Mihály.

„Jean! az ebédlőt rendezzétek el; — függönyök, lámpák, szőnyegek, mind fényben legyenek, de legfőbb figyelmedet az asztal foglalja el; — mára vendégeket hívtam, huszonnégy személy, érted? — Jean, champagnei és rajnairól meg ne felejtkezzél! — E' szavakkal bocsájtá el Halóczy Endre cselédjét, miután ennek segélyével levont felső köntöseit könnyű pongyolával cserélé fel, 's éji dobzódás által törődött tagjait a' ruganyos kerevet dagadó vánkosai közé pihenteté. — Ördög és pokol! — kiálta fel némi szünet után, félíg leéggett illat szivarját a' menyezethez sujtva — e' kis papagály, Tháliának e' pajkos papnéja, inkább beszött, mint remélém. — Én

— Halóczy Endre — fővárosunk Adónise, — férfiai irigylésének tárgya 's asszonyainak bálványa, kinek jelszava: — „szerelem és hódítás,” ki győzelmi babérokból vethetnék magamnak nyughelyet, 's foglyaikkal kelet legelső háremét zavarba hoznám, én — mondom — két hónap óta vesztegetem időmet 's örömet egy színésznővel 's a' fél város gúnykaczaja közt engedem magamat pórázon vezetni, mint ölebecske a' játszó gyermek' tarka szalagján, — nem! ez, istenemre, nem lehet így, itt végső csatának kell történni, habár mellette ég és angyalok, 's ellenem pokol minden ördögeivel támadnának is fel. — Júlia! csatára hivlak fel, — csatára ég és föld előtt.

Mialatt szerelem- 's bortól hevült fővel így hősködött ifjunk, azalatt szoba ajtaján csendes kopogás vala hallható, mit azonban csak harmadszori ismétlés után vett ő észre.

Kedvetlenül hangzék el ajkai körül a' „szabad” — váratlan látogatás által vélvén magát gondolatárjában háborítani. — Az ajtó felnyílt, 's egy alacsony zömök természet botorkált be kurta borzlábakkal, melyeknek felső részét sárga redős kétnyüstös nadrág fedé, bő szárákkal 's lecsüngő oldalzsebekkel, mialatt alsó része gondosan ollynemű sárga sarukba vala burkolva, minőket szinpadokon vitézi játékok alkalmával hősök lábain szoktunk látni; — felső köntöse frakk volt, rováskolt lapu sárga réz gombokkal, melyek között azonban itt hézagok valának észrevehetők, jelölül vagy a' hosszas szolgálatnak, melyet uroknak tenni megünának, vagy tán némelly pajkos gyermek kapzsiságának, ki ezeket, ugynevezett gombozásnál, használni kívánva, kiméletlen kezekkel levagdálá a' háztulajdonosok nem csekély bosszúságukra. Meggysszin mellénye alól, — mellynek tündöklő színe 's ércz gombjai remekei voltak a' szibvásár szabóinak — sürü ingfodrok dagadának ki, mint bőszült arszlán sörénye, 's nyúlának fel álláig, melly simára borotválva 's hófehér kemény papírbástyával volt védve, — mellynek sarkai két oldalról a' gazda két fültövét surolák 's az ajkak mozgásánál kellemetes hangokat adának, mellyekben szerzőjük gyönyörködni látszáték, minthogy legnagyobb figyelmét a' papirdiszre látszék fordítani, — 's mellynek nagyobb kitüntetése okából semmi nyakkendőt nem viselt.

Meghitt léptekkel 's ollynemű vigyorral ajkai körül, — minőt csupán csalárd embernél tapasztalunk, mint előpostáját annak, hogy bennünket csalni akar, vagy utó-jelét annak, hogy már bennünket megcsalt, — közeledett ezen testesült Faunus Endréhez, piszkos ujjai közt gondosan burkolt papírt tartva. — Az ifju a' mint megpillantá az ismert alakot, rögtön fölült pamlagán 's szeleburdi kapzsisággal nyult a' papirtekercs után, — mellynek rétegei körül arany vágásu rózsaszínű levélke kandikált elő,

remény-zöld ostyával lezárva 's homlokzatán a' kedves J. betűt góth alakban viselve.

Villámgyorsan lön a' zár feltörve, 's az ifju szemei előtt Juliának szigorú figyelemmel irt sorai terülnék el.

„Tisztelt barátom! A' szerencsét, ma ön társaságában lehetni 's kedves vendégei koszorúját nevelhetni, hirtelen történt egészségi változásom elrblá tőlem.“

Ez vala tartalma a' levélnek, melyet most halványan tartá Endre ujjai közt, — mialatt fejében száz meg száz gondolat üzte egymást, a' nélkül, hogy az ész szava ezt vagy amaztemelve, tulnyomósságra határozattá érlelte volna. — „Rettenetes csapás! Lakoma, vendégek, fény, pompa, minden az ő kedvéért, és most ő beteg. — Mit? hát még sorsnak is kell az én utaimban czirkálni, — még ő is keresztvonásokat tesz számításaimban? Jean! Jean, fuss, szaladj, — hirdesd ki mindenfelé, hogy beteg vagyok, semmi vendégeket sem fogadhatok el ma; határozz nekik más napot; én ma senkit sem várhatok el, senkit sem akarok elvárni. — De Jeán! hallod-e, megállj, nem mégysz egy tapot sem, hadd jöjenek, — én vigadni akarok, 's gyaláznak tartanám kitüntetni, hogy egyetlen egy asszony illy zavarba tudott hozni. — De mégis szemeimmel akarom a' dolgot látni. Jean! Jean! add elő felső köntösömet — megyek — menni akarok. — Örvöngött Endre, mialatt a' cselédek 's az idegen ide 's tova-futásának, parancsait teljesíteni. — Pálczámat, Jeán! 's kalapomat' dadogá akadozva, mialatt köntöseit felölté, 's fejérenyomva fővegét, mint antilop rohant le a' lépcsőkön, követve a' törpe emberkétől, ki sem több, sem kevesebb nem volt, mint színházi sugó, — 's egyszersmind a' két szerelmes levélpóstája. — Elérve Julia lakát, reszkető kézzel voná meg az ajtó feletti harangocskát, mire a' megjelent cseléd, röviden tudatá vele, hogy urnéjával ma beszélnie lehetetlen, 's az orvoson kívül senkit magához nem ereszt. — „De tán nem valamelly veszélyes baja van a' kedvesnek, tudakolá részvéttel a' cselédet. — „Csekély meghülés, hamar átmenő változás, mint az orvostól hallám; holnapig minden megváltozik“ válaszolt a' csalfa szobaleány 's halkal bevonva az ajtót, maga után bezárá, egyedül hagyva Endrét, ki pillanatot vetve az előszoba félig tárt ajtajára, látá a' kedvest pongyolában nyugodni a' hóleplek dagadó tollui között.

„Tehát csakugyan beteg az angyal?—nyögé az ifju mialatt lépteit visszairányzá; — no semmi baj, holnapra minden jól lesz; vigan Endre! a' mi nyulik nem mulik — tevé hozzá könyelmüleg — 's az utcára érve, egyenesen a' kávéforráshoz vevé útját, hol ismerősöket 's barátokat vélt találni.

Mielőtt tovább folytatnók történetünket, nem leend felesleges Halóczy Endre körülményeivel 's jellemével közelebbről megismerkednünk.

Halóczi Endre korán elhunyt szülői után tetemes vagyont öröklött 's mint árva, egy közel rokona gyámsága alá került, oly gyámatya kezei alá, kinek magának is gyámság kellett volna, minthogy ezen öreg ur azon emberek sorába tartozott, kik holtig kiskorúak maradnak, kik ránczos arczu fiatalok 's öszhaju gyermekek, kik körül örökös tavasz mosolyog — a' könnyelműség rózsás tavasza; kik mindent szeretnek, csak gondolkodni nem, 's mindent tesznek, csak azt nem, mit kellene. — Egy illyes férfi ha nőtelen, és mellette még pénze is van, igen furcsa állat, — közönségesen másnak, ki őt szemmel tartja, több mulatságot szerez, mint önmagának, — ő örökös mozgony, mellynek csudaszövevényü kerekeit a' pénz szele eléggé mozgathatja 's a' körüllevőket villanyozza. — De ha egy illy ember, mint másnak oktatója, nevelője vagy gyámja lép elő, már akkor a' dolog egészen más színvegyületet nyer, 's a' csupa comicum kisebb, nagyobb tragicummal elegyedik — de természetesen csak a' következményekben.

Természettől ajánló külső mellé szép lelki tehetséget is nyert az ifju Endre — 's czélszerűleg alkalmazott nevelés őt kora első ifjai közé emelheté; — de gyámja, ki növendékébe épen oly szerelmes volt, mint tulajdon édes énjébe, azt hívé 's hiteté el öcscsével, hogy az ember, mig pénze van és mozoghat, mindég derék ember marad, — 's ennél többre törekedni ostobaság. — Tudomány tehát 's a' művészetek magasabb felfogása Endre előtt csak alárendelt tárgyak voltak: — ellenben lovaglás, puská, kártya, vig-pohár 's a' t. voltak a' bálványok, mellyeknek hódolni ő szent kötelességének vélte. — Ezen szenvedélyeket csinos szabásu vékony lepelbe burkolni 's mesterségesen ez alól engedni felvillogni minden tettet, — legyen bár az legnemtelenebb, — ajánló modorban 's hamis világosításu oldalról adni elő, — ezek voltak a' főczél, ezek a' gordiusi csomó, mellynek mesteri feloldása legragyogóbb színben tünteti elő, véleményük szerint, a' nagyvilág előtt a' művelt világfit. — Mindazon szenvedélyek közül, mellyeknek tábora vak indulattal ostromolja az ifju kebelt, — 's a' török közül, mellyeket a' tapasztalatlan serdülők elébe a' zajongó világ hány, egyik sem oly édesgető, mint a' szerelem; a' fris vér villanyos hullámozása 's a' fejlődő crök csapongása, az ingó jellem dagályai, mellyeknek e' korban az ész még nem képes határozott irányt adni — mind megannyi villámvonók, mellyek ezen szenvedély kitörését előidézik. — Boldog az ifju, kit e' szenvedély nemes karok közé vezet, 's kinek első szerelmi csókja egy tiszta nőalakról csattanik le, így a' vésszes szenvedély reá nézve üdv- 's mennyet lelt ott, hol ellenkező esetben ezerek pokolig sülyedtek. — Tettei nem lesznek többé gyermeki játékok; ezeken a' férfuság bizonyos gyenge színe terülend el, — előtte a' tudományok, mint magasabb célra vezető lépcsők, fognak mutatkozni, — 's

erkölcei, melyeket ekkorig némi vadság bélyegzett, a' szeretett nő szelid társalgása által azon simaságot nyerik, mely kizárólag tehet embert alkalmassá, műveltebb emberekkel társalkodni; — ő szerelmében az egész mindenséget öleli, — közlékeny, bizodalmas, nyíltszívű leend.

De jaj azon szerencsétlennek, kit fonák nevelés vagy bal csillagzata nemtelen asszonyi körbe vezérlett, hol csalatás 's eltörpülés várnak reá; — ő előtte fekete színben tűn fel minden, 's foltot keres a' világító nap briliánt-tányérjában is; — ő megutálja először a' nemet, mely jégre vezeté 's utóbb magát az egész emberiséget, melyet általánosan rossznak tart, 's melyet epés komorsága undokító színben állít elő.

Halóczi is azon ifjak közé tartozott, kiknek egész életök nem más, mint czéltalan tulcsapongás; kik szerelmet szerelemmel cserélnek fel, a' nélkül, hogy valódi szerelmet valaha érezzenek, melyet könnyelműleg eljátszottak; nekie a' főváros minden népesebb utcájában volt szeretője, — de kiken szintén olly könnyen tuladott, mint minő könnyen hozzájuk jutott. — Ő köntöseit 's kedveseit rendesen minden hold fogytakor változtatta, 's e' változás reá nézve semmi különös hatással sem volt. — Ő a' grófnőt olly élvel csókolta, mint szobaleányát, — a' színésznőt épen ugy, mint a' him-varrónőt, annyira, hogy az ő neve közönségesen „a' szép csapodár“ volt, 's minden jobbhitű nő kerülte társaságát, mialatt az ifjak irigylették sorsát, a' férjek pedig rettegetek tőle, mint olly férfitől, kinek kedvencz szójátéka volt: „nincs hű nő a' nap alatt, — 's ha nekem nem hódol szerelmével, hódol másodiknak vagy harmadiknak.“ — De ragadjuk meg beszélyünk megakadt fonálát.

(Folytatása köv.)

V Á L T Ó É S S Z E R E L E M.

Mióta a' váltótörvény
 Hazánkba behozatott
 'S kereszténynek és zsidónak
 Adunk nagyobb kamatot:
 Mondják, hogy a' szerelem is
 Az uzsora útján jár,
 Mert hűséget és szerelmet
 Csak váltóra adnak már.

Nem vizsgálom a' hűséggel
 A' dolog miképen áll:
 De biz isten, a' szerelem
 Nem egyéb egy váltónál.
 És ha van közöttük különbség,
 Nem lehet, csak annyiban:
 Hogy a' szenvedő képesség
 Minden hölgynek adva van.

A' szerelem, mint a' váltó,
 Kellékekkel érvényes,
 De hogy: bizonyos sommáról
 Szóljon, főleg szükséges.
 Szerelemben leggyakoribb
 Intézők a' rokonok.
 Kivált ha az ifju szegény,
 A' lány atyja meg konok.

Azonban a' kibocsájtó
 Intézővényes is lehet
 'S tulajdon rendeletére
 Adhat váltólevelet.
 'S ha az ifju szerelemből
 Illyennemű váltót irt,
 A' lány cseppet sem tünődik,
 Aláírja: acceptirt!

Házasságban, mint a' váltó,
 A' szerelem is lejár;
 'S két év múlva mind a' kettő
 Rendszer nt elévül már.
 Hölgyek, ifjak a' szerelmet
 Hamisan forgatja sok:
 Változásban, szerelemben
 Egyiránt vigyázzatok!

Boldog az, ki hamis váltót
 Elfogadni kétkedett,
 Mert ez ellen lakzi után
 Óvást tenni nem lehet.
 Nekem van egy igaz váltóm,
 Meghosszítom, ha lejár,
 De rátok nem forgathatom,
 Mert Palina birja már!
Sárosy.

NYILT LEVÉL.

TISZTELT SZERKESZTŐ UR!

Pesten, 1844. oct. 11d.

Nemde szívesen fogja ön venni nyilatkozatát egy őszinte magyar kebel örömetének, midőn ezt a' nemzeti művelődésbeni haladásnak tapasztalása kelti fel? Igen, ön szívesen fogja venni e' sorokat, és szívesen becses lapjainak minden olvasója, ki hazánk szebb jövőjének legbiztosabb magvát: a' „keleti faj“ szellemének a' nyugatibb népekéhez olytán simulásában keresi, mely által az eredeti zománcz Árpád unokáinak tiszta hű vérében ős eredetiséggel ragyog fel. Higye ön, nem lehet az embernek nagyobb öröme, mint látni azt, hogy tüzes ifjaink, magyarokul maradvá, daliás, bátor jellemök a' társalgási érintkezésekben a' socialitas szelid kedélyével párosultan mutatkozik; az illyek lesznek legbiztosb megóvói, letéteményesei azon erényeknek, mellyek nevünket szeplőtlenül adandják át az unokáknak, a' honnal és nemzetléttel, mellynek fentartói és védői a' próbakor nehéz napjaiban szinte ők valának. Üdv e' nemeskeblű magyaroknak! méltók, hogy a' szabad magyar haza szabad 's hálaérdemes fiaul tiszteltessenek.

Ön kérdeni fogja: mit akarok örömmel, mit üdvözléssel? Megfejttem a' talányt.

Barbárokul tartanak bennünket nemcsak a' távolnyugatibb nemzetek, de azokul még sokak a' Lajta tulpartjain is. Hazánk úgy tekintetik, mint véghatára keletről a' nyugati civilisationak. A' legujabb időkben is egy-két hevesb nyilatkozása

a' nemzetiség szent érzetének néhány lelkes ifjainknál roppant bűn gyanánt rovaték fel külföldön, ott, hol a' harcznak zord játéka által szerencsétlenségére megkímélt hős Lehel csufosan veszte életét, melyet nyilázaporok kíméltek meg a' hadmezőn! 's hol a' szeles tanulók gyakran csárdásainkon tesznek tul a' pajkosságban, a' nélkül, hogy áthangzának a' Rajnán, át a' Lajtna . . . Gyakran tetté alakítják a' szót, sőt igen gyakran önnön rut álmaikat öltöztetik fel galád test gyanánt 's a' rágalom átkos szárnyain futtatják be velök fel Európát, hogy azt a' felölünk táplált balvéleményben, vakságban meghagyják, hogy idegenkedését irántunk ápolják. Gyalázat fejkökre az illy sátánkeblűeknek — de egyszersmind férfias elhatározottság részünkről annak minden alkalommal bebizonyítására, hogy ők gyáva, rut rágalmazók!

Kezdi-e ön gyanítani szavaimnak czélját? Fővárosi ifjuságunk érdemelt magasztalása az; azon ifjuságé, mely nem tagadhatja meg, 's nem akarja megtagadni apái hős vérét ereiben, hol azt kitüntetni erény, 's áldás reá ezért! de mely tettel süti fel a' gyalázat bélyegét azon alacsonlelkűekre, kik tevét alkotva a' szunyogból 's gyakran óriást a' semmiből: bárdolatlanság és insociabilitásról vádolják őt a' külföld nemzetei előtt! Azon ifjuság, mely egy és fél év óta fordul meg Pesten, nem az, mellynek társalgási magaviseleteért pirulnia kellene nemzetünknek. Nincsen meg lelkében a' szolgálai színlés, nincsen még tán külsején a' divat legujabb fényzete; de távol keblétől a' durvaság, távol külsejétől a' visszataszító nyersség. Neme a' férfut illető büszke öntudatnak, párosulva szilárd és szelided jellemmel, mint kell egy szabad nemzet szabad polgárában, honol lelkében, 's nemes arczatán és egész külsején fesztelen csín ömlik el jobbadán, az őszinte magyar érzést visszatükrözöleg. Pesti ifjainknálujabban feltűnő íme szép, kedves vonást szabályul mondhatni ki. Lesz talán kivétel egy-kettő, mely a' szabály pontjaitól némileg eltér, de ez, azon tul, hogy nem von el semmit az összeség érdeméből, még ollyanul is alig tekinthető, mely számba vetessék. Ha kételkednék ön — de azt nem teszi, nem teheti — ha kételkednék, mondom, szavaim valóságán: nézzen szét esténként a' nemzeti színház földszinén, mely ifjuságunknak hajdan kedves tanyául szolgált holmi kitörésekre, mig csak a' valódi társalgási műveltség rovására követhetnek el; nézzen ön szét, kérem, e' téren ma, 's az illedelmet fogja ön látni a' kebelnek olly igen-igen jól eső egész díszében. — Elnézem én e' szép szerepet, 's úgy látom, gyönyörű hölgy sorokat fon körül, mellyek a' földszinén édes kedvteliséssel élvezik a' kettős örömet, melyet nyújt a' művészet és a' (hosszan rettegett földszini) hallgatóság merültsége. Higgye ön, tisztelt szerkesztő ur, azon szép és lelkes hölgykoszorút, melyet egy idő óta nemzeti színházunkban, a' földszinen kivált, nagyobb számmal látni szerencsénk van, nem csupán színművészetünk szép haladása ösztönzi, de vonzza egyszersmind és főleg tapasztalaton alapuló azon hite és meggyőződése, hogy művelt és díszes társaság állja körül a' padokat, mellyekről a' művészet gyönyörét élveznie már háborítatlanul szabad. Mert hozassa el ön a' világ leghíreseb művészeit, 's állítsa köréjük a' durva pajkosság hőseit, 's tovariasztandja ön a' hölgyeket Thalia legdicsebb templomából.

Látja ön okát tiszta örömömnnek, 's hiszem, önnek honfiui lelke osztozni fog örömemben. A' nemzeti színház kedves gyűlhelyeül kezd lenni városunk művelt szépeinek, örömet látogatott templomául a' művészetnek, 's így egyik hatalmas emeltyűjeül nemzetiségünk megszeretésének, terjedése- és szilárdulásának. Tudja ön, minő vonzerővel bírnak a' hölgyek, tudja, mint hajol és indul utánok a' férfisereg. Valódi mágnes ők, mely szíveinket ellenállhatlanul bírja a' csatlakozásra. Én legálább mindig abban kerestem nemzeti színházunk ürességének egyik főokát, hogy

hölgyeink annak látogatásától elidegenítvén: hiányzott abban azon varázserő, mely a' férfikebelt inkább, mint a' műélvezet, képes magához hódítani. Az ok, mely hölgyeink ezen elidegenítését szülé, szünni kezd: ifjaink nem azon pajkos, pajzán utczai sereg, mely a' szelid nővilágot bosszontsa, 's maga köréből tovariaszsza. Esmélnek ifjaink; tudni, érezni látszanak, mikép csakugyan ők azok, kiktől e' nemzetnek művelődésbeni haladás is függ, 's mit ezen eszmélet lelkökben költ: az illedelem 's társasághani találkozás megkedveltetésének érzetét nemzeti színházunk körében tanusítják legvigasztalóbban.

1844. mindenképen nevezetes időszak a' magyar színművészet évkönyvében. Több tényező szüleménye az, mi ezen kebelderítő időszakot felidézte: néhány jól sikerült eredeti színmű, színészeink többjeinek jelessége, szinte e' tényezők közé sorozandó; de oka főleg a' városi német színpad véghanyatlása. Mintha a' gondviselés megelégtelve minerónkkel küzdésinket elhagyatott nemzetiségünk ügyében, elvégre kész volna úgy viszonyozni a' körülményeket, hogy az idegen Thaliának önmagábani összeroskadtával, annak romain emelje fel a' sokat tűrt magyar musát: vesztének eresztli amazt, vesztének visszahozhatlanul, 's a' hatvani kapunál dús virágot növeszt, melyből szép koszorút fűzzön a' lankadatlanul előtörékvő magyar szűz homlokára. Nem volt pillanat, mely a' nemzeti színház emelésére kedvezőbb volt volna, mint a' jelen. Az érintett tényezők karöltve, egymást elősegítve, ügyekeznek nemzeti színészetünket azon polczra vinni fel, mely e' hazában azt illeti; 's csak ne háborítsa azokat a' dőre tulzottság vad kitéréseivel, 's ne a' póriasan pajzán nyelv mosdatlan szavaival: közel az idő, melyben Thaliánk méltóságos arcza örömmosolygva fog és büszke öntudattal széttekinthetni e' hazában körülsugárzott tronjából.

Rajtatok áll, hazám lelkes ifjai, ez időt siettetni. A' körülmények illy kedvező alakulásában ovakodjatok megzavarni az önkényt működő viszonyok hatását; ne feledjétek egy pillanatra se, ne még akkor se, midőn talán hevesb véreteleket méltó ok inditná természetesen sebesb forgásra, ne soha, midőn a' magyar Thalia csarnokában álltok, hogy az érintett boldogabb, mosolygóbb jövő siettetése igen nagy részben töletek, a' ti nemes részvétetekről és műveltségtektől függ; a' ti magaviseletek lesz hévmérője azon buzgalomnak, melyet szépeink nemzeti színházunk gyakor és számos látogatásában tanusítani fognak. Őrizkedjétek okot szolgáltni arra, hogy e' drága nentők tovariadjanak, 's Thaliánk üdülni, dicsőülni fog!

Közelg a' honatyák visszaszéledése a' haza minden részeibe; 's az ifjuság, mely őket a' törvényhozói teremekben környezé, nagy számmal fog Pestre vonulni. Idézzé vissza, t. szerkesztő ur, becses lapjaiban azok emlékebe főnebbi szavaimat gyakorta; figyelmeztesse előre azon befolyásra, melyet számuk 's állásuk nemzeti Thaliánkra is jó vagy rossz sikerrel gyakorolhat, 's kérje őket, kérje a' haza szent nevében arra: ne koczkáztassa a' boldog fordulatot, melyet újabb időkben színházunk ügye vön, csak az illedelem rovására teendő bravourájokkal, hanem kövessék jelenen ittlevő ifjaink nemes példáját 's eszközöljék, hogy elnémitva nemzetiségünk kaján irigyeit, ezek kényszerítve legyenek honn és külföldön megvallani, mikép a' nemes magyar ifjuság tud nyugotiasan művelt lenni a' nélkül, hogy ősei véreinek tiszta zománczát megszeplősitené.

Örömet hiszem, hogy ön kifejtett nézeteim tolmácsolására kész leend megnyitni lapjait; 's örömet hiszem azt is, hogy ifjuságunk, felfogva a' szent célt, melynek létesülhetését azok tárgyazzák, versenygeni fog, magát azon hatalmas tényezőül tartani, melytől nemzeti színészetünknek az ajánlkozó viszonyok közti emelkedése és minden idegen feletti elsőbbségre jutása leginkább, mondhatnám, egyedül, függ. Lesz közöttök, nem kétlem, sok lelkes, ki becsületdolgaúl tekinti e'

szent ügyben közrehatni, 's iparkodni fog: közszellemet költeni 's ápolni társaiban, melly, mint érdemtelent, rekessze ki körükből azt, ki feledve a' szent célt, nem általná Thalia nemzeti templomát műveletlen szó- és tettel megfertőztetni. Isten önnel!

Császár.

ÉLETTIRÁSI ADATOK.

Berzsenyi Dániel annyira elhíresült költő, hogy bármi kis adat, melly egyéniségére némi világot vethet, bizonyosan érdeklendi a' közönséget. Munkái legújabb kiadása, mellyet Döbrentei Gábor bocsájta közre, „Berzsenyi Dániel összes művei” cím alatt, a' költő verseire 's egyéniségére vonatkozó igen sok és külön-nemű adatok-, jegyzetek- és levelezésekkel bővelkedik, 's ezért Döbrentei köszönetünket érdemli; 's midőn egyrészt azon ohajtást ébreszt bennünk: vajha jelesb költőink művei mindenkor hasonló szorgalmu kiadót találjanak 's illy érdekes jegyzetekkel kísértessenek: másrészt sajnálnunk kell, hogy a' kiadó nem elég sima nyelve miatt, legérdekeseb adatai a' nagy közönségre nézve elvesznek; mert nem bir ez annyi türelemmel, hogy sok rejtetszónak látszó kitételek értelmét kipuhatolja. — Azonban ezt csak mellesleg akartuk érinteni 's leginkább azért, hogy okát adjuk a' nyelvsimitásnak, mellyel, kiadó jeles jegyzeteiből egy nevezetesebb adatot közölván, élünk kelle. — Legyen tehát szabad Berzsenyi Dániel házából egy drammatizált jelenetet közlenem:

(1814-ben, szeptemberben Berzsenyi Dánielt három vendég tudakozá Niklón. Egyik Berzsenyi-háznál elvétve jártak. Onnan jobban utasítva, földszinti hosszú, tágas házba menének. A' háziurat számvetésben, gazdájával asztalára hajolva, találták. Kissé kételkedtek, ha igazán B. Dániel ajtaját nyiták-e be, miért is Döbrentei így kezd a' beszédet): Mi Berzsenyi Dánielt keressük, 's összehasonlítva B. rézbemetszett arczképét e' ház urának arczával, úgy hiszem, ohajtott partra szállottunk. És mivel tengerről jövünk, levontatjuk a' vitorlát, miként a' nekem, Döbrenteinek, és ime utitársaim, báró Wesselényi Miklósnak, valamint Pataky Mózesnek Berzsenyie kezdi egyik ismert odáját.

(A' nevelő Pataky és növendék Wesselényi szemei a' nagy költő látásába merülének. Udvariasan, de szó nélkül hajlának meg előtte.)

Berzsenyi (elfogultan). Igen, én B. D. vagyok.

(Többet nem szólt. Szívessége szemeiben 's ajkán látszott.)

Döbrentei. Megengeded, barátom, ha te-nek szólítalak, miként te megelőzve szólítál engemet, kissé fiatalabbat, válasz-leveledben; valamint meg fogod engedni, hogy mi holnap reggelig nálad mulathassunk szép lelkeddel.

Berzsenyi (ez utóbbi szavakon még inkább megörült; nem mondá, de látszott, miként továbbig maradásukat ohajtáná. Wesselényihez fordul 's az érzés remegő hangján): Nagy szerencsémnek tartom, hogy a' mgos báró ur magát csendes házamhoz megalázza. (Patakyra néz, nem tudá, hogyan címezze, még akkor nem divaltozott sem a' feszes ön, sem a' nyájasb kegyed, 's így az akkori ötléshatolással mondá végre.) Méltóztassék megszállani.

Wesselényi (komoly nyájassággal elegy mély érzéssel). Nem érezhetek itt megalázást. Jöttem személyesen megköszönni az atyám hamvaihoz irt nagytűzű odát. (W. ekkor 18dik évében volt.)

Berzsényi (szerény vállvonítással, nyugton.) Ollyan, a' millyen lehet. Hazafit akartam legalább ismeretlenül is megtisztelni, kiről hallám, hogy a' magyar theatrumra ezreket meg ezreket költött. (E' szavak után lesüté szemeit.)

(Előre hallván vendégei utjokban, miként Berzsényi csak legbiztosabbjaival közlékeny, nem akadtak fel kevészavuságán, különben is őt nem megelőző társalgónak, de a' legszivesebb embernek hallák mondatni. Pataky mosolygó megelőzéssel, mihez sajátilag tudá, a' koei körül végzendők eligazítására kért engedelmet 's kiment.)

Döbrentei (a' beszéd megindítása végett.) Hogy kerülnek össze, kik egy helyen jártak iskolába! Én mint gyermek láttalak. Te felebb jártál, 's az ilyen alsóbb osztályu taesköfiukra nem sokat ügyel, de most is előttem veres nadrágod és zöld mentéd! Ollyanban járt akkor több tanuló legényke is, de én csak a' te példádra rimámkodám mindaddig atyámnál, míg nekem is hasonlót varratott. Az én anyám édes anyja Berzsényi-leány volt, Nemesmagosiból, kit nagyon szerettem, mintha előre sympathiám fakadt volna miattad a' Berzsényi-fajhoz.

Berzsényi (szende mosolygás kelt ajkán, melyet nagy bajusza csaknem egészen elfogott.) Igen, Sopronyba vittek fel engem is tanulni, ott jártam el az iskola mellett, 's — tánczoltam. De jerünk hát beszélgetni benyilómba. (Vendégeire pillant, Wesselényihez.) Méltóztassék kérem. (Pataky- és Döbrenteihez.) Ha ottan dohányozni tetszenék. (Berzsényi nagy dohányos volt.)

Wesselényi. Mi azt tesszük, a' mit kedves házigazdánk parancsol.

(Beszélgetés az írószobában. Eléfordul, kik segítik a' magyar irodalmat Erdélyben.)

Berzsényi (Döbrenteihez.) Miféle ember az a' Sipos Pál? Kazinczy nagyon dicséri leveleiben.

Döbrentei. Reformatus pap Jordason Szászváros mellett. Faluja eloláhosodott, hallgatója hát kevés, de szászöldi levén, tizedet kap tőlök, melly aratáshoz képest 10,000 forintig is jövedelmez. Nőtelen. Magányában mindig olvas, ír, abba ugyugy belemerül, hogy ebédlő-asztalán hagyott abroszára, tányéra mellé gyűl 's ott hanyódik könyve 's irománya.

Berzsényi (asztalán heverő írásaira pillant. Mosolyogva). Az enyémen pedig meg papucсот láthatsz; Lidi leányomé. (Berzsényi kifordul.)

Pataky. Im nekividámul a' komoly óda-író. Beh szeretem ezen természet emberét. Csupa kedves egyszerűség.

Berzsényi (bejövén.) Maradjanak az én becses vendégeim holnap, holnap után egész nap itt, sőt tovább is. Csak ugy tudnám látni őket, a' mint erzem.

(Ez a' marasztás olly tiszta szívé volt! Szavait mind a' három vendéghez irányzá. De szabadkozniok kelle. Pataky előadá, melly napon akarják Bécsben lenni. Döbrentei pedig, hogy Erdélybe siet 's még elébb atyjához is.)

(Beyit Lidi kisasszony egy tányér perecczel, bor-, víz- és poharakkal. A' barna csinos kisasszony nyájasan kínálja körül a' vendégeket. 13-dik évében járt ekkor. Szeme az atya szeme.)

Berzsényi, (midőn leánya kiment, Döbrenteihez.) Ugy-e, nagy leányom van már, öcsém? Jókor hozzáfogtam a' neveléshez.

(Kopogtatás az ajtón. A' háziur nagybátyja, Thulmon ur, egy kapitánynyal belép, ki magyar gyalogezredbeli legény-szállitványt vezetett 's Niklón épen nyugnapját tartá. Németül kelle beszélni, mivel a' kapitány magyarul nem tudá. A' három vendég egymásközt csakhamar elvégzé, hogy illendőségből kettő a' tisztet 's Thul-

mont a' vidám öreg urat mulattassa, a' harmadik pedig azalatt Berzsényivel az oldalszobában beszélje ki magát. 'S így lön. Berzsényi megkínálta a' kapitányt borral, perecczel, és felváltott társalgás folytában maga is megfordult egy-egy kisig katona-látogatója körül, miként Patakynak mondá, csak vendéglátásból, mert fáj neki, mikor magyar ezredi tiszt magyarul nem tud; a' nemzet egész históriája nehezedik ezzel szívére. Az ilyenek, a' sok magyartalan indigena, 's a' nevelő német apácák segíték kiútni a' magyar nemzetet sarjából. A' nevelt tiszt 's bemutatója távoztával a' négy társalgó szorosabban csatlakozva járt fel 's alá az ebédlőben. Beszéd közt Berzs. Wesselényit többször egész főhajtással méltóságosozá.)

Wesselényi (Berzsényihez.) Egy nagy kérésem van a' tekintetes urhoz. Engedje az ifjúnak éléhozni azt, 's ne tagadja meg. (Berzs. megáll.) Hallja, mikép szólítjuk mi, a' vendégeket, egymást. Pirulok, valahányszor engem egy Berzsényi, az atyámat poraiban is tisztelő, méltóságosoz. Hivjon engem te-nek. (Wess. megszorítja Berzs. kezét, rázá 's hévvel nyakára borult.)

Berzsényi (áradozó érzelmeitől elfogódva, szünet után, akadozottan.) Illy koszorúját nem reméltem ódának. (Lángoló szemeit Patakya veti, balkezét Wesselényiében hagyván, jobbát Patakynak nyujtva.) Én meg illy ifju nevelőjétől kérem azt, mit Wesselényije tölem.

(Ezután ők hárman összeölelkezének. Majd szürkült.)

Berzsényi (természeti egyszerűséggel.) Barátim! miféle mulatságot szerettek? Azt gondoltam, verjünk fel egy kas méhet, együnk lampos mézet.

(A' három vendég e' szende ötleten egyszerre mosolyodik el 's együtt kiáltá.) Jól van. (Az erdélyiek csak gyaníták, hogy lampos méz, lépésleszen.)

Berzsényi. Illy falusi gazdaember csak azzal szolgál, a' mi telik.

(Kertbe menetel. Méhfelverés. Estvelinél a' háziasszony jelenlétében jóízűn esett a' jó szív mézével adatott méz.)

(Másnap reggel.)

Berzsényi. Barátim, ne fosszatok meg társaságtoktól még ma. Nekem az olyan jól esik. (Új szabadkozás.) Oh, isten bizony, ha ma és holnap itt nem maradtok, bár ne is jöttetek volna, hogy már ezt kell mondanom. (Majd külön Döbrenteit, mint bizodalmasbját, vevé körül. Sőt még kerék eldugatásával is fenyegette, mondván): Tudod a' magyar szokást?

(Az indulás este felé határozottatott, hogy éjjeli utazással pótolassék a' még Niklón töltendő nap. A' gazdaköltő jól megasztagult 's több szénakazalu szérűjére vitte vendégbarátit sétálni, 's csikait is megmutatá ménéséből. Beszéd a' zsidói jeles ménésről. Napáldozat felé ablak alá zörren az utazókocsi, melybe előfogatul saját emberei lovait állítatá a' szives házigazda, Patakya tudta nélkül. Mintha egyszerre elvágták volna Berzs. szavát. Vendégei megilletődve bucsuzának, ámbár utjaikban inkább megszokák az elválás fulánkjaikat. De Berzsényi, a' magányosan lakó, alig birt keble hullámsásával; szeme fényében könnyecseppek ragyogtak. Ölelkezés közt örök barátság kötése és sűrű levelezés megígérése hangzott. Kapuból kalap- és keszkenővel intének vissza a' távozó. Berzsényi utánok nézve, még egy helyt álla.)

Patakya (falun kívül a' két előfogatoshoz.) Kegyelmetek ki emberei?

Kocsis. Mink tekintetes Börzsönyi Dániel urnak szolgálunk.

Patakya. Jó lovascsaik vannak, a' mit látom.

Előlovas. Csak emögünk, uraim, semmit se kűb fényi.

Kocsis. Dejszen, mögparancsóta urunk, hó vigyázzunk.

Pataky. Hát milyen ur ez a tekintetes Börzsönyi ur szolgáló embereihez?

Kocsis. Az a mi földi istenünk.

Előlovas. A' bizon, senkit se bánt, peig jó gazda.

Kocsis. A' fölséges isten ágya meg és füzessen neki ezer annyit.

(Pataky szinte könyekre fakadt. Két társa sem marada egykedvűn. Elmondák a' „Jámborság”-s, „Középszer” ódát. Lelkesedve emlegetik Berzsenyit Keszthelyen, hol mgos Festetics Györgyöt nem találák honn; előhozák Sümeghen KisfaludySándornál, valamint Dukában Takács Juditnál és Urai-Ujfaluban, Döbrentei atyjánál.)

Közli Vachot Sándor.

FINANCZIALIS GYAKORLAT.

KÉPMAGYARÁZATUL.

Láposi Láposy Elek urfi, láposi Láposy Gergely táblabíró urnak nagy eménységű egyetlen fia húsz éves korában jött először Pestre, hogy azonban tudhassuk, minő szemekkel tekinté a' fővárost, nem lesz czéliránytalan eddigi életéről 's különösen neveléséről értesíteni a' tisztelt közönséget. Az öreg Láposy Gergely egyik levén a' vidék legnagyobb tekintetű tekintetes urai közül, sőt tekintetessége szinte a' nagyságosig nyilván, nem csuda, hogy a' fija legjobb bizonyítvánnyal tért meg a' kisvárosi iskolai intézetből, 's ezt meg is érdemelte, mert többet egy hajszállal sem tudott, mint ott tanítaték, 's miért még a' tizenharmadik században sem égettek volna meg. Tudta, hogy a' világnak öt része van, sőt ujjai után számítva, még meg is nevezheté azokat, de különben bárkinek szavára hitte volna, hogy Afrikát hasitja ketté mind a' két földsark, 's az egyenlítő Siberiában van. A' philosophiából első eminens volt, de midőn iskolán kívül az életphilosophiát említeni hallá, nem foghatá meg, mi köze van philosophia-név alatt itatós papirosra nyomott száraz betegségnek az élettel. Egy szóval Eleknek nem volt hibája a' tudatlanság, hanem csak az, hogy a' mit tudott 's a' mint tudta, nem volt tudni méltó. Apja azonban, egy dolgot kivéve, meg volt vele elégedve, 's így mi lön hátra, minthogy a' fiu is megelégedjék magával, mit is ő igen örömet cselekvék. Az egy pont, melly iránt az atyai gondok kifogást tevének, az vala: hogy Elek épen avatatlan volt a' financiális tudományokban, apja pedig, kinek a' háziadó fel-felbukkanó réme nem egy álmatlan éjt okozott, azóta e' tudományokat ohajtá minden magyar nemes fötanulmányi tárgyaul tüzetni, hogy kitalálhassuk a' módot, gazdaggá tenni a' hazát, azaz: magunkat, 's mégis megörzeni a' nemesi szabadságot, azaz: élvezni a' nemfizetés gyönyöreit mindörökkön örökké. 'S így Gergely urat, mint a' dicső nemfizetés barátját, ismervén, elképzelhetjük, hogy fiát a' financiális gyakorlatra sok pénzzel nem látá el, gondolván, minden tanulónak tanulás közben kell tanulmánya tárgyát szerezni, így tehát fija is Pesten szerezzen pénzt, vagy ha ezen szép és hasznos tanban pozitívelőmenetelt nem tenne, haladjon legalább negative, azaz: tanuljon keveset költeni, melly utóbbi czélt azonban a' láposi pusztán lihetőleg

könnyebben elérhette volna, mint a' fényűző Pesten, annál is inkább, mivel tudjuk, ritkán természete a' magyar nemesnek, tartozék bár a' nemfizetők ősi dandárába, pénzénél többet nem költeni. Elsorolván így az előzményeket, talán senki sem csudálkozand, hogy Láposy urfinak financiaiális gyakorlata az ohajtottal egészen ellenkezőleg ütött ki.

Láposy Elek tehát Pesten vala, 's mint minden fiatal vidéki, kinél teli erszényt sejtethni, hamar barátokra talált, 's csak néhány napot töltvén a' városi életben, az előbb képtelennek velt életfilosofiáról világos fogalmai kezdenek lenni; észre-
 vevé azonban, hogy ez az iskolában tanulttal ellenkezőleg tapasztalati tudomány levén, a' szükséges kísérletek miatt sok pénzbe kerül, és nem fizető atyjától csak bőjtileg töltött erszényét előbb kimeritendi, mintsem azt egészen sajátjává tehetné. Ezen szomorú fölledezés keseríté még szinte új örömeit, melyeket eddig még inkább csak ismerni tanult, mint élvezett. Voltak azonban barátai, kik hamar felvigasztalák csüggedő lelkét, biztatván őt, miképen apja vagyonával bíró embernek fíja Pesten nem maradhat pénz szűkében, számos derék lakói levén a' városnak, kik nem hagyják egy híres magyar család fíját is pénzzavarban sokáig kinlódni, hanem segítik azt, mint az oláhok nagy Hunyadyokat Rigómezőn, 's az ősi iránti tiszteletből azon vannak, hogy ne szenvedjen a' magyar nemes hosszú pénzszükségben, hanem, ha veszni kell, vesszen ősi szokás szerint egyszerre mindenestől, mint apáink Sajónál és Mohácsnál. Ezen derék uri embereknek, kiknek egy ősi magyar név halatára ha nem testekben a' szív, de zsebekben a' pénz megindul, tüntették fel Láposy Elek barátai, mint sorvadó erszényének tartalékseregét, már ő annál inkább megörült, mivel illy gyakorlott 's tárgyismerő emberektől remélé legalaposabban megtanulhatni az atya által olly hathatósan ajánlott financiai tudományát.

Ekkor került kezébe hősünknek egy nyomtatott ív, melyre, az isten tudja, ki és hol, egy közbirtokosság tanácskozásait a' nemesség adóztatásának tárgyában nyomtatá. Ezen iratban természetesen az vala megmutatva, hogy a' magyar nemesség adózást magára nem vállalhat, és pedig 1-ör örökös nem, épen azért, mivel örökös, 2or ideigleni sem, mivel az ideigleni is örökössé válhat. Ezen atya elveivel egyező irat sorait méz gyanánt szívá magába Elek, de abban semmi oknak tetszőt sem bírt kitalálni ez egyen kívül: hogy a' magyar nemest adó alá vetni nem lehet, mert a' zsidónak már is annyit fizet, hogy a' hazának is fizetni nem győzne, 's mivel a' zsidónak adózás már szinte ösiséggé vált, így természetes, hogy ennek maradni kell, és a' nemes nem adózhat.

Ezen meg nem dönthető okban lelő Elek a' magyar financiai alapelvét. 'S látván, miképen azon bölcs irat szerzői, kik bizonyosan financiaiális megváltói a' magyar nemzetnek, a' temérdek adósságon kívül a' nemesek nemadóztatására más támokat idézni nem bírnak: hinni kezdé, hogy más oka nincs is, mivel pedig apját a' nemadózás barátjának, de adósságtól mentnek tudá, már csak következetességből is igyekezék ezen nemesi praerogatívával is szaporítani apjának több előjogait. Olvasá Elek továbbá ezen iratban, hogy vám- és adómentessége megszűnván, a' magyar nemes egy pipadohányt sem ér. Ezt ő ugyan balgaságában úgy magyarázá, hogy a' szerint már jelenleg is csak a' vám- és adómentesség ér valamit, 's azon bölcs urak állítása szerint a' nemes ember in abstracto egy pipadohányt sem; de épen ez sarkalá őt erősebben adósságtételre, hogy a' magyar nemes becsének ezen elsilányulása ellen hatalmas bátyát emeljen. Így financiaiális tanulmányai elméleti részével készen volt Elek, annál készszebbnek vélvén magát gyakorlatilag is megkezdéni a' tanulást.

Ezen gondolatok egy este lépék meg Eleket, midőn már mutakozó pénztelensége miatt a' szokottnál korábban jött haza 's talán épen azon okból nem is aludhatott, egészen ellenkezőleg hirhedt Zsigmond királyunkkal, ki, a' historia tanúsága szerint, akkor nem birt aludni, ha pénze volt, 's ezért iparkodottis üresen tartani az ország kincstárát. Természetes, hogy midőn végre hősünket az álom elnyomta, ezen zavart gondolatok álmokképeké alakulva vonulának el általok egészen elfoglalt lelke előtt. Az álmokkép sajátzerű vala, mint az azt teremő eszmék, 's ki csak egy pillanatot vetend az álmat ábrázoló képre, átlátandja, miképen hősünk még a' láposi pusztán is megismerkedék a' francia irodalommal, hogy álmaiban még a' pesti uzsorásokat is — kik pedig méltán követelhetik magok részére az eredetiség érdemét — francia-regények torzalakaiba öltözteté.

Először is nagy űrt látá hősünk, mely mindig világosabban emelkedék ki a' ködből, 's végre ezen szavak látszának felette arany betűkkel: „magyar nemesi erszény“. Az erszényben temérdek kód fejlődék ki, de — bár mint várta is Elek — a' pénznek semmi nálunk olly sokféle nemévé nem változék, sőt több félembéri, félördögi alak szövődék belőle. Láposy sokáig nem tudá ezen lények jelentőségét megfejteni, 's azt sem bírá megmagyarázni, miképen lehet magyar nemesi erszénynek illy népessége. Annál több figyelemmel kíséré tehát a' kalandos lények minden mozulatait, kik először is gondosan megvizsgálák az erszény minden zegét zugát, mint látszék, épen nem akadva fel ennek ürességén, sőt biztos járás-keléseknél fogva, azt egészen megszokott dolognak tekintve. Ezután összegyűltek az öblös erszény közepén a' vezérek különválva elől, 's a' dii minorum gentium egy tömegben hátul.

A' tömeg elején két kis alakfoglala helyet; az egyiknek fülei, szarvai és lábai ördögi természetet gyanítának, nemkülönben hosszu ujjai és körmei; a' vele szemközt álló, kivel tüzesen vitázott, ellenkezőleg a' már említett soványságával, zömök tetemű vala, sarkain kakassarkantyúval 's madárral és szemekkel. Közöttük, de valamivel hátrább, egy alak mutakozék, mely mindössze is két golyóból szerkezettnek látszott, ezek közül a' kisebb fejét, a' nagyobb testét képezé, arca kifejezése boszankodást mutatott a' két előbbinek tüzes vitalkozása felett, míg körüle három magosabb tünemény, szelidebb ördögi, szeretnők mondani, juhphlegmával várá az események fejlődését, 's a' hátsó bizonytalan körzetű tömeg a' hallgatóságot képezé.

„Ez az erszény üres;“ mondá a' szarvas haragosan.

„Magyarosan üres;“ gúnyolódék a' sarkantyus.

„Ezen örüljete, — szóla némi felsőbbség érzetével a' két golyóalak — ha üres nem volna, soha sem kerülne körmeink közé. Avagy nem mesterségünk-e az üres erszényt megtöltenünk, hogy a' töltelék kamatostól visszafolyjon zsebeinkbe? nem tudjátok, mi ugy vagyunk a' pénzzel, mint a' tenger a' vízzel: egy csatornán bocsájtjuk erszényünkől és százon foly vissza. Ezen embernek pénze nincs, de van még jószága és — — — de a' többit ugyis tudjátok.“

„De honnan veszünk annyi pénzt?“ kérdé a' két szarvu.

„Mire valók itt körülünk a' juhok, mint hogy nyirjunk; válaszolá az előbbi. — Nekik vagy tiz percent, nekünk hatvan, ha nem több.“

„Legyen!“ kiáltá a' szarvas.

„Legyen!“ ismétlé a' sarkantyus.

„Legyen tehát!“ szóla a két golyó, 's az egész jelenet leforrázott tűz sus-torgásához hasonló hanggal eltűnt.

Láposy fölébredt. Már világos nappal volt. „Minő álom ez? — gondolá ma-gában. Jót jelent-e vagy roszt? Mindenesetre jót; hiszen azt hallám, hogy pénzt adnak kölcsön. Igaz, hatvan, sőt több percentről volt a' szó, de hiában, nekik élni kell, 's engem a' kamat egyszer meg nem öl, többet pedig nem kölcsönözök. Aztán száz szónak is egy a' vége: pénz kell, pénzre van szükségem, elkerülhetetlen szükségem. Azért pénzt kell teremtenem.“ Ezen hősi feltétellel — mely sokkal erősebb vala, mint annyi ezer meg ezer magyar nemes ember szándéka a' haza szá-mára pénzt teremteni — kelt fel az ifju Láposy, 's egy hajhász kíséretében nem sokára egy híres uzsorásnál termett.

Nem akarjuk az alku részleteivel untatni nyájas olvasóinkat (neheztelések el-kerülése végett 's rövidség okáért mind a' két nembelieket értjük) az alku részle-teivel, csak azt mondjuk meg, hogy Láposy reményeiben lehangolva, távozik a' tőzsértől, 's ismét a' hajhászszal hazatért, 's egy magával hozott iratot felbontván, azt figyelmesen olvasá.

Az írás a' kölcsön részleteit foglalá magában. Láposy 1000 ftot kért, a' tő-zsér ennek ötödét ígéré készpénzben, a' többbit lomokban és portékában; a' lajstro-mot sajtószersége végett közöljük.

1) készpénzben	-	-	-	-	-	200 fr.
2) egy csomó tekenősbéka-fogpiszkáló ér	-	-	-	-	-	50 —
3) egy ócska kijátszott cremonai hegedű, két uj klarinet						
's három trombita	-	-	-	-	-	250 —
4) 12 pár gummielasticum-sárczipő	-	-	-	-	-	60 —
5) 4 tuczat tollkés	-	-	-	-	-	40 —
6) 25 font finom sz. péteri sárga burnot	-	-	-	-	-	50 —
7) 100 darab szalmaszék és 10 fenyőfa-asztal	-	-	-	-	-	80 —
8) 10,000 darab kova	-	-	-	-	-	100 —
9) 20 darab szalmakalap	-	-	-	-	-	50 —
10) 3 akós finom boreczet	-	-	-	-	-	20 —
11) 40 pár pakfong-sarkantyú	-	-	-	-	-	70 —
12) 20 akós üres hordó	-	-	-	-	-	30 —
Összesen	-	-	-	-	-	1000 ft.

Kamat fejében ezen zsibvásárhoz a' tőzsér csak 500 ftot kívánt. Láposy mér-gesen vágá földhöz a' papirost, káromkodék, mint apjának bármely bérese, meg-esküvék, hogy inkább kezét vágandja le, minthogy a' kötelezvényt aláírná. Felki-álta, mit is csinálna ő ennyi lommal, 's a' hajhász ajánlatára, miképen ő mindenre bizonyos vevőt tud, hiven előbbi esküjéhez, aláírta a' kötelezvényt, felvéve a' 200 ft. készpénzt, hajhásza a' 800 ftot érő portékát eladá, s' kinek másnak, mint ma-gának a' kölcsönözőnek 200 fton, hajhászi bérül megtartá magának a' kialkudt 10 percentet, 's így Láposy 1500 ftos kötelezvényre kapott 300 ftot, 's ez vala a' magyar nemesség egy fiatal tagjának első financiaális gyakorlata.

I R O D A L O M.

„ARADI VÉSZLAPOK.” Kiadta Császár Ferencz. Pesten, 1844. Sadrét, 408 lap.
Ara 4 p. frt.

Mint midőn kertből jövünk, mellynek virágai szépségét és bőséget nem győztük eléggé csudálni, 's ha barátunk jő 's a' szép és dús kert leírását kérdi, mire válaszunk csak abból áll: menj és lásd! — olykép vagyunk a' jelen albummal; szándékunk volt azt bővebben ismertetni; de tartalma oly bő, egyes virágai oly szépek, az elrendezés oly izletes, miszerint — nehogy ismertetésünk számos lapokra terjedjen — kénytelenek vagyunk fölöle rövid szavakra szorilkozni, 's azt csak általánosán ajánlani az olvasó közönség figyelmébe, ha még további figyelmeztetésre 's ajánlatokra van szükség a' nagybecsű gyűjtemény körül, melly megjele-
nése első napjától közrészvétellel fogadtatott 's melly erre teljes mértékben érdemes mind azért, mivel áldozatul vitetik sorscsapások által sujtottak fölsegélésére, mind azért, mivel ez áldozatot nemzeti irodalmunk legkitünőbb bajnokai segíték minél kedvesbé, minél érdekesbé emelni hozzájárulásuk által. 'S valóban, büszkeséggel lehet megemlíteni íróink azon készségét, miszerint, hol az emberiség nevében segélyért esdő szózat hallatik, azonnal van lelkes férfinak, ki a' jótékony munkásság irányadó zászlaját kitűzi, azonnal akadnak számosak, 's e' számosak közt örömmel üdvözljük irodalmunk főfő embereit, kik a' jótékony közremunkáláshoz készséggel nyújtják segédkezeiket. — Az írók neveit, valamint az albumbani munkák tartalomjegyzékét ismeri az is, ki még a' könyvet nem bírja, hirdetésekéből; szabad legyen tehát e' részben hallgatnunk 's a' közlemények jelességét csak általánosán megemlítenünk, különben is híven, hogy igen van olvasó, ki e' becses könyvvel mielőbb megismerkedni ne sietne.

A' kiállítás minden tekintetben oly pompás, minő irodalmunkban eddig a' szokatlan ritkaságok közé tartozik. A' könyv báró Forray András özvegye-, szül. gróf Brunszvik Júlia assz. ő excellentiájának van ajánlva, 's a' nagy-
lelkű honleánynak Barabás által rajzolt igen jól talált arczképe előzi meg a' gyönyörű czímlapot. 'S valamint e' kép és e' czímlap, úgy a' többi kép- és zenemellékletek is honi készítmények, mit, a' szinte hazai gyártmányu papír szépségével együtt, csak azért is dicsérve említni helyén tartunk, mert látni belőlők, mikép illy diszkönyv kiadása körül is legkisebben sem szorultunk külföldi segítségre. 'S a' lelkes kiadónak: egyik szellemdús és legmunkásabb bajnokának, mind ezen hazafias buzgalomért, mind általában az egész jeles gyűjtemény létrehozása körüli fárada-
maiért nemcsak a' vézsujtott aradiaknak, kik sorsán enyhíteni a' könyv szép feladása, hanem a' szinte nyertes irodalomnak nevében is, meleg köszönetet kell mondanunk.

L á t ó.

„A' BÖLCSESZET ELEMEI.” Irta Purgstaller Kal. József, kegyes szerzeti pap, a' hittudomány és bölcsezet tanára 's ez utóbbinak rendes tanítója. Budán, a' m.
k. egyetem betüivel. 1843. Két kötet. Sadrét, összesen 315 lap.

„Korunk az anyagiság kora,” — illy bölcse mondattal szokta a' mai világ fíja magától igen sokszor a' teremő és fűrkésző emberi ész két legszebb gyümölcsét: a'

költészetet és bölcsészetet, elutasítani, 's midőn — életben szintugy mint tanulásban — az anyagit keresi 's fürkészi minden felett, azt hiszi, hogy a' főnebb kimondott szavak által igen helyesen megtette a' bucsukézszerítést e' két magasabb köri szellemi igényektől. Hite, fájdalom rá nézve, csalódás, mellyet, ha ő élte fogytaig át nem lát is, annál inkább átlátja, ki ugyan e' kor szellemi műveltségének állapotját szemmel tartani szokja. — Szerző jelen munkáját, melly a' bölcsészet elemeit hat könyvre (lélektan, gondolkodástan, ismerettan, erkölcsstan, szépműtan és a' bölcsészet története) osztva, adja az olvasó elé, e' rövid ismertető sorokban kívánjuk ajánlani a' közönségnek, mellyet érett gondolkozás, czélszerű velős előadásmód, tárgyhoz szabott világos nyelv mindenki előtt szintolly hasznos, mint kellemes olvasmánygyá teendének.

44.

Szerény kérdés. Volt egyszer — pedig Magyarországon volt: egy Almanach-társaság. Ezen társaság részvényeket bocsájta ki tíz pengő forintjával, mellyeket szép számmal vettek, 's a' társaság ígérte, hogy három évig egymás után almanachot fog kiadni — 's tán még mást is. A' társaságnak igazgatóválasztmányja is volt, olly szigorú a' részvénydíjak beszédében, hogy egy ízben — jól emlékezünk rá — kihirdeté, miszerint szégyenletesen hirlapok útján fogja közhírré tenni mindazok neveit, kik részvényeiket még be nem fizették. Ez ugyan nem teljesítetett; azonban van más dolog is, mit a' társaság vagy is annak igazgató-választmányja nem teljesített és nem teljesít folyvást, az t. i., hogy se nem jelenti, se nem jelenteti azoknak, kiket a' dolog illet, a' részvényeseknek, miben áll már e' társaság dolga? Hogy két almanach kijött, a' harmadik pedig elmaradt, ezt tudjuk; de azt szeretnénk tudni: a' részvényekül befizetett pénzek összege hogyan áll, miben áll? kapunk-e pénzünkől valaha valamit vissza, mint illenék? vagy tán még rá kell fizetnünk az almanachi költségekre, a' mi kellemetlen volna? avagy épen egy krajczárig egyenlő a' bevétel a' kiadással, a' min meg nagyon csudálkozánk? — Miután a' társaság 1840-ben keletkezett, 's 1842-ben jelent meg utolsó almanachja, e' szerény kérdésünket tán nem fogja senki is hamarlani? Tennünk ezt csak azért is kell, mert a' közbizalmat részvényes társaságok iránt csökkenteni nem örömet látjuk.

Több részvényes. *)

KÜLFÖLDI LEVELEZÉSEK.

Milano, sept. 22. 1844.**)

Kedves Lajosom! Sept. 1-sőjén tengeren valék, az előtti nap estve 10 órakor vett búcsut hajónk Triest partjaitól, Velenceze felé vitorlázandó. — Barátom!

*) Helyén találjuk e' kérdést közölni, ámbár hangulatát egy társaság iránt kisé komolyan tisztelőbbnek ohajtottuk volna; de helyén azért, mert főleg az irodalmi egyesületek munkálkodását figyelemmel kísérni szerkesztői tisztünknek ismerjük.

Szerk.

**) Szíves köszönetünket kedves Yolénknak, ki XXVI-ik levelében tett ígértét olly hamar beváltá 's lapjaink számára illy derék levelezőt iparkodott megszerezni.

Szerk.

tudod-e képzelni ama különös állapotot, melyben a' száraz föld fíja érzi magát akkor, midőn először tengerre bocsájtkozik, midőn az először érzi maga körül hullámlani a' végtelen habokat. Mégis jó, hogy éjjel volt, midőn tengerre szálltam; az éj homályában mind csak úgy tetszett, mintha a' part mindenütt közel volna; de jött a' szürkület, 's én a' hajó fedezetére léptem, tekintvén jobbra és balra, előre és hátra; és keblem szorult, midőn minden perczen messzebb messzebb látám tűnni az éj homályában gondolatimmal hajónk körül vont partokat. Igen, egy érzés kapott meg, nem a' félelem, nem a' kétségbeesés, de nem is az öröm érzete, hanem egy dicső, magasztos érzés, mely az áhitatos buzgalomnak bizonyos nemével vegyült össze; mert nekem úgy tetszett, midőn itt a' végtelenségben az eget tengerrel összeölelkezni láttam, mintha én menny lakója voltam volna! Oh, beh dicső is a' tenger a' maga nagyszerű változatlanságában! ez leghűbb képe a' végtelen istenségnek! és lehet-e szebb rokonszeny — sympathia — a' mindenségben, mint ég és tenger között van? Ha az ég borús, a' tenger is elsötétedik; 's ha orkán kergeti az ég felhőit, felbőszülnek a' tenger hajjai is; az ég haragos villámai a' zugó tenger hajjait csókolják meg; és ha a' nap arany sugárai az ég azurjáról mosolygának, néma csönd ül a' habokon. — És míg hajónk biztos haladása közepette illy gondolatok hullámlásának át lelkemen: nyugotra tévedtek szemeim, hol magas hegy-sort láték kiemelkedni a' hullámokból; és ezek a' tyroli alpok valának; később pedig egy hosszú homályos szürke vonal tűnt elé a' tenger karimája szélében; és ez Velence a' tündérváros. Minél inkább közeledik ugyan az ember Velencéhez, annál inkább megzavarja a' tündérvárosról fogalmakat egy e' tájon fekvő elég hosszú kopár sziget: de a' midőn a' hajó a' Lido sziget 's a' publici giardinik közé ér, föltűnik Velence a' maga egész pompájában. Olvass bár Velencéről egész könyvtárt, végy össze festvényeket, melyek az egészet vagy részeit ábrázolják, beszéljenek bár előtted arról a' legnagyobb ékesszólással, és te birj lángképzelő tehetséggel: Velence, ha látod az eredetit, meg fog lepni. Ama sok bájos sziget, mely Velencét körpézi, ama dicső ószerűség, ama genialis keleti építésmód, ama vakolatlan, több helyt elhagyatott házak zárt ablaktáblákkal, 's mindez mintegy kinőve a' habokból, e' mellett a' roppant élénkség a' lagunának, 's annak partjain, a' pompásan ragyogó nap, mely az egészre báj-varázst önt, — olly látványt nyujt, melyet képzelni nem, csak látni lehet, 's mely engem olly kimondhatlanul édesen lepett meg.

Velencének fénypontja a' Márk piac, mely világhírét méltán megérdemli, 's valóban ennél valami sajátosabbat képzelni sem lehet; pedig az egész csak öt épülethől áll. — Ha megállasz a' Napoleon által épített új palota előtt, balra az ó procuratiát pillantod meg, mely Dandolo doge alatt építetett; jobbra az új procuratiát, melyet a' köztársaság Zara elfoglalása után készíttetett; az ó procuratiát mellett van az ugynevezett óraépület, melynek roppant órája vakító-fényesen sugárzik felénk. Itt szemben a' Márk templom áll, mely a' görög antiknak, byzanci drágaságnak és ó velencei pompának gyönyörű szép vegyülete; ennyi a' Márk piac körülete, melynek egyik szögletében egészen magányosan áll a' Márk torony magosan nyulva égfelé. E' torony mellett 's a' templom előtt bronz-alapon három óriás árbocz nyugoszik, a' velenceiek által elfoglalt három szigetet: Candiát, Moreát és Cypriát ábrázoló. — Ebből áll a' Márk piac, 's ha az ember végignéz rajta, lehetlen meg nem vallania, hogy a' mesterség és művészet megdicsőítve élnek azon műveken. — És e' piac örökös zaj és lármá gyűlhelye hajnaltól elkezdve éjfélt utánig; ki a' velencei életet ismerni vágy, ki éldelni akar, ki venni, vagy adni akar, ki szolgálatra ajánlkozik, az mind e' helyre gyűl. — Itt egyik

gyümölcsöt hord fején csinos kosárban, másik czifrán festett fatálfakon hideg vizet hord körül, 's „fresca fresca“ kiáltozással sérti a' fület; amott egy olasz austrigát kínál; itt egy gondolier „comanda signore una barca, una gondola“ szavaival kínálkozik; amott egy vetturino (szekeres) ajánlkozik. Most előtted egy szalmakalapos csinos olasz hölgy terem, gyönyörű virágokat tartva kezében, 's a' nélkül, hogy kérnéd, csinos virágcsomót nyújt át; te elmosolyodol; ő viszont; ki veszsz zsebedből egy-pár krajczárt, átnyújtod neki, 's ő egy bókkaal köszöni meg; majd a' eszmatasztító hajlong előtted, vállán hordva kis faládáját, 's ha megpillantja fénytelen csizmádat, minden hosszas kínálgatás nélkül ládikójára kényszeríti lábadat, 's egy pillanat alatt fénylik eszmad; 's ha kifizetted őt, tovaryargal, hogy mást el ne szalasszon. Majd a' gypsfigurákat áruló olasz kiált éktelenül mögötted 's a' t. és ez így megy itt egész nap, 's mind a' mellett, hogy lovagok 's czifra hintók nem robognak végig e' piacon, — mert lóláb e' szent helyet még soha nem szentségteleníté, — e' hely a' városban legélénkebb. — Ez a' Márk piacz nappal, és ez még semmi a' tündéréjhez képest. Mig tökéletesen beszótetedik, mulass a' városnak egy más részében, és midőn a' csillagok előtűntek, lépj ismét a' Márk piacára; menj a' procurátiák alatt folyó ívezet alá, nézz végig onnan, vagy állj ki e' piacz közepére, 's tekints szerte magad körül: és a' nap keleti vagy arab őskorból vett mesés tündérpalotákat itt láthatod. — Oh! én mindenkor olly boldognak éreztem magamat, a' mikor e' piaczra kiléptem; ugy tetszett nekem, mintha ifju keblem aranyálmaj teljesülve volnának, 's mintha én tul e' föld-gömb határain valami mennyei szent helyen lebegnék! 150-nél több gázlámpa foly végig az ívek alatt, és az íveken kívül 's a' gazdag boltok és gyönyörű kávéházak szinte tündéri fényben usznak. Estve a' gazdag uri rend is ide jö ki sétálni, — mert az olaszoknak a' csillagok följöttivel virad, — és midőn olly igézőn szép olasz nőket lát a' vándor e' tündérpaloták közt lejtnei a' helyen, melyhez annyi történeti emlék van csatolva: ugyan hogy ne telnék meg nem földi érzelmekkel kebele! — Illyenkor majdnem egész piacz székekkel és lóczákkal el van látva, melyek az elfáradtakat, evőket és ivókat elfogadják. Mindennap zene van itt, 's ha a' katonai zenész-kar nem játszik, itt egy guittarre-ost, amott egy flautást látsz, mindegyiket saját publicumának játszót. — Milly dicső élet, mennyi fény, milly nagyszerűség és mennyi éldelet! 's képzeld mindezekhez a' két procurátiának megvilágított kormos falait, a' Márk templomnak sajátságos és sötétben kísérteti alakját, a' Márk tornyot, mint egy óriásört, ki e' nép fölött viraszt, 's Itáliának szelid éghajlatát; ez valóban olly kedves, édes képet ad, melyhez hasonlót a' föld nem mutathat. Ha Velenczének nem volna semmi más mulatóhelye, csupán csak e' piacza: a' mulatságnak már ugy is kifogyhatlan forrását bírná! mert oh, a' Mark piaczon hétköznapi is ünnep van! — De menj ki a' tengerpartra, és sétálj végig a' doge-palotától a' publici giardinik felé, vagy menj a' Rialto hidjához, ez élenkséget ott is föltalálsz, csak hogy vadabb szellemben.

És ha mindezt megvizsgáltad, tekints Velenczének kisebb utczáiba, bérelj ki egy gondolát, evez végig a' kis csatornákon, de különösen a' nagy csatornán, 's meg fogod látni a' nagy ellentétet — Velenczét a' maga nagyszerű búskomolyságában. — Engem mindannyiszor egy különös érzés kapott meg, valahányszor a' nagy csatornán végigvezek; ez olly valami sajátságos képet tüntet elő, mely inkább kedélyleverő, mint lelket emelő; 's melyhez hasonlót hiába keresnél; önkénytelen Velence egykori fénye 's hatalma jut eszünkbe. Ha látjuk a' nagy csatornán a' 130-nál több, keleti fényüzéssel épített barna palotákat; ha látjuk a' számtalan különös izléssel épült házakat foltos falakkal, rozsdás erkélyekkel, töredezett

fatáblákkal; és ha látjuk a' kisebb csatornában a' piszkot és életteleniséget; és ha látjuk a' fekete gyászos gondolákat koporsóalakú fődözzettel, 's mindezt egy ünnepélyes csönd kíséretében, melyet csak az evezőlapátok zugása 's olykor a' gondolier vad fölkiáltása zavar meg: vajon nem fog-e eszünkbe jutni, hogy Velence romjai közt járunk, és hogy e' romok a' régi dicsőség emlékei, hogy e' paloták sírkövek, az elhunytak dicsőségét 's nagyságát beszélők. Vagy nem fogjuk-e gondolni, hogy e' tömkelegvárosban árvíz dühöng, 's a' gyász-gondolák holt testeket takarnak; és nem fogunk-e a' gondolatra jöni, miszerint e' csatornák vize a' szerencsétlenek könyeiből folyt össze?! Valóban, a' mostani Velence a' dicső réginek csak romdűledéke!

Egy gyönyörű ünnepélyen is résztvevők itt Velenczében, mely a' modenai herczeg tiszteletére, az ugynevezett „Corso“, vagy gondolák verseny-futtatásával adatott. Vasárnap délután 3 órájában volt az idő; és mint ha bűvessző érintette volna a' nagy csatornát, egyszerre ezer gondola lepte el a' víz fölületét; a' part, mindkét oldalon, telve volt tarka vidor élénk néppel; a' katonai hangászkar a' csatorna szélén, a' herczeg szállása előtt, egy fölpipezett hosszú széles hajón volt fölállítva. Utitársammal együtt én is gondolát fogadtam; sajkásunk két erőteljes ifjú volt; a' gondolák telvék valának a' legszebb csinnal öltözött férfiakkal és hölgyekkel; az urasági gondolierek többnyire tarka matrócruhában valának, bő nadrág- és hosszan lecsüngő veres sapkákkal. A' zene hirtelen megzendült, 's ez jel vala az indulásra; az ezernél több gondola egyszerre mind megindult, 's áthaladván a' Rialtó hidja alatt, egy bizonyos messziségre futtatott; az ügyesség, mellyel a' fickók gondoláikat kormányozták, bámulandó; oly roppant tolongás közepette csak egyetlen összeütés sem történt. És midőn a' gondolák a' kitűzött célt elérték, egy pillanat alatt fordultak meg, a' mikor a' partokon álló ezerek „bravit“ kiáltottak. A' multság estig tartott; 's én elememben voltam.

Ennyit Velenczéről; a' többi érdekes részleteket utitárçam viendi meg neked. — Most már néhány nap óta Milanóban vagyok; miről, és a' további utamról annak idejében ismét szívesen foglak értesíteni *); válaszodat oct. végén Rómába elvárom; öleld magyar honunkat nevemben, — szerető barátod,

B á n ó J ó z s e f.

CHINAI KÜLÖNÖSSÉGEK.

Van Chinának egy fővárosa, azt gondolom, Pekingnek nevezik, melly a' szegény betegekre vagy tulajdonkép beteg szegényekre oly anyailag nagy és anyailag szelid gondot fordít, hogy illő például és üdvös utánzásul szükségesnek hisszük azt, a' mi fővárosaink számára is, kissé körülményesen leírni. Általános a' panasz, hogy az érintett főváros, az angolok távozása után szerfölött csöndes és meglehetősen unalmas, mi a' lakosságnak természetesen visszatetszett, 's egyáltalában nem

*) 'S mi még szívesebben fogjuk önnek érdekes leveleit közleni.

volt kedvére, mivel azonban egész nagyszámu lakosság kedvét magosra lobbantani olly erős dolog, hogy illy óriási munka alatt bizonyosan a' legjobb kedvü 's még jobb szellemü mandarinok erős vállai is megrokkának, tehát legalább az határozatolt már jó idő előtt, hogy e' tekintetben a' beteg szegénység szomoru sorsát hatályosan enyhíteni kell. Sőt mi több, ezen üdvös határozat nemcsak türelmes papirosra tétetett, hanem kivételkép és ellenére a' százados szokásnak, még valósággal foganatosítatott is. Mivel pedig minden változtatás kellemetlen és gyűlöletes, tehát azon kivételkép foganatosított üdvös határozat még maiglan is dicséretes divathan áll, 's még a' boldog chineserek unokái által is alkalmasint fog dicsérve, részint élveztetni, részint legalább megemliteni. Érte pediglen e' jótékony és méltányos intézkedés a' pekingi kórházat, mert hiszen a' beteg mindig nagyobb figyelmet 's gyöngédséget érdemel, mint az egészséges. Ezen eldönthetlen alapigazság következtében az említett kórház tözsomszédságában az érdemes polgári lövészársaság hallatja magát; a' puskák ropognak, 's a' beteg örvend e' kellemes zajnak, mert egyszersmind polgártársainak vitézi szellemét bámulja, és így sohajt fel: „Milly nyugodtan jajgathatok, mert ha az angolok ezután még egyszer megrohanják városunkat, vitéz társaim bizonyosan tovaropogtatják őket.“ Azután X . . . szabómester célba talál 's a' taraczkok durrogása örömjajt csal ki a' sulyosan szenvedő betegből, mert reméli, hogy az illy ördögös dörögés a' halált is elriaszthatja. De még ez nem tetőpontja ám az atyai és anyai gondoskodásnak. Mindnyájan, kik valaha betegek voltunk 's ugyan hogy ne lettünk volna, miután isten kegyelméből magyarok, akarám mondani, chinaiak vagyunk; tehát mindnyájan tudjuk, hogy a' beteg leginkább éjjel szenved, miután többnyire egyszersmind álmatlanságtól kinoztatik. Ámde ezen boldog kórházi betegek ez ellen sem panaszkodhatnak, mert a' derék lövészek az éj nagy részét lelkesen vigadják el csengő poharazás, harsogó zene és felhőket ostromló dalok között, melly szép mulatság mellett olly gyorsan telik el a' nem alható betegek éjszakája, hogy észre sem veszik a' hajnal hasadását, főkép ha elgyöngülés miatt kissé elájultak. Tanácsoljuk tehát mindazoknak, kik betegságyban fekdüni kénytelenítvén, fájdalmasan nélkülözik a' zajt és mulatságot, hogy iparkodjanak magokat e' szerencsés és boldogító fekvésü chinai lövelde közelébe szállítatni; reméljük egyszersmind, hogy e' dicső chinai példa szerint, ezentul a' lövészantanyák országszerke a' kórházak tözsomszédságába fognak helyezettetni, sőt, hogy e' tekintetben a' chinaiakon is tultegyünk, nem ártana kórházaink udvarában mindennap a' dobosokat összegyűjteni, hogy ott magokat e' szép művészetben derekasan gyakorolhasák. Igy legalább bizonyosan hihetjük, hogy a' betegek mielőbb fogják az illy célszerűen környezett kórházakat elhagyni, 's illy intézeteknél nemde mindég ez a' fő cél?

— Hong-Kongban az angolok megtelepülése óta már divatlap is jelenik meg, melly, jeles művészek hiánya miatt, divatképeit Kalkuttából hozatja, honnan rendszeren két hónap alatt érkeznek meg, minél fogva olvasói mindig hátramaradnak; de azért épen nem boszankodnak, minthogy jobbadán csak mandarinokból állnak, kik a' haladást különben sem szeretik.

— Az angol háboru annyira kiüríté China nyilvános pénztárait, hogy a' pekingi kormány kénytelen volt az apróbb mandarinok és segédek díjait tetemesen csökkenteni; e' veszteség kipótlására azonban kegyesen megengedé nekik, hogy üres óráikban mint targonezások, utcaseprők, bakterek 's a't., nyomoru helyzetükön némileg segítsenek.

— Nankingban az angol nyelv tanítása megtiltatott, mivel az atyáskodó hatóságok nem akarják, miszerint a' chinaiak átlássák, hogy eddig csakugyan igen nagy füleket viseltek.

— Ya chinai szigeten egy tudós mandarin átlátta, hogy még nem szerzett magának elég tudományt, 's szorgalmasan tanulni kezdett. Kell-e mondanunk, hogy illyesmi csak Chinában történhetik?

— Pekingben a' nyilvános igazmondás megtiltatott; azóta Jeruzsalem-ből igen sokan Chinába vándorlanak.

— Ugyanott egy divatlap jelenik meg tatár nyelven, mellynek czime: 'A' chineser; mondják, hogy szerkesztője boszúból rontja most a' papirost, mivel azelőtt rongyokkal kereskedett és szörnyen megbukott.

— A' porcellán-torony egyik öre hivatalától elmozdítatott, mivel üres óráiban gondolkodni bátorzkodott.

— A' chinai császár nem rég így szóla első miniszteréhez: 'Talán nem ártana, ha gyakran megfordulnék álruhában népem közt, hogy bajaikat jobban megismerhessem?' — A' hű tisztviselő alázatos hangon ezt válaszolá: „Oh, felséges ura a' világnak, ezért épen nincs szükség álruhára, mert hiszen néped még soha nem látott, következésképp saját ruhádban sem fog rádismerni.“

Confucius.

BUDAPESTI SÉTÁK.

Országos szőlő-iskola. — Van egy gyöngye Budának 's a' honnak, mellyel a' sikeres működésű magyar gazdasági-egylet ajándékozá meg a' hazát. Ez az országos szőlő-iskola. Ne ijedjenek meg, szép hölgyeink, (bár már sokan ismerik) hogy illy gazdasági tárgyról divatlapban olvasnak; mert ha kedves a' gazdának a' bor, még tán kedvesebb szép kegyeteknek az édes és szamatos szőlőge-rezd, mellyel örömet szolgál ez intézet; sőt már maga ennek meglátása, kivált e' kiállítási napokban, igen gyönyörködtető lehet kegyetekre nézve. Hogy pedig ugy ne járjanak, mint én, idegen létemre, miszerint többszöri kísérlet után is alig akadjanak ez iskolára: megsugom, hogy e' szőlőskert a' Sashegy-völgyben, a' budai-örsi utnak balfelé esik.

Elhagyván én a' budai dunapart hosszában (melly kocsin czélszerű ut, de gyalog a' ráczvárosi ut csaknem harmadrésznyi) a' szent gellérti hegyeket, 's jó nagy sárban a' Sashegy fölé tartva, egyszer valami tarka czölöp tűnődött megszűröl szemembe. Fehér és vörös színű levén e' czölöp, így okoskodám, hogy más miért fogna tarka rudat állítani föl kertében, hanemha a' nemzet. Hisz a' magyar nemzet legtarkább minden nemzetek közt, 's e' tarkaságot nemcsak nyelvében, öltözetében, gondolkozásában, sőt szőlő-iskolájában is szereti. És valóban, nem is csatlakoztam. Mert senkitől, kit kérdeztem, nem tudhatva meg e' szőlőskert hollétét, rá csak e' tarka czölöp vezetett, a' mellyen, közelebb érvén, egy pléhtáblára rajzolt magyarhoni czimert pillanték meg. 'S így a'

tarkaság néha hasznos is. Kár volt már a' veres és fehér czölöp színe közé zöldet is nem elegyíteni, hogy nemzeti színű lenne; vagy annak kihagyásával azt akarják elhíttetni, hogy a' magyar zöldet nem is gondol, nem hogy beszélne 's tenne? Hagyjuk ezt! Meglehet, ép azért hagyák ki, mert jól tudták a' magyar szöbeszedet: jó bornak nem kell czéger. — Szóval, elértem a' szőlőiskoláig, mely inkább völgyben, mint hegyen egy jókora háromszeget képez farácskal kerítve, mi azért volt előttem feltűnő, mert a' budai más szőlőket sem árokkal, sem kerítéssel nem láttam óva. — Bár a' világ már e' tájon beszűretelt, e' kertben még sok táblában érintetlen állt a' szőlő tövéen, míg némely táblák már koppaszta voltak: miről még a' rácson kül úgy gondolkoztam, hogy az azért van, mert egyik tábla már megért, — mert bele egy fajú szőlők ültetvék, 's azért szedettek le, másrészt pedig éretlen 's később szűrelik. Aligha rendes gazdáknak nem követendő példa. — Az ajtóhoz mentemmel egy kertészlegény ajtót nyitott. Egy bajusztalan öszes, de igen tisztos öltözetű 's magaviseletű urat pillantván meg bementemmel a' sorok közt azonnal felé tarték. Minthogy Budán valék és országos szőlőiskolában, bátorkodtam magyarul szólni, és nagy örömemre tiszta hangzású magyar feleletet kaptam; mi kétszer jólesett, mert nagy kerülő utamban bár kit szólíték meg Budán, mindenki németül felelt, 's másodszor azért, mert bajusztalan szájjal alul, megvallom gyöngye hitemet, teljességgel nem vártam magyar szót. És az öreg pedig lelkes testő magyar t. cz. Légrádi László ur, a' magyar gazdasági egylet igen derék szőlőigazgatója. — Elmondván akaratom, mi szőlővesszők vásárlásából állt: az öreg azonnal azon kedves újdonsággal lepett meg, hogy most épen szőlőkiállítás van. Oct. 15-eig fogott ugyan tartani, de a' folytonos esőzés miatt a' tisztelt ur ez időt hosszúsítja. Ezzel fölnyitván egy ujon épült 12 ölforma hosszú cserepes egyszerű épület egyik ajtaját, nagy meglepetésemre 5—600 fűrtnyi, majd harmadfélszáz fajta különböző gyönyörű szőlő-kiállítás tűnt szemembe. Majd mondá, hogy egyik 's másik jó szamatu szőlőt szagoljam meg — levett kalappal; ezt nem tiszteletért, hanem azért mondva, mert a' dák szagolásközben a' szép hamvat kalapjaikkal a' szőlőkről ledörgölik. Szagolék, 's a' legkellemesb aróma, mint valamely kedves virág-szag, kéjle orromat. Majd a' különféle magatlan fűrtöket, jerusalemi, egyiptomi, ciprusi, olasz, frank, német, rajnai, török 'sat. fajta szőlőfűrtöket mutogatván 's magyarázgatván, kedves gyönyörben részesített. — Majd a' kiállítási helyről magába a' kerthez vezetett, hol az igen magos ölnyi karóknak 's még magosb szőlővesszőknek én okát kérdezvén, azt felelé, hogy az azért kell, mert egy szálát ketté is vágnak, nem győzvén már a' megrendeléseket másképp teljesíteni. Így egy 32 ezer szálát rendelő herczegnek csak 30 szállal szolgálhatott; 's nekem egy fajból, melyből 25 szálát kértem, csak kettőt adhatni ígért; mert másoknak is szolgálni 's a' honban e' fajokat minél inkább szétterjeszteni hivatása e' szőlőiskolának. — Mutata egy kis hegy burgundi szőlőt, mely tökéi mellett kövel volt kirakva, 's négy év óta azért nem kapálva, hogy megtessék: a' kapálás, puhítás szükségese-e, hogy a' szőlő teremjen? nem! E' kis hegy szemem láttára annyit termelt, mint ama másik hasonfajú tábla, mely mind a' négy évben kapálva volt. Következésképp azon eredménye lett kísérletének, hogy mit azelőtt nyolcz ember kapált meg, azt most egy kis nyesővel, mely a' gatz földszint metszi, egy ember végzi el. E' szőlőiskolában elől a' külföldi szőlőfajok, dél felé pedig, azelőtt, nádas lapályon a' magyarhoni szőlőfajok diszlenek. Mindenik szőlőtábla szegletén rudra szegzett pléh-tábla mutatja a' megye nevét, melyből a' szőlő. Ekkép a' szőlőiskolai igazgató hitelesen adhat mindenkinek az ország bármely részében termeni szokott, — sőt külföldi szőlőfajokból is. — Egy 40,000 példányban nyomott szőlőlajstrommal,

mellyen a' szőlővesszők ára is föltéve, megajándékozván; egy könyvecskét is mutatott, mellyben a' különféle szőlőfaj leírása 's azokkali bánásmód adatik elő. — A' megrendelt szőlővesszőket és tökéket szalma, moh és gyékény közé segédível úgy rakják el, hogy az igazgató állítása szerint a' minapában Otto görög királynak küldött 200 szál közül, annak főorvosa bizonyága szerint alig nem foganszott 10 meg. — Örültem, hogy láthattam a' magyar gazdasági-egyletnek illy szép sikerű munkáját, mellyről dologhoz értő külföldiek olly igen dicsérőleg szóltak, hogy nemcsak Európában, de az egész világon sincs illy szépen rendezett 's annyi különféle szőlőfajból alkotott szőlő-iskola (Versuch-Schule). Magyar gazdáinknak használás, hölgyeinknek gyönyörködés végett, kivált még ezen kiállítási octoberi napokban, nem lehet eléggé ajánlani ez igen jeles intézetet, nem mintha nem lehetek volna eddig is sok látogatói 's méltánylói e' szőlő-iskolának, de mivel tapasztalásból tudom, hogy igen-igen sokan vannak, kik még annak létezéséről sem tudnak semmit, 's annál fogva a' gyönyörtől és haszontól, melly két kézzel fogható sikerét nem minden magyar intézetnek tapasztalhatni, öngondatlanságuk által fosztják meg magokat.

Kenéz y Lajos.

NEMZETI SZINHÁZ.

SHAKESPEARE.

Lendvayné assz. hosszas betegsége után kedden, oct. 15-dikén, lépett föl ismét a' színpadra, mellynek ő tündöklő csillaga. Ez alkalommal, Romeo és Júlia'ban Júlia szerepét választá. Ha a' valódi költészet nevében üdvözlét mondunk neki e' választásért, könnyen sérthetjük a' színházi közönséget, melly — köztapasztalat szerint — épen a' valódi költészettől borzad el annyira, ... mennyire ennek Egressy G legközelbi jutalomjátéki választá-tanúságát adá; hogy tehát a' színházi közönséget ne sértsük, mondunk íme neki is szíves üdvözlét, mert Shakespeare műve játszatott, 's a' ház mégis telve volt! Ez ritka tünemény, de azért szép és épületes, 's hogy megtörtént, abban a' rég nem látott, a' várva várt Lendvaynének fő-főérdeme van. És minő volt a' művésznő ezen előadása! Kell-e róla szólnunk? Kik nem észlelétek a' valódi szerelmet, menjetek és lássátok ez aetheri alakot, ez olvadozó, ez érze'emdús, ez elragadt és mindenkit magával ragadó Júliát... Nem! lehetlen, hogy Lendvayné't betegsége lakából a' színpadra kísérje; otthon várja őt a' gonosz, hogy gyötörje tán a' hazatérőt; ha betegsége elmenne vele a' színpadra, 's ha őt a' betegség játszani látná, megszűnnék tovább üldözni és elvonni őt csak perczekre is a' színpadtól — a' színpadtól, mellynek ő tündöklő csillaga.

V. A.

KÜLÖNBSÉGEK A' VILÁGON.

ELMEFUTTATÁS.

VAJDA PÉTER TŐL.

Talán, ha igen megerőltetném magamat, be tudnám bizonyítani, hogy van különbség a' teve és patkány, az ember és lajhár 's a' macska és ponty között. A' teve természetes nyerget visel a' hátán, hogy az ember ráülhessen; a' patkány meglátogatja a' kamarákat, hogy, az embereket utánnozva, lophasson; az embernek két keze van, hogy zsebébe dugja, 's a' lajhárnak gyomra, hogy ne henyélhessen; a' macska éjjel is lát, hogy az egereket megfogja, 's a' pontyot az isten teremté — mert kedve telt benne. Én pedig elmondám ezeket, hogy többet építhessek rájuk.

A' természet iszonyodni látszott az egyalakuságtól, azért a' legkülönbözőbb alakokat hozta elő: sokáig játszott, hogy végtére komoly munkához lásson és remekeljen. E' remek az ember, 's az ember a' természet pompája. Mi a' természetben szét van szórva, benne együtt találhatik.

Midőn az embert nézem, a' természetet látom, — 's midőn a' természet hiányos, bolondnak találom, ki az emberben tökélyt keres. E' hiányok teszik tökélyünket, 's a' melly utat mi görbének mondunk, az a' leg egyenesebb. Ki a' föld tulsó oldalán van, talpat mutat nekünk 's mégsem esik feje lágyára.

Sokan vannak, kik az emberek között is kárhoztatják a' különbségeket. Ezeket a' pór nép okosaknak tartja... mert ennek olly különös ötletei vannak: azt véli, hogy egy agyagból gyurta isten a' nemes lovat és a' nemtelen szamarat. Pedig ha ezt teszi, farkaikat is hasonlóknak alkotja.

Mire való a' völgy? kedves uraim! — — Feleljetek.. Azt gondoljátok, hogy csermelyek csurogjanak benne és pázsit zöldeljen? Hogy országut vonuljon át rajta és csatorna hasítsa végig? Hogy falvak és városok lépjenek el 's szőlővel és gabonával büszkélkedjék? — Koránsem! — Szegény bohók, kik e' csalódásban éltek. A' völgy nem való másra, mint hogy a' hegy annyival magasabbnak lássék mellette.

Mire való az elefánt, a' ló, a' teve? — Hogy az ember ráüljön, 's ki különben nagyon is kicsiny 's erősen gyöngye, némi nagysághoz jusson 's erőt és tekintélyt kapjon. Mit gondoltok: mennyit ér az ember a' maga lábán 's a' maga fejével? Hintó nélkül az ember patkótalan ló a' jég hátán 's feje, mint a' pulykáé, ha a' kalap rendbe nem hozza.

Vannak, kik irigylük mások asztalát, pedig mit ér az asztal, ha üres? — olly bohók is vannak, kik a' sültet jobb szagunak találják az aludttejnél, 's kik inkább innának tokajit, mint a' deresre feküsznek. Pedig miképen tudnák meg a' becsületes emberek, hogy korog az üres has és fáj a' verés, ha nem volnának korhely ördögök, kiknek hivatala, koplalni, 's kötelessége, huszonötöt kitarítani. Egymás javáért vagyunk a' földön.. a' szent cél megkivánja, hogy tudjunk tűrni.

Minő szép ruhája van a' liliumnak 's mi kopott bundája a' medvének, pedig a' medve a' rengetegek királya 's a' lilium posványok iszapos leánya... nem örülhetnek-e a' rongyos sihederek, midőn a' medvével esnek egy rovatba, 's nem sajnálhatják-e a' selyembe öltözött gazdagokat, kik a' gyáva liliumot utánozzák 's egy csunya hernyónak szövetébe bújnak... Ha isten selymet szánt volna szőrünk helyébe, bizonyosan szederfalevelet etetne velünk.

Az ember természete kitünőleg költői. Minek is neki a' maroknyi való, ha ölszámra költethet? Végignézem az embereket: mind más lován nyargal, csak hogy gyalog ne kelljen járnia; más fejével gondolkozik, más esze után eszik: szóval, mindenkié, csak magáé nem. Csuda-e, hogy aztán semmije sincs? Ki a' jelent kirepíté, éljen a' jövőben vagy bámulja a' multat. Hisz nagyon jóizü látni mások lakodalmát süvegen át nyalni a' mézet!

Azt mondjátok: nincsen jó lakunk, nem kényelmes, nem tág. Szegény bohók. Ki ada lakot a' sasnak, ki készite házat a' czetnek? És van-e király, kivel a' sas és czet lakot cserélne?

Vannak bizony emberek Franciaországon belől és kívül, kiknek üthet szoba sem elég, de száz és háromszáz is szükséges. Kérdem, mire

való volna ez nálatok? Hiszen gondolatotok sincs annyi, hogy mindenikbe egyet helyeznétek; pedig kölcsön sem kapnátok, mert elmúltak a' jó idők, mikor még lehetne a' bőrre valamit kapni. Mig a' bőr nem azé volt, a' ki viselte, addig ért valamit, — most már egy icze bort is alig kapni rá. Hasonló történik a' medvével és czobolylyal is.

Ha kimentek a' természetbe, elmondhatjátok: ez mind enyém, kivén a' mi másé benne; lefekhettek és alhattok, mig más eszik; dolgozhattok, mig a' szerencsétlen korhelyek kártyáznak, és szíhatjátok a' fris levegőt, mig más kandalló mellett pipáz. A' nap ugyan kissé meleg nyáron 's a' szél hüsecske télen, de ez se baj; tanuljátok gazdálkodni: tegyetek el a' melegből télire 's a' hidegből nyárra. Sok a' gondatlan nép: üstökénél fogva kell a' boldogságra vezetni, 's a' tudósok mindegyre nem döntötték el, ki az emberiség nagyobb jóltevője, az-e, ki először süte kenyeret, vagy ki az első korbácsot fonta.

Panaszkodtok: nincsen pénzünk. De miért is volna? Nem nagyobb erény-e, megvetni a' pénzt, mint bolondja lenni? Nem látjátok, hányan vannak, kik bolondok, ha pénzök nincs, ti talán akkor lennétek bolondok, ha pénzetek volna. Jobb ma egy veréb, mint holnap egy tűzok. Azt a' kis ész, mely ma bizonyosan tiétek, hogy akarhatnátok becsérélni pénzért, mellyről nem bizonyos, hogy holnap a' tiétek lesz-e. És ti becsületesek akartok maradni.. akkor a' pénzre ne is gondoljatok: pénzen adják és veszik a' lelkeket. Hazátok van és hazafiak vagytok... el a' pénzzel.. vagy ti vesztegettek vagy titeket vesztegetnek. Minő szegény lenne.. ha erszényetek megpukkadna aranyoktól, és szegény hazátok javára egy garast sem adnátok.. most legalább elmondhatjátok: hol nincs, ott ne keress. Különben, szegénynek lenni nem is olly szegény.. Az egeránya szépnak találja fiját, ha csupasz is

A' jogkülönbség isten legszebb rendeleteihez tartozik. Mi lenne a' világból, ha mindenkinek joga volna parancsolni? Ugyan ki engedelmeskednék akkor? — Ugy-e, megfogtalak benneteket! — Ha mindenki ur volna, ollyan szolgabíró, alispán vagy nádor, ki szántatná a' földet? Azután nem volna-e szegény a' nemzetre, ha minden ember a' törvény vas járma alatt nyögne, és nem volnának fényes uraságok, kik, a' törvénnyel és joggal nem törődven, a' nemzet becsületét megmentsék? Igy van jól, fiaim, — vannak, kik csinálják a' törvényt és fölötte állnak, és vannak, kik nem csinálják a' törvényt 's ezek a' törvénynek mindig útjában állnak. Hogy ezek néha kissé legázoltatnak amazoktól, az csak csekély uri tréfácska.. szabadságokban álla kitérni a' bohóknak.

Volt egy szegény ember, kinek semmije sem volt, mint igen ép gyomra, mellyet a' chinai császár végetlen drágán megvásárolt volna, és

igen ép gyomru hat gyermeke, kik néha-néha bőjti zenében is egyesültek. Ezt hallani pompás vala. Közel hozzá lakott egy uraság, kinek mindene volt, csak jó gyomra nem, volt roszt gyomru hat fija, kik sok farsangi zenét csináltak. A' szegény ember nagynehezen juthata egy vásárnapi kék kabáthoz, a' nagy urnak tiz kocsija 's mindenikhez négy szép lova volt. Amaz a' templomba ballagott vásárnap reggel, bajaiért vigasztalást keresni, emez haza vágtatott a' kártyaasztaltól, hol ötvenezeret nyert. Mult éjjel esett, 's a' hintó kerekai végig fecskendezék sárral a' szegény ember kék kabátját.

Sokan azt gondolnák, hogy ez nincs helyén; én pedig nem adtam volna sokért, ha láthatám: hogyan mereszti szemeit a' szegény ember 's hogyan fintorítja el arczát. — Gondolom, hasonlót tenne minden, kinek ész van — testében.

Vannak haszonleső emberek, kik jó tanácsdal sem szolgálnának senkinek, 's illyes fölfedezéseiket elrejtene az ablaktalan kamarába, a' mécszet véka alá dugnák, hogy másnak ne világítson: én azon jó bohókhoz tartozom, kik soha sem fognak meggazdagodni, mert szerencsémnek tartom, szegénynek, boldognak szolgálni. Halljátok tehát, minő véleményem van.

Ne törődjete egy batkányit is azzal, hogy különbség van a' világon. Így kellett lenni: így teljes a' kép. Ur és szegény, dús és koldus kártya-levelek az asztalon: az uristen játsza játékát velek.

Hogy ez sokat dolgozik és keveset eszik, amaz dolgot nem is ismer, de fal, mint a' habarcza; hogy ennek semmiből is sokat kell adnia, annak sokból is semmit: azon föl ne akadjatok. Ez teszi érdekessé a' természetet; ha a' dolgok a' rendes vágáson folynának, kétségbe kellene az unalom miatt esni.

Mikor láttok embert az utcán, ki a' fekete kenyér után is kapkod és mohón 's jóízűn eszi: dicsérjétek a' szegénységet és magasztaljátok az egyenetlenül rendezkedő sorsot. De midőn láttok gazdagokat, kiknek szájáról az izetlenség néz alá, kiknek nincs semmi jó, semmi édes, semmi izletes: akkor örvendezzete, hogy nem vagytok gazdagok 's adjatok hála a' sorsnak, hogy bölcsőtökben kender és nem selyem között hagyta ringattatni.

Mikor láttok embert az országuton, ki üres tarisznyáját gubája alá rejti el, hogy senki ki ne rabolja, 's kövecset talyigáz a' gödrökbe és a' hazának utat készít a' haladásra: irigyeljétek őt.. ő a' régi kor legnagyobb polgáraihoz hasonlítható. . Ingyen dolgozik a' hon javára, kiváltságot 's pénzt sem követel munkájaért. Ellenben szánhatjátok azon négylovu kocsi

birtokosát, ki mint a' szél reppen el a' kész uton, mellyhez soha, sem ő, sem családja egy kövecskét sem mozdíta.

Ha falun utaztok keresztül, látni fogtok kétféle embereket: azoknál kasza van és pedig a' kézben 's hatalmasan fogja a' gabonát és füvet; ezeknél kardot fogtok látni... de a' falakon, rozsdába fúlva, még légyfi ellen sem huzva ki. Ismét alkalom az irigység- és sajnálkozásra. Oh, te derék kaszás... oh, te szerencsétlen kardos.

Látni fogtok embereket faluban és városokban, kik foglalatosa és — nedvesek, nem kölni víztől ugyan, hanem majd izzadságtól, majd esőtől; és ismét láttok embereket, kik soha sem foglalatosa, és soha sem nedvesek, kivévén talán egy kis kölni víztől; mert van napernyőjük és esernyőjük. Minő szép ellentét: nedvesség és boldogság, szárazság és nyomor. Dicsőrem én, kik gyakran jól keresztül áznak. . nem kapnak minden szelőlőtől náthát és hurutot. . oh, a' náthás emberek sem férfi- sem nőkörökben nem kapósak; sajnálom pedig, kik mindig bezárva tartják testöket, 's károztatom a' természetet: miért nem gondoskodott rólok, legalább is mint a' tekenősbékákról.

Sokféle embereket lelhetnénk még uton útfélen, kunyhóban és palotában, férfi-és nőneműt, kikenél a' különbséget haszonnal vizsgálhatnánk: de ne vágjuk le egyszerre a' fát.. maradjon holnapra is valami. Remélem, tökéletesen meggyőződtek ennyiből is.. hogy minden különbség rendén van a' világon 's ki rajtok javítani akarna, mint mondani szokás, sült bolond.

A' KÉT KÜLÖNCZ.

KATONA ANTALTÓL.

(Folytatás.)

Halóczy Júliától a' Kávéforráshoz, innét a' Vadászkiürthöz, innét az Angolkirálynőhöz, innét a' Dunapartra a' hidhoz 's Budára futosott egy-pár rövid óra alatt, 's mikorra lakához ért, délutáni félóra volt. — A' lakába lépő Endre fülébe már távolról vig hangok 's a' jó kedv hallható kitörései jövének, nyilvános tanui vendégei megérkezésének, kik, keveset törődve a'

gazda honn nem létével, magokat egész kényelembe tették, 's Jean ügyessége mellett a' liqueur: „Fama volat“, a' „Bologna-Pomeranzen-Saft“, „Englischbitter“ 's isten tudja, minemű 's elnevezésű étvágycsiklandó italok és csemegék közt rettenetes pusztításokat vivének végbe; mert ők korántsem voltak olly finnyás gavallérok, kiknek gyomrát az illynemű apróságnak megrontani képesek lettek volna; ők mindnyájan épkezláb 's viharedzette férfiak voltak.

Hangos örömriadás közt fogadák a' vendégek belépő házigazdáját, 's Nyargalóczy báró, ki merész volt utolsó fillérét is Pháró-bankba küldeni a' többi után, félig üritett rumos poharát fölemelve: „Qui se ressemble s'assemble“ harsogá, 's tántorgó léptekkel közeledék Endréhez 's horpadt melléhez szorítva ezt, legkedvesebb barátjának nevezé, mialatt Vizszegi színész és Ugróczy költő az újabb romantika és franczia dramaturgia felett épületes commentatiókat tartottak, a' nélkül, hogy ezt vagy ők magok, vagy a' jelenlevők közül valaki értette volna.

„Hozott isten benneteket, kedves barátim! 's vegyétek köszönetemet szives megjelenésetekért. — Jean, sürj-forj, fül és szem légy, nehogy kedves vendégeink hiányt lássanak, — szólalt fel Endre, vidámabb arczat öltve. — Hát báró ur kedves nővére hol maradt, tán untatónak vélé társaságunkat vagy pedig fényesebb asztal ragadá el tőlünk a' szerencsét?“ folytatá Endre, Nyargalóczyhoz fordulva.

„Merci! grand merci, édes barátom! öt mára özvegy Gögösiné kéré ebédre magához; hiszen ismeri öt, Dorottya-utca, Nro 2, tudja, ki olly pompás asztalt 's különösen felséges borokat tart.“

„És szép szobaleányokat,“ vága közbe Endre, kedves modorjára akarva átvinni a' beszéd folyamát.

„Sans façons! felséges szobaleányokat, mindenik beillenék primadonnának bármelly színpadon; de à propos! mint állnak dolgai a' szép színésznővel, az angyali Júliával, még mindég Romeót játszik vele, barátom?“

„Hagyjuk el. Villám és taraczk! öt akartam mai táblánknál ragyogtatni 's az átkozott reggeli hűs szélnek tetszett öt meghűteni 's most ágyban fekszik a' kis papagály. — Jean! eljétek; 's ha tetszik, uraim, fogjunk helyet“, szólalt fel Endre 's a' varázshangra minden tag mozgásba jött 's elől a' báró 's utána többek, a' tábla végén pedig maga a' házigazda tevé magát olly helyzetbe, melly a' kényelmes evésre legcélszerűbbnek látszott lenni 's néhány perczek után hatalmas gőzfelleg emelkedék a' terhelt asztal felett a' felhordott étkek mesterséges kelyheiből, mellyeknek elnevezésében sok szakácsgenie fárasztá elméjét, az orvosok 's gyógyszerészek nem csekély vigasztalásukra.

„Jean! hadd jöjenek az olasz énekesnők mulatni vendégeimet“, szól, 's egyszerre villámsebességgel repülének fel a' teremajtó szárnyai 's széles öltönyben mint nympa, jelent meg négy kellemes olasz leány hárfakkal, karjaikon vezetve egy borzas Faunust.

„Felséges gondolat, isteni ötlet!“ harsogák az elbámult vendégek, 's Endre örömittasan legelteté szemeit e' jeleneten, mialatt a' nők nympaöltönyben Petrarca epedő dalait zengék, kísérve hárfahangoktól 's kaczer pillantásokat vetének a' jelenlevő uracsokra.

„Nos, báró! mint tetszik a' zene?“ kérdezé Endre Nyargalóczyt, ki szájátva bámult a' hangászok felé

„A bon vin il ne faut point de bouchon,“ válaszolt ez, tudós képet öltve fel, melly inkább illetet volna a' jelen Faunusnak, mint nekie.

Most Jean lépett be 's urának titkon egy levelkét nyújtott kezébe.

„Ki hozta?“ kérdé meglepetve.

„Kün várja a' választ,“ lön a' felelet.

„Bizonyosan uj kaland 's legfelebb egy kellemes rendez-vous lehet,“ gondola magában Endre, mialatt a' levelkét felbontá.

„Higyj tulajdon szemeidnek 's kövesd e' levél általadóját,“ ezen egyetlen sor állott a' levélben, mellynek vonásait azonban egy régibb kedvese kéziratának ismerte lenni. — „Higyjek szemeimnek, 's kövessem a' levél általadóját! mégis megfoghatatlan előttem. — Jean! minő teremtmény a' levél hozója, minő külsejü?“ kérdé a' cselédétől.

„Nőalak, gondosan befátyolozott arczczal, azonban, ha nem csalódom, e' fátyol alatt B... Amália lappang“ sugá Jean olly halkán, hogy e' párbeszédből a' gyomorral foglalkozó vendégek semmit sem hallhának.

„Ördög és pokol! itt világot kell látnom,“ dörmögé magában Halóczy, 's észrevétlenül eltávozván a' teremből, kün a' folyosón a' szolga által leirt személyt találá; közeledve felé, ez fátyola egy részét feltára 's Endre a' gyanított Amália egykor imádott vonásait látá.

„Asszonyom, mit jelentsen e' rejtély?“

„Tehát olvasta ön a' levelet? 's most, ha látni akar, kövessen, — válaszolt ez bádadt hangon 's merően az ifju szemei közé nézve. — Nos, késedelmezik? — ugy én távozzom“ tévé hozzá csipősen.

„Legyen ármány vagy pokoli koholmány, én követlek. Jean! — gyilokpálczámat,“ kiálta Endre villogó szemekkel, 's mint zúgó vihar követé a' sebesen haladó nőt, ki őt több néptelen utczákon keresztül a' József-külváros egyik zugába vezeté 's itt egy roskadozó-félben levő ház ajtaja előtt megállva, sípegé: „Czélnál vagyunk,“ 's a' szoba-ajtóra mutatva, hirtelen eltávozott. — Az ifju pillanatig határozatlan állott az ajtó előtt, 's már ka-

ezagva akart távozni, midőn az épület bejéből ismeretes szózatot hallott, melyet hangos nevetés követett.

„Tehát az oktondi csakugyan elhitte, hogy kegyed beteg,“ kérdé most ismét egy erős férfihang.

„Mint szentirást, 's cselédem azon utasítására, hogy senkit magamhoz bocsájtani nem akarok, rögtön eltávozt“ , válaszolt nevetve egy női kellemes szózat, melyet Endre rögtön Júliának ismert meg.

E' pillanatban mintha a' pokoly súlya nehezedett volna az ifju keblére; ajka kékülni kezdett 's szíve mellét szétrombolni iparkodék, magát így megvetve, sőt kigúnyolva látván egy alávaló teremtestől, ki iránt ő, ha nem szeretettel is, de jó indulattal viseltetett, 's kit bőkezűsége ezer jótéteményekkel halmozott el.

„Kedvesem! csak zsebe körül kell forgolódni a' szilaj ficzkónak“, kezdé ismét a' férfi, mialatt Endre óriási erővel rántá fel a' gyenge záru ajtót 's kivont gyilkával, mint az öldöklés rémangyala, rohant a' bünfészekbe.

„Tehát itt vagy, pokol kigyója! gehenna megérett gyümölcse! itt vagy, gúnyolni a' szilaj ficzkót, ki fölemelt a' sárból 's kegyelmével árasztott el“, orditá a' felbőszült ifju 's fölemelt gyilkával egyenesen a' nőre rohant. Félelemszülte kétségbeeséssel szökött fel ültéből az ismeretlen férfiu, 's gyilkával iparkodék elhárítani a' nőre szánt veszélyt, mely tett következtében sikerült ennek gyenge sebbel arcán kiillanni a' feltárt ajtón, míg a' két férfiu közt rettenetes tusa keletkezett.

„Segítség! segítség!“ hangzott most kívülről, 's a' hűséges Jean, ki ura gyanus lépteit nyomon követé, néhány előtalált poroszlóval rohant a' szobába, de Endre e' pillanatban rogyott földre, oldalon találva ellene gyilkodfésétől.

A' poroszlók rögtön elfogák a' gyilkost, kiben a' városi hatóság egy régen nyomozott gonosztevőre ismert, mialatt Endrét a' jajveszéklő Jean, többek segélyével, egy közel orvos lakába vonszolá 's a' még életjel nélkül levőt ennek gondjai alábizva, sebes szél módjára haza rohant, a' társaságot értesítendő e' szomorú eseményről.

„Pour l' amour de Dieu!“ kiáltott fel az ittas báró, 's a' gyüleléscsoport egy pillanat alatt eltűnt, mint a' forgó szélről felragadott pelyva, 's e' sietségben semmi különös esemény nem történt, csupán az, hogy Vizszegi színész a' lépcsőkön lesiető Faunust ellöké, 's ennek szarvai az alantabb haladó Ugróczy költő homlokán tetemes bélyeget hagyának.

VÉLETLEN VÁLTOZÁSOK.

A' képzelet szárnyain visszaviszem tisztelt olvasóimat azon falak közé, hol az árva Szenczi Máli a' nevelőháznál komoly helyzetben hagyók el; 's vizsgáljuk, a' lefolyt négy év alatt minő változások történtek a' leánykával. Minden oldalról új ismeretlen alakokkal találkozunk, csupán maga a' tisztelt nevelőnő az, kin a' négy év semmi változást nem tett, de nem is tehetett oly okos nővel, ki képes magával a' pusztító idő vas fogaival dacolni; a' hollófűrtök jelenleg is kellemdúsan árnyazzák a' hófehér arczatot, 's a' rózsapiros ajkak közül jelenleg is elefántcsont-fehér fogsor tündököl; mert természetes, hogy sem a' fodrász vendég-haja, sem a' fogorvos mesterséges pótlékeszköze nincs alávetve az elemi változásoknak, 's az ajkak pirját egy kevés cochenill mindenkor képes elővarázsolni. — De hol a' gyermeknő, kit keresünk? E' gyermeknő nincs többé itt, a' gyermek helyében hölgyet, a' fakadó bimbó helyében virító rózsát találunk minden kellemeivel a' bájló tavasz-kornak; — 's ha nem látnók az ismert szenvedő madonna képét, az ég szín szemek szeliden égő tüzét: nem tudnók elhinni, hogy Szenczi Máli áll előttünk e' szűzi bájló alakban.

Nincs is meglepőbb reánk nézve, mint midőn hosszas távollét után oly arcokkal találkozunk, kiket még a' gyermekkor boldog egyszerűségében 's e' kornak sajátos vonásaival ismerénk. Képzetünk a' távollét alatt a' tárgyak felül ugyan maradt minden változás nélkül, 's nem tudja a' korrallal együttjáró formákat eredeti valóságukban követni, 's mi találkozásunk alkalmával az ismert képet keressük, holott az régen megszűnt 's más állt helyébe, ha nem egészen idegen is, de mindenesetre lényeges formálódás által átalakult.

Máli egy utazó borszekevény előtt állt 's öltőnyei elrakásával foglalkozék, 's a' házban általános uralkodó rendetlenség, szétszórt kalapok, ott-ott heverő asszonyi csecsebecsék 's a' papírtokok óriási tömege nyíl van isejteté, hogy itt uti kiegészítések, jelesen, női kiegészítések történnék.

Igen, Máli a' házat készült elhagyni, melyben fölnevekedett 's viszatérni a' szülői lakba, melyben mindekkorig idegen volt, vissza az apai karok közé, melyek ekkoráig iránta oly zártak valának; mert illő tudnunk, hogy pár hét előtt mostohája, megunva földi életét, az örökkévalóságba költözött által, kevés áldástól követve, az új hazába. Szenczi, kinek szemei a' hosszas mámorból lassanként üdülve, eleinte gyanakodni, utóbb nője ármánykodásait 's nemtelen nézeteit átlátva, az ellen hangos kitörésekre is kezdett fakadni, éppen készülöben volt férfias tekintélyével hazakivánni gyermekét, midőn szerencse csillaga véletlenül elragadá oldala mel-

löl kedves felét, 's így egyszerre megszűnván minden akadály, rögtön parancsolá leányának, elhagyni a' nevelőházat 's visszatérni az atyai karok közé.

Emberi természetünkben sarkalik, mindent, még a' legroszabbat sem véve ki, megszokni; e' szokás lassanként természetté válik bennünk, annyira, hogy helyzetünkkel — mellyet, magunkat kivéve, az egész világ fonáknak tart — egészen kibékülve, minden jobb utáni sovárgás megszűn keblünkben, sőt vonakodunk a' jelent más idegen formákkal felcserélni. — A' bölcs teremtmének ezen isteni ajándoka alapelve földi boldogságunknak. E' nélkül mi lenne a' föld nyomoru gyermekeiből, kiket a' viszonyok óriás-hatalma, sorscsapások, szenvedélyek, helyzet 's társasági szövénnyek kiméltetlenül sujtának, 's az itt-ott néha viritó örömcseppek, mint parányi atom, tűnnek el a' keservek végetlen tengerébe! Mi lenne ez ajándok nélkül a' szegény földmivelőből, kinek vérizzadás közt gyűjtött vagyonkáját irgalmatlanul ragadja el vérszopó zsarnoka vagy czégéres gonoszok pogánysága tépi le testéről az utolsó foszlányt, mellyel csupaszságát fedezé, vagy a' pusztító elem lángok martalékává teszi viskóját, egyetlen fészket szegénységének! — Mi lenne a' hivatalnokból, kinek keblét isteni, polgári és hazai magosult érzelmek a' legszentebb irány felé vezérlik, kinek minden percét a' közjó felvirágoztatása foglalja el, 's keble minden csöppje embertársai boldogságaért szökell ereiben: 's félreértés, az irigység mételyes fulánkja, ármány és cselszövések czikkázzák át minden lépteit, 's a' gyanusítás ördöge pokoli színben állítja elő tetteit, mellyeknek rugója magasztos öntagadás 's az emberiség fenséges eszméje volt! — Mi lenne, mondom, ezekből, ha mindennapi tapasztalás, előtudat 's ezek után a' megszokás nem szelidítené a' csipős fulánkot 's a' lelket azon édes fel nem vevés párnáin ringatná, hol megtörnek a' külvizonyok sérítő törei.

Látom, mint ránczolódik száz bölcs homlok jelen állításom olvasásánál, 's mint kiált ellenem kigyót, békát száz elméleti bölcs ajak. — „Ez a' lélek eltörpítése eszméjét hinti el a' megszokás mesés festése által“ kiáltja bölcs Pál, — „ez a' vétkes indifferentismusnak emel bálványt a' fel nem vevés melletti álokoskodásában“ dörgi le hatalmas szavakkal Péter. — Édes, bölcs urak! méltóztassanak félrevonni a' nimbuszt, mellyet szobabölcsekedéseik göze vont fejeik körül; szálljanak le az elmélet képzeti honából a' földi empiria mezejére, 's látni fogják, hogy a' megszokás épen úgy nem törpíti el a' lelket, mint a' keresztény vallási alázatosság a' tiszta felfogásu lelket nem tesz szolgálivá, bár ez utóbbit is igen sok bölcsek akarák sophismáikkal fejünkbe verni, és tapasztalni fogják, hogy a' fel nem vevés korántsem indifferentismus, hanem a' hidegen fontoló ész legszebb diadala. — De térjünk a' tárgyra.

Máli, ki gyenge kora óta szakadatlanul idegen háznál növekedett, 's szülőit csak igen ritkán láthatá, nem csuda, ha annyira megszoká élete rideg folyását, hogy atyjának hazaparancsoló levele igen csekély örömmel hatott lelkére, 's az elválás neve'őjétől legérzékenyebb leve. — Nedves pillákkal tekintett vissza robogó kocsijáról a' lak felé, mellynek keskeny falai közt fejlődött ki eddig ismert világa, 's midőn az lassanként eltűntszemei elől a' távolban, bús merengés szállá meg lelkét, mellynek képei közt főszerepet játszott a' nőé, ki ezt tőle legkevesbé érdemlé meg, 's ki, mint alávaló lélekárulóné, kész volt őt nemtelen nézeteknek áldozni. Az apai lakhoz érkezőt szerető karok fogadák, 's eddig szokatlan mosolygó arcok vevék körül, melly körülmény a' búskomoly leányra inkább fájdalmas, mint megnyugtató hatással volt. Ő idegen volt az apai háznál, 's nem ritkán vágyott vissza a' nevelőkolostor rideg komolyságába. Szenczi, ki csak most kezdé ismerni leánya különös szellemét, melly őt végtelenül sujtá, nem ok nélkül önmagát vádolva, mint ennek előidézőjét, mindent elkövetett a' hölgy felvidámitására : ünnepély, zajos multság váltá fel egymást házánál, de ez mind nem vezetett célhoz; minden, de kivált férfitársaságoktól egészen visszavoná magát Máli, 's kivált e' nem iránt valamelly megfejthetetlen iszonyt érzett, melly gyakran benne a' nevetségig tulságossá lön; 's ha atyja olykor enyelgve, célzásokattön jövődő férjhezadása iránt, ő elszomorodva, inkább kolostort, mint férjet akart, 's vagy szobájába zárkózva vagy pedig a' téres kert sűrű hárssorai alatt andalgva merengett, mint ég menyasszonya, jövődője felett.

„Te örömet olvasol, leányom? — kérdi egykor Szenczi — látod, a' könyveket is férfiak írnák, kiket te gyűlölsz, kis bohó.“

„Ah, atyám, nem gyűlölöm én a' férfiakat, mert én gyűlölni senkit sem tudnék, hanem felettébb félek tőlök; ők, igaz, szépen, igen szépen írnak, de, mint nevelőnőm mondá, a' fehér papir minden betűt elfogad, 's a' férfiak minél szebben írnak vagy beszélnek, annál rutabbul érznek.“

„Tehát így engemet sem szerethetsz, minthogy én is férfi vagyok,“ tevő utána Szenczi kötekedve.

„Az más, apám! te olly jó vagy, én tégedet felettébb szeretlek,“ válaszolt a' kis különcz, pajzánul szökve atyja nyakába; 's a' dolog, mint volt, a' régiben maradt.

A' kellemes tavaszt forró nyár váltá fel, 's a' magos ranguak fürdői multságokra tódulának, megölni az unalmat, melly nékiek legközönségesebb betegsége. — Szenczi is, részint orvosa tanácsára, de leginkább leánya kedvéért, ki illynemű multságot még nem ismert, elhatározá magát, a' közelfekvő Füredre rándulni, 's néhány hetet! ott tölteni. Az uti

készületek hamar megtétettek, 's Máli, habár kedvellenül is, atyjával kirándult e' költői szépségü helyre. Az érkezőket minden oldalról örömhangok 's az életvigak moraja környezé, 's bár merre fordult a' szem, mindenütt mosolygó arczokkal találkozott; itt még maga az inség is szelidebb alakot öltött fel 's a' szegénység csalóka rojtokba burkolta magát.

Máli az első napokban bámult a' furcsaságokon, utóbb unni kezdé, visszaesve szokott hangulatába, kivált, midőn némelly uracsok igen közel tolakodva a' szép külsejü leánykához, czifra semmiségeket csevegének füleibe.

„Atyám! ki azon pompás nő ott a' séta végén, kit egész férfisereg környez a' legfurcsább hajlongások 's tagfintorító bókok közt?“ kérdé egy estve Máli atyjától, a' Balaton-fürdőből visszajöttkor.

„A' szép és gazdag Fényházi bárónő, férje a' carlsbadi fürdőkbe utazott, ő pedig unalomüzésből itt udvaroltat magának,“ válaszolt Szcenci tudakoló gyermekének.

„No látd, atyám, minők a' férfiak, hűsz udvarol egynek, 's mernék fogadni, a' hűsz közt egy sincs, ki iránta szívből vonzódnék. De haragszom e' nőre, hogy nem tudja e' csélcsap népet szétrezzenteni, — folytatá Máli 's végszavain némi neheztelés hangja ült. — De ki is volt, atyám! azon halvány ifju, ki ma délután a' ladikból kifordult halászt bátorsága 's ügyes uszása által megmenté a' haláltól? ez szép tett volt az ifjutól. — Nem ismered őt?“ tudakolá Máli némi pirral arczán.

„Nem ismerem, leányom! ő, mint hallom, senkivel sem társalkodik, különösen a' nők közül; egyetlen egy inas kíséretében jött Füredre, titkolja kilétét, 's közönségesen asszonygyűlölő a' neve; egyébiránt gazdagnak kell lennie, mindent arannyal fizet,“ válaszolt Szcenci, 's mivel épen lakásukhoz értek, karon fogva a' lépcsőkön felvezeté leányát 's ennek szobájához érve, szép álmat kívánt nekie 's eltávozott.

Máli, magányosan maradva, még egy futó gondolatot vetett a' derék ismeretlen ifjúra, 's párnái pelyhei közt csakhamar elszenderült, 's ki hinné el? csalóka álma, játszi képei közé szöve egy ifjat is, ki izmos karokkal szeldelve a' hullámokat, önélete koczkáztatásával menté meg a' haláltól szegény embertársát, 's illy álom után mi volt természetesebb, mint hogy a' fölébredő hölgy ismét furcsa álmára gondoljon.

(Vége köv.)

ORSZÁGGYÜLÉSI KÖZVÉLEMÉNY.

AZ ORSZÁGGYÜLÉSI IFJUSÁG OLVASÓ „KÖR“-E ÁLTAL KITÜZÖTT
ELSŐ PÁLYADIJT NYERT SATYRA.

„És bemenének vala az urnak templomába,
és szentségtelenül orditának vala az ő esztelensé-
gökben, miképen az erdőkben ordit az oroszlán,
keresvén, kit beayelhessen.

Biblia.

..... Beléptem a' terembe.
Hazámnak elválasztott nagyjai,
Tanácsot ülök a' honügy felett,
Együtt valának fényes koszorúban
És lelkemet, mint hang a' hűrokat,
Szent tisztelet rezegte mélyen át.
Egy nemzet, — édes drága nemzetem
Allott előttem fejlődésiben;
'S szivemből éghez tiszta érzelem
Égő fohásza kelt jóléteért.
E' pillanatban zúgó harsogás
Hasítja át a' termet élesen.
Művészi módon, mint kigyócsoport,
Sziszegtek attilás finom fiúk
A' csöndre intő elnökök felé.
Mellettem állt egy ilyen irnok ur
Pödört bajuszszaal, karddal és zekében,
Melly, hogy tökéletes magyar legyen,
Művészileg besujtásozva volt.
Hosszú hajának fényes fürtei
Mutatták, hogy fejére gondja van;
Tehát okosnak kelle hinnem őt,
'S megkérdezém a' jelenet felől. —
'S még egy hatalmas pisszegés után,
Melly a' szabadság szent jelképe volt,
Szeméről félrelökvén nagy haját,
Mint üstökét a' délczeg paripa,
Felém tekinté fontos arczvonással
,Mint látom', — ugymond — járatlan kegyed,
Hogy a' szokást nem tudja Izraelben.
Ez így van itten, a' magyar világ

Egyik legalkotványosabb joga,
 Hogy a' tanácstermek nyilvánosak;
 'S mivel bilincs van a' sajtó felett:
 A' szent ügyeknek kezelésénél
 A' publicumtól jön nyilatkozat
 'S ámbár nevünk per excellentiam
 ,A' hallgatóság:' ánde mindazáltal
 Ha bárki másképp merne szólani,
 Nem úgy, miként szeretnők: őt bizony
 Lezuggjuk — a' szent ügynek érdekében,
 A' mint csak isten tudnunk adhatá!
 'S ekép leszünk mi: a' közvélemény.
 Egy kisdéd óriás még, ánde nő,
 Mint a' magas tölgy, a' melly egykoron
 Csak egy parányi kis magocska volt.
 Egy kisdéd, ah, de nagy tekintetű,
 Mivel szilárdul bíráló szavát
 Törvény- 's királyra bátran mondja ki.

„'S kik e' közvéleménynek tagjai? —
 Kérdém kíváncsin új barátomat. —
 Ama gyöngy haute volée tán szegleten,
 Kinek szelid lágy tagjain simán
 És feszszel áll a' német öltözet,
 'S bádjadt szemére látcsövet tevéen,
 Arczának édes lágy vonásival
 Mutatja, hogy főrendi sarjadék?
 Vagy itt e' vastag ajku tót diák,
 Ki a' magyart „Mágyár“nak mondja ki,
 'S ülésbe máskor nem jön fel soha,
 Csak hogyha korhely írnok-főnökét
 A' dictatura-bérért sürgeti?
 Vagy tán ama borzas jurátus ott,
 Ki zrinyijét megtörli gondosan,
 Mellyhez merészelt érni egy zsidó?
 'S a' másik itt, ki a' szegény Izsákot
 Mély megvetéssel arrább lökdösi,
 Holott lezuggja azt, ki a' zsidók
 Polgárosításában óvatos?
 Vagy e' makao és ferbli bajnoka,
 Ki a' minap tiz polgárt vert pofon,
 Mert ott mulattak, a' hol ő ivott; —
 'S ki tévedésből jött csak most ide?
 'S az, a' ki hasra nyulva alszik ott,
 Elnyomva honfi buzgalom miatt, —
 Oh! mondja, kérem: ez közvélemény?“

„Igen, barátom! mind közvélemény!
 De nem magokban kell tekinteni;

— Mondá az urfi majdnem szónokolva —
 Ez mindenik csak egy kicsinyke rész,
 Egy-egy parányi hervatag levél
 A' felviruló tölgynek lombjain;
 A' földgolyónak egy kis porszeme. —
 Ha mindeniknél égő fáklya van,
 'S meggyünk zenével éjnek éjében,
 Kiáltva: éljen X. hazánkfia!
 Vagy a' midőn, mint macska, nyávogunk,
 És tollsipokkal, hangos láрма közt,
 Az árulóknak álmait zavarjuk;
 És a' midőn bezárt barátainkért
 Felütjük a' törvény vas ajtaját:
 Akkor tekintsen ön minket, barátom!

„Oh, képzelem jól, — mondám válaszul —
 Miként emelné mind ez lelkeket,
 Ha bár csak egyszer lennék szemtanú:
 Mégis, kivallom gyengeségemet,
 Hogy jobb szeretném ifju társimat
 Hőn egybeforrva látni más egyéb
 — Hogy úgy nevezzem — hofi céllokért;
 Ha felfogadnák keblök mélyiben,
 Hogy védni fogják a' belmü-ipart;
 Vagy társaságba fognának kezét,
 Művelni egymást és simítani.”

És czáfolólag szólt az ifju böcs:
 „A' hős magyarnak nem kell műipar.
 Ha rászorultak külországokon,
 Dolgozzanak számunkra: jól teszik!
 De a' magyart más nemzetek felett
 Urrá teremté még az isten is.
 Ha háború van: harczol bajnokul,
 'S ha béke van, — hoz böcs törvényeket.
 Ez a' magyarnak tiszte; — 's azt hiszem,
 A' műipar csak szolgának való.
 'S tanulni? mondja ön, tanulni? ah!
 Az a' tanulás szörnyü németes!!
 Különben is, ki nem tanulhatott
 Kilencz, tíz iskolában eleget;
 Hiába izzad aztán, úgy hiszem, —
 'S ki iskoláit már bevégezé,
 Miért tanuljon? azt nem érthetem.” —

„Közpéldaszóban szokták mondani,
 Mikép a' jó pap holtáig tanul,”
 Bátorkodám alázsan megjegyezni.

„Tanuljon a' pap! — kaptam válaszul —
 Én, isten úgy se! azt már nem teszem.

Elég sokáig korbácsolt tanítóm,
Azért haragszom most is a' papokra.

E' pillanatban a' közvélemény
Működni kezdett egy szónok felé,
Olly hangokon, mint bércezs Ázsia
Erdőiben az éhező oroszlán.
A' szónok erre nagy zavarba jött,
'S nem mondhatá el, a' mit érezett;
A' szörnyü elmés csiny felett pedig
Vig győzedelmet tombolt a' sereg
Az elnökök hiába küzdenek,
Hiába egy-két népszerű követ: —
Rendíthetetlen a' közvélemény.
Egyik visított, másik tombola
'S a' harmadik hős kardját csörgeté.
Hősöm pedig szent ihletés között
Végigtekintve a' sereg felett:
Éghez sohajtott lelke mélyiből;
,Milly lelkes e' nép, milly energicus!
Hogy olyanokra nem hallgat vakon,
Kik árulók 's szabadsággyilkosok. —
Oh, nemzedék! te a' hazát megörözd!!!'

,,De tán nem érti, — monlám félelemmel —
Talán nem érti tisztán mindenik:
Mi volna jobb, mi volna czélszerűbb?
És tán hatását a' közvélemény
Elveszti, hogyha minden legkisebb
Kérdés felett folyvást nyilatkozik
Olly gépileg, mint a' ki robotol?
És sokkal üdvösb lenne az talán,
Ha meghallgatna minden szónokot,
'S úgy mondaná ki végítéletét?
Különben a' dolgot nem értheti!'
,Már hogy ne értené, barátom!
-- Mondá haraggal a' kis óriás —
Már hogy tud illet csak gondolni is?
,,Ah, engedelmet kérek!... De hát a'
'Szólás-szabadság?'... ,Oh, hisz épen az!
Mivel szólás-szabadságunk vagyon,
Azért nyilatkozunk!'
,,Ugy? értem!...
És hát ki az, ki e' közvélemény
Magas kegyére érdemet szerez?'
,Ki az, barátom! kérdi ön, ki az? —
Im nézze csak, most áll fel egy követ.
Vörös bajussza minden szálhegyén
A' zsarnok-önkény ellenében olly
Komor haraggal ül a' fergeg

Szónoklatát melegség önti át
 'S önérdéken felül emelkedettség. —
 Hallá kedved, miképen ejti ki
 E nagy jelentésű szót: „k o R m á n y !“
 Az R betűt hogy mennydörögteti,
 Megrágva, mint ah, erre nincs hasonlat!!
 Dicső hazánknak ez leghűbb fija!
 „Éljen !!!“ — kiálta csillogó szemekkel,
 'S magasra fennyen harsogó torokkal,
 A' fejeledezni kezdő óriás.
 „Éljen !!!“ rivalgott a' stentortömeg
 Szent buzgalommal 's hő öröm között —
 Ah, nem rivalgott, — istenért! dehogy! . . .
 Csak finomul, csak édesen mosolygott. —
 És rám tekintve büszkén emberem
 Vörös szakallát végigsímitá;
 És olvasám dicsőült homlokán:
 „Ime, ez a' közvélemény, uram!
 Melly a' szabadságot 's hazát megőrzi!“

Túri Sámuel.

GE G Ö E L E K E M L É K E .

Székelyföldi szülött, Erdélyt mint ifju hagyád el,
 'S löl Magyarországhban szígoru zárdalakos.
 Szószékről terjedt buzgó hitszónoki híred,
 Ajkidról az erény zenge le 's honfűság.
 Vagygyal csüggtének a' nép jobbjai jámbor igédén,
 Míg az irigy álarcz (szégyen!) agyarga reád.
 'S most miüddön a' sors kegyesebb karjára kapott fel,
 'S uj papi renden újabb pályamezőre jutál:
 Messze szülőfölded kebelétől, a' haza másik
 Végvonalán hajtád síri nyugalma fejed.
 Béke legyen porodon, mellyet, bár távol anyádtól,
 Hinte magyar kéz rád 's öntöze honfűkönyű,
 'S itt sirod, ott bölesöd ölelik karnyújtva hazádat,
 Mint élén öleléd azt kebeledbe magad.

Czuczor.

EGY NAP EGY INSTRUCTOR ÉLETÉBŐL.

Quem dii odere . . .

ELSŐ FEJEZET.

Általános elmélkedések, millyenek az életképeket rendesen megelőzik, 's mellyek által kider tetik, hogy ki és mi tulajdonképen az instructor. — Ki rá nem ér vagy kinek kedve nincs hozzá, az ne olvassa.

Instructor, praefectus, házitanító, nevelő, — különféle nevezetek, de mind ugyanazon egy személyről használatnak a' hely és körülmények különfelesége szerint, kinek életét, napirendét most kissé megismertetni szándékozunk.

Azon instructorok pedig, kikről mi elmélkedünk, nem annyira fővarosunkban vannak, mint inkább vidéki városaink szűk kebelében, az ott létező urak, tisztviselők, ügyvédek, mérnökök, orvosok 's egyéb illy honoratorok házáinál, kik a' nyilvános iskolai oktatást, előtők ismeretes és ismeretlen, helyes és helytelen okoknál fogva, gyermekeikre nézve károsnak hiszik, és azért ezek mellé házinevelőket fogadnak. Midőn az instructorok ezen házakhoz érkeznek, akkor egy kötelezés 's egy követeléssel fogadtatnak. A' kötelezés abból áll, miszerint megígértetik nekik, hogy 100 váltó forintnál több, 100 pgő forintnál pedig kevesebb summa fog nekik évenként kifizettetni (tápon és szálláson kívül); a' követelés pedig az, hogy az ígérő tekintetes urnak rendesen egynél több, hatnál kevesebb, de mind megannyi nagy reményű és ritka tehetségű magzatát, némelly apróbb tudományokon kívül, minden szépen és jóban oktassák. A' kötelezés néha teljesedik, néha nem; a' követelés mindig fenmarad a' maga épségében, — legfőlebb is azon változás történik néha rajta, hogy a' szerződésileg említett magzatokon és kötelességeken kívül egyéb személyekre és tárgyakra is kiterjesztetik.

'S ennyit tudunk elég, hogy tüstént kiszemelt emberünk részletesb jellemzésére térjünk át. Neve instructorunknak Sulc Ede. 'S e' névre tán kissé elbámulnak nyájas olvasóink, gondolván, hogy annak birtokosa valami hazánkban üzérkedő francia vagy angol származásu, magyar hazafiakat faragó, egyén. És csalatkoznak, a' kik így gondolkodnak. „A' név nem teszi az embert!” — rég elismert igazság, ámbár minálunk még igen sokat néznek arra, kinek van magyar vagy nem magyar hangzásu neve, — 's épen azért bukkannak elő naponként a' semmiség öléből soha nem hallott 's nem látott új magyar nevek. Sulc ur német származásu ugyan, de azért magyar fiu, kit szinte elragadtott a' korszellem, és azért nevét, melly keresztelésekor még így iratott: Schultz Eduard, átváltoztatá Sulc Edére. Mondák neki, hogy ha már változtat névén, változtassa azt legalább egészen magyar értelművé, de ő családja régi becsületes nevétől, mellyet hajdan valamellyik német háboruban egy fővezér, 's ismét valamellyik német vá-

rosban egy igen jeles polgármester viselt (a' mint ezt egy vén conversations-lexiconból minden pillanatban be tudja bizonyítani), megválni nem akart, 's a' főnebbi ártatlan metamorphosissal megelégedék. 'S ez egy neme a' pietásnak vala ő benne.

Sulc ur tehát felföldi származású, ki még gyermekkorában hagyá el az ősi tűzhelyet 's a' magyar szó megtanulása végett egy magyarosabb magyar városba küldetett; később ismét a' felföldi felsőbb iskolákban végezte a' philosophiát, just és theologiát, hol az által különbözteté meg magát leginkább, hogy a' panslavis-mushoz nem hajolt, németül igen jól irt és beszélt, a' magyar nyelvet kitünő igyekezettel tanulta 's a' hol csak lehetett, mindenütt ezen beszélt — a' mi mindenesetre jobb oldalaihoz tartozik. Most Sulc ur egy vidéki magyar városkában tartózkodik Dorgács ügyvéd ur házánál, kinek három gyermekét tanítja; 's ezért rendes fizetést is húz, rendkívüli jutalmakban is részesül. A' fizetés 200 kongó forint ke-rek számmal; a' jutalmak: naponkénti egy-két iv lemásolni való oklevelek, replicák 'stb., miknek ő még örül, a' jámbor! De egyrészt valódi bécsi suszterinasféle jellemvonás van benne: minél több ütleg, annál több humor! — Fővonása azonban, mely egész lényén veghuzódik, az, hogy szegény legény, szegény, mint a' templom egere, a' mi ha nem volna, azt szokta mondani, hogy talán nem is instructorkodnék, — mint bizonyost azonban nem állíthatja, minthogy még diákkorában elhitette magával, hogy a' nevelői pályán kitünő sikerrel és passióval munkálódik.

Különben Sulc ur szorgalmas, igyekező 's a' nagykorúságot elért fiatal ember; esze is van, de nem olly nagy, mint ő hiszi. A' magyar irodalom mozgalmait nagy figyelemmel kíséri; criticusi szemöldöket is ránt fel ollykor terményei fölött, mitől azonban nem igen ijednének vissza az illetők, ámbár úgy vélekedik, hogy ő kissé competensebb bíró lehet az illyeseknél, ki a' német literatura mezejét is össze-visszatúrta 's a' francia nyelvtanok pensumainak rögein is hullatta ve-rejtékesöppeit. Henyélni ritkán szokott; — leghaszontalanabb időtöltése az, midőn selmerzi cseréppiba végződő szárral szájában, u. n. házisipkával fején, roma-l- és bomladozó hálóköntőssel testén, vagyis, mint a' sógorköltő szebben mondja, „Hofmeisterlich prangend im Schlafrock“ ölnyi léptekkel sétál fel 's alá az esti homályban és másfél ölnyi hosszú szobájában, és azt gondolja, hogy nagyokról gondolkodik, 's hogy még fog jöni utókor, mely mostani gondolkodásának gyümölcsét élvezendi. Mi uton? mi módon? mi által? azt ő még nem tudja, de hiszi, remeli, 's ezen hittel és reménnyel vagyunk kénytelenek be-érni mi is.

Rendes, pontos ember is volna Sulc ur, ha lehetne. Ő minden órájának le-szakasztja ugyan virágát, de nem azon virágát, melyet ő ültetett bele. Ő elgon-dolja ugyan, el is határozza, mit fog hat órakor, mit tíz órakor cselekedni, mi-vel töltendi idejét, ha tanítványaival elvégzé leczkéjét, — még föl is írja magának szegény, hogy el ne felejtse; de százszor tapasztalta jámbor kedvében, és áldott birkatermészeténél fogva, százszor elfelejté, hogy hiábavaló minden gondolata, ha-tárzata, ha a' felső emeletben másképp találnak gondolni és határozni. Instructor proponit, principalis (et comp.) disponit.

MÁSODIK FEJEZET.

Mellyben elmondatik, hogy az instructor, a' föntebbi fejezet szerint, literátus ember lévén, szellemi kiképeztetését nagyon szíven viseli. Ennélfogva hasznos könyvek olvasására adja magát, de minthogy az életben nemcsak a' hasznos szükséges, hanem a' kellemes is, annak következtében az instructor ész és szívet képző mulattató könyveket is szokott olvasni. — Azon tanulság is merithető e' fejezetből, hogy a' ki korán-ke, arany csapot lel.

Mondók főlebb, hogy Sulc ur, az instructor, meleg barátja volt az irodalomnak, különösen a' magyarnak; a' hirlapokat mindig nehezen várta, 's jöllehet azok elég későn 's eléggé összeszakadozottan értek hozzá, ő azoknak mégis minden még látható és már láthatlan betüit nagymohón beolvasta magába. Ha valahol irodalmi újdonságot szagolt meg ismerői körében, addig járt utána, míg nyomára akadt; 's megragadván, addig ki nem ereszté kezeiből, míg tartalmát szinte egészen be nem temette magába.

Történt pedig egyszer, hogy Sulc ur véletlenül egy a' vidéken még új irodalmi jelenségnek, egy dramának, jutván birtokába, ennek átolvasásaul egy napnak korareggeli óráit tűzné ki magának. A' csillagok fénye lassanként eltűnt, mert a' nap kiterjeszté sugarait az égnek keleti oldaláról, és minekutána egy ideig pity-mallott volna, elkongá a' toronynak harangja a' reggeli öt órát; mellynek utolsó kongására Sulc barátunk, a' mint a' mult estve lelkeben elhatározá, főlemelé fejét egyellen párnájáról, elsimogatá homlokáról a' kissé hirtelenszőke borzas üstököt, kidörgölé ökleivel semeit 's egy percz mulva fentérintett hálóköntösébe termett, minekutána azt először fonákul öltötte magára, 's a' másodszori felöltés alkalmával karja más lyukon talált volna kibujni, mintsem erről annak szabója eredetileg álmodozott. Denique, a' hálóköntös testén volt, azon felül zenithjén egy házisipka, nadirján egy pár papucs, — a' test felső emelete kéményéből bodor dohányfüst kerekedvén. 'S mindez történt Dorgács ügyvéd ur emeletes háza földszinti részének udvarra néző egyik szobájában, mellyet Sulc ur ideiglenesen magának nevezett.

És asztalhoz ülven, olvasni akarta a' dramát. De a' sors ma kaján szemekkel kezdé reápillantani.

„Sulc ur!” kiálta be a' félig nyitott ajtón egy hang, mellynek birtokosa még szinte mosdatlan és kefeletlen állapotban volt, 's a' háznál az összes személyzet közös inasának szerepét viselé.

„Mi kell, Jancsi?” kérdé Sulc ur, 's kissé bámészan emelé föl semeit a' drama személyeiről a' szobájába holond-istókozó személyre.

„A' tens ur hivatja, tessék felmenni.”

„Mi a' ménkönek, ilyen korán? még fel sem öltöztem.”

„Már én nem tehetek róla, de tessék sietni, azt izente a' tens ur.” 'S a' hanggal együtt Jancsi is eltűnt.

És Sulc ur odahagyá a' dramát, és a' mint épen csekély tehetségétől telhetett, olly tüzzel és igyekezettel rohant pongyolájából másik pongyolájába, de a' mit ő nem nevezett pongyolának, hanem nyári nadrág- és nyári kabátnak, mellynek minden ötéséből 200 forint évi jövedelem nézett ki. És miután megmosdott 's fejének pelyhei is leszedettek volna, kirentott szobájából 's nyakrafőre a' felső emelet lép-

esőinek tartott, 's midőn az ehhez vezető keskeny folyosón végigrugtatna, az előtte hasonló irányban haladó szolgálot elébb észre nem vevé, míg füle dobját rémületes sikoltás és csizmáit még szinte párolgó tejözön nem érinté.

„Jaj! az isten szerelmeért, Sulc ur! mi a' gutát csinált? No'sz majd lesz nekem, ha a' tens asszony megtudja,“ kiálta a' szolgálo, ki épen a' tehénfejésből érkezett meg 's épen most vitte volna a' tejes köcsögöt felsőbb rendelkezés alá, ha Sulc ur vak hevében bele nem ütközik.

„Már megengedjen, Juczi lelkem, de látja, hogy sietnem kell“, válaszolt Sulc ur egész paedagogusi phlegmával, azután engesztelésül ugyanezen phlegmával arczon csipé Juczit, és szinte azon phlegmával tovább hajtott.

Juczi még ott állott egy darabig, nézve a' kárba ment tejet, csóválva fejet, összetéve kezeket; később azonban összeszedé minden lelki testi erejét és az elszórt cseréptörödékeket, 's olly nemes elszántsággal lépett asszonya tribunálja elebe most a' sem mível, mint máskor a' kevés sel, midőn a' sokat ömaga szörpölé ki.

Sulc ur azalatt fölért Dorgács Dávid ügyvéd és táblabíró urhoz, különben igen tisztelt főnökéhez, ki már akkor üldögélt ügyszobájában kedvencei, örökös társalgói, penészszaçu actái közt, még pedig eh gyomorral, a' nélkül, hogy csak legkisebb emélygést is érzett volna. Csak hiába! szörnyű sokat tesz az a' szokás.

„Jó regg“ kezdé Sulc ur 's lábaival csoszogott.

„Jó reggelt, jó reggelt!“ — vágott közbe a' főnök. — No csak hamar, amice! már rég hivatam önt, — tán nem volt még egészen?...“ 's egy czédulát vett fel íróasztaláról.

„Azaz — igen — de — még — 'rebe- és hebegé Sulc ur.

„Na jó, jó. Még tán nem késtünk el. Alkalmasint szerencsénk, hogy Daraby spectabilis nem olly igen pontos ember. Ismeri ön Daraby táblabíró urat?“

„Igenis, láttam, midőn tegnap itt vala.“

„Helyesen, itt vala; — ismétlé Dorgács ur hivatalos foglalkozási fontos képpel és ismétlé különösség okaért is, minthogy ő soha sem szokott imperfectumban beszélni — ő clienseim egyike, épen tegnap tanácskoztunk ügye fölött, 's én egy a' védelem lényegéhez tartozó igen fontos körülményt felejtettem tőle kikérdezni. Ugyanazért legyen olly szives, amice, ezen levellél Daraby Gergely táblabíró urat szállásán az a' r a n y c s a p n á l fölkeresni. Ő ugyan ma korán reggel akart elutazni, de okaim vannak hinni, hogy ön még itt fogja találhatni. Mindenesetre legyen olly szives, édes barátom, minélelőbb odaérkezni, mert a' dolog nagyon érdekemben állván, nagyon nem szeretném, ha a' táblabíró urat valahogy itt nem kapnók többé.“

„Értem, 's a' levelét átvevé.

„Ne felejtse, az arany csapnál.“

„Értem 's az ajtót kinyitá.

„A' szobát nem tudom, de majd megmondják ott.“

„Értem 's az ajtót maga után betevé Sulc ur.

„Sulc barátom!“ nyitá ki az ajtót utána a' főnök.

„Méltóztassék!“ szökött vissza a' lépcsőről Sulc ur, főnöke elébe állott 's azon tusakodott: levegye-e kalapját, vagy csak fején hagyja.

„Azután legyen olly jó, kérem, és ne késsék sokáig, mert szeretném, ha még lenyírná hajamat, mielőtt felöltözködném.“

„Szivesen, tens ur!“ 's lerohant a' hágcsonon.

Szolgalati készség nagy volt instructorunkban, akarat és hűség szintén, 's ott-hon szűk szobája négy fala közt, és ha nekiült az írás-, olvasás- és tanításnak: meglehetősen ember volt ő a' talpán, — de mihelyt szobájából kiszabadult, egynek szörnyű hiját érezé: az életrealitásnak, a' practicus észnek. A' levéllel ő elment Daraby táblabíró urhoz, el is ért az arany csaphoz, még pedig olyan jókor, a' mikor ezt tán principalisa sem gondolta, 's a' mint a' táblabíró után kérdezősködött, ennek a' tornácban eszímát tisztogató hajdujától azon választ nyéré, hogy a' tens ur még alszik.

„Hát nem utazik el ma reggel?“ kérdé fuvóként lelkendezve Sulc ur.

„Elutaznánk mi bizony, de mikor az uram még nem kelt fel.“

„Vagy ugy!“ eszmélt Sulc ur 's tökéletesen meg volt nyugtatva. Többet nem is kérdezett, hanem nagy léptekkel fel 's alá sétált a' tornáczon, megvárando, míg a' táblabíró urnak fel fog tetszeni támadnia. Ő egyébre nem gondolt, mint arra, hogy a' levelet Daraby táblabíró urnak kell átadnia, 's ezt másképp nem látta elérhetőnek, mint csupán ha megvárja a' feltámadást. És sétált Sulc ur a' tornáczon 's unatkozott és dramájáról sopánkodott és várt majdnem két órahosszaiglan a' tornáczon.

És a' szabadulás percze csak akkor ütött, midőn nagy öblü tajtpipájából reggelijét füstölve, Daraby táblabíró ur, már egészen felöltözötten, személyesen lépett ki szobájából, 's az ajtó előtt lézengő 's a' levelet még mindig kezében tartó Sulc urat megpillantá. De Sulc ur is megpillantá őt és azonnal ráismert a' tegnap látott táblabíróra.

„Alászolgálja! Tens Dorgács ügyvéd ur tiszteletét 's levelét van szerencsém általadni,“ 's átadá, 's a' táblabíró azonnal átolvasá.

„Igen jól van; tisztelem a' tens urat, 's minthogy csak délben fogok elutazni, még meglátogatom ebéd előtt. — Ön talán ('s itt hosszú pauzát csinált a' táblabíró, minthogy első pillanatra inasnak nézte az instructort) ön talán jurátusa Dorgács urnak?“

„Tulajdonképen nevelő a' háznál.“

„Igen? nevelő?“ — ismétlé a' táblabíró ur olly hangon, mellyen más ember csodálkozni szokott, 's végignézte a' tulajdonképeni nevelőt. — Tisztelem a' tens urat!“

„Köszönöm alázsan; magamat ajánlom!“

Főnöke azalatt nem tudá elképzelni, hova lehetett két fijának 's egy leányának nevelője, és Sulc ur ismert lelkiismeretességéből következtetve, szinte azt kezdé már hinni, hogy ő a' már elutazott táblabíró kocsija után szaladt, 's addig szalad, míg azt vagy utoléri vagy lelkét kiadja, — 's im, Sulc ur betoppan, olly égő arczczal, olly pirosan, mintha legalább is a' debreczeni hentesek zsupszalmája alatt perzseltetett volna.

'S a' mint bejött, Dorgács ügyvéd ur azonnal egy törülközőt kerített nyaka körül 's ollyformán, mintha lóhátra ülne, egy székre telepedett. Sulc urnak sem kellett több, hogy tüstént ollót és fésüt ragadjon 's Hugli nemes foglalkozásában, az az alatt bejött főnökne jelenlétében, amugy hugliasan elbeszélje mai kiküldetésébenei eljárását. — A' műtét végeztével a' meglegedés nagy volt, — különben is az ily-lyen sokféleképen haszonvehető és, quod plus, olc s ó házi butorra ritkán szoktak nehezeltetni, — akkor meg éppen nem, mikor — hajat nyír!

HARMADIK FEJEZET.

Az instructor ebben is szükségesnek tartja lelke kiművelését, 's továbbá is célravezetőnek tartja e' tekintetben az olvasást — E' rövid fejezetben foglaltatik az is, miképen Sulc ur rendkívüli rendes jutalmakban részesül.

Már épen a' megnyirt főnök nyakáról és saját nadrágáról kifelé le Sulc ur az odaragadt apróbb hajszálakat, midőn egyszerre keblét lazító hangok érinték fülét: a' közel toronyóra nyolczat vert! A' ház csemetái, nagy könyvkötegekkel hónuk alatt, már is fészkelődének Sulc ur körül, 's csakhamar közös vezérlete alatt megindulának szobájába a' tanórákba, gondolatokkal, millyenek egy borjueska agyában támadhatnak, midőn a' vágóhidra viszik, — azaz: s e m m i gondolatokkal. A' gyermekek elfoglalák helyeiket 's ekkor Sulc ur, gyomra hatalmas indítványa következtében, jónak látá elebb azon pohár tejet 's ama két krajczáros zsemlet, melly asztalán reá várakozott, sub titulo: reggeli, bekapni; — megtörtént 's pillanat villámsebes játéka volt az egész dolog.

És kezdődött a' lecke. Részletenként ennek rajzát nem adjuk; nem mondjuk el Sulc ur tekintélyes föllépését, kifakadásait, nem a' gyermekek makranczoskodásait, mindezeknek leírása külön czikket igényel. A' tanítási órának némi vázlatául csak azt jegyezzük fel, hogy az idősb fiu a' hic, haec, hoc-ot törte, a' kisebbik nagyszájatva betűzött, a' kis leány veszteg ülni, és Sulc ur türeldelmesen tűrni tanult. Az utóbbi leghasznosabb, de legnehezebb is, — Sulc ur azonban bámulatosan haladt benne. Sokat gondolkodott lecke közben arról is, hogy ennek eltelte után milly kellemetes időtöltést és élvezetet szerzend neki a' dramaolvasás.

Nem tudjuk egész bizonyossággal, az összeült tanuló gyülekezet közörmére történt-e, vagy csak egyes felekezetek különös örvendetes meglepetését okozá, midőn a' toronyóra a' tized kongá, — annyi igaz, hogy valamennyi párt arcán változást lehete észrevenni. Még alig hangzott el (de mégis elhangzott) a' tizedik óráútás, midőn a' felső emeletnek udvarra nyíló egyik ablakából Sulc ur becsületes nevét hallá hangoztatni. Sulc ur tenyere viszketni kezdett, — érzeni kezdé a' büzt, és intett tanítványainak.

„Mehettek!“ 's e' szót másodszor is kibocsájtani ajkán csak luxus lett volna.

„Su — ülc ú — r!“ hallatszott le ujra a' felső emeletből ama félig szives, félig leereszkedő hangoztatás, mellyen a' főnök organumára lehetlen volt rá nem ismereni. 'S e' hangra Sulc ur kidugá fejét az ablak rostélyzatán.

„Megyek!“ — 's visszalöké fejét az ablakból a' szobába, azután egész testét a' tornácba 's úgy tovább egész principalisa szobájaig.

„Elvégezte ön a' leczkét, ugy-e, barátom?“ kérdé a' főnök 's egy írást tartott kezében.

„Igenis, el.“

„Jól viselték magokat a' gyermekek?“ és iratai közt keresgélt a' főnök.

„Nincs semmi különös panaszom rájuk.“

„Valóban? — azt szeretem. — 'S nem lenne ön most olly szives, barátom

ezt a' kis *) replicát ezen pörbe leírni? ön jól és hamar ír, 's minthogy ez olly sietős —

„Értem, tens ur!” 's ezen dicsérianak nem tudá, mosolyogjon-e, vagy vi-gyorogjon, mind a' mellett nagy satisfactiót sugárzó arczczal átvevé az irományo-kat. —

„Amice, ha délig készen lehetne.”

„Meglesz, tens ur!” — 'S ment az instructor 's előre örült volna már a' győ-zelemnek, mit ebédig leírandó kis replicája által aratandna, ha ebbeli szép remé-nyeit dramaolvasási megíusult reményei el nem kergették volna. De a' türelemben Sulc ur már annyira haladt, hogy ezen még csak nem is káromkodott.

És a' mit más tán kétszerannyi idő alatt sem irt volna le, azt Sulc ur lerán-totta még egy negyed órával elébb, mint sem ebédre hivatott volna, — olly párat-lan ügyességű ember volt ő íróasztalánál és a' lemásolásoknál. Pedig ezen írásköz-ben is mennyit alkalmatlankodának körülte holdvilágképű pajzán növendékei! meny-nyiszer rikkantotta el magát: „ne rázd az asztalt! — feldöntöd a' kalamárist! — megvágod a' kezedet! — kiszúrod a' szemedet!” 's a' t. 's hányszor kelle köztök békebíró szerepét játszania! — A' száraz replica tehát a' kívánt időre a' kövér pör gyomrába temtetett és Sulc ur ebédre hivaték.

(Vége köv.)

I R O D A L O M.

Az „Almanach-Társaság” ügyében. Az „Életképek” mult számában történt fölszólalásra, mint szinte részvényes, addig is, míg a' társaság hivatalosan nyilatkozhatnék, megnyugtatótásul ezeket mondhatom. A' „Nemzeti Almanach” első kötete közel négyezer pengő forintba került, a' hét eredeti aczélmetszetet magát mintegy 350 arannyal kellvén díjazni. A' társaság bizton hitte, hogy illy, nevé-nek megfelelő, pompával léphet föl, mert elég „aláírás” által volt biztosítva; de a' „fizetés”, régi magyar szokás szerint, nem felelt meg az aláírásnak, 's így már az első kötet is csak adósság által terhelletve jelenhetett meg. A' társaság azonban méltán remélhetett e' kötet számára nagy kelendőséget, 's azért a' második kötetet is kiadá, mit annyival inkább tehetett, mivel a' könyvársi számadások csak év mul-va szoktak beadatni, 's így az első kötet sikerét csak a' másíknak megjelenése után lehet tudni. Mind a' két kötetből azonban aránylag olly kevés példány kelt el, hogy a' nagy költségeket nem lehete fődözni. E' szerint a' vállalat megbukott, 's mennyire én hitelesen tudom, a' végszámadás csak jövő évi martius végén, vagy april elején fog megtörténhetni, és akkor a' részvényesek némi kis összeget csak-ugyan vissza fognak kapni a' befizetett részvénydíjból.

Egy pesti részvényes.**)

**) A' replicák általános epithetionja, ha mindjárt ölnyi hosszuk is.

*) Kérem alálsan, nem a' pesti vagy budai részvényesnek, hanem a' választ-mány nak kellett volna e' kényes ügyben felszólalni.

Szerk.

NYILT LEVÉL.*) Gátalja. 1844. oct. 15-én. Tisztelt szerkesztő ur! Barátja vagyok a' bírálati szabadságnak, tisztellem azt, még tévedéseiben is, 's egész készséggel vonom alá magamat, legyen az rám nézve kedvező, nemkedvező. Ezeknél fogva, egész nyugalommal fogadtam azon bírálatot, melyet ön lapjai 15-ik számában, közölt; bár milly helytelennek 's különösen kisszerűnek találjam bíráló felfogását, „Nyugot“ című munkámról, bár milly alaptalanoknak azon megrovásokat, melyeket előadási modoromra tesz. — Hallgattam 's nem szólamlottam volna fel, ha álnevű bírálóm csupán saját nézeteit adja elő; de mivel bírálatát egy adat meghamisításával fejezi be, 's mivel ez adatra, mint nézeteit megerősítőre, hivatkozik, remélem, ön szerkesztő ur, megengedi a' dolgot előadnom úgy, mint van.

Azt mondja bíráló „a' Pesti Hírlap“ első számai valamelyikében áll egy czikk Gorove úrtól, meliyről Kossuth Lajos, mint akkori szerkesztő, illyformán nyilatkozott: „ez az ember nincs magával tisztában az iránt, mit mondani akar. E' szavakban van kimondva a' szerző legfőbb ismertető jele.“

Uram, álnevű bíráló nr! ön adatot hamisít meg a' nagy közönség előtt, ön szavakat ad Kossuth Lajos szájába, melyeket az soha nem mondott. — A' Pesti Hírlap legelső számában áll tőlem egy czikk e' czimmel: „Magyarország 1841-ben.“ Kossuth Lajos e' czikkről csillag alatt ezt mondja: „Szívesen üdvözljük a' fiatal erőt, mely e' czikkelyben, gazdag férfikort ígérve, mutatkozik. Mi 's az olvasó tudjuk, hogy a' költészet szelleme komolyabb órákban is meglátogatja az ifjút 's az élet olly prózai, hogy egy kis költészeti köntös soha sem árt, de az elvont eszméket jövőendőben kissé gyakorlatibbá alkalmazottaknak 's kissé több kézzelfoghatóságot remélünk.“

Uram, álnevű bíráló ur! hol vannak itt a' szavak: „ez az ember nincs tisztában az iránt, mit mondani akar.“ Vagy hogy fogja ön ezen megjegyzésből azt, mit vele bizonyítani akar, leszámaztatni, hacsak nem azon rendszeres gondolkozással, azon bámulatos logikai következetességgel, melyet munkám bírálatában használt. Vette volna ön, bíráló uram, Kossuth Lajos feleletét gróf Széchenyi Istvánnak, ütötte volna fel a' 233-ik lapot 's feltalálta volna ott, hogy Kossuth Lajos nemzetiség iránti politicájában gróf Széchenyi István ellen épen ezen czikkkel védelmezi magát, mi, ön szerint, neki alkalmat adott az említett szavakra, minthogy azonban, a' fentebbiek szerint, okom van önnek emlékező tehetségében is kételkedni, ime kirom szórul szóra azt onnét: „Ne hogy valaki azt gondolja, mint-ha a' föelvben, t. i., hogy alkotmányos jótéteményeket kell adnunk, ha nemzetiségünket elfogadtatni kívánjuk, véleményem netalán különbözne, bátorodom a' Pesti Hírlapnak mindjárt 1-ső számára hivatkozni, hol a' Gorove cikkében épen e' gondolat van kifejezve többek között így: „Kössünk magunkhoz minden idegen elemet a' rokonszenv édes lánczaival. Adjunk az adottakért, követeljük nemzetiségünk elfogadását egyfelől, másfelől nyújtuk az alkotmány jótéteményeit. Minden idegen elemet forrasszon össze a' láng, melyet a' magyar alkotmány ébresszen, ápoljon. Ez lesz az ellentét, ha egykor vallási vagy nemzetiségi sympathiák által akar-nák megosztani a' népet, mely e' szép hazát, szabad alkotmány védelme alatt, lakja.“ 'S kérdem most önt, bíráló uram, mondotta a' s z a v a k a t Kossuth Lajos? nyilatkozhatott illy formán azon czikknel, mellyel ön magát védelmezi? 's ha nem ár-

*) Kö eleességünknek ismerjük, e' levelet egész kiterjedésében közleni, örökké hitek maradván elvünkhez, hogy lapunkat soha el nem zárjuk azok védelmére, kik ugyanott megtámadva érzik magokat.

tott a' költészeti köntös itt közéletünk e' főkérdésénél: árt-e az a' természet bájainak, mellyek egy nagy költői egészet képeznek, főleg Sweitzban? 'S mit óhajtott volna, bíráló uram? azt, hogy én például a' genfi tónak hosszát, szelét, mélységét irtam volna le, 's ne igyekeztem volna az olvasó képzeményéhez inkább költői nyelven szólni? De, uram, nem az én feladatam, munkámat bírálata ellen védelmezni; én csak azt akartam megmutatni, hogy ön tényt, adatot hamisít meg 's így, a' legkíméletesebben szólva, rossz szándéku ember.

Egyébiránt, hogy ön, bíráló ur, Kossuthra, a' köztiszteletű honpolgárra hivatkozott, köszönöm; e' hivatkozás által nekem tett szívesiséget, de egyszersmind engedjen meg, kérem önt, olvassa el a' Pesti Hírlap 94. számát 's ott fel fogja találni Kossuth Lajosnak blzonyára felettébb kedvező véleményét rólam, minek különben kitelhetőleg megfelelni amugy is polgári életem feladata.

Gorove István.

NEMZETI SZINHÁZ.

October 26kán adatott először „Éljen az egyenlőség!” eredeti vigjáték 4 felvonásban, írta báró E ö t v ö s J ó z s e f. — A' szerelmes olvasónő akár kek, akár fekete, de mindenesetre igen szép szereire mondjuk, soha sem láttunk különösebb fogalmakat, mint minők a' critica felől divatoznak; — némelly ember éhes arszlánnak tekinti a' kritikát, melly jár, kel alá 's fel, keresvén, a' kit elnyeljen; vagy mérges hiúznak, melly legnagyobb örömét abban leli, hogy e' vagy ama műnek nekiugorjék 's azt körmeivel marcangolja; — vannak ellenben mások, kik a' criticát szelid — borjuul szeretnek üdvözölni, melly minden elmeműre, mint uj kapura, bámuljon, mellyet minden, a' mit lát, elragadjon, dicséretekre, magasztalásokra birjon!... Aláz szolgálja! Nem tudjuk, midőn az alázatosan aluljegyzett jámbor „három nyolczas” kerülni iparkodott, nehogy emez utolsó rovatba soroztassék, nem jutott-e számára azon szerencsétlenség, hogy az elsők közé számítassék?... Engedje meg a' szeretetre legméltóbb olvasónő 's a' nyájás olvasó, hogy kimondjuk, miszerint csinos kis fecskéül szeretnénk tekintetni, melly a' házat, mellynek lakója, kártékony férgektől tisztogatja; vagy ha épen tetszik, tekintsen hosszú lábú 's torkos golyául bennünket, melly a' pusztító 's rutító bogarakat és férgeket egytől egyig szeretné elnyeljesni, kiurtani, pusztítani felvirágozó irodalmunk kertéből...

'S most menjünk át a' mai vigjátékra, és... le a' kalappal! Eszmedús, tartalomteljes dolgozat áll előttünk, valódi költői mű, minőt bár minél gyakrabban lehetne színpadunkon üdvözölhetnünk! Hü tükör tartatik e' vigjátékban élénk, melly megmutatja, hogy elpirulunk kell fültővig belé, milly nagy az ellenmondás szavaink és telteink közt, mint szeretjük a' legszebb elveket fitogtatni beszédben, mellyeket, ha cselekvésünkben követni kell, keressük a' hátulsó buvóajtócskát, a' Sz é c h e n y i szavairól elhiresültet. Éljen az egyenlőség! kiált fel e' vigjátékban is mindenki, midőn arról van szó, hogy a' sors által maga fölébe emeltet magához leránczígálja, vagy magát hozzá felcsigázza; de a' szép elv azonnal oda, mihelyt a' vele kérkedőt azon veszély fenyegeti, hogy nálanál alantabb álló akar vele mérközni. Kérkedik a' gróf szabadelműségével, felvilágosultságával, a' tizenkilenczedik szá-

zad szellemével, mely elfojtá benne a' rangkülönbség előitéleteit, 's midőn arról van szó, hogy leányát nemes vegye el, mint lehetlenségtől, mint agyrémes képzelgéstől borzad vissza a' gondolatától. Kérkedik a' főnemes is hasonló értelemben, 's midőn az alsóbb rendű nemes ifju, egy ügyvéd gyermeke, közeledik leányához — ah, a' szép elv, mint füst és pára, enyészésnek indul. Kérkedik a' polgári sorsu is (mert az ügyvédekét ideszámítjuk, ámbár különben e' vigjátékban mind a' kettő nemes ember) bölcs előítéletlenségével, 's a' boszúság magán kívül ragadja őt mégis, midőn a' szegényebb sorsu ügyvéd 'collega' névvel szólítja. Sőt, hogy a' kitűzött nemes eszme minden polgári osztályzaton keresztül vive legyen, a' rangkülönbségi neveltséges előítéletességet e' pórál is szemünk elé állítja szerző, 's előttünk kel két cseléd majdnem verekedésre egymással, következésében a' rangkülönbség fölötti vitának. 'S e' visszásságok, ezen az elvek és élet közti ellenmondások középett rózsapiros szalagul fonódik keresztül a' szerelem, mind e' bajok kiegyenlítője... 'S e' szerelmet itt többnek kell tekinteni, mint egy pusztá indulatnak, mely a' vigjátékba bevett szokás szerint szövegett, mivel tán — a' vigjátéknak házassággal kell végződnie; nem, e' szerelem itt nemtőjét viseli az emberiségnek, angyalul jelenik meg amaz örökre mult szép világból, melyet ma már csak költők énekelnek, amaz ugynevezett aranykorból, kiegyenlítőjeül az indulatvihar, előítéleti tömkeleg szerencsétlen visszásságainak, megmutatván, hogy vannak ősi tősgyökeres érzemények és indulatok az emberi szivben, mellyekkel az egyes korszakok divatai 's előitéletei hasztalan jönnek összeütközésbe, ezeknek bukniok kell, mert meg van írva: „ég és föld elmulnak, az én igém pedig el nem mulnak!“

Látjuk ezekből, hogy a' költő jelen vigjátékában nem egyes emberi jellemet tűzött főtése tárgyaul; a' kort akarta jellemezni, 's minden egyes emberét leginkább azon oldalról fogta fel, mennyiben azoknak ezen korjellemzésre nézve hasznát vehetné... Ne veljük azonban, hogy e' mellett az egyéni jellemek tökéletesen elhanyagolva vannak. Itt van ime gróf Ábrányi. Ha e' grófot közelebről tekintjük, méltányol tisztelettel kell a' szerző mely tapintatu emberismeretét említenünk. A' gróf, Hegyfaly alispán, ennek neje, Perlegi az ügyvéd viszátkodásban állanak egymással, engedni egyik sem hajló a' másiknak; kész a' bonyolódás. És ezen emberek közül tiszteletben tartja mégis mindegyik a' más jogait; érzékenyebb megtámadásra, mely roszul sikerülés esetében családok bologságát dultatná fel, több egyéneket tehetne szerencsétlenné, egyik sem vetemül. 'S ki az, a' ki mind e' kegyeletbeli tekintetekben tulleszi magát, a' ki mindent elveszt szem elől 's mit sem gondol azzal, legyenek bár megannyian boldogtalanná általa, csakhogy ő boszúját állhassa! ki az, kérdjük, ki először kilép a' sikra? Ábrányi a' — gróf! Ő az, a' ki — tisztelet, becsület, de igazság is! — azon felsőbb körökben nagyon otthonos döllyfel szívében, maga körül játékszerűl tekinti a' többieket, kikkel — a' „gemeinokkal! — ő — a' gróf! bár mit tegyen, az helyén van, az csak játék és tréfa! Ő egész nyugalommal, mintha legszentebbre oktatná őt, oszt tanácsot az ártatlan lelkű Gyulának, miként szőjön ármányt kedvese szüleinek háta megett, miként szöktesse el leánykát és tartson vele titkos esküvőt. Előtte ez ember csak eszköz az ő mulatságára 's vágyainak betöltésére, kiket kiméletlenül ámitani, bolonddá tenni, megszozott mindennapi foglalatossága. Később ugyan, 's e' szép költői igazság-szolgálatás szerzőnek uj érdeme, maga is ugyanazon kelepczében vergődik és fogatlik meg, melyet másoknak szőtt, 's valóban igen-igen comicaillag neveltséges látni, mint teszi akkor önmagát gúnyos neveltség tárgyává a' nézőség előtt, midőn éppen másokból akar tréfát űzni, mint ez Hegyfalyval és Perlegivel való jeleneteiben történik; a' gróf önhittségeért és előítéletes gögjeért éppen ez előítélet által lakol,

midőn leányát mánási vő helyett nemes férj oldalánál látja. — Hegyfalvyban egy gyáva férjet látunk, kit a korteskedés hosszabb idő óta fentart ugyan az alispányi széken, ki azonban houn neje papucsa alatt nyög; ... na, de hiszen a' mennyire megismerjük őt, alkalmasint a' megyei élet kormányzásában sem fogja ő magát valami sokat mozdító haza-ozlopul viselni. — Hegyfalvyné huszáros asszony, ugy megforgatja a' szegény férjét ujjai körül, hogy emez csak ugy izzad birkatürelmében; ő Ábrányi grófot gyűlöli, mert rangra nézve fölötte áll; Perlegiéket lenézi, mert ugyan e' tekintetben, véleménye szerint, alatta állnak; a' köznemeseiket, mint szenny-es pórt, megveti, ámbár használni őket mégsem tartja méltósága alattinak; leányát üldözi, mert irigylitőle férje szeretetét; sőt midőn Perlegivel a' véletlenség olly helyzetbe hozza össze, melly miatt az őket meglepők előtt rájok némi gyanu származhatna, 's utóbbi e' tekintetben mentegetőzik, ő egész borzadással riad vissza e' gondolatól, tán azert, mivel szüz erénye felül áll a' gyanunak gondolatán is? korán sem! hanem — hiszen Perlegi csak köz ügyvéd! Olvastunk egykor egy történetkét egy római császárnéről, ki rabszolgája előtt mezetlenül lépett a' fürdőbe, azzal nyugtatva meg magát, hogy: hiszen rabszolga nem is ember! Mi nem élünk ugyan olly szabadelmű respublicában, hogy rabszolgáink is legyenek, de az Ábrányi grófok és Hegyfalvyné asszonyságok e' történetkét gyakran eszünkbe juttatják. — Perlegi büszke, heves és hirtelen ember, 's mint illyen, igen jól van jellemezve; ha azonban az életet, mint van, tekintjük, kissé nehezen tudjuk megfogni, az illy hirtelenkedő ember hogyan tudott ügyvédsége által olly gazdag vagyonosságra szert tenni, mint róla állítatik? mert meg van írva, hogy a' gazdag vagyona szert tenni akaró ügyvédnek, ha nem épen cselszövőnek is, de mindenestre nyugodtan fontoló 's épen nem a' dolgokat elhirtelenkedő embernek kell lennie. — Gáborszky egy alávaló szenny-es élődi, minővé szegény lelkű szegény ember főurak közelében könnyen törpül. — A' fiatalság kevésbé kimerítőleg van e' vigjátékban jellemezve; de az élet is mutatja, hogy fiatalokban a' határozott lelkületet még nem igen lehet keresnünk; a' jellem vázlatát azonban ezeknél is megadá szerző néhány vonással, de a' mi nálók inkább szóban, mint cselekvésben tűnik ki. Szerelmes mind a' négy; ez a' fiatalság szokott hibája Ádámától fogva egész az utánunk következő végső nemzedékig; Vilmos a' valódi élet gyakorlati embe-révé válandik; Gyula az eszmények körül fog többé kevésbé kalandozni; Irma mély érzetű 's edzett jellemű asszony lesz; e' prognosticont tehetjük, tudniillik e' három fiatal személyről, ha majd jellemök kifejlődik; azonban a' negyedik, Ilka t. i. a' gróf leánya, olly határozatlan, hogy fölöle egyelőre sem jót, sem rosztat nem jósolhatunk, jövődjét illetőleg, ő alkalmasint azon női lelkületek közé tartozik, mellyeket szem előtt tarthatott, a' ki először mondá: a' házasság lotteria, a' férfi előre nem tudhatja: nyerni fog-e vagy veszteni általa. — Végre meg kell még említnünk, hogy a' közönség némelly része a' darab némelly helyeit hosszadalmasnak találta; igaz ugyan, hogy elején főleg a' vigjátéknak némelly apró rövidítések czélszerűen volnának alkalmaztathatók; de ki a' csattanós jelenésekben bővelkedő, azonban valódi költői becsben annál inkább szűkülködő divatos francia színművek által isten adta igaz izlését megrongáltatni nem engedé, hosszabb kihagyásokat e' talpraesett jeles vigjátékból nem fog kívánhatni. — Az előadás minden dicséretet érdemel.

BELFÖLDI LEVELEZÉSEK.

DEBRECZEN, oct. 8-án. Nálunk is akad hébekorba egy-egy országos ujdonság: kivált ha olly 83 éves óságok hálnak meg, mint közelebb. — Andaházi Szilágyi Mihály, — ki az 1840-ki törvényezikkelyekből, a' Ludoviceára tett alapítványáról eléggé hirneves 's Horogszegi Szilágyi utodának állitá magát, — folyó hó 3kán bucsút vévén a' nagyon is hosszura nyult lételtől, mintegy százezer pftot hagyott hátra különféle alapítványokra. Többek közt 40,000 pftot és a' piacon fekvő nagy házát elemzési intézetül hagyá tizenkét tanuló n e m e s ifju számára, kik, ottlakásuk alatt, minden t e s t i szükséggel el fognak láttatni, egy olly jámbor ember felügyelése alatt, ki nehezen leend képes a' felügyelés terheit elviselni. Hagyott az eklelsianak, egyházkerületnek, városnak; de az atyafiak is előállottak követeléseikkel, 's a' kövér örökség felett foly a' czifra multság, az épületes osztózás: 's így a' gyámoltalan öreg halála roppant zavar és perlekedés alapja lett. — Országos vásárunk is beállott ragyogó gazdag boltjaival. Van elég bámuló; egyébiránt a' vásárt türethőnek sem mondhatni az árulókra nézve. — A' bihari gazdasági egylet vásár vasárnapján tartotta itt közgyűlését, 's utána való nap a' mű-, állat- és természetnykiállitást. Az első, magyar szokás szerint, keveset végzett; a' kiállitás pedig a' tavalihoz képest silány és figyelmet sem érdemelt. Bizony jól tenné az illető előljáráóság, ha megmagyaráztatná az illetőknek, hogy az illy műkiállitás milly hatályos eszköz a' helybeli ügyes mesterek jó művei megismertetésére és kelendőségbe hozatalára. — A' színészek, Komlósy vezérlete alatt, ma szedték fel vándor-boltjukat Győr felé zarándokolni. O b e r n y i k K á r o l y — a' helybeli főiskola egykori nevendéke buzditására irhatom, (e' csekély elismerő méltányláson kívül a' magyar írónak egyéb jutalma ugy sínes) hogy „Örökség“ czimű darabja, bárha előadását művészinak nem mondhatni, — a' vásári közönség előtt olly tetszést és dicséretet vívott ki, mint a' millyenben a' legelső francz színműveket szokták csak részeltetni. Lassanként csak megindul eredeti színműveink kelete.

K a p r o s.

GYŐR, oct. 20kán. Halljunk egy igen szép történetet a' XIX-ik századból. Egy zsidó atyánkfia, miután, újabb törvényeink szerint, lakhatási jogban részesült volna, kenyere becsületes utóni szerezhetőse végett, zsidóvási bolt nyithatásaért esedezék, mit a' ns. városi tanács megengedvén, a' bolt kinyitattott 's abban különbéle avult, de még igen használható szabó- és vargamunkákat lelete jutányos áron kapni. A' szabadalmazott szabó- és vargaczéhek tagjai ebben joguk sérelmét látván rejleni, a' helyhatóság főnökéhez nagy számmal megjelentek azon nyilatkozattal, mikép ők minden lépésre is el vannak készülve, ha a' zsidó boltja mindjárt be nem csukatik; erre amaz a' dolog netalántáni komolyra fordulását elkerülni kívánván, az említett boltot becsukató, 's ezáltal mindnyájunk üdvösségére az ellenünk tornyosuló zavargások iszonyait eltávolitá. — A' szokás nálunk magyaroknál jogot formál, 's így szokás- vagy jogába vannak a' másodévi jogászok e' farsang alkalmával tartandó bálókra előtánczost választani. Az idén e' fényes hivatal elnyerésére több kijelelt volt, minek következtében a' választást megelőző napokban heves korteskedés történt: egyik lakoma a' másikat váltá fel, hol az egyik, hol a' másik párt kijeleltje vendégelvén meg a' választókat, 's mint halljuk, közelgvén az elhatározott perc, a' megyéknél divatozó szokáshoz folyamodtak, t. i. a' vok sok vásárlásához, 's voltak vok sok, melyek 5 pengő, rendszeren

1 pengő forinton, legtöbbnyire pedig 10 pengő krajczáron keltek. Illy előzmények után megtörtént a választás, mire a szerencsés választott egy lakomával vendéglé meg édes öveit; másnap pedig a bukott fel tartá halotti torát. — Ezen egész katasztrófa nagy élénkséget hoz a városunkba, s nem egy szépünk néze dobogó szívvel s a legnagyobb részvétellel eme választás elébe, mellytől kegyencze képzelt dicsősége függött. — Mi, kik az évek eme boldog korát már elhagytuk, hol az előtánczolásban gyönyört találunk, éppen nem az aggság zsémbes, és mindent, mit a fiatalság tesz, korholó indulatából adjuk azon jó tanácsot serdülő polgártársainknak: dobják el e két élő kést magoktól s ne folyamodjanak olly eszközökhöz, mellyek a nemzet jobbjai rozslását már magok után vonták, s fordítsák inkább a lakomákra s voksokra költött összeget valami nemes, közhasznú célra, hogy a vigan töltött iskolai évek még sokáig kedves emléket költsenek sziveikben. — S most pár szót magyar színészetünkről. Éppen nem helyeselhetjük az igazgatóság ama tétét, hogy a f. hó 20-án Bayard és Dumanois Richelieu első párbaja című francia vaudeville-jével nyitá meg az idei magyar színi előadások sorát. Az előadás általán fogva meglehetősen volt, csak arra figyelmeztetjük Richelieu herceget (Komlósy Ida), hogy a káromkodás, ha néhány ferde izlésűeknek nő ajkából tetszenék is, a jobb érzésekben mindenkor botrányt ébreszt: s mi, kiknek a francia művelődésről némi fogalmunk van, de magát e darabot eredeti előadásából is ismerjük, nagyon jól tudjuk, hogy a szilaj és pajkos herceg éppen nem volt betyár, ki még szerelemvallomásait is ilyen adta, szette vette és milliomatta ter-féle czifraságokkal ékesítette volna; azért figyelmeztetjük a sokat ígérő színésznőt, szíveskedjék olly kitételeket, mik szerepében nincsenek, kegyesen kihagyni s csak olyakat használni, miket a szerző jónak látott megírni. — Közönség számos és zajos; igen is, zajos, mert a főlebb említett káromkodásokat s a darab folytatában előforduló sikamlós szavakat ugyancsak zajos és szünni nem akaró éljen'ekkel fogadtuk ám; a mi mindenesetre finom, művelt izlést árul el, mellyben még azokat is részesíteni kívántuk, kiknek figyelmét a tragárságok különben elkerülték volna, s azért addig tomboltunk, míg némelly hölgy arczára a jó erkölcsök rovására pirt nem idéztünk. Hadd reméljük, hogy illyesmi nem fog mindig olly nagyon tetszeni, miután lehetetlen, hogy az aethetica s a finomabb társalgási élet szabályaival ezen demonstratiók megegyezzenek.

Győry.

HONTBÓL. Nyék, oct. 20-án. Most volna nálunk a szüret javában, ha e szót, jó a jelen évi szüret eszméjére, bármi tekintetben alkalmazhatónak állíthatnók; de miután — nálunk legalább — minden összeesküdve lenni látszik arra, miszerint szüretünk a lehető legroszabb legyen: meg kell fordítanom syllogismusat, s imígy fejezem ki magam: most van nálunk a szüret roszában. Ez eszménck alkatrészeiből — mellyek kilenczvenkilencznek haladják a számát — elég legyen jelennen csak néhányat emlitenem, mellyek — mint hiszem — bebizonyítandják állításomat. Ugyan is rosz nálunk a szüret; 1ször, mert nincs mit szüretelni; másodsor, vagy talán ennyi ok is elég? — És mégis, t. szerkesztő ur! hinné-e ön, hogy minél kevesb szőlőnk, annál több ürmösünk? Igenis, mert nálunk most még a lég is ürmössé változott; borgazdáink magok egy-egy ürömedény, kikből csak keserűség foly, s kikenél még a jórai ártatlan emlékezés sem képes édessé lenni; különösen az, melly a nyolczszázharmincznegyedik termést hozza a jelennel eszmelánczolatba. — Borsajtóink hasonlítanak nemborsajtóinkhoz, részint, mert nem szabadok, a mennyiben tölök a sajtolatóknak adózniok kell, részint, mert a mi alólok kikerül, a szegény törköly, szintolly száraz és erőfogyatkozott, mint némelly kipréselt elmeművek, mellyeknek

csak csontuk maradt, élet 's velő nélkül. — E' napokban érdekes kis jelenetet mondanak az ipolysághi casinóban véghezmentnek, melyből világos — mint egy elmés barátunk mondá — hogy a' házasságok nem mindig a' mennyben, de néha a' casinóban is kötődnek. — Végül jelentem, hogyha utaink ezidén — isten kegyelméből — még járhatókká válnak (mert most a' küszöbön túl minden lépés kockázatva van) a' pesti novemberi vásárra lerándulok. Talán venni valamit? Nem biz én, mert pénzem nincs, sem árulni nem tudok mit, — hanem — hallásszabadságomat gyakorolni a' nemzeti színházban, hol mint értésemre esett — önök, nevezetesen ön, 's Nagy Ignác és Vachot Imre urak szőlásszabadságukat fogják gyakorolni. Pajor István.

SZÉKES-FEJÉRVÁR, oct. 16-kán. Városunkban sok ellenségei vannak az emancipációnak; minap a' vezérszónokokat hűsre kelle tétetni, hogy folyamodványt ne vigyenek Bécsbe. Mult napokban egy zsidó kereskedőt, mivel bizonyos Szabó urat, ki a' vásárlott puskapor árát nem fizette ki, letartóztatott, stante pede' bebörtönöztek! — Aztán mondja valaki, hogy a' XIXdik század jobb a' többinél?! — Szüretünk elfogyott, kedvünk is elfogyott, mert nálunk csak szüretkor láthatni együtt sok embert, már színházban sokkal kevesebbet; majd ha szüret után mustunk kiforr, tán jó kedvünk is megtér. — Köz rend ellen nincs mit panaszkodni; utcáink este ki vannak világítva, minden negyvenedik házban van egy sötét lámpa. Utcáinkat is szépen söprik, csakhogy a' halomra gyűjtött sár rendesen ott marad, míg mások ismét szét nem tiporják. — A' zászlószentelési ünnepély is megtartott, melyre a' haza sok részéből jelentek meg polgárok, naink, kik közt a' pestieké a' koszorú. A' gyöpon felállított pompás sátor alatt, mellyen csak egyetlen egy nemzeti zászló sem lobogott, véghezment a' szent mise, — a' méltóságos keresztanya felkötötte a' szalagot, egy főtiszt. szónok hosszú beszédet tartott a' számosan egybesereglett közönséghez, azután a' polgárok feleskütek, haza mentek — 's ettek és ittak, nagy áldomást. Hugli.

SELMECZBÁNYA, oct. 18-kán. Nemzetiségünkre nézve azon öröndetes hírrel lephetem meg e' lapok tisztelt olvasóit, hogy különben német és még nem tudom hamarjában, mily szellemű városunkban eddig csak az itt alakult m. olvasó társaság által hön ápolót édes anyánk, akarám mondani, édes hazánk nyelvének helybeli kir. tanodalom eddig csak félig-meddig nyílt ajtait magyar ihletésű k. rendi tanítóink buzgósága szinte már egészen kitárta. Okát nem tudom, de szivemből sajnálom, hogy a' bölcsészeti osztályokban nem sikerült az egykor fényes és diadalmas, már elévült, sűrűlő görnyedezni kezdő latiumi hőstől végkép elválasztani az idülő, sőt már igéző kecskékkel is biró magyar anyát, noha utána ugrásától nincs már mit tartanunk, virasztván mellette, hála a' nemzeti buzgóságnak, már a' leghatalmasabb nemtők is. Ravády.

SZOMBATHELY, oct. elején. Engedjen ön, tiszt. szerk. ur! nekünk is egy kis helyet becses lapjaiban, hogy megirhassuk az olvasó világnak, mikép mi is léte-zünk — noha bizony megfoghatkozva, mint a' zsidó fontja. Nem ugyan szellemileg — mint önnek ismeretlen levelezője mondá, de anyagilag mindenestre, mert a' kellemetlen esőzések egészen megronták szüretünket. — Nemes-Csót a' felhőszakadás szigettté alkotá. A' kis patak kitört medréből 's az utak járattanokká lőnek — mintegy figyelmeztetve a' nemzeti és vitézlő ns. Csói tekintetes karokat és rendeket, hogy az utakra fizetni valamit mégsem ártana. — Köszöveget most másodszor látogató meg egy borzasztó jégeső, míg a' Maneschdorfi vendéglőt f. hó. 17-én a' villám emészté porrá. — Egyébiránt városunkat egy idő óta

három jelenet élénkíté. Ezek közül: az új püspök mélt. Balassa Gábor ur megjelenése rendkívüli. Nem kell mondanom, mennyire kizavart ez pangó egyformaságunkból bennünket. 'S bizony azt sem, mennyire előzönlötte ő méltóságát az érdemeiről szóló költemények sokasága. Voltak tisztelgések — volt áldomás. A' megyétől egy ur rögtönzött össze egy sereget „tiszteletet tevő válaszmá ny“ név alatt, melly, mint mondják, később evő válaszmánynyá változtatván át, a' tábla nagy meglepésével el is járt foglalatosságában, mint illy alkalomkor szokás, mélyére tekintvén a' tárgyaknak 's jó felfogás után, kimerítőleg végezvén. A' lakomát estve fényes világítás követé. Kivülről világítva volt a' megyeház is — bár belőlről jött volna, vagy jönne már, vagy . . . tudja a' manó! . . . a' világosság! de fájdalom! még kívül is csak mások rovására világosított. Lám, lám! a' jó „nem adózó“ urak hogy adóznak . . . mások zsebéből. Valóban, szép dolog!! . . . Egypár ugráló- mű-vész is volt nálunk; de nem néztük meg; — elég rugdalódzást láttunk már a' világban, sőt láttunk bukásokat is a' nélkül, hogy egy krajczárt adóztunk volna érte a' külföldnek . . . Viaszbabákat is mutogatának 's ezt sokan látogatták . . . 'Szja, csak gyermek bizony még e' nemzet . . . 's a' gyermek szereti a' babát . . . habár velőtlen is koponyája! *)

K á m i L.

DARA PÁL.

Törvényhez nem tud Dara Pál; legyen érte bocsánat,
Nem mindenki fiját szánta jogásznak az ég.
A' megye dolgaiban részt vesz; lám, pénze segéllé
Tisztújításnál a' diadalmasokat,
'S táblabíróvá lön Dara Pál ur Korpamegyében,
Mert Dara táblabíró Korpamegyébe való.

Szilágy.

ADÓZÁS

A' jobbágy telkes nemesek tartoznak adózni
Telkeikért: vagyon így írva a' papiroson;
'S a' nemes uraimék hol adóznak, hol nem adóznak;
A' tisztújítás nemde kivált, ha közelg?

Szilágy.

*) Egy másik ugyanezen tárgyról szóló levelet ezuttal mellőzhetőnek véltünk.
S z e r k.

N Ő K V I L Á G A.

SZABÓ RICHARDTÓL.

IV. LEVÉL.

Van hű férlikebel, van hűtlen, rajtatok áll csak
Lelki erő által nyerni örökre hivet.
Szabó Imre.

Mindazokból, melyeket egy tökéletes nőnek jellemzésére eddig fölhoztam, önkényt következik, hogy egy biztos, erős alapra kell állítani egyéniségét, melyet minden hirtelen kerekedő könnyű szél meg ne ingasson, nádként ide 's tova ne lengessen; hanem a' józan ész és megfontolás által támogatva, a' jóban, helyesben tántoríthatlanul álljon, mert erkölcsi becse csak így üti meg a' teljes mértéket, mi más szavakkal annyit tesz, hogy egy tökéletes nőnek jellemstilárdsággal is kell birnia, mi a' lágy ingatagságot 's vas önfejűséget egyiránt kárhóztatva, mindenben, a' mi erkölcsileg meg van engedve, ártatlan vagy illedelmes bizonyos engedékenységet, készséget, — mindenben, a' mi tiltott, erkölcsileg ártalmas, illetlen legyőzhetetlen idegenséget, megvetést 's ellenkezőre sugarló vas akaratot követel.

És igazán, ha egy nő becsülettel akarja kivívni 's megtartani rendeltetésének dicsőségét, ha erényét örvény szélére állítani nem akarja, jel-

lemszilárdság nélkül nem lehet. Birhat legműveltebb elmével, legjobb szívvvel, a' legszeretetre méltóbb lény lehet, de ha jellemszilárdsága nincs, elromolhat 's egyik tulságból a' másikba eshetik. Az ilyen jóval jó, rossz-szal rossz; cselekvésre a' pillanat hatalma, az érzékek ösztöne, ragadja; sem hideg, sem meleg 's legtöbbsnyire mások akaratja után indul. Pedig az ember sokkal szabadabb lény, mint sem hogy mások akaratja után izgatható mozgonynya válhatnék, 's ha ez lett, vagy határtalanul gyöngé vagy emberi méltóságát letette. Az ember erkölcsi lény, kinek önakaratóból, nem mások kedvéért kell jót tenni 's a' rosszát elkerülni, mert ki akaratnélküli, az minden czélra használható eszköz.

Azon kell tehát lennetek, hogy megtudhassátok, mik vagytok 's mikké lehettek; mindenkinek közületek saját szemeivel kell tulajdon én-ségére tekinteni 's ezen önismeret fog jellemszilárdságra segíteni, mert az ön- ismeretből fog kitünni, valjon a' ti akaratotok erkölcsileg jobb-e, mint másé, 's ekkor vagy engedékenységre fog inteni a' jóban való szilárd akarat, vagy pedig állhatósságra 's önakaratótok követésére, ha ez az erénnyel megegyezőbb. De ezen önismeretre szükséges, hogy részrehajlatlan szemekkel tekintetek belsőtökbe, hogy részrehajlatlan ítélőktől halljátok, mik vagytok. Ha az ítélet részetekre kedvezőleg hangzik, ha mások hízeltőleg magasztalának, ez hiuságra ne ébresszen, el ne tántorítson; ha pedig mások ítélete kimondaná, miként nem vagytok ott, hol lehetnétek, ez ne csügghessen, el ne kedvetlenítsen, hanem kötött szorgalommal törekedjete a' lehető tökéletesség jellemét elérni 's ebben szilárdan megmaradni. Erre nézve hasonlítások össze magatokat másokkal, kiket jobbaknak, nemesebbeknek, tökéletesebbeknek ismertek, 's a' minek hiányával tapasztaljátok magatokat, azt megszerezni törekedjete. Ha ezt teszitek, akkor az önismeretnek útján haladtok, mi lehetetlen, hogy jobbakká 's a' jóban szilárdabbakká ne tegyen.

És épen ezen szilárdság fog benneteket arra is határozni, hogy az önismeret után akartok is azok 's olyanok lenni, a' mik- 's millyeneknek jennetek kell, olly elhatározottan, hogy ezen elhatározást bennetek sem hízeltés, sem gúny, sem semmi csábítás meg nem renditheti. Ki csak egy keveset tud gondolkozni 's elfogulatlanul ítélni, az ezen szilárdságnak szükségét kétségbe nem vonhatja, különösen egy nőnél, kire gyöngébb idegzeténél fogva az ingerlő körülmények sokkal jelentékenyebb befolyással birnak, mint a' férfiu, kit ezernemű komolyabb foglalatosság lánczolja tart. És ha őszintén meg akarjuk vallani: miért hiu, könnyelmű olly sok nő? miért a' csábok ingereinek ellent nem állhatva, olly sok nő letántorog az örvény szélén? bizonyára ki kell mondanom, hogy azért, mert az elpuhultság, engedékenység hatalmasabb, mint az akarat szilárdsága. Ismételve kimondom, gyáva 's emberi méltóságáról megfélejtkezett lény az, ki mások

akaratának eszközévé engedi magát használtatni, 's lehet-e egy ily emberben erény? Számolhat-e az erkölcsi érdemre, kiben nincs erő, tenni azt, mi az ész józansága 's a' szívnek nemes érzése szerint jó 's helyes? Hogy lehetnétek jó anyák, jó háziasszonyok, legtöbbször jó 's hív nők, ha ezen szilárdság szíveteket meg nem edzené, midőn e' nélkül sem gyermekeitek nevelése, sem házatok kormányzása, sem a' férjeitekkel való viszony biztosan fön nem állhatván, az összhangzás mielőbb megzavartatnék 's a' házias élet remélett üdvét kínok tengere boritná el. Igen! mert szilárd alap hiányával levén az, érzékeiteknek kedvező külső behatások legyőznék a' jónak követésére, nemesebbnek választására sugarló erényes ösztönt, 's legkönnyebben válhatnátok mások indulatainak kény 's kedv szerint használható laptáivá. Az ilyen önállóság nélküli embert pedig legtöbbször csak rosra szokták használni, de még ha jót követ is el mások unszolására, erkölcsileg csak annyi érdemben részesül, mennyiben ennek eszközésére önakarata is sarkalta.

Mint minden embernek, úgy egy nőnek is tehát jellem-szilárdságra kell törekedni, azaz: bizonyos mind a' józan ész által helyeselt, mind a' vallásosságra épített erényes érzetnek megfelelő alap-elveket fölállítani, melyekből mind gondolatainál, mind cselekedeteinél kiinduljon; mert a' milly mértékben megszoktuk ily erényes 's határozott elvek szerint intézni tetteinket: olly mértékben csökken az érzéki ingereknek, csábításoknak fölöttünk hatalma, 's mig ezen elveknek hódolunk, addig lelkünk megőrzi függetlenségét, melly azonnal elenyészik, ha szilárdságunkon tágitva, a' bün bilincsei közé szorított: ellenben, ha az erény 's kötelesség érzetével egyező elveink 's elég szilárdak vagyunk, minden tetteinkben ezekhez ragaszkodni, akkor az erkölcsi méltóság fokára fölléptünk 's ez határozza el isten és világ előtti becsünket.

Pedig hány nő található az életben, kinél a' szilárdságnak csak legkisebb nyomára sem lehet akadni! Hányan vannak, kiknek belsejük egy örökké változó majd csendes, majd fölzugó tengeri szél; kiknél fölhullámzó 's lepadó szenvedélyek, ingadozó akarat, szeszélyek egymást váltogatják; kik ma örömben: holnap búban tulságoskodnak; kik ebben a' pillanatban szelidek, engedelkenyek: a' következőben vadságig kicsapongók. Egy ily állhatatlanság lehetetlen, hogy bár kinél is, de különösen egy nőnél, tetszessék, ki változékonyságának rabja levén, kiteszi magát gúnynak, nevetségnek, sokszor megvetésnek, mit ha elkerülni akar, jellem-szilárdsággal kell magát megóvnia.

Ha valakinek azonban, különösen egy nőnek kell vigyázni, hogy ezen önállóság önfejűséggé ne fajuljon, mert nem mindég a' legjobb az, a' mit mi akarunk, mások még jobbat, nemesebbet akarhatnak; ilyenkor ezt megvetni 's saját akaratunktól csupán azért el nem állani, mert az meg-

rögzött már bennünk, mindenesetre makacsság, és így a' szilárdság, mit főntebb erénykép ajánlottam, tulságig fölcsigázva, hibává fajulhat. Ennek elkerülésére szükséges, az elmét lehetőségig kiművelni, hogy megbírálhassátok: valjon erényesebb-e a' tiszándéktok másénál, 's szilárdul fogtok-e állani, ha ti meggyőződéstek követésre méltóbb; engedni ellenben, ha amazi helyesebbnek találjátok. Általában az önfejtőség vádját elhárítjátok magatokról, ha ott mutattok rendíthetetlen szilárdságot, hol a' meggyőződés sugalma szerint tenni vagy elmulasztani bűn; és ha ilyen esetben olly álokokkal iparkodnék is valaki megtántorítani, mellyeknek megczáfolására gyengék vagytok, hallgassatok csak a' lelkiismeret hangjára, ez bizonyosan a' legjobb utra vezet. Minden más esetekben, hol kötelességről nincsen szó, hol valaminek véghezvitele vagy elmulasztása a' soha el nem altatható lelkiismeretet váddal nem terheli, az asszonyi gyöngédséggel meg-egyezőbb engedni, mert megszokjuk azután sokkal inkább tisztelni a' nőnek azon határzatát, mellyhez szilárdul látjuk őt ragaszkodni; és ez igen természetes, mert ki néha enged, másszor pedig vas akarattal akarja kivívni szándokát, tanusítja, miként szívének meggyőződését megvérzené, ha ellenkezőre kényszeríttetnék.

De ezen engedékenységet meglehet egyeztetetni különösen szerénységtel-, 's gyöngédségekkel, mellyek nem is engedik, hogy egy nő vakon ragaszkodjék valamelly föltételéhez; ezen hajthatatlanság igen férfias, és sokszor viszályok magvát rejti magában, mert ha, teszem azt, egy nő ingadhatlan akarat ütközzék egy szinte illy férj akaratába, hol egyik sem akar engedni: nem idegenülnek-e el egymástól a' kedélyek? és ha ez többször megtörténik, az egyetértésnek alapja megrendült 's a' békességnek angyala repülésre tartja készen szárnyait. Bizonyos esetekben tehát szükséges is — különösen, ha a' férjeitekkel összeütközéseket elkerülni akartok — hogy szilárdságtok engedékenységgé gyengüljön, mert ha bár nehezen esik is, de az életbölcsesség, a' világgal érintkezés követeli, hogy sokszor enmeggyőződésünket másokénak kell alárendelnünk, hacsak magasb rendű kötelességek ellenkezőt nem sürgetnek.

Röviden összefoglalom, mit e' levelemben mondtam. Törekedjetekek jellemszilárdságra, mert e' nélkül ingadozó nádszálként lengtek ide 's tova 's semmi önállósággal nem bírván, eszközökké aljasultok. De ezen jellem-szilárdság ne legyen vak ragaszkodás saját édes bálványaitokhoz, hanem a' nemesebbre hevitő sugallatoknak befogadására szívetek meglágyuljon: általánosan, hol a' lelkiismeretnek hangja szigorúságot parancsol, legyetek sziklakemények; hol női szelidségtel kötelességsértés nélkül engedékenységre ösztönöz, engedhettek, mert a' jellemszilárdság a' mindig nemesebbre törekvő állhatatosságban áll.

A' KÉT KÜLÖNCZ.

KATONA ANTALTÓL.

(Vége.)

MÉG EGY VÉLETLEN VÁLTOZÁS.

„Lakoma“ czím alatti cikkünkben láttuk a' vig kezdetű ebédet szomorú jelenettel fejeződni be, 's Halóczy Endrét életjel nélkül hagyók egy idegen orvos házánál, ennek gondjai alá bízva. — Az ügyes tanár szorgalommal megvizsgálva a' sebet, úgy találá, hogy a' gyilok két oldalborda közt sikamlott által, a' nélkül, hogy a' belső részeket veszedelmesen sér-tette volna, 's az elalélás inkább ijedség és vérvesztés, mint a' seb közvetlen eredménye lenne, 's csakugyan rövid idő múlva sikerült a' beteget életre hozni. — Endre előtt az egész esemény talány volt 's teltre csak homályosan emlékezett vissza. Egész gyógyulási idejét, mely pár hónapra terjedt, a' lelkes orvos házánál töltötte el, 's így a' két férfi közt észrevétlenül szoros barátsági láncz szövődött. Endre, kit csillaga mindenkor alávaló emberek társaságába hozott, az orvosban egészen más férfit ismert meg, mint kikkel eddig érintkezésben volt; azon készség, mellyel a' tiszt férfi minden idejét szenvedő embertársai ápolására szentelé, a' meleg részvét minden szerencsétlen iránt, emelkedett lelkének azon nemes főnrepülése, melly általában a' művelt kebelt tulviszi a' mindennapi pórfiak serégén, mindezek, mondom, csak távolról ismert dolgok voltak ekkoráig Endre előtt; most azonban a' mindennapi érintkezése illy egyénnel, 's ennek közlékeny bizalma mind megannyi vonzóerők voltak, mellyek az ifjat tapasztalhatólag emelék szellemileg a' fensőbb körbe, mellyben barátja mozgott. — Az indulatok hullámszó dagálya 's a' szenvedélyek rajoskodó kitörései lassanként megszűntek még egészen meg nem vesztegetett keblében, mellyben most barátja új világot teremtett.

A' mint elterjedt híre Halóczy javulásának, ismét kezdének gyülekezni körüle előbbi vig társai, élénken emlékezve vissza terített asztalaira 's válogatott boraira. De Halóczy — az ujjáteremtett Halóczy — visszautasítá őket; 's nemes barátjának lelkes társalgása elegendő kárpótlás volt mindenikért.

Ha tudjuk is, hogy az orvos barátsága megbecsülhetlen kincs volt Endrére nézve, de kénytelenek vagyunk megvallani, hogy ezen átalakulás testben és szellemben nem történt minden erőszakos rázkódás nélkül, mellynek ismét meglőnek a' maga káros következményei; kevés tudományosság, nem eléggé edzett jellem a' rögtön változás által ferde irányt vőnek, mellyet az orvossali rövid együttlét nem vala képes kiegyenlíteni, 's így vele is, mint sok másokkal hasonló körülmények közt, megtörtént az, hogy a' socialitas szédelgéseiből az embergyűlölés tonusába esett; ármányt és csalásokat sejtett mindenütt, 's az embert úgy tekinté, mint embertársának esküdt ellenségét 's minden tetteiről azt hívé, hogy az mesterségesen kiszámolt csel, mellybe vagy jelenben vagy jövőben be kell szövődni a' maga áldozatjának.

Illy szempontból tekintve a' világot, mi volt természetesebb, mint hogy attól magát egészen visszavonja 's hypochondriája sötét képeinek éljen; tudva pedig azt, hogy neki legtöbb bajt a' nőnem okozott, mi csuda, ha ezt ezentul megvetőleg tekinté 's a' természetben ollyasmi szükséges gonosznak tartá, melly nélkül az emberi nem fen nem állhat, de a' melly viszont azért létezik, hogy az emberi nemet gyötörje.

Nőt valódilag csak az becsülhet, ki már több lelkes nőt ismert, kit sorsa törpe nőkkel hozott érintkezésbe, az soha sem lehet asszonybecsülő — ez megfordítva áll a' nőnemről is, 's bennünket csak olly asszony tisztelhet, ki szerencsés volt tiszteletreméltó férfiakat ismerni. — Halóczy egész életében egy tisztas asszonynyal sem volt viszonyban, de nem is lehetett, mert ezek az ő társaságát futották, mint mirigyvést, — 's így nem csuda, ha átalakulása után is nem tartá e' tárgy iránti nézeteit azon módosítással, hogy a' csábörömeket, mellyeket eddig asszonyok karjaiban vadászott, ezentul egészen megveté, kárpótlást, mint hivé, más, valódibb foglalkozásokkal keresendő. Illy célból tökéletes felgyógyulása után rögtön elhagyá a' fővárost, 's egy messze fekvő mezsei jószágába vonta magát. — Itt, távol a' világ zajától, vélt ő sebére irt találhatni, de csatlakozott, mert hiányzott lelkében azon magasabb tökély, melly a' világ kietlenében is megnyugtatót ad egy Aristidnek, vagy komoly lelki csendet egy kezében méregpohárt tartó Socratesnek; — ő magával vitte sebé a' távolba 's itt is érezé ennek sajgó fájdalmait; időtöltésül szilajabb foglalkozásokat keresett: vakmerő lovaglás, farsasztó vadászatok, sziklafalak megmászsása egymást válták mulatozásaiban, de mind hijában; napok napok után, hetek hetek után multak 's ő folytonosan sülyedt búskomorságába, annyira, hogy egészsége is tetemesen megrongáltatott.

Illy körülmények közt legczélszerűbbnek vélte ismét fölkeresni pesti orvosát 's ennek baráti keblébe önteni panaszát. „Ne fúsd az embereket, barátom, de ne is hajhász a' zajgó társaságokat, mellyek könnyen ismét

magokkal sodorhatnának, — a' mi pedig legajánlhatóbb: keress magadnak egy lelkest leányt, 's mint nőt vezetd őt oltár elébe. Ezekben összpontosula a' derék orvos tanácsa 's Halóczy kissé könnyebbült lélekkel távozik el Pestről. — „Lelkes leányt keressek? itt, itt a' nagy csomó, mellynek feloldása előttem talány; mert hol van ő — a' lelkes leány? ez csak képzetünkben létezhet, de a' valóság mezején aligha nincs nő, ki bennünket minmagunkért szeressen önére nélkül; szeret, és szerelme könnyűket idéz szemeinkbe, de e' könnyű tükrébe tulajdon csalfa képe áll elő.“ Így töprenkedett magával az ifju, mialatt kocsija sebesen robogotta a' fejevári országon, 's a' forró nyári nap reszkető bábként tüntetése csak elő a' budai csillagásztorony kúpfedelét, míg alatt a' kanyarodó Duna tükrében szeszélyes árnyékképeket vetének a' felette elterült ormok ezeralakú csoportozati, 's ezüst ár látszék végtelen kigyóként tekeredni a' vízi-malmok hengergő kerekai körül.

A' K Ü L Ö N C Z.

Mint dongó méhkas zibongott az ébredő nap első szürkületében Füred környéke, 's a' fürdői vendégek tarka koszorúja szakadatlan vonalban özönlött elő éje fészkeből, sietve a' kellemes reggel balzsamlehelletét élvezhetni. Tomboló mének horkolának izletes sítakocsik elébe fogva, 's a' felettek pattogó ostorok suhanására nyugtalan dagálylyal harapcsálák tájékozó zabláikat: míg a' hintók körül gyakran nevetségig eltorzított öltönyű inasok futosának kurta bugyogókban 's térdeikhez csatolt harisnyákban. Az érczes kut izletes forrásánál felállított barna sereg riadó hangokkal üdvözlé a' Balaton nimpháit, 's ércz tárogatóival felrezzenté pelyheik közül a' még szunnyadókat. A' nagyszerű tó partján csinos öltönyű ladikosok foglalkozának gondolátskái elrendezésével, míg a' sétány elején Zala piros pozsgás parasztleányai 's menyecskéi tárak fel csinos kosarcskáikban áruikat 's azon vidor elevenséggel feleselének a' velek enyelgő uracskákkal, melly általános tulajdona népesebb fürdők szomszédságában lakó alsó rendű nőknek.

„Hová parancsolják, nagyságtok, hogy evezzünk?“ kérdé egy napbarnította arcú hajós a' ladikjába belépő uracsoktól.

„A' tihanyi fokhoz, öreg,“ válaszolt egyike az ifjonczoknak, illatos szivart tartva rózsájkai közt.

„Hol találkozunk, Gyula? — kiálta egy szomszédladikban ülése kényelmes elhelyeztetésével foglalkozó urfi a' szivarozó urhoz. — A' siótoroknál? mi ma emberül meg akarjuk magunkat ladikáztatni.“

„Helyes, mi is ott leszünk,“ válaszolt amaz, mialatt a' festett lapátok tátongó örvénygyűrűket hasítának a' kék hullámokon, 's a' könnyű ladik sebesen haladt el vendégeivel.

„Kié e' könnyű teknő?“ kérdé most egy erős férfihang, lábaival egy a' parton álló csónakocska orrát megtaszitva.

„Enyim, uram!“ válaszolt egy remegő hang 's a' tulajdonos hirtelen lekapá fővegét, melly alól ritka ősz fűrtök omlának széllyel kék dolmányán.

„Elbir-e két személyt, öreg, a' kend paripája?“ kérdé ismét az előbbi hang.

„Mindenkör és minden időben el, uram; ha kell, hármat is,“ válaszolt ez bizalmasan.

„Mi csak ketten leszünk; kend, öreg, itt maradhat; illy korban legkedvesebb a' pihenés,“ szólt az ifju 's könnyű ugrással az ingó csónakocskába szökött, 's fényes koronást nyomva az öreg hajós kezébe, megragadá az egyik evezőlapátot, mialatt társa, kit magatartásából azonnal cselednek ismerhetünk, a' ladik orrában foglalt helyet.

Szenczi szinte, élvezendő az általános ünnepély vigalmait, néhány barátai társaságában, leányával együtt, Tihanyra hajtattott, mellynek regényes fekvését Máli hir után már régen ismeré. Karöltve ballagának a' lejtős uton felfelé a' monostorhoz, hol már nagy társaságot találtak együtt, melly magát a' gyönyörű kilátással vagy a' csuda-viszhanggal mulatá, mialatt a' fiatalok néhány bátrabbjai a' Balatonba benyúló szirtormokon mászkálának. — Most azonban hirtelen minden'szem egy tárgy felélon irányozva: ugyan is egy dalias termetű ifju könnyű nyári öltönyben, mellynek bő redői kellemes hajlásokkal tapadának férfias testéhez, a' legnagyobb vakmerőséggel egy magánosan álló meredek szirtfalra kapaszkodott fel, melly hajlott kúpalakban több ölnyre nyult be a' tó színe felett.

„Ki lehet a' vakmerő?“ kérdék egymást a' férfiak, mialatt a' hölgyek dobogó kebelével várák a' jelenet kifejlését. Most a' csúcsra ért az ifju, mellynek keskeny talpazata alig adott biztos nyugpontot a' zerge éles körmeinek 's a' csúcson egyenesen fölemelkedék, mialatt a' nézők hajszájai borzadának. „A' külön c z, a' külön c z,“ hangzott most egyszerre több ajakról, 's e' pillanatban, mint villám, szökött magosra az ifju, 's a' legvakmerőbb félreugrással az alatt hullámozó Balaton mélyébe szökött.

Több elfojtott sikoltás követé e' jelenetet 's Máli, ki atyja karjaira támaszkodva szemlélé az egészet, álétan hanyatlott az ölelő karok közé. — Most azonban új esemény tünt elő 's a' nézők szemei előtt ismét megjelent az ifju, de nem a' csúcson, hanem távol bent a' víz közt, a' mint óriáskárokkal szelve a' habokat, egy közel álló ladik felé uszott, 's ezt elérve

egy szökéssel benne termett, 's evezőt ragadva karjaiba, mint forgó szél repült vissza Füred felé.

„Ki lehet e' csudaember? e' nagy kérdés foglalja el az egész társaság gondolkodó tehetségét.

„Bizonyosan valamely utazó gazdag angol, — szólalt fel Szépivá-nyiné asszony, mutató ujját büszkén téve homlokára, mellynek találósságára ő igen sokat tartott — bizonyosan, nem is lehet más,“ folytatá kevés szü-
net után, bojtos főkötőjét igazgatva lobogó tollu kalapja alatt 's nem épen legparányibb száját, melly a' beszéd által tetemesen elformátlanult, gon-
dos redőkbe szedve össze.

„Bizonyosan! bizonyosan! ah! azt én rég tudom hogy az én kedve-
secském igen találós elméjü,“ viszonzá mellette álló férje, hamisan kacsint-
va bőbeszédü életfelére 's öblös szelenczéből hatalmas ujjakkal roppant
terjedelmű burnótot emelve orrlyukaihoz.

„Angol, angol,“ hangzott minden oldalról, 's néhány percz mulva
Pipiske asszony egész bizonyossággal állítá, hogy egyenesen Buckingham-
ból jő, kétszer hajózá körül a' földet 's három hajótörést szenvedett.

„Legyen bár ki e' csudaifju, engemet ugyan megijesztett vakmerő-
ségével,“ sepegé Máli, atyja oldalához simulva, 's gondolatokba merülve
követé a' visszafelé induló társaságot; Füreden, a' Horváth-ház szegleténél
elhaladtokban, a' különczifjat látá, 's nem lehete észre nem vennie, mint
valának ennek bátor pillantásai ő reá szegezve; akarattján kül rózsapir fu-
tá el arczát 's alig vala képes ennek üdvözlését viszonzni.

U J I S M E R E T S É G.

Néhány nappal e' történtek után Szenczit, egy Füredre érkezett régi
barátja látogatta meg leányával, ki épen jegyese volt egy somogy megyei
ifjunak, 's egybekelésök ideje fürdő végére volt kitűzve. — Valamint jól
esett Szenczinek rég nem látott barátjával történt találkozása, szintén ugy
örvendett Máli új barátnéjának, kiben, első együttlétök alkalmával, egy lel-
kes 's vig társalgásu hölgyet ismert meg. Fáni, így nevezték a' nőt, ellen-
állhatlan indulattal vonszódott a' csendes, komoly természetü leányhoz,
daczára tulajdon vitor véralkatának, és csakhamar egy test és lélek lön
a' két barátné 's minden idejüket egymás társaságában töltötték. Elérke-
zett későbbben Fáni jegyese is, a' művelt szellemü Halványi, 's mi volt
természetesebb, mint hogy a' két szerelmes ártatlan élveinek gyakran ta-
nuja volt Máli is, sőt ezek gyakran enyelegtek az ő különczködő fagyos-
ságával. „Megérem még én az időt, — szólt gyakran Halványi — hogy a'
mi hideg barátnénk egy olasz nő minden hevével fog a' szeretett kedves
ajkán csüngeni 's mosolyogva gondol vissza jelen rideg napjaira.“

„Igen, igen, Málim! Halaványinak igaza van Ni! ni! majd felejtém elbeszélni neki azon különös eseményt, mely Tihanyon történt 's mit tőled hallék; tudod, azon bátor ifju történetét a' sziklacsúcon — vága közbe pajzánkodva Fáni. — Igen! igen! ne tagadd, Máli! neked azon ifju tetszik.“

„Enyelepsz! nem mondtam-e egyszersmind, hogy ezen ifju asszony-gyűlölő,“ viszonzá Máli elpirulva.

„És kegyed, barátném! férfigyűlölő? 's nagy kérdés: ha nem lennének-e egymásnak kölcsönösen orvosai, vága közbe Halványi enyelegve.

„Sándorfy orvos ur Pestről,“ jelenté a' belépő szolgál.

„Isten hozott, barátom! honnét e' véletlen szerencse?“ szólal fel Halványi, barátságosan rázva meg a' belépő karját, kibén olvasóim azon-nal a' derék pesti tanárra ismernek.

„„Családi viszonyaim Zalába késztenek, 's nem mulasztathatám el, hogy Füredet egy-pár napra meg ne keressem, 's épen most hallom, hogy itt vagy 's rögtön sieték ölelésedre.““

„Jegyesem, 's Szenczi Máli kisasszony,“ folytatá Halványi, a' hölgyeket bemutatva.

Most ismét uj vendégek érkezének: — Fáni atyja kíséretében két öreg ur 's egy idősecske asszonyság, 's a' beszédfolyam egészen más, feszesebb irányt vett, mi, természetesen, a' fiatalokat nem legjobban mulatá.

„Kellemes az idő, a' sétasor tömve mulatókkal, nem mennének le, gyermekim? mi majd itt elidőzünk amugy öregesen,“ szólal fel Máli atyja, észrevéve a' fiatalok feszes állását.

„Ha megengedik vendégeink,“ vágának Fáni és Halványi közbe 's a' kis társaság egy perc alatt készen állott 's zajosan hagyá el a' szobát.

Mialatt Halványi jegyesével karöltve előrehaladt, Sándorfy Málit füzé karjára, 's a' két pár csendesen haladt a' vígadó sorok közt a' sétatér végéig 's itt két üres ülőhelyet foglalva el, mosolyogva nézé távolról a' tarka vegyület szeszélyes alakjait. Az emberismerő orvos csakhamar észrevéve társnéja éles elméjét, de egyszersmind ennek elcsigázott ferde nézeteit is.

„A' férfi tiszte, édes kisasszony, — szakasztá meg a' beállott csendet Sándorfy, gyengéden fogva meg a' nő bársonykezeit — a' férfi tiszte, mondom, kevés, de nagyszerű, mely őt, rögs pályán vezetve az élet viharai közt, örökös küzdesekkel állítja szembe; így tehát felettébb szükséges, hogy oldala mellett egy gyengéden szerető nő legyen, kinek részvevő mosolya elűzze homlokáról a' borus redőket 's némileg fékezze gyakran kitörni készülő szenvedélyeit, szóval: ki őt az ezerfelé ágazó polgári élet tömkelegéből a' háziasság szűk, de élvadó körébe vonja le. — Így mindannyiszor sajnálkoznom kell, valahányszor egy férfitársamat fonák néze-

tektől vezéreltetve, házasság-gyűlölőnek tapasztalom . . . De viszonyosan a' nőnek is szoros kötelessége: rendeltetése céljának megfelelőleg, házassági viszonyokba keveredni 's betölteni azon ezerféle apró tiszteteket, melyeket egy ház gondja idéz elő; ezen apró, de azért felséges foglalkozások nélkül az ő élete örökös hányatás idegen formák körül, melyek közt ő célát veszítve, soha otthonos nem lehet; 's egy különcz nő épen olly sajnálatra méltó teremtmény, mint egy különcz férfi; ezt is, azt is az idők hatalma keményen fogja sujtani 's a' késő megbánás kigyói végnapjait mérgezik meg, melyeknek legnyugtatóbbnak kellene lenniök, végzé oktató szavait a' tanár, 's a' nő arczára tekintve, ezen mennyei pirt látott elterjedve 's pilláin pár könnyű reszketett.

„Higgyek-e szemeimnek? mit látok! te Endre itt?“ kiáltott az orvos, felszökve ülőhelyéből 's egy mellettök elhaladott ifju után sietve, ki most hirtelen visszafordult, 's a' szürkület gyenge világánál Halóczy Erdrét látjuk előttünk.

„Ő az, ő az! a' különös ifju,“ seppégé magában Máli 's a' visszaterőt alig titkolható zavarral üdvözlé. E' jelenetre Fáni is odaért jegyesével, 's a' kis társaság tagjai különböző érzetek közt indultak vissza a' vendéglő felé. — Utközben Endrének jutott Máli karja, 's a' két különcz közt élénk beszéd fejlődött ki, mialatt a' pajzán Fáni csintalanul intett fejével Sándorfynek, 's ez csendesen sugá fülébe: „zsák a' foltját.“

Halóczy, ki több idő óta figyelemmel tartá Málit, valami különbözőnek lelé ezt első találkozására alkalmával azon nőktől, kiket eddig ismert; ennek arczán a' szüzi ártatlanság egyszerű pirját azon mesterkélt álmáztól, mellyel eddigi barátnéi kendőzék magokat 's a' fesztelen gyermeki öszinteséget, mellyet amazok nem valának képesek utánozni. — Máli viszontrészéről nem tapasztalá a' különcz beszédjét érdektelennek, kivált midőn képzetében a' melegkeblű emberbarátot idézé föl, ki a' halászt életveszélylyel ragadja ki a' halál torkából, — vagy a' bátor ifjat, ki a' szirtcsúcson áll, merészen jártatva szémeit a' bámuló nézőkön.

Illy körülmények közt semmi sem volt természetesb, mint hogy mindkét rész jól mulatá magát 's elválásuk alkalmával az esdő Endrének megengedé Máli másnap lakásában látogatását tehetni.

„Nos, barátném! mint tetszik a' különcz?“ kérdé hazatértök alkalmával Halványi a' piruló leányt. „Jeles ifju,“ válaszolt röviden Máli, mialatt Fáni, gyengéden megcsókolva elválások alkalmával barátnéját, jatszilaig sugá fülébe: „félek, hogy rossz álmód lesz.“

Fáinak igaza volt: — a' kis különcz agyán száz meg száz gondolat üzte magát, annyira, hogy csak reggel felé szenderülhetett el, 's ébredtekor arca halványabb volt, mint sem az atyának ez felőtllő ne lett volna.

„Tán meghűtötted, gyermekem, magadat 's nem alhattál, tudakolá a' gondos atya. Máli elpirult és főfájásról panaszzkodott, — azonban nem mulasztá el öltözetét a' legszebb rendbe szedni, mégis életében ma először volt elégedetlen toilettéjével.

Endre tíz órájában megjelent, szívesen fogadtaték, következőleg vígan mult el az idő; az öreg Szenczi, ki előtt mind a' látogatás, mind leányának hirtelen változása talány volt, hosszú képeket csinált 's mosolyogva rázá fejét, — későbbben megjelent az orvos Fáni és Halványi társaságában, 's mind együtt mentek a' táblához, hol a' csudálatos angol első megjelenése igen felőtölő volt, de még felőtölőbb azon közlekedő barátságos hangulat, mellyet az egész asztal felett mutatott, — 's a' kitüntetés, mellyel Máli iránt viseltetett. Szenczi ebéd után félrehívá az orvost, 's minnekutána ez neki Halóczy környülményeiről kielégítő tudósítást adott, nemcsak megnyugovék, hanem szívéből örvendett e' váratlan fordulatnak.

„Az angol ugyan udvarol ám a' kis magyar leány körül, sugá Szépiványiné szomszédnéjának.

„Nem angol az, kedves barátném, — válaszolt Pipiske asszony — hanem született magyarföldink.“

„Az lehetetlen! azt meg nem engedhetem; ő neki angolnak kell lennie, kezdé újra Szépiványiné, ki nem örömet hívé magát véleményében csalatkozottnak.

„Már pedig úgy van: született magyar, Halóczy Endre.“

„Megfoghatatlan! no, úgy hát bizonyosan sok ideig kellett Angolhonban tartózkodnia, mert minden mozdulata elárulja az angolt, ismétlé a' nő magát igazítva 's a' kérdésben forgó ifju felé látszóvén egy pillantást röpítve.

Est felé ismét séta, másnap uj látogatás..... 's ez így folyt egy mint másnap, 's a' két különcz közt szemlátomást fejlődött ki az érzelem, mit az egész világ szerelemnek mondott, csak ők, az érdeklettek, nem akarák hinné.

„Te, úgy látszik, nem vagy többé férfigyűlölő, gyermekem?‘ mondá gyakran Szenczi, leánya piruló ajkát enyelegve csipve meg.

Máli lesüté szemeit és hallgatott, jól érezve keblében, hogy a' férfit, ki ismeretlen mennyet tárt fel előtte, a' világért sem tudná gyűlölni 's Halóczy — e' szerelme által boldogított Halóczy — becsülni kezdé a' nemet, mellyet eddig olly fonákul ismert, 's kedvese ártatlan pillanatában feledé a' zajos multat 's rebeső örömmel nézett a' jövődő elébe, kibarátkozva az egész emberiséggel, ki önbensőjével.

A' fürdői társaság lassanként széledni kezdett a' beállott hivesebb napokkal, 's Szencziék is készülőfélben valának; egy napon ünnepélyes

arczczal fogá meg Halóczi az öreg Szenczi kezét, 's merően szemei közé nézve, férfias hangon kezdé :

„A' multa, melly ön előtt is tudva van, vessünk fátyolt, csak nézzük a' jelent; nézzük a' jövőndőt. Én szeretem ön leányát 's képesnek érzem magamat öt boldogíthatni. Érzelmünk viszonyos, csak az atya áldása hibázik.“

„Az rég készen várja frigyeteket, gyermekim, 's boldognak érzi az atya magát, két különböző indító okoknál fogva eltévedett ábrándozót kölcsönösen látva kigyógyulni betegségéből,“ válaszolt Szenczi csillámló szemekkel.

„Amen!“ kiáltott fel a' belépő orvos örömhangan, 's négy nemes kebel hullámzó érzetek közt dobogott egymáson.

A' L A N T H O Z.

Kegyes műzsák ajándoka,
Szívemnek vágya te,
Érző kebel nálad hivebb
Barátot birhat-e?
Miként körülgyűrűdzi a'
Virágot illata:
Ugy visszhangozza lelkemet
Huroduak szózata.

Áldás-e rajtam, átok-e,
Hogy olly hön érezek?
Hogy bú 's öröm villám gyanánt
E' mellett átrezeg?
Áldás vagy átok, egy neked,
Te hozzám hű maradsz,
Örömré, búra én velem
Te egyiránt fakadsz.

Oh, milly csekély gyakran, miben
Kedélyünk élve áll,
Egy lenge fűrt, kegyipillanat,
Egy zsenge rózsaszál.
Ha senki nem, te részvevő
Hangon kizenged azt,
Enyelgve édes álmait,
Ha képzetem viraszt.

Mi jól esik, magasztosan
Fölszárnyaló erényt,
'S nagy férfiat küzdelmiben
Szemlélni a' honért;
'S hogy lássák a' pulyák is e'
Küzdő erényfiat,
Örömtől húrod a' dicső
Látványra fölriad.

Te a' mohette ösromok
Közé jössz társul,
Ha a' lehunytt csaták zaja
Elmémbe föltolul,
'S a' vérmezőn, hol a' halál
Élettel szembe kel,
Az egykor olly dicső haza
Vitézit rezged el.

De tenger a' szív tüköre,
Most sima 's fényben ég,
Majd rája dől a' vész dühe,
'S fölötte dörg az ég.
Sokszor fölolvad a' kebel
Öröm sugárinál,
De hányszor a' keser fagyva
Miatt dermedten áll!

Ha a' bűn álnokul buvék
 Erénypalást alá,
 Vagy a' szájhős szilaj magát
 A' jók fölé tolá,
 És a' szabadszellem czímét
 Kitűzte a' bitor,
 Mig lába istenemberen
 Szentetlenül tipor;

Ha a' szűk keblű gyávaság
 Alélva tántorog,
 Mert a' honügy javítgató
 Tervek szerint forog,
 'S midőn a' köz jóléteért
 Adózni kellene,
 A' rut fukarság ördögi
 Esküsznek ellene :

Ha higgadatlan gyermekész,
 Üres, szelesdi lény,
 Kontárkodik polgárfelek
 'S hazája szent ügyén,
 Midőn életkérdés fölött
 Tivornyahad tanáz.
 'S székére részeg vállakon
 Mászkál a' tisztvadász ;

Ha önző pártviszály magyar
 Magyarra bujtogat,
 'S kar-osztály-gyűlölet közös
 Bizalmat fojtogat,
 És annyi kurta zsarnok el
 Véredből, oh, hazám,
 Kik töled elfajultanak
 A' külföld maszlagán :

Oh, ekkor fájdalomboru
 Vonul át keblemen,
 'S a' bűn sötét utálata
 Előttém megjelen.
 Ekkor ki osztzik velem,
 Ki nyög viszsonpanaszt?
 Te lant vagy az, kit tölem el
 A' bánat sem szakaszt.

Te légy barátom 's őrtanu
 Érzelmeim körül.
 Rajtad legyen szűm belseje
 Lefestve tükörül.
 Hadd lássa lelkemet kiki :
 Öleljen a' rokon,
 'S a' rágalom piruljon el
 A' fondor ajkakon.

Czuczor.

NEMZET ÉS NÉP.

Nemzet és nép széttörött szív
 Haldokló veréssel!
 Ősi fénytől elvakítva:
 Kérlek, ah, ne késs' el!

Nemzet és nép tetterőben,
 Ah, de szétszakadva:
 Mért van, oh, mért hát meleg
 A' kebelbe adva? szív

Ember 's ember közt a' kérdés:
 Nemzet és nép vagytok!
 Szíveteknek egy ütése,
 Egy hon a' ti naptok.

Mért e' szívnek szétszakadni,
 Mért e' szörnyű átok?
 Mért ne hintse egyenlően
 Aldását reátok?

Nemzet és nép! széttörött szív,
 Mégis egy magában,
 Mert egyforma honfiérzet
 Lángol birtokában.

Mindenik csak a' honért ég —
 Egynek mostohája,
 Mert a' jog dicső világát
 Nem terjeszti rája.

'S mért nem?... hát nem ér-e annyit
Tán az ő szerelme?
Vagy nem olly szívből fakad fel
Tiszta gerjedelme?

Tán nem olly nemes forrása
A' szem harmatának,
Melly titokban áradott meg
Sorsán a' hazának. —

Bölcsöböl kelt mindenik fel,
Sir leend hazája;
'S mért, oh, mért hát egyikének
Mégis mostohája?

Mért a' szívnek szétszakadni,
Mért e' szörnyű átok?
Mért nem hinti egyenlően
Áldását reátok? —

Nemzet és nép széttörött szív
Haldokló veréssel!
Ősi fénytől elvakítva:
Kérlek ah, ne késs el!

Hőn karoljátok fel egymást,
Legyen egy az érdek:
Szétszakadt népen az égnek
Átká olly tömérdek.

Legyen egy szó millióinak
Szíve ohajtása,
'S milliók vágyhirdetője
Egy szív megnyílása.

'S így, csak így lesz szent szabadság
A' hazának éke,
Így, 's csak így lesz nagy 's hatalmas
Árpád nemzedéke.

Így lesz tartós 's csüggedetlen
Tettre-ébredése,
És a' nemzet vágya: egy szív
Óriásütése.

Nemzet és nép! sorsod titka
Így szól a' jövőben:
Légy egy — jogban, érzeményben,
Tettben és erőben!

Szelestey László.

N É P D A L O K.

I.

Az én torkom álló malom,
Csak úgy örül, ha locsolom,
Árva szívem a' mónárja.
Bánatot hord garatjára.

Az én feleségem torka
Valóságos pergő rokka,
Hejh az én jó feleségem
Pörpatvart fon azon nékem.

Zúg, ha örül, zúg a' malom;
Csak hadd zúgjon — locsolgatom.
Zúgjon, zúgjon! ne halljam meg,
Hogy kincsem rokkája pereg.

II.

Ez a' világ a' millyen nagy,
Te galambom olly kicsiny vagy,
De ha téged bírhatnálak,
A' világért nem adnálak.

Te vagy a' nap, én az éjjel,
Teljesteli sötétiséggel.
Ha szívünk összeolvadna,
Rám be szép hajnal hasálna.

Ne nézz reám, süsd le szemed —
Elégeti a' lelkemet
De hisz ugy se szeretsz engem,
Égjen el hát árva lelkem!

Petőfi.

EGY NAP EGY INSTRUCTOR ÉLETÉBŐL.

(Vége.)

NEGYES DIK FEJEZET.

Észtehetéseinek kipallérozására az instructor hasonlóképen itt is hathatós eszköznek tartja az olvasást. — Az is bebizonyul, hogy a' szemek pillanatai, ha találkoznak, gyakran megértik egymást, nemkülönben az is, hogy az instructor szíve nincs taplóból.

Asztal fölött tanítványaira felvigyázni, hogy az illedelem szabályai ellen ne vétessenek, a' hust, pecsenyét a' kisebbik számára fölmetelni, poharába vizet tölteni, villát, kést, kanalat, valahányszor földre ejtettek, fölemelni, — illetően elfoglaltatások zavarták rendesen Sulc ur evésbeli élvezetét. A' mai nap azonban e' részben kivételt tön, és Sulc ur, levesét szörpölvén, épen akkor végezte el szívében, hogy mihelyt fölkel az asztaltól, azonnal neki ül a' félu napig már hiában hajhászott drámának, midőn az inas, egy palaczk borral kezében (persze nem az instructor számára, mert azt tarták, hogy a' szükséges nevelői phlegmából és birkatürelemből a' bor által könnyen kitalálna „rántódni“) mondom, midőn az inas ijedező képpel belép 's jelenti, miképen a' pinczében egy hordó megeredt.

És megrémülének a' ház oszlopai ezen hirmondáson, és nem tudta, mitevő legyen a' főnök, 's ugyanazért egyideig nem evett, hanem ivott; és nem tudta, mitevő legyen a' főnökné, 's ugyanazért éjszokról délre, nyugotról keletre veté az ő kétségbeesett pillantásait hajdan szépnek nevezett 's néha még most is szépnek képzelt emlénszemeinek általa; — és veté pillanatát az egyetemes „szükségben segítő“ házi butorra, — és fölemelé lassanként Sulc ur is nem szép, de zöld szemeit tányéráról a' közinségben forgókra, és a' mint fölveté őket, a' zölde-

ket, akkoron találkoznak velök, a kékekkel, s lön pompás színvegyület és a négy szem két pillantása megérté egymást!

„Ugyan kérem, édes Sulc ur, nem lenne ön olly szives, utána nézni a do-lognak?“ kérdezé a főnökné, s szemei kérést, bizalmat s tökéletes megnyug-vást sugároznak.

„Igen, igen, Sulc ur, legyen olly jó!“ szólalt meg a főnök is illő komoly-sággal s szemét a tányérról föl sem emelve, mivel hogy épen egy keresetleven törte fejét.

„Azonnal, nagysád! — igen szivesen, tens ur!“ és kirugván maga alól szé-két, átvevé az inástól a pinczekulcsokat.

„Jancsi! — kiálta az instructor után haladni akaró inasra a főnökné — te itt maradj az asztalnál, küld le Rózsit, hadd világítson Sulc urnak.“

És Rózs, a csinos szobaleány, vevén a gyertyát, meggyújtá azt dörzs-gyufával, holott égő szemének tüzével is meggyújthatta volna, és levilágított Sulc urnak a pinczébe a meggyújtott faggyugyertyával, holott levilágíthatott volna sze-meinek ragyogó fényével is. A pinczében egyéb baj nem volt, mint az, hogy Sulc urnak három abroncsot kellett a hordó szétrnyiladozó dongáira verni. S ez eltartott szinte egy egész óráig. Odafen már gondolkozni kezdtek és félni, és sutlog-ni, hogy a hordónak vagy csapnak valami nagyobb baja talált támadni, és sokal-lani kezdtek Sulc ur kimaradását. A mi véleményünk szerint azonban ez igen méltatlanul történt; mert tőle, mint műkedvelőtől, mindig elég volt, egy óra alatt elvégezni azt, a mit elvégzett, s mert ő mindedig a kádárság mesterségében iszonyu kevés előmenetelt tön.

Mire Sulc ur feljött földalatti expedíciójából, épen akkor emelkedének az asztal vendégei ülőhelyeikről, és ő előtte most két ut állott nyitva: vagy a többivel együtt fölkelni és nem enni, — vagy magánosan leülni és egyedül ebédelni. Ő csak-hamar az utóbbit választá. Magánosan leült és egyedül kezde ebédelni.

„Majd ha elvégezte ön ebédét, édes Sulc ur, — szóla Dorgácsné tensasszony a mellékszobából kiáltván kifelé — Ilkának egy kérése lesz önhöz.“

És Ilka, a szemérmes 14 éves leány, ki már az instructor kezéből kiszabadult, pirulva simult anyja mögé és lopva vetett kifelé egy reményt kifejező pillanatot Sulc urra. Még nem tudá szegényke, hogy Sulc urnak nincs hatalmában mamája csak egy kérését is megtagadni.

„De azért épen ne siessen, édes Sulc ur!“ tevé hozzá a ház asszonya.

„Azonnal, nagysád!“ s tudta, hogy lóhalálába kell sietnie. Csak isten cso-dája, hogy hevében a kést, kanalat és villát is meg nem ette.

Elköltvén nagymohón az ebédet, azonnal a mellékszobába igyekezett, hol főnöknéje s a ház legidősb leánya fogvájókkal tartának gondüző gyakorlatokat.

„Nagysátok parancsolni méltóztatnak velem?“ kérdezé az instructor.

„Nem, édes Sulc ur, — javítá a mama, s ez szinte paedagogusi nézetből történt — koránsem! csak kérni akarja önt valamire Ilkám.“

Sulc ur nem tudá, mit válaszoljon erre hamarjában, mert ő hamar ki szokott szavaiból fogyni, — s azért zsebébe rejté kezeit, majd reménybeli szakála helyét simogatá, majd gomblyukába dugá hüvelykét, majd pedig más egyebet tett, a mit már az ember tenni szokott, mikor nem tudja, mit tegyen. A tensasszony Ilkára pillantott s pillanatával felhívá Ilkát, hogy terjessze elő kérését; — notándom: a tensasszony ezt maga személyesen is megtehetette volna, de ez egyszer ugy vé-lekedék, hogy ő különben is elég sokat kért már Sulc urtól ez életben s hogy tán nagyobb örömet fog szerezni Sulc urnak, ha most az egyébiránt csinos Ilka ké-

rendi valamire. Ilka pedig a' fött rák színével ömleszté el arczát, orra hegyétől számitván egész füle végeig a' jobb és bal oldalon, és szavaknak hiányában látszott szenvedni.

„Sulc ur, — kezdé valahára — tetszik látni, hogy ezek a' himzési mustrák szakadozottak,... nem lenne ön olly szives“ —

„Azokat lemásolni 's helyettök ujakat csinálni? — egészíté ki az akadozó gyermeket Sulc ur — oh, ezer örömmel! hisz e' csekélység!“

E' szavak hallatára Ilka szívére egy kavics pottyant le; 's a' midőn Sulc ur a' rongyos mintákat átvevé 's a' szobából kifelé tartott és dramájára gondolt, akkor Sulc ur szívére egy malomkö zuhant.

„De, édes Sulc ur, — toldá meg a' mama leánya beszédét — Ilkám, a' mint ön tudni fogja, három óraker meggy varróiskolába, szeretném, ha —“

„Értem, tensasszony. — Három óraker? — Meglesz!“

Szükség-e mondanunk, hogy Sulc ur szobájába érve, azonnal nekiült a' rajzolásnak, és hogy délutáni három óráig, a' mit kezdett, azt be is végzé? Sulc ur pontos ember vala, Sulc ur szolgálatra legkészebb ember vala hét vármegyében. — A' mint megvivé a' kész himzési mustrákat, munkája köztetszést aratott, 's szerzőjének közköszönet szavaztatott, — különösen Ilka olly elragadólag szépen betanulva köszönte meg neki, hogy Sulc ur szinte beleszeretett volna, ha ráért volna, meg ha még kilenczvenkilencz volna nem volna.

ÖTÖDIK FEJEZET.

Az instructor az előbbi fejezetekben említett szándékánál továbbá is állhatatosan megmarad. — Sulc ur türelme kiállja a' tűzpróbát

Igen! ő rá nem ért, — mert épen, midőn ismét szobájába lépett, akkor csörmpölt be utána három tanítványa a' délutáni leczkére. Sulc ur nevelési systemáit nem akarván kutatni (minthogy azokat talán ő maga is hiában kereste volna magában), ezen délutáni leczkéről is csak annyit említünk, hogy az idősb fiu historiát mekegett, a' kisebbik szépirást mázolt, a' kis leány meg ismét a' veszteg ülést tanulta szünetnélküli mozgások közt, 's mindezekon kívül az instructor a' békétűrész-tannak feküdt neki. Sulc urnak időszakonként előtörő mérgelődéseit szintén hallgatással mellőzzük, minthogy azok már mindennapiakká váltak nála, a' mindennapi-nak elősorolása pedig csak unalmas.

Tartott pedig ezen délutáni tanítás három órától kezdve ötig. Ezen öt óra azonban még nem mult el egészen, 's a' nevelő és növendékek még együtt ülének kellemetes orgonasíp-csoportozatban, midőn Sulc ur szobájának ajtaja egyszerre megnyílik. Az instructor történetesen épen akkor talált akkorát ásitani, hogy a' belépő tensasszony a' testestől lelkeestől elnyeletés világos veszedelmének vala kitéve. És talán baj is történhetett volna, ha Sulc ur hamar észre nem veszi magát, 's tátongó állkapczáit rögtön természetes állásukba vissza nem helyezi.

„Hogy ülsz, Idácska? — egyenesen! — melleidet ne szorítsd az asztalhoz! — Gusztikám! hogyan fogod a' tollat! — ne nyomd ollyan nagyon!“ 's a' többi illyen dictiókra fakadt a' találékony eszű instructor.

„Ugy, ugy, édes gyermekeim, csak szépen engedelmeskedjetelek Sulc urnak, majd úgy mi is szeretünk titeket. — Csak azt akarám mondani, édes Sulc ur, hogy régen nem volt már ilyen szép idő, mint a' mai, — talán jó volna, ha ön óra után kísétálna a' fiukkal a' szabadba?“

„Épen szándékom vala, tensasszony!‘ felel, vagyis inkább hazuda Sulc ur, mert Sulc urnak eszeágában sem volt a' sétálás, minthogy Sulc ur dramát akart óra után olvasni.

És kimentek öt óra után a' szabadba sétálni, jó messzire a' várostól, és megverte őket a' jótékony eső és leöntött ürgékként tértenek haza, — de ezt szükség-telen is mondanunk, mert az egész világ tudja, hogy ez már így szokott történni illetően sétálások alkalmával. Ki nem hiszi, olvassa meg a' pesti nép szabadbai kirándulásait, mellyek le vannak írva lapokban és könyvekben, 's mellyeknek nagyobb részében az eső okoz a' kirándulóknak mély bánatot 's az olvasóknak magas örömet.

Tehát megáztak és hazajöttek; egyéb szerencsétlenség nem történt; még csak nem is rántott-csirkéztek és nem is söröztek utközben, mint a' fővárosiak szoktak. Hazaérkezvén, Sulc urnak első dolga az volt, hogy megázott kabátja helyébe mást öltön, mert a' színházba-ménés órája itt volt, 's ő a' pesti színpadnak egy az ottani színpadon épen akkor vendégszereplő egyik első rendű tagját kívánta mint Hamletet megnézni, 's ez bizonyosan hatalmas kárpótlás leendett egész napi dramaolvasása füstbement szándékaiért. Már készen volt Sulc ur toilettéjével, csak keztyűt kellett még kezébe vennie (felhuzni azokat nem szokta, minthogy mindegy lett volna, akár felhuzza azokat, akár nem, mert mindkét esetben kezének nagy része csakugyan meztelen állapotban maradt), csak kalapot és botot kellett még ragadnia, és megint nyílik az ajtó és kitelhetőleg fölpiperézve megint bekacsázik a' ház asszonya.

„Édes Sulc ur, én Ilkával színházba megyek, legyen ön szíves itthon maradni a' gyermekek mellett.“

„Igen jól van, nagysád!“ mondá Sulc ur 's szomorúfűzként lekonyulának az ő fülei egyenes állásukból és azt gondolá magában, hogy nem jól van biz az nagysád! — Majd bizony! — így sodrá tovább gondolatai madzagát — máskor is volt már ő színházban 's én mégis elmentem. Maradjanak a' gyermekek apjokkal, annak úgy sem kell színház soha!“ — Még alig czikáztak e' vakmerő gondolat-villámok agyán keresztül, 's im, belép a' főnök is, egészen úgy öltözve, mintha a' házból távozni akarna.

„Amice, feleségem színházba ment, én Latovics ülnök urhoz vagyok meghíva soiréba (ezt csak azért mondta ki a' tens ur illy nyíltan, hogy más is tudja) — 's azért jó lesz, ha ön az eslvét a' gyermekekkel együtt töltendi 's rájok 's az egész házra felvigyáz, nehogy valami baj történjen (az ügyvéd ur az ik- és igékkel nem sokat törődött). — Jó éjszakát, amice!“

„Alászolgája!“ remegé Sulc ur, és hogy kalapja 's botja kezéből ki nem hullott 's hogy el nem ájult, csak a' megszokás, csak a' béketürestanbani roppant előmenete és csak azon agyában rögtön felvillant biztatás okozá, miszerint ő hát, ha már semmiképen sem szabadulhat, itthon marad és kénye kedve szerint elolvasa a' dramát.

UTÓLSÓ FEJEZET.

Hajh! beh szép az igyekezet, az akarat, a' lelkesülés a' fiatal embernél! és hajh!! beh sok gyarló szirtekre talál mindez az élet tengerén! és még harmadszor is hajh!!

— Az instructor eléri célját, dramát olvas, de — — —

Sulc ur tehát ismét dramát akart olvasni, de a' gyermekek magokra valának hagyva szobáikban, 's ki állott jót, hogy a' macskák honn nem létében az egerek ki nem rugnak a' hámból 's ki nem forgatják a' házat sarkaiból? — E' szerint Sulc ur nagyszomoruan a' könyvet becsapja, felszedi magát 's beér a' gyermekek szobáiba, hol megjelenésével a' közujjongást és sikoltozást pillanatnyi csönddé változtatván át, a' gyermekek társaságában először is harapott valamit, hogy a' vacsorának hire elterjedjen gyomra üregeiben. Ennek végeztével levágta magát a' pamlagra és néma morfondirozással vigyázott fel a' ház csemetéire, ő, azoknak gondos kertésze. De a' gyermekek széles jó kedvökben azonnal körülfozták őt, és mint ágyuk a' várat, úgy ostromolták beszédeikkel Sulc urat.

„Sulc ur, kérem, meséljen nekünk valami szépet, vigat! kezdé az egyik.

„Nem tudok!“

„Dehogy nem! tudja, a' multkor“ folytatá a' másik.

„Hagyjatok békét, — nem tudok!“

„A' multkor olyan furcsát mesélt, Sulc ur,“ végzé a' harmadik.

„Ugyan hallgassatok, mondom, hogy most nem tudok!“

„Kérjük! — Sulc ur! — kérjük! — meséljen!“ rikoltott mindhárom egyszerre, 's ki nyakába, ki hátára, ki hasába csimpajkózott.

„Megálljatok hát no! — szóla Sulc ur 's egy hatást ígérő gondolat kándikált elő feje rejtelveiből, és tüstént lerázá magáról növédekeit. — Majd olvasok valami igen szépet, ha szépen figyelmeztetek 's csöndesen ültök.“

„Ülünk, figyelmeztünk, Sulc ur!“ 's a' három gyermek csupa szemfű lett.

Sulc ur pedig előragadá főnöke könyvpolezáról Ciceronak egy magyar fordítását 's a' legelső orátiót elkezdé nekik értelmesen és fenhangon olvasni. Még alig olvasott el egy lapot, 's a' gyermekek egyhangulag kiáltának fel: „Hisz ez nem szép, Sulc ur!“

„Dehogy nem: várjatok csak kissé, mindjárt jön a' java!“ — és Sulc ur körüljártatá a' hallgatóságon pillanatát, lesvé a' várt hatás után. A' hallgatóság pedig mind közönségesen laposokat kezdé immáron pillantani.

„Sulc ur, ha megengedi, én aludni megyek,“ szóla kis vártatva az idős bű.

„Eredj, Gyulácskám, ha álmos vagy.“

A' másik két hallgató már alig birt székén ülni, szüntelen ingott jobbra balra, mintha részeg lett volna.

„Rózs!“ — És Rózsi belépett.

„Vetkeztesse le a' gyerekeket 's fektesse az ágyba. Jó éjszakát!“

És ütött a' szabadulás percze! — 'S most lerohant Sulc ur a' hágesókon, mintha soha sem akarna többé azokon visszatérni, 's szobájába érve, egyszerűen levetkezik, pipára gyújt, ágyba keveredik, így akarván ama fatalis dramát minden hatalmában álló kényelemmel végre valahára elolvasni.

Neki kezd tehát nagy tüzzel a' dramaolvasásnak, — olvas — olvas — de tüze lassanként enyészni kezd, és a' négy felvonásból csak négy lapot birt megemléstzeni. Mintha csupa álmo k k a l öntötték volna el, úgy elaludt, — csöndesen — egy szót sem szólva — még a' gyertyát is égve hagyta.

Másnap reggel öt órakor az instructor fölébredt. — És csodálatos, hogy a' nap fáradalmai 's a' nehéz álmo k k után még fel is ébredt!

K a j á n Á b e l.

CZUCZOR GERGELY.

Mai számunkkal szerencsések vagyunk átadni tisztelt olvasóinknak költőink egyik legjelesbiké, a' magasztos epos, az édes hangu lyra ihlett keblü dalnoka, Czuczor Gergely arcképét. — Midőn nevezetes, lángeszű férfi munkáját vagy arcképét veszi kezébe az olvasó, a' legtermészetesebb kíváncsiság ösztönzi keblét, adatokat hallani annak életfolyamáról... A' ki csudálja a' költő fellengős kalandozását azon világban, melyet maga teremt: legyen készen arra, hogy őt a' közéletben a' legszerényebb és mindennapi utón látja mozogni.

Főlkent költőnk 1800-ban dec. 17-kén született Andódon Mátyus földén, hol becsületes szülői szűk sorshoz éltek. E' sors várandott költőnkre is, ha azon lángelméje át nem tör, 's őt egészen más pályára nem ragadja, 's belőle a' legnevezetesebb két életösvény bajnokát nem neveli: papot és költőt. Első gyermekkorát Érsekvárárt tölté, azután gymnasiumi tanéveit Nyitrán, Esztergomban 's Pozsonyban végezte, 's ezek elteltével állott a' Bencze-szerzetesek közé élte tavaszán, 17-dik évében, melly szerzet kebelében Győrött végezte a' bölcészeti, Pesten és Pannonhegyén a' hittudományi tanpályát. Életének 24dik éve (1824) kettős tekintetben nevezetes: ez esztendőben szenteltetett pappá Győrött és költővé a' hazában! melly utóbbi tekintetben érte a' körüle 's lelkesítésében buzgólkodó Kisfaludy Károlynak sokat köszönhetünk.

Ki ne ismerné költőnk lelkes eposait, az 1824-ben 4 énekben megjelent „Augsburgi ütközet“et, az ezt 1828-ban követett 5 énekből álló „Aradi gyűlés“t, 's az 1831-ben napvilágra jött „Botond“ot 4 énekben? Ki ne ismerné a' tarka változatu 's mégis mindig magyar népdalok nagy számát, mellyek költőnk kobzhurjain felhangzottak? és ama számos balladákat, legendákat, odákat, mellyek mindenkorra diszei 's gyöngyei maradnak a' magyar irodalomnak. — Czuczorunk prózai nyelvét nemes egyszerűség, választékos szabatoság teszi kitünővé.

Jelenleg a' koszorús költő rendes tagja a' m. t. társaságnak, Győrött a szerzet collegiumában görög és magyar nyelvtanári hivatalt folytat, honnét bármilyen megörvendeztette nagyszámu tisztelőit lelkes kobzának és történeteink valamely szakaszát megéneklendő eposi remekével.

UTAZÁSI EMLÉKLAPOK.

III. NAGY-VÁRAD.

Debreczenben a' kolozsvári gyorsszekérre váltottam helyet; jegyet adtak, de Váradig a' gyorsszekéren nem jutott hely, hanem az illető ur, az én 's más két utas számára külön szekeret fogadott. Lovaink olly aprók valának, hogy ha egyik a' másikat elnyelte volna, mégis alig telt volna ki belőlök összesen egy kellő nagyságu ló; de mégis délutáni két órakor Váradon voltunk. Magyar vérű lovak voltak; a' magyar vérből többnyire kevesebb látszik ki, mint a' mi valódiilag.

Termékeny rónaságon haladtunk Várad felé. Pocsajon erről értük a' Fejértó — sziktalajától illy nevű — pusztát, az ugynevezett Sóstóval (köz-nép Fingótónak hívja), melly név alatt egy nagy és több szomszéd kisebb szikes tó értetik. A' nagy tó partján Soda-főző áll; — és a' tó vize, részint ugy a' természet ölen, részint melegítve, igen hatályos fürdő, mert nagyrészint a' Karlsbadi fürdőviz alkreszei benne is feltalálhatók. Ha alkalmas épület volna, sok beteg uri vendég keresne itt sikerrel gyógyulást. Mostanában többször történt, hogy a' ki nyáron más fürdőben egészségét elrontotta, ősz felé idejött meggyógyulni.

Majd a' magyar utak egyik legiszonyatosbika a' pocsaji erdőn átvezetvén, Kis-Marja szabad város alá értünk. — Ne feledje az utas e' városkát üdvözleni. A' magyar szabadságnak 's a' protestansoknak hőse, Bocskay István, innen vette eredetét. E' férfi családja eredeti helyét is a' földesurtól mentesíté; és bárha a' város határa kicsiny, posztóruhába öltözködő lakosai külsőjéből jólét tünik ki. Ugy tudom: e' város a' megyei tisztujtásnál egy szavazattal el.

A' messze sikot keletről kéklő szőlőhegyek ölelik körül. A' négyszegű bihari földvár, majd a' roppant megyének nevet adó Bihar város mellett e' 's Püspök in áthaladván, beértünk Várad-Olasziba, N. Váradnak a' Körös jobb partján eső részébe.

Ki ne ismerné hajdani hírében N. Váradot: a' tiszántuli rész egykori fővárosát, a' mult és jelenkor országos nehéz zavarjai és sok nagy esemény- 's történeti emlékezetességek gyakori fészket; a' regényes sz. László kedvencz helyét 's temetőjét 's a' t. Ugy beszélük: kivülemég az arany bullás II. András, IV. László, I. Mária, sőt a' szomorú emlékü Zsigmond és több magyar király is, itt szállottak a' mindent előbb-utóbb kiegyenlítő sir keblébe. E' város falai közt jajgatott egykor az ártatlanság a' tüzes vassal való megvizsgáltatás — a' mindenkor olly drága igazságszolgáltatás — kínai alatt. — Szegény igazság! vak 's érzéketlen valál te! Hát ma már ugyan mi vagy?!

Váradon született a' hajos ajku Pázmán Péter; és innen vándorlott Debreczenbe a' hatalmas ref. collegiumi tábor.

Oh, még több, igen sok illy nagy történeti események füződvek N. Várad nevéhez.

És ki mutatja meg nekem, hogy ama királyok hamvait merre kavarja most a' késő kor szele?! 's hol nyugsznak azok? — Mondják, hajdan sz. Lászlónak

ércz lovas szobra vala itt látható. Mai időben a' hálás utódoknak ilyenre nem jutt pénzök a' corteskedés miatt. Ferenczyvel néhány év előtt márványból akarták kifaragtatni, de a' dús adományozónak drágállották a' műemléket.

Az utazó Váradon sokat láthat, de rendkívülit semmit sem. — A' casinó ide jó.

A' püspöklak egy embernek elég tágas. A' palotában semmi nevezetes látni való, művészi kincs vagy egyéb nem találatik. A' szomszéd főtemplom nagy, de művészileg nem nagy jelentőségű. Éneklő-'s zenekara átkozott roszt. Környékét e'nyáron a' püspök fallal kerítetvén, úgy mondják, angolkerté alakíttatja.

A' vár köztáblaival tiszteletes régiség. Több kemény ostromot kiállhatott, mint a' millyenre jelenkori lakói a' nők körében képesek. — És most ez avult váron kívül semmi emlék sem áll fen az előkorból, melly Váradot hajdani fényére emlékeztetné, 's az enyészett homályából a' nagyszerű multnak megragadó emlékeül átmaradt volna a' jelenkorra.

A' mostani Várad lakosi lárvához — melly kívül ékes, belől üres — hasonlítanak. Ők is nagyvárosi lábon élnek, divatszerűleg öltözködnek le a' szolgálóig, de tüzhelyök szegény, mivel nagyára nyugalmazott tisztek és mesteremberek, 's így csak a' mindennapit keresik meg.

A' megyeház derek épület; csak hogy udvara a' bihari, nem pedig pennsylvániai rendszer szerint épült egyes börtönökkel el van szűkítve. Mi dilettantudósok, — azon boldog hitben élvén, hogy a' külföld uj eszméit 's teoriáit egy olvasásra fenékiig értjük, 's így hirdethetjük, — ha valami szép 's jó külföldi institutiónak híret halljuk, a' nélkül, hogy egész mélyéig kitanulnók, amugy felületes fogalmak, rövid hirlapi és utazási leírások után valósitni akarjuk; és e' felületességből legtöbbsnyire az következik, hogy más az eredmény, mint kezdetben képzelők vala. Mi sok intézetünkkel jártunk már így; és aztán a' jó ügyet nem hogy előre-, hanem hátratólja. Jelen szavaim alkalmazását olvasóimra hagyom. — A' bihari egyesekben még senki sem örült meg, a' mint hallom.

L. Gy. barátom társaságában a' Rhédey-kertet is meglátogattam, mellynek árnyában rejteznek regényes alakú sirboltban a' Ferenczy műveivel is ékített néhai Rhédey Lajos grófné Kácsándy Terézia hamvai. Aligha tett egy-egy halandó olly olesón valahá szert halhatatlanságra, mint e' boldogult nő. Halálakor e' vidéken éldégett a' kedvelt Csokonai, és ez a' halott felett elmondott híres: „Lenni és nem lenni, kérdések kérdése“ kezdetű versezetével a' már rég feledés homályába merülendett növel fenmaradó nevét megosztotta. — Szeretném tudni: mi volt a' szegény Csokonainak e' halhatatlanításért anyagi jutalma. Elég lett volna-e szemfedélre? — Szegény magyar poeták! ti mainapig éhen csak a' halálutáni halhatatlanságért dolgoztok. Vörösmartynak — ki a' magyart már olly sok kéjes érzelmekre hevíté — mostanában bort küldtek, de annyit, hogy nehezen tudná belefójtani egy hónapi házigondjait. — De az is jobb semminél. Ha Szanlontát és a' Kunsagot megénekelné: akkor tán szalonna-'s kenyérrel is kedveskednének neki. Pénzt ne várjon; ezzel nagy uraink külföldre vándorolnak.

N. Várad a' Körösvölgy torkában terül el. Kecses táját, főkép órányi távolságu kettős meleg fürdője, a' Püspök- és Felix-fürdő teszik látogatottá. Az első a' püspök, az utóbbit a' fehér barátok (átalános nevök) bírják. Az első két év előtt leégett, 's én csak távolról láttam a' vereslő uj épületeket. Mondják, egy kissé fel akarják csinosítani. De fontolva épül. Ehhez óranegetnyire van a' Felix-fürdő. Ki valahá a' híresb magyar fürdőkről valamit olvasott, miután a' várad azok közé van sorozva, azt képzeli, hogy itt kellő épületek, csinos rendezetű sétány-'s mulatóhelyekre talál. Sze-

gény képzelődő! képzeljen olvasóm egy kies völgy magányában, nem mondom meg, mivel körül garádjázott egyszerű pusztára illő koresmát állással együtt: előtte van a' váradi Felix-fürdő alakja. A' ronda szűk udvaron deszka- 's téglából még egy-pár szelszűrő rozantz épületforma alkotmány áll. — Mil'y szobák 's milly kényelem van itt! Oh, magyar izlés és kényelem!!

Hát még a' fürdőhely!! Ez a' sötét piszkos állás alatt van, csupán a' vetkező deszkázattól elválasztott két víztükkörrel, egyik az urak, másika' köznép számára. Ide bámulni mindenféle embernek akarmelly időben szabad bemenni; ezért hölgyeknek ennyi szenny közt és ácsorgó előtt fürödni valódi poenitentia. — Hol gyűlnek össze a' vendégek? A' jó isten tág kék boltozata alatt. Kert, park, rendezett liget pavillonnal 'sa' t. vagy valami illyes hely található-e? — Majd bizony! Illyesmiről gondoskodni valódi luxus lenne! Hát valami gyűlőhely, sétatér 'sa' t.? — Oh, ott a' tág erdő. mint a' jó isten megteremté, mulassa magát benne kiki, a' mint tudja. — Én valóban sokáig kétes voltam, hogy igazán a' hires váradi fürdők egyikében vagyok-e; 's úgy véltem, hogy az itteni uraknak izlés- csin- és kényelemről, ha nem özőnvizkori, de bizonyosan Rákóczy korabeli fogalmuk van.

Mivel Tamás vagyok, hogy jelen soraimat magok az illető földesurak valaha olvasásra méltassák: kérem szomszédjokban lakó olvasómat, sziveskedjek megszogni azon uraknak következő kérő javaslatomat: ha e' fürdőhely sajátom volna, a' völgy ölen, homlokzattal a' Váradról jövőknek, tágas emeletes fogadót építenék; azután csinos fürdőépületet, köz- 's magán fürdőekkel; e' két épületet nyirott elősövénynyel körítvén, környékét 's az udvart sétatérnyá alakítnám. Istállót 's egyéb illyszint elkülönzve, a' fürdőépület mögött rejtetnék el, nem úgy, mint most, ember 's ló egy-más szomszédságában tanyázik. Végül pedig a' fürdőt körülövedző ligetet 's erdőt változatos szakaszú és utu parkká rendezném. Mind ennek végrehajtásához izlés és ember — de ügyes ám — kellene. — Tán jobb, a' jövedelmet csak úgy ingyen szedni fel, mint most! Jelenleg, csak kit a' betegség kényszerít, jön ide, ha pedig alkalmas szállás, kényelem 's multság kínálkoznék itt, mint más fürdőkben, itt is menedéket keresnének az unalom-kéjalgók. Ezek pedig legjövődelmesebb vendégek. — Mig fürdőink kellőleg fel nem készítvék: addig világhírűekké nem lesznek, pedig gazdának 's hazánkknak ez lenne a' hasznos.

A' püspök fürdővize bővebb, de gyengébb, mint a' Felix-bányáé, (így is hívják). — Az egyenlő unalom — mivel semmi multság nem kínálkozik — itt a' vendégekkel a' rangkorságot hamar félretéteti, 's igen emlékezetes ismeretségek szövődnek.

Váradról mindenütt a' Körös futása ellenébe iparkodva, sebesen haladánk Kolozsvár felé. Gyorskocsink nevére érdemes volt. Utazásunk összeismerkedés után igen vidám volt. Nő-utitársaink panaszkodtak, hogy Debreczenből jövet egy budai ur elég gyöngédtelen volt velök a' belső helyen czipódní. Nem fővárosi modor!!

Utunk egymást változtató magyar 's oláh helységeken, — mellyek nagyára a' gr. Batthyányi-család birtokai, (ez birja szinte az egész Körös-völgyet) — vezetett át. Szeretném számszerint tudni: hány magyar uradalmi jobbágy ismeri személy szerint földesurát. Bizony átkozott kevés lehet! Hejh, pedig sokat emlegetik azt az a' t' y' á' s' k' o' d' ó urihatóságot! Ezzel is több az üres csalóka szó termeinkben.

Az előtálalt helységeken nincs semmi érdekes, hacsak más vidékére nézve az ittlakó vad oláhság annak nem mondható. Élesden a' Batthyányiaknak egy avult kastélya barnálík. Az országtúttól órányi távol igen regényes tájon a' hegyek közt, mondják, egy köszirt tetején korhad Bocskay hajdani hatalmas sasfészke So-

lyomkő. Itt a' hőskor fészkeben emelkedik a' Batthyányi-család sirboltja. Harisnyás 's cipős utódoknak élve szédítő magasság lehet.

A' rendetlenül szilajkodó Sebeskörös egyik hajlásánál összebb szoruló völgyön a' Bárodtság, — bárodtsági nemes kerületbe, mely mintegy nyolcz helységből áll 's lakosai nagyára nemesek. Az erdélyi urak korában katonai lábon a' solyomkői, egyszersmind bárodtsági kapitány alatt állottak. Jelenleg is a' megyétől 1828-ban nyert szerkezetöknél fogva, saját választásu kapitányok 's egyéb hivatalnokok alatt állva, intézik belügyeiket. A' kerület jelen szerkezetét L. Gy. barátom, a' kerület főjegyzője, írhatná meg legalaposabban. Kerületi főhely az utban eső Nagy-Bárod; lakosaimind ó-hitű oláhok 's nagyára fa-házikókban tanyáznak. — E' kerület nemesei a' bihari kortesvezéreknél rendszerint vak eszközök terveik eszközzésére és látványos kiegészítő torzképei a' választó nemes testületnek.

A' Bárodtságon áthaladván, az ut mellől elszökött a' Körös, és mi a' Királyhágón emelkedtünk feffelé. Kettős fenséges látmány, roppant panorama, szélesül ki a' szem előtt e' tetőről: nyugotra alá a' szőlő- és szirthegyektől körülölelve bájos kertet képző, fehérülő falukkal himzett Körösvölgyre, és keletre be Erdély zordon szűk völgyeibe. — A' Királyhágón átjutván, a' tájék zordonabb, a' lég hűsebb lett; 's a' néma völgyeknek csak a' márványszirtek élén legegésző kecskék 's marhák kolompjai és a' meredek sziklatetőkön dalolva bolyongó oláh faták, 's az uton itt-ott előtalált fél állatóságban mormogó oláh csoportok adnak némi életet. E' nagyszerű regényes tájat, a' sűrű tetők közül ki-kibukkanó havas csúcsaival, számtalan színű márványhegyeivel és a' legváltozatosb csiku és színezetű márványmedreikben csattogva robogó patakjaival, ha nyugoti Európába helyezte volna teremetője, számtalan bámész látogató csodálná. Mi, bár sajátunk, — nem ismerjük. Ha ismét egy francz Bendant meg találja látogatni honunkat, akkor ujjalg többet fogunk róla tudni.

A' völgybe leérvén, ismét elébünk jött a' Körös; a' szinte végetlen epnyuló Feketető mezővároson túl pedig roppant határhalmot képző szirt-kúp alakú hegy alatt Magyarhon és Erdély határan állánk; és már egy lépéssel a' Magyarhonnál is szegényebb, műveletlenebb 's erőtlenebb hazába léptünk:

Üdvözlek, Erdély, bérceid között,

Lelkem feléd már ugyis rég sovárogo.

Hozzád ugyis száz érdek láncza köt!

Oh! érzi szívem, hogy a' merre járok,

Mind otthonos föld, mind magyar határok;

'S a' merre, meddig látni bir szemem;

Ez mind én népem, mind én nemzetem.

A' zordon szirthegyek közé ágyalt lenge fenyőszálakat hordó Körös ellenebe sietvén, a' változatos tájképeken, elszórva sárgáló fal-lakokon- és Sebes várom-ladékin kívül Kolozsvárig kevés említésre méltót láttunk. — Bánffy-Hunyad 's Gyalu az érdekesb helységek. Jól esik, hogy zsidó csaplárost sehol nem találni. Az egész környéket nagyára a' Bánffy-család bírja 's számos csinos kastélyuk mosolyog alá az utra. A' kecses tájképeket mutató Körösfői hágón átemelkedvén, a' Körös elvész és helyette Kolozsvárig a' Szamos lesz utitárrsá.

Éjjel ertünk be Kolozsvárra, a' vele összeragadó Monostoron át; és Biasini csinos és olesó fogadójában pihenénk meg.

Csatáry Otto.

BELFÖLDI LEVELEZÉSEK.

MISKOLCZI LEVELEK. II. Oct. 24-én. Ki nem érezte volna életében, — ha még a szikkadt önség polypkarjainak ölelését nem érezte, vagy abból kiemelkedni birt, — keserédes mámorát a szerelemnek? kies (oas) ez, mely öröközöldként terül el az élet sivatagán átutazó előtt; szerelem az embernek az, mi a nővénynek nap melege, csillagnak fény, a szerény ibolyának illata s a lantnak szivrázó hangjai. Igen, ez melege, fénye, hangja, illata az életnek, mely nélkül rideg az, mint remény színe nélkül az óriástermészet: szerelmet érez az ifju, midőn sovár vágygyal csügg a hollófürtű hölgy pillantátán; szerelmet a honfi, midőn örömmel áldozza idejét, vagyonát, életét a hazáért; a művész, a vitéz, midőn egyik véső — s ecsettel, másik fegyverrel küzd a dicsőségért: és ha a honfi buzgó törekvései nem babér-, de tövisszorosít szereznek is homlokára; ha az ifju ideáljában földi angyal helyett — mást talál, s a vesztett csaták, a halandó test gyenge erőködései nem hagyják elérni a vitéz-s művésznak imádásuk tárgyát; ha az élvek közé keserű ürmöm vegyül is: mit árt? hiszen a tavasz, melyért sovárgunk, ha el nem jött; melyet visszakívánunk, ha elmúlt már, — nem nyújt-e vidám napfény mellett borút, kellemi mellett viszontagságot is? — És ha szerelmet érez minden nemesb kebel: csak az író ne legyen attól áthitelve? Az író is érzi azt; hódolatinak tárgya, tömjénezett kedvese a közönség, melynek napját s átvirasztott éjeit szenteli, s kevés öröm mellett tán legtöbbet szenvedő, mert az imádottnak olly sokaktól hajhászott, de olly elérhetlen kegyét vajmi kevés választott nyerheti el csak, s gyakran mire a kegyetlen méltánylása jutalmazná a szenvedőt, a viszhangra nem talált dal elnémult, lezáródtak az ajkak, melyek elzengék azt, s egyszerű sirhantdomborul az elhidegült kebel felett, melynek fájdalmát, míg dobogott, részvevő méltánylás harmata nem enyhíté. — És im én is, ki bátor vagyok magamat a közönség svitjéhez számolni, — noha még nem vagyok elég szerénytelen magamat a viszonzás legkisebb reményével is biztatni, előtte, mint „erklárt“ szivkirályném előtt, ezennel szerelmi nyilatkozatomat teszem, mely különösen önöket, édes szépeim, együttvéve és egyenként is illeti.

Hódolatom bemutatása után pedig társaséletünk „ködfátyolképeivel“ rukkolok elő, s ha azok nem lesznek olly kedvesek, mint Döbleréi, oka az, hogy én nem Döbler vagyok, hanem — más. — Olvastam valaha — ha jól emlékezem — Goethe „Bürgergeneral“-jában, hogy egy áljacobinus a társaságot aludttejhez hasonlítá, melynek föle, közepe és savója a különböző osztályokat jeleli: szabadjon tehát nekem e részben követni a veressipkás osztálynak ezen álbajnokát, s e merész gondolatot városunk társaséletére alkalmaznom. Képzeld, bájos olvasóném, városunkat nagy tejes fazéknak (mihez ugyan nem igen hasonlít, ha csak azért nem, hogy mindkettő már kiégett; de vigasztaljuk magunkat azzal, hogy ennél még rosszabb hasonlatokat is eltűrt már az ártatlan papír) s azon keringések nélkül, melyeket cziczuska szokott tenni körülte, méltasd kíváncsi pillantásodra belsejét; mit lát benne csillagpár szemed? „Crémet“ talán? Ah, nem! illyesmivel alig szolgálhatnánk finomult izlésednek; s még most csak ősz van, a mi kevéssel bírnunk, az csak télere szokott megérkezni, vagy legalább megelevenedni vidéki arszlánseregétől „bordirozva“, a nap melegebb sugárainál pedig, mint tavaszi pára, szétoszlik. — Ah! de ha „crémünk“ nincs is, van az, melyet ármányos jacobinerünk a „Tiers état“-t képviselteté; de hajh! a derék és sokat ígérő aludttej nincs, mint

egyenlőkhöz illenek — egyesület, osztályszellem szivárgott közibe savó képeben. 's ezer apróbb darabokra szaggatva, különválva nehezedik egymásra a hatalmas egészszé olvadható középosztály; — de hiszen ennek is így kelle lenni, hogy hasonlitsunk itt is kicsiben a nagy hazához; társaséletünk, mint amazé, még csak fejlődő korában van, 's így az egészéről alig, csak egyes cotteriekéről lehetne ködfátyolképeket bűvölnöm elődbe. — De minek?! hiszen elég illyesmiben van részed, szép olvasóném, — 's ha át nem fordítod illy helyütt a lapot, vakmerő vagyok gyanítani, hogy többször nyílt meg picziny ajkad — pedig ennek egészen más 's ah! sokkal kedvesebb rendeltetése van — ásitásra, midőn olvasád, hogy X. tanácsos, vagy G. bárónő estvélyén vagy magas névnapján „kedélyes“ mulatóságot élvezett egy „válogatott“ társaság ('s köztök, persze a vidéki levelező is, különben mikép is írhatná meg mindezeket?) 's hogy A. vagy B. kisasszonyok, — kiknek, mint platói szerelme tárgyainak, ezzel véli hódolatát tehetni a levelező, — „űdsugárt terjesztének magok körül jelenlétükkel,“ hogy a „vidám 's fesztelen társalgásba“ barbár nyelvünk hangjai is vegyültek, mi igen szép, de, hajh! ritka dolog is ám! — Pedig, édes szépeim, én is írhatnék, ha salonokról nem is, — ezeknek kissé szűkében vagyunk — de legalább multságainkról „a“ zöldben,“ elmondhatnám, hogy a bécsi Schweiczot szépségre bizony haladó diósgyőri hámorok völgyében — mint egy író nevezi, kinek neve nem jut eszembe — „Magyarhon Tempéje“-ben és a gyógygyerejü Tapolczán szép társaságban vígan mulattunk egy-párszor; hogy nem gránitkeménységű, de ah! vajlágyságu szivünk tágas kamaráján „a“ keij érzete lávázott át,“ midőn a jelenvolt K — kisasszony kökényszemeibe tekinthettünk, mellyek mint képviseltjők, a „kisdéd emlény,“ e két szót susogták: „ne felejts!“ el valánk ragadtatva S — kisasszony bogárszemeitől, mellyekben a fény, mint villám az éj sötétén, czikázott; a dalszerű hangok pedig, mellyeket N — kisasszony lehelt rózsás ajkairól, egészen elbájolának; — elmondhatnám mindezt, mert hiszen — hála az égnek — mi sem vagyunk hijával a szép hölgyeknek 's phantasiánk sem hiányzik őket még szebbékké varázsolni; de nem czélom untatni a bájos olvasónét, illyesmit — sajnos — még czél nélkül 's ellen is elérünk néha 's ez is több az elégnél, 's így egyes cotteriek életéből ne várj tőlem kiemelt jeleket; egész társas életünk pedig — mint mondám — még csak fejlődésben van 's mostani pangásából csak ugyemelkedhetik szebb virágzásra, ha lesz egy közérdek, melly összeforrasztani képes a szétágazó elemeket, eloszlatni a választó falakat, mellyek, anyatejjel beszívott előítéletekből 's néhány szátyár száj rágalomárjából alkotva, egyes osztály- 's cotterieket átgázolhatlan sárként köröznnek: ugy hiszszük, Miskolcz kir. várossá emelése 's ez által jövődjének megalapítása e részben is legűdvösb hatású leend. Igen, mert ekkor 's csak ekkor fejlődhetik ki azon közszellem (Gemeingeist), melly a mindnyájunk érdekét egybeforrasztó közös anya emelésére minden polgárt egyesítend rang-, osztály- 's pártkülönség nélkül; 's az érdekek ez egybeforrása, ép ez egyesülés fogja oszlatni a közfalakat, fogja varázshatását tenni társaséletünkre is. — De vannak e részben más tényezők is: közmulatóhelyek, mellyeknek annyira hiját érezzük, és a mi legfőbb, mit annyira ohajtunk, asszonyegyesület! Nehéz fába vágtuk fejszénket, ugy-e? Oh, nem! hiszen annyi nálunk a jó akarat 's részvét, hogy csak alkalmas időpontot kell eltalálni 's a lelkes felhívás követőkre találand, mert hiszen, hogy mást ne említsek, milly fogékony kebelt, milly nemes 's hálás köszönetre méltó részvétet tanusított megyei 's városi diszes hölgykoszorúnk csak mult évben is, midőn a lelkes Vay Miklós báróné által adott bál sorsjátékára több száz női munkát 's ajándékot versenyezve sietett beküldeni, mert a kitűzött czél nemes — kisdédóvó pénzintézetünk tőkéjé-

nek öregbítése volt, 's ennek fentartásában most is részt vesz néhány nemeslelkű hölgy.

Legérdekesb volna talán népeletet festenem, mely a 'magyarság e' tősgyökeres helyén még egész eredetiségében van, 's leginkább farsang-, kukoricza-fosztás- 's az áldott szüretkor szokott élénkülni; de ezt máskorra halasztom, mert vidéki levelező tárgyból ép oly könnyen kifogyhat, mint a 'magyar lelkesedéséből, a 'francia türelméből, az angol jó kedvéből, a 'zsidó nagylelkűségéből, a 'nagyidai cigány 's a 'zemplénből utazó a 'vész Harangodon a 'töltésből; pedig nekem még továbbra is kell, ha t.i. ön, édes szerkesztő ur, ki egy még valakivel a 'közönséghez vezető egyik épület előtt, mint cherub a 'paradicsom ajtajánál, p o r t á s k o d i k, (azon kis különbséggel mégis a 'többek közt, hogy lángkard helyett tollat tart ujjai közt) 's tetszése szerint bocsájt be valakit vagy üz el, mondván: „keressed másképp a 'te kenyeredet arczádnak veritékével!“ — leveleimet bebocsájtásra méltatandja. Hanem mivel napjaink egyformaságának zsbhasztó boruján több nevezetes események derüje tört at a 'napokban, azokkal kedveskedem. — F. hó 6. érzékeny bucsút vett egyházi szószékéből eddigi hiveitől egri kanonokká emeltetése után föltiszt. T h a s s y Miklós ur, 's az őszinte fájdalom a 'köztisztletben álló lelkiatya eltávoztán könyeket csalt ki a 'megindult hallgatóság szeméből. Kísérje a 'jeles férfit magasabb pályáján áldás 's meglegedés. — 13-án ismét nevezetes ünnepet ülénk: az ő felsége által városunkba helyezett praeparandiának megnyitási ünnepét az intézet szállásán; az ünnepélyt a 'helybeli tanoda igazgatója nyitá meg, ezt egyik tanító szónoklata követé, befejezé pedig mester L. tanító urnak a 'praeparandiák czélja-, ismertetése, 's népnevelésről tartott igazán mesterbeszéde. — 19. Deési társasága az ujonan építendő színház javára az „Ördög naplóját“ hirdeté; 's játszá is? fogjátok kérdeni. Nem! csak akará, mert, mint a 'rendező jelenté, a 'kárpit felgördülte után, bár mint ohajtottak volna ez új darab adásával a 'színházra tehetségek szerint jövedelmet szerezni, csak áldozatot tehettek, 16 vft-nyit t. i., mennyi költségvesztések, 's így nem játszhatnak. — Kell-e ehhez commentár? kell bizony! még pedig igen egyszerű, az t. i., hogy közczélra tett játéknál az időt meg kell választani, 's nem szüret derekát szemelni ki, de ezt szegény színészeink nem tudhatták, 's így jóakarattuk legalább méltánylást érdemel. *) Másnap színészeink végelődásukat tevék a 'paródiák non plus ultrájában, „Lumpaczi vagabundus“-ban, 's szegényt ugyan ki is paródiázták, a 'mint illik; azóta színházunk, akarám mondani, „Korona-terem“ czlmű helyettese üresen áll, — — mert Deési társasága elutazott!! 's itt a 'toll kiesik kezemből — — —

Agatocles.

TEMESVÁR, oct. 31d. E' város az elmúlt hó utolsó napjait oly ünnepélytel örökíté, minő évkönyveiben mindig nevezetes helyet foglaland. A' polgári örhad ugyan is megszorítottva rendszeresítelvén, eddigi kapitányát, legfelsőbb jóváha-

*) Itt eszretársulatnál fogva a 'miskolczy égettek javára hirdettét „Szivárvány“ jut eszembe; volt-e ennek 's mi eredménye? nem tennék roszul az illetők, ha e' felől értesítenek a 'közönséget, (mit ha mar megtettek volna, engedelmet kérve, visszavonom felszólításomat) mert a 'segélykezelő választmány a' begyűlt adakozások egyes tételeinek kimutatásával is bajlódni, unalmas munkának tartá, 's azt szerencsésen félben is hagyta, 's csak a 'kiosztásról vitetik értesítés 's ez is csak szakadozva a '„Miskolczy értesítő“-ben 's így nem tudhatjuk — hacsak protocollmolyok nem vagyunk — szivárgott-e a '„Szivárvány“-ból valamieske be a 'kitűzött jötekonny czélra?

Agatocles.

gyás mellett, őrnagyi rangra emelé és régi zászlóját ujjal cserélte föl, melynek fölszentelésére mindent elkövetett, mi azt minél ünnepélyesebbé tenné. Zászlóanyául ő fels. özvegy királynő, Karolina Augusztá, kéretett meg, ki is a' jobbágyi hódolattal történt alázatos kérelemnek kegyesen engedvén, a' zászlót gyönyörűen ékesítő arannyal himzett szalagot küldött, 's maga helyett a' helybeli kormányzó-tábornok nejét, b. Csorich, csillagkeresztes hölgyet, ő excellentiáját, helyettesíté. A' zászlószentelésnek folyó hó 27-ére kitűzött határideje több szab. kir. városokkal közöltetvén, barátilag kérettek meg annak küldötteik által leendő nagybbszerűsítésére, mi azoknak részéről rokonérzelműleg fogattatván, Arad, Buda, Pest, Székes-Fejérvár, Szeged, Pécs szab. kir. városok, 's Lippa, Zemlin, Becskerek számos küldötteik által tisztelték meg a' szíves meghívókat. Különösen említést érdemel az Arad városi polgári őrhad, mely a' temesváriaknak meglepésére mintegy 120 tagból álló küldöttséggel fegyveresen 's zenekíséret mellett 26-án bevonult. Budapestiek — ha jól vagyok értesülve — mintegy 36-an jelentek meg, mi, tekintve a' nagy távolságot, szinte meglepő 's a' temesváriakat lekötelező, kik tudták is eléggé méltányolni az ekként kitüntetett szívességet, mert mindent elkövettek, mi becses vendégeiknek akár kéjelmére, akár mulatságára szolgálhatott. — Az ünnepélyt 26-kán estve az egész várnak kivilágosítása kezdette meg. A' kitünőleg világított városházi erkélyről volt ő felségének, a' zászlóanyának arczképe állítva, mely előtt 100 fáklyás polgár tisztelkedet, 's míg a' polgári hangászkar az ismeretes néphymnust elzengé, a' vársánczokra fölállított 21 álgyuropogás rázta meg a' levegőt. A' városháztól a' helyettes zászlóanyának, tiszteletére vonult a' polgárság, a' honnét is egy rövid n é m e t szónoklat 's a' zászlóanyától mondott szinte né m e t válasza következett magyar 'eljen' 's némely zenedarabok eljátszása után szétoszlott a' tengerként hullámzó néptömeg. — Következő reggel már hat órákor ismét 21 álgyudorranás és harsogó zene ébreszté föl a' lakosokat. A' kíváncsiak serege utczáról utczára tódult, míg végre a' megyeház előtti térre érve, épen a' székesegyház irányában egy egészen fegyverekből ügyesen készített 's virágokkal ékesített oltáron 's ezzel szemközt álló három sátoron legeltetheté szeméit, melyeknek egyike a' helyettes zászlóanyának, ketteje a' vendégek elfogadására álltatott. A' fősatoron császári 's nemzeti, a' mellékeseken csupán nemzeti színű lobogók lengtek. Kilencz órákor zenekíséret mellett foglalta el a' székesegyház terét a' polgári őrhad, melyhez a' kormányzó-tábornok rendeletéből a' katonaság is csatlakozott. Fél tízkor két lovas polgársági osztály kíséretében a' helyettes zászlóanya a' székesegyház terére indult, menetele között 21 álgylövénnyel tiszteltetvén, 's elfoglalá a' császári sátort, a' hol is a' már egybegyülekezett diszöltönyös megyei, katonai 's városi vendégek 's küldöttségek által illőleg fogadtatott. A' sátor közeleiben 24 hófehér öltönnyel 's egy Karolina Augusztá ezüsttel kivert nevet viselő kék selyem bayaderrel ékesített polgári leánykák állottak 's a' tábornoknő előtt virágot hintettek. Ekkor az ünnepély egy n é m e t nyelven mondott szent beszéddel — talán csak egyedül azért, mert a' polgárság legnagyobb része német — kezdetelt meg, mit a' püspöki helyettes által tartott sz. mise követett, mely közben a' zászló szokott szertartásokkal fölszenteltetett. Az ekként fölszentelt zászlót a' polgári parancsnok ismét n é m e t nyelven tartott szónoklat mellett átadá az őrhadnak, mely annak hű megőrzésére n é m e t ü l esküdött. — Mindezek után 'Téged Isten dicserünk' tartatott, melynek befejezte után, mielőtt a' helyettes zászlóanya, a' kormányzó-tábornok 's a' többi világi 's katonai vendégek a' fölállított mind polgári, mind katonai őrhadakat, szüntelenül zengő hanga mellett, megszemléltek volna, a' helyettes zászlóanya ugyanazon ünnepélyes kísérettel, minővel ér-

kezett, lakába visszatért. Délben a' városház termeiben fényes lakoma, melyet ékesítettek-e magyar toasztok, nem tudom, mert jelen nem voltam, de hiszem, hogy a' magyar aradiak, szegediek, buda-pestiek 's székes-fejérváriak kitettek magokért. Estve, a' színháznak kivilágosítása mellett, egy az ünnepélyre vonatkozó allegorai előjáték után „Borgia Lucretia” adatott. — Mivel pedig az ünnepély érdekesítésére a' helybeli lövészegylet egy egyszerű lövészetet rendezett, másnap reggel 9 óra felé az uszó-iskolai téren annak minden tagjai összegyülekeztek, hova az őrhadi parancsnok is megjelenvén, legott, a' lovas osztályi hangászok zenéje mellett mintegy 70 hintóval a' váron keresztül vonulva, a' lövöldébe mentek, hol ismét fényes lakoma tartatott. A' vendégeket két hangáskzar mulattatá. Az estvét tűzijáték érdekesíté, mely után mintegy 120 kocsin, fáklyavilágítás mellett, a' várba visszatértek. A' visszaérkezők egy a' polgárság által őrnagyuknak tiszteletére készített 's fényesen világozott diadaliven haladtak keresztül, a' polgári hangáskzartól üdvözöltetve. — Keddre, az ünnepély bezárásaul fényes táncmulatság volt hirdetve. Mint hallottam, 1900 jegy volt kiosztva: milly fény- 's szellemmel ment azonban véghez, nem mondhatom, mert Temesvárt elhagytam. — Volna még, mit ez ünnepélyről, különösen n e m z e t i s é g tekintetében, mondhatnék, de egyszerű történetírói modoromból ezuttal kibontakozni nem akarok. És nem is vagyok én épen tulságos követelő. Temesvár városának magyarsága nincsen még a' kifejlődésnek azon fokán, honnét sokat várni lehetne, mert a' városi népesség sokkal több 's különbözőbb elemekből áll, mint sem hogy az, olly rövid idő alatt, mióta a' polgárság is több rokonszenvennel simul a' magyar nyelvhez, valami meglepőt fejthetett volna ki. Legyen szabad — minden sértés nélkül — csak azt az egyet jegyezni meg, hogy magyar indulókat a' talán összesen négy hangáskzartól nem igen hallhattunk. A' temesvári polgárságnak méltánylásaul azonban meg kell vallanom, miként vendégeit, a' városi küldötteket, több idegeneknek vallomása után, olly nyájas szíves kitüntetéssel 's vendégszeretettel fogadta, hogy e' tekintetben minden magyarral közös jelleméről egy pillanatig sem lehet ok kételkedni.

Sz . . . R —.

BUDAPESTI SÉTÁK*).

II. IPAREGYLET.

Nem lehet, hogy örömmel ne dobogjon minden igaz honfi keble, midőn némelly lelkesb magyaroknak a' hon felvirágzására szánt szellemi, anyagi erejüket szép sikerrel működni látja. Az újabb időkbeni socialis reformokat értem; értem

*) Reméljük, hogy az illyes mulatva-oktató közleményekkel kellemesb időöltést szerzendünk t olvasóinknak, mint egy legió ujdonsággal, mely gyakran azon perczben vesztí érdekét, melyben iratott. Rég kimondtuk már véleményünket az iránt, miképen mi egy divatlap főkéllékei közé átaljában nem számíthatjuk a' mindennapi közönséges események gépies följegyzését, mely miatt néha a' legbecsesb 's a' pillanatérdekét túlhaladó czikkeket kizárni kénytelenek vagyunk. Bizony hatalmas

a' sok szép irányu egyeletet. A' ki tudja, hogy honunkban mennyi kísértettel kell szemközt menni, hogy a' megrögzöttség vértjébe hathasson a' józan reform golyója: az még inkább fogja méltányolni a' közhasznu egyleteket, 's mindinkább törekszik tőle telhetőleg ezek fenmaradásán, virágzásán. Sétáim elsejében épen egy egyletnek, a' magyar gazdasági egyletnek, országra úgy, mint egyesekre hatásáról szóltam néhány vonásban, annak sokszoru munkálkodása közt az országos szőlőiskoláról írván néhány sorban. Most egy másik szerény egyletnek nem egészen ismertetéséről, mert hiszen hirlapokból az eléggé tudva van, hanem csak működésének egy ágáról teendek említést. Hogy pár szóval mégis érintsem, tudva van, mikép kevés évek előtt honunk hátrahagyott ipari állását szívökön hordó némelly hazafiak, az ipar megkedveltetésére, gyökereztetésére 's majd virágoztatására nézve társaságba álltak. Gondolkoznak ők, miként lehetne azt legelőször megkedveltetni; mert hiszen tudjuk, hogy a' magyar mindenre fogékony, csak példát kell mutatni neki, és kedvet önteni belé, hogy bármi nagyot tegyen. Elég legyen itt példaul felhozni a' nagy Hunyadyak korát, midőn Európában nem volt a' magyarnál vitézebb, és Mátyas alatt nem volt a' magyarnál tudományban is pallérozottabb, mire mutat az ő negyvenezer könyvből állott könyvtára és a' honnak több akkor élt tudósai. De hogy a' dologra térjek. Az iparegylet munkálkodásának azonnal egyik szép virága lön az iparműkiállítás, hol alkalom nyújtatek a' hon minden mesterének és művészenek magát kitüntethetni. A' kitüntetési dicsőséghez még az eladhatási 's jutalomosztási nyereség is járulván: kitünt a' közelebbi években, hogy a' magyar is tud iparműi czikkeket teremteni, 's jövőre mindinkább remélhetjük azt. — De hogy ne csak a' már kiképzett mestere emberek és művészek buzditassanak, hanem egy jövő nemzedék is, a' kézi mester-ség üzését magasb értelemmel költvén össze, a' külföldi nagy mestereket megközelítsék, sőt magok is tudjanak önállólág ipart teremteni: e' végre az iparegylet nemcsak a' gyermekek- 's ifjak-, hanem az éltesbeknek is díjmenten nyitva álló teremtet

ez a' sok ízetlen bibelődés a' bérkocsisok és vámosok, koldusok és éhes recsensenek, tolvajok és rendőri biztosok csapatjával: mondhatjuk, testünkől lelkünkől meguntuk már ezen csillogó semmiségeket 's számot vetvén magunkkal, de tekintve tisztünket is, egy olly művelt 's lapjainkat nemcsak tartó, hanem olvasó közönség irányában is elhatároztuk, hogy ezentul minden apróbb, érdektelen csevegések, kávéházakban vagy utczákon felhabzsol, vagy épen idezen lapokból át- és kifordított, só és paprika nélkül föltálalt semmiségek helyett, mellyek mint a' puhángok örökké a' víz felületén uszkalnak, csak ollyan eseményeket közlendünk, mellyek, bár néha rövid sorokban, mindenesetre több figyelmet ébresszenek, mint pár veszekedő vámos, egy megpáholt zsidó, lusta rendőrök, zsaroló bérkocsisok 's több tűz-, víz- és jégesői bajok, mellyek egy ujtonságíró naplójával együtt leginkább képesek halhatatlanítani, ha a' nemzeti Walhallában idejen korán gondoskodott — egy vakablakról. — Nem mondjuk mi, hogy az ugynevezett ujtonságokat ezentul teljesen kirekesztendjük lapjainkból — jól tudjuk, mivel tartozik e' tekintetben egy divatujságíró közönségének — amde azt is tudjuk, hogy leginkább mi gonosz ujtonságírók rontottuk meg a' közönség izlését és szoktattuk az illy csillámlo csecsekhez, 's épen azért kötelelességünk, hogy a' mit elrontottunk, azt ismét helyreállítsuk 's az elvesztett órák ürességét szellemibb élvezet által kettősen kipótoljuk. — Hireink tehát ezután, mennyire lehet, nemcsak epigrammai rövidséggel birandnak, de főleg azért is fognak elmondadni, hogy alkalmunk legyen azokat olly nézetekkel vagy jegyzetekkel kísérni, mellyek mindenkor czélba találjanak, ha t. i. régi ujtonságíró-létünkre nem hagyunk fel azon szép reménnyel, hogy a' találakat — megjobbithatjuk.

nyitott, hol az iparüzésre legszükségesebb szám- és mértan, erőmütan, vegytanban kitűnő egyének által oktatta vezéreltessenek.

Az újvilág és hatvani utca szegletén van az Ilkeyház, 's ebben az iparegylet tereme. Akármikor sétál el az ember ez épület előtt: ott látja t. cz. tanár, és tudóstársasági tag Vállas Antal ur, és Dr. Nendtwich Károly urnak hirdetményét egy táblára kiírva magyar 's német nyelven. Ha már valakinek kedve van szerdán és szombaton este hét órakor 's vasárnap reggel 9—11 órakor a' fen tisztelt tudós urakat meghallgatni: teljes meglepéssel hagyandják oda a' teremtet. Mindjárt az első emeleten, jobb felül, ott áll nyitva az iparegyleti gyűlésterem. 'S már maga a' hosszú zöld tanács-asztal megpillantása kedves érzettel tölti el az embert, hogy a' szerény egylet tanácsteremét oktató teremül is adja. A' székek a' terem vége felé vannak ilyenkor fordítva, 's a' hallgatóság a' hosszú zöld asztal mellől néz egy emelkedettebb hely fölé, hol az oktatások tartatnak. Valjon nem jó volna-e a' megyéknél is e' gyönyörű divatot hozni szokásba, hogy a' zöld asztal köré tanulni mennének sokan azok közül, kik most született törvényhozóknak tartják magokat, mert az ősi ládában születéskor bizonyos bőr, úgy nevezett pergamen, találtatott? A' feleletet kiki fejtse meg magának. — Megjelenvén magam is ez iparegyleti tanításon, örömmel látám, hogy a' késő este hét óra mellett is meglehetősen számmal gyűlének be gyermekek, kik ha magok jószántából jönnek, nem lehet eléggé méltánylani; gyűlének be ifjak, sőt korosakbák is. Szomszédszobából az emelkedettebb helyre lépett a' derék tr. Vállas, és a' nagyrészt gyermekekből álló hallgatóságot a' „Tisztelt hallgatóim!“ szép megszólítással üdvözlé. Nagyon meglepő volt rám nézve e' humanus modor. Éreztem, hogy mennyire lekötelezi a' tanítványt tanítójának nemes bánása, 's hogy azzal a' tanító nem magát alázza meg, hanem kis ember-társait magához emeli föl. Hogy tehetne már legkisebb illetlenséget a' kis gyermek is, midőn olly derék embertől „tisztelt“nek neveztetik? valjon számíthatna-e, ha van benne percnyi becsületérzés is, illy szép czimre, ha önkényt maga akarja „nem tiszteltté“ tenni magát. Így, tanító urak! így kell bánni a' hallgatókkal, 's a' külerőtetett tisztelet helyébe lép a' belméltánylat; 's miért kockáznátok el istennek e' legnagyobb ajándokát, a' más szeretetét? Vállas tr.nak gyönyörű megszólítását hasonló tanítás követte. Nem lehet nem érintenem a' tárgyat is, mellyel hallgatók. A' kivonás egy új és külföldön divatozó nemére tanítá a' tanár épen hallgatóit. Ezen kivonás új módja abban áll, hogy ha mind a' kisebbitendőt, mind a' kivonandót, az ember ugyanazon számmal toldja meg: a' maradvány nem változik. Szép volt latni, tudós tanárt, milly áldozó türelemmel nézte 's igazította ki a' próbairásra felszólított gyermekeket. Ki ezen számolás új nemét — mellyel gyakorlás után az iskolákba rendszeren tanítottnál sokkal gyorsabban és könnyebben lehet számítani — meg akarja tanulni: leírhatnám tán, de sokkal inkább czélszerűnek látom ajánlani a' tudós tanár meghallgatását. Egyéb-iránt ajánlásomra nem is igen nagy szükség van; mert ha tán elfogadtatnék, nagyon is szűk lenne az iparegyleti terem, a' mellybe, kivált vasárnapokon, midőn a' tisztelt tanár az erőmütan felől tanít, annyi nép szokott egybegyűlekezni, hogy a' terem többet nem is fogadhatna magába. — Mondjunk itt áldást az illy oktatás fölött, mondjunk a' szép irányu és sükerü magyar egyesületek fölött, hogy adjon isten ezen 's hasonló egyleteknek olly haladást, hogy a' mit a' nemzet más uton vesz, azt is ez uton érhesse el, 's virágozzék föl szegény hazánk, melly a' letűnt századok vihara után mostoha körülmények között nyugot művelt népeitől annyira hátramaradt!

III. ÁSOTT RÉGISÉGEK.

Ős Budavárban ott, hol a' régi kaszárnya állott 's helyébe új építetik, alap-
 ásás alkalmával sok érdekes vas és egyéb szerek találtattak. Legtöbb ezek közt
 a' sok kisebb nagyobb ágyugolyó és granát, mellyek egész épségben leletven, meg-
 lehető nagyságu halomba rakattak. Ha az ember a' lábnyi átmérőjű roppant bom-
 bákat, mellyeknek némellyike el sem pattant, 's ismét másokat, mellyek szétrepedtek,
 vizsgálja: eszébe jut a' sok szenvedés, mellyet e' hon, mellyet ez ős vár töröktől
 úgy, mint honfitól, hosszú idők során kiállott. — Vannak a' kiásott szerek közt
 kardforma hosszú fegyverek, mellyek, úgy látszik, fára voltak szegezve, mit a' nyél-
 nek a' fegyveren kihagyott hely nyilván bizonyít. Lehet látni hellebardokat, na-
 gyobbakat ugyan, de hasonlókat azokhoz, mikkel most is sok helyen az örök föl-
 fegyverkezvők. Ki a' régiék fegyver 's öltözetük ismeretében jártas, sok elvet ta-
 lálhat a' buvárkodásban, hogy a' kort e' fegyverek minőségéből, alakjából, kima-
 gyarázhassa. — Több pánczélok, mellvasak (nyolcz-, tiz font nehézségűek) és
 sok súlyos puska- 's pisztolycsövek ásattak ki, mellyek közt egynémellyik azért
 volt feltűnő, mert az egyenes löszerek helyett valami S forma görbületűeket láttunk.
 Ha csak egyre akadtunk volna ilyenre, azt hívők, hogy bizonyosan a' föld keblé-
 ben ráesett teher görbítette el; de a' görbeség szabályos, 's nemcsak nagyobb
 puskákon, hanem pisztolycsöveken is föltalálható. — — A' miről csak mint me-
 séről hallottunk gyermekkorunkban, hogy lánczos ágyugolyók volnának: azt is
 szemmel láttuk itt, 's ha tán itt nem látjuk, meglehet, hogy e' dülő szörnyeteg lé-
 tezését soha sem hittük volna el. Maga a' pattantysúvítész, ki szíveskedék e' régisége-
 ket a' lebontott kaszárnya egyik főnmaradt szobájában mutogatni, azt állítá, hogy
 ő maga sem látott még illyet soha, 's azt, mint leginkább figyelmet érdemlő ritka-
 ságot, tekinté. Mintegy harmincz fontos golyó, átmérőjén keresztül van ketté vágva,
 's e' két darab ujnyi vastagságu láncszemekkel szorítva egymáshoz. A' mellyet
 mi láttunk, félgolyó volt, csak három szemmel; meglehet, másik része dultában sza-
 kadtt el 's messze vetődött rokonfelétől. — — Láthatni a' kiásott régiség közt két
 nem tudjuk, minek nevezhető mázos edényt, meglehet, olajtartó volt, mert füle és
 öblös szája van, de igen szűk torka, 's elől mintegy emlője, mellyen az edénybe
 töltött nedvet kitöltötték. — Nehéz buzogányforma vasak, rudak 's különösen egy
 öt-líat mázsás nyomó nehéz vastengely látható, mellyet hat ember alig volt képes
 e' szobába becipelni. — Lehet látni sokféle kapcsokat 's különféle alaku vasakat
 is, különösen egy nagy, 's ha a' rozsdá egy darabját meg nem emészté, egész si-
 sak, már csak azért is figyelmet érdemel, mert olly nagy és nehéz, hogy országo-
 kat kellene fölkeresni, míg fejet találának bele, 's az illyen látmányoknál nem ön-
 kénytelen azt kell-e gondolnunk, hogy cseuvész az emberi faj, 's a' mostani csak
 árnyéka az egyszer itt honult Sámson-nemzetségnek? Kenézy Lajos.

D I V A T.

Már szinte elepedek azon folytonos törekvésben, hogy téged, kedés Rózám,
 hozzánk csaljalak; de hijába festeném elődbe a' divat legtarkább képeit: azok té-
 ged nem vonnának el kényelmes nyugalma helyéről. 'S tan hibázol? nem, mert
 nem kell semmi ingert legyőznöd, melly téged barátnőd látására hajtana, 's a' ba-
 rátnét, azaz: engem tán megkímélsz fájdalmas bizonyosságtól. — Érezted-e a' tá-
 vollét szomorító súlyát 's azon gyászos tudalmat, hogy közted 's azon lény közt,

kihez benső szívelességgel ragaszkodol, igen nagy tér vagy épen a' sir fekszik? 's hogy barátnőd szíve, melly egykoron a' tiédnek dobogott elébe, feledve téged, a' távban él? De ez még nem mind. Még szomorúbb a' korábbi barátnővel találkozni, ha a' gyöngédség lánczai már megszakadtak, ha az ő egykedvüleg nyugodt tekintete rajtunk elsikamlík, kérdést és gyanítást egyiránt tiltva, — a' lélek meghűlt és elidegenült, a' szellem, melly hajdan a' miénkkel összhangzott, hangját megváltoztatá. Milly keserű érzés lehet, látni ugyanazon vonalmakat, ha már a' tűz, melly rajtok égett, elaludt, 's az egykor olly szeretetteljes kebel megszünt érzelmekeket magába fogadni, mikben hajdan osztozott. Nem, Rózám, inkább ne jöjj; mert ha a' fenebbi alakban kellene reád ismernem, ez a' barátság szentségében helyzett hitemet végkép megrendíthetné.

De térjünk a' divatra. A' fák ugyan zöldek még, Rózám, 's a' kertekben még virágok virulnak, de az elhatározás ideje közelg; azon ujdonságok, mellyek a' küszöbön álló évszakra előkészítvék, lelepleztetnek. Nagy zavart okozna azon kérdés megfejtése: valjon testre feszülő palleto-kat ujjak- és nagy gallér-ra, vagy inkább tág palleto-kat övzsinorral, vagy épen orosz kazavajkát vagy másmit fognak-e viselni? de miért aggódnánk a' jövőn, midőn a' jelen olly dús? A' köpenyekkel inkább foglalkoznak, mint a' köpenyekkel, alakjuk igen különböző, legtöbbjénél nagy a' zarándgallér, a' lapok szélesek 's alul szögrenyülők. Általában turalalgó a' fekete. Többnyire atlaczból készülnek, shawl-nemű szárnyaik vannak, messze lenyülők; szegélyzetül széles csipkéket választanak.

Uj helmékből már is gazdag gyűjteményeket láthatni, különösen feltűnő a' damast, mellynek virágai kiáltó színű széles csíkokkal elválasztvák; neme a' bársonynak, mellyet őszi 's téli ruhákra igen jól lehet alkalmazni. A' felöltönyök még mindig nagyon divatosak, 's télen át is azok maradandnak; egy elegans hölgyön e' napokban felöltöny volt barna pekinből, mellynek reverje a' szoknyán, ujjakon és mellényén plüsből volt; bojtos övzsinor fonódott át derekán 's leömlött a' muszelin alruhára, mellynek keresztbe himzett toldalék-csikjai valának; egy chemisette 's alsó-ujj, toldalék-csikokkal 's csipke-szegélylyel, egészít ki ezen izletes öltözetet. A' polka-mellények, azaz: a' nyitott- és zsinorzottak már nincsenek kedvességben; ellenben, úgy látszik, az elől nagyon nyílt és széles reverrel ellátottak kedvesek maradnak.

A' húzott kalapok többnyire rózsá-, szalma és kékszinű atlaczból valók, kerekded alakuak és széles csipkéekkel ellátva, mellyek az arcz mindkét oldalán fel-fátyolként lefüggnek; egyetlen diszitménye: szalag-héjjakból készült félkoszorú, melly, a' kalapszínének megfelelő fokozatokban, van esikolva. Ezen kalapok nem nélkülözhetnek ernyő alatti diszitményt, 's ez rendszerint virágokból áll, minőknek mindinkább nagyobb tökélyben készítenek. Az uj kalapoknak, mellyek afrikai grosból atlaczból vagy bársonyból valók, még mindig alacsony tetejük 's vízszintes ernyőjük van, melly azonban inkább ki van kanyarítva, minek oka hihetőleg abban áll, hogy a' dámák mind fel hagynak a' sima hajzattal 's hosszú angol fürtöket viselnek. A' halvány búskomoly arczoknak ezen fürtök sok bájt kölcsönöznek. Mennyire igaz ezen állítás, bizonyítja a' kellemdús T. H., ki mindenek figyelmét épen szép fürtjeivel és grácia-termetével, melly most gyászöltönybe van burkolva, magára vonja. Mint egészen uj ujdonságot meg kell említenem valamit, t. i. a' függő zsebeket, pótlékaul azoknak, mellyek, noha a' divattól el nem ismertette, titokban mindig viseltettek. Ezek fletből valók és igen egyszerűek, öv alatt keresztül dugják 's két végök egymás mellett függ alá. Igen kényelmesek, mert a' nélkül, hogy a' kezeket farszantanók, velünk lehet keszkenő, erszény, flacon és kulcs. Isten áldjon téged 's veled

S a r o l t á d a d.

NYILT LEVELEK.

I. Csátáryhoz. Tisztelt ur! Bár ki legyen kegyed, ki az „Életképek” XVI-dik számában „Utazási emléklapok” cím alatt Csátáry — bizonyosan ál-névvel a' nagykunokat, elmésen ugyan és igazán, de — hogy szavukkal éljek, — elég gorombán rőtta meg: szíves kötelességemnek ismerem, kegyedet figyelmeztetni, hogy hálátlan munkába fogott, midőn a' népelet hibáit megrovandó, az által akart kegyed — ugyhiszem — ezen ferdeségeken igazítani, hogy hirlap utján tudokra adta ezen talpig becsületes embereknek, miszerint jó fehér kenyéren 's turós bélesen kívül — mellyek a' szellemi élet tápszereivel nagy ellentétben vannak — más eledellel is kell élniök, hogy igényök lehessen a' „művelt” nevezet követeléséhez. — Hja, uram! tudja meg kegyed, hogy a' Nagy-Kunságon nem sokat bajlódnak hirlapolvasással, 's meg sem tudnák, vannak-e a' világon hirlapszerkesztők, 's ezekhez milly czikkek küldetnek felölök, ha csak vagy tisztelt vallásnokok- vagy néha városaikban ünnepi követként megjelent deákoktól, — kiket rendesen vagy főbíró vagy törvénybíró vagy kurator uram el szokott csigalevesre, tyúkhusos laskára hívni, — meg nem tudnák bírak 's fülesbiter uraimék, hogy ők csak „kenyérrel élnek” a' hirlapok jelentése után vagy szerint. Hát a' lebbencs, meg a' töltött káposzta 's ürühús mit vétett? — — — Semmit biz az; — hanem száz szónak is egy a' vége, kegyed, Csátáry ur, hálátlan, ki a' helyett, hogy a' szép nagykun menyecskeknek a' jó turós lepényért férjeiktől megszabadulásra rövid folyamú válópert kívánna, igen tisztelt férjeiket „hájfjeűek”-nek nevezi; meg-sugom azonban kegyednek, hogy a' szép nőcskék czikkeért nem boszankodnak, sőt ha még egyszer a' Nagy-Kunságra jöne 's megtudnák e' bájos hírük, hogy kegyed bókolt illy szépen a' kunoknak, annyi csókot raknának ajkára, hogy nehezen vonnatnák el a' gyorskocsi fontolva haladó gerebjei, mellyeket — hogy a' szamaraktól megkülönböztesse — lovaknak nevez a' gyorskocsi igazgatója. — Jelenvoltam egy nászünnepevény, hol a' kegyed czikke felolvastatott: számos nagykun hallgatván tartalmát feszült figyelemmel; milly nagy volt bámulatuk, midőn azon igaz, és épen azért, mert igaz, — rettentő tudomásra kellett jutniök, hogy ők hájfjeűek, holott pedig csak hájas fejűek, és csak kenyérrel élnek, holott pedig őszszel szorgalmasan levágják a' rosszabb birkákat, mellyek télen át elvesznének, azután meg csakugyan van nekik sajtjuk is a' kenyér mellé. Voltak a' hallgatók közt, kik „álbat” emlegettek, — én alatta kegyedet perbe hívó levelet értettem, 's szerencséje, hogy ki- és holléte nem tudatik; mert keresetöket, az 1723: 57t.cz. szerint, megalapítanak. 'S most sok jót kívánok kegyednek; 's figyelmeztetem, hogy máskor ne hirlap ntján, hanem bírouramnak teendő, — és vásárnapokon isteni tisztelet végződésével a' városháza előtt kihirdetendő jelentés által adja tudokra a' nagykunoknak, hogy ők hájfjeűek, mert különben meg sem tudják.

a+b.

II. T. szerkesztő ur! Nem tehetek róla, de a' műegyesület ellen kell nyilatkoznom 's pedig azért, mivel ezen egyesület feledni látszik, mit minden becsületes ember hön öriz szívében 's nyilvánít tetteiben, hogy h o n i! Ha jól vagyok ez egyesület felől értesítve 's nem kell pusztá chimaerának, mézes-madzagos popántságnak tekinteni lételet, ugy hiszem, hogy annak főfeladata: a' h o n i művészetet és művészeket pártolni... 's ime, hogyan látjuk ez elvet átvitetni az életbe? Jö egy honi művész, Perlasca Domokos rézmetsző, kit önnök nyájas olvasói is ismerni fognak szépen si-

került műveiből, 's ajánlkozik az egyesületnek, hogy a' jövő évre készítendő műlapot ő ohajtáná rézbe vagy aczélba metszeni: 's a' közgyűlés nem fogadja el ajánlatát 's miért? mert nem bízik a' művész ügyességében, hogy talpraesett munkát bírna készíteni. Szép! De Perlasca ur még arra is ajánlkozik, hogy — ha műve nem lesz kielégítő 's nem nyerné meg az egyesület tetszését — ő visszalép 's fáradságaért egy batkát sem kíván: a' közgyűlés ismét nem fogadja el ajánlatát; miért 's hm! itt megakadunk . . . mert . . . mert nem tetszik az egyesületnek azt elfogadni. Ez hatalmas ok! valódi jupiteri ok! — De ez még mind hagyján; mit a' kar tehát az egyesület jövő évre műlapul adni? Hát egy nyomorult könyvmotot 's pedig Münchenben készültet, mely szinte olly későn fog érkezni, mint az idej, melyről már nem sokára a' jövő évi-t lehet elmondani, 's szinte olly silány, olly elkontárhódott férczmű leend, mint a' mult másodévi volt a' kijátszott részvényesek nagy öröme. Ah, ez igen szép, ez igen hazafiságos tett, édes uraim; 's épen most, midőn annyira buzgunk nemzetiségünk 's nemzeti iparunk és művészetünk felvirágoztatása mellett! A' pénzt külföldre küldjük, holott itthon maradhatott volna, és silány könyvmotot adunk rézmetszvény helyett; hol van itt a' becsárány: rézmetszvény és könyvmot közt? hol itt a' honi irány: hazai művész mellőztével külföldinek tömni zsebeit? hol itt a' lelkiismeretes sáfárkodás: a' részvényeseket olly művel kielégíteni (vagy inkább kijátszani), mely a' részvénydijnak tán egyharmadát sem éri meg? — Igaz, hogy ez egyesületben eddigelé kevés volt a' nemzeti elem (ebben kezét foghatott egy más, most már bukófélben egyszerre magyarosodni siető egyesülettel), de hát így maradjon-e ez örökkön örökké? Szomorú kilátás! Valóban, ha ez így tart 's így fog tartani, míg néhány választmányi tagok (azaz: műértők par force) a' gyűlésekben szájaskodni és — imponálni fognak, akkor nem érdemli meg ezen egyesület letezését — 's ha illy kevés rokonérzelemmel viseltetik a' honi művészet pártolása iránt: nem érdemli, hogy pártoltassék. — Egy volt, de az utolsó közgyűlés óta l e n n i m e g s z ü n t részvényes tag.

* Beszélyekkel ez idénre már ellátva levén, B. Zs. csinos történeti beszélyét jövő év elejére vagyunk kénytelenek elhalasztani. — Kecskemétről czáfolat érkezett, miszerint t. i. az aug. 11-d. és 15-dikén adott mükedvelői előadásokban nem Csányi L., Tóbi E., Simonyi F. és E. kisasszonyok, hanem Ferenczy Nina, Gassich Sidonia, Kun Irma, Pap Janka, Sárközy Ágnes és Julianna kisasszonyok működtek. Éljenek azok is, ezek is!

* A' honi ipar pártolói Szepességben készült vásznakat és gyapju-na drágakelméket jutányos áron kaphatnak Pesten Martiny P. A. kézműáruraktárában, gr. Keglevich-házban, váci- és zsbárus-utczák szögletén. Honi selyemből Pancsován készült fekete férfinyakkendők pedig eladás végett bizományban léteznek Liedemann B. Ferencznel a' váciutczában, a' „szép magyarnőhöz.“

* Legujabb literaturai nevezetesebb termékeinkről, u. m. 'Uj Plutarch' Bajzától és 'Helység kalapácsa' Petőfitől, jövő számunkban.

* Hogy érdekesb cikket ne késleltessünk, ismét egy negyedívvvel toldottuk meg lapjainkat 's ujdonságainkat a' borítékra szorítottuk.

IGAZÍTÁS. E' lapok 542. oldalán, a' jobbbróli versszak hetedik sorában: változásban h. olv. változásban. — 543. l. 5. sor: áthangzának h. olv. áthangzanék; 30. sor: míg h. olv. mik; 32. sor: szerepet h. olv. sereget; 35. sor: merültsége h. olv. műveltsége. — 544. lap, 6. sor: haladás h. olv. haladása; 7. sor: érczetét h. olv. érzetét.

SEMMI FÖLÜL AZ OSTOBASÁGON!

ELMEFUTTATÁS

V A J D Á T Ó L.

Nevezetes dologról nem nehéz fontosan szólni. Ha föladatom volna, örök igazságokat magyarázni, a' jogok fejtegetésébe bocsájtkozni — oh, beh könnyen boldogulnék — és tapsokat kellene kapnom, minőket Rachel nem halla, 's éljenekkel kellene üdvéltetnem, mintha húszezer ember megvendégléséhez oszlanék parancsokat. De én sem tapsokat nem akarok hallani, sem éljenekkel nem vágyok üdvéltetni, 's ennél fogva mindennapi tárgygyal lépek elő, semmi egyébire nem törekedve: mint egy-pár ártatlan mosolyt levarázsolni arczaitokról 's egy kis belső megelégedést büvölni kebleitekbe. Miképen tudom ezt eszközölni, nagy kérdés; — mert, mint mondám, minden fontosnak nagy ellensége vagyok.

Vannak emberek, kikre a' kor eszméi részegítőleg hatnak; kik, ha egy szót hallanak az új szótárból, azonnal magokon kívül ragadtatnak, és bejárnak hetedhét országot képzelődésökben 's mikor onnan visszatértek, hol t. i. magokon kívül voltak: a' valót, a' mindennapi életet, rendkívül száraznak találják, és semmivel sincsenek megelégedve, legkevesebbé pedig az ó renddel. Ezen emberek rendtelenségről panaszkodnak, pedig az csak fejökben van, és rendet alkotnának, mitől az isten őrizzen. Az ő rendök szerint bizonyosan fejünkön kellene járnunk és lábainkkal gondolkoznunk, sőt ők bizonyosan azt is meghatároznák, hogy minden gyomor egyiránt meg tudná emészteni a' turós rétest 's hogy a' pamlagon bár ki is könnyen elhengerene.

Az új eszmék ezen bolondjai meg sem hallgatnának, ha Homerból meg akarnám bizonyítani, hogy Agamemnon joggal vette el Briseist Akhilleisztől, vagy hogy a török zultánnak legigazságosabb joga van akármelyik rajánnak leányát bekivánni háremébe; ők azt mondanák: Akhilleusz olly derék legény vala, mint Agamemnon 's Briseis ahhoz mehet, kihez inkább akart; hogy pedig a' zultánnak bővebb pohárral mérte volna az ur isten jogait, mint bármely parasztnak, ha agyonütnék őket, sem látnák által. Átlátások ezen embereknek — isten bocsá bűnömöt, hogy úgy nevezem őket — mákszemnyi sincs: ostobábbak a' lónál; mert nem hiszik, mit a' világ legalább is négyezer év óta helvenkészer bebizonyíta.

Kedvem volna a' lovakról értekezni 's a' lovak alatt őket érteném: és fogadom, nem is gyanakodnának ellenem, mert ők a' ló alatt mancos lábu állatot értenek, melynek bőre vastag, igen vastag, majd mint az elefánté. Az ő bőrük sem igen vékony ugyan, főleg bizonyos fajé közöttök, mely isten és a' törvényes előjog ellen küzd, — ennek arczbőrét apró golyó át nem járná; de hogy lábaikon mancsok nincsenek, azt csak az ur isten különös kegyének köszönhetik. Mert az isten jó 's világosságot ad a' vakoknak is és kenyeret a' megromlott gyomruaknak.

A' lovakról nem szölok, mert a' ló nemes állat: tud rugni, harapni 's nem tűri, hogy bosszontsák. A' ló kevélyen huzza az igát, büszkélkedik a' bársony nyeregben 's minden nyerítése megér egy vármegyét. Illyen föltétel alatt, tudom, hogy a' kétkezü állatok közül is sokan nyeritenének!

Mi köze az embernek ahhoz: minék tartják mások. Sok ló arany zabot is ehethék, csak a' gyomra bírná. Én patkót is veretnék sarkaimra, ha tudnám, hogy magasra, igen magasra kapaszkodhatom! — Gondolom, nem maradnék egymagam!

Miről okoskodjam tehát, hogy el ne unjátok magatokat? Elégge csekély tárgyat nehezen találok. A' majomról? Ezekkel tele van a' világ; — a' czetekről? ezek elveszték a' magyar irodalom vízenyösségében; a' medvéről? Ettől nagyon megtalálnátok ijedni. A' denevéreket venném elő . . . de most azt hazudják, hogy magyar emlések, majd azt, hogy német madarak. A' varjak- és bankákról is beszélnek . . . de igen rossz szaguk . . . mert fészkökbe rutitanak. Az mondatik rólunk, hogy mi is bankák vagyunk, de ez csak az új iskola rágalma. Mi hü ebek vagyunk, őrizzük az ajtót és nemesak csontot rágunk. Az ajtó alatt a' mennyország kapuját értem, 's nekünk van mennyországunk már a' földön . . . és senki ne mondja, hogy rossz hívők vagyunk.

Találtam tárgyat, méltót a' dicséretre, érdemeset, hogy meghallgassátok. Azt nem mondom, hogy tanuljatok belőle . . . ti nektek nem szükséges tanulnotok . . . titeket elég bölcsen teremte isten 's érjétek be azzal. De büszke öröm szállhatja meg kebleteket, látván: mi sok dicséretes van még bennetek abból, mit nem is gondolnátok. Azt fogjátok velni, hogy másról beszélék, pedig magunkat rajzolom.

Van egy czimeres állat isten világában, nagy gyomru, sőt négy gyomru, következéleg igen sokat emésztő, de csak testileg, mert lelkileg talán még kevesebbet emészt, mint mi. Nem gondolkozik 's ezen okból feje soha sem fáj, míg t. i. utolsó órája be nem áll, de ekkor nagy fejfájásban vész el . . . Ugyan is bölcseséget akarnak koponyájába verni, mi teljes lehetlenség. Ő ekkor is a' türelem képe, legfőlebb egyet kettőt bődül 's nemesen meghal, azaz: nem áll többé fel lábaira, melyek hasadt körműek, nem néz szemeivel, melyek olly bájolók valának, nem kanyarit nyelvével, mely befűstöltetik. Valának szarvai, mint Attilának, de nem kevélykedhetik benne; nem emelheti orrát magasra, hogy társai után szaglálódjék, kikkel együtt harapnia a' puha füvet, annyi gyönyörére szolgálta.

Bizonyosan ráismertetek a' nemes teremtésre, mely összehasonlíthatlanul áll a' többi lények között. Nevét nem mondom ki, mert az sértés volna, de újra megemlíthetem szarvait, melyekből vadászkürtök csináltatnak, és megemlíthetem husát, melynek illata elbájol benneteket. Szóval, kibén, míg éle, méltán gyönyörködtetek; azt, miután meghalt, nagy örömmel fogadjátok magatokba. Illyenek a' nagy lelkek, halálok után majdnem használhatóbbak, mint életökben.

Ha volna, ki állításomat nem hinné 's az ökrök nemességéről kételkednék, annak átkot sujthatnék fejéhez: de nem teszem; jámborul — gyávajámborul — mint emberhez illik, látok a' dologhoz és bebizonyítom, hogy az ökör nagylelkű, hogy az ökör nemesszívű állat.

Az ökör nem gondolkozik. Vannak az emberek között, kik ezt hiánynak tekintik: de én mondom, hogy ez tökély, mert az ökör soha sem volna olly boldog, ha gondolkoznék. Az embernek minden baja a' gondolkozásból származik; mintegy keresi magának a' bajt, mellytől ment maradna, ha nem gondolkoznék. Ostobaság és gondolkodás egy. Mindent akar tudni az ember 's azért semmit sem hiz, 's utoljára semmit sem tud. Az ökörrrel egy lépcsőn áll, de nem hiszi, akármikép mondjam is neki. Beh máskép van a' dolog az okos ökörrrel. Ő hallgat, mint a' thébai bölcs, megnézi a' világot, és lelkét némán hagyja elterjengeni a' világban, és érzi, tudja, hogy a' világ nagy, ámbár nem gondolkodott róla, 's érzi, hogy ő mindenütt honn van a' világban; és akár merre menjen, mindenütt tükörre akad, mellyből szemek villognak elébe, hasonlók az övéihez, és arcz mosolyog ellenébe, jámbor, szelid, mint az övé, és szarvak intenek, mellyekkel döfhetne is, ha minden férfiaságát el nem vesztette volna. És kérdezem: mi kell még más a' nagy-lelkűséghez? 's az ökör nem a' legnagyobb lelkű-e? 's van-e az emberek között, ki magát jó lelkiismerettel hozzá hasonlíthatná?

Mi nemesszívűségét illeti — ez kétségbe sem vonható. Hol a' lélek olly egyszerű, mint nála, ott a' szív nem lehet egyéb, mint nemes. Nézzétek meg, mi jámbor ő . . Megosztja a' legelőt akárkivel . . sokszor éhezik, koplal, és mégsem morog, nem békétlenkedik, nem lázad fel. Kevés örömet lát és hiven solgál. Nem kecsgeti kilátás jobb jövődöbe, nem látja tükörben a' másik kövérebben fizető életet — 's mégsem esik kétségbe, nem akasztja föl magát, mint sokan a' kellábuak közül, kiknél kicsiny a' szív, kik nem tudnak tűrni. Magának soha sem dolgozik, másnak mindig — (és nem követel reformot, nem akar résztvenni tudós vitatkozásokban:) egy kis szénát neki — 's ki van elégítve. Elég bölcs, még a' bort és pálinkát sem szeretni. A' mi pedig nemesszívűségére a' koronát teszi föl, az: hogy testével taplálja ellenségeit és bőrével melegíti.

Emberék, barátaim, tiszteldi minden erénynek, akárhol pillantjátok is meg azt, tegyétek jól fontolóra a' mondottakat és huzzatok ki belőle oktatást magatoknak. Legyen ajánlva százszorosan nektek a' nagylelkűség. Hagyjátok eloszolni lelkeketek a' nagy világban minden gondolkodás nélkül: ne ítéletek, ne okoskodjatok, ne huzzatok következtetést előzményekből 's okozatokból, soha ne iparkodjatok fölfedezni az okokat. Ez az emberi butaság, barátaim. Lássátok, minő boldogtalanok azok, kik a' gondolkodás tengerére bocsájtkoztak gyöngé sajkájokon. Meghányják őket a' hullámok, nyomorgatja az éhség, elnyelik a' habok. Ki szépen honn marad, kövér réteken legelhet és pozsgássá hizhatik.

Legyétek nemesszívűek. Tegyétek mindent, a' hogy az ember mondja. Kevéssel is beéri az ember — ne rettenjétek meg a' koplalástól; ki nem dolgozik, elunja magát — ne féljétek a' véres veritéktől; mindenkinek meg van a' maga kelesztje — ti hordozzátok a' tiéteket nyugalommal, sőt kevélen. Szolgálni más-

nak nemes dolog. Azért teremte isten a' szívet, hogy örüljön mások boldogságának és ne érezze saját fájdalmát. Tagadjátok meg magatokat, vetkezzétek le a' buta emberi természetet . . és legyetek, mint mondám, nagylelkűek és nemesszívűek . . épületes példaül az egész világnak.

Röviden mondám ezeket, barátaim! mert ha hosszan ejtem a' hangokat, azt gondolhatná a' világ, hogy gondolkodom és okoskodom, mitől mentsem a' nagy isten.

EGY FONT PANNONIA-GYERTYA.

BESZÉLYKE

K E L M E N F Y T Ö I.

I.

A z e l s ő s z e r e n c s e , m e l l y b e n a' P a n n o n i a - g y e r t y á k v á s á r l á s a á l t a l r é s z e s ü l t e m .

Szűk pénzű ember vagyok. E' kitélt olly bizonyosan veheti a' kedves olvasó valódi értelmében, a' milly bizonyos az, hogy egy szegény irnok, ki élelmét reggeltől estig és sokszor késő éjszakáig tartó tisztázásokkal — ivét 10 p. krjával — és nyelvrák adásával — óráját 12 p. krjával — keresi fáradságosan, pénzbőséggel nem dicsekedhetik.

Tudva van tehát eddig, hogy szegény irnok és még szegényebb nyelvtanító vagyok. És ez a' sok irkálás szemeimet nagyon megrontotta. 'S mégis irnom kell... húsz iv letisztázását bíztak rám ma, 's megígérték, ha egy hét alatt szépen lemásolom, bőven leszek jutalmazva — ivétől 12 p. krjával. Irni fogok, ha még inkább elgyöngülnek is szemeim belé.

De ezek a' rosz gyertyák szemeimet még inkább gyöngítik; folyvást lobognak; ha rájuk nézek, kerek sugár-udvar kápráztatja szemeimet, 's köny csordul ki belőlök... pedig rájuk kell nézmem igen gyakran; hiszen koppantás nélkül ujjnyi hosszú kanóc csügg le rólok... Mi lenne, ha stearin-gyertyákat vennék? Pannonia-gyertyákat? azokat, mondják, soha sem kell koppantani — milly csudálatos! — 's még sincs hamvok... és nem is lobognak. Milly öröm volna, azok világánál tisztáznom e' húsz ivnyi csomót!... Hiszen van két ezüst huszasom; megyek, vásárlók... Az embernek óvni kell szemeit.

'S elmentem Weisz B. boltjába a' váczi-utca elején a' Kristóftéren. A' boltban egy urat találtam; takaros öltözetű férfiú, nyílt, bátor, de átható tekintettel, fesztelen mozgásokkal. Igen figyelmesen nézett rám, miközben a' gyertyákat megvásároltam és zsebeimbe rejtém. Azután megszólított, 's nyájas, bizalmas beszéde után csakhamar bővebb szóváltásba ereszkedtünk. Nem tudom, mi érdekelte őt rajtam, foglalkozásaim, életmódom iránt tudakozódott. Mindent elmondtam neki. Mit is titkoltam, mit szégyeltem volna? Szégyen-e az, hogy magyar nyelvi órái-

mat csak 12 p. krjával fizetik, holott a' franczia, angol és olasz mesterek huzasokat — hármát, négyet is — kapnak egy-egy óráért? Hisz ezen az igaz hazafi örülni fog, mert jele, miszerint a' honi nyelvet ollyannyira mindnyájan tudják már, hogy tanítójának nem lehet nagy kelete.

Lám milly jó, hogy bizalmasan közlekedő valék! Azon ur a' boltban egy nevelőintézet — tulajdonos felügyelője, a' fővárosban leghíresebb; 's felszólított, nem volna-e időm és kedvem, intézetében nyelvórákat adni? — olly becsületes jövedelmem lesz, mondá, hogy ezentul nem szorulok rá, 12 kros órák végett a' várost naponként végig szaladgálnom. Képzeltetni, milly örömmel fogadtam ajánlatát; tán valami neveltségest is szóltam örömemben, mert ajkai körül jószívű mosoly vonult el. Lakjegyét általadta 's megkért, hogy holnap délelőtt látogassam meg. Bizonyosan meg akar kísértetni, leszek-e képes a' tanítói hivatalra... De már attól nem tartok; én a' honi nyelvet nem megyei gyűléseken tanultam, sem hivatalos jegyzőkönyvekből Milly szerencse, hogy Pannonia-gyertyákat mentem vásárolni!

. . . E' közben késő estve lett; siettem hazafelé. Az én lakom messze kün van a leopoldi külváros egyik két emeletes házában. Földszint lakom, az udvarra, mert itt legolcsóbb a' szállás. . 's még sincs ember kerek Magyarországon, kívül lakot cseréljek! Nem, te fősvény házbirtokos, hiába zsaroltad fel szobabéremet öt pengő forinttal, én nem tágitok! . . . Adél! Adél! hiszen mennym van ott, hol téged tudlak, — távozhatsz-e közelebből?

Adél anyja, a' szelid jó Galambyné, az én szobaasszonyom. A' szegény özvegy vékony kis nyugpénzből és leánya kézmunkája jövedelméből él! nekik két szoba bérét fizetni sok, az egyiket kiadták nekem. Egy rekeszelt ajtó választ el bennünket; a' kedves leánynak minden hangját hallok, éjenként sohajait, lehelletét átolvashatom... 'S barátim mégis csudálkoznak, mért sietek én végzett dolgom után tüstént magányos szobámba, 's nem járok el velők kávé- 's vendégházakba... Hahaha! barátim, ti nem Adél anyjától birtok szobát!

Milly vidám kedvem van! ajkaim akaratlanul mosolyra vonulnak. Haza közeledem. Galambyné ablakait hófehér leplek födik — ah, Adél a' tisztaság anyyala... Nem, hiába lesek rés után, be nem tekinthetek az ablakon; a' kedves most bizonyosan varrása mellett ül.

Még egy kis maradék közönséges gyertya van tartóimban, azokat égetem el; — gazdálkodni kell! . . . A' tisztázás kissé unalmas, csupa érdektelen perpatvarságok, együgyű hosszassággal előadva 's irtóztató nyelven... Le kell tennem a' tolalt: Adél bájhangjait hallok!

„Kész leszesz-e az éjjel, leányom?“ kérdé gyermekét Galambyné.

„Csak késő éjjel után, jó anyám,“ válaszolt Adél, 's én ittasan hallgatám az édes hangokat. „Ah! — sohajtott Adél panaszosan kis idő múlva, miután egy szekrényfiókot hallék általa felnyitítani — gyertyám tüstént elfogy, 's elfelejték venni!“ Galambyné szeliden fedde e' feledékenységet. — Pedig bármiként el kell készítnem e' fátolt, — folytató Adél — mennyasszonyi ékszer, 's Róza kisasszony olly igen kért, . . . és én olly bizonyosan megígértem, . . . 's holnap reggel esküszik!... Oh, megcsókolnám, ki nekem most gyertyát adna!“

Mint örültem, hogy kapuk és boltok már csukva vannak! és senki se higgyen önzőnek, nem a' csókért; tudom én, hogy ezt a' leányok többször ígérk, mint megadják; de örültem, mert kedves szolgálatot tehetek Adélnek; — ha tudná, mint szeretem őt! Pannonia-gyertyáimat azonnal felbontám, 's két szálat kezembe vettem... Nem neveléséges dolog-e? remegni, szinte félni kezdék! én nagyon határo-

zatlan, csüggeteg ember vagyok szerelem dolgában, és nagyon együgyű, mert ebben — mondják — ha valahol, Pesten haladhat elő az ember. Kiléptem az udvarra, 's közeledtem Adél ajtaja felé. Meg kellett állanom. Kétkedtem: belépjek-e vagy ne? Nem leszek-e toladó?... Adél sohaját hallom... csöndes kopogtatás után a' szobában termettem.

Galambyné nagyon éleselmű asszony; mihelyt meglátott, mindjárt tudta, miért jövök... Ennyi édes szót, ennyi köszönetet illy csekély tettért csakugyan nem érdemeltem; el kellett pirulnom bele... Adél is elpirult. Anyja mindig olly szives, olly jó hozzám; három hónapja bérlek tőlök szobát, 's ő — maga mondá — már fiául szeret... Lennék bár fia!

Figyelmemet, adományomat szívesen megköszönték... A' te köszöneted, Adél! legkedvesebb volt, szívemet hozta zajgásba, agyamat zavarta meg... Nem tudom, hogyan jutott kezem kezébe, míg anyja háttal hozzánk gyertyatartót emelt le egy szekrényről, de illy édeset soha sem éreztem... E' kézzorítás — illy nyájas szóval, illy forró tekintettel kísérve!... Jó éjszakát, álom! aludjék, a' ki tud, Adél kézzorítása után...

Én csak álmodoztam: a' bolti ur, Pannonia-gyertyák és minden felett Adél kedves arca lebegtek előttem, és jobb kezem reggelig forróbb volt a' balnál.

II.

E' fejezet megtanít, miszerint a' roszul világló külföldi gyertyáknak is vehetni néha hasznát; egyébiránt a' tiszta fényű Pannonia-gyertyák némelly dicséretes tulajdonságait példákban adja elő.

Nekem a' világ és rajta minden nagyon nagyon jó, az embereket ömlengő szívvél szeretem, ... csak egy osztály van köztök, mely haragomat érdemli: a' divatárusnők. De hogyan is ne haragudnám a' divatárusnőre, ki Adél minden idejét kibérelte, ki őt kora reggeltől késő estig magánál tartja, szobáiban dolgoztatja, hova én őt csak gondolatimmal kísérhetem? Ez oka, hogy Adéllal, mióta nálok lakom, mindössze is olly kevés szót válthattam... Ma reggel is alig derülő hajnallal ő már elment hazulról, 's én csak ablakomból lehettem utána igéző termete lebegésének. Távozta után nem sokára meglátogatott anyja, 's nem győző eléggé magasztalni Pannonia-gyertyáimat, melyek olly szépen, olly fényesen, olly csendesen égnek. Ők, ugymond, Milly- 's Apollo-gyertyákat égettek eddig, mert Adélnak folyvást igen finom varrói levén, azokat közönséges faggyugyertya mellett nem végezheté; de ezentulra búcsut mond az idegen gyártmánynak, mert a' honi jóval kitesz rajtok; eddig is, mond továbbá, egy kereskedő beszélte rájuk e' külföldi gyertyákat, ki azok gyárának bizományosa levén, elég alacsony lélkü vala, a' vásárló közönséget a' hazai készítménytől igaztalan ócsárlatok által is visszarezzeníteni, a' miben több ügyfelei közt talál követőkre, a' közönségben pedig — fájdalom — elég könnyen hívőkre... Kísértenek meg csak mind ezek egyszer használni a' fölséges Pannonia-gyertyákat, bizonyosan azonnal oda volna minden kelete a' külföldi készítménynek.

... Milly örömnep ez rámnézve! Tanody ur nevelő-intézetében a' magyar nyelv, történet-tan és földleírás rendes oktatójaul vagyok fölvéve. Milly sok pénz! ugyan mit csináljak vele? ... 's mind ezt a' Pannonia-gyertyának köszönhetem! Tanody ur ugyan szigorú kísérletlen vitt keresztül, de emberül ki-

állottam azt, 's igen meg volt velem elégedve. Midőn szerződésemet mindkét részről aláírtuk, azon jó tanácsossal bocsájtott el: az embernek nem jó tulszerénynek lenni, mert soha sem talál utat szerzett tudományainak hasznát venni... Tehát én illy tulszerény ember volnék?... Csak Adél volna illy jó véleménynyel felőlem!

Alig várom, hogy este legyen; Galambhéhoz kell mennem 's szerenésémet elbeszélnem; de Adél hazajöttét megvárom, hadd lássam, mutatkozik-e arczán irántam jelensége a' részvétnék, az örömnék.

*

*

*

Mik történtek velem! Leszek-e képes nyugodtan és rendiben elbeszélni?

Estve hat óra után Galambhéhoz mentem; Adél egyedül volt, anyja egy barátjánál látogatóban. Apró házi dolgokkal foglalkozok, 's előtte Pannónia-gyertyám ége. Olly fényt vetett a'szépen égő gyertya kedves arczájára, hogy szinte kívántam, bár inkább homályos mécs pislogna helyében. Egészen zavarban voltam. Nem tudtam egyébről szólni, csak — a' gyertyákról; pedig szívem úgy teli volt, olly sok mondani valóm lett volna hozzá;... de mi az időt jó darabig csak a' honi gyertya dicsérgetésével vesztegettük... Ám a' rokonszeny ebben is kitűnhetik: mi Adéllel véleményben a' Pannónia-gyertyák felől tökéletesen egyeztünk; 's ő nagyon szives volt hozzám: hogy a' különbséget a' hazai készítmény és a' külföldi áru közt annál inkább kitüntesse, elővett két kis maradék Milly- 's Apollo-gyertya-darabot és meggyújtotta... A' szoba sokkalla homályosabb lett!

És, mondom, hogy soha rosz világítást jobban nem áldottam... Jegyezze meg ma ának mindenki, hogy szerelemvalláshoz a' külföldi gyertyák nagyon alkalmasak; ezen becsületes félhomály a' legfelénkebb ifjunak, a' legszendébb szíznak is fölmenti arczát a' néha elkerülhetlen pirulásoktól.

Egyébiránt a' mit én a' Milly- 's Apollo-gyertyák kedvező homályánál tettem, azt a' dűsfényű Pannónia-gyertyák legragyogóbb világánál is megtettem volna, mert bátortalan í vagyok ugyan, azonban, ha mit egyszer elhatároztam magamban, azt ingatagság nélkül véghezviszem... Ott ült Adél varró-asztalánál, én szemközt vele; hogyan történt, alig mondhatnám meg, de egyszerre üresen látám szemközt i ülőhelyemet, 's magam Adél oldala mellett foglaltam széket; keze kezemben nyugodott, nem egy rövid percznyi szorításra, mint tegnap estve, hanem sokáig, folytonosan... Jobbom tehát boldog volt, és sorsát a' bal irigyelte; ennek szintén edes foglalatosságot kelle adnom, 's mi lehetett volna ez más, mint vele Adél karsu derekát körülöveznem és szívemhez szorítanom?

„Adél! — mondám remegve — midőn tegnap 'este kegyetekhez átjövök... hiszen tudja, hogy hozzám innét minden hang áthallik... ezt bizonyos szó következtében tévém, melyet kegyed mondott... — Adél hallgatott; a' csintalan nem akart érteni. — Igen, Adél! — folytatám, nem tágitva — kegyed az estve valamit mondott, mit én szobámban áthallottam...”

„Mi lehetett az?” kérdé Adél mosolyogva, 's én sokat mertem volna tenni, hogy csak tettet magát 's mindent jól tud.

„Kegyed ígért valamit 's azt eddig nem teljesíté...” Adél színlett csudálkozással nézett rám, 's olly édescsintalanul mosolygott, hogy lehetlen volt azon bátorító öntudatnak föl nem ébredni bennem, miszerint töle egy ígért csókhoz tagadhatlan jogom van; de tudtam azt is, hogy illyesmit értekezés tárgyaul csak akkor tanácsos venni, ha a' tetten már tul vagyunk, és — forró csókom Adél reszkető ajkain égett.

Oh, boldog én! csókomat viszonzoztatni érzem; 's boldogságomban úgy tet-
szett, mintha egyszerre nem az egy-pár nagy kanócczal pislogó Milly- 's Apolló-
gyertya, hanem száz nagy fényű Pannonia-fáklya világított volna körülöm... Nem
tudom, kinek ajkai nyíltak első szóra közülünk e' csók után, de a' viszont szerelem
legszentebb, legforróbb esküszava zárta be e' jelenést. — Csakhamar ezután kö-
zelgő lépteket hallánk, Galambyné érkezett haza, 's bár nem tudom, mi édes van a'
szerelmi titkolózásban, önkénytelenül messzepatantam Adél mellől; csak annyi időm
volt még, hogy szerelmi vallomásom néhány írott szavát, melyeket ez estvére 's
azon esetre számolva, hogy Adéllal anyja jelenlétében illy nyíltan nem szólhatok,
előre elkészíték, kedves kezébe adhatám.

E' perczben nyílt az ajtó, 's közös szerencsétlenségünkre Galambyné észre-
vette a' papírszelelkét leánya kezében; tán gyanu támadt keblében, mert egyenest
utána nyílt, 's mielőtt Adél szólhatott volna, levelkém az anyja kezében volt, ki
azt közel tartva a' gyertyákhoz, olvasni akará... Oh, áldott hosszú kanócza, bol-
dogító homályossága a' Milly- 's Apollógyertyáknak! az anya nem volt képes fé-
nyöknél soraim egyetlen betűjét is olvasni!... 'S Adél — ez mégis csintalanság tőle
— midőn látta, hogy anyja levelemből titkunk nyomára nem juthat, Róza kisasszonyt
emlité meg 's mondá, hogy tőle kapta ma reggel a' levelkét, mellyel nála levő
varrói gyors elkészítését sürgeti. Galambyné, a' szelid jó lélek, mindent elhitt,
's csak azon egy észrevételt téve leányához, mért nem gyújt Pannonia-gyertyákat,
midőn varrnia kell, kalapját és felsőruháját kezdé leöltetni.

„Tüstént, anyácskám! — válaszolt Adél — csak egy himzőtűt keresek meg,
mellyet földreejtettem.“ És két gyertya fényénél kereste elejtett tűjét, segített ke-
resni anyja, segitettem én; de haszontalan. Szemünk gyöngeségét hibáztattuk mind
a' hárman, pedig milly tévedés! alig gyújtá meg Adél a' Pannonia-gyertyákat,
mellyek a' szobában szokatlan nagy fényt terjesztettek, 's az anya volt első, kinek
agg szemei nemcsak a' himzőtűt már messziről feltalálták, hanem egy finom angol
varrótűt is, melyet Adél éppen akkor ejtett le, minden fáradság nélkül azonnal meg-
láttak. A' csintalan Adél ez alkalmat használni akarta, hogy anyja fejéből minden
netalan keletkezni. akár gyanut is elhárítson; hirtelenében fölcserélte szerelmes
soraimat egy másik levelkével, melyet Róza kisasszonytól csakugyan azon nap ka-
pott, 's azon megjegyzéssel, hogy most a' kedvezőbb világnál alkalmasint könnyeb-
ben lesz azt elolvasni képes, átnyújtá anyjának.. 'S oh, csudálatos munkálata a'
bőfényű Pannonia-gyertyáknak! míg ama külföldi készítmény mellett a' jámbor
anya az én csinosan írt nagy betűimet sem volt képes elolvasni, emezek fényénél
Róza kisasszony összekuszált apró betűcskéit is minden fenakadás nélkül elolvasá,
's tökéletesen meggyőződött; hogy — Adél kezébe semmi ollyas sorok nem jutot-
tak, millyenekről anyák leányaikat óvni szokták.

... Késő estig voltam Galambyéknál, elmélyedve, elandalodva Adélem bájos
tekintetébe... ott üle ő, mint e' lak jó szelleme, 's jobbra és balra mellette
szépen világító Pannonia-gyertyák, melyek fénye még tündöklő szemsugáiraival is
vetélkedett; homloka fehérsége még igézőbb, ajkai korallszíne még pirosabb,
arca rózsái még elevenebbek voltak, mint minőnek mind ezt a' legkedvezőbb
nyári nap vagy egy majusi alkony teljes holdfénye mámoros szívű szerelmes ifju
előtt feltüntethető. Ha eddig nem szeretném szívemből őt, illy világítás mellett halá-
losan meg kellene szeretnem!

III.

A Pannónia-gyertyák rejtelmek.

Nem tudom, sokan vannak-e az állítást hívők, hogy a szerelem apró szívódásai édesek, nekem legalább e dolog több napi keserűséget okozott, pedig nem is szívódás volt, a mi köztünk fenforgott, csak egy kis felreértés, bizmatlantkodás, mellynek magam voltam oka, 's azért megérdemeltem, a' mit szenvedék.

Mióta a Pannónia-gyertyák rám olly szerencsét hoztak, a' világért sem meretnem volna a' megvásárlott első fontnak egyetlen szálaeskáját is szentségtelen köznapra cz lokra használni, Adélem asztalán kellett elégni mind a' hatnak, mint ol-táron, mellynél hasonlithatlan szépségét, igéző bájait, szive 's lelke jóságát, nemességét imádtam.

Ama szerencsés nap óta, hogy szerelméről bizonyos levék, az estvéket folyvást nála töltöttem... 'S milly édes volt, midőn, anyja félrefordulván, puha kezét ajakimmal érinthetém, szeméibe nyájasban mosolyoghattam!... De miért is titkolóztunk mi anyja előtt, ez áldott jó lélek előtt? meg nem foghatom!

Csakugyan furcsák vagyunk mi emberek: másban kárhozzatjuk a' hibát, mellyet ollykor minmagunk teljes mértékben gyakorlunk; én is olly gondosan rejtegetém szerelmem titkát a' legjobb anya előtt, 's ime, midőn észrevevém, hogy Adél előttem néhány nap óta titkot rejteget, lelkem felháborgott, és semmit a' világon a' titkolózásnál, bizmatlantkodásnál ocsmányabb dolognak nem tartottam. Nem adtam volna, de nem tudom miért, ha e' titoknak nyomába juthatnék. Pedig csekély dolog volt, mi gyanumat fölgerjeszté: több nap óta már, midőn este Adélhez beléptem, legnagyobb gyorsasággal borított Adél kendőt varró-asztalára, 's a' himzörámát, mellyen foglalatoskodott, sietett előlem szekrénybe rejteni... Ha kérdeztem: mit rejteget? „semmit“ felelé kitérőleg, 's én tudtam, hogy illy választ akkor kapunk, midőn nagyon is sokat akarunk elpalástolni; anyja pedig mindannyiszor mosolygott, mi kíváncsiságomat, gyanakodásomat még inkább ingerlé.

Ma november elseje 's születésem napja van, 's Adél titka napvilágra jött. Reggel Galambyné áthivatott szobájokba, 's az én kis Adélem, mint mondá, köszönetül, mivel amaz este Pannónia-gyertyáimmal a' zavarból kisegitettem, egy csinos készületű tárczát ajándékozott születésem napjára, gyönyörű két himzettel tábláin. Ez volt tehát a' titkos munka, mellyel ő a' Pannónia-gyertyák világánál foglalatoskodott; kénytelen volt ezzel a' jó lélek, mert nappali idejét idegen munkák foglalák el... Kell-e szólanom meglepődésem örömről, és milly szívesen meg-bocsátam neki a' napokig tartott titkolózást?

... Galambyné férje, Adél édes atya, három év előtt halálozott meg. Nem szűkkeblű divat-majmolásból, de a' sziv forró vonzalmából követte a' jó asszony is leányával együtt a' pesti közszokást, 's e' napon, mint halottak napja előestvéjén, délután mindketten a' váczi sírkertbe mentek, hogy elhunyt kedvesök gyászemlékét ünnepeljék... Az egy font Pannónia-gyertyából még két szál volt épen, 's kéresemre ezek egyikét választák, hogy azt a' boldogultnak sirhantjára tűzzék ki égő áldozatul. Nekem a' nevelő-intézetben hivatalom után kellett látnom; de megigérttem, hogy alkonyat felé fölkeresendem őket 's a' sírkertben megjelenek hazaki-sérőjökül.

Ma adtam az első órát tanítványaimnak, szép számu kisdéd leányoknak, a' nevelő 's nevelőné jelenlétében. Tárczám, Adél kedves ajándoka, nálam volt, benne némelly jegyzeteket vittem magammal, melyek miatt azt elő kellett vennem zsebemből. A' nevelőnének szemébe tűnt, elkérte megtekintésre 's a' gyönyörű finom munkát nem győzte eléggé dicsérni; — készítője után tudakozódott, akadozva mondtam meg, hogy az egy derék özvegyő leánya, kinél szállásolva vagyok. Rendkívül finom és szép munka, — jegyzé meg a' nevelőné — nem illy homályos ősi napokra való foglalkozás.

„Asszonyom! — adám válaszul — nem is nappal dolgozott rajta az említett kisasszony, hanem este, gyertyánál.“

A' csudálkozás még nagyobb lön, 's a' nevelőné kételkedést mondta ki, hogy illy himvarrást gyertyánál végezni lehessen.

„Ezt Adél kisasszony maga is mondá, — válaszolám szerényen — de ő e' himzést Pannonia-gyertyák fényénél csinálta, 's egyszersmind azt állítá, hogy azok mellett bármilly finom varrást vagy himzést végezhet, a' nélkül, hogy szemei e' miatt legkisebb fájdalmat vagy gyöngülést éreznének. Magamról is mondhatom, — így fejeztem be beszédemet — hogy mióta esteli írniaivalóimat e' gyertyáknál végezem, azelőtt gyöngye szemeim napról napra javulnak, erősülnek.“ Mind a' nevelő, mind nevelőné megjegyzé, hogy a' Pannonia-gyertyák jelességéről tapasztalás útján ők is meg vannak győződve.

Leczkémet végeztem 's kisdéd nevendékeim közszeretetét ez első óra alatt megnyertem. Mielőtt távoznám, a' nevelőné szobájába szólított.

„Azon kisasszony felől kívánnék kegyeddel szólni, — ugymond — ki e' szép munkát kegyed tárczáján végezté. — Figyelemmel hallgattam 's ő folytatá: — Nevendékeimet eddig kézi munkákban egy nő oktatá, ki azonban a' fővárosból e' napokban távozendik, 's így helyébe másról kell gondoskodnom. Kegyed mondá, hogy Adél kisasszony varrás és himzés által keresi élelmet, szóljon tehát anyjával, 's ha kedve van, naponként néhány órát intézetemben tölteni, örömet fogadom nevendékim mellé tanítól.“

Új szerencse, melyhez Pannonia-gyertyák vezettek; mert ugyan lett volna-e képes, bármi más világítás mellett olly gyönyörű munkát végezni Adél, mely a' nevelőné tetszését illy hirtelen megnyerje számára? ... Örömmel siettem a' sirkertbe.

... Alkonyat volt. Özönlött a' nép a' váci uton, 's a' diszes sirkert világítása messzelátszott. ... Láttam gazdag családok sirboltainak kérkedékeny kivilágítását; sokszínű lámpákból özönlött nappali fény némelly sirhant tetejéről, míg másokat lobogó fákllyák, százanként égő gyertyák, tettek feltűnővé, melyek közt mazas edényekben tarka virágtők, vagy sűrűn elhintett virágszálak, és gonddal font füzérek diszelegtek. ... Ez-e a' fájdalom, gondolám magamban ez-e a' kedves elhunytakról illetődött szívvel emlékezés? felőlő fényt és szembetűnést keres-e az igaz érzelem? vagy mindez nem egyéb bábjátéknál, divatszerű hivalkodásnál, szeretvén az emberek, kik magukat piperézni olly gondosak, piperében elhunyt, elporhadt halottaikat is részesíteni? ... Nem tudtam érdekelve, meghatva lenni e' látványoktól; némelly egyes és csekély tekintetű sirhant vontá magára figyelmemet egyedül, melyeken ujnyi vékonyságu gyertyaszálacsákat láttam búsan pislogni, 's mellette szegény öltözetű anyát kesergő arcczal elhunyt férj vagy elvesztett gyermek fájdalmas emlékét ünnepelni, vagy síró testvéresoportot koránhunyt szüle után sohajtozni... Tudtam, hogy itt valódi érzet, igaz fájdalom tűnik föl természeti meztelenség-

gében, míg amott a' fényes hantok fölött a' felszínesség kérédők alérzet és színlett fájdalom pompázó divatöltönyében.

De hol keressem a' sirok e' tömkelegében Adélt és anyját? Csak azt tudtam, hogy a' sir, mellynél gyászolnak, a' temető északkeleti részén van, 's arra tartottam... messziről egyes szál gyertyát láttam egy sírhant fölött lobogni, mely felöltő fényt árasztta maga körül, 's mintegy elhomályosítani látszott a' körüle égő ezernyi mécseket, sirlámpákat és fáklyákat. Oda siettem, 's a' Pannonia-gyertya tündöklő világánál keresetteimet távolról megismertem... Valóban, ha illykép lett volna minden sírhant világítva, az éji sötétség nappallá változandik e' temetőben.

Leányt és anyát könyözőben találtam, 's érző szívem szemeim forrását is megindíta, a' zöld hantot siralom keserű nedvével áztatni... Illy perczek megrázók, elragadók! Ki nem feledne illykor minden földi viszonyt, mely által lelke rabbi-lincsbe fűzetik, azon egyet kivéve, mely szívét lelkét minden felett leköti, melyhez minden érzelme, minden gondolata csatolvák?... 'S vétkeztem-e a' bü ünnepélye, a' gyászemlékek szentsége ellen? Nem, nem! hisz e' szűz gondolkozásu anyna nem mulasztandá el intő szózatát emelni ellenem, ha rozslásra méltót talált volna abban, hogy Adélt e' sírhant közelében kulesolám elérzékenyült keblemre, szívtem le ajkairól egy lelkes csókban az örök szerelem ünnepélyes szent esküjét, 's neveztem őt kéjjel, elragadtatással magaménak!

... Titkom nem volt többé titok; — szent helyen árultam azt enmagam el; egy atyának fölöttünk lebegő dicsőült szelleme 's az anyának éghez emelkedő buzgó imája mondott áldást kötött frigyünkre. — Csöndes boldogság érzetében távoztunk kised lakunkba a' halottak ünnepelt tanyájáról.

IV.

Utolsó szál az első fontból.

Miként a' török hite szerint, minden ember számára öröktől fogva kiméretett bizonyos mennyiségű kenyér, melyet — bármiként törekedjék ellenkezőre — úgy és ott kell neki fölemészteni, hova az a' sors által kiszabott: úgy hiszem, hogy minden ember számára ki van szabva az intező fatum által bizonyos mennyiségű gyertya-, mécs-, fáklya- vagy olajlámpa-világítás is, melyet ha felhasznál, elme-het oda, honnét a' koei mindenkor üresen jő haza: a' temetőbe. Némely ember rozsl égő faggyu-gyertyákat kapott élete világítására, mely iszonyu kanóccszal ég, nagy füstöt csinál, lohogásával szemet ront 's mely az életidő szép részét koppantgatásokra igényli; — más ember még szegényebbül jár, ki egész életére rozsz bűzű olajlámpával vagy épen még bűzősebb és még kétesebb világú méccsel lát-tatott el, melybe a' világítási anyagot is csak alamizsnául kapja más boldogabbnak zsírhulladékaiból; — vannak szerencsétlenek, kiknek egész életökre szegény lángu szalmatűz világít, mely fel-fellobog néhány perczre, úgy, hogy a' körülállók lelkes örömrivalgásra zajlanak, azután pedig hosszú ideig követi fénytlen füstölgés 's vele pangás és téllenség a' szalmatűzű lelkesültséget; — míg ellenben, habár ki-sebb számmal is, némelyek azon boldogságra vannak meghíva, hogy egész életö-kön diszes fáklyafény — zenével és a' nélkül — világítson földi pályájokra, kö-rükben mindenütt illatos olajlámpák és kedves sugáru viaszgyertyák diszelegjenek, melyek vakító fénye mellett alig lehet nekik róni hibául, ha a' szegényebb világí-tásu embertársakat ollykor társakul föl sem ismerik, ollykor teljességgel nem ké-

pesek meglátni, észrevenni... Minden az életben, annak boldogsága 's boldogtalansága, egyedül a' végzettől nyert világítás minőségétől függ;... 's áldom e' végzetet, mert életem pályájára szép fényű, boldog világú Pannónia-gyertyákat juttatott!...

Hónapok folytak le, 's Adéllel naponként több órát tölték uri szülék gyermekeinek nevelése 's oktatása körül; az estéket folytonos öröm közt társaságában élveztem el jó szívű anyjával együtt,... 's annál fájdalmasabb volt aztán magános lakom négy falai közt keseregnem a' huszonnégy-órás időszakok többi részeit. Ezen bármiként segitnem kell, gondolám, 's midőn határozatom erősen állott — a' dolog épen farsang vége felé volt — egy szép fehér téli nap alkonyán szállásomra vezetém Tanody urat, megmutatám neki Galambyné ajtaját, 's ő, mert mind maga, mind neje engem és Adélt nagyon szerettek, igen szívesen kész volt, Galambyné előtt mint Adél kérője megjelenni 's nem sokára megült csöndes menyegzőnkön a' násznagyi tisztet viselni.

E' napig mindhárman: én, Adélem és a' jószívű anya, édes öröm közt és a' szép jövőndő kedves reményeiben éltünk; csak menyegzőnk előtti napon borítá anyánk homlokát futékony búfátyol, 's némi aggálylyal intézte hozzám a' kérdést: mi fogja jövőnket anyagi tekintetben állandón biztosítani? De megnyugtatom őt rövid szavamba került, mert egyik nevendékem nagy tekintetű atyja megigérte, hogy mihelyest megkívántató készütséget szerzettem magamnak a' nevelői pályán, teljes erejéből segitni fog, hogy magam állithassak fel nevelő-intézetet, sőt erre nézve Tanody ur is önzéstelenül megigérte közbejárását.

Február 27-ke volt, midőn Adélemet először vezettem saját szállásomra 's kéjelegve üdvözöltem legkedvesebb nőmül... Oh, illy örömnapot ritka ember élhet, mert ritka a' kevéssel elégedő szív, a' boldogságot középszerűség szűk körében kereső lélek, és ritka Adél van a' világban.

Kedves nőm azonnal gazdasszonyi foglalatosságaihoz kezdett; szobáink szerezény bútorait olly takarékosan és izléssel tudta elrakosgatni, hogy minden a' legkedvesebb otthonosságot, sőt némi uri fényt mutata... 'S végre, midőn mindennek megtalálta legillőbb helyét, 's őt magam mellé a' pamlagra szőlítottam — tán csak azért, hogy karomnak is kijusson illető helye karcsu dereka körül, és ajakimnak arca rózsáin és ajkai biborán — csintalan mosolylyal szökölt földre, 's egy szekrényfiók kutatását vette további foglalkozása tárgyaul. A' fiókból rövid keresés után egy szál gyertyát vett elő, 's azt némi ünnepélylyel gyujtá meg, mi közben áldáshoz tündérül tünt fel kedves alakja szemeimnek.

A' gyertya égett, ragyogó fényt terjesztve el a' szobában, 's Adél ekkor, mint ki a' nap minden dolgait kellőleg végezte, pihenésre foglalt helyet oldalam mellett 's édes szavával figyelmeztetett, hogy az utolsó szál ég azon font Pannónia-gyertyából, melyet néhány hónap előtt neki ajándékoztam.

... És mosolyogjatok bár ti gazdagok, kik drága ékszerek közt és dús vagyionok birtokában meg nem foghatjátok, mi édes örömeket nyújt olykor csekély apróság a' középszerűség embereinek, de azért őszintén vallom meg, hogy nekem e' gyertya látása gyermeki vidámságot okozott; hiszen a' Pannónia-gyertyáknak köszönhetem találkozásomat Tanody urral, azoknak becsületesen biztosított állásomat, 's ezek következtében azon bátorságomat is, hogy Adélemhez szerető szívem lángjaival közeledni bátorkodtam, mire különben, elhagyatott árva fiunak, nehezen lett volna bátorságom; a' Pannónia-gyertyáknak köszönhetem, hogy, mármár gyöngülnei kezdett szemeim bár milly tartós éjeli munkát megbírnak; a' Pannónia-gyertyák tanui boldogságomnak, midőn végzett napi munkák után hosszas téli es-

téken Adélemmel és anyákkal összeülünk, midőn hosszas beszélgetésinknek vagy olykor méla szótlanúságunknak csak egyértelmű rövid kivonatja van: van-e kincs, melyért boldogságunkat fölcserélnök?*)

EM L É K E Z E T.

Hideg volt e' kebel!
Megcsaltak a' magas remények,
'S a' kedves ifju álmak
'S ama nem földi érzemények
Elhamvadoztak, eltünének,
Mind elhagyának;
Hideg volt e' kebel!

Most él a' hő kebel,
Benn égi édes szívremények
'S a' kedves ifju álmak
Rajongva mind felebredének
'S a' szív imádott kedvesének
Körébe szállnak,
Hozzá vágy e' kebel.

'S előttem állt a' leány —
És felvetém szemem szemére,
'S jaj — a' sugár szívemhez ére
'S e' szívben élt a' lány!

'S bár eltűnt rég a' leány,
Az anyagszem szelid sugára
Üdvöt mosolyg a' dal fiára
'S e' szívben él a' lány.
Perlaky Gábor.

A D Ó D A L.

Ha majdan el leend
Fogadva az a d ó,
'Telkemre mennyi jön?
Azt kérded, kis bohó.

Nincs semmim, édesem!
Csak egy forró szívem:
Hát csak ezzel lehet
Adóznom én-nekem.

— Hazámnak: véretem,
Neked: szerelmemet,
És mindkettőtöknek:
Örök hűségemet.

Lisznyay

*) Miként van az ember szerencséje, miként vannak olykor nagyszerű események, csekély tárggyal kapcsolatban, ezt már Scribe is feltűntette „Egy pohár víz” című vígjátékában, 's így a' tisztelt olvasó semmi különöst nem találand abban, hogy e' beszélyke hőse szerencsáját és boldogságát egy font Pannonia-gyertyának köszöni. — E' rövid történetke egyébiránt sokkal egyszerűbb, semhogy különös figyelemre számot tarthatna, kivévén tán — és ez erdem nem az íróé — azon hazafiak előtt, kik a' honi terményt és készítményt minden külföldi fölött

A' HALVÁNY HÖLGÝ.

HALÁLIG NEVETTETŐ TÖRTÉNETECSKE.

Van a' v—i utcában egy nagy ház, mellynek kívülről nincs egyéb ismertető jele, mint a' sok bolt, mellyben idegen kelméket árulnak, 's a' házmester, ki magyarul beszél, 's — ámbár a' német színházba jár — a' tisztaságot mégis szereti; — belülről pedig, tág és sikos szobákban, egy hölgy, kiről a' háziur csak annyit tud, hogy a' lakbért megfizeti, mellyet ő — magyar főúr 's országos védegyleti tag létere — külföldön szokott elkölteni.

És ki nem látta őt fényes és komor napokban ablakiból letekinteni az alatta sürgő életre? ki nem látta a' halvány arcnak márványvonásiban azon bus szívű komolyságot, melly az érdekes hölgy egész alakján előmlék? csak fellángoló szemekben ismerhetél azon bájakra, mellyek egykor — ah, tán rövidebb idő előtt, mint az őszi sárma ablakiban virágozni kezdé — egy méltatlant boldogítának: a' romlott világ nyomorult fiát, ki az éjsotét szemekben az éjnek bűnét kereste 's azok villámitól inkább lesujtatni, mint fölemelkedni akart. És azért látod a' halvány hölgy ajkai körül azon keserű gunymosolyt, melly az angyalarcznak emberi színt kölcsönöz, 's azért ijedsz vissza azon keresztülható, megvető pillantattól, mellyel letekint ablakából a' zajgó sokaságra. Ah, de ezen gunymosolyában nevezhetlen fájdalom rejlik 's e' hideg megvetés nem egyéb, mint az elismert szív metsző bánata. — Istenemre mondom nektek, hűle báméskodók! mikép ti nem ismerétek őt néhány rövid hó előtt 's nem tudjátok, hogy ezen eles gunymosoly, ezen hideg megvetés nem jégkelelből fakad; hanem a' kebel legbelsőbb mélyében meleg szív-élet csergedez, mellynek bimbói nem nyílnak meg többé e' világnak, mert durva kezekkel illetné azokat a' mindennapiság embere, mert megdermesztené őket a' részvétlenség kemény fagya. — Nem, nem! halvány hölgy, ott fenn virágid közt, te nem valál mindig az, kinek a' világ előtt mutatkozá, hanem ifju életed nem bírta meg a' keserű tapasztalást, melly boldog napjaidra nehezedék 's rideg valóra ébredél — angyal egyedül magad — az emberek közt!

* * *

És estve volt, midőn meglátogatám őt: egy igen viharos nap után tiszta csillagos ég! A' csillagok ott fenn 'tüzes lábacskáikkal' olly vidorul mosolygának alá

pártolandónak tartják. Hallottam már egy-pár sokkal érdekesebb történetet: többi közt egyet, mellyben a' gácsi posztógyár készítményei főszerepet játszanak, 's egy másikat, mellyben egy különös viszontagságokon keresztülment urhölgy minden bajtól szerencsés menekülését 's vegtére legohajtottabb boldogsága elérését egyedül annak köszöné, hogy igaz honleányilag, mind szellemi, mind anyagi dolgokban, tántorithatlanul ragaszkodott mindenhez, a' mi hazai Ha tehetséges fiatal íróink közt vannak, kik ez eseményekről részletesen értesítvék, az 'Életrépek' szerkesztője azoknak elbeszélését hihetőleg örömmel fogadná.

mintha őket bu és fájdalom soha nem érhetné; pedig a' csillagokban is emberek laknak, élő lények, kiket az örök jóságnak gúnyolt ismeretlen hatalom siri álmukból felköltött, hogy szenvedjenek 's az életet szerelmes vágygyal szorítsák keblökhez, mint zsarnokönként alatt nyögő rab nehéz békóit. — Oh, ne higyjünk mi a' fénynek, melly miriádnyi cseppekben terül el az égnek sötét boltozatán, ne higyjunk a' fénynek, melly lent a' magasban ragyog; mert hideg ez, mint a' könyörület, mellyet márványpalatában keres az inség, és csalfa, mint a' leány, ki első szerelme után a' másodikat — hazudja: nem, nem! örültek vagyunk-e, hogy fényes külső alatt érző szívet, a' csillámló hóvirágokkal ellepelt jégpánczél alatt jölvő meleget keresünk?! Ah, csak az ember lehet oly gyermekhitű, ki a' lehetetlenséget is a' remény örökzöldjével szereti fölekíteni! Szerencsés balgaság!

Magunk valánk. Zaj és lármá lent az utcán: mély csend a' szobákban. Némán üdvözlők egymást 's midőn a' zsámolyra ültem lábaihoz, némán nyújtá oda kezét, melly hideg volt és reszketett, mint magos fűbe hullott rózsalevél az esti szellő susogására: az esthomály körülárnyékolá a' hölgy alakját: gyászleppellel bevont márványszoborhoz hasonlita; de midőn föltekinték e' halvány arcza 's a' sötét szemek bájfénye lelángolt reám: az égnek éjboltozatán két csillagot láttam, mellyek tavaszt költének szívemben ezer virágbimbókkal — 's a' bu eloszlott keblében, mint nehéz zivatar, mellynek elmulta után újra virulnak hegyek és völgyek az esti hűvében.

„Rég nem láttuk egymást, kedves barátom! — mondá a' hölgy mintegy öt percnyi csend után — oh, én azóta igen sokat szenvedtem; igen igen boldogtalan valék.“

Jól tudtam én, mennyit szenved ő, a' halvány hölgy; de nem volt szabad őt vigasztalni szavakkal, mellyek rég hitelt vesztenek előtte. Ő keblébe zárá boldogtalanságát 's ha valakinek panaszlá, annak keblét oly hidegnek 's részvéltlennek akará, mint a' templomboltozatot, mel'ynek kőfalain megtörnek az apácza fohásza. — Igen, ő jéghideg részvéltlenséget keresett az emberekben, hogy azokat megvethesse... 's ha elveszitek tőle ezen egyetlen boszút, melly angyaljóságot, mint tükörsima tavat a' lehulló száraz levelek, ékteleníté — a' szív megtörik, mellyből a' szerelmet oly könnyelműleg kiköltözni hagyátok.

„Ah, mint érzem én, hogy ön szenved... sokat szenved; — lehellém keze megmelegített havára — mert napokat élt, vidám, pezsgő ifjúságot a' remény és ábrány országában, minő kevés embernek jutott. Én irigylem öntől e' bűt, meg ezen fájdalmat; mert bár végetlen is, de élő jelensége az egykori mennynek, melly e' kebelben öszszedült.“

„Ön irigylő tőlem...? — mondá a' halvány hölgy 's megengedé, hogy karját átfonván nyakamon, égő fejemet ölébe rejthessem.

„Igenis; én irigylem öntől a' boldogtalanságot: mert volt idő, mellyben ön boldog volt. Szeretnék a' bűnnek tengerébe lemerülni, csak azt mondhatnám én is, hogy boldog valék.“

„Ah, barátom; ne vétezzék ön az ég ellen... rettentően meg tudja ez magát boszúlni.“

„Valóban!? kiálték föl keserű gunnyal: ugyan mit adott nekem az ég, mit rajtam megboszúljon; élveztem-e annak örömeit, hogy joga legyen azokat tőlem ismét elrabolni? Amott egy száraz gally: ki fogja róla letépni a' rózsát, melly rajta soha nem viritott? Én bizton kihivom az égnek haragját: avagy attól rettegek-e, hogy a' fényes paloták márványboltozata reám szakad, ki szabad ég alatt állók kiellen pusztában? Igen; én kihivom az égnek harag-

ját! — Adjon ő nekem csak egy morzsányi boldogságot, egy csekély részecskét azon millio boldogságból, melyet ő naponként összetipor; oly csekélyet, minő a porszem, melyet földről kap fel a szellő 's édig hord végetlen távolságba . . . 's én odaadom azt neki ismét, rövidebb idő múlva, mint a szegfű kivirul: mert is mertem az örömet, melyért égtem, élveztem a boldogságot, melyet siratok. De így — ezen iszonyu ür a kebelben, ezen soha nem teljesített vágy, ezen egyedül dobogó árva szív! — Oh, adja ön nekem buját . . . adja oda azon érzetet, mely tudott szeretni — 's tud gyűlölni . . . 's én soha nem fogok kikelni az ég boszúja ellen.“

„Még egyszer, barátom! ne hívja fel az égnek boszúját.“

„Éveztem-e annak örömeit, hogy joga legyen azokat tőlem elrabolni? — Szent lelkesedés lángola keblemben az emberiség legfőbb javai: jog és szabadság iránt 's véghetetlen szerelem töltébe szívemet, mely az emberek ölelésére sietett. De a szent láng szemeimben belső árulója lön 's ajkamon kiadáának szívem érzései. Az egész emberiségnek e gy keblet ohajtottam, hogy azt az enyémre szoríthassam; 's mégis — nem volt a sok millio ember közt, ki előmbé jött volna 's kitárja karjait, hogy keblére borulhassak, kitárja szívét, melybe bűt és örömet temethettem volna. Nem; az emberek nem értének engem: szerelmemet gúnynyal jutalmazák, lelkesedésemet tébolygásnak csúfolák: kinevetve látám magamat, legszebb észképimet durva elménczkedéssel illetve 's édes ábrándimat lerántva a mindennapiság iszapjába. — Ekkor én is gyűlölni kezdém az embereket 's a millyen lángoló volt szeretetem, oly lángoló volt a gyűlölet. De az emberek ismét nem értének engem; gyűlöletemet kigúnyolták 's bűmat bolondságnak nevezték, . . . 's mindig magánosabban érzém magamat: elhagyának ismerősim, társaim . . .“

„És most?“ kérdé a' halvány hölgy 's egy köny csepegett arczomra, jéghideg, mint a' gránítfalakon megjegesült harmatgyöngyök.

„Hideg közönbösség fogja el lelkemet: nem érzek többé bűt, nem örömet; szívem elfásult, mint redves fa, melynek többé sem rügyeit nem bontja ki a' nap, sem bimbóit nem virágoztatja jótékony eső. Gyűlölet és szerelem kiköltöztek szívből.“

„Az én keblemből is elszakadt a' gyűlölet és egy hideg, mély megvetésnek engedé helyet. Szívemben metsző fagy, mellyen a' természet tavaszálmai nem hatnak többé keresztül 's az érzés bimbóit elfojtá a' gúnynak mérges ragyája . . .“

„És senki, kinek kezét nyujtaná ön 's betekinteni hagyná keble szentek szentjébe 's a' mélyen nyugvó boldogságot felköltve, még egyszer felsugározatná a' mennyet annak számára, kinek az — soha — soha nem mosolygott?“

A' halvány hölgy mély tekintetet vete reám . . . arcán gyöngö pir ómlék el . . . szívére kapott 's azután mindkét kezével görcsösen szorítá égő fejemet kebléhez: két mennyei perczig nyugvám e' dobogó szíven 's hallám sebes, rendetlen lüktetését . . . 's mint a' hajnal egét, úgy rezgé át az enyémet a' boldogság első sugára. Kün pedig sötétebb lön az ég 's a' csillagokat gyászfelhők boríták el.

„Oh, én nevezhetlen boldogtalan vagyok! — susogá a' hölgy egész testén remegve — az embert vad szenvedélye rabjának találtam 's midőn őt gyűlölni kezdém — érzéketlen lön. Szerelmem kijátszva, boszúm meghiusulva . . . oh, én nevezhetlen boldogtalan vagyok! . . .“

„S nincs-e, ki nálunk még boldogtalanabb volna; nincs-e, ki földhöz sujtva, mély bánatában kezét sem emelheti föl, hogy részvétért könyörögjön? Szabad-e nagysádnak, szenvedései közepette, igazságtalannak lenni idegen bű . . . tán egy országos fájdalom iránt 's más szerencsétlenektől még azt a' vigaszt is megtagadni,

hogy fájdalmuk elismerve, részvevő rokonkeblekre talált? “ Kérdem lassu hangon, hogy a’ beszédnek más fordulatot adjak, ’s kibontakozván göresös öleléséből a’ hölgynek, a’ másik szobában levő zongorához sieték: átlátván, hogy ezen érzélgős jelenetek, ha tovább tartanak, a’ halvány hölgy keblében újra fölébredő indulat-vihart, melly illy gyöngye testet, orvosának bizonyítása szerint, egyszerre lerombolhat, inkább növelni, mint lecsillapítani képesek. Haj, ki gondolt az én keblem bánatával, hogy a’ komor sötétséget benne enyhébb színűvé változtassa?!

És az első accordok átrezgék a’ termet! hui — szerencsétlenek! üdvözlegyetek a’ honnak elpusztult virányiban... föl, föl; milly hangosan dobog a’ szív, milly láng ég keblünkben... hah! mert ifjak vagyunk, mint a’ reggeli órák... de ti vénék ott távolabban, mondjátok meg, kérlek, nem czikázza-e át a’ ti csontjaitokat is a’ szabadság magas kéje? — Látjátok-e komor csenddel közeledni az ellenség táborát? halljátok-e a’ lánczok tompa zörejét, a’ rabság reggeli köszöntését? Hui; milly vigan füttyölnek a’ golyók, milly nyugtalanul tombolnak a’ ménék... a’ lándzsák zörögnek, szabadon rázza szárnyait a’ fehér sas — föl, föl!... szellőztessétek kebleiteket a’ tánczra; huzzátok fel a’ vas keztyűket — hallod-e, szép hölgy mellettem, ércszájából zengni a’ taktust? Álljunk össze, társaim, szorosan, áttörhellenül... hadd huzzák meg a’ lelkes m a z u r k á t! —

’S a’ mint az utolsó hangok — mint az estharang vég kongása — a’ teremben elrezgének... térdre omolva látám a’ halvány hölgyet a’ virágos szönyegen ’s fölemelt karokkal megkövetni az emberiséget a’ tompa részvétlenség miatt, melly keblében ellene honolt. ’S még egyszer betölték keblét első ifjusága szelid érzelmei ’s az élet meleg lehelletétől elolvada a’ jeges kéreg, mellyel e’ szerető szívet a’ szerencsétlenség környezte.

Ekkor elhagyám a’ zongorát ’s lassu léptekkel közeledvén a’ hölgyhöz, leterdelttem mellé a’ szönyegre. ’S midőn gyönyörű fejét keblemre hajtám, leszállottam szíve mélyébe, mint buvár a’ tenger fenekére, hol a’ legdrágább gyöngyök rejlenek. Nem lett volna elég hátorságom, ha a’ habok körülem nem susogják, mikép csak én vagyok, ki a’ gyöngyöt megtalálni fogom. ’S lemerültem a’ mindig halványabbulóló hölgy szívmélyébe... éjszín szemeiben égett a’ láng, mellyet ajkai titkolának... ’s mondtam neki lágy, alig hallható hangon: „enyém vagy? kedves hölgy!“ — Szemeink találkoznak... ’s ekkor kibontakozék az övéből a’ tiszta gyöngy, melly az ő boldogító „igen“-je vala.

„Igen... én szeretlek!“ mondá elhaló hangon ’s lesiklott keblemen, mint a’ tövéről szakadt fehér rózsza.

„Istenem, lehetséges-e?“ kiálték fel örvongó boldogságomban... olly gyönyörű valósággá lön, mit sejtetni nem mertem... mert bizalmatlan az, kinek egyszer sem mosolygott az ég örömeivel... ’s mint a’ húr megpendül a’ hangszeren, midőn művészek által érintetik: úgy a’ szívem mélyében, mint gyászravatalban szendergő vágyak a’ viszonyszeretet bűhatalma által felköltvék ’s ujjongva törtek ki... szemeim lángiban... rebegő ajkimon. — — „Istenem, lehetséges-e?“ kiálték fel újra ’s erős karokkal fonám át a’ szeretett hölgyet ’s szívemre konyult fejét fölemelvén, ajkira lehellém az első forró csókot! — —

De mi ez? jéghidegen tapadtak ajkai az enyémeire... nem találkozám azokon az élet meleg lehelletével... a’ hold épen teljes fényében ragyogott be az ablakokon... iszonyu valóság! — — Az indulatvihar erőt vön a’ gyöngye testen... ’s midőn évek múlva a’ megtört kebelbe ismét behatának a’ boldogság sugarai, csu-

dafénnyel ömleszték el ezek lelkét... a' szerelem fellobbanó lángja — villám-
ütés volt, mely a' testet szétdulá!...

* * *

És én? — no, hiszen elmondám nektek a' halálig neveltető történetecskét,
mint jártam első szerelmemmel, mely viszonzotáték!

Nézzetek amott az arany estlángot, mint vész el lassanként a' láthatáron:
ugy enyészik el lassanként lelkem belső élete is. — A' halvány hölgyet pedig hol-
nap nem fogjátok többé látni ablakiból letekinteni a' sürgő életre alatta!!

Frankenburg.

UTAZÁSI EMLÉKLAPOK.

IV. KOLOZSVÁR.

Iskoláinkban mindent tanulunk, csak azt nem, a' minek élünk folyamán hasz-
nát vehetnénk; így nem csoda, ha Erdélyről is csak annyit tudunk, a' mennyit bol-
dog emlékezetű Lossonczy uram hármasköréből classista korunk-
ban belénk vertek. Én e' kevés valamit, mióta felcseperedtem, csak iparkodtam
toldni földni. Az 1834-i diéta naplóján kezdve, a' mai napig, a' mi csak Erdélyről
szóló könyv 's irat kezembe került, mind átolvastam; 's így tán többet tudok a'
kistükörnél Erdély jelenéről.

Magyarhonnak német város (Pest), — Erdélynek, ha akarja, német (Szeben)
ha akarja, magyar (Kolozsvár) város a' fővárosa. Kolozsvárról nem mondhatok va-
lami nagyot. Kassánál ha nem jelentéktelenebb, de semmi esetre nem nagyszerűbb
és fényesb város. A' Szamos partján széttáguló völgy lejtőjén terül el. Bel- 's kül-
városokból áll. A' belvárost hajdan fal keríté; ennek már ma kevés nyoma. Mult
években a' régi város kapuit képző tornyokat is lebontogatók; még csak egy áll
fenn. — A' Szamos partján fekvő városrészt Óvárnak hívják. Én azt hive, hogy
ez valódi vár, keresésére indultam, 's midőn sehol nem találám, egy agg nőt
kérdézek meg: mutatná meg, merre kell az óvárba menni; és ez bámulatomra
azt felelé: „benne járok“ — „De itt sehol sincs sem várfa, sem kapu, — mon-
dám — ez vár nem lehet!“ — „Hajdan volt az, — válaszolá — 's a' név maig
is rajta veszett.“ — Sok régi nagy névvel vagyunk így! Sok embertársunkon a'
nagy név csak rajta szárad.

Hasonlókép jártam a' Fellegvárral. A' Szamos balpartján, szorosan a'
város felett, kerek hegy emelkedik; ezen mutatták a' Fellegvárat; és én A. urral
felmászván a' hegyre, azt hive, hogy itt citadella-szerű erősséget látok; 's im a'
tetlön földgarádjától négyszögüleg kerített tért találtam néhány katonaszállásul szol-
gáló épülettel. Magyar nemzetiséghez méltó fellegvár. Beh sok nagy semmi vi-
sel nagy nevet. — E' fellegvár- és a' temetőből nyílik Kolozsvár- 's környékére leg-
szebb kilátás.

Kolozsvárnak kevés a nevezetessége. Közepén szelesül ki négyszegű piaczka goth stílusú szentes agg templommal; de ezt holmi ronda épületek vévén köröl, annyira eltakarják, hogy a szép térnek s templomnak nincs formája és ékessége. Ugy mondák, hogy a cath. lelkész, jövedelmének nagy részét a templomot kerítő épületekből huzza ki. Tenné meg legalább, hogy a házak a templom körül olasz izlésű tetővel épülnének. Ezt lassanként ki lehetne eszközölni, habár a templom tornya kiépítése jelenleg is lajhari léptekkel halad.

A házak új s itt-ott csinos emeletes épületek, de építészeti műbecs nélkül. A Jósika regényeiben oly érdekesen rajzolt agg fekete házak közül már csak két-tő-hárommal találkozunk. — Legszebb épület a kormányzótól lakott Bánffy-palota. A főutcák házai többnyire mágánások tulajdonai. Az országgyűlés lakja belől kívül igen formátlan.

Többen, de főképp a kedves nyájasságú S... n ur volt szíves Kolozsvár nevezetességeivel megismertetni. Legmeglepőbbek voltak a ref. ekklesia kincsei, ki-vált a nagy arany kehely és egy metszett kék bársony-, arannyal pazaron borított, ur asztalára való terítő. — Rákóczy- s Bánffy-ajándékok. A rideg alakú agg ref. templom történeti emlékként borúl hívei fölébe; kivált magyarhoni protestánsnak, — ki hozzá van szokva, hogy egyháza kebelében csak a közeposztályt látja, — lélekemelő, hogy itt a leghíresebb történeti nevekkal találkozik. Tán minden előkelő ref. család címere fel van e templom falára emlékül függesztve; és én, mintha a történeti lapokra feljegyzett őseink hamvait látnám s tapinthatnám, hódoló tisztelettel hajoltam meg az önálló magyar hatalom- s nemzetiségnek e néma és mégis oly sokat magyarázó emléksorai előtt. — A külvárosban csinos ref. templom épül a debreczeni formájára.

A ref. Kollegium disztelen épület. Tilschnél haszonbérben levő kö- s könyvnyomó intézete azonban csinos műveket ad. — Az oktatói kar tagjait többnyire láttam Sz. uron kívül. Őt is, míg a Klot adta, vágytam volna ismerni, de mióta a multat a jelen kaptájára csigazza s megfordítva, — nem kívánom.

Az új Kolozsvárt megtekintvén, az agg fejedelmi főváros s történeti emlékei, a Mátyás király születése hajléka, a gyakorta hatalmas erdélyi fejedelmek lakvára, fénylaka s a t. keresésére indultam; de egy-két régi kövön kívül semmit nem találtam. És alig tudám hinni, hogy az egykor független erdélyi fejedelmek székvárosában bolyongok.

A multak véres zavarjait átszárnyalva, képzelettemmel járdalék a tágas piaczcon fel s alá, s mintegy keresém azon véráradások iszapjait, melyet itt egy könnyelmű Báthory Zsigmond s több társai, — kik oly sok érdemes országnagy s rokon éltét, mint hitvány gyertya világát, szilaj önkénnyel oltogattak el, — ontottak ki. — Ma már, hála istennek, a gombot oly könnyen nem szabogatták le; azonban a kinek kutya bőre nincs, — még most is emberbőrre hamar rámegegetik a kekitő vonásokat; mert hiszen a kutya- és emberbőr közt érdemfokozat van.

Kolozsvár ittlétemkor igen zajtalan volt; semmi fényt, összegyűlést nem láttam, — miben egyik ok a borongós idő lehetett — ezért lakosairól semmit nem mondhatok. — Művészeti tekintetben is igen szegény; ide sorozható épen semmit nem láttam. Kereskedése sem lehet jelentős; egy nagyszerűleg rendezett boltot sem találtam benne.

Mulatságot a számos hirlap- s könyvtárral gazdag és igen csinosan butorozott nemzeti Casino- és a hasonlóképp kényelmes polgári társalkodóban találtam. Mindkét helyen többekkel lehetvén szerencsém megismer-

kedni főképp Erdély jelene iránti őszinte nézeteimet táráim szívesen körző vendéglátóim elébe.

Erdélyben a' municipalis élet zsibbadt elgyengülésben vonagló lény, melynek éltető erét fenn minden perczen megrekeszthetik, kezei lábai pedig a' munkálkodhatásra nagyon erőtlenek és sorvadtak. — A' pénztárak nem megyei rendelkezéstől fügnek; a' főispán határtalan ur; a' megyei tisztválasztás, a' kilencz számú ki-jelelés miatt, alakjatek; a' honnan jobbra való ember megyei tisztséget ritkán vállal. És éppen ezért nem ismerik a' corteskedést, mert senki — nem tudhatván, hogy oda fenn kit üt a' sors — hasztalan nem erőlködik. — Nagy érdekekkel hallgatták, midőn cortesjeleneteinket rajzolgtam.

A' magyar nyelvügye is itt még szomorubb, mint nálunk; az egymást sem értő százsz csak orra hegyéig lát, 'sat.

A' forrongó Magyarhon 's a' szundikáló és széthuzó Erdély viszonyai 's jelene felett sajtó kebellem merengvén, sohajtvá kérdem e' testvér hazák nemtőjét:

Miért örülök, hogy van két hazám?!
Csak fájdalomból jut két rész reám!

A' minden jóérzésű honfiától szívből szeretett H. István társaságában — ki a' részek visszakapcsolhatási joga ellen olly tüzzel vívott Kölcsyvel — tölték egy délutánt; és e' lelkes férfi egy kéziratát is mutatott, melly munkájában Erdélynek Magyarhonnal való egyesülése szükségeit mutogatja; de annak ellene, hogy különben is gyenge hazája, olly elszakgatások által, mint a' részek visszaesatlása, még inkább gyengitessék.

Végül Erdély statisticáját, topographiáját, történetét, magán- 's közjogait 'sat. tárgyazó irodalmi termékeket kértem, hogy annál mélyebben ismerhessem e' keblemhez olly meleg rokonszenvvel karolni sovárgott kies hont; de leverő „nincsen” utasítanak el, Benigni német munkáival kelle elégülnem.

A' magyar irodalom Erdélyben igen kopár, földhez ragadt szegény. Hagyjuk meg neki bár — az inkább pesti — Jósikát, ezen 's Farkas Sándoron 's a' néhai Kötelesén kívül alig van, a' ki az egyetemes magyar irodalom hatásdús elsörendű csillagjai közé fel birt volna küzdeni; mert Péterffy, Brassay, Méhes, Szilágyi, Kovács István, gr. 's b. Kemények, Telekyek, Szász, Nagy Ferencz, Székely, Salamon, Beke, Szent-Iványi, Kriza, 'sat. és korunk több illy másodrendű tehetségei csak apróságokkal járulának a' magyar irodalom mind inkább növekedve erősbulő épületéhez. Ez irodalmi pangásnak egyik főoka az anyagi ugy szellemi ösztön hiányzása. — Kendeffy, Farkas és Szent-Iványi emlékeire, ugy látom, már szép öszlet pénz begyült; e' mindenben olly szegény hazában igazán kár volna azon pénzerőt hamar elporló szóttan köre hajigálni ki, különban is ezzel hazai művészetet — mert nincs — nem ápolhatnak; hanem azon pénzből alakítsanak inkább olly, azon három érdemes elhunyt egyesített nevével jelelt, társulatot, melynek Erdélyben a' magyar irodalom ápolása 's emelése legyen munkatére; 's a' melly Erdély íróit egyesítse. A' Kisfaludy-intézet sokban példányképe lehet, melly csekély anyagi erővel már is sokat teljesített.

Kolozsvárt két magyar hirlap lát világot: az egyik — a' Hiradó — hint is; és jelenlegi minden magyar collegájával tartalmasságra nézve bátran megmérkőzhetik.

Jelen őszinte soraimat Erdély érdeke iránti meleg vonszalmam sugá tollam alá! Oh, adja a magyarok istene, hogy ha ismét átzarándokolok e' szép, de szegény honba: anyagilag és szellemben nagy-és gazdagulónak találjam.

A' tordai sósfürdőket meg nem látogathatám; és biztos alkalom még itt hiányozván, nem mertem Erdély belsejébe indulni.

A' magyar természetvizsgálókat szeptemberre ritka vendéglátó gonddal váró*) főváros- és kecses kis hontól a többször idézett Erdélyi hő érzettel ömlengő intő soraival veszek búcsút:

Hol nincs közérdek, nincs polgári lélek,
Ott nagy jövőt nem várok, nem remélek.
Szép föld, aranyhegy nagyságot nem ad,
De szellem az, mi teszi a' hazát.

Csatáry Otto.

POZSONYI LEVELEK.

XXIX.

SZERETETT LEONÁM!

November 5-kén 1844.

Csendes kün az élet; nyugodt az éj; az égen sötét föllegek szakadoznak szét; és mig felhő felhőre tolul: itt-ott egy-két csillag is rezeget le a' néma vidékre. — Lelkem egén szintugy gondolatok sötét föllegei emelkednek, és bár, mint egyszer mondtam, a' legborultabb égnek is megvan a' maga csillaga, lelkem mégis mindig mélyebben borul el, 's a' fájdalom villáma nyilallik rajta keresztül, mert a' kiderülés reggele tán messze, igen messze van. — Az ember életén, főképp ha az ember magyar és hazáját szereti, gyakran szövődik bánat keresztül, és e' bánat annyival nagyobb, mentül távolabb tőlünk azon vigasztalás: hogy „megvirad még valaha, nem lesz mindig éjszaka.“

Még néhány nap, 's az annyi remény közt megkezdett országgyűlésnek vége szakad. Az országgyűlésnek vége szakad 's a' hónapok visszatérnek a' nemzet kebelébe. Annyi feszült várakozás, oly türelmetlen türelem 's annyi tömérdek munka után közönséges álland elő ismét a' politikai élet tengerén, lassanként elgyűrűzik minden hullám, melyet azon idő és körülmény vert fel, 's mint mondani szoktuk: minden a' rendes vágásban forgand. — Én azt hiszem, hogy a' politikai hullámmás e' lecsöndesülése, ha nem másra, irodalmunkra közvetlen jó hatással leend. A' nemzet, melyet eddig életkérdéseink tartának folytonos izgahelyzetben, ismét fog figyelni költőinek hő dalára 's az ifju, kinek olvasmánya eddigi politikai rajoskodásában üres röpiratok valának, 's ki, mihelyest egy-két tétellel tisztába jött és gondolatait elrendezé, politikai czikk-és

*) Hazatért természet-vizsgálóink azt mondják, hogy szivesebben vendéget fogadni nem lehet, mint őket Erdélyben fogadták. Így reményem teljesült.

képecskéket gyártott, visszatérő rendes tanulmányaihoz 's a' szaktudós is előlepend pókhálóval függönyözött cellájából. — És most, midőn a' közönség figyelme a' társadalmi reform 's a' literatura terére kezd fordulni, örömmel üdvözlőjük derék Kuthynkat szerencsés gondolatával, ki, mint értesülve vagyunk, oly hosszas és fájdalommal érzett hallgatás után egy genialis regénynyel lépett ismét a' közönség elé. — Regénye egyedül magyar dolgokkal fog foglalkozni, a' magyar élet ezer árnyéklataiban, minden redőiben lesz előtűntetve; a' szőnyeges termék kábitó vigalmaitól az egyszerű alföldi sárlak csendes örömeig a' közélet vétke és fertelmei, 's a' magányélet viszonyai, minden — Kuthynk kedves tolla által adatik elő; a' szív tengerkínáival, a' lélek magasabb fellángolásaiban, a' bűn sötét ármányával 's az erény fehér palástjában tűnik itt elő, 's mi Kuthynkat, főképp nőinknek, leginkább ajánlja, az azon körülmény, hogy ő leginkább az ember belső világát festi. Regénye előfizetés után füzetenként 's fametszetekkel jelenendik meg, 's hiszem, hölgyeink nem fognak késni, kedves regényírójuk e' legujabb művét megszerezni. — De vajlon él-e még az átok, melly eddig bűba merite minden hű kedélyt? ismeretlen-e még mindig előtettek, hazám választott leányai, a' magyar költő neve? Nem oly édes, nem oly dalszerű-e hazátok nyelve, hogy azt ajkaitok nem zenghetné? nincs-e költőnk, ki lángra gyujtson, 's oly szegény-e irodalmunk, hogy idegenhez kell folyamodnotok? Titeket nemtőknek szeret nevezni az ifju kegyeletében, legyetek nemtői a' költőnek is; részvét és mosolyotok édesítsék neki a' pályát, mellyet a' sors tán tövisekkel rakott meg, mert mi tartja őt fenn küzdelmében, mi ösztönzi a' szegény magyar író, ki eddig, hogy lelke szükségén, tölt kebelén segítsen, irt, megértetést, részvétet csak egy-két rokonkebeltől várva, nyerve? De, hála az égnek, reánk is jobb napok derülnek; az ember kebele örömtől lángol fel, mert az irodalomban élénkség, élet zsi bong, 's az író már nemcsak magának ír.

Hiszem, olvastad már, szeretett Leonám, az „Aradi vészlapokat,“ és bennök Jósikánk felséges költői képét. Nemde pompás e' könyv, 's derék Császárunk, a' fáradhatlan író és buzgó emberbarát, ki legközelebb Olaszországi utazásában oly kedves olvasmányt nyújtott kezünkbe, hálát érdemel, hogy illy becses művel ajándékozá meg irodalmunkat. A' könyv, tartalomra, dús, kiállítása pompás, de mi e' könyv becsét teszi leginkább, az azon gyöngy, melly minden lapról feléd ragyog — a' részvét harmata. Az irodalom az emberiség oltárára letevő áldozatát, most az olvasó közönségen a' sor, hogy a' szenvedők könyeit igyekezzék felszárítani. Kedves újdonságul tudatom veled, hogy ki mint író és törvényhozó egyiránt jeles, lelkes Szemerénk utazásának bővített második kiadása Schmidt nyomdájából nem sokára kikerül. — És miután merő irodalmi dolgokkal foglalkozom: szabadjon egész tisztelettel kérdenem, hogy kedves Vörösmartynk a' magyar költő munkái miért nyomtatnak Bécsben? tán hogy annál több nyomtatási hibával jelenjenek meg? —

Multhó 27kén a' helybeli kir. akademia tagjai szép ünnepetültek. Engelhardt Anselm sz. Benedek r. áldozó pap és a' pozsonyi kir. acad. aligazgatója a' közoktatás pályáján nyert érdemeinek méltánylatául 30 évi fáradozás után ő kir. felsége által nyugalmaztatván, nagy arany érdempénzzel jutalmaztatott meg. És ez alkalommal meg kell veled ismertetnem, szeretett Leonám, e' szerzet egyik tagját, kinek nyelvünk és irodalmunk körül nem kevés érdemei vannak, 's kinek remélem, nem sértem meg szerénységét, ha a' méltánylat szavával szólandók azon éber figyelemről, mellyel irodalmunk fejlődését kíséri, 's azon gondosságról, mellyel nyelvelmlekeinket 's régi költőinket összeszerezgetni igyekszik. Ferenczy Zsigmond Jákó a' magyar nyelv és irodalom tanára 's a' kir. academiában létező olvasó kör elnöke

meleg úgyszeretettel foglalkozik szerény elvonultságában is nyelvünkkel, serkentve körében sok tehetséget. Legujabb munkája: „Adalék honi nyelvünk 's irodalmunk történetéhez“ mely tárgyismeretet és hosszas buvárkodást tanusít, 's becses kézikönyvül szolgálhat minden nyelv- és irodalombarátnak, főkép nálunk, hol az irodalomtörténet olly parlagon hever.

Isten veled, szeretett Leonám! az őszi meghozá borult egét, meg hervadását; a' lehervadt virág helyén más fog felfakadni, de kit az őszi szele hervasztott el: And a Ró z a, nem fogja látni a' viritó tavaszt. Vele egy virág is lehervadt az irodalom kertében, és e' virágahalál annyival inkább fáj nekünk: mentül szendébb és kedvesb volt maga a' virág. Áldás lengjen a' koránhunyt lelkes nő sirja felett! ölel hű

Yoléd.

November 7-kén. Nagy ünnepet ült ma az országgyűlés. A' szent korona örjeiül közakarattal és lelkesedéssel Ürményi Ferencz és b. Vay Miklós vászlattak meg.

BELFÖLDI LEVELEZÉSEK.

KOLOZSVÁR, oct. 26-kán. Mióta Stiegel ugynevezett Polymelodiconját — mely a' bécsi és pesti taligás sipládák rokona — szájtátva hallottuk; 's ugyanez alkalommal bizonyos Khun nevű brüni elhangzott dalszínész nő arra emlékeztete, hogy valamint minden a' földön, ugy az ő hangja is, mulandó volt; és mióta Averino kötélén vacsorált: azóta ismét ráborult Kolozsvárra az álom-élet egyhangu alkonya. Ehhez járult még a' mult heti esős idő unalmat szülő mostohasága, mely minden reggel, ámbár este kitisztult, záporosóvel köszöntött; 21-én mennydörgés is volt. — Valójában idők hasonlít azon némelly hölgyekhez, kik este imádásig elbájolnak, de kiket reggel megnézni, egy keresztény-felebarátomnak sem ajánlanám. — Az idő zordonsága miatt a' szüretre süttöt kalácsok-, 's főzött híres kolozsvári káposztákat a' guta kezdette volt kerülgetni azon aggály miatt, hogy majd úgy járnak, mint sok idevaló szépek, azaz: otthon maradnak. — Hanem csakugyan pillantott az idő, 's mint májusi raj fölzajdult a' kolozsvári élet is. Szekerek, kocsik, targoncák, megterhelve szoba- és konyhai butorokkal, egymást érték az utcákon; aggregények, vénleányok, tisztos polgárok, nyalka arszlánok, öreg dámák, fiatal ölebek, hadastyánok, tanászok, szóval: minden mozgó négy- és kéllábu lény ment és menettetett a' városból kifelé. Ugy hogy a' pesti ember ezt látva, valóság-gal azt hitte volna, hogy Mihály vagy György napja van; de ha egy négy falközi tudóst a' nagy térre hozok, tökéletesen meg lett volna győződve: hogy vagy a' népvándorlás újból kezdődött, vagy a' szabolcsi és szathmári téns karok és rendek tanáznak a' felek alatt. Pedig csalódnának, mert mindezen mozgalmak oka a' szüret volt. A' kolozsvári bort ugyan nem keresik az odessai piacon; de azért a' szüret mégis nagy zajjal esik, mivel csak evés-ivásból és végül itt-ott egy kis véres verekedésből áll; hol pedig esznek, isznak 's verekednek is, ott természetesen nagy a' zaj. No de itt is a' szőlőt a' nagyobb rész nem is úgy miveli, hogy abból haszna legyen, hanem csak használják nyárban „zöldbe“ menésre 's más egyéb kirándulásokra; szüretkor pedig egy kis vig családi ünnepélyre 's ugy nevezett „jó napra.“ — Egyébiránt a' jelen szüret elég vig volt; a' csizma-műveseknek a' csöszökkeli összeverekedésekön kívül nem történt „egyéb semmi“ nevezetes. —

De jöjjünk vissza a városba. Valjon miféle fontos képü urak ezek egy csomóban az utcán? Ezek városi bizottmány. Lássuk tisztelettel, mit akarnak? Ezek bizony a városokat, árusokat rendezik. Hála istennek! hogy valahára meggyőződtek arról: hogy csakugyan rend a lelke mindennek. — Most már a kofák két három lépéssel hátrább a falak felé, a gesztenyesek elébb, a fazekasok jobbra, a hagymások balra kanyarodtak; a zsidóárusok pedig — mint mondják, én ugyan nem hiszem — ezentul az Ó-vár piacán tanyáznak, — szóval: a nagy tért tisztítják; s azt is mondják, hogy aztán ez így fog maradni. — Hát azon szemétdombokkal, mellyeken némely utcákban, p. o. a Bellarkas-utcában, s egyébütt az iskola, és ref. templom előtt fü akar nőni, mit csinálnak? Nem különben, hova rendezik és teszik, azon százakra menő, szennyes, piszkos, erkölcstelen veszett csavargókat, kik naponként a főkörmányzói lak előtt s a lábas ház alatt hevernek, kártyáznak, káromkodnak, a lengundokabbságokat viszik véghez, kik a járdákat — ha volnának — úgy elfoglalják, hogy hecsületes ember s hölgyek szüntelen ki vannak téve, hogy köztök minden tekintetben vigyázva hatolhasson keresztül. — Valósággal egy kényszerítő dolgozó-ház sehol olly szükséges nem volna, mint itt. De a mig az lenne, jó volna, ha az illető helyhatóság másképen is a főkörmányzói ablakok alját ezen emberiség szeméjtétől megtisztítaná. Egyébiránt ezek jámbor ohajtások. — Nézzünk szét irodalmi mezőnkön is. Bizonyos „Álmos“, „Düzsárd“, „Beszélyfüzerek“ s több rokonneműek közelebbi évben a sajtót születésekkel bejóságba ejtették; de a természetvizsgálók ezen is segítettek; legközelebb születtek: „Torda vármegye Flórája“ apja Téglási Ercei József, erdősz. A „Magne elmélete“, apja Incze Ferencz, táblabíró. — „Hunyad v. megyében Vecze len találtatott régiségek rajzai.“ Magyarázta Fodor András, megyei orvos. — Nemkülönben most jelent meg Bányászúlnök Szentkirályi Zsigmond „Bányász Kalendariuma“ 1845-ik évre, második év igen jeles és dús, a bányászat, szintugy más ágaiból is az iparnak, merített tartalommal. Bodola Karoly pedig „Gyors és pontos kamatszámító“ cím alatt ad egy munkát — különben, adná az ég, hogy barátom is ne tapasztalna, hogy nállunk a kamatokkal nem lehet boldogulni. — A mi a társasélet következő saisonját illeti: azt, ha a sokféle irkának hinni lehet, csakugyan november első hetében Szerdahelyi társasága nyitandja meg. — A színházon némi javítások tetettek is, hogy a csúsz innen is tul, is kün maradjon. — Majd meglátjuk. — A királyi lyceumban a politcai tudományok tanári székére a csödl írásban is megtörtént; a három versenyzők közül X. jót irt, Y. gyengébbet, Z. leggyengébbet; mondják, hogy mégis Z. leszen tanár, mert hatalmas „nexus“ a van; minek az ifjuság is örvend, mert a felolvasáson jókat alhatik. — Mint halljuk, az országos rendszeres bizottmány is össze fog hivattatni. S a j ó.

NAGY-KÖRÖS. Oct. végén. Nálunk is alakult mükedvelő társaság s a helybeli koldulás megszüntetésére f. hó 12-dikén először, 21-kén másodszor adá a „Szökött katonát“, mindkétszer szép számu közönség előtt. Az előadások minden reményeinket haladák, s ha részleteseknek lennünk szabad volna, igen örömet eldicsérnök a bájos Camillát, a kellemes Julcsát s az ősi aranycsipkés főköti alatt is kedves Korpádinét; a férfiszerepesek közt pedig kitünőleg az erélyes rendezőt, mint Gergelyt. Szóval, a lelkes társaság ez estéken bennünket a legkellemesb műelyben részesíte; miért, a szenvedő emberiség forró hálája mellett, fogadja szives köszönetünket s hagyja remélenünk, hogy e jól sikerült előadásokat még többek követendik. Beliczay vezérlete alatt vándor-színészek is tanyáznak nálunk, kikben mindannyi munkás kéz vonatik el a kapától. — Még pár szót közéletünk-ből; bárha városunkból sok mulatságos dolgot elő tudnánk beszélni, ezuttal mégis

tanácsosnak véljük, a' széles általánosság mellett maradni és csak legkiáltóbb szögletecségeinket említeni. Nekünk ugyanis társaséletünk nincs 's még soká leendő, kisebb nagyobb mértékben családi életet élünk 's cotteriákra oszlunk; a' nyarat földműveiseink közt pusztán töltjük, a' telet otthon 's a' casinóban huzzuk ki, legfőlebb atyafiságos estélyekre megyünk 's a' t, Mi férfiak csak összejövünk néha füstleldéink — vulgo casino — valamelyikében; mert nagyon természetes, hogy két casinónk van: uri és polgári, 's nem örvendhetünk-e eléggé, hogy csak két-felé szakadunk, hol, miután úgy is ritkán látjuk egymást, csak nem vonulhatunk el olvasni, hanem beszélgetni vágyunk; a' beszélgetés pedig sokkal jobban esik egy kis foglalatosság, például, kártya közt, melly tekintetben, őszintén szólva, polgárcsinónk várakozás felett iparkodik — az emancipálandók buzgó közremunkálásával — az eperjesi hírnevet elnyerni 's a' t., és ezért a' sok üres conservatív, centalisans arszlán-lapoknak békét hagyunk, „ugy se tudnak azon a' diétán semmit kivinni.“ Tehát mi csak tudunk magunknak mulatságot szerezni: de szépeink, oh, de szépeink! magányban, vagy egymás szende társaságában kénytelenek a' heteknek és hónapoknak szárnyat adni, míg egy 5 — 6 markos csizmaszáru arszlán átlépi szalonunk küszöbét; és farsangkor? akkor áttánczolunk, vagy helyesben, lekeringelünk egy-pár éjszakát és minden ismét a' régi vágányban marad. Az idő pedig halad, — tán olvasgatás? nem, azok a' könyvek általában unalmasak; zene-élvek közt? dehogy, az német gustus; tehát kedélyes cseveges közt érdekes tárgyak fölött? igen is; csak hogy a' pamlagkrónika legtitkosb zugait kifürkészni, a' napi hírek fölött vitázni, tartják érdekes tárgynak, és az emberszólás nemes tudományában gyakorolják szép nyelvecskéiket. Kezet a' szivre, uraim! ennek okai mi vagyunk leginkább. — Miért állunk mindig mért földnyire hölgyeinktől? miért nem ápoljuk a' socialis szellemet? — avvagy mi annyira simák volnánk-e, mikép nélkülözhetnők a' női köröket? mi az ellenkezőt hisszük, 's e' részben ujjal amaz eléggé nem ismételtető szavakat hozzuk emlékezetébe honosinknak: Tenni kell, mert a' ki tétlen áll, vagy elmarad vagy eltiportatik.

Földi.

I R O D A L O M.

„MYTHOLOGIA“ A' két nembeli ifjuság használatára alkalmazá Peregriny Elek. Képekkel. Pesten, Hartleben Konrád Adolf sajátja. 1845.

A' görög és római istenekkel kevés bajunk van, elég nekünk, ha megáld bennünket a' magunké, az egyellen, a' magyarok istene! . . . Miután azonban az ismeret mindenben szép, 's minél többel és terjedtebb körben birni velök kíváncs: annál kíváncsottnak, sőt valóban szükségesnek tartjuk ez okból, olympnak olly kedves társalkodásu, olly regényes kalandokkal bíró istenfajával és egész személyzetével egész kiterjedésben megismerkedni; 's ha tekintetbe vesszük, hogy a' mythológiával ismeretlenek maradván, nemcsak az örök becsü régi classicus művek, hanem sokszor újabb kori írók és költők remek szerzeményei is érthetlenné és élvezhetlenné maradtak előttünk, úgy a' jelen munka szerzője, ki rövid és kimerítő könyvet ad e' részben kezünkbe, méltó dologban fáradozott.

Jelen mythologia öt főrészsre van osztva: egy rövid bevezetés és egy-pár lapnyi értekezés a világ eredetéről (a mythologia értelmében) előzi meg a főisteneket, utóbb a félisteneket, kiknek ismertetése röviden közöltetik. Ezek után a mythologiai háborúk közöltetnek, 's végül a görögök erkölcsi és szokásai, mely utolsó rész különösen érdekes már az által is, mert e tekintetben illy kimerítő értesítés nem minden mythologiai kézi könyvben adatik. — Az istenek képei nyolcz táblán ismertetnek meg, míg más kettőn régi szokások és viseletek adatnak elő; mindezek nyomtatása igen csinos, (e' csinossághoz azonban az illy fölíratokat T a f. I., T a f. II. stb. nem akarjuk számoltatni), 's minden istenségnél megtaláljuk mindazon ismertető jeleket, melyekkel azokat régiebb és újabb kori festők szem elé állítani szokták; egyetlen kifogásunk e képeken azon nagy családi hasonlatosság ellen van, mely után ítélve, mind ez istenek egy atya gyermekeiül látszanak, annyira hasonlít egyiknek arczata a másikehoz, különösen az igen gyámoltalan és bárgyu kifejezésben. Máskülönb a könyv egész kiállítása, nyomtatás, papír 's különösen a czimtábla, dicséretre méltó.

222.

„IFJABB BÉKESI FERENCZ KALANDAI.“ Irta Alt Móríc z. Első kötet. Budapestén.
Emich Gusztav könyvárús és kiadó sajátja. 1844.

Leginkább két tekintetből ohajtjuk, bárminél több — magától értődik egy-szersmind: minél jobb — regény jelenjen meg irodalmunkban, mert a regény hivatása kitünőleg, társas állapotokat fösteni, 's így e részben a tartalmas és velős regényektől nagyon sokat várunk; azonfelül az olvasó közönség nagy része is kitünőleg kedveli az irodalom e' részét, 's így, midőn öt regényekkel minél bővebben elláttatni ohajtjuk, ezt egyszersmind az olvasas kedvelésének terjedése tekintetéből tesszük, minthogy épen a kornak kitünő hajlamánál fogva, a regényekhez bizvást mondhatjuk, hogy az olvasásra általában, 's szintugy különösen a hazai munkák olvasására, minél terjedtebb körben, kedvet ébresztetni semmivel sem lehet jobban, mint regényekkel. Midőn azonban irodalmunk terjedése ezen érdekeben ez ohajtásunkat kimondjuk, el nem hallgatjuk egyszersmind azt is: óvjon isten bennünket azon felületes, üres szószaporitásból álló, vagy olykor nemcsak minden erkölcsi magasb felfogást nélkülöző, hanem annak egyenest ellene dolgozó iratózöntől, mely-lyel néha a költészet rosz nemtője némelly irodalmat elárasztani kedvét találja!

Az előttünk fekvő munkát nem ez utolsó neműek közé kell sorolnunk; hisz minden magyar olvasó tudja, mennyire bebizonyítá annak szerzője, ki itt álnév alatt jelen meg, a regényíráskitünő hivatását eddig közzé tett 's leginkább történeti regényeiben. E' könyv első kötetét teszi egy hosszabb regénynek, melynek következő részei csak ezután fognak kikerülni sajtó alól; 's az „Abafy“ közösen tisztelt szerzője itt az eddigi regényeiben követelt uttól egészen különbözön jár: a mostani életből van tárgya merítve, 's az egész előadás humoristicus hangban tartva. A' munka felül kimerítő ismertetést adni akkorra tartjuk fel, midőn fölöle, előttünk leendvén befejezve az egész, bátrabban szólhatunk; ezen egy kötet után szólva, csak annyit jegyzünk meg, hogy az olvasó, ha nem talál is benne anynyi meglepőt, mélységet és olly költői szépségeket, mint minők a nagy tehetségű szerző komoly regényeit díszesítik, de mindenesetre érdekel fogja if. Békési Ferencz kalandait átforgatni, 's a munkát mulatságos olvasmányai közé sorozandja. — A' kiadás csinos; 12ed rétbén 243 lap; nyomt. a' m. k. egyetemnél.

H. h. h.

MI HIR BUDÁN?

* A' remény és csalódás örök hű összeköttetésben vannak. Nekünk is volt tavaszkor szép reményünk, mely őszkor szépen vízzé változott: reméltük, hogy kényelmesen, biztosan, sár és gorombaság nélkül — melyek elseje lábunkat rutitja, másikával a' léha révészek fejünket mossák — járandunk, míg a' hid kiszedve leend, Pestről Budára 's Budáról vissza . . . De nem hiába, hogy 'Remény' kezdte a' két testvérváros közti közlekedést, mert a' dolognak csakugyan csalódás lett a' vége. Sajnosan emlegetik ugyanis hírlapjaink, még sajnosabban Budapest mind azon lakosai, kiknek egyik városból a' másikba járni gyakori kénytelenségek, miszerint a' gőzhajó-társulatnak azon kérelme, hogy a' hid kiszedése alatt a' Dunán 'Buda' gőzös közlekedési eszközül fenállhasson, kereken megtagadtatott . . . Az ember valóban nem hinné, ha igaz nem volna, olly igen különös dolog ez! 'S mi lehet oka e' megtagadásnak? A' gőzhajói társaság kétségtelenül tisztán tartandó a' ki- 's beszállási tért. 'S ez mindjárt egy nagy nyereség lett volna, mert nem volna ellene ezen tisztasági ujtás az eddigi szokásnak, mely szerint sár- és szeméthalmazon keresztül kénytelenítettünk a' ronda, csónakok kebelébe jutni, t. i., ha csakugyan kebelébe juthatunk, a' mi mindannyiszor megtörténik, valahányszor a' tolongásban a' Dunába nem taszítottunk, a' mi tulajdonkép nem olly nagy baj, mert végtére is az ember legfeljebb megfüröd vagy befulhat a' vízbe. — A' gőzhajó-társaság továbbá aligha épen szükségesnek tartja a' leggorombább és legszentelenebb fizikákat alkalmazni hajójára, mint minökkel e' dicséretes közlekedési sajkák, darabja ötével, el vannak látva. 'Sim itta' másik nagy nyereség! mert hiszen ha voltak hajdanában szent helyek, melyek a' legnagyobb gonosztevőnek is asylymul szolgáltak: miért nyíttatnék mai világban is Budapesten asylym a' — gorombaság számára? — A' gőzhajó-társaság továbbá szép, tiszta, kényelmes szállító eszközt nyujtana a' közönség számára 'Buda' gőzösében. 'S ez ismét nagy nyereség! avagy nem jó, ha az ember elkényeztetik és elfnyásul, 's a' helyett, hogy becsületes tiszta öltönyét mocskos ladik oldalaihoz dörzsölni kedve legyen, örömeoseb 'maradna tisztán tiszta hajó födezetén, — ez nem jó! — Vagy talán az nem tetszik a' gőzhajótól, hogy olly könnyedén mozog, halad, forog, 's egyet még sem tud — a' legszükségesebbet: hogy a' Duna közepén, emberekkel rakva — felforduljon, a' minek a' mostani sajkák olly szép és szívemelő példáit adák már! — Végre pedig az is bizonyos, hogy élni kell a' révészeknek is, és miután Budapesten olly kevés a' mód az élelemkeresésre, mit többi közt, a' középponti vasut igazgatóságának napszámosok iránti ismételt felszólításai bizonyítanak, — tehát éljenek a' lélekvesztői révészek! éljen a' rondaság! az élet-vesztély! a' kényelmetlenség! a' gorombaság!

*Szinházunk vásári repertoriumát dicsérettel kell említenünk, Szigligeti népszínművein kívül a' nemesebb izlésnek és költői követeléseknek megfelelő művek adatnak. F. h. 8-án Shakespeare 'Coriolan' című szomorujátékát láttuk, melyben Egressy G. derek jellem-ábrázolónk a' czimszerepet, Szentpétery Menenius Agrippa szerepét művészi tökélyvel adák elő. A' nagy költő jelen szomorujátéka egyike azon élénk színekkel festő, cselekvénydús és érdekes lefolyású műveknek, melyet a' nagy közönség is mindenkor szívesen fogadand, 's azért rája a' népszínművek és spectaculumok barátit is bátorkodunk figyelmessé tenni. — 9-kén lángeszű Erkelünk, Hunyady László'ja adatott. — 12-ikre Donizetti 'Linda' című operája első adatása van hirdetve. Az ezen esti előadásról szinte kedvünk volna — némelly bajtársaink dicséretes példáját követve — előre minden

szépet, jót összeírni, mit annál könnyebben tehetnénk, mert lapjaink egy nappal későbbben jelennek meg az előadás után. Minthogy azonban kéziratunkat jóval előbb kell nyomdába adni, nevezetesen e' sorokat is már 11-kén: jövő lapunkig hallgatunk ez előadásról, nem azért ugyan, mintha attól tartanánk, hogy most is — mint több máskor — néhányszor fog az előszöri adatás hirdettetni, míg egyszer valósággal megtörténik, hanem egyedül azon nyomatos okból, mert előadásról szólani, mielőtt láttuk, — könyveket bírálni, mielőtt azokat csak fel is metszettük volna! — ezek olly dolgok, mik gondolkozásunkkal szintolly kevésbé egyeznek meg, valamint nem szemeink azon ronda sárhalmazzal, melly épen ablakunk alatt a' Dunapartot ékteleníti.

*A' „népkönyv-kiadó” azon kitűzött pályakérdésére: „késztíessenek apróbb — legfeljebb két nyomtatott ívre menő — népszerű beszédek, erkölcsi, hazafiui, gazdálkodási és közgazdálkodási elvek és érzelmek terjesztésére” kitett tizenkét aranynyi jutalmat Kelemenfy (álnevű írónk) „Korhely életnek szomorú a' vége” című beszéde nyerte, ugyanazon szerzőé, kitől mai számunkban közlünk egy igen csinos 's hazafiui irányu beszélykét. Az illetők, kiknek egyébiránt szent célját tiszteletben tartjuk, azon kü lö n ö s határozatot hozták, mikép ezen-tul álnevű író t nem fognak jutalmazni, ha műve különben legjobb volna is. Mi nem szoktunk vállalatoknak, főleg olly igen tisztességes célúaknak, mikhez a' népkönyv-kiadó mindenestre tartozik, határozatait rostálgatni, de azt csak szabad egész szerénységgel észrevennünk, hogy e' szabály kissé kü lö n ö s — 's legkisebb tiszteletet sem bizonyít a' jó hangzatu törzsökös magyar nevek iránt.

*Ki gondolná, hogy az édes méz vásárlásának is savanyu íze maradjon az ember szájában? K** nagykereskedő a' mostani vásár alkalmával néhány hordó mézet szállított Pestre, hogy azt — mit eddig gyakran tett — külföldi megbízó-jához juttassa. A' teher megmérése alkalmával azonban majd minden hordónak sulya elütönek találtatván a' fuvarlevélben kitett mértéktől, azokat felbontatá, 's csudálkozva látta, miként jólelkű fuvarosai — hihetőleg hogy a' jó ut miatt felette gördülékeny szekereken kissé nehezítsenek — a' szépen leszűrt színméz helyett a' hordókat sárral, homokkal, kövel 's vízzel tömék meg. Mondják, a' mézes álmaiból illy örvendetesen fölébresztett kereskedő néhány bíró t eljárt, míg egyre akadt, ki elég keményszívű vala, a' jámborlelkű fuvarosok ellen törvényszolgáltatást esközleni számára. Az ocsmányul csalatott kereskedőnek kevés reménye van, nagy kárának némi pótlását is megkaphatni; mert a' hazabocsájtott fuvarosokon mit is vehet meg? A' mi gyomrunk már sokkal inkább edze van hasonló események ál-tal, semhogy több boszantó dolgok közt el ne tudnánk azt is emésztetni, mily ocs-mányul nyitattik ez által ut a' külföldi kereskedők előtt a' különben sem szilárd magyar hitel elsülýedésére!

*Sokszor elmondatott már újabb időkben, hogy a' szerepeket fej és szív közt a' világért föl nem kell cserélni! E' tekintetben keservesen lakolt gondatlanságáért egy pesti szolgálcaány, ki szerelmi törekvési közt a' szív helyett fejét gyújtá lángra; ezen jámbor szándéku dulcinea nagyon szépen kicsinosítva akart szerelmese előtt megjelenni, 's hogy haja minél fényesebb legyen, borszeszszel kente be; az ere-deti hajkenőcs azonban közelebb érintkezésbe jöven a' tűzhely lángjaival, meggyu-ladt... A' magasra lobogott szerelmi lángok azonban olly pusztítást vittek véghez, a' leány fejében és arca bájaiban, hogy a' szívsebe mellé kapott fejsebeket a' kórházban kénytelen gyógyíttatni.

 Bizonyos okoknál fogva jelenleg egy és háromnegyed ívnél nem adhatván többet, a' hiányzó negyedívet jövő füzetünkben fogjuk kipótolni.

LÁSZLÓ-SZÜCS JOZÉFA ASSZONYSÁG.

Nemde dicső a' női kebel mennyei világa, midőn áldásdús virányain felbimbóznak a' legnemesb emberi erények? 'S vannak-e szebb, hogy ugy mondjam, emberibb erények, mint mellyek az emberszeretet — a' felebaráti szeretet szende öléből sarjadjanak, 's mellyek a' részvét és könyörület egéből szivják éltető harmatjokat?

Széles e' világon mindenütt azt tapasztaljuk: hogy a' költő, az elragadtatás aranyhullámiban fürösztve képzelődése aetherröptü szárnyait, merészen száll fel a' dicsőülés felleghonába, 's ott feledve fellengése e' magasságát, feledve, milly magasan lebeg a' porvilág felett, hódolva borul le a' magasztos női tökély istenképe előtt, 's imádja ábrándozásai fenséges tárgyát. 'S ezt a' költőnek tennie szabad. De valamint a' valódi szellemi költő nem annyira a' hervadékony testi kellem, nem a' csillogó külsőség, nem a' vakító és mámorító érzéki báj dicsőítésére gyújt áldozattüzeket; hanem inkább a' szellemi tulajdonok, a' sziv és lélek erényeinek örökítésére köt borostyánfüzéreket: ugy mi, és annál inkább mi, kik a' való tényvilág mezején állunk, nem annyira a' hervatag külső virulatnak, nem a' kábitó csillámoknak, mint inkább a' nőiség belső világának emeljünk, habár csak gyöngé szóban is, hódolati emléket. De nem. Hódoljon a' költő; imádja kedvesét a' lobogó szenvedélyében elragadtatott szerelmes: de az elismerés, a' tisztelet nyilatkozatát meg nem tagadhatjuk a' valódi ér-

demtől, főleg olly érdemtől, melly az emberiségre terjed ki, 's az emberiség nevében igényel méltánylatot. Ez a' legegyszerűbb, de egyszersmind legjogosb és legméltóbb tér, mellyen, minden költői fellengzés nélkül, hidedigazán felléphetünk.

Milly szép a' női élet rendeltetése! Mig a' férfiú kilép az élet ténymezejére, a' sors viharai közé, 's a' világesemények kerekébe kap merész karral 's bátor lélekkel: addig a' nő szerényen, csendes - elvonultan működik a' családi kör szent tűzhelye körül a' jövő nemzedék képezésében, melly tán, midőn ő már nem is létezend, ismét a' világ eseményeit igazgatandja férfias elszántsággal. 'S nincs-e ezenkívül más mezeje a' nő munkásságnak, nincs-e még ennél tágasb tér cselekvőségének? Ott van az egész emberiség, — mellynek ügyét szívére kötötte a' teremő, midőn beléje lehelé az örök erény szikráját!

Illy emberileg szent működési körben látjuk foglalkodni a' jeles asszonyt, László-Szücs Józsefát, kit jelen szerény sorinkban a' t. közönségnek van bemutatni szerencsénk. Ő egyike azon ritka nőiségeknek, kik éltök feladatául tűzték a' szenvedő emberiségnek áldozni erejüket, vagyonukat, cselekvőségüket. Nem vágyva a' világ zajára, nem várva a' hangos dicséret zaját, csendes magányban működik a' jeles asszony: de szólnak azon százak meg százak öröm- és hálaölyüi, kiknek keserkönyűit ő szarítá fel, — szólnak, 's pedig hangosabban bármi szónoklatnál!

Milly édes enyhület lepi meg a' sorsverettet, ha vigasztaló jótékony-ság nyújtja feléje segédkezét; milly mennyei kéjben részesül a' betegen silylődő, ha részvét látogatja meg árva hajlokát, 's ittlété nyomául írt hagy hátra, mellynek hatása: gyógyulás; milly isteni öröm deríti lelkét az inséges nyomorultnak, ha ápoló szendeség köszönt be küszöbére, mellynek iránya 's jelszava: vigasz és segély, 's mellynek távoztával megmentve látja magát a' kétségbeesés szörnyeitől. Oh, 's mennyi illy elhagyottnak lön a' nemeskeblű asszonyosság vigasztaló angyala! Ő benne tiszteljük a' magasczélú nőegylet egyik legbuzgóbb tagját, ki e' körön kívül még más számosakra terjesztiki áldásos cselekvőségét. Legméltóbb nevezete: „szegények anyja.“

Emlékeztek-e még az 1838ki árviz iszonyaira? emlékeztek-e, mennyi inség 's nyomor dult és pusztított akkoron a' két testvérvárosban 's vidékén? Milly számtalanokat sujtott a' közveszély a' pusztulás örvényébe! Milly számosan vánszorogtak, nyavalya súlya alatt, az éhenhalás borzalmának eléje! De küldött isten segédkezeket, mellyek a' kétségbeeső nyomorultakat ujjab élet, biztosb lét partjaira vezetétek a' szörnyelmek hullámiból; küldé nemesen érező emberbarátokat, kik édes kötelességöknek is-

merék a' mentést, segítest, ápolást. 'S ezen nagylelkűek közt vala akkor László-Szücs Jozéfa asszonyság is, ki számtalan szegénynek 's ápolatlannak mennyei vigasz forrását nyitotta tetteleg részvéte bizonyítványiban. 'S ennyi érdem nem volna méltó embertársaink elismerésére? Illy nemes, illy szerényen munkás jellem, illy szájalom — 's emberszeretettől átszellemített nőiség nem érdemelné a' jelen 's később nemzedék háláját? Igen, illy asszonyság, bármint tiltsa is azt szerénysége, méltó arra, hogy neve fenmaradjon a' népet szerető hazafiak 's a' nép szívében. Legszebb szellemi emlék a' méltánylat nyilvános kifejezése; a' tisztelet tömjéne az, melyet illy jellemről meg nem tagadhatni. 'S ime, e' tiszteletet fejezzük ki itt; tesszük pedig az emberiség nevében.

N.

AESTHETICAI LEVELEK.

BEÉLY FIDÉLTŐL.

V. LEVÉL.

SZÉP SZÍV, ELME, LÉLEK, EMBER 'S ENNEK KÖVETÉSRE
MÉLTÓ JELLEMEI.

Kedveltjeim! Mult levelemben tett ígéreteimet beváltandó, néhány töredékeket közlök ezennel veletek a' szép szív, elme, lélek, ember 's ennek jellemeiről; töredékeket, mondom: mert e' tárgy 's anyag olly bő 's gazdag, hogy iven kellenének kimerítéséhez; de én gyengéd figyelmekkel nem akarva visszaelni, lehetőképpen röviden fogom nézeteimet elétek terjeszteni. Nem kételkedem, szeretteim! hogy valamint én, úgy ti is, nem egyszer, hanem számtalanszor hallottátok a' közélet- 's beszédben e' vagy ama férfi- vagy nőről mondani: „szép lelkű nő,“ „szép elméjű, szívű férfi“ 's a' t.; vajlon méltányosan ékesítették-e föl e' nevezetekkel e' vagy ama nő 's férfi? más kérdés; miután az említett nevezetek igen sokat, és csak jeleset, mondhatnám, dicsőt is foglalnak magokban. Nem akarom ugyan, hogy valaha az életben e' dicső nevezeteket megtagadjátok azoktól, kik hosszú érdemtelen évsor 's fáradhatlan munkásság által e' fénypontokra emelheték magokat; de azt sem: hogy másokat illy nyomatékos szavak használatában majmolva, minden előleges megfontolás 's bírálat nélkül azokra ruházzátok e' dicsőszavakat, kik legkevésbé sem vívták ki azokat magoknak érdemtelen pályá által. Hajdan a' rómaiaknál dicsők voltak a' hősök, consulok, dictátorok nevei; korunkban a' szép-lelkű, elméjű és szívű emberek nem kevésbé érdemesek a' dicsőség koszorujára 's az utóvilág emlékére, sőt több oldal- 's tekintetnél fogva még tán jobban 's méltányosabban is, mint amazok.

Nem csekély és közönséges testi, lelki és szellemi tehetségek kívántatnak meg arra: hogy valakit méltányosan szép szívű-, elméjű- 's lelkűnek, vagy szép ember-

nek nevezhessünk; e' nevezetek igen nagy fontossagu- 's jelentőségüek, 's azért gúny nélkül közembereknek bizonyára nem tulajdoníthatók. Első elemeit 's alapjait a' szép lélek- 's embernek a' természet teszi le. Jól tudjátok, édeseim! hogy mindnyájan mindenre nem születünk; a' kiket tehát a' jótekonv természet e' fénypontra, e' dicső nevezetekre meghívott 's rendelt, azokban, kiválasztva őket mintegy az emberiség nagy tömegéből, már születésökkel elhínté azon üdvös magvakat, melyek egykor csudanövényekké váljanak és nemesüljenek; olly testi, lelki, szellemi, külső és belső tehetségeket 's erőket ajándékoza t. i. nekik, melyek a' vágy-, ismeret- 's észre bámulatos serénység- és szabadsággal bírnak, ollyannyira: hogy mihelyt kül tárgyak által illetetnek, meginduljanak 's lelkesülten emelkedjenek, miként ha isten szólana hozzájuk, 's megihletné egész bensejüket.

De bármily jelesek legyenek a' természettől ajándékozott tehetségek; bármily csudagyorsaság- és szabadsággal fölkésitettek az erők: mindezek magokban távol sem elégségesek arra: hogy valaki szép szívü-, elméjü-, lelkünek vagy szép embernek mondathassék. A' természeti ajándékokat folyton gyakorlat, czélszerű használat által művelni és nemesíteni illik. Az ó 's ujabb kor széplelkü emberei túlhaladák az emberiség közrétegeit, és szellemi lények gyanánt, tisztább 's mintegy mennyei léget élveznek. Mindaz, mit a' természettől nyerünk, csak durva márványhoz, melyet hogy ránk hathasson kellemesen, simítani 's idomítani kell, vagy olly gyenge növényhez hasonlítható, melly soha meg nem érhetik 's gyümölcsöt nem teremhet, hacsak nem ápoljuk, dajkáljuk 's annak idejében szorgalmasan nem öntözzük, szóval: hacsak gyengéd gond- és szorgoskodással nem öleljük azt folyvást. A' természet szerencsésebb műveit is tökélyre emelheti a' művészet 's emeli is gyakran; melly valamint egyrészlől magát a' szépzíléstant és számtalan más tudományokat az anyatermészet előleges utmutatása és vezérlete szerint nemesített 's kímüvelt: ugy másrészlől a' tapasztalás határtalan mezejét, a' világot, az embereket, változó szokásokat, erkölcsöket, az erényt 's ennek ellentéteit, a' vétkeket t. i. és tévelgéseket is, megismertette 's minden emberi érzékek finomítására jótekonvan hatott. Lám például: a' jó és gyakorlott festő milly sokat tapasztal 's veszen észre még az árnyék- 's domborulatokban is, míg mások, bár szinte éles szemmel bírnak is, figyelmét elkerülik? 's milly gyorsan veszen észre minden legkisebb hibát 's ellenhangzatot az ügyes 's gyakorlott hangász vagy énekes, melly az ének- és hangászatban járatlan füleit legkevesebbé sem sérti? t. i. a' hang által folyton gyakorlott fülek, vagy inkább a' lélek a' hallás segédelmével minden legcsekélyebb idegen elemet fölfedez, 's kellemetlenül érzi magát megilletetni a' legkisebb ellenhangzat által. Azért hacsak valakit az élet rögzös pályáján sokaig nem gyakorol a' művészet, mint gyakoroltaték hajdan: Homer, Virgil, Cicero, Demosthenes, Rafael, Davinci, Dominici, Dürer, Haydn, Mozart, Hogarth 's a' t.; hacsak nem törekszik az észlénv az élők 's holtak szokásait, jellemeit sajátjává tenni 's nem induland mindenkor a' legjelesebb és remekebb példányok után, melyeknek nyomait kövesse: soha olly jeles, fenséges, soha becsökben nem csökkenő és szép műterményeket nem teremend, miként az említett örök emléken élő férfiak; tehát szép szívü-, elméjü- 's lelküvé és szép emberré soha nem válandhatik.

Az eddig mondottakból észrevehetitek, szerettem! hogy kizárólagosan sem a' természet, sem a' művészet, a' szép lélek, szív, elme 's ember eszközlésére nem elégséges; hanem e' kettőnek (művészetnek 's természetnek) legbensőbbben egyesülnie kell, 's csak a' viszonyos összeolvadás által jön létre a' szép szív, lélek, elme, 's maga a' szép ember is; ki t. i. az alkotótól bővebb mértékben nyert testi, lelki és szellemi tehetségeit 's erőit folyton gyakorlat, fáradhatlan munka, szorgalom, czélszerű alkalmazás 's különösen a' széptan által ugy kifejtette 's művelte: hogy

gyöngéden érezzen; gyorsan 's mégis alaposan gondolkodjék; minden dolgot 's tárgyat, mind maga, mind mások elébe elevenen 's felfoghatólag vezessen 's terjesszen; azt hiven megtartsa; akarátját 's mindennemű hajlamait, vágyait a' józan ész uralma 's hatalma alá vesse, 's mindent illemesen és tisztességesen műveljen, cselekedjék; mert valóban csak azt nevezhetjük igazán szép 's aestheticus embernek, kiben a' szép érzete a' jó érzelmével a' legbensőbb kapcsolat- 's összhangzatban áll, 's ki, midőn valamit tennie kell, azt jól és szépen egyiránt véghezviszi. Igen szép, ajánlatos 's dicséretes tulajdon minden tagjáratat, minden legkisebb testi mozdulatot, szót, a' beszédet 's a' test egész külalkatát az illem törvényeihez szabni; mindezt észrevehetitek, kedvesim! egy valóban mivel 's jámbor embernél, kiben a' műveltebb élet- 's társaságban viseleteknek követésre legmértőbb példányát tisztelhetitek; mert midőn az illy művelt és nemes jellemű ember finomabb társaságban van, elkerüli még legkisebb árnyékatis a' vele társalkodók megbántása- és sértésének; vigyáz minden szavára 's mit mondani akar, azt előbb jól megfontolja, mielőtt kimondja 's megvizsgálja szigorun: valjon jól, helyesen 's illemesen szóland-e? maga a' hang, mellyel valamit előterjeszt a' művelt ember, gyengéd és szelíd, 's mégis, miként férfiúhoz illik, elég komoly; kerüli szorgosan a' helytelen kérdéseket, de a' magához intézettekre kevés 's illemteljes szavakkal válaszol; semmit soha nem mond, nem művel, nem cselekszik, mi által a' jelenlevők neheztelését vonhatná magára, avagy az illem szabályai ellen vétkeznék; az ő műveltei egyiránt jók is, szépek is; gondolatai, eszméi 's fogalmai csupán csak arra irányoznak, a' mi illemes és tiszteletes; cselekvényei és beszédei örökön kellemesek, erkölcsösek 's oktatók; végre szíve és lelke valódi nemességét 's nagyságát tanúsítja folyton, 's belhelyzetének vidám nyugalma fedezi föl csallatlanul.

'S ezek, szeretteim! fővona'okban jellemei, sajátosságai a' szép és aestheticus embernek; 's valjon azt, ki illy nemes tulajdonokkal bir az élet- és társaságban; kinek minden beszédei, gondolatai 's tettei illy követésre méltók; ki a' szép- és jónak egyiránt remek példánya: tudnátok-e nem szeretni, nem becsülni, nem tisztelni? viseltethetnétek-e némi idegenkedéssel olly férfiú iránt, ki, midőn a' maga java- 's boldogságáról nem feledkezik meg, az egész társaság 's emberiség anyagi és szellemi üdvét, jólétét 's boldo- ságát minden kitelhető ereje- 's tehetségéből igyekszik előmozdítani és szilárdítani? 's csudálhatnátok-e azt, hogy egy illy dicső, úgy szólván, isteni lényt, egész nemzete 's hona a' legnagyobb, mondhatjuk, tán örök tisztelet-, becsület 's emléken tart? Valóban, szeretteim! az illy szép és aestheticus lelkek nem csupán saját nemzetök, honuk 's koruk, hanem az egész emberiség 's utóvilág eltörülhetlen emlékoszlopát érdemlik meg, 's méltók: hogy nemzetről nemzetre, korról korra, ivadékról ivadékra szálljon áldott emlékezetök, 's a' történet nagy könyve arany betűkkel hirdesse örökidőkre halhatatlan nevöket és háladatos szívvel magasztalja érdemlett dicsőségöknek hervadhatlan koszoruját. Illyen szép lélek volt H o m e r a' görögöknél, kiért, miként Cicero bizonyítja, négy főbb nemzet kivül, több apróbb a' leghőbb lelkesedéssel vetélkedett őt polgárjának vallhatnia 's emlékoszloppal megistelhetnie; illyen volt Cicero a' rómaiaknál, kiről minden habozás nélkül elmondhatjuk ítéletünket: hogy a' római nemzetnek valóban sokkal nagyobb dicsőségére vált Cicerot szülhetnie, mint számtalan nemzetet 's tartományt meghódíthatnia; szülhetnie, t. i. azon lángészt, ki meg tudá tenni: hogy kiknek fegyverei fölötté győzedelmeskedhettek, azoknak ésszüleményei 's lángészei soha fölötté ne diadalmaskodhassanak; hasonlólag fen fog az ő korból maradni Zeuxis-, Apelles-, Phidiásnak is emléke; halhatatlan leend: Rafael, Mozart, Haydn, Schiller; 's nálunk magyaroknál: Kazinczy, Kölcsey, Virág, Kisfaludy, Berzsenyi

's a' t. neve 's emléke; mert, mint mondtam: illy szép lelkek halhatlan emlékoszlopot emelnek a' nemzet szívében, melly ivadékról ivadékra hálados szívvel hirdeti e' nagy szellemek koszorúját, 's nevök emlékök csak a' világ enyészével fog elporlani. Törekedjetez tehát, édeseim! illyenek nyomába lépni; szép lelket, elmét és szívet sajátotokká tenni, 's ti is valaha örök emlékoszlopot fogtok a' nemzet kebelében magatoknak állítani. Isten veletek! utolsó ezidei levelemben a' szép művészetek végeztéljät fogom taglalni.

KÜLSZIN ÉS VALÓ.

MARK-TÓL.

I.

Genua közelében, a' hajdani Janna Ligurumtól alig néhány ezer lépésnyire a' tengerpart hosszában, regényes halom emelkedik; gyönyörű villák környezik csúcsait, viritó fák számtalan neme koszorúzza a' domb párkányait, 's a' légebe ezerszeres bájjallat vegyül . . . Ha mythos istenei nem hiányzanának, Olympnak hinnék e' tájat vagy édennek, ha az angyalok égi daluk zengene füleidbe . . . De azt mondják a' világi bölcsek, miként az Olympnak már lefoszlának isteni fellegei, és nem maradt egyéb kopár sziklánál, mellyen zergék gyakorolják szokéseiket; — azt mondják öök, hogy e' földön angyalok nem tanyáznak . . . a' világ elriasztá öket az ég azurholtozatja mögé 's csak a' siron tul kezdődik országulásuk . . . a' tél fiaí így ítélnék, mert keblük hideg! Lépjenek velem Coronata villái közé, tekintsenek a' legegyszerűbbnek erkélyére, 's ha akkor is állítanak, miként e' földön angyalok nem lenének: menjenek feküdni hideg sirjukba 's hívják a' halált, melly adjon nekik a' szellemihez anyagi érzéketlenséget, mert nem ismerik a' szépség varázsát, és számukra a' földön istenség nem létez.

Az említett erkélyen, tavaszi alkonyatkor, két nőalak ült; egyik felett felszázad eseményei látszának elvilharzottaknak, míg a' másik, ifjusága teljes virágában, gyönyörű bimbóként állott oldalánál. Minek leírását kísírteni meg annak, mi mondhatlanul szép? minek szót adni a' kifejezhetlenségnek? . . . ki egyszer Angiolina szemének éjébe tekinthete, az látta a' mennyet, és ki ezt képzetben nem ismeri, annak hasztalan a' holt betű . . .

E' leánya Coronata disze volt . . . A' halom lakói fénylő szemmel beszéltek róla; 's nem egy mandolin vegyité hangjait a' tengeri szél suttogásába, dicsőítve a' szép Angiolinát, „a' halom rózsáját“ . . . Ő vala e' vidék büszkesége 's elaggott anyjának vigasztalása; esténként a' táj szépségét rajzolgatá neki, mert a' szegény öreg vak vala, és mondhatlan vágygyal ragaszkodék szülőföldéhez, Polcevera bájos völgyéhez. Feléje fordítá gyakran világtalan szemeit, 's a' pilláin rezgő könytanusitá, hogy a' fájdalom e' hírnöke még nem aszott ki öbleihöl. Képe a' világi mulandóságnak, — mellyben rózsabokorként elhullanak az illatos levelek, de tulélie azokat setét tövistömeg.

Az aggnő összekúcsolt kezeit az erkély párkányára támasztá, 's most is örömmel hallgatá leányát, midőn Arenzano és San Fruttuoso közötti ismert kedves térről beszélt. Majd fölemelkedék 's nyugot felé hajlott, mintha szemének éjlebé a' nap sugarait kívánná felszívni, de jövő perczben búsan süté le fejét és gyermekéhez fordult . . .

„Leszállott-e már a' nap?” kérdezé.

„Most búcsúzik az Apenninek bérceitől — válaszolt a' leánya. — Ponte decimo már homályban fekszik, de a' Strada dei Giovi telve van utazókkal. És csak egy pontot látok a' nap még teljes fényében diszlenni, ez pedig Madonna della Guardia temploma Figogna csúcsán . . .”

„Mi szép lehet az! — sohajtá a' vak — te ott kereszteltetél meg, 's mig szememből az élet ki nem apadt, gyönyörrel néztem mindenkor e' helyre. — Hosszu szünet után a' tenger tájára nyújtá ki karját.

„Mit látsz ott, gyermekem?”

„A' tenger tükörként sima 's 'határai a' végtelenségbe enyésznek; a' halászs sem zavarja hullámai . . de ha nem csalódom, mégis a' távolban vitorlát látok . . igen, igen . . dél felől jő, 's Genuának látszik tartani.”

„Ma Camillról álmodám, a' kedves fiuról, — a' tavasszal rendesen ő is el szokott jöni; de, Angiolina, te sohajtasz!” . . .

A' leánya kebele valóban fohászra emelkedék; nemével a' regényes merengésnek tekinté Genua felé, mintha forrást keresne, mely után szíve szomjazik. Anyjának azonban kérdését válasz nélkül hagyá, ez pedig merően szegzé reá a' fénytelen szempárt, mintha kiidézní akarná lelkéből gondolatit.

„Angiolina! — szóla csendesen, 's fölállva üléséből, megfogá a' leány kezét. — Te szivednek még nem parancsolál!” . . .

Angiolina búsan rázta meg a' hollófürtöket 's alig hallhatóan suttogá:

„Meg kell-e történnie?”

„Huzz párvonalt a' külszin 's valóság, Camill 's Lucio között, és kész válaszom . . . Azonban én kebled szavát nem kárhoztatom; te jó leány vagy és rosra nem képes . . . cselekedjél úgy, hogy tettedet megbánás, csalódás ne kövessé!”

„Nem, nem, jó anyám, — kiáltá gyermeke — csalódni nem fogok. Carignano bércei nem szilárdabbak, mint bizalmam, és miért büntetne az ég engemet, ki igyekvém tenni mindenkor a' jót, kerülni a' gonoszt?”

Angiolina az éltet nem ismeré; nem tudá, hogy a' sors kezében hiányzik az igazság mérlege, 's hogy a' tiszta kebel gyakran külsziunak áldozva fel, jutalmát csak önkörében találhatja; nem tudá, miként a' sors számításai többnyire bele-vág az emberi gonoszság, melynek sima kérgéről az erény fegyverei hatástalanul pergenek alá, . . és bukásukat gúnykaczaj követi; nem tudá végre, hogy könnyekben senki nem csalódik, mint kinek bizalma rendületlen.

Beszélgetés közben a' hajó közeledék 's kíséretében az éji homály. Pillanatig úgy rémlett a' leánya előtt, mintha fedezetén egy férfiú kalapját lebegtetné, de a' távolság nagy vala és anyja más tárgyra voná figyelmét. A' setétség mindig sűrűbb lön, mig végre a' Capodi Fáro lángjai fényesen világítának . . . Egy tekintet még Genua felé 's a' két hölgy eltűnt az erkélyről.

A' hajó pedig, mellözve a' várost, Coronata előtt vete horgonyt; sajka vált el oldalától, 's kevés pillanat múlva evezők zaja vegyült az esti szellő suttogásiba. A' parthoz ért csolnakhól egy férfiú szökött szárazra, és a' halom felé fordult; alak-

jában a' tengerész félreismerhellen vala, 's az ifjuság legszebb korában látjuk őt virággani; napbarnított arcát éjfürtök környezék, miken széles szalmakalap nyugovék; könnyű öltöny simult tagjaihoz, 's az övében rejlő tört inkább disz-, mint fegyvernek vélné . . . setét szemeit azon helyre szegezé, hol Angiolinát láttuk, 's gondolkozva állott meg háza előtt; majd nemével a' mondhatlan kifejezésnek rázá meg Antinous szépségű fejét, ügyesen szókék az épület párkányira 's az erkély-szobába lépett. És e' szobában egy alak lánczoló le minden figyelmét . . . ez alak pedig, mennyiben a' hold kétes világa látni engedé, fájdalommal küzdött, — 's mint sűrűbbek lönek fohásza, a' hajós arczáról is eltűnt minden derű, és egybefont karokkal szoborként támaszkodék a' márványfal hideg külszinéhez. De e' helyzet csak pillanatnyi volt; a' leánya felé látjuk őt rohanni, kinek meglepett sikoltása rázá fel álmaiból.

„Camill! — kiáltá majdnem indulatosan Angiolina — mi hozott ide?‘ Az ifju hallgatott. Volte' megszólításban neme a' szemrehányásnak, melly szívet keserűen illeté; vonásain pillanatig fájdalom 's vadság küzdtenek . . . utóbb a' nő felé közeledék és megfogá kezét; midőn pedig szólott, hangja édes vala, az aeoli hárfa zengéseként.

„Ne légy illy kemény, Angiolina! — mondá — hiszen tudod, hogy terhelni nem akarlak; egy intésedre visszasiet hajóm a' hullámokon, miket szép reménnyel haladtam meg; csak néhány perczig engedj élnem közeledben, 's bár mit mond ez ajak, a' vér, melly eremben buzog, keblemnek összes érzete, szívem minden dobbanása csak érted, csak benned él.“

Camill szavaiban mondhatlan varázs feküdt, melly Angiolinát lefegyverzé. Ez egyszerű hangokban az igazság szózata zengett 's a' leány először éltében csodálá a' magasztos hűséget, melly megörzé érzetét tisztán 's jutalmatlanul; először villant lelkébe azon gondolat, miként illy nemes vonzalom megbecsülhetlen; midőn pedig az ifju szép alakjára tekinté, azt kedvesebbnek találta, mint valaha.

„Nem feledéd még a' hálátlan Angiolinát?‘ kérdezé 's vállára tevé kezét.

„Feledni! — kiáltá Camill — feledni?! . . . Feledhetem-e létemet? Hidd meg, leány, hogy az Ocean részei közt, midőn mindenfelől halál környezett, emlékedre tavasz virult lelkemben, 's e' gondolattal a' hullámsír is édes leendett . . . nem, nem . . . én tégedet soha nem feledhetlek. De miért vádolád magad hálátlansággal? — folytatá kis szünet után. — A' sziv országa nem ismer akaratot, benne minden erő halál. E' kis helyecskét tartá meg magának a' mindenhatóság 's oda ülteti legszebb virágait, habár gyakran munkáját virulás nem követi.“

Az erkélyre léptek 's tulragadtan állának a' természet e' hasonlíthatlan bájképe előtt. Az égi fény szende világánál érthetlen hangokat suttogott az éji szellő; a' tenger, mellynek mélyéből nap merül fel; a' hegyláncz, mellynek bércein enyészik az; a' légben függő virágillat; az eltűnő parányi fénybogár 's a' habok ezüst hullámvázát tükröző égboltozat . . . mindez egy nagy dalban a' mindenható dicsőségét zengé. Midőn pedig Camill e' képről Angiolinára fordítá szemét, ki keblére borított kezekkel nézett a' csillagokra: az eget vélte megnyitlnak és a' leányban annak legszebb angyalát. Oldalához lépett 's a' tengerre nyújtá karát.

„Nézz körül — mondá — 's dicsőnek látandod mindazt, mi isteni kézben maradt. Ott a' való ünnepli diadalát! A' csillagok úgy tündöklének, mint évezredek előtt, . . . miért kell csak annak eltorzulnia, mihez emberi kéz nyul?‘

E' kérdésre Angiolina nem felelt, Camill is elhallgatá válaszát. Minek levonni az öncsaló fátyolt arról, mit eléggé ismerünk? Miért ne álmodnánk ott, hol az

ébredés tövissel jár? A' mag belén fereg rágódik; borítsunk gyorsan sima héjat reá; az emberi tökeletlenséget úgy is az összes mindenség hirdeti, 's ez nem olly kép, mi mellett örömmel időzhetnénk.

Hasonló gondolatok keringtek Angiolina agyában 's talán épen azért vivé más térre a' beszélgetést:

„Hol töltöd évedet?‘ kérdezé 's visszatért a' szobába.

„Az Oceanon, — válaszolt a' hajós, követvén a' leányt. — Sokat érintkeztem emberekkel 's találtam a' roszaknál kevésbbé roszakat, de önzést, hűtlenséget, csalást — mindenfelé. Harczot mindenhol élethalálra az önérdék 's idegen haszon között; önkényt a' hatalommal, szégyent a' szűkölködő kunyhójában, és a' legkisebb zugban is a' mindenható oldalánál, sokszor felette egy más, egy új istent, az emberek által imádoottabbat. . . a' kökebel boldogtalan gyümölcsét, mely kiapadtatlanná teszi a' köny forrásait 's hegyekké halmozza a' világi átkot.“

A' leányka figyelve hallgatott reá, midőn a' vadsággal határos lelkesedésben festé e' képet; és noha a' hallottakat képze 's tanítói gyakran ismétlék: úgy látszik, mintha azt meggyőzőbben senki nem rajzolhatná; sőt az ifju egész valóján varázst látta terjedni, mely eddigelé soha meg nem lépé; Camill pedig, elmondván az évek eseményeit, a' jelenre tért: czélt emlegete, mely honába vezérlé őt és szent kötelességet.

„Mi különös czélod lehet?‘ kérdé Angiolina.

„Mondám, hogy nagy számadást kell leróvnom, és eszközéül lennem az isteni igazságnak, — válaszolt a' hajós, 's midőn szólt, felleg nehezült vonásaira. — Szegény anyám írásaiiban véresen van egy tartozás felróva, — azonfelül pedig téged is veszély fenyeget.“

„Veszély? . . engemet? . . ‘

„Veszély szived nyugalmát, és csalódás! Látd, Angiolina, én tudom, hogy Luciot határtalanul szereted!“

A' leányka arczát bíbor fedé, szívének titkába, anyján kívül, csak a' kedves volt avatva, — szende tüzként lobogott az szűz lelkében, mert kebelének első tisztta szerelme vala. A' bíbort pedig vonásain halálsápadtság váltá föl, midőn Camill ujra szólt.

„De vannak keblek, — mondá ő — mik nem értik a' mennyet; vakon rohannak el az eden ajtajánál a' mindennapiság karjaiba. Menj éjféلكor a' Strada Giulia-ba, 's látni fogod, hogy nem hazudok; talán most is már arany fő mosolyg a' lantosra, ki a' magas ablak felé szerelmi hangokat zeng!“

Angiolina szívében a' vér forrott, mint Vezuv tűzfolyama; majd jégként megszűnt minden élete.

„Az nem lehet; — sohajta — téged megcsaltak, Camill!“

„Nem, nem; — kiálta ez — szavaim valók; avagy nem hullatsz-e fél hold óta keserű könyűket, mert a' lant nem zeng többé ablakodnál? . . “

„Igazad van!“

„S midőn Cornari marchese a' kormányzó éji dálnokáról beszélt, nem törzsurás volt-e ez kebeledbe?“

„Hogy tudod mindezt?‘ kiálta remegve Angiolina, mert az ifju valót beszélt.“

„Nem esküvém őrangyalként kísérni lépteidet? — kérdé Camill — 's nem sejtéd a' virágáros intésében baráti kezemet?“

„Az intés töled jött?“

„Igen, leány! és ujraintelek, térdeimen esdvén előtted, hogy óvakodjál Cornarítól; ő hatalmas 's a' világ előtt becsület álarczát viseli; valója csuszó kigyóként

mérgező. Lucio pedig . . . De minek itt szó? Éjfél közelg, alant sajka vár reánk, akarsz-e jöni velem, vagy tovább is a' külszinen élni?"

Angiolina késedelmezék, mert szíve halálának ment elébe; sejté, miként boldogsága csak gyenge álmom, de nem akart ébredni belőle, mert képei olly bájosak valának! . . . de a' hajós nem szünt meg sürgetésével, 's midőn a' leányka az illedéket említé, nyugtalanul tombolt lábaival.

„Megadja-e a' világi illedék lelked nyugalmát? — kérdezé — 's hol van felhatalmazásuk azoknak, kik elédbe írják a' hideg szabályokat? A' szívnek van törvénye, mit a' természet ad, azt nem sérted meg, ha pillanatig felede, miként a' földi üresség bábja vagy; — el, el, leány, 's légy erős!”

Igen . . . erős leszek, mert ha csalódtam, úgy erőre nagy szükségem leend . . . Én követlek! Jerünk!”

Midőn pedig szabadba léptek, a' vak anya jelent meg az erkélyen; kezei imára kúcsolódtak össze 's áldást inte azon vidékre, hol gyermeke hangját vélte hallani.

A' fiatal pár Velence hajdani vágytarsa, Columbus anyja, a' paloták városa felé sietett; de Angiolina érzéktelenül rohant most el a' diszépületek mellett, melyeken Michel Angelo 's Bernino remekművei csodálatnak; nem gondolt Calvi, Semini, Cambiasi frescoival; a' Durazzo palota is pontként enyészett szemei elől . . . Ő csak egy alakot láta, egy dalra figyelt, melly annyiszor üdvezíté zengéseivel . . . midőn pedig a' dalnok arczát tiszta holdfény világítá, görcsösen szorítá Camill kezét, 's Phidias márványaként állott oldalánál.

Most az ablak nyílott, 's a' leányka pár szóban szívét érezte megtörötnnek, Lucio holnap Coronata aljában váratik, tehát közel lakásához 's hajdani boldogsága színhelyén. — Örülként rohant a' tenger felé.

És midőn hálószozájába lépett, valóját megváltozottnak érezé; a' hitet véresen kitépve kebeléből, 's regényes álmai helyett az ébredés állott előtte fájdalmaival; és ez ébredéssel mondhatlan szenvedés szívärgott lelkébe, az elzúzott szív minden ereget kinforrás lön, annál sajtóbb, mivel ez első csalódása első fájdalma vala . . . Angiolina nem szólott; feledni látszék, hogy a' szenvedés szóval is kifejezhető; de ha szemeibe tekintünk; ha látjuk a' pilláin ragadó könypárt, a' mosolyt ajkain, a' siri halványságot vonásaiban és mindenfelé a' csendes megnyugvást, a' szende odaengedést: önkénytelenül azon eszme tolul agyunkba, hogy földi szenny közé angyal nem való.

II.

A' szerelmeseket Strada Giuliaiban olly szempár is meglesé, melly a' jelenetnél örömfényben csillogott, és azért senki ne csodálkozzék, midőn az est homályával két alakot lát a' kormányzó lakából kilépni 's a' tengerpart felé fordulni. Egyideig mindkettő néma vala, 's az elsőnek őszméltságban pirosuló vonásain ollykor fájdalom fellege lebegett, míg a' másik nemét a' kaján mosolynak viselé ajkain, melly csak akkor tűnt el, ha az ősz kérdőleg tekinté reá . . . Rövid idő múlva Coronata elötlők feküdt, 's az öreg társához fordult:

„Marchese Cornari! — szólott mély hangon, az ifju karjára támaszkodva — nem szükség emlitenem, hogy önnek elholt atyját szerettem, 's gondolkodásban, én pótolám; hogy a' nem kis tekintély, mellyel ön, ifjusága daczára, a' kormány előtt bir, fáradozásim jutalma.”

Cornari néhány érthetlen szót rebegett.

„Azt is tudja ön, hogy házasságomon isten áldása nem nyugovék . . . mert a tél 's a' tavasz szövetségéből gyümölcs fakadni nem képes; és azért aggságom gyermektelen leendő; de eddigelé önt fiamként tekintem, mert szeretém önt, 's tettei viszonzást tanúsítanak; végrendeletemben is önt nevezém örökösömmé.”

A' marchese önkénytelenül összerzezzent . . . Álmai legszebbikét teljesülve látá, 's az öreg lábaihoz omlának, ha ez vissza nem tartaná.

„Bizzuk tettekre a' hálát; — mondá komolyan — ajkunk a' nélkül is eleget hazud. És most hallgasson e' néhány szóra: keblem nyugalma't ön megzavará, vádat halmozott egy nőre, melly aggságom nemtője vala . . . ön, a' fiu, vádat emelt atyjának neje ellen! 'S most menjünk: vagy kedvesse'l találom Fiorettát, és akkor elvesztém nőmet; vagy ön csalt meg, és akkor fiam nincs!”

Ezek után előre sietett; szótlanul lépett sajkába, szótlanul hágott a' partra, 's Cornari azon faszor felé vezeté, melly találkozásul jelöltetett ki. Majd ugy rémlett előttök, mintha oldaluknál a' sürűben könnyű léptek suhognának; de figyelmes vizsgálat meggyőzé őket, miként a' bokrok titkot nem rejtenek.

Néhány száz lépésnyi távolban pedig Fioretta Lucio kebelén panaszlá gyötrelmeit; elmondá, miként szülői kényszeríték virágkorát a' governatore aggságának áldozni föl, kinek körében nyugalmas ugyan, de örömtelen jégnapokat él; a' hő ég e' bájos gyermeke virágok után epedett, mik a' szívből fakadnak, 's ifju szerelemért, melly ára legyen hűségének; de a' panaszok utóbb édes hangokká válnak 's a' nő most már azt rebege kedvesének, hogy szerelme rózsalánczczal fűzi a' létéhez őt, és . . . szavait rohanó léptek zavarák meg, 's mielőtt eszmélhetne, egy alak állott oldalánál. Carrarai márványtömegnek hinnéd a' szem lázas fénye, a' kebel dobogó hullámszája nélkül, 's szobornak Luciot is, ki ez alakban a' megcsalatott Angiolinára ismert.

„Meneküljenek! — szólott ez lélekszakadva — Cornari 's a' governatore nyomban követnek.”

Fioretta összeborzadt. Cornari volt az egyetlen ember, kit lelke mélyéből gyűlölt; kinek gonoszságát annál inkább rettege, mivel tettetései nemesak férjének, de a' világ kegyét is megszerzék számára; veszélyesb ellenség nem vezetheté a' sértett férjt csalódása színhelyére. És midőn ezekre gondolt; midőn, körültekintve, nem látá semmi menedéket: a' leánya nemtőként tűnt fel képzetében.

„Szabadítsa, szabadítsa meg becsületem,” esdekle, 's kérésébe olly hangok is vegyültenek, mik Angiolina szívét véresen sebzék . . . Lucio könyörgött kedvesével . . . Lucio kért éltet önmagának; éltet, melly másnak sajátja már; mellyet a' leánya képzetei virágfűzérrel fontak napjaihoz, és e' fűzér most eltépve, elszagztatva hevert lábainál . . . Angiolina mondhatlanul szenvedett — a' kínos valóság meztelnebbül nem állhatott előtte; de a' nemes szív nem számít, nem latolja mások tetteit, 's a' leány letörlé könyeit.

„Miként szabadítsam meg?” — suttogá.

„Anyjának villája, 's ha követnének, önnek halószobája biztos menedék; — kiáltá Lucio — el gyorsan oda, mert lép'eket hallok.”

Angiolina válaszolni akart; azon eszme, hogy álmainak csendes színhelyéhez férfit közeledjék, bibort idéze vonásaira; de Lucio esdeklő tekintete élénkül szólott a' multról 's a' leánya elsielt, hogy meneküljön emlékeitől; kevés percz mulva az épületben tűntek el, de Cornari sasszeme a' fehér öltöny lebegő szegélyét látta, 's társával utánok rohant.

Angiolina mintegy erővel tolta Fiorettát háló-teremébe és elcsuká azt; Lucio pedig oldalánál maradt összekúcsolt kezekkel, és kifejezésével a' határtalan tisztelgetnek tekintve reá, 's a' bíborajkon neme a' mosolygásnak rezgett, mely jelen-több ezer szemrehányásnál.

„Angiolina! — kiáltá az ifju, mellére ragadván kezét — megbocsáthatsz-e?“ És e' kedves hang zengésénél megújult a' nő lelke előtt képe mindannak, mit tűrt, szenvedett . . Homályos vonásokban jövőjét is lefestve szemlélé, e' jövő pedig sziklaként kopár vala, mellyen élet nem fakad, rózsa nem virul, 's pillanatig tulnyomó volt benne azon tudat, hogy gyalázatosan megcsaláték, a' feltés is csatára szállt nemes lelke ellen . . de ez diadalmaskodék, és midőn szólott Angiolina, hangja édes vala a' tavaszlég illataként.

„E' szívnek életét, Lucio! te gyilkolád meg, — mondá — de . .“

„Csak bocsánattal üdvözits, vagy kétségbeesem . .“

„Hiszed-e, hogy kétségbe akarnálak ejteni? Én . . tégedet? Lenne bár életmemnek jövője édeni boldogság, örömmel áldoznám jólétedért, mert . . szerettelek!“

Többet nem beszélt, de e' szem sugáraiban Lucio isteni szikrát láta . . Hálatlansága nagy vádként zúgott agyában, 's mégis mennyi szendeség a' megcsalt nő vonásiban! milly angyali jószág! E' gyengéd kebelnek szerelme legyőző a' testet, 's az indulat romjai közt istenség áll a győzelmesen. Lucio egyházban vélte magát, nemével az imádnak tekintte Angiolinára és gépíleg térdre hullott.

„Lehet-e az égnek szebb angyala? — sohajtá. — El, el innen! jelenlétem fertőzteti szent körödet.“

De midőn távozásra készült, a' lépcsőkön már Cornari közeledék: villámként rohant az ifju a' hálószoza ajtajához 's eltűnt a' teremből.

„A' tengerre titkos nyílás vezet,“ rebegé utána a' leány, 's jövő perczben az üldözők előtte állottak.

„Hol van Fioretta? hol nőm?“ kiáltá a' kormányzó, de Angiolina szótlanul meredt reá.

A' marchese pedig zajtalanul az ajtóhoz közeledék, 's meglepetve állott a' leányka szépsége előtt, kit igézőbbnek soha nem láta; de most minden előtt Fioretta vétkét kell lelepleznie, habár jóltevőjének megtörik is szive, mert másként elvesztve a' dús örökséget, koldussá leend, 's a' fényvel eltűnik az ámitó külmáz, valójától pedig önmaga is rettegett. A' kilincsrre tévé kezét; de Angiolina elébe lépett.

„Mi joggal merészel ön e' helyre tolazkodni?“ kérdé indulatosan.

„A' kormányzó nevében — válaszolt Cornari, bezúvza az ajtót — és az erő jogánál fogva.“ „A' kormányzó körül ezalatt Coronata néhány kíváncsi lakója csoportozék, 's mindenki meglepetett, midőn a' marchese hangját hallá, ki a' szobában körültekinte.

„Itt senki sincs“ mondá, de jövő perczben gúnyos kacagással voná elő Luciot az ágy függőnye megől.

„Ez a' kedves! kutassunk csak tovább!“ De kutatása sikertelen vala, Fioretta sehol nem találtaték. Cornari pedig olly dühösen rohant Luciora; olly sűrűn ostromlá kérdésivel, fenyegetései olly iszonyuak valának, hogy az ifju ingadozni kezdé . . 's midőn a' marchese Angiolina jó hírét támadá meg, a' titkos ajtó felé rohant, mellyen nem vala ideje követni kedvesét; de kezét görcsösen érzé megragadva, 's a' leány szózatát hallá:

„Távozzék, marchese ur! Én rejtém őt ide . . ő kedvesem!“

Átható kiáltás hangzott a teremben: a leánya törött szívvel látá világtalan anyját a governatore oldalánál, s a redős arczon lepergő könnyü méregként edzé kebelét. Coronata lakói pedig búsan távoztak el, mert a domb rózsájának hervadtak virágai.

„Többet küldél reám, ég! mint elviselhetek, rebegé Angiolina s könyek önték el vonásait; a marchese pedig kémlelve tekintte körül.

„Mi oka lehet a rejtekezésnek?“ kérdezé.

„Anyám ellenzé szövetségünket, sohajtá a leány s falhoz támaszkodék, hogy földre ne omoljon.

A kormányzó szánakozással tekintte a kedves alakra, s utóbb Cornarihoz fordult:

„Elvesztém fiamat!“ kiáltá és elhagyá a szobát; a marchese pedig még egyszer körültekinte a kis hálószobában, s pillanatra összerezennui látszott. A kormányzó után rohant, majd, mintha gyors eszme villanna agyába, megállott, nemével a daemoni mosófynak vigyorgott Angiolinára, magasra emelé fenyegetve kezét és elsietett.

A leánya pedig anyja elébe térdelt és megfogá kezét . . .

„Anyám! sohajtá . . én ártatlan vagyok . . az égre kérlek, ne sirj! — Hiszen Angiolinád még soha sem csalt meg; higgy esküvésének.“

„De a férfi hálószobádban?“

„A kormányzó haragja elől menekült oda kedvesével, ki a titkos ajtón át szabadult . . . Lucio engem nem szeret!“

Az anya letörlé könyeit.

„Bocsánat, gyermekem — szóla nyugodtan — pillanatnyi kétkedésemért. — Roszat te nem tehetsz, habár a világ előtt talán veszve van becsületed.“

„Mert a világ kárhóztat, hol istenitnie kellene; — kiáltá Lucio és előlépett — mit tud a vak tömeg, melly nem ismerve a valót, a külszin s saját undoksága szerint ítél mindenkiről? melly nem tűri a jobbat és az istent keresztre feszíti! Te tisztább vagy, Angiolina, hogysem világi szenny ragadna lelkedre s ha eljőend a való diadala, dicsőítve leszel, inkább, mint Róma koszorúzott imperatora. Most pedig még egyre kényszerítlek . . én okozám ma pirulásodat, Coronata lakói miattam távoznak búsan rózsájuktól . . engedj jóvá tenni vétkeket; fogadd el nöm nevét.“

Angiolina feléje fordult:

„Mondám, hogy megbocsátok, — mondá csendesesen — többet soha ne kívánj . . Légy boldog, minő én nem leszek soha, és távozz tőlem . . örökre!“

„Lucio szólni akart, de a nő olly parancsolólag mutatott az ajtóra, hogy akaratlanul engedelmeskedék.

„Te léssz az isten, mellyhez intézem imáimat!“ rebegé és elrohant Angiolina pedig anyjának kebelét keserü könyükkel áztatá.

(Vége köv.)

NECROLOG.

Folyó évi oct. 19-kén egy nő szenderült örök nyugalomra; egy nő, kiből árva irodalmunk egyik ritka gyöngye tűnt el közülünk. Kisbethleni Bethleny Jánosné, született Wimpffen Beatrix bárónő, kit a „Honderű” szép olvasónői Anda Róza név alatt nemcsak ismertek, de irataiban visszatükröződő tiszta, mély kedélyessége tekintetéből bizonyosan tiszteltek és szerettek is; megfutva vándorpályáját, élete 36dik évében siréjbe szállt! — Ő, nem született leánya a magyar hazának, miután sorsától közénk vezetettet, azt hűn ’s magas lelke egész hatalmával szerette, és édes nemzeti nyelvünket nemcsak anyyalkeble egész melegével ölelte, de megtanulva azt, ajkain is hangoztatta azon báj- ’s kellemmel, melly nyelvünknek, kivált hölgyek szép ajkain, annyira sajáta. Szent buzgalommal csüggyött annak haladásán, ’s hogy polgári kötelességét a’ szó legszorosabb értelmében teljesítse, közénk lépett az írói pályára. Csekély, mit írt; de műve minden sorából magas műveltsége, tiszta, mély érzete ’s anyallekének sugallata szól. A’ sors keze súlyosan érte az érzésteli szent kebelt, ’s több évek óta magányban töltötte napjait, mint drága gyöngy a’ hullámzó ocean mélyein, ’s visszavonulva az élet zajától, önkörében alkotott szűk világot, mellyben, mint rózsabokor tövisein tündöklő májusi harmatkönyűk, ragyogtak fel kevés örömperczei! Hosszu bánat- ’s gyér örömben élt napjait több hónapig tartó sorvadási láz szegte meg, ’s ő ott szendereg most a’ budai „Alvinczi” temetőben, hova porait nyugasztatni ohajtotta. Két fiatal fa lombvesztő ágai árnyazzák be a’ hantokat, mellyek alatt egy velünk zárandokolt angyal földi maradványi hamvadnak. Vajha minél előbb örvendhessünk emlékeknek, melly a’ lelkes honleány, páratlan nő, legszelidebb, leggondosabb anyja és kedélydús írónő nevét fentartsa. Addig is, míg ez ohajtásunk teljesül, közöljük Császár Ferencz urnak gyönyörű sirdalát, mellyel a’ dicsőült szellemének áldozni lapjainkban is sziveskedett, ’s mellyek addig is, míg a’ boldogult sirja felett emelők elkészül, így akarnak emléket tenni az ő szellemének.

STRANIERA SIRJÁN. *)

(Novemb. 10dik. 1844.)

Est honor in tumulo — — — — —
 — — — — — Pietas pro divite grata est
 Munere;

Ovidius.

Quelquefois mes amis s'entretiendront de moi,
 Je resté dans leurs coeurs, je vivrai dans leurs larmes.
 Legouvė.

Mint esti csillag vándor fellegek közt,
 Szendén ragyogva jártál úton;
 Lényed magasztos fényletét ki látta,
 Szent hódolattal csügge arczodon.

*) Straniera-név alatt üdvözölt költő egy szintolly szép, mintszellemdús hölgyet taval egy sonettjében, és Straniera — a’ boldogult volt. Szerk.

Kéj, tiszta, égi kéj fakadt körödben,
 Üdvöt mosolygott ajkad, égszemed:
 Csak boldogítani tudtál, — míg magadnak
 Szűd rejtekében kínár serkedett.

Pályád tövissel hintve; gondtövissel
 Megrakva lelked, meg, mint rózsaaág:
 A' hon szerelme, magzatid, családod,
 A' búpatakzó forrást ápolák.

Oh mint epedtél gyakran, hogy hazádról
 Enyészni sejtéd a' szép ősi fényt,
 L'ányszor panaszlád: „Elfajult e' nemzet,
 „Nemünk nem érez, nem szól őseként

'S ha fölmerüle gazdag érzetednek
 Szellemvirága szent emlékivel,
 'S a' gyöngye bimbót fürgetegszeszélylyel
 A' férfikar, mint gyilkos, tépte el:

Te nem könyeztél. Egy sohaj szakadt csak
 Szorult szivedből: lassu, mély sohaj,
 És dülva szállott kebled édenén át,
 Mint uj virányon fagyaló vihar!...

Megtölt keserved kelyhe csordulásig,
 Elhunyt emésztő lángod, érzeted;
 A' fájdalomnak nem bánt kíntulánkja:
 Engesztelődve sujtó végzeted.

Kiszenvedél, Te, föld erényszeráfja!
 Pályád lefutva, lelked célhoz ért;
 Küzdte soká és hősen közöttünk,
 Megérdemelted a' vég pályabért!

Pihenj, dicső hölgy! könnyű lesz feletted
 Az elfedő hant; 's csöndes álmodat
 Már nem zavarja terhe bánatodnak,
 'S melly magzatidra szállt a' gondolat.

Pihenj! pihend ki tengerét kinodnak:
 Pihenni édes nagy küzdés után,
 Hol enyhe szellő leng a' sirborító
 Gyászfűz homályin 's rózsák illatán.

'S ha ébredést jön a' tavasz mosolygñ
 Földünkre, 's minden újra élni fog:
 Te szenderegj! é! kedves halmaidról
 Emlékkövedre fris füzért hozok.

És csak ha néma küpreszed galyára
 Kesergni felszáll a' bús csalogány,
 Ah, jöjj el akkor! Téged üdvözlni
 Hozandja őt a' csöndes estkorány.

Jöjj! eljövendek én is, leborulni
 Az ifju lombok kedves árnyain,
 'S együtt kesergve, felvirul könyunktól
 A' szende emlény sírod hantjain.

Császár.

UTI KÉPEK A' HAZÁBÓL.

I.

A' G Ö Z Ö S Ö N.

Gyere babám a' Dunára,
 Csókot hányunk a' hátára.

Népdal.

Derült nyári nap reggelén, mikor biborágából kikelve, lombos jegenyék sudaraira mosolyg a' rózsaszemű hajnal, 's a' csalitosban hangos madársereg zengi üdvözlő dalát lángkocsija elé: oh, akkor örömet hagyja oda nyughelyét az ember! Látni a' természet ébredését, kéj a' kebelnek, ha költőiségben nem egészen kopár; mert örül az életnek, melly előtte gyönyörű pompában szétterül. Borongós octoberi napon ez nem így van. Az élet késik üdvözlni a' halni készülő földet; a' tollasnép bánatos, mert zöld lakhelyét izenként fosztogatja meg disztől a' hűvös őszi szél és kedves dalait a' sárgulva hulló falombok zörgése váltja fel! Eosz biborarczát vastag ködfátyol borítja, mellyből rezgő harmatgyöngyök helyett, nehéz cseppek készülnek elnyirkosítani a' zöldülésre erőködő késő fűszálakat. Illyenkor nincs semmi külső inger, melly kicsaljon ruganyos nyoszolánkból; illyenkor, ki kénytelen utazni, 's indulni gőzössel akar: igen lekötelezettnek érezné magát, ha a' társaság az indulási órát hétről kilenczre, vagy épen tizre tenné át. De illyesmit az őszi utazók kedvéért nem tesznek, 's hacsak boldogemlekezetű kupornyai Kupornyai Dániel táblabíró ur sorsára jutni nem akarnak: kénytelenek lemondani a' hajnali álom édességéről, 's kimenni korán a' vastag köd borította Dunára, melly-

ről gyakran a' szigetnek fát sem látja, nemhogy még madarait hallaná! . . . Szomorú sorsa a' világi változásoknak, és nehéz próbája a' végzet vasakarátának!

Nem igen tartozik ugyan szép olvasóimra tudni azt: milly nehezemre esett nekem a' dunagőzhajózási ezen párkai végzet vasakarátának hódolni; de miután benne vagyok, már csak elmondom, mikép egy komor őszi nap reggelén sorsom engem is az ősz Dunára kényszerített. Az indulási órát megelőzve, ott valék a' hajón, melly készen vala ugyan az indulásra a' kitűzött időben, de . . . de közel volt a' dél, mikor indulási szándéka tetté lön. Tudniillik, az is kényelmei közé tartozik az őszzeli gőzösön utazásnak, hogy az ember a' hajóval együtt órákig ott mulat a' pesti parton! Vastag köd terült el a' láthatáron, olly vastag és konok, hogy a' hajó orránál tovább alig láthatánk, 's a' helyett, hogy emelkedni vagy oszlani kezdett volna, percenként sűrűsbedett, míg végre Apollonak szíve megessvén egypár imádóján, kik szinte a' ködben ott vesztegleni kényteleníttek: dél felé, nem ugyan sugáros arczát, mert azt a' ködfátyol után felhőlepelbe burkolta, hanem mégis fényes kocsijának kerékszegeit nagykegyelmesen, mint afféle elbizakodott istenséghez illik, megmutatni méltóztatott. Nem tudom, találkozott-e kegyencei közül, ki ebbeli kegyelmét vízszint repülő hálahymnussal megdicsőítette? én részemről nem tevém, hanem derekasán zugolódtam ő Apollosága kaczerkodásáért, 's feltevém, hogy iparkodni fogok minden fölkent legényét lebeszélni minden hasonló vállalatról.

Indultunk tehát szépkésőn, 's mire a' hajdan híres gödi édszeszgyár bús om-ladécai alá értünk, már a' felhők is szakadozni kezdettek. A' partokon semmi látni való, a' gőzösön unalom: mert a' kedvhozó Gratiák, felve a' fedlezet náthahurut-hozó nyirkosságától, egész szerénységgel tatszobájokba vonultak, várandók nagy türelemmel a' perczet, midőn fényes főnökük lángajkai a' fedlezeti ködnedűt felcsókolandják. Hiába! Az istenség tudta, hogy ősz vagyón, 's így nekik semmi dolguk a' szabad lég alatt, 's azért tűzarca helyett, egypár matrözgyermek jelent meg, kik valóságos magyar csöpüvel szívaták fel a' nedvességet, melly a' lehető Gratiákat tatszobába szorította. Áldott matrözgyermek, 's még áldottabb nemzeti csöpük, ti Apollonak 's lángsugarinak nagyérdemű helyettesei, hála nektek és köszönet, hogy a' tatszobában sinylő, szabad lég után-sovárgó Gratiáinknak lehetsé-gessé tévétek nyájas arcaikat a' fedlezetten rájuk epedve váró férfiseregnek, menten minden náthahuruttólí rettegéstől, megmutathatni! . . .

Láttuk a' Gratiákat . . . De előbb azt mondom el: mint borította Vácz lucskos partjait a' halmakra rakott fazékok, tálak, lábasok és szép zöldmázu kályhák hosszú sora, 's mint sereglett össze a' gőzhajói állvány irányában a' vásári nép, újra bámulva a' már sokszor látott gőzhajót! . . . Közelgett Visegrád, vagy inkább, közeledtünk mi a' visegrádi romok- és hegyormokhoz, mellyekről sok szépet, sok magasztost és szívemelőt lehetne írni, ha mindazt, mit így, és itt írni lehetne, már sok százan meg nem írták, meg nem énekelték volna.

„Oh Visegrád, Visegrád,
Beh sok menykő hullá rád!”

E' két sasröppenésű, égigemelkedő vers jutott eszembe a' nagyemlékü romok alatt, 's én — elnémulok.

Még hosszan tartott utam a' gőzösön, mellyen Esztergam, Neszmély és Révkomárom alatt ezuttal elusztam; 's bizony nemcsak a' hajón volt Gratiákról írhat-nék én itt egypár oldalt teli, de lapokat tölthetnék meg közlésével a' mondott he-

lyek láttára bennem támadt gondolatoknak, 's azon tapasztalatoknak, melyeket a' vácsi vásárról hazatérő esztergami, 's a' t. polgárokkal beszélgetésem közben szereztem; de miért untatni szép olvasóimat dolgokkal, melyeket különben is jobban tudnak, mint én? csak azon fontos körülményt adom tudtokra, miszerint holmi szerelmes viszonyok sem hiányoztak körülünk, melyeknek, ha Gönyön is tul utazandottam volna a' gőzösön, szinte kifejlődéseikkel ismertethetném most meg őket; azonban a' kérélhetlen sors úgy akarván, hogy Gönyőnél bevégezzem gőzhajói pályafutásomat, ott

„Partra szállottam;“

's immár, szép kegyeteknek kétségkívül nagy szívbeli szomorúságára:

„Bevonom vitorlám.“

II.

S O M L Y Ó.

Magosan áll Somlyó vár',
A' szegény legény tanyája!
Nép dal.

Sok íróban meg van azon szép és dicsérendő tulajdon, hogy arról, mit könyve, vagy cikke czimeül kitűz, legkevesbet, vagy épen mitsem szól. Legujabban is forgattam egy academiai tudós híres utazását, melyben az ifju szerző, nyilván azért, hogy annál tudósbnak látszassék, rejtélyes szavakkal tömött meg egy derekas vastagságú könyvet, 's mélyértelmű szakaszai fölé czímekeket irt, melyekről gyakran egész szakaszában egyebet sem mond, csak azt, hogy a' czimről majd szólani fog, 's talán még — „Schweitzban!“

Meglehet, hogy illyesmi csak diplomaticus tudósoknak sikerül, 's miután én az nem vagyok, könnyen megtörténhetnék, hogy ebbeli kísérletemmel felcsücsülök; azonban

„Macte animo puer, sic itur ad astra;“

vagyis magyarán szólva: ne félj legény, nem magas az ugorkafa.

Gönyőtől Győrig két vagy harmadfél, innen Pápaig öt mérföldet szoktak számítani az utasok. Bocsnát, hogy ennyire sietek; de tudniok illik szép olvasóimnak, hogy én még homok- és sárban sem szeretek fontolva haladni. Azért csak el, négy sebeslábu gönyői táltossal. Ha tetszik, tartsanak velem, hogy annál előbb ott legyek Somlyónál, melyet ezen szakaszom czimeül választottam. — Ha Győrött megállanánk, 's ott a' szakadó zápor és koromsötét éj miatt az eléggé kényelmes „Koronához“ fogadóban egy éjszakát töltenénk: valóban megható jelenetnek lehetnénk tanui, melly ott egy leendő színész nő 's egy utas közt történt, 's mellyet ez utóbbi feledhetlenül rőtt fel emlékébe 's keblébe; de az illy szívélyes jelenetek ma a' ritkaságok 's hihetlenségek közé tartozik, azért csak siessünk Pápará. — Ha közben mosna is a' folyvást szakadó zápor, nem árt, csak kocsink tetejét éri, 's míg majd uj fuvarost kapunk, ha megáztunk is, megszárad. — Pápa derék hely; nemcsak történetileg nevezetes, de különben is, a' répák egy fajáról messze híres Dunán innen 's Dunántul... Izrael fiai birják inkább, mint gróf Eszterházy K. kiváltságolt jobbágysai és curialistái nagy részét, 's mi még az egészből hiányzik, a' váltó- 's

egyéb hiteltörvények mellett majd megjövend; addig is készül a' pompás synagoga, melynek párját széles ez országban keresnünk kell; 's mig ez így emelkedik, azalatt a' refor. collegium

„romlásnak indul“

a' szó legvalódibb értelmében úgy, hogy az intézet derék tanítói 's a' szegény nővendékek valóságos életveszélylyel tartózkodhatnak csak a' musák e' templomában. Tudom én jól, hogy újabbai a' „Komárom“-e, vagy „Győr?“ oka e' szomorú collegiumi állapotnak; de lássátok bár, urak, mig ti így czívdótok a' leendő felett: a' meglevő közel az omláshoz! Ne vitázzatok olly sokáig, vagy ha már annyira magyarok vagytok, hogy különben nem tehettek, legalább tatarozzatok egyértelműleg: mert bizony bizony-egyszer csak azt veszitek észre, hogy ki- 's bedől Pápán minden épületek. Izrael szomszédaitok nem így tesznek; az igaz, ők nem is magyarok (bár, mint örömmel hallám, igen magyarosodnak), de az meg is látszik — synagógájokon . . .

A' templom, grófi kastély nagy parkjával együtt, mely körülövezi, 's több más köz intézetek, kórodák, nyomda, 's a' t., mind említést érdemelnek; de azt kiválólag a' pápai hölgyek, 's pedig több oknál fogva; mindenek előtt azért, hogy bizony szépek, ha nem is mindnyájan, igen sokan. Sohasem felejttem el, hogy a' legszebb leány, kire diákéveimből emlékezem, szőke fűrtjeivel, fakadó fehér rózsararcaival, gyönyörű nagy azurszemével, karcsu, kékselyem dolmánykába szorított derekával 's feketeselyem suhogó viganójával — pápai volt! De nevezetesek másodsor, kivált a' pápai urhölgyek néhányai, azon szenvedélyről, mellyel férjeik, magzataik, házi dolgaik intézése 's a' t. iránt viseltetnek talán? . . . nem, koránsem! Eltalálnátok-e? Alig. Megmondom: a' kártyaszennyvedélyről! . . . „Szörnyűség! rágalom!“ fogjátok mondani, nem-pápai szép olvasdóm. Szörnyűség, igaz; de nem rágalom, nem; a' legszomorúbb valóság. Nekem ugyan nem volt szerencsém illy kártyahősnékkal másban találkozni, mint egy mulatságos kis whistben; de el is álmosultam ám az a' tout-zó szépek máresteri kilencz órájában; a' „tizenkettedfél“ és „makao“ meg „pharao“ már nem olly mákonyosak, mint a' vörösgarasos whist. Egy férjtől hallottam, miként a' hajnal gyakran kártya-asztalnál találja e' kedves asszonyágokat, 's a' „va banque“ egész martialis hangon zúg le eperajkaikról. Vannak, kik e' szép mulatság közben, nem feledkezve meg anyai kötelességökről, elhozzatják csecsemőjüket, 's osztásközben nyujtanak emlőt az álmából felsíró kisdednek. Férfi- és nőcselédek ott künn ácsorognak a' pitvarban, 's igen sokszor nincs szükségök lámpájokra, mert

„a' hajnal ékes

rőzsaracza felpirult“

már, mire a' „banque“ és „pointirozás“ véget ért, 's hazavilágítván, megkiméli a' fogyasztások, 's így a' kiadások egyikét: gyertyában t. i. ezen játszó hölgyek meggazdálkodnak ilyenkor egypár fillérkét! . . . Irjak-e ehhez commentárt? Nem én. Pedig ha moralista volnék, milly gyönyörű oktató beszédet lehetne ezen thema felett a' Leviták könyvéből tartani! Tegye más, én nem akarok a' pápai szépekkel haragba esni; de intem férjeiket, 's illetőleg az atyákat: vessenek véget, családfoi tekintélyöknél fogva, ezen galád szokásnak, melly nekik szinte, mint és még inkább hölgyeiknek, píróságukra válik. — Hölgy és makao! Uram isten, könyörülj ez eltévedt juhokon.

Mig Pápán valék, az ég derülni kezdett. Megindultam a' bibornokkalapforma Somlyó felé; Sághegy jobbra maradván. A' hold, mint szemérmes menyasszony,

el-elfátyolozta szende arcát, 's mire a' hegy tövébe értem, már kőd ülte meg kúpját és vára omladékait. Nemsokára egészen besötétedett; nyugat felől villámokat hordó fellegek emelkedtek, melyekből mennydörgések közt záporozva omlott az eső, 's én örültem, hogy Somlyót hátam mögött hagyva, a' túskevári fogadóban tiszta éji szálást leltem.

Nem tudom, megoldottam-e bevezetési themámat? Annyi bizonyos, hogy e' szakaszban Somlyóról irtam is, nem is; de ezt tennem most könnyű volt, mert a' szép hegyet, a' borult idő miatt, láttam is, nem is. A' napló kiegészítéséhez tartozik még megemlíteni; hogy aljában, a' dobai mezőségen, kocsim feldőlt, 's Túskevárótt 1834-dikben szűrt nedvéből búfelejtésre (t. i. a' feldulési bú felejtésére) jót ittam. (Folytattatik.)

POZSONYI LEVELEK.

XXX.

SZERETETT LEONÁM!

Novemb. 13-kán 1844.

Mint midőn nagy események vonultak el szemünk előtt, de a' melyek csak dulást hagytak hátra, lelkünkben a' zsibbadás és levertség olly érzete terjeng. Ugy hiszem, nincs hű kedély, mely buba nem merült, mint nem volt egy reményünk is, mely kejté nem tört volna. Oh, ha láttad volna a' közel napokat lefolyni! mint midőn az élet végperceit olvassuk, — még néhány percz — mondjuk rettegve — 's az élet nyom nélkül enyészik el, mintha mindenkinek halottja lett volna, minden arczon fájdalom borongott, kínos várakozás közt perczegtek le az órák; meghozza-e annyi idő és munka sikerét? kérdők; 's a' felelet? — — —

Az országgyűlésnek ma vége szakadt.

Még néhány rövid óra 's Pozsonyt elhagyandom. Reményeimről nem szólok, nem arról, ha fáj-e nekem megválni e' várostól és ligetétől; hisz a' viszonzítás öröme áll előttem és én felejttem fájdalmamat. De engedd meg, kedves Leonám, hogy még egyszer tekintsek vissza e' szép ligetre, melyhez engem annyi emlék köt. E' liget most néma és elhagyott, hol néhány hónap előtt virágosó permetezett, most ott hervadt levél borítja az utakat; hol elebb víg madár édes dala zengett, most ott az őszi szél zúgja egyhangu dalát 's csörögve hull a' haraszt. De mi még egyszer felkeressük kedvelt helyeinket; itt állottak a' gyönyörű georginák, amott virított a' rózsa 's borultak össze a' fák lombjai, most az ágak levélfosztottan meredeznek az ég felé, mintha a' tavaszt imádnák le; mindenütt, mindenütt hervadás. — Illyen az élet is, szeretett Leonám. Mennyi remény fakad az ifju kebelben, hisz tavaszkor minden ág virít, de elkövetkezik a' tél 's elsárgul a' remény zöld levele. Az élet csalódás, de az ember nem tud lemondani, és mint Columbus nyugtalan lelke a' világoceanon túl egy új hazát sejtett: úgy vél az ember ifjukora kintengerén túl teljesülést lelni; és mert hitünk még élt, mert akartunk, azt hisszük, hogy e' virágból mind gyümölcs lesz, hogy akaratunkból a' tett sudara emelkedik ki, 's a' megnyílt tett mezején izzadott napok után számunkra is leend pályabér. Csalódtunk. És ezért boldog, ki az életet úgy veszi,

mint van 's a' váloponton, az elhatározás pillanatában, keble istene után indul, mert ha ereje végre megtörik 's a' hit elhagyja, megnyugovást önérzetében lelhet. Napjainkban nehéz pálya várja a' magyar ifjút, a' feladat: küzdés és lemondás, de kit pályáján egy csillag, a' honszeretet csillaga, vezérlel, az kötelességét teljesíté.

Emlékezem, mint gyermek a' folyam partján állván, felettem sokszor vészjósolva sikoltott a' sirály 's gyakran csapta magát a' vízbe szegény, 's felmerült minden martalék nélkül: Tán reggeltől, tán napoktól fogva — gondolám — kereng a' víz felett 's szünetlen örködéssel lesi eledelét, míg a' szomszédtóban egy gólya lépdelt komolyan 's a' tó iszapjában könnyen fellelé élelmét. — És most e' jelenet az életre emlékeztet engemet. Sok ember küzd a' sorssal, munka- és fáradságban telik le a' nap, 's a' szegénynek a' vigasztalás egy sugára sem tör át borult egén, midőn sok, ki az élet sötét utain jár — nem éhezik. Illy gondolatok közt jártam meg a' liget utait. Mennyi gondolat forrt fejemben, mennyi emlék merült fel lelkem előtt.

Mig a' nemzet, folyó hó 7-kén a' koronaörök megválasztásával, nagy ünnepet ült, addig az országgyűlési reform. hírszónok a' szerény és lelkes Fésős András tisztelői egy szerény házi-ünnepélynek valának tanui. Kik őt, a' derék lelkészt, családi életében ismerik és hallhaták tőle hirdetni az igét 's a' hit vigasztaló szavait, tisztelet- és rokonszenvennel viseltetnek iránta. A' lelkes férfiú országgyűlési hívei, neki egy kis emléket nyújtani ohajtván, veszprémi követ Sebestyén Gábor urat, mint az eszme ébresztőjét, egy illy emlék készíttetésével bízák meg. F. hó 8-kán az emlék magánykörben 's tisztelve szeretett b. Vay Miklós jeles alkalmi beszéde mellett adatott át. Az emlék áll két sugár gyertyatartóból, hamvevőből táczával, két sőtartó- 's egy czukortartóból, fogóval együtt, mind tiszta ezüstből. Minden darabra a' következő szavak vésve: „Országgyűlési emlék 1844;“ ezeken kívül egy-két oda illő hely a' szentírásból, mint p. o. a' gyertyatartóra: „Maté V. 15. 16. A' gyertyát nem azért gyújtják meg, hogy elrejtseék véka alá, hanem hogy a' gyertyatartóra tegyék és fényljék mindeneknek, kik a' házban vannak. Ugy fényljék a' ti világosságotok az emberek előtt, hogy látván a' ti jó cselekedeteiteket, dicsőítsék a' ti mennyei atyákat.“ A' derék férfiú meghatottan köszöné meg a' becses emléket.

Nem sokára látni foglak, szeretett Leonám, 's olly hosszas távollét után ismét érzendem kezded meleg szorítását. Tudom, kebled virága, összeborul az enyémmel 's egybefonódott szálaik közt megtörhettlenné erősödik testvéri barátságunk, mely mindig éltem öröme lesz, öröme a' te

Yolédnak.

A' mostani XXX-dik pozsonyi levéllel Yolénak utolsó levelét veszik Leona és t. olvasóink. Jelesek és érdekesek valának azok mindvégig Szeretjük hinni, miszerint írójuk szerénységét meg nem sértjük, ha több helyről érkezett tudakozódásoknak engedve, ezen nem ephemer, hanem maradandóbb becsű szép leveleknek, melyek külön rovatot képezven lapjainkban, eleitől fogva végig (ámbar néha, kivált utolsó időkben csak töredekesen közölhetők azokat) mindinkább növekedő részvétellel olvastattak, szerzőjét valódi néven mutatjuk be az őt álneve alatt is reg kedvelt közönségnek. Yole tehát — Pompéry János ur, borsodi hazánkfia, ki az olvasó világ előtt már a' Honderűben megjelent „Elválhatlanok“ című érdekes kis kalandjából kedves emlékeztetben áll 's az országgyűlési szakot Pozsonyban töltvén, bennünk, mint hű elvrokonit 's barátit, széppévezetű közleményivel szerencsételtett. Örömmel jelentjük, hogy a' tehetségdús író becses munkásságát továbbra is lapjaink számára fordítani ígértezt, mit, t. olvasóink élvezetét tekintve, valódi nyereségnek tartunk.

Szerk

BELFÖLDI LEVELEZÉSEK.

DEBRECZEN, nov. 13kán. — Városunk társaséletének jelen állapota éppen olyan, mint az évszak, melyben élünk: bágyadt és unalmas. Így is lesz ez mindaddig, míg legalább a' gyalog közlekedés annyira nem javíttatik, hogy az, bármely nedves, sáros időben is, nagy kényelmetlenség nélkül lehetővé legyen. Most, kivált a' nőnem, hetekig nem jöhet ki a' házból, hacsak nem kénytelen vele, vagy a' sárban csatangolástól nem fél. Ezen közlekedési kényelmetlenség egyik főoka annak, hogy a' vidéki uraságok ritkán szánják rá magokat, hogy telelni bejöjjenek, mit annival inkább fognának tenni, ha vidám időtöltést remélhetnének. És minthogy okok és okozatok folytonos viszonyban állanak: ez egyik oka a' mulatságok hiányának is. A' jelen évszak volna különben legkedvezőbb a' színházra; mert nyáron a' gazdálkodási elfoglaltság a' nagyobb részt eltartóztatja. De minthogy az iszonyu sár miatt alig egynéhány ember veti fejét az éjjeli botorkálásra: kitűnő színésztársaságot nem is igényelhetünk. Minapában Stiegler József vetődött ide Polymelodicon hangszerével, mely nem egyéb, mint módosított harmonica. Mind e' mellett is szép közönséget gyűjtött össze egy-pár estvén. Vele egy kiszolgált énekesnő működött, ki régenten tudott énekelni, de már most nincs mivel; 's a' Sevillei borbély Rozináját és a' Bellini álomjáró leánykáját, édes-keserű mosolyok kíséretében, kiparodiázta. Mennyivel kedvesebb multság volna a' hangászegyesület szép kisasszonyait hallanunk? De ezen egyesület olly régóta hallgat, hogy némelyek azt gondolják: talán el is enyészett. Valjon nem volna-e' lehetséges egy hangversenyt kiállítani? Nem lehetne-e' azt női munkákból szerkezett sorsjátékkal, 's talán táncmulatsággal is, 's így többszörös érdekű estvellyel párosítani? A' kisdudóvó-intézet szépen meg van kezdve; de gyarapítást vár. Ezt lehetne talán czélul kitűzni. Méltassák ezen igénytelen indítványt szíves figyelmökre azok, kiken a' dolog megfordul. — Ön pedig, tisztelt szerkesztő ur! bocsásson újságtalan levelemért. Ha lenne a' benne foglalt indítványnak fogana: ön is részesülend azon örömben és köszönetben, mely mindenkit illet, ki a' szép és jó előmozdításához bármi részben hozzájárult.

M. K.

GYÖR, nov. 2kán 1844. (Czáfolat.) Tisztelt szerkesztő ur! Jótékony hatást a' nyilvánosságtól csak addig 's akkor igényelhetünk, ha közleményeinket a' pártérdektelen igazság ajkairól hangoztatjuk 's a' tényeket nem eltorzított alakban vonjuk szőnyegre, csupán azért, hogy olvasó közönségünk a' mesét megkaczagja, 's szegényekőre hurczolt személyzetéről kárhuzatos véleményt alkosson. Illyen szívtelen multság tárgyaivá tűzvévünk ki mi, győri tanuló ifjuság, elannyira, hogy városunk levelezői szinte mulaszthatlan kötelességökké tevék, rajtunk elménczségeiket koptatva, bennünket hivatalnul leczkézteni; ismervén kellemetlen állásunkat, minél fogva rágalmaikat visszautasítani 's az álarczos hírszatócsot minigazlásunkul kérdőre vonni, alig van tehetségünkben: mert hisz — gondolják — a' tanuló ex supposito, hála józanabb korunk szellemének! a' bunkós idők leáldozta után, gyengébb, semhogy magát igazolni bírja, 's a' szerkesztők okosabbak, mintsem reá figyelvén, czáfolatát még közöljék is! — Sajnos volna, ha ön is, tisztelt szerkesztő ur, jelenben elég méltánytalan lenne, bennünket igazságos követelésünkkel elméltőlözni. Igaz, mi ön előtt szavainknak auctoritással súlyt nem adhatunk; de ugyanazért nem leeresztett sisakkal, hanem saját nevünk alatt, semmi kezességet sem kívánván, szállunk a' sikra önnek győri 's hasonnevű levelezője ellen, hogy, ha szük-

sek, tudjon bennünket hol keresni. — Győri ur oct. 20-káról kelt tudósításában az „Életképek“ olvasóit figyelmezteti az itteni jogászok előtánczos-választására: már ha a' szokást vagy jogot gáncsolta, isten neki! — bár jegyezzük meg, mi is értesülve vagyunk, miszerint ha eldobnók a' kétélű kést, azt azonnal örömet felvennék a' komoly Themis pertelen papjai, a' farsangot meggyilkolandók — de a' nevezett jog gyakorlatát kár volt hamis vádakkal megtámadnia. Mert mi másod- és első évi jogászok összesen százharminczketten bizonyítjuk, hogy Győri ur állítása a' legferdebb és legalaptalanabb; — nem igaz tehát, mintha a' megyéknél divatozó lélekmirigyés korteskedés, voksvásárlás, annál kevésbé választást előző lakmározás nálunk is tanulóknál meghonosult volna; minthogy az igazgatóság, kinek pedig érdekében leende illyek felett tiltakozni, legkevesebbé sem szólalt fel, 's közülünk csak egyet sem vont kérdőre; egyébként is az értelmiség iskolájában a' buta néplömeggel üzött játékot meghonosulni, gondolni, egy a' legelfogultabb állítások közül. Ellenben igaz, hogy Győry ur néminemű mondák után elég szerénytelen volt az illetők becsületét árnyékba állítani, mire nézve mostanra elégnek hisszük egyszerű óvással tiltakozni. — Végül, mi a' választás utáni kis lakomát illeti, megtörténtnek valljuk, mert mint magyaroknak, ősi és jeleni magas példák után, vérünk ké vált a' dolgok bevégeztén áldomást ütni és üritni; azért mégse higgye ön, mintha filléreinket a' közhasznu czélokra fordítástól elvonnók. — Igazság, méltányosság jelszavunk!

Golub Vilmos II. évi jogász.

NAGY-KUNSAGBÓL. (Cz á f o l a t.) Az „Életképek“ 16-dik számában egy utazási leírása jött Csatárynak a' Nagy-Kunságról. Az utazásokról írni nincs szándékom, — mert a' milyen számtalan az utazók száma, olly sokszerűk céljaik is. Egyik utazik, hogy nép-jellemet ismerjen; másik a' természet annyi szépségeit bámulni; ismét, hogy tartományok különböző polgári állasukat ismerhessék, és mások, hogy könyveket áruljanak; — 's ez utóbbiak szoktak rendesen, a' műveletlenségéről, a' részvétlenségéről hosszas commentárokat összeírni. — Utazási leírásokban elpalástolhatlan típusát látja az olvasó kétségen kívül az utazó céljának. Csatáry utazása már e' tekintetben is figyelmet érdemlő, mert neki céljának más nem is látszik, mint az, hogy felállítva azon általános jellemzést, „hogy a' Nagy-Kunságban még csak kenyérrel él az ember,“ hű maradni ezen állításához annyira, hogy ezt akár bizonyítani, akár példával világosítani hasztalannak tartván, utolsó soráig többé vissza se térjen rá. Ön, uram! elindult Debreczenből — mint írja — a' Nagy-Kunságot beutazni, 's elmondva hosszasan a' regét, melyet Uj Péter „kun történetek“ című költeményiben irt, — 's miről ön — ugy látszik — annyit sem hallott, mint a' Pesti Hirlap fővárosi újdonságok írója, ki is nem rég genialis közleményt e' költeményből vett sorokon kezdé; — beér Karczagra, innen elmegyen Kisujszállás mellett Túrkevibe, és végre céljához jut Heves megyébe Mező-Túrra. Ön, a' Nagy-Kunságot beutazni akaró, három városának fekvését látva, itéletet hoz bármi tekintetben az egészről! önkénytelen eszembe jut: midőn előbbi számú közleményiben a' magyar geniekről beszél, hogy magát e' tekintetben bátran genie-utazónak vagy legalább utazás-leírónak vallhatná. Ha egy népről — mely iránti sympathiájáról az országnak a' mostani országgyűléseni nyilatkozatok elég kezesség — ezen be nem bizonyított és így alaptalan jellemzés szavam igazsága mellett nem szólana is, azon meggondolatlan kifejezés: „hogy a' hájfeju kun csupán enni született,“ csak állításomhoz szolgálna adatul. Egy népről, a' nélkül, hogy történeteit, melyek az egykori nagyságról kicsiny, de mégis tiszteletben fenálló testületé alakították, a' nélkül, hogy polgári viszonyait, melyek az idők hosszú mostoha során kereszttől annyszor változnak, melyek pedig tagadhatatlanul nagy befolyással van-

nak a' népek kiképezésére erkölcsben és értelemben; ismernők és tudnók; ítélni egy művelt közönség előtt! mondhatom, merészségre nézve vetekedik az egykori Napoleon világrázó terveivel! — Talán tudós-társaságokat velt a' t. utazó mind a' három kun városban találhatni? ebben, az igaz, csatlakozott; és hogy mindenik város olvasó-társaságát — mely néhol hat évek óta is áll — még csak nem is említi, ezt is nagyon természetesnek találom, mert akkor ezen szép elme-virágjának, hogy „itt csak kenyérrel él az ember,“ hasznos bizonyítványt nem közlött volna. — Egyébiránt, uram! ha önnek ezután nem egyedüli célja lenne utazásában holmi pénzülelési mondákat összeírni, utazzék még egyszer e' tájra, tartózkodjék e' nép közt, akkor foghatja ön a' kun köznép jellemét megismerni; mert a' népek összessége úgy is, általánosan véve, majd mindenütt egyenlő, az ez alóli kisebb vagy nagyobb kivételek, műveltségi tekintetre nézve, szolgálhatnak csak mértékül megítélésökben. Meg fogja ön látni, hogy itt, hol 9—10 ezer népességű városból jelenlen is 600 flugyermek jár iskolákba, lámpással sem fog találni embert, ki írni és olvasni ne tudna; és ezt annyira nem kivételképen mondom, hogy ha behizonyítására szoríttatnám, ujjal mutathatnék gulyást is, ki aligha több könyvet nem olvasott és jobban nem ír, mint a' budapesti arszlánsereg fele. Vagy tán embereket keresne ön, kik műveltségi állásuknál fogva talán már ön utazása olvasására is képesek lehetnének? Hisz elmondá ön cikljkje elein a' magyar olvasókra is a' késlelhetlen kritikát: miért kívánna tehát épen itt kivételt? Vagy e' nép históriáját vagy határa történetét ohajtaná ön tudni? jöjjön közénk 's mi hüven szolgálunk az adatokkal, melyek épen nem hiányzanak. Vagy gazdálkodási tekintetben akar megismertetni bennünket a' szépliteratura olvasóival? Hogy ezutánra ne olyan kisnjszállási ember szájaiba adott egyoldalú ismertetéssel állhasson elő, számot adunk önnek a' tagosított birtoku városokról a' Nagy-Kunságban, számot a' műveltebb gazdálkodásokról, luczernásokról 's minden illyesekről. És ekkor nem tudom írni — de írhatni fog ön igazat, és — mi legtöbb — la ptöltöt. — Csalatkoznék ön, ha azt hinné, hogy én magam házáért beszélvén, majd tovább még Eldorádónak is festeném a' Nagy-Kunságon! Ön hallhatott valamit szomorú helyzetéről a' Jászkun-kerületeknek, de mi részben és okáról, elfelejtett kérdésöködni. Hallhatta ön, hogy millyen képét adák a' kerületeknek az országgyűlésen hazánk törvényhozói; de ismét nem tudá ön, hogy más magyarországi népekhez relative van-e értve? vagy az annyira magasztalt polgári állásához mérve? Ez már más kérdés, uram! 's erről — ha önnek tetszeni fog — most ne szóljunk *).

NÓGRÁDBÓL. F. Pencz, öszutó 8-kán. Mult éjszaka a' püspök vaczi urodalom itteni vadászának laka — gyújtás következtében — az idén már másodszor — egészen leégett; harmadik gyújtás nem sikerült, miután a' gonosz szándok fölfedeztetvén, a' gyujtogató elugrott. — A' folytonos esős idő gátlá az alkalommal a' tüzelemnek továbbrai terjedhetését. Lám, mégis csak jó az az eső, pedig mennyien debachálnak ellene, kivált most a' pesti vásáros időben, midőn a' jó ut ezerféle tekintetből — vajmi kívánatos! Főleg olly helyeken, hol az ut különben

*) E' záfolatot, a' megtamadottak iránti méltányosság tekintetéből, közleni kötelességünknek tartottuk. Egyébiránt beküldő urnak magánylevélben te t azon észrevételét, miszerint mi lapunkban azt nyilatkoztattuk volna, hogy dolgozótársaink ellen záfolatot soha föl nem veszünk, kénytelenek vagyunk válaszolni, mikép mi azt soha sem mondottuk, hanem igenis illyforma óvást csupán collegáinkra nézve tettünk. Szerk.

is többnyire rossz, mint például a' kis váci vámvonalon. E' napokban, hivatalos foglalatosságom miatt, kénytelen valék arra utazni, elszörnyedtem a' rémitő országot látására; hol azonban mégis nagy szerencse, hogy az ut melletti szántóföldek ugarok, miszerint a' jámbor utas nem kénytelen az ország-uton menni, hanem kiterhet nagynehezen az ugarföldekre — 's mégis — gondolják csak, érdemes olvasók — a' vámbért csak a' város árendásai szedik, nem azon ugarföldek tulajdonosai, kiknek birtokán a' valóságos ut használtatik? — hát ez igazság?! bizony, igen hasonló ahhoz, midőn némely vármegyében, hol az utak jobb karban tartatnak, mint másutt, mindenki magát a' megyét dicséri, 's nem a' parasztokat, kik azt ingyen készítik és jó karban tartani köteleztetnek. — Így áll ez viszont a' kis váci vámutnál is, hol mindég csak a' szegény vámbérlőket szidják, mocskolják 's átkozzák, holott nekik egyéb kötelességük nincs, mint az árendát időnkint előre lefizetni, mit hogy pontosan teljesítsék, arra a' városnak sokkal több gondja van, mint az utnak csinálására; mégis a' vámos oka, hogy az ut olly borzasztó — miszerint ritka nap, mellyen valamely szegény utasnak valamije ne törnék, vagy vónatát fogadni kénytelen ne volna. Aztán, oh, bárányszívű utazók! nehezen van eset, hogy valaki törvényszerű kárpótlást kívánna. De mi több, ha az érdemes előljárásság előtt hátkodik szót emelni a' rémitő rossz ut ellen, azzal fizetik ki: hogy mi köze hozzá, vagy: hogy a' város körülményeit nem ismeri, 's egyszerűen: mi gondja rá. — Elhiszem! de mégis csak illenék, — ha törvény nem kötelezné is — a' több ezer forintos haszonbérnek egy részét utcsinálásra fordítani; de nem úgy, a' mint itt szokás, tavasz- és őszkor, az utmelléki sánczokból a' sarat az ut közepére hordani, 's rá egy kevés kavicsot teríteni, mintha a' váci határban nem volna tömérdek kő, mellyet ingyen senki sem akar az utra hordani? — Már pedig mindaddig, míg az ut alapjára követ nem raknak, a' földezés által csak a' sarat növelik. Nem lesz tán felesleg azt is megemlíteni, hogy a' váci szőlők közt annyi évekig, 's nagy költséggel készült utnak jókarban tartása annyira elhanyagoltatik, hogy most már több helyeken az alapkővezeten rémitő zökkenős uton kell járni; ha még soká így marad, csakugyan visszaesik azelőtti járhatlan, vagy veszélyes állapotjába.

Ö s z i n t e s i.

NYITRA, őszutó elején. Ne csudálkozzék ön, hogy az idővel kezdem; hisz nem rég jöttem Budapestről. Nálunk a' mult hó végén villám- és dörgéskísérte viharok és szélvészek dühödtek, a' szakadatlan záporok után vizeink ágyaikból kiltörtek, egész völgyünk egy tenger volt, mellyről csak a' vitorlák hibáztak; néhutt az ország-utak is úgy elöntvék, hogy karfalak és fasorok hiányában az ember a' kocsis localis memoriájának köszönheté, ha akarátja ellen meg nem fűdött. — A' mint hirdettük volt, mult hó 24-kén a' dolgozóház javára rendezett tánczestély Hradon csakugyan megtartatott. A' hradi teremnek előttünk történeti nevezetessége van; az utolsó tisztujítás alatt híres kortestánya volt. A' terem ez estélyi ekei: a' diadalívek, a' borostyánkoszorúk is arra látszottak hivatkozni, sokaknak egy epizodot juttatott emlékükbé a' francia történetből: a' nemzet pusztá teremben választá emberét consulnak, ugyanazon terem borostyánokkal volt diszitve, mikor a' consul magát császárrá tette. — Négyszáznál több belépti jegy kelt el, ha bár nem látogatta is meg valamennyi a' tánczmulatságot. — A' fesztelen multság reggeli négy és fél óráig tartott. — Ugyanazon éjjel megyénk más fele, a' mint halljuk, igen vigan mulatott az emőkei szüreten és tánczolt reggelig. — Mint az életben olly gyakoriak az ellentétek, úgy e' kedves emlékü bál után egy borzasztó esetet kell önnek megirnom. Eörvistyén egy ifju nemes egy agg izraelitát, mert ez töle az általa már második szerencsétlenné tett gyermekét követelni merte, dühében agyon-

lőtte. A' tényt 's a' bűnöst az egész megye tudta és mégis több óráig tanácskoztak atyáink elfogatásán, míg végre a' Hármaskönyv első részének kilenczedik cizime kivitta szabadságát. A' vétkes azzal parodirozta a' törvényt és az aggasztó vitatkozást, hogy maga kéri elfogatását. Adja az ég, hogy a' bűnbánat megtörje lelkét. — Mig láthatnám, isten önnel. Sz. Gy.

SZOMBATHELY, nov. 9.*) Minthogy épen kedvező fényt hint reánk a' világ ... csak gyertyavilágot értek! tán nem lesz felesleges beásitoznunk egy kissé az életbe, hogy ismét némi jelét adjuk létezésünknek. 'S valjon mit is tehetnénk egyebet a' sors hasonló mostohasága közepett, mint átgondolva a' lelkesedést, melyet a' nálunk szerencsésb csillagzat alatt levők a' védegyelet körül kifejtene — azon gondolatral, hogy bizony városunkban sem ártana kissé nagyobb hév ez ügyben — egyet ásitoznunk 's ősi szokás szerint hüvelykünkkel keresztet vetünk tátott szánkra. Keringett már köztünk is Pozsonyból egy aláírási iv; de fájdalom! kevés részvételt találkozott ... No, majd tán, ha jobban életbe léptettedik, nagyobb lelkesedéssel fogadtattatodik!! — Másképp van Kőszegen, hol, leginkább izrael fiai unszolására, a' velők közelebb összeköttetésben álló városi tanács serkentése után keletkezett egy fiók védegyelet. Kár, hogy e' jó szomszédok egy kissé ellenei a' nemzetiségnek — különben iparkodó emberek volnának. Alapítanak egy takarékpénztárt is, melynek ülésében bizonyos szónok német nyelven demonstrálta, hogy ő ezen ülésekben mindig magyarul beszélt és beszél, 's kinek ezt hinni hajlandósága nem volna, azt „more kanászorom“, mint egykori tanítóm mondani szokta, derekasán le-, elend derkerl! ezte. Aztán illy parlamentális szónoklat után merje tagadni az ember, mit ők hisznek! t. i. hogy az ő magas kiképzettségök és társas életökhöz nem elegendő művelt a' magyar nyelv! ... Uraim! nem fog ártani önöknél nemzetiség-védegyeletről is gondoskodni, mert csupán gyárvédegyelet — ha mellette német elem uralkodik kegyeteknél — még nem menti fel az embert a' honfiutlanság bűnétől, — 's engedelemmel legyen mondvá, atilába, zrin yi be öltöztetett majmokat láttunk már tánczolni, 's bizony soha sem tévedtünk annyira, hogy azért magyaroknak hittük volna őket. Egyébiránt Szombathelyen ismét erőművészek mutatnak inkább, mint mulattatnak. A' jámborok fejteőre állanak ... bizony ideje is már, hogy a' fő is leereszkdjék néha a' porba. A' műkedvelő - társaság újra alakult 's még ez év végén megkezdí előadásait a' kétpisztolylal. Legyen szabad hinnünk, hogy illy ártalmatlan pisztolyok — habár nem vakon töltöttek is — legkevésbé sem fogják elijeszteni szépeinket 's hogy a' részvétet annál is inkább eltalálalandjak a' célzó urak, minthogy a' jövedelem a' nemzetiség terjesztésére határozatott fordítatni. — Olvasó egyesületünk — ha mégis megérdemli e' nevet — közgyűlést tartott, melyben egy-pár német sógor, — tán mivel a' pénzkezelésre nézve nagyobb ellenörködést kívántunk felállítani — olly ellenzéket képezett,

*) Ez érdekes levelkét külfelközö comitivával kaptuk: „Tisztelt szerkesztő ur! Itt küldöm ismét „hírszelenczémét“, ha ugy véli ön, hogy nem fog ártani e' nedves, náthás világban egyet, kettőt szippantani: nyissa ki kedve szerint 's kínálja meg belőle a' közönséget. Mellé teheti kegyed levelemet is — ha ugy tetszik, — melyből megérthetik, hogy nem Rosenfelderből fognak szippantani. De ugy vélem, hogy a' mostani orrnak, mely már annyira megszokta a' piszkálásokat, leginkább fog használni az ugy nevezett ordinári. Ettől tán mégis fog egy párt prüsszenteni. Isten kegyeddel 'stb. Szerk.

hogy a' Pesti divatlap 's Erdélyi híradó meghozatala végett majd
 óráig vitáztunk siker nélkül. Ezek hát méltányos és igazságos emberek! . . .
 Ugy-e bizony, mi szépen haladunk, uraim? . . . vagy, ne értsük félre egymást!
 . . . halat adunk kegyeteknek a' böjtön, ha meglátogatnak. De ne csudálko-
 zunk semmit, is kegyes olvasó! kit a' végzetek illy sártengerbe kárhoztattak,
 annak még mászni is igen nagy feladat. Folytonos esőzés üldöz bennünket,
 annyira, hogy bizony legkevéssbé sem lehet csudálni, ha egy kissé vízenyősek
 vagyunk tetteinkben. — Zala koszorús dalnokának halála nálunk is nagy hatást tön
 's kétszerezve lön fájdalmunk, midőn megértők — hiteles kutfőből — hogy a' haza
 e' magas keblű fiának érdemei nem birtak annyi hatással az illetőkre, hogy méltóbb
 temetésről 's illőbb végtiszteletről gondoskodtak volna. A' tetem durongokon
 vitetett néhány pór által egész egyszerűségben disztelenül, mintegy tolmácsolva, mi-
 kép fizet a' hon dalnokának 's millyen az emberek halála?! Mint halljuk, megyei
 szolgák kérettek a' halotti diszmenethez, de megtagadtattak; melly tett bizonyára
 csillagot nem emel senki fölé, 's ha szinte ő — a' megtagadó — csillag
 volna is: illy lobogással maga körül világot terjesztzeni bizony nem fog.

K. L.

EPIGRAMMOK.

A' PESTI POLGÁRI GYALOGÖRHADHOZ.

Zászlótoknak, oh Pest polgárai! van neve immár.

Most még nektek kell szerzeni véle nevet.

UGORDY.

,Versenyfutva ki sem képes megelőzni Ugordyt'

Elhiszem, ő Győrnél is legelől szaladott.

MOZAIK.

Orzlán-bőrbe buvott, mint a' mese egykori hőse,

'S szintugy elárulták őt szava és füle.

FÜTYKÖSI.

Fütykösi mindent szükkeblűn háromszor is olvas,

Csak miket a' pórnak mér ki, nem: a' botokat.

MÉG EGYSZER FÜTYKÖSI.

,Fütykösi mindenkor fukarul jó gazda?' Nem áll, mert

Hogyha botoztat pórt, Fütykösi veszteget ő.

MAGYAROK MENTSÉGE.

Nem csuda, hogy keveset teszen a' magyar; a' kinek addig

Tenni tilos, mig nincs rá privilégiuma.

FÜSTPÉNZ.

Hogy mért ad csak a' pór füstpénzt e' honba, nem értem,
Hisz a' nemes többet füstölög ám — a' honért.

Pajor István.

MI HIR BUDÁN?

* A' fenséges nádor mult csütörtökön öt órakor estve Pest gőzösön megérkezvén, és Budavárosában a' bombatérén partra szállott, onnan azután tömérdek nép kíséretében kocsin térvén várbeli lakába, a' tisztelkedésére megjelent illető hatóságok küldöttjeit elfogadni kegyeskedék. Ez alkalommal a' fenséges ur először látta a' pesti magyar őrsereget 's magasztos keble kétségtelenül örvendett, midőn az Általa férfiává ápolt főváros ezen uj diszét láthatta. Estve a' Dunaparti házak 's a' vár ki voltak világítva, ugy szinte a' nemzeti színház is kívülről belülről; az uj hidnál pedig pompás tűzijáték gyönyörködtetett a' késő estig hemzsegő sokaság szemeit.

* Fővárosunk mult pénteken este egy kedélyes ünnepélynek lön tanuja. A' lelkes Batthyány 's Károlyi családok, melyek rendesen a' hon fővárosában szoktak telelni, e' napokban megérkezvén Pozsonyból, magasztos jellemű hölgyeiket, kik nemcsak szóval, de tettel is készek pártolni mindazt, mi e' honnak javát czélozza, fáklás éjizenével tisztelik meg a' Pozsonyból közinkbe érkezett honatyák 's Pest lelkes férfiai 's fiatalága. — Először ugyanis gr. Batthyány Lajosné laka elibe, azután gróf Károlyi György palotájához ment a' tisztelgő tömeg 's a' két hazaszerte mélyen tisztelt főurnöket, kik buzdító példájuk által hazafiui lelkesedésre hevitik honunk szépeklű hölgyeit, valódi magyar zenével tisztelték meg. A' derék gróf Vay Dániel ekes beszédben tolmácsolá az ezerekre menő sokaság érzelmeit, mire a' két urhölgy, bár rövid, de velős és hazafiui szent érzetektől lobogó beszéddel válaszoltak; nevezetesen gr. Károlyiné, elővezetvén palotája erkélyén a' három csemetét, melyet Ő ültete be a' Kompolthtól származott ősi fényű család fájába, megígéré, miszerint ugy fogja azokat fölnevelni, hogy keblük legszebb gyöngye jellemük; lelkületük fővonása a' tettekben nyilatkozó honszeretet leend. — 'S ki lenne, ki a' lelkes grófnő e' szavaiban kétkedné? ki nem örvendene szive legtisztább mélyéből, ha látja, mikép illy jeles hölgy, kiken most áhitattal csüng egy egész ország szeme, szent hivatásukat megismerve, felkarolni iparkodnak a' haza magasztos ügyét, melyet sokan azon fénykoszorúban, melynek legfőbb éke 's legrágább gyöngyei a' lelkes testvérpár, eddig alig méltattak figyelemkre; de mostan, hála a' kor szellemének! átlátván nemes, nagyszerű tisztöket, annak leg-hűbb apostolaivá lettek. — Ők, igenis, ők ragadják meg a' vezéri szerepet; ők menjenek elő buzdító példával, 's kikre azután közülünk nem hatna a' hon kiáltó szózata, ha más okból nem is, legalább a' főrend utánzásából, pártolói lesznek az elvihatatlan szentségű ügynek.

* Városunk utczáiban igen észre lehet venni, hogy az országgyűlésnek vége; a' Pozsonyból visszatérők szinte ellepik azokat. E' napokban több országgyűlési követaink fordultak meg nálunk, ezek közt a' lelkes és honszerte tisztelt Klau-

zál Gábor is, ki mult szombaton keresztapaként állott a' derék Kánitz Manó vallásunkra áttért nyolczéves fia keresztelésénél.

* Pest megye csütörtöki közgyűlése fölötte népes volt, a' nőnem szokatlan nagy és szép számmal jelent meg. A' közép zöldasztal végén vendég gyanánt üle az europaszerte híres L i s t Fridrik, német statustanárr, kit K o s s u t h Lajos a' honi belipar emelkedésére tartott lelkes beszédében bemutatván a' közönségnek, ennek azon részé, mely a' tudós férfi hatáskörét ismerte, hangos éljenekkel üdvözlé a' jeles vendéget, ki bár nem érté is honunk nyelvét, fogytig éber figyelemmel kísérte a' zajos gyűlést 's a' megtapsolt vagy közhelyesséssel fogadott kifejezéseket a' körülte ülő Hajnik Pál, Varga István 's Meszlényi Rudolf urak szíveségétől magának megmagyaráztatni kéré. Épen nem csalatkozunk, ha a' tudós férfi arcvonásiból ítélve, azt állítjuk, hogy kellemesen lepte meg őt az ősi népgyűlések ezen egyetlen maradványának kissé zajos ugyan, de azért mégis tiszteletre méltó modora, mely annyival feltünőbb lehete előtte, ki a' német kamarák feszes nyugalma szokta meg.

* A' ki bővebb tudomást akar magának szerezni az emberi lélek eddig még semmi tudós által meg nem határozott minősége felől, az forduljon Sz. színészünkhöz, kinek e' tárgyban bő ismeretei lehetnek, mert minap a' „két Barcsay“ című dramában azt mondá: „lelke egész tejével;“ tehát a' léleknek teje van. Egyébiránt ezen kevesebb okunk van bámulni, mint midőn egy jeles színészünk azt mondá, hogy „a' szerelem egy zöld sas“ — o a s helyett. (Tán az S nem volt elég tisztán írva 's lett az o a s-ból sas, mint valaha a' k o n - tárból k a n tá r.)

* H. K. hevesmegyei szolgabíró urtól három pesti betyár háromszáz pengő forintot von el épen a' „két pisztoly“ közelében. Ez által Szigligeti urnak országos jó híre aligha nem vesztett, mert ha tisztelt szolgabíró ur haza jövend 's azt kérdezik tőle: „hogya tetszik a' két pisztoly?“ ez aligha savanyu képpel nem fogja válaszolni: „bizony, sehogy sem!“

* Az „Ungar“ (kit melleleg, czikkeink közlésénél, azon méltányosságra figyelemztetünk, melyet ő e' napokban az övéire nézve bajtársitól követelt) azt mondja, hogy a' mult hétben egy gyermek a' sóház előtti sárhalmazba nyakig borult: de nem is csuda, mert a' sarat csak látni kell, elő toll le nem írhatja; a' szolnoki híres sár alig hasonlítható hozzá. Azt mondják, hogy majd nyáron kevesebb sár lesz ott.

* E' lapok 4d. számában említve volt E ö r d e g h Károly urnak derék vállalat, t. i. jelesebb költőink műveinek dalra alkalmazott kiadása „magyar dalnok“ czim alatt. Most e' műnek második füzeté is megjelent B e d ő József ismeretes, kedvesen megható dallamaiból készült két dallal, mely öt levélre terjed zongora- és gitárkíséréttel. Bátran vetélkedhetnek ezek sok igen magasztalt külföldi dalokkal, mert — ám legyenek azok is kedveltek — de nem kedvesebben hatja-e meg minden tiszta magyar keblünk szívet nemzeti dalaink édesen folyó dallama, mint sok, csak külföldisége végett tetsző idegen ajku dalok: ezek idegen nemzet érzetének elsajátítása által csak gyönyörködtetnek, míg amazok, s a j á t é r z e t ű n k, mely vérünkől ered és lelkesít is egyszersmind! — Külsin és belbecs egyiránt ajánlják e' művet 's ajánljuk mi is minden műkedvelőnek. Sajnálók, ha e' nemzeti vállalat is — mint sok más nemzeti vállalataink — nemzeti részvétlenség miatt tartósabb életre nem számolhatna. — Kapható Treichlinger

műáros által minden könyv- és műárosoknál ötven pengő krajezáron. H e g e d ű s Lajos.

* Gróf Batthyány Kázmér e' napokban váratik Pestre, hol több más jeles fő-rangu családdal a' telet töltendi. Fővárosunk általában igen élénken ígérkezik e' télen; már tánczmulsági előkészületekről is hallunk; mult szombaton egy tánczmulság tervezetett, melyben csupán azok vehetnek részt, kik honi kelmékből készült öltözetben fognak megjelenni. Halljuk, hogy illynemű bálók többek is fognak farsang folytában a' főrendűek termeiben szintugy, mint nyilvános helyeken tartatni 's hogy csak e z e k fognak a' valódi 'noble' bálókhoz számítani: szó van arról is, mikép a' nemzeti casino — isten áldja meg derék részvényeseit — jövő farsangra c s a k e' czélra nyitandja meg fényes termeit.

* E' hónap 12kén adatott először a' nemzeti színházban 'Linda' nagy opera 3 szakaszban, zenéjét szerzette Donizetti; könyvét fordította Egressy B. (kinek eredetije után?) A' színház minden helyén tele volt nézőkkel, 's a' közönség az új dalművet köztetszéssel fogadta. Az előadás, mind a' karszemélyzet, mind az egyes tagok részéről, minden dicséretet érdemel. Schodelné assz. a' czím-szerepet, egyiránt kitünőleg jeles énekével és játékaival, egyikévé tette a' legkedvesebb jelenéseknek, miket színpadunkon láttunk. Szívrázóbban és igazabban érzéssel alig lehet valamit adni, mint Lindát örülségében 's az abbéli föleszmélkedésében. E' tekintetben Schodelnének alig mulja felül — az e' szerepben főleg ünnepelt Tadolinit sem kivéve — akármellyike a' külföld éneknevezetességei közül, de a' tapsvihar általános és szűnni nem akaró is volt. — A' szorgalmas, kedves hangú De Cau Marie k. a. Pierotto szerepében nagyon helyén vala; nagy hangterjedelme mellett nem csüggedendőgyekezete őt színházunk egyik leghaszonvehetőbb tagjává emelendi. Színtolly dicséretesen emelék a' kedves dalmű hatását Udvarhelyi, Benza, (kit érdeme szerint még nem tudunk eléggé méltányolni; pedig alig tett intézetünk akármellyik dalszínészeiben nagyobb nyereséget, mint épen Benzában, mit, hisszük, az idő majd ki fog mutatni) és Fűredy urak, utóbbinak azonban ma néhány izben hangja kicsuklott, mi tuleröködésének volt következménye; az illy erőködésnek nemcsak pillanatnyi rosz hatása van, hanem maradandólag ronthatja meg az énekes kedves csengő hangját. Szükséges volna még Fűredy urnak, ha magát valódi jó énekessé képezni akarja, amaz örökös hangrezgéstől óvakodnia, mellynél fogva csak valamivel hosszabbacsokán tartott hangot is alig képes folytonos tremolo nélkül elénekelni; — az illy rezgés olykor nagyon helyén van ugyan, de a' legtöbb helyen olly fülsértő, hogy ennél kellemetlenebb modorhoz magát alig szoktathatá. — Ugyan e' dalmű ismételtetett 14-kén Joo b ur javára másodszor, 's 16-án bérletfolyamban harmadszor, mindig tömött házban.

* Mint halljuk, a' színészek közt kis elégtelenség támadt a' csinos kis É d e r Luiza miatt, kit igazgató ur nem akar többé visszafogadni atyai keblébe; de minek is pártolt el attól? azt csak tudhatta a' kis szökevény, hogy legjobb otthon! Még az a' kellemetlen hír is terjeng, mintha L a b o r f a l v i Róza, bizonyos méltatlankodás következtében, mellyért elégtételt nem kapott, e' napokban fölmondott volna. Nem a' legkedvezőbb kilátások, 's a' jelenleg, hál isten, mindig tele házakra nézve csökkentő remények. No, de azt hisszük, majd összebékülnek ők ismét: Éder Luiza befogadtatik a' hivek aklába; Laborfalvi Róza szokott szelidségével a' bántalmat felejteti fogja, az engesztelődési áldozatok is meg fognak tétetni 's minden ismét szép rendén leend.

* Legújabb igen nevezetes pesti hírek a 'Honderü' 19d. számából: Münchenben a királyi serházakban leszállították a sert, a színházban pedig Elszler Fanni tánczol. (305. l.) — Pesten vásár van 's ehhez a' leglucosabb ösz, melyet képzelhetni (azóta kissé kiderült száraz időre) a' salonelet még csak a kuló félben (306 l.) — Caan kisasszonynak (nyájas olvasó, ismered Caan kisasszonyt?) fivére nehéz beteg volt, de — nem halt meg! (307. l.) — Holnap (nov. 10d.) adandja első hangversenyét a' nemzeti casino. — A' szomszéd Rákos-Csabán ettek és tánczoltak. — Sallmayer kávé s új czimáblákat festetett, egyikén a' magyar apród kezében a' 'Honderü' 'diszeleg.' (szép!) 307 l. — Hajós Sándor kalapjai szépek és — o lesó k. (ez legszebb!) 309. l. — Szigliget ur bizonytalan számu, népszínmű-embryokkal érkezett meg. (309. l.) — Polgárdin a' nemzeti jólét előmozdítására urlovas löverseny tartott. A' versenyt dús ebéd követte (kedves egészségre!) 309. l. 'stb.

Pekingi elmés levelezőnk, kinek minapi cikkét nem azért nem adtuk, mivel nagyon hosszú, hanem inkább mivel nagyon rövid lett volna, legújabb tudósításai szerint, a' mennyei birodalom fővárosában, azon kívül, hogy Ellenborough lord olly váratlanul ellhivatott indiai főkormányzóságáról, kinek az igazgató urak, költséges vitézsége jutalmául, babér- és bogáncs-menyezet alatt — milly gyöngéd jelképe azon jólétnek, melyre az ő hősi szelleme Indiát emelte — lakomát adának, még mindig a' városi zavarok, 's a' mandsur - színházi ügyek képezik főtartalmát, vagy tárcza-ibb modorban szólva, álló rovatát a' társasági pletykáknak. — Ám mi keserű is volna az unalom kávéja, ha Columbus fel nem találta volna a' pletykázás méznádját, az az: czukornádját! — Csak a' napról napra nagyobb aggodalmat szülő 's mindinkább sokszorosuló bukások idéznek néha némi változatosságot a' jó pekingiek ezen kedvencztárgyai közé; mert egyáltalán nem tagadhatni, hogy a' chinaiak az ő hegyeiket 's a' bukásokat szenvedélyesen kedvelik. — Tschung-trang, egy igen bölcs természetbuvár, ki e' tárgyat alaposan kimeríté, bizonyos specificumot, mint állítja, talált fel az elszegényedés cholera-morbusa ellen mit ő a' még kinyomatlan munkájában, illy czim alatt: „Biztosítási szer a' vagyónbukás ártalmas következtései ellen,“ nyilvános tudomásra juttat. Miután be van bizonyítva — így kezdé a' bölcsék bölcse — hogy kis ajándokok 's nagy számjegyek a' barátsági lánczolat ragaszát elbomolhatatlan összetartják, mindig azon légy, hogy kilesd azon pillanatot, melyben nálad a' pénz és hitel fogytára mennek. Ha már közelg e' percz, siess hamarjában tíz annyi tőkét összeszedni mint mennyit alapvagyonod ér, és iparkodjál azokat idején félrerakosgatni. — Ez, mint tudva van, rendszerint szemfényvesztő bűvészeti műtétel könnyűségével történik, egy . . kettő . . három! 's íme kész a' boszorkányság. — Ezután, — így folytatja a' magasztos Tschung-wang — választasz egyet a' hét annyi gyásznapjai közül, — például, egy pénteket, 's felöltöd ama régi kopott kabátot, melyet hajdan házaló korodban viseltél, szerzesz magadnak a' zsbivásáron néhány kopekért egy becsületes, az élet viharaitól törődött — a' sors szeszélyeitől megzuzott — 's egy új tenyészet már láthatókká váló csirái által felcsicsomázott nemezt, melyet gyermekded pietás színével mélyen benyomsz fejedbe szemöldökig, 's ezen buskomolyan ábrándozó öltözetben, arcvonalmidon a' fájdalom és kétségbeesés örömmosolyával, Schiller resignatióját veszed hönöd alá, szemeid elé pedig a' hitelezőid könyüibe tulteltségig mártott 's kridát kiáltó keszkenőt tartasz, — 's így lépsz „be-lől öröm, kívül panasz“ kifejezéssel, a' magas mandarin tanács elé, 's nyugodt kedéllyel, de habozó szavakban hirdeted — bukásodat. — Nyolcz nap mulva mint vagyónbukotté, neved minden újságlapban áll; — de négy hét mulva eluta-

sítod a` megijedt hitelezőket 20 % kielégítéssel — 's kevés hónap mulva ismét megnyitod házatod, boltodat, színházbódédát, irodádat, szállító hivatalodat, mint ,b e s ü l e t e s e m b e r , ' 's czimerül veszed ó Anglia czimerét, azon felirattal: „honny soít, qui maly pense.“ — Itt Pekingben, így rekeszti előadását a` természetbuvár, ismernek hecsületes embereket, kik illy módon már három , négy izben is szerencsét csináltak, a` nélkül, hogy legkisebb bajt éreztek volna akár a` gyomorban, akár a` lelkiismeretben.

*Nevezetesb literariai termékeinkhez tartoznak: a) Uj Plutarch; magyarázta Bajza. Alig van kedvesebb és egyszersmind mulatva oktatóbb olvasmány, mint embereknek, kik tudomány, művészet vagy nagy tettek véghezvitelére képes, erélyes lélek által bármelly korban feltűnök valának, életrajzait olvasni; szem előtt tarthatja itt az olvasó a` legkülönösebb elmék, legsajátosabb jellemek fejlődési menetét, az olykor terhesen nyomó sorssal, vagy még terheesebben gátló 's akadályozó embertársakkal véghezvitt küzdelmeket és az ez uton kivitt dialókat, mikről értesülni, a` léleknek mindig emelésére 's épülésére válik, és azért van, mint az uj Plutarch terve mondja: „az emberi kebelbe oltva ez elhunyt nevezetes személyek élete iránti tudvágy, kik arczképeinek, halandó hüvelyök elporlott egyetlen maradványinak, láthatása, saját érdekekkel bírt minden időben.“ Ennélfogva valamint a` kiadó, úgy a` fordító is olly czélt tűztek ki a` jelen munkának a` magyar közönséggeli megismertetése által, melly kétségtelenül közelismerést és méltánylatot vivand 's vivjon is ki számukra. Mind a` czimlap, mind az arczképek igen szépek, 's mint a` mindenütt ott álló terjedelmes német aláírások mutatják, Németország ügyesebb művészei által készülték, hiteles eredetiek után, 's a` jellemet többnyire hiven kifejezve. — Bajzának szintolly kedves, mint szabatos, tiszta nyelvét ismeri a` magyar közönség, melly mindenkor örömet fogadta azt, mi az ő tollából jő; 's ezen gyakorlott ügyes toll a` jelen alkalommal is bebizonyítja, milly kitűnő jeles bajnoka lehet ő irodalmunknak a` fordítások mezején is. — b) A` helység kalapácsa. Hős költemény 4 énekben, írta Petőfi Sándor. Jelen munka, az eddigi dolgozatairól dicséretesen ismert szép tehetségű szerzőnek, első önállólag kiadott szerzeményeül jelenik meg, mellyben az olvasó az élethű 's költői szeszélyes leírásokban bő élvezetet találand; fűszerét teszük e` tréfás hőskölteménynek a` szerző sajátos előadása 's nyelve, mik az olvasó előtt szinte ismeretesek. A` könyvet csinos czímtábla kíséri, melly a` költeménynek két érdekes jelenését comicus képekben állítja szem elé. Megjelentek ezen költőnek c) Versei is a` ,kör' pártfogása alatt. Mig azokról bővebben szólnandunk, elég legyen megjegyeznünk, hogy azok, mint egy igen szép tehetségű fiatal író jeles elmeszüleményei, általános tetszésben részesülnek 's e` szerint hisszük, hogy kelni is fognak, ámbár sok embere van istennek, sőt társasága is, melly a` verseket ,haszontalan' dolognak tartja, 's tán mint ollyant inprotocolátja is. Többen a` sok borsdalt sokalják e` gyűjteményben: de, uram istenem, ha már arra vagyunk kárhoztatva, hogy magunk ígyuk meg harmincz millió akó borsunkat, legalább legjobb ,borsdal'-költőink énekeit vegyük meg 's azok eldalolása mellett temessük bűnkát a` kancsóba. Hej, ha e' könyv rácz nyelven lenne írva, Ujvidéken, mint egy elmés barátunk megjegyzé, hol ugyancsak énekelnek a' bor mellett, elkelne legalább egy-pár száz példány. d) Na gy Ignác ismét két kötet elbeszéléssel ,Hajdan és most' czím alatt, gazdagitá irodalmunkat. Tartalmát a` kedvelt írónak különféle folyóiratok és zsebkönyvekben megjelent, hol komoly, hol vidor modorban irt jeles művei képezik, melyekről kedvező birálatát a' közönség már rég kimondá. Külseje e' két újabb kötetnek a` meglepetésig csinos; Barabás és

Geiger mesterkezeik ékesíték azt; egyébiránt azt gondoljuk mi bizony, hogy Nagy Ignác munkáinak szükségtelen a' luxus, mert ugys megveszik azokat, ha mindjárt a' komáromi kalendáriom borítékjában árulnák is! e) Fáradhatlan szorgalmu írónktól, Császár Ferencztől, e' napokban hagyá el a' sajtót „Görög római mythologiai zsebszótár.“ A' könyv 12-rétben 526 lapra terjed, csinos, hazánkban készült kömötszetek vannak hozzá mellékelve, valamint cím lapja is egy olympi istenségekből font koszorúval ékesítve, Grimm V. könyomdájából. A' papir és nyomtatás (ez utolsó Trattner-Károlyi betűivel) tiszta és szép, bő tartalma célszerüségéről pedig a' szerző köztiszteletü neve kezekedik. 'S mind a' mellett a' jókora vastagságu 's szízes kiállítású könyvnek, — melyet minden tanulónak, mint eddig a' maga nemében egyetlen kézikönyvet, de minden érettebb koru 's olvasni szeretőnek is csak azért is ajánlhatunk, mert igen sokszor fordul elő eset olvasás közben, hol valamely hely megértésére a' mythologiábani jártasság szükséges, — ára csak 1 fr. 12 kr. pp., minél olcsóbb könyv, közszükségességét 's kiállítását tekintve, alig létezik több magyar irodalmi műveink közt. — — Kuthy Lajos, a' kedvelt regényíró, előfizetési ívet nyitott 'hazai rejtelmek' címü regényére, mely, közlött programja szerint, erkölcsi és társas életünk térein forog, 's népet, osztályokat, köröket, egyedeket rajzol és ismertet. Előfizetési ára 12 füzetnek, melyek a' jövő év folytában megjelenendnek, hat pengő forint. — J á m b o r és K a t o n a urak pedig előfizetést hirdetnek Tiedge, Uraniá'jára, melynek programja mai lapunk mellé van csatolva. Mind a' két munkára nálunk is lehet előfizetni.

* Barátságos enyelgések a' 'Honderü' nagyérdemü igazgatójával. ... Tudja isten, senkivel sem szeretünk ok nélkül incselkedni; de ha az ember fegyverkezett szemei előtt máknyi betűkben olyan colossális balgaságok ugrándoznak, minők a' legeggyűbb közönség türelmét is megszakaszthatnák: akkor csakugyan gyávaság volna hallgatni, ha nem akarunk azon gyanuba keveredni, hogy más alkalommal ezen hallgatást tán magunk részére fogjuk igényelni. — — Nem szólottunk, midőn igen tisztelt collegánk, a' 'Honderü' igazgatója, lapja 15d. számában a' már ismeretes Alexyszobor-ügyben ismét eleve felszólalt ellenünk és — mivel több ízben már keserves panaszkokra fakadt, hogy journalista-bajtársai olly méltatlannul bántak vele — mint salon embere kiesvén fionkodó szerepéből, a' leggyönyörűbb patschuliszagu epithethonokat, például: 'tolvaj,' 'ludas,' 'ravaszfejű,' 'szalonnás' 's a' t. szórta árva fejünkre, mert olly vakmerők valánk, Alexy szobor-mintájának rajzát lapunkban közleni 's pedig (oh, crimen laesae!) Petrichevich Horváth Lázár urnak — kinek a' szoborra, mint állítólagos tulajdonosnak, állítólagos egyedüli joga van — kegyes engedelme 's jóváhagyása nélkül, mondjuk, nem szólottunk; mert a' dolgot igen nevetségesnek találtuk 's pedig annál nevetségesebbnek, minő komolyabbnak szerette volna azt a' f. cz. igazgató ur tartatni 's ez alkalommal a' közönséggel egyszersmind elhíttetni, miszerint Ő (P. Horváth Lázár ur) ugyancsak tiszta meggyőződésből viaskodik (mint látni: tollseprűvel) az ügy mellett, 's koránsem azért — mire akár Attila apánk bájos arája, a' szép Ildiko, tarlatánruhája is megesküdnék — hogy állítólagos tulajdonát kissé hirbe hozza 's még egyszer kikürtölhesse, hogy ő azt drága pénzen 'némi kis áldozattal magáévá tenni sietett.' (Majd meglássuk, mikép sietett az magáévá tenni?) — Nem szólottunk, mert a' régi példabeszéd: 'si tacuisses' 'stb. ugys teljesült a' 'Honderü' igazgatóján 's minden legkisebb válszunkat a' m ü é r t ő 's a' tulajdonról tiszta fogalmakkal bíró közönség előtt szükségtelessé tévé: igen is állítja ez azon bizonyos fogásokat, miket bizonyos urak,

kik minden áron feltünökké akarják magokat tenni, használni szoknak 's velünk együtt jóízűen kaczagá tisztelt collegánkuak szinpadi öröködéseit, kiről a' világért sem tennők fel, hogy ezen sanchopansai harcztot egész komolysággal akarta volna folytatni, mert ez esetben kénytelenek lettünk volna gonosz hallgatagságunk helyett a' következő gyászlevelet kibocsátani:

Legbensőbb sajnálkozással 's collegiális megütődéssel jelentjük a' t. cz. divatlapolvasó közönségnek, hogy Petrichevich Horváth Lázár urnak, a' 'Honderű' nagyérdemű igazgatójának MŰFEGALMAI könnyű eszmezavar következtében, f. évi oct. 12-kén sirba szállottak, hol a' feltámadás jambor reményében azon hatalmas szózatra várakoznak, melly a' halottra fog kiáltani: „Lázár, mondom néked, kelj föl!”

'S miután akkor sem szólottunk P. Horváth Lázár urnak a' tulajdonról hamarjában összerögtönzött különös elveiről, azokat most sem akarjuk hosszasan bonczolgatni, igen jól tudván, mikép a' csintalan igazgató ur csak azért védi azokat (természetesen, mint gyöngé ügyet lehet védeni, nagyon gyöngén), nehogy, miután ezen különös fogalmak szerint még szini bírálatot sem lehetne építeni valamely tárgy elbeszélésére, mellyről a' költő azt mondhatja: „ez az én sajátom,” mint P. H. L. ur a' szoborról mondá: — valaki P. H. L. urnak „ÁlmOk” czinű dramáját bírálghassa, vagy éppen tunguziai nyelvre fordíthassa, mellyben egyébiránt leginkább lehetne a' nevezett műnek ismeretlen szépségeit kiemelni. Midőn mi Alexy szobormintáját lerajzoltattuk (jó-e vagy rossz volt-e e' rajz? nem ide tartozik), szintolgy szükségtelennek tartottuk erre P. H. L. urnak engedelmét kikérni, valamint P. H. L. ur sem kért engedelmet, midőn Byronnak, a' halhatatlan britt költőnek, műveit még 30 év letelte előtt meg... akarom mondani, lefordítá, ámbár joggal állíthatni, mikép P. H. L. ur az angol remekből éppen nem csinált magyar remeket. Avagy engedelmet kért-e P. H. L. ur X. vagy Y. grófnőtől, midőn ilyen vagy amolgyan ruháját vagy rokolyáját utolsó tűsurásig leírta, vagy Q. báronak salonjait a' pompás tükröktől 's atlaszfüggönyöktől kezdve egészen le a' pököládáig mathematicai pontossággal lapja számára letöltöztá? Árva lelkünkre mondjuk, ugy tetszik nekünk ez a' 'Honderű' ura, mint Shakespeare Benvoleója „Romeo és Julia”-ban, kiről azt mondja Mercutio: hogy „képes volna birkozni olly emberrel, ki diót tör, mivel diószínű barna szemei vannak.” — De hát vannak-e P. H. L. urnak diószínű szemei, azaz: valóban övé volt-e a' Mátyásszoborka, midőn azt lapunk számára lerajzoltattuk? Mi legalább, jóformán hiteles kutfőből, annyit tudunk, miképen a' háromszáz pgő forinton megvettnek állított szobor akkor, midőn P. H. L. ur annak lapjainkbani lemásoltatása ellen, mint tulajdonos, protestált, a' nevezett urnak tulajdona még nem volt, mert a' műegyesületi választmány egy, P. H. L. ur által

előmutatott (vagy arra hivatkozott) levelére Alexynak azt határozá, hogy előbb ki nem adathatik a' mintaszobor, míg az iránt maga a' művész a' választmányt föl nem hatalmazza; különben is az levén a' szokás, hogy a' megvett műtárgyak az egyesület pénztárnokának fizettetnek ki, 's azokért csak a' pénztárnok által mint legegyszerűsebb 's legérvényesebb uton veszi kezébe díját az illető művész: — a' választmány sua forma nem adhatta át a' szoborkát, mert az egész dolog csak alku volt, de be nem fejezett, tetteleg nem teljesített alku, 's így a' szoborka sem volt P. H. L. urnak valószínű és elvitatathatlan s a j á t j a; tehát minden zaj csak vak lármá volt, mely az avatatlanok elámitására való számítva, tehát minden pszichológusok, melyek árva fejünket érték, alapnélküliek, méltatlanok, haszontalan incselkedések. Azt is hallottuk, mintha a' háromszáz p gő forint, bizonyos föltételek mellett; csak harmincz aranyra olvadt volna le, a' mi természetesen kis különbséget tenne a' kikürtölt és kifizetett összeg közt — de ennek feszegetését jelenleg mellőzve, más, egészen friss dolgokra terünk, mik azóta a' mennynek országában történtek 's melyeket azonnal sietünk tudatni t. cz. közönségünkkel, nehogy azt találja hinni, miszerint a' Honderü urának műfogalmai öt héti nyugalom után föltámadtak légyen: oh, nem; mély álomba merülék még azok; mert a' hatalmas szózat sokáig késik! Bizonyítja ezt fényesen (vagy inkább homályosan) a' mult számú (19d.) Honderü, melyben a' tisztelt igazgató ur, többfelőli fölhívásnak engedve, a' felállítandó Mátyás szoborról hallatja véleményét, mely oly rettenetes szép, hogy annak végsorait lehetetlen ide nem iktatnunk — épülésül. Hangzanak pedig azok imígyen: „Ha csakugyan Mátyás szobrára elegendő pénz gyűjthető a' valószínűség körét túl nem haladná, ha csakugyan (ad normam magyar színház) a' nemzet magáévá tenni hajlandó ezen nélkülét netán dugába dülendett ügyet is, és akkor nem a' hasonló alkalmaknál legtanácsosabb csőd útján, hanem honi művészek által kívánná elérni célját; azon esetben véleményünk röviden az volna (most jön a' java!): választani egyet Alexy, Casagrande vagy Ferenczy urnak már készen álló vagy netán ezen túl készíttendő új terveiből 's azt minden arravaló honi szobrászok közremunkálata (!) által oly kikötés mellett készíttetni el, miszerint mindazon munkarészek, melyek a' társaság költségein Ferenczy ur műhelyében eddigelő elkészültek, és egy nagy nemzeti emlékhöz illőknek lenni találtatandának (oh!), habár némi módosításokkal is okvetlen fölhasználva legyenek (!!! és még egyszer !!!! in infinitum !!). — No már most, kinek eddig nem volt tiszta fogalma a' Honderü urának műértőségéről, az pirulva fogja megvallani, mikép ez minden fogalmat túlhalad; 's a' ki kételkedik, hogy daczára a' régi közmondásnak: „semmi új a' hold alatt!” — vannak még eredeti gondolatok, az e' genialis véleményben élő példáját láthatja ennek, mely bizonyosan egyetlen a' maga nemében! — Nem volna tehát most már egyéb hátra, mint a' haza valamennyi művészeit egy nagy „Mátyás alkotási gyűlésre” összehívni, mellynek elnöke természetesen Petrichevich Horváth Lázár ur lenne közfelkiáltással. Ezen gyűlésben aztán a' hazának valamennyi kőfaragói 's egyéb művészei összednének minden tehetségeket, hogy egy egyszerű egyvelegművet alkotassanak. Az antikdevelők, például Horácznak azon ismeretes verse szerint „humano capiti cervicem pictor equinam” a' terehhordó lónak fejénél kezdenék meg; a' természetvizsgálók azután annak többi alkatrészeit vállalnák magukra: így egyik lábát az anthropologus, a' másikat a' mamaliologus, a' harmadikat az ornithologus, a' negyediket az enthomologus faragná ki, hátulso része pedig az ichtiologusra bíztnék. A' lovagalak alkotásával, mint illik 's többnyire minden gyűlésen megtör-

tenni szokott, az elnök tiszteltetnék meg, mint kinek egyébiránt is a' lovagiaságról legvilágosabb fogalmi vannak. Elnök ur tehát, főleg az arslányiságot tartván szeméi előtt, az alaknak fejét a' hajak helyett orozlán-sörénnyel, vagy, mivel elnök ur magyar divatújságíró létére a' francia módit' olly különösen pártfogolja, terjedelmes allonge-vendéghajjal ékitené föl XIVd. Lajos korából, melly távulról orozlán-sörényhez hasonlítana: karcsu testére könyökig érő szűk frakkot 's gyász tricotnadrágot, a' magyar arslán legismertetőbb jelét, ölténé. Igen tanácsos volna 's a' dámákat is nagyon lekötelezné elnök ur, ha a' lovagnak vállaiba pilleszárnnyakat vagy ugynevezett Psychelegyezőket alkalmazna: végre, hogy a' nemzet kívánságának 's várokozásának méltán meg lehessen felelni, kardot, bajuszt és sarkantyukat a' világért sem kell elfelejteni, sőt ebben a' tekintetben tanácsosabb levén inkább többet, mint kevesebbet tenni, az említett ismertető jelekkel a' lovat is föl lehetne czifrázni, mint egyszer Orosz ur ezt nagybölcsen gyakorolta a' „Századunk“ betüinél. — Csak illyformán létesülhetne azon nagyszerű mű, melly P. Horváth Lázár ur belső szeméi előtt lebegett, midőn a' magyar világot roppant műértőséget tanusító tervével meglepte 's bámulatra ragadá; csak illyformán lehetne fölláztatni egy művet, melly egész Europa előtt, az írókezektől kezdve a' Cannibálok országáig, művészi tehetségeink- és tökéletesülésünket fényesen bebizonyíthatná. — Hogy pedig t. olvasóinknak némi fogalmuk legyen a' műnek nagyszerűségéről, vagy inkább, hogy méltóbban fejezzük ki magunkat, világcsudásságról, melly, P. Horváth Lázár urnak szörnű mélységes intuitiója szerint, Pestnek valamelyik nyilvános helyét diszesíteni fogja gyermekeink és unokáink örömére és dicsőségére, azt gyöngye ecsetvonalakban közálmétkodásra ide bigyeszteni bátorodunk. Lássuk tehát és csudáljuk!

FIGYELMEZTETÉS.

Tisztelettel jelentjük a' t. cz. olvasóknak 's dolgozótársinknak, mikép a' legjobb elbeszélésre és költeményre programmunkban kitűzött tíz és illetőleg három arany jutalomra érkezett 's f. évi július elejétől fogva ugyanazon évi december végeig közölt és közlendő művek bírálóivá, nevezetesen az elbeszélésekre nézve, t. cz. Bajza József, Császár Ferencz és Szontagh Gusztav, a' költeményekre nézve pedig szinte Bajza József, Garay János és Vachot Sándor urakat kértük és nyertük meg. Az eredmény jövő év január végén fog hírül adatni. Egyszersmind felszólítjuk t. cz. olvasóinkat, méltóztassanak a' legjobbnak tartott művekről becses véleményöket bérmentes levelekben 's csak rövid sorokban velünk tudatni, hogy e' szerint a' nyilvános vélemény is latba vettethetvén, a' bíráló választmány ítéletét minél biztosabb alappal támasztassuk.

N Ő K V I L Á G A .

SZABÓ RICHARDTÓL.

VII. LEVÉL

Egy lelkiismeretes nőnek boldogsága férje viszonszerelméhez van kötve, melly, ha részéről történt, minden okadás nélkül elenyészett, fájdalmas ugyan, de elviselhetőbb, mint ha önvétke gyújtotta meg az egyenletlenségnek örömegető fáklyáját. Pedig mi sokszor emésztí ennek lángja a' házások életét; mi sokszor keserű a' mézes heteknek ize épen azoknál, kiknek vére forrott egymásiránti szerelemtől, kik lázas fölhevüléseikben sírig 's azon tul tartó törhetetlen hűséget esküdtek egymásnak. Az egyiránt szilárd jellemű férj- 's nőnél ez eset, az igaz, soha be nem következik, mert az illy férj nejét húsz év után is csak olly szemmel tekintí, mint érzéki mámortól el nem vakítottan nézte akkor, midőn az oltárhoz vezette; a' virágzó hajadon olly hajszálnyilag növekedő különbséggel jutott női érettségre, hogy a' fokonkénti lassu átmenetelt észre sem vette 's nem levén lelkes neje ellen soha, bár miben is, kifogásra oka, a' szerelem és barátság köztük öröközölden virul. De illy házasságokat ritkán találhatni, mert nehezebb a' szerelmet fűntartani, mint fölébresztetni, és azt is megengedem, hogy

nem mindig a' nőben, de férjben rejlik a' hiba, mi a' kedélyeket egymástól eltávolítja 's sirig tartó idegenséget szül: azonban sokszor, ha minden körülményekre vet az ember vizsgálódó tekintetét, kitűnik, hogy ha egyenlenségek léteznek a' házások között, ezeknek vádjával a' nőket kell terhelni, 's ha boldogtalan, csak önmagát okozhatja. E' levelemben tehát arra akarlak figyelmeztetni, hogy mindent elkövessetek az egyenlenségek kikerülésére, és miként fejtsetek naponként magatokban férjeiteket mindég jobban lelánczoló tulajdonokat.

Ha csak a' külsőt tekintem, igen könnyen megfejtethő, miért idegenül el olly sok férj nejétől, kik, mielőtt házás életre léptek, határtalan vonzalommal viseltettek egymás iránt. Ennek oka abban fekszik, mert a' nő nem az, mi leánykorában volt: mint leány mindig olly tiszta, izletes volt öltözetében, nőiséget pedig szabadalomnak tekinti a' rendetlen, tisztátalan öltözkedésre; mint leány rendetlen, visszataszító indulatait el tudta rejteni, mellyeket, mint nő, többé titkolni nem akar; mint leány szelid, szerény, mint nő, pörlekedő, követelő, uralkodásra vágyó; — csuda-e tehát, ha az ekként csalatott férj, ki a' leányban angyalt tisztelt, mint nejében egy mindennapi közönséges lelket, sokszor ennyit sem, lát — keserűségében nejétől hidegen elfordul. Soha sem szabad tehát egy nőnek magát elhanyagolni; ha célját érve, nővé lett, ne tekintse ezt a' „ne tovább“nak, hanem iparkodjék férjét mind testi, mind lelki műveltségben követni, mert a' ki önmaga tökéletesítésében megállapodik, midőn még tovább mehetne, az visszahanyatlak 's könnyen elaljasodik.

Ne gondoljátok tehát, hogy boldogságokat ingathatatlan alapra építettétek, ha a' férjben szerelmet ébresztettétek; ekként még a' jövődőről biztosítva nem vagytok 's csak úgy számolhattok állandó boldogságra, ha férjeiteket magatok iránti szerelemben megerősíteni tudjátok. Erre nézve szükséges kipuhatolni, mi az, mit a' férj bennetek szeret, vagy mi volt az, mi által magatokhoz édesítettétek: ha szelidségteknek hódoltak meg, minél több szelidséget fejtsetek ki; ha forró szenvedelemmel olvasztottátok fel magatok iránti érzésre, mutassatok minél hőbb ragaszkodást, és így mindenben azt az indulatot, szenvedélyt, érzést törekedjétek kifejtetni, mellyet bennetek leginkább kedvelnek, természetesen, hogy mindezeket ne színleljétek, mert csalástok előbbutóbb napfényre jőne, 's ekkor annál inkább eljátsznátok férjetek becsülését, hanem valódiilag birni is iparkodjátok. Kerüljétek különösen viseletetekben a' negélyeskedést, hanem legyetek inkább természetesek, mert nevetséges, ha valaki ollyasmiben akar föltűnőleg szerepeskedni, miről fogalma nincs, 's igen kellemetlenül hat az a' férjre, ha nejeért magát szégyellenie kell, és már e' tekintetből sem szabad egy nőnek lelki tehetségeit parlagon heverni engedni, hanem férje oldala mellett is a' művelődésben tovább kell haladnia, nehogy valaha fér-

je értte pirulni kényszerüljön. Szóval, egy nőnek — ha nyugodt életet akar — magát tökéletesen férje — természetesen föltéve, hogy ez erkölcsileg jó 's művelt — akaratja szerint kell idomítani, mert nem lehet föltenni abban férje iránti szeretetet, kiérzés- és cselekedetben ellenkezőt tanusít.

Kötelességében áll továbbá a' nőnek, férje élet pályáját tőle kitelhető szorgalommal simává tenni 's örömvirágokkal behinteni, a' házban körülményekhez alkalmazott kényelmet, szórakozást szerezni, az egyformaságból eredhető unalmak 's kedvetlenség elűzésére éleletet előteremteni 's minden haragra vezethető alkalmat eltávoztatni. A' boldogságnak felettök virasztó angyalát könnyelműségével el ne riassza, mert ő is csak addig élvezhet boldogságot, míg férje szívét általa szerzett bú nem zavarja. Mindenek előtt pedig, ha az uralkodásnak békételenséget magában rejtő vágya emelkednék föl kebletekben, tépjétek ezt ki gyökeresen, mert mi sem hinti el inkább a' viszálykodásnak előbbutóbb keserü gyümölcsét megtermő magvát, mint az uralkodásra törekvés. Ha a' szerelem ereje nem hat a' férjre, ha ennek mindenható malasztjával nem tudtok győzni, minden más kísérletről tegyetek le, 's hagyjátok őt szeszélyei, különczködései — ha ezek lennének — szerint élni. A' férfiúi jellem minden tolatkodás színét magán hordozó beleavatkozást el nem tűr: ha tehát egy illy jellem működéseit önkénytek befolyása alá akarnátok hódítani, 's ha sikerülne is egyszer kétszer gyengeségét akaratotok rájárára vonni, előbbutóbb fel-eszmélne gyávaságnak képzelt engedékenységből, és annál inkább felháborodnék kedélye, minél inkább szégyellené, hogy uralkodást gyakoroltatok felette. De nem is kívánhatjátok ti, hogy az erős férfiú mindent úgy lásson, mint ti; minden veszélytől úgy féljen, mint ti; minden külső körülmények behatását akként fogadjon, mint ti; — engedjétek tehát nekik teljes szabadságot; mutassátok meg tetteitek által, milly kedvesen tűritek el a' tőlük való függést: és csak ott fejtsetek ki női szelidséggel erélyt, hol hir, név, becsület és erény ezt követelik.

Azon nőnek, ki látja, hogy férje szerelme fokenként hidegűl, a' nélkül, hogy okot adna reá, nem tanácsolhatok jobbat, mint azt, hogy iparkodjék mindég tisztelet- 's szeretetre méltóbb lenni, mint azelőtt volt. Ha ezt látja a' férj, ha látja, hogy milly nemesen viszonozza neje az ő hidegségét, ha a' nő arczára e' miatt búfellegetek lát borulni, ha nem könyöktől tündöklő szemeiben, de bánatdult arczvonalaiban látja a' belső fájdalom epesztő fulánkját, ha egy barátságos szavára a' nő arczán örömteljes meglepetésnek rózsabibora ömlik el, ha látja a' férj, milly meglőzőleg törekszik neje mindég uj 's uj örömelekben részesíteni: lehetetlen, hogy a' kérésülő férji szív lágy érzelmekre ne olvadjon, 's igazságtalanságát mélyen kell éreznie.

Valamint azonban kinos hatású egy jó érzésű nőre a' hidegülő férjnek visszautasító bánásmódja: úgy ellenben a' derék férj előtt sem lehet kellemetes, ha neje valami szeszélyes változékonyságtól elkapatva, a' minden lehetségest teljesítő férj oldala mellett elégedetlenséget mutat, vagy követelésekkel lép elő, mellyeknek létesítése a' férj tehetségeinek körén tul esik. Őrizze meg a' nő szívét, hogy másfelé ne csapongjon; legyen kívánságaiban szerény, hogy azokat teljesíteni a' férjnek hatalmában álljon: így soha sem lesz oka elégedetlenségre.

Ne gondoljátok továbbá, hogy a' kötelességek hosszú sorából egyet sem hagyatnak ki; ha a' ház 's család szükségéről, gyermekek neveléséről gondoskodtatok, ha a' női hűséget minden legkisebb szennnytől megőriztették. Ez mind szép, mind kívánatos, hogy meglegyen egy nőben: de még többre is kell figyelmének terjedni. A' nőnek szükséges még a' férj egyéniségét tekintelbe véve, ennek szórakozást, földerítő mulatságot szerezni. Ne csak mások, de legyen különösen férje irányában jó társalgó. A' kellemes társalgás örömei igen édesek és lelánczolók, és kitől várhatja ezt a' férj jogosabban, mint nejétől? De sok nő csak arról gondoskodik, hogy férje jól ehessék, jól ihassék, szépen öltözködhessék; szellemi éledeletet nyújtani körén tulnak gondol lenni. A' férj munkaüres idejében szórakozást, is akar; ha a' foglalatosságnélküliség még magánossághoz is kötött, igen untató; azért kell iparkodni a' nőnek, hogy férjének szórakozást is tudjon szerezni, hogy a' maga köréhez annyira le tudja lánczolni, hogy legszebb szellemi örömeit is az ő körében találhassa föl. Legyen e' tekintetben a' nő megelőző; ne kívánja, hogy a' férj legyen mindenkor az első, ki unaloműző szórakozásnyújtásra szólítsa föl, hanem lesse ki ennek kedélyes pillanatait's a' férj egyéniségéhez alkalmazva magát, okos, illedelmes, elmés szellemi időtöltést szerezzen. Ne kívánjátok, hogy a' férj, ki napestig elme fárasztó hivatala terheit hordozá, ki lelki erejét lankasztó munkákat végezett, azonnal, mihelyest bizodalmasan simul körötökhöz azon törje eszét, miként mulattasson titeket; hanem inkább azon legyetek, hogy nálatok kipihenhetve magokat, az új munkára új erőt gyűjthessenek. A' hosszabb együttlét ki fogja mutatni, mi a' férj gondolatainak, érzéseinek kedvencztárgya, erről iparkodjék a' nő magának minél több ismereteket gyűjteni 's ismereteit férjének mulattatására fordítani: ezt pedig egy nő megteheti, mert az ő foglalkozása sokkal kisszerűbb, nem olly fejtörő, mint a' férjé: kézimunkáinak végzése alatt elég ideje van gondolkodni különféle tárgyokról, mulattató tárgy könyveket olvashat, mit a' bizonyos hivatal- vagy munka-ághoz kötött férj vagy igen nehezen vagy épen nem tehet: milly kellemesen meglepő tehát a' férjre nézve az, ha neje által olly szellemi élvezetben részesülhet, mit önmagának csak új elmefárasztással szerezhetne meg.

E' tárgyban még csak egyet akarok mondani, azt t. i., hogy kerüljétek az egyformaságot; ne mindég egy tárggyal mulassatok, mert a' legjobb ételt is megunja az ember, ha mindennap ugyanegyre van szorítva. Ismerjétek ki, hogy a' szellemi szórakozás mellyik nemére látjátok férjetek kedélyét felhangolza; ha unalmasak nem akartok lenni, a' tárgyat e' szerint szükséges megválasztani.

K Ü L S Z I N É S V A L Ó .

M A R K T Ó L .

(V é g e.)

III.

Az éj leereszkedék Coronata bérceire 's a' hold rezgő világa a' tengeren ezüst fényben uszott. Keletről néhány felleg borítá a' láthatárt 's koronként erős szélzugás vegyült a' néma homályba.

A' part hosszában pedig egy alak siet nesz nélkül a' halom felé; — szellemnek vélnéd, ha rémes halványságu arczára tekintesz, síriasnak a' fényt, melly éjszemeiben tündököl . . . Ugy látszik, mintha a' körülfekvő tárgyakat vizsgálná . . . majd egy villához közeledik 's annak környékén megujtja kutatásait, és kevés percz mulva gúnyos kaczagás vegyül a' szél zugásába, az éji kém pedig setét alakot intve magához, néhány érthetlen szót suttog 's a' bokrok közt ügyesen elrejtett nyílásba lép. Egy ideig setét pinczealaku folyosón haladott, majd néhány lépcsőn siető fölé és ajtó előtt állá; . . . egy kézmozdulat 's Cornari Angiolina hálósobájában volt. Gondosan csuká be a' mellékterembe nyíló ajtót 's a' leányka ágyához lépett.

Ott feküdt ez a' hold fényénél ártatlansága kifejlő virágában; fürtei éjhabokként hullámnának vállain és elfedék a' hókebelt. Álmain nyugalomtól nem látszék lebegni, mert az angyali arcra felleg nehezül 's pilláin kegyöngyeként két harmatcsepp ragad. Cornari megilleté rózsaujjait 's Angiolina mint kigyóérintéstől riadt föl álmaiból. Iszonyodva tekinté a' marchesere, 's első gondolátja vala segélyért kiáltani . . . de amaz ajkaira szorítá kezét.

„Halld, leány! — kiáltá 's töre felvillogott — egy hang és meghaltál . . . Egyébiránt — folytatá, a' titkos ajtóhoz lépve — minden kiáltás ugys

hasztalan. E' ház lakóit álomital lánczolja le, közeledben nincs ember, ki hallhatna, alant pedig szolgálom öröklik.'

És Angiolina a' tengerparton valóban sziklamozdulatlanságu alakot látá állani, — minden tagja remegett, 's alig hallhatóan kérdezé:

„Mit akar ön velem?“

„Azonnal elmondom; de előbb tudja meg ön, szép hölgy, miként hatalmamban van korlátlanul; önkényemtől függ, hogy féregként zúzzam el, és ha kegyelmezek, atyjaként imádjon ön, mert új életet adék. Azért hallgasson reám: kevés óra előtt e' szobában Lucioval Fioretta rejtezett.'

Angiolina kezeivel fedé arczait 's tagadólag rázta meg fejét.

„Ennek sem hisz ön? — kérdezé a' marchese 's egy szegletből arany hajtót emelt föl, mellyen Fioretta neve vésve volt. — Egyébiránt — kiálta — minek vitázni erről? A' nő itt vala és férjének hinnie kell ezt vagy. . .'

Olly ördögi kifejezés torzítá vonásait, hogy Angiolina örülés által érzé magát környezettnek. Látá, hogy ez embernek martalékja, az ég alatt pedig semmi, semmi segély! . . . Ez iszonyu vala.

„Mit kíván tőlem?“ rebegé elhaló hangon.

„Esküdjék meg a' kormányzó előtt, hogy Fioretta itt vala.'

„Soha!“

„De esküdnie kell!“

„Inkább meghalok!“

„Mondom, leány, esküdni fogsz.'

„Én pedig ismétlem, hogy soha! . . . soha!“

Mig Angiolina szólott, a' marchese szemei parázsként villogtak . . . Ágyához rohant és megfogá mindkét kezét.

„Nem leszesz tanum? — kérdezé undok vigyorgással — nem, leány? — És megrázá a' gyöngéd tagokat olly óriási erővel, hogy a' fájdalom éles sikoltást idézett az áldozat ajkaira. — Jól van, — folytatá Cornari — a' mint tetszik; örökségem tehát veszve; . . . legalább engedj oldaladnál gyönyörteljes éjet töltenem, mert hiszen tudod, hogy régen, hogy lángolóan imádlak.'

Volt szavaiban neme a' gúnynak . . . csalhatlan jele a' könyörtelenségnek; Angiolina pedig, midőn szűz fekhelyét undok kezei által látá fertőzöttnek, kétségbeesetten kiálta segélyért . . . és pillanatig egy fő látszék az ablak rostélyzatán, melly eltűnt Cornari intésére . . . a' figyelmes vizsgáló két alakot látna az ablak aljában hevesen küzdeni, majd villámgyorsan a' tenger felé rohanni egyiket, míg a' másik a' rostélyzatra kapaszkodik. Cornari pedig folytatá ördögi művét és a' leányka halált kért tőle, törszúrásért esdeklelt, de a' köszív nem lágyult.

„Miért halált, szép leány? — kérdezé — hiszen hivebben szeretlek én, mint Lucio, ki talán Fiorettnál van jelenleg is . . . 'S aztán a' világ

előtt ugysis leolvadván rólad az ártatlanság fényköre, mit veszithetsz még?”

„A’ valót, szörnyeteg! A’ világ csak a’ külmázt rablá el, meghagyá az öntudatot . . . és . . . isten kegyelmezz!”

„Fogsz-e tanuskodni?”

„Lehetetlen! könnyörüljön, marchese ur! könnyörüljön gyöngeségesmen!” esdekle Angiolina és könnypatak nedvesíté kebelét; de az ördög nem lágyul égi sugaraknál, villám kell neki, melly porrá sujtsa, mint ő zuzza el áldozatát.

„E’ leány olly mondhatatlan bájos, — gondolá Cornari. — Félre most minden számítással! Angiolina, te enyém vagy.”

Még nem végzé szavait, midőn a’ töredező rostély zaja ’s az ablak-táblák csörömpölése közben férfit rohant az ágyhoz . . . iszonyu csapás rázá földre a’ marcheset, előtte haragvillogással Camill állott.

Cornari nyögve emelkedék föl ’s dühösen tekinté a’ megtámadóra; — pár perczig szótlanul meredt reá, utóbb örülként riadt vissza.

„A’ kárhozat mindég ezt hozza utamba — mondá alig hallhatóan. — Ember! örökké akarsz-e kínzani?”

„Nyomorult! — szóla Camill — az égakará, hogy én gátoljam e’ gazdaságot, melly nem elsője éltednek. Bár jókor érkeztem volna akkor is, midőn Giulia nyögött körmeid között. — De keblemben hordozom a’ legnagyobb vádat; — számadásunk hosszú és rettenetes . . . készülj halálra.”

Magasra emelé vasát ’s Cornari gyáva remegésben hullott térdeire, midőn Camill szemei Angiolinára fordultak, ki élet nélkül fekvék előtte . . . És feledve lön a’ boszú; gyengéd anyaként térdelt ágyához; könnyüvel nedvesíté a’ kedves arcot, és kérte az imádott szemeket, hogy nyiljanak meg . . . A’ naptól kérte sugárait.

A’ marchese pedig félénk tolvajként csúszott a’ szomszédszoba ajtajához és megnyitá azt . . . Lábai alatt valami csörömpölve hullott el ’s midőn kilépett, fénylő arcczal emelé fel törét, melly küzdésközben kiesett kezéből. Lehetetlen leirni a’ kifejezést, melly a’ fegyver látásakor vonásaira áradott; nemes lelkesedés-, üdvezítő öröm-, tulragadott boldogságnak hinnéd, nem ismervé a’ forrást, mellyből érzetei fakadtak; de így a’ pokolt kell hinned felülhaladottnak . . . A’ marchese Camillra tekintett; — e’ tekintet halálos ítélet vala, ’s már közeledék a’ hálószoba ajtajához, midőn boszúzó szellemként a’ vaknő állt előtte. Sírias vonásait hólepel árnyazá ’s fehér öltöny fedé tagjait, Cornari magyarázhatlan rettegéssel riadt vissza, néhány érthetlen szót rebegett és e’ név: „Giulia” nemével a’ kétségbeesésnek hangzék vonagló ajkairól. A’ lépcsőkre vezető ajtó előtt álla, ’s midőn a’ rémalak ujra közeledék, örülként rohant a’ szabadba.

Mikor pedig a' nap arany fényt borita Coronata halmaira, e' tények színhelyén Angiolina 's anyjának oldaluknál Camill állt — a' szabadító. A' leánya megtört liliomhoz hasonlita, az aggnő búsan hajtá meg fejét, az ifju pedig elszántan szoritva meg kezeiket, Genua felé sietett.

A' kormányzó lakához érve, pillanatig késedelmezék, utóbb levelet vön ki kebeléből és az örnek adá; rövid idő mulva a' kormányzó elébe hivaték. Az ősz a' nyitott levelet tartá kezében és méltósággal közeledék.

„Ifju! — mondá csendesen — ez sulyos vád!”

„Eksüzöm, hogy igaz.”

A' kormányzó mellére hajtá fejét 's alig hallhatóan rebegé:

„Örökre elvesztém fiamat! . . . Menj az előszobába, 's ha megjö a' marchese, hivatni foglak.”

Nem sokára az ősz karszékénél halálos két ellenség állott egymás előtt. Cornari arcza halvány vala, és bármint uralkodék indulatin, vonásai-ban gyakran mondhatlan nyugtalanság tükröződék; a' mosoly is, mellyet ajkaira idézett, idétlen növényhez hasonlított, melly a' nap hév sugárai miatt erőtlenül konyítja le fejét. Camill pedig boszuló Achillesként álla előtte és ujjai akaratlanul töre markolatán nyugovának. Ha az ifjak szemeiket összehasonlitjuk, az erény diadalát látjuk a' gonoszság felett. Néhány percznyi szünet után a' kormányzó szólott:

„Marchese ur! Ez ifju sulyos váddal terheli önt, 's ha nem igazolja magát, keserű köteleesség vár reám.”

„Hadd halljam a' vádat,” szóla Cornari, büszkén fonván egybe karjait.

Camill meglepetve nézett reá.

„Hallani akarja a' vádat? . . . Jól van! Nyitassa meg az ajtókat 's én, az ismeretlen hajós, a' fényes Cornari marcheset gyilkosnak, kettős csábitónak, alacsony csalárdnak hirdetem; — nemde merész megtámadása ez a' külszinnek?”

A' marchese gúnyosan kaczagott, de nevetése olly pokoli vala, hogy önmaga meglepetve tekinte körül, mintegy az ördögöt keresve, mellynek torkából e' hangok fakadtanak. Camill közelébb lépett:

„Avagy tagadni fogja-e ön, hogy midőn kormányosom a' hullámok közül megszabaditá és hajóm menhelye lön, e' szük kört tevő ármányainak színhelyévé? — hogy szabadítójának leányát, álomitallal nyomva el, megbecstelenité? 's az örültet, midőn kincsét követelte vissza, gúnyaival a' hullámok közé üzte? . . . Uram! nem elég érdem ez az akasztófára?”

A' marchese feléje rohant, de remegő dühben megállott 's magasra emelé öklét:

„Féreg! ezért meglakolsz!“ kiálta 's izmos alakjával Rómának gladiatoraként állott vádlója előtt; Camill megvetőleg fordult tőle el, míg az ősznek arczát köny nedvesíté . . . A' hajós folytatá szavait:

„A' gyilkost martalékja után akarám küldeni a' hullámsírba . . . de olly gyáván, olly nyomorultan könyörgött, hogy nem látám halálra érdemesnek 's élni hagyám! — Ekkor a' szegény kormányos heves panaszra fakadt 's kemény szavakkal élt. — Genuába érkezénk, és ez ember szabadtőiroa az igazság szolgálainak egész seregét riasztá. A' kormányzó kedvelt gyámfiának vádjai hitelt találtak, én 's hajóm csak csellem szabadulhatánk körmei közül, a' szegény Barnaby pedig, a' gyermektelen öreg, vérig verek. Illy vétket nem büntet a' világ, mert hiszen ez csak hálátlanság; van azonban az urnak a' felhőkön túl villámai, — a' pokolnak van égető tüze, — és . . . De e' szörnyetegnek lelke nem lehet.“

„Mit hallgatjuk ez örült fecsegéseit? — kiálta Cornari — szolgálk, ide!“

De a' kormányzó parancsolólag inte kezével.

„Itt én vagyok ur, — mondá méltósággal — és ne feledje, Cornari marchese, hogy mióta valóját ismerem, igénylek minden tiszteletet, mi a' gouvernatorét illeti; fel a' székről, — itt engedelmem nélkül senki nem ül. Egy szót sem, hálátlan! Ide helyedre, 's te fiam, szólj tovább.“

Camill egy idő óta arczát kezeivel fedezé; úgy látszott, mintha mondanivalót akarna valamit és tétovázása tanusítá, hogy lelkében nagy a' küzdelem; lapot vön ki kebeléből 's szava alig hallható suttogássá lön:

„Van egy vád, mi fölött négy szem között számolunk! azt kell hinnem, hogy e' nyomorultban a' gonoszság nap, mellynek mindenfelé terjednek sugárai . . . De hagyjuk ezt; ez saját ügyem! Most elmondom, miként szövö e' gaz jóltevője nejét ármányos hálóiiba, hogy a' megcsalatott férjtől nyugalma árán alkudja ki örökségét. És ha ember tisztán élt volna századon át, miként a' felkelő nap, de huszonnégy órát úgy töltene, miként ő a' tegnapit, az isteni mindenhatóságnak nincs büntetése, melly fölérne vétkeivel.“

'S midőn a' kormányzó hallá a' történeteket, biborarczczal szökött fel üléséből. A' nemes vonásokon elkeseredés lángja lobogott 's az öreg zokogott fájdalmas haragjában; asztalához ment és iratot vön elő.

„Hálátlan féreg! — kiálta, Cornarihoz lépve — vedd átkomat egész életedre. Ez irat örökösömmé, fiammá tön! Im, most darabokra tépem, mint te szivemet.“

De a' szegény ősz az iratot nem tépte el . . . A' marchese agyában villámgyorsasággal egy eszme kelt. Számára többé nincs remény, becsületfosztva, szegényül, külső máz nélkül áll a' világban; ez irat pedig gazdaggá tevő; és az ismeretlent, gyilkossággal vádoltat, könnyű hazugnak bé-

lyegezni. Gondolatsebességgel rántá ki Camill övéből a' tört, 's az ősznek szívébe mártá; jövő perczben óriási erővel löké a' hajóst a' meggyilkoltra, 's az, egyensúlyt veszítve, öntudatlanul a' tör markolatát ragadá meg támasz gyanánt. Így látták őt a' szolgák, kik Cornari kiáltására a' terembe rohantak

Kevés nap mulva Camill halálra ítélteték. De mi volt e' halál a' kinhoz képest, melly a' gyilkos lelkét szaggatá meg? . . . Végfohásza előtt az ősz egyetlen szót rebegett, 's e' szó „átok“ vala, egyetlen szemsugár esett a' gyilkosra, de e' tekintetben borzasztóbb vád feküdt, mint ezer szóban, ezer halálynögésben. És bárhova fordult a' marchese, e' kép szünetlenül üldözé . . . Összeszorítá pilláit, de a' haldokló öreg szemöbleiben látszott tanyázni, 's a' setétben még fényesebben rémlett alakja. Örülként futkosott a' gyilkos szobájában, de kinzója oldalához ragadt; párnáiba temette szemét és ottan is elébe vigyorgott az iszonyu büntanu. Kétségbeesetten csapkodá fejét ökleivel, mert a' léleknek ébredő szava ezer furiáival éjmadárként repkedte körül. Futott a' tengertől, mellynek hullámlázásából a' gyilkossági vád hangzott; a' Molo sétányain is a' fák e' vétket zugták elébe; keblében égető tövis vert gyökeret, mellynek hegyén szüvére ragadt, és nem szabadulhatott — önmagától.

A' világ pedig magasztalá a' jó fiut, ki ennyire keserg jóltevője halálán, — Camillt mindenki átkozá. — Világi csallhatlanság! nézz ide és pirulj!

IV.

Az nap estvéjén, midőn a' hajósra ítélet mondatott, Cornari, ki, mint eddigi kormányzói titoknak, ifjusága daczára a' meggyilkolt ideiglenes helyettesévé neveztetett, magányosan ült szobájában; csak lelkének szava zúgott körül hangos, szünni nem akaró büntanuként. Örökös rettegésben élt, nem hive szolgáinak, kiket elküldé közeléből, asztalán pedig töltött fegyverek feküdtek. Gyakran ijedten riadt fel 's az előszoba ajtajához csúszott, mellyben egyetlen szolga örködék, ott a' kulcslyukon át lesé annak mozdulatit és minden zajra nyárlevélként remegett.

Ablakhoz lépett, melly elhagyott vidékre nyílt . . . E' lak a' város határán volt építve a' kerti villák között, mikben olly gazdag Genua; némi távolban a' Molo sétányai zöldeltek, messzebb a' tenger hullámlázása látszott; 's a' marchese feledni vélte bűnét, midőn a' szép természetre tekinté, mellynek szemlélésében annyira mélyedett el, hogy észre nem vevé egy idegennek belépését, ki ősz fürteivel 's redőzött arczával olly ifjui lángot párosíta, olly izmos öklöt emelt a' gyilkos felé, hogy az ellentét valóban meglepő vala. Minden zaj nélkül az asztalon fekvő fegyvereket szedte el, 's az

előszobából benyújtott kézbe adá, majd Cornarihoz fordult, ki a' megszólításnál ijedten rezzent össze.

„Ki vagy te ?“ kiáltá.

„Uj szolgálja nagyságodnak. Az udvarmester tegnapelőtt fogadott, 's mint emlékezhetik nagyságod, volt is szerencsém bemutattatni.“

A' marchese gyanusan tekintte reá.

„Emlékezem, hogy láttalak valahol, — de mit akarsz?“

„Gondolám, hogy nagyságod gyertyát parancsol 's az ablakot bezáratni kívánja.“

„Igaz, az esti lég kissé még éles; — tedd be az ablakot!“

A' szolgál gondosan zárta el mind a' külső vas- mind a' belső fatáblákat és gyertyát gyujta, Cornari meglepetve tekintte reá.

„Miért tevéd be a' külső táblákat?“ kérdezé.

„Hogy hangod a' Moloig ne terjedjen,“ kiáltá az öreg és vállán ragadá őt.

A' marchese összeborzadt; — ez alakban, e' hangban Barnabyra, a' kormányosra ismert. Fegyvereihez rohant, de azok eltűntek asztaláról; a' harangszinór után nyult, de az kezében maradt. Barnaby nagy késsel metszé el szálait, és most hideg veríték tolult Cornari arczáira, mert az embertől kegyelmet nem remélhete, 's elzárva látott minden utat, mellyen szabadulás mosolygna feléje.

Barnaby ajtót nyitott, 's négy izmos legény lépett elő. — Egyik izzó parázs felett vascsészében olvasztott ónt tarta, míg a' többi vérszomju tekintete lövellt a' gyilkosra. A' kormányos írszereket tön az asztalra.

„Látod az izzó parázst? — kérdé jéghidegen — látod az olvasztott ónt? Torkodba öntöm, ha nem irsz.“

„S mit irjak, szörnyeteg?!“

„Parancsot, mellynél fogva Camill kapitányom kezembe adassék.“

„Soha! — ordita Cornari — ő holnap függ.“

„Ugy hát előre még,“ szöla Barnaby 's a' gyilkost megragadá; ez dühösként kiáltozék, de hat izmos kar vaspántként szorítá földhöz, míg ajkaira herculesi láb nehezült.

„Ide az ónt! — kiálta egy hajós — fülébe csurgatom.“

És a' nyomoru bűnös iszonyodva érzé közeledni testéhez a' tüzfolyamot, 's érzékei lankadni kezének. Utóbb kínos halálfélelem lépé meg 's az elgyilkolt öszt látá állani istenünk trónja előtt; több mint emberi erővel bontá ki ajkait a' roppant súly alól és kétségbeesve kiáltá:

„Mindent irok . . . csak kegyelmezzetek.“

Jövő perczben asztalhoz vonszoltaték, de a' vaskezek kísérek mindenfelé, 's csak ujjait mozgathatá, mikkel irnia kellett.

„Ti a' gyilkost elszalasztjátok, — szólott pillanatnyi késedelem után — pedig annak függnie kell!”

„Irk!” dörgé Barnaby; 's hangjából látá a' marchese, miként a' fér-fiuval enyelgeni nem lehet. Daczára ennek ujra késedelmezék, de jövő perczben földre terítették 's a' tüzes ón megperzselé ajkait.

„Irok! — nyögé halálos borzadással — irok mindent, mit akartok, csak ennyire ne zuzzatok el.”

Midőn pedig remegő kézzel megírá a' néhány sort, pokoli számitással halált esküvék kinzóinak, 's a' parancs meghiusításáról gondolkozék.

„Itt van, — kiáltá vad elszánással — 's most bocsássatok.”

A' kormányos elolvassván a' sorokat, elégtlenül rejté a' lapot öltönyébe, utóbb inte embereinek.

„Eresszétek karjaimat! — kiáltá a' marchese — durva ökleitek vérig edzik bőrömet!”

De az öklök nem táapultak, 's Cornari remegve érzett kötelet fű-zetni lábaira.

„Mit akartok, gyilkosok? — orditá. — Segítség! . . . Istenem, segíts!”

„Hivd inkább a' pokolt és emlékezzél Giuliára! — dörgé Barnaby, ma-gasra emelve összeszorított ökleit. — Ne feledd, miként . . . De hiszen majd számolunk; most pedig vigyétek.”

Néhány dühös kiáltás hangzék még a' fojtó kezek alatt, 's utóbb gyen-gén ismételt nyögés; kevés percz mulva a' hajósok tengerpart felé siet-tek. A' kormányoshoz pedig fátyolos nő közeledék.

„Meg van-e mentve?” kérdezé.

„Hála az égnek, signora! — ő szabad.”

„Hála! ezerszer hála!” kiáltá a' nő, 's üdvzokogás fojtá el szavait. Ég felé nyujtá egybekúcsolt kezeit, és dicsőült szellemnek vélnéd, melly a' ma-gasban leng.

Egy órával ez esemény után Italia Camill hajójának diszszobájában két alak ül az asztal ellenkező szegletein. Egyikben Camillra ismerünk; Cornari vonásait a' rettegés, a' borzalom ismeretlenné torzíták. A' hajós egy iratot vön ki kebeléből 's feléje fordult.

„Hagyjunk el mindent, mi a' dologhoz nem tartozik, — mondá komolyan — mert perczeim számitvák. Soha ember halálát inkább meg nem érdem-lé, mint ön, és azért meg is fog halni; — elébb azonban néhány kérdésemre válaszoljon.”

A' marchese éréktelenül hevert székében. Ő a' halál kináit már ki-szenvedé 's így Camill szavainál nem is remegett; teljes öntudatlanságba látszott süllyedettnek; midőn pedig a' hajós karja felrázá álmaiból, fuldok-lónak vélnéd, ki hullámsírijából légbe emeltetik.

„Rövid leszek, — folytatá Camill — mert minden megzsugorított szó, haladás a' büntetés órája felé. Hiába tekint körül. Ez saját kis világom, mellynek királya vagyok; közelében nincs ember, kitől segílyt remélhetne, — csak az ég van felettünk, melly siket lesz szavainál, a' pokol alattunk, mellytől fenéktelen tenger választja el. Tudja meg ön, miként hatalmamban van korlátlanul; önkényemtől függ, hogy féregként zuzzam el, és ha kegyelmezek, atyjaként imádjon, mert uj éltet adék.“

E' szóknál az utolsó reményszikra kialudt Cornari kebléből. Ezeket mondá ő Angiolinának és érezé, miként „uj életet“ nem érdemel. Camill nemével a' búskomorságnak tovább szólott:

„Az Oceánon tanyáztam ég és hullamok között, midőn szegény anyám megholt; évek óta nem láttam őt, és sirjára sieték . . ! Egy hozzám intézett iratcsomóból azt értém meg, hogy a' fájdalom ölte el; e' naplótöredékben pedig Cornari marcheset csábitójának nevezi; ez ember sirba vitte őt! Olvasd, nyomorult, a' sorokat; mondd el, mi lön gyermekéből, szegény öcsémből, aztán meghalsz!“

A' marchese figyelmesen vizsgálá a' lapot 's erőtlenül rogyott székébe, midőn föltekintve Camill pisztolyát fejére látá irányoztnak.

„El a' fegyverrel! — ordítá — és hallgass reám. Mi volt anyádnak neve? . . . Ne fordulj el, Camill, az égre kérlek! mondd, mint nevezék őt? . . .“

A' hajós búsan hajtá le fejét.

„A' környék „szép Marietta“ név alatt ismeré, — mondá — de mi nek e' kérdés, hiszen tudnod kell nevét?!“

Cornari felsikoltott. Remegve közeledék társához, megfogá kezét és térdre hullott előtte; ez visszalépett és felvoná pisztolyát.

„Hol a' gyermek? csábitó! — kiáltá — szólj, mert végórád közelg.“

„Hallgass reám, Camill! — esdeklett amaz, 's térdén lábaihoz csúszott. — Azon Cornari, kit e' lap említ, nem én valék. Nézz ide! a' szegletbe, alig láthatóan, évszám van jegyezve . . A'napló huszonegy év előtt iratott, midőn még kis gyermek voltam; de én ismerem az atyát, ismerem a' fiut!“

Camill hevesen ragadá meg az iratot 's látá az évszámot úgy, miként azt Cornari mondá, és agyában mondhatlan zavar zugott; érzé, hogy a' marchese igazat szólott; miként is ingerelhette volna a' 45 éves nő e' virágzó büszke ifjat? . . de utóbbi időben nem is láttatott a' vidéken, csak egyszer évek előtt, midőn még gyermek vala!!! Camill a' megbódulástól félt.

„Mondd meg hát, ember! — rebegé — mondd az atyának nevét!“

„A' lap nem hazudott . . A' csábitó Cornari vala.“

„Rokonod?“

„Atyám!”

„S a' gyermek?”

A' gyilkos hallgatott, feje mellére hanyatlék, kezei fásultan csüngtek oldalánál, 's élet nélkül látszék heverni térdein. Camill többször sikertelenül ismétlé kérdését, majd elkeseredve ugrott feléje.

„De minek ismerjem a' bün fiát? — dörgé. — Te a' halált megérdemléd . . .”

Cornari sir szélén állott . . 's kétségbeesetten karolá körül a' hajós térdeit.

„Te nem fogsz megölni; — nyögé — inkább halok meg vérpadon, mint kezéd által. Testvérgyilkossá tennélek!”

Camill villámsujtottan álla, mert Cornari arczaira szavainak valósága csalhatlan betűkkel írva volt. A' hajós messze sujtá el magától fegyverét és elfedé arczát; majd az ajtóhoz lépve, visszanézett; . . öcscsét látá térdelni a' szoba közepén.

„Szabad vagy! — mondá keserűen — adja ég, hogy ez életben többé ne találkozzunk; menj vissza a' világi ürességbe és tündökölj, míg órád ütend; büntetésedet egy hatalomra bizom, melly külszin által meg nem vakithatik! ne feledd, Cornari, hogy van igazság, melly mindenkit elér, — hogy van isteni igazság!”

Még egyszer kifejezésével a' megvetésnek tekinte reá és elhagyá a' szobát; jövő perczben Coronata felé evezni látjuk őt.

De Cornarinak nem vólt ideje felüdülni rémüléséből, vérét uj veszély fagyasztá meg; a' nyílt ajtóban ugyanis, némán mint a' sir, és szintolly ridegségben Barnabyt látá állani. Arczán nem fénylett a' könnyörület legkisebb szikrája, szintelen volt az, mint a' holtaké, és ajkait mosoly játszák körül, de e' mosoly . . . e' mosoly elől Cornari a' szoba legtávolabb szegletébe riadt. A' kormányos kíséretében pedig megjelentek irtóztos segédei is; azonban legmélyebb törsturást érzett a' marchese egy kötél látásánál, mellyel Barnaby foglalkozék; hurkot köte reá és inte társainak; ezek szóltanul ragadák meg az orditozót, összefűzék lábait és derekára illeszték a' hurkot. Cornari a' kétségbeesés legborzasztóbb kifejezésével kiálta segélyért, elmondá, miként ő Camill öcsce, miként ez neki megbocsátott, miként . . .

Hangja elakadt, mert bátyja azon szavai csengtek füleiben, mikkel őt az isteni igazságnak adá által. Midőn pedig látá a' halotti készületet, — midőn látá megnyilni egy ablakot és magát ahhoz hurczoltatva, — midőn látá az engesztelhetlenséget hóhérjaiban: hinni kezdé, miként van isteni igazság.

„Mit akartok velem, gyilkosok, haramiák?!” orditozá, de kinzói némák maradtak, és ép e' némaságban fekvék a' legirtóztosb halálos ítélet.

Kevés percz mulva Cornari ég 's hullám közt lógott; mindinkább közeledék a' vízszínehez, mindinkább látá közelgni végóráját; midőn pedig hullámok csapkodák körül, soha nem sejtett érzés ragadá meg. Örülként kaczagott tajtékzó ajakkal rágtá a' kötelet 's vérével pirosítá; midőn pedig elmerült, és ég, föld, rettegés, borzalom 's az eszmék ezer neme iszonyu vegyületként zajlott agyában, jóltevőjének rémképe mintegy ködből emelkedék felébe vérző sebével, átokkal ajkain 's az iszonyu tekintettel megtörött szemeiben. Már zsibbadoztak érzékei, midőn légbe ragadva érzé magát. — A' hajószoba ablakánál Barnaby állott.

„Átok reád, Giuliam gyilkosa! — kiáltá — és halj meg háromszorosan.“ Cornari pedig újra elmerült; még kétszer látá a' holdat, még kétszer a' tündöklő csillagokat 's mindannyiszor nemével a' hervadhatlan reménynek ragadott annak egyetlen szikrájához — a' kötélhez, szabadulást várva az alatta tátongó iszonyu jégsirtól; de ébredése mindég csak pillanatnyi vala, megujult halál követé azt, míg végre az elmetszett kötéllal együtt undokul eltorzított testet ragadtak a' habok árjaikba.

* * *

Hagyjuk e' komor képeket 's menjünk a' felkelő nappal Coronata halmaira.

Ott állott Angiolina oldalánál a' hajós, bucsút rebegve feléje; a' leányka mindent tudott, tudta azt is, hogy éjközben kérésére Lucio és Fioretta Italiára költöztek; csak egy volt titok előtte, 's maga Camill, midőn a' sima tengerre tekintett, nem sejté, hogy az öcscsének sirja lön: mindinkább közeledék percze az elválásnak 's az ifju mindinkább komorrá lön.

„Ismét elhagylak, Angiolina! — sohajtá — 's veled tűnik el szép csillagom. Mutass legalább helyecskét a' földön, hol az ember tisztán ember 's nem gépe más számításának, nem bábja idegen akaratnak. Tudsz-e illy helyet, leány?“

„Igen, Camill, e' hely létezik.“ A' hajós hitetlenül rázá meg fejét.

„Mutass egy tért, habár csak talpalatnyi föld lesz is, hol lény legyen 's nem eszköz a' világi szövetségben; hol gépként fűződik egy ember sorsa, ereje, hatásköre a' másikéba, és ez óriási lánczból nagy — semmiség lesz; — mutass helyet, hol szabad lehessek, mert földi bonyolódásunkban annyira zavarttak az eszmék, hogy hasonlónk igényeik sértése nélkül szabadok sem lehetünk.“

„Szabadság csak az említettem helyen virul! . . .“

„Nevezd meg hát, leány! és ha megadod szomjuzó lelkenek a' forrást, istenemként imádanlak; — mondd, hol virul az éden?“

„Mindenkinek saját kebelében. A' sziv csak parányi pont, de sok jutalom, sok kárhozat lakik körében.“

Camill búsan hajtá fejére kezét; csalatkozni látszott reményeiben. „Mit talál, — kérde majdnem keserűen — mit talál szívében a' rögzött gaz? “

Angiolina mosolygott.

„A' mérges kigyó nem egyiránt örvend-e a' zergével a' tavaszi virulásnak? — kérdezé. — Hidd meg, Camill, nincs siketség olly mély, hogy a' kebel vádja hálóját ne törné meg.“

„S mit talál a' közepszerűség?“

„Más irányt, de az elv változatlan: a' közepszerűség ugysis csak képzemény; nincs ember, kinél a' jó- vagy rosznak foka annyira tulymó ne lenne, hogy a' közepszerűség eszméje meg ne zavartatnék.“

„Igaz lehet; — szóla nyugtalanul a' hajós — de mit keressek én szívémben, melly nem vádolhat bűnnel, de örömet sem ad?“

„Nem érted kebled szavát, kedves Camill! — mondá Angiolina, és olly édesen ejté ki e' szókat, hogy az ifju boldogító bámulásban meredt reá — nem érted kebled szavát — folytatá a' leányka. — E' nemes, tiszta kebelnek öntudata, ha isten igazságos, csak boldogító lehet; és én térdeimen kérem őt, hogy engedjen lennem, minő te vagy — tisztának.“

Nem végzé szavait, magyarázhatlan zavarodás gátolá beszédét, — Camill pedig örömittasan szökött fel üléséből 's megragadá kezét.

„Igazad van; — rebegé — nem értem keblemet. Nincs ott vád, nincs jutalom; szívemet, egész valómat csak egy érzet bírja, és ez — szerelem, imádás! Mondd, kedvesem: akarod-e megnyitni az o'hajtott édent Camillnak, ki hived, mióta bírja öntudatát 's az marad véglegelletéig? !“

Angiolina elfordítá arcát.

„Lelkem még beteg, — mondá bús hangon — a' seb, melly virágainak kitépések által okoztatott, még sajog; — minek gyógyulásáig talán uj kínmagott hinteni?“

„De ha feledted keservedet és eljövend az uj tavasz? szólj, Angiolinám, remélhetek-e?“

„Hol van a' féreg, melly nem remél? Menj, Camill, hova sorsod hiv, 's az élet minden ösvényén higj! ... remélj és ... “

Bibor fedé vonásait, a' hajós pedig lábaihoz omlott és szemében az egek üdve látszék derülni.

„Végezd, Angiolina, — esdekle — boldogits e' szóval.“

De a' leányka néma maradt, az ifju sürgetései pedig mindinkább élénkek levének.

„Azt mondád, — kiáltá — hogy, higgyek, reméljek ... és ... “

„Siess, mert a' nap fölkelt, 's Cornari elég aljas hogy rettegjed,“
egészté ki a' leány, és kibontakozva a' hajós karjaiból, a' ház ajtajában
tűnt el; az ifju pedig néhány perczig térdelve maradt, majd édes hang éb-
reszté föl álmaiból; az erkélyen kedvese állott.

„Tekints néha Coronata felé,“ suttogá, és Camill válasz helyett csak
szívére szoritá kezét; de alakja e' pillanatban érdemes vala Rafael ecset-
jére.

Félóra mulva Italia vitorlái dél felé lobogtak, Coronata bérceiről
pedig hófehér kendő inte búcsút a' távozóinak. *)

L Á T O G A T Á S.

Ki ifjan nyúgoszik
A' néma föld alatt,
Mezlátogattam őt,
Kedves halottamat,
Lakásán összegyűlt
A' sárga falevél
A' csörgő lombokon
Felsírt az őszi szél;
De nem volt egymaga
Én is sirtam vele,
Hantjára omolva,
Mint a' fák levele.
És oh! én láttam őt —
Ő megjelent nekem,
Elhagyva társait
Egy perczre oda fenn,
Nézése szende volt,
Szép arcza halavány,

Mosoly ült ajkain,
Szelidség homlokán,
'S törülve könyeim
Kegygyel vigasztala,
Mondván, hogy ő a' menny
Legifjabb angyala,
Mondá, mint szeretik
Őt angyaltársai,
Mi édes boldogok
Az égben álmai.
'S én is elpanaszlám:
Mit 's mennyit szenvedek,
Milly pusztá és rideg
E' föld 's az emberek,
'S esdém, hogy azt, ki itt
Bánatban hervadoz,
Kérjen fel engem is
Az ég lakóihoz.

Bérczy Károly.

*) Más alkalommal, ha e' beszély hősei szerencsések leendnek érdeket ébresz-
teni, talán levonom a' fátyolt, melly jövőjükön nyugszik; azalatt mindenki,
saját tetszése szerint, végezze be a' képet. A' festés így bizonyosan töké-
letesb leend, mint minőt gyenge tollam adni képes.

P O L G Á R H I T.

Hiszek szabad hazát és nemzetet,
 Szabad hazában szent törvényeket,
 Polgárerényt nem tantorithatót,
 Önérdeket — mindent — fölláldozót.
 Hiszek hazát, mellynek polgárai
 Készek, ha kell, vérök kiontani,
 A' cifra szó kiket nem ingerel,
 De tette gyúlnak ott, hol tenni kell;
 A' szalmalángot kik nem ismerik,
 'S mit feltevének, azt ki is viszik.
 Hol nincs kebel, a' melly ne küzdene
 Országodért, igazság istene!
 Hol pórt 's nemest egy törvény súlya ér,
 — Ha egy a' bűn — mért lenne más a' bér?
 Hol diszszalag és fénylő czímerek,
 Nem hitvány áruk 's csillogó szerek;
 Hol ész, erő 's kitartó akarat
 Nyerhet csupán csak pályalombokat.
 Hol egy nép 's a' kormány érdeke —
 Egyért buzog szülő és gyermeke;
 Hol egybeforrva minden szív 's kebel,
 Egy hitben él 's egy hitben hamvad el!
 Hiszek hazát és honleányokat,
 Gyöngéd kebelben tiszta lángokat,
 Hol ősi nyelv zeng minden ajkakon,
 'S a' honszerel'm nőszívvel is rokon; —
 'S mit ér olly kert — mondjátok meg nekem —
 A' melly fattyúvirágokat terem?
 'S mit ér e' hit, ha rá nem mondhatom:
 „Hogy az tiéd — te küzdő árva hon!”

Berecz K.

U T A Z Á S I E M L É K L A P O K.

V. D E B R E C Z E N.

Erdélyben azt tudakolák: „igaz-e, hogy a' debreczeni bíró fésűt visel hajában és caniculában is kék köpenyegben jár?” — Én kaczagva akartam jobb hitre téríteni a' kérdezőt; de ez, vasnāl is vasabb fejű levén, nem engedett. „De, uram,

én csak mindig nagy falunak hallottam Debreczent; és beszélük, hogy mivel tanácsa mindig annyit lép előre, mint hátra, még most is ott áll, hol hajdan állott.“ — Ipkordtam megnyugtató ellenemet, de mit sem fogott beszédem rajta, mit én, debreczeni módon nagy bölcsen atértvén, elhallgattam. — Mielőtt Debreczenből kiindulánk, nézzünk szét benne.

Debreczen alakja-, sara-, homoktengere-, sokszor szilajkodó Pallas tábora-, fontolva okosodó lakosairól 's t. b., már sokat irkáltak: én tehát — úgy is a' Jósika Zrinyijében olvasható leírásnál találóbban jellemezni Debreczent képtelennek érzem gyenge magamat — igen rövid leszek.

Valami nagy jólét Debreczenben nem lehet, mert a' házak legnagyobb része idom, izlés és csin nélküli téglahalmazatok. Legszebb épület a' városház volna, de ennek belső elosztásánál csak a' ref. collegium épülete van szerencsétlenebbül 's iszonyatosan tervezve.

Az utcákon leginkább gubás és gatyás férfiakat és lencsés kék kendővel leplezett fejű nőket lehet szinte kizárólag látni; — kik közt elég holdképűt 's előre-gömbölyödő termetűt látván, világos jeleit adják, hogy hussal élnek.

Nevezetessége a' 30 ezer kötetnyi ref. coll. könyvtáron 's a' csinos fűvészkerten kívül, — mely kert a' helybeli nők bőkezűségének sokat köszönhet, — egyéb nincs. Közintézetek minél kevesebb számmal és rendezetlenebbül vannak. — Közelebb a' Nővella nevű csapszékét kisdédóvó-intézeté változtatták; de a' peczkes magatartású kisdédóvó nem igen tudja kisdedeivel az intézetet megkedveltetni. — Nem mind kisdédóvónak termett az, a' kit egy-pár a' kisdédóvást p u s z t a nevére ismerő annak csinál. A' város ügyei záros titkok levén, rólok, mint azokat állásomnál fogva nem érthető avatatlan, hallgatók.

Az előljárátság, a' közelebb történt tisztujítás miatt, ujdonan új levén, még a' készületeket teszi a' teendőkhez.

Hogy a' város haladjon, az utcákat mindenfelé szeméttel szorgalmasan töltögetik felfelé, 's ezért a' házak lassanként lefelé nőnek.

Mivel éppen pünkösöd második napja van, menjünk a' piacra, nézzünk széljel a' leányvásárban. — Debreczenben! Magyarhon közepén leányvásár!! Iszonyu vadság!!! Itt csak bérben fogadás, nem pedig eladás történik. Újév 's pünkösöd napjain a' szolgálóleányok 's asszonyok ünnepiesen felöltözve mind a' piacra gyűlnek — számuk szinte 3000-re is rámegeyen — és a' háziasszonyok, vagy ide jönnek cselédet fogadni, vagy innen hivatják házukhoz a' közelebbi fél- 's egész évre felveendő nőcselédet. Azon gyülekezetet hívják leányvásárnak és a' bérbe elszegődést műszóval: elállani mondják. Itt igen pikáns látványok- és párbeszédnek lehet a' hallgatózó tanuja.

A' Debreczent meglátogató idegent figyelmeztetem, hogy bot nélkül az utcákon ne járjon; mert itt kevés levén a' rendőr, a' lakosok — még a' tisztviselők is — házuk védelmére négylábu policeiokat = kutyákat, igen nagy számmal tartanak; 's ezért minden perczben rebegnie kell, hogy merről ragad a' sarkába egy-egy négy lábu ör.

Elég ennyi, most Debreczenről. Induljunk Pestnek: utunkról balra látszik Csokonai fekete vas-émléke. — Szegény magyar költő! kietlen vala életed, kietlen sírod is: de — a' mi nálunk eddig példátlan vala — honfitársaid megjelelék elszállongó poraid utolsó lakát. Ugyan találkozott-e már utas, a' ki híres dalában hátrahagyott ohajtásához képest elköszöntött volna sirja felett egy p i n t b o r t ? !

Utunk a' rengeteg debreczeni határ leghiresb részén a' tükörsíkságu h o r t o b á g y i pusztán, vezet át.

Tisztakék az ég felettem,

Tisztakék a' láthatár.

Minden nagyszerűleg szokallanban van valami lélekemelő. A' hegyes táj magasztos komoly érzelmeket leheli az ég felé toluló karcsu ormain szét- 's felnéző ember keblébe, 's úgy tetszik, mintha magasan dobogó szíve azt sugná: isten után mindezek te uralkodván, te nagy, — h a t a l m a s l é n y v a g y. A' teljes fényében ragyogó nap sugáritól elárasztott kék ég mérhellen boltozatától körülölelt végtelen síkság pedig az édes szabadság kéjes érzelmivel gyujtja el ereinket; 's miután a' szem szinte végtelen uralkodik a' láthatár felett: az ember olly édesen szabadnak és szabadságra teremtettnak érzi magát.

A' végtelenül kiszélesült pázsit szőnyegként ezüst vizesíkjaival elterülő h o r t o b á g y i p u s z t a, — a' tünde ragyogványu délibábjával, szerte bömblő vagy delelő gulyáival 's elláthatlan síkján eltévedve fel-feltűnő kétgémű kutak- 's toronycsúcsokkal, az orr alatt füstölgő pipával, széles karimájú kalap 's kifordított mázsás juhászbunda alá huzódott botjára dőlve sóbálványként gubbasztó juhásaival, a' szilaj csikón pőrén repítő csikósaival, mint a' csendes tenger uszó árbóczosai- és szallongó madaraival, — ritka, nagyszerű, eredeti látmány, — kivált az egész pusztán uralkodni tetsző hortobágyi köhídről. — De ez mind csak nyárban, derült napon ilyen; télen a' kutyafejű tatárt is mentse meg az isten az itt való járástól. Megtestesülve találtam itt elő néhai b. Orczyna csárdáróli következő leírását:

Négy rongyos fal, kemény egy csikorgó ajtó;

Bogárháta fedél, nyitva, mint akasztó,

Egy földlyuk melletted, ott van a' csábító,

Előtted leásva áll egy vastag bitó.

E' roppant pusztaság igen sok, ugyanannyi ő s n e v e t viselő részre oszlik el, és mindezek a' régi okiratokban mint egyes telkek nevezék meg.

A' hortobágyi pusztá közepén felmeszely tejet 12 krért adtak. Bécsben valamivel olcsóbb lett volna!!

Füreden a' Bölöni Farkas utazásából americai hírűvé lett Józsa Gyuri több évtized óta épülő kastélyát láttam már összeomlás felé sietni. A' magyar szalmatűznek szomorú czégre!!

Fürednél a' hidjait elszakgató Tiszát értem. Kevéssel ezelőtt olvasám az országos választmánynak folyóink szabályozása iránt készített munkálatát; — mig Poroszló felé eviczkelénk, azt számígtatám: ugyan hányadik dietán kerül azon munkálat felvételére a' sor.

A' Tiszán kompon mentünk át; a' hid készítését angolok vállalták fel; de itt is lassan foly a' munka.

Poroszlón tul vigan gurult szekerünk Hevesmegyén és Jászságon keresztül. Jász-Berény a' kun-jász főváros érdemel főkép az átutazott helységek közül említést. A' hármas kerület háza tetején az igazság mérőserpenyővel áll.

Majd ismét a' Jászság közt fekvő M o n o s t o r nevű — városnak is beillő — praediumot értük, tömérdek nemes lakossal, kiknek

Bármelly csekély földrészt után,

Van ősi czimök, rengeteg!! —

Utközben majd mindenütt zsidó csaplárost találtunk. A' zsidó nép igen szaporá faj, annyira, hogy igen sok van 10—18-ig való élő gyermekkel bíró, nagy

szükséggel küzdő apa; 's ezért lepi el a helységeket a zsidóság vérszopó nadályul olly hamar. — Németországban a törvény csak azon férfiaknak engedi a nősülhetést, a kik kimutatják, hogy családot képesek eltartani. Ajánlom az emancipálok figyelmébe!

C z i n k o t á n, csakhogy itezjét lássam, bort kértem, de azt tul a renden kicsinynek találtam.

Pestről, visszajöve regélek; most siessünk Fejérvárra.

Budán a fejevári gyorsnak — bizonyosan csúfságból hívott — kocsiába, mint a heringeket egymásra beszorongatván, elég lassan — 10 óráig — vontattak Fejérvárra. Ideérvén, türelmetlenül repültem vágyaim sok éven át volt kedves álomképehez, gondolatim, érzéseim hü visszhangjához, keblem teljében szeretett D. barátom, Zs—m's anyaljóságu családja ölelésére.

De látolt boritok olvasóm és érzelmim 's zajongó örömeim közé, mert hiszen érzelmeink olly szende virágok, melyeknek kéjeit 's bájait csak avatott kebel sugározza 's tükrözi vissza és leplezve legédesbek 's boldogítók.

C s a t á r y O t t o.

NEMZETI SZINHÁZ.

E' hónap 18-kán adatott először 'Kalmár és tengerész' eredeti dráma 4 felv., írta Czakó Zsigmond. — Üdvözljük az írótl keblünk meleg szavával, melly a honi irodalomban feltűnő minden nyereségen csak örvideni tud. Mióta a Tisztujítással Nagy Ignác és hatásos népszinműveivel a szinpad-ismerő 's szorgalmas Szigligeti a nemzeti színházat kitűnő multság-helyévé szoktatak a fővárosi közönségnek: azóta íróink és e' közönség szakadatlan közeledésben vannak egymáshoz: íróinkat megtanítá 's folyvást tanítja a tapasztalás, hogy hazában közkedvességre 's tartós hatásra csak az számolhat, mi sajátmagunk életéből, viszonyaink, törekvésünk rajzaiból hozatik a szinpadra, melly a való élet ábrázolója; 's a közönség napról napra növekedő részvéte 's lelkes figyelme ugyanez igazságról tesz erősítő tanúságot . . . A' jelen szinműben a történet hely szintén Budapest ugyan, azonban mégis legkevesebb az, mit kor- és honszerűség tekintetében mondhatunk dicséretére, miután e' dráma néhány tollvonással könnyen átalakítható, hogy a földgömb bármelley városában otthonossá legyen . . . De félre ezzel! e' nézponl nagyon szűk láthatáru; Shakespeare műveit a görög és angol történetekből, vagy mellyek Olaszhon ege alatt és Német- vagy más országokban játszanak, senki sem fogja máshova, mint az angol irodalom kincsei közé számlálni, valamint másrészlől, például Körner 'Zrinyi'ét, Birchpfeiffer és mások hazánk történeteiből vett szinműveit bizonyosan senki sem tekintendi a' magyar irodalom gyöngeségeiül . . . Ha a' tárgy is magyar, jó, nagyon szeretjük; de ha ez nem az, legyen a' dolgozat magyar, 's a nyereség mindig miénk lesz.

Két testvér van a' jelen szinműben: Kelendfi nagykereskedő (Szentpétery ur) és Kelendfi Endre tengerész-hadnagy (Lendvay ur), egymáshoz a' rokonszeretet forró vonzalmával fűződve. Endre szabadsággal haza utazik Margittal. (De Cau Mari k. a.) egy árva leánnyal, megismerkedik, megszereti őt 's viszont szeretletlik. Egyike a' legszebb helyeknek e' darabban azon jelenés, midőn a' merész lelkű tengerész a' hajóséleti jelenetek szép főtésével megragadja a' hozzá

különben is hajló leány szívét, 's azon kinyilatkoztatásra heviti, hogy — bizony jobb volna e' 'szörnyű szép' dolgok közt élni szeretett férj oldala mellett, mint magánosan remetéskedni — hova Margit rejtőzni szándékozott — apácázárdában. Margit mély érzetű, harmat-gyöngé lelkű teremtés, kinek keble nem bírja a' szerelmet: a' szerelem bírja e' leányt szívestül, lelkestül és testestül, tulnyomó hatalommal. — Jó egy csapás a' nagykereskedőre; a' bécsi Braumüller-ház bukása által mindenét veszti, tönkre jut. 'S Kelendfi a' kereskedő — szerető férj és aggódó atya — az inségtől szabadulásra csak egy utat lát: ha hirtelen tetemes pénzhez jut. Erre esz-közül öcsesét szánja 's számára egy gazdag leány, Feldner Lujza (Bartokné asszony) kezét megkéri. A' nemeslelkű tengerész kész áldozatul vinni szerelme édeit és jövője boldogságát bátyjának, 's megegyezik. Margitnak búcsúlevelét küldetik, míg Lujza 's Endre, viszonyos nyilatkozás után, menyegzőre készülnek. A' tengerész nemeslelkűségét csudáljuk és megkedveljük; de ez áldozat szükségét nem látjuk által, nem addig, míg a' kereskedőt oly testvérszerető — 's jó léleknek ismerjük; mert bár több ízben említetik a' darab elején felőle, hogy ő egészen üzérkedésbe van merülve, lelkületét a' folytonos számvetés épen nem látszott annyira eltompítani, miszerint öcsese szív-állását alig vegye tekintetbe. Szerző gondoskodott ugyan, hogy a' kereskedő ezen cselekvésének kellő motívumát tudassa a' nézővel az által, miszerint elmondhatja vele abbeli hitét, mennyire nem remél mélyebb szerelmi viszonyt Margit és öcsese közt kifejeletlen rövid ittléte alkalmával. Nem árt vala, ha szerző a' kereskedő egész jellemét más alapra alkotja; illy forró testvérszeretőről, illy hévvel nevéhez ragaszkodó férjről és gyöngéd gondossága házi atyáról nem lehet-jük, hogy így cselekedett legyen, csupán önhasonért... Lujza az Arthur (Eg-ressy G. ur) által elcsábított és megcsalatott leány, Kelendfi kereskedőnél éle-sebb látású; ő figyelmét nem kerüli el, hogy Kelendfinak a' tengerésznek nagy küzdelmébe kerül vele szövetségbe lépni, 's nem akarván magát terhül tolni másnak nyakára, mérget vesz és meghal. E' nemeslelkűség egy leánytól szép; de legkisebb összhangzatban sincs Lujzának csak iménti tettével, azzal t. i., hogy úgy, a' mint van, elcsábított és elhagyott leányul, elég szemtelen, kitenni magát mintegy áru-czikkul ismeretlen férfi előtt; 's kinek elég kemény arcza volt, ez önárulgatást ki-állani, egyszerre nemcsak finom arczu, de egyszersmind olly nemesen gyöngéd lelkiismeretű lesz, hogy inkább a' mérget, mint a' megtalált vőlegényt választja... És miért hagyta el ezen gonosz czimbora, ezen Arthur, e' leányt? Arthur, ezen annyira aljas teremtés, ki nemcsak bármit megtesz pénzért, hanem érte a' legal-jasabb tette is kész vetemülni, ki hinné, hogy ő lemondjon két száz és megannyi ezer frt birtokáról? Mert a' leányhoz grófczim alatt járt, 's majd esketés alatt a' névcsalás kitudatik? Mintha bizony Arthur nem tudná, hogy ezen egynél több módja lehete segíteni. — A' szebb gondolatok közé sorozzuk azon igen helyén levő költői igazság-szolgáltatást is, hogy Arthurnak szakadatlanul fülében zúgnak, egészen agyához kérgesülnek a' gyászzené hangjai, melyekkel kedvese a' temetőbe kísértetik. — Végre egy kis, de igen keserű félreértés után, melynek következté-ben a' kereskedő Arthur által agyonlőtt neje gyilkosál testvérét tartja, a' darab szövénye oda bonyolul ki, hogy Margit és a' tengerész csakugyan összekerülnek, Lujza, kinek százazeireiért a' tengerész eladatandó vala, meghalván. — A' színmű-ben egynémelly motívum hiányzik; egynémelly olly gyöngé, hogy összerogyik a' terhelő épület alatt, mely rája építették, míg más némelly nagyon is keresett és erőszakolva előhúrcolt; a' kereskedő jelleme ingadozó; másiké, p. o. Bilsenné asszonyé (Szathmáryné assz.), homályos. Azonban az egész műben nemcsak egyes jelesen dolgozott és valódi tehetségre mutató helyek találkoznak; hanem an-

nak szerkesztése is ügyességet, 's a' kivitel kitünő erőt 's költői észt tanusít. A' közönség, melly mind ez első adatáskor, mind a' másod- és harmadszori ismétlés alkalmával nagy számmal gyűlt össze, sűrű tetszés jeleivel fogadá a' darabot 's a' tehetségdús szerzőt több ízben előtapsolta. Mi örömost osztjuk a' közönség véleményét; 's hisszük, ha szerző olly szorgalommal halad előre, mint minő tehetséget tanusítva tette első föllépését, dolgozatai színházunk nyeresége lesznek. — Az előadásról most is azon dicséretet mondhatjuk, mint mindig mondánk, valahányszor derék színészeink által új eredeti mű hozatott színpadra. Különösen dicséretesen kell megemlítnünk L e n d v a y és E g r e s s y Gábor jeles játékát.

888.

C z á f o l a t. Az Életképek XVI-ik számában a' 'la Presse' tárczája nyomán egy Párisban f.é. tavaszán színpadra jött vaudeville tartalma közöltetik, melly 'Örökség' című színművemmel csodálatosan egyezvén, közlő e' körülményből említett művem eredetiségét gúnyosan kétségbe vonja. — Legyen szabad e' közlés ellenébe következőt elmondanom. — Érdeklett szindarabomat mult év november havában kezdtem Csekében, — miként ezt az eredeti kéziratból bár kinek megmutathatom, — 's folytonos betegeskedésem közt f.é. februárban Nánáson végeztem. Martiusban Pestre feljövén, velem hoztam lemásolt művet, 's ez már martius végén és april elején a' többek közt t. cz. Lendvayné assz. és Fáncsy Lajos ur kezei-ken is megfordult, kikre ezennel hivatkozom, 's kik, ha állításom valótlan, ám czáfoljanak meg, 's hagyják rajtam a' hazudság szennyt! Minélfogva természetes, hogy — különben sem olvasván francia lapokat — sem tudhattam akkor, midőn darabom elkészült. Hasonlóul a' 'la Presse'ben említett 'Frères à l'épreuve' és 'Héritiers' (szindarabokról?) még most sem tudok többet, mint mi rólok az Életképekben áll. — — Tisztában állván e' szerint az ügy, el nem hallgathatom, miként két dolgot kell sajnálnom az említett közlésben. Egyiket, hogy miután a' megtámadásokban nyílt homlok illik férfihoz, mégis közlő nevét ki nem tevő. Másikat azon részemre kedvezőknek látszó nyilatkozatokba ömlesztett gúnyepét, melly a' közlés szavain átvonul. A' gúny engem nem sujthat 's azt nem érdemltem. Hogy korlátozt tehetségemhez képest éldelhetőt adjak a' közönség elé, elkészült darabomat javíttatám, 's ezen javíttatást fölemészté az időt, melly a' francia vaudeville 's az én darabom adatása közt esék; — 's innen a' baj oka! Azonban a' dráma, minf dráma eredetisége nem annak meséjétől, hanem valami egyébtől függ, mit sok bíráló urak az alkalmazásban nem akarnak érteni, 's mit most bőven előadnom sem hely, sem alkalom. Mert hiszen ott áll történetünkben például Zrinyink hős halála. Kísértse meg valaki 's Körner szerencsétlen drámája után, bár ugyanazon személyeket használva, mellyekkel ő élt, tegye e' történetet színpadra, — kísértse meg tíz, husz vagy akár hány; 's ha mindenik sikerrel dolgozandik, mindegyik művét mint eredetit fogjuk üdvözelní. — Végül bizonyossá tehetem közlő urat, hogy noha minden Plagiumtól tisztán állók: mégis ha Durantin színművéről 'Örökség' drámám adatása előtt csak egy szót hallék vala: sokkal inkább érzékeny leendettem becsületemre, semmint e' megelőzést eltűrve, szindarabommal előlépjek. Miután azonban a' dolog így történt: fájlalom, hogy magyar lap és magyar író olly kárövendő gunnyal pattan ki, midőn véli, hogy egy hazai író művét kitörölheti a' különben olly szegény irodalom eredeti művei közül. De hisz miként ne? — Mondják ki 's mutassák meg, hogy tehetségem csekély, hogy avatlan kezekkel léptem az írói pályára: 's én tűrni, hallgatni fogok, 's örömost átengedendem a' tért erősebbeknek: de senki se bélyegezzon olly gyáva- és szemtelennek, hogy idegen tollakkal cifrálkodom; 's mindenestre kihallgatlanul ne gyakorolja rajtam

gunytalentomat; mert e' részben becsületem sértetik: azt pedig minden igaztalan megtámadás ellen tollal, 's ha kell, egyébbel is, védenem, szent kötelességem *).

Oberný:k Károly.

KÜLFÖLDI LEVELEZÉSEK.

PEKING, őszbóan. Az ember még Chinában sem kerülheti el végzetét. Gondold csak, kedves öcsém, épen most térek haza egy chinai törvényszéki ülésről, mely egyik szép hitemtől foszta meg . . azon hittől, hogy Pekingben igazságszolgáltatás van.

Két mandzsúr-származású chinai, Kiang, Guang-Tung, ma törvényszék előtt állott közösen elkövetett sajátnemű büntétről vádoltatva. Az mondatott t. i. rólok, hogy néhány száz rupiára menő lopást követtek el olly czélból, hogy a' büntettet egy harmadikra hárítsák, kit, tudja isten mi okból, megrontani akartak. — Lao-seng, az átlalok kijelölt áldozat, a' rágalmazó feladás következtében, ép olly durva, mint tapasztalatlan bíró által, gonosztevők közé börtönbe vettetett 's olly kíméletlen, törvényelleni szigorral tetéztetett, mikép még isten és világ előtt az oltárnál vele összeesketett nejét is . . gyermekágyból előhurczoltatott, a' végből, hogy becsutelenítő kínzás fenyegetésével igazságszerinti férje ártatlansága ellen tanútételre kényszerítsék. A' szegény nő otthon hagyott csecsemőjére gondolt . . elájult 's, az iszonyu ráijesztés következtében, rögtön egészen elveszté tejét. Nem birván dajkát fogadni, a' tejvesztés legközelebb következménye a' házassági szeretet gyöngéd zálogának sorvadása volt, 's rövid időn . . . halála. A' férj azonközben, börtönben töltött néhány nap után, az állítólagosan elorzott összeg lesfizetésére kényszerített . . . s ezután bizonyságok hiányában feloldoztatott. Illy chinai 's ennyire chinai, illy nagy mértékben chinai ítélet még magokban a' chinaiakban is bámulást gerjesztett, mert így okoskodtak: Lao-seng vagy ártatlan, . . miért szoríttatik tehát a' fizetésre? vagy bűnös, . . 's ekkor miért oldoztatik fel pusztá fizetés után? Ezen okoskodás, noha chinai, tökéletesen helyes volt. Lao-seng panaszt emelt a' rajta elkövetett jogtalanság miatt; de az ő 's jogvédeknek minden erőködése sem eszközölheték, hogy napfénynél világosabban bebizonyított büntelenségének elismerése törvényszékileg nyilváníttassék. Hogy ő ártatlannak nyilváníttassék, a' másod-bírósaú törvényszéknek el kelle volna ítélnie az első bírósáú ítélet, Chinában pedig, mikép ezt a' természetleírás tanítja, nincs példa reá, hogy egy vérese a' másíknak szemét kiásta volna. Eszembe jut itt melleleg az is, mit egy híres chinai író emberemlékezet óta utól nem ért philosophiai regényben nem régiben mondott az igazságról: „La justice c' est comme la viande . . c' est trop

*) Vettünk e' tárgyban még egy levelet Molnár György urtól H. Nánásról, melyben az említett ur bizonyítja, miként O. K. ur a' kérdéses drámát már februárban elvégezé 's levelező ur azt akkor többedmagával Nánáson olvasta is.

cher pour que les pauvres gens en mangent.“ *) E' közben eltelt több hónap, 's a' rágalmazott Lao-seng, ki ama borzasztó vád következtében szolgálat találhatásának lehetőségét is elvesztette, már már arra jutandó vala, hogy isten irgalma iránt kétségbe essék 's nyomorban vesszen el, míg Kiang és Guang-tung bőségen dözsölve, karörvendő mosolylyal tekintenek le reája, — midőn számára egészen reméletlenül egy emberbarát tűnt fel, mintegy felhők-ből cseppenve, ki tökéletesen bebizonyított ártatlanságáról meggyőződven, oly melegen veszi pártolása alá az emberi gonoszság által oly iszonyun sanyargatott áldozatot, hogy rövid időn sikerül neki Lao-seng ártatlanságát minden ítélőszékek előtt ünnepélyesen kihirdettetni. Minthogy azonban ugyanezen okok, melyek Lao-seng büntelenségét bebizonyíták, másrésről világosan bizonyíták azt is, hogy épen vádolóinak kell az egyedüli valóságos gonoszfevőknek lenniök, most reájok került a' sor, vádoltatván, azon sulyosító körülmények alatt, hogy szándékos főbenjáró rágalmazást tőnek, mely egy alig született csecsemő halálát vonta maga után, közösen elkövetett lopásról, mellynél álbetörés is történt; 's így beperlettekül kelle törvényszék előtt megjelenniök.

A' körülményeken nyugvó bizonyság Kiang ellen harminczkét okföire, Guang-tung ellen pedig tizennégyre alapítva, azonkívül tett esküvések bánthatatlan erején is nyugodott, 's bebizonyított tények czáfolhatlan tanutételén. Guang-tung a' reá nehézkedett vád iránt ki sem hallgattatott, Kiang pedig, mint sulyosabban érdeklett, csak könnyedén kérdezett ki, 's oly védelem után, mely tulajdonképp világosan bevallá bűnös létét, a' nélkül, hogy csak egy okot is megczáfoltak volna, azon bámulatos észrevétel mellett oldoztattak fel ma törvényszékieleg mindketten: hogy a' vád alaptalan!!! Hallván ezen ítéletet, csudálkozva fordultam szomszédomhoz a' karzaton 's kérdezém: valjon ez-e a' világhíres chinai igazságszolgáltatás? ezek-e a' dicsőített chinai bírák, kiknek egyenes lelküségé-, függetlenségé-, vesztegethetlenségé- és égő igazságszeretetről Európában telebeszéltek füleimet? — „Hja, tudja-e ön, mondá erre az én szomszédom, ez onnan van, — — mert — — — ; Ha tud ön a' gondolatok kitalálásához, ugy nem kell többet mondanom. Azonban, ha tán kedve van ma este egy findza mákonyra hozzám jöni, hát majd számtanilag bebizonyítandom, hogy négy öt nulla, egység elibe tétetvén, általában — semmi becses el nem bírnak, 's hogy következőleg $0+0+0+0+0+1=1$ marad, nem pedig ötöt tesz, mi azon esetben történnék, ha a' nullákat egységeknek akarnók tekinteni. Ha tehát ezen egyetlen itt álló egység valami vagy bir valamivel, vagy akar valamit... az előtte álló nullák egyáltalán meg nem változtathatják a' dolgot. Egyébiránt az idő majd fordít a' dolgon. Hatósági elsőbb személyeink minden évben új választás alá esnek... addig az új reformok is életbe lépendnek, majd akkor egy csapással mind azon káros kinövések ki fognak irtatni, melyek most hiányos hatósági rendszerünk-ből szülemlenek.“ — „De, édes, kedves, vérmesreményű jó chinai barátom, — esém szavába szomszédomnak, miközben gyaloghintájához kísért, engem hazavendő — mit érnek majd mindannyi törvényhozási reformok, ha az ember t nem alaki tjtátok mássá? Mit érnek törvényhozóitok nemes szándékai, míg városaitokban mohón kapkodnak bírói hivatalok után csak azért, hogy haláluk után feltutetz ujon épített házat hagyassanak hátra? Mit használhatnak a' legember-szeretőbb, legbölcsebb szabályok, ha végrehajtásuk erkölcstelen, vétkes nagyra-

*) Az igazság olyan mint a' hus... sokkal drágább, hogy sem a' szegény emberek egyének belőle.

gyó, kapzsi, vesztegethető kezekre bízatik? Azon bíró, ki maga is büntetlenül erőszakot követett el, mikép ítélhet el erőszakost? vagy mikép büntetheti a' csalást az, ki maga is megcsalá hitelezőit 's csalókat pártolt? Mikép várhatni pártatlan igazságot azon férfiutól, kinek szemei előtt bölcsője óta az arany varázsfénye csillogott? Nem tompulnak-e el benne szükségkép lassanként minden neme-sebb érzelmek? A' legbölcsebb törvények is csalódássá, gyermekijesztő m u m u s s á válnak, ha kezelések nem bízatik rendithetlen elvű, szeplőtlen hírű, elismert erkölcsiségű és mély bölcseségű férfiakra; olly férfiakra, kik gyűlölik a' bünt, a' vétket irgalom nélkül üldözik, 's minden nem becsületes befolyásoknak ellenállva, polgártársaik tisztelését és saját becsők önértetét többre becsülik aranynál 's házaknál. — Spartában a' tulajdon vagyon iránti ragaszkodás a' haza iránti ragaszkodásnak alatta állt. De Spartában a' nevelés is fontos műve volt az álladalomnak, 's az álladalom folyton tartó műve e' nevelésnek; mert már Lyncrgos is átlátta, hogy nem elég, mikép egy nagy író mondá, polgártársai számára törvényeket alkotni, ha egyszersmind polgárokat nem alkotunk azon törvények számára. Volnának csak a' chinai városi bírák független, felvilágosult, ember- 's igazság-szerető férfiak, ugy ma, daczára hatósági rendszerek hiányosságainak, nem éltünk volna meg illy törvénykezési botrányt, minőt a' két vádlott Kiang és Guang-tung föltétlen felmentése az ítélet kimondásakor összesereglett sokaságnak szolgáltatott, mert egyeneslelkűség és emberszeretet bőven pótolták volna a' törvényeknek, mikép mondjátok, hiányos állapotát."

A' chinai figyelmesen 's magába vonultan hallgatott reám, 's elválásunkkor megszorítá kezemet, illy szókat mondva: „Ha ezt a' császár tudná! — — Isten velünk!

X. Z. + Y.

FÖLPIPERÉZETT RÉGISÉGEK.

*Sokan Magyarországot ködös országnak nevezik: lehet; de a' ködök természetében fekszik, hogy mindig felülről jönnek.

*Midőn édes honunkban annyiszor halljuk e' szavakat; egység és haladunk! pengetni, mindig eszünkbe jut, hogy csak arról szeret az ember többnyire beszélni, a' miye — nincs!

*A' becsületes embernek soha sem eshetik valami nehezebben, mint mikor azt érzi, hogy nem volt igazsága.

*Hazafiságot, szabadelműséget, tudományt; mindent lehet affectálni; csak egyet nem — a' böke zűséget!

*Ha némelly ember azzal dicsekszik, hogy ő független, azon elméncz jut eszünkbe, ki bizonyos hánytorgó arszlánának kérdésére, hogy ő maga a' ur a, azt felelé: „ej, be balga ura van kegyednek!”

*Mit használ a' tulműveltség hölgyeinknél, ha azzal csak a' nehézségek növekednek, hogy boldogok lehessenek.

*A' szerelem olly szent, hogy annak még csalódásait is tisztelni kell.

* Egy költő azt mondá: inkább akarom a' paradicsomot egy asszony által elveszteni, mint azt asszony nélkül megtartani.

* Sok embert csak azért nem tartanak genie-nek, mivel még valami balgaságot el nem követett.

* Mondják, hogy a házasságok mennyországhoz költöttek: 's éppen azért részesül a szegény férj földi boldogság helyett — vértanui koronában.

* Mihelyest valaki meg tudja mondani, hogyan szeret? — megszűnt szeretni.

* Sok szép leánynak azért feketék szemei, mert a számtalan gyilkosságot gyászolják, melyeket okoztak.

* Kinek van legélesebb látása? A szeretőnek, ki nem szeretettetik. — Mellyik kő legszebb a magyar koronában? A hű alattvalók bizodalma. — Miért marad némely hölgy oly sokáig szép? Mert az idő és természet kimélik arcát, miután századokig sem bírnak többé hasonlót teremteni. — Miért vak a szerelem istenkeje? Mert a szép leányoknak adta szemeit. — Mellyik művészet menyeei? Az orvosi, mert ez kitarja az égnek kapuit. Hyacinth.

M I H I R B U D Á N ?

* Aztán maradjon az ember hidegvérű, ha tud. A 'Pesther Tageblatt' múlt szerdai (275d.) számában az érdemes szerkesztő által egy Europa sulygyenét végveszéllyel fenyegető manifestum bocsájtatik ki — a pesti mandzsúr színház befutése iránt, mellynek létesítésétől függ egyedül a mostani igen derék és bőkezű igazgatónak további (de senkitől, mint a conventionatus 'Tageblatt'-szerkesztőjétől ohajtott) megmaradása. Az érzékeny jajveszékéléssel irt sorok, melyek írók helyett szinte pirulni látszanak a fakó papiroson, imigy végződnek: 'ha ez ügyben (t. i. a befutás igen komoly ügyében) a nyilvános (természetesen német) organumok közrehatása hasznosnak vagy sikeresnek találatnék, a 'Tageblatt' sem fog elmulasztani semmit, mi a pesti német (= mandzsúr) színháznak azon jelentőséget megszerezze, mire ez, azon meleg részvét következtében, mellyel a lakosság műveltsztya által szerencsételtetik, mindenkor igényt tarthat.' — Tollunkat szétzuznók, ha azt kellene gondolnunk, hogy e gyalázatos sorokhoz még commentár is szükséges, melly a t. ez. közönséget felvilágosítsa alattomos céljairól 's mesterkéleseiről bizonyos emberkének, kiket édes hazánk bőviben táplál keblében 's kik, midőn a legnevetségesebb panaszokra fakadnak azon nyomás ellen, mit magyar ügyek bonczolgasában tűrni kénytelenek, tompa eszöket a legaljasabb pizsmálkodásokra erőtetik nemzetiségünk 's becsületes törekedéseink ellen; lerázván vagy bonificáltatván magoknak azon hideg megvetést, melly pelengérré állítja őket egy egész haza színe előtt, mellyet ők bántatlanul legyalázni kötelességöknek tartanak, hálajelül annak, hogy e nyomoru faj áldásteli virányiban zsi bonghat. — Ime, kiáll egyike a legelmeszegényebb német szerkesztőknek, kivel isten legroszabb kedvében verte meg a lapot, a nyilvános szégyenköre 's legyaláz egy egész közönséget, azt bárdolatlanak, műveletlennek gúnyolja, (mert, hiszen, mit is akar mást mondani azon mély bölcseségű manifestumban?) megtagad tőle minden finomabb izlést, sőt képes volna őt, — nomadicus, vad nemzetnek bélyegezni — 's miért? mert a nemzeti színházba jár 's mellőzi a rossz hírű, szurtos dunaparti barlangot. — Csináljunk bókocskát a derék, becsületes indulatu szerkesztőnek! 'S tudja-e a t. közönség, micsoda emberek ezek többnyire, kik őt megpizskítani merészlik? hát többnyire desperatus, hite- és meggyőződéselhagyott zsoldosok, kik soha nem irtak

egyebet, mint nyomorult színi bírálatokat, mikért vagy megfizettek vagy megpáholttak; kik a magyar literatúrát, mellynek hulladékaival árva lételeket tartogatják, csak fordításokból ismerik, mert nem tarták érdemesnek nyelvét megtanulni azon hazának, mellynek kegyéből élnek, kik minden nemzetinek esküdt ellen-ségei, mert félnek a' tulnyomó elemtől, melly őket az érdemes bajnokokat a' semmiség örvényébe fogja sodorni, 's kik minden alkalmat megragadnak, hol inteze-teink hiányait kitüntethetik, mert ez által — már évek óta — mint 'antinationalis vespertiliok' érdemet vélnek szerezhetni . . . a' német Pantheon vakablakos dicső-ségére. Gyávaság volna, ezen szemtelenség ellen hathatósan ki nem kelni, mit valamint már eddig néhány nyilvános organumaink cselekedtek, úgy ezt többi col-legáinktól is bizton várjuk.

* Sok nőipere és nőkelmék árusaira mennydörgés gyanant hatottak a' honi ipar emelésére tett erélyes lépések. Ezek most természetesen mindent elkövetnek, hogy a' nyakukon száradható idegen kelméken mielőbb tudad hassanak. Tudunk mi igen nevezetes kereskedőket, kik pár hónappal ezelőtt még alig győzték a' sok francia és bécsi czikkekkal ellátni a' 'nobel' vagy annak tartatni akart világot 's most a' nagy mennyiségben megrendelt, de hál' istennek, már szükségtelemmé vált árukkal — legényeiket h a' z a l l a n i küldik 's ők keresik fel a' vevőket, holott előbb ezek özönltek el fényes boltjaikat. — Egy kereskedő a' váczutczában rakszekrényét megtágitotta vagy inkább a' bolt beljében meghosszabbítá 's kigár-nérozá a' legválogatottabb nemű legujabb és legdrágább külföldi czikkekkal, mellyek, főleg esténként lámpavilágításnál, szemkápráztató effectusra vannak számítva. Az ar-ramenők bámulják a' sok csecset, de nyugodtan — távoznak ismét: mert csalét-keket eleget kóstolt már a' magyar, hogysem azok által ismét és ismét — jégre vezettesse magát.

* E' napokban megtekintettük a' vaspályai munkálatokat. Több száz öl hosz-zaságban lehet már a' városliget mellett látni a' vaspályának fölmért, felhányt és nivellirozott utat. Ha az ember egyik vagy másik végén megáll e' hosszú gátnak, örömtől repeső szívvél tekint végig e' vízmértékezett pályán. Nincs ugyan még sem alap rakva a' kerékvágásul szolgáló helyre, sem más készüllet nem láthatni, mint a' mi egy költöttes egyenes utnál történni szokott: de a' nagy munkaerő, melly szerint ezernél több munkás több helyeken, egyrésről majdnem Palotáig, másrésről pedig egész a' kőbányáig, szoros felügyelés alatt szakadatlan dolgozik, biztosít arról, hogy a' munka, illy gyorsan haladván, pár év, mulva szerencsésen bevégezve leend. — A' pályaudvartól kezdve, melly a' czukorfinomító gyár áttellenében fog épitetni, főleg azon lapos helyen, hol most öllarakhely van, igen magos töltés szükséges a' vasutnak. E' lapálytól a' városliget szegleteig 's egy ákáczerdőske mellett egyenes vonalban min-denütt nyolcz öl 's három láb széles töltés emelkedik szükséges magosság-ban: 's ott, hol az egyik pálya Vác felé Pozsonynak, a' másik pedig, a' vá-rosligetet megkerülve, Debreczennek megy, megoszlik a' széles töltés két ágra 's felényi szélességű lesz. — A' munkások közt férfiak és nők; ki talyigán tolja a' földet a' gátra, ki ásó-lapáttal hánja fel; egyik zöld hantot hord 's azt zöldjével lefelé fordítva tapasztja a' pályagát oldalához, a' másik hidárkokat ás, mellyek fölött a' sürge kőmiveskéz több helyütt építi a' köveket. Mindenütt sürge élet, munka és szorgalom. — Azon zöld kertekben, mellyek Pest mellett a' komor ősz tavaszszá varázsolkák, léczekkel van a' pályagát iránya 's magassága kimérve; mert e' kertek, némelly házakkal együtt, már kisajátítva vannak 's a' vaspálya építésére vagy egészen, vagy részben fordítanak. — Ha az ember azon pontig megy, hol

a városligeten túl a pálya két részre oszlik, s onnan visszafordulva Pestre tekint, a kertek-, fák- és házakon túl a cukorgyár-épület tűnik egyenesen szemeibe. Azon kedvező körülmény, miszerint a cukorgyár épen tözsomszédságában esik a vas-pályaudvarnak, már csak szállítástechnikából is, szerencsés jövődöt jósol azon derék honfegyvesületnek, mely a cukorgyárt — mely majdnem katonai laktanyává változott s melyben jelenleg is bakancsosok tartják katonai gyakorlatukat — a honnak megmenteni sziveskedett.

* A magyar egyetem museumának öreg felvigyázója egyik barátomnak e napokban érzékenyen elpanaszlá, mikép rajta, ki huszonnégy évig hiven szolgálá az egyetemet s a 'naturaliak' latin nevét is betanulta, most olly rettenetes igazságtalanságot követnek el, hogy cseh születése és vén letére azoknak magyar nevét kell betanulnia és magyarul beszélnie. Valóban hallatlan! A szegény öreg desperatiójában még nemzetét is kezdé vádolni, mely egyáltalában alkalmatlan más nyelv tanulására. S aligha iga nem volt, mert huszonnégy év alatt csakugyan ragadhatott volna valami az öreg bácsira árva nyelvéből.

* Honderü collegánk igen röviden ugyan, de annál elmésebben védi magát az Alexy-Mátyásszobor ügyében. Legjobb vitz-tze az, hogy dolgát elvégezvén velünk, 'eszmelánczolatnál fogva' áttér az erdélyi medvékre! Ez igen gonosz vitz öntől, kedves collega ur: vigyázzon, hogy valamikor még gonoszabbul vissza ne toroljuk.

* Egyik író társunkat, ki e napokban panaszolkodék, hogy kéziratát egyik szerkesztőnél a majom eltépte, azzal vigasztaltuk, hogy a majom aligha ügyesebb szerkesztő nem volt, mint ura!

* Advenient, a híres állatszeldítő társasága már megérkezett fő városunkba. — Az új piacon állást készítenek számára: némelly együgyűek azt hívék, hogy az ország házat kezdik már építeni.

* Derék Lendvaynak, nemzeti színházunk egyik díszes oszlopának neje folyvást beteg s e miatt nem adathatván az olly nagy pompával kiállítandónak ígérkezett 'Faust' Goethétől — a szorgalmas színész, közelebbi jutalomjátékaul a 'Honderü' által dicserőleg említett 'Don Cesar de Bazan' című dramát adandja, melyet neki gróf Teleki Sándor e célra átküldeni sziveskedett.

* Az 'Életképek'-hez mellékelt Czuczor arczképéről az a vitz kering, hogy legjobban van etlalálva az — aláírás! Még melegen közöljük az elmés ötletet, nehogy collegáinktól megelőztessünk.

* A szerb szabadságharczban olly elhatározó szerepet játszott s jelenleg fő városunkban lakó Obrenovits Jelfrem, török cs: Nischar Iftichar rend lovagja, a szerb fejedelemségi statustanács volt elnöke (Milos fejedelem testvére) e hó 17d. veszté el a halál által leányát: Ilonát, Hadzsia Szilár volt szerbfejedelmi szárnysegéd hitvesét. A temetés, óhitű rítus szerint, nagy pompával tartatott; a megholtak koporsóján, valamint czimerein is magyar felírás vala látható, a mi utánzásra méltó például szolgálhatna sok óhitű hazánkfianak, mert ha ezen férfit, ki e honnak semmi jótéteményeit nem élvezi, ki ahhoz lekötve nincs s csak mint ideiglenes vendég lakik köztünk, annyira tudja méltánylani a magyar nép által jól ismert nemzetiségi érzelmeit — miért vonakodnak ők, kik itt oltalmat s menedéket találtak a törökök üldözései ellen s kiknek földje legszebb részét engedte oda a hon, melynek téreire menekültek, ápolni azt, mi legszentebb és legfőbb előttünk: a magyar nemzetiséget!?

* A' védegyesület igazgató választmánya mult vasárnap délután négy óraker az iparegyesület szállásán tartá itt Pesten első választmányi ülését, szeretve tisztelt elnöke gróf Batthyány Kázmér előlése alatt. A' számosan össze- gyűlt tagok közt hazafiai örömmel üdvözöltettek: gr. Batthyány Lajos, gr. Teleki László, báró Orczy László, Szenkirályi Móríc, ifj. Bezerédy István, Kossuth La- jos, Vörösmarty, Kuthy, Tóth Lőrincz 's hazánk több lelkes és ünnepeft férfiai. A' gyűlés csak késő este oszolt el.

* A' helybeli zsidóközség, ha jól vagyunk értesülve, erőteljes lépéseket akar tenni annak meggátlására, hogy a' zsidóházallók külföldi kelmeiket honi helyett ne árulhassanak.

* Liedemann nagykereskedő boltja néhány nap előtt feltöretvén, abból mintegy kilenczezer pengő forint 's több roppant értékű irományok (váltók, kötelez- vények, statuspapirosok 'stb.) lopattak el. A' pénz maiglan sem került vissza, de az irományokat a' tolvajok a' nemzeti színház vasrostélyzatán át az udvarra dobták, hol azokat a' színházi éji ör, egy becsületes magyar favágó, megtalálta 's az igaz- gató urnak átadta, ki az értékes tartalmu tárczát a' színházi ülés tagjai jelenlétében lepecsételvén, azt a' kárvallott urnak kezeihez szolgáltatta. Liedemann ur a' pénz visszatérítése esetében annak egy negyedét ígerte oda jutalmul 's így senki sem kétkezik, hogy a' becsületes favágó is illő jutalomban részesülend, mit a' t. kö- zönséggel tudatni bizonyosan el nem fogunk mulasztani.

* Halljuk, hogy e' napokban egy brüsseli nagykereskedő mulatott városunk- ban 's Pest környéket beutazva, olly birtokot keres, mellyen czérna- és pamutzö- vetgyárt lehessen építeni. — A' lelkes Károlyi György grófné is, közel Pesthez, mint mondják, nagyszerű csipke- és hölgyruhakelme- gyárt akar alapítani. — Szinte a' selyemszövetgyárt tervező részvényestársaság is alakítottnak jelentvén ma- gat, hivatalos felszólítása minden politiai lapokban közöltetik. Az alapítók kellő biztosítást nyújtanak, hogy a' részvények hat percentet fognak jövedelmezni.

* A' magyar tudóstársaság ezidei nagy gyűlése december 17-kén veszi kezdetét: mondják, hogy bizonyos ur látogató- jegyeit csak a' gyűlések bevé- geztével akarja nyomatni.

* Nem régeiben nagyértékű ékszeresek lopattak 's a' tolvaj által Óbudán zálo- gosítottak el: midőn a' kivallási határidő elmúlt, az elcsent tárgyak épen a' káro- sulthoz vitettek eladás végett az orgazda által. Egy kis vonás erélyes rendőrsé- günk életéből!

* Budán két gránátos közvitéz K. B. R. és T. M. e' nyáron több szépirodal- mi cikkeket írván, azokat most a' pesti polgári nemzeti örhad kiadta 's kap- hatók Tóth Gáspár pesti szabó 's örhadi kapitánynak az uri utcza Jankovichfele házban levő boltjában husz pengő kujezárért. A' dolgozatok (beszélyek és versek) közt sok olly jók is vannak, mellyek nemcsak becsületesre válnak szerzőiknek, ha- nem egyéb ifjabb írónk munkáival bátran kiállják a' hasonlítást.

* Vachot Imre bajtársunktól nem sokára egy új vigjáték kerülend szín- padra, mellynek jelességéről a' közkezdességű 'Országgyűlési szállítás' írója kezes- kedik. Czakó ur is, kinek dramája olly fényes sikerrel adatott, nem régeiben fe- jezte be második színművét.

* Halljuk, hogy Obernyik ur 'Örökség' című dramáját németre akarják fordítani 's a' városi (mandzsúr) színházban adatni. Csak úgy ne járjon aztán for- dító ur, mint G. A. ur, ki midőn Kisfaludy Károly több lefordított műveivel az igaz- gató urat megkínálta, ettől azt a' választ nyerte, hogy ő 'illyesmitket' nem használ-

hat. Az igazgató urnak izlése e' tekintetben olly iszonyu finom 's ítélete olly borzasztó competens, hogy nyilatkozatán senki ember fíja meg nem botránkozhatik.

* Éder Luiza már néhányszor föllépett ismét nemzeti színpadunkon: első alkalomkor virágfüzerekkel tiszteltetett meg. A' széptehetségű színésznről azt beszélik irigyei, mintha maga dobatta volna magának a' virágokat; istenem, hogy ez a' mi vérünk mindjárt úgy gyanúsítgatni szeret.

* Vasárnap, f. h. 24-kén délutáni öt órakor tartá első versenyt a' jeles hegedű-virtuóz Ghys Gyula, mellyre azonban a' kis redout-teremben igen kis számu hallgatóság jött össze. Az idegen nyelvű hirdetés programját nem tudván érteni, nem közhelhetjük; az előadás alatt zongorával kísért hegedű-játszás és négyesdalok változaták egymást, 's a' versenyző minden darabja után sürű tapsokkal és többszörös előhivatással tiszteltetett, melly közméltánylatot mind vonásai tisztasága, mind játéka gyorsasága, mind szelleműs és érzésteljes előadása által nagy mértékben érdemli.

— x.

* Nagykunságról ismét czáfolat érkezett Csátáry megtámadására; mivel azonban e' tárgyban egyszer már megnyitottuk hasábjainkat a' magát sértve lenni hitteknek 's jelen czáfolat sem többet, sem kevesebbet nem mond, mint az előbbi, azt ezuttal mellőzendőnek véltük. A' Köszegről érkezett jövő számunkban adni fogjuk. — A' fejevári kedves Mari kisasszonynak kívánságát minélelőbb teljesítendjük. Áldozattal jár ugyan, de jelszavunk: „mindent a' szép hölgyekért!”

* A' „Honderű” jövő évtől kezdve minden héten háromszor 's félivel megtoldva fog megjelenni. A' párizsi divatképek elmaradnak 's helyettök valami más képesség fogja az előfizetőket meglepni. Az érdemes igazgató ur arczképcsarnokot is nyitand 's eleve Erkel Ferencz, Vörösmarty Mihály, Jósika Miklós, Kuthy Lajos, Szentpétery Zsigmond 's többek arczképet igéri.

* Végzetül egy mulatságos kis jelenetet adunk ráadásul t. olvasóinknak. — Bizonyos kereskedőt egykor meglopta kocsisa, könyörgő kérelmeire azonban megbocsátott neki. E' jószívűség a' kocsisnak ösztönül szolgált, kísérlétét másodszor ismételni; azonban rajta kaptatván, gazdája kimélet nélkül a' városházra kísérteté őt, vele küldvén egyszersmind addigi szolgálatbérét is. Ez délelőtt történt. Délután a' jószívű kereskedőnek alkalmá volt a' következő jelenést saját laka előtt látni 's végig hallgatni: Kocsisa t. i. hetykén, és rövid száru pipával szájában, járt el ablakai alatt, miközben a' kereskedő egyéb cselédei a' ház előtt foglalatoskodtak. „Peti te!” szólítá a' kocsist egyik cseléd, „hiszen neked hűvösön kellene ülnöd.” — „Nincs kedvem hozzá,” válaszolt büszkén Peti kocsis. — „Ejh, hát kiszabadultál?” — „Meghiszem azt! nem ollyan embernek való a' börtön, ki oda pénz kísérlétében megy!” — „Ugy hát jó dolgod van; szabad vagy és kikapott bérédből pénzed is van elég.” — „Pénzem?” sohajtott a' kocsis, „hiszen bár volna! de azt csak nem kívánhatod, hogy miután magam kiszabadulék, még pénzemet is kezeimbe kapjam?” — A' kereskedő keserűn mosolygott; cselédei közül pedig az üdvös példát jövőendő haszonvévés végett többen megjegyzék maguknak.

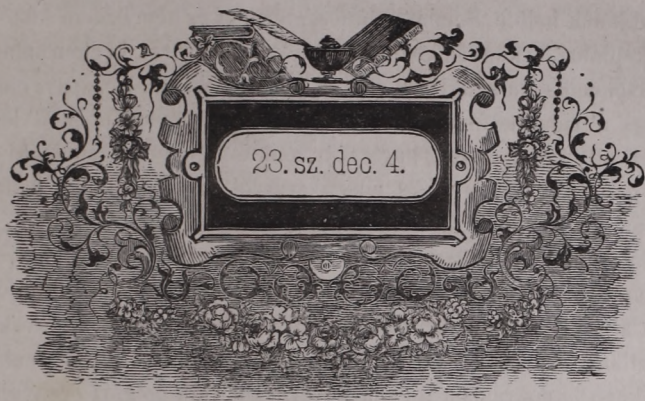
D I V A T.

Kedves Rózám! Szellemdús, de utóbbi időben olly hallgatag, Yolénknak levelei, mellyek ujabb korunk jelességeit gazdag fogékonysággal tárgyalják, 's annak balságait egész mélységökben megismerik, természetesen több élvét és gyönyört szereznének neked, mint a' divat ledérke tudósításai. De azért rám se neheztelj 's gondold meg, hogy szememnek mindig ébren kell várnia az előtte elszuhanó uj tüneményeket, 's hogy sem villámsugárnak nem szabad azt vakitnia, sem ködnek, melly pedig gyakran párolog fel a' szirtörvényekből, nem homályosítnia. 'S valjon olly igen semmitjelentő-e a' divat? Állhatatlannak mutatkozik, az igaz; de épen örökös változása által néha váratlanul kiegyenlít boldogságot 's fájdalmat, sőt néha szenvedést örömmé változtat*). Mennyi aránytalanságot olvaszta már észrevétlenül összehangzásra, — a' legnagyobb ellentétet kibékíti, — 's valamint a' szerelem, földet éggel képes párosítani. Ennyi hatalmánál fogva, reméljük, hölgyeinket is megbarátkoztatandja a' még most egyszerű 's szerény hazai kelmékkel; ezt pedig annál inkább várhatjuk, minthogy már is van alkalmunk illyenemű szép példáról tudósítani 's azt egyszersmind utánzásul kitűzni. A' nemeslelkű, közönségesen ünnepeelt 's tisztelt nővérpár, t. i. Batthyányi és Károlyi grófnők, a' színházban olly ruhában, shawllal 's szép hajukba font szalaggal jelentek meg, mik Magyarországhban készültek, 's ha ezek tán nem voltak is olly finomak 's gyöngéd tapintatúak, mint a' külföldi készítmények, mégsem vesztettek a' szeretetre méltó hölgyek legkevesebbet is azon eredeti szépség- és kellemből, melly őket jellemzi, sőt ez a' feltűnőtlen öltözéken át a' valódi honszeretet fényében tündökölt minta- 's lényképe gyanánt mindazoknak, kiket, fájdalom, nem gyulaszt e' láng 's kiken fájdalmas érzettel csak szánakozhatunk e' mostohaleányi ragaszkodásuk miatt, mellyel azon országhoz viseltetnek, hol születtek. Oh, Rózám, ha a' fenn említett hölgyekkel a' nemes ügyért buzgó lelkesülésben mi mindnyájan osztoznánk 's kötelességünk ké tennők a' komoly-szilárd akaratot és kitartást e' határzat mellett, — hidd el, hat év múlva nem volna szükségünk többé védegyltre. Már most is találhatsz Valeronál az uj piacon 's Kochnál a' kigyóutczában igen szép bársonyt 's nehéz selyemkelméket, mellyek minőségre a' külföldiek mögött épen el nem maradnak, sőt még azoknál olcsóbbak. Találhatsz dús vásztekossághban öltözéki kelméket Memlauer boltjában is, hol a' divatkelmek legujabb tüneményei nagyszerű szállítmányokban legujabban felhalmozvák. — Isten veled, Rózám, 's légy meggyőződve leghensőbb barátságáról

S a r o l t á d n a k.

* Hibaigazítás. Az 'Életképek' 21-dik számának 684-d. lapján a' 16-dik sorban alulról Kaplan-tól helyett hibásan áll Kompolth-tól; mit ezennel kiigazítani kérünk.

*) Ah, igen; milly kedves az a' változékonyság!

H A S Z O N L E S É S

V A J D Á T Ó L.

Szándokom volna egy erényt ajánlani figyelmetekbe, barátaim, melyből sok hasznot tudhatnátok huzni; de a' tárgy nehéz és én félénken nyulok hozzá. A' világ annyira ellensége a' haszonlesésnek, hogy ki mellette szót emel, nemcsak lepisszegéstől félhet, hanem a' megkövezésnek is kiteszi magát.

De én a' józanságon is tul bátor vagyok; legyen eredménye előadásomnak akármi, gyűlöljetek, utáljatok 's vessetek meg: de előbb hallgaszatok ki. Merész vagyok, a' haszonlesést figyelmetekbe ajánlani, hogy kövessétek a' legnagyobb buzgósággal, 's ha szükséges, haljatok is meg érlette.

Sajnálkozva kell mondanom, hogy a' haszonlesést majdnem számüzve találom a' világból: akárhova tekintek, mindenütt csak adakozást látok a' mindenségben, — az emberiség kivetkezett jó természetéből 's idegen istennek áldozik, mellynek neve: adakozás vagy bőkezűség. Haszontalan csevegőnek fogtok ugyan tartani, de mélyebben kell bocsájtkoznom a' tárgyba és, ámbár fölöslegesen, az idetartozókat elő kell vennem. Sajnáljatok e' nyomoru szerep miatt, — hisz a' sajnálkozás és részvét az emberi lélek legszebb oldala, legkedvesebb gyöngye, Európában termett platinája.

Megnézem a' földet: boldognak, boldogtalannak terem buzát; és a' buzából czipó és kalács süttetik, hogy okos és bolond, jó és rossz, henye és szorgalmas jól lakjanak belőle. Semmi különbség érdem és nem érdem között. Nem látok, ki koplalna, ki könyük között enné fekete kenyerét, ki éhen halna: pedig mit ér a' comoedia, ha senki sem vesz el benne? Szeretnék csupasz embereket látni, hogy a' ruha hasznát egészen tudnám méltánylani: de a' lennek és kendernek olly bősége van, hogy már nem is kellenek; mindenki selymet ohajt, a' gyapju is rossz neki, 's posztógyárról azért nem akar hallani, mivel selyemgyár is fölöslegig van. Rongyos emberre nem is akadni, mint a' régi boldog időkben, mikor a' korhelyt köntöséről megismerték, mint az ökröt szarváról: most a' legnagyobb kópé is olly tisztességesen öltözködik, mint a' legbecsületesebb uzsorás. Minő embertelenek a' lovak, az kimondhatatlan: szőrükkel olly bőven kedveskednek, hogy maholnap a' tömlőczőkben is matraczon fognak heverészni, kik polgári erényeikért elcsukattak a' napvilág előtt. Még megfoghatlanabb, hogy tejével a' tehén és husával az ökör nemcsak a' potrohosoknak kedveskedik, hanem egyáltalában, kinek néhány krajczára van; pénzt pedig többet vernek, minthogy igazságos emberek kezeibe elérne, 's azért köteles más bizonyos kezek és erszényekben összetorolódni.

No, de nem csuda, hogy a' föld illyen igazságtalan.. természetéhez tartozik, erényesnek nem lenni: jobban bámulom azt, hogy fölül a' földön nincs kivétel az igaztalanság alul. Megjönnek a' felhők és megáztatják esővel a' jók és gonoszok földét; eljö az árvíz 's még a' gazdag jószágát is elpusztítja; lecsap a' villám 's a' forintos köpenyt úgy megperzseli, mint a' krajczáros gunyát. Mi kirívó igaztalanság.. minden a' mi forintos, méltán követelhet sértetlenséget, minden a' mi daróc, zápor alá való. És a' nap is csörgősapkát tesz fejére: úgy szemébe mosolyog a' rút leánynak mint a' szép menyecskének 's azoknak a' buta feketéknek kokusdiót és ananászt is érlel. Meglátszik, nem tanulta a' népjogot: a' feketének szemét kellene kiperzselnie, fehér bőrűek iránt pedig megelőzőnek lennie, mint a' harminczadosok szelidek és jámborok, ha valakinek tiltott áru szorult valahogy akarátja ellen batujába. Ezekről, p. o. az a—i határokon, a' nap igen sokat tanulhatna, de a' nap olly buta, mint a' harminczadosok okosak.

Láttuk, barátaim, hogy hiba már magában a' természetben megvan, de az még csak csekélység az emberek égbekiáltó vétke mellett. Mennyire vitték az emberek a' magok föláldozását, kimondhatatlan. Nemcsak az atya hal meg fijáért, nemcsak a' fiu kockázza életét szüleiért, nemcsak minden polgár kész meghalni hazájaért, ha gonosz ellenség és még gonoszabb elvek által ostromoltatik, hanem annyira megy a' szabadelvűség, hogy keresztény egy tából eszik a' zsidóval 's az eretnek leveszi kalapját —

ha megizzadott. Maholnap nem lesz csür, mely nem a' közönségé volna, nem kör, melybe a' koldus be nem léphetne, sőt a' fülig adós nagy ur hajlandó lesz nagyreményű fiját összeházasítani koldus hitelezőjének istállószagu leányával. Mitmondjon ezekre az ember! Vérkönyüket sirhat és kétségbe eshetik a' kor romlásán. . de segíteni nem tudhat.

Mi máskép volt hajdanában. Volt egy, sőt több nagy ország és abban száz vagy kétszáz ember . . mit mondok? ember? nem ember, ur, kényur, kis király, kis isten. Ez nem lakott alatt a' földön, mint más porfiak; fönn fészkelte a' sasokkal, 's a' kétlábuak alatt nyulak valának számára, kik véréit itta és husát ette, kikre egész gyönyörében vadászott. Minő más érzés kelt kebelében, mint a' mai jószívuéknek, midőn csak szemöldökével kelle hunyorítuina 's porban másztak előtte a' férgek, és menydörögnie — 's ezeren kaptak hascsikorgást. Egy nap éveket élt akkor az ember, 's egy multság emberek csontain többet ért, mintha ma száz szarvas bőrét kiterítjük. — De ugy van, ha az emberek megbolondulnak, és sötét éjszakán szükségökre és nemszükségökre kimennek, mikor ezután minden pimasz hálósapkát huzhat szemökre és leczkét tarthat nekik ököllel a' keresztényi szeretetről, a' jogok becsüléséről az utolsó koldusban is, és arról, hogy jobb izűn esik száz forintot a' zsebbe tenni, mint százat kitartani.

Igy kellene lenni ma is. Az embernek törekednie saját javára, iparkodnia, hogy első legyen mindenben, földbirtokban, pénzben, mammonban, ruhában, fegyverekben, lovakban, angol és nem angol ebekben, lakban, multságban, dévajságban 's jogban, hogy senkitől se féljen, még az utolsó ítétlettől se. Hisz neki van minden teremtvé földön 's az egekben: az arany, a' gyémánt, a' királyi tölgy, tavak és folyók izletes halaikkal, a' szép vidékek kerteik — és vadaikkal, a' társaság az emberekkel, a' nők, lovak, gidák és bárányok. És az ember e' jogáról lemondhat . . a' gyáva teremtés megijed árnyékától 's az orozlánapák ivadéka remegő nyúllá változik.

Keveset biznám belátástokban és így megsérteném hiuságtokat, ha egész mélyen akarnék a' haszonlesés hasznainak taglalgatásába bocsátkozni. Érzi azt minden kebel, tudja azt minden fej. Vagy, kérdem, van-e olly bolond, ki nem szeretne inkább herczeg lenni selyem függönyös szobákban, mint féllovas zsellér rongyos szűrrel és kenderhámmal? Van-e, ki nem tudja, hogy jobb az édes tokaji, mint a' bűdös rozspálinka? És minő élv az, mondhatni: nekem mindenem van, én élek, más koplal.

Voltak némelly együgyűek, kik azt állították, hogy adni édes; ne híd-jetek nekik: venni édes, és fosztani gyönyör. Képzeltétek csak, mi kéj lehet, látni, hogy napról napra növekszik pénztáratok, épen a' mint szomszédaitoké fogy, egy-két darabbal naponként több marhátok lesz, azaz: töb-

ben lesztek, míg más inségben szenved és szükséges marháit is eladja, hogy ti új és pompás házakat építtetek, melyekben méregdrágán adtok csak szállást előrefizetés mellett, más pedig kiszorul födele alól, mert az eső behatolni kegyeskedik, de nem Jupiter módjára, hanem csak amugy nedvesen és hidegen.

A' természet is gyönyörködik az ellentételekben, miért ne hasonlítaniok hozzá? A' termékeny Egyiptom mellé a' terméketlen Saharát helyezé: legyetek ti Egyiptom 's legyen a' világ Sahara. Míg az egyenlítő alatt örök nyarat ápol, a' gönczöknél végetlen télel dermeszt: foglaljátok ti el a' sugarakat 's hagyjatok másokat dideregni. Beh jó esik tizenkét tál mellé leülni, midőn egy éhes gubanczot látánk, ki fekete kenyérét foghagymával olly jóízűn evé, hogy egész étvágyat kaptunk tőle. Mi kéj hüselni, míg más a' napon dolgozva veritékezik, és bundába takarózni, míg más pörén van és hatalmasan tapodja az őszi sárt. Mit is használna ennek a' szép 's meleg ruha; elrutitaná 's megizzadna benne. Az okos mindennek hasznát veszi: mást hágy éhezni, hogy ő egyék jóízűn, mást hágy dideregni, hogy tudja becsülni a' kandallót, mást fölkíván az akasztófára, hogy érezze: mi édes az élet!

Hogy egészen meggyőzzelek benneteket, elő kellene még adnom a' haszonlesés szükséges létét: de ezt ti bizonynyal jobban tudjátok, mint én. Jól akartok élni, ugy-e? Szerettek enni, inni, mulatni, vadászni két- és négylábu vadakat, szárnyasakat és szárny nélkülieket, járni színházba, bálókba, kéjelgeni, öltözködni az új párisi divat szerint, tartani hintót, lovakat, aranyos szolgákat és csinos szobaleányokat, a' legszebb városrészben birni szállást, az első emeletet magatoknak, a' földszint cseléditeknek, a' földalt lovaitoknak. Ezt igen okosan teszitek; hisz tudjátok, hogy csak egyszer él az ember, 's mikor meghalt, nem mozgatja többé álkapcsát. De mind ehhez nemde pénz kell? A' pénz pedig nem terem mint a' dinnyemag: azt keresni, gyűjteni, varázsolni kell. 's mivel becsületes uton igen lassan gyűjthető. . . lesni kell a' hasznot minden perczenben. Bolond, a' ki az utra néz, mellyen a' pénz jött; az okos szállást ad neki.

De kötelességtek is a' haszonlesés. Miért ülteté kebeleitekbe isten az önszeretetet? Hogy magatokat szeressétek, ne másokat. Miért ada ingert a' pénz és vagyon után? Hogy pénzt és vagyont gyűjtsetek. Miért van a' két kéz úgy alkotva, hogy magatok felé hajoljon? Bizonyosan azért, hogy mindig vegyetek és soha ne adjatok. Már pedig hol van a' jogoknak nagyobb tisztelője, mint ti? Ki tartja meg jobban kötelességét, mint ti? Jogotok van ingyen járni a' hidakon és országuton, és im soha egy krajczárt nem fizettek, — ellenben kötelességtek, soha nem javítani utat és

hidakat, 's ezt szigoruan megtartjátok . . Ezen uton áldás fog rátok szállani 's gyarapodandotok erőben, egészségben.

Boldog haza, mellynek fiai olly okos és jófejű tanítványok! mestereket is megszégyenítik vagy tulajdonképen diszére válnak. Szerencsés nemzet, mellynek tagjai illy nagy haszonra vágyók! Ő bizonynyal nagy hasznót fog hajtani — ellenségének? Oh, nem . . ki bántaná őt boldog élvében? ki volna olly istentelen? ki volna olly vakmerő? Nem kell adni senkinek egy krajczárt . . nem vasutakra, sárut is elég jó nekünk; nem közintézetekre, ki győzne közintézetekben vendégeskedni, jobb azt honn tenni; nem nevelésre, legjobban tudjuk mi csikóink-, bornyaink- és libáinkat nevelni; nem csatornákra, hogy kifolyjon rajtok alkotmányos boldogságunk . .

Hála isten, kimerítettem a' fontos tárgyat: hátra van, elvárnom, mi szépen fog virágzásnak indulni közönségem; mi boldog, mi hatalmas, mi rettegett lesz e' haza, mellynek saját hasznokat így becsülni, keresni, őrzeni 's méltányolni tudó polgárai vannak. Rettegek megérni a' kamatok beszédésének e' nagy napját . . örömkönyük fojthatnák el lélekzetemet.

SZENVEDÉLY ÉS BÜNTETÉS.

NAGY IGNÁCZTÓL.

E' föld nagy, mint a' hatalom, melly azt alkotá, 's szép, mint a' gondolat, melly e' hatalomnak irányt adott.

E' nagy földet számtalan élő lény lakja, okos és oktalan, emberek és állatok. És ezen emberek 's állatok, legyenek bár szelidek vagy vadak, mind külön hazával bírnak, melly áldásokkal halmozza őket, 's mellyet ők szívök mélyéből szeretnek, vagy mellyhez természeti ösztönök egész erejével ragaszkodnak.

Van azonban az emberek külön osztályai közt nép, csak egy nép széles e' világon, mellynek nincs hazája, mellyet szeressen, 's melly őt áldásaival halmozza! E' boldogtalan nép az egész nagy világban el van szórva! Kell-e mondanom, hogy e szerencsétlen népet Izrael boldogtalan fiai képezik?

Ezen elnyomatott nép egyik családjában születtem én. Atyám gazdag vala és tekintélyes, mert az is mélyen szokott a' pénz előtt meghaj-

lani, ki különben az emberiség legszentebb jogait sem irtózik lábbal taposni. A' zsidó ezt jól tudja, mert mindennap tapasztalja, és azért pénzt, 's mindig csak pénzt törekszik szerezni, bármi uton kelljen is ahhoz jutnia, mert sajnosan meg van győződve, valamint már szülei és ezek ősei meg valának győződve, hogy egyedül a' pénz azon eszköz, melly által magokat, legalább bizonyos pontokig, a' többi emberek közé emelhetik.

Atyám szeretete azonban számomra, valamint testvéreim részére is, nemcsak anyagi, hanem szellemi kincsekről is gondoskodott. Olly neveltetésben részesültem, mellynek bármely nemes hölgy is büszkén örvendhetett volna. De bár négy nyelven tudtam is ártatlan kebellem boldogságért imádkozni, mégis sulyosan nehezültek rám a' sorsnak vészes csapásai. Még maga a' jó nevelés is, melly különben minden embernek áldást biztosít, csak átkot gyümölcsözött árva fejemnek!

Népünkél, mint már mondtam, a' férfi csupán vagyonszerzésre kénytelen életének legszebb részét áldozni, 's csak akkor gondolhat házasságra, midőn már annyit gyűjtött, hogy leendő gyermekeinek első szükségait fődözhetni véli. E' rendszer mellett vajmi természetes, hogy a' műveltebb 's gazdagabb zsidó hajadon csak szerfölkött ritkán lelhet szellemi tekintetben magához hasonló férjet, sőt korához illőt sem gyakran, mert a' nélkülözések és fáradalmas üzérkedés korán görbesztik meg Izrael fiainak testét, és az édes szenvedélyek viráginak himporát letörlik.

Egyébiránt ha mindez, szerencsés véletlenség következtében, néha kivételt szenvedne is, van még más mostoha körülmény, melly, különösen a' műveltebb zsidó hajadonra, sulyosan nehezül. — Unokáról unokára száll ugyanis annak tudata, mikép pártfogást e' földön egyedül csak családja szűk körében lelhet, 's valamint ez neki mindene, úgy ő viszont annak egyetlen reménye és öröme. E' viszonyvak engedelmességre szoktatja a' gyermeket szülei iránt, 's minden atya korlátlan urrá lesz a' családban, mellynek minden tagja vakon engedelmeskedik neki, meg levén győződve, hogy, a' nyomasztó kül viszonyoknál fogva, a' családfő csak a' legjobbat és azt akarhatja, mit paizsul szegezhetni ki e' nyomasztó viszonyok csapásinak elhárítására. Iszonyu hatalom ez, melly a' szabadnak született lelket magát bilincsre veri, de boldogtalan állapotunkban mégis mellözhetlenül szükséges.

E' családi viszonyoknál fogva nem csodálandja senki, hogy ellenállás nélkül hajlottam atyám parancsára, midőn éltes kereskedőt vezetete szobámba, mondván: ez férjed lesz! Keblemben forrón buzgott ugyan a' vér, 's nekem is voltak bájos álmoképeim, mellyek minden tizenhét éves leányka szívét édesen remegtetik meg; de az atyai akarat fagyos lehellete elhomá-

lyosítá e' vonzó rajzait az ifjusági ábrándoknak, és én neje levék azon férfunak, a' nélkül, hogy magamat ez által boldogtalannak éreztem volna, mert hiszen ő sokkal gazdagabb vala atyámnál, 's bennem becsülni tudandja leendő gyermekeinek anyját. Így okoskodtam én, mert illy okoskodásra valék tanítva.

Összekeelésünk után alig telt el néhány év, 's férjemet nagy kiterjedésű kereskedési viszonyai rögtön külföldre szelíták, hova őt nem követhetém. Jósága tehát, egyik nőrokona kíséretében, Füreden küldö engem, hogy lehetőségig kellemesen töltsen azon néhány hetet, mellyek alatt távol kelle tőlem lennie, 's bőkezűsége olly fénynyel környezett, hogy Füreden megjelenésem alkalmasint nem egy nemes hölgy keblében gerjeszte irigységet.

Az illy diadal különben édes táplálékul szokott az asszonyi kebelnek szolgálni, 's eleinte én is illyesmit kezdék érezni; ámde e' boldogító érzélem csakhamar keserűséggé változott. Leveretve vettem észre, hogy bármelly nyilvános helyén jelentem meg a' fürdőnek, mindenütt gúnyos megvetéssel fordultak el tőlem a' hölgyek, míg a' férfiak szinte vagy e' sértő példát követék, vagy, mi rám nézve még iszonyubb vala, szemtelen kétértelműségeket váltogattak egymással közelemben, mellyek arczomba szökteték minden véretem, ámbár gyakran teljes jelentésöket nem is érthetém.

Sőt mi több, cselédeim sem maradtak menten e' méltatlanságtól, ámbár, inasomon kívül, keresztyének valának. 'S ez embertelenség anynyira ingerlé öket is, hogy kötelességöket csak mogorván 's visszataszítólag teljesíték, ámbár szeliden bántam velök, és kétszeresen fiztettem öket!

Tehát szállásomon csak úgy, mint nyilvános helyeken, mindenütt majd néma, majd hangos bántalmakat kelle tapasztalnom, mellyek lassanként olly fájdalmas keserűséggel tölték lelkemet, hogy kincseim közegett is elviselhetlen tehernek kezdém az életet tekinteni.

Rögtön szüleim házába utaztam volna vissza Pestre, de férjem meghagyá, hogy Füreden várjam be őt, 's nem vala bátorságom engedelme nélkül e' helyet elhagyni, mert tudtam, hogy férjem most már egyszerűsmind atyám hajdani hatalmával bir fölöttem.

Hogy tehát a' sértő bántalmakat legalább nyilvános helyeken kerülhessem, szobámból csak fölötte ritkán távozáam 's ilyenkor is többnyire kocsimban.

A' szép vidék szemlélése ismét fölvidítá sebzett kedélyemet, mert legalább azon meggyőződéshez juttatott, hogy a' nap melegében én is csak úgy részesülhetek, mint más; hogy az erdő az én számomra is hűs

árnyékkal kínálkozik, hogy az illatos rózsa az én keblemen sem virít el gyorsabban, mint másén; szóval, hogy a' természet egyenlőn részesítiboldogító jótéteményiben azokat is, kiket a társaság nem akar kebléhez karolni.

E' sétakocsizások annyi élvezetben részesítettek, hogy mindig távolabbra terjesztém azokat. Utóbb gyakran hajnalban hagyám el Füredet, 's közel és távolabb falukban reggeliztem és ebédeltem, hol mindenütt szívesen fogadtak, részint apró adományaim miatt, részint mivel kiléteimet nem tudták.

Egykor szinte illy nagyobb kirándulást tevék, 's déltájban a' hűvös Bakony egyik útján haladtam lassan előre kocsimban, szabad szárnyakra bocsájtva gondolatimat.

Minden, mit regényes erdei kalandokról valaha olvastam, fölelevenült emlékezetemben. Hölgyszabadító lovagok a' középkorból, rablók, szent földről visszatérő zarándokok, kétségbeesett szerelmesek árnyékai, legesodásb csoportozatokat képeztek édes ábrándozásba merült tekintetem előtt, 's más boldogabb világba helyezének át, mellyet könyveimből már akkor szeretni tanultam, midőn még a' valódinak keserűségeit nem is ismerém.

E' közben elevenen azon kalandok hősének képzelém magamat; minden földmélyedésből pikkelyes sárkányokat láték ellenem zúdulni, minden szellőshugásban kísértetek 's rémek suttogásait vélém hallani, minden bokor mögül rablócsapatok rohantak ellenem; de én nem rettegtem, mert mindezeket kellő pillanatban, értezett magas lovag riasztotta el, ki sohajtvá hajlítá meg előttem lándzsáját, 's némán távozott, hogy rögtön ismét megjelenjék, mihelyt uj veszély által környeztetém. Hogy e' lovag alakja semmiben nem hasonlított férjemhez, azt ábrándozásimban épen nem találám felötlőnek, mert hiszen regényekben is többnyire nem a' férj az, ki fenyegető veszélyekből a' nőt csodásan és váratlanul kiszabadítja.

Édes merengésimből vad szitkozódás ébreszte föl, 's ugyan e' pillanatban kocsim ajtaja robajjal megnyitott, 's karomat durva kéz által megragadtatva érezém.

Első pillanatban álomnak képzelém e' jelenetet, de csakhamar meggyőződém az iszonyu valóságról. Kocsimat, mellyben egyedül ülék, mint-hogy férjem rokona, betegeskedés miatt, honn maradt, rablók támadák meg, kocsisomat leüték 's engem a' hintóból kirántottak. Azután az egész kocsit gondosan megmotozták, de semmit sem találtak, néhány apróságon kívül, miket egy-pár beteg parasztszösz 's gyermekeik számára vittem.

A' rablók tehát boszúsan fogtak körül 's vadul ordítottak:

„Ide pénzedet!”

„Mutasd meg a' hintó rejtekeit.”

„Hol vannak kincseid?”

„Szólj, vagy meghalsz!”

Hiában könyörgék kiméletért, hiában esküvém, hogy csak sétálni kocsiztam, 's nincs nálam több néhány forintnál; ők szavaimnak nem hittek, 's végre legiszonyubból fenyegettek, mi még a' halálnál is irtózatosb vala.

Ekkor szolgálóm nyelvünkön azt tanácsolja, hogy irjak nekik kötelezvényt, 's talán szabadon fognak bocsájtani. Én azonnal tárczám után nyultam és írni akartam, de most még nagyobb indulatossággal tört ki ellenem a' fürgeteg.

Az egyik rabló dühösen ragadá ki kezemből a' tárczát és vadul ordítá:

„Átkozott zsidó, el akarsz árulni?”

„Meg akar babonázni.”

„Valamennyi zsidó asszony mind boszorkány!”

„Szurd le, czimbora.”

És az egyik zsvány megragadott baljával 's jobb kezével kést emelt ellenem.

Ezen elhatározó pillanatban gyors lódobogás lön hallhatóvá, 's csaknem ugyanazon perczen deli férfialak termett lóháton mellettünk.

A' zsványok kissé meghökkentek, de nem távoztak.

Elhaló szemeim az ismeretlen férfi villogó tekintetével találkoztak, 's ajkai e' szót dörgék, mely mennyei zene gyanánt viszhangzott füleimben:

„Vissza!”

Többet nem hallék, füleim zugtak, szemeim elhomályosultak, térdeim összeroskadtak, 's mély ájulásba merültem.

Mi következett ájulásom után, meddig valék megfosztva eszméletemtől, arról szorosan nem számolhatok, mert szolgálóm annyira el volt rémülve, hogy mindig ellenmondásokba keveredett, valahányszor őt utóbb ezen eseményre nézve kérdőre vonám; megmentőm pedig nem akart erről körülményesebben szólni, mondván, hogy nem kívánja lelkemet ez által ujonnan megrázkodtatni, mi könnyen ártalmamra válhatnék.

Midőn magamhoz tértem, már ismét hintómban ülék, mely lassan Fűred felé haladott. Mellettem megmentőm ült, kezemet gyöngéden fogva, 's üterem minden dobbanását számítva. Midőn felnyíló szemeimet arczára emelém, tulvilági lényt hívék megpillantani. Födetlen fejének fekete fűrtel diczkoszoru gyanánt csókolák magas homlokát, 's szemeiben, melyek az erdőben olly vadul lángoltak, most leggyöngédebb részvét kifejezése csil-

logott. Többször olvasám, hogy a' mérges kigyók tekintete varázserővel bír, mely embert 's állatot ellenállhatlanul magához vonz; azon férfi szemében illy bűvös hatalom rejlett, mert tekintetem visszavonhatlanul függé rajta, 's bár lelkemet irtózat futá el, midőn szemei hatásának édes mérge ereimben a' vért szívem felé zaklatá, mégsem hunyhatám be szemeimet, habár életem állott volna is kockán. Ugy tetszett, mintha ezen arcot, e' szemeket már álmaimban láttam volna; mintha ez lett volna azon rejtélyes lovag, ki engem ábrándim közepett minden veszélyből megmentett.

Azon néhány pillanat, melyek alatt tekintetébe mélyedtek szemeim, legboldogabb szakát képezék életemnek; ehhez hasonló érzemény többé nem üdvezíté keblemet.

Végre félbenszakasztá szabadítóm a' csöndet, 's miképlétemről tudakozódék. Mondhattam-e egyebet, mint hogy kimondhatlanul jól érzem magamat?!

Nevemet 's viszonyaimat ájulásom alatt már kitudá szolgálmtól, 's most magát is megismerteté velem, mondván, hogy még csak néhány nap óta mulat Füreden. Ezután nagy fölindulással szólott azon méltatlanság ellen, mellyel ott a' társaság által tetéztetem; hevesül kelt ki azon igazságtalan korlátok ellen, melyek az embert embertársától elválasztják, és meghatón ábrándozott a' műveltség 's szívnemesség egyedüli uralkodásáról, mellynek, mint állítá, nem lehet már sokáig elmaradnia.

'S milly örömet hittem édes szavainak, melyek szívem legtítkosb rejtekében legbájosabban zengő viszhangra találtak!

Ő Füreden gyakran meglátogatott engem, 's én boldogtalan, ohajtva vártam őt, és busan látám tőlem távozni; mert ő volt az első férfi, kinek minden szava úgy hangzott, mintha szívemből leheltem volna azokat ajkaira.

Szerelemről is kezde hozzám szólni; de ugyan kellett-e szó azon indulat kifejezésére, mellyet iránta első megpillantása óta érezék, a' nélkül, hogy ezt bár önmagam előtt is kimondottam volna?!

Azonban, ne gondolja senki, hogy e' féktelen indulat által könnyelmű vétkezésre hagyám magamat ragadtatni. A' zsidó hölgy első gyermekéveitől kezdve tanulja, hogy előbb atyját 's utóbb férjét mindenek fölött tisztelnie kell; és e' tan olly erős gyökeret ver szívében, hogy hitsorossim közt a' női hütlenség a' legnagyobb ritkaságok közé tartozik.

Látván csábitóm, hogy közönséges uton nem érhet czélt, egyenesen lelkem ellen irányozá megtámadásait és házasságról kezde szólni. Eleinte megdöbbsentem e' gondolatnál, de mézes csábszavai mindinkább növekedő sikerrel küzdöttek gyöngülő ellenvetésim és aggályaim ellen. És ugyan mikép birhattam volna sokáig ellenkezni, midőn a' szeretet vallását szerelem hangjai magasztalák előttem!

Igen, én nem bírtam sokáig ellenkezni, 's titkon csábitóm válaszára tértem; kell-e mondanom, hogy ezen áldozat után csakhamar önmagam előtt pirulnom kelle, 's még tükrömet is kerülém, mert szemeimből csak lelki vád tekintte felém.

Összekeelésünk azonban még mindig előre nem látott akadályokba ütközött. Csábitóm engedelmet kért szüleitől e' házasságra, de ezek nemcsak megtagadák ezt tőle, hanem rögtön minden pénzküldeményt is megszüntettek, hogy őt annál hamarabb visszatérésre kényszeríthessék. Segítnem kelle tehát rajta, és segitettem is, mert ki egyszer eltér az erény ösvényéről, azt már valóságos bűnre is könnyen csábitathatni. Férjemtől, kinek, hitváltoztatásom óta, nem valék többé neje, több nagyértékű váltó volt kezeim közt, 's kedvesem kihízelgé azokat tőlem, igérvén, hogy, szüleiével kibékülvén, rögtön ismét vissza fogja azokat váltani. És ez volt oka, hogy új hitemet, valamint volt férjem, úgy atyám előtt is, még mindig gondosan titkolám.

Ennél fogva még folyvást levelezésben állottam mind a' kettővel, és az előbbtől gyakran érkeztek még hozzám tetemes váltók, mellyek mind kedvesem kezeibe jutottak, ki ellen még legkisebb bizalmatlanságot sem táplált szivem.

Végre azonban férjemnek Pestre érkezését tudatá velem atyám, azon megjegyzéssel, hogy mindketten kevés nap múlva Füredre fognak értem jöni.

E' hír csaknem kétségbeejtett. A' váltók értéke, miket kedvesemnek átadék, már negyvenezer forintba emelkedék, 's a' csábitó vérfagyhaló hidegséggel monda, midőn a' félelmes látogás közelítését vele tudatám, mi-kép szüleiével minden áron ki akar békülni, következőkép kezemről ünne-pélyesen lemond; a' negyvenezer forintot pedig elég csekély áldozatnak tarthatom azon megbecsülhetlen kincserért, melly által minden művelt társaság ajtaját előttem megnyitá. Szépségem, tevé hozzá gúnyosan, szükség ellen mindenesetre biztosíthat, sőt még legnagyobb szerencsééhez 's gazdag házassághoz is juttathat.

E' váratlan nyilatkozat mennykőcsapás gyanánt hatott rám. Csak azt látam még, hogy csábitóm gúnyosan meghajlott előttem, és az ajtó felé távozott: azután eszméletlenül összerogytam. A' büntető isten azonban nem akará, hogy gyors halál által szabaduljak meg az élet terheitől, hanem eszméletemet ismét teljes épségében visszáda, hogy életem utolsó napjaig iszonyuan bűnbödjem.

Atyámat 's volt férjemet nem merészlém bevárni, mert nem volt elég bátorságom az elsőnek borzasztó átkát meghallgatnom, 's jól tudtam, hogy az utóbbi kérlelhetlenül törvényszék elébe állítand, elorzott pénze miatt.

Szökésre határoztam tehát magamat, 's drágaságimmal, miket még hajadonkoromban szüleimtől ajándékol nyerek, lakásomat éjjel titkon elha-

gyám. Asztalomra levelet tévék, mellyben bűneimet őszintén kivallám, csak csábitóm nevét hallgatván el, kinek hatalma ellen úgy sem birtak volna sikerrel föllépni atyám és férjem, sőt talán még nagyobb kárba, vagy legalább veszélybe keveredtek volna.

De hova irányozzam tétovázó lépésimet? gondolám, 's hosszú tuskodás után sem birtam egyebet határozni, mint Pestre visszajöni 's valamely külvárosban elrejtezni; mert olly ismeretlen valék az ország minden részével, hogy nem merészlék másutt menedéket keresni.

Folytonos rettegés közt végre csakugyan minden szerencsétlenség nélkül Pestre érkeztem, 's néhány héti lappangás után e' kis házat bérelém ki, hol legnagyobb elvonultságban éltem egy öreg koldusasszonnyal, kit magamhoz fogadtam.

De minő volt ezen élet! Csábitóm lelkemet gyilkolá meg! Nem merem azon valláshoz folyamodni, mellyre földi szerelem élvezhetéseért tértem, 's ahhoz sem merészlék visszatérni, mellyet olly könnyelműleg hagytam el. Bizalmam meghalt elvérzett szívemmel 's lelkemmel együtt, és én vigasztalatlanul állék a' vallástalanság iszonyu örvényében, egyik szabadító párthoz sem merészelvén közelíteni; mert érezhetém, hogy egyikre sem vagyok méltó. 'S ha végső kétségbeesésben majd egyikhez, majd másikhoz folyamodtam, könyörgéseim siker nélkül maradtak, és ismét azon tompa merevültségbe hanyatlám vissza, melly csak mozgás által különbözik a' haláltól, 's mellyben az ember még nevetni is tud egész közönösséggel, habár vérkönyük égetik is lelkét.

Több év telt el e' szörnyű állapotban, 's végre nyugodtabb kezdék lenni, miután meggyőződém, hogy lelkem menthetlenül veszve van, 's valamint régi, úgy uj hitem is megtagadá tőlem a' vigasztalást, minthogy mind a' kettőre méltatlanná levék.

Laktársam, az öreg koldusasszony, időtöltésből gyakran kártyát vetett előttem, 's én megtanulám e' mesterséget, melly nehéz gondolatimnak, legalább néhány pillanatra, más irányt adott.

Utóbb, fogyni kezdvén a' drágaságimból nyert pénz, könnyen hívő boldoknak jósolgatni kezdék a' kártyákból, kik kétes jövőndöléseimet jól fizeték, mellyek gyakran teljesültek, minthogy mindenki többnyire tetszése szerint szokta a' kétértelmű jövőndöléseket magyarázgatni. A' hozzám tóduló könnyen hívők száma mindinkább szaporodott, lakásomat úgy rendezém, hogy az érzékekre annál inkább előre is hathassak, 's mindent elköveték, hogy valamikép nyomába juthassak a' gaz csábitónak, ki lelkemet meggyilkolá; mert a' boszú azon érzés vagy szenvedély, melly legutoljára hagyja el a' kihamvadt emberi keblet; és minél inkább meggyőződtem, hogy jelenem és jövőndöm örökre és menthetlenül veszve

van, annál erősebben dult bennem ez utolsó szenvedély, a' kérlelhetlen boszú.

Meddig fog e' szörnyű bűnhődésem még tartani, azt csak a' mindenható tudja, ki szigoruan, de igazságosan ítelt fölöttem!!

B A R Á T N É M H O Z.

(Névnapján.)

Bús 's fájdalommal sebhedett szivemben,
Mint üdvzeljem dallal e' napot?
Megtörve fekszik lantom bús kezemben,
Babérfüzére, nézd, elhervadt;
Kit lángdalokkal zengnek — ideálom,
Ah, szétfoszolva, mint szép hajnalálom!

Eltűnt reményim kinait viselve,
Megcsalt szerelmem vad fulánkja űz;
A' porba sujtó gyilkos búteherre
Súlyt a' jelennek zsarnokkarja tűz,
'S a' csüggedő szív hinne a' jövőben
Enyhet, — de ah! hit nincs a' szenvedőben.

És csak ha feltűn boldogabb napoknak
Bájképe újra nyílnak karjaim,
A' képen ismert csillagok ragyognak:
Szerel'm 's barátság — kedves álmaim!
Oh az lehunytt már; ez felém mosolyg még,
Mint gyöngye felhők közt a' nyájasabb ég.

Mosolygj barátság' arcza, ah mosolygj rám!
A' dült kebelnek nyujts vigasztalást;
Borús egemnek messze láthatárán
Mosolygj 's feledtesd a' sok áltatást!
'S ha nagy sebéből egykor szűm kigyógyul,
Enyhült szememből néked hálaköny hull.

Császár.

HORTOBÁGYI TÖREDÉKEK

A' HAZAI REJTELMEK'-BŐL.

KUTHY LAJOSTÓL.

Azalatt több teherszállítók kezdtek kászolódni, kik az éj folytában még Debreczenbe törekedének.

Alább a' válunál néhány csámpás lovat itattak; a' hid tulsó farkán pedig negyven szilaj marhát hajtott be két gulyás, melyek öklelő szarvakkal, farokat felhányva szöktek odább odább a' hajigált bot előtt.

Most az ambitusra *) lépett nemzeti Kátai uraim, a' korcsmáros. Fejérvári felselyem kalapja reggeltől estig, tehát éppen most is szürkülő fején ül. Téli nyáron zöld magyar nadrágot 's ugyanolylan dolmányt visel három sor ezüst, vagy selyem somgombra, hogy mint előkelő polgár, sorsához illőleg, különbözzék a' „kékbeli embertől **).“ Kordoványeszmája, bár kissé koszlott, nyalkán fényesítve kindruszszal; 's mivel hogy sem ünnep, sem keresztelő nincs, a' városba pedig csak holnap menend, nem az ezüst sarkantyúst huzta fel. Se baj, az aczél még jobban megteszi, mert ha a' láb alá akadt komondorba vágja, úgy behat, hogy tovariadában csizmától lerántja. Nyakkendője hollószínű marczellin, ránczba szedett csokru, nagy és bő, melyben kényelemmel lakik a' vastag nyak. Alá kisebb fehér perkálkendő van kötve, melynek fejrésze keskeny szegélyként fehérli torkát köröskörül. Mellénye virágos fekete levantin, (Sáska uram műve) sajtolt szarugombbal, miknek ketteje felül nyitva áll, hogy kiftyegni hagyja a' szennyeske fodrot. Szemei aprók, de mérgesek; arcza elég czírmos a' pusztá szelétől, 's mig fakó bajsza ázsiai ajkát ereszt alatt tartja, terjedelmes álla szépen benne ül a' levantin tekercsben, levén negyednapos szakálnak miatta borostához hasonló. Szájában széles, szilkeforma tajt füstöl, mely maga ugyan piszkos, de kupakja annál moeskosabb, szára pedig másfél éve szortyog.

Ahlakából látta gulyásait, 's kijött az asztaltól, mellénél ármalisában gyönyörögve, ebéd óta borozik; hogy gazdai tisztét folytassa, azaz: van vagy nincs, hiát találjon mindenben.

„Mondtam, a' ki csinált! ne üsd a' jószágot, — kiált a' gulyáshoz, alig tekintve szét barmai közt — már látom, megint szarvok közé hánytál. Az üstőke tövig lebotozva; annak a' hódas negyedfü tinónak meg letörted a' fület.“

„Törte biz a' gálya. . .“ morgott a' gulyás, megtoldva szavait érthetlen szitokkal, 's botját olly haraggal vágta marha után, hogy a' sárból mint rugony felpatlogott; mert szégyenle vásáros idegenek előtt pironkodni.

„Téritsd meg azt az ökröt, hé! . . . Ne menj rá, hadd igyék!“ — kurjantá folytatólag Kátai szükségtelenül, mert a' gulya sem inni, sem futni nem akart. — Bizony mind a' nagygyát válogattad, ördög ter . . . , pedig mindig mondom: sat-

*) Rendesen diák nyelven nevezik a' folyosót.

**) Igy nevezik a' mesterembereket 's alsóbb polgárokat, kik rendesen kék posztóban járnak.

nyákat vásárra — türelmetlenkedék továbbá. — Már csak verjétek be ide az akolba, 's holnap estig be legyen állítva a' barompiacra, hogy megheverhessen, míg vevője kerül, fejezé be gazdai tisztét, 's neki hasalva a' kőfal könyöklőnek, újtövig vájt bele a' kormos szilkébe.

Lent a' vermek irányában Nyul Iczik lova abrakolt, pongyolán kigombolva egyfogatu bikkfa szekereből. Tisztán kefélt, kisdéd, de gömbölyű, jól tartott sárga ló; Iczik kegyencze, öröme, dicsősége. A' zsidó, ki mióta Lembergől apja kiszakadt, soha ruhát nem vön, rongyos tafota kaftanban, csüngő csepüs hunczfutka- és asztrakán kalpaggal, 's hátratett kezekkel köröskörül járta, míg evett; 's hátulról, arczéiben, vagy szemközt gyönyörködött benne. Most farát veregette; majd üstökét luzá; körmével vakart ki szőréből itt-ott apró sárpecsétet, 's tógája zsebéből jól szelet árpat markolatolt neki, hízeltő szavakat motyogván kanihoz.

A' tánczos betyár megunván a' hosszas dárídót, utjára indula, mit gyalog megtenni nem igen volt kedve. Az álkörmösös leány mézes dalokkal marasztá, nyakára öltvén szőrös karjait; de a' legény lerázta válláról, 's dúdolván csapkodta mentében a' sarat. A' vermeknél megáll 's fél szemmel rápillant az étkes sárgára. És e' tekintet veszélyes, mert a' mire így néz, körme ott nem hagyja.

„Hogy adod a' lovad, zsidó?” kérdi vállon ütve az elmerült Izraelt.

Iczik tetőtől talpig mérte a' betyárt 's megvetőleg felelt: „Nem eladó.”

„De volt már nekem lovam ötszáz forintos is,” válaszolt a' legény kecsgetető hangon.

Icziknek váratlanul ütött fülebe az ötszáz forint. Azt hívé, kedvén-tölt lókupeczczel van ügye, kivel ittas állapotjában jó alkura léphet. És mivel a' nyereség szagát mód nélkül kedvelte, „ennek ötszázhetven az utolsó ára,” mondá, szemébe tekintve a' lefőzendőnek.

„Nem járja ki, zsidó; az lónak az ára, de te macskát árulsz,” felelé a' betyár, miközben a' kani fogát nézegette.

„Nem nagyság a' jóság; — menté kegyenczét Nyul Iczik — ilyen állat ritka kupecz uram, mint a' tiszta bor. Termete csinos, szügye széles, maga egészséges 's lába mint a' szarvasé. Hámban vagy hátán a' kaninak mindegy,” 's újra egy marok árpat tartott orra alá.

„Ne taníts engem lovat akózni, a' ki vagy;” ellenveté betykén a' vélt kupecz, nehogy alázattal ármányt gyaníttasson.

„Nem is, nem is, dehogy, kupecz uram; ismerem a' debreczeni lókupecz urakat; egy kunyorításra derekabbnak látja kanimat, mint én elmondhatnám.”

„Ha jó futós, oszt alkudni akarsz, talán megragasztom,” mondá, a' ló lábát sorban emelgető betyár, látva, hogy a' zsidó horgon van.

„Ha futós-e? uram, mint az agár; 's ugy hordja az embert, hogy hátán meg se döcczen.”

„Nem is szeretem, ha futtában kotyog bennem a' bor. Hát hogy adod?”

„Ötszázhetven az utolsó ára.”

„Az ötszáz elmarad; hetvenet megadok.”

„Hehe, így szoktak tréfálni a' lókupecz urak.”

„Fele se tréfa biz annak, Ábrahám. Hát magad hogy vetted?”

„Nyolczszázhuszonötödiki marhahus árában tavaly exequalta szolgabíró ur egy nemes uraságtól.”

„Ugy még olcsóbban adhatod. Tudom ugy is, bűzös hust adtál, 's hamis fonton mérted.”

„Kérem, ha egy kissé bűdös, róla nem tehetek. Hat-hét mázsás sörét ha levágok, nyolcz napig sem kél el; a földes uraságnak mért nincs jégverme? azért eszi a legyes marhahúst. Fontom pedig a nemes megyéé; s én magam nem mérek. Ha hibáz egy-két lat, az a székálló legény profitja.“

„De nem adsz neki kosztot, sem fizetést, hogy annál többet kényszerüljön lopni.“

„Abba ne tessék avatkozni, vitéz kupecz uram; azaz Iczik dolga.“

„Hát mégis hogy adnád tréfán kül a sárgát? kérdé dologra térve a betyár, s puffadt piros tárczát vön ki belzsebéből, látni engedve azt rövid pillanatra. Aztán elfordulva, mintha tartalmát rejténé veszélyes szemektől, zöld galand lómértéket vön elő belőle, méregetvén a zsidó kaniját, hány marok.

„Mondtam, vitéz kupecz uram, ötszázhetven az utolsó ára;“ felelt Nyul Iczik, megjegyezve, miként nincs mit kimélni a fukar lócsiszárt, kinek zsebe olly puffadt tárczát hord.

„Tizenöt markos sincs; csak dézsát hordani való illy oláh ló. Mégis mivel mondod, hogy jó futós, minden marokért kapsz öt forintot üstben*).“

„En tudom, ha ráül, tizet is megigér, kupecz uram; de annyiért sem adom. Csak üljön rá; tessék megpróbálni.“

„Nem ülök biz én; látni, haszontalan töröm az árát, nem eresztess alább; pedig nagy szókülönbség van az alkuban.“

„Csak tessék ráülni; ha egyet fordult vele, többet is ad, vitéz kupecz uram, mint kértem. Hisz a próba ugysem kerül pénzbe;“ sürgeté mindig azon hitben, hogy vevője ama negélyes kupeczosztályból van, kinek, ha egy csikó megtetszik, török áron sem marad el tőle.

„Na hiszen, ha kívánod, zsidó, én megpróbálhatom; de tudom, akkor annyit se kapsz érte.“

„Szót sem addig, vitéz kupecz uram, hogy aztán meg ne hazudtolja magát; csak én vagyok tudója, mi lakik a kaniban;“ folytató Iczik, miközben sárgáját a betyár alá segíté.

Kopogó rá pattant a kanira, s délczezen léptetett a Kadarcs irányában.

„Hát nem mondtam? — hivatkozék Iczik a körülállókra — hogy lép azon barom, mint egy kisasszony! akarmellyik kortesuraság megülhetné. Eressze a száját, kupecz uram, hadd mutassa meg ki ő;“ kiálta recsegő torokkal a betyár után, bizonyosnak tartva, hogy legalább háromszázon eladja a nyolczvánt érő lovat.

„Majd oda lejebb a lóherés ároknál, — viszonzá a legény csalfán vágó szemmel — itt a szekerek közt nem lehet futtatni.“

„Bizony gyönyörű egy állat, valóban kár, hogy tőle megválok, — folytató a zsidó. — Ritkitom párját nagy földön; ugy-e nagyon is olcsón tartám olly nyerekedő kupecznek?“ kérdé rábeszélő képpel a nézőket.

Kani azalatt a lóheréshez ért. Hátán mint egy könnyű szélkakas megfordult a betyár, viszsza kiáltva a hűledő Iczikhez:

„Majd csak a városig próbálom a sárgát, hogy gyalog ne menjek. Nem szoktam én lovat soha pénzen venni, de illy borzfogó zabduda ingyen se kell; hónap, ha keresed, a vásáron leled.“ S azzal neki rugaszkodék szőréen a sigyepnek, **)

*) Pengőben.

**) Sik gyp.

mint egy fenecziái nyilas, nevetségre hagyva a' rémült Icziket, kinek kárvallásán a' hőrtéregzők leginkább örvendtek.

„Prosit a' lóvásár, zsidó!” kiált Iczik megett egy gyepensült fiu, ki eddig észrevétlenül hasalt a' vágott fa boglyán 's lószörgyűrűt tekert vékony tollhasábra.

Iczik könybelábadt, de dülyedő szemmel nézett a' ló után. Kezeit törte, öröngő arcot vön 's szaladgált fel 's alá, hogy rongyos kalfánja repkedett nyomában, de szólni nem tudott. Az eset és döbbenés olly rögtön lepte meg, hogy törkán ragadt a' hang.

„Tudod-e, hogy a' kit lókupecznek véltél: Kopogó? — folytatá a' fiu kötdőleg — mult héten szokott ki a' kállai hüvösből*), mert foga nem fogta a' megye kenyérét.“

Iczik, ki a' hífutamodott nevet régóta rettené, még jobban megborzadt. Kezdé mennyföldre kérni a' furmányosokat, rohanjanak a' kani után. Szerencsétlenségből többnyire ismerék, hogy Iczikhamis kópé, vagyis szebben szólva, országos gazember, 's ezért senki sem törekvék bújában résztvenni.

„Fusson utána kend, Togyer, — esdeklék képéből kikelve — ha a' keresztényüdvösség a' lelkének drága.“

„De lovad olcsó — közbevág a' fiu — 's Togyer nem bolond.“

Most a' faboglyához fordult Nyul Iczik 's dühöngve kérdeze: „Te sarju-lózsivány, mért nem mondatd előbb, hogy Kopogó a' kupecz?“

„Mert nem kértded; — mondá boszantva a' fiu — gondoltam, tán ismerősök vagytok.“

„En? lókötő betyárral? . . .“

„No bizony, hisz ugysis orgazda vagy. De ne busulj, Mózes; Kopogó jobban megtartja szavát, mint egy zsidó pap. Ha holnap keresed: a' vásáron leled.“

„Hogy leljen száraztó fán a' pápista**) varju;“ felelé Iczik kétségbeeséssel, árcsökkentést kezdve három-négy paraszttal a' rögtöni bevontatás iránt.

„Hát te eb a' lelked, megint itt vagy, Pista?“ kérdeze a' közben Kátai a' gyepensült suhanczot.

„Igenis itt vagyok, nemzeti jó uram! — felelt nyers pofátlanul a' tulbizott Pista — Lajos urfi rendelt, hogy ma itt bevárjam.“

Most felállott a' vágott fa boglyán 's egész minőségben látni hagyta magát. Napon sült fiu pofók kulacsképpel. Szemei szürkék 's szemöldig felnyíltak, mint a' madaraké. Haja csömolygós, telve sárga barna kőczzel, 's homloka bal felén feltenyerelve áll, tán bábakézben nyomult féloldalra! Szája szokatlanul kised, mintha mindig fütülni akarna, 's orra módtalan pisze, hátratürt czimpával, ugy, hogy tűz ölnyiről lyukaiba láthatsz, miokból tájneve: Piske Pista lön. Öltönye póre ing 's rézgatya. Kalap fején 's csizma lábain életében nem volt, ugyanazért sarka szurkos, repedt cserepü, 's színe, mint a' vörös rézolvadé; körme tövén telet a' mult nyári agyag; szárai kutyaharapástól forradással rakvák, 's többnyire véreznek a' bogácskarczoktól. Tekintete vásott és szemtelen, éles belyegével rettenthetlenségnek. Tekintélyt nem ismer, örömet ezivódik, csufolódni szeret, 's ha ütlekre kerül, meglett férfiakkal is szembeszáll. Feljebb hallók már, hogy apja, a' vén csikós, farkast fogni küldné, ha Lajos urfi ide nem rendelé.

*) Börtön.

**) A' fekete varjakat nevezik így.

Nyakába körmönfont csikós-kötőfék van tekerve, mit felig ő készített. Még folyvást nevéte a' Nyul Iczik baját, midőn elnézve a' pusztán retkes keze alatt, felkiált, gyomrából jóízűt röhögve:

„Gyih! puh! rozsdás! Harangi talyigás ott jön la. Látom megint dühös a' gazon akadt rongyvár, mert a' szürke szemét ugyancsak ássa ki.“

Az Iczik baján teljességgel meg nem illetődött közönség a' Kadarcs felé nézett. A' látkör hátterén esti napvilágban, dühös tortura alatt látszék egy büs szürke. Gazdája fültövön veré két öklével; majd megfordított ostornyéllel szurkálta és vágta fél szemét. Később oldalhosszán fogta 's olly hajdus tempóval nyelezte horpaszon, hogy püfögése a' csárdaig hallott.

„Holnap ismét lovat vesz Harangi, mert most kivájta a' rozsdás utolsó szemét;“ mondá a' Kátai egyik gulyása.

„Azt minden kedden teszi, mert egy hét neki sok két lószemet vájni; azért nincsen soha szeme a' rozsdásnak;“ felelé a' másik.

„De soha sem ad többet öt váltó forintnál egy huszadfű csikóért.“

„Legfeljebb a' megboldogult husát adja rá toldásban, mert bőrét vinkóért rendesen beissza.“

A' lóbőrre hat nap folyvást kap hitelbe; mert az epreskerti csárdás kicsapott timár; — jegyzé Píze Pista — 's minthogy ott a' sóház mellett a' bitangvásár, közel éri a' totyakos Harangi.“

„Ő hát ugyan népesíti a' vakok intézetét.“

„De mért szedi ki a' lova két szemét?“ „kérdé egy paraszt, tóditva a' nyers röhögést.

„Abból neki senki sem parancsol, szokta mondogatni. Mikor maga részeg, vagy lova elakad, vagy csak hajtani kell, sőt néha ok nélkül, ha a' makrancz rá jő, neki áll a' szegény obsitos csikónak 's egyik vagy másik szemét kiveszi.“

„Lovát mindig ostorral kereszteli, rozsdás'-nak.“

„Tán nincs keresete, 's bú, ában makranczos?“

„Ugyan találta kend szarva közt a' tölgyit. De sőt inkább mindenüvé híjják; 's talyigás collegái úgy félnek tőle, mint a' kuruczról.“

„Még bakancsos korából hozta a' makranczot, mert nyolcz évig koptatta a' Tótház *) kuszóbét.“

„Az eb is reszket tőle, 's mindnyája ismeri egész városban. A' mellyik szük utczán találkozik vele, inkább visszaruhaszkodik, mint mellette elűgessen.“

„Kuton mindig övé az elsőség, **) bár félben a' hordó, kitérnek előle.“

„Ha pég sertéseket vontat perzselni, szabadon választja a' legszebb hólyagot.“

„A' pálinkás boltban külön üvege van.“

Ezen jegyzetekből látható, miként Harangi Pál kitűnő példány volt saját osztályában; 's nemcsak Debreczenben, de három mértföldön is nevezetes legény.

Az alatt elővonczolta magát talyigástól a' megosztzott világtalan szürke. Fülel lögtak, mint a' lopótök. Felfűt hasát jobbra balra pofozták a' szuette rudak, miket hátáról függő kasornyában, alias hevederben, kelle löggatnia. Nyergén tövig koppadt juhbőr mondta fel hires szolgálatát, 's a' „rozsdás“ fejét szőszgyep-lővel rángatta Harangi, mellyet már egyszer pensióba tett. E' rángatás pedig óv-

*) Katona-tanya.

**) A' város körüli kutakról hordtak ivóvizet hordókkal, míg artézi nem volt. K.L.

szer volt a szürke elbukása ellen, mi is e nélkül minden lépten nyomon meg szokott történni. A talyiga váltig iparkodik a kiállott locomotiv után, biczegvén tengelyén, mint a hizott gácsir, melly untalan ülepére törekszik esni. A talyiga színig rakva van, de titkait fejtös abrosz fedi; 's a nőtlen szekér *) farkán egy civa **) szunyókál, ölen tartva nagy füles kosarat tele fonatossal.

Diszfogatunk a fogadóhoz ért. Harangi lekapaszkodék a megvédlett nyeregből, 's isten segedelmével talpra állt. Hosszu löfejü, tüskés haju ürgeszín bajuszu goromba férfiú, ötvenen felül. Ádámcsutkája vastag, nyaka vékony és paprikaszínű, feje ugy függ rajta, mint hosszú piros szárán a gyümölcs. Arcza durva és vi-seltes, rakva bibircsókka, miknek fele érik, fele száradó félben van. Gatyája fol-tos, inge rongyos, maga toprongyos. Nyakvalója nincs; korezához bíróhatán vá-gott***) kapadohány van tekerve töretlen hólyagba; inge pedig szennyes szattyán-szíjjal kötöttek két görcsre. Mellenye vásári munka volt kek pukovaiból, de az még sógorán szépen megvetkezelt, most vörös bellése tevéen szolgálatot. Szoboszlai hat garasos szalmakalapja kajlán csurgóra áll, egy loatakbán keresztül üte az ostor-nyél; de azért ékesen leng koszlott karimáján a rongyolott árvalányhaj-forgó.

'Isten jó nap,' monda könnyebbült sohajjal, hogy a rémes uttól megszaba-dult, 's fakó ostorával körülvágott a rábőszült kutya-kon, mellyek visongva rugaszkodtak szét az ismerős szíjtól.

'Ott van ja! megint nem férhet az árva kuvaszoktól; — pirongatá Piszé Pista a boglyáról. — No még a Harangi ostorára is ráfér a találós mese:

Vastag széles,
Kurta mérges;
Somfa-nyél csóválja;
Bolond a gazdája."

Az arslántalyigás nagylelkűn megveté a pajkos szunyogot, megrázzván kopott üstökét a jámbor paripának.

'Ugyan pápistaszinben van a szürke;' monda Piszé Pista.

'Biz, öcsém, sajnálja a lábát†), de'szen kialhatja magát, ha bőréből kibuvik.' Kalapját levevé tüskés szállásáról: kézfejjével egyet törült homlokán, hol is a ve-riték bűzősen megeredt; 's odaszól vontatva ürgeszínű szájszöre közül Kátai uram-hoz: 'Egy mázsa hust hoztam, osztán meg zöldséget; hol van a nagyasszony?'

Ezen néhány szóból kettő a tanúság. Először: hogy Harangi Pál konyha-szállító hivatalt visel a hortobágyi udvarnál; másodszor: hogy ő minden tizen-nyolcz éves fris menyecskét nagyasszonynak czimez.

'Nincs itthon; beküldtem, — felelt a koreszmáros — mert tudtam, hogy kijő az a sápadt izgága tékozló;'' folytatá, tovább morogva magának, mert szokott dol-ga, kedvetlen ügyekről magával beszélni.

'Hát ki veszi által ezt az eleséget? — kérdé gorombán Harangi. — Hottsi ki egy kupát, de töltesd meg elébb, Poltrás,' szolt a közben az álkörmösös leánynak, ki a talyigához oldalgott, száját tátani.

A talyigán jött civa, kinek ránczos négyszegletű arca valódi szabályos hi-uzkép, szakálla, hajusza pedig tökéletes, csakhogy ritka és nyirve van, addig egy kis gatz kapart a vámkerék tövébe; ráilleszté gyalog szalmaszékét, 's a kosár

*) Talyiga gúnyneve.

**) Polgárnő torzczime.

***) Felnagyolt.

†) Sántit.

tartalmát árulni kezdte két váltó krajczárjával, miután egy összefogdosott fonatost mutatványul végignyújtóztatott a' takaróabroszon. Ezen népsütemény, mely kéz-fogókban 's leginkább iskolásoktól igen kerestetik, nem egyéb, mint guzsformára tekert, festett bundaszinű, élesztős tészta, mely sokszor legyes, többnyire sületlen, de mindig bűdös az avas fürdő miatt, melyben zsír-név alatt kisüttetik. Nagysága bakarasz, ára két krajczár váltóban. Ha fris, mint épen most, megjelenik fehér vessző-kosárban, sárgán mosott sáhos abrosz alatt. De minthogy rendesen első nap el nem kél, foltos ponyvák 's gyékének alá jut, 's lakik négylábu deszkákon, aszalt gyümölcs, méhser, főtt som, pattogatott tengiri *) 's több drága hasművek közt.

Alig foglalt helyet az említett gazon:

„Parázs ides

Lapos szíles

Kostolja kend, beh jó ides,“ kiáltá csufoló ingerrel Pisze Pista a' letelepült nőhöz, ki mérges szemeket vetett ugyan a' baglyatető-re; de tapasztalván, miként a' martalék távol esik gyakorlott körmetől, jobbnak látta folytatni a' szunnyadást, míg vásáros akad. E' pajkos megtámadás pedig azért esett zokon a' civának, minthogy ő, mint fonatos kofa, özsönsült tőkárulásra szokta magát adni, 's a' fentisztelt verssel ajánlgatja összekész szerint étékül szolgáló kelméjét.

Pisze Pista még tovább áldozik vala gyilkos szeszélyének, szerencsétlenné teendvén álmos rendes tagját a' kofaczehnek; de tulfelől Kenesei senator gulyása ballagott elő a' pusztáról, Pista ismerőse. Vele jön a' bodri, egy borjunyi kuvasz. Hosszu szálas gyapja, mint a' legszebb magyar kosé, hátán kétfelé vált, 's a' szörvázastékon epeszin eblegyek bujkálnak keresztül. Lompos farka tövig rakva csomolygós gubanczczal. Fürösztve sosem volt, mióta fülelől kifordult. Halbőr talpa után körmös nyom maradoz a' megázott földön, mint az anyányi farkasé. Száját a' hőségben félig tátva tartja, 's fűrészes állajka mosolyogni látszik, míg márvány-agyaran lógg ki hosszú vérszín nyelve. Közönyösen halad gazdája sarkában 's előkelő arcza csak akkor változik, ha sok boszantás után egy-két légy után kap.

A' gulyás inge gatyája ki van főzve fris szalonnazsirban, 's puhán és fehéren tartja patyolat szép testét. Csillogó font haja csepegésig kenve, gallért eresztett térdig érő szűrén. Creolszin arcza fénylik, ha nap süt rá; bajusza göndör 's vastagon befenne, látni hagyja két szabályos ajkát, az elefántcsont fogak vérszín burkolyat. Kékes álla simán borotválva, gyenge teljes nyakán nincs semmi kötőlék, 's körülte frisitve suhog a' lágy szellő. Szeme bátor, tekintete szabad, beszéde nyílt és eleven. Kezében sulyos tölgyfa-fütykös szegletesre huzva; szüre baloldalan kostók- 's furulyája fityeg, markában egy rakás ragyogó kolesag-'s fekete gém-tollakat hoz.

„Nincs itt Lajos urfi, Pista?“ kérdi érkezésében a' kofaboszantó Piszétől.

„Ki jön a' nem soká,“ — felelt Pisze Pista, hátat fordítva a' fonatos piacznak. — Már a' halászkok is kiveték a' hálót, kiket mára rendelt. Ugyan izzad az öreg Czirják üstöke a' bóné**) vonásban. Az árva halász is köztük van. Annak tudom, örülend az urfi, mert még nem ismeri. Reá várok én is.“

*) Kukoricza.

**) Háló neme.

„Bokrétának valót bizott rám, hogy hozzak; — folytatá a' gulyás — harmadnapja lesek kócsagokat 's gémet, míg vagy kettőt leüthettem; de hoztam is ám olylyat, hogy tündérkirályné fején sem ragyog szebb.“

„En még ezt a' feket fontam Gúzs Jankóval, Lajos urfi mondta.“

„Tudom majd kapsz érte vagy öt fehér huszast.“

„Minap ugyan jól járt a' csonka kondás; baltáját megvette egy új banknótáért.“

„Ma jó kedve készül, látom, az urfinak Dudás Juhász is jó egy kövér toklyóval; azt mondá, estére megfőzi tokányának, Lajos urfi régen apatussal van rá.“

„Nem 'tom pedig, ha lesz-e apetusa, mert a' szép menyecskét Ujvárosra forspontoztatta Kátai; de isten megveré, mert a' jégeső úgy bukfenczre püfölte konyhamajorságát, hogy vagy ötven darab ament mondva elnyult“, mondá Piszze Pista.“

„Alkalmasint felti az ifjú vendégtől.“

„Lajos urfi úgy néz, mint az égő tűz; akármellyik leányt megveri szemével.“

„Hagyd el a' más dolgát, csak fejed ne fájjon;“ inté a' szép gulyás, hosszú, megfontolt léptekkel indulván be a' borivóba.

Azalatt két izmos szolgáló leüríté a' talyiga terhét, játszván Kátai számbavévó gazdasszonyszeret; Harangi pedig keserves kortyokat huzott a' tiz krajczárosból, mit a' Poltrás számára kihozott. Mikor iszik, kíváltképen szeret dohányozni; minekokáért fenirt puszlijának vászonzsebjéből előkotorássza csorba makráját. A' dohányhólyagot öklén megpofozza, hogy elválasztható állapotban jöjön a' dohány, mely két hét előtt szedetvén száráról, toklyában, a' bő nyirok miatt, meggaluskásodott. Ekkor rátölt a' viseltes pipára, a' nélkül, hogy hamvat vagy bagót kiverne. És kicsihol. Egy kajla cigány aczél a' tűzhozó eszköz, mit ócska gereblyéből csinál serpenyőfoldozó. Ugyanazért nem annyira kemény levén, mint tul a' rendén lágy, középeig kopott a' viadal miatt, melyet vele üzni szokott Harangi. Tűzköve alig oly nagy, hogy lapos tömpe körmei megcsipetik. E' mellett minden felől pisze és fogatlan, 's ütöttkopottsága annyira ment, hogy tiz vágásban csak egyszer vét szikrát, akkor is vakot. Erre illeszti Pál lovag a' jó darab zsidóbört*), miután pipakupakjában bepiskolá, hogy kevesebb bajjal tüzet fogjon. Most beáll aztán a' műtétel órája, 's miután körmét leverte, 's kézzel lábbal, vérben forgó szemmel nagy valahára kicsiholt, elborítja tüzes taplóval a' dohány felületét, mely csak azután adja meg magát, ha két-három taplószállítással éghető állapotig megszáradott.

Pál lovag, miután makrája füstölt, 's ádámsutkáját ugyancsak rángatta a' kemény szipákolás, ujolag szájához vivé a' köporral szép fehérre surolt fakupát, 's felöntvén a' gégemaró nedv utóját, fenekére tekint varjui tempóval.

„Ejnye az eb a' lelke tele van üressel; szorittasd ki még egyszer a' levegőt belőle, Poltrás,“ mond a' rejtelmes tekintetű leánynak; maga pedig fület eleresztve, szomoruan nézett körül a' talyigán, mellynek agya maszkban volt a' sártömeg alatt, maga pedig löcshegyig csatakos.

E' keserű szemle alkalmával hozzá sullogott Nyul Izcik, ki a' vontatási alkuhozásokban semmi irgalomra nem talált, 's törődött szívvel kérdé Pál lovagtól:

„Nem látta, talyigás uram, jötteben sárga lovamon Zöld Marczit?“

*) Így nevezik a' kifőtt gombataplót

„Hol az eszed, Judás? hiszen te még gyufakupecz voltál, mikor azt Fegyverneken szellőzni feltették.“

„Zöld Marczy vagy Kopogó, az nekem mindegy, — folytatá a szerencsétlen zsidó sirodalmas arczczal, miután szemöldét felkapta, állát pedig alá ereszté feleletet várva. — Tehát nem látott egy panyókás betyárt ötszázhetven forintos kanimon?“

„Láttam biz én; mint a szél vágatott egy gömbölyű sárga mokányon.“

„Hát mért nem fogta kend meg az isthentelen thulvajt? Kiadta magát klupecznek, s földönfutóvá tett.“

„Mit tudtam én, tolvaj-e vagy harangozó? osztán nem vagyok én vármegye pandurja, hogy a lókötőket szagáról nyomozzam.“

„Szeméből is láthatta volna kend, hogy gyilkos, gazember.“

„Hát te mért nem láttad szeméből, mikor elcsalta lovadat?“ felelt természetes igazítással Pál lovag.

„Már látom, kend is orgazda, mint ez a sok papramorgó paraszt;“ kezdé lezlik szidalmát mindent fölülmuló gyötrelmében, s hosszú philippica kezdetén látszék lenni, de Harangi nem hagyta hesejezni a sallangós dictiót.

„Szedte vette, mi bajom nekem lopott lovaddal? elhord a tógádat, míg szépen vagy, mert ha löcsöm kikapom, még ma Pilátushoz küldlek vacsorára.“

Lezik nem érté a nagy szavakat, mert gyorsan elláholt, pedig a nagy szó itt is szokott cursusában vala, mert Pál lovag talyigabontás nélkül nem juthat löcséhez, levén szeggel és pántokkal tengelyvégehez foldva.

‘s a’ t. ‘s a’ t. ‘s a’ t.

Az alatt beestveledék. A nap leszállott, s nyomában sima, aranyvörös fénytér festé be az eget, melly nem habzott, nem volt sugarakra osztva; elfolyólag, testellenül, légszerűen terjedt szét. E’ fény-ernyő alatt tűzszegélyű felhőcsikok közt égett a napgolyó, mellyek küllőkre törték haló sugarait. Néhány percz után elmeríté vérbeborult arczát s a pusztá, mint egy férjét gyászoló hölgy, sötétbe öltözék.

Tárgyatlan üres homály keríté a látkört, melly folyvást kisebbedő gyűrűben közelit, míg szerűnyi térre szorítja a látást, mint borongó tenger lebegvén az űrben. A távol szállások körrajza elmerül; gulyák és ménesek homálylyá mosódnak; a vékonyodó kutgém elvesziti magát; s a rövidült szemben ég és föld összefoly. Most felkél a bekák méla ös-zenéje, s kurottyos ábránddal bezengi a pusztát. Távolban megöszült kuvaszok ugatnak, rekedt vakkantással szaggatva a csendet. Fenn a hűs magasban magános szalonkák suhognak keresztül; tömött nádas körül éh denevér nyihog, vagy felette kereng egy nyöszörgő kuvik, míg tul rajtok jósló daruszózatot visz magán a légfolyam. Itt-ott róka csahol, vagy borzfiu rőfög, mit elnyel a puszták bömbölő bikája. Szerite békehangon szólal meg a kolomp; s közte, mintha sirból jőne, elkondul az ökrész kiáltása: „Téritsd meg azt az ökröt, héj!“ Néha egy-egy halkal megvont harang remegve sir; a pásztor ráfigyel s szomorodva mondja: „halott van Kardszagon, isten nyugossa meg.“ Hangjáról ráismer mindenik harangra, s ha onnan szólal meg, hol rokonok laknak, néha egész éjjel botján könyökölve viraszt s gondolkozik.

Ah, be szép költeszet van a természetben, míg az emberi faj nyomot nem hágy rajta; de ha a műveltség zsákmányul rabolta, letörlődnek róla az isten ujjai.

GRÓF FÁY ISTVÁN.

Örömerzet fogja el az ember kebelét, midőn hazája jeles fiaival közelebről megismerkedni van alkalma; 's viszont kétszeres öröm akkor, ha e' jelesek nemesb tulajdonit minél többekkel, — a' közönséggel megismertetheti. De minék is említnünk megismertetést, midőn jelesokról szólnunk? hisz ezek épen jelességöknel fogva ugyis ismeretesek az egész haza előtt. Ugy van. 'S e' szerint gyöngé tolnunknak nem lehet egyéb feladata, mint olly férfiakról, kiknek nevék már köztiszeletben áll, részletes adatokat, jellemvonásokat közleni 's ezekből olly egészet alkotni, melly azon tisztelet tárgyát, nemcsak általános jelességénél fogva, hanem minél több sajátosság 's kitűnő oldalról vezesse a' derek hazafiakban gyönyörködő olvasó elé.

'S igen, illy derek hazafiról akarunk jelenleg néhány igénytelen sort közleni, kinek arczképével egyszersmind a' t. közönségnek kedveskedni van szerencsénk. — Minél több, jelentékenyebb, nemesb 's terjedékenyebb az ág, melly valamelly közös törzsből kijáradva hatékonyan szerte virul: annál nagyobb kétségtelenül az érdek, melly figyelmünket e' törzs és ágak felé vonzza feszíti. Illy törzs e' férfi jellemében a' honszeretet; illy ágak az irodalom és művészet pártolása, 's illy ág különösen nemcsak a' szó, hanem a' valódi cselekvőség és munkásság dús lombozatu ága, magasán felnyúló a' hazaszeretet törzsökéből.

Nem czélunk itt kimerítő életírást adni; de mégis kitűzött feladatunknak, a' részleteseb megismertetésnek, lehető rövideggel meg akarván felelni, érintendjük azon főbb tényezőket, mellyek különösebb kiemelésével, úgy hisszük, kedves dolgozt cselekszünk olvasóinknak.

Fáji és hernád-kérsi gróf Fáy István ur. az uralkodó és jeles máltai rend viteze, fiatalabb éveiben részint házi nevelőktől, részint a' kassai akademiában nyerte tanulmányi kiképeztetését. Hazafiai buzgalma 's az ezen alapuló művészet-szeretet már akkor is kitüntetéket őt. Első évi joghallgató volt, midőn édes anyja, gimesi és gácsi gróf Forgách Antonia csillagkeresztes hölgy meghalálozott. A' kellemes, 's hízélgés nélkül legyen mondva, szép külsejű ifju ekkor gyámságra került. Milly szép emlékezetűek ezen gyámsági évei! Azon pénzösszezből t. i., mellyet gyámnoka havonként multságára adott, bőkezűleg segítette az akkor szebb virágzásnak előhajnalát ünneplő magyar irodalmat. Verseghy Ferencz-, Kisfaludy Károly-, Guzmics Izidorral, 's más jeles írókkal majd folytonos levelezésben közlekedett; számos munkát saját költségén nyomtatott ki, többeket nyelvünkre fordíttatott; ilyenek például: Benke József, Nagy Károly-a versekben, Rákóczi emlékirata prózában, Csontos István több prózai munkája, Kovacsóczy Mihály máltai rende, 's t. b. Tanpályája végeztével a' fiatal gróf Abaujmegye aljegyzője lön. Igen valószínű, hogy ritka szépségű előadása őt a' közönség kedvenczévé tennedette, ha megmaradt volna a' parlamentalis életszép, de reá nézve kissé száraz mezején. Igen; ki kösse le a' lelek szabadabb röptét, midőn az magasatosb, aetheribb egekbe szállong? Szelleme csak a' művészet virányira vonzá őt, 's e' vonzalom ellenállhatlan varázsszáll birt. Ez időtájban tökéletesíté magát a' gróf zongorázásban, olyannyira, hogy a' műkedvelők sorában méltán első vagy az elsőekkel párvonalos helyért versenyezhetne. Szenvedélye a' zenéhez, az égi művészetek e' legszellemibbéhez, nőttön nőtt, úgy, hogy éjjeleit 's nappalait majd kizárólag ennek gyakorlatára szentelé. És fáradozásainak méltó sikere lön. 1831 febr. 18kán az akkor igen fényes időszaku Kassán a' szegények javára adott hangversenyben

olly mesterileg játszá Moscheles E-dur concertjét egész zenekar-kisérettel, hogy a' műkedvelő hallgatóság szünni nem akaró éljenekkel üdvözlene. Számos kérésektől ostromoltatván a' gróf, több éven át gyakran játszott Kassán nyilvános hangversenyekben, 's mindannyiszor örömmre ragadta a' nagyobb részt művelt hallgatóságot. Játékát tűz és lágyság bélyegzik; ujjai alatt a' hangok gyöngysorok gyanánt gördülnek; 's valóban fájlalásra méltó, hogy most már ritkán játszik, noha a' zene most is egyik főszenvedélye. — Ugyanaz időtájt rendezte ama híres fáji zene-academiákat, minőkhez művészeti tekintetben hasonlóknem egyhamar fognak Felső-magyarországban létre jöni. A' gróf, t. i. művészekből 's műkedvelőkből álló társaságot alakított, melynek ő maga, 's egyebek közt a' híres Herfurt (hobois-n), Bortzága (gordonkán), Léb (hegedűn) működő tagjai valának. Évenként négyszer jöttek össze Fájban, hol — a' gróf levelezvén minden híresb külföldi művészekkel — minden legujabb darab azonnal eljátszatott a' zene mindenféle nemében; volt itt egyházi, szinpadi, classikaj, kamra-zene 's t. b. Ez intézet majd öt évig állott fen, de részint költségesvolta, részint más ok miatt, melyet ezenel érintendünk, végre szétoszlott a' társaság. A' gróf t. i. ekkoridőben egy feletté szép, de szegény hölgybe halálisan szerelmes levén, midőn kedvese véletlenül kimulna a' világból, olly mély búskomorságba sülyedt lelke, hogy sokáig elvoná magát a' világ zajától 's idegenekkel semmi érintkezésben sem állt.

Az idő hatalmas orvos. A' gróf lelki sebei is gyógyulni kezdtek lassanként; 's ekkor, mint sötét felleget megvilágító villám, támadt lelkében azon gondolat, hogy magát a' máltai rendbe főlvétesse. 'S e' kívánság nem hiu dicsvágy, hanem a' dicsőség benső érzetével párosult. Vagy ki nem érezné egész jelentőségében azon diszt: olly rendnek lehetni tagjává, melly minden katonai rendeknél legrégibb, melly ötszáz évnél tovább védelmezte Európát a' török ellen, melly hetszáz év óta segíti a' szenvedő emberiséget, mellynek Málta szigetén felbomlását Napoleon még Ilona szigetén is bánta, 's végre olly rendnek lehetni tagjává, melly Xd. Béla, Jeruzsálemi Endre, Robert Károly 's más királyaink alatt, különösen Magyarországnak is kitünő hasznára munkálkodott, — illy rendnek, mondom, lehetni tagjává, ki nem tartaná dicsőségnek? Azért minden egyéb méltóságokróli lemondásával ezen határozat állapodott meg a' gróf nemes lelkében. Folyamodott tehát a' rend akkori nagymesteri helytartója Buszka Antal ő magasságához Cataneában, 's a' magas rend akkori követe Bécsben Lichtenstein hg. szinte pártolta a' folyamodót.

Különösen két súlyos nehézség gördült útjába ez ohajtása teljesülhetésében — : a' capitulumban nagyon meg voltak oszolva a' vitézek véleményei, minthogy a' máltai kereszt újabb időkben leginkább csak magas uralkodó vérből származottaknak, vagy igen előkelő statusférfiaknak adatott; másik nehézség, melly ellen a' tisztelt gróf személyességének küzdenie kellett, az vala, hogy a' mult században visszahelyeztetését kérvén a' rend, de tagadó választ kapván, azóta magyarok igen ritkán vétettek be. 'S mind e' nehézségek daczára diadalmasan kivítta kérelmét a' gróf; olly bizonyítványait adván nemes szívének, mik őt e' tekintetben valódi érdemkoszorúval diszitheték. A' szenvedő emberiség javára, mellynek sorsa mindig érdeklé szívét 's őt tettekre buzdítá, tetemes áldozatokat tön, 's azokat egészen a' magas rend kezelésére bizta. Így végre majd négy évi fáradozás után elérte azon diszes napot, hogy melle az ősz régiségű 's mai napig is fejedelmi jogu fehér máltai keresztel diszesítenék.

Azonban ezen kitünő diszért tett fáradozásai közben is lelke mindig a' hazának és a' művészetnek élt. Ez időben jelentek meg a' nemes gróftól ama számos 's mondhatni, köztetszéssel olvasott cikkek a' Hírnökben 's egyéb lapokban. A' magyar színház is egyike volt azon hazai tárgyaknak, mely iránt folytonos hajlandósággal, sőt áldozattal járó pártolással viseltetett. Ő, és az elhunyt Berzeviczy Vincze báró voltak azok, kiknek a' magyar színház Kassán több éven át leginkább köszönheté virágzását.

De messzebbre is kihatott, vagy legalább akart kihatni a' buzgó lelkű grófnak ezen hazafiságon alapuló művészetpártolása. Mintegy szellemi előképben látá a' nemzeti művészet jövőndő fejledezésit, 's ezt elősegítendő, maga is tetteleg kívánt járulni a' nagy jelentőségű ügy mihamarábbi felvirágoztatásához. E' czélból küldötte a' gróf Vilt Zsanet kisasszonyt külföldre tetemes költséggel, őt a' nemzeti színház számára dalnoknőnek képeztetendő. E' fiatal hölgynek olly angyali hangja volt, hogy kétségtelenül bámulatos magasságra emelkedhetett volna, ha mind a' gróf, mind hazája irányában háladatlanul meg nem feledkezik élte feladatáról. Adja az ég, hogy második növendékében, Sári Fanniban, ismét meg ne esalatkozzék.

'S most legyen szabad a' grófnak még egy érdeméről szólnunk, mely emléket halála után is fentartandja a' nemzet hálájában, e' nemzetében, melyhez ő olly kimondhatlan lángszeretettel ragaszkodik. Szerzett t. i. a' gróf nem igen nagy, de igen szép, jeles és válogatott műdarabokból álló műgyűjteményt, melyet halála után a' nemzeti muzeum birand *). E' gyűjteményben van Márkónak öt igen remek tájfestvénye, Gauermann, Valdmüller, Van-Dyk, Velasque, Schönberger és mások igen jeles művei, van Ammerlingnek hét darabja, ezek közt a' híres — „eredeti“ — álmom. Vannak szobrok is, ezek közt: Montinak Vesta szüze, Innocarinának bájoló tánczosnéja, Fischer Faunusa 'stb. Szóval, minden darab remek a' maga nemében.

Ennyi jelesség méltán igényelheti a' nemzet elismerését, 's ezeknél fogva fejezzük ki itt mi is tiszteletünket a' nemeslelkű gróf iránt. Tartsa az ég a' jeles hazafit még számos évekig hazája örömére, ki ugyan nem föltétlen barátja mindenben a' most uralkodó korszellemnek, de azért szívében nemzete boldogsága kiirthatlan gyökereket vert. Most is hazánk egyik legdicsőbb költőjétől, Kisfaludy Sándortól — miután azt hideg hant földi mindnyájunk fájdalomára — eljövén Sümegről Pestre, szíves volt kérésünkre arczképét levétetni, mely a' buzgó 's tisztelt hazafiak képcsarnokában bizonyára méltó helyet foglaland. Ismételjük ohajtásunkat: vajha az ég kegyelméből még minél több honfiui jeles tetteinek örvendhessünk hosszú évek során!

. . . . Y.

*) Szavánál fogjuk a' ns. grótot, 's ez édes reményben koránsem ohajtjuk halálát, de minthogy egyszer mégis be kell következni a' mulhatlanul bekövetkezendőnek, eleve is örülünk lelkünkben a' szép ajándéknak, jól tudván, hogy a' gróf mindig meg szokta tartani ígéreteit.

Szerk.

I R O D A L O M.

Utazás Észak-Amerikában. Íta Moksa Haraszthy Ágoston. Két kötet. Két aczélmetszett képpel. Pest 1844. Kiadja Heckenast Gusztáv. I. kötet 225 lap. II. kötet 300 lap. Ara a' két kötetnek 4 fr. p. p.

Szerző, mellőzve e' vén Európát, a' fiatal Amerika képét tünteti előnkbe. Elvezet ezen prosailag nagyszerű, de nagyszerűségében, prosaisága daczára is, regényes új világba, a' könnyen gazdagodas, szabadság, függetlenség és östermészet kiválólag magasztalt hazájába, hol közel huszezer mérföldnyi csatorna 's kétszerannyi vasutak szolgálnak a' kereskedés és nemzeti szorgalom eszközeiül, 's hirdetik annak roppant nagyszerűségét. Elvezet ez új világrészbe, melyben, „midőn munkája kinyomatott, sok helyen, hol talán az író vadászott, már város emelkedett, vagy hol a' bérczeket és posványt csodálta, azokon keresztül vasut építetett 's csatorna húzatott.“ Elvezet a' fiatal világba, hova mindenki vágyik, hol csodák jönnek létre, 's mintegy semmiből teremnek a' faluk és városok.

Érdekes képét adja szerzőnk az emberi szorgalom és erény ezen tündérvilágának 's az életnek, melyet egy nagy nemzet él túl a' tengeren, hol mindenki hivatal, kereskedés avagy mesterseg által van elfoglalva.

Szerzőnk nem közönséges utazó, sőt nem is mindennapi ember. Szerző egy városnak, szép tájnak alapítója az egyesült statusokban. Valóban, az ember nem gondolná, hogy ennyi vállalkozói szellem legyen egy bácsmegyei birtokos uriemberben, minek magát szerző nyilvánítja.

Ezen munka nem egyszerű utazás vagy is utleírás, hanem tanuságos képe, ismertetése, jellemzése nem magának az utnak, melyet szerzőnk tett, hanem magának az országnak, melyben szerzőnk utazott. És pedig képe, ismertetése, jellemzése Amerikának nem politcailag, hanem a' nemzeti szorgalom, kereskedés és munkásság elvontabb körében. Szerzőnk nem költő avagy politcái műnek vévé alapjául utazását, mit ha tett volna, bizonyosan nem kárhoztathatnók, bizonyosan nem kárhoztatnám én, ki magam is ez utóbbit tevém; azonban hasonlóul nem lehet kárhoztatni szerzőt azért sem, mivel nem politcái avagy költői épületet rakott utazása alapjára. Minden írónak teljes szabadságában áll, magának tetszése szerinti feladatot tűzni ki, csakhogy aztán feladatának lehetően megis feleljen.

Lássuk azonban szerző művét más oldalról is.

Én, megvallom, minden könyvtől, mely a' röpiratok sorába nem tartozik, 's ennél fogva minden „utazástól“ is, mely pusztán uti-kézikönyv lenni nem akar, szigoruan megkívánom, hogy valami magasabb szempontból legyen írva. Megkívánom, hogy kitűnjék, miszerint szerzője, ösztönözve bizonyos nemesebb hiuságtól, melyet a' köznapi lelkek nem értenek, valami maradandó becsű művet igyekezett adni. Természetesen, ez mindenkinek nem sikerülhet, de a' ki még csak tábornok sem akar lenni, nem érdemli meg, hogy közvitéz legyen. A' könyv, mely nem röpirat, ne legyen a' pillanatnak szánva, mint valami hirlapi cikk; és a' mely könyvnek illy önálló becsé nincs, 's még csak az sem tűnik ki belőle, hogy a' szerző illyesmit tűzött volna ki magának feladatul, emlékeztet egy francia eszmére, mely szórul szóra lefordítva, így hangzik: „nem így csinálják a' literatúrát.“

És sajnálattal kell kimondanom, Haraszthy ur sok tekintetben igen becses és mindenestre, egészen véve is, érdekes munkát adott ugyan a' közönség elébe, de ezen tekintetben nem üti meg a' kellő mértéket.

Szerzőnk műve, mikép már érintém, nem politicalai mű, 's ha megemlít is némelly politicalai ügyeket, azoknak, úgy szólván, nem politicalai oldalát, hanem csupán állapotát mutatja ki, teljes mellőzésével minden magasabb körü politicalai elmélkedéseknek. És ezt legtávolabb sem számítom be hiányul. Azonban, levén a' mű képe, ismertetése, jellemzése Amerikának a' nemzeti szorgalom, kereskedés és munkásság körében, sajnálattal látok benne mellőzve minden önálló magasabb nemzet-gazdasági elméletet, vagyis inkább elmélkedést. Irodalmunk jelen állapotában immár nem elégszünk meg többé egyszerű leírással és előadással. Különösen szembeötlő ezen hiány a' második kötetben, melly csaknem egészen ad-tokkal van tele, egy illy műben, melly sem politicalai, sem költői mű nem akar lenni, legnagyobb részben kétségtelenül igen becses adatokkal ugyan, de a' mellyek magokban véve, véglére is csupán száraz számok, 's nagy szomjúságot gerjesztenek szárazságuk által az olvasóban.

Leghatározottabban lép elő szerző saját nézeteivel a' II. kötet 185-dik lapján a' kegyelmezési jog ügyében. Sajnálni lehet, hogy ezt szerző gyakrabban nem teszi; a' könyveknek nem statistikai adatokról hivatalos rövid jelentések-, hanem critikai tapintattal, 's mint mondani szokták, pragmatice írott művek- vagy legalább ilyeneknek kellene lenniük, hogy gyarapodjék és öregbülést nyerjen általuk maga az irodalom, a' tudomány is.

Nem mozog ugyan tehát szerzőnk azon magasabb körében az eszméknek, mellyben a' komoly 's az irodalom érdekét mindenek felett szíven hordozó critica kívánna, de nem lehet tagadni, és ez az, mi szerző művét nem csekély mértékben érdekessé teszi, sok ügyességgel bír épen a' nagy rész felfogásához mérve, szólani. Szerző, mikép érintém, a' szigorú criticanak nálunk sem tesz eleget: más országban talán a' közönségre nézve sem volna kielégítő, nálunk azonban elismerésre is számot tarthat. Azon nagyszerűségnek, melly Amerikában igen sok tekintetben létezik, nem felel ugyan meg kellően szerzőnk műve, de mégis kétségtelenül saját ügyességgel bír annak legalább gyakorlati oldalát felfogva, épen a' magyar ember felfogásához mérve, előadni. Lehet-e például az amerikai eskütségeknél megkívántató egyértelműséget egyszerűebben, gyakorlatiasabban, 's hozzá teszem, közönségünk nagy részének felfogásához képest jobban előadni, mint midőn (II. kötet 153 lap) a' statariumok példáját idézi? Ez magában véve nem valami nagy dolog, de mégis azt merem mondani, mesteri esetét tanúsítja szerzőnknek, mikép tud egy bizonyos osztálynak, a' spectabiliseknek, írni. Ezen uraknak vagy úgy kell írni, hogy épen ne értsék, azaz: politicalai-rómánstylusba kell az egészet önteni, vagy pedig rettenetes elemileg kell nekik mindent megrágni, 's ekkor osztán, mindkét esetben, neki melegegded felkiáltanak: „mégis derék emberek azok az amerikaiak!”

Tekintetbe vévén, hogy szépirodalmi lapba fognak ezen sorok megjelenni, hol még a' hely szűke is figyelembe veendő, telhetőleg igyekszem ugyan rövid lenni, mindazáltal lehetlen e' helyen szerzőnek egy nagy tévedését meg nem igazitanom. Az I. kötet 58—62 lapjain azon nem kevésbé elterjedett eszmét láthatni előadva, mintha az ugynevezett népnevelés, állván az a' falusi iskolai rendszerben, vagy is a' nép írni és olvasni tudásában, elhatározó befolyással volna, vagy legalább egyedül volna, a' népnek műveltségére 's magasabb értelemben vett közérkölcisé-

gére. Ezen balitelet ellenében nem lehet eléggé ismételni, miszerint a' népnevelés, a' nép műveltsége sem nem a' falusi iskoláztatásban, vagyis írásban és olvasásban áll, sem nem ez által, legalább nem főleg ez által, eszközölhető. Én nem mondom, hogy a' népet nem kell írásra és olvasásra taníttatni, de azzal áltatni magunkat, hogy ez által a' földön elérhető műveltség meg lesz adva a' népnek, hiu remény. A' civilisatio az, mikép a' dolgot személyesítve nevezni szokták, ugy-e, mi a' műveltséget teszi? Ámde az írás és olvasás nem maga a' civilisatio. És ne is hánytorgassa senki, mikép annak utja, mert ezt ugyan nem tagadom, de azt nem ismerem meg, miszerint jelen állapotunkban az írás és olvasás olly valami bizonyos utja volna a' civilisationnak, mellyet csak fel kell építenünk, mint valamelly országutat, 's azonnal látható lesz rajta a' kereskedési élénkség. Az egész alkotmány, annak szerkezete, azon viszony, mellybe ekkép a' nép jő az összes statushoz és minden egyes polgártársaihoz, másrésztől a' kereskedési élénkség, melly örök mozgásban 's mintegy vándorlásban tartja a' népet, 's mindenfelé közös érdekeket fejt ki, az emberi méltóságnak becsben tartása: ez az, mi a' népnevelést eszközözi. Avagy ám állítsanak Törökországban falusi iskolákat, a' mennyit tetszik, a' nép mégis soha nem fog művelt lenni. Az írás és olvasás nem teljesen szükségtelen dolog a' népnevelésre, de magában véve csak felület, csak gyermekjáték.

Nyelve e' munkának könnyen folyó, 's a' nélkül, hogy példányinak volna nevezhető az egyszerűségben, mi alatt nem a' pongyolaságot kell érteni, dicséretesnek mondható.

Irinyi József.

* Kezdjük már mi is egyszer fővárosi ujdonságainkat vidéki 's pedig olly öröndetes híreken, mellyek minden jobb lelkűekben eleven részvétre találni 's ezekre nézve bizonyosan több érdeklél birni fognak, mint még olly hosszú naplója városi rendőrségünknek, mellyen már nem sokára ugys alig lesz valami dicsérni vagy korholni való, miután az mindinkább láthatatlanabbá válik 's ma-holnap tán egészen el fog enyészni. — — Öröndetes mozgalmakról tudósítunk a' haza minden részeiből. . fejledező pezsgő életől, buzgó tevékenységről. . a' kiderülés reggele gloriafényvel özőnl el lelkünket, vértzi-erőnköt — 's kikre, mint felejthetlen barátném mondá, ezer csapásával nehezult a' sors, kiknek minden nap meghozá átkát, minden év egy-egy nádály volt a' nemzet életerén, mellytől erő-

lenül elszenderült — azokra elkövetkezett most az engesztelődés napja 's mint a' sírfűznek ágai közt gyakran csattog fel a' csalogány édes hangjával, úgy szólalt meg egy hang a' nagy temető felett, hirdetve a' jövőt, a' korányt. „A' nemzet, — mond a' hang — mely annyit szenvedett, mellynek multja olly kietlen volt, még remélhet, föl van jogosítva, hogy reméljen. Magyarország nincs, de lenni fog. E' nép, mely annyit birt eltűnni, mellyet az idő önterhe nem zuzott el, ki fog emelkedni aljas helyzetéből, föl fog virulni még — ha e g y e s ü l.‘ És a' szavak villanyként futottak minden idegeken végig . . . 's az ifju nemzedék a' siri életből felzengő ez édes hangokban a' felhiborzó korányra ismervén, a' lelkesülés lángözönével viszhangozta a' jóségeket. Azóta egyesületek keletkeztek a' hazában, 's az egyesült erő a' társadalmi élet mezején már is fejtett fel egy-két virágocskát. — Nem célunk, de nem is lehet itt hosszas elmélkedésekbe bocsájtkoznunk, 's azért csak álljunk elő néhány egyszerű, lelkünk valódi örömére szolgáló tényekkel. — Politicai és szépiralmi lapjaink a' védegyelet naponkénti szélesebb terjeszkedését hirdetik, 's pártoltatik ugyancsak az a' nagyok termeiben úgy, mint a' szerény közép-rendüeknél. B u c s á n b ó l tudósítatunk, mikép a' szomszédságban levő g a l g ó c z i öslakban nov. 19kén, névnapi ünnep alkalmával, a' hazai ipar terjesztése szóba jöven, gróf Z. K. a' lelkes háziasszonyt, gróf E. Erzsébetet 's vendégeit buzditólag szólítja fel a' honi védegyelet pártolására 's csakhamar győzven a' méltányos igazságon alapuló egyszerű okok, mind a' magas urnő, mind becses vendégei egy t ő l e g y i g tagokul irták magokat a' magyar iparvédegyeletnek. 'S e' szerint a' b u c s á n y i és g a l g ó c z i kastélyokban is az idegen kelméket, butorokat 'stb. h a z a i a k fogják felváltani, mellyek, habár egyszerűbbek lesznek is, de mindenesetre nagyobb diszt fognak a' termeknek kölcsönözni. — N a g y s z o m b a t b a n szinte lelkesen ölelék fel ez ügyet polgártársaink 's csak az a' kívánni való volna, bár a' m a g y a r o s o d á s is hasonló lelkesedéssel haladna előre és ne nyargalna — rákháton! — Ugy V á c z o n is nov. 23dikán Kossuth Lajosnak a' védegyelet ügyében irt felhívó levele a' városház termében fölolvastatván, harsogó „Éljen!“-nel fogadtatott 's bár később, midőn aláírásra került a' sor, sokan a' gyártmányok elégtelensége 's drágasága iránt aggodalmukat nyilváníták, de mivel nem hiányzottak olly lelkesek, kik hévvel megragadni javaslák ez alkalmat, mint olytant, melly minden tekintetben pénzszülés hazánkra nézve, ha rögtön nem is, de időfolytával dús sikert ígér, — az aláírási iven csak hamar megteltek, annyira, hogy a' Vác városában alakulandó védegyesületi vidéki osztály számos tagokat fog megnyerni a' honi iparnak.

* A' védegyelet egyebiránt most kedvenczthemája a' nyilvános és meghittebb társalgási köröknek. Csak a' szép tűz hamar el ne lobogjon! A' „Pesti divatlap“ visszaéléseket emleget, mellyek a' külföldi portékáknak belföldiek gyanánti árulásában történnek, a' mi a' kereskedői becsület nem nagy ajánlására szolgál. — D ü c k Fridrik urnál a' váczi-utczában honi szalagokat kaphatni, ha t. i. azokat vég- és nem rőfszámra vesszük. Ez mindenesetre megszorítólag hat a' vevőkre 's nem igen fogja a' szalagok kelendőségét eszközteni a' kevesbé tehetős osztálynál, melly úgy is már panaszkodik, hogy legbuzgóbb szándéka mellett sem bírja erszénye a' belföldi cikkek felcsigázott árát . . hát ha e' dicséretes buzgóság még az által is korlátoztatik, ha a' vevőket arra kényszerítjük, hogy a' cikkeket csak bizonyos, azaz: főlősleges mennyiségben vegyék meg? fog-e ez által az apostolok száma növekedni? — Az a' baj nálunk, hogy minden intézkedésünknel ellelejtjük a' — szegény embereket 's adunk nekik jótétemény helyett — teher t!

* Honderü collegánk pár mulatságos quiproquo-t közöl, mellyeknek a' védegyelet lön szülője. A' legmulatságosabb az, hogy tisztelt collegánk egyszerre olly buzgó pártolója lett az egyesületnek, miszerint párisi képeivel felhagyván, azokat honiakkal cseréli fel. 'S azért éljen a' derek collega ur: csak az a' kár, hogy e' nemes resignatio (mert a' képek mindenestre legfőbb disze valának a' lapnak) a' meghagyott magas ár mellett kissé olcsó liberalismusnak tetszik.

* Ugyanazon kedves collegánk jóformán hosszacska cikkben Lueff illatárust igen melegen védelmezi, hogy honi illatot nem tud teremteni 's pedig azért, mert az itteni növények távolról sem közelítik meg azon illatdúságot, mellyet a' franczhoniak bírnak. — „Au fait des pommades et des parfums inkább semmi — mond szakértő collegánk — mint nem a' legfinomabb;” 's ennek erősítéseül felhossa, hogy a' védegyelet legelső pártolói is az illatszereket a' kivételek közé irták, mi azonban csak annak bebizonyításául szolgál, hogy a' magyar soha el nem lehet — idegen szag nélkül!

* Szigeti és Suszter aranyművesek a' kigyóutcza sarkán védegyeleti tüköket árulnak, mellyeket a' tagok kitüntetésül viselhetnek. Őszinte megvallva, mi semmiféle decorációkkal nem tudunk megbarátkozni.

* A' „Pesti divatlap” igen csinos magyart közöl Rózsavölgyi Marktól „iparvédő” népies cím alatt, Bartay Ede pedig, egyike tehetségesebb fiatal művészeinknek, „védegyeleti körmagyar”-ját e' napokban adá sajtó alá.

* Szombathelyi levelezőnk tudósításira két czáfolat érkezett hozzánk; az egyik Menyhart László urtól Kőszegről, a' másik pedig Veszprémi urtól Keszthely vidékéről. Mind a' két urnak czáfolatát, helyszűke miatt, rövid kivonatban ime közöljük: Kőszeg, november 23d. Kőszeg városának 5800 lakosai — egy-két hadi aggastyánt 's néhány a' szomszéd Stájerből ide költözöt szomszédokat nem értvén — mindnyájan értenek és beszélnek is magyarul. Gyermekaik nevelésére főgondot fordítanak 's magyarul tanítatják őket, nehogy, mint a' híres Babel építői, valaha a' nemzeti dicsőség templomának építését megzavarják. Vannak továbbá egyletek, például olvasó társaság, hol egyedül és kizárólag magyarul társalognak. A' városi tanács tagjai mind talpig becsületes magyar emberek, tanácskozásaikat magyarul tartják; a' jegyzőkönyv pedig századok óta — magyar. — Nem szükség tehát, mint K. L. ur tanácslá, nemzetiségi védegyeletről gondoskodni; tudják a' kőszegieiek, mivel tartoznak hazájoknak 's kívánatos volna: vajha honi városaink egyéb lakói is, a' kőszegieiek példáját követve, nem annyira külsőleg, mint belsőleg iparkodnának magyarok lenni. — Keszthely, nov. 25d. Tetszett K. L. urnak az „Életképek” 21d. számában szombathelyi hírei közt rólunk zalaiaikról is megemlékezni 's elhunyt koszorús költőnk miképeni eltemettetését „hiteles kutfők” után elferdíteni. Én a' temetésen jelen valék 's mint szemtanú következőleg czáfolhatom meg a' t. levelező urnak „hiteles kutfők” után közölt tudósítását. A' hon koszorús költőjének, Kisfaludy Sándornak temetésén, a' kedvezőtlen idő daczára is, számosan jelentek meg tisztelői és baráti közül távolról és közlől. A' boldogult még életében rendelkezett arról, mikép temetessék el; t. i. azt kívánta, hogy hült tetemeit jobbagyai szállítsák nyugalomra mit ezek, szeretett urok végkívánságára, csinosan öltöztetve 's a' koporsót festett rudakra helyezvén, teljesítették is. Az egyházi szertartást, hahóti apát ur végezte, a' gyászmenetet mintegy 40—50 hintóban vidékről érkezett vendégek kísérték. A' járásbeli főbíró ur semmit el nem mulasztván, mi a' temetkezés díszét emelhetné,

megyei részről azonnal berendelé a' közelben állomásozó megyei szolgálkat, kik valóban meg is jelentek, tehát nem tagadtattak meg, mint K. L. ur állítja, ámbár az is igaz, hogy illy ritka tünemény magyar egünkön, illy ragyogó csillag, mint a' boldogult volt, nem szorul satellitésekre. Ő világitni fog egünkön, míg magyar él!

* Sallmayer kávés, ki legujabb időkben azáltal tette magát nevezetessé, hogy magyar czimtalálakat festetett német kávéházára, fagyaldaját dioramabódévá változtatta, melly csupán schveitzi jegeseket ábrázol. Furcsa, hogy most üvegen át kell a' jégdarabokat nézni, mellyeket előbb szabad szemmel láthattunk Sallmayer ur fagyaltjában!

* Advenient állattársasága már megérkezett: a' bódé egész nap nyitva áll, 's csak estefelé záratik be, midőn a' német színházban kezdenek játszani.

* Mióta a' gőzhajók, nem tudni, miokból, csak minden második nap indulnak Pestről Bécsbe, reggelenként, természetesen, hogy el ne unják magokat, kejsétákat tesznek a' Dunán, melly alkalommal a' hidat mindig ki szokták bontani, hogy e' szép mulatságot mi sem akadályozhassa. Azt mondják, hogy a' budapestiek e' mulatságot, ámbár ingyen élvezhetik, már unni kezdik 's hogy az erélyes rendőrség majd véget vet annak nem sokára, t. i. ha a' hidat egészen kiszedik, azaz: majd ha fagy!

* Jeles Lendvaynkat Nagybánya szülővárosa, művészi érdemei némi méltánylásaul, tiszteletbeli polgárrá nevezte ki; mit mi semmi különösnek, hanem egészen annak rendén látunk. — Hallván ezen kitüntetést egy mandzsuri színház igazgatója, mondják, hogy ő is készül lépéseket tenni a' pekingvárosi tiszti polgárság elnyerésére 's pedig azon főokból, mert a' városban ő és társasága szoktak elfogyasztani — legtöbb sert! — Halljuk, hogy egyik journalista drabantja is e' kitüntetés után kapkod, mert ugyanazon mandzsuri bódé, 's így természetesen a' pekingi nemzetiség javáért is már annyiszor hagyá magát — megpáholta tni.

* Ugyancsak a' mandzsuri színházról a' hír kering, hogy ezentul csupán borbélylegények nyerhetnek ott alkalmazást, kik szükség esetében a' közönséget derekasan — megberetválhassák. A' beretvákat bizonyosan igazgató ur fogja megfenni.

* A' 'dalárda' (németül: 'Concordia') tagjai magyar énekekkel kezdik és végzik be mulatságaikat. Némelly collegáink ezt nemzetisedése örvendetes jeléül tekintik: adja isten! Csak el ne felejtették volna, hogy köz epe (azaz: a' java) még mindig német!

* Egy vak angol utazó a' pesti vakok intézetét is meglátogatta. A' budapesti harangozó elmésen jegyzi meg, hogy a' vak utazó a' nevezett intézet elrendezését igen czélszerűnek látta!

* Kapitányi rendelet szerint a' bérkocsisoknak és targonczásoknak nem szabad többé a' járdákat használni. A' parancsolat ki van adva; mondják, hogy a' kapitány ur igen kíváncsi: meg fogják-e az illetők azt tartani.

* Az ünnepelt regényíró, báró Jósika Miklós, mult napokban érkezett meg fővárosunkba, a' téli időszakot itt töltendő. Szinte Lonovics József csanádi püspök ő excja is köztünk mulat, 's mint halljuk, bevárandja az academia üléseinek be-

fejezését, mellynek taval tiszteleti tagjává választatott. — A' 'Honderü' páholyában láttuk mult vasárnap Dumont urat, a' franczia 'Moniteur' egyik szerkesztőjét, ki igen figyelmesen nézte 's a' nyájas páholyur által magyaráztatá magának a' 'két pisztoly' előadását.

* A' 'két pisztoly'—ról szólván, lehetetlen elhallgatnunk azon közbotrányt okozó tény, melly a' már magában is ügyetlenül betanított 's legkisebb tetszéssel sem fogadtatott kanásztáncznál előfordulni szokott, 's abból áll, hogy némelly tánczó egyéneknek tetszik e' tánczot egy gallérkaforma kurtá ingben, melly alól a' testnek felső része in puris naturalibus kilátszik, igazi kanászosan eljárni. Reméljük, hogy a' derék rendezőség ezen, nemcsak a' gyöngéd hölgyekben, kik ma ismét számosan gyűltek össze, hanem még a' férfiakban is undort okozó 's a' nemzeti szinpad méltóságát lealacsonyító botrányt ezentul tűrni nem fogja. Nem volnának annyira baráti e' szép, fiatal, pezsgő intézetünknek, ha felszólalásunkat sikertelennek tartanók.

* Schedel Ferencz ur, m. academiái titoknak, az egyetemi könyvtár igazgatójává neveztetett ki. Hinni szeretjük, hogy ezen előléptetés által az academia nem fog olly derék férfitól megfosztatni, ki annak ügyeit eddig olly buzgón és páratlan szorgalommal vivé, hogy helyét csakugyan kipótóthatlannak kellene tekinteni.

* Egyik barátunk vigjátékot irt, mellynek tárgya a' 'védegyelet' pártolása reméljük, mond a' hirharang, hogy a' darab tetszeni fog, midőn Gácson az előjáték már olly remek volt!

* Halljuk, hogy a' magyar egyház néhány főbbjelentésű tagjai egyesületet szándékoznak alapítani, mellynek üdvös célja leend, olcsón kiállított 's hasznos ismereteket terjesztő képeket adni a' nép kezébe. De azt is hallottuk mély sajnálkozással, hogy a' honi történettan még nyomtatlan kutloinek kiadására nézve alakulandó historiai társaság létesülésének reménye, b. Mednyánszky Alajossal, ki ez eszmét lelke egész erélyével pártolá, sirba szállt!

* Bizonyos ur mult vasárnap este azzal mentegtevén magát neje előtt, hogy fontos dolgai miatt nem kísérheti el őt a' színházba, a' szép nő egyedül megy az előadásra 's az emelkedettebb földszinen (tribune) helyet foglal. Egyszerre a' második emeletről egy férlikalap épen a' hölgynek ölébe pottyán, ki azt felvéve bámulva olvasá belső karimáján — férje nevét. Bizony nem jó, ha nevünket mindenhova befirkáljuk.

* A' budai dolgozók háza alaptőkéjére mult vasárnap a' budai polgári gyalog- és lovas-örhad az országház termeiben fölötté látogatott estélyt rendezett.

* Végre szabadjon kissé a' magunk háza körül is kürtölgetni 's nyájas olvasóinkat jelen füzetünk tartalmára figyelmeztetni, melly szép füzérben egyesíti össze legjелеsb íróink egyik részét. — Bizton reméljük, hogy olvasóink élvezete illy szellemdús társaságban mindinkább növekedvén, lapjaink érdekével az azok iránti részvét sem fog csökkenni; azaz, kérem alázsan: méltóztassanak minél számosabban előfizetni.

N Ő K V I L Á G A.

SZABÓ RICHARDTÓL.

VIII. L E V É L

Mi nem lehetséges egy nőnek ?

Kuthy.

Ki a' férj és nő közti viszonyra vonatkozó teendők hosszú sorát kimeríteni akarná, annak egyéniségekig kellene kiterjeszkedni, mert annyifélekép lehetne tanácsolni, annyi szabályok megtartását lenne szükséges ajánlani, mennyi házasság létezik és mennyiféle a' házások között az indulat 's hajlamok különbsége. A' mi egynek tanácsos, a' másiknak veszélyes; a' mivel egy nő férje szerelmét föntartja, ugyanazzal egy másik talán elveszti. Szükséges ezért a' nőben körülményekhez simulnitudás, a' józan belátás, ítélet, hogy a' viszonynak ezerféle alakban föltünő változékonyságai között olly tapintattal tudjon birni, hogy mindig a' legczélszerűbbet választhassa 's alkalmazhassa. Ha ezen ügyesség, ezen helyzetének minden tekintetbeni felfogására segítő tapintat hiányzik a' nőnél, legyen bár a' legjobb, csak együgyű tehetetlenségben fogja átélni napjait, különösen pedig 's előfordulható bajaiban a' nyugalom partjára kivezető irány-

tűt alig találhatja föl. E' nélkül sokszor minden erényei mellett sem élvezhet boldogságot.

Eddig úgy szólottam hozzátok, mint kiket a' sors egy testileg lelki-
leg kiművelt, tökéletes férjjel áldott meg, és ha mindegyik közületek sze-
rencsés lehetne egy ilyennek oldala mellett szaggathatni az életöröm vi-
rágait: akkor hamarébb nélkülözhetnétek ezen ügyes tapintatot 's föltalál-
ni tudást, mert az illy férj hozzátok alkalmazva magát, surlódásokra alkal-
mat soha nem adna, éretteket és gyermekeiért semmi áldozatot nagynak
nem tekintene, szóval: mindent tenne, mi egy jó férjnek kötelessége. Az
ilyennek irányában ajánlottam az uralkodni vágyás elfojtását; ajánlottam
a' függésnek elviselését, mert az ilyen férjnek gondolkodó 's cselekvő
szellemében a' nő tökéletesen megbízhatik, 's alárendelt szerepéből szük-
ségtelen az erélyesb cselekvés mezejére kilépnie: ilyennek irányában
nincs más kötelessége a' nőnek, mint férje akarata után indulva, neki tet-
szeni, boldogítani 's a' férj köréhez nem tartozó kötelességekben eljárni:
nem szükség őt kormányozni, — vezet az mindent jól, czélszerűen 's mind-
kettőjük boldogságára hatólag.

Ámde a' nőnek utja sokszor vért fahasztó rögös; gyönyörű álmai
bánatteljes valóban széteszlanak, és a' multnak örömeiből a' jövőre egyet,
de csak egyet sem vihet által. Életére viharzó fellegek borulnak épen
annak befolyása által, kiben földi üdvét vélte rejleni. A' férjnek szeszé-
lyei, érzetei, nézetei megváltoztak. Talán egy más nőnek ölében kéjeleg.
Ártatlan nejére és gyermekeire visszaszító hidegséggel tekint. Fényű-
zés, játék és másnemű kicsapongások által a' családot inséges örvénynek
szélére állítá. Gyalázattal bélyegezvén meg nevét, becsületét viharos in-
dulatokban törli az égető öntudat. — Mit tegyen ilyenkor a' szegény vé-
teknélküli nő? Semlegesen viselve magát, csak könnyekkel kisérje-e élet-
társának reá is kinosan ható tévedéseit? Az atya botlásai miatt szenvedő
gyermekeket ne ragadja-e ki a' veszedelemnek gyilkoló örvényéből? Oh,
igen! föl kell ébredni cselekvő szellemének; a' hajótörésből neki kell erős
karokkal kiragadni a' megmenthetőket; a' kormányt ekkor már kiveheti,
ki kell vennie férjének vészt hozó kezei közül, és családjának, házának,
férjének vészt, romot, kinokat üző védangyalává kell válnia.

De miként eszközölje mindezt úgy, hogy férjét még jobban el ne
keserítse, a' meggyengült viszony hurjain ne tágitson és a' veszélyt ke-
délyleverőbbé ne tegye? Olly kérdések, mellyeknek megoldása nehéz;
egyedül a' férj egyéniségét tökéletesen ismerő nőnek lehetséges, és ezért
mondom ismételve, hogy a' nőben igen szükséges, sőt nélkülözhetetlen a'
józan belátás, itélet, tapintat, mellyel felkészülve, tudhassa mikor 's hol kell
megragadni azon pillanatot, mellyben férjére hatni elmellőzhetlenül szük-
séges; hogy tudhassa, miként lehet 's kell férjére úgy hatni, hogy annak

következménye is legyen; mert egy nem a' maga idejében alkalmazott intés, kérelem vagy hatályosabb föllépés mindent elronthat, sőt veszélynagytó lehet, midőn okszerűleg 's kellő időben használva, a' legjobb eredményt idézheti elő. Ezen tapintat fogjanektek kimutatni az utat, melyet a' férjre való kedvezőleges hatásra nézve választotok kell, hogy megfontolatlan elhírtelenkedés olyanra ne vezessen, hol csak súlyosb sérvekkel kellene találkozni.

A' minden férjnek egyéniségéhez mért javítási rendszer részleteinek hogy 's mikénti alkalmazását minden nőnek józan belátására 's ítélletére bízom; itt valami részleteseket elősorolni bajos lenne, hanem mindegyiknek általánosan tanácsolom, hogy szelidség és szeretet vezéreljék akkor is lépteiben midőn végzete egy rossz férj oldala mellé lánczolta; ezen a' női kebelt annyira ékesítő tulajdonokról férjeokozta borus napjainak aggodalmait közzött se mondjon le, hanem mentül veszedelmesb ösvényen halad a' férj, annál több szeretetet mutasson iránta. Szigorú bánásmód, megvetés soha sem fogja a' kedélyeket összeforrasztani. Habár tehát a' férj eltávozna töletek szívében, keressétek ti őt föl szívvél: rendületlen legyen azon föltételték, hogy önzésnélküli türeelmes szeretet által fogjátok 's akarjátok a' jó utra visszavezetni. Idegeneknek a' bajt többnyire nagytó susogásaira ne hallgassatok, hanem kövessétek a' szerető szívnek engesztelődésre hevítő érzéseit; zárjatok ki magatokból minden nemtelen indulatot, hevességet 's a' házias élet nyugalmit szétromboló ördögöt — a' szerelemföltést, miknek leküzdése, habár a' legnagyobb önmegtágadással járna is, vissza ne retentsen, mert célravezető.

És ha így kifáradhatatlan szeretet által térítettétek ismét vissza magatokhoz a' tévedések után kéjtelgő férjet; ha meg vagytok győződve, hogy szívében a' ti érseitek viszhangra zendülnek, akkor öntsetek ki előtte kebletek bús panaszait, de ekkor sem elkeserítő szemrehányás alakjában, hanem szeliden és bánatra gerjesztő érzetföltéssel, hogy fölébredjen a' férj vétke elandalodásaiból, 's általlátva a' ti önzésnélküli hű ragaszkodástokat, érettetek minden áldozattételre kész legyen.

De legbiztosabb eszköz a' tévelygő férjt a' kötelesség ösvényére visszavezetni: kipuhatolni elkorcsosodásának indokát, 's ha ez oknak kutforrását éles tapintatával fölfedezni sikerült, minden erejét ez oknak megszüntetésére fordítsa, mert megszűnván az ok, az okozatnak is meg kell szűnni. Meglehet, hogy azért lett szerelmében hűtelen, mert a' nő nem tudott eddig elegendő lebilincselő kellemeket kifejteni: ha így van, akkor ismerje ki a' nő, minő tulajdon, tökély tetszik legjobban férjének 's ennek birtokába jutni törekedjék, és általánosan mindég azon legyen, hogy férje szellemei 's szívbéli követeléseinek megfelelhessen. Iparkodjatok minél több érdekességet, vonzót kifejteni, hogy ne legyen soha oka a' férj-

nek körötökben unatkozni, hanem mindég több élvezetet találjon 's bizonyosak lehettek benne, hogy veletek tökéletesen megelégedvén, szórazást más nő társalgásában nem fog keresni. De ne is gondoljátok, hogy mihelyt más nővel egy-pár érdekes szót vált, azonnal kiirtotta szívéből képzeteket; ne irigyeljétek, ha egy szellem- és kellemdús hölgynek társaságában kellemetesen időz, mert azért nem következés, hogy rólatok végkép megfelejtkezett, ha talán egy más szellemi tehetségeinek meghódolt is: hanem inkább azon legyetek, hogy ti is olly oldalról tudjatok hatni, melly reá nézve legkellemetesebb, és ha talán egy-pár perczig ingadozó lett volna is, de meggyőződén a' ti érdekességeitek, hiven visszatér a' ti kebletekre. Szóval, tetteitekben és a' férj iránti viszonynak kifejlődéseiben mindenkor csak szeretet vezéreljen: ez a' legbiztosab utmutató, ez a' leg-hatalmasabb varázserő, mellynek az eltévelyedett és végkép elaljasodott sem tud ellentállani, mert az illyennek is vannak világos perczei, melyekben jobb érzése fölbirkozik kebléből és az erények befogadására hajlandónak mutatkozik. Egy nő sokat, igen sokat tehet, ha a' szó nemes értelmében nő és szeret; többet mint a' férfiú: mert nőiségében rejlik ereje, szerelmében bölcsesége, és e' kettővel győz, hódít mindent, mi útjában áll. Csak legyen még e' mellett kitűrni tudó is, egyszeri kísérletének meghiusulására el ne csüggedjen, mert ez kislelkűek 's gyávák tulajdona, hanem ismételve lépjen ki férje botlásainak leküzdésére; bizzék egy szebb jövőbe, 's e' bizodalom segitendi győzedelmi koszorúra.

A' nők világának láthatára itt koránt sem végződik; terjedelmesb az, mintsem hogy az eddig elmondottakkal azt bevándorolhattam volna, különösen pedig világtoknak egy igen nevezetes részéről még meg sem emlékeztem, nem mintha figyelmemet elkerülte volna, de hivatástoknak e' részbeni utasítást avatottabb toltól várjatok. Értem az anyaiságot. E' tekintelben egy egészen új 's fontos kör nyílik előttetek, mellynek kötelességei számosak, életbevágók, nemzedékről nemzedékre hatók, de azoknak, elősorolásába ezuttal nem bocsájtkozhatom.

És itt leveleim folyamát bezárom. Te, édes testvér és ti hazámnak szépei, méltassátok futólagos tekintetre igénytelen soraimat: talán találtok itt-ott némi intést, utbaigazítást, mi az életbe áttűltetve 's czélszerűen használva, boldogságtok előmozdítására szolgálhat.

Végezetül, adja az isten, hogy férjeiteket mindenkor boldogító nők lehessetek; adja, hogy a' szeretet, egyetértés és békeség anyyala vezessen az életen keresztül, — és most isten veletek!!

AZ ELSŐ ORSZÁGH.

TÖRTÉNETI BESZÉLY.

BÉRCZY KÁROLYTÓL.

I.

Le ide lábaimhoz, vén Patvar! alkoss egy gombolyagot fekete magadból, aztán dudálj egyet 's hallasd barátságos zenédet ez elhagyott falakkal! — e' szavaknak rikácsolója inkább, mint mondója, egy évektől görbesztett női torzalak; kihez pedig intézvék, senki egyéb, mint egy óriási nagyságú fekete kandúr. Az engedelmes állat, miként ha értené urnője parancsát, hirtelen leugrék ennek öléből, hol eddig kibocsájtott körmeikkel dagasztott, 's néhány kényelmes nyújtózás után, a' nő lábaira telepedék, ohajtott óvszerül a' nedves hideg csipőssége ellen.

A' hely, hol beszélyünk ezen első jelenete játszik, egyike ama barlangoknak, miket a' természet keze vésett Gellérthegy sziklaölébe, 's melyek történetünk korában, a' babonás hitű századok idejében, csak ritkán voltak egy-egy merészebb fürkészőtől látogatvák. — Mondanunk sem kell, hogy Gellérthegy akkori alakja egészben különbözött a' mostanitól. Jelenleg déli részén dús termésű szőlők virulnak, nyugati oldalán a' ráczváros apró házainak szeszélyes tömkelege tarkallik, míg tetején koronaként diszlik a' csillagvizsgáló-torony; akkoriban vad bozót lepte el minden oldalról a' hegyet, ház nem volt hozzá közel, mert Buda még akkor csak a' vár alatt, hol ma a' barátok zárdája áll, kezdődött. Csupán homloka volt a' tisztos Gellértnek a' maihoz hasonló, kopasz és öreg már akkor is 's daczoló a' századok romboló hatalmával, melly meredek sziklafalába csak hosszú, keskeny barázdákat szánthatott. — Most örül a' szív 's a' szem, ha a' hegytetőről letekintve, a' mindinkább terjedő Pest utcáit 's a' gyönyörű Dunasort látja elterülni, — beszélyünk korában a' csekély jelentőségű városka néhány ezer lakost számolhata, 's rendetlen utczáin ember alig volt látható.

1414-dik elején, Zsigmond uralkodásának közepe táján, a' gellérthegyi barlangok egyikének lakója volt egy épen olly öreg, mint csodarút nő, kit kevés ismert közelebből, híreből azonban mint jósnőt és boszorkányt mindenki rettegett a' vakhitű kor éjében. Néhány eltalált véletlen, éles tapintata 's az előadott körülmények sebes felfogása által következtetett ügyes válaszhai által híres lön a' vidékben, 's a' köny-

nyenhivő nép ámulását még inkább növelé a' nő sajátos alakja és magányos lakának helyzete 's beltartalma is. Csepegő penész honolt itt a' kopár szirtfalzaton, melybe a' nap sugárai, kivált a' barlang belsőbb részeiben, soha sem ütődtek, — a' butorzatot egy rozszant szekrény, háromlábu szék 's moh-ágyra dobott pokrócz 's nyomoru vánkös alkotá. Ezeken kívül még néhány törött edény, kormos rézkatlan, elszórt csont- és szurokdarabok 's fahasábok voltak e' barlangteremben láthatók, melynek a' Dunára nyíló torkolatában éj-napon át vidám tűz lobogott; réme az alatta elmenő jámbor utasnak, ki ilyenkor az istent dicsérve, vetett ájtatos keresztet vállaira. — Lakosai — a' jósnőn kívül — még egy szundikáló bagoly 's egy közönséges eb nagyságu koromfekete macska voltak egyetlen kedvencei az agg nőnek, ki minden emberi társaságtól elszigetelve, itt élte le egyhangu napjait. — De ha semmi egyéb, külsője is elég volt e' nőnek borzadással eltölteni a' látogatót, kit hozzá vakhit 's tudnivágy nem ritkán vezetett. Sárgásbarna arczán ránczok ezere egyesült, bal szemén fehér hályog vonult el, 's még inkább kiemelé a' másíknak átható nézetét, mely üregébe süppedten, sebes élénkséggel villogott, 's ha a' lehervadt ajkak beszédre nyíltanak, néhány zöldes fogat láttatának a' lekonyuló orr végével csaknem érintkezésbe jövőt. Az egész arcz ilyenkor olly visszataszító gúnnykifejezést öltött magára, hogy a' szem irtózás nélkül nem állhatá ki tekintetét, 's akaratlanul el kelle fordulnia a' torzalaktól, mely meggubaszkodva, görbült helyzetben ült székén a' kis tüzmáglya előtt, 's aszott kezeibe támasztott fejét csak akkor mozdítá, midőn a' roskadó tűznek ujírányt vagy tápot kellett adnia.

E' szokott helyzetében ült a' jósnő akkor is, midőn fenebbi szavaival Patvart, kedvenczállatát lábaihoz parancsolá. Künn langy eső permetezett, 's a' martiusi hűs lég hatását jóltevőleg enyhíték a' száraz fának magasra csapkodó lángjai, 's egyedül a' tüzrakásból előható pattogás volt az, mi e' magánynak csendét ollykor zavará. — Patvar már jóideig hevert uj fekhelyén, midőn éber figyelmét — a' barlanghoz vezető ösvényen kopogó léptek zaja gerjeszté fel; — ösztönszerűleg kerekedett fel ekkor fektéből az emberektől elszokott vadálat, 's mig ivvé domborult testének minden szőrszála főlegyen esedett, hosszú morgást hallatva, sárga karikákban forgó szemeit a' barlang szűk nyílására mereszté, hol rövid időn egy ifju jelent meg 's ámulva tekinté e' sajátzerű jelenetet, mely a' sötétes lakból előtte perczre tisztábbá bontakozott.

,Csak beljebb, urfi, ha feltett szándék hozott ide! — szólalt fel a' nem legudvariasb háziasszony, mert ültéből meg sem mozdula — csak beljebb 's ne tarts e' jó állattól, mely a' légynek sem árt. — Ez utóbbi szavaival Patvart érté, a' megtámadási helyzetéből minden perczben az ujonan jöttre ugorni készet, — e' vágyát azonban egy hatalmas lábrugás megle-

hetősen lehangelő, mert meghunnyáskodva, nyávogó morgás közt, urnője megé vonula.

Az ifju egy lépést tön befelé, de egy csattanásra ujjal megrezzene. Ezt a' bagoly okozá szárnyaival, melly a' szokallan zajtól megrettenve, a' jósnő vállain keresett biztos helyet, 's körmeivel ennek avult öltönyébe csimpeszkedik.

„Mi hoz lakomba, ifju? — folytatá a' vidék Hekatéja — 's mit kívánsz e' terem lakójától?”

„Hallám, Sybilla, — viszonzá ez, nem félelemtől, de helyzete szokatlanságától kissé elfogultan — hallám, Sybilla, hogy előtted ép olly kevésbé van fedve a' jövő, mint a' multak titka, — 's én a' multnak egy titkát jöttem megtudni, melly életem érdekével van kapcsolatban.”

„A' mult egykor jövő volt, 's a' jövőből egykor mult leend. Mindkettőt fátyol borítja, mit fellebbenteni nem gyarló emberi kéznek adatott. — Beszélj, mit ohajtasz a' mult lapjaiból felkutatni?”

„Én — én — szülőimet nem ismerem. Fedezd fel őket, — 's kívánj jutalmat.”

„Szülőidet? hihhi! ha nem ismered őket, tudhatod, hogy senki más nem volt, mint a' szerelem. De te nevet, rangot ohajtasz, nemde? Lépj közelebb 's mondd, mi jegyet viselsz kezeden, nyakadon vagy melleden?”

Az ifju a' tűzhez lépett, 's félrevetve a' köpenyt, melly eddig deli természetét burkolá, jobb kezét a' jósnő elébe nyújtá.

„E' kardalaku jegy karomon — mondá ez sebtén 's öltönye bő ujját felhárítva, a' jegyre mutatott — az egyellen, mi testemen látható. — Oh, használd fel, kérlek, minden látnoki tehetséged — 's tudományodat, 's ha felfeded azt, mit megtudni lelkemnek évek óta legforróbb vágya, a' kívánandó jutalmon felül örök hálám veended.” Az esdekelve kérő hang, mellyel utóbbi szavait mondá, mélyen igazlá azoknak bensőségét.

A' jósnő merően a' jegyre szegezé vércseszemét, egy önkénytelen meglepetési mozdulatot tön, 's mintha a' multnak egy egész eseménysora tűnt volna fel szürke haju agyában, szoborként mozdulatlanul maga elébe bámula. — Az ifju szép arczairól feszültség 's várakozás jelei voltak olvashatók, de félig nyílt ajkai nem merék a' halotti csendet megtörni.

Öt hosszú percz mulhatott el e' különös helyzetben, 's ekkor az agg nő elbocsájtá az ifju kezét, mit eddig saját sovány csont-kezébe szorítva tartott, 's egy vizsgáló tekintettel végigmérté őt, aztán tompa hangon kérdé:

„Hány évü vagy 's hol nevekedtél?”

„Éveim száma húsz, ezek közül a' hat utolsót Zsigmond udvarában, a' tizennégy elsőt Márk vitéznél töltém, ki nevelőatyám volt, de eredetéről mit sem tudott.“

„Ő az, ő az, ő az! — sipegé hirtelen Sybilla, 's redős arcját hustalan markaiba rejtve, lélekzetfogyottan elhallgatott.

„Tehát ismersz? tehát tudod kiléteimet? Oh, szólj!“ kiáltá ifjunk, 's a' lohadó tűz mellett féltérdre ereszkedék a' váz előtt.

„Még nincs idje, — adá ez válaszul rövid csend után — még nincs itt az ideje. — Térj vissza a' királyi udvarba, — husvét ünnepe, ha emlékem nem csal, közeleg, 's te ezen ideig álmodban látni fogod anyádat. Aztán jer hozzám ismét, — a' többit akkor tudod meg. 'S most egy szót, egy kérdést se többet, ha azt nem akard, hogy az általam eddig látottak örökre semmiségbe tűnjenek, miként e' tűz parázsa itt!“

Mondá 's a' mellett álló vízzel tölt edényt a' parázsra döntve, ez sus-torogva hirtelen kialudt. A' barlangban sötét lön, 's ifjunk csak két macskaszemet látott a' mélyedésből kiviláglani, hova a' jósnő is egyszerre eltűnt; — felkelt ekkor térdéről 's feszültebb kedélylyel talán, mint jövelt, irányzá lépteit a' budai vár felé.

II.

A' királyi palota előtermében élénken sürgött a' folyamodók, tisztelkedők 's panaszkodók serege, 's a' meghallgattatási perczre várakozva, suttogó hangon folytata beszélgetést. Reggeli kilencz óra volt, 's a' királynő — mert a' király huzamosb időre távozik Budáról — tiz órakor szokott csak híveinek megjelenni. Nagy Lajos leánya, a' szelid jó Mária, már régen sirban nyugovék, és a' királynő, Zsigmond második neje, Cillei Borbála, volt a' hon történeteinek évlapjaiból sokkal ismertebb, semhoggy főbb jellemvonásainak bővebb rajzát adnunk kellene. Pazar volt ő ott, hol büszkeségétragyogtatni hiusága ösztönzé; szivtelen zsarnok, hol az elnyomott emberiség siró szózata jajdult fel. Hűség, nőerény 's tartozás agyrém volt előtte, kivált, ha buja vére felbuzogva, egy tárgyat szemelt ki magának, 's ekkor határtalan szenvedélye betöltésében nem ismert gátat, nem semmit, mi szent isten és emberek előtt. Boszuálló is volt Borbála mindenek felett, szóval: olly nő, kiben a' Cyllei-családnak minden volt 's leendő büne központosult. A' nép gyűlölte 's rettegte őt, de épen e' rettegés által volt kényszerülve szemébe hizelgő tiszteletet hazudni.

Az előcsarnok egy szegében két lovag élénk párbeszéddel üzé a' várakozás hosszú perczeit. Elfogulatlan viseletökről észrevehető volt, hogy a' királyi palotákban nem ritkán fordulnak meg, 's hogy koronás fő előttük nem szokatlan látvány.

„Zsigmond király — kezdé az egyik — siklósi fogsága óta, minek ugyan már jó ideje, igen buzgón intézi a' hon ügyeit, az év nagyobb részét Budától távol tölti, 's mindenütt, hol igazságot kell tenni, jelen van.“

„S tudod, ki örül ennek legjobban?“ kérdé a' másik.

„No's ki?“

„Ki más, — viszonzá ez félhangon 's társához hajolva — ki más, mint Borbála asszony, ki férje honn nem létében kedvére gazdálkodik a' hon javaiban, kincseiben és ifjaiban!“

„Ifjaiban? tehát ismét van kedvencz?“

„Mióta Vilenotti, az olasz, egyszerre elveszett, nyilvános nincs ugyan, de a' mint némi kegyjelekből gyanítható, legujabban az ifju Országh van ő nagysága által e' fényes szerepre kijelelve.“

„Országh az apród? lehető, a' fiu izmos, és szebbet festeni sem lehetne. De jó, hogy említéd, mondsza csak el a' történetet, miként jutott ő e' névhez?“

„Ezelőtt mintegy hat évvel Zsigmond Lengyelhon határszéleiről tért vissza, hova némi izgágákat csillapítani utazott. Egy délután zöld pázsitu gyepen nagy gyermekcsoporttal találkozánk, — találkozánk, mondom, mert én is a' kíséretben valék. A' gyermekek zászlókkal 's fakardokkal fegyverzetten, katonásdit játszanak, 's vezérök, egy virgoncz, mintegy tizen-négy évű fiu, kis seregét rendbeszedve, katonásan üdvözlé az átmenő királyt. — „Ki katonái vagytok?“ kérdé ez, tréfásan jó kedvében. „Az ország katonái vagyunk, uram?“ felelé ez, bátran szemébe nézve Zsigmondnak. Ennek különösen megtetszett a' felelet, 's a' bátor hang, mellyen azt a' suhancz mondá. A' faluba érve kitudók, hogy a' fiu születlen, 's kised korában kitett gyermek, 's hogy egy öreg vitéznek gondviselése alatt nevededik. Zsigmond magával hozta őt, 's mivel ország katonájának vallá magát, az Országh-név reámaradt az annélkül is névtelenre. Ez idő óta kedves apródja a' királynak.“

„Különös! — mondá fejcsóváló mosolygás közt a' másik — egyéb-iránt ő jónak indult, derék fiunak látszik, 's valóban kár volna érette, ha Borbála asszony körmei közé jutna.“

„Könnyen Vilenotti 's több mások sorsára kerülhetne, kik meguntatva, mint a' villám letűntek és elvesztek, hova? azt csak a' jó isten és Borbála tudja!“

„Csendesen! — szóla hirtelen felkelve az első lovag — a' palota ajtaja nyílik, itt a' királynő!“ — 'S valóban a' palota ajtajának goth faragmányu szárnyait egy apród tárá fel, bemenetre intve a' várakozókat. Biborral bevont trónjának dagadó párnái közé süppedve, kényelmes helyzetben ült itt a' királynő, 's míg kezeit a' bejövőknek csókra nyújtá, arczán

a' büszke megvetés hideg kifejezése honolt. Ez arcz egyike volt azoknak, melyek egyszeri látás után feledhetlenek. A' nem épen magas homlok alatt tömött szemöldiv boltosult, a' nagy fekete szemeket kékes karikák körzék, 's e' kívül egy római egyenes orr, szépen hasadt ajk 's pár halvány arcz volt tulajdona az olasz bélyegü főnek, mellyen a' szenvedély tulsulya olvashatólag rajzoló magát. 'S e' fő hófehér vállon nyugodott remekmivü kis arany diadém által kerítve, melly alól a' fekete fürtök dús csigái dagadó kebelre hullottak. Kissé kövérségre hajló testalkatát velencei nehéz selyem, akkoriban még ritka kelme, boritá, 's ennek övezetén drága ékszer gyémántjai csillogának. — Illyen volt a' Cillei Borbála, — első pillanatra feltűnő, 's bár évszámban a' harmincznyolczat már meghaladta, még mindig szép és ingerlő, mit ő maga igen jól éreze, mert homlokának keletkező redőit elfedni, 's a' hajzatába eltévedő egy-egy őszszálat kitépetni fűgondja volt.

A' tisztelkedő főbb urakkal néhány szót váltott, az esedezőket féligmeggig kihallgatá, nagyobb részének némi pénzajándékot rendele, 's egész viseletéből kitűnő, hogy az unott nyügtől minélelebb szabadulni ohajt. Rövid óra mulva ohajtása teljesült, 's a' távozók utolsója a' szolgálatot tevő apród volt.

„Maradj, Országh! — szólalt fel a' szokottnál lágyabb hangon a' királynő — még szükségem lesz reád!”

Az apród, kiben olvasóim a' gellérthegyi ifjura ismernek, mély alázattal közeledék a' trónhoz, 's az odanyújtott kezét térdhajtva megcsókolá.

„Országh! — kezdé Borbála — te olly kiváló vagy társaid közül méla viseletteddel, 's a' helyett, hogy játékaikkal, mulatásaikkal tartanál, inkább magadba vonultan töprenkedel. Szólj, mi bú, mi féreg rájga lelkedet?”

Az ifju apród földre szegezve égszinü szemeinek mélabús tekintetét, rezgő hangon felelé: „Felséges asszonyom! nekem nincsenek szülőim, én soha sem ismertem azt, kinek ez édes szót mondhattam volna: anyám!”

„Igaz, te nem ismersz szülőket, nincsenek rokonid, nincs semmid, mi az élethez édesebb lánczokkal csatolna; oh, én érzem, mi kínos lehet az ily elhagyottság!”

Országhnak, ki a' szokatlan kegyesség 's részvét által meghatva lön, pillái alatt pár köny reszketett.

„De az ifju sziv, — folytatá a' királyi hölgy szavait, mellyeknek kiszámoltságát tapasztaltabb emberismerő azonnal kitalálta volna — az ifju sziv örömet keres kárpótlást a' mostoha sors csapásiért, — 's találhat-e

szebbet, jobbat, mely egyszersmind édesebb is volna, mint a' szerelem? — Te hallgatsz, arczaid pirulnak, szólj, ismered e' szót?

„Nekem e' szót ismernem nem lehet, nem szabad! mert valjon találkoznék-e hölgy, ki a' családtalan 's névtelen árvának kezét feláldozná?“ felelé valóban lángzó arczokkal az apród, 's imádottjára gondola, ki nek viszonszerelmét remélé ugyan, de nyilatkozását nem bírta.

„A' névtelenséget egy királyi kegyes szó megszüntetheti, a' hiányzó családért birtokot 's rangot adhat, a' többi magától jö meg. — Lásd, ifju, én neked több akarok lenni, mint hideg urnőd, ki csak parancsolni tud 's vak tiszteletet kíván!“ mondá Borbála, mialatt égő tekintetét az apród sugár alakján 's gyönyörű arczain nyugtatá.

Ez, messziről sem sejtve a' szavak czélzott értelmét, nem tehete egyebet, mint a' kézcsokot szóltanul ismételni.

„Ennyit most; rövid időn hivatni foglak, 's e' percz élted jövő sorának lesz elhatározója.“ Távozást inte ekkor kezével, 's Országh, mély meghajtás után, elhagyá a' termet.

„E' fiu vagy ostoba, vagy szerelmes, — mondá utána nézve Borbála magának — 's ha az utóbbi, frigyét minden áron fel kell bontanom, mert egy szerelmes bolondnál nincs haszonvehetlenebb tárgy a' kerek világon!“

Más napon Dersfy Etelka, a' királynő palotahölgyeinek egyike, kiről az udvarban regélgeték, hogy szive Országhéval igen összehangzó — atyjához küldetett vissza falura.

(Vége köv.)

MARADI MARADY TÁBLABIRÓ UR BESZÉDE.

„Lassan lépj, tovább érsz, közmondások java,
Ezt tartja a' népszó, sőt a' csiga maga,
Nyomós két tekintély: isten szava amaz,
'S hogy a' csiga lassu, világszerte igaz.
Lassan hát, csak lassan, korunk reformjával,
Nehogy megárhasson időnek folytával.
De mit is akarnak a' reformátorok?
Tervezni? kiáltni? mig bírja a' torok?
Maradjon a' magyar csak régi magyarnak,
'S kik ősapáinktól elütni akarnak,
Milly szörnyű dolgokat forgatnak fejökbe,
Az arany szabadság menne veszendőbe.
A' fürtözött haju és szakálnevelő

Ifju szónoksereg nagy zajjal áll elő,
 Az ujat dicséri, oh, constitútió!
 Elötte csak olyan, mint a' férges dió.
 Adó a' jelszava, a' parasztportió,
 Hát nincs ugys elég csöd-executio?
 Álmodta-e ember, hogy nemes fizessen,
 Uri erszény 's adó hogy összeférhessen?
 Nem elég tehát a' hadi subsidium?
 'S az insurrectio millyen falcidium?
 Alig harmincz éve, mennyi pénzt kiadánk,
 'S a' franczia elől ha el nem szaladánk,
 Mennyi vitézünknek ott marad a' foga,
 Hát a' nemesnek már pénzéhez sincs joga?
 Fizet a' nemes is, igen, ha akarja.
 De mennyit és mikor, azt más ki ne szabja.
 Ám legyen, adózzon, kinek kedve tartja,
 A' mi övé, akár a' kutba dobhatja;
 De biz a' máséval, instálom alázsan,
 Ne disponáljon olly szeles francziásan.
 Két garasos adó? igaz csak két garas,
 De, barátom, a' hol vetettél, ott arass,
 A' telek sajátunk, őseink szerzették,
 A' pórok ugy kapták, azért ők fizessék.
 'S ki látta, hogy terhet szűz vállak hordjanak,
 Hidakon, utakon, hogy vámot adjanak?
 Hova lesz a' magyar szép vendégszeretet,
 Ha nemes nemesen illy zsarolást tehet?
 Tán még olly szégyent is tegyünk a' nemesen,
 Hogy hetedhatárba nyulra se mehessen?
 Vagy a' szegényt az is éri valahára,
 Hogy adót vetnek ki nyulász-agarára?
 Adó, parasztadó, boldogtalan adó,
 Te nemes embertől mindent elragadó!

És oh boldog isten 's Bendegucz ősapánk,
 Tuhutum! halljad meg te is, mire jutánk!
 Vitézpajtásokkal a' mit szerzettetek,
 Ősiség letráján ránk eresztettetek,
 Megszün ősi lenni, 's elveszti a' család,
 Ha adós, 's azé lesz, ki érte többet ad,
 'S bele ülhet a' pór, purger, sehonnai,
 Hova lesztek ősink buczkás vadonai?!
 Nemes atyámfia, mi lesz majd belőled,
 Ha vagyonodat ugy elcsipik előled?
 Még csak sequestrum sem húz ki a' hinárból,
 Pompa, trakta, făró, éljete boldogul!

Büszke volt a' nemes eddig megyéjében,
 Mert nem kotonozott minden jöttment ebben;
 Most már vokсот akar holmi tintanyaló,
 'S ha van oklevele, patikába való.
 Mit ér a' szabadság, ha mindenik birja,
 Nem civisnek való a' vármegye zsirja.
 Az volna még hátra, hogy bíró is legyen,
 Illy itélőszéknek elébe eb megyen?
 Szolgabíró helyett legyen bíró szolgál?
 Ha ezt tenné hazánk, nem volna jó dolga.
 Kedves gyermekeink kihülnének akkor,
 (Mert mi igaz, igaz, van bennök koczipor.)

'S úgy lealázni a' nemes familiát,
 Fölébe rendelni purgerpolicziát!
 Hát ha kocsmában a' nemes verekedik,
 A' városházához drabantok vezetik?
 Vagy bálban, színházban ha garázda leszen,
 Satisfactiót majd egy Lajdinánt teszen?
 Hol a' prima e nonus? Szegény tripartitum
 'S boldogult Verbőczy, odavagytok, Punctum

Csuczor.

ISPAHÁNI SZOKÁSOK.

— Ispahánban kétféle gazemberek vannak: olyanok, kiket becsuknak és olyanok, kik szabadon járnak; mondják, hogy ez utóbbiak sokkal többen vannak, mint az elsők 's nem ritkán közköltészen hizlaltatnak.

— Ugyanott a' fülmiléknek nem szabad privilegium nélkül énekelni — e' szabály alól csupán a' — pirókók vannak kivéve.

— Az ispaháni trónörökösrel közönségesen egy szegényebb sorsu gyermek is neveltetik, kit mindig az örökös helyett vernek meg, ha ez valami csint követett el. Ez által a' kis herceget könyörületességre akarják indítani és szívét megjobbitani — egyszersmind pedig a' legitimitás öntudatát benne fölébresztetni.

Hyacinth.

DARÁZSOK.

ÁLLANDÓSÁG.

Egy alföldi csárda füstös szobájában, mely elég tág vala ugyan, de annál szényesebb, találkoznak a mai képünkön festett tekintetes társasággal. Ez öt emberről állt, hacsak a felénk háttal ülőt, 's hosszú száru pipából dohányzót kettőnek nem vesszük, mely felosztásra legalább phisikai terjedelme alkalmas volt. Hogy tehát ezen személyen kezdjük a leírást, mert nemcsak legfontosabb, hanem a mellette levő pinczetoknak ősi birtokosa is vala; ő Kaprosy Dániel téns ur, most társaival gyűlésre utazott 's utközben betért a csárdába; bal szomszédja azon nem magyar külsejű uri ember, ki mohón leste a szót, mint uszkár a konczt, egy nála, maga sem tudta miért, kegyelemkenyeret evő sógor; ennek ismét bal szomszédja, Korbács Samu táblabíró, 's a vele szemközt az asztal más végére könyöklő férfi Kaprosy Bálint, Dániel testvére. Ezek valának a gyűlésre utazók, az ötödik csak átutaztában vetődött hozzájuk, mint külseje is bizonyítja, pesti arszlán vala a vadabb fajtából.

Beszélgetésök a magyar társalgás fűszerei bor és dohányfüst között élénken folyt, mellyben legott mi is résztveendünk. Épen Kaprosy Dániel ur szól hathatós erélylyel az arszlánhoz.

„Mit beszél, öcsémuram, hogy az én majorságomon keresztül viszik a debreczeni vasutat. Dejszen előbb üt az isten nyíla háromezerszer a német ingeneur óraczimpájába, mint sem földemen csak egy fonalat huzzon keresztül; az én földem olyan szent, mint a templom küszöbe, 's azt csak üdvességeért imádkozni lépje át, a ki vasutat akar csinálni.“

„Igen, tekintetes uram, de mire való a' kisajátítási törvény?” viszonzá mosolyogva az arslán.

„Törvény? Mit nekem a' törvény. Miattam Pozsonyban konczszámra irhatják a' törvényeket, azért én ur maradok földemen, 's oda jöjön vasutat csinálni, a' ki látni akarja merre megy az ut az isten országába.”

„Bölcsen beszél a' tekintetes ur,” jegyzé meg bókka a' sógor.

„De, kérem, tessék átgondolni egy illy vállalat hasznait a' hazára,” folytatá az arslán.

„Miféle haszon? — válaszolá, bátyját felváltva, Kaprosy Bálint. — Haszon, ha a' birtokos földét elfoglalják? haszon, hogy a' nemesi szabadságot eltemetik, 's minket, nemes embereket, a' vasuton fizetnek? haszon, hogy a' szegény ember szájából a' fuvarozás elvesztése által kilopják a' kenyeret? haszon, hogy a' vasuton külföldre hordják pénzünket? haszon-e mindez, öcsémuram? Lelkemre mondom, agyonütném, ha földemre merne valaki vasutat csak gondolni is.”

„Ez mind nem úgy van,” viszonzá türelmetlenül az arslán.

„Egy hajszálalig úgy van,” dörögé Korbács.

„Egy hajszálalig,” folytatá a' sógor.

„Nem úgy van, uraim, kérem, hallgassanak ki.”

„Ne beszéljen a' vasutról, öcsémuram, szánkázzanak lelkén az ördögök annak is, ki először kigondolta, hogy Magyarországon építeni kell; mintha nem rohanánk úgy is elég sebesen a' veszedelembé. Elvesztünk mi már gőzkocsi nélkül, mióta ujtóinknak, meg ujságíróinknak feje teli lett gözzel, 's az ősi alkotmányt ha nem is vasuton, de kosuton ragadják pokolba.” Kaprosy Dániel ezen hatalmas elmésségét, az arslánt kivéve, mindnyájan még hatalmasabb kacajjal kísérek, 's különösen a' sógor még éjjel is háborgatá röhögésével alvó társait, miből következtetik, miképen egyik kenyérkereseti módja volt ura elmésségén a' legközelebbi holdfogytaig nevetni.

„Uraim, — folytatá, a' nyugalom helyre állván, arslánunk — nem jól fogják fel a' dolgot; elmondom röviden a' vasut hasznait.”

„Semmi haszna sincs,” — kiáltá Kaprosy uterque una cum Korbács — „csak olyan alkotmányrontó átka a' hazának, mint minden más ujtás,” toldá meg Dániel, ki, mint a' pinczetok tulajdonosa, többet akart társainál mondani.

„De kérem, sok haszna van, csak —”

„Semmi haszna, mondtuk már, hallgasson, öcsémuram, hogy lehetne hasznos, mi a' szabadságot megöli. Nemes ember-e, öcsémuram, hogy így beszélhet?”

„Olyan kutyabőröm van, hogy az urambátyámé sem nagyobb, — viszonzá az arslán, Dániel által észre nem vett gunynyal. — De a' vasut megfér a' nemes-séggel, vagy e' világon csak a' magyar nemes legyen kénytelen örökké nyaktörő utakon döcögni.”

„Nemes emberhez maga lován illik járni, 's akár merre, fizetés nélkül, 's ha rossz az ut, üljön otthon.”

„Ne szóljunk hát a' vasut, hanem urambátyám hasznáról, — mondá az arslán, ki egy kis fillentéssel akará kísértetbe hozni társainak elvszilárdságát.

„Hogy, hogy?” csudálkozék Dániel.

„Pest vidékén, a' vasutra fordítandó földnek négyszegölét három pengő forinttal váltották be, ez egy holdért 3600 p. ft. lt az alföldön — mert, köztünk mondom, a' vasutársaságnak én is ügyvéde vagyok, 's dolgában járnék most is — nem fizethetnek ugyanannyit, de azért minden holdért 2000 pgöt ajánlhatok.”

„Ugyan hány hold kellene az én földemből?” kérdé Kaprosy Dániel.

„Itt állomás is lesz, 's e' felett urambátyám birtoka messze terjed, legalább öt hold.“

„Öt hold, ez 10,000 frt.; öcsémuram, készpénzben fizetnek?“

„Készpénzben, és tüstént.“

„Öcsémuram, igaz, mi igaz, van abban a' vasutban valami. — Hiszen hasznót hajt az országnak, ez már be van bizonyítva, egy szó mint száz, 2000 pgőért holdját akár mennyit adok földemből.“

„„Ugyan, öcsémuram, — eszméle fel Korbács — nem lehet-e Korbácsházának vinni a' vasutat?““

„Hogy is ne; — kiáltá Kaproty Bálint — még bátyám földje sem alkalmas reá, hiszen gödrös, posványos. Öcsémuram, csak az én csapai jószágomon mehet a' vasut e' vidéken, ott sima, kemény a' föld, 's én kész vagyok minden áldozatra.“

„Uraim! hiszen önök legbuzgóbb vasutbarátokká lettek.“

„Ne hallgasson másra, öcsémuram, — riadá felállva Dániel — én voltam az első, ki áldozatra késznek nyilatkozá, én hazafi voltam mindig 's a' vasutvállalkozók mindig bizhatnak hazafiságomban. Öcsém is áldozatról beszél, igen, 2000 ftért, de én valóban áldozni akarok, mert nemcsak földemet engedem át a' mondott áron, de minden vasamat, mit már apám gyűjtegetett, úgy mint: patkó, kerékvas, abroncsdarabokat, 's más hulladékot, mi annyira megy, hogy a' cigánykóvács érte egy áló esztendeig ingyen akarja lovaimat patkolni, odaajándékozom, miután vasutnál főszükség a' vas.“

„Nagylelkű ajánlat, — felelé az arszlán — de meggondolta-e ön, hogy a' vasut eltemeti szabadságunkat.“

„Ne higye azt, uramöcsém, az csak avas obscuritás, ki mondana illyest józan észszel, vasutakkal hálózni át hazánkat a' legüdvesebb gondolat.“

„„Ugy van, — vága szavába öccse — csak hogy bátyám ezt sohasem akarta hinni, azért neki se higyen, hanem vigye földemen át a' vasutat, én cigányaimat, kik értenek a' vashoz, mind odaadom.““

„De agyonüti ön, ki vasutat csak gondol is földére.“

„Dehogy ütöm, kész volnék magam háyni a' töltést illy hasznos vállalatnál.“

„Öcsém! — kiáltá a' haragtól és bortól veresen Dániel — te bátyádat akarod károsítani, ez a' testvéri szeretet?“

„Te se kiméled öcsédet, 's e' felett én csak a' hazai vállalat javára szólok, mellynek te mindig ellene valál.“

„Te voltál igazi ellensége, én soha, mert én örökké jó hazafi voltam.“

„Csak hogy soha sem volt látszatja. Azért, öcsémuram, a' vasutat az én földemen kell átvinni; már mondtam, kész vagyok minden áldozatra.“

„Enyim az elsőség, — riadá fel Dániel — 's Bálint, szólni se merj többet; semmiről sem állok jól.“

„Csak idehát, a' ki lelke van!“ — orditá Bálint, látván, hogy bátyja testvéri harcra készül.

„Csendesen, uraim, — szóla békítőleg az idegen — kár volna összeveszni; egyikök földén sem fog a' vasut átmenni; én annak megbízottja épen nem vagyok, csak fillentettem, meg akarván mutatni, milly szilárdak önök elvei, és saját hasznok előtt 'hogy olvad el minden a' haza javára tett esküvés. Ajánlom magamat.“ Az arszlán kiillant 's kocsijába vetvén magát, elhajtott. A' benn maradtak pedig elhatározzák, hogy az arszlán haszontalan ember s Magyarországra nézve minden vasut feelte káros.

UTAZÁSI EMLÉKLAPOK.

VI. Z I R C Z.

A' baráti szeretet Fejérvárt avatá mulattató kirándulásaim középpontjává. Legelsőbb is a' Balaton felé siettem, D. és P. barátimmal ifju kebellet rokonulva.

Utunk szelid hegyvonal lejtőjén huzódott el. Magasabb pontjairól számos falu tűnedezt fel láthatárunk körében. Elöl Csört találtuk, Marich főispán kedves lakával. Jobbról, távol az uttól, Iszka sz. György integetett alá hegytetőre épült szép kastélyával. Ezen falu egykori, igen szegény emberből lett földesuráról regélik: hogy midőn ennek birtokában püspök bátyja halálával véletlenül örökösödnék, a' tisztek mindenfelé vezették uj vagyonában jelességei láttatása végett, — végre a' pinczébe értek 's az ebben rejtő számos nagy tele hordót meglátván, mindenek felett ezek nyerték meg legjobban tetszését, és ezeknek örült leginkább.

Inotán tul a' veszprémmegyei híres Palotára értünk. Csinos város; főkép érdekelt magyar feliratu híres synagógája. Balgaság! — de mi, nemzetiségben földhöz ragadt szegények, az illy silányságoknak is örülünk. Boldog isten, 1825, sőt 1790 óta beh sok méregdrága időt elvesztegettünk a' magyar nyelv keletbe segítése miatt; és annyi év után is még soká leszünk a' czélnál. Hogy keserűt ne mondjak, — elhallgatok. Érdekes még a' két földesuri kastély. Egyik, hegyoldalon áll gyönyörű messze kilátással; a' másik völgyben négyszegű váracskát képez; 's mint komor őskor építménye, hajdani építőjének, az erős Ujlaky Miklósnak, viharezett emlékeként sötétlik. A' barna falakról alá zöldelő redőnyök tudatják az idegennel, hogy ura, Zichy Miklós gr., a' hazai léget nem találván vesznek, falai közt szállásol. — Kazinczy úgy oktatott „Erdélyi levelei“ egyikében, hogy őt arra taníták: „becsületes emberhez becsületes embernek bizva kell járulni, és mi alföldiek szorosan is ezzel tartunk; azonban, nehogy legkevésbé is valakinek alkalmatlan legyek, belsejét sem a' most említett, sem pedig több később előtalált tetszős urilaknak — bár mint vágytam volna látni, mivel épen ezért utaztam — nem néztem meg.

A' barna várak mellett el a' bakonyi erdőségtől koszorúzott hegyek közé indultunk fölfelé. A' palotai szántóföld annyira kövecses, hogy felszínét, a' mennyi föld, annyi szőke kövecs takarja; mégis igen szép búzát terem. — Hiszi ezt az alföldi?! De itt jobbacsán művelik a' földet, mint nálunk.

A' hegygerinczen, terjedelmes kilátást élvezve, emelkedtünk felfelé; 's az uthoz közel regényes völgy mélyéből meglepőleg merültek fel az igazságos Mátyás egykori vadászkastélya, Pusztá Palota fehér csúcsai. Életemben — bár igen sok romot láttam — kevés omladék szemlélese ragadott meg mélyebb ihlettel, mint a' barna romokat képező szirtoszlopoktól körzött völgy, erdőtől árnyalt keblébe rejtő fehér toronyfalak. Felmásztunk az igen barátságosnak tetsző formátlan falak közé, hogy tapodhassuk azon helyet, hol Mátyás erőteljes nagyai körében kora férfias gyönyöreit élvezé és méla kalandjait úzé. Rom!

Hol van urad? hol van Mátyás? — — — —

Hol van az egykori fény? hol van az egykori zaj?

„Nincsenek!!“ — — — — —

Mátyás elhunyt, és vele a magyar birodalom nagysága tán örökre enyészetre dült. Azon idő óta mi magyarokká sem vagyunk képesek visszaváltozni.

Borult kedélyvel foglaltunk helyet ismét a kocsiban. A mult keserűdes emléke, az elégnél sokkal kevesebbet juttató jelen, és a reménytele, de egyszersmind rettegő jövő képei élénken rajzák körül lelkemet; és mint gyöngéd szerelmű fiú, édes hazám, a szegény magyar föld jövődjére reményképeit rebegő gonddal számígtatam; mert oh!

A nagy világon kivüle

Nincs számunkra hely;

Áldjon vagy verjen sors keze:

Itt élünk, halnunk kell.

A Bakony híres lombjai közül előnkbe mosolygó Thészen ismét bárati kebellet fogadott Br., velünk az ifju szív derűtségeit 's fenncsapongó érzelmeit megosztani.

E helység a fejevári püspök birtoka, igen jól rendezett gazdálkodással, melly, főkép a jelenlegi püspök alatt, minden tekintetben emelkedett. Itt láttam legelőször szecska-párologtatót. Az egész alkonyt, a gazdálkodás, új épületei és rendezések, különféle időszaki takarmány, vetemények 's a t. melegegedéssel jutalmazó nézdelésével töltök el. Itt még a vetés éretlen zöld volt, a szomszédpalotai határon pedig már le volt aratva.

Másnap kedves gazdánkkal a hegytetőn elterülő Thésről tovább indulván, változatos nagyszerű panorama gyönyörködtetett. A távol Sz. Martoni apát-ság, mint hegyecsúcsra fektetett fehér korona látszott át hozzánk az erdős tetők fölött. Thés határán ut-szálon találók az Ördöglyuk nevű mely, de szűk szirtüreget, mellyről azt regélik, hogy a Kikiritóhoz nyulik ki. Kővecseket hajigáltam bele, 's jóideig hallott alá csörtetésök.

Ebédre Zirczre értünk, a szives Cistercitákhoz; 's a mi kevés időt körükben tölthetünk, a fő- 's alperjel, kormányzó 's a több f. tiszt. urak (az apát távol volt) vendéglátói gondos barátsággal 's mutogatási készséggel iparkodtak kellemessé tenni.

Zircz, a Bakony 's Veszprémmegye közepén erdőségtől szegélyezett szelíd völgy ölen terül el; csinosan épült német város. A csupán aggságaért tiszteletes kolostor templomával nem valami nagyszerű művészi építmény; azonban a mostani apát roppant új fénylakot épített, 's a régi épületet ezzel összeköttetvén, mind azt, mind a téres angolkertet újra alakíttatja. A templom a hajdani roppant basilica helyén épült, de a mostani terjedelme félnyi sincs, mint a millyennek az elpusztított hajdaniét mutatják. E helyen még sz. Imre hg. góth modorban készült fekete szobra áll fenn; róla azt mondják, hogy ez a hajdani templomban állott. A templom éktelen tetejű kettős tornyát is újra építik; ohajtánám, hogy a templom belsejét is újra ékítenék fel. Ugy emlékezem, csak egyetlen egy érdekes festményt — egyebet semmit — találtam benne. A kolostor nevezetességei: a kevés, de főleg jó németalföldi iskolai festményekből álló kisded képgyűjtemény, a magyar literatura legújabb termékeivel is ellátott szűkhelyű könyvtár, a kögyűjtemény, a virágos és angolkert. Az egyes lakokban is látható néhány érdekes kép.

Jó ebédünk — hol rajtam 's három kedves utitársbarátomon kívül Schmery-ing báró is Bécsből jövő fijával 's ennek barátjával pályatárs volt — élénk kedvvel élvezteté a' gastronomiai gyönyöröket; és a' zordon 's egyhangu elkülönzött-ségbe záró kolostori életnek a' jóélést 's vendéglátást nézem egyedüli enyhítő fuszereül.

Zircz a' három, 1814ben egyesített, zirczi, pilisi és pásztói független cistercita-apátság főhelye; itt azonban csak az elaggottak, az apát és hivatalnokok laknak. — Épen indulásunk perczében lehellte fel lelkét teremtőjéhez a' reud seniora.

Mi rémes a' különbség egy szerzetes és egy a' haza közpolgára végpercei közt. Ezt szerelmesei szelid gondja lengi körül, gyöngéd szeretet lesi bádjadt intéseit és szárogatja le a' végső tusa fagyos veritékeit, szerelmesei zárják be a' kialvó szemeket és bucsúcsókjaikkal fogják fel az elhaló sziv felszálló utolsó lehelletét, ezek rejtik a' sir néma éjébe; és a' halott bár visszaomlik porhonába — a' semmiségbe, de neve és emléke él utódi-, barátiban 's hazafi tetteiben.

De a' szerzetesnek — ki kolostorba léptével megszűnt a' világra 's vereire nézve élni — ha kiellen, unodalmas léte lealkonyul, csak béres- és hivatalos kezek — barát igen ritkán — nyújtja az utolsó enyhítőt, pusztá, rideg, kemény haldokló ágya, nincs forró szerető gyöngéd ápoló, egyedül áll sirja szélén, minden vigasztalása csak a' fán kiszenvedett Jézus képe, mignem elboruló szemeit Ave Máriát mormogó nekifásult rideg bajtársa jégkezei befogják. Ő élt 's meghalt! e' két szó magában foglalja léte egész történetét. A' milyen volt élete, olyan halála. Testével neve 's emléke is az enyészet honába süllyed és — feledve van.

'S hármilly fénylő paloták legyenek is a' kolostorok: de mégis, úgy rémlik, mintha a' hosszú népetlen folyosók csattogva visszhangzó ürjei sirboltok volnának; és a' hideg légű csendülte tágas palota minden hajlásában susogni tetőző halálszellemek szüntelen „memento mori-t“ sugdosnának a' vándor halandó fülébe!!

Keserves sors!! — Adjatok bort,

Lakjuk el előre a' tort! —

vigasztalá magát a' sokat szenvedett genialis Csokonai a' mulandóság rémei ellen.

Zircz szíves uraitól bucsút vévén, vidorodott kedélylyel haladtunk elé a' Bakony szellős árnyában. E plé n n é l a' három mértföld távol Balaton a' hegyek nyílásain át sötét rámba foglalt tükörként villant fel szemünk elébe.

Majd a' balgaságairól híres Rátótót értük; 's rajta áthaladtunkban számos anekdotával kacagattak meg a' jámbor rátótiak rovására. A' borsó, bika, szaladó búza, ketyegő fenyő, bornyueláztatást és több illyes anekdotákat eléggé ismerik olvasóim; én csak egyet említek. — Vadászat volt a' rátóti határon, 's egy ur hosszas barangolása közben megszomjuzván, a' körüle levő rátótiaknak mondá: szeretne vizet látni, — a' mellyből t.i. innék, — a' rátótiak a' legmagosabb hegytetőre vezették fel, 's az onnan belátszó Balatonra mutatva, mondák a' szomjus urnak: „ahon la a' viz!”

A' távol hegytetőn balra Milfait bitófáját mutatták. Beh sokféle uton, módon lehet hínévre, hallhatatlanságra szerttenni. Csak a' linót, lovat 's egy-pár életet eltulajdonítónak rabló a' neve, 's végzi bitófán pályáját: de a' ki városokat rombol szét, sok ezerek vagyonát ragadozza el, milliókat nyögdellet szükség, rabság keservei alatt: azt hősnek, nagy férfinak 's a't. hívják, babérral 's tömjénnel halmozzák el.

És mi bitófákra nézve gazdagok vagyunk: mig emlékoszlopot egész hazában aranyért sem találunk.

Nincs emlékoszlop, van bitófa!

Jégborzalom kaczag le róla!

pedig úgy hinném, hogy nemcsak rablóink, de emlékoszlopra méltó nagy férfaink már eddig is voltak!

A' termékeny völgy összébvönulván, végén Veszprém nagyszerűleg tűnt szemünkbe; de beleérvén, a' messziről képzeltnél sokkal kevesebbet lelénk. — Ha historizálni akarnék, elmondhatnám: hogy a' hajdani tót király, Swatoplug, itt lakott, a' kegyes Imre hg. itt nevededett, és a' jámbor, miután hitvesével összeesküdött, itt fogadott örök szüzességet; e' város lett volna hajdan a' magyar királyné lakhelye, és hogy hajdan hatalmas kulcsos város volt, de most, még collegájánál, Nagy-Váradnál is, alábbszállott, inkább megfogyatkozott hajdani fényében.

Völgy közepén elkülönzött szirthalom tolul fel; erre volt a' hajdani vár fészkelve; melly 1702-ben lerontatván, most várnak csak valami olyan várforma szűk zugot hívnak. Itt van a' főtemplom a' püspöki és kanonoki lakokkal, mellyek közül egyikben sem találtam érdekest, a' munkás Szalay kanonokon kívül, kit épen lakja udvarán pillanték meg; ettől néhány lépésre pedig a' jóélést mutató, teljes alaku Szabó Imrét, az „Örangyal“ volt szerkesztőjét, találtam. — A' templom igen kicsiny, fénytelen 's művészetnélküli. A' püspöklak kívül tetszős, belől nem láttam. A' magasságba fészkelte kanonoki lakok igen szellősek lehetnek. — A' megyeház közönbösségben sinlődő arához méltó törpe, csekély épület. — A' váron kívüli városrészben tömérdek a' zsidó; és Veszprém kereskedését terjedelmesnek mondák. — Én sokkal fényesebbnek gondoltam e' terjedelmes megye és roppant gazdag püspökség székvárosát, főtemplomát 's palotáját.

Tovább indulván, a' régi egyházával magasán álló Felső-Örs határára érven, a' forintosok hazájába léptünk, és a' hegynyílásokon a' rég lesett Balaton majd ismét elé-elétünt, mig végre veres földü partok közt szélére jutván, egész keleti része kiterült előttünk; de még szinte másfél óráig haladtunk nyugatdelfelé szőlővel szegélyezett partján, mig Füredet elérnők. Ez mindaddig teljesen rejtve marad az utas előtt, mig egy lejtőn alá haladván, a' fürdőház falai mellett áll. — Néhány lépéssel a' sétatérre jutván, a' híres Balaton-Füred teljes fényében ragyogott, és zeneszó mellett zajlott körülünk.

C s a t á r y O t t o.

I R O D A L O M.

I.

ÖRANGYAL. Vallási almanach, honunk gyöngéd hölgyeinek szentelve. 1845. Szerkeszti Sujánszky Antal. Pesten, kiadja Emich Gusztáv. 12rét, 286 l.

Az „Örangyal“ ezidén vetélytárs nélkül jelenik meg, a' Heckenast által kiadatni szokott „Emlény“ elmaradván; szerkesztését a' dicséretesen ismert költő Sujánszky Antal vállalta magára, kinek buzgalma, az almanach tartalmát

szép erők dolgozataiból állítani össze, méltányló elismerést érdemel. . . De nem azért, mivel egyedüli almanachunk, tartjuk kötelességünknek, az „Örangyal“-t az olvasó közönség figyelmébe ajánlani, sőt nem is csupán a' benne levő dolgozatok, hanem ajánljuk azt különösen a' kitűzött szép cél miatt is, mely a' vallásosság, melynek malasztos üdvforrásához a' kort és annak egyes embereit visszaintegetni annál szükségesbb, minél könnyelműbben látjuk őket onnét távozni.

Az „Örangyal“ prózai része négy beszélyt és egy hosszabb elmélkedést hoz. A' beszélyek elseje, a' könyvnek ajánlatos megnyitója, dús tehetségű regényírónk Jósika Miklós „A' két szomszéd“ című igen érdekes dolgozata. E' beszély története Angliában és Északamerikában megy véghez, 's úgy látszik, valódi eseményen van építve. A' beszély, mint Jósika minden e' nemű munkái, a' meghivatott mesterkéz bélyegeit viseli magán, 's a' regényes szép nyelvet, az érdekes szövedéket, az élénk és festői leírásokat megszoktuk már nála is, mint minden igaz hivatású költőnél, másodrendű dologul tekinteni, melyek csak rámaul szolgálnak az általa előadott valódi 's életből merített képeknek; ez „életbőliség“, ezen biztos kézzel teremtett emberek, a' semmiségből felvarázsolt élő jellemek azok, kiket a' jeles szerző munkáinak fődíszéül tekintünk. A' beszély egy családi gyászkeppel kezdődik, melyben William és Katty, fiatal házastársak, atyjokat eltemetik, 's ők maguk nem sokára, inségtől üzetve, Amerikába vándorolnak, boldogabb sors reményében, hol hozzájuk Walter csatlakozik. William szorgalmas, munkás férfi, ki bár nem bír elég mély érzettel, hogy neje szép és műveltebb lelkét egészen fel tudná fogni, de hűséggel és ragaszkodással mind a' mellett is teljes mértékben, mely tulajdonságai, valamint az egyedül férjében és férjeért élő Katty mély kedélye is, kit hála-, vonzalom és kötelesség-érzet fog két oldalról ostrom alá, igen szép ellenképei a' bűnért és keblében vétke szerelem szikráit viselő Walternek. Igen gyakorlati tapintattal és éles belátással tünteti fel szerző e' férjében a' korunkbeli divatbűnösök azon roppant romlottságát, mely szerint az eldöntött végpercekben is képesek a' lelkiismeret intő 's fenyítő szözeata ellen ildom és tactica segédelmével megállni, 's a' vallatások szirtjei 's örvényei közt eszélyes lelkiismeretlenül keresztülevezni. Szerzőt még mindenütt, hol a' regényirodalom tag mezején állópett, érdemlett tetszés és tapsözön fogadta, melyben mi is, mint mindig, ugy most is egész készséggel osztozunk. — A' második prózai mű: „Achor völgye“ szent történeti beszély Császár Ferencztől. A' jelen beszély szövedékére nézve egyszerű történetet hoz kedves folyamu 's virágos nyelven a' szentírás lapjairól, melyben azon esemény szövetik költői beszélylyé, midőn Achan, ki Jozue tilalomparancsa ellen a' feldult város kincstartalékiból magához orszákmányt rejtett, a' táboron kívül egész családostul megköveztetik. E' valódi történetbe érdekesen van két ifju szerelme Achan leánya iránt beszöve, kiknek egyike viszonyszerettetik, míg a' másiknak jut-lma megvettetés. Bethulia, Achan leánya, osztozik atyja gyászorszában, a' megköveztetésben, mi őt nagy mértékben emeli sajnálatunk tárgyává; ámbár a' költői igazsággal sokkal megegyezőbbnek találók, ha némi vétség által érdemlendé a' leány, hogy áldozatul essék. A' szentírás lapjai költői feldolgozásra alkalmas tárgyakkal sűrűn vannak elhintve, 's csak örvendeni lehet, ha azokból merített tárgy művekkel szerzőjéhez hasonló jártas és ügyes kéz gazdagítja irodalmunkat. — A' harmadik prózai mű: „Angyalka naplója“ Körömczy Imrétől, ájtatos elmélkedés „erény“, „vallás“ és „hazafiság“ felett egy agg leány irataiból. Valahányszor korunkban azon világiakkal találkozunk, kik bizonyos műveltség-magassági ponton vélnek csillogni, ha az emberi lélek legszentebbjét megtagadják, fölöle gúnynyal és követelt felsőbbiséggel szólnak, mindig eszünkbe

jut a nagy angol philosoph Baco mondata: „A felületesen megízlelt bölcsekedés istentől elvezet, a mélyen merített az istenhez visszavezet.“ És szintugy tudjuk sajnálni azokat, kik a vallástól némelly tulbuzgóknak mindenesetre kárhózatosan rajongó vakoskodása miatt — kik az éltető naptól egy-pár foltjai miatt — visszavonulnak; a mint teljes mértékben sajnáljuk másrésről azokat is, kik meggondolatlanul visszariadnak a bölcselkedéstől, azért, mivel vannak számtalanok, kik — Baco szerint — az emberés ezen egyik legszebb virágának csak felületét izlelék és az erényt együgyűségnek és a vallást vakságnak hirdetik . . . Szerző törekvése jó szándéka méltánylást érdemel; ámbár — a fenmondottak értelmében — kissé különös dolog, hogy a vallást az erénnyel ellentétbe helyezi, miután, véleményünk szerint, a „vallás“ kötelessége bennünket jól cselekedni tanítani, az „erény“ pedig nem egyéb, mint megszerzett képesség, folytonosan jól cselekedni. Az illy kitételek „mardosó nyelvünk fulánkja gyánuhomályt támaszt körül“ (112 lap); „Isten képre alkotott magyar“ — mintha ezzel csupán a magyar dicseksíthetnék és más nemzetbeli nem volna teremtvé „Isten képre és hasonlatosságára,“ (128. l.) „bársony termet“ stb. kissé nagyon erőtetés színet viselik: egyébiránt szerző a sima előadást és tiszta nyelvet eléggé bírja. — Negyedik próza mű „Hon és vallás mentője:“ szent történeti beszély Kelménytől. Öröngyalhoz méltó tárgy és kidolgozás. A tárgy az ó testamentomi történetből van véve, és különösen annak azon korszakából, midőn Judea idegen hatalom alatt nyögve, már-már odaesendő vala végképen a zsarnokság és pogányvadság martalékául, főleg saját hitehagyott és becsületvesztett fiainak romlottságától kizsámanyolva. Érdekesen festetnek e szomorú kép egyes vonásai a hölgyrabló Andronik, a hivatalkóros Menela és Lyzimak fondorkodásiban, azon jellemtelenségben, mely a nádingadozásu népet elfogá, és azon gyilkos merényletben, melyre Andronik, büne fölfedeztetésétől tartva, a tisztas Oniás ellen vetemült. Festetik szinte ügyes és megható ecsettel a zsarnokság alatti lassu elvérzése Judaeának, azon, kegyetlenség, mely a nép szeretetét bíró ősz Eleázárt is, midőn pogány isteneknek áldozni nem akart, vérpadra hurczoltatá, és azon iszonyatosság, mely az anyát hét fiával együtt hitbeni állhatatosságukért legszörnyebb kínok közt kivégezteté. De mindezen jeleknek valamint egyfelől e borzalmakat, ugy másfelől a magasztos emelkedetiséget, a lelki erőt és hitbeni dicsőülést tüntetik szerencsésen elő. És mindezeket keresztül szövődik ama vallásos buzgalomtól megszentelt hősiség, melynek szelleme végre megmenti a hont és a tisztább vallást; sőt épen ezek torlaszkodnak lassanként megannyi tényezőül, melyek alapjain ama nagyszerű elhatározásnak épülni kell. Mert a mámoros nép, a kajánkodó főurak, a börtönök éjei, és Jeruzsalem vériszonyai közepette működik lassan a szabadító hős Judás, a kalapácsoló, azaz: a makkabaeus; fokónként érlelődik lelkében a hon szabadító elszántság, fokozatosan edződik szelleme a kikerülhetlen csapásra, mely megsemmisítse a zsarnok eleneket, és minden tettét benső vallásos érzelem lengi át. Érdekes a római hölgygyeli epizód, Lalageé, ugyanazé, kit Andronik, aljas vágyaktól izgatva, elragad, és kit a vitéz lelkű zsidó Judás bensőleg szeret. Sőt épen ez epizód egyikét a legmagasztos vonásoknak leheli Judás jellemére, mert ő, noha forrón szeret, e szenvedélyéről lemond: hogy egészen honának és vallásának szolgálhasson. Az egész beszély főeszméje nemes példájául tünik fel a hitbeni állhatatosságnak és azon készségnek, mellyel, ha kell, a hitért áldozatokat is tegyünk. — Egyébiránt a szerkezet igen szerencsés, a kidolgozás tiszta és egyszerű; szerző írásmódja eléggé sima és nemes hangulatu, miért is ohajtható, vajha minél több illyenmű dolgozatokkal gazdagítsa e tekintetben még kissé parlag irodalmunkat. — Ötödik próza mű: „Szent

Margit történeti beszély Ney Ferencztől, melyben szintannyi a novellai, mint biographiai elem, miután a beszély a szent szűznek (IV. Béla király leányának) egész életén keresztül megy, az előadást annak helyén beszött költött jelenésekkel és jellemekkel élénkítvén; a magasztos szűz lelkülete folyvást hatályos emelkedettségben van tartva, mint egy életében már föld felett lebegő szenté, ki a körötte mozgó, földi érdekekhez ragadt, és földi vágyaktól izgatott emberek közt annál buzdítóbbilag tűnik ki. Az avatott tollu író jelen kedves olvasmányu munkájára csak azon két észrevételünk van, miszerint tán nem leende az egész műnek ártalmára, Margit kora-érettségét, melynek tanúsága p. o. apácza-tanítójával a zárdakertben nyolcz éves korában folytatott amaz igen is érett és megfontolt beszéde, felsőbb sugallat eredményeül tüntetni fel 's megemliteni a kételkedni hajló olvasó előtt, hogy a mi Margitot illy gyermekeibeiben már elvonta minden korához és neméhez illő vonzalmi tárgyaktól, az ég egyenes malasztja volt. Második észrevételünk Rötftyt illeti, kiről nem könnyen foghatjuk meg, micsoda passiója lehetett neki, szerelmes levelét épen csak Imre által akarni elküldeni, holott erre akár hány embert minden erőszak és kényszerítés nélkül kaphatott volna? 'S miután e' tette által Imre iránti nem épen baráti vonzalmát eléggé kitünteté, miért lesz hozzá egyszerre, és pedig minden ok nélkül, olly barátságos, hogy őt szabadon bocsájtja 's vele szerelmesének megnyerhetési módjai felett alkura lép? Ez annál különösebb, mert erre a hatalmasabb Rötfynek legkisebb oka sincs, sem czél nem tűnik ki, mely miatt így cselekednie kellene.

A zsebkönyv kötött beszédű költeményei a következő 's legtöbbnyire dicséretesen ismert nevektől vannak: Benőfy Soma, Császár Ferencz, Csajághy Sándor, Garay János, Garay Alajos, Jámbor Pál, Lauka Gusztáv, Lisznai Kálmán, Sujánszky Antal, Szabó Imre, Szelestey László, Tárkányi Béla. — A számos és nagy részben vallásos emelkedettségű 's erkölcsi irányu költeményeket Császár Ferencz egyszerű szép sonettje „Órangyalhoz“ kezdi meg, a könyv bevezetéseül, kinek „Kórágyon“ című hosszabb költeménye is dicsérendő a sorain lengő vallásos megnyugvás miatt. — Garay János két rövid lyrái költeménye „Hit, remény és szeretet“ 's „Egy leány imakönyvébe“ kitünő ket becses gyöngyét tesz kezei almanachnak azon valódi költői gondolatfolyam és ihlett előadás által, mely rajtok előmlik. Kedves dolgot teendünk olvasóinknak, midőn e' szép költemények egyikét („Egy leány imakönyvébe“) felidézzük:

Mellyből imádkozol, a könyvön szent Mária látszik,

'S Jézus a' kis csecsemő, mint rePés anyja ölen.

Telj el ahitattal, valahányszor nézed a' képet,

Benne az istenit értsd, benne az emberit áldd?

Illy anya, illy gyermek! Legyen e' kép tükröd, oh, lányka!

'S illyen tükör után tenmagad édes anya!

— Garay Alajos „A' kép“ című hosszabb költeménye egy rézmetszet után van írva, melyet egykor magunk is láttunk; mely képről azonban nem tevők fel, hogy valakit lelkesülésre bírasson, miután ezen félmeztelen Ádám párisiasan felfürtözött haja, bajusza, szakála és arslános barkója kissé nagy ellentétet képezett a paradicsomban uralkodott ártatlan egyszerűséggel. A költemény a képnél mindenesetre jobb. — Dicsérettel kell említünk Lisznai Kálmán „A' hit ereje“ című költeményét. — A' derek szerkesztő négy versezzel járult a zsebkönyv emeléséhez, melyek közül a vallásos hő érzelem a költői ihlettséggel leginkább van a „Jézus a' tengeren“ című szép költeményben párosítva; mely mellett méltó

helyet foglal el az „Örangyal“ szintezen szerzőtől. — Szelestey László két versezetét „Bucsúra térő anyámhoz“ és „Pályakép“ szintén a könyv jelesbei közé emeli a rajtok előmlő vallásos érzélem. — A zsebkönyv kötött beszédű dolgozatai közt a legjelesbekkel együtt foglalnak helyet Tárkányi Béla művei, ki Dávid 33dik és 124dik zsoltárai fordításait adá, s kinek „Anyámról“ című kedélyes versezete, valamint a „Sz. háromság titka“ című legendája a legkedvesebb olvasmányok közé tartozik. — Műmellékletül négy aczélmetszet kíséri a könyvet: első az Örangyal, melyet Perlaszka készíté, mellyen azonban sajnálattal veszszük észre, hogy a derék művész nem adá meg e képnek az utolsó kisimitást; igen sok benne a kidolgozatlan és tulvilágos hely. A képek másodika Gara János „Hit, remény és szeretet“, harmadika Sujánszky Antal „Jézus a tengeren“ negyedike ugyancsak a szerkesztő „Máriához“ című költeményeiket kíséri, s rajtok mind compositio, mind kivitel dicsérendő. De ha még annál szebbek is e külföldi képek, ohajtanók mégis, hogy ne felednek a szerkesztők és kiadók, miszerint a hazai művészeket buzdítani kötelességeik egyike, s hogy a hazai művészek dolgozatai, főleg ha illő pártolás által gondos munkálatra buzdittatnak, nem hoznának szégyent a zsebkönyvekre, ezt Császár Ferencz „Aradi album“-ával eléggé megmutatta *).

Az Örangyal kiállítása, papir, nyomtatás és kötés diszes, s ez oldalról is méltán ajánlható az olvasó közönség figyelmébe. \triangle és Ω .

II.

Propylaeumok a társasági philosophiához, tekintettel hazánk viszonyaira. Irta Szontagh Gusztáv, a magyar academia rendes tagja. Budán 1843.

A t. olvasó közönség olly íróval találkozik, ki a társasági élet viszonyairól és hazánk állásáról gazdag ismeretekkel ellátva, hivatást érzett a bölcsészeti eszméket az életre alkalmazni, mi által valóban magyar szellemű philosophiát alapított. A társasági bölcsészet kiadását hazánkban szükségessé tette a főlzabadult sajtó útján keletkezett politcai vitatkozás, minél fogva az egyes tárgyak körüli különböző nézeteket alapelveikre és rendszereikre kellett visszavezetni, hogy e különbségnek eredeti, a tárgyakban és szellemünk tehetségeiben fekvő oka kitűnjék, s így teljesen eligazodva a politcai pályán, egyszersmind az ellenkező vélemények türesét megszokjuk, mi nélkül minden oldalú kifejlés és szabadság nem is gondolható. Illy korszerű s életbe vágó munkának tartalmával megismerkedni az olvasó közönség előtt nem lesz érdektelen. Nézetait a tudós író hat fejezetben adja elő.

I. A társaság célja. Van egyesület, melyet előkelőleg emberi társaságnak nevezünk, s ez nem határozhatja tetszése szerint céljait, mivel ezek az emberiség örök rendeltetése által változatlanul megalapítvák. E mindenségben minden életfejlődés ellentét által indittatván meg, ezen egyetemes ellentét az emberben is kitűnik, miszerint érzékiség és ész által határozottatunk. Érzékiségünk szükségkép ohajtja a kéjt és irtózik a fájdalomtól, eszünk és lelkiismeretünk pedig általános kötelezettséssel az igaznak, szépnek és jónak valóítására szorítanak. Érzéki termé-

*) De van is elismerés mindenfelől: az „Album“ kapva kél s a derék szerkesztő emberszeretete és hazafini törekvései honszerte méltányoltatnak. Szerk.

szetünk célja tehát a' jólét, az erkölcsinek az igazság, szépség és jóság. Ezen változatlan és örök rendeltetés létesítésére az emberi társaság is csak eszköz, minél fogva ennek céljai sem lehetnek mások, mint rendeltetésünk céljai általában. E' célok egy legfelsőbbnek, a' jó céljának, vannak alárendelve, és mindannyi általános eszméket képeznek, miket senki el nem érhet, hanem végtelen pályán haladva, csak megközelíthet. Rendeltetésünk pályája végtelen leven, siron inneni és siron tuli, a' társaság szükségkép két intézetre, polgári- és vallásira, állodalom- és egyházra szakad: az első rendeltetésünk földi valósítását tüzi ki magának földadatul, a' második a' földön tulit. Mivel pedig a' társaság legfőbb célja a' jó, 's ez kötelességre és jogra oszlik, az állodalom közvetlen célja a' joguralkodásnak fenntartása 's biztosítása, hogy védő szárnyai alatt a' polgárok emberi rendeltetésök céljait szabadon létesíthessék; az egyháze az erkölcsiség, hiveit erény által üdvösségre törekedvén vezetni. Céljaikon kívül az állodalom és egyház különbségét hatásaik módja 's egymás közti viszonyaik határozzák meg. Az állodalom a' jogfentartást célozván, a' külsőt veszi tekintetbe 's kényszerítő hatalomhoz nyul; az egyháznak ellenben a' belsővel, a' hittel és erkölcsiséggel levén dolga, célja elérésére kényszerítéshez nem nyulhat, mert az erkölcsiség az akaratnak legszabadabb teremtménye levén, azt kizárja. Ezen különbség mellett mindazáltal mindkettő egy független egésznek kiegészítő része. Az egyház nem állhat önállólag az állodalom mellett (ez status in statu volna), még kevésbé föltötte (ezen hierarchiai nézet a' középkorban eltemetett), hanem benne és alatta. Ki tehet róla, hogy még e' földön 's nem a' mennyben vagyunk. E' nézet, mond szerző, sajátlag protestans; de midőn ezennel egyházam nézeteit nyilvánítom, teszem azt minden más egyházakra netalán alkalmazható következtetések nélkül.

(Vége köv.)

BELFÖLDI LEVELEZÉSEK.

KECSKEMÉT, dec. 3kán. Megigértém önnek, hogy a' kecskeméti életből, ha közlésre méltó képeket találhatok, azokat igen kedvelt lapjaiban közlendem; de eddig mind a' socialis, mind nyilvános életért eseménynélküliebbnek találtam, mint-hogy adott szavamat beválthattam volna, 's ezen felül szokások, erények, tévedések, visszaélések kiismerésére több idő kíváztatik, mint mennyire ittlétem ideje terjed. Addig, mig talán valami fontosabbak közlésével kedveskedhetem, az eddig megismerhetett socialis életről, ha tudni kívánna valamit, a' kecskemétiekre nézve igen kedvezőleg ítelhetek. A' magyar szivességet 's vendégszeretet mindenütt, hol bevezettetem, olthonosnak találtam; de nem is lenne szép, ha a' 40,000 népességből álló tiszta magyar ajku város eredeti typusát — a' magyarnak közönségesen ismert jellemét — valami hideg, divatos kétszínű udvariassággal cserélné föl. A' művelt világnak és a' népnek ajkairól egy nyelv zeng le és ez a' — magyar; németül igen kevesen beszélnek, sőt lehet mondani, hogy a' helyben szállásoló b. Kresz lovasezredének főtiszti karán kívül mással német nyelven társalgni alig lehet, de e' tisztség is a' helybeli polgársággal barátságtalan viszonyban élván, a' német nyelvnek ez uton a' társalgási életbe való átmeneteltől tartani nem lehet. Ezen feszült viszony megemlítése azonban a' kecskemétieknek fentebb magasztalt magyar vendégszeretetét jellemző állítással ellentétbe nem jöhet, mert, mint jól vagyok értesítve, erre nem a' polgárság, de a' tiszteknek igen zárt testületi szel-

lemet bélyegző kívánata adott okot, azt kívánván az említett tisztikar egykori összevonulása alkalmakor, hogy a' casinói társaság engedje által tereméit, de olykép, hogy az egész összevonulási idő alatt a' casinóba egy részvényes polgár se léphessen be. Hogy a' polgárság az egyébként szívesen átengedendélt casinót illy illoyalis kívánat után át nem engedé, igen természetes. Ad vocem casino, itt kettő van: nemesi és polgári; ez utóbbiban önnek 'Ételképei' is megvannak, de az elsőben, mint illik, az aristocraticus 'Honderü' dőlczegeskedik, minek oka azonban talán nem más, mint az, hogy előfizeteskör önnek lapjairól megfejtkeztek *). A' casinókról levén szó, szabad legyen szerény észrevételkép megjegyeznem, hogy két casinónak létezését itt igen feleslegesnek találom, mert, miután a' nemesi casinónak nevezett alapszabályaiban azon igen dicséretes és korszerű föltételt találtam, hogy tagja minden becsületes és művelt polgár lehet minden születési praerogatívák tekintetbe vétele nélkül; azok tehát, kik valami elfoglaltság vagy álszégny miatt a' polgári casinónak felállítását szükségesnek vélték, egyesülhetnének a' nemesi casinóval, 's így mindkettő letévén minden melléknevet, az egyszerű casino-név alatt az aránylagosan le- 's fölszállított részvénydíjak összesítésével virágzóbbá tétetvén, több kényelmet fejthetne ki, 's hosszabb életre számolhatna. Ez azonban csak egyéni egyszerű nézetem; 's meglehet, hogy általam még nem ismert körülmények tették szükségessé a' két casinónak felállítását. — Kecskemétnek bővebb megismertetését örömmel megkisérteném, de először nem volt alkalmam az ehhez szükséges adatok gyűjtésére, másodszor, mint hallom, két munka is van készülöben, Kecskemétnek történeti rajzát adandó, melynek egyike tárgyavatott kézből kerülendvén ki, érdekel kecsegtet. Azt az egyet nem hallgathatom el, hogy a' köznépbeli hölgyek fényüzése figyelmet gerjesztő. Vannak nők 's leányok, kiket tetőtől talpig suhogó selyem, vagy divatos szövetből készített öltönyök takarnak. A' hosszan lecsüggő összefont hajak közé illesztett nehéz selyem szalagokat lengeti a' szél, 's valamint ebben, ugy a' bekeztlyűzött kézben 's cipőzött lábban nem kevés hiúságot látszanak helyezni. Az annyira elharapódzott fényüzés meggátlására czélzó védegyelet ezekeli megismertetése nem lenne felesleges, mi műveltebb köreinkben most, valamint mindenütt, a' beszédnek fő tárgya. Nincs senki, ki a' védegyelet által kitűzött czélt ne helyeslené, mi, felfogásom szerint, a' honi gyártmányok kelendővé tételében áll; ámbár találkoznak itt is többen, kik annak most és illy körülmények közti felállítását nem látják helyesnek. Sokan csak addig kívánnak a' védegyelet tagjaikul tekintetni, míg annak kifejlődése más political céllokkal összeköttetésbe nem jő. De az e' tárgyban nyilvánított melletti 's elleni nézetek megemlítését nem tartom idevalónak; ennyit is csak azért hoztam föl, hogy a' kép, mit önnek küldeni akartam, a' valóhoz hű legyen. — — Napi eseményeink közé tartozik az, hogy az itteni műkedvelő társulatok egyike — mert ez is kettő van, mint hallom, nemesi és polgári — mult hó 24kén Kovács Pálnak 'Kiadó lak'a- 's Kisfaludy Károlynak 'Kérők' czimű vigjátékával lépett föl. A' nyomtatott czédulán ez vala olvasható: „A' főiskolai műkedvelő társaság által üdvös közczélra előadatik.“ Az előadás sükeréről nem szólhatok, mert jelen nem lehettem, de jó lehetett, mert a' kisasszonyok egyike koszorúval tiszteltetett meg. Itt szabad legyen azon észrevételt tennem, hogy igen-igen tiszteltem az üdvös közczélt, de nem látom okát, miért ne lehetne ezt a' közönséggel is tudatni, melly szeretné tudni, filléreit mi czélra szenteli. Az előadás mennyit jövedelmezett, nem tudom, mert még eddig a' közön-

*) Bizonyosan!

ség — mint halom — értesítve nincsen. — A' hazaszerte tisztelt csanádi főpap e' folyó hó 2-kán utazott városunkon keresztül, az országgyűlésről hazatérendő, 's mindenütt kitűnő vendégszeretettel 's illő kitüntetéssel fogadtatott. És most isten áldja meg önt a' jövő évre sok előfizetővel! *) Z. R.

SAJÓVÖLGYE, nov. 29kén. **) Mint Columbuszt a' sejtett új hazától a' világoceán választá el, úgy választ el engem is egy oceán annyi örömem tanyájától, kegyetektől; Columbus az elérhetlen után sovárgó kinjával tekintett az éggel összelelkező messzeségbe: én pedig, mint az első emberpár az elhagyott édenre, olly érzéssel merengek vissza a' kegyetek kedves körében töltött boldog órákra. Köztem és kegyetek, vagyis a' Sajóvölgy és Pest közt egy oceán — egy sártenger áradoz, 's e' tengersár hizott hullámain keresztül botorkázva a' posta kétkerekű talyigája, maradozó léptekkel viszi kegyeteknek 's a' lángszellemű Saroltának szíves üdvözetemet. — Utam mondhatlan sáros volt. Oh, csak Mózesünk volt volna, ki büvesszeje segítségével szárazon vitt volna keresztül e' sártengeren; de mi a' gyorskocsi melletti gyaloglástól nyakig csatakosak valánk. Érdemes, hogy élteben legalább egyszer utazzék az ember e' vonalon. Akármerre tekintünk, mindenütt, mint a' testesült setéség, feketélett a' sároceán, melyből a' falukon sárga szigetekként tünedeztek fel a' szalmával borított párolgó szemétdombok, hogy, mint nemzeti életünkbe némelly politika, egy szövődjék be a' magyar faluk iromba színébe is a' fekete és sárga, vagyis: quod erat demonstrandum: a' setéség és — — —. Bizony, bizony mondom, átkozott puha ez út. Én erősen hiszem, Ma c k Ádám-nak bizonyosan járni kellett ez uton, 's itt szülemlett meg az utjavítás gondolata fejében; és ha ez igaz, úgy mint New t o n rendszerét az orrára esett vaczkornak, és Jósikánk regényíróvá lételeét a' Kaleidoscop halhatlan írójának: úgy az utjavítás dicsőségét is a' magyaroknak köszönhetni. De minék e' tréfa a' felette komoly ügynél, miért e' kitörő harag, melly hatalom nélkül mint egy fuvalat enyészik el? Hisz ha hatalmam volna! mint a' tót szekeresek fijaikat és a' csikókat magokkal hordják, hogy jó hamar megismerhessék az utazás, a' fővárosbai utazás borzadalmait: úgy utaztatnám meg ez uton minden őszön a' kutyabőrös ifju progeniest, hogy életveszély közt uszva át e' sarat, lelkében meggyőződésé erősödjék a' gondolat, hogy köztehveriselés nélkül nincs út, nincs kereskedés, ipar, felvirágzás. . . . Szegény magyar kereskedés! G ö d ö l l ő és B a g h alatt több ló feküdt élettelenül, erejében megszakadva, vagy tán a' sárba fulva; a' fővonalon egy üres hintót 16 vagy 20 ló vontatott fel, míg a' gyaloguton a' nyakig sáros szobaleány vezeté féken a' hámból kidőlt nyergest. Festői kép a' magyar életből! Néhány lépésnyire óráktól óta vesztgelt egy fuvaros 's bennünket, az európai hírű horti lapost kikerülni akarókat, Hat v a n alatt 10 ló vontatott ki. Szegény Magyarország, árva kereskedés! és ez út vezet Pestre. Pest megyében vannak a' legjobb szónokok 's a' legroszabb utak! . . . Igaz, itt-ott van egy kevés töltés is, de ebből hamar kifogy az ember, mint a' türelemből, 's akkor széles Magyarország áll előttünk; 's a' kocsis, istenre bízva sorsát, hajt neki, dombnak, fertőnek, 's utkereső buzgalmában átgázol az őszi vetésen's szabadon hasítja fel a' legelőt 's fordítja fel az utazókkal tömött bárkát az irtáson barnuló törzsökön. „Miért nem hajt kelmed,

*) Bizony nem rossz volna!

Szerk

**) Legnagyobb sajnálattal kell említenem, hogy elbarátomnak e' jeles elmefuttatását nem ugyan c e n s u r a i, hanem, igenis olly okok miatt, mellyek jelenleg még tulnyomólag folynak be lapjaim állására, csak t ö r e d k e s e n közölhetem. Szerk.

bátya, a' jobb utra? — csattantam fel boszúsan a' gyalogló kocsisra. A' jámbor csudálkozni látszott e' kérdésen: „Hát azért, uram, az angyalát! mert jobb ut nincs.“ Az a' ngyalát! e' czifra szó igen ismeretesen hangzott fülembe. „Az angyalát! az angyalát!“ mormogám magamban; hol hallottam e' szót? így töprenkedtem, 's figyelmem az ut bajaitól elfordult. Ugyvan: némelly tehetségdús fiatal költőink verseiben fordul elő e' czifra szó. — Kár, hogy néhányoknak ezen valóban szép jövődö elebe siető költőink közül nincs egy barátjok, ki megmondaná nekik, mikép e' káromlás sehol sem szép 's költeményekben botrányos; hogy ez nem humor, vagy ha a' z, csak annyiban az, a' mennyiben a' bor is humor. Kár, hogy a' critica hallgat, 's egy-két egészséges gondolat által megvesztegetve, nem igyekszik kiirtani mindent, mi a' költészet égi hangján nem szól 's mi a' rögre emlékezteti az embert. De én nem bírálatot kívánok írni. Ha ezt tenném, sokat nem szabadna elhallgatnom, főleg azonban irányt nem, melyet ifjabb költőink kedvencz előszeretettel követni jónak látnak 's melly szerint a' népiességet akként kívánják kifejezni, hogy káromkodnak és virágokkal élnek, mellyek a' bogrács mellett csak elcsuszhatnak, de költői műben botrányosak. De legyünk igazságosak. A' költő-e oka ennek vagy nem inkább azok, kik egy-két jó gondolatban a' genie fellángolására gondolnak ismerni, 's a' helyett, hogy az ifju költőt botlásira figyelmeztetnék 's barátilag intenek őt a' kinövésekre (hisz az ifju fa legdúsabb a' nedvben), rásütik a' lángész bélyegét, 's a' kegyencz minden sorát megéljenzik, 's jaj annak, ki ellene szól. A' költő ilyenkor, mint a' kertész, ki olly virágot növeszt, melly leginkább kelendő, nyugodtan halad a' kimutatott téren, költeményei mind a' pártfogók tetszésére iratvák, 's bár ezek ajkain a' jóváhagyó mosoly egyre fenlebeg, de a' poezis szárnycsaltogva lebbent el 's a' papiroson rimbe foglalt vagy lábra mért próza áll. — Nem kívánom szorosan sem egyik-sem másikhoz alkalmazni e' sorokat; vannak fiatal költőink, kiknek versein lehetlen a' költészet aranyporát észre nem venni; de bár gondolataik — nem tagadhatni — eredetiek: a' költemények modora, nyelve lehetlen hogy fenebbi állításom annyiban ne igazolja, a' mennyiben igaz, mikép őket is egy-két tekintély pártfogása — hogy úgy mondjam — elkényeztete 's kik most azon erős hiszemben vannak, de másokkal is el akarják hitetni, hogy az illy modor humorra mutat. — És mint ezek egyidőtől ifjabb költőink verseiben igen gyakoriak: úgy fájdalommal kell tapasztalnunk azt is, miként egyidőtől az irodalomban egy clubb, egy cotterie keletkezett, mellynek pártfogó szárnyai alatt minden szabad; kezdenek tollasodni a' verébfiak, 's nő fel az istenadta nagylevelű utilapu. — Mióta a' derék Athenaeum letűnt, nincs lapunk, melly ezen fényes silányságok 's bitorlott tekintélyek ellen határozottan föllépett volna; hanem e' helyett „fraushwester“-es pukkerlikkel 's bókokkal sietett kicsi, nagy, valami ugorkafára kapott írői usurpator elibe, 's boldog volt, ki ennek pálmalevelszövetű reggeli zubbonyának rojtjait megérintheté. — És a' közönség nemesült izlése? . . Tudom darázs-fészekbe nyultam, de ez rég szivemen feküdt. Hiszem, hogy ez sokáig így nem maradand, a' mint nem is maradhat " 's hogy megróvás nélkül olly nagy lármát, mint most, nem fognak üthetni a' nepotismus hősei. Lehet, hogy csalódom; de hitem az, hogy a' jelen szak a' magyar irodalom legszerencsétlenebb időszaka, mikor minden ifju, előkészület, hivatás és tehetség nélkül, ha már két rimet össze tud faragni, avagy emésztetlen olvasmány után egy-két gondolata van, költővé, íróvá lesz; midőn az irodalom legujabb termékei, kevés kivétellel, szakmánygyármunkák, midőn a' classica-literatúra semmi kilátás, a' tudományos műnek nincs kelete, és az író, kit a' széles úton járó tömeg magával nem ragadt, 's kinek költői lelke magasb sphaerákban lebeg — éhezni kénytelen; midőn piszkolódások 's üres

hirecskéek töltik be a' journalistika hasábjait, és olvasója az illy ürességeknek még-is akad. . Illy gondolatokba mélyedten bámultam ki a' szép fénylő sárba, midőn kocsink ismét elakadt. A' táltosok minden erőködései sikeretlenek valának, mert bárkánk, mint pamlagon szokás, hátulso kerekének egyikével kéjelmesen könyökölt a' puha sárba. A' kalauz ökrök- és rudakért küldé vissza a' kocsist, 's mi unalmunkban, a' kocsi szögleteibe vonulva, álmodozánk Mac k Ádámról és a' poros útról. Végre a' segítség megérkezett 's izmos rud fektettetek a' tengely alá, 's mint mindenütt, ugy itt is, több váll egybevetésének, mit a' nemzeti életben egyetértésnek, meg az ostor hatalmas pattogásainak, mit a' politikai életben agitációnak neveznek, sükerült a' mozgonyt szaladásra birni. — Az éjt a' szép Mátra alatt Gyöngyösön töltöttük. — Borsod jó utain feledni kezdém egy pillanatra, hogy Borsodban mult év április 20-kán az adó megbukott. — Isten velünk! D a r d a n u s.

MI HIR B U D Á N?

*A' hajóhidat mult szerdán, dec. 4kén, tehát épen egy hónappal előbb, mint a' mult télen, kiszedték, 's a' közlekedés a' jóformán jéggel borított Dunán h a r m i n c z helyett t i z e n n é g y csolnakokon történik: a' gőzhajó, az igaz, kényelmesebb lett volna, de épen azért nem tarták tanácsosnak azt e' célra használni. — A' tél beköszöntött örömeinek ugyan rövid, de kellemetlenségei annál hosszabb sorával; melly utóbbiakhoz azonban elszigeteltségünket a' fiatal, kecsdús Pesttől koránsem kell érteni, mert a' hidnak kiszedésével csak kényelmünk és multságunk növekedett, mit — ámbár paradoxumnak tetszik — ezennel több okokkal vagyunk készek bebizonyítani. Halljuk tehát szeretettel 's keresztényi épüléssel! 1) Nagy kényelem ugyanis, hogy ezentul nem kell néha órákig a' hídönél ácsorogni, ha a' hidat épen orrunk előtt 's bizonytalan időkben — a' minek oka az, mivel a' b i z o n y o s idő a' hidmellei fatáblán van kijelölve — fölnyitják, hogy a' terehhajók átúszhassanak: mi ugyan korán reggel is megtörténhetnek, ha az öröknek ilyenkor nem kellene aludni 's ezek kényelmét többre nem becsülni, mint az egész közönségét. — Igaz ugyan, hogy azon példás intézkedéseknél fogva, melyek ezidén az úgynevezett örcsolnakok körül tétetnek, esténként az ember most is két-három óráig kénytelen a' parton dideregni; de ez által 2) keresztényi t ü r e l m ű n k e t van alkalmunk gyakorolni, a' mire a' m a g y a r embernek ugyis elég szüksége van. 3) Nem kell most a' hosszú hidon átgyalogolnunk, mi nagy hőségben, szélben vagy esőben igen alkalmatlan volt, sőt életveszedelemmel is járult, mert minden perczen attól kelle tartanunk, miszerint — miután ismét a' nevezett fatáblán írva van, hogy a' hidon sebesen hajtani n e m s z a b a d — vagy a' vágatva rohanó kocsik által legázoltatunk, vagy egy falka marhától, mellyet épen akkor szokás a' hidon áthajtani, midőn azon legtöbb ember mozog, letiportatunk, vagy a' hajóhúzó kötelek által a' Dunába sodortatunk, ha ügyesen bukni nem tudunk, mit, pesti kereskedők nem lévén, csakugyan bajos tölünk praetendálni. 4) A' gorombaságok különféle nemeinek most nemcsak a' s z e g é n y e m b e r e k vannak kitéve, hanem részesülnek abban a' j o b b, (?) azaz: a' szerencsésebb sor-suak is, mi, magas nivellációi eszméinknél fogva, igen üdvös és 'anulságos. 5) A' nemadózás hősei lassankint átlátni kezdik, miszerint az embernek keze csakugyan nem azért teremtetett, hogy mindig m a g a f e l é hajoljon, hanem embertársa, azaz: a' r é v é s z felé is forduljon, ha—h a l a d n i akar. 6) Némelly collegáink,

kiknek az egymás elleni pizkolódásokban még elég gyakorlatuk nem volna, a' hajósok társaságában remek kamaszokká képezhetik magokat. 7) Kissé nedves időben, midőn sárhalmazok és pocsolyák közt kell a' csolnakokig balancirozni vagy azokból kiszarkalábolni, önkényt megtanulunk tánczolni, mi a' rövid farsang- és tervezett számos bálknál fogva annál jobb, miután Beauval, Wolff és Kolosánczky urak ugyis alig győznek már tánczlecskéket adni, ha mindjárt arannyal is csalogatjuk őket egy órára. 8) Az ember megtanul imádkozni, midőn az ügyes csolnakosok által két jégdarab közé szorítatik 's ezek barátságos ölelései közt, ha mindjárt egekig nem is, de mindenesetre közel a' tulvilághoz — ragadtatik. Az imádkozás pedig e' pogány időkben lelki üdvösségünkre szolgál. 9) Hát még mit mondjunk irigyelendő sorsáról némely szegény férjnek, kinek a' a' zajló jég legillőbb ürügyl szolgál, ha kedves nejétől néha több napig távol akar lenni, 's ki már ezen oknál fogva is sohajta tekint az épülendő állandó hídra; meg 10) a' szerelmesről, ki minél több életveszelelemmel küzd az átsolnakozásnál, annál nagyobb érdemeket szerez magának imádoztja szívében! ? 's t. b. — Reméljük, hogy ezen pár okok, miket végtelenig tudnánk folytatni, eléggé meggyőzték t. cz. olvasóinkat, mikép csakugyan valódi jótétemény reánk nézve, hogy a' hidat kieszédték, mellynek minél későbbi, azaz: csigalassabb betételéről a' derek hídberlő 's energicus rendőrségünk annak idejében gondoskodni fog.

*Mult csütörtökön Pesten a' két szerecsen-utczában egy emeletes ház tetején — az ugynevezett Meszteticsfürdőben — tűz ütött ki. A' telőnek még nem égett el fele, midőn már helyszinén voltak a' vizipuskák. . azonban mit tehet a' leggyorsabb, legszemesebb rendőrség is a' sors önkénye ellen? A' sors ugy akarta, hogy december első napjaiban kemény hideg legyen; e' kemény hideg miatt a' fecskendőkben a' viz, melly hihetőleg még a' mult égés alkalmával maradt bennök, megfagyott 's jó félóra telt bele, míg a' jeget, az égő ház üszkei mellett, forralt vízzel felolvasztaták, mi alatt a' ház, természetesen, egészen leégett. — E' dolog nem azért furcsa, mivel minden józan rendtartás ellen van, a' főcskendőkben, égés idején kívül, vizet tartani, mi még egyrészt az edényt rongja és rothasztja, másrészt az épen itt tapasztalthoz hasonló kártékony hátramaradást okozhat, — hanem furcsa, igen furcsa azon különös körülménynél fogva, melly szerint, bizonyos helyen, a' vizipuskák örökös elkésése szokja a' bajokat okozni, ez esetben pedig a' nagy serénység, melly tán három nappal a' tűz előtt tölté meg vízzel az edényeket, volt a' baj szerzője. — — Másnap a' háromdob-utczában, harmadnapra Budán a' ráczvároshan égett: egy kis meleg a' nagy hidegben!!

*Nem szokásunk, hosszú bálhirdetések- vagy referádákkal betölteni szűkre mért hasábjainkat, de ez egyszer kivételt kell tennünk, mert olly jeles mulatságról szólnunk, mellynek országos érdeke van, 's melly, mint hinni szereljük, díszes előpéldául szolgál a' megyékben jövő farsangra tervezendő vigalmakra nézve is. Januar Skán a' pesti redouttermekben fog tartatni az első védegyleti tánczmulatság, mellyre háziasszonyokul közlekedéssel gr. Batthyány Lajosné és Károlyi Györgyné választattak. A' vigalom elrendezésével — főelnökül gróf Batthyány Kázmér kéretvén meg — tizenkét tagból álló választmány bízott meg, korlátlan hatalommal. A' részvényesek száma 600at felül nem mulhat; részvényes csak védegyleti tag lehet, kinek mindegyike azonban négy vendégjeggyel megtiszteltetvén, vendégekül mások is meghivatnak. Mindezek, mint a' részvényes tagok, fel fognak szólítani, hogy a' vigalomra, mennyire lehet, honi kelmékben 's nemzeti szabású öltönyben megjelenni sziveskedjenek, miután annak földiszéul az egy szerűség fog tekintetni.

* A' kisdedová intézet igazgatóját Ney Ferencz urat a' növendék kisdedóvók f. hó 2-kán, mint nénapja előestvéjén, fáklyás zenével és szónoklattal tisztelék meg. Igenis jól ismervén barátunkat, meg vagyunk győződve, hogy ő ezen kitüntetést semmi egyébnek, mint a' tisztelgők szíves hajlandóságuk nyilatkozatanak tekinté, mit ő az azokhoz intézett szerény válaszában ekkép fejeze ki, miszerint így vagy amúgy nevezetlni nem érdem, hanem inkább a' vélelten játéka; 's hogy a' név, melyre pályákon összemunkálva érdemet kell szerezni, 's pedig az első, legfőbb név: a' hazafi név!

* Hire van, hogy a' nemzeti színház belépti díja főlebb emeltetik, mit némelly lapjaink helyeselnek, némellyek nem; — ezen utóbbiakhoz tartozunk mi is, 's pedig azért, mert e' szép intézetnek őszinte baráti vagyunk 's nem hihetjük, hogy derék igazgatónk tulajdon érdekét annyira szem elől téveszthetné, miképen színházunk jövője kockáztatásával, abból sok buzgó, de kevesebb tehetségű hazánkfíjót kizárja, másoknak pedig, kiknek hazafisága ugys csak mátol holnapig tart, a' legjobb ürügyet szolgáltatssa, hogy ismét sans géne a' mandzsur-ba tévedhessenek. — Az nem lehet ok, hogy — mivel a' most neveztük barlang haszonbérloje a' belépti árt főlebb rugtatta — a' nemzeti színház igazgatója is ezt tegye, vagy, magyarán mondva, majmolja; mit a' magyar büszkeség egyáltalában meg nem engedhet. A' leendő nyereséget, ha csakugyan lehetne ezen speculationál nyereségre számolni, amúgy is kipótolja az évenkénti országos segedelem, mely bizonyára diszesb és biztosabb pártfogás, semhogy azt, nemzeti méltóságunk veszélyeztetésével, egyéb nyereszkeségi kísérletekkel párhuzamozni szabadjon.

* Császár Ferencz ur az „Aradi vészlapok“ hőkeblü kiadója, hirlapok útján közölván A rad városa választott polgárainak közönsége f. évi nov. 28. tartott polgári üléseből hozzá intézett hazafiai levelét, melyben mindazon lelkes férfiaknak, kik az „Aradi vészlapok“ kiállítását a' legszebb ügyszeretettel lehetségessé tették, „Arad szegény népe helyett az enyhített nyomor felig kiderült arczával, községek részéről legforróbb köszönetét“ ohajták kifejeztetni — kedves kötelességül tekinti e' megtisztelő megbízás folytában a' részvett lelkes író- és művészkoszorút, mely a' szent ügyben minden jutalomvágy nélkül vala kész, vele kezét fogni, a' legszebb érzés hő nyilatkozatáról értesíti.

* A' „Honderü“-ben megdöbbenve olvastuk, miképen egy e' napokban Rómából Pestre érkezett művész azt bizonyítá, miszerint híres tájfestőnk Markó a' pesti műkiállításra műveket soha nem küldött 's azok hihetőleg — Bécsben készültek. Collegánk méltán boszankodik e' gyalázatos mystification, ha t. i. a z volna 's e' hirt collega uram nem valamely theakörben hörpölte volna fel, a' helyett, hogy mint újságíró 's műegyesületi választmányi tag előbb meggyőződnek, úgy mint mi meggyőződünk, miszerint az egész állítás csupa rágalom és pletyka. A' ki nem hiszi, ám tekintse meg választmányi tag Mühr Antal urnál Markónak a' felküldött és felküldendő képek ügyében írt több rendbeli eredeti leveleit 's méltó indignációval fog eltelni némelly könnyelmű journalistáink ellen, kik szobában gyártott ujdonságaikkal már annyszor jégre vezették a' közönséget.

* Budapesten egy archaeologiai társulat akar alakulni, melyről, mihelyest alapszabályai kiadatnak, bővebben fogunk szólani.

* Azon hölgyeknek, kik a' külföldieskedés metelyéből még ki nem gyógyultak 's pirulnak honleányok lenni, ajánljuk Mes si Klára (nem tudjuk, aszszony-e vagy kisasszony?) divatsalonját a' várczi-utczai Jüttner-házban. A' neve-

zett divatárusnő német és franczia hirdetésekét küld a' házakba 's azért igen igen érdemes arra, hogy a' magyar hölgyek pártolják.

* Mult csütörtökön Telepi György, első comicusunk, ködfátyolképeket mutatott a' nemzetiben. Nem szeretünk első látásra mindjárt ítéletet hozni, csak azt gondoljuk, hogy Telepi ur ezen Döbler-utánzással aligha úgy nem jár, mint Bartók ur (ki különben igen haszonvehető színész) járna, ha Telepi urnak szerepeit akarná játszani.

* Ugyan a' nemzetiben Ghys ur is hegedült — bérletszünet és üres ház előtt! Hej, más vonzó kell már e' népnek, mint a' hegedűvonó!

* Petőfi ismét egy új költeményt készített „János vitéz” czím alatt. Vörösmarty 's a' Vachott-tesvérek, kik előtt tehetségdús költünk azt felolvasá, egyhangulag igen jelesnek mondják.

* Degré Alajosnak, ki csinos novelláiról nem ismeretlen már az olvasó közönség előtt, egy három felvonásos vigjátéka: „eljegyzés álarcz alatt,” a' játékszini válaszmány által egyhangulag elfogadtatott 's mint halljuk, még e' hónapban fog színpadra kerülni. Szerencsés sikert fiatal barátunknak.

* Ender kisasszony, a' nemzeti színháznak bucsút mondván, most a' mandzsurbán énekel. Mondják, hogy a' nemzeti opera azért csak most is olly jó, mint előbb volt.

* Említettük már e' lapokban, miszerint koszorús lantosunk Vörösmarty Mihály minden munkáinak kiadását Kilián György pesti könyvtáros ur, a' legszebb csinnal, 's a' lehető legjutányosb áron megkezdette; 's ezennel sietünk tudatni t. olvasóinkkal, hogy e' szép hazai kincs második kötete (a' kézi kiadásban), 's illetőleg második füzeté az egy kötetben megjelenő 's a' nemzeti könyvtárhoz sorozandó kiadásnak, megjelent. Amabban Vörösmarty nk minden eddigi lyrai 's egyéb kisebb versei; ebben pedig azok befejezésén túl, a' mindig kedves emlékü „Zalán futása” czimű hőskölteménynek megkezdése is foglaltatik. — Ha Vörösmarty lyrája honszerte ismeretes nem volna, elmondhatnók itt, mikép e' második kötet- 's illetőleg füzetben, költünk második időszakából 's a' harmadikból — melly 1832—1844ig terjed — foglaltatnak a' véleményünk szerint legszebb, legdicsebb teremtményei a' magyar lyrának. Ki nem ismeri, ki nem tudja a' „Szózat”ot, melly nyolcz év óta zeng vissza minden magyar szívből hatalmas emelkedési ihletettségével? Azon sokoldalúság, mellyet költő tanusít, valóban meglepő. A' komoly és szeszélyes lyra emelkedései és játécai, majd a' busongó dalnok kedves phantasiái, mellyek egyik lapról a' másikra egymást felváltva a' legdúsabb lelki és szívbéli élvezetet nyújtják, alig találtnak fel nemcsak eddigi, bármelly magyar költőben, de — mennyire ismerjük — a' külföld sem igen tűntet fel ollyat, kinek lantja ennyi gazdagság- és erővel ennyi változékonyságot párosítva. 'S a' mi Vörösmarty lyrájának általánosan elismert és méltányolt fő érdemét teszi, az, hogy minden húrja tiszta magyar érzést, tiszta nemzeti jellemet rezg. Hosszas volna a' mondotak után egyenként venni bírálat alá e' gazdag és megbecsülhetlen gyűjtemény egyes verseit; elég, úgy hisszük, tudatni a' magyar közönséggel, hogy e' Ildik kötet ('s illetőleg, füzet is) megjelent; mert szerző honszerte ismert jelessége eléggé ajánlja a' könyvet, melly legbensőbb meggyőződésünk szerint, egy hőlelkű magyar könyvtárából sem fog hiányozhatni; kivált miután a' kiadó — 's ezért hála és köszönet neki — olly jutányos árt szabott a' jeles műnek.

N-y.

POGÁNYSÁGOK.

VAJDA PÉTERTŐL.

Nem tudok olly pogány lenni, hogy a' pogányt embernek ne tartsam, átm-bár példák után indulhatnék, olly emberek példája után, kik nagy tekintetben állottak, és mégis tagadák, hogy a' pogányt isten teremtette volna. Az illy derék emberek mindent látnak nagy hevőkben, még azt is, hogy a' viz fölfelé foly, és hogy a' tűz alá terjeszkedik, csak azt nem, hogy vannak emberek, kecskelábakkal.

Az én szívem jobb sokakénál: nem nézhetek szenvedő embertársra, hogy ne sajnálnám őt, habár tul lakik is a' Bugón vagy Lajtán; de méltán kinevettem itthon, mint holdba epedő, ki jobban tennék, ha honn maradnék sajnálkozásommal és epekedés helyett segítenék. Találnék akár tizmilliót, ki jó néven venné a' segedelmet . . Hanem nyakas szívemnek ez csekély szám: én az egész világot sajnálom . . miért nem magyar. Ha magyar volna, azonnal segítve lenne rajta.

Pogány nép vagyunk mi, melly nehezen fér meg a' maga bőrében, azért mindig azt nézzük: mi sült a' más konyháján és hogyan halad előre a' más kocsi. A' sültet ugyan mi is megennők, 's tudjuk, hogy a' kocsit Kocson találták föl: de azért nagylelkű türelemmel nézzük, a' mint más vendégeskedik és vasuton rohan, 's nem esünk hajába. Ez tőlünk sok . . de annál többet cibáljuk egymás üstökét.

Más pogány ember nem bántja a' pogányt, mert rokona, és békét hagy a' hívőnek, mert ellenfele: az én barátaim tul a' Tiszán, tul a' Dunán nem ismernek sem pogányt, sem hívőt, hanem egyiránt ellenségei mindenkinek, 's a' mi több, magoknak is. Isten bocsássa bűnöket: nem tudják, mit cselekesznek.

Barátaim érzik, hogy koldus-ördögök, és attól félnek, hogy a' tolvaj meglopja őket. Minő pogány comoedia. — — Azt mondják: nem fizetünk; nem fizetünk a' valamitől, mikor semmink sincs. Szent igazok van. A' valamitől valamicskét, a' semmitől semmicskét kell fizetni. Ha egész Magyarország biztosítja magát tűz, víz és háboru ellen, csekélységet kell fizetnie. Különben e' gondoskodás majdnem fölösleges.. Csak előre a' pogánykodás útján, és biztosítva leszünk — egy zsebben — és örökre!

Én lelkemből szeretem, kik velem egyetértenek; hisz a' fecske is szereti a' fecskét, a' szarvas a' szarvast, az ördög az ördögöt 's az angyal az angyalt; hanem azért haragszom: miért nincs az angyalnak magyar neve? Miért kellett az angyalt a' görögöktől kölcsönöznünk? — Nem hittem volna, hogy annyira barátja nemzetem a' kölcsönnek.. De régente legalább kapott becsületes kölcsönt, ma az ilyen már nem is kell neki. Ma a' görög nem adna neki kölcsön... nem cserében.. ma nem ő nevet görögül, hanem — — a' török.

A' görög mindig pogány nép volt, már neve mutatja. Egy nőért földulta Tróját; legbecsületesb emberét, Sokratest, megölte; Rómának soha nem akart hódolni. De pogányul lakolt miatta. Rómaivá és törökké lett, és e' ruhát sokaig viselte, míg nemzeti köntöst ölthete föl.. A' szegény ördög!.. mi pedig Atilában és Zrinyiben jártunk 's Nikot születése előtt is dohányzánk. Csoda-e, hogy egész életünk füst?

Mi jámborok vagyunk; de a' világon sok a' pogány, és ez veszedelmes. Senki sem hiszi ugyan, de el kell mondanom, hogy van pogány saját kebelünkben is.. Hogy ottkүн csupa pogányok laknak, nem szenved kétséget. Találkozik ember, ki magát nem hagyja megvesztegetni, ki igazságot szól, ki a' jogot a' szegénynek is kiszolgáltatja, ki szegény marad, csak hogy becsületes lehessen. Ez, nemde, megfoghatlan előttetek? Én természetesnek találom, mert ez nálunk a' természet.

A' pogány ember nálunk saját fejéből gondolkozik, saját szívére érez; van nemzete, hazája; vannak rokonai, barátai: ezek iránt szent hévvel viseltetik, javokat kész előmozdítani; számokra készen áll kebelet szíve, erszénye. Nem huzza vissza magát semmi tehertől; azt mondja: nem vagyok más agyagból gyúrva, mint más, — nem akarok herébb lenni másnál; legyen velem, a' hogy érdemlem. — Fejének hasznát veszi, nem ugyan, mintha a' csirkéken és libákon, a' rókákon és medvéken és a' kap-

panokon ki akarna tenni : hanem mivel unalomból nem tud egyébhez fogni. Ezen okból olvas is néha, cselekszik is néha : de apjai a' sirban, tudom, meg nem köszönnék, ha tudnák, miről gondolkozik és cselekszik.

Mások, a' nempogányok, ellenkező uton járnak: ezek teste külön takték, lelke legalább is tíz fokkal nemesebb, mint borok sem közönséges magyar, hanem rajnai, champagnei. Ezeknek magyarul szólni még csak évek előtt is szörnyű bűn lett volna, Pesten lakni pokol, magyar készítményt viselni, pokol ezer kinja. A' pogányokat megvetették, velők nem érintkeztek volna a' félvilágért . . az érdemet rőf papírok és kutyabőrök után mérték. Szégyelték, hogy a' pogányokhoz tartoznak 's szégyenletökben idegen tollakkal ékeskedtek, idegen hangon sipoltak, idegen fészekben laktak. Csak egy tartá meg őket . . mi a' gólyát hívve teszi a' mocsárhoz és a' gödényt a' tavakhoz.

Az illy nempogány ember keveset tanult, mert ahhoz előjoga volt; miért is lett volna szükséges drága fejecskéjét megerőtetnie, mikor az ő feje üresen is elég sokat nyomott: mert míg a' pogány embernek csak a' bor száll fejébe, neki még az ételek is. Ez előjogainak legszebbike. Innen a' sok izmos, húsos fej.

De tekintsünk tovább a' nagy világba, 's látandjuk: mi sok pogány van benne. Csodálkozom, hogy szenvedheti meg isten e' sok törököt, persát, hindut és más cifra nevű embereket, kik azt sem tudják: mi szörnyű vétek pogánynak lenni és mégsem térnek meg. Egyik egy, másik három, másik hat arczczal képzei magának brámáját, és kineveti a' többieket. Minő illetlen dolog ez, mintha mindenütt a' hibákat kellene megtapsolni 's az erényt kinevetni, mint nálunk! Ennyire még máshol nem mentek. A' szegény ördögök: mennyire hátramaradtak! de tudom, szégyenlik is magokat 's a' föld alá bujnának előlünk. Kár, hogy hódító nép nem vagyunk: bizonynyal ki nem állnák szemünk tüzét, és mi bírodalmat szereznének, nagyobbbat az orosz-chinainál, csupa szemmel.

Vannak szemmel hódító pogányok is: mondják, hogy a' Kaukasz hegyei között sok ilyen lakik, kik lebecsájtkozván az ormokról, szörnyű pusztításokat visznek végbe egész keleten, tehát a' hívők között. Jövetelők bizonyosan valami hegyi patakhöz hasonlít, mely záportól szaporodva 's sziklákat hengergetve rohan előre 's ellenállhatatlan; magok pedig hihetőleg ragadozó orozlánok, mellyek meglesik zsákmányukat és ráugranak véletlenül és szétdarabolják. Ki ezt hinné, csalatkoznék. Villámmal vernek ők le, de a' villámok szép szemekből jönnek; éjszakánként pusztítanak, de az éjet sötét hajok képezi; megvakítanak, mert hasonló a' naphoz: ha reggel nézed őket, rózsás hajnalképűek, ha délben, vakítólag ragyogók; de azért nem bánod vakságodat, mert őket még vakon is látod, 's boldog vagy, ha ujjaidd lehetnek szemeid. Karsu kigyók ők,

alig foghatod meg derekukat, — 's mérgök van, de nem külön mirigyek- és fogakban, mint a' kigyóknál, hanem piros ajkaik méheiben.. Elkábulsz illatjok kéjétől 's lemennyköveztetel szemöldeik szikráitól. Szellőt vélsz virágokon suhogni, ha lépnek, angyalok zenéjét hallod, ha szólnak. Láz fog elő, ha józan vagy, 's mámorod kéjét nem adnád a' világért. Ilyen pogánynak rabjává lenni, iszonyu dolog: uram isten, ments meg minden jó keresztényt!

Ha tudós kérdezne meg, hogyan osztom föl a' pogányokat? — válaszolnám: szóban és tettben, tudományban és erkölcsben pogányokra. Vannak emberek, kiknek szája nem jár, kiket dicsekedni, kérkedni, buzgólkodni, imádkozni soha nem látsz; kik tanultak ugyan valamit, de épen nem állítják, hogy a' tudás határain túl léptek; elismerik, hogy köztök és a' végek között nagy tér van, melyet be kell tölteni, 's látják, hogy e' tér be is töltetik a' legkülönbözőbb mythusokkal, költeményekkel, melyek utoljára egyre mennek ki, mint czéljok egy vala. Ezek a' szóban pogányok. . félelmes nép.. melytől őrizkedni kell és tiz lépésnyire maradni. Vannak azonban mások, kik mindig adakoznak, tanácsolnak, segitenek, a' hol sem adomány, sem tanács, sem segedelem nem kell: ellenben a' házi-adó, a' hadi-adó, a' nevelés ügye számára nincs fillérök is; kik erényes, buzgó, hívő, fedhetlen életüek saját esküjök szerint— 's a' világnak nincs joga őket megczáfolni, ámbár tudja, hogy hidegek mint a' jég, 's a' templomnak ajándékozott huszas özvegyek és árvák könyeibe került. Ezeket erkölcsi pogányoknak nevezném, ha a' tudós ur megengedni méltóztatnék.. vele született kegye szerint.

Bizony, uraim és hölgyeim, pogányéletet élünk!.. Néha pogányok vagyunk, mert nem akarunk jót tenni; máskor, mert nem tehetünk, nem lehet; néha ostobát beszélünk, mert tőle nem kapunk fogfájást, máskor megijedünk, ha igazságot hallottunk; néha hideg szívvel szalasztjuk el a' jó üstökü alkalmat, máskor fölpattogás által rontjuk meg az ügyet; néha szelidek vagyunk, midőn az erély használna, máskor durvák és indulatosak, midőn szelid következetesség vezetne célhoz. Legpogányabbak vagyunk pedig akarattunk szilárdságára nézve. Akaratunk most tavaszi hó, most nyári dér, majd füst láng nélkül, majd láng pozdorja fölött. Mind a' mellett isten teremte bennünket, és e' szerint, ha nemesek nem volnánk is, tiltva volna ránk vadászni, a' nyul- és szarvas-tilosban. Kívánom, nevedjünk és gyarapodjunk!

AZ ELSŐ ORSZÁGH.

TÖRTÉNETI BESZÉLY.

BÉRCZY KÁROLYTÓL.

III.

Lealkonyodott a' martiusi rövid nap, a' Duna elsimuló habjai felett sűrű köd emelkedék, mellynek szürke fátyolán át kétesen világított a' igellért-hegyi tűz örökös fénye. Sybilla — mint szokottan — az égő máglya előtt ült, 's hegyes könyökeit sovány ölébe ásva, a' felpattogó 's elenyésző szikrákat nézdelé, midőn nyugalma ismét egy késő vendég érkezte zavará. — Tetőtől talpig bő fekete köpenybe burkolt lény volt ez, fejét olasz divatu tollas kalap fedé, melly a' szemekig mélyen lehúzza, birtokosának csak orrát 's fekete hajának kibúvó néhány fürtét engedé látni. Az alak sebesen jöhet, mert lélekzetfogyottan 's látszólag fáradtan a' torkolatnak egy nagy kövére roskadott.

Sybilla lecsilapítá az iszonyuan nyávogó 's pöffeszkedő kandúrt, — 's némán a' megszólításra várakozék. A' burkolt alak hasonlóan szótlanul tekintett körül a' szeszélyes rendezési lakban, 's miután kipihegé magát, felállott, és olly hangon, mellynek vékonysága azonnal elárulá, hogy nem férfitörökből származik, így kezdé szavait:

„Való-e, mit a' hir mond, hogy te nemcsak jövendőlni tudsz, hanem bizonyos szerek használatával az ohajtott hatást vagy képes előidézni?”

„Ki kételkedik tehetségemben, az ne háborgasson, mert neki zárva lakom és tudományom“, viszonzá ez kedvetlenül, de mind a' mellett szorgosan fürkészve az idegen alakját, mert az előtte ismerősnek tetsző hang figyelmét gerjeszté.

„Ha bezárodik is, — vága közbe az első — talán majd kinyitja e' kulcs, 's itt egy tömött erszényt dobott a' földre, mellyből néhány arany az agg nő lábaihoz karikázott.

„Gyarló emberek! megvetem kincseteket, melly előttem ép olly kevés becsű, mint a' kő e' sziklabércz gyomrában. Ha van bennem bizalmad, add elő kívánságod.“

„Készíts italt, meghódítani egy hozzám idegen szívet.“

„Illy italt készíteni hatalmamban van ugyan, de hatása sokat függ az egyéniségtől, 's azért látnom kell kezéd tenyerét, hogy az abban czikázó vonalak szerint csinálhassam a' keveréket.“

A' vendég kevés ideig kételkedve tekintett a' jósnőre, aztán egy gömbölyűen puha kezét nyújtott elébe, ellentétét a' töpörödött vékony ujjaknak, mellyek most az előbbit átfogák. A' köpenyest borongás futotta át a' csonthideg érintésre, — Sybilla e' rövid másodperczet használta, mert apró szemével a' kalap alá élesen behatva, vendége kilétéről meggyőződ-ni látszoték.

„Ezelőtt huszonegy évvel, — mondá kis vártatva 's a' kezét, miután tenyerét figyelmesen vizsgálá, elbocsájtva — ezelőtt huszonegy évvel, nemde a' tizenhét évű leánynak nem volt szüksége bájitalra, hogy szívet hódítson, hanem inkább méregre, hogy a' meghódított 's aztán eldobott szívet megölje — — — — “

„Honnan tudod te ezt, boszorkány? — vágott közbe hirtelen felpattanva az idegen — honnan tudod te azt, mit én örök feledékenységbe temetve hittem? szót sem többet erről, vagy reszkess haragomtól!“

„Haragodtól? hi hi hi hi! — 's hiszed, hogy ismeretlen vagy előttem? 's hiszed, hogy rettegek haragodtól, Cillei Borbála? — rettegj te az enyémtől, királynő, kit egy szavam semmivé tesz — 's bájital helyett gondolj inkább gyermekedre, első vétkes szerelmed — — — “

„Gyermekekre? — kiálta közbe felingerelt indulatának egész hevével Borbála, kit most már nevén nevezhetünk — örült vagy, undok boszorkány? nekem Erzsébeten kívül nincs gyermekem — — “

„S te ezt méltán hiszed, mert véled, hogy az első a' kegyetlen tigrisanya parancsára vízbe dobott, — de csalatkozol, e' fiu él! 's a' szívtelen anya iszonyu szándokát megboszúlandja!“

„Hazudsz, vén harpya! — orditá a' dühös nő, 's kipirult vonásai, a' tűz kékes fényétől világítva, szörnyű kifejezést vőnek — nekem nincs gyermekem, nincs! nincs! 'S nem akarom hogy legyen!“

Sybilla hallgatott, 's csak pittyedt ajkait voná gúnyos vigyorgásra.

„S ha mégis valók volnának e' nő szavai, — folytatá kissé csilapultan önmagában — ha fiam élne! — De mit tartozom én ez üres szavaknak hinni? mit ez örült nő agyrémének? — én bizonyítmányt akarok!“

„Bizonyítmányt? — viszonzá a' jósnő — nem elég bizonyítmány-e, hogy bűnös lelkednek legtitkosb redőit felleplezém? fíjad él, ismétlem én, 's a' reá érdemetlen anya nagypéntek éjjelén megismerendi őt.“

„Elámitani vélsz rejtélyes szavaiddal? oh, én tulvagyok ezeknek hatásán, 's nem is ezen álhit vezérle hozzád, hanem mert híresztelt fű- és növényismeretid által olly szert remélek tőled nyerhetni, melly az ifju vért lángra gyulassza, 's a' dagadó erekbe szerelmi ihletést adjon. — A'

koczka fordult — az ügybe más érdek szövődött, 's én erről biztos adatokat kívánok. Azért félre a' szemfényvesztéssel, — pokoli mesterségednek 's cifra beszédednek anélkül sem hiszek, 's ha jó szerivel nem akarsz vallani, Cillei Borbála kényszeríteni is fog tudni!

Mondá, 's lábujhegyre emelkedve, öklösült markában hegyes aczéltört villogtatott; — az agg nő erre sajátságos sziszegő hangot hallata, 's Patvar, az óriási kandur, szakadatlan morgással nyilvánítá éberségét.

'S most fedezd fel, borszorkány, ki vagy, honnan ismersz engemet, 's ha fiam él, — ki ő, hol és merre van?

„Erötetve kérdésekre soha sem feleltem, azt azonban tanácslom, hogy ha üdvöd kedves, hajszálnyit felém ne közeledj!”

„Ha vallani nem akarsz, vidd sírba titkodat 's némulj el örökre!” — kiálta Borbála 's felemelt törrel a' jósnőnek rohant. De alig mozdult helyéből, midőn nyaka körül 's jobb arczán hirtelen éles fájdalmat érte, melly ajkairól dühös sikoltást csikart le. E' fájdalmat a' szabadon bocsájtott 's hihetőleg ingerelt vad macskának mélyen beható körmei okozák, — mert Patvar, mintegy sejtve urnője veszélyét, egyetlen ugrással Borbála nyaka körül termett, 's a' ruhaszöveten át mélyen véste be hosszú körmeit ennek fehér husába; — a' jövő perczben azonban véresen hullott alá a' tüzrakásba, mert a' jósnőre emelt tör a' megtámadó állat fejébe furódott.

E' jelenet sebesebben ment véghez, sem mint az szavakkal elmondható, 's mire Borbála ámultából magához tért, az eltűnt jósnőnek hült helyét lelé. A' lángokba hullott macskának égése kiállhatatlan büzt terjesztett el a' barlangban, honnan feltartott lélekzettel sietett ki a' esillagos ég alá Zsigmond neje 's Magyarhon királynője.

IV.

1414-ik év virágvasárnapja volt, egy kellemes tavaszi napnak vider délutánja. A' várkapornában elhangzottak már a' déleesti tisztelet ajtatos dalai, 's a' felszállongó tömjénfüst összeolvadt a' szürkület kétes homályával, — a' kitóduló nép külön csoportokba oszlott szét, 's mig az öregek csendes beszélgetéssel ülék meg a' hetedik napot, az ifjuság vidám tréfa, enyelgés és játék zajában kereste és találta élvezetét.

Beszélyünk fonala a' királyi palotának egy belsőbb termébe vezet, mellynek küszöbét csak a' királynő néhány megbizottabbja lépheté át. E' teremben minden izlésre és kényelemre mutat, — a' várkertre 's Dunára nyíló nagy ablakokat nehéz szövetű virágos függönyök fedik, mellyeknek redőzetiből arannyal gazdagon terhelt bojtok függnek alá, a' roppant értékű himzett falszőnyegek között padolatig érő óriási tükrök emelkednek,

az ablakmélyedésekben narancs- és citromfák terjesztik elő szép mivű edényeikből virágdús ágakat, a' butorzatot aranyzott orozlánfő-lábakon nyugvó asztal, saffiánnal fedett szeszélyes alakú karszékek 's nyugágy alkotják. Az est röpkedő félhomályát kedvesen deríti fel a' kandallónak vigan lobogó tüze, mellről egyszersmind keleti gyökereknek kéjes illata párolog fel.

A' nyugágyon Borbálát látjuk odadőlt helyzetben elterülve, 's ha vonásainak gondolkozó kifejezéséről itélnünk szabad, agyában hihetőleg tervek fonala szövődik, — fel-felrezzenései azonban elárulják, hogy várakozik 's várakozása nyugtalan. Tagjait keresett pongyola fedi, mellynek bő ujjai láttatják a' finom csipkével körülreczézett gömbölyű karokat; szándékos hanyagsággal leomló fürtei körülárnyékolják arczait, talán hogy elfedjék ezeknek egyikén a' karmolást, mit a' selyem tapasz a' vizsga szem elől nem eléggé biztosít.

Egy mesterségesen elrejtett szőnyegajtó lassudan feltárult, 's ezen egy szolgál, a' királynő legsötétebb titkaiba avatott, lépett be.

„Itt van már — mondá ez — 's künn várakozik felséged parancsára.“

„Jöhet; — lön a' válasz — te azonban Vranov, csengetésemre megjelenni minden perczen készen légy.“

Vranov, a' rőt hajú, 's még Cillei Herman udvarából átköltözött szolgál — meghitten biczente fejével, eltávozék, 's a' következő perczen egy, előttünk már ismert ifju, állott a' nyugágy hullámozó párnái közé merült királynő előtt.

Nem lesz talán felesleges egy rövid pillanatot vetnünk ez érdekes ifju külsejére. Sötét megszín zeke folyta körül középnagyságu szabatos termetét, karcsu derekát széles öv szorítá, 's erről görbe kard függött alá, érintkezésbe jövé a' sárga csizmán pengő sarkantyúval Szöke csigákban lehulló haja vállait veré, 's egy éke volt a' gyönyörű főnek, mellynek anda kék szemei, szépen hajlott orra, 's arczainak gyümölcs friss pirja, festő mintaképeül szolgálhata. Korra húsz évű lehete, mert a' serkedő szakál még csak vékony selyempelyhekben mutatkozik sima állán. — Olvasómat nem csalta gyanítása, — ez ifju Ország az apród volt.

„Légy üdvöz termeim legbensőbbikében, Ország! — kezdé a' királynő — lásd, én ígéreteimről itt sem feledkezem meg. Szándékom meggyógyítani ábrándozó lelkedet, 's azért szólj, mi segíthet bajodon? mit óhajtasz, nevet, rangot, birtokot?“

„Köszönet, forró köszönet, fenséges királynőm! — viszonzá ez elfogult meglepetéssel — kegyességed érdemtelenre háramlik.“

„Vagy talán azt akarod mondani, hogy mindez nem pótolja ki egy anya szeretetét? Tanácslom, hagyj fel e' hasztalan ábrándozással, — aztán,

mint már mondtam, én neked több akarok lenni, mint urnöd, 's ennek jeleül im kezem, reá a' csókot nem a' királynő fogadja el.'

Az ifju apród hidegen csókolá meg az odanyujtott kezét.

„Csak közelebb, bátortalan ifju! — mondá amaz, 's megtartva kezét, mindinkább olvadékony hangon folytatá: igen, én több akarok lenni mint hideg urnöd, én pótlandom neked a' hiányzó testvért, 's szellemrokonod leendek. — Hatalmam nagy, kérj bármit, 's ha ohajtásod legmerészebb leend is — teljesítenem azt!’

„Felséges asszonyom! — szóla ekkor Országh, ki alig figyelve a' királynő szavaira, gondolatában csak saját kedvenczeszméjének élt — magad mondtád, hogy az ifju sziv a' sors csapásiért a' szerelemben keres kárpótlást. Én szeretek lelkem egész mélyéből, — add nekem mátkául Dersfy Etelkát, 's a' föld legboldogabb halandóját lábaidnál látod!’“

Cillei leánya, ki fenebbi beszéde által egészen más hatást vélt előidézni, reményében illy homlokegyenest csalatva, hirtelen felállott, 's míg szemei villámokat szórtak, a' sértett büszkeség dühös hangján így szólt az ifjuhoz:

„Börtön neked, nem mátká! hálátlan ostoba te! kire kegyeimet méltatlanul pazarlám — börtön, hol érzelő holdvilágos szerelmed kihűljön! — ismersz? nevem Cillei Borbála!’

A' szenvedélyi sebes átmenet, mellyel e' nő buja vágya a' legdühösebb boszúra változott, furiához hasonlóná tévé őt. Szemei kidülledtek üregeikből homlokának erei domboru kék fonalakká dagadtak, 's míg egy keze 'a megsemmisült ifjut fenyegeté, a' másik hevesen rángatá a' csengetyűzsinórt.

Vranov, a' cseh szolga, berohant, 's az apródot, mielőtt ez védelemre csak eszmélhete is, izmos karjaiba felfogva, őt Borbála egy intésére a' szönyegajtón elhurcolá.

V.

Négy nap telt el a' főnebbi események után, 's az ötödiknek borús éjje lepte be sötét fátyolával a' láthatárt. A' keresztény emberiség a' megváltó nagyszerű halálának évünnepét ülte e' szent napokban, 's buzgó keresztlátogatások után ájtatos ima közt ment át az álom karjaiba. — Csak Országh nem imádkozott; — hiszen ő börtöne sötét éjjében, hol a' viharó 's lehunyó napot nem is sejtethé alig tudá az órák, napok folyását. Az udvarban hire szállt, hogy némi sürgetős ügyekben a' király után küldetett, 's így hirtelen eltűntén ki sem aggódott, valamint a' történeteket is — ki sem gyanítá.

A' nádori jelenlegi diszes várkert többi régiségei közt, mellyek az ó kor ereklyéi gyanánt gondosan őriztetnek, van egy hosszú setét folyosó, — építési módja, alakja 's rozszant falai által régi századok bélyegét nyilván viselő. — Beszélyünk korában e' folyosó még egészen új 's összeköttetésben volt a' királyi lakkkal, mellyet még Nagy Lajos kezde építeni, és Zsigmond azelőtt alig néhány évvel végeze be. Föld gyomrában rejlő mély börtönökbe vezetett ez, 's első tervezője nehezen gondolá, hogy azt később egy gonosz asszony használandja alacsony boszújának eszközéül.

E' börtönök egyikében tespedett az ifju apród már négy nap óta, megfosztva minden emberitársaságtól, hangtól 's a' nap jótevő világától, — csak egy gözölgő mécs sárga fénye pisláskolt a' nedves falak büzhödt légében, 's egy nyomoru szalmazsúpot engede kivenni, egyetlen butorát a' földalatti laknak. E' szalmazsúp fekhelyéül szolgált a' fogolynak, mellette feldőlt cserépkorsó feküdt, mit hihetőleg patkányok fordítanak fel, midőn a' száraz kenyérdarabok közt tartanak dús lakomát. 'S illy társaság körében feküdt a' szánandó ifju, ki a' kegyetlen büntetésnek indokát csak itt kezdé sejtetni, de mellynek teljesítésétől nemes lelke a' nyomor súlya alatt is viszsza borzadt. Halvány arczain sápadó bágyadság, beesett szemein több éji álmatlanság rajzoló magát, mert mióta e' piszkos odúba vettetett, részint zavart kedélyzete, részint az undok állatoktól irtózás álmot szeméire jönni nem engede. Két tárgy volt, mi e' borzalmas magányban lelkét leginkább foglalatossá tevő: az első, Dersfy leánya iránt reménytelen szerelme; a' másik a' szüntelen égő vágy volt, szülőit, anyját felfedhetni, mit nyugtalan keblében a' gellérthegyi jósnő ígérete még inkább felhangola.

Nagy-péntek éje volt, 's az irgalmas sors végre álmot küldö a' fogoly pilláira. Álma tarka képeiben éberségének örökös eszméi tovább szövődtek, 's ifjunk visszaálmódá magát gyermekéibe, lelkének vágya egy anyát teremtett ehhez, kinek nyakában ő édes-boldogan csüggött.

„Anyám, édes anyám! — rebegé ő — ne vess balgaságomon, én téged egykor álmomban Magyarország királynőjeként láttalak, ki hozzám egyelőre kegyes volt, később azonban minden ok nélkül börtönbe hurczoltatott!”

Majd ismét a' sárkányrend lovagja volt, 's szívéhez nejét, Dersfy Etelkát, szoritá, a' kedves anya pedig csendes gyönyörrel nézé szerelmes gyermekeit 's a' t.

A' börtön ajtaja nyílt 's ezen a' királynő, tolvajlámpával kezében, lépett be. Ő — miután az ifjut, kiben alacsony vágyai meghiusultak, fogásra vetteté, határozatlan volt, ha eltörje-e felette a' pálczát? mi előtte újság 's szokatlan tett nem leende, — egy titkos benső ösztön azonban nem engedé ajkairól a' halálparancsot lesiklani, részint talán mivel reménylé is, hogy a' nyomor által megtörött ifju akaratának végre engedend. Ál-

matlan éjjén a' gondolat lépé meg, foglyát személyesen meglátogatni 's talán megszelidíteni. — Tolvajlámpát gyújtott meg ekkor, 's Vranov kíséretében a' hosszú folyosón lehaladott; Országhot alva lelé, lassu kimért léptekkel közeledék hozzá, 's fölébe hajolva, elmerülten vizsgálá vonásait.

Milly szép ő! — suttogá önmagának — milly szép és nemes arczé! oh, mennyit tudnék feláldozni, ha önkényes, nem kicsikart szerelmét birhatnám!

'S valóban az ifju szép is volt, — álm-életében arczai kipirultak, 's ajkain szelid mosoly vonult el, — hiszen ő anyjáról álmodott, anyjáról, kit ébersége rideg óráiban olly sovár epedéssel nélkülözött. — A' kép azonban hirtelen változott — az anya szelid arcza haragos fenyegető kifejezést vön magára, 's Ország Cillei Borbálát látá maga előtt. A' néhány percze kéjjel tölt sziv ekkor ismét kinosan feldobogott, 's ő e' kiáltással: anyám, anyám! miért üldözöd fiadat? felébredett. A' kinyílt szemekbe hirtelen fény ütődött, 's az elvakítottakat ujlag becsukódni kényszerítet. E' rövid pillanatban Ország a' legutóbbi álmképet vélte látni, de nem haragosan, nem fenyegetőleg, sőt inkább a' legszelidebb vonásokkal — e' pillanat összeolvadt szunnyadó mámorával, mert a' bádjad test néhány perc multán ismét hosszú, mély szender által lön elnyomtatva.

Borbála megdöbbenve, az alvóra bámult, 's minél tovább nézé, annál ismertebbeknek tetszének vonásai. — Ez éj, mint említők, nagypéntek éjje volt, — 's az apród álomszavai által ujlag elméjébe ötlött a' jósnő mondása, miszerint fíját ez éjjén ismerendi meg. Egy szörnyű sejtés vonult át kebelén, mellyből hiányzott az anyai hő vonzalom gyengéd tisztasága, 's melly csak a' véletlen felfedésből származó meglepetés hideg színezetével birt. — Összeveté az évszámot, feltűntek emlékébe az atya vonásai, 's a' szülotlen ifju körülményei — és sejtésével minden, minden megegyezett. — Más anya feltalált gyermekének keblére borulandott — Cillei Borbála érzéketlenül, a' minő volt, sietett vissza hálósobájába.

Künn magasán ragyogott már a' tavaszi nap, midőn ifjunk felocsúdva álmaira eszméle. Minden olly világosan állott előtte: — a' királynő, az anya, a' rang, a' birt nő, az egész eszmekepi éden, 's érezett boldogságának utóhangjai a' valótlanság kinos fájérzetébe haltak el. — Ekkor Vranov, a' börtönőr, nyitá fel a' csikorgó vasajtót, 's szabadságát adá tudtára, — semeit azonban vastag kendővel köté át, 's miután különféle tekervényes utakon felvezette, szekérre ülteté őt, ki még mindig bizonytalan volt, ha ébren van-e, vagy álmait folytatja? hangos szivlűktetése azonban az elsőről győzé meg. A' szekér elrobogott, és soká, igen soká haladt, 's midőn végre megállapodva, az ifju fejről a' kötelék levétetett; a'

világosságtól elszokott szemek előtt egészen ismeretlen táj bontakozott a' lemenő nap piros alkonyában.

VI.

Hogy Borbálának az éji látogatás utáni órái nem a' legnyugodtabbak valának — könnyen képzelhető. Visszagondolt ő egész multjára, vissza a' tényekre, melyek sulyos fekete pontokként feküdtek lelkületén, — 's szívét bánatszerű teher kezdé lassanként ellepni, egy neme azon öntudati vádnak, mit a' legromlottabb is érez felszólalni jobb perceiben. Fija iránti kételye mindinkább meggyőződéssé szilárdult benne, 's a' szülői vonzalomnak felküzdő gyenge szava legalább arra határozá őt, hogy az apródot szabadon bocsájtatni, de egyszersmind tovavitelni rendelje, mi eltűntének némi színezetet adjon. — Tökéletes felvilágosítást azonban csak Sybillától reméle, ki a' titok kulcsát egyedül bír, 's kit az est homálylepleiben, a' vizsga szemek előtt észrevétlenül, meglátogatni siet.

Midőn a' barlangba lépett, itt minden csendes és síri néma volt. A' torkolatban kiégett üszkők között hideg hamurakás hevert, tanusító, hogy a' lángok már több nap előtt emészték el tápjokat. A' tűz hiánya miatt szokott derűjét nélkülözé az elhagyott lak, 's a' szürkülő homályban semmi nesz, semmi életjel nem mutatkozott. Borbála, a' jósnő honn nem létét gondolva, sikertelen jötte miatt boszúsan már távozni akart, midőn egy lassu nyöszörgés figyelmét gerjeszté. — A' jósnő beesett hörgő melléből származék ez, ki aggott korától elnyomva, 's betegségében segílyt nemelve, nyomoru moh-ágyán végperceit vár; 's meglátván a' világosság irányában álló királynőt, még egyszer felerölködött, 's magához inté a' már menni szándékozót.

„Még jókor jössz, királynő! — mondá ő, 's felülni törekedett fekhelyén — néhány percczel később 's talán már csak hüvelyét leled tovaköltözött lelkemnek. De most még jókor jössz kielégíteni tudnivágyadat!”

„Beszélj tehát hamar, vén poggyász! mondd el, hol van fiam, 's ki ő?” viszonzá ez, 's az indulatos menetü sebes hang, mellyen szavait ejté, elárulá félelmét, miszerint a' nő halál-jós szavai minden pillanatban teljeshülhetnek. Sybilla éles tapintatát nem kerülé el e' gyöngédtelenség, mert keserű szemrehányással felelé:

„Nemde, mondjam el a' mit tudok, aztán miattad meghalhatok az ördög nevében? — Borbála, te gonosz asszony vagy! öltél embereket, — ezt nem elégléd, 's meg kellett ölnöd kedves állapotomat is! — Szegény, hű Patvarom!”

„Ördög és pokol! — riada közbe Borbála — nem jöttem én ide er-

kölcsi leczkét és unalmas fecsegéseket hallgatni, — mondd el átkozott titkodat, aztán tégy mint akarsz, 's halj meg, ha jónak látod!"

Sybilla kékes ajkain fanyar mosoly vonult el, 's aztán e' szavakra nyíltak meg:

„Ne hidd, hogy érted mondom el, miket most tőlem hallani fogsz, — koránsem! azon ifjuért teszem én azt, ki elég szerencsétlen, fíjad lenni, — 's mivel jól esik a' multakra visszagondolnom. — 1393-ban Cillei Herman grófnak egy hajadon leánya volt, ép olly fehér bőru, mint fekete lelkü szörnyeteg — —"

Borbála mérgesen toppantott lábaival.

„Ugyanez időben tartózkodott a' grófi udvarban egy magyar ifju, kit Pető lovagnak neveztek, 's kit Borbála — mert így hívták a' herczeg leányát — titkon szeretett, ha lehet így nevezni a' korlátlan szenvedély buja vágyhevét — —"

„Végezd hamar!" vágott szavába ismét a' királynő.

„E' viszonynak azonban olly eredménye lön, mit a' világ előtt eltitkolni Borbálának szerfelett érdekében állott, annál inkább, mert már rebesgeték, hogy az özvegy magyar király szemet vetett reá. Atyjának egy magányos jószágára vonult ekkor a' grófkisasszony, 's itt senkitől nem látatva, senkitől nem tudatva, egy fiúnak adott életet, kire már léte előtt maga az anya által ki volt mondva a' halálos ítélet, — 's ez ítélet végrehajtása egy öreg nőre bízott. De az öreg nő szíve megesett a' gyönyörű kis fiu siralmas sorsán, 's őt a' helyett, hogy — mint állítá — a' közeli tőba dobta volna, egy átutazó lovagnak adta át, ki szánakozólag gondját viselni ígéré, 's ki egyszerűen Márk vitéznek nevezé magát — — —"

„Sejtésem nem csalt, ő az!" dörmögé önmagában Borbála.

„E' nevelő apától Zsigmond udvarába jutott a' szülőtlen árva, — 's anyját kereste, ki őt eltaszítá, anyjáért epedett, kit naponként látott, de nem ismere. — Jobb karján kardalaku jegyet visel, és — —"

„Elég! — szakítá félbe a' már csak töredekezve beszélni képeset a' királynő — az anya ismeri már fíját, de esküszöm, ez soha sem ismeri szülőjét. — 'S most valld meg, ki fedezé fel neked mind ezeket?"

„Engedj beszélnem, még nincs vége történetemnek, — lön a' gyenge 's el-elfuló szózatú válasz. — Atyjához visszatérve, Borbála titkának részeseit gonosz lelkének egész mélyéből gyűlölé. Pető az atya rövid időn hirtelen meghalt, 's halála okát csak egy tudta, az, ki a' bevett méreg másik felét itta meg; de hatását ellenszerek hirtelen használatával meggátolá. Ez pedig a' titok másik részese, az öreg nő volt. E' nő jónak látta sebtén odahagyni a' Cillei-udvart, hol bizonyos vésznek nézett ellenébe, — e' nő szemére később bal esemény hályogot vont, e' nő vonásait az idő

folyama eltorzítá, 's arczát ismerhet—len—né—te—vé, — e' nő — én — va — — —. " Sybilla szó- és erőfogyottan hátraroskadva, mozdatlan maradott.

Borbála egyideig merőn tekinté reá — aztán kezét a' fonnyadt testnek azon helyére tévé, hol néhány perczczel elébb a' sziv dobogott.

'E' nő meghalt! — mondá ekkor hidegen — 's most kinek jut eszébe állítani, hogy Ország az én fíjam?

Kisietve a' halott tanyából, tekintete Budavárra tapadt. Égő szövétnekek lobogása világítá meg ott a' késő est setét palástját 's a' csendbe hangok kongása vegyüle. — A' hívők serege éppen ekkor az üdvezítő felátadását ünnepelte.

VII.

Pünkösöd vasárnapján Országbot a' visszatért király lovaggá üté, nemessé alkotá, vezetécknevéül az eddig használtat megerősíté, 's őt a' Somoskői vár parancsnokául kinevezé. Ugyanazon nap estéjén a' boldog ifju lovag szeretett aráját, a' bájdús Etelkát, vezeté oltárhoz, kit az őseire büszke Dersfy a' királynő közbenjárására nem tagadhatott meg az új nemestől. Sokan, kik bizton hitték, hogy Ország Borbála kegyencze, e' körülményt hiedelmökkel megegyeztetni sehogy sem tudták.

Midőn az apród rövid fogsága 's ezt követő távolléte után Budára ismét visszatérhetett, nyugtalan lélekkel sieté álma megfejtéseért, 's szülői megtudásaért a' jósnőhöz, — de már a' gellérthegyi barlangot üresen, 's benne elébbi lakosai közül csak a' szundikáló baglyot találá. E' szerint keblének e' hő vágya örökké kielégitlen maradt, — sejté ugyan az álmolátás következtében, mit Sybilla előre megjósola, a' valót, de csak örült, hogy eziránt bizonyosságot soha sem nyerhete. Később pedig végkép feledé azt boldog családi körében, 's felváltva a' harcz zajában, hol kardja mindig legelől és sulyosan villogott.

És ez volt az első Ország, feje a' felvirágzó családnak, mellynek tagjai, hogy később ország-nagyok, nádorok és bírák valának, honunk évlapjaiból ismeretes.

A' VÖLGY CSALOGÁNYA.

I.

Szelid lebelnek szárnyain
Leszállt az est homálya,
'S hol százados cserfák alatt
Ezüsthabú csermely fakad,

Leült a' völgy ősz dalnoka
'S melleje szép leánya.
Fehér liljom 's vad rózsaszál
Áll őrt az ér hulláminál.

Az ős hárfaán hang ered,

Dal ébred a' szüz ajkon :

„Légy üdvözölve, estmagány,

Te annyi munka 's terh után

A' lankadók enyh balsama—

Légy üdvöz, csendes alkony!”

Hallá az édes hangzatot

A' csattogány 's elhallgatott.

A' völgy távára sajka száll,

Benn szép halászfü ült.

„Eljő a' néma estmagány,

És olly kemény szivharcz után

Csak nekem nem hoz balsamot,

Sőt búmhoz egyre bút gyűjt. !“

Felelt a' szenvedő halász,

'S tovább lebegve csolnakáz!

„Mi bánt, mi bánt? halászfü?”

Dalolva szól a' lányka.

„A' dal vevé el nyugtomat,

Kérdezd meg, oh lány, tenmagad,

Szived 's dalod megfejti tán:

Hogy a' halászt mi bántja?

A' sziv 's a' hárfa húrjain

Viszhangra lel talán a' kin...”

A' hárfa zeng, a' lány pirul,

'S panasza kel a' szüz ajkon:

„Szép est, hová lön balsamod?

Szivembe milly harc támadott?

Halászfü, jó éjszakát...”

Zengé szeráfi hangon.

„Jó éjszakát!” — 's elcsolnakáz

A' boldogított szivhalász.

II.

A' sziklavár dús ternei

Örömjajongva rengnek,

Köszöntve kézzel kézre jár

A' habzó szivességpohár,

A' gond jó borba fojtatik,

És szárnya kél a' kedvnek.

„Mi ez? 's ma dálnok nincs jelen,

Hogy vigadásunk telt legyen?”

Igy szólt az ur. A' hárfa zeng:

„A' völgy szerény madárja

Tán szirtfokon felejtene

A' dalt, mi kedvessé tévé

A' völgyi szép halásznak őt...”

Remegve mond a' lányka —

„Hah!... hát a' csattogány szeret?

'S kiért mellőz el engemet?...”

Mond a' kevély gróf. — 'S ime jő

Egy dálnok ős 's leánya,

Hang ébred a' lány húrokon,

Dal cseng fel a' szüz ajkakon,

A' szép dal és a' szende szüz

A' gróf szivét találja.

„Dalod reng szivem húrjain”

A' dal szebb grófnő ajkain...”

A' gróf haraggal kérdezé:

'S egyik vendége felkél.

„Gróf ur, előtted a' halász,

Szép csattogány, ne tétovázz,

Felelni értted karddal is

A' völgy halásza nem fél,”

Szól bátran a' nemes vitéz,

'S lángpillanattal szertenéz.

A' hárfa szól, 's vig nászi dal

Zeng minden ajkain szét:

„Légy áldva, égi végezet,

Hogy egyesíté szent kezéd

A' két rokonszív húrjait!”

A' gróf legyőzte szivét.

A' szivhalász kéjtelve áll,

Mellette liljom 's rózsaszál.

Tarkányi Béla.

BAKONYI LEGÉNY.

Szomorú nótát fúj
Az északi szél;
Előtte megzördül
Az őszi levél

Fejét is úgy rázza
Szinte rezg haja
Bizony ő szívének
Nagy lehet baja!

'S valahányszor zördül
Az őszi levél;
Keblén a' zsványinak
Sajgó bánat kél.

Mert ha megbocsátna
Néki a' megye,
Soha őt nem látná
Fás Bakony hegye:

Távol a' sűrűben
Korcsok ajkirul
Zeng a' dal, — de rajta
Ő föl nem vidul.

Elvennie kis Erzsit
Szíve zálogát,
És szolgálná véle
A' falu urát.

Meg-megrázza vállán
Bojtos új szűrét,
Félrevágja gyorsan
Barna süvegét.

De újra erősbén
Fúj az éji szél,
'S a' vig czimborákkal
Ő is dalra kél!

Vajda János.

EPIGRAMMOK.

CORIOLÁN.

Teged erőd tevé gyöngévé, oh Róma vitéze!
'S csak nagy erőd által láttuk a' gyöngé szívet.

ÖRÖM ÉS FÁJDALOM.

Nincs oly tiszta öröm, mellyhez bánat ne vegyülne;
És mégis mért jár gyakran a' bú egyedül?

Greguss August.

DÖBRENTEI GÁBOR,

BUDAKER. ORSZÁGOS FŐBIZTOS, KIR. TANÁCSOS UR.

A' kor halad, nemünk folytonos küzdése közt. Nemzedék után újabb jön, mely élvezi az eltűnt fáradsámainak gyümölcsét; visszanéz lélekemelkedéssel a' borús évekre, melyekből néhány derék mosolygóbb jelenét idézte fel, 's keresi a' munkás jeleket, hogy áldja küzdelmüket, áldja hamvaikat, melyek a' fakadó hajnal biborát sejdítve, de nem láthatva, 's csupán reménye édes érzetében boldogulva, szálltak nyugalomra! Sokat eltemet illy jelesek közül a' sir homálya örökre; 's a' maradék méltó és nemes neheztelessel vádolja legközelbi utódaikat, miért nem ügykeztek, mint illet és kellett, fentartani számára azoknak nevét, emlékét, küzdelmeik sorát.

Nálunk magyaroknál korunk nemzedéke az, mely a' küzdelmek borongós napjaiból fejledezni látja a' jövő mosolygó hajnalát. A' férfiak, kik buzgó daliák-ként, szent tüzzel lelkökben kezdik 's futották meg a' viadal pályáját, jobbadán elköltözének harcosz őseikhez, kik e' szép hazát vérökkel szerzik 's tarták meg unokáiknak; 's hogy nevök hamvaikkal siréjbe ne szálljanak, hogy szent küzdelmeik emléke éljen: korunk kötelessége azokat nemzeti fejlődésünk évlapjaiba feljegyezni. Megérdemlik, sőt igényelhetik ök ezt; mert ha őseink földet, szépet 's áldástelit szereztek számunkra hazául: ök, a' nemkevésbé dicsők, nyelvünket 's nemzetiségünket alkoták ujra, hogy legyen e' föld magyar-haza!

Áldás és béke lengje körül dicssugárokkal sirjaikat, ha elhunytak; 's az élők méltányos tiszteletének érdemkoszorúja fonódjék homlokaikra, ha még közöttünk mulatnak, hogy lángkebelök magasán doboghasson fel érzetében a' tiszta, szent gyönyörnek, melyet küzdelmeiknek életökbeni elismerése, dicsőítése gerjeszthet.

Azon jelesek közt, kik nyelvünk 's nemzetiségünk ujjáteremtésében, gyarapításában csüggedetlen lélekkel fáradoztak, az első sorában áll Döbrentei Gábor, budakerületi országos főbiztos és királyi tanácsos. Századunk első éveiben ellenállhatlanul vonzá őt nemzete iránti szent tüze azon férfiak közé, kik hanyatlott nyelvünk, költöző nemzetiségünk ügyét melegen karolva fel, azt új életre gerjeszteni magokban eltökélék, 's alapját a' nagy munkának, melyet napjainknak tartott fenn a' gondviselés befejezni kezdeni, szerencsés karokkal megveték. Így látjuk őt fiatal korában, mint titkárat a' sopronyi evang. lyceumbeli tanulók magyar társaságának az irodalmi pályára kilépni, 's általa e' tért, azon évek nehéz során át, szinte napjainkig, mint a' m. academia rendes tagja által, lankadatlanul művelteni. — Tudományos készségség és kiképzettséggel lépett Döbrentei e' dicső, de kivált kezdetben, göröngyös pályára; 's nem volt elég e' czélból meglátogatnia Németország neves egyetemeit, nem szorosb ismeretségbe lépnie a' külföld sok jeles tudósaival; beutazta több ízben 's minden irányban hónap, meglátogató tudós polgártársait, 's különösen azokat, kikben a' nemzeti nagy ügy iránt, melynek bajnokául lehetni, keble hő vágya volt, szent lángot égni vélt, tudott. Így fizte őt a' tudomány 's magyar irodalom szeretetének honfiai köteleke Virág, Kazinczy, Kisfaludy Sándor, Berszenyi, Teleky, Guzmics, Kiss,

Vitkovics, Kölessey, Horváth Endre. 's többekhez, így az erdélyi 's magyarországi azon mágnáscsaládok többjeihez, melyek férfiakat adtak e' honnak, nyelv, nemzetiség 's tudományápolás tekintetében örökre dicsőket, 's kik között a' Wesselényi, Bánffy, Podmaniczky bárókét, a' Festetics, Széchenyi Teleky, Gyulay, Kornis, Dessewffy, Brunsvik, Vay 'sa't. grófokét említeni elég lehet.

A' hosszú időközben, mit mennyit 's milly üdvös sikerrel munkált Döbren-te i, a' nyelv 's nemzetiség dolgában, tudja e' honban 's a' testvér Erdélyben mindenki, ki előtt a' muló félszázadnak magyar irodalmi története, csak főbb vonásibau bár, ismeretes. A' löverseny, casino, budai nőegylet, 'sa't. alapításánál, mindig 's mindenkor munkásan látjuk őt fáradozni, 's ez egyesületek jegyzőkönyveinek, levelezésinek magyarulvitelét, 's így magoknak azon egyesületeknek magyarrálétét, ő általa látjuk indítványoztatni, sürgetetni, 's nagyrészen előidéztetni. A' m. academiának első létezésnapjaiban, őt szemléljük az a' körüli első tanácskozások-ban jegyzősködni, 's utóbb, midőn az megalapítva lön, több éveken át titkár-kodni. Az „Erdélyi muzeum“ot ő alapítá meg, melynek kiadásaért Gyula-Fejér-várott lön tiszteletére magyar felirásu emlékpénz veretve, 's ő szerkeszti most a' m. academia által megkezdett „Régi magyar nyelvemlékek“ köteteit, melyekben — köszönet az ő munkás fáradozásának — roppant kincse van összegyűjtve nemzeti nyelvünknek.

De hagyjuk az érdemek sokának felsorolását; majd életrajza írója fűzze azokat szép koszorúba, mert azok annak munkakörébe tartoznak; nekünk, kiknek e' lapok csak rövid ismertetésre nyílnak meg, legyen elég a' derék férfitut számos tisztelői emlékébe, sokoldalú 's hatályos munkálkodásának rövid megemlézésével vissza-idézni, 's őket jeles Barabásunk által rajzolt képével megörvendeztetni; mit azon őszinte kívánatunk nyilatkozatával teszünk: áldja meg őt az ég küszdelmeiért.

TRENCSINTŐL POZSONYIG.

UTI KÉPECSKE.

Több ízben közlöttek már az Életképek kisebb utleírásokat a' gazdag alföld térségeiről. Bocásd meg, szép olvasóné, ha ez alkalommal hazánk Kanaánjától kissé eltérve, a' hegykörnyezte mostohább táj völgyeibe vezetlek képzeletid szárnyain. Ne tarts tőle, hogy ha a' 49-ik fokon felül vezetlek, mellyen tul a' magyar nyelv bájvirága nem olly buján terem, mint az alföldön, de csak szorgalmatos ápolás mellett üvegházakban tenyészik; ne tarts, mondom, attól, hogy valamelly idegen érzelmű honba vezetlek. Mert itt e' földi édenben is, hol a' százfélé ágazó Vág völgyében olly édesen esik éltünk tavaszkorát éldelni, ez édenben szinte tudnak a' hazaért hön érezni, és mi több — tenni. Légy szives tehát egy kis figyelemmel elolvasni igénytelen uti vázlatomat; remélem, hogy benne ha nem is igen sok jót, de kevés éldelhetőt mindenestre fogsz találni.

Del volt, midőn dicsőséges bevonulásomat tartám sz. kir. Trencsin városába, miután már távolról láttam, mint emelkedik a' sziklacsúcon a' hajdani büszke vár

szomoru romtömege. — Trencsin városa egy igen kicsiny, de tiszta belvárosból és egy nagy, de felette sáros és meglehetősen rendetlen külvárosból áll. A' belváros utczáinak számát nem írhatom meg, ha igaz, hogy unitas necdum est numerus, sed tantum initium numerandi *), és ez utca teszi egyszersmind a' vásártér, mellynek egyik oldalán végig egy folyosó fut a' házak előtt, úgy hogy mindenkor szárazon lehet a' városon végigmenni. Egyszerű rövid ebéd után felmenénk a' Csák korából nevezetes várba. A' tágas várudvarból egy dülő felben álló kapun mennénk át, mellyen az Illésházi- és Pálffy-családok czimere közt e' felírás olvasható: Stnus de Illésháza comes comitatum Trincen et Liptó Dominus citrorum S. Georgii et Borin, Stomfa, Trincen, Likava, Suran, Clabrag, Zitnia et Tovacio in Moravia S. Cesare Mts. Consiliarius, ac per regnum Hungariae Magr. Curiae ZC. et Chaterina Pálffy restauraverunt anno 1600. Néhány rommal tovább ismét egy kapu, az említett czimer közti következő felírással: Spectabilis ac Magnificus Dominus Dominus Comes Stephanus de Iljeshaza palatinus Regni Hungariae, Judex Cumanorum ac Comitatum Trinchin, et Lypto Comes Sac. Reg. Matis Matthiae II-di regis Hungariae 2C consiliarius, et per Hungariam Locumtenens ZC; ac Catharina Pálffy de Erdöd consors fecerunt anno MDCIX. — És most bocsánatot kérve a' hölgyek olvasó koszorujától e' reájok nézve unalmas latinkodásért, további leírásunkhoz járulhatunk.

Nem akarom itt emlékezethe visszaidézni azon történeli nevezetességeket, mellyek — kivált a' hatalmas Trencsini Máté korából — e' gyászromokhoz csatoltvák. Ismeri ezeket az olvasó közönség nagyobb része; ha pedig találkoznék, ki eddig nem ismerné, azt inkább ügyesebb előadáshoz utasítom, mint az enyim leendett volna. Felérvén végre a' legfelsőbb toronyba, mellyet e' vár mostani birtokosa b. Sina épségben fentartat, a' leggyönyörűbb tájak panorámája nyílt fel szemünk előtt. A' morvai kopár hegyek csúcsai előtt hazánk valamivel alacsonyabb erdőzöld határbérczei állanak, mellyeknek tövében a' rohanó Vág ömledезteti ragadó hullámain. Számtalan szerény falucskák tekintgetnek ki a' dús gyümölcsösök reményszínű tömegéből a' keskeny, de délfelé mindig táguló völgy ölében.

Lemenet kérdést tévén az előttünk már előbb említett itteni igen mély kútról, melly kívánságunkra fel is nyittatott. Az ember minden szellemi tehetségei bámulásban központosulnak, látván e' kemény sziklába véssett mélységet. Mert a' kút 72 ölnyre hat le a' sziklacsúcs kebelében, és némelylek állítása szerint, a' Vággal összefügg. Sőt mondják, hogy több izben tétettek kísérletek azáltal, hogy e' kútba récze vagy lud vettetvén, az a' Vágban kiuszott. Az egymásba fogózó egy-egy kerekű két hengert kezdők ezután forgatni, hogy e' nevezetes kút vizét megízlelhessük, de kíváncsiságunkért, kevésbe mult, hogy eltűnkkel nem adóztunk. Az egyik henger ugyanis kiugorván helyéből, iszonyu robajjal földre zuhant mellettünk, míg a' másíkról a' kötel lesodródott, mellyet feltartóztatni akarván, csaknem a' vizpokolba rántattunk. — Nevezetes, mit e' kút eredetéről a' nép mondája regél, 's mit, a' t. szerkesztő ur engedelmevel, ide iktatok. A' törökökkel háborujok levén a' magyaroknak, ez utóbbiak egyik győzelmök alkalmával a' zultán leánya is fogaságra jutott. Becsesbnél becsesb váltságdíjak ajánltattak a' várparancsnoknak az anyagi szépségű hölgy kiadatásaért mind atyja, mind kedvese által. De a' kemény férfi hajthatlan maradt, míg végre megígéré kiadatását azon feltétel alatt, ha e' tőmerdek sziklában olly kút fog ásatni, mellyben víz leend. És eljött a' zultánleány

*) Az egység nem szám, csak kezdete a' számolásnak

jegyese munkásaival, és hét egész évig folytonosan, naponként kétszáz emberrel, dolgoztatott az óriási művön, míg utoljára a' hetedik évnapon vizre akadván, mátkáját az ifju férfi magával elvivé. Ennyi a' nép mondája.

Odahagyván Trecsin városát, többnyire a' Vág bal partján kanyargott utunk a' vörös agyagból álló hegyek lábainál, Szelicsnán, hol a' híres földkép készítője, Lipszky őrnagy, lakott, és több kis helységekben keresztül egészen a' savanyu boráról és váráról nevezetes Beczkóig, máskép Bolondosig. E' vár valóban egyetlen a' maga nemében; egy egyenesen függőleg felnyuló szikladarabnak épen szélén emelkednek a' most már dűledékké vált falak. Sokkal ismertebb az e' várról szóló monda tisztelt olvasóink előtt halhatlan Kisfaludynk Stibor vajda című dramájából, hogysem annak emlékezetbe visszaidézése szükséges volna. Most is mutatják az ablakot, mellyen a' megőrült Stibor a' szédítő mélységbe ugrott; mutatják egy szomszédbérczen a' kutat, hol a' kigyó által halálosan megmaratott. Így marad fenn az emberi emlékezetben a' gonoszság remeke, és apátolákéső uno-káig szájról szájra kél, intő példaul, hogy a' vétkeket kerüljük.

A' romokról letekintve, dél felé a' kies völgy végetlen térségben mindig tágul Nagy-Szombatig. Itt nyílik meg csak azon gyönyörű tájkép, mellyet az alföldön hiába keresünk, mellyet az alföld kincsei nem képesek kipótolni, mellyet az alföld lakója — legyen bármi élénk képzeletereje — nem is tud magának megteremtteni szellemvilágában. Vieszka és több más helységek, köztök a' szép fekvésű Vág-Ujhely, gyönyörű vegyületben feküsznek az elvonuló ezüst szalaghoz hasonló folyó termékeny partjain. Innen, átkelve a' Vágon, a' jó vörös borral dicsekedő Ujhelyen átutaztam. Az ut, melly Nyitramegyének szegyenére épen nem válik, igen kellemetes azon kilátás miatt, mellyet a' tulparti édeni tájakra nyújt. Még élénkebbé teszik azt a' mindkét parton őrt állani látszó várdűledékek, a' magasan fekvő Temetvény és az egykor emberi vérnadálnak lakul szolgált Csejte, melly, az országutnak csak némelly helyeiről levén látható, elbujni látszik szegyenében a' vándor szemei előtt.

Álmodozva még az imént elhagyott bájvölgy gyönyörűségéről, értem be a' sok tornyu Nagy-Szombatba. És itt valék egész három óraig, 's az annyira híres nagy hordót mégsem szemléltem meg. Ez pedig csakugyan érdemel ám említést a' magyarok krónikaiban, miután még nem olvastam földleirási tankönyvet, mellyben az 1200 akó bort magában foglaló hordó, mint N.-Szombat főnevezetessége, meg nem említett volna. Már csak igaz marad, hogy a' nemzet — valamint egyes ember — nem tagadhatja meg természetét, 's a' bor meg a' hordó még a' tanításnál is főszerepet játszik.

Nagy-Szombat csinos egy város, úgy hogy bátran versenyezhet hazánk nagyobb városaival. Utczai többnyire köveze vannak, épületei nagyok is, csinosak is, mellyek közt nevezetesebbek: a' főiskola, rokkant katonák laka, városi kórház 'stb. Ollykor színi mutatóványok is adatnak német nyelven a' „senatus populusque Tyrnaviensis“ által — mint felirása hirdeti — felállított színházban. Sétatére kicsiny is, rosz helyen is van.

Innen a' várostól kezdve hosszú fasorok kísérik az utazót Ciffer felé, hol gr. Zichynek diszes várcaja *) és szép kerte érdemel említést. Nem sokára a' három-

*) A' használni szokott kastély szó helyett, melly a' latin castrum, castellum-ból lett, sokkal helyesebbnek tartom az ugyanazt jelentő eredeti magyar várca szót.

vásáraitól és tolvajságokról elhíresedett Szem mezővárosán keresztül a' hg. Grassalkovics fényes palotájával diszélő Ivankára, innen pedig egy óra múlva Pozsonba, a' bölcs honatyák gyűhelyére, jutottam. Szeberényi Lajos.

I R O D A L O M.

Propylaeumok a' társasági philosophiához, tekintettel hazánk viszonyaira. Irta Szontagh Gusztáv, a' magyar academia rendes tagja. Budán 1843.

(Folytatás.)

Szerző öszintén és férfiasan nyilatkozik: legyen szabad nekem is elfogulatlan észrevételeimet közlenem. A' jólét nem egyedül az érzékiség célja: öntudatunk tagadhatlanul értesít arról, hogy az érzéki érzeteken 's vágyakon kívül vannak érzelmeink és vágyaink, melyek a' tárgyak megítéléséből kedélyünkben fakadnak, tehát szellemi érzeteink és vágyaink, minő az igaznak ismeretéből, a' nemes és erkölcsi cselekedetnek kiviteleből származó öröm. Ha a' szellemi jólétnek, boldogságnak helye nem volna, úgy az isten, mint tiszta szellemi lény, boldog lét nélkül szűkölködne, holott ő felséges tökélyeinek öntudatában a' legnagyobb boldogságot élvezi. Másik észrevételem rendeltetésünkre vonatkozik. Ha az ember szellemi életre van rendelve, minőfogva az ok-talan állatoktól különbözik és az istenhez közelit: úgy rendeltetésének meghatározásában a' szellemi tehetségeket és célokat kell tekintetbe venni. Szellemi tehetségeink az elme, kedély és akarat: az elme az ismereteknek, a' kedély az érzelmeknek és vágyaknak, az akarat az elhatározásnak 's végrehajtásnak tehetsége. Az elmének főcélja az ismereti igazság, a' kedélyé a' boldog lét, az akaraté a' belső és külső szabadság. Így sem az ismereti igazság, sem a' boldogság és szabadság, egyenként véve, nem teszi az embernek legfőbb célját, hanem rendeltetésünk céljainak öszhangzásában, tehát szellemi életünk öszhangzó kiművelésében áll. E' rendeltetésnek valósulása az erkölcsi jót, az emberi méltóságot képezi. Ebből érthetni, miért van minden egyéb cél az erkölcsi jónak alárendelve. Rendeltetésünk elérésére az egyház és álladalom nyújt segédkezet: amaz közvetlenül, ez közvetve. Az egyház célja a' vallásosság, mellyel az erkölcsiség elváhatlan összefüggésben áll, úgy, hogy vallás nélkül nem lehet valóban erkölcsös ember, miért is az egyház az erkölcsiséget igenlegesen czélozza. Az álladalom csak nemlegesen mozditja elő az erkölcsi jót, biztosítván javainkat, jelesen külső szabadságunkat mások önkénye ellen, mi által képes az ember biztosított szabadságával rendeltetésére akadálytalanul törekedni. Mindkettőnek tehát külön célja levén, az egyház és álladalom egymás mellett függetlenül, de karöltve alanak, úgy, hogy az egyháznak mindegyik tagja egyszersmind az álladalomnak tagja is, és a' vallásosság szintugy közjava mindnyájoknak, mint a' joguralkodás, szükséges eszközök levén az erkölcsiség terjesztésére. Ne higye az ellenfél, hogy két önálló és független hatalomnak szükségképp össze kell ütköznie, mi csak akkor állana be, ha mindkettőnek ugyanazon tárgya, célja és eszköze volna; csak ne törekedjék egyik fél magának tulajdonosságot szerezni a' másik fölött, sőt inkább ölelkezzenek barátságosan mint életfelek, és távol lesz minden ellenséges összeütközés.

II. A' történetírás philosophiája és főpontjai. Minden egyes nemzeti és egyetemes emberi élet befolyása megbíráható először: rendeltetésünk eszményei sze-

rint. Ezen általános mérték mellett a viszonyost is kell használnunk, tekintetbe vévén a körülményeket, mert az egyesek úgy, mint a nemzetek élete, vegyes eredmény a szabad akaratból és sorsból, mit az isten mindenható kezével igazgat. Az emberiség rendeltetéséből keletkező szemponton kívül az emberi életnek lefolyása egyedi, nemzeti és világtörténeti tekintetben még a szellemnek fejlődési folyamából is magyarázható, és ez két új szempontra vezet. Az érzékiség és ész szempontjából vannak kiskorúak és nagykorúak: azokban az érzékiség, ezekben az ész is kiműveltetett. Kiskorúak a gyermekek, a köznép, a régi idő emberisége, kik szükségképp tekintély által vezetettek: a gyermekek szülők és oktatóik, a köznép az egyház és állodalom által. Minél tudatlanabb a nemzet, annál nagyobb szerepet játszik életében a tekintély, úgy, hogy ősidőben a törvényhozást, nemkülönben mint a vallást, isteni tekintélyen alapulni látjuk. Nagykorúak a művelt egyedek, a nemzet értelmisége, az újabb kor emberisége, kik szemlélődnek és képesek önállóság magokat meggyőződésre és cselekedetre elhatározni. A második szempont az életkorok alkalmazásából keletkezik, miket a világtörténetnek három időszakaiban, a régi, közép és újabb korban, látunk ismételve. A régi kor az emberiség gyermekora: az ember még ki nem bonyolódott az érzékiségből, 's hol kedvező körülmények közt nevezetes műveltségi fokra fejlődött, az aetheticai jellemű volt, mint a görög és római, mert az érzéki műveltségnek tetőpontja a szépség. A középkor az emberiség ifjúkora, miben a fölhevült érzemény és képzelem főszerepet játszik. Az újabb kor végre az emberiség férfikora, mert benne nemünk legfőbb tehetsége, az ész, fejlődött ki, 's vele együtt az eszmék mozgalma, melly álladalmat és egyházat átalakítani törekedett. — Szerző helyesen az ész fejlődését veszi az újabb kor jelleméül, mert jóllehet az előbbi századokban az értelmi folvilágosodás és tudományi műveltség kitünő állásra emelkedett, mindazáltal csak az újabb kornak jutott ama dicső hivatás, nemcsak a tudományoknak egész körét átölelni, hanem magával az észszel is, mint a tudomány alapítójával, közelebb ismeretségbe lépni, miből a szellemi céloknak, kifejező eszméknek tisztába hozása, és azoknak a társadalmi életre alkalmazása könnyen érthető. (Vége, hely szűke miatt, a jövő számban.)

Kilián György pesti könyvárus ur, ki t. olvasóink előtt, a magyar classicus munkák legújabb kiadásiból, mint nemzeti irodalmunk egyik leghőbb előmozdítója eléggé ismeretes, szakadatlanul folytatja e téreni magasztalandó haladását. Csak e napokban jelentek meg ugyanis nála ismét a következő új könyvek: a) Czillei és a Hunyadiak, történeti dráma, írta Vörösmarty Mihály, mellyet budapesti közönségünk már a nemzeti színpadról is dicséretesen ismer. Egyébiránt, ha élvezetnyújtó e legújabb műve koszorús költőinknek a színpadon: még nagyobb mértékben leend az olvasva; szerző gyönyörű nyelve ugyanis elragadó, mi t. olvasóink előtt különben sem titok. — b) „A kis Gyula könyve. Fürgencz fiuk 's jó kis leánykák számára írta Döbrentei Gábor. Második bővített kiadás. Színezett kőrajzzal.“ E könyvecske egyike azoknak, mellyek legkevesbbé sem szorulnak dicsérésre: önmagok dicsérvén leginkább magokat. Már azon körülmény is, hogy az — igen is nagyszámu példányokban megjelent — első kiadás elfogyott, legnagyobb ajánlatul szolgál a könyvnek; de azonfelül neve a szerzőnek, mint a magyar irodalom és nemzetiség egyik legjelesebb bajnokának, szinte kezeskedik a munka célszerűségéről. Döbrentei G. első volt, ki a gyermekek használására szánt 's annyira szükséges könyvek sorát honunkban megkezdte, 's így ő lön majdnem alapítója nálunk az irodalom azon ágának, melly, ha lelkesen művel-

telik, legtöbb, legnagyobb haszonnal 's hatással van a' nemzetre. — c) „Legujabb magyar-német képes A B Cz és olvasókönyv, fiuk és leányok számára 24 festett képpel. Második bővített kiadás.“ Betűzni kezdő gyermekeknek alig lehet szebb 's kedvesb könyvet adni kezökbe jelennél. Az igen csinos rézmetszetű, színezett képcskek (mind hazai művészet készítménye) mulatják a' kisedet, míg fokonyként előbbrehaladva, a' czélszerűen választott mondatok szívét és lelkét egyképen képezni segítik. — Karácsoni 's újévnapi ajándécul lehetlen valami kedvesbet 's egyzersmind hasznosbat adni gyermekek kezébe, mint „A' kis Gyula könyvét“ 's ezen „képes A B Cz-ét;“ mi örömmel figyelemzetünk tehát minden magyar szülőt azokra, 's erősen hisszük, miszerint Kilián és Gy. ur buzgósága, számos vevők által újabb buzditást nyerend hasonló vállalatokra. d) Eggenberger és fija pesti könyvárusoknál kapható: „A' magyar nemzet eredeti hona, különös figyelemmel a' horvát és illir nemzet eredetiségére, Lakatos György, gamási plébánustól. Borít. füzve 40 kr. p. A' tudós szerző több évi studiumainak, mellyekkel nemzetünk 's a' társországok lakosinak egy törzsokből származását vizsgál-gatta, 's minket is, azokat is Kanaán földjéről vezet be Pannoniába, e' füzetben mutatja be zsengéjét addig is, míg majd ideje 's körülményei engedvén, nagyobb munkával lép a' közönség elé. Ajánlható e' munka a' magyar nyelv és nemzetiség minden barátinak.

—th.

ÉDES ÉS KESERŰ CSEPPEK.

— Minő fogalmuk van némellyeknek e' szavakról: nemzetiség és hazaszeretet?! kitűnik e' következő hirdetésből, melly e' napokban beigtatás végett hozzánk küldetett: „Nemzeti csizmakenöcs! Elég szegény volt eddig, hogy a' magyar csizmakenöcsöt angol helyett kelle árulgatni, hogy kelendő legyen: úgy sem hitte senki, hogy angol, de mindenki megvette, mert magyar neve nem volt. Hála a' nemzet geniuszának, hogy a' magyar már tartózkodás nélkül árulhatja tulajdon hazájában készült csizmakenöcsét is. — Alólirt, ki a' magyar nemzet dicsőségére kész mindenét feláldozni, olyan csizmakenöcsöt talált fel, melly a' legfinomabb külföldivel bátran kiállja a' versenyt és boltjában igen jutányos áron kapható. A' ki tehát hazáját forrón szereti, igyekezetemet méltányolni 's csizmakenöcsömet minélelőbb megvenni fogja.“

— Mondják, hogy némelly pesti kereskedők, kik külföldi kelméket árulnak, a' védegylet keletkezte óta boltjaikat a' városban körülhengertetik 's az elszéledt vevőket keresik. Kár, hogy a' híres német költő R. ur megvált a' „három grátiákhoz“ czimzett kereskedéstől: legalább most gyönyörű epopoeát írhatna — a' magánosságrol!

— Bizonyos énekesnő a' mandzsor színháznál az előadás alatt rosszul lett: a' közönség is az lett, de csak az — előadás után.

— Egy korteslakománál a' kortesvezér kérdezettvén a' leendő alispán nr ne-jétől: minő bort akar inni: somlyait, tokajit vagy ménesit? rekedt hangon válaszolá: „nem bánom, hát csak ide azt a' somlyait; a' tokajit meg majd azalatt iszom meg, míg a' ménesit elhozzák.“

— Némelly derék hazafiak ezt a' szót: reformálni betű szerint így ordítják: vissza-alakítani!

— Hej, beh nagy baj volna, ha egyszerre sajtószabadságot kapnánk. Meny-nyi író van most, ki azzal szereti magát mentetgetni, hogy a' censura legjobb gondolatait kitörülte: ugyan hogyan mentetgetné magát akkor, ha censurátlan műveiben az ember hiában keresne egy jó gondolatot?

— Advinent állatbódéján a' nemzeti zászló paradiroz: nem első eset, hogy a' majmokat nemzetiesen földiszítotték.

— Chinában a' macskazenék divatban vannak: egy híres statusorvos Pekingben uj sebtapaszt talált fel.

— X. ur szerelmes viszonyban áll Y. színésznővel: ez által a' művészet ugyan semmit; de ha X. ur Y. kisasszonyt elvenné, a' közönség igen sokat nyerne.

— Sajnálatra méltó a' fejedelem, ha barátja nincs, és az ország, ha kedvence van.

— Ha a' hatalmasak az észnek igazságát és népek javát szentebbnek tartják, mint az erőt és önkényt; akkor valóban megérdemlik, hogy hatalmasak legyenek.

— Ajtóink csak közép nagyságuk számára vannak építve: az óriások minde-
nütt felakadnak.

— Az idő igen változékony; az orvosok dögmirigytől félnek. Ez esetben a' mandzsor színházat akarják bezárni, a' mi ugyancsak a' legerősebb ellenszer lenne.

— A' „Honderü“ igazgatója a' német színházat mindig telinek látja: némelly urak bizonyos állapotban mindent kettősen látnak.

— A' gond nem egyéb, mint egy zsémbes asszony, melly szüntelen zug és morog's gyakran, a' macskák módjára, kiereszti körmeit's érzékeny sérelmeket okoz.

— Mikor jó a' nátha? Midőn a' német színház mellett kell elmenni.

— Midőn egy elmés barátunk hallá, hogy bizonyos ur majmot tart, eszébe jutott egy vékonylábu rokona, ki gólyákat tartott, hogy házánál legyen nálánál is vékonyabb száru állat.

— Asszony által vesztettük el a' paradicsomot; de minden jó asszonyban ismét feltaláljuk azt.

— Egy elméncz azt állítja, miképen némelly asszonyok szintolly joggal viselik férjeik nevét, mint az ujjvilág az „Amerika“ nevezetet. Ha szivországuk első feltalálója után neveznék magokat, gyakran egészen más neveket viselnének.

— Egy fiatal barátunk megházasodván, e' napokban találkoztunk vele. „Hej, barátom, monda csüggeteg hangon, előbb hét szentséget hittem, de csak most tapasztalom, hogy nincs több hatnál“. „Hogyan?“ kérdém kíváncsilag. „Mert a' házasság és — a' bűnbánat egygyé olvadt“, volt a' válasz.

H y a c i n t h.

BELFÖLDI LEVELEZÉSEK.

GYÖR, dec. 4-kén. Mult hó 18-kán tartá a' Győr-Veszprémmegyei agarász-egylet második versenyt Ászáron Komárommegyében, melly mulatságot már azelőtti este tánczvigalom előzött meg, melly alkalommal egyszersmind, mig némelly

lábok a' táncz örömeit élvezék, kijutott másrésről a' fejnek és — zsebek illető örömrésze, melyek ájtatos elvonultságban a' makao-asztal melletti nagy problémák fejtegetésiben izzadoztak . . . Maga a' vadászat szokott módon ment véghez, agarak és lovak segedelmével, a' nemes élvezetet egyszersmind a' pártoskodások elmaradhatlan furfangjai kísérvén. — Öröm vala az agarászat alkalmával látni, mint nyargalt agar és paripa keresztül- kasul a' szegény ember vetésein; mioknál fogva tán helyén van itt a' t. agarászati urakat aziránt figyelmeztetni: sziveskedjenek az urbéri törvény-czikkekbe kissé komolyabban tekinteni, melyekben a' vetéseken való hajszulódás (kivált midőn azok sártul lágyak) tiltatik. Uraim, ez zsarnokság! . . . Legyünk könyörületsek azok iránt, kiknek minden anyagi létük e' jövő reményen alapul. Adja az ég, hogy azon jelenleg szerénytelen mondatot: „hisz ezek úgy is csak zsellérek vetései,“ a' jövő évi versenynél egy hathatós jóteköny szótat czáfolja szegény polgártársaink pártolására, t. i. „a' vetésen nem nyuláskunk!“ . . . Megtörtént illykép a' borzasztó nyulhalál is és S. J . . . nak üdvözlések és szerencsekívánások közt adatott a' m. gróf Batthyányi Kázmér által küldött egy 140 pfokra becsült lovaglő korbács; úgy színte Sz. J . . . f is, mint második nyerő, egy aranyozott billikommal tiszteltetett meg. De e' mellett tegyük egyszersmind jobbunkat szívünkre, uraim, és ne közönyös szívvel tekintsünk a' tehertől sorvadó és igától nyögő szegény jobbágyainkra. Valjon, ha azon minden éven megmaradott összegnek bár hányadik részét is fordítanánk embertársaink gyámoztatására. Nem volna-e üdvös dolog, például, minden éven tartandó lóversenyre bizonyos összeget alapítani, melynek elnyerése buzdítaná a' szegényebb sorsu népet arra, hogy megyei és földesuri ígás tartozását jobb lóval iparkodják leróhatni?

Egy ta g.

HONTBÓL, dec. 8-kán. Socialis mozgalmink terén is a' védegylet eszméje foglalja az első helyet, melynek számosak keblében annál inkább viszhangra kellett találnia, miután megyénkben még 1842-ben létesült egy főokgyárvéd-egylet, mely folyó hó 3-dikán, az egylet alapszabályai értelmében, vidéki biztosságá alakulván, a' tisztviselőség elválasztásával megkezdé működése körét. Elnökökké Sembery Imre megyei m. alispán és Blaskovics Pál thró; jegyzőkké Zmeskal Lajos és Dacsó Pál urak választattak el közfelkiáltás útján; az aláírási ívek újra kiadattak aláírók gyűjtése végett, kiknek szerzésében nevezett helyettes elnök B. P. ur különös erélyt és bőkezűséget fejt ki, nem fogadva el avatási díjt egy aláírójától sem. Éljen a' derék kapitány! Nőink, leányaink szinte felhivatni fognak a' részvételre, Selmezbányára pedig tagok küldetnek ki, egy külön biztosságot alakítani . . . 's a' t. Harmadnapon a' tárgy a' megyei közgyűlés elébe került, hol annak, a' m. alispán indítványozására, megyeilegi pártoltatása minden ellenzés nélkül elfogadtatott, 's mint ezelőtt, úgy ezentul annál inkább csupán honi iparczikkek vételére utasítottak az illető vásárló hivatalnokok. Végre Batthyány Kázmér grófnak, mint az egylet elnökének, üdvözlő levél megyeileg iratni rendeltetett.

— X.

U. I. Ipolyság, dec. 12. Nem hagyhatám még ezuttal említetlenül, miként tegnap este tartott védegyleti gyűlésünkből e' vidéki biztosság részéről üdvözlő 's illetőleg hála-irat rendeltetett a' honunk szeretve tisztelt magas Zichy testvérpárnak, mint a' magyar ipar lelkes párfogóinak, számára küldendő. *)

*) Másik levelezőnk, Pajor István urnak ugyan e' tárgyban küldött igen becses tudósításából következő sorokat emeljük ki: Örvendetes tapasztalás ez

KOLOZSVÁR, nov. 26. Ugyan, tisztelt szerkesztő ur! egy szép kérésem volna. Mi önök közt az a most keletkezett? honi i par védegy let, miről annyi szépet irnak a' budapesti lapok. Nem valami chinai párducz-e? Ha valami afféle, küldjék el ide is, hadd lássuk meg mi is; mi Erdélyiekül ritkán láttunk afféléket. Egy barátom azt meséli róla, hogy valami olly egyesület, mellyben a' részvény: b e c s ü l e t s z ó 's ezáltal a' hon boldogsága mozdítatik elő. Már ha ez igaz, ugy eszközözljön számomra is egy aláírási ivet; — én maig még, semmi jelét nem láttam, mert én a' hazafiaknak azon osztályából, kik utóbb fontolva és rohanva haladó párttá fejlődhetnek ki, de jelenleg készek a' hon javáért keblöket is felszakítani, legalább egy compagniat hamarabb kiállitok, mint más, a' straszburgi szarvasgomba-pástétomot négy águ ezüst villával evő inyénczekből, kik a' honért csak inyénczkedni és enni, élnek. — Megérkezett a' Szerdahelyi dalszínészársasága is. Majd ha időm lesz, megírom, milly irgalmatlanul kornyikálnak. Most csak ennyit: hogy a' mult hongyülésen a' nemzeti színház, Erdély temérdek szükségei között, harmadik helyre volt sorozva, mint a' nemzeti jólét egyik tényezője. Ha tehát a' színház, tényezője az ország boldogságának; a' színház conditio sine qua non-ja pedig a' tele páholyok: ugy csakugyan közel Erdély boldog lételének hajnala; mert a' páholyok a' színházban mind ki vannak bérelve; ha szintén a' kolozsvári fő- és királybíró — nem tudom, mi jognál fogva — két páholyért semmit sem fizetnek is. Mátyás király csakugyan nagyobb ember volt, mint Szerdahelyi ur, 's még is — Heltai szerint — az akkori kolozsvári főbírónak fát rakni hajtották, mint tojásárulót. Most már az efféle nem megy, de pro auctoritate egy-pár páholy igényelhető. — „Budapesti táncztanító, Szőlősy hazánkfia, meg valami Kajetán nevű ugyan tánczművész, körünkben vannak; többféle tánczokat hirdetnek. — Majd a' farsangra meglátjuk, mennyiben mozdították ezek is a' hon sárba maradt kerekén. — Irodalmunk mezeje ismét termett egy „Kolozsvári“ és egy „Marosvásárhelyi Székely“ naptárt. Amazt Tilsch adta ki; szükség volt rá, mert eddig nem lehetett tudni, hol lakik W. baromorvos, sem Krbl a' szabó; — ezt pedig egy L ő c s e i nevű vásárhelyi „Compector“ csinálta. Szégyenlek többet mondani róla. Ruzicska ur egy „Énekiskolát“ adott ki a' kolozsvári zene-conservatorium növendékei számára. B. M. S u e n e k örök zsidáját még a' teljes emancipatio előtt magyar dolmányba bujtatta 's már így bolyong Kolozsvárt. Némellyek, kik nem a' párisi aczélmetszeteket kedvelik, azt mondják róla, hogy a' „Bolyongo Zsidó“ dolmányát nem ártana Pestre felküldeni Tóth Gáspár magyar szabóhoz, hogy simitson rajta, mert nincs jól kivasalva. — Azt is regélik, hogy egy idevaló tanárt Pestre akarnák „hivatalosítani;“ az ur isten töltse be minden embernek keble ohajtását! mi lelkünkől szerencsés utat kívánunk neki.

S a j ó.

KOMÁROM, dec. 12. Városunk belélete szomoru és kietlen, 's ugy látszik, mintha vérkeringése épen most lüktetne leglustábban. Színészeink elmentek, kik

ügynél — legalább nálunk — az, hogy benne a' pártos különben dulongó elemek — a' szó teljes értelmében vett minden tekintetek és állapotok háttérbe vonulásával — testvérek gyanánt egybeolvadnak. Mert hiszen mindnyájan egy közös anyának, a' Honnak, magzati vagyunk! — E' hó 5kén megnyék egy köztiszteletű táblabírájának házánál igen vigan ültük meg Miklós ünnepét, hol egyszersmind Wesselényi- és Jósika Miklósert több áldomáspoharak üritettek. Éljenek ők minél tovább e' haza dicsőségére!

P a j o r I s t v á n.

még egy pár embert képesek valának egy helybe gyűjteni, 's úgy láttuk — legalább gondoltuk és képzelők — mintha társaságban lettünk volna 's jól esett. De most nemcsak hogy színészeink nincsenek, sőt a' társasélet legparányibb multságában sem részesülünk. Beszélük ugyan, hogy egy-pár háznál adventi 's farsangi estélyek terveztetnének, de hogy mikép összpontosíthatni csak tíz embert is egy körbe, előttem még igen nagy talány, miután nőink — halljátok! — nőink, az élet e' rózsalánczai, egymást a' legszomorubb kisvárosi modorban gyanúsítók, egymás barátságos köréből jóformán szerteszakadoztak, 's majd minden ház külön tépett virága most a' hajdani társasélet füzérének. Ha ez soká így marad, a' magányrendszer lélekrei hatásáról mi is meglehető tapasztalati adatokkal szolgálhatunk. A' casino is csak úgy kong egy ember kopogásától, 's kevés reményünk van tartós életéhez. Szerkezete a' leghiányosabbaknak egyike; örömei lelketlenek, 's olvasmányi élvezete is mindig szűkebb határok közé szorul. Lehetetlen, hogy meg ne emlékezzem nem régiben tartott legutóbbi gyűléséről. Különben is igen kevés olly tagja levén a' polgárság közül, kik egyedül 's kizárólag csak németül szeretnének olvasni, egynémelyek a' német lapokat ritkítani kívánták; 's mi történt? a' ritkítás helyett méginkább szaporítottak, még pedig úgy, hogy a' magyar lapokat kelle miattok megtizedelni 's tán hármát kiküszöbölni, 's lön Ofner Zeitung, Theater Zeitung 's a' jó isten tudja még mifele Zeitung helyökre rendelve. Indítványoztatott azután, hogy az Illustrirte Zeitung 's német Charivari is rendelkezsenek meg, különösen az utóbbi, mellynek czime már magában egy egész menageria, 's ha czíménél tovább nem megyünk is, mulatságos. Szokás továbbá, 's szinte megdöntetni indítványoztatott, hogy a' lapok a' casinóból olvasásra kiadatsanak 's érkezések után egy héttel legalább is 30 olly házban vándorolnak keresztül, mellyekből ha nem több, tíz bizonyosan önállólag is tarthatna lapokat, ekkép is a' magyar irodalmat gyarapítandó. Azonban ezen indítvány is megbukott, mert felelék, hogy mi az irodalom gyarapítását nem eszközölhetjük. „Auch gut!“ mondaná Saphir. Egyébiránt kebelünkben egy takarékpénztár terveztetik, melly e' hónapban már alakulni is fog 's öröndetes lépés különösen nálunk, hol az illyféle gyümölcsök szörnyű lassan érnek.

Korányi.

PÁPA, dec. 1-jén. Ugy hiszem, nem fog e' lapok czéljával ellenkezni, ha a' t. közönség előtt egy szerény kis kör ünnepélyét mutatom be, mellyel az hazánk agg dalnokának, Himfy szerelmei írójának, végáldozatát tevő. Ugyanis a' pápai ref. collegiumban fenálló képző társulatban, mellynek közelebbi ismertetését, ha szerkesztő nr nem ellenzi, *) egyik levelem tárgyaúl teendém, indítványoztatván, hogy e' valóban nagy költő tiszteletére emlékünnepet rendezzen, ez közakarattal elfogadtatott. Így tartá meg e' kis kör, számos vendégek jelenlétében, igénytelen vég-tiszteletét az ősz költőnek egy hónappal kimulta után, azaz: nov. 28án. Kis Gábornak a' társulat foglalkozása köréről és az ünnepély czéljáról szóló megnyitó beszéde tevő a' szónoklatok sorának kezdetét. Ezt Horváth Károlynak ez alkalomra készült ódája váltá fel, szavalva Armpruszter Gyula által. A' szavalást Szeberényi Lajos felolvasása követé, ki a' költőről mint erkölcsstanárról értekezett, különös tekintettel a' dicsőült költészeti munkáira; mire Kiss János Vachott Sándornak Kisfaludy Sándorhoz irt költeményét szavalá; utána pedig az üdvözült, Somló-jából Lóra románcza olvastatott Horváth János által. Befejezé a' gyászünnepet Beöthy László (Zsigmond öcsce) szavalása, ki Nagy Sándornak szinte

*) Sőt szívesen várom.

alkalmi ódáját mondá el. Legyen szabad ez alkalommal Pápa hölgyeinek köszönetünket nyilvánítani azon lelkesedésért, mellynél fogva költészetünk Nesztora emléktünnepét jelenlétökkel szívesíteni szíveskedtek. — A' hideg nálunk beállott, csak a' részvétlenség fagya ne következzeik utána. Méli.

SZATMÁRRÓL rég hallgat a' lapok krónikája. Pedig, ha nem dicsekedtünk is hogy a' szó teljes értelmében 'élünk': annyit mégis bátran elmondhatunk magunkról, mikép nemcsak 'vagyunk', de 'mozgunk' is, pedig a' mozgás egyik főjele az életnek. Lássunk néhányat e' mozgalmakból, mint azoknak képeit hamarjában — mert e' levelet nem Szatmárról írom — emlékezetem daguerrotypjére visszaidézhetem. — Szatmárnak gyönyörű négyszögű piaczat eddigelé néhány köhöz, korhadtt fabódék és mészárszékek ronda tömkelege diszteleníté, mely a' tág piacznak csaknem negyedrészt foglalá el. Reájok még mult évben kimondatott a' 'pereant' 's a' butykák egy részének már jelenleg csak hült helye. Ez áldozat a' városnak közel hatvanezrébe kerül, de azonfelül, hogy szépségben ez épületek széthányatása által igen sokat nyerend, piaczanak 's így belkereskedésének élénksége is tetemesen növekedni, — valamint különösen a' piacztot körző házaknak mind kilátása tágulni, mind értéke emelkedni fog. — A' város azonban nemcsak ront, de épít is — casinót és színházat együtt, mellynek emeletes falai a' piac északkeleti szögletén már fedél alatt állanak. Megnyittatni a' színház csak jövő őszszel fog, midőn építése és felszerelése bevégeztetni czéloztatik. Ez utóbbi tekinteten előleg szíves méltánylattal kell szólnom a' már több mint egy év óta ernyedetlen buzgalommal működő 'műkedvelő társulat' nemes szándékáról, melly szerint számos és szép új diszleteit, könyvtárát ingyen akarja ez újdön épülő színház számára átengedni. — Szolgáljanak a' fentebbi sorok egyszersmind válaszul egy a' jelen sorok írójához nem rég Miskolczról, a' színház megnyitásáról tudakozólag, A — által intézett levélre. — 'S most néhány szót a' műkedvelőkről, bár sokat is megérdemlenének. Mint minden eddigi mutatványaik koronáját kell kiemelnem az általok nov. másodizben adott 'Szökött katonát'. Illy egybevágó, kerek, pontos előadás általában, illy helyes tapintat és szerepfelfogás egyeseknél, illy jeles játék, mellyről nem hiányzott a' művészieségnek némi zománca — különösen ez a' Camilla (Nagy Károlyné assz.), ez a' Korpádiné (Nagy Nelli k. a.), ez a' Julesa (Accipe Mini k. a.), 's ez a' Gergely (Vajai Gábor), aztán ez az éneklés: műkedvelőknél, magoknak a' pesti színpadon is becsületet vittak volna ki, tapsokat és koszorúkat érdemlettek volna. Csak egy figyelmeztetést, ha úgy tetszik, az illetőkhöz. Mit akartok, urak, kiktől a' választás függ, darabok adatásával, mint közelebb a' 'Velencei nő' 's régebben 'Lorenzino'? Francia műkedvelőknél csak megjárna, de nálunk, köztünk, velünk mi czélotok lehet az illy minden magasabb irány- és belbecsnélküli, saját hazájukban is csak egy nap életű francia színi buborékokkal, mellyeket már színi-irodalmunknak újabb időben olly örvedetes fejlődés- és javulásnak indult körülményei 's az azok által öngondolkodás- és összehasonlításra ébresztett 's mindinkább tisztuló műzés, rendes színpadokon is, egészen háttérbe szorítottak? 's mi czélotok lehet akkor, midőn az eredeti, nemzeti irányu, hazai élet- és jellemeket festő elméművekben szabadon és kényetökre válogathattok? Hiszen talán nem akarjátok a' közönséget, melly az általánosság köpenyéből mindeddig ki nem bujt, 'jótekonny czélok' (kisdédová's takarékpénztár?) oltarához olly szíves áldozatkészséggel hordja fel filléreit, e' készségeért untatni és büntetni? Vagy azt hiszitek talán, hogy az illy 'nevezetes francia drámák' inkább megjutalmazzák a' szorgalmat és fáradságot, mit reájok szenteltetek, 's csak néhány jellemtelen francia jellemet kell áttanulnotok, néhány csillogó francia szerepszörnyet, bányalámpa-

ként, fővegetek mellé tűznötök, hogy annak lidérczfényénél tüstént a művészet aknáiba szállhassatok le? Csalatkoztok, urak, ha illy hitben éltek. Magyar föld, magyar levegő, magyar élet és szokások: ezekben vagytok ti honn, itt fejthettek ki — ha van bennetek — erőt és tehetséget, eszközölhetek hatást és tarthatjátok mindig élénk lobogásban a részvét lángjait. Ott vannak Obernyiktól: az 'Örökség', Jósikától: a 'Két Barcsai', b. Eötvöstől: 'Éljen az egyenlőség', Czakótól: a 'Kalmár és tengerész'. A 'Zsidót' nem említem, miután ez előadásra már ki is van tűzve. Tehát: hazai elmetermékek, kizárólag! ez legyen a jelszó — és a siker borostyána nem maradand el. — Mozgalmaink rajzából nem szabad kifejejtenem szellemi életünk egy főtényezőjét: casinónkat, hol annyit kártyázunk, kevesebbet tekezünk, még kevesebbet olvasunk, vagy — igazabb lesz tán egy kis variációval — annyian kártyáznak, kevesebben tekeznek és még kevesebben olvasnak. Legkevesebb pedig azoknak száma, kik az olvasottak felett gondolkozni és eszmecsere útján elmélkedni szoktak. De hát máshol nem így megy? — Biz így megy az, ritka kivétellel, ha talán még nem rosszabbul. — Ime, megkérdezett bennünket a 'szózat' koszorús írója Szalay hirlapjában: 'Mit csinálnak Magyarhonban?' meg is felelt rá igazán, bunkót is kötött minden vers végére, és mi?... Elolvastuk, a kik meg nem botránkoztunk benne, hogy 'a' Pesti hirlapban még vers van, mert figyelmeztettek rá, megdicsértük, hogy: 'bizony szép', 's aztán másnap szokás szerint elfeledtük. Hejh, csak jó dolog is az, hogy az ember, kivált a magyar ember, olyan könnyen és olly hamar felejt! — No, hiszen azért az ő nevők világszerte és még másutt: 'generosa natio'. — Casinók könyvtárral is bir, melly közelebb az 'Aradi vészlapokkal' gazdagult. Nálunk a 'könyv, pompás külseje miatt, osztatlan tetszéssel találkozott, még — a' mi eddig hallatlan csuda — nem is drágálottuk; — kik pedig már belsejébe is pillantottak, azt mondják, hogy a' versírók közt Sárosy Gyula 'legjobban kitett magáért'. El is hiszem nekik szívesen, 's e' hitben, mint Sztátnár fíja, köszönetet írok Sárosynak, többek nevében, 'Kölcsy' című szép epigrammjáért. Mert érdekesnek hiszem, elmondom ez epigramm születési történetét, mint azt hiteles kútból tudom. — B. Eötvös József, az általa kiadott 'Budapesti árvíz-könyv'ben, a' nem sokkal azelőtt elhunyt 'Dicső'nek emlékét egy verskoszorúval kívánta volt megünnepelni. E' koszorút az ország nevesebb költőinek kell vala szellemöknek legszebb virágiból fűznie, 's illy czélu felhívásnak eredménye az epigramm, mellyről szölok. B. Eötvös eszméje azonban — e' gyönyörű költői 's mind, ki azt gondolta, önmagához, mind, kit halhatlanságában megtisztelni kívánt, a' férfinak érdemeihez annyira méltó eszme — nem tudom, mi okból? egészen, mint a' könyv mutatja, nem létesült 's így történt bizonyosan, hogy Sárosy epigrammja kéziratban maradna, míg írója azt, Császárnak, a' lelkes emberbarátnak, felszólítására, az 'Aradi vészlapok' számára előkeresvén,

'Hol zugva elfoly árja a' Tiszának

'S áll néma csendben a' kedves vidék'

a' csekei temetőben jeltelen omladozó sir egyszerű fejfájára egy gyönyörű lyrai epigramm rózsáit tűzné, bennünk pedig, szavainak mélyen érzett igazságával, kelet és velőt rendítene. Oh! igen, közülünk Kölcsy halálával 'Szív 's lélek, kik adák, az egekhez tére'. Nem említem én az annyi tekintetben országos veszteséget; csak megyénkről szölok. Mennyi nem fogott 's mennyi másképp fogott történni megyénkben, ha ő él, 's ha e' sehol annyira, mint nálunk küzdelmes és változatos megyei élet hullámi közt az ő szelid, emelkedett kedélye, feddhetlen, anygaltiszta, de egyszersmind tántorithatlan jelleme világítanak vala, fénytornyoként előttünk. És elnézem ez ifju nemzedéket, melly záloga volna, legalább kellene lennie, egy jobb,

szebb jövő iránti hitnek e' megyében; elnézem és lellem elborul. Mert nem nyilatkozik ifju keblökben hatalmasan a' minden szépért és magasért szabadon fellángoló nemes hév; mert nem tükrözik vissza tetteikből és szavaikból, hogy a' minden polgárerények alapjának: a' honszerelemnek magasztos kötelessége lelkökkel egybeforrott volna; mert nem lövell fel körükből egy tehetség, melly reményekre jogosítana; mert hiányzik nálok, mi az ifju embert annyira megilleti, a' tanulás égető szomja, az önművelésnek virasztó vágya, melly olvas, eszmélkedik és dolgozik. Czéltalan időtöltések, vagy heverés, — legfőlebb regényolvasás, ha falun vagytok; kártya, birbics és teke, Eduárd és Kunigundaféle változatokkal, városon: illy kulcsokkal akarjátok-e ti a' hír és dics templomát felnyitni, illy eszközökkel készültök-e a' haza- vagy — kisebb körben maradvá — a' megyeboldogító pályára, melly utóbbira pedig mindnyájan hivatva érzitek magatokat. — Oh! mi más fogott ez ifjuság arca a' Kölcsey iskolájában lenni, nem tagadva meg, vagy nem fojtva el erőszakkal magában a' fiatal kor természetes lelkességét, megbecsülve idejét 's czélt és irányt tűzve tanulmányainak. — Mérjétek meg innen, ha úgy tetszik, kik e' sorokat olvassátok, egy embernek roppant hatását, ki körében, szellemének isteni erejével, nemzedéket teremt a' kornak, mellyben él, iránya és eseményei felett nemtőlként uralkodik, — és boruljatok le Kölcseynek emlékezeténél! — De bocsássatok meg, ha kedélyteket elhangoltam; szívem szavát követtem 's elmondtam, mi rég nyomja lelkemet. És ti, ifju barátim! ha e' lapok kezeitekbe jutnak, ne szórjatok fejemre anathemat az igaz szóért, hanem piritsatok el enmagam előtt, tettel czáfolván meg, a' miket mondtam. — Most pedig hadd zárjam be leveletem egy örvendetes ujsággal. Nászról akarok írni, de nem X. gróf vagy S. bárónő fényes, pompás, nagyszerű nászünnepeiről, hanem olyanról, mellyre, tudom bizonyosan, lesznek Pesten és másutt néhányan, kik szívökben áldást mondanak. Ismeritek-e Pap Endrét, a' koszorús balladairót, a' kedves dalnokot? — Ha igen, személyesen vagy műveiből, mindegy: érdekel birand kétségkívül előttetek tudni, hogy neki is

,Megadták isteni

A' legszebb földibért,‘

vagy prosai nyelven szólva: megnősült. És vágytok, nemde? tudni nevét a' hölgynek, kiben a' dalok fija, Kölcseynek, a' mesternek, egyik legkedvesb tanítványa

,Mennyét földön feltalálta.‘

Talán nem sértem meg a' lelkes kedves nő szerénységét, ha Pepi keresztnévét elárulván, titokban azt is megsugom, hogy ő K. Lajosnak, a' szatmármegyei ellenzék egyik vezértagjának 's Á — nak, a' volt országgyűlési követnek nővére. Ők ezentul a' Szamos partján, Patóházán

,fognak élni

Szerelmökben boldogok;‘

de reméljük, sőt hisszük, hogy az író nem emésztendi föl a' férj és gazda, 's nem telik be rajta, a' mit boldogult barátunk, a' genialis Szentiváni Miska, szokott volt íróemberek nőszülésekor jósolgatni: „Az is leházasodta a' literaturát.“ 'S ezt annyival bátrabban hihetjük, mert néhány hónap előtt magától hallottam, mikép jelenleg, az olly korán elhunyt, szép tehetségű Ormós László kéziratinak összegyűjtésével foglalkozik, hogy, jelesb dolgozatait sajtó alá adván, egykori barátja nevééről, kinek még csak haláláról sem szóltak a' hirlapok, legalább baráti körében, a' nem érdemlett feledés fátyolát leszaggassa.

Nem én*).

*) Baráti viszónlátásig, tisztelt levelező ur!

SZOMBATHELY, dec 10. 1844. Künn a' vidék ünnepies hó palástba *) öltözöten bámulja a' fejlődő kor teremő erejét's én, kandallóm mögé huzódva, örvendek rajt, hogy itt a' kor, midőn már egyszer a' fejlődő nálunk, mert az alkalmasint czélba fog találni's így nem leendünk kényszerítve, hogy a' hőjt daczára is majd bakot emésszünk, mi ugys már annyira megterhelő gyomrainkat. 'S valjon, kit a' végzetek illy vérmes remények karjain ringatnak, rossz neven veszitek-e tőle, ha örömet megosztja a' hazával? . Igen, uraim! mintegy új életre ébredtünk pár nap óta's alig engednek időt kidörzsölni szemünket hosszú álmunk után, tüstént aláíratják a' védegyleti ívet, attól tartván, hogy ismét álom ragad meg bennünket, melyből aztán nehezebb lesz a' felébresztés, vagy felverés. Illő, hogy a' lelkes Szabó Miklós főjegyzőt, kedves barátunkat, megemlítsük, kit mind népszerű bánásmódja, mind páratlan szorgalma az ügy legelső's leghíreseb terjesztőjévé emeltek megyénkben. Helyesnek találtuk ezt feljegyezni annnyival inkább, mert a' honfiak méltánylása a' hazafiúi tettek legszebb jutalma. — Egy védegyleti tánczvigalom is van tervezetben, de erről akkor fogunk csak bővebben szólni, ha az eszme életbe vezetetik. — Egy nagy oláh-czigány csapat van befogva megyeházunknál . . borszasztólag tükrözi magát általuk a' legaljasult emberiség . . 's fáj tudni, hogy sor-suk felett az istenen kívül senki sem aggódik. Menyhárt László ur igenis megerősítet magát a' köszegiek mellett, midőn azt állítá, hogy e' város lakói magyarul beszélnek. Tudnak igen is sokan — ezt mi nem is tagadtuk; de mult közléseinkben tett állításainkat ismétljük's ha úgy tetszik, három királyok napjáig, Menyhárt urnak kedvéért, még adatokkal is annnyival szolgálunk, a' hány nyelven Babel építői beszéltek. 'S ha még fölül reá az áll, mit M. ur mond, hogy ezen jó urak tudják, mivel tartoznak hazájuknak . . akkor kétszeres a' vétek, hogy mégsem teszik. Czáfolja meg M. ur azt, a' mit irtam akkori közlésemben's ember leeed a' gáton! . . érti? . . — A' sümegi nagy költő temetésére nézve nincs mit szólnom, miután a' czáfoló maga is elismeri a' temetési modor egyszerűségét . . csak azt adván hozzá, hogy ez a' boldogult költő kívánsága volt. Egyébiránt hibázik, czáfoló ur, midőn úgy kezdi sorait, hogy nekem e' temetésről úgy emlékezni tetszett . . az nem áll; de hogy a' mi történt, nem a' közönség részvéttlensége miatt történt: az igen is tetszik, az áll! — Nem levén barátja a' polemiáknak, csak igen röviden kívántam felelni, azon nyilatkozattal zárván be soraimai, hogy többé senki ember fiával hírlap útján illy tárgyakban vitázni nem fogok. K.

ZALÁBÓL. Dec. 2-án a' zalai elvrokonok nagyszerű lakomát adának Zala-Egerszegen a' megye teremeiben 150 személyre. Az egybegyűlteket a' közteherviselés elvét's az országos védegyelet pártolását minden törvényes és méltányos uton terjesztetni elhatározták. Voltak számtalan komoly és elmés felköszöntések, miket gyakran zajos helyeslés követett. Örömmel irhatom, miként a' zalai hölgykoszorú a' védegyelet eszméjét legnagyobb lelkesedéssel fogadta; adja isten, hogy e' hon érdekében gyűlt lángzat kitartó legyen, 's a' divat és tetszelgés forgó szelétől el ne hamvasztassék: akkor remélhető, miszerint a' csecsemő, melyet ápolni kezdetek's melyet csak ők tudnak ápolni, izmos óriássá fejlődik anyai karjaik között! E' napon este tánczvigalom is volt, 's a' hölgyek egytől egyig mind magyar szövetből készült kék karton-ruhában jelentek meg, és ők mégis olly bájo-

*) Tehát honi gyártmányba.

sak valának, oh, ezerszer bájosabbak, mint egyébkor, mert keblőka részvét gyöngyeivel volt föléltve, 's egész lényökön foszlányos selyem és csipke helyett a' honleány buzgó hazaszeretete csillámlott. Szeretném megnevezni azon lelkes asszonyságot, nejét a' haladási párt egyik tisztelt főnökének, ki buzditásai 's tettei által mintegy védlelket képezi a' megyei egyeletnek, 's kinek nemcsak ruhakelméi, hanem érzelmei 's ajkai is tiszta magyarok, miként ezt a' másnap nála tartott estély alkalmával is megmutatá: de szerénysége sokkal ismeretesebb, semhogy nyilvános dicséret után vágyódnék, egyebiránt is az öntudat 's a' teljesített honkötelesség érzete tetteinknek legédesebb jutalma. ¹⁾

EPIGRAMMOK.

I. FIATAL ÖSZ.

Ő harmincz éves 's hatvant mutat arcza, menése; —
Nem csoda! ő szaladott 's éveit érte utól.

II. JULIUS CAESAR.

Vesznie kelle; a' föld és ő nem tudtak egyezni :
Végtelen ő lett a' földnek, a' föld neki szűk.

III. KEGYETLEN LEÁNYRÓL.

Két s z i v e van, mert szívéhez magamét is elorzá.
Mégis irántam mért s z i v t e l e n a' deli hölgy?

G r e g u s s A u g u s z t.

¹⁾ Ez mind igen szép; de úgy hisszük, kötelességünkben áll az illy jelesekét névszerint is bemutatni a' honnak, hadd ismerje annak igazszívű, hőkeblű leányait a' magyar közönség. Valamint tehát erre, úgy becses tudósításnak — ígéretéhez képesti — szíves folytatására, barátilag hijjuk fel a' t. beküldő urat. *)

*) E' pillanatban vettünk szép kezektől egy tudósítást, melyben a' nevezett tánczvigalom bővebben leiratván, a' Ramazeter ur sümeghi gyárában készült kartonruhákban megjelent hölgyek közt a' jeles H o r v á t h Jánosné, szül. Márkus Teréz, Inkey Sándorné, szül. Csuzy Antonia, H o r v á t h Edéné, szül. Inkey Karolina asszonyságok, a' zalai nőnemnek csillagai, említetnek. A' magyarok istene áldja meg őket! — Ugyan e' tánczvigalomban honi lenczérnából készült harisnyák is viseltettek.

S z e r k.

Az ünnepnapok végett ezévi utolsó füzetünk szombaton,
december 28-kán, fog megjelenni.

AESTHETICAL LEVELEK.

BEÉLY FIDÉLTŐL.

VI. LEVÉL

A' SZÉPIZLÉS ÉS SZELID MŰVÉSZETEK VÉGCZÉLJA.

Szeretteim! ezidei leveleimnek utolsóját veszitek ezennel, melyben a' szépizlés és szelid művészetek végczéljáról szándékom röviden értekezni; mielőtt azonban kitűzött tárgyamról szólanék, megoldom azon sokszor tenni szokott kérdést: valjon a' szépizlés előmozdítja-e az erkölcsöket? Számtalanok vannak, kik a' történet nyomán vizsgálódva 's haladva állítják: miként az emberiség eredetétől fogva a' legujabb korig, a' világ majd minden nemzeténél az izlés és erkölcsök egyenlő lépéssel haladtanak (emelkedve vagy hanyatlva) és viszonylagos aránnyal egy fokon megállapodtanak. Okoskodásuk többnyire így hangzik: a' millyenek voltak a' nemzetek erkölcsei, olyan volt izlésök is: 's a' melly nemzetnek erkölcsei előttünk tudvák, azoknak izlésére egész biztossággal vonhatunk következtetést; valamint a' melly nép 's nemzet izlése előttünk ismeretes, annak erkölcseire is szükségkép szabad legyen következtetést hoznunk. Innen eredt, hogy némelly bölcselkedők, például: Schmitth, Wieland 's mások azt tanítanak: miként a' szépizlés a' vallás 's erény nemesítésére a' legjótékonyabb befolyással 's hatással bír, sőt ezeket tökélesíti

is. Én azonban a' nevezett bölcsekedők ez állítása- 's tanításából legalább a' következtetés utolsó részére nézve, mely a' szépízlés hatását az erkölcsök nemesítése's az erény tökéletesítése iránt mondja ki, veletek együtt, édeseim, osztolni nem akarok, sőt hiszem, miként állításuk inkább megfordítandó ekkép: hogy t.i. vallás 's erény által nemesül az izlés is. Annyi azonban kétségtelen, hogy a' szépízlés az emberek polgári élete- 's viszonyaira, az erkölcsökre 's gyakran az erényre is jótékony befolyás- 's hatályossággal birhat; mert miután mind a' természeti, mind a' művészeti szépség nem csupán külérzékeinkre 's főleg a' látás 's hallás érzékeire, hanem a' szív gerjesztésére a' lélek vidámságára némi bájerő- és hatalommal bir; sokszor többet eszközölhet, 's váratlanabb eredményeket idézhet elő, mint a' bölcsekedők szövevényesebb erkölcsi oktatásaik, 's így a' lélek rejtekéhez utat nyit az erénynek, vagy ha már valakinek szívében mélyebb gyökereket vert az üdvözítő erény, ezt kecsesbbé és gyengédebbé teszi. Jól mondta azért Aristoteles is: „hogy vannak festmények (hozzá teszem én „szobrok is“) melyek a' megátalkodott 's gonoszlelkű embereket épen úgy, sőt gyakran még jobban 's hamarabb is megindíthatják, 's a' tévelygés útjáról az erény ösvényére téríthetik, mint a' bölcsekedők hosszú és száraz erkölcsi fejtegetéseik és tanításaik.“

Áttérve immár mai levelem választott tárgyára, a' szépízlés és szelid művészetek végcéljára, szeretteim! röviden mind a' szépízlés, mind a' szelid művészetek végcélja csak abban összpontosul: hogy az embert, mint polgárját az érzéki és szellemi világnak, mint legnemesebb 's remekebb teremtményét az istennek olyanná idomsítsák, formálják és képezzék, millyennek én őt előbbi levelemben röviden ugyan, de elég élénk színekkel rajzoltam 's jellemvonásait az élet- 's társaságban elég hűn előadtam. Ez a' végcél, melyre törekednünk illik a' szépízlés és szelid művészetek segélye- 's gyakorlatával. T. i. a' szépízlés és szelid művészetek egész egyetemének főadata: hogy bennünket a' tárgyak rutsága-, a' cselekvények undoksága- 's a' tények bármely erkölcstelenségétől hathatósan elvonjanak, és a' valódi szépség különféle nemesebb kéjei 's finomabb gyönyörei 's élvezetei által jóra gerjesszenek és ösztönözzenek; a' szépízlés, valamint a' szabad és szelid művészetek főbb varázsereje 's hatalma abban áll: hogy jóra, szépre és nemesre tanítsanak, vezéreljenek. 'S ha valaki e' hathatós segély által rendeltetése célját eléri, azt valóban boldognak, szerencsésnek mondhatjuk, nem csupán azért 's azon tekintetből: mivel sajátjává 's dicséretes jellemévé tette a' különféle nem állapot 's rendiránti emberséges, illemes és művelt bánás- 's viseletmódot, vagyis életfilozóphiát szerzett magának, hanem 's főleg azért, mert vágyait, hajlamait 's akaratját legnemesebb tehetsége, az észnek hatalma alá rendelve, jól és törvényesen tanult művelni, cselekedni; mi szükségkép az

emberiség végrendeltetése 's célja könnyebb elérhetéséhez vezérel, azaz: boldogit.

Édes magyar honunk és nemzetünk nemes vetélkedése- 's buzdítására mondom, édeseim! hogy Európának most leginkább virágzó 's általában műveltebb nemzetei, kiknél a' tudományok fényponton, a' szelid művészetek irigylendő és csudálatos fokon állanak, a' nemesebb, szebb és emberiebb érzelmet leginkább a' jó- és szépízléstől kölcsönözték és sajátították el magoknak; 's korunk szelleme hozza magával, hogy ki művelt, kellemes társalgásu ember ohajt lenni, szépnek, jónak és méltányosnak tartsa, sőt első kötelességei 's igyekezetei közé számítsa, a' szépízlés és illem szabályait életébe átültetni; 's azért méltán viselik a' művészetek a' „szelid, szép, szelidítő, erkölcsjavító, emberítő“ mellékneveket, valamint az izlés a' „szép és jó“ tulajdonait; miután az embert, mint társasági lényt, a' valódi szépség- 's emberségre oktatják, képezik. Hatalmuk 's fővarázserejök abban áll, hogy minden természetet, minden lelket és elmét, melly elválaszthatlan osztalékául és igen ajánlatos foglalatosságául tüzi ki magának a' tanulmányok e' legszebb, kellemesebb és szelidebb részét, ágát, lehetőleg gyorsabban kiműveljenek, szelidítsenek 's emberítsenek; e' szelid, de majd a' végtelenig elterjedt országban ütötte föl magának állandó sátorát, 's a' legnemesebb örömök 's ártatlanabb élvezetek közt honol a' finomabb és szelidebb emberség kecses nemtője, melly nélkül soha a' köztársaság ékessé, az élet kellemes-, vidám- és szabadszerüvé, 's végre az ember igazi és szoros értelemben vett emberré soha nem válhatik.

Sokat mondtam, szeretteim! kevés szóban; 's én ezennel befejezem ezidei leveleim sorát, azon édes reménytől tápláltatva, hogy elhintett magvaim fogékony szívekben elég mély gyökeret vertenek, 's annak idejében az ohajtott gyümölcsöket is megtermendik. Adja isten! Ti már is, olly szelid 's jó lelkek vagytok, hogy följosogítottok: miként töletek az élet jövőndő pályáján csak jót, szépet, nemeset és erkölcsöst várjak. Ha isten úgy akarja 's engedi, 's a' t. szerkesztő eddigi csekély tehetségemet némi méltánylatra érdemesítette: úgy a' közelgő évben ismét föl fogom leveleim fonalát venni, kedveltjeim! 's igyekezeteimben odairányozni: hogy azokból minél több jót, szépet és nemeset merithessetek. Addig is szeretett nemzetünk 's honunk szelid nemtője buzdítson, lelkesítsen és tartson meg benneteket minden jóban 's engedje, hogy e' hon méltó 's a' legszebb hazafiui erényekkel diszló polgáraivá lehessetek. Isten veletek, a' viszonzlátásig!

L A K N É Z É S.

BESZÉLY

CSÁS Z Á R F E R E N C Z T Ö L.

I.

— **E**lég volt a' gyász, Klotid! mond egy kecses fiatal hölgy félig komoly hangon a' komornához, ki, parancsait várva, állt az öltözőasztal előtti széknél.

— Nagyságos asszonyom!... viszonzá ez, magát meghajtva.

— Ma egy éve, hogy sirba kísértük férjemet; folytatá a' hölgy, a' komorna bókjára nem ügyelve, 's az öltözőasztal elé telepedve; ma egy éve temettük el a' boldogultat, ki, ha fiatalabb volt, és egészen szívem sugaltából lettem volna is nejevé, többet nem kívánhatanda.

— Valóban, nagyságos asszonyom, olly pontosan, olly szigoruan teljesíté az özvegyév kötelességét, hogy boldogult férje még a' koporsóban is örülhet, 's a' legutálatosb rágalom mindig éber fulánkja sem közelítheti meg átkos leheletével magaviseletének tiszta tükörét...

— Nemde, Klotild, te is azt hiszed? — kérdé a' hölgy, mialatt seiyemfürteit a' komorna hosszas csigákba rendezé. — Vedd, Klotild; folytatá némi szünet mulva, hajékszert nyujtván a' komornának; vedd: e' szép rubinboglárka jobban fog állani kontyomban, mint a' fekete csipkecsokor; melly ott egy évig üldögélt.

— Magam is ugy tartom, nagyságos asszonyom; válaszolt hamis mosolylyal a' komorna, helyretüzvén a' boglárkát, 's halvány-rózsaszin patyolából nemes izléssel készült könnyű kalapot tartva kezében, mellyet kiinduló asszonya fölteendő volt.

— Így, Klotild... A' reg pompás, mint enyhe kikeletkor lenni szokott az éji eső után; megyek, egyet fordulok a' városban. Szórakozásra olly nagy szükségem van; jól fog az esni, 's különösen a' szálláskeresés egész multság leend, nemde?... Klotild, vigyázz, kérlek, a' házra.

Ezt mondva a' szép hölgy eltűnt, az ajtón, mellyet Klotild utána bezávározott.

— Ah, égnek hála, hogy asszonyom elégli valahára rideg magányát! sohajta Klotild, ismét a' szobába jöve és az öltözőki asztal szereit, kellé-

keit rendezve. Senki sem hinné, hogy illy szép és kedves asszony, élte virágéveiben így visszavonulva, így elzárkozva tölthessen egész éveket, távol minden, még a' legártatlanabb mulatságtól és világi zajtól... Valóságos rendkívüli tünemény mai világban. Én is csak ismertem az életet; de...

Még tovább is folytatá magáncsevegéseit a' vigkedélyű Klotild, a' bőbeszédű komornák egyik csinos hösnéje, 's elzárkozott asszonyának, mondhatnók, legmeghittebb, sőt egyetlen barátnéja; de minket inkább asszonya érdekel, 's azért magára hagyva a' fürgenyelvű komornát: kísérjük inkább a' hölgyet, 's mielőtt utolérnők, ismerkedjünk meg vele, ha tetszik?

Beatrix — így hívák őt — midőn komornájával folytatott főnebbi párbeszédében őt meghallgatók, huszadik tavaszát érte el, 's épen egy év óta özvegye néhai Buntmann Hilárnak, ki hatvan éven tulterjedett hosszú életében a' pesti szövetárusok legdivatosbjainak egyike volt. — Buntmann urat öregség miatti elgyöngülés vitte sirba. Hosszas magyarázat helyett, mint és miért lett neje a' tizenhét éves Beatrix? legyen elég megjegyezni, mikép ő egy pesti nagykereskedőnek volt leánya, ki, szülői elhalván, atyja akaratából tizenegy éves korában már Buntmann ur gyámsága alá jutott: 's a' hatvan éves gazdag kereskedő olly ügyesen tudá vinni gyámi számításait, 's olly mesterileg használni e' szent cím adta jogait, hogy tapasztalatlan gyámleánya, tizenhetedik évét betöltvén, csak azt vevé észre, hogy — Buntmanné lön... Az illy gyámleánybóli gyámnoknévá létel, valamint nem épen ritka dolog: ugy nem is igen feltűnő az életben, hol több gyám szeret férjjé lenni, sokszor csak azért is, hogy a' gyámi számadásoktól, ha lehet, menekedjék, vagy legalább azokon könnyebben essék át. — Alig történt meg a' szent szövetség az öreg Buntmann és deli gyámleánya közt, Beatrix annak egész terhét érezé; de miután sorsát meg nem változtathatá, szent megadással tűrte azt, 's elvonulva a' világ minden zajától, magányát a' női kötelesség teljesítésének szent lakául varázsolá.

Másfél évi házasság után Beatrix özvegy lön, 's ekkor szigoruan folytatá, mit a' női tiszt megkívána: a' gyász viselését; most azonban elegetteve a' világ kívánatának, de önnön keble sugalatának is: élvezni akará az ifju élet ártatlan örömeit, melyekben a' feleségül kijelölt leányt, már pártás korában olly szűken engedé részesülni önérdékére ügyelő gyámnoka; 's miután a' néhai Buntmannak háza, számos hitelezői kielégítése tekintetéből, árverésre volt bocsátandó: azt elhagyva, új szállásról kelle gondoskodnia, melyben boldogult férje tömegéből szerencsésen megmentett atyai vagyonából, mely, ha nem is fényes, de mindenkép kényelmes életet biztosithata számára, derültebb napokat élhessen.

II.

Egy pár óranegyed mult a' főnebbi párbeszéd után, 's im, az ifju özvegyet Pest Lipót nevü külvárosa azon utczái egyikében találjuk, melyek nemes izlésü épületeikben fővárosunk egykori nagysága és szépségének előképét állítják sovár szemei elé a' honfinak, ki hazája hajdani felvirágzása eszméjét a' borus jelen ezer bajai közt sem tudja kiszakítani szivéből.

— Im, itt egy kiadó szállás van; mond magában Beatrix, egy magas kapu előtt megállva 's teknőskarikákba szorított szemüvegével a' kapun függő hirdetményt olvasva. — A' ház csinos, udvara tiszta; gondolá. Menjünk, nézzük meg.

A' jövő pillanatban már a' kétemeletü ház tisztára sikált márványlépcsőzetén látjuk a' szép özvegyet felhaladni. Utána agg anyóka ballag, kezében kulcsfüzérrel, ki mentében az ő és férje gondjára bízott házban uralkodó csint, rendet és nyugalmas, kellemes lakást magasztalva, nem mulasztá el ismételve fejezni ki bókoló ohajtását: vajha az uj látogatónak, kit, mint régi ismeröst — mert egykor anyjánál szolgálta — nevén szólita, a' kiadandó lak megtetszenék, 's őt házbérlői sorában tisztelhetné.

A' vinyelvü anyóka Dorottya volt, a' derék házmesternek kedves életpárja, ki, hogy köszvényes férje talpait kimélje, maga szokott a' lakot nézdelő vendégekkel az emeletekbe fölsétálgatni.

Dorottya asszony kerepelései közben fölrnek mindketten az első emeletbe. Dorottya csenget a' kiadandó lak ajtaján, de semmi nesz; csenget újra 's pedig hatalmasan, csönget harmadszor is boszúsan: és nem jő senki!

— Ah, most jut eszembe, mond az eszmélő házmesternő, kinek emlekező tehetsége majdnem Lethe-mesés hullámival vetélkedhetnék; igen, most jut eszembe, mond, ujjával alsó ajkát támasztva meg, hogy szállóink a' zöldbe rándultak, 's a' kulcsot magokkal vivék. Sajnálom, hogy felfárasztottam az asszonyságot; azonban, ha tetszik, megtekinthetjük a' felette levő szobákat, mellyek ezekkel itt fekvésre és felosztásra nézve, tökéletesen megegyeznek.

— Nem bánom; viszonzá Beatrix némi neheztelési hangon; 's hogy egészen hiába ne fáradt legyen az első emeletbe, a' döcögő házmesternő után föllebegett a' sima lépcsőkön.

— A' második emeletet egy orvos birja; ah, olly nyájas, olly leereszkedő ur, hogy meg sem mondhatom: valódi gyöngye minden házbérlőnek; folytatá egymásután a' szolgálatra kész, 's magasztalásokban, a' mi a' házat 's lakóit illeti, kifogyhatatlan anyóka. Ő jelenen fürdőbe utazott, de

kulcsait itthon hagyá... Nagysád csodálkozik talán?... kérdé sajátlagos mosolylyal nézve Beatrix felé; ah, az orvos ur tudja, kibe bizzék, ismeri embereit, 'S osztán, ki is viselne gondot szép virágira, ki porozná le gyönyörű képeit, drága butorait?... okoskodék tovább Dorottya; mialatt a' második emeletbeli szobákat nyitogatá. — A' doctor ur, legujabb tudósításai szerint, csak a' nyár vége felé tér ismét vissza... addig én vagyok asszonya...

A' második emeletbeli szállásnak ajtai e' közben nyitva állottak, 's Beatrix, az udvarias házmesternétől követve, szobákba lépett, melyeknek butorzata, 's általában egész elrendezése, lelkét kellemesen kapá meg. Semmi felesleg, semmi pazar fényre mutató: de e' mellett minden csinos, minden a' legujabb, legnemesb izlést tanúsító: az ablakfüggönyök, az ezek közelébeni virágoszlopok, a' falakon csüggő olajfestvények és mesteri aczélmetszvények; virágos damasztal bevont pamlagok, balzakok és karszékek, hársgyökérből simított szekrények, 's a't. mind azt mutatók, hogy e' teremek lakója nem közönséges lény. Kedves megilletődéssel ment a' szép özvegy szobából szobába. Egy balzak előtti asztalkán S u e akkoriban legujabb regénye „Matild“ feküdt, mi arra látszott mutatni, hogy a' szállás ura, távozása előtt, ezen érdekes könyvet olvasgatá. Fölvevé a' nyitott kötetet, 's átlapozva azt, több helyeket talált kijegyezve, melyeket önmaga is, mint szívéből irtakat, saját példányában, ónjával vont alá; majd a' zongorához ült, melynek tartókáján T h a l b e r g legujabb „képzelgése“ volt felütve, önön legkedvesb zenedarabjainak egyike. Leül, keresztülfutja rózsaujjaiával az elefántcsont- és ébenbillentyűket 's nyomukban hangzatos húrok anadalító melodiái rezegnek föl a' jeles hangszeren.

— Ha nagysádnak kedve tartja... szól hozzá a' házmesterné, csak mulassa ám magát... bizvást, fesztelenül...

— Még egypár hangosztózatot csak; felelé Beatrix, 's tovább játszó a' zongorán.

Végig futá T h a l b e r g „képzelgését“; majd sajátit zengeté utána; 's midőn fölkele, egyedül találta magát. — Még egyszer körültekinte a' szobákban, mintha meglepetéstől félne, majd sietve bezárta az ajtót, 's a' kulcsokat levoná.

— Bocsánat, kedves Dorottya; mond az elosontott házmesternéhez, némi zavarral Beatrix, midőn neki a' kulcsokat átnyújtá; úgy elmerengém az időt...

— Ah, semmi, semmi! válaszolt nyájas vigyorgással a' házi őr redőshomloku hitvese; inkább én kérek bocsánatot, hogy nagysádat magára hagyám; de szegény öregem... Semmi, csak tessék, mint otthon.

— Ha megengedi, jó Dorottya, holnap ismét eljövök, az első emeleti szállást megtekinteni; talán honn lesznek a' lakók?

— Hozza isten, hozza isten. Ah, bizonyosan itthon lesznek; 's ha nem, a' kulcsokat itthon kell hagyniok; viszonzá a' házmesternő, Beatrixet a' kapun kikisérvé, 's a' tőle kapott ezüstpénzecskét töpörödött markába szorítva. — Átkozott zöldesei! úgy szeretik a' zöldet, mint a' leveles békák. Vesznének zöldjökbe, mormogá a' jó asszony tovább; ily jó bérlőt elszalasztani!... De csak jöjjenek meg, nem felejttem el...

Még soká fogta zsémbeskedéseit folytatni Dorottya, ha férje a' köszvényfájdalmak újabb rohamai közben, szeretett élettársát szerelmetes ápolásra nem kiáltja.

III.

Szép özvegyünkre, ki — ha nyájas olvasóm a' mondottakból talán még nem gyanitná, köztünk maradt szó legyen — a' szenvedelmesen érző hölgyek szép, 's többnyire igen kedves koszorújába tartozott, mint láttuk, a' második emeletbeni szállás ép olly hatalmas, mint kellemes benyomást tön.

Fölösleges volna lelkülete ezen fejlődésének szakait bővebben magyarázni. A' természettől több szívvel, mint észszel megáldott, kora éveiben zsémbes gyámnok szárnyai alá jutott árva leánykában az érzés kiképzésére sokkal nagyobb gond fordított, mint az értelemére; noha az is csak Buntmann ur ellenére történt, ki csupán kénytelenségből hordatá gyámleányának a' német regényirodalom érző darabjait, hogy ez által némi kárpótlást nyújtson neki a' megtagadott táncz és színházi mulatságokért, melyekben felette ritkán volt szerencséje részesülni a' szelidkedélyű Beatrixnak. Az önmagába visszavonult kedélyen utóbb, a' házassági élet borus napjaiban, neme a' búskomolyságnak vett erőt, mely gyakran igénytelenül kedves szórakozásban nyilvánult.

Beszélyünk folyta alatt új szaka nyílt az életnek az ifju özvegy előtt; 's az első alkalommal, midőn sovár lelke tárgyakat talált, melyeket akkor magának álmodott, az élvezet előérzetének perceiben csodálhatjuk-e, ha Beatrix, szabad folyamot engedve érzésinek, a' lipótvárosi szálláson magát olly kedves merengésbe hagyá ringattatni?... hogy őt oda szíve, mintegy öntudatlanul is, visszaidéze?...

Másnap ismétlé a' sétát és — a' lankézést is. A' kibérleendő szobák lakói ismét, és harmadszor is távol valának, 's Dorottya, hogy feledékeny eszének becsületet szerezzen, másodszor és mindig feledé a' kulcsokat a' házmesteri szobába függesztetni. — Beatrixet nem igen boszantá Dorottyanak e' pontos feledékenysége, 's midőn az első emeletet zárva lelé, Dorottya engedelmével fel-fellépdelt a' második emeletbe, 's órákat tölte ott, mindig kedves merengésben 's édes képzelődésekben.

Beatrix, mint tudjuk, fiatal volt és szabad! Leány- 's még inkább nőkorában, gyámnoka arguszi őrködése alatt, 's az említett regényolvasmányok mellett, lelkében világot teremte, melyben, elzárkozottsága közt, egy eszményférfi képződött, ki után gyakorta titkon epedt a' hölgy sovár kebele. — P** szállása nagyrésztben kiegészítésül szolgált azon tündérvilágnak, melyet Beatrix magának alkota, 's így annak ura kétségkívül valódi mása leendett azon eszményképnek, mellynek birásában helyezé egyedül szíve boldogulhatását.

Ismételt laknézéseinél mindinkább meggyőződött Beatrix arról, hogy e' szobákat olly férfiú lakja, kiszívét ismeretlenül lelánczoló. Azon meglepő rokonszenv, melly az egészen saját izlése szerinti butorzatokban mutatkozott, nem lehetett egyéb, mint titkos közlekedése a' szellemnek, melly azok megválasztása és rendezésében illy megfejthetetlen izlésrokonságban mutatkozva, azon férfiú valóságos létezését tanusítá, kinek birtoka egyedül volna képes képzetvilágát valósággá teremteni.

Beatrix hölgy, 's pedig ifju hölgy vala; ő szeretett! ... 's a' kedves merengéseket nemsokára kétségek tengere kezdé megzavarni. — Hogy a' szállás birtokosa orvos, azt tudá: Dorottya szavai tanusiták; hogy művelt és nemesizlésű, azt szobái mutatták; — de fiatal-e és nőtelen? ... ez vala most megfeytendő! ... A' szobákban mi sem volt, mi házino nyomát árulná el... Egyik asztalon szép kristálykehely állt, benne látogatási jegyek, 's többeken nevek, mellyek Beatrix előtt, legalább hallásból, ismeretesek, 's ezek jobbadán fiatal arszlánok nevei.

A' lak tulajdonosa művelt szellemét és izlését tanusiták rajzai pompás Albumának is, melly egy ablak előtti rajzasztalkán kitérve állott. Többnyire másai a' kies Vágvidék szebb, regényesb helyeinek, mellyeket házassága első heteiben, boldogult férjével Beatrix is meglátogatott. A' rajzok alatt rövid mondatok, mellyek a' műkedvelő gondolatait a' leghódítóbb oldalról jellemzék, 's mellyek, mintha csak Beatrix kebléből irrattak volna ki... Mindez megnyugtató válaszul lön ezen két fontos kérdés megoldására: vajjon fiatal és nőtelen-e a' lak ura? de egyszersmind ujabb varázsul is leigézésére az ifju hölgy szívének, melly már leküzdhetlenül érzé magát vonzatni tanyájához a' szellemnek, melly neki szép álmaiban olly sokszor jelent meg!

A' két — bizonyosan igen fontos — kérdés megoldása után volt még egy, mi Beatrix szívét ez ártatlanul szép szellemvilágban a' kétkedés tövisével sértegeté.

Bocsánat, szép hölgyek! ha szívetek titkaiba engedem pillantani olvasóimat. Ha szerettek, legyen bár káprázati kép tárgya szerelmeteknek, egyedül ohajtja azt birni mindenitek. És jól teszitek. Nincs ország, melly boldog lehetne, ha rajta egyszerre több fő uralkodnék. Csak egy fő boldogíthat né-

peket, tartományokat; 's így mint volna megosztható boldogítási varázsának enyészete nélkül a' korona, melyet a' szerelem nyújt?

Beatrix, mint láttuk, szeretett; talán káprázati fényt...? de ő szeretett! 'S most szívét aggály vette meg az iránt: vajlon titkos imádásának tárgya nem boldogít-e már más hölgyet szerelmével?

E' gondolattal egyik karszékben, szemét finom patyolatkendőjével elfödve, ült egykor Baatrix P** ur szobáiban, 's midőn merengésiből ébredve körültekintene, szemébe csinos levélke ötlött, mely feltört pecsétel hevert az asztalon.

Utána nyult; majd ismét letevő, érezve: mint nem illik más titkaiba avatkozni.

Szívét hatalmasan izgatá a' féltés tövise. Ő szeretett, bár nem ismerve érzése tárgyát; de ő szereté azt, 's így némi jogot érzett arra, hogy habozó kebelét, érzetére nézve, megnyugtassa; vagy szétozlassa végkép a' bájkört, melybe gondolataival eszménye szép képéhez föllebegett. — Fölvevé újra a' levélkét; ő bizonyosságot akart, 's talán a' levélke...? Szerelem és kandiság őt egykép 's hatalmasan ösztönzék. Ki közöletek, szép hölgyek, illy helyzetben másképp teendett: ám hajtsa első fiatal özvegyünkre a' roszalás követ.

A' levél tartalma imez vala:

„BARÁTOM GUIDO!

Ma estély van G**éknél. Tudom, hivatalos vagy te is; de ha barátod nyugalma, boldogsága előtted szent: kérlek mindenre, maradj el. Nem titok előttem, barátom, mint különböztet meg téged Leona, a' kedves házi kisasszony; de tudom azt is, milly távol szivedtől iránta a' szerelem, mely engem emészt. Még egyszer: hallgasd meg barátod kérését, mely rád nézve csak kecsgető, miután felettemi felsőbbségedet tanusítja. — Nemde, elmaradsz, kedves Guidom?... Oh, igen, 's vedd barátságod ezen újabb jeleért, előre forró köszönetét 's meleg kézszorítását

HENRIKEDNEK.“

— Ah, ő nem szeret! sohajta könnyült kebelével Beatrix. G** Leonát ismerem: ő a' külsínt keresi, 's P** őt nem szereti. Újabb bizonyága nemes lelkiületének, mely az illy üres lényeket mellőzi... Ő fiatal, nőtelen, nemesizlésű és szivű; neve Guido.

— P** Guido!... ismétlé Beatrix, elandalodva vivén szemeit a' koczkapadolatra, 's a' levél kezéből kihullván, a' székbe visszahanyatlott.

E' névre emlékek kelének Beatrix keblében, melyeket rég feledni látszott. — Voltak leánykorában pillanatok, midőn a' gyöngye szűz odamerült éjszemei sovár pillantásaiba egy ifjunak, ki őt, ha közhelyeken megjelent, mint árnyék a' virágot, szüntelen kísérte. Nem szólt vele soha: mert

közel állt mindig gyámnoka; csupán barátnéi egyike tudatá a' kíváncsi leánykával nevét az érdekes ifjunak. Majd nő lett... 's az ifju, ki enyészett reményeivel tovaszállt, feledve lön.

IV.

— Ah, ő az! sohajta másnap délután özvegyszobájában ülve Beatrix; 's képzetében, mint rég eltűnt álmak bájképei tűnedezték föl az ifju szív első édes rezgései, melyek Guido láttára egykor annak húrjait megilleték. — Ő engem nem szeret!... szóla önmagában; miért is így visszavonulni?... Ha gyámomnak szól vala... Gyámomnak?... 's e' szóra borzadás remegtet meg minden tagjait. — Isten hozzátok, szép álmaim! folytatá némi szünet után, mialatt pamlagáról fölemelkedék; nem látom őt soha többé. De még egyszer elmegyek szobáiba; talán még nem jött meg. Bucsút veszek, végbucsút a' szép álomvilágtól, melyet magamnak azokban alkoték; bucsút a' szerelemtől, mely boldogságom kevés perczeit, önnön varázsképeivel együtt, szétfoszlata.

A' jövő óranyegyedben Beatrixet ismét a' lipótvárosi szálláson találjuk. A' szolgálatra kész Dorottya, leemelve a' dörömböző kulcsfüzért, hosszasban, semmint mi tenni mernők, értesíté a' laknézőt, mikép P** ur szolgálja megérkezvén, a' szállást ura nevében, ki nyolcz nap mulva szinte visszatérend, felmondá; 's így az, ha tetszenék, Beatrix rendeletére állana.

— Sajnálom, mond a' házmesterné sopánkodva, mialatt Beatrixet a' lépcsőkön felkisére, hogy e' jeles bérlőt elveszítjük, de ő házasodik...

— Házasodik? kérdé reszketeg hangon Beatrix, mialatt jobbát szívére emelé, mintha annak hangos dobbanásait akarná elnyomni.

— Igen, erősíté Dorottya; 's pedig, mint szolgálja mondá, egy gazdag bécsi tőzsér leányát. Hja! természetes: gazdag feleség, nagy szállás; 's így a' mi jó orvos urunknak nem marad egyéb hátra, mint kiköltözni.

A' jó Dorottya nem is gyanítá, mint vérezé meg minden szavával szívet a' szép özvegynék, ki hatalmas belküzdelmek közt lépegetett föl a' lépcsőkön, 's gyakran megállva, mármár eltökélte magát a' visszatérésre.

— Nem; monda hosszasb küzdés után önmagában, nem; hadd lássam még egyszer a' helyt, hol szép álmaim enyésző országa olly varázslag tűnt fel lelkem előtt. — Még egyszer; 's aztán...! a' sohajt néhány könyecsepp kíséré, melyeket patyolatkendőcskéjével törölt le halványuló arczairól.

Ezalatt fölérték a' második emeletbe. — Dorottya kinyitá az ajtókat; Beatrix egyedül maradt.

Édes merengéssel csüggött újra a' képeken, rajzokon, könyveken, mindenben, mi olly bájoló szellemhangon szólt szívéhez. Egyik szobából a' másikba ment. — Isten hozzátok! sohajta; fogadjátok ti bucsúmat, fogadjátok köszönetemet a' kevés pillanatokért, melyek körötökben e' kebelt boldogiták.

Bucsúzása közben szemei a' szobák legbelsőbbike falain egy képre estek, melyet fátyol borított, 's alatta férfi-arczkép csügge, kisded alakban festve, melyeket ekkorig észre sem vön. Közel lépe a' képhez, 's kínos érzés fogá el szívét, midőn a' kép vonásiban Guidoéra emlékezett, melyeken hajdan titkosan nyugtatá pillantásait.

— Ez ő!... illy sovárgás feküdt szemeiben, midőn azokat rám emelém, 's midőn lángjok elől titkos reszketéssel fordultak el enyéim... De valjon, kit rejthet e' fátyol?

Már ujja az elburkolt képen volt; a' fátyolt azonban nem lehetett könnyen leemelni, mert a' ráházat hátulán tökkel voltak összefűzve szegelyei. A' képet kelle leemelniszegéről, hogy a' boríték lefejtethessék. Habozott a' hölgy; a' kíváncsiság ösztöne megszállta keblét: ujjabb titok feküdt etötte, 's valjon szabad-e azt lelepleznie? — Nincs-e mély oka a' kép urának titkát rejteni?

E' gondolatok küzdtek Beatrix keblében, soká hatalmasan... míg végre azon fogadással, hogy titkát önmagáénál inkább fogná őrizni, megbocsáthatónak vélé a' kép leleplezését.

A' jövő perczben a' kép leemelve, a' fátyol lebontva 's a' bámuló Beatrix kezében — önnön képe volt!

Ki írja le a' meglepetésnek öröm- és keserrel vegyes érzetét, mely e' pillanatban a' szép özvegy keblén hullámozó árként előmlött? Szerelem, hatalmas és kétségbeesett; vágy, már nem kápralény, de egykor titkosan, bár önszive előtt is megvallatlanul, de mélyen szeretett férfi iránt, kit most, a' föllelés perczében, örökre elvesztett; féltés és lemondás, egymást üzve, leküzdve keseríték el a' kéjt, mely a' pillanat meglepetését, Dorottya házassági közlése nélkül, üdvezületivé teendette.

— Ah! sohajta, egy közel karszékbe roskadva, Beatrix, 's önnön arczképét könyvekben uszó szemei elé tartva; ah, Guido! te szerettél engemet. Miért kelle azt e' pillanatban megismernem? Te más hölgyre pazarlod szép lelked, magasztos szíved gazdag kincseit: mig én, lakod szent titkaiba a' sors ellenállhatlan karjától bevezetve, ott vérzem el, hol te titkos magányban sovárgtál utánam. Ah, miért kelle ennyire vinned titkodat? miért hallgatni érzésidet? ... miért ... De hová beszélek? Isten hozzátok, szép álmak! Isten hozzád, Guido; én többé látni nem foglak ..

E' szavak után visszahanyatlott feje a' karszék mélyébe. Csöndes merengésből csak a' zaj riasztá fel, mely nemsokára a' szobákban támadott.

Egy sikoltás, 's a' rögtön felemelkedő Beatrix ájulva rogyott vissza a' karszékre.

Előtte Guido állt, a' meglepetés 's bámulat leirhatlan érzetével. — A' merengő hölgy nem hallá zörejét a' kocsinak, melly a' kapu alá robogva, Guidot meghozá.

Az ép oly kedves, mint váratlan vendég láttára Guido szoborként áll meg; és Guido látása eszméletétől fosztá meg a' meglepés zavarában a' szép özvegyet, kinek fölébresztése foglalá el az ámultából lassanként magához térő ifjunak öntudalma első perczeit. Néhány pillanat mulva süke-rült visszaidézni az életerőt az ájult hölgybe; ki, magához térve, néhány töredezett szót rebegett önmentségére, 's lakába vágott.

Dorottya bérkocsiért futott; 's az egyre reszkető Beatrix a' nyájas orvos által kocsiba segittetve, nemsokára saját lakába ért.

V.

A' főnebbi jelenet utáni napokon, sötét szobában, mellynek ablakain kettőzött redőnyöktől lankasztva hatnak át a' hévvel sütő nap sugarai, menyeyezetes ágyat láthatunk, mellynek patyolatai és szegélyrojtjai gazdagon borítják az ég szín atlaczot, mellyel az ágy mennyezet belül kárpitozva van. Az ágyon Beatrix, halvány arczczal, mint ősz rózsza fonyadó levelei, melyeket kora dér leforrázott; mellette Klotild, a' gondos komorna ül, lesve leheletét asszonyának; 's a' beteg kezét gyöngéden tartva, vizsgálólag egy ifju áll.

A' beteg alig ad életjelt: — üterének lüktetése lankadt, 's a' bel hőség által fonyasztott ajkakon csak koronként lebben ki egyegy sohaj, melly nehéz, mintha a' sziv egyegy rétegét vinné magával! Az ifjuban orvosra ismerünk, ki a' beteg üterének verését látszik számolni; arcza sápadt, mint mélyen szenvedő, ajkai remegők, mint kétségbeeső reményé; vonásin az emberiség iránti részvét nemes jelein tul, kint olvashatunk, melly nyilván mutatja, hogy a' beteget, ki felett viraszt, nemcsak tudománya hi-reért akarná az életnek visszaadni; de megtartani önszívének is, melly talán utána fonyadna sirjába. Az ifju orvos, P** Guido, ki megtudva Beatrix veszélyes betegségét: megkéré a' ház rendes orvosát, volna szabad neki is, mint segédnek, látogatásokat tenni a' kedves kórágynál; 's kérelme teljesítve lön.

Beatrixre a' jelenet, mellyben Guido szállásán oly váratlanul szerepelt, nagy hatással lön. A' gyöngéd idegzetű hölgy, kit képzelgése gyakran kiemelt a' való világból, szerelme 's lemondása közti kínos tépelődésiben az által, kinek boldogító szellemnyomaitól bucsúzni jött, ártat-

lan, de szíve titkaira nézve olly kényes helyzetében meglepetve: forró lázba esett, melly életét kezdé fenyegetni, de melly loginkább Guido lakadhatlan gondjai által vett jó fordulatot.

A' beteg néhány hét mulva tetemesen megjavult. Hogy egésségére az orvosi rendelések után vett gyógyszereknél sükeresb hatással levének Guido látogatásai, mondanunk is fölösleges. A' haj ögykere a' szívbén feküdt, 's ott csak szív nyujthat gyógyszert, de melly a' gyógyszertár szekrénykéi 's palaczaiban nem található. — A' hölgy üdülni kezdvén, nem maradhattak el a' viszonyos vallomások, 's nem kívált Guido részéről ki Dorottya által szállása látogatásairól értesítette, már meg tudá önmagának magyarázni Beatrix betegségének okát. Ő boldog volt; uj érzetvilág nyílt kebelében, melly az első, reménytelen szerelem félig mohosult romain dúsan virágzék fel. A' mint a' beteg erősbült, akként füződtek szilárdabbakká Guido reményszálai is annak birhatásához. — Beatrix szelíd szemrehányásira, hogy őt feledte, hogy kezét birni leánykorában nem iparkodott, Guido, szomorú emlékével a' mult napoknak, felvilágosítá: miképen ő, az első szerelem forró érzetével látván boldogságát Beatrix birtokához füzve, fölkéré levele által Buntmannt, a' néhai gyámot; de töle Beatrix nevében, tagadó választ kapván: visszavonult, 's képében, melyet önmaga ecsetelt a' szívében élő eredeti után, tisztelé, azt, ki szíve 's keze ajánlatát olly hidegen visszautasítá, hogy gyámnokáét birhassa. Beatrix ellenben bizonyossá tévé Guidot, mikép ő ajánlatáról soha mit sem hallott; 's látá egyszersmind, mint játszotta ki az ármányos gyámnok az érzést, melly keblében Guido iránt támadandott, 's mellyet az argusszemű gyám előbb sejtett, semmint azt Beatrix önmagának magvallani merte, vagy talán tudta volna.

VII.

Pár hét mulva Beatrix teljesen fölgyógyult; mi az orvosi ügyességet pótolja, a' fris hegyi lég, azt a' budai halmok, hol Guido orvosi örökődése töltött néhány napot, teljesen megadák.

Guido lemondott a' gazdag bécsi aráról, 's a' legközelebbi ősszel, nyomtatott levelkéken e' sorok valának olvashatók:

„P ** GUIDO, gyakorlott orvos, örömmel jelenti vérei- 's ismerőseinek SZENDERY BEATRIX, néhai Buntmann Hilár özvegyéveli összekelését. A' frigy f. hó 17d. fog Budán, a' Krisztina külvárosi plebani templomában, megáldatni.“

Dorottya sz. Mihálykor levette a' ház kapujáróli hirdetményt, mert a' szállást egy ide települt angol család bérlé ki; 's áldva ötletét, melly a' szép özvegyet a' második emeletbe vezetetté, szívéből örvendett, hogy ott a' bérlők gyöngyét, Guidot, 's egykori urainak kedves magzatát, a' szép Beatrixot, együtt tisztelheté házbérlőlkül.

S Z O B Á M B A N.

Esős idő van; szürke a' menny,
Mint a' bakancsos köpönyeg;
Arról szó sincs, hogy kiderüljön,
Setálni hát már nem megyek.

Mit kéne tennem? feleséget
A' jó isten még nem adott;
Ha feleségem volna, véle
Majd eltréfálnám a' napot.

Pipára gyujtok 's az esőnek
Halk suhogását hallgatom,
És végigszálok gondolatban
A' messze fekvő multakon.

— Sokon mentem már én keresztül,
Sok jót értem, de több rosztat!
'S nagyrészt magamnak kell köszönnöm,
Hogy megvalljam az igazat.

Könnelműség, könnelműség! ez
Gyakorta olly lépésre vitt,
Mellynek később vásott fogakkal
Ettem fanyar gyümölcseit.

De bátran mondom: más hibám nincs
A' könnelműségen kívül,
'S ez majd a' maga idejében
Az ifjúsággal elrepül.

Viszontagságos életemnek
Egy hű igaz barátja van;
Egyetlen ő, ki nem hagyott el
Balsorsom háborúiban.

Velem volt ő, míg a' hazában
Bujdosva jártam, mint a' vad,
És ittam a' forrás vizéből,
'S alvám a' szabad ég alatt.

Velem volt ő, míg a' hazán túl
Naponti négy krajczár díjért
Híven fogyasztám a' katonák
Sületlen, sőtlan kenyerét.

Velem volt ő, míg a' könyűvel
Sózott színészi kenyeret
Megpapríkázták bosszúsággal
Ármánykodó gazemberek.

Ez egy barátom — a' költészet;
Ez volt mindenkor én velem.
Verseltem én minden bajom közt,
A' színpadon 's az őrhelyen.

Leend-e haszna verseimnek?
Tulélílik-e majd apjokat?
Ragyognak-e holdként felettem,
Ha sírom éje befogad? —

De már derül; szivárvány támad
Amott a' rákosi mezőn . . .
Sétára hát! csak el ne csipjen
Valamellyik hitelezőm.

Petőfi.

R Á J Ö V É S.

Jaj, ha úgy van, hogy kis Ámor
Gyilkoló hegyes nyílát
Mindig olyan szembe önti,
Melly legforróbb lángot ad:

Én még eddig legtüzesbnek
Láttam Emma szemeit —
Ah, ki győzze így szívemnek
Gyógyíthatni sebeit!!

Eördügh Dániel.

UTI KÉPEK A' HAZÁBÓL.

III.

B A D A C S O N Y.

Holnap reggel virradóra
Elmegyek én a' halomra.

Kisfaludy Károly.

Tüskevárólt maradtunk, szép olvasóm, 's pedig agg somlyai mellett, mellyhez — szinte búfelejtésül — igen is korán elhunyt koszorús Kisfaludynk főnebbi két kedélyes versét dalolgatva, bebúttam a' duzzadt párna alá; 's mig künn zápor szakadt, én párnám alatt addig dudolgattam, mig végre elszenderedtem. Miről álmodtam, miről sem? azt már nem tudom; a' mint fölébredtem szemem az ablakra esett, 's én azon pillanathan feledtem mindent; 's minthogy pitymalni is kezdett, fölkeltem, készültem.

De már talán indulhatunk is.

Utam egyelőre csak a' szomszédfaluig tartott, sok kalandról tehát itt szó sem lehet; mert, hogy az utat a' szomszédba sem tudtuk megtalálni, az nem rajtam 's nem is kocsisomon történt meg először. Nagy mesterek vagyunk mi magyarak abban, hogy a' távont jobban ismerjük — azaz: higyük ismerni — mint a' mi épen orrunk előtt vagyunk. A' falu végén tehát, hol az ut kétfelé szakadt, megállánk, 's kocsisom keresztülgázolva a' kis Oceánon, melly az országot és a' falu utolsó háza közt, szép sárgán, terjedezett: megtudá a' konyhaajtóban falatozó osztoros gyermektől, hogy G — ra csak a' jobb b u t n a k tartsunk, 's később egy csárdát 's egy malmot érve, a' köhídon beforduljunk. A' követ jó nagy meglelégedéssel, 's átgázolva a' tüskevári atlanticumot, felült a' bakra.

„S hát, Miska, merre hajtsunk?“ kérdém a' megusztatott phaetont.

„Hát, uram, a' jobb u t o n; mert úgy mondták itt a' konyhában.“

'S így szólva, közéje csap a' két táltosnak 's utnak ered.

„Megállj! — kiáltok utána — hiszen mindenik ut rossz.“

Ő megáll, 's füle tövét megvakarítva, elkeríti az utját, de csinyjával. 'S most lön tanácskozás, találgatás, mig végre abban állapotánk meg, hogy a' jobb kéz r ő l i uton induljunk. Határozatunkat legjobb siker koronázta; mert alig haladánk fél óranegyedet, 's im a' köd nyirkos öléből előmosolyg az ohajtott kalauz — az ut melletti csárda, ledőlt felkapujával 's szalmával berakott éttári ablakával, 's előtte a' köhid, mellyen át kelle térnünk.

E' kö hídról sokat lehetne írnom, szép olvasóm, unalmadra; de hagyjuk a' hidat és az unalmat, miután unalmunk díjában a' hid nem tétettetődne oly karba, hogy azon kocsi — ha ismét arravezetne a' sors — nyaktörés félelme nélkül áthaladhassunk. Megvolt, igaz, egész alakja; de azonkívül, hogy sem jobbról, sem balról párkányzata nem volt, szélessége pedig csak épen oly nagy volt, hogy rajta — boldogabb korában — egy keskeny koci átjuthatott: boltozata közepén a'

sáros hullámok kacsingattak át az ég felé, oly áhítatosan várva a' zsákmányt, hogy nekem legalább minden kedvem elment a' kocsin maradni. Egy kis víz tehát inkább sarumba, mint magam testestül, ruhástul a' habokba, gondolám, — 's gázoltam a' sarat kocsim mellett.

A' legközel eső nemes compossessoratus lakhelyébe jutva, igen könnyű volt tudnom az okot, melly miatt a' köhid oly szép állapotban tartattat ó dik! Hiszen sok curián is csak ég irgalmából áll a' földel úgy, a' mint áll 's egy kissé erősb fölszél jövő aprószentek körül, 's a' keresztfa meg gerenda pusztitást tehet a' nemes atyafiakban. No de sebj! kit a' gerenda ér, nem éri majd a' csákány — re-stellatiókor!

Kis mezőségen, aztán erdőségen haladva át, eljuték G^u urambátyámhoz, ki már azon búsult, hogy badacsonyi vendégei mind elmaradoznak. Sz. barátunk, a' kedélyes költő, már tudatá, hogy nem jöhet; a' család, fejét kivéve, már Badacsonyan volt, így tehát egészen magánosan siettem én a' halomra.

G — től még jó öt órájárás a' Badacsony. Utja kettő: Sümeghnek, vagy Rendek mögött egyenesen a' Bakonynak. Mi ez utolsót választottuk, 's hogy helyesen tettük, arról akkor győződünk meg legjobban, mikor az erdővégnél az országutba behajtottunk. Addig utunk, ha jó nem volt is, legalább puha volt; az országutat csinálni akarván, meghordták követ, 's miután e' köveket a' nehezebb kocsikerekek még nem tördelték apróra: a' mi könnyű kocsink ugyancsak derekasan ide 's tova szórt bennünket, míg végre elunva a' szép mulatságot, a' kocsisnak borravalót ígértem, ha lassan hajt. Ezután nyugalmasabb levék.

Az erdőből kiérve, gyönyörű tájkép lepelt meg. Jobbra a' Sárkányhegyek, le a' Balatonig, mellynek egy része szinte látható; előttem Szigliget regényes omladványival, idébb Szent-György és Csobáncz; balról a' Halápi hegy és Agártető, ez már a' Bakony oldalán, terültek el: a' sok napok óta ismét vidoran sugárzó őszi nap fényében, a' legszebb panorámát képezve. Azonban kegyeteknek, szép olvasóim, nem igen fog szívén feküdni e' táj regényes szépsége, most télen, hanem inkább talán a' badacsonyi vigalmak? Hagyjuk tehát a' vidékfestést, mellyhez én úgy sem igen értek, és siessünk a' szüretre, azaz: a' szüreti tánczvigalmakra.

Tapolczán át, Keszinek — épen Csobáncz tövében — a' tóthi meg gulácsi csúcsokat mind balra hagyva, a' lehető legjobb törmelékes *) uton, még mielőtt beestelednék, Badacsonyon valék, 's a' kedves háziasszonyt üdvözelve, neki eredtem a' hegy magasának, hogy barátimat, ismerőimet meglátogassam; kiket a' vendégszerető B*-nál már szép számmal találtam összeseregelve.

Mádót és Ménest nem ismerem, csak hallásból tudom, hogy e' nektártermő halmokon egykor vig szüretek tartattak; azonban erősen hiszem, hogy a' badacsonyiakon nem tettek ki soha; 's ezeknek legnagyobb érdeme az, hogy még napjainkban is, mikor az anyagi érdekek sovára rendre irtja ősi vendégszeretetünk, nemes, nemzeties szellemű 's jellemű vigalmaink, sőt még népünnepeink sorát is: fenállnak még, ha talán nem is oly nagy zaj és pompával, mint évek előtt, mikor a' magyart magyartól a' politícai érzés különbsége nem választá, nem idegeníté el annyira, mint most; de fenállnak még azon kedvesen nyájas typusával őseink vendégszeretetének a' legtöbb hegybirtokosoknál, mellyet másutt, és általában, már jobbadán csak hagyományból ismerünk; 's ha nem is oly vig és népes a' Bada-

*) Törmelék = zuzasból eredő apró kődarabok. Erdélyi, nyug. kir mérnök ur munkája szerint.

cson szürete, mint minőnek írta a' sümeghi Petrarca László és Gyulafy Róza idejében, mikor:

„Urai és asszonysági
Veszprém-, Somogy- Szalának
Ifjai és leányai
Mindnyájan ott valának;“

gyül össze mégis szép vendégkoszorú, mellynek körében, feledve a' városi feszt és csildomot*), a' természet bájos tüneményi közt édes táppal mulatozik a' szív és lélek embere!

B*nál, kinek hajlékai mindig nyitva állnak ismerős és nem ismerős vendégek szíves elfogadására, hangzott a' zene, folyt a' vacsora, 's vacsora után lesétált fáklyavilágnál az egész vendégsereg a' M—féle hajlékba, mellynek három terémében tartatott a' tánczvigalom, 's honnan csak éjjel után két-három óraker szédtek el a' vigadók. — Szüreti tánczmulatságot leírni akarni, hálátlan munka volna; hagyom tehát azt, megelégedve azon egy megjegyzéssel, hogy fűszere a' kedves fesztelenség, kellő illemmel párosulva, nem hiányzott. Voltak ugyan, kik itt is némi zárt kört akarván képezni, bizonyos castaféle elkülönzést mutatának, 's a' többi uri vendégek közé nem is vegyülének. Eleinte annak tulajdonítók e' döröszéget, hogy ismeretlenségök miatt idegenkednek az általános mulatságba vegyülni, utóbb azonban kitűnt, hogy ő-kemék csakugyan gözből vonulnak össze! Badacsony és születési, czimi gőz!... A' büntetés nem maradt el: a' többség értesülvén a' gőzről, mintán azt kellemetlennek tapasztalá a' teremben, módot talált úgy lépni fel, hogy a' gőz, minden sérelem nélkül, tavonult, 's a' jövő esteken többé meg sem jelent.

A' tánczvigalom még három este ismételtetett, 's úgy tapasztalám, hogy az utolsó legnépesb, legvidámabb volt, 's leghosszabban is tartott. Hogy a' furge csárdás gyakran járatott, azt említem is fölösleges: ritkábban a' körmagyar, mellynek feszessége, valamint a' magyar jellemmel általában, úgy a' szüreti vigalmakkal különösen, nem is látszik öszhangzani. — A' rég viszonos látogatásokban, a' délutánok kirándulásokban a' Balatonra, Szigligetre vagy az agg Badacsony tetejére és Csohányra, az estkorány zene közti beszélgetésekben 's a' tónak holdfénytől csillogó csöndes hullámi nézdelésében, 's a' röppentyük ropogtatása közben haladt el, míg aztán a' vendégek szépei oszolni kezdvén, az ifjuság is utána széledt, 's így a' víg Badacsony, szokott komoly tekintetét visszavéve, egy évig ismét csöndes lón.

IV.

S Ü M E G H.

Édes, kinos emlékezet,
Oh, Badacsony szüete

Kisfaludy Sándor.

A' badacsonyi vendégek között egy férfi hiányzott — a' sümeghi dalnok! 's távolléte okát tudakozván, közel rokonától szomorúan érttettem, mikép ő ágyában

*) Csildom = luxus. Szemere Pál után.

sínlődik. Ha rokona nem mondá, hogy már senkit sem lát szenvedési közben örömet, vissza Sümeghnek veendőm utamat, hogy lássam őt, kit gyermekkoromban már tisztelni tanultam, a' magyar nemzeties költészet első dalnokát, az életben talán legutolszor; de ama nyilatkozat után nem akarám végperceit zavarni, 's neki hajtatra ismét a' Bakonynak, a' rendeki mezőkről elfogult kebelrel néztem a' balra magasló Sümeghet pusztuló várával, melynek tövében a' nagy költő talán épen akkor viódott a' halállal!

Szomoru sejtésem, mint hazaérkezésem után nemsokára hallám, valósult. Ő nincs többé! De legyen szabad gondolatimat úgy, mint a' napon naplómba jegyzém veletek, szép olvasóim, közleni.

G—, oct. 24d

„Zala koszorús fia, kinek édes-kinossá lön a' badacsonyi szüret emlékezete, közel szép pályája céljához. A' vigalmak zajától elvonultan, agg kora bajaiban sínylődik ágyán, mely — szomoru sorsa életünknek! — talán nemsokára halottivá fog alakulni. Kobza elnémuland, 's a' kebel, melylőn hön dobogott a' hön és nemzet-szeretet — 's a' hölgyszerelem tüzetől, meghülend; de élni fog emléke amaz epedő 's kejes dalokban, melyekben egy egész nemzedéket tanított hön és tiszta hölgyszeretre. Igen, élni fog emléked, babéros hőse hazámnak, mig a' szív érezni, 's azt, ki nemes gerjedelemre tanítja, tisztelni képes leend. Szende magyar mäsád körülünk fog lebegni, mig magyarok leendünk, 's ha elhagyandasz bennünket, azon örömsugár mosolygása közt fogsz tőlünk költözhetni, mely a' költő lelkében azon gondolatra támad, hogy „nem hal meg egészen!“

„Vig szüret volt Badacsonyan; sok év óta ezidén, a' legvigabb, 's én mégis „édeskinos emlékezettel“ hagyám el a' szép hegykoronát és nyájas vendégfűzését, nem mintha szerelem fulánkja szökött volna szívembe: hanem mert ott hallám közelgő végét a' lant hősenek, kit Lizája lángszemével megsebesítvén, első, maradandó hirnökévé tön a' magyar költészetnek. A' Badacsony vendégi, inkább, mint többi polgártársaink, mindig szent kegyelettel csüggnék emléken a' férfinak, ki e' szép hegyet 's némelly közfelfkő társait kobzával örökitette. Bármerre tekintsen a' szem a' furdús venyigék sorai közül, csak olly helyet pillant meg, mely felett Kisfaludy Sándor dalainak komolyédes hangjait véli elreszketni halani A' pompás Balaton, tul rajta a' kéthalmu Fonód, innen nyugatra Sz. Mihály, idebb a' Sárkányhegy, Tátika és Rezi, majd Szigliget és Csobáncz, mind, mind megannyi kedves ereklék, mikhez a' nagy költő emléke, mint a' rajtok emelkedő százados tölgyeknek sziklákba ereszkedő izmos gyökei, vagy a' csonkult vártornyoknak szirtalapjai, elválaszthatlanul fűzve van! . . . Volt idő, mikor ő a' szöleje mellett csöregedező patak pázsitos partjára leülve, annak lassu zsvaja közt diófája árnyékából nézdelte a' természet azon megható, gyönyörű pompáját, mely a' Badacsonyról szétnéző szemnek mutatkozik, 's melyet csak az ő lángtolla tudott kellőleg festeni; és volt idő, mikor a' szüretelők vig se-regébe vegyülve, dús keble kifogyhatlan kincseivel tetézte a' kínálkozó örömök szellemélveit. Ez idők elmultak! A' patak csergedezve száll még magas forrásból a' tó felé; a' venyige megtermi mézédés gyümölcset: de a' kedves diófának csak helyét látja ma a' kegyeletteljes hegyzarándok; birtokát idegen kézre bocsájtá a' pályáján megfáradt aggastyán, 's nem osztozik többé az örömekben, melyeket másja idéz fel a' bérczeken, melyeknek egykor kedves, nagytól és kicsinytől egyképen tisztelt lakója volt!

„Ki nem ismeri Hym fyt, a' boldogtalan kesergőt 's a' boldog enyelgőt, a' magyar ősregék egyszerűen kedélyes, de olly mélyen nemzeties dalnokát? Ismeritek nemde, mindnyájan? Oh igen! 's im ő, ott ama romok aljában számítgatja földi pályája kevés perczeit, a' kedves, a' halhatlan magyar rimelő. Széphalom és Cseke, fájdalom! talán nemsokára már egy harmadik helylyel fognak szaporodni mellyhez szinte honfui áhitattal zarándokol el lelke minden magyarnak kinek kebeléből a' kegyelet szent érzetét nem mosta ki zúgó árja az anyagielvek utáni sovárgásnak 's a' fonák cosmopolitismusnak, e' két nem épen nemes jellemvonásnak, mellyet korunk embereire ruházni sokan olly nagyon szeretnek!

„Tett és hatott ő; áldás rája, és tiszta öröm talán megszámlált napjaira; ha tőlünk távozik, egy nemzet búja fogja körülállni a' sirt, mellyben a' magyar műsa legihlettebb, fölkenjé fog szenderegni a' hantok alatt, mellyeken a' legőszintebb részvét határától üditve viritand hervadatlan zöldjével az egyszerű pázsit, 's időeknek daczoló emlékül emelkedendik szivhálája a' százezreknek, kik keservét 's örömet a' dalnoknak megértették.“

* * *

Igy irék oct. 24.-d. 's kevés napok mulva vettük a' gyászhirot, hogy Kisfaludy Sándor nincs többé, 's hogy a' széphalomi és csekei sir egy harmadik szentemlékűvel szaporodott — a' sümeghivel!

H a l á p y.

I R O D A L O M.

Propylaeumok a' társasági philosophiához, tekintettel hazánk viszonyaira. Irta Szontagh Gusztáv, a' magyar academia rendes tagja Budán 1843.
(Vége.)

III. Az emberiség történetirási fejlődése. Hogy rendeltetésünknek és a' társaság céljainak megfelelhesünk, e' rendeltetést létesülhetőknek kell gondolnunk és hinnünk, hogy az emberiség az igazban, szépen és jóban, egészben véve, valósággal halad. Helytelen azon állítás, hogy az emberiség, egész örök minduntalan magába visszafutó körben kering. Ha az emberiség, egészben véve, nem halad, ugy napjainkban is, műveltségi tekintetben, szintazon fokon állunk, mint az emberek ős korban: használták tehát a' sajtót, éjszaktűt 's vaspályát. A' folyvásti haladásnak lehetőségét szerző lelektanilag, tetleges valóságát értelmi, művészi, erkölcsi, vallási, testi és külső jóléti tekintetben a' történetiratból mély belátással és számos adatokkal bizonyítja.

IV. A' társasági philosophia rendszerei. A' társasági philosophia alkalmazott philosophia lévén, a' bölcsészetnek elvei- 's rendszereinek itt is elő kell fordulniok, természetesen különböző tárgyak szerint másképen módosítva. Minden bölcsészeti rendszer alanyilag vagy érzékből származik vagy észből; tárgyilagosan tárgyból, vagy eszméből. A' józan bölcselkedő olly rendszert követ, melly tárgyat és eszmét, érzeket és észet öszhangzó egészszé egyesít. Ezen elveket a' társadalomra alkalmazva, az érzékileg fölfogható tárgy itt a' történetirati alap, a' fenálló: állodalmi tekintetben az alkotmány és törvény; egyházilag a' tényleges vallás; eszményileg az ész, az emberi rendeltetést és a' társaság (álladalom és egyház) céljait magukban foglaló eszmék. A' bölcselkedő polgár elismeri ugyan a'

történetirai uton adatott fenállónak jogait, mert ez polgári munkásságának tevőleges jogon alapuló tárgya; de egyszersmind el nem felel, hogy ezen tárgy nem holt anyag, hanem oly élő egész, melynek, a' tökéletesülés céljai szerint, tovább kell fejlődni. E' szerint három állodalmi rendszer van: az állandóság, forradalom és reform rendszere, mely utóbbi előre- és hátrapillantó, fokontéti, a' fenállónak és eszmének szükségeit egyiránt méltató haladás békes törvényes uton. Kiindulás pontja: a' létező, fenálló, melynek követeléseit az eszme utmutatása szerint ügyesszik kielégíteni. Ez fontos pont. Ha gondolkodásunk vagy cselekvésünk teremtő erővel birna, mindkét esetben eszméből indulhatnánk ki, mert a' tárgyat annak képzetével összeegyezőleg a' valóságban kiállithatnók. Azonban ez elméletileg és gyakorlatilag lehetlen levén, mivel tárgy nélkül sem nem gondolkodhatunk, sem nem cselekedhetünk, 's a' mint gondolkodva a' tárgyakat csak értelmezzük, úgy tetteleg is egyedül alakjokat, nem lényöket, lehet változtatnunk, azokat szükségekre és hasznunkra fordítván, minek következtében, úgy hiszem, igen megfogható, mikép minden politcái munkásságunk is nem eszméből (ez légvárépítés volna), hanem a' valóságból kell kiindulni, körülményeit és szükségeit méltatva 's szerkezetét eszmények szerint tökéletesítve. — Az egyházi rendszerek is három neműek: van egyház, mely főleg isteni kijelentésre (catholicismus), másik eszmeggyőződésre (rationalismus), végre olyan, mely tárgyilagosan kijelentésre, alanyilag észre alapul (protestantismus). Szerző a' catholicismusnak elsőseget ad, a' protestantismus fölött szilárd alapjára és őszpontosított szerkezetére nézve; a' protestantismusnak ellenben több fejlődési képességet tulajdonit, mely tekintetből azt a' politcái reform-rendszerhez hasonlítja. Azonban, nagy különbség van az állodalmi és egyházi rendszerek közt. A' polgári alkotmány ember műve, mely úgy, mint az emberiség idővel tökéletesedik, következőleg azon lehet és kell javítani; ellenben a' kijelentett hittan istennek szent igéje, 's ennélfogva örök igazságu és változatlan. A' tökéletesedés elve a' kijelentett hitre nem alkalmazható, de igen az észvallásra.

V. A' keresztényvilági élet történetirási kifejlődése. A' föllállított elvek igazolásául szerző az elmúlt kor főeseményeit a' mostani fenálló europai állodalmak keletkezése óta vázolatban idézi, miből kiviláglik, hogy az első társasági alkotmány hűberi volt, utóbb a' fejedelmek a' fölkerekedő állandó katonasággal ellentállhatlan hatalmat nyertek, végre a' társadalmi élet új elemmel gazdagodott meg, a' harmadik — polgári — renddel, mely pénz- és kiművelt észhez jutván, jogegyenlőséget a' törvény előtt követelt, 's im — a' forradalmak sora kezdődik, mely mozgalom, egyoldalú eszme után indulva, végső tulságig haladott, főleg Franciaországban, hol a' fejedelemséggel együtt a' vallás kiirtását is tárgyazta. 'S volt-e ezen világ ujrászüléssel vajudó erőlködésnek szándéklott sükere? Koránsem, a' világforgás más törvényeket követ, mint az emberi képzelgés rá akar erőltetni: megsemmisítés és ugrás nem létezővén a' természetben, kiirtó terveik semmikép nem sükerülhettek; de igen annak helyébe az átalakulás.

VI. Futó pillanat nemzetünk történetére. Nemzetünk története, mond szerző, változatos, sokszínű, helylyel helylyel magas érdekű, nagyobbára szomorú, sőt borzasztó dráma, a' legujabb francia modorban, kíváncsatos jó véggel: ezt legalább hinni, remélni és ohajtani nem szünhetünk. 'S valóban bekövetkezett nemzeti életünk legfontosabb szaka: az öntudatos haladás békes, törvényes uton, belülről kifelé, nemzetileg fejlődve, minek arjedelmesebb előadását szerző egy külön czikkben alapos tudománynyal és történeti ismerettel tárgyalja.

E' becses munkának ismertetéséhez záradékul azon forró ohajtást fűzöm: bar csak beváltaná' hovahamarább a' tudós író adott szavát és közlené aesthetikai nézeteit, mi által, jeles terve szerint, a' magyar philosophiának előcsarnoka teljesen föl lesz állitva.

Purgstaller Kal. József.

NEMZETI SZINHÁZ.

Dec. 16kán Lendvay Márton ur jutalmára először adatott a' nemzeti színházban: „Don Caesar de Bazan“ drama 5 flv., irták Dummanoir és Dennery, francziából fordította Diósy. Az előfordult tánczot betanította Kolosánszky.

Igen elmés, igen hatásos francia darab, mellyből a' közönség teljes megelegedéssel távozott, mellyben mód felett jól mulatá magát és böven tapsviharzott. Halljunk egyet azok közül, kik a' mai előadás által egészen elbájolva, elragadtatva tartanak „Don Caesar de Bazan“ felett magasztaló ékesbeszédet; — halljunk egyet, mikép adja elő a' drama tartalmát: „Don Caesar de Bazan“ a' legjelesebb darab, mellyet valaha láttam; igazi francia mű — ah! egyedül a' francziák értenek illy geniális dolgok előállításához, egyedül ők bírják mai nap a' dramaköltészet forrását — éljenek a' francziák! éljen don Caesar de Bazan! Lássátok, barátim, ezt a' korhely liczkót, ezt a' nagyuri család elkorcsosult ivadékát, ki miután dús birtokát elpazarolta, most borral, kockával és asszonyokkal teszi magának kedvessé az életet, közbeeső unalmas pillanatait párbajokkal rövidítvén; lássátok őt, kit épen most löknek ki Madrid egyik csapszékéből — ez don Caesar de Bazan és pedig gróf! Kell-e ennél valami elmésebb mód, a' darab hőst a' közönség elé vezetni, őt azzal egyszerre megkedveltetni, csudáltatni, szerettetni? Az udvari puskaműves fíja, Lazarille, elmulasztott kötelessége jutalmául, ötven pálcza-ütés kapodásának édes reményében él, minek elgondolása azonban előre úgy elzaklatja őt, hogy az ütlegek elkerülése tekintetéből vízbe akar ugrani. Don Caesar, a' nemeslelkű férfi, előáll 's pártfogóul veti föl magát a' szegény fiúnak, 's kísérletet is tesz, parancsnoka a' kapitány szívét iránta meglágyítani; e' kísérletből összeveszés következik, ezután párviadal, mellyben don Caesar a' kapitányt agyonvágja. . . Fatalis dolog! épen nagyhét van, 's nem rég adatott ki a' királyi parancs, hogy ki nagyhéten párbajt vi: felakasztatik kötéllel. 'S ugy látszik, e' bajt don Caesar sem kerülendi el, mert tüstént a' párbaj után elfogatik, rettentő 's közfájdalmunkra és sajnálkozásunkra, mert keserűen tapasztaljuk, mint küldi az irgalmatlan sors egymás után csapásait az emberre, kit egyszer üldözöbe vesz: íme, derék Caesarunk kocka mellett minden pénzét elveszté, a' csapszékéből kilöketett, 's most még be is fogják és rettegünk kell halálaért. . . Oh, barátim! megható helyzetek ezek — De ne csüggedjünk: jó valami, a' mi reményt nyujt, hogy a' végszapás derék don Caesar fejére nem fog olly hamar bekövetkezni. Maritana él! él az utczai énekesnő! Honnan jött? ki ez az utczai énekesnő! Hisz épen ez az érdekes, hogy ezt senki sem tudja; pedig a' leány nemcsak szép, nemcsak hiu 's nagyravágyó, hanem egyszersmind művelt is, mint magaviseletéből látszik, és hangja olly kellemes, hogy képes vele a' királyné hintájának kerekeit minduntalan megakasztani. De mig a' királyné hintájának kerekeit megakasztja 's kényszeríti a' felséget, hogy dalát hallgassa és sirjon a' szomorura 's kaczagjon a' vígra, addig nem hibázza

el Maritana bájhangja megtenni hatását egyszersmind a királyra is, kinek szive kerekeit annál gyorsabb mozgásba hozza; emberileg szólva: a király szerelmes lesz, és szerelmében tüstént négy darab aranyat ajándékoz Maritánának. Don José észreveszi a dolgot, és örömeben a maga zsebéből is ad egy aranyt Maritánának, hogy legyen neki öt aranya. Don José most elmegy don Caesarhoz, 's rábírja őt, hogy egy előtte egészen ismeretlen és fátyolban megjelenendő hölgyet vegyen nőül halála előtt, jutalmul megígervén neki, hogy nemesemberhez és grófhöz illő módon nem felakasztatni, hanem főbe lővetni fog tizenkét puskával. 'S csakhamar megjelen a fátyolozott hölgy, ki nem egyéb, mint az öt aranyos Maritana 's összekel a tizenkét puskás don Caesarral. . . Egyik sem látja egymást az összekelők közül, 's azt sem tudjuk egyelőre, mi különös céljai lehetnek don Josénak e dologban. De megtudjuk később: hallatszik a puskaropogás, melly Maritánát özvegygé teszi, 's a minister célja, a királyt, II Károlyt, juttatni ál-völegényül a menyasszonyhoz, a minék célja az, hogy illykép a király hűtlen legyen a királynéhez, a minék ismét célja az, hogy a királyné boszúra gerjedjen és tán meghidegüljön a király iránt, ennek pedig végre célja az, hogy a királyné hajlandó legyen José szerelmét elfogadni. . Eddig láttuk a korhelységet, nemes lelküséget és ármányt; most a hála következik. Lazarille-ra van bízva, megtölteni a 12 puskát, mellyek don Caesart, grófhöz illőleg, keresztül lövendik; Lazarille tehát megtölti a puskákat fojtásra, 's a 12 golyót szemünk láttára kezébe számolja később don Caesarnak, hogy tulajdon szemeivel meggyőződjék róla, miszerint mind a tizenkettő a markában van, és mellében vagy agyában egy sem. Lazarille e fogását senki sem tudja meg; a tizenkét puska kevés az esküvő után don Caesarra lővetik, ki természetesen sértetlenül marad, de ezt ismét senki sem tudja meg, sőt kevés percz múlva megszökik a helyről, hol rá lővének, 's ezt sem tudja meg senki. . . Szép tanúság a mai kornak! azon időkben még nem volt a nagy tömeg vért látni olly kíváncsi, mint most, máskülönbben mindezen dolgok illy észrevétlenül nem történhetek volna. — Estve van; Maritana várja völegényét, kibe ab invisis szerelmes, és beszél — 's mi ehhez képest Schakspeare Juliájának beszéde, midőn ő is várja völegényét? Ah! illy dolgokhoz csak a francia ért! 'S be is jő ál-völegényül a király. Maritana visszaborzad; mert az ő eszményképe nem ilyen volt, 's a királyt határozottan visszautasítja. Megjelen ugyanitt don Caesar is, ki időközben fátyol nélkül látta nejét, 's kit azonnal igen megszeretett; követelőleg lép föl José előtt; ez azonban elhíteti vele, hogy neje, kivel összeesküdött, nem a szép Maritana, hanem az épen nem szép, sőt rút és öreg Montfior marquisnő. Don Caesar erre megrettenve, kész lemondani minden férji jogairól, midőn Maritánát valamiképp meglátja 's a félig alai-rt lemondást eltpve, José ur lábaihoz dobja, ki által azelőtt már szép évi jövedelem ajánlhatik don Caesarnak felesége részéről, mellyet ez el is fogad, nemeslelkűségének, magas szívének további tanúságaul. — Maritana már most eleget mulatott a városban, csöndesmagános lakba vitetik erdő közepére, hol vele José a királyt találkozásra rendeli. A ház gondviselőjeül José ugyanazon Lazarillet választja, ki don Caesar iránt határtalan hálával viseltetik, kinek don Caesar életét és becsületét mentette meg — ez új tanúsága a minister ildomosságának, melly ildomosság bővebb tanúságaul megparancsolja Lazarillenak, hogy a házhoz a királyon kívül senkit ne bocsásson. A király el is jő, 's most is sükertelenül adja Maritana elé völegényi epekedéseit. . Egy lövés hangzik, 's rá don Caesar mászik be az erkély-ablakon, utána mászik Lazarille is, de az erkélyen megáll, hihetőleg meg akar róla győződni, ha valjon nem sértette-e don Caesart a lövés által. Don Caesar leve-

szi kalapját, melyből egy golyó esik ki, mely épen olly erővel sujtatott ki a' löpor által a' rája czélzott puskából, hogy a' kalap egyik lemezét átlukaszthatá, de a' másikon már nem mehetett ki. Milly elmés ötlet! milly mathematicai számítás! És ez a' tizenharmadik golyó, mely már don Caesar élete ellen volt a' sors által rendelve. Itt aztán igen mulatságos jelenés jö a' király közt, ki éjjel egyik jobbágya feleségének látogatására bocsájtkozik, és a' jobbágy közt, ki e' látogatásának szintolly kevéssé örül, mint bármi más okos ember. Ezalatt José elment, hogy azt tegye a' királynénál, a' mit don Caesar nem akart, hogy a' király tegye az ő feleségénél. . . A' király haragszik. Maritana előszökel a' szomszédszobából 's kéri don Caesart, hogy siessen a' királynéhez 's kérje pártfogását. Don Caesar elmegy. Ezalatt a' király is elment, de megint visszajött. Azután visszajött don Caesar is, és némi czivódás után elmondja a' királynak, hogy a' csábító Josét a' királyné térdei előtt agyon-szurta. . . E' hős tettért a' király don Caesart granadai főkörmányzóvá teszi. . . És itt a' kifejlődés."

A' mi fiatal barátunk e' tartalmat egész lelkesedéssel mondá el; ő nem győz eléggé a' dús élvekre visszaemlékezni, mik a' mai előadáson számára jutottak, most is örül, most is vidám és felkaczag, ha don Caesar egyik vagy másik elmés mondata jut eszébe, vagy épen Montfiore marquis eredeti alakjára 's személyére visszaemlékezik; — milly dicső fordulatok ezek, milly egymást érő meglepetések, milly váratlan kifejlődések! Ah, ez utánozhatlan minden más nemzet írói által, a' francziákat kivévn! És milly élenkség, — folytatja tovább — milly dús, szövedékes cselekvőség, milly szakadatlan függőben tartás és folyvásti felsiklاندozása az érdekeltségnek, a' részvételnek. . . Dicső dolog! Olly mozgékony itt az élet — Élet? kérjük, édes fiatal barátunk, ne sajnáljon kissé szavainkra is hallgatni. Ime nyíltan, őszintén valljuk ön előtt, hogy szintolly jól mulattunk, mint ön, vagy mint az összes közönség, szinte sokat nevettünk sok elmés ötletnek; megleptek bennünket az elmés fordulatok; jó kedvvel valánk a' darab elejétől végeig, és megvalljuk, hogy „don Caesar de Bazan“ egyike a' legmulattatóbb daraboknak, melyek színpadunkon megfordultak, mulatságra nézve főler egy bállal, egy vadászattal, egy lakomával jökedvű cimborák közt, sőt még többel: főler egy szemtelen társaság kicsapongó vidámságával, melyben hahota közt sűrűn mondatnak dolgok, mik felett pirulhat — a' kinek épen pirulni tetszik. 'S miután mindezt őszintén megvallók, sőt még önkényt megengedjük azt is, hogy a' közönségben száz közt alig fog találkozni egy, ki alább előadandó véleményünkben egyeznék, mellyel e' szerint jóformán elszigetelve állandunk, miután mindezt megvalljuk, meggyónjuk, megengedjük, tekintsük már most közelebből e' színművet.

„Don Caesar de Bazan“, drama 5 fvbán, telve van valószínűtlenségekkel, hihetlenségekkel 's olly távol attól, hogy de csak legkisebb drámai becsre tarthasson is igényt, miszerint számtalan tisztes társaival együtt épen ellenkezője annak, mit drámai költészetnek nevezünk, és ha még annál jobban mulatná is magát benne a' közönség. — Nagy része e' valószínűtlenségeknek és tulhajtott erőtetéseknek a' figyelmes vizsgáló előtt kitünik már a' tartalom elbeszéléséből; nézzünk még némelly jeles vonást e' nagy hatású képből. . . Don Caesart kivetik a' csapszékből 's előttünk áll az egykor gazdag grófivadék, ki ősei dús jószágait elpazarolta, 's ha belölök tartana, még most is pazarolná; de azért ő dicsekszik, 's a' szerzők szeretnék, ha elhinnők, hogy az ember szíve 's lelke mindig helyén marad! kártyás, korhely, leányhajhász, garázda ember — de szíve 's lelke mindig helyén maradt! A' kapitánynyal összevész 's a' királyi tilalomról feledkezve, vele

párbajra kel egy egészen ismeretlen fiu miatt; ez azonban igen jól van, e' dolog lelkének nagyon becsületére válik, ámbár kissé bizony gorombaság tőle, hogy a' kapitányt olly hideg vérrel levágja, mintha répát aprítana. Azon sem ütköznék meg, hogy e' heves siczkó, ki azonfelül a' kardot úgy tudja forgatni, hogy minden csapása biztos, nyúl szívűleg elfogatja magát néhány örkatoná által, kiket alkalmasint széljelverhete; hanem visszagondolva arra, miként jutott a' grófvadékok szemünk elé, bizony nehezen foghatjuk meg, hogyan engedte magát e' biztos karu 's kardu férfi a' csapszékéből néhány korbely játékos által kilöketni, a' nélkül, hogy kardját használja, midőn még a' párbaj és verekedés elleni tilalomról nem tud semmit — 's most, miután ezt megtudja, ki saját szegyenet békén tűrte, mégis halálos vívásra kel másénak elhárítása miatt? — Ki higgye továbbá azokat, mik don Caesarral a' tömlőczben történek? Hogy midőn két órányira volt a' haláltól, egyrészt olly vig lehetett, miszerint egyéb dolog nem okozott neki gondot, csak az, hogy kötéllel végeztetik ki, nem pedig — illőleg nemesemberhez, — karddal vagy golyóval, másrészt pedig olly rosz kedvű 's unalmas, hogy e' végső perczekben csupa időtöltésből elszánja magát a' házasságra, ez hagyján! De midőn a' comœdia annyira megy, hogy majdnem tán azon szobában, hol az összeesküvés történt, tizenkét katona körül fogja don Caesart 's rá lö, és őt az üres csövekből egy golyó sem találja, . . és nincs egy ember is, ki, hogy meg nem halt, észrevenni érdemesnek tartaná; nincs csak egy becsületes hóher is jelen, ki az agyonlőttet eltemetni akarja; hanem a' mint rá lőttek, tüstint hátat fordítanak hozzá mindnyájan 's ő rá bizzák, hogy, ha tetszik neki, másszék sirjába — mindez egy kissé mégis csudálatos dolog! De azért kedves dolog mégis; a' szerzők jól tudák, hogy a' tréfához behunyjuk szemünket, 's nem az járja meg, ki e' dolgot hiszi, hanem az, a' ki a' szerzőktől komolyan vetnek hiszi. — Don Caesar utóbb egy szinte kiáltó jelet adja az emberi gyöngeségnek: egy helyen Madridban neje hintáját meglátja saját czimerével, mellybe csakhamar egy szép és egy rut asszony ül: neje és Montfior marquise. Ő megkérdegy embert maga körül, kié a' hintó, 's megtudja tőle, hogy nejeé, azonban az a' viláért sem jut eszébe, egyszersmind megkérdezni, mellyik már most don Caesar de Bazan neje; hanem egész tüzzel utána iramul a' hintónak — igen természetes, különben don José által utóbb nem lett volna rászédhető. — Később megint eszébe jut don Caesarnek, hogy tán mégsem az lesz az ő felesége, kit neki don José bemutatott, 's ekkor mászik be olly csudálatosan az erkélyen, és mászik utána még csudálatosabban Lazarille. Megtudja itt, hogy nejét a' király látogatja, 's igen jól illik szájába a' leczke, mellyet előtte hűségről, női kötelességről, becsületről tart, az ő szájába t. i., ki, midőn a' tömlőczben házasságra tökélt el magát, illyesmire készen volt, 's kaczagva veté oda magát eszközül a' megszorult hölgynek, ki 'st. b. 'S milly bámulatos nagyságban tüntetik ki szerzők ez alkalommal a' nő hatalmát a' férfi felett! 's milly még bámulatosabb psychologia van abban, hogy ezen don Caesar, a' csapszéki korbely, kártyás és tévelygő lovag, ki csak azért is egészen kész a' halálra, mert, mint mondja, mindent élvezett: prédált, evett, ivott és szerelmeskedett, 's most mégis egyszerre olly holdvilági lovaggá leszen, ugyanazon nő ellenében, ki hűséges tisztasága iránt imént hevesen feltámadt kétségeit még, de legkisebbé sem oszlatná el vagy gyöngíté meg, — olly elragadt imádója leszen e' nőnek, hogy lelkesülve kiált fel előtte: „don Caesar a' korbely nincs többé! ezentul új életet élek!“ — Maritana, az utczai énekesnő, honnan jött, hova szándékozott, nem tudhatjuk; de csinos leánynak kellett lennie, hogy annyi fejet hozhatott zavarba. A' szerzők elrejték a' néző közönség elől azon jelenéseket, mellyekben e' leányt don José a'

férjhez menésre veszi. Igen okosan: olly bökkenő lett volna ez, mellyen simán átesni nehéz lehet; 's csak ebből is világosan kitünik, miszerint szerzők a' néző teljes engedékenységre számoltak mindazokra nézve, mi a' helyes motiválást és a' lélektani kivitelt illeti. Sok maradt fel hitünknek e' részben, mind don Caesarra, mind Maritanára nézve, ha az ügyetlen királyt nem tekintjük is, ki Maritana körül akarna is valamit, nem is, ki e' nő körül, mint macska a' kalitka körül, úgy jár, ki úgy szól, mintha még annál forróbb szerelmes volna, 's mégis úgy cselekszik, mint kinek lelkét lépkör vagy hypochondria teljes tétlenségre kárhozták. — Don José szinte sokat beszél a' királyné iránti szerelméről, terveket mond el, hogy miként fog majd annak kegyébe emelkedni, de mindezek szépen hát megett történnék, elrejtve a' néző szemei előtt, míg végre fáradtságainak — ha csakugyan fáradott — jutalmát egy karddöfésben veszi don Caesar kezeiből... 's hogyan jutott e' királyné éjfélikor olly férfival össze, ki eddig szerelmének reményével legkisebbé sem dicsekedett; ámbár máskülönbén ezen minister el szokott a' nézők előtt beszélni, a' mit tett és tenni szándékozik. Nézzünk el tehát mindent, mert valóban, ismételve mondjuk, olly sok lényeges dologgal bánatlik e' drámában mellékesen, míg ellenben olly sok mellékes tárgyalatik fontos dologul, hogy szükségkép meg kell győződ-nünk, miszerint szerzők öntudatosan cselekedtek így, 's teljes korlátlanúsággal szökvé át minden benső szükségeken, adtak a' közönségnek azt, mi ennek tetszik: igen yig, igen élénk és elmés mulatságot, mellyre, mint ma is, sűrűn fognak a' tapsviharok felhangzani, melly a' közönséget elragadja, hogy újra meg újra felkiáltson örömeiben: mert ez csak az igaz színmű! — De — 's nem a' nagy közönséghez, hanem azon kevesekhez szólunk, kik a' drámában mindenek előtt ember- és lélekföstést, az élet ábrázolását és költészetet kívánnak — mi van e' műben, melly illynemű követeléseknek megfeleljen? mellyben az, édes' mellett (a' költőmester tanítása szerint) a' hasznos is megtalálhatnánk, melly gyakorlatban tanusitná azon költői mondatot: „emollit mores, nec sinis esse feros?“ Ment-e valaki, miután don Caesarban magát igen-igen jól mulatta, benne a' sűrű elmésségeken jókat kaczagott, a' kiszámított szövevényességek által minduntalan meglepetett, ment-e valaki ez előadás után haza — egyellen eszmével gazdagabb? egyetlen érzeménnyel dúsabb? egyetlen helyes világnézet ujdón szerzett birtokához jutva?... Nem! ez lehetlen! Ugy mentünk haza e' jó mulatságból, mint menni szoktunk bármilly más mulatságból, mellyben időnket hiú kacaj, táncz, lakoma 's bármí más vigalom közben jól töltöttük... Pedig a' színmű hatásának nem ilyennek kellene lenni. — Hogy a' darabban egyéb-iránt sűrűn fordulnak elő szeméremsertő kifejezések, mellyeket nagyvidáman megtapsolánk az erkölcs rovására, — ez nem baj! Kétértelműségek és szertelenségek nélkül francia színmű el nem lehet, 's a' nemes közönség nagy tetszését leli az illyesekben. — Az előadás jeles volt. A' czímszerepet Lendvay ur adá, ki ezen don Caesarból nagy hatású színpadi alakot teremt. Már az öltözet, mellyben megjelent, bélyegzé a' betyárkodó korhelyt, 's minden mozdulata, minden szava magán viselé valamint egyrésről a' korlátlan kicsapongás, úgy másról az erőteljes, önérzetes lelek jelenségeit. Ez értelemben vitte végig e' szerepet, 's kezdve első megjelenésétől az utolsóig a' nagyszámu közönségtől sűrű tapsviharokkal üdvözöltetett. — Maritanát Laborfalvi R. k. a., don Josét Fánecsy, II. Károly királyt Barttha urak szokott jelességgel adák. Kitünőleg meg kell még említenünk Szentpétery urat, ki Montfiour marquis torz-szerepéből egyikét teremté elő a' legeredetibb alakoknak, minőket avas spanyol grandok lovagpalástai alatt képzelhetünk. — A' színház minden helyein tömve volt nézőkkel, 's a' darab mindjárt másnap szinte nagyszámu közönség előtt ismételtetett.

BELFÖLDI LEVELEZÉSEK.

A' levelezések honunk különféle vidékeiről olly sűrűen érik egymást, hogy valamint egyrészt igen örvendünk t. levelezőinknek lapjaink iránt mutatott szíves bizodalrukért, ugy másrésztl kegyes elnézésökért esedezőnk, ha becses tudósításaitak legjobb szándékunk mellett sem adhatjuk már teljes eredetiségökben ez évben, hanem azokat részint kivonatban közleni, részint jövő évi első számainkra halasztani kénytelenek vagyunk. — Ezuttal ismételve és őszinte bizodalommal bártorkodunk t. cz. levelezőinket megkérni, hogy minden szóhalmazt 's üres dagályt kerülve, szíves közleményeiket minél rövidebbre vonni, 's csupán olly tárgya k r a kiterjesztteni méltóztassanak, mellyek korszerűségök 's közérdekességök által egyiránt lapjaink szellemének megfeleljenek 's azok becsét, az ephemerik érdekben kívül is, emelni bírják. Boldog új évet mindnyájunknak!

S z e r k.

FEJÉRVÁR (Székes). Kunoss Endre emlékére néhány lelkes tisztelői januar elején szavalati estelyt rendezendnek, melly által az elhunyt költő iránti emléket szándékoznak a' részvevő keblekben fölébresztetni. — A' védegyleti eszme nálunk is hō és szép pártfogónőkre talál; polgárhölgyeink, mint halljuk, a' jövő hó 12kén a' polgári őrsereg által tartandó tánczvigalomra honi kartonruhákban fognak megjelenni: éljenek a' lelkes hölgyek; hiszen derék fiatalságunk sem fog e' részben hátramaradni. — A' minő örvendetes ez a' hír, ugy igen szomorú azon másik, hogy midőn a' polgárcasino majd minden német újságot járat, a' honiak közül alig tart k e t t ő t. És Fejérvárt magyar városnak mondják! bizony a' polgári casinóból azt senki sem látná ki. — Városunk közönségét jelenleg Graffina athletársasága csodíti tömegesen a' színházba: ki hinné, hogy itt olly arczokkal is találkozunk, miket műkedvelői vagy magyar előadásoknál a' világért sem lehetett volna látni. Minek is? Egyébiránt városunk még mindig olly sötét és sáros, mint volt azelőtt: lelki élvezek táplálására pedig mintegy tizenöt kintornás érkezett hozzánk, kik aligha meg nem szökvén a' pesti dolgozóházból, vészmadarakként huhogják fel városunkat halotti csendjéből.

St.

NAGYVÁRAD, dec. 15kén. — Eloszlott az országgyűlés, 's Biharmegye lelkes fiai 's leányi előre örvendtek az élvezetnek, milly derék követük Beöthy Ödön országgyűlési követjelentéséből származandik. A' követszámadásról futó hír nemcsak Bihart, hanem a' szomszédmegyéket is mozgásba hozta. Elérkezett a' kitűzött nap, december 14ke, 's mert előre látható volt, mikép a' megyei terem a' hallgatók számára nem leend elég téres, a' Sas vendéglőnek igen tágas tereme jelöltetett ki a' követjelentés előadás- 's meghallgatására. Nem szükség mondanom, hogy a' négyezer embert magába fogadó terem olly kicsiny lett, miszerint abba sokan be nem fértek; a' félteremet körülfutó karzat pedig tömve volt a' szépnem koszorújával. — Az ünnepelt országgyűlési követ jelentését szűnni nem akaró eljenzés előzte meg. Mellőzve magát a' politikai tárgyú hō és lelkes beszédet, szabadjon az ifjú erővel szónokoskodott követ urnak Bihar leányai előtt nyilvánított azon nevezetes szavait idéznem, hogy „Soha addig a' hon, az emberiség tökélyesb alakot nem ölt, boldogságának csak árnyékát sem közelíti meg, míg a' szépnemnek minden dologba belátást, befolyást nem enged.” De hát olly különös tan-e ez? Hány kabinet és nem-kabinet tudna arról bizonyosságot tenni, hogy a' nőknek országos dolgokba

is lehet — sőt van befolyásuk. Legyünk lovagiasak! adjuk meg azt nyilván is, mi titokban különben is anyira elidősítette régi magyarosan a' szokás törvényét. — Az eddig különféle akadályok miatt fel nem virágozhatott gyáripár emelése érdekében is igen szép mezőbe bocsájtá sarlóját a' követ ur. Felvillámoltatta szemét, a' hosszas előadást szívesen végig hallgatott szépnem kuszorujára, 's mondá: 'törvényt nem alkothattott a' nemzet gyáripár virágoztatása végett, ti töletek, honleányok, várjuk azt, hogy a' mit a' nemzet törvénynyé nem alkothattott, ti tettegesítsétek azt önbüszkeségre lett ébredéstökkel. Örökös panasz, hogy pénzünk nincs, hogy szegények vagyunk, és mégis, ha megérkeznek a' bécsi 's más pipere- 's csipkekereskedők tömött ládái, egy-két nap mulva üresen kongnak Buda felé a' főtí szekereken. Im itt a' szép ürügy! Ne vegyetek magatokra öltönyt, ha az nem honi kelme, hiszen úgy sincs pénzünk! és kétszeresen nyerünk; a' honpártolás színe alatt büszkén járhatunk durva szövet- 's foltos ruhákban, pénzünk is megmarad 's a' hon gyáripár is felvirágzik. Ha ifjú volnék, egy olly hölgyet soha nőül nem vennék magamnak, kin idegen föld piperejére ismernék. — Nemde, az a' czélunk, hogy mi nektek tessünk, és ti nekünk viszont. Mi férfiak tehát ezenel kijelentjük, hogy ti nekünk ezután csak honi kelmében tetszhettek és fogtok tetszeni! És e' beszédre általános 'eljen' zengett vissza Bihar magyar leányinak ajkairól, 's a' finom kezek tapsaitól repedeztek a' jacquemár-keztük. Nem egy előkelő hölgyet lehetett magyar alaku fejkötő- 's ruhában tisztelni itt, jelül, hogy a' magyar tud tenni ott, hol kell, 's ha szükség, nélkülözni is, ha az a' legkedvesb anya, a' közös anya, a' hon javára történik. — Egyébiránt általános a' részvét itt Váradon is a' védegyelet iránt, valamint mindenütt, hol annak célját valódiilag felfogni és méltányolni tudják.

Kenéz Lajos.

S. A. Ujhely, dec. 18-dik. — Városunk nagyon érdektelen, 's Titius olyvekintrág egyéneinek beljében a' szószátyárság korom ördöge. — Az utcá-lámpák, a' sötétség daczára, fénytelenül ünnepelnek, különben is rokonszenvet táplálunk a' fekete szín iránt. — A' védegyelet eszméje nálunk is meleg pártolást ébresztett és korunk vajudó tökélyesbülési szellemét ténynyé kezdi érlelni. Őszinte kívánatunk: adjon isten a' szegény magyarnak — sok balhiedelmek romjain — szilárd kitartást! — de nem fojthatjuk el a' feletti keserérmelmeinket, hogy többen e' nemes eszmével megbarátkozni nem akarnak 's a' kiviteltől szem-hunyorítva fordulnak el; de hiszen nekiek oda kell fordítani köpenyüket, honnan a' hűs szél fú! — Városunkban sörvédegyelet alakult. Pénz mindennek, úgy a' sörvédegyeletnek is a' lelke. Fölavatásért 's minden kikottyantott idegen szóért a' saját akarat szerint adandó bírság fizettetik, 's mint tudomásunkra esett, már szép öszveg hajtattott be; 's főkérdés: mi e' pénz célja? legujabban a' rendkívüli közgyűlés azon szép határozatát hirdlik, hogy minden törvényfolyam alkalmával 40 pgő forint lenne fölküldendő az iparegyeletnek, 's hogy már a' társaság nevét is felcserélte volna nyelvüvelő i cimzmel, mellynek főkélléke: a' tiszta magyar társalgás. Közönségünket Láng ur magyar nemzeti színésztársasága rettegleti kuruczok előadásaival. Mi Láng ur társaságát bírálgatni nem fogjuk, csak arra kérjük, ne anglizirozzák olly botrányosan a' jó darabokat, mert ez mind a' darabot, mind a' magyar színészet iránti izlést paralyzálja; másrésről meg szigoruan kell megrónunk némelly ifjakat, kik szünetek közt a' színpadon csárdai jeleneteket adnak elő, nem becsülve a' díszes gyülekezetet. Egyébiránt színészeink elegendő pártolásban részesülnek — hideg teremben.

Várnay Tivadar.

SZABADKA. Dec. közepén. Több, mint két hónapja, hogy magyar színésztünk van, s a' mi legfőbb: részvét hianyról nem panaszkodhatik; épen azért

nem ártana, ha a terem kissé nagyobb 's a társaság kissé jobb volna. Mult nyáron jött létre egy nyomtató műhely, melyben a betűk szépsége 's azon körülmény érdemel legtöbb figyelmet, miszerint itt olcsóbb levén az életmód, a munka jutányosabb áron állíthatik ki. Tulajdonosa e nyomdának: Bitterman ur. Íróinkra nézve legyen ez figyelmeztetésül, kik eddig majdnem mindig csak Pesten nyomtatták műveiket 's épen azért drága árt kénytelenítettek azoknak szabni, melyeket aztán a pénzszegény kis olvasó magyar világ legtöbbször nem vett meg, mert ugyanazon áron sokszor egy külföldi híres írónak összes remek műveit megszerezheté.

— Kuthy „Rejtelmere” az előfizetés itt is foly, 's ára, ígért terjedelméhez, csinos kiállításához 's belső becséhez képest, igen jutányos levén, szép sikerrel eredményezend. — A védegyelet tárgyában nálunk is elég buzgóság 's lelkesedés kezd fejledzni 's a jövőtől még többet várunk, mert a szép nők is lelkesen kezdik felölelni az ügyet. Csak lenne már mielőbb becsületes lelkű kereskedő, ki bennünket elegendő honi cikkekkel elláthatna! — Dulcamaránk is van, még pedig nem a szinpadon, hanem az életben... a piarczokon. Egy francia commis voyageur-féle fogorvos ez, ki szolgálásával, kocsijával egészen a la „bájitál”, trombitálárma közt a népet összeösdíti, 's isten tudja, miféle szereket nem osztogat ki, 's az emberek fogait oly nagy ügyességgel huzza ki, hogy napjában néha 300—400 foggal kevesebb rágódik a napi ujdonságokon. Eddig Almáson, Baján 's Zomborban aratott dicséretet — most nálunk!! — — Ezeken kívül néha egy-egy tánczvigalmat rögtönözünk, mi társaséletünket meg szokta eleveníteni, de ezen vigalmakban is inkább öljük az unalmat, mint mulatunk. Így van ez nálunk 's tán mindenütt, hol — mint Erdélyben — nincsenek hölgyi casinók, melyekben hely 's alkalom adatnék közlések 's olvasás által a jó egyetértésre 's a szív és lélek nemesbítésére, mert „mind hiába, — mond Jósika — az ember társasági állat, bár mit mondjon bölcsességünk a magány bájairól, a szív szintugy, mint az elme érzemények, eszmék kicserélésére vágyik 's az élet könyvére, nem arra, mely írva van.” 'S ezt mi tudjuk, de nem követjük. Manó.

TASSON műkedvelői társaság keletkezett, mely szellemi mulatságon kívül, még szegény ügyefogyott embertársainkon való segéllést tűzvéni ki működése főiránypontjául, f. hó 10-dikén Scribe „Fiatall keresztyánya” című vigjátékával kezdé meg előadásai sorát. Kir. tanácsos F. G. ur ő nagysága kegyes volt e' szent célra egyik saját pompás teremét átengedni a játszóknak, lelkes leánya pedig, a szerezetre méltó Eliz kisasszony, a czimszerepben lépett föl 's bájoló játéka által mindenkit elragadott. Isten áldása lengjen e' társaságon 's emberbaráti törekvésein! N.

TEMESVÁR, dec. 17-kén. Az itten egy év előtt alakult 's már is hatvan tagból álló „önművelő egyesület” — mely honi nyelvünk gyarapodását és annak minél nagyobb körre való kiterjesztését tűzé ki szent céljául — e' f. hó 15-kén egy szép számmal összegyűlt művelt közönség előtt tartá első örömmünnepeit. Az ünnepélyt a társulat elnöke, Hatvani Imre ur, egy korszerű gondolat- és érzésdús beszéddel ünnepélyesen nyitá meg, egyszersmind kimutatván az egyesület irányát is, mely első kellekei közé sorozza honunk irodalmi tárából egy köréhez alkalmazott könyvtár alapját megvetni. Nemzetiségünk éberségének édes bizonyosságul szolgál az is, hogy az itteni melegkeblű protestans egyház áldozatiból f. évi october óta városunkban egy magyar reál iskolának alapja van megvetve — melynek szép jövőjéről az iskola alapos tudományu tisztelt tanítója Samarjay Mihály urnak lelkesége és fáradhatlan munkássága kezkesedik.

Frigyes.

VESZMPRÉM, dec. 16. Tegnap egy rendkívüli ünnepélynek lett kisdé városunk színhelyévé. Deák Ferenczet fogadák sziklabérczeokről büszkélkedő várunk idő-

's viharokkal daczó falai. Estvél 9 és fél órakor az ugynevezett „Stingli“ vendéglőből zilasi hirhadt nemzeti zenészeink Rákóczi menete kíséretében 30 fáklya világa mellett indult a' lelkesült ifjuság, üdvözlendő a' nagy vendéget. Roppant számu polgár követé az ünnepélyes menetet főtiszt. Kéry Ferencz kanonok ur lakáig, hol szállásolt a' lelkes honfi. A' tisztelő ifjuság reménydús szónoka, Hegedüs József ur üdvözlő beszéde után nyilvánítá az üdvözlött örömet és rendkívüli meglepetését; kifejté, hogy e' honban már nincs sötétség, eloszolván politikai láthatárán a' sötét fellegek, melyek XVIII századokig olly vastagon boríták. Most körünkben nagy vendégünk bucsút vesz, 's háromszor ismételt „éljen a' nagy hazafi, éljen Deák Ferencz!“ hangzott a' tisztelő ifjuság ajkairól, 's a' nagy férfiú iránt tiszteletre gyult polgárság ismételve dörgé az ifjuság szívemelő éljen-eit; magok az elemek is kedvezni látszottak e' nagyszerű estvének, nyájasan lövellék sugaraikata' csillagok az ég végetlen üreből szövétnekeink lobogó lángjai közé, 's százados Bako nyunk ős rengetegei is töredezetten visszahangozák a' nép szavait, mely isten szava: „Éljen Deák Ferencz!“

Hirhegyi.

MI HIRBUDÁN?

* Történik bizony igen sok örömdetes, mi örömmel lepi el a' jó hazafi keblét: de jó hazafi legyen ám, és nem ollyan, ki csak azért vesz gácsi posztót, mert dívat 's azért füstölteti a' honi szívat, mert a' külföldi rosszabb is, drágább is. — Mult vasárnap egy hete a' megye nagyobb teremében alakult tömördek nép jelenlétében a' védegyelet pesti vidéki osztálya, melynek elnökévé közfelkiáltással t. Szentkirályi Móríc, szeretve tisztelt másodalispánunk, választatott. A' többi tisztviselők, u. m. jegyző, segédjegyző, pénztárnok (mind a' három fizetéssel) és 24 választm. tag kinevezése később fog megtörténni, a' midőn is egy a' jelen gyűlésben kinevezett 's szinte neveztük alispán ur vezérlete alatt működendő alválasztmány, a' választások 's egyéb elintézendők végett, két hét mulva véleményét benyújtandván, a' választások történni 's eredményök annak idejében tudatni fognak. — Ugyanazon a' napon a' nemzeti casinoban egy gyáralakító társaság keletkezett tíz pengő forintos részvények mellett. Az eszme annál üdvösebb, mivel e' szép vállalatnál a' kevésbé tehetősök is részt vehetnek. A' helyettes elnökséggel koronaőr Ürményi Ferencz ő excja tiszteltet meg, egy olly magasztos keblű férfiú, kit majdnem minden közhasznú és jótékony intézetek élén látni szerencsénk van. — Valóban, ha meggondoljuk, mi történt rövid pár hónap óta a' védegyelet és az ezzel lelkesen felöltelt rokontárgyak érdekében: nem győzünk eléggé csudálkozni magunkon és az isteni gondviselést magasztalni, hogy valaha önerőnk elismerésére ébresztett fel heinünket — olly hosszú álom után, 's hogy ezentúl könnyült kebellet 's bizodalmas hangon mondhatjuk el egymásnak, mikép Magyarország már nem lesz sz, hanem van!

E' napokban került kezünkbe egy Brünbnben készült posztóvég, melybe e' szavak voltak szöve: MAGYAR POSZLÓ. A' család olly ügyetlen, hogy az mindjárt észrevehető 's mi szívünkben örömdünk rajta, hogy Boetia valahára állatni kezdi, mikép csakugyan magyarosodnia kell, ha a' magyar pénzt szereti és érdekeinkhez simulni, ha tengő lételeét fentartani akarja. Hál' istennek, elég világosságunk van már, hogy abból másoknak is jusson valamicske.

* A' vácsi utczában egy posztókereskedő megbukott 's — halljuk! — a' védegyeletet okozza. Ezt az ürügyet ezentul hihetőleg nemcsak egy kereskedő fogja használni hitelezőinek — jégrevezetésére; de hol nem szolgált a' legszentebb ügy is a' család és mocskos érdekek elpalástolására?

* Mennyi sopánkodás, panasz és jajveszéklések vannak Izraelben azon hirre, hogy Alter és Fabricius urak, kik eddig csupa külföldi kelméket árultak, boltjaikat bezárni 's kereskedésökkel egészen felhagyni fognak: mintha bizony ezáltal az összes hölgyvilág üdve lenne koczkáztatva! Vigasztal azonban bennünket azon tapasztalás: miszerint sokkal nagyobb azon valódi lelkes hölgyek száma, kik sem annyira hiúk, hogy egyedül bécsi vagy párisi foszlányokhoz kössek földi boldogságukat, sem annyira elfogultak, hogy egy-pár kereskedő megbukásától vagy megrövidítésétől függesszék föl az egész nemzet dicsőségét.

* Az itteni héber kereskedőtestület is erősen mozog nemzetiségünk érdekében: legujabban t. Kacskovics Lajos ur neveztetett ki annak biztosává a' városi tanács részéről 's ezen szerencsés választáshoz egyszersmind a' legszebb remények vannak kapcsolva a' testület jövődjéé iránt. Hogy azonban e' testületnek f. hó 18d. tartott közgyűlésére a' nevesebb kereskedők közül igen kevesen jelentek meg, az, mint halljuk, leginkább azon közneheztelésnek tulajdonítható, mellyel a' tagok bizonyos kereskedő ellen viseltetnek, ki a' testület vezérletére magát hivatva lenni gondolván, azt magának, isten tudja, miféle módon, árrogálni is tudta. Igen sajnos volna, ha egyes emberek erőszakoskodásai miatt e' szépen indult testület intézkedései 's üdvös reformjai hiányt vagy akadályt szenvednének! A' takarékpénztár, ha jól vagyunk értesülve, jövő hóban tartandja választási üléseit: vajlon nem látszik-e szerénytelennek azon figyelmeztetésünk, mellyet a' választásnál óvóképen ugyanazon senkitől sem kedvelt kereskedőre kívánnánk fordítani?

* Biztos kutföből értjük, miképen Budán is nem sokára létesülend egy takarékpénztár, mellynek alapszabályai már felsőbb helyen helybenhagyottak.

* A' pesti boltsegédek egyesülete, melly Kánitz Manó és Fröhlich Frigyes nagykereskedő urak hathatós pártfogása által új cselekvésre ébredett, e' napokban, fényes lakoma alkalmával, Török János tisztelt barátunkat, mint az egyesület közszeretett elnökét, fáradhatatlan buzgótsága némi elismeréseül ezüst serleggel tisztelé meg.

* Mivel épen a' megtiszteltetésekről szólunk, szabadjon megemlitenünk, mikép e' napokban szerencsénk volt báró Forray Julia ö excljánál azon aranytolla t láthatni, mellyel e' hőkeblű főrangú hölgy Császár Ferencz urat, tekintve részint fényes literariai érdemeit, de főleg azon emberbaráti szép törekvéseit, miket az 'Aradi album' létrehozásával tanusított, megtisztelni szándékozik. A' nagy becsü 's gyönyörűen készített művet még becsesebbé teendik a' magasztoslelkű ur-hölgynek a' megtisztelthez intézendő sorai, mellyeket annak idejében, mint megbecsülhetetlen nyilvánításait olly ritkán található lángkedélynek, melly egyiránt pártolja minden nemzeti érdekeinket 's buzog a' szenvedő emberiség mellett, a' t. közönséggel szivható élvezetül közlendünk.

*Kedvünk volna kissé azon rendszabályok felül emelkedni, mellyek a' budapesti hajósok és segédek (?) részére hozatvák, hogy meg — ne tartassanak, ha azon édes remény nem biztatna bennünket, hogy annak ép anyyi sikere leend, mint a' feltuczta leánynyal megálodott apa épületes elmélkedéseinek — farsangban. De sokat beszéltek már hiába és még több hiábavalót az újságlapok: miért tegyünk épen mi kivételt ez ildomos laptöltő foglalatosságból, mikor nekünk is csak

szintügy szabadalmunk van reá, mint akármellyik más collegánknak?! — A' nevezett rendszabályok tehát magyar és német nyelven bocsájtattak ki, 's e' szerint nem tudni, melyik az eredeti conceptus? mit nem hiában kérdezzünk; mert a' szabályok első pontja már másképp hangzik magyarban és másképp németben: ugyanis a' magyar szerint egyes személyeket a' nép csekély összecsődülése mellett is soha nem szabad átszállítani; a' német már hátulsó ajtót keres 's az egyes személyek átszállítását csak akkor tiltja meg, midőn a' nép jobbaesékán összecsődül. No, már most, kérem alázsan, melyik rendszabályt kellene megtartani a' révészeknek, ha kedvök volna, egyiket megtartani?

A' magyart-e — h a z a f i s á g b ó l, vagy a' németet, mivel ezt jobban lehet értelemezni? Eddig azt tapasztaltuk, hogy révészuaimék, nem lévén a' finom distinctiók baráti, ámbár az ovatióknak épen nem ellenei, csak azt tartják meg, a' mi nekik tetszik, 's ha egy városi tisztviselő, vagy más fontos személy egyedül akar átszállani, mint e' napokban is történt, bizony átszelelik őket vele a' Dunát, ha mindjárt százan is várakoznak a' parton, azon édes megnyugtatóssal, hogy egyes személyeket a' nép csekély összecsődülése mellett is soha nem szabad átszállítani, és várnak továbbá azon édes reményben, hogy azonnal reájok kerül a' sor, mivel irva van, hogy az átszállításra h ú s z h a j ó v a n r e n d e l v e, 's ezeknek mindig készen kell állani az elindulásra, mely szép rendeletnek más baja nincs, mint hogy — irva van: révészeink pedig nem írástudók, mi kevésbé különös annál, hogy kétharmada közülök még — révész sem, hanem olyan, 'sac me talem'-féle emberek, kikkel a' hidbérő ur az isteni gondviselést kísértetni szokta! Egyebiránt ezen a' hajósok számára hozott rendszabályokban, melyek olly classicus magyarsággal íratvák, minőt hazánk fővárosában csak várni lehet, a' közönség is megleckézettetik: a' mi e' leckéző korban nem annyira különösnek, mint vizásznak tetszik. Ugyanis a' rendszabályok 6-dik pontja szórul szóra így kezdődik: noha ugyan tagadni nem lehet, hogy nem ritkán (németben: sehr oft!) a' közönség részéről ok szolgáltatik a' hajósok durva kitörésire 's tb. Csináljunk bókocskát a' leckéért, igen tisztelt közönség: 's ha ezentul órákig kell dideregnünk a' parton, míg valamely csónakba bele bukfenczezhethetünk, vagy keveset találunk fizetni hajós uraiméknak, 's ezért olly titulaturák érik szegény fejünket, minőkre még a' legszolgaibb Petsovics sem áhitozik. . mondom, igen tisztelt közönség! viseljük magunkat akkor olly szeliden, mint egy fiatal író az academiai nagygyűlés hetében, olly türelmesen, mint egy magyar birka a' paraszt menyecske rokolyája alatt, 's olly nyájasan, mint egy szindarab szerzője a' színész urak iránt két nappal az előadás előtt! — Igen jó még, hogy e' nevezetes pontban elég szeliden intetnek meg a' csolnakosok, hogy ne gorombáskodjanak: ollyan introductio után, megvalljuk, ezt nem vártuk volna; miután azonban ezen intés is csak irva van, igen tartunk, hogy ezen reánk nézve jótékony logicátlanságnak sem leend meg kívánt sikere.

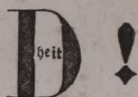
*Épen most halljuk, hogy a' gyáralapító egyesület másodülésében elnökökké gr. Keglevics Gábor, tárnok ő excja és gr. Széchenyi István választattak. — Az aláírási összeg már milliókat halad.

* Kállay urnak a' finn nyelvrőli értekezését, mint halljuk, erősen veszik az erdélyi németek: mondják, miszerint ezek különös örömet találnak abban, hogy mi magyarok hasonlítunk a' — l a p p o k h o z; mint azt a' tudós szerző bebizonyítani igyekszik.

* A' 'Tageblatt' szerkesztői, bizonyos doctor Saphir Zsigmond, a' német journalismusnak Pesten ezen bátorszívű (!!!) és köztisztletű (???) bajnoka, ismét in-

eselkedik velünk 's ha rugdalózásai olly veszedelmesek volnának, mint a' receptek, melyeket betegeknek praescribálni szokott, szinte kísértetbe hozhatná a' becsületes embert, azokat komolyan visszaszorolni. Zuglapja egyik számában a' nálunk valahol előfordult „bűnbánat” kitélt imígy fordítja: „Reue!” 's erre építi azon hüle vitztet, hogy mi egy új szentséget találtunk fel. Nem sokat törődünk mi eddig azzal, mit és hogyan fordítgatja a' híres doctor ur ezikkeinket, de ha azokat annyira kiforgatja eredeti józan értelmökből, ez már hitványság 's csak olly emberhez illő fogás, minőnek Saphir uramat az egész város már régtől fogva ismeri.

* Ugyanezen mandzsur lap egyik mult heti számában, a' következő rebus-t közlé:

Az olvasók azonnal kitalálták, hogy ez maga a' Doctor ur!

* Mai számunkhoz van csatolva a' legkedveltebb classicus munkák lajstroma, melyek Geibel Károly pesti könyvtárosnál mindenkor találhatók. Figyelmeztetjük a' t. e. z. olvasóközönséget, hogy ezen classicus munkák közé a' mi, azaz: e' lapok szerkesztőjének munkái is, besorozva vannak. Lám; classicusok már vagyunk 's academicusok még mostanáig sem lehetünk! Fátum!

* A' mi kedvelt primadonnánk Schodelné asszonyságnak gyakori betegeskedése a' színházi közönséget egyik kedveltebb élvezetétől, az opera hallásától, fosztja meg. Valóban, ideje volna már, hogy buzgó igazgatóságunk valahára szerződésbe bocsájtkoznék Paksy-Machonaky Amália asszonysággal, ki Schodelnének mellett valamint előbb, úgy most is legméltóbban vihetné szerepét. Minden rendes színháznál legalább két jeles énekesnőről illik gondoskodni: nekünk Schodelné mindenünk; igaz ugyan, hogy ez az egy primadonnánk egy tuczat más énekesnővel fölér, de mit használ, ha a' kedves csalóganýt néha hónapokig sem lehet hallanunk; a' közönség pedig változatosságot ohajthat és követelhet is? Mióta Ender kisasszony, kit ugyan csak nem lehetett a' daljáték csillagának tekinteni, de azért mégis jobb volt a' semminél, eltávozott, másodénekesnő nélkül maradtunk, mert De'Cau kisasszony még csak kezdő, és Molnár Leopoldina kisasszony? Tisztelet becsület, nekünk semmi közünk másnak privátgustusával, de a' mi operavágyainkat az említett kisasszony, ámbár másképp igen szép tulajdonai lehetnek, csakugyan ki nem pótolhatja.

* Az iparvédegyleti táncmulatság, mint halljuk, nem január 8-dikán, hanem ugyanazon hó 15-dikén fog tartatni. Vachot Imre bajtársunk már közölt egy védegyleti bálöltözetet: ujévi első számunkban mi is szolgálunk egygyel, melyet jeles Barabásunk mesterrajza után Perlasca ur aczelba metszett 's pompás kiállítására nézve vetekeedik akármellyik legfinomabb francia divatképpel.

* Lapzáradékul boldog új évet kívánunk tisztelt előfizetőinknek 's mindazoknak, kik még elő nem fizettek, de előfizetni akarnak. Adja isten, hogy egymással tökéletesen megelégedve, sok éveikig békével és számosan együtt maradhassunk.